Textus Sententiar̃

Cū conclusionibus magistri Henrici Gorichem ⁊ concordantijs Biblie ac Canonum: necnon in principio singularū distinctionum vtilimis summarijs: diligentissime iam primum appositis. Item errores quidam Parisius reuocati: ⁊ articuli in quibus Magister communiter non tenetur. Item registrū totius libri.

Papa ~~habet~~ est maior concilio in potestate iurisdictionis, sed in potestate determinationis est equalis concilio, contra, papa non est capud ecclesie ergo non est maior potestate iurisdictionis. probo antecedens. ecclesia est corpus Christi ergo ecclesia non est corpus ~~[illegible]~~ gregorii. ergo papa non est capud ecclesie. distinguo non est capud principale concedo, est capud non ministeriale nego.
contra esse capud ministeriale est minor ergo papa est minor ecclesia, probo consequentiam minor est qui ministrat quam qui recumbit. ergo extentum, distinguo ... minor est qui ministrat quantum ad exercitium concedo, in quantum ad potestatem exercendi nego.

Potestas iurisdictionis est in cardinalibus et episcopis et in ecclesia extensive non autem est intensive.

Incipiunt Rubrice libri primi.
Distinctio prima.

Omnis doctrina ē de rebus vel de signis.
De reb' qb' fruēdū ē vl' vtēdū ⁊ de his q̄ fruunt ⁊ vtunt.
Quid sit frui vel vti.
DI. II De trinitate ⁊ vnitate.
Que fuerit ītētio scribētiū d̄ trinitate
Quis ordo sit seruādus cū de trinitate agitur.
De testionijs veteri testamēti q̄ b' trinitatis misteriū declarat
De testionijs no. te. ad idē ptinētib'.
DI. III De cognitōe creatoris p creaturas ī qb' trinitati vestigiū appet
De imagine ⁊ siītudine trinitatis in anima humana.
De siītudie creāti ⁊ create trinitatis
De trinitatis vnitate.
DI. IIII Utꝝ de' pr̄ se deū genuerit.
Utꝝ trinitas d̄ vno deo p̄dicet̄ sicut vnus deus de tribus psonis.
DI. V Utꝝ diuīa essentia genuerit filiū vl' gēita sit a pr̄e: vl' de ipa nat' sit filius vel spūsctūs pcesserit.
Q filī' nō ē d̄ nihilo sꝫ d̄ aliq̄: nō tn̄ de materia: sic ⁊ spūssanctus.
Quare vbū pr̄is dicat̄ filius nature.
DI. VI Utꝝ pr̄ volūtate gēuerit filiū an necītate ⁊ an volēs vl' nolēs sit ds
DI. VII Utꝝ pr̄ potuerit vel noluerit gignere filium.
An posse gignere filiū sit aliq̄ potētia in pr̄e q̄ nō sit in filio.
DI. VIII De veritate ac ppetate diuine essentie
De incōmutabilitate eiusdem
De simplicitate eiusdem
De corpali ⁊ spūali creatura: quō sit multiplex ⁊ non simplex.
Q de' cū sit simplex: tn̄ multiplex d̄r.
Q dei simplicitas nulli p̄dicamentorum subijcit̄
Q deus abusiue dicit̄ substantia
Q non est aliq̄d in d̄o qd̄ nō sit deus.
DI. IX De distictiōe triū psonaꝝ
De coeternitate patris ⁊ filij.
De ieffabili ⁊ īītelligibili gn̄atōis mō
Utrū debeat dici sp gignit̄ filius vel semp genitus est.
De obiectiōib' hereticoꝝ nitētiū pbare filiū non esse coeternum patri
DI. X De spūsctō q̄ amor pr̄is ⁊ filij ppe d̄r cū sit ī trinitate amor q̄ ē trinitas: sic vbū ppe d̄r sapia: ⁊ tn̄ tota trinitas dicit̄ sapientia
Q eadē noīa ppe ⁊ vniūsalit̄ accipiūt̄
Q spūsctūs sic pr̄i ⁊ filio ē cōis: ita cōmune nomen habet pprium.
DI. XI Q spūscūs pcedit a pr̄e ⁊ filio quē tn̄ greci a filio pcedē diffitent̄.
De ꝯuenīetia latinoꝝ ⁊ grecoꝝ in sensu ⁊ differentia in verbis
DI. XII Utꝝ spūscūs pus vel pleni' pcedat a patre q̄ a filio.
Q spūscūs pncipalit̄ ⁊ ppe d̄r pcedere a patre.
DI. XIII Quare spūsctūs cū sit d̄ sba pr̄is nō dicat̄ genit' sꝫ tm̄ pcedēs.
Cur filius dicat̄ pcedere cū spūscūs non dicat̄ gigni
Q nō pōt mortal' distiguē int̄ gn̄ationem filij ⁊ pcessionem spūsancti.
Utꝝ spūsctūs debeat dici ingenitus cum non sit genitus
DI. XIIII De gemīa pcessiōe spūsancti tempali ⁊ eterna
Q non solū dona spūsctī: sꝫ etiā spūs deus dat̄ hoībus ⁊ mittit̄.
An viri scti possint dare spm̄sanctū.
DI. XV Q spūscūs a seipo dat̄ ⁊ filius q̄ a seipo mittit̄.
Quō intelligenda sit missio vtriusq̄
Q a spūsctō etiam filius sit missus.
Q filius etiam sit datus a seipo.
Quō ītelligēdū sit illd̄: a meipo n̄ vēi.
Utꝝ semel tm̄ sit fili' missus: an sepe.
De duobus modis missionis filij.
Q fm alteꝝ modū sel' sit missus: fm alteꝝ sepe: ⁊ fꝫ alteꝝ modū d̄r missus in mundum: fm alteꝝ non.
Quare pater non dicit̄ missus.
Q filius ⁊ spūsctūs nō sunt q̄si minores patre quia missi.
DI. XVI De missiōe spūsctī q̄ fit duobus modis: visibilit̄ ⁊ inuisibiliter
Q filius fm q̄ hō nō mō pr̄e sꝫ spūscō etiam minor est.
DI. XVII Q spūscūs ē charitas q̄ diligimus deum ⁊ proximum.
Q supna dilectio ē de': nec pr̄ vel filius sꝫ tm̄ spūssanctus
Q nō ē dictū illd̄ p cāz: de' charitas ē sic illd̄: Tu es patia mea ⁊ spes mea
Quō spūsctūs mittat̄ vel det̄ nobis.
Utꝝ spūscūs augeat̄ ī hoīe vel min' vl' magis habeat̄ vel det̄: ⁊ an det̄ habenti vel non habenti.

Prologus.

Upientes aliq̄d de penuria ac tenuitate nr̄a cū paupcula in gazophilatiū dn̄i mittere ardua scādere op⁹ vltra vires nr̄as agere p̄sumpsimus: ꝯsummatiōis fiduciā laborisq꞉ mercedē in samaritāo statuētes: q̄ ꝓlati̾ in curationē semiuiui duob⁹ denarijs: superogāti cūcta reddere ꝓfessus ē. Delectat nos ỽitas pollicētis: ꝫ terret īmēsitas laboris. Desideriū hortat̃ ꝓficiēdi: ꝫ đhortat̃ īfirmitas deficiēdi: quā vicit zelus dom⁹ dei: q̄ iardescētes: fidē nr̄aꝫ aduersus errores carnaliū atq꞉ aīaliū hoīm: dauidice turri̾ clipeis mūire: vł poti⁹ mūitā oñdē: ac theologicaꝝ inq̄sitionū abdita apire necnō ⁊ sacroꝝ ecclīasticoꝝ ꝓ modulo ītelligētie nr̄e noticiā tradē studuim⁹ nō valētes studiosoꝝ fratrū voti̾ iure resistē: eoꝝ in xp̄o laudabilibus studijs ligua ac stilo ꝯuire flagitātiū: q̄s bigas in nob agitat xp̄i charitas: q̄̄uis nō ābigam⁹ oēꝫ hūani eloquij ꝯmonē: calūnie atq꞉ ꝯdictiōi emuloꝝ sp̄ fuisse obnoxiū: q꞉ dissentiētib⁹ volūtatū motib⁹: dissentiēs q̄ꝫ fit aīorū sensus: vt cū oē dictū veri rōe ꝑfectū sit: t̄n dū aliud alijs aut videt̃ aut cōplacet ỽitati vł n̄ ītellecte: vł offendēti ⁊ īpietati̾ error obnitat̃: ac volūtati̾ īuidia resultet: quā de⁹ seculi hui⁹ opat̃ in ill' diffidētie filijs: q̄ n̄ rōni volūtatē sbijciūt: nec doctrīe studiū īpēdūt: ꝫ his q̄ somniāt sapīe ỽba coaptare nitūt̃ n̄ veri ꝫ placiti rōnē sectātes: q̄s iniq̄ volūtas nō ad ītelligētiā ỽitati̾: ꝫ ad đfensionē placētiū īcitat nō desiderātes doceri ỽitatē ꝫ ab ea ad fabulas ꝯuertētes auditū. Quoꝝ ꝓfessio ē magi̾ placita q̄̄ docēda cōq̄rere: nec docenda desiderare: ꝫ desiderati̾ doctrinā coaptare. h̄n̄t rōnem sapīe in supstitōe: q꞉ fidei defectioneꝫ sequit̃ hypocrisis mēdax: vt sit vł in ỽbis pietas: quā amisit ꝯsciā: īpaꝫq꞉ simulatā pietatē: oī ỽboꝝ mēdacio īpiā reddūt: falsē doctrīe īstituti̾: fidei sctitatē corrumpe moliētes: auriūq꞉

Luce.xxi.

Luce.xvij

Sūptū ex Augus. in p̄n. tertij đ trinitate.

Eph.ij.

prurigіnem sub nouello sui desiderij dogmate alijs ingerentes: qui contentioni studentes: cõtra veritatẽ sine federe bellãt. Int̃ verinãqꝫ assertionẽ ⁊ placiti defensionẽ ꝑtinax pugna est: dũ se et ỽitas tenet: ⁊ se volũtas erroris tuet̃. Hoꝝ igitur deo odibilẽ eccl'iam euertere atqꝫ ora opilare. ne virus nequitie ĩ alios effundere q̃ant: ⁊ lucernã veritatis in cãdelabro exaltare volẽtes: ĩ labore multo ac sudore: hoc volumẽ deo p̃stãte cõpegimꝰ: ex testimonijs ỽitatis ĩ eternũ fundatũ: ĩ q̃ttuor libris distinctũ. In q̊ maioꝝ exẽpla doctrinãqꝫ repies: ĩ q̊ ꝑ dñice fidei sincerã ꝓfessionẽ: viperee doctrĩe fraudulẽtiã ꝓdidimus: aditũ demõstrãde veritatis cõplexi: nec ꝑiculo impie ꝓfessiõis inserti: temꝑato inter vtrũqꝫ moderamĩe vtẽtes. Sicubi ỽo patruꝫ vox nr̃a insonuit: nõ a paternis discessit limitibꝰ. Nõ igit̃ debet h̃ labor cuiqꝫ pigro vel multum docto videri suꝑfluus: cuꝫ multis impigris mltisqꝫ indoctis: int̃ q̊s etiã ⁊ mihi sit necessarius: breui volumĩe cõplicãs patruꝫ sñias appositis eoꝝ testimonijs: vt nõ sit necesse querẽti libroꝝ numerositatẽ euoluere: cui breuitas qđ q̃rit̃ offert sine labore. In hoc aũt tractatu: nõ solũ piũ lectorem: sed etiam liberum correctorem desidero: maxime vbi profunda versatur veritatis questio que vtinaꝫ tot haberet inuẽtores: q̊t habet ꝯtradictores. Ut autẽ qđ querit̃ facilius occurrat: titulos q̊bus singuloꝝ librorum capitula distinguuntur: premisimus.

Ste liber dictus est sententiaꝝ eo ꝙ sñias antiquoꝝ patꝝ
i doctoꝝ de catholicis ỽitatibꝰ hinc inde collectas summatim cõprehendit. Et p̃ma sui diuisione diuidit̃ in tres ꝑtes. s. in ꝓemiũ: tractatũ ⁊ epylogũ. Prima ps ꝓemial' incipit in p̃ncipio libri: ⁊ extẽdit se vsqꝫ ibi: Ueteris ac noue. Tractatꝰ ỽo abinde vsqꝫ ꝓpe finẽ libri. vbi dr: Hec de pedibꝰ sedẽtis suꝑ soliũ excelsuꝫ. Epylogꝰ aũt abinde vsqꝫ ĩ finẽ libri totiꝰ. Procmiũ in q̃tũ qđ restat ad p̃ns legendũ diuidit̃ in tres ꝑtes. In quaꝝ p̃ma reddit studentes beniuolos: et hoc a principio libri vsqꝫ ibi: Hoꝝ igit̃ deo odibilẽ. In scđa reddit eos dociles. Et hoc a loco iam dicto vsqꝫ ibi: Nõ igit̃ debet hic labor. In tertia facit eos attentos. Et h̃ a textu iã vltimo allegato vsqꝫ ad finẽ ꝓemij. Et hec ẽ sñia mgr̃i in h̃ ꝓemio ĩ gnãli. In sp̃ali aũt eiꝰ sñia summaria stat in hac cõclusiõe triꝑtita: Sic̃ ꝑ h̃ ꝙ mgr̃m ad cõpilationẽ huiꝰ libri cause attrahẽtes causis retrahentibus plus mouerũt: ip̃iꝰ libri auditor beniuolꝰ efficit̃: sic ꝑ q̃ttuor cãꝝ eiꝰ assignationeꝫ docil' reddit̃: ac ꝑ eiusdẽ vtilitatis exp̃ssionẽ attentꝰ cõstituit̃. Prima ps huiꝰ ꝯclusiõis ꝓbat̃ sic: Quilibꝫ bonꝰ discipulꝰ debet tm̃ beniuolẽtie alicuiꝰ doctrine studio impẽdere: q̃tũ mgr̃ suus studet beniuole tradere: q2 al's eẽt ingratꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ bonꝰ discipl's. Sꝫ mgr̃ tam beniuolus ad traditionẽ huiꝰ libri doctrine extitit: ꝙ cãs retrahẽtes nõ p̃derãs vt doctrinã traderet hũc librũ cõpilauit. Igit̃ ꝑ hoc ꝙ causis retrahentibus cãs attrahẽtes mgr̃ in huius voluminis editione p̃tulit: quẽlibet eiꝰ studẽtẽ ꝑ suã beniuolẽtiã beniuolũ ad eius studiũ efficit: vt intendit p̃ma ps huius ꝯclusiõis. Maior huiꝰ rõnis est manifesta. Minorẽ aũt ponit mgr̃ in lr̃a dicẽs ꝙ ip̃ꝫ cupiẽtẽ aliq̃d mittere de penuria ac tenuitate scie ⁊ ingenij in gazophilatiũ dñi. i. in doctrinã sacre scp̃ture in q̊ oẽs scti p̃res exposuerũt sua oꝑa: attrahit eũ desideriũ ꝓficiẽdi: sꝫ retrahit eũ defectꝰ scie ⁊ ingenij: vel retrahit eũ alia cã. s. altitudo materie huiꝰ oꝑis ⁊ magnitudo laboris. Et ꝑ oppositũ statim subiũgit cãꝫ in ꝯtrariũ mouẽtẽ ⁊ attrahẽtẽ q̃ est cõfidẽtia diuini auxilij: ⁊ p̃miũ a xp̃o ꝓmissuꝫ. Sꝫ p̃dictas cãs magistrũ retrahẽtes ab huiꝰ oꝑis cõpilatiõe vincit amor intẽsus quẽ mgr̃ hꝫ ad eccl'iam: quo inflãmatꝰ opꝰ aggredit̃. Et suã intẽtionẽ p̃ncipal'r dicit circa tria ỽsari. s. circa fidei defensionẽ: catholice veritatis explanationẽ: ⁊ sacroꝝ manifestationẽ. Scđa ps huiꝰ ꝯclusionis p̃dicte. s. ꝙ ꝑ assignatõeꝫ q̃ttuor causarũ istiꝰ libri auditor efficit̃ docilis: ꝓbat̃ sic: Tãto cuiuslibet scie seu doctrĩe auditor reddit̃ magis docil' q̃to ip̃a scia habuerit cãs: finalẽ fructuosiorẽ: efficiẽtẽ ineffabiliorẽ: materialẽ certiorẽ: ⁊ formalẽ aptiorẽ. Sed huiꝰ libri scia habet cãm finaleꝫ fructuosissimã: materialẽ certissimã: efficiẽtẽ ineffabilissimã: ⁊ formalẽ aptissimã: ergo cãrũ huiꝰ scie assignatio eiꝰ auditoribꝰ est docibilitatis ministratio: vt sonat scđa ps ꝯclusionis p̃misse. Maior huiꝰ rõnis est euidẽs: sed minorẽ ponit mgr̃ in lr̃a cũ dicit: Hoꝝ igit̃ deo odibilẽ ⁊c̃. Primo ponit cãm finaleꝫ duplicẽ. s. destructionẽ erroris ⁊ manifestationẽ veritatis. Scđo ponit cãm efficiẽtẽ similiter duplicéꝫ scꝫ p̃ncipalem sicut est deꝰ: ⁊ minꝰ p̃ncipaleꝫ seu instrumẽtalẽ: sicut seip̃m. Tertio materialem scꝫ auctoritates sacri canonis: ⁊ sanctoꝝ patrũ sententias. Quarto cãm formalẽ. s. formã tractatꝰ que consistit in distinctione huius oꝑis: in libros: distinctiones ⁊ capitula. Et etiã formã tractãdi que est idem quod modus agẽdi. i. diuidendi vel exẽpla ponẽdi.

Tertia pars eiusdem conclusionis: scꝫ ꝙ ꝑ exp̃ssionem vtilitatis doctrine huius libri: discipulus eius attẽtus cõstituatur: probat̃ sic: Quãto maioris vtilitatis existit doctrina alicuius libri seu scientie cunctis eius auditoribus: eosdem reddit magis attentos: sed huius libri scia seu doctrina est maxime vtilitatis: ergo ꝑ hmõi vtilitates suos auditores reddit attentos. Maior huius rõnis est nota. Minor ꝓbat̃ ex lr̃a in qua mgr̃ dicit: ꝙ ille labor nõ est suꝑfluus: sed ẽ necessarius: eo ꝙ illa que alibi sparsim ⁊ diffuse ꝑcontant̃ in ip̃o breuiter tractant̃: ita ꝙ non sit necesse libroꝝ numerositatem percurrere cũ breuitas ea que collecta sunt in hoc libro ꝓmpte offert quasi sine labore. Et hec ẽ sñia huius ꝓemij in principali.

Incipit primus liber de mysterio trinitatis.

Di. I

De materia hui⁹ libri ꝛ librorum diuisióe

Veteris ac noue legis ꝯtinētiā diligēti idagīe: etiā atz etiā ꝯsiderātibus nob puia dei grā inotuit sacre pagie tractatū circa res vel signa pcipue versari. vt em̄ egregi⁹ doctor Aug. ait ī li. de doctrina xpiana: Oīs doctrina vel rez est vł signoꝝ: sz res etiā p signa discūtur. Ꝓprie aūt h̄ res appellanẗ: q̄ nō ad significādū aliq̄d adhibenẗ: signa vo quoꝝ vsus est in significādo. Eorum autē aliq̄ sunt quoꝝ omnis vsus est in significando: non in iustificando. i. quibus non vtimur nisi aliquid significādi grā: vt aliq̄ sacrā legalia. Alia q̄ nō solū significāt: sz ꝯferūt qd intus adiuuet: sic euāgelica sacrā. Ex quo apte intelligiẗ: q̄ h̄ appellenẗ signa: res ille videlicet q̄ ad significādū aliq̄d adhibenẗ. Oīe igiẗ signū etiaz res aliq̄ ē. Qd em̄ nulla res ē: vt ī eodē Aug. ait: oīno nihil ē. Nō āt econuerso oīs res signuz ē: qꝛ nō adhibeẗ ad significādū aliq̄d. Cūq̄ his intēderit theologoꝝ speculatio studiosa atz modesta diuinā scptura formā pscriptā ī doctrīa tenē aduertet. De his ḡ nob aditū ad res diuīas aliq̄tenus intelligēdas deo duce apire volētibus disserēdū est: ꝛ pmū de rebus: postea de signis disseremus.

Augustinus

De rebus cōmuniter agit. b

Id ergo ī reb⁹ ꝯsiderādum ē: vt in eodē Aug. ait q̄ res alie sūt q̄bus fruēdū ē: alie q̄b⁹ vtēdū est: alie q̄ fruunẗ ꝛ vtunẗ: ille q̄b⁹ fruēdū ē: nos btōs faciūt. Istl q̄b⁹ vtēduz est: tēdētes ad btitudinē adiuuamur ꝛ q̄si admiculamur: vt ad illas res q̄ nos btōs faciūt pueīre: eisq̄ īherere possimus. Res vo q̄ fruunẗ ꝛ vtunẗ nos sumus: q̄si inẗ vtrasq̄ ꝯstituti ꝛ angeli ꝛ scti. Frui āt ē amore alicui rei īherere ppẗ seipaz. Vti vo id qd ī vsuz venerit referre: ad obtinēduz illud q̄ fruēduz ē: alˀs abuti ē nō vti: nā vsus illicitus abusus vel abusio noiari dz. Res igiẗ q̄bus fruendū ē sunt prē ꝛ filius ꝛ spūssanctus. Eadē tñ trinitas q̄dā summa res ē: cōisq̄ oībus fruētibus ea si tñ res dici dz ꝛ nō rez oīm causa: si tñ ꝛ causa. Nō em̄ facile pōt inueniri nomen qd tāte excellentie ꝯueniat: nisi qd melius dr trinitas hec vnus deus. Res āt q̄bus vtēduz est: mūdus ē ꝛ ī eo creata. vñ Aug. in eodē: Vtendū est h̄ mūdo nō fruendū vt inuisibilia dei p ea q̄ facta sunt ītellecta ꝯspicianẗ. i. vt de tpalibus eťna capianẗ. Itē in eodem: In oībus rebus ille tm̄ sunt q̄bus fruenduz est: q̄ eťne ꝛ incōmutabiles sunt. Ceterl āt vtēdum est vt ad illaꝝ pfruitionem pueniaẗ. Idem Aug. in. x. lib. de trini. Fruimur cognitis in q̄bus ipis ppẗ se voluntas delectata ꝯquiescit: vtimur vero eis que ad aliud referimus quo fruendum est.

De reb⁹ q̄ fruūtur ꝛ vtunẗ

Quid sit frui ꝛ quid vti.

De reb⁹ q̄bus fruendum est.

Augustinus

De reb⁹ q̄bus vtendum est.

Rom. j.

Augustinus

Itez quid intersit inter frui ꝛ vti aliter q̄z supra. c

Notādum vo qd idē Aug. in li. x. de tri. aliẗ q̄z supra accipiēs vti ꝛ frui: sic dic: Uti ē assumere aliq̄d in facultatē volūtatis. Frui aūt est vti cū gaudio: nō adhuc spei sz iā rei: ideoq̄ oīs qui fruiẗ vtiẗ. Assumit em̄ aliq̄d in facultatē volūtatl cū fine delectationis. Nō aūt oīs q̄ vtiẗ ꝛ fruiẗ: si id qd in facultatē volūtatis assumit: nō ppẗ ipm sz ppẗ aliud appetit. Et attende qꝛ videẗ Aug. dicere illos frui tm̄ q̄ in re gaudēt: nō iam in spe: ꝛ ita ī hac vita nō videmur frui sz tm̄ vti vbi gaudemus in spe: cuz supra dictum sit frui esse amore inherere alicui rei ppter se: qualiter etiaz h̄ multi adherent deo.

Augustinus

Determinatio eoꝝ que vidētur contraria. d

Hec ergo q̄ sibi ꝯdicere videnẗ: sic deťminam⁹ dicētes nos ꝛ h̄ ꝛ ī futuro frui: sz ibi ppe ꝛ pfecte ꝛ plene vbi p spēz videbim⁹ q̄ fruemur: h̄ autē dū in spe ābulamus: fruimur q̄dē: sz nō adeo plene. vñ in li. x. de tri. Fruimur cognitl in q̄bus volūtas ē. Idē in li. d doctrīa xpiana ait: Angeli illo fruētes iā bti sūt: q̄ ꝛ nos frui desideramus: ꝛ q̄ztū in hac vita iā fruimur: vł p speculū vł in enigmate: tāto nr̄az pegrinationē ꝛ tolerabili⁹ sustinemus ꝛ ardēti⁹ finire cupimus.

j. Coꝛ. xiij.

Augustinus

Alia determinatio. e

Poteſt etiam dici q̄ q̃ fruit̄ etiã ĩ hac vita: nõ tm̃ hʒ gaudiũ ſpei: ſ etiã rei: qꝛ iam delectat̄ in eo qđ diligit: ꝛ ita iã rẽ aliq̃ten⁹ tenet. Cõſtat igit̄ q̄ debem⁹ deo frui ꝛ nõ vti. Jllo em̃ vt ait Aug. frueris q̃ efficieris btũs: et ĩ q̃ ſpem ponis: vt ad id ꝑuenias. De hoc idẽ ait in li. de doctrina xp̄iana. Dicim⁹ nos ea re frui quã diligim⁹ ꝓpter ſe: ꝛ ea re fruendũ nobis eſſe tm̃ q̃ efficimur bti: ceterl vo vtendũ. Freq̄nt̄ tñ vo frui cũ delectatiõe vti. Cũ em̃ adeſt qđ diligit̄: etiã delectationẽ ſecũ gerit: ſi tñ ꝑ eã trãſierl: ꝛ ad illud vbi ꝑmanẽdũ eſt eã retuleris vterl ea: ꝛ abuſiue nõ ꝓprie diceris frui. Si vo inheſeris atq̧ ꝑmãſeris finẽ ĩ ea ponẽs leticie tue: tunc vere et ꝓprie frui dicẽdus es: qđ nõ eſt faciendũ niſi in illa trinitate id eſt ſummo ꝛ incõmutabili bono.

Aug. in li. de doct. xp̄iana.

Utrum hominibus ſit vtendum vel fruendum. f

Cum autez homines q̃ fruunt̄ ꝛ vtunt̄ alijs rebus res aliq̃ ſunt. Querit̄ vtꝝ frui debeãt an vti: aut vtrũq̧. Ad qđ ſic rñdet Aug. in li. đ doc. xp̄ia. Si ꝓpt̄ ſe hõ diligẽdus ẽ: fruimur eo ſi ꝓpt̄ aliđ vtimur eo. Uidet̄ ãt mihi ꝓpt̄ aliud diligẽdus. Qđ em̃ ꝓpt̄ ſe diligẽdũ ẽ: in eo ꝯſtituit̄ btã vita: cui⁹ etiam ſpes h̄ tꝑe nos ꝯſolat̄. Jn hoĩe autẽ ſpes ponẽda nõ ẽ: qꝛ maledict⁹ ẽ q̃ h̄ facit. Ergo ſi liq̃de aduertas: nec ſeipſo q̃ſq̧ frui debet: qꝛ nõ ſe debet diligere ꝓpt̄ ſe: ſed ꝓpt̄ illud q̃ fruendũ eſt. Huic aũt cõtrarium videt̄ qđ apl's ad Philemonẽ loq̄ns ait: Jta frat̄ ego te fruar ĩ dñõ. Qđ ita determinat Aug⁹. Si dixiſſet tm̃ te fruar: et nõ addidiſſet in dñõ: videret̄ finẽ dilectionis ac ſpem ꝯſtituiſſe ĩ eo. Sʒ qꝛ illđ addidit: ĩ dñõ ſe finẽ poſuiſſe: eodẽq̧ frui ſignificauit. Cũ em̃ (vt idẽ Aug. ait) hoĩe ĩ deo frueris: deo potius q̄ hoĩe frueris.

Auguſtinus.

Aug. in li. de doct. xp̄iana.

Hic queritur an de⁹ fruatur an vtatur nobis. g

Sed cum deus diligat nos: vt freq̄nt̄ ſcr̄ptura dicit: q̃ ei⁹ dilectionẽ erga nos multũ cõmẽdat: querit Aug. quõ diligat: an vt vtẽs: an vt fruẽs ꝛ ꝓcedit ita. Si fruit̄: eget bono nr̃o Qđ nemo ſan⁹ dixerit. Ait em̃ ꝓpheta: Bonoꝝ meoꝝ nõ eges. Oẽ em̃ bonũ nr̃m vl' ipſe eſt: vel ab ipſo ẽ: nõ ḡ fruit̄ nob: ſ vtitur. Si em̃ nec fruit̄ nec vtit̄ non inuenio quõ diligat nos. Neq̧ tñ ſic vtit̄ nob vt nos alijs reb⁹. Nos ei res q̃b⁹ vtimur ad id referim⁹ vt dĩ bonitate ꝑfruamur. De⁹ vo ad ſuã bonitatẽ vſum nr̃m refert. Jlle em̃ miſeret̄ nr̃i ꝓpter ſuã bonitatem: nos autem nobis inuicem propter illius bonitatẽ. Jlle nr̃i miſeret̄ vt ſe ꝑfruamur. nos vero inuicez noſtri miſeremur: vt illo fruamur. Cum em̃ nos alicui⁹ miſeremur: et alicui ꝯſulim⁹: ad ei⁹ q̄dẽ facim⁹ vtilitatẽ eamq̧ intuemur: ſ ꝛ noſtra fit ꝯn̄s cũ miſericordiaʒ quã alijs impendim⁹: nõ relinquit deus ſine mercede. Hec aũt merces ſumma eſt: vt ipo fruamur. Jtẽ qꝛ bon⁹ ẽ ſumus: ꝛ inq̄tũ ſumus: boni ſum⁹. Porro etiam qꝛ iuſtus eſt: nõ impune mali ſumus: ꝛ inq̄tũ mali ſum⁹ intantũ etiã min⁹ ſumus. Jlle ḡ vſus quo nob vtit̄ de⁹: nõ ad ei⁹: ſed ad nr̃am vtilitatẽ refert̄: ad ei⁹ vero tãtũmodo bonitatẽ.

Aug. in li. de doct. xp̄iana.

Pſal. xv.

Matth. v.

Utrum vtendum an fruẽdum ſit virtutibus. h

Hic cõſiderãdum eſt: vtrum virtutibus ſit vtendũ an fruẽdum. Quibuſdã videt̄ q̄ eis ſit vtẽdũ et nõ fruendum: ꝛ hoc cõfirmãt auctoritate Aug. q̃ vt ꝓtaxatũ eſt: dicit nõ eſſe fruendum niſi trinitate. i. ſummo ꝛ incõmutabili bono. Jtẽ dicũt ideo non eſſe fruenduz eis: qꝛ ꝓpter ſe amãde nõ ſunt: ſ ꝓpt̄ eternam btitudinẽ. Jllud aũt quo fruẽdũ ẽ: ꝓpter ſe amãdum eſt. Sʒ q̄ vtutes ꝓpt̄ ſe amãde nõ ſint: imo ꝓpter btitudinẽ ſolam: ꝓbant auctoritate Auguſti. q̃ in lib. xiij. de trini. ꝯtra quoſdã ait: Forte virtutes q̃s ꝓpter ſolã btitudinẽ amam⁹ ſic nobis ꝑſuadere audent: vt ipſam btitudinẽ nõ amem⁹: qđ ſi faciunt etiã ipſas vtiq̧ amare deſiſtimus: quãdo illã ꝓpter quã ſolã iſtas amauimus: non amamus Ecce his verbis videt̄ Aug. oſtẽdere q̄ virtutes nõ ꝓpter ſe: ſ ꝓpter ſolam beatitudinem amãde ſint. Qđ ſi ita eſt: ergo eis fruendum nõ eſt. Alijs vero cõtra videt̄: ſcʒ q̄ fruẽdũ eis ſit: qꝛ ꝓpter ſe petẽde ꝛ amãde ſunt. Et h̄ ꝯfirmant auctoritate Amb. qui ait ſup illũ locũ ep̄le ad Gal'. Fructus autem ſpiritus eſt charitas: gaudiũ: pax: patia. ꝛc. hic nõ noĩat opa ſ fructus: qꝛ ꝓpter ſe petenda ſunt: ſi vo ꝓpter ſe petenda ſunt: ḡ ꝛ ꝓpter ſe amãda. Nos autem

Augu. de tri. li. xiij. c. viij.

Gal. v.

hanc q̄ videnť antoritatū repugnātiā de medio eximē cupiētes dicim⁹ q̄ v̄tutes ppť se petēde ⁊ amāde sūt: ⁊ tñ ppť solā btitudinē. ppť se q̄dē amāde sūt q2 delectāt sui possessores sincera ⁊ scā delectatōe ⁊ ī eis pariūt gaudiū spūale. Uerūtñ nō ē h̄ ɔsistēdū: ʒ vltra ɋ̄diēdū. Nō h̄ hereat dilectiōis gressus: neqꝫ h̄ sit dilectōis termin⁹: ʒ referať h̄ ad illō summū bonū cui soli oīno īherēdū ē: q2 illō ppť se tm̄ amādū ē: ⁊ vltra illud nihil q̄rēdū ē: illō ē em̄ sup̄mus finis. Jō Aug. dič q̄ eas diligim⁹ ppť solā btitudinē: nō quin eas ppť se diligam⁹: ʒ q2 idip̄m q̄ eas diligim⁹ referim⁹ ad illō sūmū bonuʒ cui soli inherēdū ē: ⁊ ī eo p̄manēdū finisqꝫ leticie ponēd⁹: q̄re v̄tutib⁹ nō ē fruēdū. Sʒ dicet aliq̄s: Frui ē amore īherere alicui rei ppť seip̄aʒ vt p̄dictū est. Si ḡ ppť se v̄tutes amāde sunt: ⁊ eis fruēdū ē. Ad q̄ō dicim⁹ in illa descp̄tōe vbi dr: ppť seip̄aʒ ītelligēdū ē tm̄mō: vt. s. ameť ppť seip̄aʒ tm̄ vt nō referať ad aliō ʒ ibi ponať finis: vt supra oñdit Aug. dicēs: Si īheser] atqꝫ p̄māser] finē ponēs leticie: tūc vere ⁊ p̄p̄e frui diced⁹ es: q̄ō nō ē faciēdū nisi ī illa trinitate. i. sūmo ⁊ incōmutabili bono. Utēdū ē ḡ v̄tutibus ⁊ p̄ eas fruendū sūmo bono: ita ⁊ ō volūtate bona dicim⁹. vñ Aug. ī li. x. ō tri. ait: Uolūtas ē p̄ quā fruimur: ita ⁊ p̄ v̄tutes fruimur nō eis nisi forte aliq̄ v̄tus sit de⁹ vt charitas: ō q̄ post tractabiť.

Aug. ō tri. li. x. c. x.

Epilogus. i

Omnium igiť q̄ dicta sunt: ex q̄ de rebus sp̄ālit̄ tractabim⁹: hec summa ē. Q̄ alie sunt q̄b⁹ fruēdū ē alie q̄bus vtendū est: alie q̄ fruunť et vtunť: ⁊ inter eas q̄bus vtenduʒ est: etiā q̄dam sunt p̄ q̄s fruimur: vt virtutes ⁊ potētie animi: q̄ sunt naturalia bona. De q̄bus oībus anteq̄ꝫ de signis tractemus: agendū est: ac p̄muʒ de rebus q̄bus fruendū est. s. de scā atqꝫ indiuidua trinitate.

Ista est scd̄a p̄s p̄ricipalis huius libri: in q̄ magr̄ determinato p̄hemio: incipit suum tractatum in q̄ttuor libros p̄tiales diuidere. Cuius ratio ſm p̄hm est: q2 scientie secanť quemadmodū ⁊ res ō quibus sunt. Jn quoꝝ p̄mo libro magister agit de deo absolute ſm rōnem sue naturalis p̄fectionis. Jn secundo agit de eo inq̄tum eius potentia relucet in effectu creatiōis. Jn tertio agit de ip̄o inq̄tum claret eius sapientia in ope redemptiōis. Jn quarto agit de eo inq̄tum eius bonitas seu clementia refulget in fructu glorificationis. Quantū igiť ad p̄mum librum magister duo facit. Primo p̄mittit quedam generalia quasi totius operis p̄libamina. Secundo suam intentionem exequiť. ⁊ h̄ in p̄nciqio secunde distinctiōis: que incipit ibi: Hoc itaqꝫ vera. Jn p̄ma em̄ huius libri distinctione magister tria facit. Primo determinat suum intentuʒ. Secundo mouet q̄stiones circa determinata. Tertio determinata breuiter recapitulat. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsqꝫ ibi: Cum autem homines. Secundum vero ab inde vsqꝫ ibi: Omnia igiť que dicta sunt. Tertium vero ab inde vsqꝫ ad finem distinctiōis istius. Et in istis videť stare sententia p̄ñtis distinctionis in generali. Jn speciali vero sententia magistri stat in tribus p̄positionibus: quarum p̄ma est: Totam sacram paginaʒ ɔstat specialiter circa res ⁊ signa versari. Et hanc p̄bat magister autoritate beati Augustini. vj. ca. de doctrina xp̄iana dicentis: Omnis doctrina vel rerum est vel signoꝝ. Et intelligit hic p̄ signa non terminos significantes ad placitum ip̄ius instituētis: sed quasdam res exteriores ex diuina ordinatione aliquid significantes: cuiusmodi sunt sacramēta cum suis materijs tā veteris q̄ noue legis. Per res vero intelligit res absolutas p̄ terminos significabiles: que. s. ita cadunt sub determinatione ɔsiderationis sacre scripture: q̄ vlterius nihil specialiter designant: vt est deus: xp̄s: creatura ⁊ hmōi. Q̄ autem sacr̄a tam veteris q̄ noue legis aliquid significēt: p̄tʒ: q2 sacr̄a veteris legis significabant inuisibilē gr̄aʒ quā nō ɔferebāt: sacr̄a v̄o noue legis significāt gr̄am inuisibilē quā etiā ɔferūt q̄tū est ex p̄te ip̄oꝝ: vt plenius patebit in quarto hui⁹. Et subdit q̄ omne signum est res aliqua: quia q̄ō non est res aliqua: omnino nihil est: vt dicit Augu. in eodem: ⁊ non econtra omnis res est signum: q2 alique sunt res nihil significantes. Et tandem subinfert q̄ p̄mo sit determinandum de rebus: ⁊ postea de signis. Secunda ergo p̄positio est hec: Sola trinitate increata est p̄p̄e fruendum. Patet hec p̄positio varijs sanctoꝝ doctoꝝ autoritatib⁹. Et p̄bať ratione sic: Jllo solo est fruendū q̄ō ppť se ⁊ nullum alium finem est diligendum: sed hoc solum est trinitas increata: igiť ea tm̄ p̄prie est fruēdum: ⁊ p̄ ɔsequens p̄positio vera. Huius ratiōis maior patet p̄ descriptionem fruitionis in lr̄a qua diciť: Frui est amore inherere alicui rei tantum propter seip̄aʒ. Minor p̄bať sic: Sola trinitas increata est nostroꝝ beatificatiua: igiť ip̄a sola est propter se finaliter diligenda. Consequentia tenet ex verb̄ beati Augustini dicentis: Dicimus ea re nos frui quam diligimus propter se: ⁊ ea nobis fruendū esse tm̄ qua efficimur beati. Antecedēs patet ex textu vbi diciť: Res quibus fruendū est sunt pater ⁊ fili⁹ ⁊ spūssctūs: ⁊ p̄ ɔsequēs p̄positio vera. Tertia p̄positio est hec: Usus ⁊ fruitionis distinctionem accipimus penes relatiuam ⁊ absolutam dilectionis inhesionem. Patet hec p̄positio in textu p̄ terminoꝝ descriptionē. vñ diciť: Frui est rei amore inherere solum propter seip̄am. Sed vti est rei amore inherere: non finaliter propter seip̄aʒ: sed inq̄tū ordinata est ad illam qua fruendum est: igitur p̄positio vera. Consequēter ista tria mouet dubia quoꝝ primum est: an hominibus sit fruendum. Et dicendum est q̄ non simpliciter sed in deo. Et cum diciť homo fruitur homine: sed deo fruiť in homine. Secundum est: an timor dei ad nos sit vsus vł fruitio. Dicendum est q̄ non sit vsus: q2 deus nō diligit ali-

quid ꝓpt̃ aliud a se: sed oīa diligit ꝓpt̃ ipsi⁹ ꝓpriā bonitatē. Tertiū est: an virtutib⁹ sit fruendū. Respōdet̃ ꝙ nō nisi instrumētalit̃: eo ꝙ nō querunt̃ ꝓpter se: sed ꝓpter beatitudinē et ꝓpter deū. Et in his stat sn̄ia huius distinctionis in speciali.

De mysterio trinitatis et vnitatis. a

DI. II De trinitate ⁊ vnitate ſm ꝙ creditur.

Hec itaqʒ vera ac pia fide tenendum est: ꝙ b trinitas vn⁹ sit ⁊ sol⁹ ver⁹ deus. vt ait Aug. in .j. lib. de trini. s. pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus: ⁊ hec trinitas vnius eiusdemqʒ substantie vl' essentie dr̄: creditur ⁊ intelligit̃: que est summū bonū: qd̄ purgatissimis mentib⁹ cernitur. Mētis em̄ humane acies inualida: i tam excellēti luce nō figit̃: nisi p iusticiā fidei emūdetur. Idē in lib. retracta. Nō approbo qd̄ in oratiōe dixi. Deus qui nō nisi mūdos verū scire voluisti. Respōderi em̄ potest multos etiā nō mūdos multa scire vera. De hac re ergo summa et excellentissima cum modestia et timore agendū est et attentissimis auribus atqʒ deuotis audiendum vbi querit̃ vnitas trinitatis patris scʒ ⁊ filij ⁊ spūssancti: qꝛ nec periculosius alicubi errat̃: nec laboriosi⁹ aliqd queritur: nec fructuosi⁹ aliquid inuenit̃. Proinde omnis q̄ audit ⁊ legit ea que de ineffabili ⁊ inaccessibili luce diuinitatis dicūtur: studeat imitari atqʒ seruare qd̄ venerabilis doctor Aug⁹. in .j. lib. de trini. de seipō ait: Nō pigebit me inq̄t sicubi hesito q̄rere: nec pudebit sicubi erro discere: Quisquis ḡ audit hoc vl' legit: vbi pariter certus est pergat mecū: vbi parit̃ hesitat querat mecū: vbi errorem suū cognoscit redeat ad me vbi mecum reuocet me. Ita ingrediamur simul charitatis viam tendētes ad eum: de quo dictū est: Querite faciem eius semper.

Aug. ꝺ trini. lib. j. ca. ij.

Aug. in .j. li. soliloquioꝝ in principio.

j. Tim̄. vj.

Aug. ꝺ. trini. lib. j. ca. ij.

Psal. ciiij.

Que fuerit intentio scribentium de trinitate. b

Oēs autē catholici tractatores: vt in eodē .j. lib. Aug. ait: qui de trinitate que deus ē scripserunt: hoc intenderūt ſm scripturas docere: ꝙ pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus vnius sint substantie et inseparabili equalitate vn⁹ sint deus: vt sit vnitas in essentia ⁊ pluralitas in personis. Ideoqʒ nō sunt tres dij sed vnus deus: licet pater filium genuerit: et ideo filius non sit qui pater est: filiusqʒ a patre sit genitus: ⁊ iō pater nō sit q̄ filius est: ⁊ spūssctūs nec pater sit nec fili⁹: ſʒ tm̄ pr̄is ⁊ filij spūs: vtriqʒ coeq̄lis: ⁊ ad trinitatis ꝑtinēs vnitatē. Teneam⁹ ḡ patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄sctm̄ vnuʒ esse naturaliter deū: vt ait Aug. in li. de fide ad Petrum Neqʒ tn̄ ipm pr̄em esse qui filius est nec filiuʒ ipm esse q̄ pater est. nec spm̄sctm̄ ipm esse q̄ pater est aut filius. Una est em̄ pr̄is ⁊ filij ⁊ spūssancti essentia: quam greci homousion vocāt: in qua nō est aliud pater: aliud filius: aliud spūsctūs: q̄uis sit personaliter alius pater: alius filius: alius spiritussanctus.

Aug. in li. retracta. vbi dixi ꝺ p̄re ⁊ filio q̄ gignit ⁊ quē gignit vnū est dicendum fuit vnū sunt: sicut ipa veritas a pte loquet̃ dicēs: ego ⁊ pater vnū sum⁹.

De ꝯſe. di. iij. c. oēs.

Quis ordo sit seruādus cū de trinitate agitur. c

Ceterū vt in p̄rio li. ꝺ tri. Aug. docet p̄mo ſm auctoritates sanctarū scripturarū: vtrū fides ita se habeat demōstrandū est. Deinde aduersus garrulos ratiocinatores elatiores magis q̄ capaciores rationibus catholicis ⁊ similitudinibus cōgruis: ad defensionēʒ et assertionē fidei vtēdum est: vt eoꝝ inquisitionib⁹ satisfaciētes: māsuetos pleni⁹ instruam⁹: ⁊ illi si nequerint inuenire qd̄ q̄rit̃: de suis mētib⁹ poti⁹ q̄ de ipa v̄itate vel de nr̄a disertiōe cōquerant̃.

Augu. de tri. li. j. c. ij.

Testimonia sctōꝝ de trinitate. d

Proponam⁹ ergo in mediū veteris ac noui testamēti auctoritates q̄b⁹ diuine vnitatis atqʒ trinitatis veritas demonstret̃: ac p̄mū ipsa legis exordia occurrant: vbi Moyses ait: Audi israel dn̄s deus tuus deus vn⁹ est. Item: Ego sum dn̄s de⁹ tu⁹ q̄ eduxi te de terra egypti: non erūt tibi alij dij preter me. Ecce hic significauit vnitatem diuine nature Deus em̄ (vt ait Amb. in p̄rio li. de trinitat.) nomen est nature: dn̄s vero nomen est potestatis. Iteʒ alibi deus loquēs ad Moysen ait: Ego sum q̄ sum: ⁊ si quesierint nomen meum: vade ⁊ dices: Qui ē misit me ad vos. Dicēs enim: Ego sum: nō nos sumus ⁊ qui est nō qui sumus aptissime declarauit vnum soluʒ deum esse In cantico etiam Exodi legit̃: Dn̄s oḡs nomen eius. Non ait: domini: vnitatem volens significare. Personaruʒ q̄ pluralitatem ⁊ nature vnitatem simul ostendit dominus in Gen̄. dicēs. Faciam⁹ hoiem ad imaginem ⁊ similitudinem nr̄am. Di-

Deut. vj.

Exod. xx.

Ambrosius.

Exod. iij.

Exod. xv.

Gen̄. j.

cēs em̄: faciam⁹ ꝛ nr̄a𝔷: plr̄alitatē pso-
naꝝ oñdit: dicēs ꝟo imaginē vnitatē
Augustinus vbi supra. eēntie. vt ei dic̄ Aug. ī li. ð fide ad pe-
trū: Si in illa natura pr̄is ꝛ filij ꝛ spūs
sancti vna eēt tm̄ psona: n̄ diceret: fa-
ciam⁹ hoīe𝔷 ad imaginē ꝛ silr̄tudinem
nr̄a𝔷. Cū em̄ dic̄ ad imaginē ostendit
vnā naturā eē: ad cui⁹ imaginē hō fie-
ret: cū ꝟo dic̄ nr̄am oñdit eūdē deum
nō vnam: s𝔷 plures esse psonas.

Apte ostēdit q̄ nec solitudo nec diuersitas nec singularitas ibi ē sed similitudo. e

Hylarius. Hylari⁹ quoq𝔷 in li. iij. ð tri. dic̄ his ꝟbis significari q̄ ī
trinitate nec diūsitas ē nec singlr̄aritas
vl̄ solitudo: s𝔷 silr̄tudo ꝛ plr̄alitas siue
distictio. ait ei sic q̄ dixit: Faciam⁹ ho
minē ad imaginē ꝛ silr̄tudinē nr̄a𝔷 iui
cē esse sui silr̄es in eo q̄ dicit imaginē ꝛ
silr̄tudinē nr̄am oñdit. Imago ei sola
nō ē ꝛ silr̄tudo sibi nō ē: neq𝔷 diuersita
tē duob⁹ admisceri alteri⁹ ad alteru𝔷
silr̄tudo pmittit. Itē idē ī. iiij. li. abso-
luti⁹ voluit ītelligi significatōe𝔷 hāc n̄
ad se eē referēdā tm̄: dicēdo faciam⁹
hoīe𝔷 ad imaginē ꝛ silr̄tudinē nr̄a𝔷. p
fessio eni ꝯsortij sustulit ītelligētiā sin
gularitatꝭ: q𝔷 ꝯsortiū aliq̄d nec pt̄ eē si
bijpi solitario: neq𝔷 rursū solitudo soli
tarij recipit faciam⁹. neq𝔷 q̄sq𝔷 alieno
a se loq̄t nr̄a𝔷: vl̄q𝔷 ḡ ꝟmo. s. faciam⁹ ꝛ
nr̄a𝔷: vt solitariū eūdēq𝔷 nō patit: ita
neq𝔷 diūsu𝔷 a se alienūq𝔷 significat: so-
litario ꝯueīt faciā ꝛ meā. nō solitario
ꝟo ꝯueīt dicē: faciam⁹ ꝛ nr̄a𝔷 vl̄q𝔷 ser
mo vt n̄ solitariū tm̄: ita neq𝔷 differētē
esse vl̄ diūsū eē significat. Nob q̄𝔷 nec
solitari⁹ nec diūsus ē ꝯfitēd⁹. ita ḡ de⁹
ad cōe𝔷 sibi cū ðo imaginē eādēq𝔷 silr̄-
tudinē hoīe𝔷 repit opari: vt̄ nec si gni
ficatio efficiētꝭ admittat ītelligētiā so
litudis: nec opatio ꝯstituta ad eandē
imaginē vl̄ silr̄tudinē patiat diuersita
Quid ex ꝟbis Hylarij intelligi debeat. tē diuītatꝭ. In his ꝟbis Hyla. plr̄alita
tē psonaꝝ voluit intelligi noīe ꝯsortij
atq𝔷 significauit noīe ꝯsortij vl̄ plr̄alita
tis n̄ poni aliq̄d s𝔷 r̄moueri. Plr̄alitas
em̄ vel ꝯsortiū psonaꝝ cū dr̄: solitudo
vl̄ singularitas negat: cū dicim⁹ plr̄es
esse psonas significam⁹ q̄ nō ē vna so
la. Iō Hylari⁹ volēs ista sbtilit̄ ꝛ sane
intelligi ait: Professio consortij sustu-
lit ītelligētiā singlr̄aritatꝭ: nō dic̄ posu
it aliq̄d: ita etiā cū dicim⁹ tres psonas
singlr̄aritatē ꝛ solitudinē tollim⁹: ꝛ q̄
pr̄ n̄ ē sol⁹ nec fili⁹ ē sol⁹: nec spūssctūs
est sol⁹ significam⁹ ꝛ q̄ nec pr̄ tm̄ ē ꝛ fi
li⁹ nec pr̄ tm̄ ꝛ spūssctūs: nec fili⁹ tm̄ ꝛ
spūssctūs. De h̄ aūt in seq̄nti plenius
agel̄ vbi etiā ꝟm q̄d silr̄es dicanl̄ tres
psone ꝛ vtꝝ aliq̄ mō sit ibi diuersitas
vel differentia ostendetur.

Ad idē q̄d cepat redit vt alias autoritates supponat. f

Nūc ꝟo ad ppositū redeam⁹ ꝛ ad oñdēdū psonaꝝ plu-
ralitatē atq𝔷 eēntie diuīe vnitatē: ali-
as sctōꝝ autoritates īducam⁹. Moy
ses dic̄: In pncipio creauit deus celū Gen. i.
ꝛ terrā: p deū significās pr̄e𝔷: p pnci-
piū filiū. Et p eo q̄ apud nos de⁹ dr̄:
hebraica ꝟitas h𝔷 heloym: q̄d ē plr̄ale
hui⁹ singularꝭ q̄ ð ē hel. Q̄d ḡ nō ē di-
ctū hel q̄d ē de⁹: s𝔷 heloym q̄d īterptā
ri pōt dij siue iudices: ad plr̄alitatē p-
sonaꝝ refert̄. Ad quā etiā illd̄ attīere
videt̄ q̄d diabol⁹ p serpētē dixit: Eri- Gen. iij
tis sic̄ dij. Pro q̄ in hebraico h̄r helo-
ym: ac si diceret: Eritꝭ sic̄ diuīe psone
Ille etiā maxim⁹ pphaꝝ ꝛ regū Da-
uid: q̄ suā ceteris pfert intelligētiā di
cēs: Sup senes ītellexi: vnitatē diuīe Ps. cxviij.
nature oñdēs ait: Dn̄s nomē ē illi: nō Ps. lxvij.
dicit dn̄i. Alibi etiā eiusdē vnitate𝔷 ꝛ
ter̄nitatē simꝉ oñdēs ait ex psona dei:
Isrl̄ si me audierꝭ nō erit ī te de⁹ recēs Ps. lxxx.
neq𝔷 adorab deū alienū. Aliō hoꝝ vt
dic̄ Ambro. ī li. i. ð tri. significat ter̄ni- Ambrosius
tatē: aliud vnitatē subē īdifferētꝭ: vt
neq𝔷 posteriorē pr̄e: neq𝔷 alteri⁹ diui-
nitatꝭ filiū vl̄ spm̄sctm̄ eē credam⁹. nā
si pr̄e posterior ē fili⁹ vl̄ spūssctūs: re-
cēs ē: ꝛ si vni⁹ nō ē diuinitatꝭ: alien⁹ ē.
S𝔷 nec posterior ē: q𝔷 recēs nō ē: nec
alien⁹: q𝔷 ex pr̄e nat⁹ ē fili⁹ ex pr̄e pce
dit spūssctūs. Alibi q̄𝔷 distictionē pso
naꝝ īsinuās ait: Verbo dn̄i celi firma Ps. xxxij.
ti sūt: ꝛ spū oris ei⁹ oīs ꝟt⁹ eoꝝ. Alibi
etiā ait: Bn̄dicat nos de⁹ de⁹ nr̄ bn̄di Ps. lxvj.
cat nos de⁹ ꝛ metuāt eū oēs fines t̄re
Trina ei ꝯfessio dei: trinitatē expmit
psonaꝝ: vnitatē ꝟo eēntie apit cū sin
gularit̄ sbiūgit eū. Esaias q̄𝔷 dic̄ se au Esaie. vj.
disse seraphin clamātia: Sctūs sctūs
sctūs dn̄s de⁹. Per h̄ q̄ dic̄ ter sctūs:

trinitatē significat: p h̄ q̄d ſb̄dit dñs de⁹ vnitatē eēntie. dauid q̄z eternā filij generatōez apte īſinuat ex pſona filij Pſal.ij. dicēs: Dñs dixit ad me: fili⁹ me⁹ es tu ego hodie genui te. De hac gnatiōe ī Eſaie.liij. effabili eſaias ait: Gnatōez ei⁹ q̄s enarrabit? In li. q̄z Sap. eternitas filij cum Prouer. viij. pr̄e mōſtrat: vbi ſapiā ita loq̄t: Dñs poſſedit me ab initio viaꝝ ſuaꝝ añq̄ q̄cq̄ faceret a pncipio: ab eterno ordiata ſū añq̄ t̄ra fieret: necdū erāt abyſſi ⁊ ego iā ɔcepta erā: necdū fōtes: necdū mōtes aut colles: ⁊ ego pturiebar adhuc t̄rā nō feccrat: ⁊ cardines orb t̄re: qñ pparabat celos aderā: qñ appēdebat fundamēta t̄re: cū eo erā cūcta cōponēs: ⁊ delectabar p ſinglos dies ludēs corā eo. Ecce aptū d̄ eterna genitura teſtimoniū: q̄ ipa ſapiā ꝓhibet ſe añ mūdū ɔceptā eē ⁊ parturiri. i. gēitā ⁊ apd̄ pr̄ez eternalit̄ exiſtē. Ipa etiā alibi ait: Ego ex ore altiſſimi ꝓdij pmogēita añ oēz creaturā. Micheas q̄z Ecci.xxiiij ꝓpha eternā v̄bi gnatiōez ⁊ tpalem ex Michee.v. maria ſil' inſinuauit dicēs: Et tu bethleē ephrata puul⁹ es ī milib⁹ iuda: ex te egredietur q̄ ſit dñator ī iſrl: ⁊ egreſſus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis.

Spālia teſtiōia de ſpūſctō. g

De ſpūſcō etiā expſſa documēta ī ve. te. hēm⁹. In geñ. Geñ.i. eñ legit̄: Spūs dñi ferebat̄ ſup aq̄s. Et dauid dic̄: Quo ibo a ſpū tuo? In Ps.cxxxviij. li. Sap. d̄r: Spūſſctūs diſciplīe effugi Sap.j. et fictum: benignus ē eñ ſpūs ſapie. Eſa. q̄z ait: Spūs dñi ſup me. Eſaie.lxj.

De teſtionijs noui teſtamēti h

Nūc v̄o poſt teſtimonia veteri teſtamēti: d̄ fide ſctē trinitati ⁊ vnitati ad noui teſtamēti autoritates accedam⁹ vt ī medio duū aīaliū. i. teſtamētoꝝ: cogſcat̄ v̄itas: ⁊ forcipe de altari ſumat̄ calcul⁹ q̄ tāgant̄ ora fideliū. Dñs itaq̄ xp̄s vnitatē diuine eēntie ac pſonaꝝ trinitatē: apte īſinuat dicēs apl'is: Ite baptizate oēs gētes ī noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſcti. In noīe vtiq̄ ait. vt Amb. ait ī. j. li. d̄ tri. nō ī noīb⁹: vt vnitas eēntie oñdat̄. p noīa tria q̄ ſuppoſuit: tres eē pſonas declarauit. Ipe etiā ait: Ego ⁊ pater vnū ſum⁹: vnū dixit: vt ait Amb. ī eo dē: ne fiat diſcretio ptāti nature: ⁊ addidit: ſum⁹: vt p̄rez filiūq̄ cogſcas. ſ. vt pfectus pr̄ filiū pfectū genuiſſe credat: ⁊ q̄ pr̄ ⁊ fili⁹ vnū ſint nō ɔfuſione pſone ſ; vnitate nature. Johes q̄z in ep̄la canōica ait: Tres ſūt q̄ teſtioniū ꝓhibēt in celo: pr̄: v̄bū: ⁊ ſpūſſctūs: ⁊ hi tres vnū ſūt. Ipe etiā in initio euāgelij ſui ait: In pncipio erat v̄bū ⁊ v̄bū erat apd̄ deū: ⁊ de⁹ erat v̄bū: vbi apte oñdit filiū ſp ⁊ eternalit̄ fuiſſe apd̄ p̄rez vt aliū apd̄ aliū. Ap̄ls q̄z apte trinitatē diſtiguit dicēs: Miſit de⁹ ſpm̄ filij ſui ī corda nr̄a. ⁊ alibi: Si ſpūs ei⁹ q̄ ſuſcitauit ieſuz hītat ī nob ⁊c. Itez alibi trinitatē atq̄ vnitatē euidētiſſime cōmēdat dicēs: Qm̄ ex ipo ⁊ p ipz ⁊ ī ipo ſunt oīa: ipi glīa. Ex ipo ait: vt Aug. ī li. d̄ tri. ait ꝓpt̄ p̄rez. p ipm̄ dic̄ ꝓpt̄ filiuz: ī ipo ꝓpt̄ ſpm̄ſctm̄. Per h̄ v̄o q̄ nō ait ex ipis: p ipos: ⁊ in ipis: nec ait ipis glīa ſ; ipi: inſinuauit hāc trinitatē vnū deū eē: ſ; q̄ſ ſingule pene ſyllabe noui teſtamēti hāc ieffabilē vnitati atq̄ trinitati veritatē ɔcordit̄ īſinuāt: īductōi teſtionioꝝ ſup hac re ſupſedeamus ⁊ rōnib⁹ cōgruiſq̄ ſimilitudinibus ita eſſe ꝓut īfirmitas noſtra valet: oſtendamus.

1. Joh.v.
Joh.j.
Gal.iiij.
Rom.viij.
Rom.xj.
Aug. d̄ tri. li. ij.c.vj.

Marginalia of the left column (second part): Abacuck.iij. Eſaie.vj. Math.vlt. Ambroſius. Joh.iiij.

Hec eſt ſcd̄a diſtinctio hui⁹ pmi libri: in qua magiſter inq̄ſita ⁊ inuenta materia de qua eſt agendū in hoc volumine: incipit ſm ordinē ꝓmiſſum in pn̄ti diſtinctione tractare de reb⁹. Et pmo de rebus fruibilib⁹ in pmo libro. Scd̄o de rebus vtibilibus in ſcd̄o libro. Tertio de illis rebus que vtibilia ordināt ad fruibilia in tertio libro. De ſignis v̄o poſtea agit in quarto. Prim⁹ itaq̄ liber diuidit̄ in duas ptes pncipales. In q̄ꝝ pma determinat de re fruibili. ſ. de deo ſm ſuā pfectionez in eſſendo. ſ. de eſſentie diuie vnitate: ac pſonaꝝ diſtinctiōe ⁊ emanatione. In ſcd̄a tractat de deo ſm ſuā pfectionē in cauſando. ſ. de attributis diuis et appropatis: ſcia: volūtate: ⁊ bonitate. In pn̄ti diſtinctione mgr̄ tria facit. Primo eñ oñdit modū inueſtigandi vnitatē in trinitate: ⁊ trinitatē in vnitate. Scd̄o ꝓbat vnitatem trinitatis autoritate veteris teſtamēti. Tertio declarat eiuſdē trinitatis vnitatē p noui teſtamēti autoritatē. Primū q̄dez facit a pncipio hui⁹ diſtinctiōis vſq̄ ibi: Proponamus ergo in mediū. Scd̄m aūt abinde vſq̄ ibi: Nūc v̄o poſt teſtimonia. Tertiū vero ab inde vſq̄ ad finem diſtinctionis. In ſpāli eñ ſnīa mgr̄i in hac diſtinctiōe ſtat in tribus ɔcluſiōibus. q̄ꝝ ɔcluſionū pma eſt hec: Neceſſe ē q̄ēlibet catholicū ſola ⁊ etiā pia fide eternā trinitatē in ſumma vnitate affirmare. Et ꝓbat̄ ſic. Hoc optet q̄ēlibet catholicū ſola ⁊ pia fide affirmare q̄d nō ſine fide vel nō niſi credēdo pōt ſciri vel inueſtigari. S; talis ē eterna trinitas in ſumma vnitate: igit̄ eternā trinitatē in ſūma vnitate oportet q̄ēlibet catholicum ſola ⁊ pia fide affirmare. Tenet argumentū. Maiorē ponit mgr̄ in pmo cap̄lo huius diſtinctiōis. Et minorē ꝓbat magr̄ ibidem trāſſumendo autoritatē bt̄i Auguſ.

ſ.de tri.c.ij.dicētis: Trinitas ē vnus ſolus deꝰ pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſcūs. Hec trinitas vnius ⁊ eiuſdē ſubſtātie vel eſſentie dicit̄: credit̄ ⁊ intelligit̄: igit̄ ꝯcluſio vera. Scđa ꝯcluſio ē hec: Nulli bono catholico licet in diuinaꝝ ꝑſonaꝝ alietate ſeu diſtinctiōe vl laterꝰ dubitare. Que ꝓbat̄ ſic ꝟtualit̄. In illo nullus bonꝰ catholicꝰ pōt ꝓpt̄ materie arduitatē dubitare in q̄ videt oēs catholicos doctores ex intētiōe vnaniniter ꝯcordare. Sȝ talis ē diuinaꝝ ꝑſonaꝝ alietas vel trinitas in vnitate eēntie: ergo nulli bono catholico licet vllatenus diſtinctionē diuinaruȝ ꝑſonaꝝ dubitare. Tenet argumentum. Sed maiorē ⁊ minorē ponit mgr̄ in ſcđo caplo huiꝰ diſtinctionis: igit̄ concluſio vera. Tertia ꝯcluſio eſt hec: Non obſtat catholicum pluralitatem diuinaꝝ ꝑſonaꝝ autoritatibꝰ ſcp̄ture vtriuſqȝ teſtamēti poſſe cōprobare. Iſta ꝯcluſio ꝓbat̄ ſic: Nā dicit̄ Gen̄.j. Faciamus hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē noſtrā. In hoc ꝙ dicit: Faciamus pluraliter: oñdit̄ pluralitas ꝑſonaꝝ. Sȝ ꝑ hoc ꝙ dicit imaginē ſingularit̄ oñdit vnitatem eſſentie. Et hāc expoſitionem ꝯfirmat magr̄ autoritate Auguſtini q̄ habet̄ in lr̄a. Et hoc idem ꝓbat magr̄ autoritatibus noui teſtamenti: q̄ patent in textu. Et hec eſt ſententia magr̄i in ſpāli huius diſtinctionis.

DI. III

De trinitate ⁊ vnitate ſm̄ ꝙ credita ꝑ rōne intelligit̄.

Incipit oñdere quō ꝑ creaturaȝ potuerit cognoſci creator a

a Apoſtolꝰ nāqȝ ait: ꝙ inuiſibilia dei a creatura mūdi ꝑ ea q̄ facta ſūt itellecta ꝯſpiciunt̄: ſempit̄na q̄ȝ ꝟtꝰ eius ⁊ diuinitas. (Rom̄.j.) Per creaturā mūdi itelligit̄ hō ꝓpt̄ excellentiā q̄ excellit int̄ alias creaturas: vel ꝓpt̄ ꝯuenientiā quam hȝ cū oī creatura. Hō ḡ iuiſibilia dei intellectu mētis ꝯſpicere potuit vel etiā ꝯſpexit: ꝑ ea q̄ facta ſunt.i.ꝑ creaturas viſibiles vel iuiſibiles. A duobꝰ ei iuuabat̄.ſ.a natura q̄ rōnal̄ erat ⁊ ab opibꝰ a deo fact̄: vt māifeſtaret̄ hoī veritaſ. Idᷣqȝ ap̄ſ dixit: q̄ȝ deus reuelauit ill̄.ſ.dū fec̄ opa: in q̄bꝰ artificis aliq̄tenus relucet indicium. (Rom̄.j.)

Prima ratio vel modus quō potuit cognoſci deus. b

(Ambroſius.) Nā ſic ait ābroſiꝰ: Ut deꝰ q̄ natura iuiſibil̄ ē: etiā a viſibilibꝰ poſſet ſciri: opꝰ fecit qđ opificē viſibilitate ſui māifeſtauit: vt ꝑ certū incertū poſſet ſciri. ⁊ ille deꝰ oīuȝ eſſe crederet̄: q̄ h̄ fec̄ qđ ab hoīe īpoſſibile ē fieri. Potuerūt ḡ coḡſcere ſiue cognouerūt vltra oēȝ creaturā eſſe illū q̄ ea fecit: q̄ nulla creaturaꝝ facere vl̄ deſtruere valet. Accedat q̄cunqȝ vis creatura: ⁊ faciat tale celū ⁊ t̄rā: ⁊ dicā q̄ȝ deꝰ ē. Sȝ q̄ȝ nulla creatura talia facere valet: ꝯſtat ſup oēȝ creaturaȝ eſſe illū q̄ ea fecit. ac ꝑ h̄ illū eſſe deum hūana mēs cognoſcere potuit.

Scđa rō q̄ potuit cognoſci: vel modus quo nouerūt. c

Alio etiaȝ mō dei veritatē ductu rōnis coḡſcere potuerūt: vel etiā coḡuerūt. vt em̄ Aug. ait in li.viij. ciui.dei. (Aug.in.viij. li.de ci.dei) Viderunt ſummi phi nullū corpꝰ eſſe deū: ⁊ iō cūcta corpa trāſcēderūt q̄rētes deū: viderūt etiā q̄cq̄d mutabile ē nō eſſe ſūmū deū omniūqȝ ꝑncipium: ⁊ iō oēȝ aīaȝ mutabileſqȝ ſpūs trāſcēderūt. Deīde vider̄t (Idē in eodem) oīe qđ mutabile ē nō poſſe eē niſi ab illo q̄ icōmutabilit̄ ⁊ ſimpl̄r ē. Intellexerunt ergo eum ⁊ oīa iſta feciſſe: ⁊ a nullo fieri potuiſſe.

Tertia rō vel modus. d

(Auguſtinus) Conſiderauerūt etiā q̄cq̄d ē in ſubſtātijs: vel corpꝰ eē vel ſpm̄: meliuſqȝ aliquid ſpm̄ eſſe q̄ȝ corpus. ſȝ longe meliorē qui ſpm̄ fecit ⁊ corpus.

Quartus modus vel rō. e

Intellexerūt etiā corpis ſpēȝ eē ſenſibilē: ⁊ ſpūs ſpēȝ itelligibilē: ⁊ ītelligibilē ſpēȝ ſenſibili ꝑtuler̄t. Sēſibilia dicimꝰ q̄ viſu tactuqȝ corpis ſentiri queūt. ītelligibilia q̄ ꝯſpectu mēt̄ pñt itelligi. Cū ḡ in eoꝝ ꝯſpectu ⁊ corpꝰ ⁊ animꝰ magl̄ minuſqȝ ſpecioſa eēnt: ſi āt oī ſpecie carere poſſent: oīno nll̄a eēnt: vider̄t eſſe aliq̄d q̄ illa ſpecioſa facta ſūt: vbi ē ꝑma ⁊ incōmutabil̄ ſpēs: iōqȝ incōpabil̄ ⁊ illđ eē reꝝ ꝑncipiū rectiſſime crediderūt: qđ factū nō eēt: ⁊ ex q̄ cūcta facta eſſent. Ecce tot modis potuit coḡſci veritas dei. Cū ḡ deus vna ſit ⁊ ſimplex eēntia: q̄ ex nll̄a diuerſitate ꝑtiū vel accidentiū ꝯſiſtit: pluralit̄ tñ dicit ap̄ls: Inuiſibilia dei: q̄ȝ pluribus modis cognoſcit̄ veritaſ dei ꝑ ea q̄ facta ſunt. Ex ꝑpetuitate nāqȝ creaturarū intelligit̄ ꝯditor et̄nus: ex magnitudine creaturaꝝ omnipotens: ex ordine ⁊ diſpoſitione ſapiēs: ex gubernatōe bonus. Hec aūt oīa ad vnitatē deitatis ꝑtinent monſtrandam.

Quō in creaturis apparet vestigium trinitatis. f

Nūc restat ondēre: vtrū p ea q̄ facta sunt aliqd trinitatis īdiciū vl' exiguū hr̄i potuerit. De hoc Aug. in li. vj. de tri. ait: Oportet vt creatorē p ea q̄ facta sunt ītellectu cōspiciētes trinitatē ītelligam⁹. Huius em̄ trinitatꝭ vestigiū ī creaturis apparet. Hec em̄ q̄ arte diuīa facta sunt et vnitatē q̄ndā in se ondūt ꝛ spēz ꝛ ordinez. Nā qdq3 hoꝝ creatoꝝ ꝛ vnū aliqd ē: sic̄ sunt nature corpoꝝ ꝛ ingenia aīaꝝ. ꝛ aliq̄ specie formaꝛ: sic̄ sūt figure vl' q̄litates corpoꝝ ac doctrīe vl' artes aīaꝝ: ꝛ ordinē aliquē petit aut tenet: sic̄ sūt pōdera vl' collocatōes corpoꝝ: ꝛ amores vl' delectatōes aīaꝝ: ꝛ ita ī creaturꝭ ꝑlucet vestigiū trinitatꝭ: In illa eī trinitate sūma origo ē oīm reꝝ ꝛ pfectissima pulchritudo: ꝛ btissima delectatio. Sūma autē origo (vt Aug. ondit ī li. d' vera religiōe) ītelligit de⁹ pr̄ a q̄ sūt oīa: a q̄ fili⁹ ꝛ spūssanctus. pfectissima pulchritudo ītelligit fili⁹. s. veritas pr̄is nll'a ex pte ei dissil'is quē cū ipo ꝛ in ipo pr̄e veneramur: q̄ forma ē oīm q̄ ab ītio facta sunt ꝛ ad vnū referūt. q̄ tn̄ oīa nec fierēt a pr̄e p filiū: neq3 suis finib⁹ salua eēnt: nisi de⁹ sūme bon⁹ eēt: q̄ ꝛ nll'i nature q̄ ab illo bōa eēt īuidit: ꝛ vt ī bono ipo maneret: alia q̄ntū vellet: alia q̄ntū posset dedit. q̄ boītas ītelligit spūssctūs q̄ ē donū pr̄is ꝛ filij: q̄re ipm donū dei cū pr̄e ꝛ filio eq̄ incōmutabile colere ꝛ tenere nos ꝯueīt. Per ꝯsideratōez itaq3 creaturaꝝ vni⁹ sube trinitatē ītelligim⁹. s. vnū deū pr̄ez a q̄ sum⁹ ꝛ filiuz p quē sum⁹: ꝛ spm̄sctm̄ in q̄ sum⁹. s. pncipiū ad qd recurrim⁹: ꝛ formā quaz seq̄mur: ꝛ gr̄az q̄ recōciliamur vnū. s. q̄ auctore ꝯditi sum⁹: ꝛ silitudinē ei⁹ p quā ad vnitatē reformamur. ꝛ pacez q̄ vnitati adherem⁹. s. deū q̄ dixit: Fiat: ꝛ vbū p qd factū ē om̄e qd sbstātialit ꝛ naturalit ē ꝛ donū benignitatis ei⁹: q̄ placuit qd ab eo p vbū factū ē. ꝛ recōciliatū ē autori vt nō interiret. Ecce onsuz ē q̄lit in creaturꝭ aliq̄ten⁹ imago trinitatꝭ īdicaꝛ: nō eī p creaturaꝝ ꝯtēplationē sufficiēs noticia trinitatꝭ pōt hr̄i vel potuit sine doctrīe vl' interioris inspiratōis reuelatōe. Vn̄ illi antiq̄ phi q̄si p vmbrā ꝛ de lōginq̄ viderūt veritatē: deficientes in ꝯtuitu trinitatis: vt magi pharaōis ī tertio signo. Adiuuamur tn̄ in fide inuisibilium p ea q̄ facta sunt.

Aug. d' tri. li. vj. c. x.

Quō ī aīa sit imago trinitatis g

Nūc vo ad eā īaz puenim⁹ disputationez: vbi in mente hūana q̄ nouit deū vel pōt nosse trinitatis imaginez repiamus. Ut em̄ ait Aug. in. xiiij. li. de tri. Licet humana mēs nō sit ei⁹ nature cui⁹ de⁹ ē: imago tn̄ illius q̄ nihil melius ē: ibi q̄rēda ꝛ īueniēda ē q̄ natura nr̄a nil hz meli⁹. i. in mēte. In ipa etiā mēte an̄q3 sit pticeps dei eius imago repit. ꝛ si em̄ amissa dei pticipatōe deformis sit imago dei tn̄ pmāet. Eo eī ipo imago dei est mēs q̄ capax eius ē eiusq3 pticeps esse pōt. Iā ḡ in ea trinitatē q̄ deus ē inq̄ramus. Ecce eī mēs memīt sui: ītelligit se: diligit se: h̄ si cernim⁹: cernimus trinitatē, nōdū q̄dē deū s3 imaginē dei. Hic eī q̄dā apparet trinitas memorie: ītelligētie: ꝛ amoris. Hec ḡ tria potissimū tractemus: mēoriā: intelligētiā: volūtatē. Hec ḡ tria vt Augus. ait in li. x. de tri. nō sunt tres vite s3 vna vita: nec tres mētes s3 vna mēs vna essentia. Mēoria vo dr̄ ad aliq̄d ꝛ intelligētia ꝛ volūtas siue dilectio sil'r ad aliquid dicit: vita vo dicit ad seipam: ꝛ mens ꝛ essentia. Hec ḡ tria: eo vnū sunt q̄ vna vita: vna mēs: vna essentia. ꝛ q̄cq̄d aliud ad seipa singula dicunt etiā simul nō pluralit s3 singulariter dicunt. Eo vero tria sunt q̄ ad seinuicem referunt.

Aug. d' tri. li. xiiij. c. viij.

Tria ondit eē in aīa q̄ relatiue dicunt ꝛ eq̄lia sunt. s. mēoriā: ītelligētiā ꝛ dilectionez.

Aug. d' tri. li. x. c. xj. Subtilissima ꝛ cōgrua similitudo.

Quō eq̄lia sint q2 capiunt a singulis oīa ꝛ tota. h

Eq̄lia etiā sunt nō solū singula singul': s3 etiā singula oībus: alioq̄n nō seinuicē capent: se aūt inuicē capiūt. Capiūt eī ꝛ a singul' singula ꝛ a singul' oīa. Memini em̄ me habere memoriā ꝛ intelligentiā ꝛ voluntatē: ꝛ ītelligo me ītelligere ꝛ velle atq3 meminisse: ꝛ volo me velle ꝛ meminisse ꝛ intelligere.

Augustinus hic ondit quō oīa a singulis capiunt.

Quomodo tota illa tria memoria capiat. i

Totāqꝫ meā mēoria ꝛ intelligētiā ꝛ volūtatē silr memi. Qđ ei mēorie mee nō memi: illđ nō ē in mēoria mea: nihil āt tā in mēoria ē ꝙ ipa mēoria: totā ğ memi. Itē qcqd intelligo: ītelligere me scio: ꝛ scio me velle qcqd volo: qcqd āt scio memi. Totā ğ intelligentiā totāqꝫ voluntatem meam memini.

Quomodo illa tria tota capiat intelligentia. k

Augustinus. Silr cū hec tria intelligo: tota silr intelligo. neqꝫ ei qcqꝫ intelligibiliū ē qđ nō intelligā nisi qđ ignoro. Qđ āt ignoro: nec memi: nec volo. Quicqd ğ intelligibiliū nō ītelligo: ꝯseqnter etiā nec memi nec volo. Quicqd ğ intelligibiliū memini et volo: ꝯsequēter intelligo.

Quō illa tota capiat volūtas l

Augustinus. Volūtas etiā mea totā ītelligētiā totāqꝫ meā mēoriā capit: dū vtor toto eo qđ ītelligo ꝛ memini. cū itaqꝫ īuicē a singulr ꝛ oīa ꝛ tota capiāt: eqlia sunt tota singula totl singulr: ꝛ tota singla silr oībꝫ totl: ꝛ hec tria vnū: vna vita: vna mēs: vna eēntia. Ecce illiꝰ sūme vnitatl atqꝫ trinitatis: vbi vna ē eēntia ꝛ tres ꝑsone: imago ē hūana mēs: lꝫ īpar. Mēs aūt h ꝓ aīo ipo accipit: vbi ē illa imago trinitatl: ꝓprie xo mēs dr: vt ait Aug. nō ipa aīa: sꝫ qđ in ea ē excellētiꝰ qlit sepe accipit. Illđ etiā sciēdū ē ꝙ mēoria nō solū est absentiuꝫ ꝛ ꝑteritoꝝ: sꝫ etiā pn̄tiū: vt ait Aug. in. xiiij. li. đ tri. alioquin non se capet.

Ex quo sensu illa tria dicant esse vnū ꝛ vna essentia grit. m

Hic attēdēdū ē diligēter ex q sensu accipiendū sit qđ supra dixit illa tria. s. mēoriā: ītelligētiā ꝛ volūtatē eē vnū: vnā mētē: vnā eēntiā: qđ vtiqꝫ nō videt eē veꝝ iux ꝓpꝛetatē ꝟmōis. Mēs ei. i. spūs rōnalr essentia ē spūalr ꝛ īcorpea. Illa xo tria naturales ꝓꝑetates seu vires sūt ipius mētl: ꝛ a seinuicē differūt: qꝛ mēoria nō est intelligētia vl volūtas: nec intelligentia voluntas siue amor. Qꝛ etiam ad seinuicem dicūtur relatiue. n

Aug. đ tri. li. ix. c. ij. Et hec tria etiā ad seipa referūt: vt ait Aug. l. ix. li. đ tri. Mēs ei amare seipaꝫ vl memīsse nō pōt: nisi etiā nouerit se. Nā quō amat vel memīt qđ nescit. Magister. Miro itaqꝫ mō tria ista īsepabilia sūt a seipis: ꝛ tn̄ eorū singulū ꝛ silr oīa vna eēntia ē: cū et relatiue dicant ad inuicem.

Hic capit qđ supra querebat. s. quō hec tria dicant vnū. o

Sꝫ iā vidēdū est quō h tria dicāt vna suba. Iđ qꝛ. s. in ipa aīa vl mēte sbalit existūt: n̄ sic accidētia ī sbiectl q pn̄t adesse vel abesse. Aug. đ tri. li. ix. c. iiij. vn̄ Aug. l. ix. li. đ tri. ait: Admōemur si vtcūqꝫ videre possumꝰ: h in aīo existē subalit tāqꝫ ī sbiecto: vt color ī corpe qꝛ ꝛ si relatiue dicūt ad īuicē: singula tn̄ subalit sūt ī suba sua. Magister. Ecce ex q sensu illa tria dicant eē vnū vl vna suba. Aug đ tri. li. xv. c. xix. Que tria vt Aug. ait in. xv. li. đ tri. in mēte nālit diuinitꝰ īstituta qsqs viuacit ꝑspicit: ꝛ ꝙ magnū sit ī ea: vn̄ pōt etiā sempitna īmutabilisqꝫ nā recoli: ꝑspici: ꝯcupisci: remīscit em̄ ꝑ memoriā: intuet ꝑ intelligētiā: amplectit ꝑ dilectionem: ꝑfecto repit illius summe trinitatis imaginem.

Qꝛ in illa similitudine est dissimilitudo. p

Veruntn̄ caueat ne hanc imaginē ab eadē trinitate factā ita ei cōparet: vt oīno existimet similē: sꝫ potius in qlicūqꝫ ista silitudīe magnā qꝫ dissimilitudinē cernat.

Prima dissimilitudo. q

Qđ breuiter oñdi pōt. Hōvnꝰ ꝑ ista tria memīt: ītelligit diligit: q nec mēoria ē: nec ītelligētia nec dilectio sꝫ h hꝫ. Unꝰ ğ hō ē: q hꝫ h tria: n̄ ipe ē hec tria. In illiꝰ xo sūma simplicitate nature q deꝰ ē ꝙuis vnꝰ sit deꝰ tn̄ tres ꝑsone sunt: pr ꝛ filius ꝛ spūsscūs: ꝛ he tres ꝑsone sūt vnꝰ deꝰ. Aliđ ē itaqꝫ trinitas res ipa: aliđ imago trinitatis in re alia: ꝓpt quā imaginē etiā illđ in q sunt hec tria: imago dicit. s. hō. Sic imago dicit ꝛ tabula ꝛ

Qꝛ ꝓpter illa tria hō dicitur imago.

pictura q̃ est in ea: sꝫ tabula noı̄e imaginis appellat̃ ꝓpt̃ picturā q̃ est ı̄ ea.

Altera dissilitudo. r

Rursus ista imago q̄ ē hō hn̄s illa tria: vna ꝑsona ē. illa ꝟo trinitas ñ vna ꝑsona ē: sꝫ tres ꝑsone: pr̄ filij: ꝛ fili⁹ p̄ris: ꝛ sp̄us p̄ris ꝛ filij. Itaqꝫ ı̄ ista imagīe trinitatꝭ ñ h̄ tria vnus hō: sꝫ vni⁹ hoīs sunt. In illa ꝟo sūma trinitate cui⁹ h̄ imago ē: nō vni⁹ dei sūt illa tria: sꝫ vn⁹ de⁹. ꝛ tres sūt ille ꝑsone ñ vna ꝑsona. Illa eı̄ tria ñ hō sūt: sꝫ hoīs sūt: vl̄ ı̄ hoīe sūt. Sꝫ nūqd possum⁹ dicē trinitatē sic eē ı̄ deo vt aliqd dei sit nec ip̄a sit de⁹? Absit vt h̄ credam⁹. Dicam⁹ ḡ ı̄ mēte nr̄a imaginē trinitatꝭ: sꝫ exiguā ꝛ q̄lecūqꝫ esse q̄ sūme trinitatis ita gerit silitudinē: vt ex maxia ꝑte sit dissilis. Sciēdū ꝟo ē q hec trinitas mētꝭ (vt ait Aug. ı̄. xiiij li. d̄ tri.) nō ꝓpt̃ea tm̄ imago dei ē: q: sui memīerit mēs ꝛ ı̄telligit ac diligit se: sꝫ q: pōt etiā memīsse ꝛ ı̄telligere ꝛ amare illū a quo facta est.

Aug. d̄ tri. li. xiiij. c. xij.

Alia assignatio trinitatꝭ in aīa. s. mens: noticia: amor. s

Pōt etiaꝫ alio mō alijsqꝫ noīb⁹ distigui trinitas in aīa q̄ est imago illi⁹ summe ꝛ ıeffabilꝭ trinitatis. vt eı̄ ait Aug. in. ix. li. d̄ tri. Mēs ꝛ noticia eius ꝛ amor tria q̄daꝫ sunt. Mēs eı̄ nouit se ꝛ amat se: nec amare se pōt nisi etiā nouerit se. Duo q̄dā sunt mēs ꝛ noticia ei⁹. Itē duo q̄daꝫ sūt mēs ꝛ amor ei⁹. Cū ḡ se nouit mēs ꝛ amat se: māet trinitas. s. mēs: amor ꝛ noticia. Mēs āt h̄ accipit̃ nō ꝓ aīa sꝫ ꝓ eo qd̄ ı̄ aīa excellēti⁹ ē. Hec āt tria cū sint distincta a seinuiceꝫ: dicunt̃ tm̄ esse vnum: quia in animo substantialiter existunt.

Aug. d̄ tri. li. ix. c. iiij

Ibidem

Quō ea dicāt̃ esse vnum.

Quia mēs vice p̄ris: noticia filij amor sp̄ussctūs accipit̃. t

Et est ip̄a mēs q̄si parēs: ꝛ noticia ei⁹ q̄si ꝑles ei⁹. Mēs em̄ cū se cog̊scit: noticiā sui gignit: ꝛ ē sola parēs sue noticie. Terti⁹ ē amor q̄ d̄ ip̄a mēte ꝛ noticia ꝓcedit dū mēs cog̊scit se ꝛ diligit se. nō eı̄ posset se diligē: nisi cog̊sceret se. Amat etiā placitā ꝓlē. i. noticiā suā: ꝛ ita amor q̄dam complexus est parentis ꝛ ꝓlis.

Q: nō est minor mēte noticia nec amor vtroqꝫ. v

Nec ē mīor ꝓles parēte: dū tantā se nouit mēs q̄ta est nec minor est amor parēte ꝛ ꝓle. i. mēte ꝛ noticia: dum tantū se diligit mēs q̄tum se nouit ꝛ q̄ta est.

Q: hec tria in seip̄is sunt. x

Sūt etiam hec singula ı̄ seip̄is: q: ꝛ mēs amās ı̄ amore est: ꝛ amor ı̄ amātꝭ noticia: ꝛ noticia ı̄ mēte noscēte ē. Ecce ı̄ his tribus q̄lecūqꝫ vestigiū trinitatis apparet.

Quō mens ꝑ ista ꝓficit ad intelligendum deū. y

Mēs itaqꝫ rōnalꝭ ꝯsiderās hec tria: ꝛ illā vnā essentiaꝫ in q̄ ista sunt: extēdit se ad ꝯtēplatōeꝫ creatoris: ꝛ videt vnitatē in trinitate ꝛ trinitateꝫ in vnitate. Intelligit em̄ vnū deū eē: vnā eēntiā: vnū p̄ncipiū. Intelligit em̄: q: si duo eēnt vel vt̃qꝫ insufficiēs esset: vel alt̃ supflueret: q: si aliqd deesset vni qd̄ haberet alter: nō esset ibi summa ꝑfectio. Si ꝟo nihil vni deesset qd̄ haberet alter: cum in vno essent oīa: alter supflueret. Intellexit ergo vnū esse deuꝫ omniū auctorē: ꝛ vidit q: absqꝫ sapīa nō sit q̄si res fatua: ꝛ ideo intellexit eum habere sapiam q̄ ab ip̄o genita est: ꝛ q: sapientiam suam diligit: intellexit etiaꝫ ibi esse amorem.

Hic d̄ sūma trinitatꝭ vnitate z

Qua ꝓpter iuxta istā ꝯsiderationē (vt ait Aug. in. ix. li. de tri.) credamus p̄reꝫ ꝛ filiuꝫ ꝛ sp̄m sctm̄ vnū esse deū: vniuerse creature ꝯditorē ꝛ rectorē: nec p̄reꝫ esse filiuꝫ: nec sp̄m sctm̄ vel patrem esse vel filiū: sed trinitatem relataꝝ adinuicem ꝑsonarū. Ut em̄ ait ip̄e in libro de fide ad Petrū: Una est natura siue essentia p̄ris ꝛ filij ꝛ sp̄ussci: nō vna ꝑsona. Si em̄ sic esset vna ꝑsona: sic est vna substātia p̄ris ꝛ filij ꝛ sp̄ussci: veracit̃ trinitas nō diceret̃. Rursus q̄dē trinitas esset vera: sꝫ vnus de⁹ trinitas ip̄a nō esset: si queadmodū pater ꝛ fi-

Aug. d̄ tri. li. ix. c. j.

lius ⁊ spūssanctus ꝑsonaꝝ sunt ab inuicem ꝓprietate distincti: sic fuissent quoqꝫ naturarū diuersitate discreti. Fides aūt patriarchaꝝ ꝓphetaꝝ atqꝫ apl'oꝝ vnum deum p̄dicat trinitatem esse. In illa ĝ sancta trinitate vnus ē deus pater q̄ solus essentialit᷑ de seipso filiū vnū genuit: ⁊ vnus filius est q̄ de vno patre solus essentialit᷑ natus ⁊ vnus spūssanctus q̄ solus essentialiter a p̄re filioqꝫ ꝓcedit. Hoc aūt totū nō pōt vna ꝑsona. i. gignere se ⁊ nasci
Aug. d' tri. li. j. c. j. de se ⁊ ꝓcedere de se. vt em̄ ait Aug. in. j. li. de tri. Nulla res est q̄ seip̄m gignat vt sit.

Ista ē distinctio tertia huius primi libri: in q̄ mgr̄ ōn̄sa in p̄cedenti distinctione ꝑsonaꝝ trinitate ⁊ essentie vnitate ꝑ scripturas ōn̄dit hoc idem ꝑ rōnes ⁊ creaturas. Et circa hoc q̄ttuor facit. Primo em̄ ōn̄dit ꝑ rōnes naturales diuīe essentie vnitatē. Scđo igit ꝑ sil'itudinē vestigij diuinaꝝ ꝑsonaꝝ pluralitatē. Tertio ōn̄dit vtrūqꝫ ꝑ assimilationē imagīs mētis create. Quarto mālfestat oēs assil'ationes creaturaꝝ ad deū ꝑ insufficientiā ⁊ ineq̄litatē. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsqꝫ ibi: Nūc restat ōn̄dere. Scđm fac̄ ab inde vsqꝫ ibi: Nūc v'o ad eā. Tertiū v'o subiūgit ab īde vsqꝫ ibi: Veruntn̄ caueat ne hāc imaginē. Quartū v'o facit ab illo vsqꝫ ad finē hu9 distinctiōis. Et hec ē sn̄ia mgr̄i hu9 distictiōis in generali. In spāli sn̄ia mgr̄i in hac distinctiōe stat in q̄ttuor ꝓpositiōib9: quaꝝ p̄ma ē hec: Unitas diuīe essentie pōt ꝑ rōnes naturales quodāmodo indagari. Ista ꝓpositio ꝓbat᷑ p̄mo autoritate apl'i dicētis: Qꝛ inuisibilia dei a creatura mūdi ꝑ ea q̄ facta sunt ītellecta ꝯspiciunt᷑. Et exponit ꝙ ꝑ creaturā mūdi notat hoīem ꝓpter nature dignitatē ⁊ cōuenientiā quā hꝫ cum omni creatura. Vn̄ ꝓponit ꝙ hō auxilio naturalis rōnis ⁊ inspectione creaturaꝝ in cognitionē dei ꝑuenire pōt. Scđo ꝓbat vnitatē diuīe eēntie q̄ttuor rōnib9: q̄ꝝ p̄ma sic formari pōt: Quicūqꝫ fecit qđ nulla creatura facere pōt: ille ē potētissimus. Sꝫ q̄ fecit celū ⁊ terram ex nihilo fecit qđ nulla creatura facere pōt. ille igit᷑ ē potētissim9. sꝫ nullus fecit celū ⁊ terrā ex nihilo nisi solus de9: igit᷑ solus de9 ē potētissimus. Hāc rōnē ꝯfirmat mgr̄ autoritate Amb dicētis: Deus q̄ natura īuisibilis ē vt etiā a visibilibus posset sciri: op9 fecit qđ opificem visibilitate sui manifestauit: vbi in p̄mo capl'o hu9 distinctiōis intellectū rōnis p̄dicte apte explicat. Scđa rō: Qui fecit oīa mutabilia īmutabilissim9 ē: sꝫ q̄ fecit corꝑa ⁊ spūs mutabiles ille fecit oīa mutabilia. igit᷑ ille īmutabilissim9. sꝫ ex q̄ hoc nullus fecit nisi deus: seq̄tur ꝙ solus deus sit īmutabilissimus. Istā rōnē cōfirmat mgr̄ autoritate beati Aug. in li. de ciui. dei dicētis: Viderūt summj p̄hi nullū corpus esse deū: ideo cūcta corꝑa trāscenderūt q̄rētes deū. Viderūt etiā nullū mutabile posse esse summū bonū omniūqꝫ p̄ncipiū: sꝫ qđlibet tale opꝫtet eē ab alio. Tertia rō format᷑ sic: Qui fecit oīa bona ⁊ meliora optim9 est: sꝫ q̄ fecit oīa spūalia ⁊ corꝑalia ē hmōi. igit᷑ ille ē optim9: sed nullus fecit ea nisi solus deus. sequit᷑ ĝ ꝙ ip̄e solus deus sit optimus. Hāc rōnem mgr̄ confirmat ex ꝓprijs in tertio capl'o distinctiōis. Quarta ratio est: Qui fecit omnia pulchra ⁊ pulchriora: pulcherrimus ē ip̄e: sed qui fecit omnia corꝑalia ⁊ spūalia ē hmōi. igit᷑ ille ē pulcherrimus. sꝫ nullus hoc fecit nisi solus deus: igit᷑ solus deus ē pulcherrimus. Hanc rationē ponit mgr̄ fundamētaliter in quarto capl'o huius distinctionis. Et ex his q̄ttuor rationibus mgr̄ nitit᷑ arguere ⁊ ꝓbare vnitatē diuine essentie. qđ patet sic: Naꝫ ip̄e q̄ttuor rationes deū esse ꝯcludunt potentissimū: imutabilissimū: optimum ⁊ pulcherrimum. sed īpossibile ē ꝙ sint plures potentissimi vel plures īmutabilissimi: optimi: aut pulcherrimi q̄ꝫ solus deus: qꝛ si essent duo tales vnus esset suꝑfluus: ⁊ alter diminutus: quoꝝ vtrūqꝫ ē inconueniēs. Relinquit᷑ igit᷑ ex his rationibus ꝙ nō sit nisi vnus deus: ⁊ ꝑ ꝯsequens p̄ma ꝓpositio vera. Scđa ꝓpositio ē hec: Trinitas diuinarum ꝑsonaꝝ pōt ꝑ vestigiales sil'itudines a nobis quodāmodo inuestigari. Hanc ꝓpositionem ponit magr̄ sn̄ialiter in quinto capl'o huius distinctionis vbi transsumit dictum Aug. vj. de trini. dicentis: Oportet vt creatorem ꝑ ea que facta sunt intellectu cōspicientes intelligamus: huius em̄ trinitatis vestigium apparet. Hec em̄ que arte diuina facta sunt: ⁊ vnitatem quandā in se ostendunt: ⁊ speciem ⁊ ordinem: que tribus ꝑsonis appropriant᷑. Nam qđlibet hoꝝ creatoꝝ ⁊ vnum aliquid est: sicut sunt nature corpoꝝ ⁊ animaꝝ. Et aliqua specie formāt᷑ sicut sunt figure ⁊ qualitates corpoꝝ ⁊ doctrine ac artes animarum. Et ordinem aliquē petit ⁊ tenet: sicut sunt pondera: collocationes corporuꝫ: ⁊ amores vel delectationes animaꝝ. Hec autem tria tribus ꝑsonis appropriant᷑: ⁊ ita in creaturis relucet vestigium trinitatis. Ex quibus patet p̄dictam ꝓpositionem esse veram. Subdit ꝙ ꝑ creaturaꝝ cognitionem sufficiens trinitatis cognitio haberi nō pōt: sine interioris inspirationis reuelatōe. Tertia ꝓpositio est hec: Diuine essentie vnitatem: ac ꝑsonaꝝ trinitatem ꝑ imaginem create mentis possumus exp̄sse ꝯtemplari. Que ꝓbat᷑ sic: Quecunqꝫ p̄nt in imagine creata cognosci: illa etiā de imagine increata p̄nt ductu luminis rationis naturalis speculari. Sed in mente nostra inq̄ꝫtū est imago deitatis possumus cognoscere quodāmodo vnitatem in trinitate: ac trinitateꝫ in vnitate: igit᷑ in mente nr̄a possumus exp̄sse ꝯtēplari trinitatē in vnitate ⁊ ecōuerso: vt dicit ꝓpositio. Tenet argumētū ⁊ maior. Sed minorē ꝓbat mgr̄ diffuse sic dicens: Sicut in deo ē diuina essentia ⁊ tres ꝑsone inter se distincte: ⁊ sicut iste tres ꝑsone distinguunt᷑ ɓm varias coꝝ ꝓcessiones: qꝛ pater intelligendo se format verbū: ⁊ sic ꝑ modū intellectus ꝓducit filiū. Pater aūt cū filio diligendo seip̄os mutuo ꝑ modū voluntatis: simul spirant spm̄sanctū. Ita etiam mens nr̄a cū seip̄aꝫ actualiter intelligit ex memoria ꝓducit intellectum: ⁊ tandē ex memoria ⁊ intellectu ꝓducit volūtatem. Et sicut ꝑsone diuine inter se sunt eq̄les: ita ꝙ vna non ē minus q̄ꝫ oēs: neqꝫ oēs sunt magis q̄ꝫ vna: sic q̄libet haꝝ potentiaꝝ capit oēs tres: ⁊ oēs tres capiūt vnāquāqꝫ ip̄aꝝ: ⁊ sic de similibus. ⁊ sic ꝓpositio vera. Quarta ꝓpositio ē hec: Qꝛ nulla imago trinitatis create est sine magna dissimilitudine trinitatis increate rep̄ntata. Et ꝓbat᷑ sic: Inter q̄cūqꝫ est realis differentia cum notabili dissimilitudine: inter ea nō pōt esse similitudo sine magna deformitate. Sed inter omnem imaginē trinitatis create ⁊ trinitatē increatā ē realis differētia cum notabili dissimilitudine. Igit᷑ inter ea non pōt esse dissimilitudo sine magna deformitate: ꝑ consequens vna non pōt esse alterius adequate rep̄sentatiua: vt asserit ꝓpositio ꝓbanda. Tenet argumentum ⁊ etiam maior ꝓpositio. Sꝫ minorem po-

nit magister in textu: assignãs duas diuersitates in quib⁹ trinitas creata differt a trinitate increata q̃rum prima est. q̄ deus trinitas que est pater: filius et spũssanct⁹: cui homo ſm has tres pſonas assimilat᷑ p tres vires anĩe sue: cuiusmodi sunt memoria intellectus et voluntas: ille tres pſone sunt vn⁹ deus essentialit᷑: ⁊ ecõuerso vn⁹ deus est iste tres pſone: sed homo qui p tres istas vires anĩe imago dei dr: nõ est iste tres potẽtie: sꝫ dr eas hr̃e: cuiusmodi de⁹ trinitas ẽ tres pſone. Secũda dissimilitudo est scꝫ q̄ pater ⁊ fili⁹ ⁊ spũssanct⁹ sunt tres pſone: sed memoria intellect⁹ volũtas nõ sunt persone: sed bene sunt tres potentie vnius pſone. igit᷑ ⁊c̃.

Hic querit᷑ vtrũ cõcedendũ sit q̄ deus se genuerit. a

DI. IIII De cõparatione generationis ad ẽminũ eẽntialem ꝯcretũ qualis ẽ h̃ nomen deus.

b Hic querit᷑ q̃stio satis necessaria. Cõstat ei ⁊ irrefragabilit᷑ verũ ẽ: q̄ de⁹ pr̃ genuit filiũ. Ideo q̃rit᷑ vtrũ cõcedẽdũ sit q̄ deus genuit deũ. Si eñ de⁹ genuit deũ: videt᷑ q̄ aut se deũ: aut aliũ deũ genuerit. Si vero aliũ deũ genuit: nõ est tãtũ vn⁹ de⁹. Si aũt seipm̃ deũ genuit: aliq̃ res seipam genuit. Solutio. Ad q̇d rñdẽtes dicim⁹ sane ⁊ catholice ꝯcedi q̄ vn⁹ vnũ genuit: ⁊ q̄ deus deum genuit: qꝛ de⁹ pater deũ filium genuit. In simbolo q̇ꝫ scriptum est: Lumen d̃ lumine: deũ verũ de deo vero. Qd̃ vero addit᷑: q̇ genuit se deum vel aliũ deum: neutrũ concedendũ esse dicimus. Q aliũ deũ nõ genuit: mãifestũ ẽ: qꝛ vn⁹ tm̃ de⁹ ẽ. Q aũt seipm̃ nõ genuit: ostẽdit Aug. in. j. lib. de tri. dicens: Qui putant eius potẽtie esse deum: vt seipm̃ ipse genuerit: eo plus errãt: q̄ nõ soluꝫ deus ita nõ est: h̃ nec spũalis necꝫ corpalis creatura. Nulla eñ res est q̄ seipaꝫ gignat vt sit et ideo non est credendum vel dicenduꝫ q̄ deus genuit se.

Aug. d̃ tri. li. pmo ca. j.

Alia questio de eodem. b

Sed adhuc oppo nũt garruli ratiocinatores dicẽtes: Si deus pater genuit deũ: aut genuit deũ qui ẽ deus pater: aut deũ qui nõ est de⁹ pater. Si genuit deũ qui nõ est pater: ergo de⁹ est qui non est deus pater: nõ ergo vnus tm̃ deus est. Si vero genuit deũ qui ẽ deus pater: ergo genuit seipm̃. Ad quod respondemus determinãtes istam ꝓpositionem: qua sic ꝓponunt: Si deus pater genuit deuꝫ: aut deũ qui est deus pater aut deum qui non est deus pater. Hoc eñ sane ⁊ praue intelligi potest: et ideo respondenduꝫ est ita: Deus pater genuit deum qui est ipse pater. Hoc dicimus esse falsũ ⁊ cõcedimus alterã scꝫ genuit deũ qui nõ est pater: nec tamen genuit alterũ deũ nec ille qui genitus est alius de⁹ q̇ꝫ pater: sed vnus de⁹ cũ patre. Si vero addit᷑: genuit deum qui nõ est deus pater: hic distinguimus: qꝛ dupliciter potest intelligi. Genuit deũ qui nõ est deus pater scꝫ deũ filiũ: q̄ filius non est pater qui deus est: hic sensus verus est. Si vero intelligatur sic: genuit deum qui non est deus pater: id est q̄ non est deus qui pater est hic sensus falsus est. Unus enim ⁊ idem deus est pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus: ⁊ econuerso: pater ⁊ filius ⁊ spũssctũs vnus est deus.

Responsio.

Oppinio quorũdã dicentiũ tres personas esse vnuꝫ deum: vnam substantiam: sed non econuerso scꝫ vnum deũ vel vnam substantiam esse tres pſonas. c

Quidaꝫ tñ veritatis aduersarij concedunt patrem ⁊ filium ⁊ spiritumsanctum: siue tres personas eẽ vnũ deũ: vnam substãtiam sed tamen nolunt concedere vnum deum siue vnã substantiam esse tres personas: dicẽtes diuinã substãtiã p̄dicari de trib⁹ pſonis: non tres personas de substãtia diuina. Fides autẽ catholica tenet ac p̄dicat: ⁊ tres psonas esse vnũ deũ: vnã substãtiã siue essentiam siue naturã diuinã: ⁊ vnũ deũ siue essentiam diuinam esse tres personas. Unde Augustinus in pmo li. de trinitate ita ait: Recte ipse deus trinitas intelligit᷑ beatus solus ⁊ potens. Ecce q̇ꝫ expresse dixit: ipse deus trinitas: vt ostẽderet ⁊ ipm̃ deum esse trinitatem ⁊ trinitateꝫ ipm̃ deũ. Itẽ in eodẽ. In verbis inq̇t illis apostoli quibus de aduentu christi agens dicit. Quem ostendit beatus ⁊ solus potẽs: rex regum ⁊ dñs dominantium: qui solus habet immortalitatẽ ⁊c̃. nec pater proprie nominatus est: nec filius: nec spiritussanctus sed beatus ⁊ solus ⁊ potens. i. vnus ⁊ solus deus verus qui est ipsa trinitas. Ecce ⁊ hic aperte dicit vnum solum verũ deum esse ipsam trinitatem: ⁊ si vnus de⁹ trinitas est: ergo vnus deus est tres persone. Item in libro quinto de trinitate. Non tres deos: sed vnum deum dicimus esse ipsam prestantissimam trinitatem. Item in libro de fide ad Petrum in expositione simboli. Satis est christiano re-

Inducit ꝯtra eos auctẽs Augustini.

Aug. d̃ tri. li. j ca. vj. Timoth. vj.

Augustinus.

rũ creatarũ cã₹ visibiliũ siue inuisibiliũ nõ nisi bonitatẽ credere creatoris q̃ ẽ de⁹ ver⁹ ⁊ vn⁹: nullãq₃ esse naturã: q̃ nõ aut ip̃e sit: aut ab ip̃o: eũq₃ eẽ trinitatẽ patrẽ sc₃ ⁊ filiũ ⁊ spm̃ sctm̃. Ite₃ Aug. i ꝟmõe de fide: Credimus vnu₃ deũ vnã esse diuini nõis trinitatem. Idem in. vj. li. de tri. Dicimus deu₃ solũ esse ip̃am trinitatem. Ecce his ⁊ alijs pluribus autoritatibus euidenter ondit̃ dicendũ esse ⁊ credendũ: ꝙ vn⁹ deus ẽ trinitas: ⁊ vna suba tres ꝑsone: sic ecõuerso trinitas dicit̃ esse vnus deus: ⁊ tres ꝑsone dicunt̃ esse vna substantia.

Augustinus

Redit ad p̃missam questionẽ. s. an deus pater se deum an alium deum genuerit.

D

Nũc ad p̃missa₃ q̃stionẽ reuertamur vbi q̃rebat̃ an de⁹ pr̃ gẽuerit se deũ: an aliũ deũ: Ad qđ dicim⁹ neutꝝ fore ꝯcedẽdu₃. Dicit tñ Aug. i ep̃la ad maximinũ: ꝙ de⁹ pr̃ se alteꝝ genuit: his verb: P̃r vt h̃ret filiũ de seip̃o nõ minuit seip̃m: s₃ ita genuit de se alteꝝ se: vt tot⁹ maneret in se: ⁊ esset i filio tãtus q̃tus ⁊ sol⁹. Qđ ita ĩtelligi põt. i. de se alteꝝ a se genuit: nõ vtiq₃ alteꝝ deũ: s₃ alterã ꝑsonã: vl̃ genuit se alteꝝ. i. genuit alterũ q̃ h̃ est qđ ip̃e. Nã ⁊ si ali⁹ sit pr̃ q̃ fili⁹: nõ est tñ aliud q̃ filius s₃ vnum.

Augustinus

Ista est q̃rta distinctio hui⁹ p̃mi libri: in qua magr̃ onso ꝙ vnitas essentie ⁊ trinitas ꝑsonaꝝ in diuis põt inuestigari seu ꝯuinci quodãmodo ex vtriusq₃ testamẽti scripturis: ac ꝑ vestigiũ ⁊ imaginem reꝑtas in creaturis: Incipit determinare de ꝑsonaꝝ origine ⁊ distinctione. Et q̃tu₃ ad hoc p̃ns distinctio diuidit̃ in tres ꝑtes. In quaꝝ p̃ma determinat quandã q̃stionẽ. In secunda opponit ꝯ determinata: ⁊ soluit obiectionem. In tertia reprobat quandã ꝯrıam opinionem. P̃mu₃ ag̃t a p̃ncipio distinctionis vsq₃ ibi: Sed adhuc opponunt. Scdm̃ vero facit ab inde vsq₃ ibi: Quidã tamen veritatis aduersarij. Tertium vero subiũgit ab inde vsq₃ ad finem distinctionis. Et hec ẽ sentẽtia huius distinctiõis in generali. In sp̃ali ṽo snĩa magr̃i stat in tribus ꝓpositionibus: quaꝝ p̃ma est hec: Deum seip̃m genuisse vel a se alium deũ essentialiter generãdo ꝓduxisse: omnino ẽ negandũ. Et ꝓbat̃ sic. Illud est simpliciter apud fideles negandum: quo ꝯcesso sequeret̃ idẽ generasse seip̃m vel plures esse deos s₃ deu₃ se vel a se essentialiter alium deum genuisse ẽ huiusmodi. igit̃ ꝓpositio vera. Tenet argumentum: ⁊ maior ẽ euidens: s₃ minorem ꝓbat magr̃ in l̃ra querens an hec sit vera: Deus genuit deũ. ⁊ dicit ꝙ sic. q₂ de⁹ pr̃ genuit deũ filiũ. ⁊ tñ nõ sequit̃: ergo genuit se deũ vel aliũ deum. s. aliũ in deitate. s₃ aliũ in ꝑsonalitate seu in ꝑsona. Scđa ꝓpositio ẽ hec: Deũ patrẽ originasse in eternitate vnicũ deũ filiũ a se p̃re aliũ sola ꝑsonalitate ẽ affirmandũ. Et format̃ rõ ꝓ hui⁹ ꝯclusionis ꝓbatõe sic: Illud ẽ affirmãdũ apud xp̃ianos q̃ negato seq̃ret̃ in deitate plures esse deos: s₃ deũ p̃re₃ originasse in et̃nitate vnicũ deũ filium a se p̃re aliũ sola ꝑsonalitate ẽ hmõi. g̃ hoc ẽ affirmãdũ ⁊ ꝑ ꝯñs ꝓpositio vera. Argumẽtũ apparet bonum ⁊ maior ẽ euidẽs. s₃ circa minoris ꝓbationẽ ꝓcedit mgr̃ in l̃ra sic: Et supposita determinatiõe q̃stiõis p̃misse: q̃ dicebat̃ ꝙ deus genuit deum: ⁊ tñ nec se nec aliũ deũ arguit. Si deus genuit deum: aut igit̃ deus pr̃ genuit deũ q̃ est de⁹ pr̃: ⁊ sic idẽ genuit seip̃m: aut deus pr̃ genuit deũ q̃ non ẽ deus pr̃: ⁊ sic erũt plures dij. Ad illud magr̃ rñdẽdo dicit ꝙ ista ꝓpositio: Deus pr̃ genuit deũ q̃ non ẽ deus pater: duos põt habere sensus. Unus ẽ: Deus genuit deum q̃ non ẽ deus pater. i. filium qui non ẽ pater q̃ deus est. ⁊ iste sensus verus est: quia ibi non notat̃ alietas essentie: sed solum ꝑsone. Alius autem sensus ẽ. Deus genuit deum qui non est idem deus cũ deo patre. ⁊ sic ẽ falsa: quia sic in ip̃a denotat̃ alietas essentie seu nature: ad quem sequit̃ plures esse deos: qđ est impossibile. Tertia ꝓpositio ẽ hec: Qꝙ tres ꝑsone sunt vna deitas: ⁊ ꝙ vnus deus sit trinitas: est a quolibet catholico firmissime tenendũ. Et ꝓbat̃ rõne sic: Illud ẽ firmissime tenendũ quo dubitato esset in fide ⁊ sctõꝝ autoritatib⁹ hesitandũ: s₃ tres ꝑsonas esse vnã deitatẽ: ⁊ vnũ deum esse tres ꝑsonas vel trinitatẽ ẽ hmõi. igit̃ em̃ hoc ẽ firmissime tenendũ: vt dicit ꝓpositio. Argumentũ est bonũ: ⁊ maior ẽ vera: s₃ minoris euidentiã ponit mgr̃ in textu: ꝓponens quorundã opinionẽ dicentiũ: ꝙ nomen essentiale in diuinis cuiusmodi ẽ hoc nomẽ deus: possit p̃dicari de nomie ꝑsonali cuiusmodi ẽ pater: dicẽdo pater ẽ deus: nõ tñ ecõuerso nomen ꝑsonale possit p̃dicari de noie essentiali: dicẽdo: deus ẽ pater. Uñ ꝯcedebant istã: Tres ꝑsone sunt vnus deus: s₃ negabant istã: Unus deus est tres ꝑsone. Istã opinionẽ reprobat magr̃ in l̃ra dicens: ꝙ ꝟm fide₃ catholicã vtraq₃ istaꝝ est vera: ⁊ ꝯfirmat dictum suum autoritatibus sanctoꝝ: vt patet in l̃ra: igit̃ ⁊c̃.

Hic querit̃ an pater genuit diuinam essentiã: vel ip̃a filiu₃: an essentia genuit essentiã: vel ip̃a nec genuit nec genita est.

a

DI. V

De cõpatione generatõis ad terminũ essentialẽ abstractũ q̃ est essentia.

Post hec q̃rit̃ vtꝝ ꝯcedẽdũ sit ꝙ pr̃ genuit diuinã essentiã: vel ꝙ diuina essentia genuit filiũ: vel essentia genuit eẽtiã: an oĩno nõ genuit nec genita ẽ diuĩa eẽntia. Ad qđ catholicis tractatorib⁹ ꝯsentiẽtes dicim⁹ ꝙ nec pr̃ gẽuit diuinã eẽntiã: nec diuĩa eẽntia genuit filiũ: nec diuĩa eẽntia genuit diuinã eẽntiã. h̃ ãt noĩe eẽntie ĩtelligim⁹ diuinã naturã: q̃ cõis ẽ trib⁹ ꝑsonis: ⁊ tota in singul̃. Ideo nõ ẽ dicendũ ꝙ pr̃ genuit diuinã essentiam: q₂ si pater diceretur genuisse diuinã essentiam: diuina essentia relatiue diceret̃

Ratio p̃ma q̄re ita sit.

ad patrem: vl' ꝓ relatiuo poneret. Si autem relatiue diceret: vel ꝓ relatiuo poneretur: non indicaret essentiam. Ut eñ ait Aug. in. v. li. de trini. Quod relatiue dr: nõ indicat substantiam.

Augustinus.

Secunda ratio. b

Item cũ deus pater sit diuina essentia si eius esset genitor: esset vtiq₃ genitor eius rei q̃ ipse est: ⁊ ita eadem res seipsam genuisset: quod Aug. negat vt supra ostendimus.

Tertia ratio et potior. c

Itẽ si pater est genitor essentie diuie: cũ ipẽ essentia diuina sit: ⁊ de⁹ sit: eo ĝ q̧ generat et ẽ et de⁹ est: Ita ĝ nõ illud qd generat est a patre de⁹ ꝫ pater eo q̧ generat ⁊ est et deus est. et si ita est: nõ genito gignẽs: sed ɔ̃gignẽti genitum causa est: vt ⁊ sit ⁊ de⁹ sit. Simili rõne ꝓbat Aug. in li. vij. de trini. Q pr̃ nõ est sapiens sapĩa quã genuit: q: si ea sapiens ẽ: ea est. hoc eñ est sibi esse qd sapere Qd si hoc est sibi esse qd sapere: nõ ꝑ illã sapientiã quã genuit pr̃ sapiẽs est. Quid eñ aliud dicim⁹: cũ dicim⁹ ꝫ illi ẽ esse qd sape. nisi eo est q̃ sapiẽs est: Ergo q̃ cã illi est vt sapiẽs sit: etiam ipã illi cã est vt sit. Si ĝ sapĩa quã genuit illi causa est vt sapiẽs: sit: ⁊ causa illi est vt sit. Sed causaꝫ patri qua sit a patre genitã: nullo mõ q̃s q̧ dixerit sapientiã. quid eñ est insani⁹. Ita ergo si pater genuit essentiã qua est: essentia quã genuit causa ẽ illi vt sit. Nõ ergo ipãm qua ẽ essentiam genuit. Nam in illa simplicitate vt inq̃t Aug⁹. quia nõ est aliud sape q̧ esse: eadem est ibi sapientia que essentia. Ideoq₃ qd de sapiẽtia ꝫ de essentia dicimus. Sicut ergo non genuit sapientiam qua sapiẽs est: ita nec essentiaꝫ qua est. Ut enim sapientia sapiẽs est: ⁊ potẽtia potens: ita ⁊ essentia ipẽ est Eademq₃ sapiẽtia est ⁊ potẽtia q̃ essentia Patet itaq₃ ex predictis: q: pater essentiam diuinam non genuit.

Aug. ꝺ trini. lib. vij. ca. j.

Hic aduersari videt Aug. d

Huic autem videtur cõtrarium qd Aug. ait in li. ꝺ fide ad Petrum: Deus cum verbum genuit: id qd ipse est genuit: nec de nihilo nec ꝺ aliqua iã facta cõditaq₃ materia: ꝫ de seipso id qd ipẽ est. Item deus pater qui verissime se indicare animis cogniturís ⁊ voluit ⁊ potuit: hoc ad seipsum indicãdũ genuit: qd est ipse qui genuit. Ecce aperte dĩc his verbis deũ patrem genuisse illud qd ipse est. Illud aũt quod ipse est: nõ est nisi diuina essentia: videtur ergo diuinam essentiam genuisse. Ad qd respondemus illa vba sic intelligenda esse dicentes: Pater de seipso genuit illud quod ipse est id est filium qui est illud quod pater est. Nã qd pater est: ⁊ filius hoc est: sed nõ qui pater est ⁊ filius hic est.

Augustinus.

Alias ptes qõnis exequit. e

Ita etiam non est dicendum q̧ diuina essentia genuit filiuꝫ quia cum filius sit diuina essentia: iam eẽt filius res a qua generatur: ⁊ ita eadẽ res seipsam generaret. Ita etiam dicimus q̧ essentia diuina non genuit essentiam. Cũ enim vna ⁊ summa quedaꝫ res sit diuina essentia si diuina essentia essentiaꝫ genuit: eadẽ res seipsam genuit quod oĩno eẽ nõ potest: ꝫ pater sol⁹ genuit filiũ: ⁊ a patre ⁊ filio ꝓcedit spũssctũs.

Que videantur predictis esse cõtraria f

Predictis aũt videt ɔ̃riũ esse qd dicit Aug. in li. vij. de trini. Hoc inq̃t est deo esse qd sapere. vñ pr̃ ⁊ fili⁹ simul sũt vna sapĩa: q: vna essentia: ⁊ singillatim sapientia de sapiẽtia: sicut essentia de essentia. Ecce his verb apte dicit Aug. sapientiam de sapiẽtia: ⁊ essentiã de essentia: vbi videtur significare q̧ sapientia sapientiã: ⁊ essentia genuerit eẽntiã Idẽ in li. de fide ad Petrũ ait: Sic xp̃m dei filiũ. i. vnã ex trinitate personã deũ verum crede: vt diuinitateꝫ eius de natura pr̃is natũ esse nõ dubites. Hic videtur dicere q̧ natura filij sit nata de natura pr̃is. Idem in li. xv. de trinitate ait: Dicit fili⁹ consiliũ de consilio: ⁊ volũtas de voluntate: sicut substantia de substantia: sapiẽtia de sapientia. Et hic videtur dicere q̧ substãtia sit genita de sba: ⁊ sapĩa de sapiẽtia. Sꝫ hoc ita determinam⁹: sapiẽtia de sapiẽtia: ⁊ substãtia de sba est. i. fili⁹ q̃ est sapientia: qui est substãtia: est de patre q̃ est eadẽ substãtia et sapientia: ⁊ filius qui est diuinitas natus est de patre qui est natura diuina. Et vt expressius dicam⁹ dicimus filium sapientiam esse de patre sapiẽ-

Augu. de tri. li. vij. ca. j.

Augustinus.

Determinatio eoꝝ q̃ vident ɔ̃traria.

tia: et dleim' filiū sbaz ee gēitū d pre et a prē suba. Qr aūt ita ītelligi debeat: Aug. oñdit ī li. vij. d tri. dicēs: Pr ipe sapia ē: et dr fili' sapia pris: quō dr lumen pris. i. sic lumē de lumie. et vtrqꝫ vnū lumē: sic ītelligat sapia de sapia et vterqꝫ vna sapia et vna essentia. Jtē ideo xps dr vtus et sapia dei: qr d patre vtute et sapia etiā ipe vt' et sapia est: sic ipe lumē de prē lumine ē: et ipe fons vite ē apud deū patrē fontē vite. Filius g sapia de prē sapia ē: sic fili' lumē de prē lumie. et de' fili' d deo prē: vt et singul' sit lumē: et singul' deus: et singulus sapia: et sit vnū lumen: vnus deus: vna sapia. Ecce manifeste his verbis apit Aug. ex q sensu accipiēda sint pdicta verba et his silia. s. cum dicit suba de suba: vel substātia genuit substantiam.

Aug. d tri. li. vij. c. j.

Idem ca. j.

Quod videt pdicte expositioni contrarium. g

Huic do etiā id 2riū videt qd Hylarius ait in. iiij. li. de tri. Nihil inqt nisi natū hz fili': et geniti honoris admiratio in honore generātis ē. Cū g filius essentiā hēat (tota em ī eo ē diuia eēntia) videt: qꝫ ipa diuina eēntia nata sit. Jtē ī. v. li. ait Natiuitas dei nō pōt eaz ex q pfecta est nō tenere naturā: nec eī aliō qꝫ deus sbsistit qd nō aliūde qꝫ de deo sbsistit. Ecce h dicit natiuitatē dei pfectā ex natura: et ita videt ex his verb atqꝫ pdictis natura dei et genita et genuisse. Qd apti' dic in li. ix. de tri. Nos inqt vnigenitū deū ī forma dui manētē: in natura dei māsisse pfitemur: nec vnitatē forme duil in naturā diuie vnitatis refundim': nec rursuz corpali insinuatiōe prez ī filio pdicam'. Sz ex eo eiusdē generis genitā naturā natura lit in se gignētē habuisse naturā: q in forma nature se gignētis manēs: formā nature et īfirmitatl corpal accepit.

Hylarius.

Hylarius.

Hylarius. Qr natura dei in forma sua manēs formā nature et infirmitatis corpalis accepit.

Nō eī defecerat dei natura ne eēt: sz ī se hūilitatē trene natiuitatl manēs sibi dei natura suscepat: generis sui ptātē ī hitu assumpte hūanitatl exercēs. Ecce h apte dic et naturā genuisse: et naturā gēitā: et naturā assumpsisse naturā: qd a plerisqꝫ negat. Jtē in eodē: Nunqd vnigenito deo 2tume-

Qr natura dei non ē minuta in assumptiōe

lia est patrē sibi īnascibilē deū esse: cū ex innascibili deo natiuitas vnigenita in naturā vnigenitaz sbsistat. Ecce et h dicit vnigenitam naturam.

Quomō sint intelligenda pmissa verba hylarij. h

Sz qr hec vba sane vult intelligi: ipe idem dicit in. iiij. li. Intelligētia dictoz ex causis ē assumenda dicendi: qr nō sermoni res: sz rei ē sermo subiectus. Hec g verba ita intelligi pnt: Nihil hz filius nisi natū. i. nihil hz fm qꝫ deus est nisi qd nascendo accepit: et ipe nascēdo patris in se subsistentē naturā habuit. vnde idē Hylarius addit in. v. li. Eandē naturā hz genitus: quā ille q genuit: ita tn vt natus nō sit ille q genuit. Nam quō erit pr ipe cū genitus sit. Sed in his ipis sbsistit ille q genitus ē: in qbus totus ē ipe q genuit: qr nō ē aliūde q genitus ē: et ideo nō refert ad aliud: qd in vno sbsistit et ex vno. Ac si ī generatione filij et naturaz suā: vt ita dicā: sequit indemutabilis deus indemutabilē deū gignens: nec naturā suā deserit ex indemutabili deo indemutabilis dei pfecta natiuitas. Subsistentē g in eo dei naturā ītelligam': cū in deo deus īsit. Nec pter eū q de' est qsqꝫ deus alius sit: qr ipe deus: et in eo deus. Nature g dei patris veritas ī deo filio esse docet: cū in eo de' intelligit esse q deus ē. Est em vn' in vno: et vnus ab vno.

Hylarius.

Hylarius.

Expositiones 2firmat p verba eiusdem

Qr legit pr d sua suba genuisse filiū et filius subaz patris. i

Dicit quoqꝫ et frequenter in scriptura legit: Patrē de sua sbstantia genuisse filiuz. vñ Aug. in libro de fide ad Petruz ait: Pater deus de nullo genitus deo: semel de sua natura sine initio genuit filiū deū sibi equalē: et eadem qua ipe naturaliter eternus est diuinitate coeternuz. Ecce h dicit Aug. filium genitū de natura patris. Est aūt vna natura pris et filij et spūssancti. Si g de natura patris genitus ē filius: genitus ē de natura filij et spūssancti: imo de natura trium psonaz. Idem quoqꝫ Aug. in li. xv. de tri. dicit xpm esse filium sub

Augustinus

Aug. arrii et donatum

Augustinus

stantie patris: ⁊ de substātia patris geni-
tum. tractans illud verbū apl'i loquentis
Coll'.j. de deo patre sic: Qui eruit nos đ potesta
te tenebrarum: ⁊ trāstulit in regnū filij cha-
ritatis sue. Quod dictū ē inquit: filij cha
ritatis sue: nihil aliud intelligit̄ ꝙ filij sui
dilecti: ꝙ filij substātie sue. Charitas ꝗ p-
pe patris q̄ in natura eius est ineffabiliter
simplici: nihil ē aliud ꝙ ipsa natura atq̄
substātia: vt sepe diximus: et sepe iterare
nō piget: ac per hoc filius charitatis eius
nullus alius est: ꝙ qui de substātia eius ē
genitus. Ecce hic aperte dicit Aug⁹. fili
um esse genitū de substātia patris: et filiū
substantie patris. Idem ꝙ Aug. in li. ij.
contra hereticū Maximinū substantiam
dei genuisse filium: et filium genitum de
sub̄a patris asserit dicēs: Carnalibus co
gitationib⁹ pleni sub̄am dei de seipsa gi-
gnere filium non putatis: nisi hoc patiat̄
Matth. xxij. qđ sub̄a carnis patit̄ qn̄ gignit. Erratis
nō sciētes scpturas neq̄ virtutē dei. Nul
lo eīn modo verū dei filiū cogitatis si eum
Contra Paulianos. natū esse de sub̄a patris negatis. Nō eīn
iam erat hoīs fili⁹: ⁊ deo donante factus
est dei fili⁹: ex deo nat⁹: gratia: nō natura
Cōtra Arriū et Donatum. An forte ⁊ si nō hoīs fili⁹ erat: tn̄ iam aliq̄
erat qualiscunq̄ creatura: ⁊ in dei filium
deo mutāte cōuersa est. Sed nihil horum
est: ergo aut de nihilo: aut de aliq̄ sb̄stan-
tia natus ē. Sed ne crederem⁹ vos putare
de nihilo esse dei filiū. affirmatis nō vos
dicere de nihilo esse dei filium. De aliqua
ḡ sub̄a est: ⁊ si nō de substātia patris de q̄
sit dicite: sed nō inuenietis. Iam ḡ vnige-
nitum dei filium Jesum christum de pa-
tris esse substātia: nō vos nobiscū pigeat
Augustinus. cōfiteri. Idem in eodem. Utriq̄ legim⁹
vt simus in vero filio eius Jesu xp̄o. Di
cite ergo nobis: vtrum iste verus dei fili⁹
ab eis qui gratia filij sūt quadā ꝓprietate
discretus: de nulla substātia sit: an de ali-
qua. Non dico inquis de nulla: nec dicā
de nihilo. ergo de aliqua substantia est.
Quero de qua? Si nō de p̄ris substantia
est: aliā quere. Si aliam nō inuenis p̄ris
agnosce sub̄am: ⁊ filiū cum patre omousi-
Augustinus. on cōfitere. Idem in eodem. Cōfiteor: de
um patrem omnino incorruptibiliter ge-
nuisse: sed qđ est ipse genuisse. Itē dico qđ
sepe dicēdū est. aut de aliqua sub̄a est na
tus dei fili⁹: aut đ nulla. Si de nulla: ḡ de
nihilo: quod vos iam nō dicitis. Si vo
de aliqua: nec tamen de patris substātia
nō est verus fili⁹. Si vero de patris sub-
stantia: vnius eiusdemq̄ substātiē sūt pa-
ter ⁊ filius. Uos autem nec filium de sub
stantia patris genitum vultis: ⁊ tamē eū
nec ex nihilo nec ex aliqua materia: sed ex
patre esse conceditis: nec videtis ꝙ neces
se sit: vt q̄ nō ē ex nihilo nec ex aliqua alia
re: sed ex deo: nisi ex dei sb̄stātia esse nō pos-
sit ⁊ hoc esse qđ deus est de quo est. i. de⁹
de deo nat⁹ est: q2 nō ali⁹ p̄ri⁹ fuit: sed na-
tura coeterna de deo est.

Colligēs summā p̄dictorum capit ex quo sensu accipiēda sint. k

His verbis p̄mis-
sis innui videt̄: ꝙ diuina substātia filiū ge
nuerit: ⁊ ꝙ fili⁹ sit genitus de sb̄a patris: ⁊
ꝙ de deo est natura coeterna: ⁊ qđ p̄r id
qđ ipē est genuit. Id aūt qđ ipē est diuia
essentia ē: ⁊ ita putari potest diuinā essen-
tiā genuisse. Uehemēter mouēt nos hec
verba: que quomō intelligēda sint mallē
magis ab alijs audire: ꝙ tradere. Ut ta-
men sine p̄iudicio atq̄ temeritate loquar
ex hoc sensu dicta possunt accipi. Natura
coeterna de deo est: id est filius coetern⁹
patri de patre est: ita ꝙ est eadem cum eo
natura vel eiusdem nature. Quem sensum
confirmat Aug. ibidem subijciēs ⁊ qđ di
xerat q̄si explanans. Dicto eīn natura co
eterna est de deo: addidit. Non est aliud
filius ꝙ illud de quo est. i. vnius eiusdēq̄
sb̄e est. Deinde aptius talē intellectū ex p̄
dictis verbis fore habendum aperit in eo
dem libro cōtra Maximinū dicēs: Tri- Augu.
nitas hec vnius eiusdemq̄ substātie est:
q2 non de aliqua materia vel de nihilo ē
filius: sed de quo est genit⁹. Itēq̄ sp̄ūsctūs
non de aliqua materia vel de nihilo est: sed
inde est vnde ꝓcedit. His vtiq̄ verb ap-
te ostēdit ea ratione dici filium esse de sub
stātia patris qui est de patre genitus: ita
ꝙ est eiusdem sb̄stantie cum eo: ⁊ spiritū-
sanctum esse de substantia patris et filij:
quia ab vtroq̄ procedit: ita ꝙ est eiusdem
substantie.

Q nec filius nec sp̄ūsctūs est de nihilo: sed de aliquo: non tamen de materia. l

Ostendit quoq̄
ex illis v̄bis filiū ⁊ sp̄msctm̄ nō esse de ni-
hilo sed de aliq̄: nec tn̄ de aliq̄ materia. Un
de etiā Hylari⁹ in. xij. li. de trini. ait: Uni- Hylarius.

genit⁹ de⁹ cũ nat⁹ sit: p̄rez testat̄ auto
rē: cū ex manēte nat⁹ ē: nō ē nat⁹ ex ni
hilo: ꝛ cū ante tp̄s nat⁹ ē: oēz sensum
ꝓuenit nascēdo. Hic apte ꝺꝛ ꝙ filius
nō ē nat⁹ ex nihilo. Silr̄ ꝛ sp̄ussctūs ñ
est dicēdus esse vel ꝓcedere ex nihilo
qꝛ fili⁹ de substātia p̄ris nat⁹ ē. i. a p̄re
est: cū q̄ eiusdē substātie ē ꝛ eadē sub=
stātia. Ex q̄ sensu etiā accipiendū ē il=
lud: P̄r genuit id qꝺ ip̄e ē. i. filiū q̄ est
hoc qꝺ p̄r. Et hoc ita debere ītelligi
Augustinus Aug. apit dicēs in p̄mo libro ꝯ Ma=
ximinū. Hoc genuit pater qꝺ est: alio
quin nō est verus filius si quod ē pa=
ter nō est filius. Itē substantia dei ge
nuit filium. i. pater substantia genuit
filiū qui est eadē substantia ꝛ eiusdem
substantie. Quod sic esse intelligēduz
Augustinus Aug. ostendit dicēs ad maximinum.
Sicut dicis: sp̄us sp̄m genuit: ita dic
sp̄ūs eiusdē nature vel substātie sp̄m
genuit. Itē sicut dicis: deus deū ge=
nuit: ita dic: deus eiusdem nature vl̄
substantie deum genuit. Hoc si credi
deris ꝛ dixeris: nihil de hac re vlteri
us accusaberis. His em̄ ꝟbis aperit
quō p̄dicta debeant intelligi. Silr̄ fi=
lius natus est de substantia p̄ris: vel
p̄r genuit filiū de sua natura siue eēn=
tia. i. de se natura ꝛ essentia genuit fi=
liū eiusdē essentie ac nature: ꝛ q̄ est ea
dē eēntia ac natura. Silr̄ expone illꝺ
fili⁹ sube p̄ris: ꝛ fili⁹ p̄ris sube. i. q̄ est
suba cū q̄ ꝛ fili⁹ eadē suba ē: qꝛ ꝯsbstā=
tialis ē p̄ri fili⁹. Et h̄ sensus adiuuat̄
ex his ꝟbis Aug. q̄ in li. v. de tri. ait:
Tres ꝑsonas eiusdē eēntie: vl̄ tres ꝑ
sonas vnā eēntiā dicim⁹. Tres āt ꝑ=
sonas ex eadez essentia nō dicim⁹: q̄si
aliud ibi sit qꝺ essentia ē aliud qꝺ ꝑso
na. His verb oñdit̄ nō esse dicendū ꝑ
sonā eē ex eēntia: nisi ex sensu p̄dicto.
Aug. ꝺ tri. li. xv. c. xij. Qui sensus ꝯfirmat̄ etiā ex eo qꝺ ī li.
xv. de tri. idē ait: Sic nr̄a scīa scīe dei
sic ꝛ nostrū verbum qꝺ nascit̄ de nr̄a
scīa dissil'e est illi verbo dei qꝺ natū ē
de p̄ris essentia. Tale ē aūt ac si dice=
rē: de patris scīa: de patris sapīa: vl̄
qꝺ est exp̄ssius de p̄re essentia: de p̄re
scīa: de patre sapīa. Ex h̄ itaq₃ intelle
ctu verbū dei patris vnigenit⁹ fili⁹ ꝑ
oīa patri silis ꝛ eq̄lis recte dicit̄ deus
de deo: lumē de lumine: sapīa de sapi
entia: essentia de essentia: qꝛ h̄ est om=
nino qꝺ pater: non tamē pater: quia
iste filius: iste pater.

Quare verbum patris dicat̄ filius nature. m

Inde est qꝺ solus vnigēit⁹ dei ꝺꝛ natura fili⁹: qꝛ eiusdē
nature ē: ꝛ eadē natura est cū p̄re. vñ
Hylarius Hylari⁹ in li. xiiij. ꝺ tri. de xp̄o loq̄ns
ait: Natura filius ē: qꝛ eandē naturā
quā ille qui genuit: habet.

Ista ē distinctio q̄nta in q̄ magi=
ster oñso ꝙ in diuis sit generatio: inq̄rit an essentia
sit generatiōis terminus. Et circa hoc tria facit.
Nam p̄mo mouet ꝛ determinat q̄stionem. Scꝺo in
ducit instantiaꝝ obiectionē. Et tertio q̄rundā sub
dit autoritatū expositionē. Primuz agit̄ a p̄ncipio
distinctionis vsq₃ ibi: Predictis aūt videt̄ esse con
trariū. Scꝺm ab inde vsq₃ ibi. Oñdit̄ quoq₃ ex ill'.
Tertiuz vero ab inde vsq₃ ad finē totius distinctio
nis. In sp̄ali ꝟo snīa mgr̄i stat summarie in tribus
ꝓpositionibus: q̄ꝝ p̄ma est hec: Diuina essentia
non ē generās neq₃ generata. Et ꝓbat̄ sic: Illud
non ē ꝯcedendū quo cōcesso sequeret̄ essentiā diui
nam nō esse essentiā: vel eandē rem generasse seip
sam: vel esse a seip̄a genitā: sed essentiaz diuinā ori
ginare seu esse genitā ē hmōi. igit̄. Tenet argumē
tum: ꝛ maior ē nota: sꝫ minoris ꝓbationē magr̄ in
lr̄a introducit sic querendo. An hmōi ꝓpositiōes
sint ꝯcedende. Pater genuit diuinam essentiā. Di
uina essentia genuit filium. Diuina essentia nō ē ge
nerata: nec creata. Et rñdendo dicit intentū suum
scꝫ ꝙ diuina essentia non sit genita nec generat: qꝺ
ꝓbat tribus rōnibus: q̄ꝝ p̄ma ē talis: Omne qꝺ
generat̄ relatiue dicit̄. igit̄ si essentia diuīa genera
tur: relatiue dicit̄: qꝺ falsum ē: qꝛ tūc non significa
ret absolute substantiā. Scꝺa rō talis ē: Pater est
diuina essentia: si igit̄ pater genuit diuinaz essentiā
tunc genuit seip̄m. ꝛ illud iteruz stare nō p̄ōt. Ter
tia ratio talis ē: Pater ꝑ diuinam essentiam habet
esse: si igit̄ pater genuit diuinā essentiam: tunc pa
ter haberet esse ꝑ illud qꝺ ē generatū ab ip̄o: qꝺ ē
falsum: qꝛ generatum a generante habet esse: ꝛ nō
generatus a genito. Addit etiā magr̄ qꝺ simili mō
ꝓbat Aug. ꝙ pater non ē sapiens sapīa genita: si
em̄ pater esset sapiens ꝑ illam sapientiam quaz ge
nuit: cum idē sit ei sape ꝛ esse: sequit̄ ꝙ haberet esse
ꝑ illud ꝛ ab illo quod genuit: quod non p̄ōt stare.

Scꝺa ꝓpositio: Quāq̄ filius ꝛ sp̄ussanctus nō
sint aliud q̄ ip̄a diuina essentia: tamen ꝓducti sunt
ambo realiter. Hanc ꝓpositionē magr̄ inuestigat
obijciēdo ꝯ hoc qꝺ dictū est. s. ꝙ pater non genuit
diuinā essentiā. Nā dicit pater genuit illud qꝺ ip̄e
est: sꝫ illud qꝺ ip̄e est: ē diuina essentia: igit̄ genuit
diuinā essentiā. Et magr̄ rñdet ꝙ ills: Pater genu
it id qꝺ ip̄e est: sic dꝫ intelligi. i. pater genuit filiuz:
eo ꝙ essentialiter ē idem cum ip̄o. Tandem oñso ꝙ
non ē ꝯcedendum ꝙ essentia genuit filium: eo ꝙ se
queret̄ idē generasse seip̄m: magr̄ exponit autorita
tes sanctoꝝ. s. Augustini ꝛ Hylarij q̄ vident̄ p̄di
ctis obuiare dicens ꝙ essentia filij sit de essentia pa
tris. He autoritates sunt sic exponende seu intelli
gēde. Filius q̄ est essentia: est de patre q̄ est essentia
ꝛ sic de alijs. Tertia ꝓpositio ē hec: Fili⁹ ꝛ sp̄ūs
sanctus sunt ꝓducti. nō tamen ꝺ nihilo: sed de ali
quo: licet nō de aliquo materialiter. Hāc ꝓpositio
nem probat magister exponendo autoritates di

cētes patrem de sua suba filiū genuisse. Et dicit q̄ hmōi autoritates sūt sic exponēde: Pr̄ genuit filiū de sua suba: ꝛ nō genuit eū de nihilo: sꝫ genuit talē qui ē eiusdē nature cū ipo. Hāc expositionē mgr̄ cō firmat ꝑ mltas autoritates q̄ patēt in lr̄a: igit̄ ꝛc.

Utrū pater volūtate genuit filiū an necessitate: ꝛ an volēs vel nolens sit deus. a

DI. VI De cōparatione act⁹ generādi ad potentiam

Preterea queri solet vtꝝ pr̄ genuerit filiū volūtate an necessitate. De h orosi⁹ ad Aug. ita ait: Volūtate genuit pr̄ filiū vl' necessitate: sꝫ nec volūtate nec necessitate: qꝛ necessitas ī deo nō ē: ꝑire volūtas sapiāꝫ nō potuit. q̄ circa vt Aug. ait ī. xv. li. d̄ tri. Ridēda est dialetica Eunomij: a q̄ eunomiani heretici orti sūt: q̄ cū nō potuisset itelligē nec credē voluisset vnigenitū dei filiū vbū dei eē nā. i. d̄ suba pr̄is genitū ñ nature vl' sube dixit eē filiū: sꝫ filiū volūtat̄ dei volēs asserē accedētē deo volūtatē: q̄ gigneret filiū: sic nos aliqñ aliq̄d volum⁹ qd̄ ātea ñ volebamus ꝑpt̄ qd̄ mutabil' itelligit̄ nr̄a nā: qd̄ absit vt ī deo eē credam⁹. Dicam⁹ g̊ vbū dei eē filiū dei nā: nō volūtate: vt docet Aug. ī. xv. li. d̄ tri. vbi q̄ndā catholicū heretico rñdentē cōmēdat dicēs: Acute sane q̄dā rñdit heretico versutissme īterrogāti: vtꝝ de⁹ filiuꝫ volēs vl' nolēs genuerit: vt si diceret nolēs: absurdissima dei miseria seq̄retur. Si āt volēs ꝯtinuo qd̄ intēdebat ꝯcluderet. s. nō nature eē filiū: sꝫ volūtat̄. At ille vigilātissime vicissiꝫ q̄siuit ab eo: vtꝝ de⁹ pr̄ volēs aut nolēs sit de⁹. vt si rñderet nolēs seq̄ret̄ grādis absurditas ꝛ miseria: quā d̄ do credē magna ē īsania. Si āt diceret volēs: rñderet̄ ei. g̊ ꝛ ipe volūtate sua de⁹ ē: nō nā. Quid g̊ r̄stabat nisi vt obmutesceret sua īterrogatiōe obligatū īdissolubili vīculo se vidēs. Ex p̄dict̄ docet̄ nō eē ꝯcedēdū q̄ de⁹ volūtate vel necessitate: vl' volēs: vl' nolēs sit de⁹. Itē q̄ volūtate vel necessitate vl' volēs vel nolens genuerit filium.

Augustinus
Opinio cuiusdam heretici.

Aug. d̄ tri. li. xv. c. xx. Et in q̄stionibus ad Orosium.

Oppositio cōtra p̄dicta b

Sꝫ ꝯ hoc opponitur sic: Volūtas dei ē nā siue essentia dei: qꝛ nō ē aliud deo eē: aliud velle: ꝛ iō sic vna ē essentia triū ꝑsonaꝝ: ita ꝛ vna volūtas. Si g̊ deus nā deus ē: ꝛ volūtate de⁹ ē: ꝛ si vbū dei nā filiꝫ dei est: ꝛ volūtate fili⁹ dei ē. H āt facile ē refellere. nā ꝛ p̄scia dei siue scia q̄ scit vel p̄scit bōa ꝛ mala: diuīa nā siue essentia ē: ꝛ p̄destiatio siue volūtas ei⁹ eadē diuīa essentia ē: nec ē aliud deo scire ꝛ velle q̄ esse. ꝛ cum sit vnū ꝛ idē scīa dei vl' volūtas: nō tñ d̄r d̄ volūtate q̄cq̄d d̄r de scia ꝛ ecōuerso. nec oīa illa sua volūtate deus vult q̄ sua scia scit: cū sua scia nouerit tā bōa q̄ mala volūtate āt nō velit nisi bōa. Scia q̄ppe dei ꝛ p̄scia de bonis ē ꝛ mal'. volūtas vo ꝛ p̄destiatio de bonis ē tātū. ꝛ tñ vnū ꝛ idē in deo ē scia ꝛ volūtas ꝛ p̄scia ꝛ p̄destiatio. ita cū vnū sit natura dei ꝛ voluntas: d̄r tñ pr̄ genuisse filiū natura nō voluntate. ꝛ esse deus natura: non voluntate.

Responsio.

Qualiter itelligēda sint illa vba pr̄ nec nolēs nec volēs de⁹ ē: nec volēs nec nolēs genuit filiū c

Predicta tñ vba qb⁹ prudēter dictū ē: q̄ de⁹ pr̄ nec volēs nec nolēs ē de⁹: nec nolēs nec volēs gēuit filiū siue volūtate siue necessitate: ex tali sensu vident̄ accipiēda: vt volūtatē p̄cedētē vl' accedētē ītelligam⁹: q̄lit̄ eunomi⁹ ītelligebat. Nō eñ ipe de⁹ ē volūtate p̄cedēti vl' efficienti vl' volēs p̄us q̄ de⁹: nec volūtate p̄cedēti vl' accedēti genuit filiū: nec p̄us volēs q̄ generās genuit filiū: nec p̄us generās q̄ volēs genuit filiū. volēs tñ genuit: sic potēs genuit: ꝛ bon⁹ genuit filiū: ꝛ sapiēs genuit ꝛ hmōi. si eñ pr̄ sapiēs ꝛ bon⁹ d̄r genuisse filiū: cur ñ ꝛ volēs? Cū ita sit deo idē eē volētē qd̄ ē esse deū: sic idē ē esse sapiētē qd̄ ē esse deū. Dicam⁹ g̊ qꝛ pr̄ sic sapiēs: ita volēs genuit filiū: sꝫ nō volūtate p̄cedēti vl' accedēti. Quē sensum apit Aug. ꝛ ꝯfirmat ita dicēs sup epistolā ad Eph. De filio dei. i. dño nr̄o iesu xp̄o scp̄tū ē: qꝛ cum pr̄e sp̄ fuit. ꝛ nunq̄ eū vt esset pat̄na volūtas p̄cessit: ꝛ ille quidem natura filius est.

Hylarius ī li. de synodis. Eos q̄ dicūt d̄ nō extātib⁹ eē filiū dei. silr̄ q̄ dicunt q̄ neq̄ ꝯsilio neq̄ volūtate pr̄ genuerit filiū: anathematizat sā cta ecclia. Itē si q̄s nolēte patre dicat natū filiū: anathēa sit. Nō eñ nolēte pr̄e coact⁹ pr̄ vl' naturali necessitate ductus cū nollet genuit filiū: sꝫ mox vt voluit sine tpe ꝛ impossibilit̄ ex se vnigenitū demonstrauit.

Eph. iij.

Hec ē distinctio sexta: in q̄ magr̄ oñ̄so q̄ essentia diuina nō possit esse terminus generatiōis: incipit agere de potētia generātis. Circa qd̄ tria facit. Prio oñdit quō pr̄ nec voluntate nec necessitate filiū genuit. Scd̄o ꝯ illud replicādo rōne q̄dā obijcit. Tertio post digressionē ad p̄ncipale intētū redit. Primū istoꝝ facit a p̄ncipio distin-

c

ctionis vsq3 ibi: Sz ꝯ hoc opponit. Scdm vero ab inde vsq3 ibi: Predicta tñ verba ⁊c. Tertiũ ab inde vsq3 ad finē distinctionis. In spāli snia magrī in hac distinctiōe stat in tribus ꝓpositionibus: quarũ pma ē hec: Nō ē catholice sentiēdũ deũ prem genuisse filiũ necessitate cogēte aut volũtate pcedēte. Et ꝓbat sic. Illud nō ē catholice sentiēdũ q̄ pcesso sequit deũ aut esse miserũ aut mutabilē ⁊ filium dei nō esse naturalē filiũ: sz prē3 genuisse filium necessitate cogēte aut volũtate añcedēte ē hmōi. igit illud nō ē sentiendũ. Argumētũ ē notũ ⁊ maior: sz minorē ponit mgr in textu rñdēdo ad q̄stionē istā: Utrũ pr genuit filium ex necessitate aut volũtate. Mgr rñdēdo dicit. Nec genuit eũ necessitate: q2 si sic tũc genuerit cũ nō potuit eũ nō generare: tũc necessitas coactiōis caderet in deũ. qđ nō ē dicendũ cũ ipse sit sũme liber. Nec volũtate. s. añcedēte. s. q2 pus vellet filiũ generare q̄ ipm genuit: vt si staret in eius libera ptāte vt generaret si vellet: ⁊ non generaret si nollet: q2 sic caderet mutabilitas in deũ qđ est incōueniēs. Ista patēt in lrā autoritate bti Aug. Scda ꝓpositio ē hec: Ex diuie nature ⁊ volũtatis idēptitate argui nō pōt filiũ natura eē filiũ volũtate. Istā ꝓpositionē ꝓbat mgr in lrā soluēdo argumētu3 hereticorũ: qđ faciũt in ista materia dicētes: In diuis idem sunt natura ⁊ volũtas. Si igit pr genuit filiũ natura: videt etiā q2 genuit ipm volũtate ad qđ mgr rñdēdo dicit. Ex q̄ in diuīa natura ⁊ volũtas differt rōe vl ꝯnotato. iō nō obstat q2 sint idē idēptitate absoluta: nō tñ sunt idē idēptitate formali: q2 aliqđ pōt ꝯuenire nature qđ nō cōuenit volũtati. ⁊ p ꝯñs nō ē incōueniēs filiũ eē filiũ natura ⁊ nō volũtate. Et ꝯfirmat h̄ p sile. Nā volũtas dei ⁊ scīa ei9 sunt idē ⁊ differt rōe vel ꝯnotatione: q2 scīa ꝯnotat aliqđ eē in deo qđ non ꝯnotat volũtas: ⁊ ecōtra. q2 rōe scīe sue ꝯuenit deo scire ⁊ cog̃scere malũ: nō tñ rōne volũtatis sue ꝯuenit sibi velle ⁊ approbare malũ: ⁊ ita ē in ꝓposito. igit ꝓpositio vera. Tertia ꝓpō: Solũ necessitas incōmutabilitatis ac volũtas cōmutabilitatis ꝯcurrũt ad etnā filij dei generationē. Ista ꝓpō ꝓbat sic: Illa necessario ꝯcurrũt ad etnā filij dei ꝓductionē sine qb9 īpossibile ē deũ eē deũ: sz de9 necessario est de9 necessitate incōmutabilitatis: ⁊ volũtate cōicabilitatis. igit ista duo ad ꝓductionē filij dei ꝯcurrũt Tenet argumētũ ⁊ maior: sz minorē ponit magr in textu saltē snialit vbi rephēdit q̄ndā hereticũ q̄ dixerat prē3 generasse filiũ volũtate pcedēte vl añcedēte vel efficiēte: ⁊ sic pus fuisse volēs q̄ generans qđ falsum est. igit ꝓpositio apparet vera.

Hic q̄rit an pr potuerit vl voluerit gignere filiũ. a

b Hic solet q̄ri a q̄busdā vtrũ pr potuerit vel voluerit generare filiũ. Si em inq̄ũt potuit vl voluit generare filiũ. g̊ potuit aliq̄d ⁊ voluit qđ nec voluit nec potuit fili9: nā fili9 nec potuit nec voluit generare filiũ. Cui vsutie facile rñdemus dicētes: posse vl velle generare filiũ: nō ē aliq̄d posse vl velle sbiectũ potētie vl voluntati. Est tñ aliq̄ potētia vl volũtas. s. posse vl velle gignere filiũ. ⁊ iō distinguēda ē itelligētia ꝓpositi vbi posse vel velle gignere filiũ: ⁊ posse vl velle aliq̄d. Neq3 ei generatio filij aliq̄d eorũ ē: q̄ sbiecta sunt diuie potētie ⁊ volũtati: nec est aliq̄d int oīa vl de oīb9: sz sup oīa ⁊ añ oīa. Nō ei añ voluit vl potuit q̄ genuit: sic nec añ fuit q̄ genuit: q2 ab etno fuit ⁊ ab etno genuit. Ex sili q3 hoc videre possumus. Pr ei pōt esse pr: ⁊ vult esse pr: filius aũt nō pōt nec vult eē pr. g̊ pr pōt vl vlt eē aliq̄d qđ nō pōt vl vult eē fili9: nō sequit: q2 eē patrē non est esse aliq̄d: sz pōt esse ad aliq̄d vt in sequēti ostendet.

Ponit q̄dā verba Aug. vñ pōt moueri auditor. b

Sed vehementer nos mouet qđ Aug. ait i. j. li. ꝯ maximinũ: q̄ asserebat patrē potentiorem esse filio: eo q2 filiũ gēuit deũ creatorē fili9 aũt nō: dicebatq3 p rē3 potuisse gignere nō filiũ ⁊ iō potiorē eē filio. Ad qđ rñdēs Aug. dicē videt q2 fili9 etiā potuit gignē: volēs oñdere prē3 esse nō potētiorē filio: his vbis: Absit vt iō potētior sit pr filio: sic putas: q2 creatorem genuit pr: filius āt nō genuit creatorē: neq3 ei nō potuit sz nō oportuit. Vide ⁊ diligent attēde h̄ vba nō em nō potuit sz nō oportuit. Videt ei dicere q2 fili9 potuit gignē sz nō oportuit ⁊ ita potuit qđ nō oportuit. Quare āt nō oportuit: sbdit dicēs: Immoderata ei eēt diuīa gñatio si genit9 filius nepotem gigneret prī: q2 ⁊ ipse nepos nisi auo suo ꝓnepote3 gigneret: fm vestrā mirabilē sapīa3: ipotēs diceret. Similiter etiā ille si nepotē nō gigneret auo suo: ⁊ ꝓnepotem pauo suo nō a vob appellaret oīpotēs nec impleret generationis series: si sp alter ex altero nasceret: nec eā pficeret vllus si nō sufficeret vnus oīpotens. Itaq3 oīpotentē genuit filiu3 patris natura: non fecit.

Augustinus

Augustinus

Opponitur predictis verbis Augustini. c

Hoc āt videt quibusdā nō posse stare. s. q2 filius potuerit gignere. Si ei potuit filius gignere potuit esse pater: ⁊ si potuit esse pater potuit g̊ esse pater vel sui vel prīs

vel ſpūſſancti: vl' alicuius alius. Sed alius nō: q2 nullus alius ſp fuit. Nec pr̄is: q2 pr̄ ē ingenitus ⁊ innaſcibilis. Nec ſui: quia nlla res ſeipā3 gignere pōt. Nec ſpūſſancti: q2 naſci nō potuit. Si em̄ naſci potuit: potuit eſſe fili⁹ ⁊ ita mutabilis eſſe potuit.

Hic queritur quomodo itelligē da ſint. d

Quō ergo accipiat qḋ ſupra dictū ē: nō ei nō potuit gignere ſ3 nō oportuit: q̄ſi potuit: ſ3 nō oportuit. Nō eſt nobis ꝑſpicuū apire quō ſit hoc veꝛ: ⁊ ideo ſb ſilētio potius eſſet ꝑtereūdū: niſi me ſup h̄ aliq̇d loq̇ cogeret inſtantia q̄rentium.

Hic aperitur ex quo ſenſu accipienda ſint. e

Pōt ergo ſic itelligi: Nō em̄ nō potuit ſ3 nō oportuit. i. nō ex ipotētia ſui fuit ꝙ fili⁹ nō genuit ſ3 ei nō ꝯueniebat: ſic̄ deus filius non eſt deus pr̄: nec tn̄ hoc ex impotentia ſui eſt. Nā ⁊ pater ſimiliter nō eſt fili⁹ nec hoc eſt ex impotētia patris. S3 q̄rit Maximinus arrianoꝝ eps. Vn̄ ḡ eſt ꝙ pater nō pōt eſſe filius vel filius pater? Nō vtiꝙ ex impotētia: ſed pater ꝓꝓetate generationis pater eſt q̄ oportet eū nō eſſe filiū: ⁊ filius ꝓꝓetate natiuitatis filius eſt: q̄ oportet eu3 nō eſſe patrē. de quibus ꝓꝓetatibus poſtea plenius tractabit.

Vtrū pater natura ſit potens gignere filiū: ⁊ an hoc ſit aliq̇ potētia q̄ ſit in filio. f

Itē q̄rit a q̇buſdā Si pr̄ potēs ſit natura gignere filiū ⁊ an hec ſit aliq̇ potētia q̄ ſit in filio? Ad qḋ dicim⁹: q2 pr̄ nō ē potēs niſi natura: ei⁹ em̄ potētia natura ē vl' eēntia. At inquiūt illi: Si potēs ē gignere h3 ḡ potētiā gignēdi. Fili⁹ āt nō h3 potētiā gignēdi ſi nō pōt gignere. h3 ḡ aliquā potētiā pr̄ quā nō h3 filius: nō ſequit. Eādē ei potētiā h3 penitus fili⁹ quā ⁊ pr̄: q̄ pr̄ potuit gignere ⁊ filius gigni potuit. Eadē em̄ potētia ē in filio: q̄ potuit gigni q̄ eſt in pr̄e q̄ potuit gignere. Oppoſitio. S3 ꝯ h̄ opponit: Aliud eſt poſſe gignere: aliud ē poſſe gigni: q2 aliud ē gignere: ⁊ aliud gigni. Hic diſtinguendū eſt. Si em̄ cū dicit' aliud ē poſſe gignere: aliud poſſe gigni: alia3 ſignificas potentiā q̄ pater potēs eſt gignere: ⁊ aliā q̄ filius potēs ē gigni: falſus ē intellectus. Si āt dicas pr̄e3 poſſe habere aliā ꝓꝓetatē ſiue notionem q̄ genitoꝛ ē: ⁊ filiū aliā q̄ genitus eſt: verus eſt intellectus. Aliā em̄ habet pater ꝓꝓetatē q̄ pater eſt: aliā filius qua filius eſt.

Quomō intelligendum ſit filius habet vel nō habet potentia3 generandi. g

Ita etiā cū dicit' filius nō h3 potentiā generādi quā pr̄ h3 dupl'r itelligi pōt. Si em̄ dicat' filius nō h3 potentiā generādi quā ⁊ pat'. ſ. qua potens ſit ad generandum. i. vt genuerit vel vt generet ſic̄ pater veꝛ eſt. Si vo intelligat' ſic: non h3 potentiā q̄ poſſit gigni vel genitus eſſe qua eadē pater potens eſt vt genuerit vl' vt generet: falſum eſt. Sic̄ dicit': pat' habet potentiā q̄ pōt eſſe pater. filiuſ vero non habet potentiā q̄ poſſit eſſe pater: ⁊ ecōuerſo filius h3 potentiā q̄ pōt eſſe filius: pater vo non h3 potētiam q̄ poſſit eſſe filius: h3 ḡ aliquam pater qua3 non h3 filius: ⁊ ecōuerſo. Abſit: q2 eadem eſt potentia patris q̄ pōt eſſe pater: ⁊ filij qua pōt eſſe fili⁹. Ita etiam eadem eſt voluntas: q̄ pater vult eſſe pater non filius: ⁊ filius vult eſſe filius non pater. ⁊ eadem eſt volūtas filij q̄ vult eſſe genitus ⁊ patrem genuiſſe: ⁊ patris q̄ vult eſſe genitoꝛ ⁊ filiū genitū eſſe.

Iſta ē ſeptima diſtinctio: in qua mgr̄ oñſo qualiter pater genuit filiū q̄ ad virtute3 ſeu potentiā intellectualē: hic oñdit de potētia eius generādi naturali. Et circa hoc tria facit. Primo inquirit an potentia generādi ſit in filio. Secundo oſtendit ꝙ nō generare nō ſit impotentia in ip̄o filio. Tertio reddit rationē de ſuo dicto. Primu3 facit a ꝑncipio diſtinctionis vſq3 ibi: S3 vehementer nos mouet. Scōm ſubiungit vſq3 ibi: Item q̄rit' a quibuſdā. Tertiū vo ab inde vſq3 ad finē diſtinctionis. In ſpāli ſententia magiſtri ſummarie ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quaꝝ ꝑma eſt hec: Non eſt ſimpl'r q̄d: ſed eſt ad aliq̇d patrem poſſe aut velle filium generare. Iſtam ꝓpoſitionem ꝓſequitur magiſter querens an pater potuit ⁊ voluit filiū generare. Si ſic: ergo pater voluit ⁊ potuit aliq̇d qḋ non potuit nec voluit filius. Vel oportet etiam filium poſſe ⁊ velle generare: qḋ eſt inconueniēs. Vel oportet dicere ꝙ filius ſit impotens. Huic difficul-

tati rñdet mgr̄ dicēs: ⁊ dato ꝙ pater posset genera re ⁊ nō filius: adhuc nō seq̄ret̄ patrem aliq̄d posse q̄ nō posset filius: q2 posse ⁊ velle patrē generare nō est ꝓp̄e aliq̄d s3 ad aliq̄d. ḡ nō posse ⁊ nō velle generare nō arguit impotentiā in filio: vt assumit̄ in q̄stione p̄dicta. Pro huius argumenti euidentia sciendum ē ꝙ q̄cq̄d ē in diuinis est essentia vel relatio. ⁊ ḡ quicq̄d ꝯuenit deo: h̄ ꝯuenit sibi vel relatione essentie: ⁊ tunc ē cōmune tribus ꝑsonis: vel relatione relationis: ⁊ tunc non oportet ꝙ quodlibet tale sit cōmune tribus ꝑsonis. Cum ergo posse generare non sit aliquid in diuinis. i. non ē aliquid spectans ad essentiā: sed potius ad aliquid spectās. i. ꝑtinens ad relationē. s. ad paternitatē: nō est incōueniēs ꝙ nō ꝯueniat filio: q2 illa ꝓp̄etas. s. paternitas nō spectat ad filiū: ⁊ ꝑ ꝯñs hec ꝓpō p̄ma est vera. Scd̄a ꝓpō est hec: Q filius non pōt nec vult generare. Hoc nō debemus sibi ad impotentiam s3 potius ad ꝯditionis ꝓp̄etatem imputare. Hanc ꝓpositionem ꝓbat magister autoritate beati Augustini dicētis: ꝙ filius potuit generare: s3 nō oportuit ip̄m generare: eo ꝙ tūc inordinata ⁊ superflua fuisset diuīa generatio: si filius genitus nepotē generaret prī. Et dicit postea mgr̄ ꝙ ista v̄ba Augustini sunt sic intelligenda: non em̄ non potuit: sed non oportuit. i. non ꝯueniebat ꝓp̄etati eius qua ē filius ⁊ non pater: que ꝓp̄etas desineret q̄cito generaret. Et ꝯcludit ꝙ sicut non arguit impotentiā in patre ꝙ non pōt esse filius: ita econtra nō est impotentie in filio ꝙ non pōt esse pater. Tertia ꝓpositio est hec: Unam ⁊ eandem ⁊ equalem potentiam generandi fore in patre ⁊ filio possumus affirmare. Istam ꝓpositionem magr̄ inuestigat inq̄rendo: an potentia generandi in patre sit aliqua potētia in filio. Et respondet ꝙ vna ⁊ eadem sit potentia qua pater pōt generare: ⁊ qua filius pōt generari: cum in patre ⁊ in filio non sit nisi vna sapiētia natura ⁊ potentia. Uel sic respondet magr̄ ꝙ potentia generandi cum natura dicit ꝓp̄etatem referendo igitur intellectum ad ꝓp̄etatem: non est potentia generandi in filio: quia sic est aliud posse generare: ⁊ posse generari: referendo vero ad naturam idem sunt. igitur.

De veritate ⁊ ꝓprietate ⁊ incommutabilitate ⁊ simplicitate essentie dei.

a

Dī. VIII De ꝓp̄etatibꝰ ⁊ ꝯditiōibꝰ essentialibꝰ trinitatis ⁊ vnitatis

n

Unc de veritate siue ꝓp̄etate siue incōmutabilitate atq3 simplicitate diuīe nature siue sub̄e siue essentie agēdū ē. Est itaq3 deꝰ vt ait Aug. i. v. li. de tri. sine dubitatiōe sub̄a. vel melius h̄ appellat̄ eēntia: quā greci vsiā vocāt. Sic em̄ ab eo qd̄ ē sape dicta ē sapīa: ⁊ ab eo qd̄ ē scire dicta est scīa: ita ab eo qd̄ ē esse dicta ē essentia. Et q̄s magis ē q̄3 ille q̄ dixit famulo suo: Ego sum q̄ sum: ⁊ dices filijs isrl̄: q̄ ē misit me ad vos. Ipe v̄e ac ꝓp̄e dicit̄ essentia cuiꝰ eēntia nō nouit p̄teritum vl̄ futuꝝ. vñ Hiero. ad marcellā scribēs ait: Deꝰ solus q̄ exordiū nō h3: vere essentie nomē tenet: q2 in eiꝰ cōpatione q̄ vere ē: q2 incōmutabil' ē q̄si non sunt q̄ mutabilia sunt. De q̄ em̄ d2 fuit: nō est. ⁊ de q̄ d2 erit nōdū est. Deus aūt tm̄ ē q̄ nō nouit fuisse vl' futuꝝ eē. Solus ḡ deus vere est: cuius essentie compatū nostrū esse nō est.

Augustinus.

Exo. iij.

Qualiter intelligēda sint verba Hiero. querendū est.

b

Hic diligenter aduertendū est: quō intelligi debeāt illa v̄ba Hiero. s. deꝰ tm̄ est ⁊ nō nouit fuisse vel futuꝝ esse: tāq3 nō possit dici d̄ deo fuit vel erit: s3 tm̄ est: cū d̄ eo scriptuꝝ freq̄nter repiamus: fuit ab eterno: fuit sp̄: ⁊ erit in secula: ⁊ h'mōi. Vn̄ videt̄ q2 nō est tm̄ dicendū de deo fuit: vel est: vl' erit. Si em̄ diceret̄ tm̄ fuit: putaret̄ ꝙ desierit esse. Si diceret̄ tantū est: putaret̄ ꝙ nō semꝑ fuerit: s3 esse cepit. Si tm̄ diceret̄ erit: putaret̄ nō esse modo. Dicat̄ ḡ q2 semꝑ fuit: ē ⁊ erit: vt ītelligat̄ q2 nec cepit: nec desijt: nec desinet esse. De hoc Augusti. sup Johannē ita ait: Cum de sempiterna re ꝓp̄e dicat̄ est: s̄m nos bn̄ dicit̄ fuit ⁊ erit: fuit q2 nunq̄3 desijt. erit q2 nunq̄3 deerit. est: q2 semꝑ est. non p̄terijt: quasi quod nō maneat. nō erit: quasi quod nō erat. Cu3 ergo nostra locutio ꝑ tempa varieť: de eo vere dicunt̄ verba cuiuslibet tempis: q̄ nullo tempe defuit vel deest vel deerit: ⁊ ideo non est miꝝ si de spū veritatis veritas loq̄ns dixit ꝑ futuꝝ: Quecūq3 audiet loquet̄. Audiet. s. ab eo a q̄ ꝓcedit. Audire illius ē scire idē etiā eē. A quo ḡ est illi essentia: ab illo audientia. i. scīa: que nō est aliud q̄3 essentia. Audiet ergo dixit d̄ eo quod audiuit: ⁊ audit. i. qd̄ sp̄ sciuit: scit ⁊ sciet. Ecce hic dicit Aug. v̄ba cuiuslibet tempis dici de deo: s3 tamen ꝓp̄e est. Illud ḡ qd̄ Hiero. dicit ita intelligēdū ē: No nouit fuisse vel futuꝝ esse: s3 tm̄ esse. i. cum dicit̄ de deo ꝙ fuit vel erit: non est intelligendū ꝙ p̄terierit vl' futurus sit: s3 ꝙ existat simpliciter sine aliquo tempali motu. Licet em̄ v̄ba substantiua diuersoꝝ tempoꝝ de deo dicant̄ vt fuit: erit: est: erat: non tn̄ tempales motus esse distinguūt. s. p̄teritum vel futurum: vel p̄teritum impfectum: vl' p̄teritū pfectū: vel p̄teritum plusq̄3p-

Augustinus

Joh. xvi.

Hic apit quō sint itelligēda

fectū: sꝫ essentiā siue existentiā sue diuinitatis simplr insinuāt. Deꝰ ḡ solus pp̄e dr eēntia vl eē. vñ Hylariꝰ i. vij. li. de tri. ait: Esse nō est accidēs deo: sꝫ sbsistens veritas ⁊ manēs causa: ⁊ naturalis generis pp̄etas.

Hylarius.

Hic de incōmutabilitate. c

Dei etiā soliꝰ eēntia incōmutabil' dr p̄pe: qꝛ nec mutat nec mutari pōt. vñ Aug. in. v. li. ð tri. Alie inqt essentie vel sube capiūt accidētia q̄bus i eis fiat vl' magna: vl' q̄tacūqꝫ mutatio. Deo aūt aliqd hmōi accidere nō pōt: ⁊ ideo sola suba vl' essentia q̄ est deus incōmutabilis ē: cui pfecto maxime ac verissime cōpetit esse. Qð em̄ mutat: nō seruat ipm verum esse: ⁊ qð mutari pōt: etiā si non mutet: pōt qð fuerat nō esse. Ideoqꝫ illud solū qð nō tm̄ nō mutat: verum etiā mutari oīno nō pōt: verissime dicit esse. i. substātia patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Ideoqꝫ apl's loquens de deo ait: Qui solus hꝫ imortalitatē. vt em̄ ait Aug. in li. j. de tri. Cum aīa q̄dammodo imortalis esse dicat ⁊ sit: nō diceret apl's: solus deus hꝫ imortalitatē: nisi qꝛ vera imortalitas incōmutabilitas est quā nulla pōt habere creatura: qm̄ solius creatoris ē. vñ Jacobus ait: Apud quē nō est trāsmutatio nec vicissitudis obumbratio. Et Dauid: Mutabis ea ⁊ mutabunt: tu aūt idē ipe es. Ideo Aug. sup Gen̄. dicit q̄ deus nec p loca nec p tēpa mouet: creatura vō p loca ⁊ tpa. Et p tempa moueri est p affectiones commutari. Deus aūt nec loco nec affectione mutari pōt: qui p pphetā ait: Ego deus ⁊ nō mutor: q̄ est imutabilis solus. vñ recte solus dicit habere imortalitatē. In omni em̄ mutabili natura (vt ait Aug. ꝯ Maximinū) nōnlla mors est ipa mutatio: qꝛ facit aliquid in ea nō esse qð erat. Vñ ⁊ ipa anima hūana q̄ ideo dicit imortalis: qꝛ s'm modum suū nunq̄ desinit viuere: hꝫ tñ quandā mortē suā: qꝛ si iūste viuebat ⁊ peccat: moritur iusticie: si peccatrix erat ⁊ iustificat: morit pctō: vt alias eiꝰ mutationes taceā: de q̄bus mō lōgū ē disputare. Et creaturaꝝ natura celestiū mori potuit qꝛ peccare potuit. Nam ⁊ angeli peccauerūt: ⁊ demones facti sunt quoꝝ est diabolus p̄nceps: ⁊ q̄ nō peccauerūt peccare potuerūt: ⁊ cuicūqꝫ rōnali creature p̄stātur vt peccare nō possit: nō est hoc nature ppriē: sꝫ dei gratie. Et ideo solꝰ deus (vt ait apl's) hꝫ imortalitatem: q̄ nō cuiusq̄ gratia: sꝫ natura sua nec potuit nec pōt aliqua ꝯuersione mutari: nec potuit nec poterit aliq̄ mutatione peccare. Proinde vt ait Aug. in. j. li. de tri. Substantiā dei sine vlla sui cōmutatiōe mutabilia facientē: ⁊ sine vllo suo tpali motu tpalia creantē intueri ⁊ nosse lꝫ sit difficile oportet. Vere ḡ ac pp̄e incōmutabilis ē sola diuinitatis eēntia: q̄ sine sui mutatione cunctas condidit naturas.

Aug. ð tri. li. v. c. ij.

j. Thimo. vj.

Augustinus. Que sit vera imortalitas q̄ i solo creatore ē

Jaco. j.

Psal. cj.

Malach. iij.

j. Timoth. vj.

Aug. ð tri. li. j. ca. j.

Hic de simplicitate. d

Eademqꝫ sola pprie ac vere simplex ē: vbi nec ptium nec accidētiū nec quarūlibet formaꝝ vlla ē diuersitas siue variatio vl' multitudo. Ut āt scias quō simplex sit illa suba: te docet Aug. in. vj. li. de tri. Animaduerte p̄mo: q̄re oīs creatura sit multiplex ⁊ nullo mō vere simplex ⁊ p̄mū de corpali: postea ð spūali creatura. Corpalis vtiqꝫ creatura ex ptibus ꝯstat: ita vt sit ibi aliq̄ ps minor alia maior: ⁊ maius sit totū q̄ q̄libet ps: ⁊ in vnoquoqꝫ corpe aliud ē magnitudo: aliud color: aliud est figura. Pōt em̄ ⁊ minuta magnitudīe manere idē color ⁊ eadē figura ⁊ colore muto manere eadē figura: ⁊ eadē magnitudo. Ac p h̄ multiplex eē ꝯuincit natura corpis: simplex aūt nullo mō.

Quare creatura sit m'ltiplex ⁊ nō simplex.

Hic de corpali ōndit q̄re sit multiplex.

Hic ð spūali creatura ōndit quō sit m'ltiplex ⁊ nō simplex. e

Creatura quoqꝫ spūalis vt ē aīa: in cōpatiōe q̄dē corporis ē simplex: sine cōpatiōe vō corporis ē multiplex ⁊ nō simplex. Que ideo simplex dr respectu corporis: qꝛ mole non diffundit p spaciū loci: sꝫ in vnoquoqꝫ corpe ⁊ in tota aīa ē: ⁊ in q̄libet eius pte tota ē. Et ideo cū sit aliq̄d in q̄uis exigua pticula corpis qð sentiat aīa: q̄uis nō fiat in toto corpe illa āt tota sentit: qꝛ totā nō latet. Sꝫ tñ nec i ipa tota aīa vā simplicitas ē.

Augustinus

Cũ em̄ aliđ ſit artificioſuz eē: aliđ ïertē: aliud acutũ: aliud mẽoꝛē: aliđ cupiditas: aliđ timoꝛ: aliđ leticia: aliđ triſticia: pñtq; hec ꝛ alia hmõi ïnũerabilia ï aïe ïueniri natura ꝛ alia ſine alijs ꝛ alia magis: alia minꝰ: manifeſtũ ē nõ ſimplicē ſꝫ mlˈtiplicez eē naturã. nihil em̄ ſimplex mutabile ē: oïs ãt creatura mutabilˈē: nlˈla ġ creatura vere ſimplex ē. Deꝰ võ ꝛ ſi mlˈtiplex dicatˈ vere tñ ꝛ ſũme ſimplex ē. Dr̄ em̄ magnus: bonꝰ: ſapiẽs: btũſ: verꝰ: ꝛ q̃cq̃d aliđ ñ ïdigne dici videtˈ: ſꝫ eadē magnitudo eiꝰ ē q̃ ſapia. Nõ eï mole magnꝰ ē: ſꝫ vtute: ꝛ eadē bõitas eiꝰ ē q̃ ſapia ꝛ magnitudo ꝛ vitas: ꝛ nõ ē ibi aliud ïpm btm̄ eē ꝛ aliđ magnũ: aliđ ſapiētē aut vex: aut bonũ eē: aut oïno eſſe.

Quõ deꝰ ſimplex eſt

Qualiter deus cũ ſit ſimplex mlˈtiplex tamen dicatˈ. f

Hic diligenter notãdũ ē cũ dicat Aug. ſolũ deũ ve ſimplicē eē: cur dicat eũdē multiplˈr dici? Sꝫ h̄ nõ ꝑptˈ diuerſitatē accidētiũ vlˈ ptiũ dicit: ſꝫ ꝑptˈ diuerſitatē ac multitudinē noïm q̃ de deo dicuntˈ: q̃ lꝫ mlˈtiplicia ſint vnũ tñ ſignificãt. ſ. diuinã naturã. Hec em̄ nõ ita accipiũtˈ cũ đ illa incõmutabili etˈnaq; ſuba incõpabiliter ſimplicioꝛe q̃ ē hũanus animꝰ dicuntˈ: queadmodũ cũ de creaturis dicuntˈ. Vñ Aug. in. vj. li. de tri. Deo inq̃t ē hoc eſſe qđ eſt foꝛtē eſſe: vel ſapientē eſſe: vel iuſtũ eſſe: ꝛ ſi q̃d de illa ſimplici mlˈtiplicitate vlˈ mlˈtiplici ſimplicitate dixeris: quo ſubſtantia eius ſignificetˈ. Hũano aũt aïo nõ eſt h̄ eſſe quod eſt foꝛtem eſſe: aut pꝛudentem: aut iuſtum. Pōt em̄ eē animus: ꝛ nullam iſtaꝝ habere virtutum.

Aug. đ tri. li. vj. c. iiij.

Tãta eſt dei ſimplicitas q̃ nulli pdicamētoꝝ ſubijcitˈ g

Qđ aũt in natura diuïa nulla ſit accidentiũ diuerſitas: nlˈlaq; penitus mutabilitas: ſꝫ pfecta ſimplicitas: oñdit Aug. ï. v. đ tri. dicēs: Intelligamꝰ deũ q̃tũ poſſumꝰ ſine q̃litate bonũ: ſine q̃titate magnũ: ſine ïdigētia creatoꝛē: ſine ſitu pſidētē: ſine hitu oïa ꝯtinētē: ſine loco vbiq; totũ: ſine tpe ſempitˈnũ: ſine vlla ſui mutatõe mutabilia faciētē: nihilq; patiētē. q̃ſq̃s deũ ita cogitat: ꝛ ſi nondũ pōt oïno ïuēire q̃d ſit ïpe: pie tñ caueat q̃tũ pt aliq̃d đ illo ſentire qđ ñ ſit. ecce ſi ſbtilitˈ ïtēdas ex his atꝫ pdictis apitˈ illa pdicamēta artis dialetice dei nature minime ꝯuenire q̃ nullis eſt ſbiecta accidentibus.

Aug. đ tri. li. v. ca. j.

Q2 deus nõ ꝑpꝛie ſed abuſiue dicitur ſubſtantia. h

Vñ nec ꝑpꝛie dicitˈ ſuba vt Aug. oñdit in li. vij. de tri. Sic ab eo qđ ē eē appellatˈ eēntia: ita ab eo qđ ē ſbſiſtē ſbaꝫ dicimꝰ: ſi tñ dignũ ē vt deꝰ dicatˈ ſbſiſtē. Hoc eï đ his rebꝰ recte ïtelligitˈ: ï q̃bꝰ vt ſbiectis ſũt ea q̃ ï aliq̃ ſbiecto eē dicũtˈ ſic ï coꝛpe coloꝛ aut foꝛma. Coꝛpꝰ eï ſbſiſtit: ꝛ iđ ſuba ē. Res võ mutabiles neq; ſimplices ꝑpe dicũtˈ ſube. deꝰ ãt ſi ſbſiſtit vt ſuba ꝑpe dici poſſit: ïeſt ï eo aliq̃d tãq; ï ſbiecto: ꝛ ñ ē ſimplex. Nephaſ ē aũt dicē vt ſbſiſtat deꝰ: ꝛ ſbſit bõitati ſue: atq; illa bõitas nõ ſuba ſit: vel potiꝰ eēntia. Neq; ïpe deꝰ ſit bõitas ſua: ſꝫ ï illo ſit tãq; ï ſbiecto. Vñ mãifeſtũ ē deũ abuſiue ſubaꝫ vocari: vt noïe vſitatioꝛe ïtelligatˈ eēntia: qđ vere ac ꝑpꝛie đr: ita vt foꝛtaſſe ſoluꝫ deum dici opoꝛteat eſſentiã. Eſt em̄ vere ſolus: q2 incõmutabilis eſt.

Aug. đ tri. li. vij. c. v.

Q2 non eſt aliquid in deo qđ non ſit deus. i

Huiꝰ autē eēntie ſimplicitaſ ac ſinceritas tãta ē q̃ nõ ē ï ea aliq̃d qđ ñ ſit ïpa: ſꝫ idē ē hñs ꝛ qđ hr̄. vñ Hylariꝰ ï. vij. li. đ tri. ait: Nõ ex cõpoſitis deꝰ q̃ vita ē ſbſiſtit: neq; q̃ virtus ē ex ïfirmis ꝯtinetˈ: neq; q̃ lux ē ex obſcuris coaptatˈ: neq; q̃ ſpũs ē ex diſparibus foꝛmatˈē: totũ qđ in eo ē vnũ eſt. Idē in. viij. li. de tri. Nõ humano mõ ex cõpoſitis deus ē: vt ï eo aliđ ſit qđ ab eo hr̄: ꝛ aliđ ſit ïpe q̃ hēat: ſꝫ totũ vna ē natura. ſ. pfecta ꝛ ïfinita: ꝛ ñ ex diſparibꝰ ꝯſtituta: ſꝫ viuēs p totũ ïpa. De hoc eodē Boetius in. j. li. de tri. ait: Quo circa hoc vere vnũ eſt in quo nullus numerus: nullũ in eo aliđ pter id qđ in eo eſt: neq; em̄ ſbiectũ fieri pōt. Aug. q̃ꝫ in li. de fide ad Petꝝ dicit: In dei ſubſtãtia nõ eſt aliq̃d qđ nõ ſit ſbſtãtia: q̃ſi aliud ſit ibi ſbſtãtia

Hylarius.

Idem

Boetius.

Augustinus.

aliud qd accidit sube. Sz qcqd ibi intelligi pōt suba est. Uer hec dici pñt facile τ credi: videri aūt nisi puro corde oīno nō pñt. Itē Aug. in. xv. li. de tri. Sic habetur in natura vniuscuiusqȝ triū: q̄ q̄ habet h̄ sit qd habet: sicut imutabilis simplex qȝ suba. vnde Isido. ait: De⁹ simplex dr siue nō amittēdo qd habet: seu non aliud habet quod nō est ipse: et aliud quod in ipso est. Et cū tante simplicitatis atqȝ sinceritatis sit natura diuina: est tñ in ea trinitas psonaꝝ. vñ Aug. in lib. xj. de ciui. dei ait: Nō ppter hoc naturā summi boni simplicē dicim⁹: qr ē pr̄ in ea solus: aut fili⁹ in ea solus: aut spūssctūs in ea solus: aut qr est sola ista noīm trinitas siue suba psonaꝝ sicut Sabelliani putauerūt. Sz iō simplex dr qr est h̄ qd habz: excepto q relatiue queqȝ psona ad alterā dr: nec est ipa. Nam vtiqȝ pater habet filiū: ad quē relatiue dicit: nec tamē ipe ē filius: τ filius habet patrem: nec tñ ipe est pater. In quo vo ad semetipm dr: nō ad alteꝝ hoc est quod habet: sicut ad seipm dicitur: viuus habendo vitam: et eadē vita est ipe. Propt̄ hoc vtiqȝ natura hec dr simplex qd nō sit aliud hñs: et aliud id qd habet: sicut in ceteris rebus est. Nō eñ habens liquorē liqr ē: nec corp⁹ color: nec aīa ē sapiētia. Ecce q̄nta ē idēptitas: q̄nta ē vnitas: immutabilitas: simplicitas: puritas diuine substantie: iuxta infirmitatis nostre valitudinem assignauimus.

Isidorus.

Ista est distinctio octaua huius primi libri: in qua ostenso quid tenendū sit d̄ vitate gignētis: agit de natura cōicata p actū generationis. Et q̄tū hoc ꝯcernit materiā pñtis distinctionis tūc diuidit i tres ptes. In pma oñdit diuie eēntie vitatē. In scda ei⁹ nature imutabilitatē. In tertia eius simplicitatē. Primū facit a principio distinctionis vsqȝ ibi: Dei etiam solius essentia. Secūdū abinde vsqȝ ibi: Eademqȝ sola pprie simplex est. Tertium ab inde vsqȝ ad finez distinctiōis. Et hec est snia mgr̄i in generali. In speciali vo snia i hac distinctione summarie continetur in tribus ppositionibus: quarum prima est hec: Dūtaxat deus pprie hz essentie veritatē sine alicui⁹ nō actualitatis admixtione. Et pbat sic: Illud hz pprie essentie veritatē sine alicui⁹ nō actualitatis admixtiōe: cuius esse repertū est semp esse. i. eternaliter: et qd ē sine pteritiōe τ futuritiōe: sed solus deus est hmōi igit ipe solus hz essentie vitatē sine alicuius nō actualitatis admixtiōe. Tenet cōsequētia: et maior sed minorē pbat mgr̄ in lr̄a p hoc q essentia a verbo essendi nomē ppriū habet. Essentia eñ deriuatur a verbo sum es est. Et ꝯfirmat p hoc esse diuinū qd nō nouit pteritū neqȝ futurū. Scda ppositio ē hec. Sol⁹ de⁹ hz eterne pmanentie stabilitatē absqȝ cuiusuis mutabilitatis variatōe. Et pbat sic Illud virtualiter habet eterne pmanentie stabilitatē qd est ipm suū eē: τ qd impossibile est aliter ipm disponi q̄ ē: q̄cūqȝ etiā dispositōe: sz solus deus est hmōi: g̃ ppositio vera. Argumētū apparet bonū: τ maior vera. Et circa minoris pbationez pcedit mgr̄ in textu sic. Et pponit pmo dei esse oīno esse imutabile: qd pbat pmo p hoc q diuinū eē ē verissimū: qd nō esset si posset mutari. Scdo per hoc q in deo nō sunt accidētia p que mutatio in rebus cōtingit. Tertio p cōpationē dei ad creaturas. Nam oīs creature mutatio fit vel p loca vel p tpa: vel per affectiōes: sz neutrū istoꝝ modoꝝ cadit in deo: vtz p diuersas sctōꝝ auctoritates in textu: igit suū esse est oīno imutabile. Tertia ppositio est q deus hz simplicitatē essentie sine cuiuscunqȝ multiplicitatis compositiōe. Et pbat sic Illud habet essentie simplicitatē sine cuiusqȝ multiplicitatis cōpositiōe: qd nō solū corpoꝝ vel spūum: aut p̄dicamētoꝝ mltiplicitati nō subijcit: sz ēt met ē qd in eoē: seu i eo eē dr: sz de⁹ est hmōi igit ipe habet simplicitatē sine cuiusqȝ multiplicitatis cōpositiōe. Argumētū ptz τ maior. Et minorē exequēs mgr̄ i lr̄a pponit: q diuina essentia vere τ pprie simplex est: eo q in deo nulla est diuersitas ptiū accidētiū formarū. Scdo pbat idē p compationē ipsius ad multiplicitatē creature spūalis: in qua licet nō sit diuersitas ptiū sic̄ in creatura corporali ppter eius simplicitatez: cū tota sit vbicūqȝ sit: sicut aīa rōnalis dr eē tota in toto corpe τ tota in q̄libet eius pte: est tñ in ea diuersitas accidentiū: sicut mgr̄ declarat p exemplum de diuersis anime affectōibus. Postea ostēdit q hmōi simplicitati nō repugnat multiplicitas noīm q̄ de ipso dicūtur: eo q oīa vnum significāt. Et q nulla accidētia sunt in ipso ostēdit: discurrēdo p singula p̄dicamenta accidentis. Et etiā q substātia iproprie dr de deo ostēdit: qr accidēti substat ipsa sba. Et addit q ipsa dei simplicitas psonaꝝ pluralitatē nō excludit. Et q nō sit aliqd in deo qd nō sit deus. igit τc̄.

DI. IX De pprietatibus τ ꝯditiōibus psonalib⁹ trinitatis τ vnitatis.

De distictiōe triū psonarū. a

Nunc ad distictionē triū psonarū accedam⁹. Teneam⁹ g̃ vt docet Aug. i li. de fide ad Petrū prēm τ filiuz τ spm̄sctm̄ vnū eē deū naturalr: nec tñ ipm prēm eē q̄ filius ē: nec filiū esse ipm qui pr̄ est: nec spm̄sctm̄ esse ipm qui pater est aut filius. Una eñ est essentia prīs τ filij τ spūssctī: in q̄ non est aliud pr̄: aliud filius: aliud spiritussanct⁹: q̄uis personaliter alius sit pr̄ ali⁹ filius: ali⁹ spūssctūs.

Hic de coeṫnitate filij cū prē. b

Genitus est enim a prē fili⁹ τ iō ali⁹: nec tñ añ fuit pr̄ q̄ fili⁹. Coeterne eñ sunt sibi tres psone.

Argumētatio Arrianorum. c

Sed cōtra hoc inquit hereticus: vt refert Amb. in lib. j. de trini. Omne quod natū est p̄ncipiū hz: et ideo qr fili⁹ nat⁹ est: p̄ncipiuz habet τ esse cepit: quod hereticoꝝ ore sic dictum est

Amb. in. j. li. de tri. ca. vj.

Nā ip̄e arrius (vt memīt Aug. i. vj. li. de tri.) dixisse fert̄: Si filius ē: natus ē: si natus ē: erat qñ nō erat filius.

Rn̄sio Augustini catholica. d

Augustinus — Qui hoc dicit nō intelligit etiā natū esse deo sempit̄nū vt sit coet̄nus p̄ri filius: sic splēdor q̄ gignit̄ ab igne atq̧ diffundit̄: coeuus ē illi: ⁊ eēt coet̄nus si ignis eēt eternus.

Oppositio Aug. ꝯtra hereticū e

Aug. d tri. li. vj. c. j. — Itē: Si dei filius inq̄t Augu. v̄tus ⁊ sapiā dei ē nec vnq̄ fuit deus sine v̄tute ⁊ sapiā: coet̄nus ē ḡ deo p̄ri filius. Dicit aūt ap̄ls xp̄m eē dei virtutē ⁊ dei sapiāz. (j. Cor. j.) Aut ḡ nō fuit qñ non fuit filius: aut aliqñ deus non habuit virtutem ⁊ sapientiam: quod demētis est dicere. Constat em̄ quia semꝑ habuit sapientiam: semꝑ ergo habuit filium.

Responsio Ambro. ad idem autoritate fulta. f

Ambrosius in p̄mo de tri. — Eidē quoq̧ arrianice q̄stioni Ambro. in hūc modū rn̄det: Ego inquā filiū esse natū ꝯfiteor: qđ reliquū ē īpietatis: horresco. Scriptū est em̄ in veteri testamēto: vt vel vnū e pluribus dicā. (Esaie. xliij.) Añ me non fuit alius deus: ⁊ post me nō erit. Quis ḡ hoc dicit̄: p̄r an filius? Si filius añ me inq̄t nō fuit alius deus. Si pater: post me inq̄t non erit: hic p̄orē ⁊ ille posteriorē non hꝫ. Inuicē em̄ in se ⁊ pat̄ in filio ⁊ filius in patre coḡscit̄. (Joh. xiij) Cuz em̄ patrē dixeris: eius etiā filiū designasti: qꝛ nemo ip̄e pater ē sibi. (Rn̄ne vtit̄ ambro. ꝯ hereticū) Cū filiuz nominas: etiā patrē fateris: qꝛ nemo ip̄e sibi filius est. Itaq̧ nec filius sine patre: nec pat̄ p̄ot esse sine filio: semꝑ ergo pater: semꝑ ⁊ filius est.

Inuectio Ambrosij contra hereticum. g

Itē. dic inquā mihi heretice. Fuit ne qñ omp̄s deus pat̄ nō erat: ⁊ deus erat? Nā si pat̄ esse cepit: deus ḡ p̄mo erat: ⁊ postea pat̄ factus est. Quomodo ergo imutabilis deus est? Si em̄ añ deus: postea pat̄ fuit: vtiq̧ generatiōis accessione mutatus ē: sꝫ auertat deus hāc amētiā.

Ineffabile ē quomodo filius sit ⁊ non habeat patrem priorem: sicut modus generationis inintelligibilis ⁊ ineffabilis. h

Ambrosius. — Sz q̄ris a me inq̄t Ambro. quō si filius sit: nō p̄orē habeat patrē? Quero itē abs te qñ vl' quō filiū putes esse generatū? Mihi em̄ impossibile ē generatiōis scire secretuz. Mēs deficit: vox silet: nō mea tm̄: sꝫ ⁊ angeloꝝ: supra p̄tātes: ⁊ supra āgelos: ⁊ supra cherubī: ⁊ supra seraphī ⁊ supra omnē sensum est: qꝛ sc̄ptū est: Pax xp̄i supra oēz sensuz ē. (Phil. iiij.) Et si pax xp̄i supra oēz sensum ē: quō nō est supra oēz sensum tāta generatio? Tu ḡ ori manū admoue: scrutari nō licet superna mysteria. Licet scire ꝙ natus sit non licet discutere quō natus sit. Illud mihi negare nō licet: h̄ q̄rere metus est. Ineffabil' ei ē illa generatio. vñ Esa. (Esaie. liij.) Generationem eius quis enarrabit?

Quidam p̄sumunt discutere generationis seriem. i

Quidā tñ de ingenio suo p̄sumētes dicūt illā ḡnationē posse ītelligi ⁊ alia hmōi: īherētes illi autoritati Hiero. sup Ecclesiasten: In sacris sc̄pturis q̄s sepissime nō p ī possibili sꝫ p difficili ponit̄ vt ibi: Ḡnationē eius q̄s enarrabit? Sz h̄ nō dixit hiero. ideo ꝙ ḡnatio filij et̄na plene ītelligi vl' explicari possit a quoq̧ mortaliū: sꝫ qꝛ d ea aliq̄d ītelligi vl' dici p̄ot. Quidā tñ hoc accipiūt dictū de t̄pali xp̄i generatione.

Utrū debeat dici semꝑ gignitur vel semꝑ genitus ē filius. k

Hic q̄ri p̄ot cū generatio filij a patre nec p̄ncipiū habeat nec finē: qꝛ et̄na ē vtꝝ debeat dici: filius sꝑ gignit̄: vel sꝑ genitus est: vl' semꝑ gignet̄. De h̄ Grego. sup Job ait: (Gregorius) Dn̄s deus iesus in eo ꝙ virtus ⁊ sapiā dei ē: de p̄re añ t̄pa natus ē: vel potius qꝛ nec cepit nasci: nec desijt dicamus verius sꝑ natus: nō aūt possumus dicere sꝑ nascit̄: ne imꝑfectus esse videat̄. At v̄o vt et̄nus designari valeat ⁊ ꝑfectus ⁊ sꝑ dicamus ⁊ natus q̄=

tenus & natus ad pfectionē ptineat: & sp ad eternitatē: q̄uis p hoc ipm q pfectuz dicim⁹: multū ab illius veritatis expssio ne deuiam⁹: q2 quod factū nō est: non potest dici ,ppꝛie perfectum: sed balbutiēdo vt possum⁹ excelsa dei resonemus. Et dominus nr̄e infirmitatis verbis cōdescendēs: Estote inquit pfecti sicut et pater vester celestis pfectus est. Super illum locū etiā psal. Ego hodie genui te. De hac generatiōe filij ita loquit Augu. Quāq̄z per hoc q dicit hodie possit etiā intelligi dies ille quo xp̄s s̄m hominē natus ē: tamen q2 hodie pꝛesentiaz significat atq̄ in eternitate neq̄ preteritū quicq̄ est quasi esse desierit: neq̄ futurum quasi nōdum sit: sed p̄ns tm̄: q2 quicq̄d eternuz est semper est: diuinius tamen accipitur de sempiterna generatione sapientie dei. Ecce his verbis ostendit Aug. q generatio filij semp ē: nec p̄terit nec futura ē: q2 eťna est. Ideo dixit genui: ne nouū putaret .s. ne videret incepisse. hodie dixit: ne p̄terita generatio videret. Ex his ergo v̄bis prophete vt ait Johannes Chꝛy. nihil aliud manifestat: nisi q2 ex ipsa essentia patris semp genitus est filius.

Matth. v.

Ps. ij.

Origenes videtur dicere contrarium, ait enim q semper generatur filius a patre. l

Origenes vō sup Hieremiā dicit q filius sp generať a patre: his verbis. Saluatoꝛ noster ē sapiētia dei. sapia vō ē splēdoꝛ eterne lucis saluatoꝛ ḡ nr̄ splēdoꝛ ē claritatis. Splendoꝛ aūt nō semel nascif & desinit: s̄ q̄tiēs oꝛtū fuerit lumē ex q̄ splendoꝛ oꝛiť: totiēs oꝛiť etiam splendoꝛ claritatis. Sic ḡ saluatoꝛ semp nascif. Vñ ait in lib. Sap. Añ oēs colles generat me dn̄s. Nō vt quidā male legūt: generauit. His verbis apte ostēdit Origenes sane dici posse & debere filius semp nascif. Qđ videť cōtrarium illi verbo Grego. pꝛemisso: scz nō possumus dicere semper nascitur.

Augu. in lib. lxxxiij. q̄stio. de semp nato differens ait: Melioꝛ est sp nat⁹ q̄ qui sp nascif: q2 q̄ sp nascif: nondū est nat⁹ & nunq̄ nat⁹ aut natus erit si semp nascif. Aliđ eni ē nasci: aliud natū esse. ac p h̄ nūq̄ filius est: si nūq̄ natus est: Filius aūt est: q̄a nat⁹ est & sp filius. Semp igitur natus est.

Exponit pꝛemissa verba Gregorij ne puteť inter doctores esse contrarietas. m

Sed ne tāti autores sibi ɔtradicere in re tanta videanť illa v̄ba Greg. benigne interp̄temur. P̄ns inq̄t Jesus añ tpa nat⁹ ē d̄ p̄re. vel poti⁹ q2 nec cepit nasci nec desijt: dicamus verius sp nat⁹. Sz quō veri⁹ d̄r hoc .s. sp fili⁹ sp nat⁹ ē q̄ illud .s. q de p̄re añ tēpoꝛa natus ē. Illud em̄ syncera & catholica fides tenet ac pꝛedicat: vt istud. Quare ḡ ait dicam⁹ veri⁹: cū vtrūq̄ pariter sit verū: nisi q2 volebat intelligi hoc ad maioꝛē euidētiā & expssionē veritatis dici q̄ illud. His etenim verbis omnis calūniandi versuť hereticis obstruiť aditus q̄b⁹ xp̄i s̄m deitatē generatio sine initio & sine fine esse ac perfecta monstraf. Non autem adeo apte semper manifestatur veritas cum dicif filius ante tempoꝛa genitus est de patre: vel filius semper nascitur d̄ patre. Et ideo dicit Gregoꝛius q non possumus dicere semper nascitur. Non in q̄ ita conuenienenter: non ita cōgrue ad explanationē veritatis. Pōt tñ dici si sane itelligatur semper enim nascitur filius de p̄re (vt ait Origenes) ñ q quotidie itereť illa generatioꝛ s̄ q2 semper est: sp ergo nascitur .i. natiuitas eius sempiterna est.

Qđ de ip̄is v̄bis. Greg.

Hic soluit

Q filius semper generatur cōfirmatur ex dictis Hylarij. n

Hylarius quoq̄z dicit filiū nasci ex p̄re in li. vij. de trinitate his verbis: Viuēs deus & nature eterne viuentis potestas est: & qđ cū sacro scientie sue ex eo nascif: nō potuit aliud esse q̄ viuēs. Nā cum ait: Sicut misit me viuēs pater: & ego viuo ,ppter patrem: docuit vitam in se p viuentem patrem inesse. Ecce hic habes q2 fili⁹ nascif ex p̄re. Item in eodē: cum dicit chꝛistus: Sicut pater habet vitā in se: sic & filio dedit vitaz habere in semetipso: omnia viua sua ex viuēte testatus est. Q autē ex viuo viuū natum ē: habet natiuitatis pfectū sine nouitate nature. Non em̄ nouū ē qđ ex viuo generatur i viuū: q2 nec ex nihilo est: & vita que natiuitatem sumit ex vita: necesse est p nature vnitatem & perfecte natiuitatis sacramentum: vt & in viuente viuat: & in se habeat vitā viuētē. Ecce & hic habes q2 generaf ex viuo viuens filius. Itē in eodez In deo totum qđ est viuit: deus em̄ vita est & ex vita nō pōt q̄cq̄ eē nisi viuū neq̄ ex deriuatiōe: sed ex virtute natiuitatis ē Ac si dū totum quod est viuit: & dum totum qđ ex eo est nascif vir⁹ est: habet natiuitatē fili⁹: nō demutatiōez. Et hic dicit q2 nascif. Item in .ix. li. de tri. Donat pa-

Joh. vj.

Joh. v.

Idē in eodē.

Attēde. totū qđ in eodē ē viuit.

ter filio tantũ esse q̃tũ est ipe: cui inna scibilitat[is] esse imaginẽ sacro natiuitatis īpartit: quẽ ex se ī sua forma generat. Hic dicit q2 generat pater filiuz.

Breuiter docet quid de hoc concedendum sit. o

Dicam⁹ ergo filiũ natũ de patre añ tpa: ⁊ sp nasci de patre: sz ꝯgruẽtius sp natũ ⁊ eundẽ fateamur ab etno esse ⁊ patri coeternũ. i. auctori. Pater em̃ generatõe auctor filij est: vt in seq̄nti oñdet. Ut g̊ pater est etnus: ita ⁊ filius etnus est: sz pat sine auctore: filius v̄o nõ: q2 pater innascibilis: filius natus. Et vt ait Hylari⁹ in. vij. li. ꝺ tri. aliud ẽ sine auctore sp esse etnuz: aliud patri. i. auctori esse coetnũ. Ubi ãt pat auctor ẽ: ibi ⁊ natiuitas ẽ: q2 sicẽ natiuitas ab auctore est: ita ⁊ ab etno auctore etna ẽ natiuitas. Omne aũt qꝺ sp ẽ: etiã etnuz est: sz tñ nõ omne qꝺ etnũ est: etiã ĩnatũ est: q2 qꝺ ab etno nascit hz eternũ esse qꝺ natũ est. Qꝺ aũt nõ natum est id cũ eternitate nõ natũ est: qꝺ v̄o ex eterno natũ est: id si nõ eternũ natum est iaz nõ erit ⁊ pr̄ auctor eternus. Si q̄d g̊ ei q̄ ab etno pr̄e natus ẽ ex etnitate defuerit: idipm nõ ẽ auctori ãbiguũ defuisse: q2 si gignẽti est infinituz gignere: ⁊ nascẽti etiã ĩfinitũ nasci ẽ. Mediũ eĩ q̄d int natiuitatẽ dei filij ⁊ gñationẽ dei pr̄is nec sensus admittit: q2 ⁊ ĩ gñatiõe natiuitas ẽ: ⁊ ĩ natiuitate gñatio ẽ: q2 sine vtroq3 neutrũ est: vtrũq3 g̊ sine interuallo sui ẽ.

Argumẽtatio heretici. p

Sz inq̄t heretic⁹ Omẽ qꝺ natũ ẽ nõ sp fuit: q2 ĩ id natũ est vt eẽt. Nemo ãbigit q̄n eã q̄ in rebus humanis nata sunt aliq̄n non fuerint. Sz aliud ẽ ex eo nasci qꝺ sp nõ fuit: aliud ẽ ex eo natuz eẽ qꝺ sp est. Ibi nec sp fuit q̄ pater ẽ: nec sp pater ẽ: ⁊ q̄ nõ sp pr̄ est: nõ sp genuit: vbi aũt sp pater est: sp filius est. Et si sp deo patri ꝓpriũ est ꝙ semp est pater: necesse est filio semp ꝓpriuz esse ꝙ semp est filius. Quomodo ergo cadet in intelligentiã nostrã vt nõ fuerit semp cui ꝓpriuz est semp esse quod natũ est. Natum ergo vnigenitum deum confitemur: sz natũ ante tpa: nec ante esse q̄ natũ: nec ante natũ q̄ esse: q2 nasci qꝺ erat iam nõ nasci est: sz seipm demutare nascendo. Hoc autẽ humanuz sensum ⁊ intelligentiã excedit mũdi. Nõ hoc capit ratio humane intelligentie sz prudentie fidelis ꝓfessio est.

Hylarius.

Responsio hylarij.

Quid sit ꝓpriũ pr̄i ⁊ filio.

Ista ẽ distinctio nona: in q̄ mgr̄ postq̄ egit de natura cõicata ꝑ generationẽ tractat de coeternitate genitoris ⁊ geniti. Et tria fac. Naz p̄mo ostendit patris ⁊ filij coeternitatẽ. Scꝺo soluit instantie difficultatem. Tertio dissoluit incidentis q̄stionis ambiguitatem. Primuz agit a p̄ncipio distinctiõis vsq3 ibi: Sz q̄ris a me inq̄t ambro. Secundũ facit ab inde vsq3 ibi: Hic q̄ri põt. Tertium ab inde vsq3 ad finẽ distinctionis. Et hec ẽ snĩa magistri in hac distinctione in generali. In spãli snĩa magr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: q̄r p̄ma ẽ hec:

Dei filius ab eterno a patre genitus ẽ simplr patri coetnus. Et ꝓbat sic: Illud ẽ deo coeternum sine quo deus nunq̄ fuit nec esse potuit: sz hic est filius genitus a patre: igit ipi ẽ patri coeternus. Argumentũ videt valere: ⁊ maior ẽ vera. Sz minorez ꝓbans mgr̄ in lr̄a ꝓponit p̄mo ꝙ tres ꝑsone in diuinis idem sunt in natura: sz distincte in ꝑsonalitate. Unde infert ꝙ licet filius sit alius a patre: cũ sit ab eo genitus: non tamen ante fuit pater q̄ filius: cum ꝑsone diuĩe sint sibi inuicem coeterne. Postea excludit errorem alicuius arrij dicentis: ꝙ si filius natus esset p̄ncipium haberet ⁊ ꝑ consequens eternus non existeret. Hunc errorem excludit ꝑ autoritatem Augustini dicentis: Si filius nõ esset coeternus patri: pater fuisset aliquando sine sapientia: eo ꝙ filius sit sapientia patris. Uel pater fuisset aliq̄n sine filio: ⁊ postea habuisset filiuz: que stare nõ possunt. Relinquitur ergo ꝓpositio vera. Secũda ꝓpositio est hec: Filij eterna generatio est ineffabilis. Et ꝓbatur sic: Illud est ineffabile quod omnẽ sensum suꝑat: non solum hominum: sed ⁊ angelorũ sed eterna generatio filij a patre est huiusmodi. igitur ipa est ineffabilis. Tenet argumentuz ⁊ maior: sed minor patet in textu: vbi magister diuersis autoritatibus sanctorum insinuat ꝙ patrem non esse priorem filio omnem intellectum creature excellit: q̄uis quidam male ꝑsumant ipm posse ꝑ intellectũ creatum compꝛehendi. Tertia ꝓpositio est hec: Filius in diuinis congruentius dicitur semꝑ natus q̄ nasci. Et ꝓbatur sic: Illud est de generatione filij in diuinis potius affirmandum quod ꝑfectionez sine impꝑfectione exp̄mit: q̄ illud quod impꝑfectionẽ de se non excludit: sed filium semꝑ esse natum ꝑfectionem sine impꝑfectione exp̄mit. Et filium semper nasci de seipo non excludit imperfectionem: igitur potius est affirmandum ipsum semper esse natum q̄ semper nasci. Argumentum apparet euidens: ⁊ maior ⁊ minor possunt haberi ex lr̄a: cuius tota sententia põt stare in isto: ꝙ exp̄ssio generationis ꝑ verbum p̄teriti ꝑfecti temꝑis: cuiusmodi est ly natus denominat actũ generationis transisse: ⁊ terminum eius actualiter in completo stare. Sed exp̄ssio generationis ꝑ verbum p̄ñtis temꝑis cuiusmodi ẽ ly nascitur: denominat actum generationis adhuc fieri: quod de se impꝑfectionem non excludit. Et ꝑ ꝯsequens ꝓpositio vera.

Hic de spiritusancto agitur: et pri⁹ ꝙ sit amor pr̄is ⁊ filij dicit q

DI. X De eterna ꝓcessione spũssancti ꝗtũ ad ꝑsonam q̄ procedit.

Aug. de tri. li. xv. ca. xvj.

Hunc post filij eternitatē de spũsctō ꝗtum deo donante videre concedit̃ disseram⁹. Spũssanctus amor ē siue charitas siue dilectio p̃ris ⁊ filij. Vnd̄ Aug. in. xv. li. de trini. ait: Spũssanct⁹ nec patris est soli⁹: nec filij est solius: ꝫ amboꝝ: et ideo communem qua inuicem se diligunt pater et filius nobis insinuat charitatem.

Qꝫ spũssctũs ꝓprie dilectio dicatur: ⁊ tñ trinitas sit dilectio. b

Johannes autē in epistola canonica ait: De⁹ charitas ē. (j. Joh. iiij.) Q̄d si dixisset nō dixit spũssctũs charitas ē. Q̄ð si dixisset absolutior esset ꝫmo: ⁊ nō pua ps q̄stionis decisa: sed q: dixit: deus charitas ē: incertũ est: ⁊ ideo querendum est: vtrum deus pater sit charitas: an filius: an spiritussanct⁹: an deus ip̄a trinitas: q: et ipsa nō tres dij: sed vnus est deus. Ad quod Aug. in eodem libro ita dicit: Nescio cur sicut sapiētia ⁊ pater d: ⁊ filius ⁊ spũssanctus: ⁊ simul omnes non tres sed vna sapientia: nō ita ⁊ charitas dicat̃ pater ⁊ filius ⁊ spũssctũs: et simul omnes vna charitas. (Responsio.) Non ideo tamē quisqꝫ nos incōuenienter estimet charitatē appellare spiritũsanctum: q: et deus pater ⁊ deus filius potest charitas nũcupari: sicut ꝓprie verbum dei etiam sapientia dei dicitur: cũ et pater ⁊ spũssanct⁹ sit sapientia.

Sicut verbũ dei ꝓprie dicitur sapientia: ⁊ tamen tota trinitas dicitur sapiētia: ita ⁊ spiritussanct⁹ proprie dicitur charitas: et tamē pater et filius et spiritussanct⁹ dicitur charitas. c

Si ergo ꝓprie aliq̄s hoꝝ triũ charitas nũcupari debet q̄s apti⁹ q̄ꝫ spũssctũs. vt. s. in illa summa simplici qꝫ natura non sit aliud substantia et aliud charitas: sed substantia ip̄a sit charitas: ⁊ charitas ip̄a sit substantia. siue in patre siue in filio siue in spiritusancto: et tñ spiritussanctus proprie charitas nuncupat̃. Ecce his verbis aperte dicit Augustinus: qꝫ in trinitate charitas aliquādo refertur ad substantiā: que cōmunis est trium personarũ ⁊ tota in sing(u)lis: aliquando specialiter ad ꝑsonam spũssancti sicut sapientia dei aliquando ꝓ substantia diuina aliquādo pro filio accipitur: ⁊ h̄ in multis fieri repitur.

Exēplis firmat eadē nomina ꝓprie ⁊ vniuersaliter accipi. d

Plurib⁹ enim exemplis doceri potest multa rerũ vocabula ⁊ vniuersaliter poni: ⁊ ꝓprie quibusdā rebus adhiberi: sicut legis nomīe aliquādo simul oīa veteris instrumēti significantur eloquia: aliquando autem proprie vocatur lex q̄ data est p Moysen. (Johā. j.) Multa alia suppetunt exempla: sed in re apta vitanda est lōgitudo sermonis. Sicut ergo vnicũ dei verbum proprie vocam⁹ noīe sapientie: cum sit vniuersaliter ⁊ spiritussanctus ⁊ pater ipsa sapientia: ita spiritussanctus proprio vocabulo charitas nuncupatur: cum sit pater ⁊ filius vniuersaliter charitas.

Auctoritatē ponit qꝫ filius ꝓprie dicitur sapientia. e

Sed dei verbum id est vnigenitus dei filius aperte dictus est dei sapiā: ore apostoli dicētis xp̄m dei virtutē ⁊ dei sapiam. (De spũsctō testimoniū q̄rit ⁊ inuenit vbi dicat eē charitas) Spũs aũt sctũs vbi sit dict⁹ charitas: iuenim⁹: si diligēter Johānis apostoli eloquium scrutamur: q̄ui cum dixisset: Diligamus inuicē q: ex deo est dilectio: adiũxit: Et oīs qui diligit: ex deo natus est: q: dilectio deus ē. (j. Joh. iiij.) Hic manifestauit se dixisse eam dilectiōem eē deũ quam dixit ex deo. Deus ergo ex deo est dilectio: sed q: ⁊ fili⁹ ex deo p̃re natus est: ⁊ spiritussanct⁹ ex deo patre ꝓcedit: quē potius eoꝝ hic debeamus accipe dictū esse dilectionē: merito querit̃. Pater em̄ solus ita deus ē vt nō sit ex deo ⁊ ideo dilectio q̄ ita deus est vt ex deo sit nō ip̄e pater est: sed aut filius aut spũssctũs. Sed in consequentibus cum dei dilectionem cōmemorasset Johannes: qua dilexit nos: ⁊ hinc hortatus esset vt ⁊ nos inuicē diligamus: atqꝫ ita deus in nobis maneat q: vtiqꝫ dilectionē deum dixerat: statim volens de hac re aperti⁹ aliq̄d eloq: inq̄t: In hoc cognoscim⁹ q: in ipso manemus ⁊ ip̄e in nobis: q: de suo spũ dedit nobis. Spiritus itaqꝫ sctũs de quo dedit nobis: facit nos in deo manere: ⁊ ipsum in nobis: hoc

aũt fac̃ dilectio. Ipe ꝙ deꝰ ē dilectio. Deꝰ ꝙ spũsſctũs q̃ ꝓcedit ex do: significat vbi legit: Deꝰ dilectio ē ⁊ dilectio ex deo ē. Ecce his verb apte dic̃ Augus. spm̃ſcm̃ esse charitatē pr̃is ⁊ filij ⁊ intãtũ q̃ ſmonē ꝓduxit: vt videat̃ dixisse spm̃ſctm̃ non solũ esse dilectionē patris ⁊ filij q̃ se inuicem ⁊ nos diligunt: ſ3 etiã q̃ diligimus deum. Sed vtꝝ ip̄e sit charitas q̃ nos diligimus deum: in sequenti explicabit̃.

Redit osťdere qđ ꝓposuerat. ſ. ꝙ spũsſctũs sit amoꝝ q̃ pr̃ a filio ⁊ filius a patre diligit̃. f

Nũc vo qđ icepimus oñdere curemus. ſ. spm̃ſctm̃ dilectionē eē siue amorē pr̃is ⁊ filij: q̃. ſ. pater diligit filiũ: ⁊ filius pr̃em. De h̄ Hiero. sup. xiiij. psal. ait: Spũsſctũs nec pr̃ est nec filius: ſ3 dilectio quã h3 pater in filiũ: ⁊ filius in pr̃e3. Aug. q̃3 in. vj. li. de tri. ait: In oĩbus eq̃lis est patri filius: ⁊ ē vniꝰ eiusdẽq3 sb̃stãtie. Quaproṗ etiã spũsſctũs in eadē vnitate substãtie ⁊ eq̃litate ꝯsistit.

Hieronymus.

Quid sit spiritussanctus hic aperitur. g

Siue ei sit vnitas amboꝝ siue sctĩtas siue charitas: manifestũ ē ꝙ nõ aliq̃s duoꝝ est q̃ vtꝝq3 cõiungit̃: q̃ genitus a gignente diligat̃: genitoreq3 suũ diligat: sintq3 nõ pticipatiõe ſ3 essentia sua neq3 dono supioris alicuiꝰ: ſ3 ꝓpo suo ſuãtes vnitatē spũs ĩ vĩculo pacis. Ecce h̄ hẽs spm̃ſctm̃ esse q̃ filius diligit̃ a patre ⁊ pat̃ a filio: ⁊ q̃ illi duo seruant vnitatē pacis. Spũs ꝰ sctũs vt ait Aug. ĩ eodē cõe est aliq̃d patris ⁊ filij: q̃cq̃d illud est. At ip̄a cõmunio ꝯsb̃stãtialis ⁊ coeterna est: q̃ si amicitia ꝯueniēter dici põt: dicat̃. ſ3 aptius dicit̃ charitas. ⁊ hec q̃3 substantia: q̃ꝛ deus substantia est: ⁊ deus charitas est. Tria ꝰ sunt ⁊ nõ amplius: vnus diligens eũ q̃ de illo est: ⁊ vnus diligens eũ de q̃ est ⁊ ip̄sa dilectio. Que si nihil est: quõ deus dilectio est. Si nõ est substantia: quõ deus substantia est?

Q spũsſanctus sicut cõmunis est patri ⁊ filio: ita cõmune nomen habet ꝓprium. h

Hic notãduz ē qđ sicut spũsſanctus in trinitate spãlit̃ dicit̃ charitas q̃ est patri ⁊ filij vnio: ita ⁊ nomen tenet ꝓp̄e: qđ patri ⁊ filio cõmunit̃ quodãmodo ꝯgruit. vñ Aug. in. xv. li. de tri. Si charitas inq̃t q̃ pr̃ diligit filiũ: ⁊ patrē diligit filius ineffabilē cõmunionē demõstrat amboꝝ quid ꝯueniẽtius ꝙ vt ille ꝓprie dicat̃ charitas qui spũs est cõmunis ambobus. Hoc eñ sanius credit̃ ⁊ intelligitur: vt non solũ spũsſanctus charitas sit in illa trinitate: ſ3 non frustra ꝓp̄e charitas nuncupet̃ ꝓpter illa que dicta sunt: sicut nõ solus in illa trinitate vel spũs est vel sanctus: q̃ꝛ ⁊ pr̃ spũs: ⁊ filius spũs: ⁊ pater sctũs: ⁊ filiꝰ sanctus: ⁊ tñ ip̄e nõ frustra dr̃ spũsſctũs. Qui eñ est cõis ambobus: id vocat̃ ip̄e ꝓprie qđ ambo cõiter. Alioq̃n si ĩ illa trinitate solus spũsſctũs est charitas: ꝑfecto ⁊ filiꝰ nõ soliꝰ pr̃is: ſ3 etia3 spũsſancti filiꝰ inuenit̃. Ait eñ ap̄ls đ deo pr̃e: Transtulit nos in regnũ filij charitatis sue. Si ꝰ nõ est in ista trinitate charitas dei nisi spũsſctũs: filiꝰ ē etiã spũsſancti. S3 q̃ꝛ hoc absurdissimũ est: restat vt nõ solus ibi sit charitas spũsſctũs: ſ3 ꝓpṫ ista de q̃bus satis disserui ꝓprie sic vocat̃.

Aug. đ tri. xv. c. xvj.

Coll. j.

Ista ē distinctio decima: in qua mgr̃ postq̃ egit de generatione filij a patre: incipit agere de ꝓcessione spũsſancti ab vtroq3. ſ. a patre ⁊ filio. Et circa hoc tria facit. Primo eñ oñdit spiritumſanctum amorem esse patris ⁊ filij: ⁊ ꝑ consequens ꝓcedere ꝑ modum voluntatis. Scđo subiungit ꝙ amoꝛ conuenienter appropriat̃ ꝑsone spiritussancti. Tertio concludit ꝙ etiam spũsſanctus conueniẽter nominat̃ nomine cõmuni. ſ. cõueniẽtiam patri ꝙ filio: quoꝝ quilibet est ⁊ põt dici spũsſanctus. Primuz facit a ꝑncipio distinctionis vsq3 ibi: Hic manifestauit se dixisse. Scđm subiũgit ab inde vsq3 ibi: Hic notandũ est. Tertium subiungit ab inde vsq3 ad finem distinctionis. Et hec est sn̄ia magr̄i in hac distinctione in generali. In spãli sn̄ia magr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: quaꝝ p̄ma est hec: Charitas seu amoꝛ essentialis spũsſctõ appropriatus ē cõis toti trinitati. Et ꝓbat̃ sic: Sicut se habet sapiã ad totam trinitatem ⁊ ad filium: ita se habet amoꝛ ad trinitatem ⁊ ad spm̃ſanctum: sed sapientia essentialiter dicta conuenit toti trinitati ⁊ tamen appropatur filio. igitur charitas seu amor põt conuenire toti trinitati: ⁊ tñ appropari spũsſancto vt astruit ꝓpositio. Argumentu3 p3 ⁊ maioꝛ: sed minorem ꝓbans mgr̃ in textu ꝓponit p̄mo ꝙ spũsſanctus sit amoꝛ vel dilectio patris ⁊ filij qđ ꝓbat autoꝛitate beati Augustini. xiij. đ trinitate dicentis: ꝙ spũsſanctus nec patris est solius nec filij

est solius: sʒ amboꝝ. Et ideo cõmune quo inuicem se diligũt pr̃ ⁊ filius nobis insinuat charitatẽ. Postea remouet mgr̃ quandã dubitationem exortã ex dicto .xiiij. c. pͥme canonice sue vbi dic̃: Deus charitas ẽ. Di. aliq̃s: si spũssctũs ẽ amor siue dilectio ⁊ charitas: cur tũc Johes nõ dixit: Spũsscũs charitas ẽ: sʒ dixit: Deus charitas ẽ: relinquẽs nob sub dubio: an intẽdat ibi de tota trinitate loq̃ aut ð aliq̃ ꝑsona in spãli. Ad qð r̃ndet mgr̃ ꝙ charitas dilectio seu amor lʒ sit cõis toti trinitati: tñ qñꝗ appropriat̃ ꝑsone spũsancti: sicut etiã sapĩa cõis est oĩb⁹ ꝑsonis: tñ spãliter approp̃at̃ filio. Etiam ꝙuis nomen legis cõe sit toti veteri testamẽto: approp̃at̃ tñ legi Moysi. Ex q̃bus simul sumptis ptʒ ꝓpositionẽ esse verã. Scd̃a ꝓpositio ẽ hec: Charitas seu amor ꝑsonal' nulli alteri ꝓpͤ ꝯuenit ꝙ̃ solius spũssancti ꝑsonalitati. Et ꝓbat̃ sic: Illius solius ꝑsonalitati ⁊ nulli alteri charitas siue amor ꝑsonalis ꝓpͤ ꝯuenit: q̃ solus ꝑ modũ dilectionis ꝓcedit: sʒ talis est spũssctũs: igit̃ charitas seu amor ꝑsonal' spũiscõ ꝓpͤ soli ꝯuenit. Tenet ꝯsequẽtia ⁊ maior: sʒ minorẽ ꝓbãs mgr̃ in textu inducit tale dubiũ. Btũs Johãnes dicit in sua canonica vbi supra: ꝙ dilectio ex deo ẽ. Cũ g̃ tã filius ꝙ̃ spũssanctus sit ex deo: vnus ꝑ natiuitatẽ: alius ꝑ ꝓcessionẽ. dubitat̃ quis illoꝝ dilectio vocat̃. Et r̃ndet ꝙ spũssanctus: ⁊ hoc probat ꝑ textũ seq̃ntẽ in eadem canonica: vbi postq̃ dixit: Dilectio que nos facit in deo manere in deo est: subiũgit: In hoc cognoscimus ꝙ in deo manemus ⁊ ip̃e in nobis: q: de spũsancto dedit nobis. Sanctus itaꝗ spũs de quo dedit nobis: facit nos in deo manere: insinuans ꝑ hoc spm̃sanctũ facere illã dilectionem q̃ est ex deo. Et ista ꝯfirmat mgr̃ ꝑ autoritates sanctoꝝ q̃ patent in lr̃a: igit̃ ꝓpositio vera.

Tertia ꝓpositio ẽ hec: Spũssanctus rõne communis originalis pͥncipij est noĩe spũssanctus noĩatus nõ obstãte ꝙ illud nomen sit cõe oĩbus tribus ꝑsonis. Et ꝓbat̃ sic: Quodcũꝗ cõiter ⁊ equaliter habet originẽ a duobus ꝯuenĩẽtissime nominat̃ nomine ꝯuenĩẽtie ambobus: sʒ spũssanctus habet cõmunẽ a patre ⁊ filio originẽ: igit̃ ꝯuenienter habet denominationem eis cõmunem: vt p̃tendit ꝓpositio p̃dicta. Argumentum apparet claꝝ cum maiore: sʒ minorem ꝓbat magister in lr̃a autoritate beati Augustini: igit̃ ⁊c̃.

Qꝛ spũssanctus ꝓcedit a patre et filio. a

DI. XI

Hic dicẽdũ ẽ spm̃sctm̃ a pr̃e esse ⁊ filio: ⁊ ꝓcedere a pr̃e ⁊ filio: qð m̃l'ti heretici negauer̃t. Q' ãt ð vtroꝗ ꝓcedat: m̃l'tis diuinoꝝ eloq̃oꝝ testĩonijs cõprobat̃. Dic̃ em̃ apl's: Misit deus spm̃ filij sui ĩ corda nr̃a. Ecce h̃ dr̃ spiritus filij. Et alibi: Qui ãt spm̃ xp̃i nõ hʒ: h̃ nõ est eius. Ip̃e etiã fili⁹ de spũsctõ dic̃ in euãgelio: Quẽ ego mittaꝫ vob a pr̃e. Pr̃is ãt spũs dict⁹ ẽ vbi legit̃: Si spũs ei⁹ q̃ suscitauit xp̃ʒ a mortuis habitat in vob. Et ip̃e xp̃s dicit: Nõ em̃ vos estis q̃ loq̃mi: sʒ spũs pr̃is vr̃i q̃ loquit̃. Et in alio loco: Quẽ mittet pat̃ in noĩe meo. Et alibi ip̃e fili⁹ ð

Gal. iiij.

Rom. viij.

Joh. xvj.

Matth. x.

Joh. xvj

spũscõ ait: De pr̃e ꝓcedit. His ⁊ aliĩs autoritatibus pluribus oñdit̃ ꝙ spũs sanctus a patre ⁊ filio ꝓcedit. Joh. xv.

Qꝛ greci nõ concedũt spm̃sctm̃ ꝓcedere a filio. b

Greci tñ dicũt spiritũsctm̃ ꝓcedere tm̃ a pr̃e ⁊ nõ a filio. Qð iõ dicũt: q: veritas ĩ euãgelio fidẽ integrã ꝯtinẽte: de ꝓcessiõe spũs loq̃ns solũ pr̃eʒ ꝯmẽorat dicẽs: Sp̃s q̃ a pr̃e ꝓcedit. Et etiã iõ: q: ĩ pͥncipalib⁹ ꝯcilijs q̃ apð eos celebrata sũt: ita symbola eoꝝ sbiũctis anathẽatib⁹ sancita sũt vt nl'li ð trinitatis fide alið docẽ vl' alit̃ p̃dicare ꝙ̃ ibi ꝯtinet̃: liceat. In q̃bus q̃dẽ symbol' cũ spũsscũs ꝯmẽoret̃ ꝓcedere a pr̃e ⁊ ñ a filio. Quicũꝗ inq̃t a filio eũ ꝓcedere addũt: anathẽa incurrũt: vñ ⁊ nos arguũt anathẽatis reos. Addũt etiã ad assertionẽ sue opiniõis ⁊ in testĩoniũ nr̃e dãnatiõis ð symbolo fidei: qð ẽm traditionẽ p̃dictoꝝ ꝯciliõꝝ Leo. iij. rome trãsscp̃tũ in tabula argẽtea p⁹ altare btĩ pauli posita posteris reliq̃t ꝑ amore (vt ip̃e ait) ⁊ cautela fidei orthodoxe. In q̃ q̃dẽ simbolo in ꝓcessiõe spũs sol⁹ cõmẽorat̃ pr̃ his vbis: Et ĩ spm̃sctm̃ dñm ⁊ viuificatorẽ ex pr̃e ꝓcedẽtẽ: cũ pr̃e ⁊ filio coadorãdũ ⁊ gl'ificãdũ ⁊c̃. Illud ẽ simbolũ qð in missa cãtat̃ editũ in Niceno ꝯcilio: in fine cui⁹ sbiũctũ ẽ: Qui aliud docuerit vl' alit̃ p̃dicauerit: anathẽa sit. Ideoꝗ greci nos anathẽatizatos dicũt: q: dicim⁹ spm̃scm̃ a filio ꝓcedere qð ibi non ꝯtinet̃. Qð em̃ ẽm nos ibi dr̃: Qui a patre filioꝗ ꝓcedit: alteꝝ a latinis est additum. s. filioꝗ.

Quare dicat̃.

Prima causa.

Joh. xv.

Scd̃a causa.

Tertia causa.

Responsio vbi determinantur p̃dicta. c

Nos aũt illa vba ita deťminam⁹: Qui alið docuerit vl' alit̃ p̃dicauerit: vl' ꝯtriũ docuerit: vl' ꝯtrio mõ p̃dicauerit: anathẽa sit. Alið g̃ posuit ꝓ opposito q̃lit̃ ⁊ apl's in ep̃l'a ad Gal'. Si q̃s aliud euãgelizauerit. i. ꝯtriũ anathema sit. Nõ dic̃: si q̃s addiderit. Nã si illud diceret sibiip̃i (vt ait Aug.) p̃iudicaret q̃ cupiebat venire ad q̃sdã q̃b⁹ scribebat: sic̃ ãd Thessa. vt suppleret q̃ illoꝝ fidei deerãt. Sʒ q̃ supplet qð min⁹ erat addit: ñ qð ĩerat

Gal. i.

Thessa. iij.

d

tollit. Qui aũt ꝑtergredit̃ fidei regulã nõ ĩcedit ĩ via: ſ; recedit a via. Ad illud aũt qđ de euãgelio opponũt: rñdemus ita: q꜡ cũ dicat ĩ eo v̾itas ſpm̃ ſãctũ a p̄re ꝓcedẽ: ñ addit ſolo: ꝛ iõ etiã a ſe ꝓcedere nõ negat: ſ; iõ patrẽ tm̃ noĩat: q꜡ ad eũ ſolet referre etiã quod ipius eſt: q꜡ ab illo habet.

Q꜡ greci in ſenſu nobiſcũ cõueniunt ꝛ ſi verbis differãt. D

Sciẽdũ ẽ tñ q꜡ greci ꝯfitẽt ſpm̃ ſcm̃ eẽ filij ſicut ꝛ p̄ris: q꜡ ꝛ apl̄s dic̃: Spm̃ filij. Et v̾itas ĩ euangelio ſpm̃ v̾itatꝭ. Sz cũ nõ ſit aliđ ſpm̃ ſctm̃ eẽ p̄ris ꝛ filij: q̃ȝ eſſe a p̄re ꝛ filio: etiã in h̄ in eãdẽ nobiſcũ fidei ſnĩaȝ cõuenire videñt: lȝ in verb̄ diſſentiant.

Gal.iiij.

Autoritatibus grecorum oſtendit ſpiritum ſanctum ꝓcedere etiam a filio. e

Vñ etiã q̇dã eoꝝ catholici doctores ĩtelligẽtes vnã eãdeq̃ȝ fore ſnĩaȝ p̄dictoꝝ v̾boꝝ: q̇b꜡ dr̃ ſpũſſcũs ꝓcedere a filio ꝛ eẽ filij: ꝓfeſſi ſunt ſpm̃ſcm̃ etiã ꝓcedere a filio. vñ Athanaſi꜡ in ſimbolo fidei: Spſſctũs a p̄re ꝛ filio: nõ factus: nec creat꜡: nec genit꜡: ſ; ꝓcedẽs. Ecce ſpm̃ſcm̃ apte dixit ꝓcedẽ a p̄re ꝛ filio. Didim꜡ etiaȝ eoꝝ maximus doctor in li. de ſpũſctõ ſpm̃ſcm̃ a filio ꝓcedere dic̃: Saluator inq̇t q̇ ẽ veritas. Nõ eñi loquet̃ a ſemetipſo: h̄ ẽ nõ ſine me ꝛ ſine meo ꝛ p̄ris arbitrio: q꜡ ĩſeꝑabilit̃ ẽ a me ꝛ a p̄ris volũtate: q꜡ ex ſe nõ ẽ: ſ; ex p̄re ꝛ me ẽ. Hoc em̃ ipm̃ qđ ſbſiſtit ꝛ loquit̃ a p̄re ꝛ a me illi ẽ. Itẽ: Spũſſcũs q̇ eſt ſpũs veritatis: ſpũſq̃ȝ ſapĩe nõ põt audire a filio loq̇nte q̇ neſcit: cũ hoc iḡm ſit qđ ꝓfert̃ a filio .i. ꝓcedẽs deus de deo. Spũs veritatis ꝓcedẽs a veritate: ꝯſolator manãs ex ꝯſolatiõe. nã Cyrillus ep̄us in ep̄la Neſtorio directa ait: Spũs ĩtelligit̃ ꝑ ſe ſ̄m q꜡ ſpũs eſt ꝛ nõ filius: ſ; tñ nõ ẽ alienus ab eo. Spũs eĩ veritatis noĩat̃: ꝛ ꝓfluit ab eo ſic̃ ex deo p̄re. Johes q̇ȝ Chryſ. in omel. quadã de expoſitiõe ſimboli ſic ait: Iſte ẽ ſpũs ꝓcedẽs de p̄re ꝛ filio: q̇ diuidit dona ꝓꝑa ꝓut vult. Idẽ in alia omel. Credẽdũ ẽ ſpm̃ſcm̃ patris eſſe ꝛ filij. Iſtũ ſpm̃ſctm̃ dicimus p̄ri ꝛ filio coequalẽ: ꝛ ꝓcedentẽ de patre ꝛ filio. Hoc credite: ne colloq̇a mala corrũpãt bonos mores. Ecce a doctoribus grecoꝝ apta habem꜡ teſtiõia: q̇bus ſpũſſctũs a p̄re ꝛ filio ꝓcedere oſtendit̃. Oĩs ḡ lingua ꝯfiteat̃ ſpiritũ ſanctũ ꝓcedere a patre ꝛ filio.

Athanaſius

Didimus.

Cyrillus.

Johes Chry.

Iſta eſt diſtinctio .xj. in q̃ magr̃ poſtq̃ egit de mõ q̇ ſpũſſctũs ꝓcedit: agit de ꝑncipio a q̇ ꝓcedit. Et tria circa h̄ facit. Nã p̄mo oſtendit q̇d circa hmõi ꝑncipiũ latini ſentiãt. Scđo ſubdit in q̇ greci ab ipis diſcrepãt. Tertio ſubiũgit in quo greci ſimul ꝛ latini ꝯſentiãt. Primũ facit a ꝑncipio diſtinctiõis vſq̃ȝ ibi: Greci tñ dicũt. Scđm ab inde vſq̃ȝ ibi: Sciendũ tñ eſt. Tertium v̾o abinde vſq̃ȝ ad finẽ diſtinctiõis. Et hec ẽ ſnĩa magr̃i in generali. In ſp̄ali v̾o ſnĩa mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: q̃ꝝ p̄ma ẽ: Ueritas approbat euangelij patrẽ ꝛ filiũ ſimul ꝓduxiſſe ſpm̃ſctm̃. Que ꝓbatur ſic: Illud ſ̄m veritatẽ euangelicã dȝ teneri: qđ ipa approbat ex autoritatibus noui teſtamẽti. Sed patrẽ ꝛ filiũ ſimul ſpm̃ſctm̃ ꝓducere eſt hmõi: vel ipm̃ ſpm̃ſctm̃ ꝓduci ab vtroq̃ȝ qđ idem ẽ: igit̃ ꝓpoſitio vera. Tenet argumentum ꝛ maior: ſ; minorẽ ꝓbat magr̃ in textu. Et p̄mo quo ad hoc q꜡ filius ſpiritumſanctum ꝓduxit. vnde dicit ſcriptura: Miſit deus ſpiritum filij in corda veſtra. ꝛ iterũ: Qui autem ſpiritum xp̄i non habet: hic non ẽ eius. Preterea euangelium Johannis dicit: Paraclytus aũt ſpũſſctũs quẽ ego mittam vobis a patre. Scđo ꝓbat idem quo ad hoc q꜡ etiã ſpũſſctũs ꝓcedit a patre. vñ xp̄s in euangelio ait: Non eñ vos eſtis q̇ loquimini: ſ; ſpũs patris vr̄i q̇ loquit̃ in vobis. ꝛ alibi dicit: Quẽ mittet pater in noĩe meo. ꝛ iteꝝ: Qui a p̄re ꝓcedit. Scđa ꝓpoſitio ẽ: Greci falſo motiuo inducti ſpm̃ſctm̃ a filio ꝓcedere negauerunt. Et ꝓbat̃ ſic: Illud veꝝ greci falſo motiuo negauerũt qđ negãtes negãdi motiuũ male intellexerunt: ſ; ſpm̃ſctm̃ negare ꝓcedere a filio ẽ hmõi: igit̃ ꝓpoſitio vera. ſ. q꜡ greci falſo motiuo decepti negauerũt ſpm̃ſctm̃ a filio ꝓcedere. Argumentũ ẽ apparens ꝛ maiorẽ ſuppono verã: ſ; minorẽ ꝓducendo in textu ꝓponit p̄mo errorem grecoꝝ: qui ẽ q꜡ ſpũſſctũs a filio nõ ꝓcedat. Qđ p̄mo ꝓbãt ꝑ illud euangelij Johannis .xvj. Qui a p̄re ꝓcedit. ꝛ idẽ cantat̃ in miſſa in ſimbolo fidei: vbi agit̃ de ꝓceſſione ſpũſſcti: ꝛ tñ nulla fit ibi mentio de filio: ꝛ qđ ibi loquit̃ de filio: h̄ latini appoſuerũt: ꝓpter quã q̇dẽ opinionẽ greci dicũt nos anathematizatos: q꜡ Leo papa .iij. ſ̄m traditionẽ ꝯciliōꝝ apud eos celebratoꝝ: anathematizauit oẽs aliud dicẽtes de trinitate q̃ in eoꝝ ꝯcilijs extitit determinatũ: qđ dicũt atteſtari tabulam argenteã rome retro altare ſancti Petri ꝛ Pauli poſitã. In qua poſt ſimboluȝ habet̃ in ea ſcriptum: Qui aliud docuerit vel p̄dicauerit anathema ſit. Magr̃ v̾o nos ſaluando dicit. Nos aũt nõ dicimus aliud illi ꝯtrĩũ: ſ; ſolũ ſctõꝝ doctrinã explicamus. Etiã q꜡ xp̄s dicit in euãgelio ſpm̃ ſanctũ a p̄re ꝓcedere: nõ iõ h̄ dicit q꜡ nõ ꝓcedat a filio: ſ; moris ſui fuit ad p̄reȝ referre q̇cq̇d habuit. ꝛ ideo q꜡ non dixit ſpm̃ſctm̃ a ſolo patre ꝓcedere: nõ negat eum etiã a ſe ꝓcedere. Ex quibus patet ꝓpoſitionem eſſe veraȝ. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec: Ex quo greci ꝯcedunt ſpm̃ſanctum eſſe ſpiritum filij non ſenſu ſed verbis a nobis differũt. Iſtã ꝓpoſitionem exp̄ſſe ponit magr̃ in textu Athanaſium: Didimũ: Cyrillũ: ꝛ Johannẽ Chryſ. qui fuerunt

doctores eorum sensisse: qui omnes aperte dixerunt spiritumsanctum a patre procedere et filio: vt patet ex eorum autoritatibus: igitur propositio vera.

Vtrum spiritussanctus prius vel plenius procedat a patre quam a filio. a

DI. XII

Te queritur cum spiritussanctus a patre procedat et a filio: vtrum prius vel magis processerit a patre quam a filio: quod nititur hereticus ostendere ita dicens: Si processit vtique spiritussanctus a patre processit vtique aut nato iam filio: aut non nato filio. Si vero iam nato filio processit: ante natus est filius quam processerit spiritussanctus: precessit ergo natiuitas filij processionem spiritussancti. Si autem processit a patre non genito filio: ante processit quam filius genitus fuerit.

Argumentatio heretici.

Responsio Augustini ad id quod primo querebatur. s. an prius a patre quam a filio processerit. b

His et huiusmodi questionibus magis laboriosis quam fructuosis respondet Aug. in. xv. li. de tri. dicens: In illa summa trinitate que deus est: interualla temporum nulla sunt per que posset ostendi aut saltem requiri: vtrum prius de patre natus sit filius: et postea de ambobus processerit spiritussanctus. Nunquid ergo possumus querere vtrum iam processerat de patre spiritussanctus quando natus est filius: an nondum processerat: et illo nato de vtroque processit. Non possunt prorsus ibi ista queri: vbi nihil ex tempore inchoatur: vt ex consequenti perficiatur in tempore. Ideo qui potest intelligere sine tempore generationem filij de patre: intelligat sine tempore processionem spiritussancti de vtroque. Ecce his verbis absoluta est questio illa que querebatur vtrum prius processerit spiritussanctus a patre quam a filio.

Aug. de tri. li. xv. ca. xxv.

Hic agitur de eo quod secundo querebatur: scilicet an plenius vel magis processerit a patre quam a filio. c

Nunc tractandum est quod secundo querebatur. s. an plenius aut magis procedat spiritussanctus a patre quam a filio. Ad quod dicimus: quia sicut non ante procedit a patre quam a filio: ita non plenius vel magis procedit a patre quam a filio. Aug. tamen i. xv. li. de tri. dicit: quod spiritussanctus principaliter procedit de patre. Non frustra inquit in hac trinitate non dicitur verbum dei nisi filius: nec donum dei: nisi spiritussanctus: nec de quo genitum est verbum: et de quo procedit spiritussanctus principaliter nisi deus pater. Ecce audistis: quia spiritussanctus principaliter procedit a patre. Sed ne te hoc turbaret: ipse continuo ex quo sensu hoc dixerit aperit dicens: Ideo addidi principaliter: quia et de filio spiritussanctus procedere reperitur: sed hoc quoque illi pater dedit non iam existenti: et nondum habenti. Sed quicquid vnigenito verbo dedit: gignendo dedit. Sic ergo eum genuit: vt etiam de illo donum commune procederet: et spiritussanctus spiritus esset amborum. Ecce exposuit ipsemet quomodo spiritus principaliter procedat a patre: non quia prius vel magis procedat a patre quam a filio: sed quia cum procedat a filio: hoc ipsum habet filius a patre.

Quod Augu. dicit spiritumsanctum procedere a patre.

Ex quo sensu dixerit principaliter procedere a patre.

Ex eodem sensu etiam dicitur spiritussanctus proprie procedere a patre. d

Ex eodem sensu etiam dicitur procedere proprie de patre. vnde Hiero. in expositione catholice fidei Nicenique simboli ait: Credimus in spiritumsanctum qui de patre procedit proprie. Item spiritumsanctum verum deum inuenimus in scriptura: et de patre esse proprie. Et item de patre filius et spiritussanctus proprie et vere de patre procedit. Ecce aperte dicitur spiritumsanctum proprie esse de patre: et proprie procedere a patre. Quod non est ita intelligendum tanquam prius vel plenius a patre procedat quam a filio: sed quia hoc habet pater a se non ab alio: vt de ipso sit et procedat spiritussanctus. Filius autem non a se: sed a patre hoc habet: vt de ipso sit et procedat spiritussanctus.

Hieronymus

Ex eodem sensu dicitur spiritussanctus esse et mitti a patre per filium. e

Forte etiam iuxta hanc intelligentiam dicitur spiritussanctus mitti per filium: et a patre esse per filium. vnde Hylarius ad deum patrem de spiritusancto et filio loquens in. xij. li. de tri. ait: In spiritusancto tuo ex te profecto et per eum misso. Item ante tempora vnigenitus tuus ex te natus manet: ita quod ex te per eum spiritussanctus tuus est quod et si sensu non percipiam: tamen teneo conscientia. In spiritualibus enim rebus tuis hebes sum. Item in eodem. Conserua hanc oro fidei mee religionem: vt quod in regenerationis mee simbolo professus sum semper obtineam: te patrem. s. et filium tuum vna

Hylarius.

tecũ adorẽ: spm̄sctm̄ tuũ q̄ ex te p vnigenitũ tuum ē promerear. Ecce apte dicit spm̄sanctũ a patre p filiũ ⁊ mitti ⁊ esse qð nō est intelligendum q̄si a patre p filium minorē mittat vel sit: sed qꝛ ex patre ⁊ filio est: ⁊ mittit ab vtroqꝫ: sꝫ hoc ipm̄ hꝫ filius a patre: vt ab ipo ⁊ sit ⁊ mittat spūssanctus. Hoc ḡ voluit significare Hylari⁹ distinctōez faciēs in locutione: vt oñderet in patre esse autoritatē. Inde ē etiā q̄ veritas oñdēs patrē esse autorē pcessionis q̄ pcedit spūs a filio: dixit ī euāgelio: De pr̄e pcedit cuꝫ ⁊ de pr̄e ⁊ filio pcedat spūssctūs. vñ Aug. in. xij. li. ð tri. q̄rit: Si ð pr̄e ⁊ filio procedit spūssctūs: cur filius dixit: de pr̄e pcedit? Cur putas nisi qꝛ solet ad eũ referre etiā qð ipius ē sic ⁊ de q̄ ⁊ ipe ē sic ait Mea doctrīa nō ē mea: sꝫ ei⁹ q̄ misit me. Si ḡ h̄ intelligit ei⁹ doctrina quā tñ nō dixit suā sꝫ pr̄is: q̄tomagꝭ illic intelligēdus est spūssctūs de ipo procedere vbi sic ait: de pr̄e procedit: vt nō diceret: de me nō procedit. A q̄ aūt hꝫ filius vt sit deus: ē enī deus de deo: ab illo vtiqꝫ hꝫ vt etiam de illo procedat spūssctūs. Et ideo spūssctūs vt etiam ð filio procedat: sic procedit ð patre: ab ipo hꝫ patre. Quaprop̄t q̄ pōt intelligere in eo qð ait filius: Sic hꝫ pat̄ vitaꝫ in semetipo: sic dedit ⁊ filio vitā habere in semetipo: nō sine vita existēti iā filio vitā patrē dedisse sꝫ ita eũ sine tp̄e genuisse: vt vita quā pat̄ filio gignēdo dedit coet̄na sit vite patris q̄ dedit. Intelligat etiā sic hꝫ pater in seipo: vt de illo procedat spūssctūs sic dedisse filio: vt etiā de isto pcedat idē spūssctūs: ⁊ vtrũqꝫ sine tp̄e. Ita ḡ dictũ est spiritũsanctũ de patre procedere: vt intelligat̄ q̄ etiā procedit de filio: de patre esse ⁊ filio. Si em̄ quicquid hꝫ: de patre hꝫ filius: de patre hꝫ vtiqꝫ vt ⁊ de illo procedat spiritussanctus sꝫ nulla ibi tp̄a cogitant̄ que habeant p̄us ⁊ posterius: qꝛ ibi omnino nulla sunt.

Hylarius.

Questio cur filius dixit de spū sctō a pr̄e pcedere cuꝫ ab vtroqꝫ pcedat.

Ista est distinctio. xij. in q̄ magr̄ postq̄ egit de pncipio a quo spūssctūs pcedit: agit de ordine pcessionis eius. Et tria circa hoc facit. Nā pmo excludit ordinē tēpoꝝ. Scðo excludit ordinem dignitatis. Tertio ponit ordinem naturalis originis. Primũ facit a pncipio huius distinctiōis vsqꝫ ibi: Nũc tractandũ ē qð secũdo q̄rebat̄. Scðm abinde vsqꝫ ibi: Aug. tñ. xv. li. de tri. Tertium ab inde vsqꝫ ad finē distinctionis. Et hec ē s̄nīa magr̄i in generali. In spāli s̄nīa magr̄i stat in tribus ppositionibus: quaꝝ pma ē: Spūssanctus duratiōe tempis nec p̄us nec posterius pcessit a patre q̄ a filio: nec ecōuerso. Et pbat̄ sic: Ubi penitus nulluꝫ interuenit tp̄s: ibi tempis duratione neqꝫ ē p̄us neqꝫ posterius: sꝫ in pcessione spūssancti a patre ⁊ filio nullũ omnino interuenit tp̄s: igit̄ spūssctūs non pcedit a patre p̄us neqꝫ posterius a filio: neqꝫ ecōtra: ⁊ p ɔ̄ñs ppositio vera. Tenet ɔseq̄ntia ⁊ maior nota ē. Et minorē mgr̄ exequēs in l̄ra q̄rit: an spūssc̄ūs p̄us aut magis pcedat a pr̄e q̄ a filio. Et arguit ad q̄stionē sic: Nā spūssctūs pcedit a patre. Uel ḡ pcedit iā nato filio: vel nōdũ nato filio. si nato filio: igit̄ natiuitas filij p̄cessit pcessionē spūssancti. Si nondũ nato filio: igit̄ pcessio spūssancti p̄cessit generationē filij: ⁊ p ɔ̄ñs spūssanctus p̄us pcessit a patre q̄ a filio. Huic q̄stioni magr̄ rñdet p remotionem tempis ab hmōi materia ita dicēs: Hāc questionem in pposito non habere locum: qꝛ in diuinis omnia sunt eterna igit̄ nullus pōt ibi esse ordo tempis vel p̄oritatis durationis: qð pbat autoritate Aug. in lib. de tri. q̄ patet in textu. Scða ppositio ē hec: Nō maiori pfectione dignitatis nec plenius spūssctūs pcedit a pr̄e q̄ a filio. Hāc ppositionē mgr̄ pbat in. ij. ca. huius distinctiōis q̄rēs: Utꝝ spūssctūs plenius aut magis pfecte pcedat a pr̄e q̄ a filio. Et rñdet: Sicut nō ante pcedit a patre q̄ a filio: ita nō magis pcedit nec plenius pcedit a patre q̄ a filio: igit̄ ppositio vera. Tertia ppositio ē hec: Spūssctūs q̄ eq̄ pfecte simul a pr̄e ⁊ filio pcedit p̄ncipaliter ⁊ pp̄e a patre p filiũ mittit̄ autoritatis originatione. Que pbat̄ sic: Spūssanctus ab illo p̄ncipaliter ē ⁊ mittit̄ qui hoc hꝫ a se ⁊ a nullo alio q̄ ipm̄ mittit: ⁊ q̄ ab ipo pcedat: sꝫ huiusmodi ē solus pater: igit̄ ppositio vera. Tenet argumentũ ⁊ maior. sꝫ minorē pbat magr̄ in textu p multas autoritates q̄ vident̄ sonare q̄ pater plus habeat in pcessione q̄ filius: ⁊ spūssctūs pcedat a patre p filiũ. Quas autoritates magr̄ dicit debere intelligi: nō q̄ spūssanctus minus plene vel minus pfecte pcedat a filio q̄ a patre: sꝫ q̄ filius nō hꝫ hoc a seipo q̄ spūssanctus ab ipo pcedat eque plene ⁊ pfecte vt a patre: sed hoc habet a patre: igit̄ ppositio vera.

Quare spūssctūs cum sit de suba patris nō dicat̄ genit⁹ vel filius sed tantũ pcedens. a

Post hec ɔsiderandũ ē q̄tũ a talibus q̄les nos sumus itelligi pōt: cuꝫ spūssc̄ūs procedat de pr̄e: ⁊ sit ð suba pr̄is: cur nō dicat̄ eē natus sꝫ potius procedere: ⁊ cur nō dicat̄ filius. Quare aūt spūssctūs nō dicat̄ vel sit nat⁹: ⁊ ideo nō sit filius Aug. oñdit in. xv. li. de tri. ita dicēs: Si spūssanctus filius diceret̄: āboꝝ vtiqꝫ filius diceret̄: qð absurdissimũ ē. Filius q̄ppe nullus ē duoꝝ nisi patris ⁊ matris. Absit aũt vt int̄ deũ patrē ⁊ deũ filiũ tale aliq̄d suspicemur. Absurdissime ḡ filius diceret̄ amboꝝ. i. patris ⁊ filij. Amboꝝ DLXIII

Aug. ð tri. li. xv. c. xxvj.

eni filius diceret: si eũ ãbo genuissent qđ abhorret oĩm sctõꝝ sensus. Nõ ğ ab vtroqꝫ ẽ genit⁹: sꝫ ꝓcedit ab vtroqꝫ amboꝝ spũs. His verb õndit cur spũssanctus cum sit de patre: nõ tñ dicat genitus vel filius.

Cũ spũssctũs non dicat genitus cur filius dicat ꝓcedere. b

Cũ ãt spũssctũs nõ dicat genit⁹ sꝫ tm̃ procedẽs: qri solet cur filius nõ đr tm̃ genit⁹: sꝫ ⁊ procedẽs. Sic ipe in euangelio Johis ait:
Joh. xvj Ego ex deo processi vł exiui ⁊ veni in mundũ. Nõ ğ tm̃ spũssctũs procedit a pr̃e sꝫ etiã filius. Ad qđ dicim⁹ ꝙ cũ vterqꝫ procedat a pr̃e: dissimiliter tñ.
Augustinus Nã spũssctũs (vt ait Aug. in. v. lib. de tri.) procedit a pr̃e: non quõ natus sꝫ quõ datus vł donũ. Filius ãt processit nascẽdo: exijt vt genitus. Ac ꝑ h̃ illud elucescit vt põt. s. cur spũssanctus etiã nõ sit fili⁹ cũ ⁊ ipe a pr̃e exeat. Jõ spũs nõ đr fili⁹: qꝛ neqꝫ natus ẽ sic vnigenitus: neqꝫ factus vt ꝑ dei grãz in adoptionẽ nasceret sicut nos.

Ꝙ non põt distingui a nobis iter generationem filij ⁊ ꝓcessionem spiritussancti. c

Int̃ generationẽ vo filij ⁊ ꝓcessionẽ spũssctĩ dũ h̃ viuimus distiguere nõ sufficim⁹. vñ Aug.
Questio maximini. maximino p̃missã q̃stionẽ refricãti. s. q̃rẽti cur spũssctũs nõ diceret fili⁹ cuꝫ
Rñsio Augu. Ꝙ pat̃ est auctor ꝓcessiõis filioꝝ. de pr̃is eẽt suba: rñdẽs sic ait: Querl a me si de suba patris ẽ filius: đ suba patris ẽ etiã spũssctũs: cur vnus fili⁹ sit: ⁊ alius nõ sit filius? Ecce rñdeo: siue capias siue nõ capias. De patre ẽ filius: de patre ẽ spũssctũs: sꝫ ille genitus ẽ: iste procedẽs. Jõ ille filius ẽ patris de q̃ ẽ genitus. Jste ãt spiritus ẽ vtriusqꝫ: qm̃ de vtroqꝫ procedit: sꝫ iõ cũ de illo loq̃ret ait: De patre ꝓcedit qm̃ pat̃ ꝓcessiõis eius auctor ẽ q̃ talẽ filiũ gẽuit: ⁊ gignẽdo ei dedit: vt etiã de ipo procederet spũssctũs. Nã nisi ꝓcederet etiã de ipo: nõ diceret discipul̃: Accipite spm̃ sctm̃: eũqꝫ isufflãdo daret vt a se q̃ꝫ ꝓcedẽ significãs apte õnderet flãdo qđ spirando dabat occulte: qꝛ ğ si nascerer: nõ tm̃ đ pr̃e nec tm̃ đ filio: sꝫ de ãbob⁹ vtiqꝫ nasceret: sine dubio filius diceret amboꝝ. Ac ꝑ hoc qꝛ filius amboꝝ nullo mõ esset: nõ oportuit nasci eum de ambobus. Amboꝝ ẽ ğ spiritussanctus procedẽdo de ambobus.

Hic dicit ꝙ non valet inter illa duo distinguere d

Quid ãt iter nasci ⁊ ꝓcedere itersit: đ illa excellẽtissima nã loq̃nt explicare q̃s põt? Nõ oẽ qđ ꝓcedit nascit: q̃uis oẽ ꝓcedat qđ nascit. Sic nõ omne qđ bipes ẽ: hõ est: q̃uis bipes sit oĩs qui hõ ẽ. Hoc scio. distinguere autẽ int̃ illã generationẽ ⁊ hãc processionẽ nescio: nõ valeo: nõ sufficio: ac ꝑ hoc qꝛ ⁊ illa ⁊ ista est ineffabilis: sic propheta de filio loquens ait: Generationem eius quis enarrabit? Jta de spiritusancto verissime đr Processionẽ eius q̃s enarrabit? Satl sit ğ nob: qꝛ nõ est a seipo filius sꝫ ab illo de q̃ natus ẽ: nõ est a seipo spũssanctus sꝫ ab illo de q̃ procedit. Et qꝛ de vtroqꝫ procedit: sic iaꝫ õndimus. De spiritusancto quõ ipe đ deo sit: nec tñ ipe filius sit: qm̃ ꝓcedẽdo nõ nascendo legit esse de deo: iã supius q̃tum visum est disputauimus.

An spiritussanctus debeat dici ingenitus. e

Nũc ꝯsiderãdũ ẽ cũ spũssanctus nõ sit genitus: vtꝝ debeat dici ingenitus. Ad qđ dicim⁹ spiritũsanctũ nec genitũ nec ingenitũ debere dici. vñ Aug. ad orosiũ ait: Spiritũsanctũ nec genitũ nec ingenitũ fides certa declarat: qꝛ si dixerim⁹ ingenitũ duos pr̃es videbimur affirmare. Augustinus
Si ãt genitũ duos credẽ filios culpamur. Sic enĩ solus filius đr genit⁹ ita ⁊ solus pat̃ đr ingenit⁹: eo ꝙ ab alio ñ sit. vñ Aug. in. xv. li. de tri. Pat̃ inq̃t Aug. đ tri. li. xv. c. xxv. solus nõ ẽ de alio. Jõ solus appellat ingenitus: nõ q̃dẽ in scp̃turis: sꝫ in cõsuetudine disputantiuꝫ: ⁊ de re tanta sermonẽ qualẽ valuerint ꝓferentiũ. Filius ãt de patre natus ẽ: ⁊ spũssanctus de patre p̃ncipalit̃ ⁊ cõmunit̃ de vtroqꝫ procedit. Jõqꝫ cuꝫ spiritũsanctũ genitũ nõ dicam⁹: dicere tñ ingenitũ nõ audem⁹: ne in h̃ vocabulo vel duos pr̃es ĩ illa trinitate: vł duos q̃

nō sunt de alio q̄spiam suspicet̄. Ecce his v̄bis apte ōndit spm̄sctm̄ nec genitum nec ingenitum debere dici.

Qꝫ Hieronymus dicit spiritū sanctum ingenitum: quod videt̄ p̄dictis aduersari. f

Hieronymus

Hieronym⁹ tm̄ in regul̄ diffinitionū ꝫ hereticos dicit spm̄sctm̄ ingenitū esse his v̄bis: Sp̄s sanctus pat̄ nō est: ſ3 ingenitus atq̄ īfectus. Pat̄ nō est: q2 patris ē ⁊ in patre ē: ꝓcessionē h3 ex patre ⁊ nō natiuitatē. Filius āt nō ē: q2 genit⁹ nō est. Ecce his verb̄ dr̄ spūssanctus esse ingenitus: qd̄ videt̄ aduersari p̄missis verbis Augustini.

Determinatio scd̄m diuersas acceptiones dicit eos locutos. g

Sed vt istam q̄ videt̄ repugnātiā de medio abigamus. Dicim⁹ qꝫ Hiero. alit̄ accepit nomē ingeniti: ⁊ alit̄ Augustin⁹. Accepit enī Aug. ingenitū q̄ vel qd̄ de alio nō est: ⁊ s̄m hoc d̄ solo patre dr̄. Hieronymus v̄o ingenitū dicit nō genitum: ⁊ s̄m hoc de spiritusancto pōt dici: cum spiritussanctus non sit genitus.

Ex verbis Hieronymi ostendit ex quo sensu dixit spm̄sanctū ingenitum. h

Qꝫ āt Hieronym⁹ ita accepit: ōndit ex verb̄ suis q̄bus in eodē tractatu vtit̄ faciēs talē diuisionē. Oē qd̄ est: aut ingenitum est: aut genitū: aut factū. Est ḡ qd̄ nec natum est nec factū: ⁊ est qd̄ natum est: ⁊ factū nō est: ⁊ est qd̄ nec natum ē nec factum est: ⁊ est qd̄ factū est: ⁊ natum nō est: ⁊ est qd̄ factū est ⁊ natū est ⁊ renatū est: ⁊ est qd̄ factū est ⁊ natu3 est ⁊ renatū nō est. Nūc p̄positoꝝ singulis rebus subsistentiā destinemus. Qd̄ ḡ nec natum nec factum est: pat̄ est: nō enī ab alio aliq̄ est. Qd̄ autē natū est ⁊ factū nō est: filius ē: q̄ a patre genit⁹ ē nō factus. Qd̄ iteꝝ nec factu3 nec natū ē: spūssctūs ē q̄ a patre ꝓcedit. Qd̄ etiā factū ē ⁊ natū nō est: celu3 ⁊ terra ceteraq̄ īsensibilia sunt. Qd̄ āt factū ⁊ natū ⁊ renatū est: hō est. Qd̄ v̄o factum est ⁊ natum est: ⁊ renatū nō est: aīalia sūt. Ecce his verb̄ ōndit Hieronymus se ingenitū accipe nō genitū. Aliter eī nō esset p̄missa diuisio vera: sc3 omne qd̄ est aut ingenitum est aut genitū aut factum. Atq̄ in diuisionis huius ꝓsecutione: in assignatiōe ingeniti vbiq̄ ponit non natum.

Diuisio hec notanda est diligenter.

Hec ē distinctio. xiij. in q̄ magr̄ postq̄ egit de mō p̄ncipio ⁊ ordine ꝓcessionis spūs sancti: agit de differētia ꝓcessionis ⁊ generationis in diuinis. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo ostendit qꝫ spūssanctus non ꝓcedit a patre ⁊ filio vt eoꝝ filius. Secundo subdit diuersitatem inter generationem ⁊ ꝓcessionem. Tertio subiungit qꝫ spūssanctus non debeat dici genitus. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq̄ ibi: Cū aūt spūssanctus. Secundū abinde vsq̄ ibi: Nunc ꝯsiderandum ē. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. Et hec ē sentētia magr̄i in generali. In sp̄ali v̄o in hac distinctione snīa mgr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: q̄ꝝ p̄ma ē:

Spūssanctus ꝓcedēs simul a patre ⁊ filio nullatenus illoꝝ filius ē dicendus. Et ꝓbat̄ sic: Illud a nullo catholico ē dicendū ad qd̄ sequeret̄ tanta absurditas. s. inter deū aliq̄d nasci a duobus vt a patre ⁊ matre: sed hoc seq̄ret̄ si spūssanctus filius patris ⁊ filij diceret̄: igit̄ hoc nō ē dicendū. Tenet cōsequentia ⁊ maior: sed minorē ꝓbat magr̄ in textu ꝑ autoritatē beati Augustini q̄ rn̄det ad istam q̄stionem. s. Cur spūssanctus nō dicit̄ esse natus vel filius: cū tm̄ ꝓcedat de substātia patris ita bn̄ sicut filius. Rn̄dendo dicit qꝫ si spūssanctus filius diceret̄ amboꝝ vtiq̄ filius diceret̄. Filius q̄ppe nullus est duoꝝ: nisi patris ⁊ matris. Absit aūt vt inter deū patrē ⁊ inter deum filium tale aliquid suspicemur. Amboꝝ eēm filius diceret̄: si ambo eū genuissent: qd̄ abhorret oīum sanctoꝝ sensus. Scd̄a ꝓpositio ē hec: Modus quo filius ꝓcedit a solo patre distinguit̄ a modo quo spūssanctus ꝓcedit ab vtroq̄. Istā ꝓpositionē ꝓbans mgr̄ in lr̄a q̄rit: Cu3 filius non tm̄ dicit̄ genitus: sed etiā ꝓcedens. Vn̄ Ioh. viij. dr̄ in ꝑsona filij: Ego a patre ꝓcessi q̄re spūssanctus dicit̄ tm̄ ꝓcedens ⁊ nō genitus. Ad qd̄ rn̄dēs dicit: qꝫ licet vterq̄ ipoꝝ tam filius q̄ spūssanctus ꝓcedat a patre: hoc tm̄ ē diuersimode. Nā filius ꝓcedit ꝑ modū nature: ⁊ ideo dicit̄ ⁊ genitus ⁊ ꝓcedens: q2 omne qd̄ generat̄ ꝓcedit: ſ3 non econtra. Spūssanctus v̄o ꝓcedit ꝑ modum volūtatis sicut datus ⁊ nō natus. Cū ergo nō omne qd̄ donat̄ ab aliquo nascit̄ ab ipo: ideo spūssanctus dicit̄ tm̄ ꝓcedens ⁊ nō natus. Aliā rōnē diuersitatis filij ⁊ spūs sancti assignat que ē: qꝫ filius ꝓcedit a solo patre: ⁊ spūssanctus ab vtroq̄. s. patre ⁊ filio. Et addit etiam qꝫ creatura nō sufficit ad significandū ꝑfectam differentiā generatiōis ⁊ ꝓcessiōis: q2 vtraq̄ ineffabilis ē. Tertia ꝓpositio ē hec: Nō ē catholice ꝯcedendū spm̄sanctū esse genitū vel ipm esse ingenitū. Et ꝓbat̄ sic: Illud nō ē ꝯcedendu3 catholice quo ꝯcesso seq̄ret̄ aut duos esse p̄res: aut duos esse filios in diuinis fore ꝯcedendū: ſ3 hoc ē spm̄sanctū esse genitum vel esse ingenitum: igit̄ nō est ꝯcedendum. Tenet argumentū ⁊ maior: ſ3 magr̄ minore3 ꝓbans in textu querit: Cum spūssanctus nō sit genitus: an debeat dici ingenitus? Et rn̄det autoritate beati Augustini: qꝫ nec genitus nec ingenitus dici debeat. Nō ingenit⁹: ne duo p̄res in diuis esse videant̄: q2 ingenitus s̄m ꝯsuetudinē disputantium

accipit̄ solū ꝓ ꝑsona p̄ris. Genit⁹ vo dici nō debet eo ꝙ nat⁹ nō sit. Cōtra qđ replicat ꝑ autoritatē beati Hiero. dicentis sp̄m sanctū ingenitū posse dici. Et r̄ndet ꝙ ingenitum aliter sumit̄ a bt̄o Hiero. et aliter a b. Aug. Nam bt̄us Aug. accipit ingenitū ꝓut ingenitū dicit ens nō ab alio: ⁊ sic cōuenit soli patri ⁊ nō spiritui sancto. Bt̄us autē Hiero. accipit ingenitū ꝓut dicit ens ab alio non ꝑ generationem et sic solū ꝯuenit sp̄ui sancto. Et ꝙ sic accipiat beat⁹ Hiero. ingenitū ꝓbat ꝑ aliā autoritatē eius quā recitat in vltimo capitulo. igitur ⁊c̄.

Q gemina est processio spiritussancti. a

DI. XIIII Reterea diligēter annotandū est ꝙ gemina est ꝓcessio spiritussancti: eterna videlicet q̄ ineffabilis est: qua a patre et filio eternaliter ⁊ sine tp̄e ꝓcessit: et tēporalis qua a patre ⁊ filio ad sanctificandā creaturā ꝓcedit. Et sicut ab eterno cōmunit̄ ac simul ꝓcedit a patre et filio: ita ⁊ in tp̄e cōiter et simul ab vtroq̄ ꝓcedit ad creaturā: nō diuisim a patre in filiū: et a filio ad creaturā. Vn̄ Aug. in. xv. li. de trini. ait: Sp̄ussanct⁹ non de patre procedit in filiū: ⁊ de filio ꝓcedit ad sanctificandā creaturā: sed simul de vtroq̄ ꝓcedit. q̄uis hoc filio pater dederit: vt sicut d se ita etiam de illo procedat.

Aug. de tri. li. xv. ca. xxvj.

De temporali ꝓcessione sp̄ussancti specialiter agitur. b

De temporali aūt ꝓcessiōe Beda in omelia dn̄ice p̄me post ascēsionem ita loquitur: Cū gratia sp̄ussancti dat̄ hominib⁹: profecto mittit̄ spiritus a patre: mittit̄ ⁊ a filio: ꝓcedit a p̄re ꝓcedit ⁊ a filio: quia et eius missio est ip̄a ꝓcessio. His verbis apte ostēdit donationē gratie sp̄ussancti dici ꝓcessionem vel missionē eiusdem. Sꝫ cū donatio vel datio nō sit nisi tp̄alis: cōstat q: et hec ꝓcessio siue missio temporalis est. Hāc q̄ꝫ temporalem sp̄ussancti ꝓcessionem Aug⁹. in xv. li. de trini. insinuat dicens spiritū sanctum ꝓcessisse a xp̄o quādo post resurrectionē insufflauit in discipulos his v̄bis Cū resurrexisset christ⁹ a mortuis ⁊ apparuisset discipulis: insufflauit et ait. Accipite spiritū sanctū: vt etiam eum de se ꝓcedere ostenderet: ⁊ ip̄e est virtus que de illo exibat: vt legit̄ in euangelio: ⁊ sanabat omnes. Et vt ōnderet hāc ꝓcessionē sp̄ussancti nō esse aliud q̄ꝫ donationē vel dationem ipsi⁹ sp̄ussancti: addidit. Post resurrectiōeꝫ dn̄s Jesus bis dedit spiritū sanctū: semel in terra ꝓpter dilectionē ꝓximi: ⁊ iterū de celo ꝓpter dilectionē dei: q: ꝑ ip̄m donū diffundit̄ charitas i cordibus n̄ris: qua diligim⁹ deū ⁊ ꝓximū.

Aug. de tri. li. xv. ca. xxv.

Joh. xx.

Q alīq dicunt ip̄m sp̄m sctm̄ non dari sed dona eius. c

Sunt autem aliq qui dicunt sp̄m sctm̄ ip̄m deū nō dari: sed dona ei⁹: que nō sunt ipse sp̄us: ⁊ vt aiūt: sp̄ussctūs dicit̄ dari: cū gratia ei⁹: que tn̄ nō est ipse qui dat̄ hominib⁹: ⁊ hoc dicūt Bedam sensisse in supioribus verbis q̄b⁹ dicit sp̄m sctm̄ ꝓcedere cū ipsi⁹ gratia dat̄ hominib⁹: tanq̄ꝫ nō ipse detur sed gratia eius. Sꝫ ꝙ ip̄e sp̄ussanctus qui deus est ⁊ tertia i trinitate ꝑsona det̄: apte dicit Augusti. in. xv. li. de trini. ita dicēs: Eundeꝫ sp̄m sctm̄ datum cū insufflasset Jesus: de quo mox ait: Jte baptizate oēs gentes in nomine p̄ris ⁊ filij ⁊ sp̄ussct̄i: ambigere nō debemus. Jpse est ergo qui etiaꝫ de celo datus est die pēthecostes. Quō ergo deus non est qui dat spiritumsanctum. imo quātus est deus qui dat deum. Ecce his verbis apte dicit spiritumsanctum ipsuꝫ scꝫ deum dari hominibus a patre ⁊ a filio Et ꝙ ipse sp̄ussctūs qui deus est ac tertia in trinitate ꝑsona nob detur: nostrisq̄ infundatur atq̄ illabat̄ mētibus apte ostēdit Amb. in. j. li. de sp̄usancto dicens: Lꝫ multi dicant̄ sp̄us: q: legit̄: Qui facit angelos suos sp̄us: vn⁹ est tamen dei sp̄us. Jpsum ergo vnum spiritum ⁊ apostoli ⁊ ꝓphete sunt consecuti: sicut etiam vas electionis dicit: q: vnū spiritum potauim⁹: quasi eum qui non queat scindi: sed infundatur animis: ⁊ sensibus illabat̄: vt secularis sitis restrigat ardorē: qui sp̄ussanct⁹ non est de substātia rerū corpaliū: nec de substantia inuisibiliū creaturarū. His v̄bis apte dicit spiritumsanctuꝫ ipsum qui creatura non est: infundi mentib⁹ nostris Jtem in eodem: Ois creatura mutabilis est: sed nō mutabilis spiritussanct⁹. Quid aūt dicere dubitē: q: datus est ⁊ spiritussanctus: cum scriptū sit: Charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris ꝑ sp̄m sctm̄ q̄ datus est nobis. Qui cū sit inaccessibilis natura: receptibilis tamen ꝓpter bonitateꝫ suam nobis est complens virtute omnia: sed q̄ solis ꝑticipet̄ iustis: simplex sb̄a opulens virtutibus: vnicuiq̄ p̄ns: diuidens de suo singulis ⁊ vbiq̄ tot⁹. Jncircūscri-

Q ipse sp̄ussanctus q̄ deus ē det̄ ⁊ mittit̄.

Ambrosius.

ptus q̄ ꝛ īfinit⁹ ē spūssctūs q̄ discipłoꝝ sensus sepatoꝝ infudit: quē nihil pōt fallere. Angeli ad paucos mittebant̄ spūssctūs āt ppl'is īfundebat̄. Quis ḡ dubitet q̄n diuinū sit qd̄ īfundit̄ simł pl'ib⁹ nec videt̄. Vn⁹ est ḡ spūssctūs q̄ dat⁹ ē oīb⁹: lz sepatī apl'is. Et h̄ apte dic̄ Amb. q̄ spūssctūs q̄ est suba simplex cū sit vn⁹ dat̄ pl'ib⁹. Alia q̄z autoritate h̄ idē astruit̄. s. q̄ spūssctūs q̄ est eq̄lis filio hoīb⁹ dat̄. Ait eī Aug. de v̄bis apl'i sic: Charitas dei diffusa ē in cordibus nr̄is p spiritūsanctū q̄ dat⁹ est nob. A q̄ dat̄? Ab illo q̄ dedit dōa hoībus. Que dona? Spiritūsanctuz: qui tale donū dat q̄lis ē ipē. Magna est mīficordia eius: donū dat sibi eq̄le: q2 donū eius spūssctūs ē. Premissis his ꝛ alijs pl'ib⁹ autoritatibus apte monstrat̄ q̄ spūssctūs eq̄lis pr̄i ꝛ filio nob dat̄: nec iō tñ minor ē pr̄e ꝛ filio. vn̄ Aug. in. iiij. li. de tri. ait: Nō iō inq̄t minorē spiritūsanctū: q2 ꝛ eū pater misit ꝛ filius arbitrandum est.

Augustinus

Aug. ō tri. li. iiij. ca. vlti.

An viri sancti ꝛ eccl'ie p̄lati dent vł dare possint spm̄sctm̄: q̄ non dāt hic oñdit. D

Hic q̄rit̄ vtꝝ et viri sancti dēt vł possint dare alijs spiritūsanctū. Quē si alijs dāt cū ei⁹ donatio supra sit dicta ꝓcessio videt̄ ab eis ꝓcedē spūssctūs vł mitti. s3 creator a creatura ñ mittit̄ vł ꝓcedit. Restat ḡ vt spiritūsanctū ipi nō dēt nec possint dare. vn̄ Aug. i. xv. li. ō tri. Nō aliq̄s discipłoꝝ xp̄i dedit spiritūsāctū. Orabāt q̄ppe vt veniret in eos q̄b⁹ manū iponebāt: nō ipi eū dabāt. Quē morē in suis p̄posit̄ etiā nūc seruat eccl'ia. Deniq3 ꝛ simon magus offerēs apl'is pecuniā nō ait: Date mihi ꝛ hāc ptātē: vt dem spiritūsanctū: s3 cuicūq3 inquit iposuero man⁹: accipiat spiritūsanctū: q2 nec scp̄tura supius dixerat Vidēs āt simon q2 apl'i darēt spiritūsanctū: s3 dixerat: Vidēs autē simon q2 p impositionē manuū apłoꝝ daretur spūssanctus. Ecce his verbis oñdit Augu. nec apostolos nec alios ecclesie p̄latos dedisse vel dare spiritūsanctum.

Aug ō tri. li. xv. c. xxv.

Q2 non possunt dare spm̄ sanctū hic docet. E

Et qd̄ pl⁹ ē nō posse etiā dare dic̄ in eodē libro subdens: De xp̄o scp̄tū ē q̄ accepit a pr̄e ꝓmissionē spūssctī: ꝛ effuderit: in q̄ vtraq3 natura mōstrata ē: hūana. s. ꝛ diuina. Accepit q̄ppe vt hō: effudit vt deus. Nos āt accipe q̄dē h̄ donu3 possum⁹ p modulo nr̄o. Effundē v̄o sup alios nō vtiq3 possum⁹: s3 vt h̄ fiat: deū sup eos a q̄ id efficit̄ inuocam⁹. His verb̄ exp̄sse dic̄ nos spiritūsanctū nō posse sup alios effundere. i. alijs dare.

Quod videtur contrariū. F

Sz huic videt̄ 5̄riū qd̄ apl's ad Gal. de se loq̄ns ait: Qui tribuit vob spiritū: ꝛ opat̄ virtutes in vob. Ecce euident̄ dic̄ se tribuisse spiritū. S3 ītelligēdum ē h̄ dixisse apl'm: nō q2 haberet potestatē ꝛ autoritatē dādi spiritūsanctū: s3 q2 misteriū habuerit in q̄ dabat̄ a deo spūssanctus. vt enī ait Aug. sup eundē locu3 exponēs illud apl'i verbum: Ab apl'o p̄dicata est eis fides: in q̄ p̄dicatōe aduentum ꝛ p̄sentiā spūssancti senserāt: sicut illo tempe in nouitate inuitationis ad fidem etiam sensibilibus miraculis p̄sentia spūssancti apparebat vt in actibus apl'oꝝ legit̄. Apte h̄ ostendit quō illis spiritūsanctū apl's tribuerit. Nō vtiq3 ipm mittēdo in eos: s3 p̄dicando eis fidē xp̄i quā illis recipientibus q̄ spūssanctus in eis esset aliquibus signis visibilibus mōstrabat̄. Non ḡ homīes q̄ntūcūq3 sancti dare possunt spiritumsanctum.

Determinat

Jsta ē distinctio. xiiij. in q̄ magr̄ postq̄ egit de processione spūssancti eterna: incipit agere de ꝓcessione eius tempali. Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit spiritumsanctum a patre ꝛ filio simul tempaliter ꝓcedere. Secundo q̄ spiritussanctus datur p̄sonaliter in suoꝝ donoꝝ cōmunicatione. Tertio q̄ a nullo alio nisi a deo datur instrumentali opatione. Primum facit a principio distinctionis vsq3 ibi: Sunt autem aliq̄. Scōm abinde vsq3 ibi: Hic querit̄ vtꝝ ꝛ viri sancti. Tertiu3 vero abinde vsq3 ad finem istius distinctionis. Et hec ē sentētia magr̄i in hac distinctiōe in generali. Jn speciali sn̄ia magr̄i stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ p̄ma ē hec: Spm̄sctm̄ a patre ꝛ filio simul ꝓcedere tempaliter ꝯcedit̄: cum in creaturaꝝ sanctificatione mittit̄. Et ꝓbat̄ sic: Q̄ñcūq3 gr̄a spiritussancti hominibus dat̄: tunc spūssanctus a patre ꝛ filio mittit̄: ꝛ ꝓcedere videt̄: sed omnis datio spiritussancti creature facta est temporalis: igit̄ quando sic spiritussanctus datur vel mittitur procedit temporaliter: vt dicit propositio probanda. Te-

net argumētū ⁊ maior: ſʒ circa minoris ꝓbationeʒ mgr̄ ſic ꝓcedit in textu. Et p̄mo ponit geminā ſpirituſſcti eſſe ꝓceſſionē .ſ. eternā ⁊ tp̄alē. Eterna ē q̄ ineffabilis eſt qua a patre et filio eternalit̄ et ſine tp̄e ꝓceſſit. Temp̄alis eſt qñ ſpūſſanctus mittitur ad ſanctificādū creaturā rationalem. Et ſubdit ꝙ qñ mittit̄ ad ſanctificandū creaturaʒ: tunc ꝓcedit a patre ⁊ filio ſimul in illa eterna ꝓceſſiōe. Et hoc confirmat autoritate Augu. in fine primi capituli. Q aūt gratie ſpūſſancti collatio ſit ei⁹ miſſio a p̄re et filio temporalis vel eius temporalis ꝓceſſio patet autoritate Bede: que habet̄ in p̄ncipio ſecūdi capituli. Et tandē cōcludit ex verbis beati Augu. ꝙ dñs bis ſpm̄ſanctū dedit. Semel poſt reſurrectionem cum inſufflauit et dixit: Accipite ſpm̄ſanctū. vt p̄ʒ Johānis .xx. c. Scd̄o poſt ſuam aſcenſionē: ſcʒ in die penthecoſtes. Et hoc ad ſignificandum duplicē dilectionē .ſ. dei et ꝓximi: quā ſpūſſanctus in nobis op̄at̄. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec: Spūs dat̄ p̄ſonaliter cum ſuoꝝ donoꝝ diſtributione. Et ꝓbatur ſic: Ita ſpūſſanct⁹ mittit̄ ⁊ dat̄ ſicut ī ſacra ſcriptura ſ̄m expoſitionē ſanctoꝝ doctoꝝ mitti ⁊ dari manifeſte affirmat̄: ſed in ſacra ſcriptura manifeſte affirmat̄ dari cum donis. igit̄ ꝓpoſitio vera. tenet argumentū et maior: ſed minorē ꝓbans mgr̄ in littera: dicit quoſdā errātes dixiſſe ſpiritūſanctū nūq̄ p̄ſonalit̄ dari hominib⁹: ſʒ tm̄ gr̄am et dona ei⁹: quod oſtendit eſſe falſum: inducēs ad hoc autoritates b. Aug. ⁊ Amb. quib⁹ apte oſtendit̄ quō ſpiritusſanct⁹ tertia p̄ſona in diuinis p̄ ſe in ſuis gr̄aruʒ donis hominib⁹ mittit̄ ⁊ dat̄. Tertia ꝓpoſitio eſt hec: Spūſſanct⁹ a nulla creatura q̄tacūq̄ fulgeat ſanctitati cōferri pōt: niſi inſtrumentalit̄: et ꝓbat̄ ſic: Si aliqua creatura q̄tumcūq̄ ſancta ⁊ prelata poſſet ſpm̄ſanctū cōferre: ſequeret̄ creatorē a creatura ꝓcedere. Patet hec ſequela p̄ hoc ꝙ ſpūſſancti datio nō eſt aliud q̄ ei⁹ ꝓceſſio: vt dicit prima ꝓpoſitio. Sʒ ꝯſequēs ē falſum ⁊ īpoſſibile. igit̄ illud ex q̄ ſequit̄: ſed hoc eſt oppoſitū hui⁹ ꝓpoſitionis. igit̄ hec vera. Iſtā rationē mgr̄ inſinuās in littera querit. An viri ſancti poſſunt dare ſpiritūſanctū. Et dicit ꝙ nō: q2 ſi ſic: tūc ſpūſſanctus ꝓcederet a creatura: qd̄ cōfirmat p̄ hoc ꝙ nullibi legit̄ in p̄mitiua eccleſia. qñ viri erāt ſanctiores ꝙ dediſſent ſpiritūſanctū: ſed legunt̄ bñ oraſſe ꝓ aliquib⁹: vt illi q̄bus man⁹ imponebāt: reciperēt ſpiritūſanctū. Et ideo ſoluit obiectionē quandam: quā verba apoſtoli vident̄ ſonare ad Gal. iij. Qui tribuit vob ſpm̄ſanctum: et operatur virtutes in vobis: vbi videt̄ apoſtolus dicere ſe ſpiritūſanctū tribuiſſe: qd̄ mgr̄ ſoluit dicens: ꝙ ad eius predicationem datus fuit ſpiritusſanctus: et hoc non eſt niſi inſtrumentaliter vnde relinquitur ꝓpoſitio tanq̄ vera.

Utrum ſpiritusſanct⁹ a ſeipſo detur. a

 b

Ic conſiderādum eſt: cū ſpūſſanctus detur hominib⁹ a patre ⁊ filio qd̄ eſt ipm̄ tp̄aliter ꝓcedere ab vtroq̄ vl̄ mitti: vtrū etiam a ſeipſo detur? Si dat̄ a ſe: et ꝓcedit vl̄ mittit̄ a ſe. Ad qd̄ dicimus: q2 ſpūſſanct⁹ et deus eſt: ⁊ donū ſiue datuʒ: ⁊ ideo dat ⁊ dat̄. Dat quidē inq̄tū deus et dat̄ inq̄tum donū ſiue datū. Cum aūt donatio ſiue datio ſpūſſcti ſit op̄atio dei: ⁊ cōmunis ſit ⁊ indiuiſa operatio triū p̄ſonarū: donat̄ itaq̄ ſpūſſctūs nō tantum a patre ⁊ filio: ſed etiā a ſeipſo. Unde Augu. in .xv. li. de trini. dicit ꝙ ſeipſum dat. Sicut inq̄t corp⁹ carnis nihil eſt aliud q̄ caro: ſic donum ſpiritusſancti nihil eſt q̄ ſpūſſctūs. Intātū ḡ donū dei eſt: inq̄tum dat̄ eis quib⁹ dat̄. Apud ſe aūt deus eſt: ⁊ ſi nemini dat̄: q2 deus erat p̄ri ⁊ filio coeternus anteq̄ cuiq̄ daret̄: nec q2 illi dāt ⁊ ipſe dat̄: ideo minor eſt illis. Ita em̄ datur ſicut dei donum: vt etiā ſeip̄m det ſicut deus. Nō em̄ dici pōt non eſſe ſue p̄tātis: de quo dictum eſt: Spūs vbi vult ſpirat. Ecce apte dicit ꝙ ſpūſſctūs ſeipſum dat. (Aug. d̄ tri. li. xv. c. xviij.)

Si em̄ ſpūſſctūs ſeip̄m dare nō pōt: ⁊ euʒ pater dare pōt: ⁊ filius: pōt itaq̄ p̄r dare aliquid ⁊ fili⁹: qd̄ nō pōt ſpiritusſanctus. Iteʒ. Si pater ⁊ filius dant ſpm̄ſctm̄: nec ipſe dat aliq̄d ergo p̄r operat̄ ⁊ filius: qd̄ nō op̄at̄ ſpiritusſanctus. Dat ergo ſpūſſanctus ſeip̄m. Si aūt ſeip̄m dat: tunc ⁊ a ſeipſo ꝓcedit ⁊ mittitur: qd̄ vtiq̄ verū ē. Nā ꝓceſſio tp̄alis ſpūſſcti vel miſſio ipſi⁹ eſt donatio: ⁊ ip̄a dei operatio. Procedit ergo ſpiritusſanctus tp̄aliter a ſe ⁊ mittit̄ a ſe: q2 datur a ſe.

Nō eſt mirū ſi ſpūſſctūs dicatur mitti vel ꝓcedere a ſe: cū etiā fili⁹ dicat̄ mitti a ſe. b

Ne auteʒ mireris ꝙ ſpūſſctūs dicitur mitti vel ꝓcedere a ſe Nam ⁊ de filio dicit Aug. in .ij. li. de trin. ꝙ nō tm̄ a p̄re miſſus eſt: ſʒ etiā a ſeipſo ⁊ a ſpūſctō: querens quō filius vel ſpūſſctūs ſit miſſus: cū vterq̄ ſit vbiq̄ tāq̄ deus? Nā vterq̄ inq̄t Aug⁹ legitur miſſus De ſpūſancto em̄ legit̄: Quē mittet pater ī nomine meo. Et iterum. Si abiero mittā eū ad vos. Et fili⁹ de ſe dicit: Exiui a p̄re: et veni in mundū. Et apl's dicit. Miſit de⁹ filiū ſuū. In ꝓpheta aūt ſcriptum eſt ex p̄ſona dei: Celū ⁊ terrā ego impleo Itaq̄ vbiq̄ deus eſt: vbiq̄ ergo ē filius: vbiq̄ etiam eſt ſpiritusſanctus. Illuc ergo miſſus eſt filius ⁊ ſpiritusſanctus vbi erat. (Augu. de tri. li. ij. c. v.) (Johā. xiiij.) (Johā. xvj.) (Ibidem.) (Gal. iiij.)

Quomodo intelligēda ſit miſſio vtriuſq̄. c

Quo circa querēdum eſt: quomō intelligat̄ miſſio filij vel ſpūſſcti. Pater em̄ ſolus (inquit Aug⁹. in (Aug. p̄r⁹ de miſſione filij.)

eodē)nusq̄ legit᷑ missus: sȝ fili⁹ ꝛ spūs scūs. Et d̄ filio p̄mo videam⁹ quō missum eū apl's dicat: Misit de⁹ filiū suū factū ex muliere: vbi satis oñdit eo ipo missum filiuȝ quo factum ex muliere. Proinde mitti a p̄re sine spūsctō non potuit: q꞉ pat᷑ intelligit᷑ misisse eū cuȝ fecit ex femina: qd̄ vtiq̄ non fecit sine spūsctō. Ecce hic dicit filium missuȝ a patre ꝛ spūsancto.

Gal.iiij.

Q꞉ a spūscō filius sit missus autoritatibus confirmat᷑. d

Et q̄ a spūscō fili⁹ sit missus (vt ait Aug. in eodē) autoritatib⁹ ꝯfirmat᷑. ipe xp̄s dic̄ p̄ Esaiam: Nūc misit me dn̄s ꝛ spūs eius. De h̄ Amb. in li. ij. de spūsctō ita ait: Quis est q̄ dic̄: Me misit dn̄s ꝛ spūs eius: nisi q̄ venit a patre: vt saluos faceret pctōres. i. xp̄s. g̃ ꝛ pr̄ filiū misit ꝛ spūsctūs. Idē in eodē. Dat⁹ ē a patre. vt Esa. dic̄: Puer natus ē nob꞉ ꝛ fili⁹ datus ē nob. Datus ē audeo dicere ꝛ a spū: q꞉ ꝛ a spūsctō missus ē. Dic̄ em̄ filius dei: Sp̄s dn̄i sup̄ me: ꝑpt᷑ qd̄ vnxit me: euāgelizare paupib⁹ misit me: p̄dicare captiuis remissioneȝ ꝛc̄. Qd̄ cū d̄ libro Esaie legeret ait ī euāgelio Hodie cōpleta ē hec scp̄tura ī aurib⁹ vr̄is: vt de se dictū eē signaret. Bn̄ āt dixit sup̄ me: q꞉ q̄si filius hoīs ꝛ vnct⁹ est ꝛ missus ad p̄dicādū. Nā s̄m diuinitatē nō sup̄ xp̄m est spūs: sȝ in xp̄o. Ecce his verb̄ oñdit Amb. filium esse missum ꝛ datum nob꞉ non tm̄ a patre sȝ etiam a spūsancto.

Esaie.xlviij.
Ambrosius.
Idem in eodē
Esaie.ix.
Esaie.lxj.
Luce.iiij

Q꞉ fili⁹ sit dat⁹ etiā a seipō. e

Deinde ostēdit eē datū etiā a seipō: ita dicēs ī eo. li. Cū em̄ nō diffinitū fuerit p̄ ꝓphaȝ a q̄ datus ē fili⁹ oñdit᷑ dat⁹ gr̄a trinitatis: vt etiā ipe fili⁹ se dederit. Ecce h̄ dic̄ q̄ fili⁹ se dedit: q꞉ trinitas eū dedit. Si āt fili⁹ a se dat⁹ ē: a se g̃ missus ē: ꝛ a se ꝓcessit. Et h̄ vtiq̄ veꝝ ē ꝛ ꝯcedi optet: cū eius missio sit diuina opatio.

Q꞉ filius sit missus a se. f

Q꞉ aūt a se mittat᷑ Aug. astruit in li. ij. de tri. dicēs: Forte aliquis cogat: vt dicamus etiam a seipo missum esse filium: q꞉ ꝛ marie cōceptus ꝛ partus opatio trinitatis ē. Sȝ inquit aliquis: quō pat᷑ eū misit: si ipe se misit? Cui rn̄deo q̄rēs vt dicat: quō euȝ pater sanctificauit: si ꝛ ipe se sanctificauit. Vtrūq̄ ei dn̄s ait: Quē pater inq̄t sanctificauit ꝛ misit in hūc mundū. Et alibi: Ego ꝓ eis sanctifico meip̄m. Itē q̄ro quō pat᷑ eū tradidit: si ipe se tradidit. Vtrūq̄ ei legit᷑: Credo q̄ rn̄debit si ꝓbe sapit: q꞉ vna volūtas ē p̄ris ꝛ filij: ꝛ insepabil' opatio. Sic igit᷑ intelligat illā incarnationē ꝛ ex virgīe natiuitatē: in q̄ fili⁹ ītelligit᷑ missus: vna eadēq̄ opatiōe p̄ris ꝛ filij insepabilit᷑ esse factā: nō inde sepato spūsctō. Ergo a p̄re ꝛ filio missus ē idē filius: q꞉ a p̄re ꝛ v̄bo eius factū ē vt mitteret᷑. i. incarnatus hoībus appareret. Nō ei missus ē mutādo locū q꞉ in mūdo erat. Quapropter ꝛ pr̄ inuisibil' vna cū filio secū inuisibili: eundē filiū visibilē faciēdo misisse euȝ dictus ē: q̄ si ita visibil' fieret: vt cū p̄re ī uisibil' eē desisteret. i. in suba inuisibil' v̄bi ī creaturā visibilē mutata sī trāsiens v̄teret᷑: ita missus a p̄re intelligeret᷑ fili⁹: vt tm̄ missus nō etiā mittens cū p̄re ī ueniret᷑. Cuȝ v̄o sic ē accepta forma serui: vt maneret incōmutabil' forma dei: manifestuȝ ē q̄ a p̄re ꝛ filio nō apparētib⁹ factū sit: qd̄ appareret in filio. i. ab ī uisibili p̄re cū inuisibili filio: idē ipe filius visibil' mitteret᷑.

Aug. d̄ tri. li. ij. ca. v.
Joh. x.

Summatim colligit que ex p̄dictis astruuntur. g

Ex p̄dictis aperte mōstrat᷑ q̄ fili⁹ missus ē a p̄re ꝛ spūscō ꝛ a seipō: ꝛ q̄ sit ipa missio. s. incarnatio. i. q̄ factus ē hō: p̄ qd̄ visibil' apparuit: qd̄ est opus cōmune patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti.

Questio cur dicit a meipso non veni. h

Sȝ ad hoc opponit᷑: Si filius a seipō missus est: cur g̃ ait: A meipō non veni? Ad h̄ Aug. rn̄det in. ij. li. de tri. dicēs hoc dictū esse s̄m formā serui: s̄m quam nō fecit vt mitteret᷑. i. nō est opatus incarnationem: sȝ s̄m formam dei.

Solutio.

Vtrum semel tm̄ missus sit filius: an sepe. i

Hic queritur vtrum semel tm̄ missus sit filiꝰ: an sepe mittatur? Si em̄ missio filij ipiꝰ tm̄ incarnatio ē: cū semel tm̄ incarnatꝰ sit ꝛ semel tm̄ videtur missus. At si sepe mittit: est ꝛ alia eiꝰ missio ꝙ incarnatio. Sz que est illa? Nūꝗd eterna genitura missio eius dicenda est: an etiam alia missio querenda est.

Q duobꝰ modis dr̄ filiꝰ mitti. k

Ad quod dicimus ꝙ duobꝰ modis dicit filius mitti preter illā eternā geniturā que ineffabilis ē: ꝓm quā etiā missus posset dici: vt videtur quibusdā: sed melius ac verius ꝓm eā dicit genitus. Preter eā ergo duobꝰ modis dicitur mitti. s. vel cū visibiliter mundo apparuit carne indutus vel cū se in animas pias sic trāsfert: vt ab eis ꝑcipiatur ac cognoscat. Hos duos missiōis modos apte Aug. distiguit in. iiij. li. de trini. dicēs: Nō eoipso ꝙ de pr̄e natus est: missus dicit filius: sz vel eo ꝙ apparuit huic mundo: verbum caro factuz. Vn̄ dicit: A pr̄e exiui: et veni in munduz: vel eo ꝙ ex tpe cuiusꝙ mēte percipit: sicut dictū est ꝺ sapiētia. Emitte illam de celis sanctis tuis: et a sede magnitudinis tue: vt mecū sit et mecum laboret. i. doceat me laborare. Et tūc vnicuiꝙ mittit cum a quoꝙ cognoscit atꝙ ꝑcipit: ꝗtum cognosci et ꝑcipi pōt: ꝓ captu vel ꝓficiētis in deū: vel ꝑfecte in deo anime rationalis.

Aug. ꝺ trini. li. iiij. ca. ij.

Q ꝓm alterꝫ semel ꝓm alterū sepe sit missus: ꝛ ꝓm alterꝫ vt sit hō: et ꝓm alterꝫ vt sit cū homine. l

Ecce distincti sunt duo modi missiōis filij: ꝛ ꝓm alterꝫ semel tm̄ missus est dei filiꝰ: ꝓm alterꝫ sepe missus ē: ꝛ mittit ꝗtidie. Nam ꝓm alterꝫ missus ē vt sit hō: qꝺ semel tm̄ factū ē. Scd̄m alterꝫ xō mittit vt sit cū hoīe: quō ꝗtidie mittit ad sctōs: ꝛ missus est etiā an̄ incarnationē ꝛ ad oēs sanctos qui ante fuerūt et etiam ad angelos. Unde Augu: de filio. i. de sapiētia patris loquēs. iiij. lib. de trini. ait: Aliter mittit sapīa vt sit cū hoīe aliter missa est vt sit homo. In anias em̄ sanctas se transfert: ꝛ amicos dei ꝛ ꝓphetas constituit: sicut implet etiam sanctos angelos. Sed cū venit plenitudo temporis missa est non vt impleret angelos: nec vt esset angelus: nec vt esset cum hoībꝰ: vt in hominibꝰ: vt antea in patribus erat ꝛ in prophetis: sed vt ipsum verbum fieret caro id est homo.

Aug. ꝺ trini. lib. iiij. ca. xx.

Q ꝓm alterū moduz dr̄ missus in mundum: ꝓm alterū non. m

Preterea notādū est ꝙ cū his duobus modis mittat filius: ꝓm alterum dr̄ missus in mundū: ꝓm alterū vero nō. Eo em̄ mō missus dicit in mūdum ꝗ visibilis mūdo appuit. Vn̄ Aug. in eodē li. ait. Cū ex tpe cuiusꝙ mēte ꝑcipitur: mitti ꝗdē dicit: sed nō in hūc mūdū. Non enim sensibiliter appet. i. corporeis sensibus ꝑsto est. Nā ꝛ nos ꝓm ꝙ mente aliquid eternū capimus: non in hoc mundo sumꝰ: ꝛ omniū iustorū spūs etiā in carne viuentiū inꝗtū diuina sapiūt non sūt in hoc mundo. Ex predictis liquet: ꝙ ꝑter ineffabilem geniturā duobus modis mittitur filiꝰ. s. cū visibiliter apparuit: vel inuisibiliter percipitur mente.

Aug. vbi. s.

Cur pr̄ non dr̄ missus cum ab aliquo cognoscit vt filius. n

Hic querit cur pater nō dicitur missus: cum ex tpe a quoꝙ cognoscit sicut filius? Ad qꝺ dicimꝰ: qꝛ ī eo est principij auctoritas: que non habet de quo sit: a quo filius est ꝛ spūsctūs. Pr̄ em̄ est (vt ait Aug. in eodē li.) ꝑncipiū totiꝰ diuinitatis: vl' si melius dicit deitatis: qꝛ ꝑncipiū ē filij ꝛ spūsancti. Nam vt ait Aug. in eodem. Si voluisset etiā deus pater per subiectam creaturā visibiliter appareret: absurdissime tamē aut a filio quē genuit: aut a spūsancto qui ꝺ illo ꝓcedit: missus diceretur. Congruenter autez ille missus dicitur: qui in carne apparuit: misisse autem ille qui in ea non apparuit.

Augustinus.

Putauerūt quidam filium ꝛ spiritūsctm̄ minores fuisse patre qꝛ missi dicuntur. o

Ideoqz putauerūt quidā heretici: cū pater nō sit missus: ꝯ filius ꝛ spūsctūs patrem esse maiorē ac filium minorem esse ꝛ spm̄sanctū: atꝙ patrem quasi maiorē misisse vtrūꝙ quasi minorem. Qꝺ Augꝰ. improbat in. iiij. lib. de trini. illis cōtradicens. Non ideo inꝗt ar-

Aug. ꝺ tri. li. iiij. c. xix

bitrādū ē minorē eē filiū q̄ missus ē a prē: nec ideo minorē spm̄sctm̄ q̄ ⁊ pr̄ g̃ā misit ⁊ filius. Siue em̄ ꝓpt̄ visibilē creaturā: siue potiꝰ ꝓpt̄ p̄ncipij autoritatē vl' cōmēdationē: nō ꝓpt̄ ineq̄litatē vel ip̄arilitatē vel dissimitudinem sub̄e in sc̄pturis hec posita itelligunt̄. Nō ğ ideo dr̄ pat̄ misisse filiū vel spm̄sctm̄ q̄ ille esset maior ⁊ illi minores: sȝ maxime ꝓpt̄ autoritatē p̄ncipij ꝯmēdandā: ⁊ q̄ in visibili creatura nō sic ille apparuit. Ecce ostēsum ē q̄ sit missio filij: ⁊ q̄bus modis mittat̄.

Ista est distinctio. xv. in q̄ magr̄ postq̄ egit de p̄ncipio tp̄alis ꝓcessionis. s. q̄ dat̄ a patre ⁊ filio ⁊ suo mō a viris sanctis: h̄ inq̄rit vtruȝ a seip̄o det̄ vel mittat̄. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo inquirit vtꝝ spūssanctus a seip̄o mitti dici debeat. Secundo qualiter mitti a filio conuenit determinat. Tertio patrem nō posse dici missum insinuat. Primum facit a p̄ncipio vsq̄ ibi: Quo circa q̄rēdum est. Secundū ab inde vsq̄ ibi: Hic querit̄ cuȝ pater. Tertium ab inde ad finem distinctionis. Et hec ē sententia magistri in generali. In sp̄ali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus: quaꝝ p̄ma est: Spūssctūs sanctificando creaturam non solū a patre ⁊ filio: sȝ etiam a seip̄o tēp̄aliter mittit̄ ⁊ ꝓcedit. Et ꝓbat̄ sic: Op̄a trinitatis. s. patris et filij ⁊ spūssancti ad extra sunt indiuisa: sȝ ꝓcessio ⁊ missio ad sanctificandum creaturam ē opus trinitatis ad extra: ergo ē a tota trinitate ⁊ p̄ ꝯsequens non solum a patre ⁊ a filio: sȝ etiam a spūsancto. s. a seip̄o: vt dicit ꝓpositio. Huius rationis sententiam magr̄ explicat in textu querendo: an spūssctūs etiam mittit̄ ⁊ dat̄ a seip̄o. Et dicit q̄ sic: Nam ip̄e spūssanctus deus ē ⁊ donum ē. ⁊ ideo dat ⁊ datur: dat inq̄tum deus: ⁊ dat̄ inq̄tum donum ē. Et postea confirmat sententiam. s. q̄ spūssanctus mittat̄ ⁊ det̄ a seip̄o tripliciter. Primo p̄ hoc q̄ opera trinitatis ad extra sunt indiuisa. Secundo per hoc q̄ quicquid potest facere vna p̄sona ad extra: potest ⁊ alia. Si ergo potest pater dare ⁊ mittere spm̄sctm̄ sequit̄ q̄ ip̄e spiritussanctus etiam seip̄m pōt mittere ⁊ dare. Tertio p̄ simile de filio: de quo dicit beatus Augustinus in. ij. de trinitate: q̄ nō tm̄ missus a patre ⁊ filio: sed etiam a seip̄o: igit̄ ⁊c̄. Secunda ꝓpositio ē hec: Licet filius solum semel in carnem a tota trinitate mittat̄: frequēter tamen in castas mentes mitti nullatenus negat̄. Primā huius ꝯclusionis p̄tē magr̄ ꝓbat in textu. Et p̄mo q̄ solum semel missus sit in carnē: ⁊ hoc autoritate beati Augustini dicentis: q̄ p̄ter generationē eternaȝ quā q̄dā generationē appellāt: duobus modis missus ē. s. visibiliter in carnē: ⁊ inuisibiliter in mentē. Et hos modos missionis po[n]it Aug. ⁊ differt vna missio ab alia. Nam missio in carnem semel facta ē: missio xo in mentem pluries. Hec ille. Et q̄ in carnem sit missus a tota trinitate ꝓbat̄. Nam p̄mo q̄ sit missus a patre ⁊ spūsancto p̄ illud Esaie vbi p̄ ꝓphetam xp̄s dicit: Nunc misit me dn̄s ⁊ spiritus eius. Et q̄ sit missus a seip̄o: patet autoritate beati Augustini dicentis. ij. de tri. q̄ Marie ꝯceptus ⁊ partus opus trinitatis ē. Sc̄da huius ꝯclusiōis p̄s patet p̄ btm̄ Augustinum vbi. s̄. Tertia ꝓpositio ē hec: Nec filius nec spūssanctus est minor patre: non obstante q̄ pater non pōt dici missus: q̄ liter cūq̄ etiam mundo appareat. Et ꝓbat̄ sic: Ille nunq̄ conuenienter missus dici poterit qui nunq̄ ab alio ꝓcedit: sȝ omnis ꝓcessionis ē autor ⁊ p̄ncipium: sȝ ex quo talis est pater in diuinis: patet veritas ꝓpositionis. Istam rationem explicans magr̄ querit q̄re pater nō dicit̄ missus. Et r̄ndet q̄ ꝓpt̄ autoritatē s̄m quā pater a nullo est: ideo nec mitti pōt. Et p̄ hoc excludit errorē quorundā hereticoꝝ dicentiū filiū ⁊ spm̄sctm̄ esse minores patre: eo q̄ illi duo mittunt̄: ⁊ pater non. Qd̄ ꝓbat esse falsum autoritate beati Augustini. Et sic terminat̄ sententia huius distinctionis.

De missiōe spūssctī q̄ fit duobus mōis: visibiliter ⁊ iuisibiliter. a

DI. XVI

Nunc de spūsctō vidēdū ē p̄ter illā ineffabilē ⁊ eternā ꝓcessionē q̄ ꝓcedit a patre ⁊ filio: ⁊ non a seip̄o: q̄ sit eius tp̄alis ꝓcessio: q̄ dr̄ missio siue datio. Ad qd̄ dicimus: q̄ sic̄ filius duobus modis dr̄ mitti: vno q̄ visibilit̄ apparuit: altero q̄ inuisibilit̄ a castis mētibus p̄cipit̄. Ita ⁊ spūssc̄us a prē ⁊ filio ac a seip̄o duobus mōis ꝓcedere siue mitti siue dari dr̄: vno visibilit̄ altero iuisibilit̄. Datꝰ ē ei visibil' creature demōstratiōe: sic̄ in die pēthecostes: alijsq̄ vicibus: ⁊ datur quotidie inuisibiliter illabendo mentibus fidelium.

Priꝰ de illo mō missiōis q̄ fit visibiliter agit. b

Et primo agamꝰ d̄ illo missionis modo qui fit visibili specie. De hoc Aug. in. ij. li. de tri. ita ait: In ꝓmptu est intelligere de spūsancto cur missus ⁊ ip̄e dicat̄. Facta est em̄ quedā creature sp̄ēs ex tēp̄e in qua visibiliter ostenderet̄ spūssctūs: siue cū in ip̄m dn̄m corp̄ali specie columbe descendit: siue cū in die pēthecostes factus ē subito de celo sonus: q̄si ferret̄ flatꝰ vehemēs: ⁊ vise sūt ill' ligue diuise sic̄ ignis: q̄ ⁊ īsedit sup̄ vnūquēq̄ eoꝝ. Hec op̄atio visibilit̄ exp̄ssa ⁊ ocul' oblata mortalibus: missio spūssctī dicta ē: n̄ vt appareret eis ip̄sa sub̄a: q̄ ⁊ ip̄e inuisibil' ⁊ incōmutabil' est: sic̄ pr̄ ⁊ filius: sȝ vt exterioribꝰ visis corda hoīm cōmota a tp̄ali manifestatiōe veniētis: ad occultā et̄nitatē sp̄ p̄ntī ꝯuerterent̄. Ecce his verb̄ apit Aug. illū modū missionis q̄ visibiliter exhibet̄: cum tn̄ ip̄e spūs in sui natura nō videat̄: q̄ nec ī illis creatu-

Aug. de tri. ij. c. v.

ris magl erat q̃ in aliis: ſ ad aliud. In fi lis eni erat vt p eas ad hoies veniẽs oſtẽderet eſſe i ill' ad q̃s ille creature vẽiebãt Nõ eni ſpũſſanct' tpali motu tunc venit: vel in homines deſcẽdit: ſed p tpalẽ motum creature ſignificata ẽ ſpũalis ⁊ inuiſibilis ſpũſſcti infuſio. Et vt aptius dicã per illum moduz miſſionis ſpiritusſancti corporaliter exhibitum monſtrata eſt ſpiritualis ⁊ interior miſſio ſancti ſpiritus ſiue donatio deo agendum eſt.

Cuz filius ſit minor patre ſm formã creatã i qua apparuit: cur nõ et ſpũſſanctus ſimiliter. c

Sed prius querẽdum eſt: cũ fili' dicat minor pr̃e ſm miſſionẽ qua in forma creata apparuit: cur ⁊ ſpũſſctũs nõ dicat ſimilit' minor patre cũ in forma creata apparuit. Nam de filio q̃ minor ſit patre ſm formaz q̃ miſſus apparuit: apte oñdit Aug. in .iiij. li. d̃ trini. dicẽs: Miſit deus filium ſuum factuz ex muliere: factũ ſub lege: vſq̃ adeo paruũ vt factum: eo itaq̃ miſſum: quo factum. Fateamur ergo factum minorem: ⁊ intantum minorẽ inquantum factum: ⁊ intantum factum inquantum miſſum. Ecce habes: q: filius inquantum eſt miſſus: id eſt factus minor eſt patre. Cur ḡ ſpũſſanct' non dicat pr̃e minor: cũ ⁊ ipſe creaturã aſſumpſerit in qua apparuit: q: aliter ſpũs aſſumpſit creaturã in qua apparuit: aliter fili'. Nã filius accepit p vnionẽ: ſpiritus vero nõ Filius eni accepit hoiem ita vt fieret hõ. Spũs vero ſanctus non ita accepit colũbam vt fieret columba. De hoc Aug'. in ij. lib. de trinitate ita ait: Ideo nuſq̃ ſcriptũ eſt q̃ de' pater maior ſit ſpũſctõ: vel ſpũſſanctus minor patre: quia nõ ſic ẽ aſſumpta creatura i qua appareret ſpũſſanctus: ſicut aſſumpt' eſt fili' hois. in q̃ forma ipſi' dei v̱bi pſona pñtaret: nõ vt haberet verbũ dei ſicut alij ſcti ſapiẽtes: ſ q̃ ipſum verbum erat. Aliud eſt enim verbum in carne: aliud verbũ caro: id eſt aliud ẽ verbũ in hoie: aliud v̱bũ hõ. Caro eni p hoie poſita eſt in eo q̃ ait: Verbuz caro factũ ẽ. Nõ ḡ ſic aſſumpta eſt creatura in q̃ apparuit ſpũſſctũs: ſic aſſumpta ẽ caro illa ⁊ hũana forma ex virgine maria Nõ eni columbã vel illũ flatũ vl' illũ ignẽ btificauit ſibi q̃ i vnitatẽ pſone ↄiũxit in eternũ. Ex p̃dictis apte oñſum ẽ ſm q̃d filius dicat minor pr̃e: ⁊ quare fili' dicat minor patre et nõ ſpiritusſanctus.

De filio pbat (margin)

Aug. d̃ trini. li. iiij. ca. xix. Gal. iiij. (margin)

Aug. d̃ trini. lib. ij. ca. vj. (margin)

Joh. j. (margin)

Q̃ filius ſm q̃ hõ fact' eſt nõ m[...] patre: ſed ſpiritu ſancto: et etiam ſeipſo minor eſt. d

Notandum autẽ q̃ fili' ſm q̃ hõ factus eſt: nõ tm̃ pr̃e: ſed ſpũſancto ⁊ etiã ſeip̃o minor d̃r. Et q̃ etiã ſeip̃o minor dicat ſm formã ſerui. Aug. oſtẽdit in .j. li. de trinitate dicẽs: Errauerũt hoies ea q̃ de xp̃o ſm hoiem dicta ſũt ad ei' ſubam q̃ ſempiterna eſt trãſſerẽtes ſicut illd̃ qd̃ ip̃e dñs ait: Pat' maior me ẽ qd̃ ppt' formã ſui v̱itas dic̃: ſm quẽ modũ etiã ſeipſo minor ẽ filius. Quõ eni nõ etiã ſeip̃o minor factus ẽ qui ſeipm̃ exinaniuit formã ſui accipiẽs. Nõ eni ſic accepit formã ſui: vt amitteret formaz dei: in q̃ erat equalis patri. In forma ḡ dei vnigenit' pr̃is equalis eſt pr̃i. In forma ſerui etiã ſeip̃o minor eſt. Nõ ḡ imerito ſcriptura dicit vtrũq̃. ſ. et equalẽ pr̃i filium et patrẽ maiorẽ filio. Illud eni ppter dei formã h' aũt ppter formaz ſui intelligit. De h' eodẽ .ij. li. de trini. Aug. ait: Dei filius eſt equalis patri ſm dei formaz in q̃ eſt: et minor patre ſm formã ſerui quã accepit: in q̃ nõ m̃õ pr̃e: ſ etiam ſpũſctõ nec hoc tm̃: ſ etiã ſeip̃o minor inuentus eſt. Propter qd̃ vt idẽ in lib. contra Maximinũ ait: Nõ tm̃ pr̃e ſz etiã ſeipſo et ſpiritu ſancto minor factus eſt: ⁊ etiã minoratus paulominꝰ ab angelis. Eſt ḡ dei fili' vt ip̃e ait in .j. li. de tri. deo pr̃i i natura equalis habitu minor .i. in forma ſui quã accepit. His autoritatib' oſtendit apte filius ſm formam ſerui minor patre: ⁊ ſeip̃o et ſpiritu ſancto.

Aug. de trini. lib. j. ca. vij. (margin)

Joh. xiiij. (margin)

Phil'. ij. (margin)

Aug. d̃ trini. lib. ij. ca. j. (margin)

Idem d̃ trini. li. j. ca. vij. (margin)

Hylari' alit' dicit. ſ. q̃ pr̃ ſit maior nec filius tm̃ minor. e

Hylari' autẽ dicere videt q̃ pr̃ maior ſit filio: nec tm̃ filius minor patre. Pater eni d̃r maior ppt' autoritatẽ: q: in eo eſt autoritas generationis ſm quã dicit: Pater maior me ẽ. Et ap̃ls. Donauit ei nomẽ qd̃ eſt ſup omne nomẽ. Cum ergo ait: Pater maior me ẽ hoc eſt ac ſi diceret: donauit mihi nomẽ. Si ḡ (inq̃t Hylarius in .ix. lib. d̃ tri.) donantis autoritate pater maior eſt: nunq̃d p doni ↄfeſſionem filius minor eſt. Maior itaq̃ donans eſt: ſed minor iam nõ eſt

Joh. xiiij. (margin)

Phil'. ij. (margin)

Joh.x. cui vnũ esse donatur. ait enim: Ego ⁊ pater vnum sumus. Si nõ hoc donatur Jesu vt confitendus sit in gloria dei patris: minor patre est. Si autem in ea gloria dei donatur esse qua pater est habes et in donantis autoritate: q2 maior est: ⁊ i donati confessione quia vnũ sunt. Maior ita/ qꝫ pater filio est: ⁊ plane maior. cui tantũ donat esse quãtus est ipse cui innascibilitatis esse imaginẽ sacramento natiuitatis impartit: quẽ ex se in forma sua generat. Audisti lector q̃d sup hoc dicat Hylari⁹ cui⁹ verba vbicunqꝫ occurrerint diligenter nota: pieqꝫ intellige.

Ista est distinctio. xvj. in q̃ magister postq̃ egit de ꝓcessione spiritussancti temporali: incipit agere de missione eius visibili. Et circa hoc tria facit: Nam primo ostendit spiritũsanctum esse visibiliter missum. Secũdo subdit qualiter visibiles missiones filij et spiritussancti se habeãt ad inuicem. Tertio subiungit qualiter filius ⁊ spũssanctus ꝫm istas missiones se habeant ad patrẽ. Primum facit a principio distinctionis vsqꝫ ibi: Sꝫ prius querendum est. Secundũ ab inde vsqꝫ ibi: Hylarius autem dicere videtur. Tertium ꝟo ab inde vsqꝫ ad finem distinctionis. In speciali ꝟo sententia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionibus. quaruꝫ prima est hec: Spũssanct⁹ ad modũ filij ẽ missus dupliciter. s. visibilit̃ et inuisibiliter. Et probatur sic: Spũsscti tp̄alis missio ẽ creature sctificatio sed creature sanctificatio dupliciter fit. aliquãdo cũ apparentia alicuius visibilis signi. qñqꝫ ꝟo effectu soluꝫ interiori sine visibili signo. igit̃ missio spiritussancti est duplex. s. visibilis ⁊ inuisibilis. Istam rationem intendit mgr̄ in textu: vñ ꝓponit p̄mo. Sicut fili⁹ dupliciter ẽ missus. s. in carnẽ visibiliter: ⁊ ĩ castas mentes inuisibiliter. Sic spũssanct⁹ visibiliter apparuit in die penthecostes in specie linguarũ ignearum. alijsqꝫ vicibus in specie columbe: ⁊ quotidie illabit̃ mẽtib⁹ fideliũ inuisibiliter. Et subdit postea q̄ illa visibilis spũssancti missio nõ fuit nisi quedaꝫ ipsius apparentia vel manifestatio in corporali creatura: tanq̃ in signo manifestatiõis vt mgr̄ inducit in textu ex autoritate beati Augu. Secunda ꝓpositio est hec: Spiritussanctus nõ dicit̃ minor realiter tota trinitate ꝓpter ipsius visibilem missionẽ sicut filius propter suam. Hãc propositionem mgr̄ insinuans querit. Quare spiritussanctus rõne sue visibilis missionis nõ dicitur minor patre sicut fili⁹ ratione sue incarnationis seu visibilis missiõis dicitur minor tota trinitate. Et rñdet q̄ spiritussanct⁹ nõ assumpsit columbam vt esset columba. sed vt in ea appareret: ⁊ vt per eã designaret̃ inuisibilis missio. Filius autem assumpsit humanã naturã non solum vt in ea appareret: sed etiã vt esset hõ. Et idõ filius ꝫm illam suã visibilem missionẽ d̾r minor non solũ patre: sed etiã seipso ⁊ angelis vt ptꝫ ibi: Minuisti eũ paulominus ab angelis ⁊c̃. Ad qd̃ magister adducit multas autoritates. vt ptꝫ in littera.

Tertia ꝓpositio est hec: Pater autoritate donatiõis ẽ maior filio sibi essentialiter equali. Hãc propositionẽ ꝓbat mgr̄ autoritate Hylarij. ix. de tri. dicẽtis: Donãtis autoritate pater est maior nunq̃d ꝑ doni ꝯfessionem filius est minor. Maior itaqꝫ donãs est: sed minor iã nõ est: cui vnũ esse donat̃. Vñ patet hanc propositionem esse veram.

De missione spiritussancti qua inuisibiliter mittitur. a

Iam nũc accedamus ad signãdã missionem spũssancti q̃ inuisibiliter mittitur in corda fideliũ. Nam ipse spũssanct⁹ qui de⁹ est: ac tertia in trinitate ꝑsona (vt supra ostẽsum est) a patre ⁊ filio ac seipso tp̄aliter ꝓcedit: id est mittitur ac donat̃ fidelibus: sꝫ que sit ista missio siue donatio: vel quõ fiat cõsiderandum est.

DI. XVII De inuisibili spiritussancti missione.

Premittit̃ q̃ddam ad hãc ostensioneꝫ necessariũ scꝫ q̄ spũssctũs est charitas qua diligimus deuꝫ et proximum. b

Hoc aũt vt intelligibili⁹ doceri: ac pleni⁹ perspici valeat p̃mittẽdũ est quiddã ad h̊ valde necessariũ. Dictũ quidem est supra: et sacris autoritatib⁹ oñsum: q̄ spũssanct⁹ amor ẽ patris et filij q̊ se inuicẽ amant ⁊ nos. His auteꝫ addẽdũ ẽ: q̄ ip̃e idẽ spũssanct⁹ est amor siue charitas: q̃ nos diligim⁹ deũ ⁊ ꝓximũ q̃ charitas cũ ita ẽ i nob̃ vt nos faciat diligere deũ ⁊ ꝓxim: tũc spũssctũs d̾r mitti vl̃ dari nob̃: ⁊ q̊ diligit ip̃aꝫ dilectionẽ q̃ diligit ꝓxim: in eo ip̃o deũ diligit: q2 ip̃a dilectio de⁹ est. i. spũssctũs. j. Joh. iiij.

Autoritatib⁹ ita esse cõfirmat. c

Ne autẽ in re tanta aliq̃d de nr̃o ĩfluere videamur: sacris autoritatibus qd̃ dictũ est corroborem⁹. De h̊ Aug. in. viij. li. d̾ trini. ait: Qui ꝓximũ diligit: ꝯñs ẽ vt ip̃am p̄cipue dilectionẽ diligat. De⁹ aũt dilectio est. consequẽs g̊ est vt p̄cipue deũ diligat. Itẽ ĩ eodẽ. De⁹ dilectio est. vt ait Johes ap̃lus. Ut q̃d g̊imus ⁊ currim⁹ in sublimia celorũ ⁊ ima terrarꝫ querẽtes eũ qui est apd̃ nos: si nos apud eum esse velim⁹. Nemo dicat: nõ noui q̃d diligã: diligat frẽm: et diligat eandẽ dilectioneꝫ. Magis enim nouit dilectionem q̃ diligit q̃ꝫ fratrẽ quẽ diligit. Ecce iam potes notiorem deũ habere q̃ꝫ fratrem. Plane notiorẽ: q2 p̄sentiorẽ: q2 interiorem: q2 certiorem. Amplectere dilectionem deum: ⁊ dilectione amplectere deũ. Ip̃a ẽ dilectio q̃ oẽs bonos angelos et oẽs dei seruos ꝯsociat vinculo sanctitatis. Quãto ergo sanctiores sumus a tumore superbie: tanto sum⁹ dile=

Aug. d̾ tri. li. viij. ca. vij. vĩ viij.

j. Joh. iiij.

ctiōe pleniores: ⁊ q̄ nisi deo plenꝰ est qui plenus ē dilectiōe. His v̈bis satis ōndit Aug. ꝙ dilectio ipā q̄ diligimꝰ deū vł ꝓximū deꝰ est. Sꝫ adhuc aptiꝰ in eodem libro subdit dicēs: Dilectionē quā cōmendat Johānes apostolus attēdamꝰ. Qui diligit inquit fratreꝫ: in lumine manet: et scandalū in eo non est. Manifestū est ꝙ iusticie ꝑfectionē in fratris dilectione posuerit. Nam in quo scandalū nō est vtiqꝫ ꝑfectus est. Et tm̄ videt̄ dilectionē dei tacuisse: qđ nunq̄ꝫ faceret nisi q: in ipsa fraterna dilectione vult intelligi deū. Apertissime enim in eadem epistola paulopost ait: Ita dilectissimi diligamus inuicē: q: dilectio ex deo est: et oīs q̄ diligit ex deo natus ē: ⁊ cognouit deū. Qui nō diligit: nō cognouit deū: q: deus dilectio ē. Ista cōtextio satis aperte declarat eandē ipāꝫ fraternā dilectionem (nam fraterna dilectio est qua diligimꝰ inuicem) nō solū ex deo: sed etiā deū esse tanta autoritate predicari: scꝫ Johannis. Cum ergo de dilectione diligimus fratrem đ deo diligimꝰ fratrem. nec fieri potest vt eandem dilectionem non precipue diligamus qua fratrem diligimus: quoniam deus dilectio est. Item qui nō diligit fratrē nō est ī dilectione: et qui nō est in dilectione: nō est in deo: quia deus dilectio est. Ecce apte dicit fraternā dilectionē deū esse.

Aug. in eodē.

j. Joh. iiij.

j. Joh. iiij.

Qꝫ fraterna dilectio cū sit deus non est pater vel filius: vel spiritussanctus. d

Cū autē fraterna dilectio sit deus: nec pr̄ est nec filiꝰ: ſ tm̄ spūssanctꝰ q̄ ꝓprie in trinitate dilectio vł charitas dr̄. Vñ Aug. in. xv. li. de trini. Si in donis dei nihil est maiꝰ charitate: ⁊ nullū est maiꝰ donū dei q̄ꝫ spūssctūs q̄d consequentius est q̄ꝫ vt ipē sit charitas q̄ dicit̄ et deus ⁊ ex deo. Ita enim ait Johan. Dilectio ex deo est. Et paulopost. Deꝰ dilectio ē. Vbi manifestat eam se dilectionē dixisse deū quā dixit ex deo. deꝰ ḡ ex deo ē dilectio. Itē in eodem Johes volēs de hac re aptiꝰ loqui. In h̄ inquit cognoscimꝰ q: in ipso manemꝰ ⁊ ipse i nobis: q: đ spū suo dedit nob. Spūs itaqꝫ sanctꝰ de q̄ dedit nob facit nos i deo manere: ⁊ ipm̄ in nobis. h̄ aūt facit dilectio. Ipē ē ḡ deꝰ dilectio. Ipse igit̄ significat̄ vbi legitur: deus dilectio est. Ex his ergo apparet ꝙ spūssanctꝰ charitas est.

Aug. đ trini. li. xv. ca. xviij

j. Joh. iiij.

Qꝫ nō est dictū ꝑ cām illud: deus charitas ē: sicut illud: tu es patientia mea et spes mea. e

Sꝫ ne forte aliq̄s dicat illud esse dictū ꝑ expressionē cause: Deꝰ charitas est. s. ꝙ charitas sit ex deo ⁊ nō sit ipē deꝰ. sic̄ dr̄: Deꝰ nr̄a patiētia ē ⁊ spes: nō ꝙ ipē sit ista: ſ q: ista ex đo sūt occurrit Aug. ostendēs h̄ nō esse dictum ꝑ causam sicut illa. in. xv. libro de tri. ita dicens: Nō dicturi sumꝰ charitatē nō ꝓpterea esse dictam deū: ꝙ ipā charitas sit vlla substantia q̄ dei digna sit noīe: sed ꝙ donū sit dei: sicut dictum est deo: Tu es patientia mea. Non vtiqꝫ ideo dictū est: tu es patiētia mea: ꝙ dei substātia est nostra patientia: sed quia ab ipō nobis est. Vñ alibi: Ab ipso est patiētia mea. Hūc em̄ sensum facile refellit scp̄turarū ipā locutio. Tale est em̄: Tu es patiētia mea: quale est: Domine spes mea ⁊ deꝰ meus misericordia mea: ⁊ mlta similia. Nō est aūt dictuꝫ: Domine charitas mea aut tu es charitas mea: aut deus charitas mea. Sed ita dictū est: Deus charitas ē: sicut dictum est: deus spiritꝰ est. Hoc qui non discernit intellectum a dn̄o: nō expositionem querat a nobis. Nō em̄ aptiꝰ quicq̄ꝫ possumꝰ dicere. Deus ḡ charitas est. Ex ꝑdictis clarescit ꝙ spūssanctꝰ charitas est qua diligimus deū ⁊ ꝓximū vnde faciliꝰ est nobis ostendere quō spiritussanctus mittatur siue detur nobis.

Aug. đ trini. li. xv. ca. xvj.

Psal. lxx.

Psal. lxj.

Psal. lvij. et lviij.

j. Joh. iiij.

Quō spūssanctus mittat̄ vel detur nobis. f

Tūc enī mitti vel dari dr̄: cū ita i nobis est: vt faciat nos diligere deū ⁊ ꝓximū: ꝑ qđ manemꝰ i deo: et deus in nobis. Vñ Augꝰ. hunc missionis modū insinuās in. xv. li. de trini. ait: Deus spūssanctꝰ q̄ ꝓcedit ex deo cū datꝰ fuerit homini: accendit eū ad diligendū deū ⁊ ꝓximū: ⁊ ipse dilectio est. Non enī habet hō vnde diligat deuꝫ: nisi ex deo. Ecce quō dat̄ vel mittit̄ nobis spūssctūs ſm ꝙ dicitur datum siue donum. Quod donū cōmendat Augꝰ. explanās apertiꝰ quō detur in eodem libro. Dilectio inq̄t dei diffusa est in cordibus nostris: vt ait apostolus per spiritumsanctum qui datus est nobis. Nullum est isto dono dei

Aug. de trini. li. xv. ca. xvj.

Idem vbi. s. ca. xvij.

Rom. v.

excellentius. Solū est qđ diuidit inť filios regni et filios pditiōis. Danť ꝛ alia p spiritū munera: sed sine charitate nihil ꝓsunt.

Quō spūssanctꝰ deť: hic notatur.

Nisi ergo tm̄ impartiať cuiqꝫ spiritussanctus: vt eū dei et ꝓximi faciat amatorem: a sinistra nō transferť ad dexteraꝫ. Neqꝫ spūssanctus ꝓprie đ: donū nisi ꝓpter dilectionem: quaꝫ qui nō habuerit:

j. Coꝛ. xiij.

ꝛ si loquať omnibus linguis: ꝛ habuerit ꝓphiam ꝛ omnem sciam ꝛ omnem fidem et distribuerit oēm subam suā: ꝛ tradiderit coꝛpus suū ita vt ardeat: nō ei ꝓdest. Quantū ergo bonū est: sine quo ad eternam vitā neminē tanta bona perducunt. Ipsa vero dilectio vel charitas (nā vnius rei nomē ē vtrūqꝫ) pducit ad regnū. Dilectio ḡ q̄ deꝰ ē ꝛ ꝓprie ex deo ē spūssctūs est p quē diffundiť in coꝛdibꝰ nr̄is deus charitas: p quā nos tota inhabitat trinitas. Quo circa rectissime spūssctūs cuꝫ sit deꝰ: vocať etiā donū dei. Qđ donum ꝓpꝛie quid nisi charitas intelligendū est: q̄ pducit ad deū: ꝛ sine q̄ qđlibet aliud dei donū nō pducit ad deum.

Predicte autoritatis colligit summam.

Ecce hic capiť qđ supꝛa dictū erat. s. ꝙ charitas sit spūssanctus: ꝛ donū excellentiꝰ: et quō hoc donum. i. spūssanctus detur nobis. s. cuꝫ ita impartiť alicui. i. ita habet esse in aliquo vt eū faciat dei ꝛ ꝓximi amatoꝛē. Qđ cū facit: tunc aut dari diciť siue mitti alicui et tunc ille diciť ꝓpꝛie hr̄e spm̄ sctm̄.

Utrū cōcedendum sit ꝙ spūssanctus augeať in hoīe: vel magis vel minꝰ habeať vel detur. g

Hic queriť si charitas spiritussanctꝰ est: cuꝫ ipsa augeať et minuatur in homīe et magis ꝛ minꝰ p diuersa tempoꝛa habeať: vtrū concedendū sit ꝙ spiritussanctus augeatur vel minuatur in homine ꝛ magis et minus habeatur? Si enim in homine augetur: ꝛ magis vel minꝰ datur ꝛ habetur: mutabilis esse videtur. deus aūt omnino immutabilis est. Videť ergo ꝙ vel spūssanctus nō sit charitas: vel charitas non augeať vel minuatur in homīe.

An spūssctūs deť habenti et non habenti.

Item charitas et nō habenti dať vt habeat: et habenti vt plenius habeat. Si ergo spiritussanctꝰ charitas est et non habenti datur vt habeat: et habenti vt plenius habeat. Sed quō dať non habenti: cū ipse vt deus sit vbiqꝫ: et in omnibus creaturis totus: ꝛ quō plenius dať vel habeť sine sui mutatiōe.

Responsio ad primā q̄stionē. h

His itaqꝫ respondemꝰ dicentes ꝙ spūssanctꝰ siue charitas penitus immutabilis est: nec in se augeť vel minuiť: nec in se recipit magis vel minus: ſ in hoīe vel potiꝰ homini augetur et minuiť: et magis vel minꝰ dať vel habetur. sic̄ deꝰ diciť magnificari et exaltari in nobis qui tm̄ in se nec magnificatur nec exaltatur.

Hic ponit illius dubij solutiōē

Unde propheta: Accedat homo ad coꝛ altū et exaltabitur deꝰ.

Psal. lxiij.

Super quem locum ait autoꝛitas. Deus nō in se: sed in coꝛde homīs grandescit. Sic ergo spūssanctꝰ homini dať: et datꝰ amplius datur. i. augetur. ꝛ magis ꝛ minus habetur et tm̄ immutabilis existit.

Responsio ad secundam. i

Cumqꝫ vbiqꝫ sit ꝛ in omni creatura totꝰ: sunt tm̄ multi qui eū nō habēt. Nō em̄ oēs spiritūsanctū habent in quibus est: alioquin et irrationabiles creature haberēt spiritūsanctuꝫ quod fidei pietas nō admittit.

Autoꝛitate confirmat vtrāqꝫ responsionem. k

Ut aūt certiꝰ fiat qđ diximꝰ: autoꝛitate cōfirmamus. ꝙ spiritussanctꝰ magis ac minꝰ pcipiať et hoī augeať: ꝛ nō hn̄ti deť: ꝛ hn̄ti vt plꝰ habeatur.

Hic ponit ꝯfirmationē predicte ꝯclusiōis.

Aug. oñdit sup Joh. dicens: Sine spūsctō ꝯstat nos xp̄m nō diligere: et eiꝰ mādata seruare non posse: ꝛ id nos posse atqꝫ agere tāto minꝰ q̄to illū pcipimꝰ minus. tāto vero ampliꝰ q̄to illū pcipimꝰ amplius. Ideoqꝫ nō solū nō hn̄ti: veꝝ etiaꝫ habēti nō incassum ꝓmittiť. Nō hn̄ti quidē vt habeať. habēti aūt vt amplius habeať. Nā si ab alio minꝰ ꝛ ab alio ampliꝰ nō habereť: sanctꝰ Helyseus sctō Helye nō diceret: Spūs q̄ est i te: duplo sit i me.

iiij. Regū. ij.

Xp̄o aūt q̄ est dei filiꝰ nō ad mēsuraꝫ datus est spūs.

Joh. iij.

Neqꝫ em̄ sine grā spūsscti est mediatoꝛ dei ꝛ hoīm hō xp̄s. Qꝛ em̄ ē vnigenitus dei filiꝰ equalis pr̄i: nō est gr̄e ſꝫ nature. Qꝛ aūt in vnitatē psone vnigeniti assumptꝰ est hō: gr̄e est: nō nature. Ceteris aūt ad mensurā dať: et datꝰ addiť: donec vnicuiqꝫ ꝓ modo sue perfectiōis ꝓpꝛia mēsura compleať. Ecce expꝛesse habes ꝙ spiritussanctus magis et minꝰ dať vel accipiť: ꝛ hoī datꝰ augeť: et habēti et

nō hn̄ti dat: q2 spūssctūs ē charitas q̄ nō hn̄ti dat: ⁊ i hn̄te auget ⁊ pficit. Immo vt veri⁹ ⁊ magl ppe loquar: hōi ea pficit et deficit aliqn̄: ⁊ tūc ipa d2 pficere vl' deficere. q̄ tn̄ nec pficit nec deficit i se: q2 de⁹

Augustinus. est. vn̄ Aug. i omel. ix. sup epistolā Joh. ait: Probet se quisq3 q̄tū in illo pfecerit charitas: vel poti⁹ q̄tum ipse in charitate pfecerit. Nam si charitas de⁹ est: nec deficit nec pficit. Sic ergo in te pficere dicit charitas: q2 tu in ea pficis. Ecce quomodo intelligendū sit cū dicit spūssanct⁹ augeri in nobis: quia nos in eo sc3 proficimus sic et alia huiusmodi.

Qr aliqui dicunt spiritū sanctum nō esse charitate3 qua diligimus deū et proximum. l

Supra dictu3 ē q spūssctūs charitas ē pr̄is et filij q̄ se inuicē

Rom. v. diligūt ⁊ nos: ⁊ ipe idē est charitas q̄ diffundit in cordib⁹ nr̄is ad diligendū deū ⁊ pximū. Horum alterū omnes catholici concedunt. s. q spūssanctus sit charitas pr̄is et filij. Qr autē ipse idē sit charitas q̄ diligimus deū et pximū a plerisq3 negat.

Autoritates q̄ vident pro eis facere. Dicunt em̄: Si spūssanctus charitas est patris ⁊ filij et nostra. eadē g̃ charitas est qua de⁹ diligit nos: et qua nos diligim⁹ eum. Hoc aūt sanctoꝝ autoritates nega-

Augustinus. re vident. Dicit em̄ Aug. in li. de spiritu et lr̄a. Unde est dilectio nisi vn̄ et ipsa fides. i. a spūsancto. Nō esset em̄ in nobis: nisi diffunderet in cordib⁹ nr̄is p spiritū. Charitas aūt dei dicta est diffundi in cordib⁹ nr̄is: nō q̄ nos ipe diligit: s3 q̄ nos facit dilectores suos. Sicut iusticia dī dicitur q̄ nos iusti ei⁹ munere efficimur: ⁊ dn̄i sal⁹ q̄ nos saluat: ⁊ fides xp̄i q̄ nos fideles facit. His vbis videt mōstrari distinctio int charitatē q̄ nos deus diligit: ⁊ q̄ nos diligim⁹. Et sicut iusticia nr̄a d2 dei: non q ipse sit ea iustus: s3 q2 ea nos iustos facit. similiter ⁊ fides et salus. sic videt dicta dei charitas que ē in nobis: nō q ipe ea diligat: s3 q2 ea nos diligere facit. De

Aug. d trini. li. xv. ca. xvj. hoc etiā idem Aug. in lib. xv. d trini. ait: Cū Johes cōmemorasset dei dilectione3 nō q̄ nos eū: s3 qua ipse dilexit nos: ⁊ misit filiū suu3 liberatorē p pctis nr̄is. Ecce ⁊ h videt māifeste diuidere dilectionē q̄ nos diligim⁹ deū ab ea q̄ ipe diligit nos.

Ex vbis autoritatum argumentādo procedit. Si ergo inquiunt spiritussanctus dilectio est qua de⁹ diligit: et qua nos diligimus duplex dilectio est. imo duo diuersa est qd absurdū et a veritate lōge ē. Nō est g̃ dilectio qua diligim⁹: sed qua de⁹ tm̄ diligit nos.

Responsio ad predicta determinans autoritates. m

His respōdemus pdictaꝝ autoritatū vba determinātes h modo: Charitas dī dicta ē diffundi i cordibus nr̄is: non q̄ ipe nos diligit s3 q̄ nos diligere fac ⁊c. His vbis nō diuidit nec diuersa oñdit charitas q̄ de⁹ nos diligit ab ea q̄ nos diligim⁹: s3 poti⁹ cū sit vna et eadē charitas: ⁊ dicat ipa dei charitas ⁊ diuersis d causis et ratiōib⁹ dei charitas appellari in scptura ostēdit. Dicit em̄ dī charitas: vel q2 de⁹ ea diligit nos: vel q2 nos ea suos dilectores facit.

Detmiatio pme autoritatis. n

Lu3 ergo ab apostolo d2 charitas dei diffundi in cordib⁹ nr̄is. nō est dicta charitas dei qua diligit nos: sed q̄ facit nos diligere. i. nō ibi ap- Rom. v.
pellat charitas dī: eo q deus nos ea diligit: s3 eo q nos ea sui dilectores facit. Et q ea rōne possit dici charitas dei: q2 nos ea diligere facit: ex simili genere locutōis ostēdit. sic d2 iusticia dei qua nos iustificat ⁊ dn̄i salus q̄ nos saluat: et fides christi quas nos fideles facit.

Determinatio secunde. o

Similiter ⁊ aliam exponimus autoritatē: vbi ait dilectiōe3 dei cōmemorari: nō q̄ nos eu3: s3 qua ipse dilexit nos: ac si diceret: cōmemorat dilectionē dei. nō s̄m q ea nos diligim⁹ deū sed s̄m q ipse ea diligit nos.

Aliud obijciunt. p

S3 aliud ē inquiunt qd magis vrget. dixit em̄ supra Aug. q dilectio ē a spūsctō: a q̄ fides. Sicut g̃ fides nō ē spūssanctus a q̄ est: ita nec charitas. Quō g̃ spūssctūs ē si ab ipō est. Nam si ab ipō est: ⁊ ipe est: g̃ spūssctūs a seipō est. Ad qd dicim⁹. Spūssanct⁹ q̄dem a se Responsio.
ipso nō est: s3 tn̄ a seipso dat nobis: vt supra dictum est: dat em̄ seipm nobis spūs. sanctus. Et ex hoc sensu dictū est: q charitas ab ipso est in nobis: ⁊ tamē ipa spūssanctus est. Fides autem est a spūsancto

⁊ nō est spūssanct⁹: q₂ donū vel datū solū-
modo est: non deus dans.

¶ Ꝙ alias inducūt rōnes et autori-
tates ad idem probandum. q

Alias quoqȝ īdu-
cunt rōnes ad idem ostendendū. s. ꝙ cha
ritas nō sit spūssctūs: q₂ charitas affectio
mētis ē ⁊ motus animi. spūssanct⁹ ꝟo nō
est affectio animi vel motus mentis quia
spiritussanctus immutabilis est ⁊ increa-
tus: non est ergo charitas.

Ꝙ charitas est mot⁹ vel affectio
animi. r

Quod autē chari
tas sit affectio animi ⁊ mot⁹ mētis: autori
tatib⁹ ꝯfirmāt. Dicit em̄ Aug. in. iij. li. de
doctria xp̄iana. Charitatē voco motum
Aug. in li. de moribus ecclesie ca. iiij. animi ad fruendū deo ꝓpt̄ ip̄m: ⁊ se ac ꝓ-
ximo ꝓpt̄ deū. Idem in li. ꝺ moribus ec
clesie catholice: tractans illud verbū aplī
Roṁ. viij. Nec mors nec vita poterit nos separare
a charitate ꝺi. Charitas ꝺi inq̄t dicta est
virt⁹ q̄ animi nr̄i rectissima affectio est: q̄
cōiūgit nos deo: q̄ eū diligim⁹. Ecce his
ꝟbis exp̄mit̄ ꝙ charitas ē affectio ⁊ mo-
tus animi ac ꝑ h̊ nō videt̄ esse spūssctūs.

Responsio determinans auto
ritates. s

Ad quod dicimus
h̊ ita dictū eē sic̄ ꝺ₂: De⁹ ē spes nr̄a ⁊ pati
entia nr̄a: q₂ fac̄ nos spare ⁊ pati: ita cha-
ritas ꝺ₂ esse mot⁹ siue affectio animi: q₂ ꝑ
eā mouet̄ ⁊ afficit̄ anim⁹ ad diligēdū deū
Nō aūt mireris si charitas cū sit spūssan-
Sap. viij. ct⁹ dicat̄ mot⁹ mētis: cū etiā i li. Sap. di-
Sap. vij. cat̄ ꝺ spū sapie: q̄ attigit a fine vsqȝ ad finē
q̄ ē act⁹ mobil̄: cert⁹: icoinq̄nat⁹ Qꝺ ñ iō
ꝺ₂ ꝙ sapia sit mobile aliq̄d vl̄ act⁹ aliq̄s: ꝫ
q₂ sui imobilitate oia attigit nō locali mo
tu: ꝫ vt vbiqȝ sp sit: ⁊ nusqȝ iclusa teneat̄.
Sic g̊ charitas ꝺ₂ mot⁹ animi: ñ ꝙ ip̄a sit
mot⁹ vl̄ affectio vl̄ virt⁹ animi: ꝫ q₂ ꝑ eaȝ
q̄si eēt virt⁹: afficit̄ mens ⁊ mouet̄. Sȝ si
charitas spūssctūs est q̄ opat̄ in singul̄ ꝓ-
ut vult. cū ꝑ eū mens hoīs afficiat̄ ⁊ mo-
ueat̄ ad credēdū vel sperandū ⁊ hmōi sic̄
ad diligēdū. quare nō sic ꝺ₂ charitas mo
tus vel affectio mētis ad credēdū: vel spe
randū sicut ad diligēdū? Ad qꝺ sane di-
ci pōt: q₂ alios act⁹ atqȝ mot⁹ ꝟtutū opat̄
charitas. i. spūssanctus mediantibus vir-
tutib⁹ q̄ꝝ act⁹ sūt vtpote actū fidei. i. crē
dere fide media: ⁊ actū spei. i. sperare me-
dia spe. Per fidē em̄ ⁊ speȝ p̄dictos opa-
tur act⁹. Diligēdi ꝟo actū ꝑ se tm̄: sine ali
cui⁹ ꝟtutis medio opat̄. i. diligere. Alit̄
g̊ hūc actū opat̄ q̄ȝ alios ꝟtutū act⁹. Iō-
qȝ differēter de h̊ ⁊ ꝺ alijs loquit̄ scp̄tura
que istū specialit̄ charitati tribuit. Est g̊
charitas vere spūssctūs. vñ Aug. p̄missū
verbū aplī tractās in eodē li. charitatē di
cit esse bonū: q̄ nil melius est: ⁊ ꝑ h̊ ip̄am Roṁ. viij.
esse deuȝ significat dicēs: Si nulla res ab
ei⁹ charitate nos separat: quid esse nō so-
lum meli⁹: sed etiam certi⁹ hoc bono po-
test? Ecce dicit quia charitate nihil meli-
us est. Charitas ergo spiritussanctus est Cor. xij.
qui deus est: et donum dei siue datum.
qui diuidit singulis fidelibus dona: nec
ipse diuiditur: sed indiuisus singulis da-
tur. vnde Aug⁹. vbi Iohānes dicit non
ad mensuram christo dari spiritū ait: Ce
teris ꝟo diuiditur: non quidem ipse spi-
ritus sed dona eius.

An cōcedendum sit ꝙ per donū
dentur dona. t

Hic queritur cum
spūssanct⁹ ꝑ quem diuidunt̄ dona ipse sit
donū: vtꝝ cōcedendū sit ꝙ ꝑ donum di-
uidant̄ ac dentur dona? Ad qꝺ dicimus
q₂ ꝑ donū qꝺ est spūssanct⁹: singul̄ ꝓpria
diuidunt̄ ⁊ ip̄m cōiter omnes boni hn̄t.
vnde Aug⁹. in. xv. li. ꝺ trinitate ait: Per Aug. ꝺ tri. li. xv. ca. xvij.
donū qꝺ est spiritussanctus in commune
omnibus membris christi: multa dona q̄
sunt quibusqȝ ꝓpria diuidunt̄. Non em̄
singuli quiqȝ habent omnia: ꝫ hi illa: alij
alia. Quis ip̄m donuȝ a quo cuiqȝ ꝓpria
diuiduntur oēs habeāt. i. spm̄sctm̄. Ecce
aperte dicit ꝑ donum dona donari.

Ista ē distinctio decimaseptima
in qua mgr̄ postq̄ȝ egit de missiōe spūssancti visibilī
sub speciebus creatis agit ꝺ missiōe eius inuisibilī
ꝑ infusionem charitatis. Et tria p̄ncipaliter facit.
Primo em̄ ostēdit q̄d charitas ꝫm essentiam dicat̄.
Scꝺo subdit quō in nobis augeat̄. Tertio ꝯcludit
quō actū dilectiōis in nobis opat̄. Primū facit vs-
qȝ ibi: Hic queritur si spūssanct⁹ charitas est. Se-
cundum ab inde vsqȝ ibi: Supra dictum est ꝙ spūs
sanctus est charitas. Tertiū ꝟo vsqȝ ad finē distin
ctionis: ⁊ hec in generali. In speciali sn̄ia mgr̄i stat
in tribus ꝓpositionib⁹: quarū prima est: Spūssan
ctus existens charitas q̄ deum ⁊ ꝓximuȝ diligim⁹
tunc nobis inuisibilis mittitur vel datur cū tal̄ē di-
lectionem in nobis efficit vel operat̄. Et ꝓbat̄ sic:
Sola charitas que facit nos in deo manere et deū
in nobis. est maximū dei donum. spiritussanct⁹ qui

est maximum vel donum facit deum esse in nobis et nos manere in deo. igitur solus spiritussanctus est charitas. Hanc sententiam magister ponens in littera dicit quod spiritussanctus qui temporaliter missione datur inuisibiliter: est charitas qua deum et proximum diligimus. Et tunc inuisibiliter mittitur vel datur cum huiusmodi dilectione dei et proximi in nobis occulte operatur. Et hoc probat magister auctoritate beati Augustini. Postea magister excludit instantiam qua posset dici deum esse charitatem: et hoc debere intelligi per causalitatem: sicut etiam dicitur. Deus est patientia nostra et spes nostra: quia patientiam et spem in nobis operatur: et causat: sic etiam dici debeat deum esse charitatem .i. charitatem in nobis causans. Sed hoc remouet magister et dixit quod hoc nomen consonat sacre scripture in qua bene reperitur. Deus patientia mea et spes mea: sed nullibi inuenitur dictum. Deus charitas mea vel aliquid talium sed simpliciter dicitur. Deus charitas est: quod non fieret nisi essentialiter charitas esset.

Secunda propositio est hec: Spiritumsanctum qui charitas est in nobis augeri vel minui secundum quod in ipso proficimus vel deficimus nullatenus catholice est negandum. Et probatur sic. Illud catholice de deo non negatur quod conuenienti similitudine in sacrascriptura concessum communiter reperitur: sed spiritumsanctum in nobis augeri vel minui secundum quod in ipso proficimus vel deficimus est huiusmodi. igitur illud catholice non negatur Argumentum apparet euidens et maior: sed minoris probationem magister ponit in textu: vbi obijcit contra sententiam in prima propositione .s. quod spiritussanctus sit charitas: sequitur quod sicut charitas augeretur in homine: et non habenti daretur vt eam habeat: et habenti vt plenius eam habeat: sic etiam spiritussanctus augeretur et minueretur in homine: et daretur non habenti: que omnia sunt inconuenientia: vt apparet: eo quod videretur ponere mutationem in deo: et ipsum non esse vbique. Ad quam magister respondet dicens spiritussanctus qui charitas sine omni mutatione augeri vel minui: et dari non habenti dicitur: quia non recipit magis aut minus in se essentialiter: sed in homine: et non augetur nec minuitur sibi: sed potius ipsi homini: vel in ipso homine a quo magis vel minus habetur. sic dicitur etiam in nobis magnificari vel exaltari licet tamen in se magnificetur vel exaltetur. Dicitur etiam dari non habenti: non quod alicubi veniat vbi prius non fuit: quod esse non potest cum sit vbique: sed quia alio modo alicubi esse incipit qualiter ibi prius non fuit. Postea adducit plures auctoritates quibus probat spiritumsanctum ab aliquibus magis et ab aliquibus minus haberi: exemplificans illud per Helyseum prophetam qui duplicem Helye petijt spiritum. Per alias etiam auctoritates probat quod virtus dicitur proficere eo quod homo in ea proficit. Tertia propositio est hec: Spiritussanctus actum diligendi per seipsum sine virtute media in nobis operatur. probatur sic. Et eodem argumento arguit contra prius dicta .s. quod spiritussanctus dicitur charitas: et arguit sic. Dilectio qua nos diligimus deum non est dilectio qua deus diligit nos. igitur charitas qua nos diligimus deum non est spiritussanctus. consequentia tenet pro tanto quod dilectio qua nos diligit deus est spiritussanctus: et ergo illa qua nos diligimus deum non est illa qua deus diligit nos: sequitur nostram charitatem non esse spiritumsanctum. Assumptum vero patet per auctoritatem beati Augustini: que habetur .ix. c. huius distinctionis. Ad argumentum respondet magister negando antecedens. Ad auctoritatem beati Augustini respondet magister quod .b. Augustinus noluit dicere illis verbis quod alia esset charitas qua deus diligit nos et alia qua nos diligimus deum. Sed voluit dicere quod nomen charitatis conuenit deo non solum quia ipse diligit nos: sed etiam quia nos per ipsam sui dilectores facit. Secundo obijcit contra idem. Nihil est a seipso sed charitas est ab ipso spiritusancto. igitur charitas non est ipse spiritussanctus. Minorem probat magister auctoritate Augustini dicentis quod dilectio qua deum diligimus est a spiritusancto: sicut fides qua in deum credimus. Ad quod respondet magister dicens quod non est inconueniens idem esse a seipso non simpliciter: sed quia a seipso datur nobis. Et tamen ad hoc dicit .b. Augustinus quod charitas a spiritusancto est et ipsa charitas est spiritussanctus. Fides autem quia non est deus datus: sed aliquid a deo datum. Tertio obijcit. Nulla affectio est essentialiter spiritussanctus: sed charitas qua nos deum diligimus est affectio animi: igitur non est spiritussanctus. Minor est .b. Aug. dicentis. Charitatem voco motum animi etc. Et respondet magister dicens quod charitas ideo dicitur motus animi: quia nos ad diligendum effectiue mouet. Nec mirum est quod charitas que spiritussanctus est dicitur motus animi: cum de ipso diuina sapientia dicatur quod sit mobilior omnibus mobilibus. Istis autem sic positis magister soluit duas questiones. Quarum vna sumitur ex responsione iam vltimo dicta. Nam ex quo charitas mouet mentem ita bene ad credendum et ad sperandum sicut ad diligendum: quare non ita bene dicitur affectio mentis ad credendum ad sperandum sicut ad diligendum. Respondet magister quod hoc non potest fieri ideo: quia charitas siue spiritussanctus alios actus et motus virtutum operatur mediantibus habitibus infusis: vtpote credere mediante habitu fidei: sperare mediante habitu spei: sed actum diligendi per se sine quocunque habitu operatur. Alia questio. Utrum per donum quod est spiritussanctus dentur alia omnia dona. Et respondet quod sic: et tamen non omnes qui habent spiritumsanctum habent omnia dona: sed aliqui illa: aliqui ista: et sic de aliis. Et predicta opinio magistri non tenetur nec debite soluit obiectionem. igitur etc.

Utrum eadem ratione spiritussanctus dicatur donum et datum siue donatum.

a

De temporali processione spiritussancti quantum ad proprietatem per quam natus est temporaliter procedere.

Preterea diligenter considerandum est cum spiritussanctus dicatur donum et datum: vtrum et eadem ratione vtrumque nomen ei conueniat: quod vtique videri potest.

Quare ita esse videtur.

b

Cum enim idem sit spiritumsanctum dari: et spiritumsanctum donari: ex eadem ratione videtur spiritussanctus dici datum et donum. Hoc etiam videtur Augustinus significare in .xv. li. de tri. cum ait: Spiritussanctus in tantum donum dei est inquantum datur eis quibus datur: apud se autem deus est et si nemini datur. Ecce aperte dicit spiritumsanctum donum appellari: quia datur. Si autem ex eo tantum appellatur donum: quia datur non ab eterno fuit donum: quia non datur nisi ex tempore.

Augustinus.

Responsio quare datum siue donatum dicatur spiritussanctus.

c

Ad quod dicimus quia spiritussanctus et donum dicitur et datum siue donatum: sed datum siue donatum ex eo tantum dicitur: quia datur vel donatur: quod habet tantum ex tempore

Hic quare donum. d

Donum vero dici

tur non ex eo tm̃ q̄ donet̃: ſ3 ex ꝓprietate quã habuit ab eterno. vñ ⁊ ab eterno fuit donũ. Sempit̃ne em̃ donũ fuit nõ q2 daret̃: ſ3 q2 ꝓceſſit a pr̃e ⁊ filio. Vñ Augu. in iiij. li. de tri. ait. Sicut natũ eē ē filio a pr̃e eſſe: ita ſpũiſctõ donũ dei eſſe eſt a pr̃e ⁊ a filio ꝓcedere: hic apte oſtẽdit̃ q̄ ſpũſſctũs eo donũ eſt q̄ ꝓcedit a pr̃e ⁊ a filio: ſicut filius eo ē a pr̃e q̄ nat⁹ ē ab eo. Nõ em̃ idez eſt filio eē a pr̃e ⁊ ſpũiſancto. i. nõ ea ꝓprietate fili⁹ dr̃ eē a pr̃e q̃ ſpũſſctũs. Nã fili⁹ dr̃ eē a pr̃e: q2 genit⁹ ē ab eo. Spũſſctũs vo dr̃ eē a pr̃e ⁊ a filio: q2 ſpũſſctũs eſt donuz pr̃is ⁊ filij. i. q2 ꝓcedit ab vtroq3. Eo em̃ dr̃ ſpũs quo donũ: ⁊ eo donũ quo ꝓcedẽſ Vñ Aug. in. v. li. de tri. ait. Spũſſctũs q̃ nõ eſt trinitas: ſ3 in trinitate itelligit̃: in eo q̄ ꝓprie dr̃ ſpũſſctũs: relatiue dr̃: cũ ⁊ ad pr̃em ⁊ filiũ refert̃: q2 ſpũſſctũs ⁊ pr̃is ⁊ filij ſpũs eſt: ſ3 ipſa relatio nõ appet in hoc noĩe. Appet aũt cũ dr̃ donũ dei. donũ ē em̃ pr̃is ⁊ filij: q2 ⁊ a pr̃e procedit ⁊ a filio. Ecce his vbis apte oſtẽdit̃ eadẽ relatiõe dici ſpm̃ſctm̃ ⁊ donũ. Donum aũt q2 ꝓcedit a pr̃e ⁊ filio. Proprietas ergo qua dr̃ ſpũſſctũs vel donũ ꝓceſſio ipa eſt de qua poſt pleni⁹ agemus cũ alijs. Cũ g͛ ab eterno ꝓceſſerit ab vtroq3 ⁊ ab eterno donũ fuit: nõ g͛ ſpũſſctũs eo tm̃ dicitur donũ q2 donatur: nam ⁊ ante fuit donũ q̃3 donaretur. Vñ Aug. in. v. li. de tri. Semp ſpũſſctũs ꝓcedit: ⁊ non ex tpe: ſ3 ab eternitate ꝓcedit. Sed q2 ſic ꝓcedebat vt eſſet donabile: iã donũ erat anteq̃3 eſſet cui donaret̃ Aliter em̃ intelligit̃ cũ dicit̃ donum: alit̃ cum dicitur donatum: nam donũ põt eſſe etiam anteq̃3 detur: donatum autem niſi datũ fuerit nullo modo dici põt. Sempiterne ergo ſpũſſctũs eſt donũ: temporalit̃ autẽ donatum. His verbis apte oſtẽdit̃: q̄ ſicut ſpũſſanct⁹ ab eterno procedit: ita ab eterno donum eſt: non q2 donaretur a patre filio: vel a filio patri: ſ3 q2 ab eterno proceſſit donabilis.

Quid ſit filio eē a pr̃e ⁊ ſpũi ſctõ.

Augu. de tri. li. v. c. xj.

Eo dr̃ ſpũſſanct⁹ q̃ donuz: ⁊ eo donũ q̃ ꝓcedens.

Q2 ſp ꝓcedit ſpũſſctũs.

Querit̃ cui donabilis. e

Sed queritur cui

donabilis vtrum patri ⁊ filio: an tm̃ nob qui nondum eram⁹? Si aũt nõ erat donabilis patri ⁊ filio ſ3 tm̃ nobis: ⁊ ex eo donũ erat: q2 ſic donabilis ꝓcedebat: videt̃ q̄ filius ſemp eadem rõne donum fuerit: q2 ab eterno ꝓceſſit a pr̃e donabilis nobis i tpe: nã ⁊ de filio legit̃ q̄ dat⁹ eſt nob. Ad qđ dicim⁹: q2 ſpũſſctũs nob tm̃ nõ pr̃i vel filio donabilis ꝓceſſit: ſicut ⁊ nobis tantũ dat⁹ eſt. Et fili⁹ vere dat⁹ ē nob: ⁊ ab eterno ꝓceſſit a pr̃e: non vt donabilis tantũ ſ3 vt genit⁹ qui ⁊ donari poſſet: Proceſſit ergo vt genitus ⁊ donabilis: ſed ſpiritusſanct⁹ nõ ꝓcedit vt genit⁹: ſed tãtũ vt donum. Donum aũt ſemper fuit: non ſolum q2 donabilis: ſed quia ab vtroq3 ꝓceſſit: ⁊ q2 donabilis fuit. Vñ Augu. in. v. lib. de trinita. ait: Eo ipſo q̄ daturus erat eũ dš iam donum erat etiam anteq̃3 daretur: ⁊ ideo donabilis eſt: ſed aliter donabil' q̃3 filius: nam ⁊ aliter datur ⁊ aliter ꝓceſſit q̃3 filius. Filij em̃ ꝓceſſio genitura eſt vel natiuitas. Spũſſancti vo ꝓceſſio natiuitas non eſt: vtraq3 vero ineffabilis eſt.

Eſa. ix.

Q2 fili⁹ ꝓceſſit vt genit⁹ ⁊ donabil': ſpũſſctũs vo vt donũ ⁊ donatũ: q2 ꝓcedit ab vtroq3: ⁊ q2 donabilis eſt.

Eſa. liij.

Q2 ſicut filius naſcẽdo accepit nõ tãtũ vt eſſet fili⁹: ſed etiã eſſentia ita ⁊ ſpiritusſanct⁹ ꝓcedendo accepit nõ tm̃ vt eſſet donũ: ſed etiam vt eſſet eſſentia. f

Et notãdum q̄ ſi-

cut filius naſcendo accepit: non tm̃ vt filius ſit ſed omnino vt ſit: ⁊ vt ipſa ſubſtantia ſit: ita ⁊ ſpũſſanct⁹ a pr̃e ⁊ filio procedẽdo accepit nõ tm̃ vt ſpũſſanctus ſit vel donum: ſed etiam vt omnino ſit: ⁊ vt ſba ſit: qđ vtiq3 non accepit ex eo quo dat̃: nam cum non detur niſi ex tpe: ſi hoc haberet ex eo q̄ datur accepiſſet ergo ex tpe vt eſſet. Vñ Aug. in. v. li. de trin. Filius nõ ſ3 tm̃ habet naſcẽdo vt ſit fili⁹: ſ3 omnino vt ſit. Queritur ergo: vtrum ſpũſſanctus eo q̄ datur habeat nõ tm̃ vt donum ſit: ſ3 omnino vt ſit? Quod ſi non eſt niſi q2 datur id eſt ſi non habet eſſe niſi eo q̄ datur: ſicut filius naſcendo habet nõ tm̃ vt ſit filius qđ relatiue dicitur: ſed omnino vt ſit ipſa ſubſtantia quomodo iam ſpiritusſanctus erat ipſa ſubſtantia: cum non pri⁹ daretur q̃3 eſſet cui daretur? Non ergo eo q̄ datur ſed procedendo habet vt ſit donũ: ⁊ vt ſit eſſentia: ſicut filius non eo q̄ datus eſt ſed naſcendo accepit non tantum vt ſit filius: ſed vt ſit eſſentia. Unde Auguſtinus in. xv. libro de trinitate ait. Sicut filio preſtat eſſentiam ſine initio temporis: ſine mutabilitate nature de patre generatio: ita ſpirituiſancto preſtat eſſen.

Aug. đ tri. li. v. c. xv.

Auguſtinus.

tiam sine vllo initio tpis: sine vlla mutabilitate nature de vtroqz pcessio.

Q ex predictis videtur q filius nõ tantũ sit filius natiuitate: sed etiã de simili essentia τ spiritussanctus processione. g

Hic orit questio

Si filius nascendo hz non tm vt sit filius: sed vt sit essentia: τ spũsscTũs procedendo nõ tm vt sit donũ: sed vt sit essentia: ergo τ filius natiuitate essentia est: τ spũsscTũs pcessione ẽ essentia: cũ alibi dicat q nec pr eo pater est quo deus: nec filius eo filius quo deus nec spũsscTũs eo donũ quo deus: qr vt ait Aug. in. vij. li. de trini. His noibus relatiua eoz ostenduntur: nõ essentia. vñ post plenius agemus. Ad quod breuiter rñdentes dicimus: qr nec filius natiuitate essentia est: sed tm filius: nec spiritussanctus pcessione essentia est: sed donũ tm: τ tñ vterqz τ ille nascẽdo: τ iste pcedendo accepit vt esset essentia. Non enim vt ait Hylarius in. v. li. de trini. p defectionem aut ptensionem aut deriuationem ex deo deus est: sed ex virtute nature in naturã eãdẽ natiuitate sbsistit filius: τ ex virtute nature in naturã eãdẽ pcessione subsistit spũsscTũs.

Augustinus.

Rñsio.

Hylarius.

Exponit verba Hylarij. h

Quod ita ĩtelligi potest: Ex patre q est vtus ingenita: naturam quam habet eandem filius natiuitate id est nascendo τ spũssanctus processiõe id ẽ procedendo habet. Unde ipse idẽ aptius eloquẽs quod dixerat apit dicens: Natiuitas inquit dei non potest nõ eam de qua profecta est tenere naturam. Non eñ aliud q̃ deus subsistit quod non aliũde q̃ de deo subsistit. Ecce his vbis apit quomodo intelligendum sit illud: De pre generatio prestat essentiam filio τ de vtroqz pcessio prestat essentiaz spũisanto. Nõ quia ille essentia sit filius τ iste essentia sit spiritussanctus: imo proprietate psonali: sed quia et ille nasendo τ iste procedendo essentiaz habet eandẽ τ totã que in pre ẽ.

Q spũsscTũs dr donũ τ donatum sm duos predictos modos pcessionis. i

Ex p̃dictis patet q spũsscTũs sempiterne donum est: τ temporaliter datum vel donatũ. Ex quo apparet illa distinctio gemine pcessionis de qua supra egimus. Nam sm alteram processionem dicit donatum vel datum: sm alteram vero dicitur donum.

Scdm hoc q donũ est refert ad prez τ filiũ: sm q datũ ad eũ qui dedit τ ad eos q̃bus datũ ẽ. k

Et secundum hoc q sempiterne donũ est: refertur ad patrẽ τ filiũ: sm hoc vo q dr datũ vel donatũ: τ ad eũ q̃ dedit refert τ ad eos q̃bus dat: τ eius dr esse q̃ dat: τ illoz quibus datur Unde Augu. in. v. li. de tri. ait: Qd datum est: τ ad eum q̃ dedit refert: τ ad eos quibus dedit Itaqz spũssanctus non tm patris τ filij qui dederunt: sed etiã noster dr qui accepimus. Spũs ergo τ dei est q̃ dedit: τ noster qui accepimus nõ ille spiritus noster quo sumus. qr ipse est spũs hois q̃ in ipso est: q̃uis τ illum spiritum qui hominis dicitur vtiqz accepimus: sed aliter iste: aliter ille noster dr. Aliud ẽ enim qd accepimus vt essemus: aliud quod accepimus vt sancti essemus. Q autem spũsscTũs noster dicat: scriptura ostendit. Scriptũ est enim de Johanne q in spiritu Helye veniret. Ecce dictus est Helye spiritus quẽ accepit Helyas. s. spũssanctus Et Moysi ait dominus: Tollam de spiritu tuo: τ dabo eis: id est dabo illis de spiritusctõ quẽ iam dedi tibi. Ecce τ hic dictus est spiritus Moysi. Patet igitur: qr spiritussanctus noster dicitur spiritus: sed quia nobis datus τ datus vtiqz ad hoc vt sancti essemus Spiritus vero creatus ad hoc est datus vt essemus.

Augu. de tri. li. v. c. xiiij.

Qd aliter spũsscTũs dicit nr aliter naturalis

Luce. j.

Numeri. xj.

An filius cũ sit nobis datus posset dici noster vt spũsscTũs. l

Hic querit vtruz τ filius cũ sit nob datus dicatur vel possit dici noster? Ad qd dicimus: qr filius dicit noster panis: noster redemptor τ hmõi sed nõ dicitur noster filius: quia filius dicitur tm relatiue ad eum qui genuit. Et ideo nr filius non potest dici: sed patris tm. In eo aũt q dicitur datus: τ ad eum qui dedit: τ ad eos q̃bus datus est refertur: vt spũsscTũs qui etiam cũ in scriptura (vt supra dictuz est) dicat spũs noster: vel spũs tuus: vel illius: vt de Moyse τ Helya dictũ ẽ: nusq̃ tñ in scriptura occurrit ita dici spũssanctus noster vel tuus vel illius: sed spiritus

Qd nõ dr spiritussctũs nr, sz spũs nr.

noster: vel tuus: vel illi⁹: q̄ spūssanctus eo dr̄ quo donum: ⁊ vtrūqꝫ relatiue dr̄ ad patrem ⁊ ad filiū ⁊ hoc sempiterna relatione. Si tamen aliquando dr̄ donum nostrum: accipitur donum pro donato vel dato. Cum vero donum accipitur eo modo quo spūssanctus donum patris ⁊ filij dicitur: non hominis: ita et filius sub hac appellatione non potest dici noster vt dicatur filius noster: sicut nec dicitur spiritussanctus noster: ⁊ tamen de filio dicitur panis nr̄: ⁊ de spū spirit⁹ noster. Ille noster panis: q̄ nos reficit nobis datus: iste noster spiritus q̄ nobis īspiratur a patre ⁊ filio: ⁊ in nobis spirat sicut vult. Unde
Augu. Aug. in. xv. lib. de trinitate ait: Quod de patre natum est ad patrem solū refert̄ cū dicitur filius. Et ideo filius patris ē: ⁊ nō noster. Dicimus tamē ⁊ paneʒ nostrū da
Matth. vj. ⁊ Luce. xj. nobis: sicut dicimus spiritū nr̄m.

Utruʒ spiritussanct⁹ ad seipm̄ referatur. m

Post hec querit vtrum spūssanctus ad seipsum referatur hoc enim videtur ex predictis posse ꝓbari. Si enī quod datur: refert̄ ad eum qui dat ⁊ ad eum cui datur: ⁊ spiritussanctus datur a seipso vt predictum est: ergo refer
Hec qō nō sol uit h. sʒ differ tur in sequētia tur ad seipsum. Huius q̄onis determinationem in posterum differimus donec tractem⁹ de his q̄ relatiue dicunt̄ de deo ex tp̄e: in q̄b⁹ datū ⁊ donatū ꝯtinent̄.

Ista est distinctio decimaoctaua

In qua mgr̄ postq̄ tractauit de ꝓcessione spūsctī tp̄ali tam visibili q̄ inuisibili: agit de ꝓprietate ſm quā ꝯuenit spūisctō tp̄aliter ꝓcedere. s. de ꝓprietate doni. Et circa hoc tria facit. Nā p̄mo ostēdit ꝙ spūssctūs donuʒ ⁊ datū dicat̄. Scd̄o subdit vn̄ ip̄m donū esse singulariter sumatur. Tertio excludit ꝙ ſm rōnes doni ⁊ dati diuersimode referat̄. Primū facit a principio distinctiōis vsqꝫ ibi: Et notandum Secūdum ab inde vsqꝫ ibi: Et ſm hoc ꝙ sempiterne. Tertiuʒ ab inde vsqꝫ ad finem distinctiōis. Et hoc in generali. In spāli sententia magistri stat in tribus ꝓpositiōibus quarum prima est: Spiritus sanctus dicitur donum ex sua eterna processione: ⁊ datum ex tēporali. Et probatur sic. Illud proprie de spiritusancto dicitur ex eterna processione qd̄ sibi conuenit ante oēm creaturā. ⁊ illud ex temporali quod cognotat vel coegit creaturarum existentiam sed esse donum ꝯuenit sibi ante omnium creaturaꝝ essentiam. igit̄ pars conclusionis probande vera. Istam ratione͂ inuestigat magister in textu querendo. An spūssctūs eadē rōne dicat̄ donū ⁊ datū. Et arguit ꝙ sic: q̄ donū ⁊ datū sunt eiusdem rōnis eo ꝙ vtrūqꝫ eoꝝ dr̄ a datione. Et respondet magister ꝙ spūssctūs alia rōne dr̄ donū: ⁊ alia rōne dicit̄ datum. Nam dicitur donuʒ: eo ꝙ ab eterno fuit donabilis nobis: qui futuri eramus in tempore. Et dicitur datus seu datum ab actuali datiōe eo ꝙ temporaliter nobis datur. Ex istis mouet dubiū. Quare etiam filius nō dicat̄ donum vel datum: cum etiā ab eterno processit vt donabilis nobis: quod patet ex hoc ꝙ temporaliter datus ē nob̄. Iuxta illud Esa. Filius datus est nobis. Ad quod respondet. Licet filius temporaliter ⁊ eternaliter processit vt donabilis nobis: non tamen dicitur donum quia filius nō solum procedit vt donabilis: sed etiam vt genitus Spūs vero sctūs ꝓcedit vt donabilis: ⁊ non vt genitus. Secunda ꝓpositio est hec: Non ex quacunqꝫ processione habet spiritussanctus ꝙ ꝓprie dicitur donum: sed solum a processiōe eterna qua ꝓprie ꝓcedit a patre ⁊ filio. Et probatur sic. Sicut filius se habet ad natiuitateʒ: ita ⁊ spūssctūs habet se ad ꝓcessionem: sed filius eternaliter nascēdo a patre recepit ꝙ sit filius. igitur spiritussanctus recepit eternaliter procedendo a patre ⁊ filio ꝙ sit spūssctūs. Cum igitur spiritussanctus ex inde habeat ꝙ sit donum vnde habet ꝙ sit spiritussanctus hoc nō habʒ ex quacunqꝫ processione: sed tm̄ de ꝓcessione eterna: qua processit a patre ⁊ filio. igitur ex eodem habet ꝙ sit donum. Tertia ꝓpositio est hec: Q spiritussanctus ſm ꝙ datum est possessiue refertur tā ad patrem q̄ ad filium q̄ etiam ad nos: ⁊ sicut dicitur spiritussanctus patris ⁊ filij: sic etiam dicit̄ spiritussanctus noster. Hanc propositionem ꝓbat magister in. ix. c. huius distinctiōis sic di. Qd̄ spūssanctus ſm hoc ꝙ sempiterne donum ē refertur ad patrem ⁊ filium: ſm hoc vero ꝙ dicitur datū vel donatum refertur ad eū q̄ dedit: ⁊ ad eos quibus datur. Hec confirmat magister auctoritate. b. Aug. li. de tri. q̄ patent in textu. igit̄ ⁊c̄.

Hic de q̄litate triū ꝑsonarū. a

De ꝓprietatib⁹ ⁊ ꝯditionib⁹ q̄dāmodo essentialibus ⁊ quodāmodo ꝑsonalibus trinitatis ⁊ vnitatis

Hnc postq̄ʒ coeternitatem trium personarum ꝓ modulo facultatis nr̄e insinuauim⁹: iam de earūdem equalitate aliquid eloqui supest. Fides enim catholica sicut coeternas: ita ⁊ coeq̄les tres personas asserit. Equalis est enim in omnib⁹ patri fili⁹: ⁊ patri ⁊ filio spiritussanct⁹. Qꝛ vt ait Augu. in li. de fide ad Petrum: breuiter apperiēs quomodo intelligat̄ equalitas docet. Nullus horum alium aut p̄cedit eternitate: aut excedit magnitudine aut superat potestate: q̄ nec filio nec spirituisancto quantum ad nature diuine vnitatem pertinet: aut anterior aut maior est pater nec filius spiritusancto. Eternum quippe ⁊ sine initio est: ꝙ filius de natura patris extitit: ⁊ eternum ac sine initio est: ꝙ spūssanctus de natura patris filijqꝫ ꝓcedit. Ob hoc ergo tres vnum recte credimus ⁊ dicimus deum: quia vna prorsus eternitas: vna immensitas: vna naturaliter est trium personarum diuinitas. Ecce breuiter assignauit Augu. in quo trium ꝑsonarum consistat equalitas: scʒ quia alia aliam non excellit: aut eternitate: aut magnitudine: aut potestate:

Q eternitas ⁊ magnitudo ⁊ potestas in deo sunt vnū: licet ponantur quasi diuersa. b

Cūqз enumerentur ista q̄si diuersa: in deo tn̄ vnuз ⁊ idem sunt. s. essentia diuina simplex ⁊ icōmutabilis. Vn̄ Aug. in. vij. li. de tri. Non alio magn⁹ alio de⁹ est: ſ eo magn⁹ quo deus q: nō est illi aliud magnū esse aliud deū eē Eadem q̄ppe eius magnitudo est q̄ virt⁹ ⁊ eadē essentia que magnitudo. Pater ergo ⁊ filius simul vna essentia ⁊ vna magnitudo. Ita etiam ⁊ potentia dei ⁊ essentia diuina ē. Vn̄ Aug. in. vij. li. ꝯfes. Voluntas ⁊ potentia dei deus ipse est. Eternitas q̄ꝫ dei essentia diuina est. Qđ Aug. ostendit super illum locum ps̄. In generatione ⁊ generationem anni tui. Est generatio generationuз q̄ nō trāsit: collecta de oib⁹ generationib⁹. i. scti. In illa erūt anni dei q̄ nō trāseunt. i. eternitas di. Nō eīn sunt aliud anni dei: aliud ipse: sed anni dei eternitas dei est. Eternitas vero ipsa dei sb̄a ē nihil habēs mutabile. Incōcusse ḡ teneam⁹ ꝙ vnū ⁊ idē est. s. essentia diuina: dei eternitas: potētia: magnitudo: ⁊ tn̄ ꝯsueuit scriptura hec ⁊ his similia q̄si distincte ponere. In his ergo verb triū p̄sonarū equalitatē breuiter complexus ē Aug. quia alius alium nec eternitate: nec magnitudine: nec potētia supat. Q autē eternitate aliqua triū personarū aliā non excedat supra ostensum ē vbi coeternitas triū personarum insinuata est.

Aug. ꝺ tri. li. vij. c. j.

Qđ magnitudo ē di cēntia.

Qđ potentia di deus est.

Ps. c.

Q eternitas dei deus est.

Supra eglt ꝺ eternitate.

Hic de magnitudine ꝙ ea aliqua p̄sonarum aliā nō excedit. c

Nūc igitur superest ostēdere ꝙ magnitudine vel potentia alius alium non excedat: ⁊ pri⁹ de magnitudine videamus.

Q nō est maior vna persona alia nec maius aliq̄d due q̄з vna: nec tres vel due q̄з vna. d

Sciēnduз ē ergo q: pr̄ nō est maior filio: nec pr̄ vel fili⁹ maior spūsctō: nec maius aliquid due p̄sone simul sunt q̄ꝫ vna: nec tres simul mai⁹ aliq̄d q̄ꝫ due: nec maior est essentia in tribus q̄ꝫ in duab⁹: nec in duab⁹ q̄ꝫ in vna: q: tota est in singulis. Vn̄ Joh. Dam̄. ait: Cōfitemur deitatis naturā omnē p̄fecte eē in singula suarū hypostaseon. i. personaruз oēm in p̄re: oēm in filio: oēm in spūsctō. Ideoq̄ p̄fect⁹ de⁹ pater: p̄fect⁹ de⁹ fili⁹: p̄fectus deus spūsctūs.

Joh. Dam̄.

Quō d̄r eē de⁹ pr̄ in filio ⁊ fili⁹ in patre. ⁊ spūsctūs in vtroq̄ ⁊ singulus in singulis e

Et inde est qđ pater d: esse in filio: ⁊ fili⁹ in p̄re: ⁊ spūsctūs in vtroq̄: ⁊ singulus in singulis. Vn̄ Augu. in li. de fide ad Petrū. Propter vnitatē naturalē tot⁹ pr̄ in filio ⁊ spūsctō est: totus q̄ꝫ spūsctūs in patre ⁊ filio ē. Nullus hoꝝ extra quēlibet ipsoꝝ est p̄pter diuine nature vnitatē. Ecce hic apit aliquatenus. Nō eīn plene pōt tm̄ ab hoie reserari archanū: ex qua intelligentia dicat̄ singula p̄sonarū tota esse in alijs. Unde etiā Hylarius ista interius p̄quirens in li. iiij. de tri. ait: Affert plerisq̄ obscuritatem sermo dn̄i cum dicit: Ego in patre: ⁊ pater i me est: nec inmerito. Natura eīn intelligētie humane rōnem dic[illegible] hui⁹ nō capit: nec exemplū aliqđ reb⁹ diuinis cōparatio humana p̄stabit. Sed qđ nō intelligibile est homini: deo possibile est. Cognoscenduз itaq̄ atq̄ intelligēdū est q̄d sit illud: Ego in patre: ⁊ pater in me est. Si tn̄ cōprehēdere hoc ita vt est valebimus: vt qđ natura reruз pati non posse estimat̄: id diuine veritatis ratio ꝯsequat̄. Patrem ergo in filio: ⁊ filiū in patre esse: plenitudo in vtroq̄ diuinitatis perfecta ē: q: plenitudo diuinitatis est in filio: qđ in patre est: hoc et in filio est: qđ in ingenito est: hoc i genito alter ab altero: ⁊ vterq̄ vnū. Is. s. q̄ ē nihil habēs qđ nō sit etiā in eo a quo est nō duo vnus: ſ alius in alio: q: non aliud in vtroq̄: vt vnū sint in fide nostra: vterq̄ nō vnus: nec eūdem vtrūq̄: nec aliud cōfitemur: q: deum ex deo natum: nec eundem natiuitas: nec aliud esse p̄mittit. Eādem ergo in vtroq̄ ⁊ virtutis similitudinē ⁊ deitatis plenitudinē ꝯfitemur: q: veritas dicit: Ego in p̄re: ⁊ pr̄ in me ē. Oia eīn filius accepit a p̄re: nā si partem eiusdem qui genuit accepit: neuter ḡ perfect⁹ est. deesset enim ei vnde decessit: nec plenitudo in eo erit q̄ ex portiōe ꝯstiterit. Neuter ḡ p̄fect⁹ est: si plenitudinem suam ⁊ q̄ genuit amittit: nec qui natus est ꝯsequit̄. Fateamur ḡ ꝙ pr̄ est in filio: ⁊ fili⁹ in patre ⁊ deus in deo vt idem Hylarius ait in

Aug. vbi. s.

Hylarius.

Joh. xiiij.

Hylarius. Hec verba diligenter attende

vij. li. de trini. non per duplicē ɔueniētiū generum ɔiunctionē: nec per insitam capatioris sbe naturam ſ per nature vnitatē similitudinem: p natiuitatē viuētis ex viuēte natura dum res non differt: dum naturam dei non degenerat natiuitas: dum non aliud aliquid ex deo ꝙ de⁹ nascit̄: dū nihil in his nouū est: nihil alienū: nihil separabile. Ecce his vbis put humana pmittit infirmitas apit̄ ex quo sensu xp̄s dixerit se esse in pr̄e et pr̄em in se. Ex eodē etiā sensu intelligit̄ spūsſctūs esse in vtroq₃: et singula psonarū in singulis: q₂. s. in singul' est eadē plenitudo diuinitatis: et vnita similitudo nature: q₂ nō est maior diuina natura in aliq̄ harū psonarū: ſ vni⁹ et indifferētis nature sūt he tres psone. Jdeoq₃ altera in altera eē d̄r vt p̄dictū est. Uñ Amb. p̄dictoꝝ vboꝝ sniam nobis apiens super ep̄lam. ij. ad Coꝛ. ait: Per h̄ intelligit̄ pr̄ esse in filio: et filius in pr̄e: q₂ vna est eoꝝ substantia. Jbi enim est vnitas: vbi nulla diuersitas. Ecce tribus illustrium viroꝝ testimonijs. s. Aug. Hylarij Amb. in idē ɔcurrentibus reuelatiōe spūsſcti in eis loquētis: pie credere volētib⁹ ostēdit̄: tñ q̄si p speculū et in enigmate: qualiter accipiendum sit cum d̄r: pater in filio esse: vl' fili⁹ in pr̄e: vel spūssanctus in vtroq₃.

Ambrosius.

i. Coꝛ. xiij.

Ad id qđ ceperat redit: sc₃ vt ostendat ꝙ magnitudine alius aliū nō superat. F

Sed iā nunc ad ppositū redeamus: ceptoq₃ insistam⁹ ostēdētes ꝙ magnitudine nulla triū psonaꝝ aliam supat: q₂ nulla maior alijs nec maius aliq̄d sunt due ꝙ vna nec tres ꝙ due nec maior deus ꝙ singuli hoꝝ: quia singulus hoꝝ perfectus est: nec est quo crescat illa perfectio.

Q nulla personarū pars est in trinitate. G

Nec est aliqua trium psonarū ps dei vel diuine essentie: q₂ singula harū verus et plenus deus est: et tota et plena diuina essentia est: et ideo nulla istarū in trinitate ps est. Uñ Augu. in li. ij. cōtra maximinū hereticū sic ait: Putas deum patrē cū filio et spūsancto vnū deū esse nō posse: times eñ ne pr̄ sit pars vni⁹ dei: q̄ ɔstet ex tribus: noli hoc timere nulla eniꝫ fit ptium in deitatis vnitate

Augustinus.

diuisio: vn⁹ est deus pater et filius et spūssanctus: id est ipsa trinitas vnus est de⁹. Ergo in q̄s de⁹ pat̄ ē ps dei: absit. Tres enim persone sunt pater et fili⁹ et spūsſctūs et hi tres q₂ vnius substātie sunt: vnū sūt: et summe vnū sunt: vbi nulla naturarum: nulla ē diuersitas voluntatum. Si eñ natura vnum essent: et consensione vnū nō essent: nō summe vnū essent. Si vero natura dispares essent nō summe vnū essent. Hi ergo tres q₂ vnum sunt ppter ineffabilē coniunctionem deitatis qua ineffabiliter copulantur vnus deus est. Pars ḡ trinitatis esse nō pōt quicūq₃ vnus ē in tribus. Jn trinitate ḡ q̄ deus est et pr̄ de⁹ est: et fili⁹ de⁹ est: et spūsſctūs deus est: et simul hi tres vn⁹ de⁹. Nec hui⁹ trinitatis tertia pars ē vnus: nec maius aliq̄d duo ꝙ vnus est ibi: nec mai⁹ aliq̄d sunt omnes ꝙ singuli: q₂ spiritalis non coꝛporalis est magnitudo. Qui pōt cape capiat: qui autem nō potest: credat: et oret vt qđ credit intelligat. Uerū est enim qđ p pphetā d̄r Nisi credideritis: nō intelligetis. His verbis aperte ostendit indifferentem magnitudinē trium personarū. Jtem in eodē Tu nempe dixisti vnum deum nō ex partibus esse compositū: et hoc de pr̄e tñ vis intelligi. Jlle inquis virt⁹ ē ingenita simplex: et tñ in hac simplici virtute multa videris cōmemorare cum dicis: Deus deū genuit: bonus bonum genuit: sapiēs sapientem: clemens clementem: potens potētem. Nūq̄d ergo bonitas et sapientia et clementia et potentia tres partes sunt vnius virtutis quā simplicē esse dixisti: Si dixeris partes sunt. Simplex ergo virtus ex partibus ɔstat. Et simplex ista virtus te diffiniēte vnus est deus: ergo deū ex ptibus compositū esse dicis. Nō dico inq̄s: non sunt ptes. Si ergo in vna psona patris: et illa inuenis que plura vident̄ et ptes non inueneris: q₂ vna virtus simplex est. Q̄to magis pater et filius et spiritussanctus et ppter indiuiduam deitatem vnus de⁹ et ppt̄ vniuscuiusq₃ pprietatē tres psone sunt: et ppt̄ singuloꝝ pfectionē ptes vni⁹ dei nō sunt. Uirt⁹ est pr̄: virt⁹ ē fili⁹: vi⁹ est spūssanct⁹ Hoc verū dicis: ſ ꝙ virtutē de virtute genitā et virtutē de vtute ɔcedēte: nō vis eādē hr̄e naturā: h̄ falsū dicis: h̄ ɔ fidē rectā et catholicā dicis. His vbis apte docet̄: ꝙ tres psone ille ñ sūt ptes dī vl' diuie eēntie. Nllaq₃ illaꝝ trinitatis ps dicēda ē: nec vna al's vlla maior alijs

Matth. xix.

Esa. vij.

Argumētatio Augustini cōtra hereticū q̄ ondit prem et filiū et spūsanctū nō esse partes in trinitate

Cū dicim⁹ tres psonas esse vnā essentiā: nec vt gen⁹ de spēb⁹ nec vt spēz de indiuiduis pdicamus qr nō est essentia genus r psona species: vel essentia species r persona indiuiduū h

Hic adijciēdū ē q tāta ē eqlitas triū psonaꝝ atq̄ īdifferēs magnitudo q cū dicam⁹ tres psonas vnā esse essentiā vl subāz: neq̄ vt genus de spēbus: neq̄ vt spēz de indiuiduis pdicam⁹. Nō ei essentia diuīa genus ē: r tres psone spēs: vl eēntia diuina spēs: r tres psone indiuidua.

Pri⁹ pbat q nō illud dr vt gen⁹ d spēb⁹. Aug. d tri. li. vij. c. vj.

Qd Aug. rōnibus pbabilib⁹ atq̄ irrefragabilibus apte demōstrat in li. vij de tri. dicēs: Si eēntia gen⁹ ē: spēs āt psona: vt nōnulli sentiūt: optet appellari tres subās: vt appellant tres psone. Sic cū sit aīal genus r equ⁹ spēs appellant tres eq idē q̄ tria aīalia. Nō ei ibi spēs plalr dr: r gen⁹ singularr: vt si dicerer: tres eq sunt vnum aīal: sz sic tres eq spāli nomie: ita tria aīalia noīe generali dicūt. Cū g tres psonas vnā fateamur esse eēntiaz: nō tres eē eēntias: cū tres eq tria aīalia dicant n vnū: ptz noīe eēntie nō significari genus: nec noīe psone spēz.

Hic pbat q non dicit vt spēs de indiuiduis. i

Si vo dicūt noīe psone nō spēz significari: sz aliqd singulare atq̄ indiuiduū: r noīe essentie spēz itelligi: vt psona nō dicat sic hō: sz quō dr h hō: velud abraā: isaac: iacob: vl qs alius q etiā digito pns demonstrari possit. Sic qz illos eadē rō pfutabit. Sic ei dicunt abraā isaac iacob tria indiuidua: ita tres homīes r tria aīalia. Cur g patr r filius r spūssāctus si bm genus r spēm r indiuiduū ista disserimus: nō ita dicunt tres essentie vt tres psone.

Alio modo pbat idem. k

Alio quoq̄ mō

Augustinus

idē pbat Aug. s. q eēntia diuia nō est gen⁹: nec psone spēs: vl essentia nō ē spēs nec psone idiuidua. Una inqt essentia nō hz spēs: sic vnum aīal nō hz spēs. Patr g r filius r spūssctūs nō sūt tres spēs vni⁹ essentie. Diuia g essentia gen⁹ nō ē: sz nec spēs ē eēntia diuina r psone idiuidua: sic hō spēs ē: indiuidua āt abraā isaac r iacob. Si em essentia spēs ē vt hō: sic nō dr vn⁹ hō esse abraā isaac r iacob ita nō dr vna essentia esse tres psone. Nō itaq̄ bm genus r spēs ista dicimus.

Nec scdm materialē cāz dicunt tres psone vna essentia. l

Idem.

Notādū etiā q essentia diuina nō ē materia triū psonaꝝ vt Aug. in eodē libro docet tanq̄ bm cōez eādēq̄ materiā tres psone dicāt esse vna essentia: sic ex eodē auro si fierēt tres statue: diceremus tres statuas vnū auꝝ. Nō aūt sic trinitatē. i. tres psonas dicim⁹ vnā eēntiā r deū vnū tāq̄ ex vna materia tria qdā sbsistāt. In statuis ei eqlibus plus auri ē tres sil q̄ singule: r min⁹ auri ē vna q̄ due. In illa vo eēntia trinitatis nllo mō ē ita. Nō g bm materialē cāz tres psonas vnā dicimus esse substantiaz vel essentiam: sicut tres statue dicuntur vnum aurum.

Nec ita dicunt tres psone vna essentia: vt tres hoīes vna natura vel vnius nature. m

His quoq̄ addēdū ē q tres psonas nō ita dicim⁹ esse vnā essentiaz vt Aug. in eodē ait: vel vnius essentie: sic dicimus aliqs tres hoīes eiusdē sexus r eiusdē tēpatiōis corpis: eiusdēq̄ animi vnā esse naturā vel vnius nature. Nā in his rebus non tm̄ ē vnus hō q̄tum tres hoīes simul: r plus aliqd sunt hoīes duo q̄ vnus hō: sic in statuis esse diximus: ac in deo nō est ita. Nō ei maior essentia est patr r filius sil q̄ solus patr vl solus filius: sz tres sil esse ille psone eqles sunt singul. Ex pmissis ptz q tres psone dicunt diuina essentia: nec bm materialē cāz vt tres statue vnū auꝝ nec bm cōplexionis silitudinē vt tres hoīes vnius nature: nec vt genus pdicat de spēbus: vel vt spēs de indiuiduis. i. ptinens de cōtentis: maius de minoribus.

Augustinus

Que videt aduersari pdictis n

His āt videnť adversari q̄ q̄dā sacre scp̄ture tractatores catholici ī suis scp̄tis tradiderunt. In q̄b⁹ significari videnť q̄ eēntia diuina sit q̄ddā cōe ꝛ vniūsale velut spēs tres vō psone sint tria pticlaria: tria

Joh. damas.

īdiuidua nūero dr̄ia. vn̄ Joh. damascen⁹ inť doctores grecoꝝ maxim⁹ in libro quē de trinitate scp̄sit: quē ꝛ papa Eugenius trāsferri fec̄ ait: Cōia ꝛ vniuersalia p̄dicanť de sbiectis sibiipsis pticularibus. Cōe ḡ suba est: pticulare vō hypostasis.i.psona. Particulare autem dicit non qꝺ pte nature habet: sꝫ pticulare nūero: vt athomus.i.indiuiduum. Numero enim ꝛ non natura differre videnť hypostases. Item in eodē. Substantia significat cōez ꝛ circūplectiuā spēm homoideō.i. siliū specie: hypostaseō.i. psonaꝝ vtputa deus hō. Hypostasis aūt indiuiduum demonstrat.s. patrē filiū ꝛ spiritūsanctū: Petꝝ Paulū ꝛ hmōi. Ecce apte dicit substantiā esse vniuersale: hypostasim vō pticulare: ꝛ q̄ deus est spēs vt homo: ꝛ q̄ pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus sunt indiuidua: sic Petrus ꝛ Paulus: eo q̄ nūero differūt: que p̄misse sententie Augustini penitus ꝯdicere videnť.

Verba Aug. tenenda dicit.

Quid ergo dicemus ad hec: Hoc vtiq̄ dicere possumus atq̄ debemus q̄ ea q̄ Augustin⁹ tradidit supius sine omni hesitatione tenenda sunt.

Qr sane pn̄t intelligi q̄ Johānes dicit ꝛ quō ostendit. o

Hec āt q̄ hic dicūť licet in ꝑmōis supficie aliq̄d a fide alienū resonare videanť: sane tn̄ itelligi queūt: piūq̄ lectorē atq̄ intellectorē plurimū efflagitāt. In q̄ꝝ explanatione mallē silēs alios audire: q̄ loquendo maliuolis detrahēdi occasionē p̄stare.

Ex quo intellectu dixerit: q̄ suba dei sit species vl' vniuersale ꝛ psone indiuidua.

Videť tn̄ mihi ita posse accipi: cū ait: Suba ē cōe: ꝛ hypostasis ē pticulare. Nō ita hec accepit cuz de deo dicanť vt accipiunť in philosophica disciplina. Sꝫ p similitudinē eoꝝ q̄ a philosophis dicunť locutus ē: vt sic ibi cōe vel vniuersale dicit qꝺ p̄dicať de pluribus: pticulare vō vel indiuiduū qꝺ de vno solo: ita h̄ essentia diuina dicta ē vniuersale: q̄ de oībus psonis sit: ꝛ de singulis sepatī dr. Particulare vō singula q̄libet psonaꝝ: q̄ nec de alijs coit nec de aliq̄ aliaꝝ singulariť p̄dicať. Propť siltudinē ḡ p̄dicatiōis subaꝫ dei dixit vniuersale: ꝛ psonas pticularia vl' idiuidua. ppť h̄ idē etiā eādē diuinā essentiā dixit esse spēꝫ cōeꝫ ꝛ circūplectiuā siliuꝫ specie psonaꝝ: q̄ sic hec spēs hō de suis p̄dicať īdiuiduis: velut de Petro ꝛ Paulo ꝛ alijs: nec ista specie differūt sꝫ ꝯueniūt p oīa: ita de⁹ de trib⁹ p̄dicať psonis q̄ in diuitate nō differunt: sꝫ p oīa ꝯueniūt. Hāc ḡ siltudinē inť res sempiternas ꝛ res tpales ppēdēs Johānes: vniuersalitatis ꝛ pticularitatis nomina: q̄ rebus tpalibus ppe ꝯueniūt: ad res eternas trāstulit. Aug. vō maiorē vidēs dissimilitudinē q̄ similitudinē inter res p̄dictas: ab excellentia trinitatis p̄dicta noīa remouit.

Ex quo sensu dixerit psonas differre numero. p

Qꝺ āt iohānes dīcit hypostases differre nūero nō natura. In eo q̄ nō differre natura ait: verissime ꝛ sine scrupulo loq̄ť. ex vō dicit differre nūero: cauendū ē quō itelligať. Diuersis eñ modis dicunť aliq̄ differre numero.

Quibus modis dicanť differre numero: ꝛ scd̄m quē modū possit cōuenire psonis. q

Dicunť eñ aliqua differre nūero qn̄ ita differt: vt h̄ n̄ sit illꝺ nec aliq̄d qꝺ illud ē vl' in ipo est: q̄liť differūt socrates ꝛ Plato: ꝛ hmōi q̄ apud phos dicunť indiuidua vl' pticularia: iuxta quē modū non pn̄t dici tres psone differre nūero. Dicunť q̄ꝫ differre nūero: q̄ in enūeratiōe siue cōputatiōe nō sibi adiūgunť: sꝫ a seinuicem discernunť: vt cū de aliq̄bus rebus loq̄ntes dicimus: vna: due: tres: ꝛ ꝑm hūc modū forte dixit Johēs hypostases.i. psonas differre numero. Possumus eñ dicere pať ē vnus: ꝛ pr̄ ꝛ filius sunt duo: ꝛ pať ꝛ filius ꝛ spūssanctus sunt tres. Et itē. Hec psona ē vna: ꝛ hec ꝛ illa sunt due: ꝛ hec ꝛ illa ꝛ alia sūt tres. Cōuenieti⁹ tn̄ tres ille p-

sone ꝓꝓetatib⁹ tm̄ distigui dicunt: de q̄ꝛ distictiōe ſm ꝓꝓetates in sequēti tractabit. Nunc vō ad īceptū redeamus q̄ dicta sunt repetētes vt sepius versando familiarius innotescāt.

Qꝛ vna psona non est maioꝛ alia nec tres sil' q̄z vna: ꝛ h̄ rōne ostēdit catholica. r

Sciēdū ē ergo tātā eq̄litatē eē ī trinitate: vt ait Aug. ī viij. li. d̄ tri. vt nō solū pr̄ nō sit maioꝛ q̄ fili⁹: sȝ nec pr̄ ꝛ fili⁹ sil' mai⁹ aliq̄d sūt q̄ spūsctūs: aut q̄libet psona min⁹ aliq̄d sit q̄ ipa trinitas. Qꝛ āt ita sit: aliq̄ mō si fieri pōt demōstrādū ē. Quantū ergo ipe creatoꝛ adiuuat attēdamus.

Aug. d̄ tri. li. viij. c. j.

Inq̄t Aug. in eodē: quō in hac trinitate due vel tres psone nō sunt mai⁹ aliquid q̄ vna eaꝝ.

Augustinus

Rōne vtit' subtilissima ad ostendendum q̄ ita sit. s

Qd̄ ibi magnū dr̄ aliūde magnuȝ nō ē: q̄ eo q̄ vere ē: qꝛ ibi magnitudo ipa v̄itas ē: ꝛ veritas eēntia. Nō ḡ ibi mai⁹ ē qd̄ veri⁹ nō ē. Nō āt veri⁹ ē pr̄ ꝛ fili⁹ sil' q̄ pr̄ sol⁹ vl' fili⁹. Nō ḡ mai⁹ ē aliq̄d vt'q̄ sil' q̄ singulus eoꝝ. Et qꝛ eq̄ vere ē etiā spūsctūs iō pat' ꝛ filius sil' nō sunt aliq̄d maius q̄ ipe: qꝛ nec veri⁹ sunt. Itē in eēntia veritat' h̄ est veꝝ esse qd̄ ē esse: ꝛ h̄ est esse qd̄ est magnuȝ esse. Hoc est ḡ magnū esse qd̄ veꝝ esse. Qd̄ igit' ibi eq̄ verum est: ꝛ eq̄ magnū est. Qd̄ ḡ ibi plus veritat' nō hȝ: nō plus hȝ magnitudinis. Plus aūt veritatis nō hȝ: qd̄ verius nō est. Nō est aūt verius vna psona q̄ alia: vl' due q̄ vna: vel tres sil' q̄ singula. Nō ḡ plus veritat' hȝ vna q̄ alia: vel due q̄ vna: vl' tres siml' q̄ singula. Sic ḡ ꝛ ipa trinitas nō ē maius aliq̄d q̄ vnaq̄q̄ ibi psona: sȝ tam magnū q̄ singula. Nō eī ibi maioꝛ ē q̄ verioꝛ nō est: vbi ipa veritas est magnitudo. Ecce mō ꝯueniēti ꝛ rōne catholica ostēsum est quō indifferēs sit magnitudo triuȝ psonaꝝ: qꝛ nec vna maioꝛ ē alia: nec due maius aliq̄d q̄ vna: nec tres simul maius aliquid q̄ singula.

Itez alit' idez ꝓbat.

Qꝛ deus nō est dicendus triplex: sed trinus. t

Preterea cū deus dicat' trin⁹: nō tn̄ dȝ dici triplex. Ibi em̄ nō ē triplicitas: vbi summa ē vnitas ꝛ indifferens eq̄litas. vn̄ Aug. in li. vj. de tri. ait: Nō q̄m deus trinitas est ideo triplex putādus ē: alioq̄n minoꝛ esset pat' solus vl' filius solus q̄ sil' pat' ꝛ filius. Cū itaq̄ tātus ē pr̄ solus vl' solus filius: vl' solus spūsctūs q̄t⁹ est sil' pat' ꝛ filius ꝛ spūssanctus: nullo mō triplex dicēdus est deus. Nō eni pat' cum filio ꝛ spūsancto maioꝛ deus est q̄ singuli eoꝝ: qꝛ nō est q̄ crescat illa pfectio. Perfectus aūt ē ꝛ pat' ꝛ filius ꝛ spūsscūs: ꝛ pfectus dr̄ deus singulus eoꝝ. Et ideo trinitas potius q̄ triplex dici debet.

Qꝛ nō est ita in rebus coꝛpoꝛeis vt in trinitate. v

In reb⁹ coꝛpeis n̄ tm̄ est vna q̄tū tres sil': ꝛ plus sūt due q̄ vna res. In trinitate vō sūma tm̄ est vna psona q̄tuȝ tres sil': ꝛ tm̄ sunt due q̄tū vna: ꝛ in se īfinite sunt: qꝛ nō est finis magnitudīs eaꝝ. Ac p h̄ apit' qd̄ supius dictū ē: quō singula sunt in singul': ꝛ oīa in singul': ꝛ singula in oībus: ꝛ oīa in oībus: ꝛ vnū in oībus ē: ꝛ vnū oīa. Ecce iā oñdimus sufficient' qualit' in trinitate aliq̄ psona aliā non supet magnitudine.

Ista ē distinctio. xix. in q̄ magr̄ postq̄ egit de diuinaꝝ psonaꝝ distinctiōe ꝛ origīe: hic incipit agere de earundē eq̄litate. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo oñdit quid requirat' ad equalitatē in cōmuni. Scd̄o subdit applicationes illoꝝ ad psonas diuinas. Tertio infert ex illis ꝯclusionē intentam. Primum facit a p̄ncipio vsq̄ ibi: Sȝ iaȝ nūc ad ꝓpositum. Scd̄m abinde vsq̄ ibi: Sciēdū est ergo. Tertium abinde vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali vero sententia magr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: quaꝝ p̄ma ē hec: Persone diuine quo ad eternitatem: magnitudinem: ꝛ potentiā sunt equales. Et ꝓbatur sic. In illis psone diuine sunt eq̄les in q̄bus seinuicem nullatenus sunt excedentes: hm̄ōi sunt eternitas: magnitudo: ꝛ potentia: ergo in his tribus sibi psone diuine sunt eq̄les: vt dicit ꝓpositio. Argumentum ē euidens ꝛ maioꝛ sȝ minoꝛem. s. q̄ in his tribus: eternitate: magnitudine ꝛ potentia psone diuine nō sunt seinuicem excedētes: ꝓbat p hoc. s. q̄ ista tria. s. eternitas ꝛc̄. sunt in diuīs psonis vna eēntia: lȝ sint diuersimode noīata: ꝓpter quā etiā vnitatē ꝛ ꝯsubstantialitatē vna psona dicit' esse in alia: vt magr̄ ꝓbat diuersis sanctoꝝ autoꝛitatibus: igit'. Scd̄a ꝓpositio est hec: Diuine psone sunt nullius essentialis diuersitatis. Quam ꝓbat sic: Persone diuine sunt idem in diuina essentia: q̄ nec differunt situaliter vt partes

Di. XXI
Qualiter dictiones exclusiue capiant' in diuinis.

Ic orit' q̄stio b trahēs originē ex p̄dictis. Dictū ē eni supra q̄ tãtus ē solus pr̄ vł sol⁹ filius vł sol⁹ spūssctūs q̄tū sil' ille tres: ⁊ q̄ due vł tres ꝑsone sil' nō sunt mai⁹ aliqd q̄ vna ꝑsona sola. Jō q̄rit Aug. in. vj. li. de tri. quō h̄ sane dici p̄nt: cū nec pr̄ sit sol⁹ nec fili⁹ nec spūssctūs. Sz sp ⁊ isepabilit' ⁊ fili⁹ cū p̄re: ⁊ pat' cū filio: ⁊ spūssctūs cum vtroq3. Jnsepabiles ei sunt he tres ꝑsone. Ad qđ ita r̄ndet Aug. in eodez. Solū deū patrē dicim⁹ nō q2 sepat' a filio vł a spūsctō: sz h̄ dicētes significamus: q2 illi sil' cū eo nō sūt pr̄. Sol⁹ em̄ pat' pr̄ ē: qđ nō d2 q2 ip̄e sit sol⁹. i. sine filio vł spūsctō: sz ꝑ h̄ fili⁹ vł spūssctūs a pat'nitatis ꝯsortio excludunt'. Jta ⁊ cū d2: solus fili⁹ fili⁹ ē: vł sol⁹ spūssctūs est spūssctūs: nō diuidit' fili⁹ a p̄re vel spūssctūs ab vtroq3: sz a ꝯsortio filial' ꝓpetatꝭ excludunt' pat' ⁊ spūssctūs: ⁊ a ꝯsortio ꝓcessibil' ꝓpetatꝭ pat' ⁊ fili⁹. Cū g̊ d2 tãtus ē sol⁹ pr̄ q̄tū sil' illi tres ꝑ h̄ q̄ d2 sol⁹: nō sepat' pr̄ ab alijs: sz h̄ est sensus: Sol⁹ pat'. i. pat' q̄ ita pat' ē: q̄ nec filius nec spūssctūs tãtus ē ⁊c̄. Sil'r itellige cū d2: solus ē filius: vł solus ē spūssctūs. Solus g̊ pat' d2 vt ait Aug: in eodē: q2 nō nisi ip̄e ibi pat' est ⁊ solus filius: q2 nō nisi ip̄e ibi filius ē ⁊ solus spūssanctus: q2 nō nisi ip̄e ibi spūssanctus est.

Aug. ꝯ tri. li. vj. c. vij.

Responsio Augustini.

Utrū possit dici solus pr̄ ē de⁹: solus filius ē deus: vł sol⁹ spūsscūs est deus: vł pr̄ ē solus deus: vł filius ē solus deus: vel spūssctūs ē solus deus. b

Post hec q̄rit' vtrū sic d2: sol⁹ pr̄ ē pr̄: vł sol⁹ fili⁹ ē fili⁹: ita possit dici: sol⁹ pr̄ ē de⁹: vł sol⁹ filius ē de⁹: ita ⁊ de spūsctō. Aut pr̄ ē sol⁹ de⁹ filius ē sol⁹ de⁹. Ad qđ dicim⁹: q2 pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ spūssctūs d2 ⁊ ē vn⁹ deus: ⁊ hec trinitas sil' ꝓꝑe d2 esse sol⁹ de⁹: sic sol⁹ sapiēs: solus potēs. Sz nō videt' debere dici a nob verbꝭ nostrꝭ vtētibus: nisi vbi s̄mo autoritatꝭ occurrit. solus pr̄ ē de⁹: vł pr̄ ē sol⁹ de⁹: ita de filio ⁊ spūsctō dicimus. vn̄ Aug. i. vij. li. de tri. ait: Qm̄ ōndimus quō posset dici solus pater vel solus filius: ꝯsiderandū est illa s̄nīa qua dicit': Nō esse solū patrē deum ve2 solum sz patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄sanctū. Ecce habes q2 nō solus pater dicēdus ē esse verus deus. Jtē in eodē. Si q̄s interrogat vtrū pat' solus sit deus: quō r̄ndebimus nō esse: nisi forte dicam⁹ ita esse q̄ dē p̄re3 deū sz nō eū esse solū deū. Esse āt solū deū dicam⁹ patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄sanctū. Ecce ⁊ h̄ habes: q2 pat' nō d2 dici solus deus: atq3 h̄ solū in p̄te s̄biecti tm̄ accipere q̄dā volūt: in p̄te v̄o p̄dicati si sit ꝯcedūt q̄ pat' ē solus de⁹. Sz ex verbꝭ Aug. videt' ōndi q̄ ꝓꝑe solus de⁹ dici debeat tota trinitas. Et hec trinitas (vt ait Aug. ꝯ maximinū) itelligit' cu3 ap̄ls dicit: Btūs ⁊ solus potēs. ⁊ ibi Soli sapiēti deo. ⁊ ibi: Jnuisibili soli deo. Nō eni de solo patre hec accipienda sunt: vt ꝯtēdebat maximinus ⁊ alij heretici: sz de trinitate. Sic̄ ⁊ illđ: Solus h3 imortalitatē: q2 s̄m rectā fidē ip̄a trinitas ē vn⁹ solus de⁹ btūs: potēs: sapiēs: iuisibil'. vn̄ Aug. i eodē Cū vn⁹ de⁹ sit trinitas: hec sit nob solutio q̄stionis: vt itelligam⁹ solū deū sapientē: solū potentē: patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄sanctū q̄ est vnus ⁊ solus deus.

Augustinus
Q2 nō d2 solus pr̄ deus est.

Nō pr̄ nō ē solus deus sz trinitas.

j. Thimo. vj.
Rom. xvj.
j. Timoth. j.
j. Timoth. vj.
Augustinus

Quō dicit' trinitas solus deus: cū ip̄a sit cum spiritibus ⁊ animabus sanctis. c

Sz ite2 q̄rit' quō ip̄a3 trinitatē dicim⁹ solū deū cū sit cū spiritib⁹ ⁊ aīab⁹ sanctis. Ad qđ r̄ndet Aug. in. vj. li. de tri. ita dicēs: Trinitatē dicim⁹ deū solū: q̄uis sp sit cū spiritib⁹ ⁊ aīab⁹ sctis: sz solū dicimus: q2 nō aliud q̄ ip̄a trinitas de⁹ ē. Nō ei illi cū illa de⁹ sunt vel aliq̄ alia: sz ip̄a trinitas tm̄ nō illi vel alia deus est.

Augustinus

Et si de patre solo p̄dicta dicerētur: non tamen excluderet' filius ⁊ spūssanctus. d

Uerūtamē vt ait Aug. ⁊ si de solo patre p̄dicta dicerētur: non tamen excluderetur filius vł spiritussanctus: quia hi tres vnū sunt sicut in Apocalypsi de filio legitur q̄ habet nomen scriptum quod nemo scit nisi ip̄e: non enim inde separatur pater vel spiritussanctus. Et cum dicitur: Nemo nouit patrem nisi filius

Augustinus
j. Job. v
Apocal. xix
Matth. xj.
Luce. x.

nō inde separat̄ pr̄ vel spūsſctūs: q̄ꝛ inseparabiles sunt. Aliq̄n etiā noīant̄ pr̄ ⁊ filius ⁊ tacet̄ spūsſctūs: vt veritas ad p̄rez
Joh. xvij. loquēs ait: Ut cognoscāt te ⁊ quem misisti Jesum christum esse vnum verū deū. Cur ḡ (inquit Aug⁹.) tacuit de spūsctō: quia cōsequēs est vt vbicū q̄ nominatur vnus: sicut pater et fili⁹ tāta pace vni adherens intelligatur etiam ipsa pax q̄uis nō cōmemoretur. vno ergo istorū nominato etiam reliqui intelliguntur: quod i pluribus scripture locis occurrit.

Ista est distictio vicesimaprima: in qua quidē distinctione mgr̄ postq̄ declarauit eq̄litatē magnitudinis diuinarū psonarū in essendo: et similiter equalitatē potestatis in operādo. Cōseq̄nter declarat qualiter dictiōes exclusiue dicūtur de deo. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo inquirit an termini psonales de personalibus cum dictione exclusiua dicant̄. Scd̄o an termini essentiales de psonalib⁹ cū exclusiōe vere dicant̄. Tertio dat quēdā moduz generalem: quō p̄dicta sanius intelligant̄. Primū facit vsq̄ ibi: Post hec querit̄. Scd̄m vsq̄ ibi: Uerūtamē vt ait Aug. Tertiū vsq̄ ad finē distinctiōis. In spēali sn̄ia mgr̄i stat in trib⁹ ꝑpositionib⁹ quarū p̄ma est hec: Concedēde sunt ꝑpositiones in quib⁹ termini psonales de psonalib⁹ t̄mi nis cū dictiōe exclusiua sumptis p̄dicant̄. Istā propositionē mgr̄ ꝓbādo inquirit. Cū dictū sit q̄ tantus sit solus pater: vel solus filius: q̄ti sunt illi tres quō est intelligendū cuz dicit̄ solus pater vel solus filius. cū nō sit pater sine filio: nec filius sine patre. R̄ndet̄ q̄ p hoc nō excludit̄ vna psona ab alia: sed ꝓprietas relatiua notat̄ ibi cōuenire vni: ita q̄ nō alteri. Uñ sensus est. Solus pr̄. i. q̄ ita est pr̄ q̄ nō filius. Sil'r solus fili⁹. i. q̄ ita est fili⁹ q̄ nulli alteri cōuenit filiatio diuina. Scd̄a ꝑpositio ē hec: Negande sunt ꝑpositiōes in quib⁹ de terminis personalibus termini essentiales cū exclusiōe affirmant̄. Hāc ꝓbans querit de istis ꝑpōnibus: solus pater est deus: vel spūsſanct⁹ est solus deus: nec etiaz ista est concedenda. Pater est solus deus: vel filius est solus deus q̄ꝛ esse solū deū toti conuenit trinitati: et nō solum vni persone. Tertia ꝑpositio est hec: Persone diuine sunt tante coherentie q̄ vna caruz nō exp̄mit̄: nisi alie cointelligant̄. Hāc ꝑpositionez ꝓbat mgr̄ autoritate beati Aug. igitur ⁊c̄.

De nominū differentia quibus vtimur loquētes de deo. a

DI. XXII
De trinitate ⁊ vnitate s̄m q̄ credita ⁊ intellecta rationabilit̄ ⁊ catholice exprimitur.

Post predicta nobis disserēdū videt̄ d̄ noim diuersitate: quibus loquētes de vnitate ac trinitate ineffabili vtimur. Deinde demōstrandū est quibus modis d̄ ea aliq̄d dicat̄. Illō ḡ p̄cipue teneam⁹: quedam esse nomina distincte ad singl'as psonas pertinētia: vt ait Aug. in. ix. li. d̄ trini. que de singulis t̄m dicūtur psonis. Quedā vero vnitatem essentie significātia sunt. que ⁊ d̄ singulis singillatim: ⁊ de omnibus cōmuniter dicuntur. Alia vero sunt que trāslatiue ac p similitudinem de deo dicunt̄. Uñ Amb. in. ij. li. de tri. ait. Quo puri⁹ niteat fides: triptita videt̄ deriuanda distinctio. Sunt enim nomina q̄dam que euidenter ꝓprietatē personarū q̄ deitatis ostendunt. Et sunt quedā q̄ ꝑspicuā diuine maiestatis exprimunt veritatem. Alia vero sunt que trāslatiue ⁊ p similitudinē de deo dicunt̄. Proprietatis itaq̄ indicia sunt: generatio: filius: verbū ⁊ h̄mōi. Unitatis vero eterne sapiētia: virtus: ⁊ veritas ⁊ h̄mōi. Similitudinis vo splendor: character: speculū ⁊ h̄mōi.

Premissis addit q̄dā esse nomia que tempaliter deo conueniūt et relatiue dicuntur. b

Augustinus. His adijciendum est quedaz esse nomina (vt Aug. ait in. v. li. de triñ.) q̄ ex tempore deo conueniunt: ⁊ relatiue ad creaturam dicuntur: quorū quedam de omnibus dicuntur personis: vt dn̄s: creator: refugium. Quedā autez non de oibus: vt donatus: datus: missus

De hoc noīe trinitas addit. c

Preterea est vnū nomē q̄d de nulla persona singillatim dicitur: sed de omnibus simul id est trinitas quod non dicitur s̄m substantiam: sed q̄si collectiuum pluralitatem designat personarum.

De alijs noib⁹ q̄ tpaliter deo congruūt: ⁊ nō relatiue dicunt̄. d

Sūt etiā quedam nomina q̄ ex tempore deo ꝯueniūt: nec relatiue dicuntur: vt humanatus: incarnatus ⁊ h̄mōi. Ecce sex nominum differentias assignauimus: quib⁹ vtimur loquentes de deo: de q̄b⁹ singulis agendū est.

Q̄ illa noīa que ad singulas pertinent psonas ꝓprie relatiue dicūtur: ea vero q̄ vnitatez essentie significāt ad se dicūtur: ⁊ de singulis: ⁊ d̄ omnibus cōiter dicunt̄ p sonis: ⁊ singulariter non pluraliter in summa accipiuntur. e

Sciendū est ergo q̄ illa q̄ ꝓprie ad singulas psonas ꝑtinēt: relatiue ad inuicē dicunt̄: sicut pater ⁊ fi-

lius: ⁊ vtriusq̧ donū spūsscūs. Ea vo q̄ vnitatē eēntie significāt ad se dicūt: ⁊ ea q̄ ad se dicunt: sbstātialit̄ vtiq̧ dicunt: ⁊ de oībus cōit̄: ⁊ de singul' singillatī dicunt̄ psonis: ⁊ singularit̄ nō pluraliter accipiunt̄ in summa vt deꝰ bonus: potēs: magnꝰ ⁊ hmōi. Que āt relatiue dicunt̄ subalit̄ nō dicunt̄. vn̄

Augustinus

Aug. in. v. li. de tri. ait: Quicq̄d ad se dicit̄: p̄stātissima illa ⁊ diuīa sublimitas substātialiter dicit̄. Qđ āt ad aliquid dicit̄: non subalit̄ dicit̄: ſʒ relatiue. Tātaq̧ ē vis eiusdē sube in patre ⁊ filio ⁊ spūsancto vt quicq̄d de singulis ad seipos dicit̄ nō pluralit̄ in summa ſʒ singulariter accipiat̄. Dicimus enī pater est deus: ⁊ filius est deus: ⁊ spūssanctus est deus: qđ ſm substantiam dici nemo dubitat. Non tn̄ dicimus hāc trinitatē eē tres deos ſʒ vnū deū. Ita dr̄ pat̄ magnꝰ: filiꝰ magnꝰ: ⁊ spūsctūs magnus: nō tres magni: ſʒ vnus magnus. Ita etiā omps pater omps filius: omps spūssanctus. Nō tn̄ tres omnipotentes: ſʒ vnus omnipotens. Quicquid g̊ ad seipm dr̄ deꝰ: ⁊ de singul' psonis sil'r dicit̄: ⁊ simul đ ipa trinitate nō pluraliter ſʒ singulariter dicit̄. Et qm̄ nō est aliud deo eē: ⁊ aliud magnū esse. ſʒ hoc idē est illi eē qđ est magnū esse. Propterea sic nō dicimus tres essentias: sic nō dicimꝰ tres magnitudines: ſʒ vnā essentiam ⁊ vnam magnitudinem.

Qꝫ deꝰ magnꝰ ē ea magnitudīe q̄ deus ē: sic de bonitate ⁊ de oibus que scōm subaꝫ dicunt̄ f

Deus enī nō ē magnus ea magnitudīe q̄ nō ē qđ ipe: vt q̄si pticeps eiꝰ sit: alioq̄n maior eēt illa magnitudo q̄ȝ deꝰ. Deo āt nō ē aliq̄d maiꝰ: ea g̊ magnitudīe magnꝰ ē q̄ ipe ē. Ideoq̧ nec tres magnitudīes dicimꝰ ſʒ vnā magnitudinē: nec tres magnos ſʒ vnū magnū: q: nō pticipatōe magnitudīs deꝰ magnꝰ ē: ſʒ seipo magno magnꝰ ē: q: ipe ē sua magnitudo. Ita ⁊ đ bōitate ⁊ etnitate ⁊ oīpotētia dei dicēdū ē: ⁊ de oībꝰ oīno q̄ de deo pn̄t pnūciari subalit̄ q̄bꝰ ad seipm dr̄: nō trāslatiue ac p silitudinē: ſʒ p̄pe: si tn̄ de illo p̄pe aliq̄d ore hoīs dici pōt. Ecce apte docuit q̄ noīa vnitatē diuine maiestat' significātia: ⁊ ad se dicūt de deo. i. sine relatiōe ⁊ đ oībꝰ psonis cōit̄: ⁊ đ singul' diuisim dicūt nec pluralit̄ ſʒ singularit̄ in sūma accipiunt̄. Illa vo noīa q̄ p̄pe ad singulas ptinēt psonas: relatiue nō sbalit̄ dicunt̄. Qꝫ enī p̄pe singula in trinitate psona dicit̄: vt ait Aug. in eodē: null'o mō ad

Augustinus

seipm: ſʒ ad aliā inuicē vl' ad creaturā dicit̄. Et ideo relatiue nō subalit̄ dici manifestum est.

Ista ē distinctio. xxij. in q̄ magr̄ pacto tractatu de diuīs rebus: icipit agere de diuinis noībus. Et circa h̄ duo facit. Nam pmo ponit differētias diuioꝝ noīm. Scđo subdit regulas p̄dicatiōis eoꝝ. Primū facit a pncipio distinctōis vsq̧ ibi: Sciendū ē g̊. Scōm abinde vsq̧ ad finē distinctionis. In spāli vo snīa mgr̄i stat in vna p̄positione: cui magr̄ ānectit duas regulas. Propositio ē hec: Noīa de deo dicta īueniunt̄ in septuplici differētia. Hāc mgr̄ deducit exēplarit̄ dicēs: q̄ q̄dā sūt noīa notionalia seu p̄prietates psonales exp̄mētia: vt generatio: vbū: donū: pr̄: filiꝰ: spūsctūs. Quedā eēntialia seu vnitatē eēntie referētia: vt deꝰ: deitas: sapīa: potētia: bonitas: magnitudo: virtus et suba. Quedā trāssūptiua. i. ſm silitudinē de deo p̄dicata: vt splēdor: cādor: lux: speculū: leo: agnus ⁊ silia. Quedā tpalia seu deo solū ex tpe ꝯuenientia: ⁊ h̄ dupl'r. vel in respectu ad creaturā relatione extrīseca: vt dn̄s: creator: refugiū: redēptor: saluator ⁊ hmōi. Uel in respectu ad creaturas: relatione tn̄ intrīseca: vt icarnatꝰ: hūanatus. Et ē aliud nomē qđ solū de oībus psonis simul ⁊ de nulla singulatiꝫ dicit̄: qđ ſm relationē dr̄ intrinsecā: q: in se claudit termīos sue relationis: vt h̄ nomē trinitas. Hmōi noīm diuinoꝝ septuplicē differētiā ponit magr̄ in textu: vt dicit p̄positio p̄dicta: quā verā esse reputo. Prima haꝝ regulaꝝ ē q̄ noīa p̄pa ad singulas psonas ptinētia: non substātialiter ſʒ relatiue dicūtur. Patet: q: non pōt dici: pater ē filius: aut filius est pr̄: aut pater ⁊ filius sunt spūssanctus ⁊ econuerso: que ē p̄dicatio absolute essentialis ⁊ substātiua. Sʒ bn̄ dicit̄ pater ē filij pater: filius est pr̄is filius: que est p̄dicatio relatiua. Scđa regula ē: q̄ nomia ad vnitatem essentie spectantia: vt sapīa: bonitas: potentia: virtus: magnitudo ⁊ hmōi de singulis psonis singillatim ⁊ de omnibus simul: non relatiue sed substantialiter in singulari ⁊ nō in plurali affirmant̄. Nā bn̄ dicit̄: Pater est deus: sapientia: potētia: bonitas: magnitudo: virtus. Et similiter de filio ⁊ spūsancto: ⁊ de omnibus simul. Unde bene dicit̄: Pater filius ⁊ spūssanctus sunt deus: sapiētia: bonitas ⁊c̄. Non aūt pluraliter dici pōt: Pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus sunt dij: sapie: potentie: bonitates: virtutes: igit̄ ⁊c̄.

De hoc noīe qđ est psona qđ cuꝫ scōm substantiam dicat̄: tamen pluraliter nō singulariter in summa accipitur. a

Di. XXIII De subalibus noībus diuīs in spāli.

Predictis adijciendū est: q̄ cuꝫ oīa noīa que ſm subaꝫ de deo dicunt̄: sin- p

gulariter ꝛ nō pluraliter de oībꝰ ī sum̄a dicant̄ ꝑsonis: vt supra ostēsum est. Est tn̄ vnū nomē. s. ꝑsona. qđ ꝑm substātiā dr̄ de singulis ꝑsonis: ꝛ pluraliter nō singulariter in summa accipit̄. Dicimus em̄ pater est ꝑsona: filiꝰ est ꝑsona: spūssanctus est ꝑsona: et hoc ꝑm sbam dr̄. Nec tn̄ dr̄ pr̄ ꝛ filiꝰ ꝛ spūssctūs sunt vna ꝑsona sed tres ꝑsone. Hoc ḡ nomen excipit a p̄dicta regula noīm: q̄ ꝑm substātiā de deo dicuntur: quia cum hoc ad se dicat̄ ꝛ ꝑm substātiam: pluraliter tamē nō singulariter in summa accipitur.

Autoritas q̄ ꝑsona ad se dicatur et ꝑm substantiam. b

Q autez persona ꝑm subam dicat̄ Aug. ostēdit in. vij. lib. de tri. dicēs: Nō est aliud deo eē: aliud ꝑsonā esse: ꝫ oīno idez. Item in hac trinitate cū dicimꝰ ꝑsonam pr̄is: nō aliđ dicimꝰ q̄ substantiā pr̄is. Quo circa vt suba patris ip̄e pr̄ est: nō q̄ pr̄ est: ꝫ quo est: ita et ꝑsona pr̄is nō aliud q̄ ip̄e pater ē. Ad se quippe dr̄ ꝑsona: nō ad filiū vel spm̄sanctum: sicut ad se deus dr̄ ꝛ magnus et bonus ꝛ iustus et hmōi. Et quēadmoduz h̄ illi est esse qđ deū esse: qđ magnū esse: qđ bonū esse: ita h̄ est illi esse qđ ꝑsonaz esse. Ecce exp̄sse habes q̄ ꝑsona ꝑm sbātiaz dr̄: vt cū dr̄: pater est ꝑsona: hic sit sensus pater est diuina essentia. Similiter cū dicitur: filius est persona: spiritussanctꝰ est persona: id est essentia diuina.

Aug. d trini. lib. vij. ca. vj.

Q pr̄ nō eo ē pater quo est.

Cur pater ꝛ filiꝰ ꝛ spūssanctꝰ nō dicantur vna ꝑsona vt vna substantia et vnus deus. c

Ideo orit̄ hic questio difficilis quidē: ꝫ nō inutilis q̄ q̄rit̄: Cur nō dicant̄ hi tres vna ꝑsona sic vna essentia ꝛ vnꝰ deꝰ? Quā q̄stionē Aug. diligēter tractat atq̄ ꝯgrue explicat in. vij. li. de tri. ita di. Cur nō h̄ tria sil' vnā ꝑsonā dicimꝰ sicut vnā essentiam ꝛ vnū deū ꝫ dicimꝰ tres ꝑsonas: cū tamē tres deos: aut tres essentias nō dicamꝰ? Quia volumus vl' vnū aliqđ vocabulū ꝑuare huic significatiōi q̄ intelligit̄ trinitas: ne oīno taceamꝰ interrogati: q̄đ tres eēnt: cū tres esse fateamur. Cū ḡ q̄rit̄ quid tres (vt ait Aug. in li. v. de trini.) magna ꝓrsus inopia hūanū laborat eloq̄z: dictū ē tn̄ tres ꝑsone non, vt illud diceret̄: sed ne taceret̄ omnino. Nō em̄ rei ineffabilis eminentia hoc vocabulo explicari valet. Ecce ostēdit qua necessitate dicatur pluraliter persone: videlicet vt hoc vno nomine querētibus de tribus r̄ndeamus.

Augustinus.

Solutio.

j. Joh. v.

Augustinus.

Qua necessitate dictuz sit tres ꝑsone a latinis: ꝛ a grecis tres hypostases vel substantie. d

Qua necessitate n̄ solū latinus ꝑmo: ꝫ etiam grecus eadē pene sup hac re laborās noīm penuria coartat̄. Unde Aug. q̄đ a grecis vl' latinis necessitate de ineffabili trinitate dictū sit apiens in. vij. li. de tri. ait: Loquēdi cā de ineffabilibus vt fari aliquo modo possemus dictū est a grecis: vna essentia: tres sbe. i. vna vsia: tres hypostases. Aliter ei greci accipiunt sbam q̄ latini. A latinis aūt dictū est vna essentia vel sba: tres ꝑsone: q̄ nō aliter in ꝑmone nr̄o. i. latino essentia q̄ sba solet intelligi. Et vt intelligatur saltez in enigmate: placuit ita dici: vt cū q̄reret̄ q̄đ tria sint: aliq̄đ diceret̄: que tria tria eē fides vera ꝓnūciat. Cū ꝛ p̄rem nō dicit esse filiū: ꝛ spm̄sctm̄. s. donū dei: nec p̄rez dicit esse nec filiuz. Cū ḡ q̄rit̄ q̄đ tria vel q̄đ tres ꝯferimꝰ nos ad inueniēdū aliqđ nomē quo ꝯplectamur hec tria. Neq̄ occurrit aīo: q̄ supeminētia diuinitatis vsitati eloquij facultatē excedit. Veriꝰ em̄ cogitat̄ deꝰ q̄ dr̄: ꝛ veriꝰ est q̄ cogitatur.

Aug. in li. vij de tri. c. iiij.

Q deꝰ veriꝰ cogitat̄ q̄ dicat̄: ꝛ veriꝰ ē q̄ cogitatur.

Quid hoc noīe tres significet. e

Pater ergo et filiꝰ ꝛ spūssctūs. s. quoniam tres sunt: q̄đ tres sunt queramus: q̄đ cōmune habeāt. Nō enim possunt dici tres patres: q̄ tantum pr̄ ibi pater est: nec tres filij: cū nec pater ibi q̄ filius nec spūssctūs: nec tres spūssancti: quia spiritussanctus propria significatione qua ꝛ donum dei dicitur: nec pater est nec filius. Quid ergo tres? Si tres ꝑsone esse dicuntur: cōmune ē eis id quod persona est. Certe em̄ q̄ pater ē persona: ꝛ filius est persona ꝛ spūssanctus est ꝑsona ideo tres persone dicuntur. Propterea ergo dicimus tres personas: q̄ cōe est eis id qđ persona est. Ex predictis apte intelligi pōt: qua necessitate dictum sit a latinis tres persone: cū ꝑsona ꝑm sbam dicatur. Ūn̄ ꝛ tribus cōe est id qđ persona est id est hoc nomē persona.

Quare nō dicim⁹ tres deos esse patrem ⁊ filiū ⁊ spm̄sctm̄ vt dicimus tres psonas: cū id qđ deus est sit eis cōmune: q͛ pater est deus: ⁊ filius est deus: ⁊ spiritussanctus est deus. f

Sed q͛rit hic cū dicam⁹ prē ⁊ filiū ⁊ spm̄sctm̄ esse tres psonas: q͛ cōe ē eis qđ psona ē. i. q͛ pr̄ est psona: filius ē psona: ⁊ spūssctūs ē psona: cur nō dicamus silr̄ tres deos cum ⁊ pat͛ sit deus: ⁊ filius sit deus: ⁊ spūssctūs sit deus. Quia. s. illud scp̄tura ꝯdicit: h̄ aūt ⁊ si nō dicit: nō tñ ꝯdicit. vñ Aug. hāc mouēs q̄stionē atqꝫ diffiniens in li. vij. de tri. ita ait: Si iō dicimus patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄sanctū esse tres psonas: q͛ cōmune ē eis id qđ psona est: cur nō etiam tres deos dicimus. Certe vt p̄dictū est q͛ pat͛ est psona: ⁊ filius est psona: ⁊ spūssanctus est psona: ideo tres psone dicuntur. Quia ḡ pat͛ est deus: ⁊ filius ē deus: ⁊ spūssctūs deus: cur nō dicunt͛ tres dij. Ecce ꝓposuit hāc q̄stionē: attēde quid rñdeat subdēs: an iō nō dicunt͛ tres dij: q͛ scriptura nō dicit tres deos. Sʒ nec tres psonas alicubi scp̄ture text⁹ cōmeōrat. An iō licuit loq̄ndi ⁊ disputandi necessitate tres psonas dicere: nō q͛ scp̄tura dicit: sʒ q͛ scp̄tura nō ꝯdicit. Si āt diceremus tres deos: ꝯdiceret scp̄tura dicēs: Audi isrl̄ deus tuus deus vnus ē. Ecce absolutio q̄stionis: q͛re potius dicam⁹ tres psonas q̄ꝫ tres deos: q͛. s. illud nō cōtradicit scriptura.

Aug. de tri. li. vij. c. v.

Exo. xx. Deut. vj.

Alia q̄stio cur nō dicimus tres essentias vt tres psonas cū scriptura nō cōtradicat. g

Verūʒ et hic alia emergit q̄stio quā Aug. ꝯseq̄nt͛ annectit dicēs: Cur inq̄t ⁊ tres eēntias nō licet dicere: qđ silr̄ scp̄tura sic nō dicit: ita nō ꝯdicit. At si dicis q̄ ꝓpt͛ vnitatē trinitatis nō dicunt͛ tres essentie sʒ vna essentia: q͛ro cur nō ꝓpt͛ eandem vnitatem trinitatis dicat͛ vna psona ⁊ nō tres psone. Ut ei est illis cōe nomen eēntie: ita vt singulus q̄sqꝫ dicat͛ essentia: sic illis cōe est psone vocabulūʒ. Quid igit͛ restat nisi vt fateamur loq̄ēdi necessitate a grecis ⁊ latinis parta hec vocabula aduersus īsidias vel errores hereticoꝝ. Cūqꝫ conaret͛ hūana īopia loq̄ndo ꝓferre ad hoīm sensus qđ in secretario mentl de deo tenet: siue p piā fidē: siue p q̄lēcūqꝫ intelligētiā timuit dicere tres essentias ne ītelligeret͛ ī illa summa eq̄litate vlla diuersitas. Rursuʒ nō pot͛at dicere: nō esse tria q̄dā. qđ q͛ dixit Sabellius in heresim lapsus est: q̄siuit ḡ q̄d tria diceret ⁊ dixit tres psonas: siue tres subas ßm grecos.

Augustinus

Sicut nos dicimus tres psonas ita greci tres subas q̄s dicūt hypostases: aliter accipiētes substā tiam q̄ꝫ nos. h

Qđ eñi de psonis ßm nr̄aʒ: h̄ đ sbstātijs ßm ꝯsuetudinē grecoꝝ oportet itelligi. Sic em̄ illi dicunt tres subas vnam essentiā. i. tres hypostases vnā vsiam: quēadmodū nos dicimus tres psonas vnā essentiam vel subaʒ. Quanq̄ꝫ ⁊ illi si vellent sicut dicunt tres subas tres hypostases: possent dicere tres psonas tria psopa. Jllud aūt maluerunt dicere: q͛ fortasse ßm lingue sue ꝯsuetudineʒ aptius dicit͛.

Q͛ in trinitate non est diuersitas nec singularitas vel solitudo: sed vnitas et trinitas et distinctio et idemptitas. i

Jā sufficienter vt puto ostensum est: q̄ necessitate dicamus tres psonas: ⁊ quare nō similit͛ tres deos vel essentias: q͛. s. in altero obuiat scp̄tura: in altero diuersitatis intelligētia: q͛ ibi nulla penitus ē diuersitas: sic nec singularitas vel solitudo: sʒ vnitas ⁊ trinitas. vñ Aug. in li. vij. de tri. ait: Hūana inopia querens quid diceret tria: dixit tres psonas vel subas. Quibus noībus non diuersitatē voluit intelligi: sʒ singularitatē noluit: vt nō solū ibi vnitas itelligat͛ ex eo q̄ dicit͛ vna essentia: sʒ trinitas: ex eo q̄ dicunt͛ tres psone. Hylarius q̄ꝫ in li. vij. de trini. ait: Dominus dicit: Qui me videt: videt ⁊ pa-

Augustinus

Hylarius

Joh. xiiij.

trem. Cum hoc d̃r: excludit̃ singularitas atq; vnici: id est solitarij intelligẽtia. Nã nec solitariũ sermo significat: et indifferẽtem tamẽ naturã professio docet. Uisus est enim in filio pater per nature vnitã similitudinẽ. Unum sunt enim natus ⁊ generans: vnum sunt neq; vnus. Nõ itaq; solitari⁹ fili⁹ est: nec singl'aris nec dispar. Item in eodem. Sicut in patre ⁊ filio credere duos deos impiũ est: ita patrẽ et filium singularem deum predicare sacrilegum est. Nihil in his nouũ: nihil diuersum: nihil alienũ: nihil separabile ẽ. De

Augustinus. hoc etiã Aug. in libro q̃stionũ veteris ac noue legis ait: Un⁹ est de⁹: s̃ nõ singula-

Ambrosius. ris. Item Amb. in libro de trinitate ait: Qd̃ vnius est substãtie: separari nõ põt: et si nõ sit singularitatis sed vnitatis de⁹ vnus cũ d̃r: nequaq̃ deitatis trinitatẽ excludit: et ideo nõ quod singularitatis: s; qd̃ vnitatis est predicatur. Ecce ex predictis ostẽdit̃: q: nec singularis: nec diuersus: nec vnic⁹ vel solitarius ↄfitẽdus est de⁹: q: singularitas vel solitudo psonaꝝ pluralitatẽ excludit: ⁊ diuersitas vnitatẽ essentie tollit. Diuersitas inducit sepatione diuinitatis. Singl'aritas adimit distin-

Ambrosius. ctionẽ trinitatis. Ideo Amb. in .j. lib. de trinitate ait: Non est diuersa nec singularis equalitas. nec iuxta Sabellianos patrem filiũq; cõfundens: nec iuxta Arrianos patrẽ filiũq; secernens. Pater eñ et fili⁹ distictionẽ hñt: sepationẽ v̄o nõ habẽt. Itẽ in eodẽ. Pater ⁊ fili⁹ diuinitate sunt vnum. nec est ibi substãtie differẽtia nec vlla diuersitas: alioquin quõ vnum deum dicimus: diuersitas eñ plures fa-

Diuerse dicũt̃ aliqñ psone. i. distincte. cit. Cõstat g̃ ex p̃dictis: q: in trinitate nulla est diuersitas. si tñ aliqñ in scriptura inuenitur dictum tres diuerse psone et huiusmodi: diuersas dicit distinctas.

Q̃ nõ dz dici de⁹ multiplex. k

Et sicut in trinitate nõ est diuersitas: ita nec multiplicitas: et ideo non est dicendus deus multiplex

Amb. de tri. lib. j. ca. ij. sed trinus ⁊ simplex. Unde Ambro. in .j. libro de trinitate ait: Est in patre et filio non discrepans sed vna diuinitas: nec cõfusum quod vnum est: nec multiplex esse potest quod indifferens est. Multiplex itaq; deus non est.

Ista est distinctio vicesimatertia in qua mgr̃ postq; egit de nominibus diuinis generaliter: agit de hoc noĩe persona specialit̃. Et tria circa hoc facit. Nam primo excipit hoc nomen psona de regula predicta que de his que substãtialiter p̃dicantur dabat̃. Scd̃o ostẽdit q̃ hoc nomẽ psona non singulariter: sed pluraliter de omnibus personis p̃dicat̃. Tertio ↄcludit q̃ in diuinis nec diuersitas essentialis nec singularitas psonalis ꝓprie dicatur. Primũ facit vsq; ibi: Ideo oꝛit̃. Scd̃m ab inde vsq; ibi: Jam sufficienter. Tertiũ vero ab inde vsq; ad finẽ distinctiõis. In spãli snĩa mgr̃i stat in trib⁹ ꝓpositionibus: quarum prima est hec: Hoc nomẽ persona nõ psonaliter: sed substãtialiter dicit̃ de diuinis. Probat̃ sic. Omne nomen qd̃ de diuinis p̃dicat̃ non relatiue sed absolute: hoc est nõ personalit̃ sed substantialiter dicitur: sed hoc nomen persona est hmõi. igitur predicatur non psonaliter: sed substantialiter. Tenet argumentum ⁊ maioꝛ: sed minorem probat magister in textu: excipiens hoc nomẽ persona a regula prius dicta. Secũda propositio est hec: Hoc nomen persona de omnibus diuinis psonis simul: nõ singulariter: sed pluraliter predicatur. Et per hoc excipitur a regula data superius in precedenti distinctione de nominibus que substantialiter dicuntur in diuinis: vbi dicebatur q̃ nomina q̃ substãtialiter dicuntur in diuinis; vel que spectant ad vnitatem essentie: de qualibet persona singillatim ⁊ de omnibus simul dicuntur in singulari: vt sic dicendo: pater ⁊ filius ⁊ sp̃us sctũs sunt tres psone: que est vera. Sed hec est falsa. Pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt persona. Tertia ꝓpositio ẽ hec. In diuinis nec diuersitas substãtialis: nec singularitas personalis est ponenda ⁊ ↄcedenda. Et ꝓbatur ratione sic. Illa in diuinis non sunt ↄcedẽda: quibus concessis tolleret̃ essentie vnitas: ⁊ personarum diuersitas. Sed diuersitas substãtialis ⁊ singularitas personalis sunt huiusmodi: igitur nõ sunt in diuinis concedenda: vt dicit propositio probanda. Argumentum tenet: ⁊ premissas ꝓbat magister in textu. igit̃ ⁊c.

Quid significetur his nominibus vnus vel vna: duo vel due: tres vel tria: trinus vel trinitas: pl'es vel pluralitas: distinctio vel distincte: cum his vtimur de deo loquentes. a

DI. XXIIII Quid significet̃ p nomẽ numerale cũ loq̃mur de diuis.

Ic diligenter
b inquiri opoꝛtet: cum in trinitate nõ sit diuersitas vel singularitas: nec multiplicitas: vel solitudo: q̃d significetur his nominibus: scilicet vnus vel vna: duo vel due: tres vl' tria: trinus vel trinitas: plures vel pluralitas: distincte vl' distinctio: cum dicitur vnus deus: due psone: vel tres psone: plures psone: distincte sunt persone. vel cum dicitur distinctio psonarum: pluralitas personaꝝ: trinitas psonarum ⁊ hmõi. Uidemur eñ hoc dicentes numeroꝝ q̃titates ⁊ rerum multitudinem vel multiplicitatem in deo ponere. Quid ergo ista ibi significent: ipo de quo loquimur aperiente insinuare curemus.

Magis illa dicunt̃ ad excludendũ ea q̃ non sunt in deo q̃z ad ponendum aliqua. b

Si diligẽter pmiſſis autoritatũ verbꝫ intẽdim⁹ vt dictorũ intelligẽtiã capiam⁹: magis videt̃ hoꝝ verboꝝ vſus itroduct⁹ rõne remouẽdi atꝫ excludẽdi a simplicitate deitatꝭ q̃ ibi nõ sunt q̃ ponẽdi aliq̃.

Quid p vnum significetur cũ dicitur vnus deus. c

Cum eni dr̃ vnus de⁹ mltitudo deoꝝ excludit̃: nec nũeri q̃titas in diuinitate ponit̃: tanq̃ diceret̃ de⁹ ẽ: nec mlti sunt vl' ples dij. vñ Amb. in li. de tri. ait: Cũ vnũ dicimus deũ: vnitas excludit nũeꝝ deoꝝ nec q̃titatẽ in deo ponit: q2 nec nũerus nec q̃titas ibi est.

Amb. de tri. li. j. c. xj.

Quo sensu dicit̃ vnus est pater: vel vnus est filius. d

Silr cũ dr̃ vnus ẽ pat̃ vl' vnus est filius ⁊ hmõi: rõ dicti hec ẽ q nõ sunt multi patres: vl' multi filij ita ⁊ de silibus. Itẽ cũ dicim⁹ plures esse psonas: singularitatẽ atq3 solitudinẽ excludimus: nec diuersitatẽ nec multiplicitatẽ ibi ponim⁹ q̃si diceret̃: Sine solitudie ac singularitate psonas ꝯfitemur. vñ Hylarius in. iiij. li. de tri. sic ait: Dixit deus: Faciam⁹ hoiẽ ad imaginẽ ⁊ silitudinẽ nostrã. Quero nũc an solũ deũ sibi locutũ existimes: an hũc ſmonẽ ei⁹ itelligas ad alteꝝ extitisse? Si solũ fuisse dicis: ipius voce arguerꝭ dicẽtꝭ: Faciamus et nr̃aꝫ. Sustulit ei singularitatꝭ ac solitudis itelligẽtiã pfessio ꝯsortij q2 aliq̃d ꝯsortiũ ee nõ põt ipi solitario neq3 solitudo solitarij recipit faciam⁹: nec alieõ a se diceret nr̃aꝫ. Attẽde lectoꝛ his verbꝭ ⁊ vide: q2 noie ꝯsortij plalitatẽ significauit. pfessio g ꝯsortij ẽ pfessio plalitatꝭ: quã pfessus ẽ dicens: Faciam⁹ ⁊ nr̃aꝫ. plalit̃ eni vtrũq3 dr̃. Sz hac pfessione plalitatꝭ nõ diuersitatẽ vl' multitudinẽ posuit: sꝫ solitudinẽ ⁊ singularitatẽ negauit. Sic g cuꝫ dicimus plures psonas vl' plalitateꝫ psonaꝝ singularitatꝭ ⁊ solitudinis intelligentiam excludimus.

Ex q̃ intelligẽtia dicant̃ psone plures.

Hylarius. Sen. j.

Quid p ternariũ significet̃ cũ dicitur tres psone. e

Ita etiã cũ dicim⁹ tres psonas noie ternarij nõ q̃titatẽ nũeri in deo ponimus: vl' aliquã diuisitatẽ: sꝫ itelligẽtiã non ad aliuꝫ nisi ad prẽꝫ ⁊ filiũ ⁊ spm̃sctm̃ dirigẽdã significamus: vt sit huius dicti itelligẽtia: Tres psone sũt: vl' tres sũt pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ spũsſctũs. i. nec tm̃ pr̃ nec tm̃ fili⁹: nec tm̃ pr̃ ⁊ fili⁹ in deitate sũt: sꝫ etiã spũsſctũs ⁊ nõ ali⁹ ab his. Silr nõ tm̃ ẽ ibi hec psona vl' illa vl' hec ⁊ illa: sꝫ hec ⁊ illa ⁊ illa ⁊ nõ alia. Et h fore ita itelligendũ Aug. satis oñdit vbi dic̃ q illo noie nõ diuersitatẽ intelligi voluit: sꝫ singularitatem noluit.

Augustinus

Quid p duo cũ dr̃ due psone vel pr̃ ⁊ filius duo sunt. f

Silr cũ dr̃ duo sũt pat̃ ⁊ filius: nõ dualitatis q̃titatẽ ibi ponimus: sꝫ h significamus q non est tm̃ pat̃ nec tm̃ filius: sꝫ pat̃ ⁊ filius: ⁊ hic nõ est ille: ita ⁊ de alijs hmõi. Ita etiã cũ dicimus pat̃ ⁊ filius sunt due psone: h significamus: q nõ tm̃ pat̃ ẽ psona: nec tm̃ filius est psona: sꝫ pat̃ est psona: ⁊ filius est psona: ⁊ hec non est illa.

Ex q̊ sensu dr̃ in psonis distictio vel psone distincte. g

Cũ at̃ dicim⁹ distincte sunt psone vel distinctio est in psonis: ꝯfusionẽ atq3 pmixtionẽ excludimus: ⁊ hãc nõ esse illaꝫ significamus. Cũq3 addimus distincte sunt psone ppꝛietatibus siue differẽtes ppetatib⁹ aliã esse hãc psonã: ⁊ aliã illã suis ppetatibus significamus. Et cũ dicimus aliã ⁊ aliã nõ diuersitatẽ vel alienationẽ ibi ponimus: sꝫ ꝯfusionem sabellianam excludimus.

Quomodo ibi accipiatur discretio. h

Ita et cuꝫ dicunt̃ discrete psone: vl' cũ dr̃ discretio in psonis ee: eãdẽ itelligẽtiã facim⁹. Eodẽ eni mõ ibi accipit̃ distictio q̃ discretio. Et cõgrue dicit̃ ibi esse discretio vel distinctio: non diuersitas vel di-

Ambrosius. uisio siue separatio. vñ Ambro. in. j. lib. de trini. Nõ est ipe pater q̃ filius: ſ inter patrem et filium expressa distinctio est.

Quõ trinitas ibi accipiatur. i

Cũ vero dicit̃ trinitas id significari videt̃ qđ significatur cum dicitur tres persone: vt sicut nõ põt dici pater est tres psone vel filius est tres persone ita non debet dici: pater est trinitas: vel filius est trinitas.

Hoc videtur contrarium esse predictis. k

Hic nõ est pretermittendũ q̃ cũ supra dictũ sit deũ nec singularem nec multiplicem esse ɔfitendum idq̃ sanctoꝝ autoritatibus sit cõfirmatũ in cõtrariũ videt̃ sentire. Isid. dicẽs: Distinguendum est inter trinitatẽ ⁊ vnitatẽ Est eñ vnitas simplex et singularis: trinitas vero multiplex et numerabilis: q: trinitas est trium vnitas. Ecce vnitatem dicit esse singularem: et trinitatem multiplicem et numerabilem. Sed ad hoc dicimus: quia singularem accepit sicut et alij accipiunt vnum: multiplicem vero ⁊ numerabilem sicut alij dicunt trinum. (Isidorus.)

Ista est distinctio vicesimaquarta: in qua mgr̃ ostensa significatiõe huius nominis psona put sumit̃ p se: agit de significatiõe eiusdem put sumit̃ cũ terminis numeralib⁹ sibi adiunctis. Et circa hoc tria facit. Nã pmo oñdit q̃ p termios nũerales i diuinis excludit̃ mltiplicitas substãtial'. Scdo q̃ p ipsos remouet̃ solitudo psonal'. Tertio q̃ per eorum distinctionem secludat̃ confusio psonalis. Primũ facit a pncipio distinctiõis vsq̃ ibi: Item etiã cum dicimus. Secũdũ ab inde vsq̃ ibi: Cum autem dicimus distincte. Tertiũ ab inde vsq̃ ad finem distinctiõis. Et tñ in generali. In speciali sentẽtia magistri stat in trib⁹ ppositionib⁹ quaꝝ prima est hec: In diuinis p nomina numeralia ad vnitatem essentie spectãtia solam multiplicitatẽ excludimus. Hanc magister inuestigat querẽdo: q̃d p terminos numerales et nomia ptinentia ad pluralitatem seu multitudinem seu distinctionem in diuinis significetur. Nam si vera dicuntur de deo. videntur suũ significatũ ponere in deo. Ad qđ respõdẽs magister dicit: q̃ significatio taliũ nominũ vel terminoꝝ nõ admittit̃ in diuinis ad aliq̃d ponẽdũ sed potius remouẽdũ. qđ declarat exẽplo. Nã cum dicimus deus vnus: vnus pater tñ. pillum terminum numeralem vnus nulla quantitas vel numer⁹ in deo ponit̃: sꝫ tñ deoꝝ aut alioꝝ excludit̃ pluralitas. Scđa ppositio est hec: Per nomina numeralia pluralitatem exprimentia in diuinis: singularitatem ⁊ solitudinẽ excludim⁹ psonalem. Hanc magister pbat p ħ q̃ dicit: q̃ cũ đ: pluralitas psonaꝝ non multitudo ponit̃: sed singularitas ⁊ similitudo excludit̃ seu tollit̃. Cuꝫ eñ dicimus tres negamus ibi esse solum duas. Et cuꝫ dicimus duas: negam⁹ ibi esse solũ vnã. Tertia propositio est hec: Cũ eñ psonas diuinas distinctas esse dicim⁹: tunc eaꝝ cõfusionẽ ⁊ pmixtionem cõtra Sabellianum excludimus. Hanc ppositionẽ mgr̃ pbans dicit: q̃ in nomine trinitatis ⁊ discretionis nõ diuersitas in deo ponit̃: sed cõmixtio ⁊ ɔfusio negat̃: igit̃ ⁊c̃.

Quid significat̃ cũ đ: plalit̃: tres psone vel due persone. a

DI. XXV Quid significetur ħ noie persona.

Preterea considerãdum est cum hoc nomẽ psona (vt p̃dictũ est) ſm substantiã dicatur: que sit intelligentia dicti cum pluraliter pfertur tres persone: vel due persone: et cum dicitur: Alia est psona patris: alia est psona filij: alia est persona spiritussancti. Si enim in his locutionibus psone vocabulũ essentie intelligẽtiam facit plures essentias confiteri videmur: ⁊ ita plures deos. Si vo essentie significationem ibi nõ tenet. alia est huius nominis ratio cum dicitur: pater est persona: vel filius est persona: et alia cũ dicitur. Pater ⁊ filius et spiritussanctus sunt tres persone: et cum dicit̃: Alia est persona patris: alia filij: et huiusmodi.

Q: videt̃ ſm essentiã dici alia est psona prĩs: alia filij: siue tres psone. vt cũ đ: pater est persona: filius est persona. b

Persona enim vt supra ait Aug. ad se đ: ⁊ idẽ est deo eẽ psonã qđ esse: sicut idẽ ẽ ei esse qđ deũ esse. Uñ manifeste colligit̃ q̃ essentiã diuinã p̃dicamus dicẽtes: Pater est psona: fili⁹ est persona: spiritussanctus ẽ persona: id est essentia diuina: et omnino vnũ et ideꝫ significatur nomine persone. i. essentia diuina: cum dicitur pater est persona: ⁊ filius est persona. qđ significat̃ nomine dei: cũ dicit̃: pater est de⁹: fili⁹ ẽ de⁹. Ita etiã idẽ significat̃ cũ đ: deus est deus ⁊ deus est psona. Utroq̃ eñ noie essentia diuia intelligit̃: q: vtrũq̃ ſm subam đ. Cũ vo đ: pater ⁊ fili⁹ ⁊ spũsctũs sunt tres persone. q̃d noie psone significamus: an essentiam: Hoc eñ videt̃ si supraposita verba Aug. diligẽter scrutemur. Supra eñ dixit q̃ ideo tres psonas dicim⁹: q: id qđ psona est: cõmune est trib⁹. Et item q: pater est psona: ⁊ filius est psona ⁊ spũssanctus est persona: ideo tres psone dicunt̃. Uidet̃ ergo eandẽ tenere significationeꝫ hoc nomen persona: cum đ: tres persone (Augustinus.) (Qđ noie psone id significatur cũ dicit̃ prĩ est psona: qđ significat̃ noie dei cũ dicit̃ pater est deus.)

quã habet cũ dicit: pater est persona: filius est psona: spiritussanctus est persona. Quia vt ostẽdit Aug. hoc dr. i. tres psone propter illud: quia id qđ psona est cõmune ẽ eis. Jd ḡ qđ cõmune ẽ eis: id est patri ⁊ filio ⁊ spũisancto videtur significari nomine psone: cum dr tres psone.

Aliter etiam videt posse ostendi q̃ ƀm essentiã dicatur etiam cum pluraliter profertur. c

Aliter etiam videtur posse ostendi: q̃ ibi noie psone significet essentia cum dr tres psone. Ut em supra dixit Aug. (Augustinus.) Ea necessitate dicim⁹ tres psonas vt rñderem⁹ q̃rentib⁹ q̃d tres vel q̃d tria. Cũ ḡ q̃rit q̃d tres vel q̃d tria: cõueniẽter rñdet cũ dr tres psone. At cũ q̃rit: q̃d tres vel q̃d tria: Per q̃d de essentia querit. Non em inuenitur q̃d illi tres sint nisi essentia. Si ergo questiõi recte respondemus: oportet vt respõdendo essentiam significemus: alioquin non ostendimus q̃d tres sint. Si vo rñdẽtes essentiã significamus: ipam essentiam psone noie intelligim⁹: cum dicit tres psone.

Opinio quorundã q̃ putãt essentiam significari noie psone cũ dicimus tres personas. d

Quibusdã videt q̃ noie psone significet essentia: cũ dicit tres psone: Propterea q: Aug. (Augustinus.) dicit ido dici tres psonas: q: cõmune ẽ eis id qđ ẽ psona. vt sit talis intelligẽtia: Pater et filius ⁊ spũssanct⁹ sunt tres psone: id ẽ sunt tres id habẽtes cõmune qđ est psona: id est tres sunt quorũ quisq; est psona. i. essentia. Sed quõ iuxta hanc intelligentiã dicet: alia est persona patris: alia filij. Et ħ etiã ita volũt intelligere. s. ali⁹ est pater et alius est fili⁹: id tñ cõe hñtes qđ est psona. Et hoc ꝯfirmant autoritate Aug. (Augustinus.) q̃ in vij. li. đ tri. ait: Tres psonas eiusdẽ essentie: vel tres psonas vnam essentiã dicim⁹ Tres aũt personas ex eadẽ essentia nõ dicim⁹: q̃si aliud ibi sit qđ essentia ẽ: aliud qđ psona est. Hac autoritate et premissis conant asserere in predictis locutionib⁹ nomen psone essentiam significare. Sed quid respondebũt ad id qđ ipse Aug⁹. in lib. de fide ad Petrũ dicit. s. q̃ ali⁹ est pr in psona siue psonalit: ali⁹ psonalit fili⁹ ali⁹ psonaliter spiritussanctus: Quõ em alius psonalit pater: ali⁹ psonaliter fili⁹: alius psonaliter spũssanctus: si in esse psonam omnino cõueniũt. i. si psona essentie tm intelligentiã facit: Ideo nobis videt aliter hoc posse dici congruenti⁹ iuxta catholicoꝝ doctoꝝ autoritates.

Q: hoc nomẽ persona tripliciter in trinitate accipit: ⁊ hec ẽ vtilis ⁊ catholica doctrina de persona et personis. e

Sciẽdum est igit q̃ hoc nomẽ psona multiplicẽ intelligẽtiam facit: nõ vnã tm. Et vt Hylari⁹ ait in li. iiij. đ tri. (Hylarius.) Intelligẽtia dictoꝝ ex causis est assumẽda dicẽdi: q: nõ ƀmoni res sed rei ƀmo subiect⁹ ẽ. Discernẽtes ḡ dicẽdi causas hui⁹ nois. s. psona significationez distiguim⁹ dicẽtes: q̃ ħ nomẽ. s. psona ꝓprie ƀm substantiã dr ⁊ essentiã significat sicut supra ostẽdit Aug. cum dr: deus est psona: pr est psona. Quadã tñ necessitate (vt supra dixit Aug.) trãslatũ est ħ nomen: vt pluraliter diceret tres psone cũ quereret: q̃d tres: vel q̃d tria: vbi non significat essentiã. i. naturã diuinã q̃ cõis ẽ trib⁹ psonis: ƀ sbsistẽtias vel hypostases ƀm grecos. Greci quippe (vt supra dixit Aug.) alit accipiũt substãtiã. i. hypostasim alit nos. Nos em substãtiã dicim⁹ essentiã siue naturã. Personas aũt dicim⁹ sicut illi dicunt substãtias. i. hypostases. Si ḡ nos ita accipim⁹ psonas vt illi accipiũt substãtias vel hypostases. At illi aliter accipiũt hypostases q̃ nos substãtiaz aliter ḡ nos accipim⁹ psonas q̃ substantiã. Cum ergo dicim⁹ tres psonas: nõ ibi psone noie essentiã significam⁹. Quid ergo dicim⁹: Dicim⁹ q: tres persone sunt: id est tres substãtie. s. tres entes, ꝓ q̃ greci dicunt tres hypostases.

(Augustinus. Quid signi[…] cetur cum di[…] tur tres psone tres subsisten tie vel tres e[…] tes nõ tres e[…] sentie.)

Ostendit verba Augustini cõuenire huic sententie. f

Et hic sensus adiuuat ex vbis Aug. ꝓmissis si interi⁹ itelligant. Quia em pr est psona. i. essentia ⁊ fili⁹ est psona: ⁊ spũssanct⁹ persona: ideo dicunt tres psone. i. tres subsistentie tres entes. Nõ em pñt dici tres subsistẽtie vel entes: nisi singulus eorũ esset psona. i. essentia. Quia ḡ eis cõe est id qđ ẽ psona. i. eẽntia. iõ recte dicunt tres psone. i. subsistẽtie vel subsistẽtes, vt sicut essentia que

eis est cōis: vere ac ꝓprie ē: ita illi tres vere ac ꝓprie subsistētie vel entes intelligātur. Ideoq; Aug. causas dictorū discernens: dicit tres psonas esse vnā essentiā vel eiusdem essentie. Nō ex eadē essentia ne aliud intelligat ibi esse psona aliud essentia. tres em̄ persone id est subsistentie vna sunt essentia ꝛ vni⁹ essentie: nō autē sunt vna persona vel vni⁹ persone licet psona ꝑm substātiam dicat aliqñ. nam si h diceret: cōfusio fieret in personis. Augustinus.

Obiectiōi illoꝝ hic rñdet q̄ nitūtur ꝓbare personas ꝑm essentiā accipi: q̄ rñdem⁹ querentib⁹ q̄d tres: vel quid tria. g

Ad hoc aūt qd illi dicūt: cum queritur quid tres vel tria de essentia queritur: q̄ nō inuenitur q̄d illi tres sint nisi essentia. p hoc volentes nos inducere vt nomīe persone essentiā intelligam⁹. cum respondemus tres personas Ita dicim⁹: Indubitabiliter veꝝ est: q̄ nō inueniť vnū aliquid qd illi tres sint nisi essentia. Vnū em̄ sūt illi tres. i. essentia diuina. vñ veritas ait: Ego ꝛ pr̄ vnū sumus. Verūtamen cū queriť: q̄d tres vel q̄d tria: non de essentia queriť: nec ibi q̄d ad essentiam refertur. Sȝ cū fides catholica tres esse ꝓfiteret: sicut Johannes in epl̄a canonica ait: Tres sunt q̄ testimonium phibēt i celo: q̄rebať q̄d illi tres eēnt. i. an essent tres res: ꝛ q̄ tres res: ꝛ q̄ noie ille tres res significarenť. Et iō loquēdi necessitate inuētū est h nomē persona ad respōdēdum: ꝛ dictū est tres persone. Joh. x. j. Joh. v.

Quid tres res ꝛ quid vna res hic dicitur. h

Non aūt te moueat q dixim⁹ tres res. Nō em̄ h dicētes diuersaꝝ reꝝ numeꝝ ponim⁹ i trinitate: sȝ ita tres res dicim⁹ vt easdē esse vnā quādam summam rem cōfiteamur. vñ Aug. in. j. li. de doc. xp̄i. sic ait: Res quib⁹ fruēdum est nos beatos faciūt. res ergo quibus fruēdū est sunt pater ꝛ fili⁹ ꝛ sp̄ussanctus. Eademq; trinitas vna quedā summa res est: cōmunisq; fruentibus ea: si tñ res et nō rerū oīm causa sit. Nō em̄ facile potest inueniri nomen quod tāte excellētie conueniat: nisi q melius dicitur trinitas hec vnus deus. Sicut ergo tres res dicūtur: et he sunt vna res: ita tres subsistētie dicūtur et he sūt vna essentia. Ecce ostēsum est que sit intelligētia hui⁹ nois persona cum dicimus tres personas. Augustinus.

Ex q̄ sensu dicať alia ē psona patris: alia filij: alia sp̄ūssancti. i

Nunc inspiciam⁹ vtrū ꝑm eandē rōnē ꝛ causam dicať: alia est psona p̄ris: alia filij: alia sp̄ūsscti. Qd vtiq; sane intelligi pōt. vt sit sensus talis Alia ē subsistētia vel hypostasis patris: alia sbsistentia filij: alia sbsistētia sp̄ūsscti. Et alia sbsistētia pater: alia filius: alia spiritussanctus.

Quō hec intelligantur: alius in psona pater: alius filius: ali⁹ spiritussanctus. k

Deinde q̄riť vtrū ꝑm eandē rōnem accipiať cū dicif: Ali⁹ est pater in psona: ali⁹ in persona fili⁹: alius in psona sp̄ūsctūs: siue alius psonaliť pater: ali⁹ psonaliter filius: alius psonaliter sp̄ūsctūs: Ad qd dicimus q̄ ꝛ si possit eodem modo accipi: congruentius tamen ex ratiōe dicti alia variať intelligentia: vt hic psone nomīe ꝓprietas persone intelligatur. vt sit sensus talis: Ali⁹ est in psona vel psonaliter pater. i. proprietate sua pater ali⁹ ē q̄ filius: ꝛ fili⁹ ꝓprietate sua ali⁹ q̄ pater. Paternali eni ꝓprietate distinguiť hypostasis p̄ris ab hypostasi filij: et hypostasis filij filiali ꝓprietate discerniť a patre: ꝛ sp̄ūsctūs ab vtroq; processibili proprietate distinguiť. Qd aliter hic accipiť psona q̄ sup hic pro ꝓprietate accipitur.

Q ꝑm hunc modū etiā in p̄dictis locutionibus pōt accipi. l

Hoc etiā mō sane pōt accipi psona in p̄missis locutiōib⁹ cū dr̄: alia est psona p̄ris: alia filij. i. alia ē ꝓprietas q̄ pr̄ est pr̄: alia q̄ fili⁹ ē fili⁹: alia q̄ sp̄ūsctūs ē sp̄ūsctūs. Ita etiā noie psone quidā ꝓpetates itelligere volūt cū dicūť tres psone: ꝑ meli⁹ ē vt sbsistētias vel hypostases itelligam⁹ cū dicimus tres psonas. Ex predictis colligiť q nomē psone i trinitate triplicē tenet rationē. Est ei vbi facit intelligētiā essentie: et est vbi facit intelligentiam hypostasis: ꝛ est vbi facit intelligentiam proprietatis. Sūmā dictorum colligit.

Autoritatibus sanctoꝝ ostendit quod dixit. m

Q autē scdm sub stātiā dicat̄ ⁊ essentiā aliqñ significat: su/pra ex dictis Aug. apte ostēdim⁹. Q ꝟo ꝓ hypostasi atqꝫ ꝓꝑetate accipiat̄: ex autoritatib⁹ sctōꝝ ondi oportet: ne cōiectu-ris nr̄is aliq̄d ausi dicere videamur. De h̄ Hiero. in expositiōe fidei catholice ad Alippiū ⁊ Aug. ep̄os ita ait: Nō ē ꝑsus aliq̄s in trinitate gradus nihilqꝫ qd̄ inferius supiusue dici possit: ꝟ tota diuinitas sui pfectiōe equalis est: vt exceptis vocabulis que ꝓꝑietatē indicāt psonarū q̄cquid de vna persona dicit̄ de tribus possit dignissime intelligi. atqꝫ vt cōfutātes Arriū vnam eādēqꝫ trinitatis dicim⁹ eē essentiā vel substantiā: ⁊ deum vnū in tribus psonis fatemur: ita etiā impietatem Sabellij declinātes: tres psonas expressas sub ꝓꝑietate distinguim⁹. nō ipsum sibi patrem: nō ip̄m sibi filiū: nō ip̄m sibi spiritūsanctū esse dicētes: ꝟ aliam p̄ris aliam filij: aliā spūssancti esse psonā. Nō em̄ noīa tm̄modo: ꝟ etiā noim ꝓꝑetates. i. psonas: vel vt greci exp̄mūt hypostases. i. sb̄sistētias ꝯfitemur. Nec pr̄ filij vel spūsscti psonā aliqñ excludit: nec fili⁹ vl' spūssanct⁹ p̄ris nomē psonāqꝫ recipit: ꝟ pr̄ sp pr̄: ⁊ fili⁹ semp fili⁹: ⁊ spūssctūs sp spūssanctus. Jtaqꝫ sub a vnū sunt: ꝟ psonis ac nominib⁹ distiguūt̄. Ecce h̄ apte dic̄ Hiero. ꝓꝑetates esse psonas: ⁊ psonas eē sb̄sistētias. Vn̄ manifestū fit qd̄ dixim⁹. s. psone noīe significari ⁊ hypostasim ⁊ ꝓꝑetatez. Joh. etiā Damas. psonas dicit esse hypostases et eas dicit entes: ita inquiēs Jn deitate vnā naturam ꝯfitemur ⁊ tres hypostases ꝟm ꝟitatē entes. i. psonas.

Hieronymus.

Joh. Damas.

Jsta est distinctio decimaquita: in qua mgr̄ postq̄ egit de nominib⁹ significatibus vnitatē ⁊ pluralitatē in diuinis: incipit agere de q̄dā noīe qd̄ horū recipit additionē. s. de hoc nōīe psona. Et circa h̄ tria facit. Nam p̄mo ostendit q̄d significet cum d̄r tres psone vel due psone. Secundo q̄d importat̄ p h̄ cū d̄r: alia psona p̄ris: alia filij: alia spūsscti. Tertio q̄d denotat cū d̄r. Ali⁹ est in psona pr̄: ali⁹ fili⁹ ⁊c̄. Primū facit a p̄ncipio distinctionis vsqꝫ ibi: Hinc incipimus. Scdm ab inde vsqꝫ Deinde q̄rit̄ vtrū. Tertiū ꝟo vsqꝫ ad finē distinctionis. Jn spēali snīa mgr̄i stat i trib⁹ ꝓpositionib⁹ quaꝝ p̄ma est hec: Q h̄ nomē psona qñqꝫ stat: id est supponit ꝓ essentia. Hāc ꝓpositionē mgr̄ inuestigās q̄rit cū d̄r pluraliter: pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ spūssctūs sūt tres psone: vel cū d̄r singulariter: alia est psona patris: alia psona filij: alia psona spūssancti. q̄d ibi significet nomē psone. Si em̄ essentiā significet. igit̄ variat̄ significatio psone in singulari ⁊ i plurali: qd̄ videt̄ inusitatum. Postea obijcit ad alterā partē dicēdo: q' tam i singulari q̄ in plurali essentiā significet. Qd̄ aūt in singulari essentiā significet ꝓbat ex his que iam dixerat. Et q' in plurali essentiā significet: ꝓbat duab⁹ rōib⁹. Prima ē btī Aug. dicētis Cum dicimus tres psonas: significam⁹ illud quod cōe est p̄ri et filio ⁊ spūisctō: sed nihil est cōe eis nisi essentia: igit̄ nomīe psone pluraliter sumpto significatur essentia. Scd̄a ratio talis est. Quid querit de essentialibus interrogantib⁹ q̄d est essentia. respōdemus tres psone. igit̄ hoc nomē psona in plurali significat essentiam. Scd̄a ꝓpositio est hec: Hoc nomē persona capit̄ qñqꝫ ꝓ hypostasi vel subsistentia. Hāc mgr̄ ꝓbat ponendo opinionē ꝓpriā di. q' licet nomen psone de se significet substantiam tamē transfert̄ qñqꝫ ꝓpter penuriam vocabuloꝝ: ad significanduz suppositū vel hypostasim: vn̄ sensus est. Pater fili⁹ et spūssanct⁹ sunt tres psone: id est tres hypostases vel tres subsistentes. Tertia ꝓpositio est hoc nomē psona multotiens supponit ꝓ ꝓꝑetate psonali sub ei⁹ differētia. Hāc mgr̄ pulchre ꝓbat in textu p autoritates ⁊ exēpla igit̄ ⁊c̄.

De ꝓprietatib⁹ psonaꝝ: sꝫ prius de hoc noīe hypostasis. a

DI. XXVI. De his q̄ proprie et eterna liter dicunt̄ de deo ꝟm relationē siue ꝓprietatē psonalem ꝟm q' ipsis psonis assignant̄.

Hinc de ꝓprietatibus psonaꝝ: q̄s frequenter in hoc tractatu cōmemorauimus: aliquid loqui nos oportet. Sed primū audiam⁹ quid de hoc nomiue hypostasis Hiero. dicit: Ait em̄ sub hoc nomine venenū latere ꝟ h̄ dicit ꝟm q' heretici eo vtebant̄ vt simplices seducerēt. s. ꝑ psona et ꝑ essentia. vt siue diceretur vna tm̄ hypostasis: siue tres: min⁹ peritos ad incōueniēs deducerēt. cū nō erat hoc nomen ita apud catholicos vulgatum: nec ita eius significatio determiata vt modo Et ideo Hiero. dicit hoc noīe nō vtendū fore sine distinctiōe vel expositione: tunc sꝫ quādo cum hereticis cōtendebat̄ ita scribens de fide catholica ad Damasum papam. Ab arrianoꝝ p̄sule hypostasion nouellum nomē a me hoīe romano exigitur. Interrogam⁹: q̄d tres hypostases arbitrent̄ intelligi? Tres psonas sb̄sistētes aiūt. Rn̄dem⁹ nos ita credere. Nō sufficit eis sensus. Ip̄m nomē efflagitāt: q: nescio q̄d veneni i syllabis latet. Clamam⁹ Si q̄s tres hypostases. i. tres subsistētes psonas nō ꝯfitet̄: anathema sit. Si quis aūt hypostasim vsiā intelligēs nō tribus psonis vnaꝫ hypostasim indicit: alien⁹ a xp̄o est: q̄. s. tres hypostases dicēs sub nomine pietatis tres naturas conat̄ asserere Sufficiat nobis dicere vnā subam ⁊ tres psonas pfectas eq̄les. taceam⁹ tres hypostases si placet. Nomen hoc non bone suspitionis est: cū in eodē verbo sensus dissentiūt. Aut si rectum putatis: tres hypostases cum interpretationibus suis debe-

Hieronymus.

re nos dicere nō negamus. Sed mihi credite: venenū sub melle latet. Trāsfigurat eñ se angelus sathane i angelū luci. Hic vbi s nō negat vtēdū eē noīe hypostasis ꝯ hereticos eo praue vsos ostēdit contra q̄s cautela opus erat in distinctiōe significatiōis: alioq̄n sibi cōtradiceret qui supra tres hypostases confitetur.

De ꝓprietatib⁹ ꝑsonaꝝ ⁊ de nominibus earū relatiuis. b

Jam de ꝓprietatib⁹ ꝑsonaꝝ videam⁹: que etiā notiones siue relatiōes in scriptura plerūq̄ dicuntur: in illa sancta trinitate q̄ ideo a nobis repetiť: vt cordi nr̄o tenaci⁹ insigať. Ait Aug. in li. ꝺ fide ad Petrū. Aliud est genuisse q̄ natū esse. aliudq̄ est procedere q̄ genuisse vel natū esse. Vñ manifestum est q̄ alius est pater: alius filius: ali⁹ spūs sanctus. Et est ꝓpriū soli⁹ patris: non q̄ nō est nat⁹ ipe: ꝯ q̄ vnū filiū genuerit ꝓpriūq̄ solius filij: nō q̄ ipe non genuit: ꝯ q̄ de patris essentia natus est. ꝓpriū vo spūssancti est: nō q̄ nec natus est ipse nec genuit: ꝯ q̄ solus de patre filioq̄ ꝓcedit. Ecce breuiter assignauit tres ꝓprietates triū personarum: quarū vna nō est alia. Hoc eñ significauit cum dixit: Aliud est genuisse q̄ natū esse aliudq̄ ꝓcedere .i. alia ꝓprietas siue notio ē generatio: et alia natiuitas: alia ꝓcessio q̄ alijs nominibus dicunť paternitas: filiatio. Has ꝓprietates designant noīa ꝑsonarū. s. pr̄ filius et spūssanct⁹: q̄ relatiua sunt ad seinuicē dicunť: q̄ notāt relatiōes que nō sunt deo accidētales: ꝯ in ipis personis ab eterno sunt immutabiliter: vt nō mō appellationes sint relatiue: ꝯ etiā relationes siue notiones in rebus ipis. s. in ꝑsonis sint.

Augustinus.

Quid sit proprium patris. Quid sit proprium filij. Quid sit ꝓprium spūssancti.

Hic ꝺ noībus relatiuis q̄ notāt ipsas relationes.

Q nō oīa que de deo dicunť ꝯm substantiā dicunť: quedā eñ ꝯm relationem dicuntur: nihil tamē ꝯm accidens. c

Quo circa sciēdū est: nō oñe qꝺ ꝺ de deo dici ꝯm substantiam: quia quedam dicunť ꝯm relationē que nō est accidēs: quia nō est mutabilis vnde Aug. in. v. li. de trini. ait: Nihil in deo ꝯm accidēs ꝺ: quia nihil ei accidit. Nec tamē omne quod dicitur: ꝯm sb̄stantiam de deo dicitur: In reb⁹ creatis atq̄ mutabilibus qꝺ nō ꝯm sb̄stantiā diciť ręstat vt ꝯm accidēs dicatur. In deo autē nihil quidem ꝯm accidēs dicitur: q̄ nihil in eo mutabile est aut amissibile. Nec tñ oñe qꝺ ꝺ de deo ꝯm sb̄stantiā dicitur Diciť eñ ad aliq̄d sicut pater ad filiū: et filius ad patrē: qꝺ nō est accidēs: q̄ ⁊ ille semp est pr̄: ⁊ ille semp ē fili⁹: et ita semp: q̄ semp nat⁹ ē fili⁹: nec cepit vnq̄ esse filius: Q si aliq̄n eē cepisset: aut aliq̄n desineret esse fili⁹ ꝯm accidēs diceret. Et q̄ pater nō diciť pater nisi ex eo q̄ est ei filius et fili⁹ nō ꝺ fili⁹: nisi ex eo q̄ habet patrē: nō ꝯm substantiā hec dicunť: ꝯ ad inuicē ista dicunť: neq̄ tamē ꝯm accidēs: quia et q̄ dicitur pater: ⁊ q̄ diciť filius ⁊ eternum atq̄ incommutabile est eis. Ecce aperte his vbis ostēdiť quedā dici de deo ꝯm sb̄stātiā: quedā ꝯm relationē: nihil tñ ꝯm accidēs. Ostendiť etiā ꝓprietas patris esse q̄ habet filiū: ⁊ ꝓprietas filij q̄ habet patrē. Ideoq̄ cum dixit eternū et incōmutabile esse q̄ pater ꝺ ⁊ q̄ filius ꝺ: ita intelligi voluit .i. ꝓprietas qua pater est pater: ⁊ ꝓprietas q̄ fili⁹ est fili⁹ eterna ē et incōmutabilis: quia ⁊ pater semp pať: et filius semp filius. Unde et Hylari⁹ ꝓprietates ꝑsonaꝝ assignās i. xij. lib. ꝺ trini. ait: Si sp pr̄i ꝓpriū est q̄ sp est pr̄: necesse est sp filio ꝓpriū esse q̄ sp ē fili⁹. Ubi eñ sp pr̄ est: sp ⁊ fili⁹ est: g q̄ nō sp pr̄ ē: nō sp genuit. Itē in eodē. Nato deo manifestū est ꝓprium esse q̄ filius est.

Hylari⁹ ꝓprietates patris ⁊ filij determinat

Quare dicatur esse propriū vnigeniti q̄ est filius dei: cum etiam homines sint filij dei. d

Hic queritur quō dicať ꝓprium nato deo q̄ ē dei filius vel genitus ex deo: cū etiā hoīes filij dei dicanť ⁊ sint: ꝯm illud: Filij excelsi oēs. Et ad Moysen ꝺ populo israel dn̄s ait: Filius meus primogenitus israel. Sed magna est distantia. Hoīes eñ filij dei sūt factura: nō natiuitatis ꝓprietate: de⁹ aūt filius originis proprietate filius est et veritate natiuitatis: nō factura vel adoptione: et illi quidem ante sunt q̄ filij dei sunt Fiunt eñ filij: nō nascunť filij dei. Unde Hylarius solum deum natum originis ꝓprietate dei filium ostendens inter ipm et hoīes filios dei euidētissime distinguit in xij. lib. de trini. ita dicens: Uero patri solus qui ex deo nasciť vere filius est: ⁊ nos quidem filij dei sumus: sed per facturam.

Psal. lxxxj.

Exoꝺ. iiij.

Hylarij autoritate ꝯfirmat solutionē. Apta distictio inť deū filiū ⁊ hominū filios q̄ ille nat⁹ filius. hi facti filij.

Ephe.ij. Fuim⁹ eñi aliqñ filij iracũdie: ß filij dei p adoptionẽ effecti sum⁹ poti⁹ q̃ nascimur: et qꝛ omne qđ fit anteq̃ fiat non fuit. nos cũ filij nõ fuissem⁹ efficimur. Ante eñi filij nõ eramus: ß per gratiam facti sum⁹: non nati neq̃ generati: ſʒ acquisiti. Acq̃siuit eñi nos deus sibi et per hoc dicit̃ nos genuisse. Genuisse eñi deũ filios nũq̃ cũ ꝓprietatis significatione cognoscim⁹ dici. Ex adoptiõe enim homo fact⁹ est fili⁹ dei nõ ex generatiõe: neq̃ ei ꝓprietas est sed nuncupatio: ac per id nõ vere fili⁹ est: qꝛ nec ꝓprie nat⁹ dꝛ: nec semꝑ fuit fili⁹. Unigenit⁹ aũt de⁹ nec fuit aliquãdo nõ filius nec fuit aliq̃d añq̃ filius: nec q̃cq̃ ipe nisi fili⁹. Atq̃ ita q̃ semꝑ est fili⁹ nascibilitatis ꝓpetate ac v̾itate fili⁹ ẽ soli⁹ q̃ genuit et ille tñ q̃ genuit pr̃ ipsi⁹ est: qꝛ sicut ille filius origine ita ille pater generatiõe.

Qꝛ homo dꝛ filius trinitatis: et trinitas põt dici pater hoim. e

Homo v̾o qui filius dei est factura nõ tñ p̃ris ß ⁊ filij ⁊ spiritussc̃ti fili⁹ ẽ. i. toti⁹ trinitatis: ⁊ trinitas ipã pr̃ ei⁹ dici põt. vñ Aug. in. v. li. đ tri. Augustinus. dicit: Non põt dici trinitas pr̃: nisi forte trãslatiue ad creaturã propter adoptiõeꝫ filiorum. Quod enim scriptum est. Audi Deut. vj. israel: dñs deus tu⁹ deus vnus est. nõ vtiq̃ excepto filio aut spiritusancto oportet intelligi: quem vnũ dñm deum nostrum recte dicim⁹: etiã patrẽ nostrũ ꝑ gratiam Hylarius. suã nos regenerãtẽ. De hoc etiã Hylari⁹ in. vj. lib. de trinitate ait: Omnibus ꝑ fidem deus pr̃ est quib⁹ est pater per eaꝫ fidem qua iesum christũ dei filiũ ꝯfitemur. Ecce ostẽsum est quare ꝓpriuꝫ dicat̃ esse dei nati q̃ filius est: qꝛ. s. ipe solus nat⁹ ꝓprie dꝛ: vñ Hylarius in li. iij. de trinitate Joh. xvij. ait: Dñs dicẽs clarifica filium tuum non solo nomine cõtestatus est se esse filiũ: sed ⁊ ꝓprietate. Nos filij dei sumus: ß nõ talis hic fili⁹. Hic eñi ver⁹ ⁊ ꝓpri⁹ ẽ fili⁹ originis nõ adoptiõe: veritate nõ nuncupatione: natiuitate nõ creatione.

Qꝛ spũssc̃tũs dꝛ ꝓprie donũ dei: qꝛ ꝓprietate est donũ vt filius natiuitate: ⁊ vtroq̃ mõ dꝛ relatiue et ßm eandem relationem. f

Ita etiam de spiritusc̃tõ dicendũ est q̃ ꝓprie dꝛ donũ dei: cũ tñ ⁊ alia plura sint dona dei. Sꝫ spũssanctus ita ꝓprietate imutabili ⁊ eterna donũ est sicut fili⁹ ꝓprietate est fili⁹. Eo eñi dicit̃ donũ quo spũssanct⁹: ⁊ vtroq̃ vtiq̃ nomine relatiue dꝛ: eademq̃ relatiõe dicit̃ spũssc̃tũs ⁊ donũ: licet ipa relatio non ita appareat in ß noĩe spũssc̃tũs: sic in ß noĩe Augustinus. donũ. vñ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait: Spũssc̃tũs q̃ nõ ẽ trinitas: ß ĩ trinitate intelligitur ĩ eo q̃ ꝓpe dꝛ: spũssc̃tũs relatiue dꝛ: cũ et ad patrẽ ⁊ ad filiũ refert̃: qꝛ spũssc̃tũs ⁊ p̃ris ⁊ filij spũs ẽ. Sꝫ ipa relatio nõ apparet ĩ ß noĩe. Apparet aũt cũ dꝛ donũ dei. Quid sit spiritussanctus. Donũ eñi ẽ p̃ris ⁊ filij: qꝛ a pr̃e ꝓcedit ⁊ a filio ꝗ spũssc̃tũs ineffabil' q̃daꝫ p̃ris filijq̃ cõmunio est. Et ideo fortasse sic appellat̃ vt iã dixim⁹: nec iterare piget: qꝛ p̃ri et filio põt eadẽ appellatio cõuenire. Nam ß ipe ꝓprie dꝛ: qđ illi cõit̃. Quia etiam pr̃ spũs: ⁊ fili⁹ spũs: ⁊ pr̃ sanct⁹: ⁊ fili⁹ sc̃tũs. Ut ꝗ ex noĩe qđ vtriq̃ ꝯuenit vtriusq̃ cõmunio significet̃: vocat̃ donũ amboꝝ spiritussc̃tũs. Ecce habes q̃re spũssc̃tũs ꝓpe dicat̃ donũ: ⁊ q̃ relatiue dicit̃: siue donũ siue spiritussanctus. Et q̃ nomẽ sibi proprium tenet qđ cõiter patri ⁊ filio ꝯuenit sed diuisim. Ecce est sciendũ q̃ cũ pater vel filius dicit̃ spũs siue sanctus neutruꝫ relatiue dicitur: sed ßm substantiã.

An pr̃ vel filius vel trinitas ipsa possit dici spũssanctus. g

Hic queri põt vtrũ pr̃ vel fili⁹ vel etiã ipã trinitas possit dici spũssanct⁹: sicut disiunctim dꝛ et spirit⁹ et sc̃tũs. De ß Aug. in. v. li. đ tri. sic ait: Tri Augustinus. nitas nullo mõ põt dici fili⁹: spũs v̾o sanctus põt q̃dẽ vniuersaliter dici ßm id qđ Joh. iiij. scꝑtũ est: Qm̃ de⁹ spũs ẽ. Itaq̃ pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ spũssc̃tũs qm̃ vn⁹ de⁹ ẽ: ⁊ vtiq̃ de⁹ sc̃tũs ẽ ⁊ de⁹ spũs ẽ pt appellari trinitas ⁊ spũssc̃tũs. Sꝫ tñ tũc spũssc̃tũs relatiue ñ dicet̃ ßm essentiã qꝛ ꝓprie spũssc̃tũs q̃ nõ ẽ trinitas: sed in trinitate dicit̃ relatiue.

Quidam putãt spm̃ sc̃tm̃ nõ dici relatiue ad patrem ⁊ filiuꝫ: quia non vicissim respondent sibi vocabula sed falso. h

Quidã tamen putant spm̃ sc̃tm̃ vel donum nõ dici relatiue ad patrẽ vel ad filiũ. Si eñi inquiũt ß relatiue ad se dicunt̃: suis inuicẽ sibi rñdẽt vocabulis: vt sicut dicit̃ pater filij pater ⁊ fili⁹ patri filius: ita dicat̃ pater spũssan-

cti vel doni pater ⁊ spūssctūs vel donum
patris spūs vel donū. Sed nō ita est in oī
bus relatiuis. Nō eñ oīa q̄ relatiue dicū-
tur suis ad seinuicem respondent vocabu
Augustinus. lis. Unde Aug. horum elidens opinionē
in quinto libro de trinitate. Non te moue
at inquit quoniam diximus spm̄sanctum
non ipsam trinitatem: ꝫ eum qui est in tri-
nitate relatiue dici: licet nō ei respondeat
vicissim vocabulū ei⁹ ad quem refertur.
Dicim⁹ enim spm̄sanctum patris sed non
vicissim dicimus patrē spiritussancti: ne
filius eius intelligatur spūssanctus. Itē
dicim⁹ spiritumsanctū filij: ꝫ non dicimus
filiū spūssancti: ne pater ei⁹ intelligat̄ spūs
sanctus. In multis eñ relatiuis hoc ꝯtin
git vt nō inueniatur vocabulū quo sibi vi
cissim respōdeāt. Cum ḡ dicimus donum
pr̄is ⁊ filij: nō q̄dē possumus dicere pr̄em
doni aut filiū doni: sed vt hec vicissim rñ-
deant: dicimus donū donatoris ⁊ dona
torem doni: q̄ hic potuit inueniri vsitatū
vocabulum: illic nō potuit. Donum ḡ do
natoris ⁊ donator doni cum dicimus rela
tiue vtrūq̄ ad inuicem dicimus: donator
tñ nō fuit deus nisi ex tp̄e: cū spūssctūs sit
donum etiam ab eterno.

Ista est distinctio vicesimasexta

in qua mgr̄ ꝑacto tractatu de diuinis noībus: inci-
pit agere de ꝓprietatibus ip̄arū personarum a qui
bus noīa imponunt̄. Circa quod tria facit. Nam ꝑ
mo ostendit propositum. s. que sit illa ꝓprietas. Se
cundo mouet questionem quandā circa dicta ⁊ sol
uit eam. Tertio proponit aliam questionem quam
discutit. Primum facit a principio distinctiōis vsq̄
ibi: Hic queritur quomodo. Secundū ab inde vsq̄
ibi: Hic queri potest. Tertium ab inde vsq̄ ad finē
distinctionis. In sp̄āli sn̄ia magistri stat in trib⁹ ꝓ-
positionibus: quarū prima est hec: Nomina ꝓprie
tates personales significantia nūq̄ accidentaliter:
sed tm̄ relatiue predicant̄. Hm̄ōi vero noīa sunt pa
ternitas: filiatio: processio: genuisse: natum esse: ge-
neratio: natiuitas: pater: filius ⁊ spūssctūs: ⁊ hm̄ōi
Hanc ꝓpositionem magister probans premittit pri
mo q̄ hoc nomen hypostasis in primitiua ecclesia a
catholicis illibenter in vsum de diuinis assumebat̄
non q̄ diuinis non cōueniebat: q̄ sumptū pro sup
posito subsistente in natura diuina optime congruit
sed eo q̄ heretici abutebantur sumentes ip̄m ꝓ es-
sentia: ⁊ sic simplices per ipsum decipiebant. Secū
do subdit que sint proprietates ꝑsonales de quib⁹
vult agere dicens: q̄ quia nō est ꝓprietas patris in-
quantum pater q̄ ipse non sit natus: sed certe q̄ ge
nerat. Et ꝓprietas filij est non q̄ nō genuerit: sꝫ cer
te q̄ sit generatus vel genitus. Et ꝓprietas spūssan
cti est non q̄ ipse sit natus vel q̄ generat: sed a pr̄e
⁊ filio ꝓcedat. Unde ꝓprietas ꝑsonalis patris est
generare: filij generari: spiritussancti procedere vel
spirari. He autem proprietates sunt relatiōes que
dam: quibus persone ad seinuicē relate distinguun
tur: ⁊ illis nominibus nominantur paternitas: filia
tio: spiratio: ⁊ nomina personarum: sicut pater ⁊ fi
lius ⁊ spiritussanctus a seipsis sumunt̄. Tertio ostē
dendo nomen predicationis horum nominum sub-
iungit probationem ꝓpositionis predicte dicēs: q̄
hm̄ōi tm̄ relatiue ⁊ non accidentaliter predicātur:
eo q̄ sꝑ ad aliquid eterne ⁊ incōmutabiliter dicun-
tur. Et hoc probat magister auctoritate beati Au-
gustini que habet̄. iij. c. huius distinctionis. Se
cunda ꝓpositio est hec: Sola secūda persona in dei
tate proprie dicitur filius dei: ⁊ tertia proprie dicit̄
donum dei. Hanc propositionē magister insinuās
in textu querit. Quomodo hoc sit verum q̄ esse fi-
lium dei solum sit ꝓpriū secunde in deitate persone
cum tamen sepius inueniatur in scriptura q̄ homi-
nes nominentur filij dei. Ad qd̄ respondet mgr̄: q̄
licet inueniat̄ scriptū q̄ homīes sunt filij dei: hoc tm̄
non est nisi per gr̄am vel ꝑ gratuitam adoptionē:
⁊ nō ꝑ generationem naturalem: sed hoīes sunt fi-
lij solum per temꝑalem factionē: nō ꝑ generationē
sicut est secunda persona in deitate. Et est etiā alia
differentia. Nā cū dr̄ q̄ homo sit filius dei: ibi ly ds̄
non supponit solum pro persona patris. Similiter
dicit de spūsancto: q̄ esse donum sit spūsscti ꝓpriū:
q̄ licet multa sint dei dona nulli tamen illoꝝ ꝯuenit
esse donum eternum: sicut spirituisancto bene cōue
nit: qui est donū dei eterna processione: sicut filius
dei eterna generatione: ⁊ sicut filius ꝑ generationē
refert̄ ad pr̄em: ita spūssctūs ꝑ ꝓcessionē refert̄ seu
relatiue dicitur ad patrem ⁊ filium: que quidem re
latio licet nō apꝑet apte in h̄ noīe. s. spūssctūs: ma-
nifeste tamen apꝑet in hoc noīe donū. Tertia ꝓ
positio est hec: Quāuis hoc nomē. s. spūssctūs ter-
tie ꝑsone diuine sp̄āliter appropriat̄: eo tm̄ oēs tres
persone q̄nq̄ cōiter nominantur. Hāc ꝓpositionem
ꝓbans magister querit. Utrum sicut quelibet ꝑso
narum pōt dici spūssctūs: an etiā ita tota trinitas
potest dici spiritussanctus. Et respōdet ad hoc au-
ctoritate be. Aug. dicētis: q̄ tam pr̄ q̄ filius q̄ eti-
am tota trinitas posset dici spūssctūs cū q̄libet ista-
rum sit spūs ⁊ sctūs: ⁊ etiā tota trinitas sit spūs ⁊
sancta. Sed q̄n aut pater aut filius aut tota trini-
tas dicitur spūssctūs: tunc spūssctūs non est nomen
ꝓprium ꝑsonale neq̄ relatiuum. Pro quo notandū
q̄ spūs pōt accipi dupliciter. Uno modo ꝓut dr̄ a
spūalitate: ⁊ tunc dicitur essentialiter: ⁊ cōuenit cui
libet persone: ⁊ etiam trinitati. Alio modo vt dicit̄
a spiratione: ⁊ tunc dicitur relatiue: ⁊ conuenit solū
tertie ꝑsone. Simil'r ly spūssctūs pōt accipi ꝓ dua-
bus dictionibus distinctis: ⁊ tūc cōuenit tā pr̄i q̄ fi
lio ⁊ spūisctō: ⁊ etiā toti trinitati. Uel pōt accipi ꝓ
vna sola dictiōe: ⁊ sic conuenit soli tertie persone in
trinitate. Ultimo magister excludit errorē quorun
dam dicentiū q̄ isti termini spūssctūs ⁊ donum non
sunt nomina ꝑsonalia tertiā ꝑsonā in diuinis signi-
ficantia eo q̄ non dicerent̄ relatiue ad hos terminos
scꝫ pr̄ ⁊ fili⁹. Qd̄ ꝓbāt ꝑ hoc: q̄ nō pōt dici: pr̄ est
spūsscti pr̄: ⁊ fili' nō pōt dici: filius ē spūsscti fili⁹: q̄
al's seq̄ret̄ spm̄scm̄ filiū genuisse: qd̄ falsum ē. Mgr̄
rñdet nō obstāte q̄ pr̄ ⁊ spūssctūs seu donū sibijnui
cem nō rñdent vocabulis: nihilominus dicunt̄ rela
tiue q̄ in his opꝫ magis accipe vocabula ꝺm sensū
relationis q̄ ꝺm sonū vocis: vt sic dicat̄. Spūssan-
ctus est spiratoris spūssanctus: ⁊ donū est datoris
donum sicut etiam dicitur in creatis. Caput est capi
tati caput: ⁊ ala alati ala. igit̄ ⁊c̄.

An easdem ꝓprietates assignent Augustinus ⁊ Hylarius ⁊ an iste sint que dicuntur paternitas ⁊ filiatio ⁊ processio.

a

DI.XXVII
De ...ietati-
b... ...
Bm q diuersis
noib9 exp̃mun
tur p vocabu-
la magis vsita
ta.

b

Hic queri pōt vtrū ꝓprietates quas Hylarius supra assignauit. s. q pat sp est pr̄: ⁊ filius semper est filius: sint ille eedez ꝓprietates quas Augustinus superius distinxit dicens ꝓpriū esse patris q genuit filium: ⁊ ꝓprium filij q genitus est a patre: ⁊ spūsscti q ab vtroq ꝓcedit: Ac deinde vtrū ⁊ iste sint ille que dicunt paternitas: filiatio: processio: Videt q nō sint eedem proprietates quas ponit Hylari9 ⁊ ille quas ponit Augustin9. Si.n. eedez sunt: idez est ergo pr̄i esse patrē ⁊ genuisse filium: quod vtiq quidam cōcedunt. Si autem hoc est: cui ergo conuenit vt sit pater: ei ꝯuenit genuisse filiuz Natura ergo diuina si pater est genuit filium. Si vero non genuit: pater nō est. Sed quis audeat dicere: aut q ipa genuit filiū: aut q ipa pater nō sit. Si autem ipsa pater est nec filium genuit. Nō est ergo idē dicere aliqd esse prēm ⁊ gignere filiū. Et ita nō videt vna eadēq esse ꝓprietas.

Q nō vident eedem ꝓprietates quas pōit Hylarius et Augustinus.

Responsio vbi ostēdit easdē esse ꝓprietates. b

Ad quod sine preiudicio alioꝝ dicim9: q easdē ꝓprietates notauit vterq: licet diuersis verbis. Qđ eni Hylarius ait ita intelligi debet: Propriū patris est q sp pater est: id est ꝓprietas pr̄is est: qua semp pater est. Semper vero pr̄ est: q semp genuit filiū. Ita ⁊ ꝓpriū filij est q sp filius est. i. ꝓprietas filij est qua sp fili9 est. Fili9 vero sp ē: q semp genitus est. Ergo ꝓprietas qua pater pr̄ est: est quia semper genuit. Et hec eadem dicitur paternitas vel generatio. Et proprietas qua filius semp est filius est: q sp genitus est a pr̄e: ⁊ hec eadē dicit filiatio vel genitura: vel natiuitas: vel origo: vel nascibilitas. Sic ⁊ ꝓprietas qua spūssanctus est spūssanctus vel donū: est q procedit ab vtroq: ⁊ hec eadem dicitur processio. In premissis ergo locutionibus eedem significate sunt ꝓprietates.

Quō sint itelligēda pdicta v̄ba Hylarij.

Quō non est omnino idem dicere esse patrem ⁊ genuisse vel habere filium ita ⁊ de alijs. c

Nec tamen videt nobis omnino esse idem dicere aliqd esse patrem ⁊ genuisse filiū: vel aliquid esse filium: ⁊ h̄re prēm: vel esse spūsanctum ⁊ ꝓcedere ab vtroq: alioqn pater nō esset nomen hypostasis id est persone s ꝓprietatis tantum: similiter filius ⁊ spūssanctus. Et ita non per tria nomina significarētur tres persone. Ideoq dicimus: q patris nomen non tantum relationē notat s etiā hypostasim. i. subsistentiam significat: ita ⁊ filius ⁊ spūssanct9. Relationū vero vocabula: scilicet paternitas: filiatio: processio: vel gignere vel gigni: procedere ipas tantum relationes: non hypostases significant: siue habere filium ⁊ habere patrē: vt verbi gratia: cum dicimus deus est pr̄ noie patris ⁊ relationem notamus ⁊ diuinam hypostasim significamus vt sit intelligentia talis: Deus vel diuina essentia ē pater id est ille qui genuit: id est hypostasis que habet filiuz. Similiter deus est filius. i. hypostasis genita vel habens patrem. Ita etiam deus est spiritussanctus id est hypostasis procedens ab vtroq: siue ille qui procedit. Cum vero nomina relationum ponimus in predicatis: notiōes ipsas tantum significamus: non hypostases: vt cū dicimus: deus genuit id est habet filium: ⁊ deus genitus est id est habet patrem. Et tunc oportet intelligi in subiectis hypostases tantum nō essentiam q illis ꝓprietatibus determinant.

Hec noia pr̄ ⁊ filius ⁊ spūssctū nō tm̄ relationes: sz etiā hypostases significant.

Relationū vo vocabula sunt pr̄nitas: filiatio ꝓcessio: nec psonas significant.

Quid intelligat cū dr. s. deus est pr̄ ⁊ deus est fili9: ⁊ de9 ē spūssctūs.

Quid itelligatur cū dr deus genuit: ⁊ deus genitus est.

Q ꝓprietates determināt hypostases non substantiam id est naturam. d

Ille enim proprietates singule singulis ꝓprie ꝯueniunt psonis: ⁊ p eas persone determinant: ⁊ a se inuicem differunt: sed a se nō secedūt. Vn̄ Johannes Dam. Non differunt ab inuicem hypostases sm substantiam: sed sm characteristica ideomata id ē determinatiuas proprietates. Characteristica vero id est determinatiua sunt hypostaseon ⁊ non nature: etenim hypostases determinant. Item esse quidez intemporaliter ⁊ eternaliter dicimus diuinam verbi hypostasim simplicem omnia habentem q habet pater vt eius homousion. i. consubstantialem: natiuitatis modo ⁊ habitudine a paternali hypostasi differentem: nūq vero a pr̄nali hypostasi secedētē. Idē apertius exprimens psonales ꝓprietates in eodē ait: Differētiā hypostaseon. i. psonarū in trib9 ꝓprietatib9 id est paternali ⁊

Joh. Dam.

Hic distinguit ꝓprietates apte.

filiali et pcessibili recognoscimus. Insecessibiles aūt ipsas hypostases et idistabiles inuicem et vnitas quidem incōfusibiliter: tres eñ sunt et si vnite: diuisas aūt indistāter. Etenim singula perfecta est hypostasis: et ppriam pprietatē. s. existētie modū pprium possidet: sed vnite sunt substātia et nō distāt neqꝫ secedūt a paternali hypostasi. Ecce hic habes distinctas tres illas proprietates: q̄ supra diuersis significate sunt modis.

Q sunt alia noīa psonarū easdem pprietates notantia. s. genitus: genitor: verbū: imago. e

Hic nō est ptermittendum: qꝫ sicut pr̄ et filiꝰ et spūsctūs noīa psonarum sunt: et pprietates psonales designant: ita etiam sunt et alia noīa psonarum id est q̄ ipsas psonas significāt: et earū pprietates denotāt: et easdē quas et nomia predicta. Unde et relatiue dicuntur. s. genitor: genitus: verbum: imago. Vñ Aug. in. v. li. de trini. ait: Uidendū est inqt hoc significari cū dr̄ genitꝰ: qd̄ significat cum dicitur filius. Ideo eñ filius quia genitꝰ: et qꝛ filius vtiqꝫ genitus. Sicut aūt filius ad patrem: sic genitus ad genitorem refertur: et sicut pater ad filium: ita genitor ad genitum. Idem in sexto libro de trinitate. Verbum quidem solus filius accipit: nō simul pater et filius tanqꝫ ambo sint vnum verbum. Sic enim verbum dicitur quomodo imago: non autem pater et filius sil' ambo imago: sed filius solus est imago patris: quemadmodum et filius. Idē in. vij. li. de trinitate. Verbum sm qꝫ sapientia ē et essentia: hoc est quod pater: sm qꝫ verbum: non hoc est quod pater: qꝛ verbum non est pater: et verbum relatiue dicitur: sicut filius. Item in eodem. Sicut filꝰ ad prēm refertur: ita et verbum ad eum cuius est verbum refertur cum dicitur verbum Et pptera non eo verbum quo sapiētia dicitur: quia verbum non ad se dr̄: sed tātū relatiue dr̄ ad eū cuius est verbū: sicut filius ad prēm. Eo quippe est filius quo verbum: et eo est verbum quo filius. Sapientia vero quo essentia: et ideo quia pater et filꝰ sunt vna essentia et vna sapientia. Itē in eodem. Non est pater ipse verbū sicut nec filius nec imago. Quid aūt absurdius qꝫ imaginem ad se dici? Idem in. v. Dicitur relatiue filꝰ: relatiue etiā dicit verbū et imago: et in oibꝰ his vocabulis ad prēm refert. Nihil aūt horum pater dicitur.

Augustinus.

De noīe vbi et imaginis.

Q nō eo vbū dr̄ quo sapia.

Quo dr̄ vbū et quo filius.

Breuiter summam colligit intelligentie predictorum. f

Apte ostensum est qꝫ sicut filius vel genitus relatiue dicit ad prem: ita vbū et imago. Et qꝫ eo dicit verbum siue imago quo filꝰ. i. eadē pprietate siue notione dicitur verbū et imago q̄ filius: sed nō eo quo verbū dr̄ sapia vel eēntia: quia nō notione qua dicitur verbum dicit sapiētia. Nam sapientia dr̄ sm essentiam nō sm relationem.

Gñalis regula eorum q̄ ad se et eorum q̄ relatiue dicunt: qcquid eñ ad se simul ambo dicunt: sed nō ita i predictis relatiuis. g

Et est hic aduertenda quedam generalis regula eorum q̄ ad se: et eorum q̄ relatiue dicuntur de patre et filio. Quicqd. n. ad se dicunt: vt ait Aug. in. vj. li. de trinitate non dicitur alter sine altero: id est quicquid dicunt qd̄ substantiam eorum ostendat: ambo simul dicunt. Ergo nec pater est deus sine filio: nec filius sine patre: sed ambo simul deus: sed non ambo simul pater: non ambo simul filius: vel verbum vel imago.

Augustinus.

An sm substātiā dicatur deus de deo et hmōi. h

Hic querit cū dicitur: deus de deo: lumen de lumine: et huiusmodi: vtrum dicantur sm sbam. Nā sm relationē ɔstat ista n̄ dici. Si vo sm sbam dicunt sil' ambo. s. pr̄ et filꝰ: pñt dici deꝰ de deo: lumē de lumine sm p̄dictā regulam. Ad qd̄ dicimꝰ: qꝛ licet deꝰ sm sbam dicatur: et lumen: et sapia: et hmōi: et nūqꝫ relatiue accipiant: aliqñ tñ p relatiuis id ē p personis sed nō relatiue accipiūtur: vt cū dr̄: deus genuit deum: alterū p prē: alterum pro filio ponimus: similiter cum dicitur: deꝰ de deo: lumē de lumine In alijs quoqꝫ locutionibus sepe reperiūtur nomina essentie ad significationē personarum deducta: vt cum dicitur deus natus: deus mortuꝰ: deꝰ passus: vbi filius tñ significatur Ita et de solo filio intelligit cū dicitur deus de deo et hmōi. Vñ Aug. querens quomodo hmōi dicantur in. vij. libro de

Nūsio vbi nomina sbe dicūtur aliqñ poni p psonis.

Augu. de tri. li. vij. c. ij.

trinitate ait: Quomodo de deo: lumẽ de lumine dicitur? Nõ enim simul ambo deus de deo ꝫ solus filius de deo. s. prẽ: nec ambo simul lumen de lumine: sed solus filius de lumine patre.

Q tãtũ ꝫm nomẽ substantie dicitur illud de illo: non ꝫm nomina personarum. i

Et est sciendum q ꝫm noĩa sb̃e tm̃ dicit̃ illud de illo: licet ibi illa noĩa sb̃am nõ significent. Secundum vero eadẽ nomina ꝑsonarũ nũq̃ dr̃ illud de illo: sicut verbũ de verbo: vel filius de filio: q2 hm̃õi noĩa diuersis ꝑsonis ꝯuenire nõ pñt. Quod Aug. licet obscure in eodem li. ita dicit. Hoc solum de eis dici nõ põt illud de illo: qd̃ simul' ambo nõ sunt. i. illo solo nomine nõ possumus vti ad ostẽdendum vnuz de vno: qd̃ simul ambob⁹ non conuenit: sicut verbum de verbo dici non põt: q2 non simul ambo verbũ: nec imago de imagine: nec filius d̃ filio: q2 nõ simul ambo filius vel imago. Et sicut nomina substãtie aliquãdo intelligẽtiã ꝑsonarũ distincte faciunt: ita etiam interdum totius trinitatis simul. Unde Aug. in eodem libro ait: In pr̃is noĩe ipse pr̃ ꝑ se ꝓnunciat̃: in dei ꝟo noĩe ⁊ ip̃e pr̃ ⁊ filius ⁊ spũssctũs: vt cũ dr̃: Nemo bonus nisi sol⁹ de⁹: q2 trinitas est vnus solus deus.

Augustinus.

Qd̃ noĩa substãtie aliq̃n trinitatis intelligentiã significant.

Luc. xviij.

Ista est distinctio vicesimaseptia

In qua mgr̃ postq̃ egit de tribus ꝓprietatibus ꝑsonalibus. s. paternitate: filiatione ⁊ spiratione ꝫm q significãtur nominibus ꝓprijs: agit de eisdẽ ꝫm q significantur nominibus alienis. Et tria circa h̃ facit: q2 primo agit de his ꝓut significantur terminis equalentib⁹ ꝑsonalib⁹. Scd̃o agit de eis ꝓut significant̃ terminis essentialibus. Primũ facit a ꝓncipio distinctionis vsq3 ibi: Hic nõ est pretereundũ Scd̃m vsq3 ibi: Et est hic aduertenda. Tertium ab inde vsq3 ad finẽ distinctionis. In spãli ꝟo sentẽtia magistri stat in trib⁹ ꝓpositiõibus quarum prima ẽ hec: Omnia vocabula alicui ꝑsone ꝓprie significãt nisi vnam ꝓprietatem ex ꝑte rei qua illa ꝑsona ꝓprie distinguitur ab alijs ꝑsonis determinatiue: ⁊ ꝓbatur sic. Eadem est ꝓprietas que significat̃ istis noĩbus pater: paternitas: gñatio actiua respectu pr̃is ⁊ istis: filius: filiatio: generatio passiua respectu filij: ⁊ istis spũssctũs: spiratio passiua et ꝓcedere ab vtrisq3 respectu spũsscti. Sed istis ꝓprietatibus ꝑsone ꝓprie distinguunt̃ ab inuicẽ determinatiue. igitur oĩa vocabula alicui ꝑsone ꝓpria ⁊c̃. Istã sniam mgr̃ ponẽs querit: an eadẽ ꝓprietas sit q̃ importatur nomine patris: paternitatis: generationis actiue. Et sil'r an eadẽ sit q̃ importat̃ noĩe filij ⁊ filiationis generatiõis passiue. Quã q̃onẽ mgr̃ ponẽs sub his verbis q̃rit. Utrũ sit idẽ eẽ prẽz ⁊ genuisse filiũ Et vtrũ idẽ sit esse filiũ ⁊ natuz a prẽ. Ad qd̃ mgr̃ rñdens dicit q licet eadẽ ꝓprietas significetur istis nominibus. s. esse patrẽ ⁊ genuisse filiuz: seu pater ⁊ pr̃nitas: hoc tamẽ est sub diuersis rõnib⁹. Nã nominibus ꝑsonarũ cuiusmodi sunt pater: filius ⁊ spiritussanctus significat̃ nõ ꝓprietas tm̃: sz hypostas̃. Sed noĩb⁹ ꝓprietatũ cuiusmodi sunt paternitas: ⁊ filiatio: significant̃ ip̃e ꝓprietates ꝫm se vel act⁹ ip̃arum ꝓprietatũ: vt generare: nasci vl' generari. Secunda ꝓpositio est hec: Hec noĩa genitus: verbum imago non substantialiter ex ꝑte rei seu ad se sz ad patrem dicuntur relatiue. Et ꝓbat̃ sic. Illa noĩa q̃ ꝓprie filio cõueniunt: ⁊ eius ꝑsonalem ꝓprietatẽ ꝓcise exprimũt: nõ substãtialiter sed respectiue respectu patris dici pñt: sz ista noĩa ꝟbũ imago genitus sunt hm̃õi: ergo nõ substantialiter ex ꝑte rei seu ad se dicunt̃: sed relatiue ad patrẽ. Argumẽtum tenet ⁊ maior. Sed minor ꝓbat̃ in textu auctoritate be. Aug. que dicere intendit q genitus dicitur genitoris genitus: ⁊ verbum dicẽtis ꝟbum: ⁊ imago imaginati imago: q̃ oĩa soli filio cõueniũt respectu pr̃is ergo minor vera: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝓpositio ꝓbanda. Tertia ꝓpositio est hec: Solũ essentialia de plurib⁹ simul ⁊ de seipsis affirmant̃. Et patz ꝑ hoc q bñ põt dici. Pater ⁊ filius ⁊ spũssctũs sunt deus: vel potẽtia diuina: scĩa ⁊ bonitas diuina sunt deus. Sz nõ potest dici: pr̃ ⁊ filius sunt pater vel sunt filius. Unde ptz q solũ essentialia pñt simul a plurib⁹ dici. vt dicit ꝓpositio ꝓbãda: etiã illa solũ dicunt̃ de se vt lumen de lumine: deus de deo: qd̃ non põt dici de nominibus relatiuis: non eñ põt dici pater de patre: aut filius de filio. Qd̃ ꝓbat auctoritate. b. Augu. vj. de trini. c. v. dicentis. Hoc solũ de eis dici nõ pt̃ illud de illo: qd̃ sil' ambo nõ sunt: i. illo noĩe nõ possum⁹ vti ad ostẽdẽdũ vnũ de vno quod simul ambobus nõ ꝯuenit: sicut verbũ de verbo: qd̃ non simul ambo verbum: nec filiũ de filio: quod nõ sil' ambo. Et subiungit mgr̃: q sicut illa essentialia noĩa aliq̃n intelligentiam distinctionũ ꝑsonarũ faciũt: ita ⁊ interdum totius verba simul: quod ꝓbat auctoritate Augustini. in. vij. li. de tri. c. iij. dicentis. In pr̃is noĩe ipse pr̃ ꝓnunciat̃ ꝑ se: in dei aũt noĩe ⁊ ip̃e ⁊ filius ⁊ spiritussanctus: vt cum dicitur. Nemo beat⁹ nisi solus deus: q2 trinitas est vn⁹ deus. Et hec est sñia magistri in hac distinctione in spãli.

Q nõ tantum tres p̃dicte ꝓprietates sunt in personis: sed etiam q̃ alijs significantur nominibus vt ingenitus. a

DI. XXVIII

Preterea cõsiderari oportet q nõ tm̃ tres p̃dicte ꝓprietates siue notiões in ꝑsonis sunt: verũetiã alie que alijs notant̃ nominib⁹. Nã etiã h̃ nomẽ igenit⁹ relatiue dr̃ de prẽ tm̃: ⁊ aliã d̃signat notiõez q̃ȝ pr̃ vel genitor. Nõ ẽ eñ idẽ eẽ prẽz ⁊ eẽ ingenitũ. i. nõ ea notiõe pr̃ dr̃ q̃ ingenitus Pater. n. (vt p̃dictũ est) dr̃ ꝫm ꝓprietatẽ generatiõis: ingenitus aũt ꝫm ꝓprietatẽ innascibilitatis. Differt ergo pater a filio auctoritate generationis: differt etiã ꝓprietate inascibilitatis: id est quia ingenitus Unde Aug. distiguẽs iter ꝓprietatẽ q̃ pr̃ dr̃: ⁊ illam qua dicit̃ ingenitus in. v. li. de

De his q̃ ꝓprie ⁊ eẽnal'r dicũt de deo ꝫm relationẽ seu ꝓprietatẽ: nõ ꝑsonalẽ q̃ est innascibilitas.

Augustinus.

De ingenito plana assignatio scz q relatiue dr. r alia e notio q dr igenitus alia q pr.

trini. sic ait: Nō est hoc dicere ingenitum qd est prē3 dicere: q2 r si filiū nō genuisset nihil phiberet dicere eū ingenitū. Et si gignat quisq filium: nō ex eo ipse est ingenitus: q2 geniti hoies gignūt alios. Nō g iō dicit pr q2 ingenit9. Ideo cū de deo prē vtrūq dicat: alia notio est qua intelligit genitor: alia qua igenitus. Genitor em dicitur ad genitum id est filium. Cum vero ingenit9 dr: nō qd sit sed qd nō sit ostēdit. Hoc exemplis planum faciēdu3 est. Cū dr ingenitus: hic ostēdit q nō sit fili9: s genitus r ingenit9 cōmode dicunt: filius autē latine dicitur. Sed vt dicatur infilius nō admittit loquēdi consuetudo: nihil tamē intellectui demitur si dicat nō filius: quēadmodū etiā si dicat nō genit9: pro eo q dicitur ingenitus nihil aliud dr. Ideo nō est in rebus cōsiderandum qd vel sinat vl nō sinat dici vsus sermonis nostri: sed qs rerum ipsarū intellectus eluceat. Non ergo iam tantū dicamus ingenitu3: s etiam nō genitū qd tm valet. Nūqd ergo aliud dicimus q non filiū? Negatiua porro pticula nō id efficit vt qd sine illa relatiue dr eade3 preposita substantialiter dicat: s id tm negat qd sine illa aiebat sicut in aliis predicamentis cū dicimus homo est: substantiam designamus. Qui g dicit nō hō est: non aliud genus predicamenti enūciat: s tm illud negat. Sicut g sm sbam aio homo est: sic sm sbam nego cum dico nō homo est. At si tm valet qd dicitur genit9 qtum valet qd dicitur filius. Tantūdem ergo valet qd dicitur nō genitus qtū valet qd dicit non filius. Relatiue aute3 negamus dicendo non genitus. Ingenitus porro quid est nisi nō genitus? Non ergo receditur a relatiuo predicamento cum ingenitus dr. Sicut em genit9 non ad se dicitur sed q ex genitore sit: ita cum dicitur ingenitus non ad se dicit: sed q ex genitore non sit ostenditur: vtrūq tn relatiue dicitur. Quod aūt relatiue pronunciatur nō indicat substantiam. Quāuis ergo diuersum sit genitus r ingenitus: tn nō indicat diuersam substātiam: q2 sicut filius ad patrem: r nō filius ad non prēm refertur: ita genitus ad genitorē: r nō genitus ad non genitorem referatur: necesse est. Ecce euidenter ostēdit q ingenitus relatiue dicit: r de solo prē accipitur. Aliaq notio est q dicitur igenitus: alia qua pater. Atq tm valet cum dicitur ingenitus: qtum nō genitus vel non filius.

Exēplis vtit ad h ostēdēdū

Q tm valet n genit9 qtū ingenitus r tantūdem nō filius.

Nota q oē ingenitū ē nō genitū: s3 nō econuerso.

An sicut solus pater dicitur ingenitus dici debeat non genitus vl non filius. b

Ideo solet queri. vtru3 sicut solus pater dicitur ingenitus ita ipse solus debeat dici non genitus: vl nō filius: vt nec etiam spiritussanctus possit dici nō fili9 vel nō genitus? Quibusdā videt q pater solus debeat dici nō genitus vel nō filius: spiritus vero sanctus sicut nō dicitur ingenitus: ita inquiunt nō est dicendus non genitus vel nō fili9. Debet quidem dici r credi spūsctūs non esse genitus vel nō esse filius: sed non debet dici esse non genitus vel non filius. Aliis autem videtur q cum spūsctūs nō possit dici ingenitus: potest tamen dici non genit9 vel non filius. Qx autē Augustinus supra ait: tantum valere cum dicitur ingenitus quantum cum dicitur non genitus vel nō filius: ethymologiam nominis ostendendo eum hoc dixisse dicunt: non rationem predicationis.

Opi. qrūdā.

Alioz opinio

Que sit pprietas sm quā dicitur pater ingenitus. c

Si autem vis scire que sit pprietas sm quam dicitur pater igenitus: audi Hylarium ipsam vocante3 innascibilitatē in. iiii. li. de trinitate ita aiētem: Est vnus ab vno scilicet ab ingenito genitus: proprietate videlicet in vnoquoq r originis r innascibilitatis. Significata ergo in scripturis personarū intelligentia r distinctio innascibilitatis natiuitatisq sensu solitarius deus nō est opinādus. Discretio ergo vel distinctio personaru3 in scripturis posita est: in nullo autem nature distinctio.

Hylarius.

Arriani nitebant pbare alteri9 substātie prēm: alterius filiū q2 ille ingenit9: iste genit9: qb9 rndēs Ambrosius dixit se hoc nomē in scripturis nō legisse diuinis. d

Illud etia3 taceri non oportet: q Arriani ex eo pbare nitebant alteri9 sbe esse prēm: alterius filium quia ille ingenitus r iste genitus dicitur: cum diuersum sit esse ingenitum r esse genitū. Vn Amb. eorum questioni respondēs: dicit se in diuinis scripturis h nomē

Ambrosius.

scz ingenitus nō legisse: ita inquiens in .iiij. li. de spūsctō. Cū dudū audierint q̄daz dicentibus nobis filiuz dei qui generatus ē patri qui generauit inequalē esse nō posse q̄uis ille generat⁹ sit iste gn̄auit: q2 eētia vel generatio est nature. Aduersus q̄dez illam questionem vocem sibi arbitrantur acclusam: sed tergiuersatione damnabili in eodez loco vestigium vertunt vt putēt mutationē fieri questionis mutatione sermonis dicentes: Quomodo pn̄t esse ingenitus ꝛ genitus vni⁹ nature atq3 sbe? Ergo vt respondeam mihi ꝑposite questioni: primo oīm in diuinis scripturis ingenitus nusq̄3 inuenio: nō legi: nō audiui. Cuius ḡ mutabilitatꝭ sunt homies hmōi: vt nos dicāt ea vsurpare q̄ nō sūt scripta: cū ea q̄ sunt scripta dicam⁹: ꝛ ipsi obijciāt qđ scriptū nō sit. Nōne ipsi sibi aduersant̄: ꝛ auctoritatē calūnie sue derogāt? Attende lector q̄m hoc nomine ingenitus nolebat vti Ambrosi⁹ ꝑpt̄ hereticos. Ita ꝛ nos subticere q̄dam opt3 ꝑpter calūniantiū insidias: q̄ catholicis ac pijs lectoribus secure credi possunt. Sūt etenim q̄dā que nō tante sunt religionis ꝛ auctoritatis: vt eis nos oporteat sp̄ ꝯfitēdo ac recipiēdo inseruire: verū silētio aliq̄n p̄teriri queūt: nec illi⁹ tn̄ sunt ꝑuersitatis: q̄n cū oportunū fuerit eis vti liberū habeamus.

An diuersum sit esse patrem ꝛ eē filium.

e

Preterea q̄ri solz cum supra dictum sit: q2 aliud ē dicere ingenitū: aliud patrē: ꝛ ꝙ diuersum sit genitus ꝛ ingenit⁹: vtrū silr̄ diuersū sit eē p̄rez ꝛ eē filiū an idē? Ad qđ dicim⁹ q2 ex eodē sensu quo dr̄ diuersum genit⁹ ꝛ ingenitus ꝛ quo dr̄ nō esse idem dicere genitū ꝛ ingenitū: pōt dici nō esse idē: sed diuersum esse patrem ꝛ esse filiū: vel esse spm̄sctm̄: q2 nō ea notione pr̄ est pr̄ q̄ fili⁹ est fili⁹: vel qua spūssctūs est spūssctūs. Ideoq3 ex hoc sensu cōcedimus ꝙ aliud est esse patrē ꝛ aliud est esse filiū: q2 alia notio est qua pater est pater: alia q̄ fili⁹ est fili⁹. Sz si trāsponas vt dicas aliud est p̄rem eē: aliud filiū esse: variat̄ intelligētia: ꝛ iō nō ꝯcedit̄. Est em̄ sensus talis ac si dicat̄: aliud est quo pr̄ ē nō q̄dē pater: ſ3 est: aliud quo fili⁹ est: non q̄dē fili⁹: ſ3 est: quod penitus falsum ē Eo em̄ pater est quo pater deus ē. i. per essentiam vl' naturā. Ac filius ḡo deus est quo pater deus est. Eo ergo filius est quo pat̄ est. Et ita idē est p̄rem esse quo filiuz esse: sed nō ē idē esse p̄rem ꝛ eē filiū. Vn̄ Aug. in. v. li. de tri. ait: Quāuis diuersum sit eē p̄rem ꝛ eē filiū nō est tn̄ diuersa substātia: q2 nō hoc ſm substantiā dicitur ſ3 ſm relatiuum: qđ tamen relatiuū nō est accidēs: q2 non est mutabile. Ecce diuersum eē dicit esse patrem ꝛ esse filium qđ iuxta rōnē predictam accipi oportet: q2. s. alia notio est qua est pater: alia qua est filius. Non em̄ ſm essentiam pr̄ dr̄ pater: vel filius filius: sed ſm relationem.

Rn̄sio vbi dic esse diuersū eē p̄rem ꝛ eē filiū s3 nō p̄rem eē ꝛ filiū esse.

Augustinus

Quomodo dicat̄ sapiētia genita vel nata: an ſm relatiōem an substantiam.

f

Sciendū quoq3 ē ꝙ sicut solus filius dr̄ verbum vel imago ita etiam ipse solus dr̄ sapientia nata vl' genita. Et ideo querit̄ vtrū hoc relatiue dicat̄: ꝛ si relatiue dicitur: an ſm eandē relationē qua dicitur verbuz ꝛ imago? De h̄ Aug. in. vij. li. de trini. ita ait: Id dici accipiamus cum dicitur verbum: ac si dicat̄ nata sapiētia: vt sit filius ꝛ imago. Et hec duo cum dicuntur. i. nata sapiētia: in vno eoz: eo ꝙ ē nata ꝛ verbum ꝛ imago ꝛ filius intelligat̄. Et in his omnibus nominibus nō ostendat̄ essentia: q2 relatiue dicunt̄. At in altero qđ ē sapia: etiā essentia demonstret̄: quoniā ꝛ ad se dicitur: se ipsa em̄ est sapiēs: ꝛ hoc est ei⁹ esse qđ sapere: vnde pater ꝛ filius sit̄ vna sapientia: quia vna essentia. Caue lector qualiter h̄ intelligas qđ hic dicit Augustin⁹. Videt̄ enim dicere ꝙ cum dicitur nata sapientia ibi sapientia essentiam significet: ꝛ nata relatiōem notet. Quod si ita est cogimur dicere essentiam diuinam esse natam: quod superioribus repugnat. Sed ad hoc dicimus: ꝙ in altero id est in eo ꝙ nata est: eadem notio intelligatur: que notatur cum dicitur verbum ꝛ imago. In altero vero scz sapientia demonstratur essentia id est demonstratur ꝙ filius sit essentia: quia sapientia ſm essentiam dicitur. Et ideo cuz dicitur nata sapientia. intelligatur ꝙ ipse qui natus est: essentia est: ibi tamen sapientia non pro essentia sed pro hypostasi facit intelligentiā3: vt sicut quando dicitur verbum vel filius intelligitur hypostasis cum sua proprietate. Itez cum dicitur nata sapientia: idem intelligitur: id est geni-

Augustinus

Qualr̄ intelligēda sint p̄missa v̄ba Augustini.

Quō dicat̄ sapientia genita vel nata ꝛ an ſm relationē an ſm sbam.

ta hypostasis. Ideo vigilãter ait idẽ eẽ intelligendũ cũ dr̃ verbũ: et cũ dr̃ nata sapiã. i. eadẽ relatio: eadẽq; hypostasis cui inest illa ꝓprietas. Et ex h adiuuat illud qđ supius diximus. s. cũ dr̃ pat vl filius vel spũssanctus: nõ tm̃ ille ꝓprietates significant vt cum dr̃ paternitas filiatio: sꝫ etiam hypostasis cum suis ꝓprietatibus.

Q imago aliquando dicit̃ scđm essentiam. g

Illud etiã sciri oportet: q; cũ supra dictũ sit imaginẽ relatiue dici d filio: sic̃ verbũ vl filius: iterdũ tñ reperit̃ scđm subaꝫ dici. vñ Aug. in li. de fide ad Petrũ dic̃ q vna est scẽ trinitatis essentialit̃ diuinitas et imago: ad quã factus est hõ. Hylari⁹ etiaꝫ in v. lib. de tri. ait: Hõ fit ad cõeꝫ imaginẽ. Nomẽ nõ discrepat natura nõ differt. Una est ei ad quã hõ creatus est spẽs. Ex his verb oñdit̃ q imago aliqñ essentie intelligentiã facit: et tũc ad se dicit̃ et non relatiue.

Augustinus

Hylarius.

Ista est distinctio. xxviij. in qua magr̃ postq actũ ẽ de ꝓprietatibus psonalibus: incipit agere de ꝓprietatibus nõ psonalibus. Et tria circa hoc facit. Primo oñdit quõ se habeat hoc nomen ingenitus ad alias notiões. Scđo subdit quõ ista duo se habeant ad inuicem. s. patrem esse et filium esse. Tertio oñdit quõ hoc nomẽ imago qñq; tenetur essentialiter: quandoq; psonaliter. Primũ facit a pñcipio huius distinctionis vsq; ibi: Preterea queri solet. Secundum ab inde vsq; ibi: Illud etiam taceri non oportet. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et tñ de sententia mgr̃i in hac distinctione in generali. In spãli sñia magr̃i stat in tribus ꝓpositionibus: quaꝝ pma ẽ hec: Ingenitus ẽ notio solius patris: alia tñ a paternitate q̃ pater refert̃ ad filium. Hanc ꝓpositionem pbans ꝓponit: q pter tres ꝓprietates psonales. s. paternitatem: filiationem et ꝓcessionem sunt alie ꝓprietates aliis nominate noĩbus: de quaꝝ numero ẽ hoc nomen ingenitus quod spectat ad patrẽ: et importat aliam ꝓprietatẽ q hoc nomẽ paternitas. Qđ pbat̃ p hoc: q; esse ingenitũ non ẽ de ratione patris: eo q aliquis põt esse pater absq; hoc q sit ingenitus: q; multi geniti genuerũt. Scđa ꝓpositio ẽ hec: Idẽ ẽ patrẽ esse qđ et filiũ esse: q̃uis esse patrẽ et esse filiũ careant idẽptitate. i. nõ sunt idem. Qđ pbat p hoc q sensus ꝓpositionis. s. patreꝫ esse sit idem quod filium esse ẽ iste. i. idem est quo pater ẽ: et id quo filius ẽ: quia. s. vna diuina essentia est id q̃ vterq; ipoꝝ est. et iste sensus est verus. Sed terminis transpositis sic dicendo: Esse patrem est idem qđ esse filium. tunc sensus est: eadem est ꝓprietas q̃ pater ẽ pater: et qua filius ẽ filius. et iste sensus est falsus: q; paternitate pater ẽ pater: et filius filiatione ẽ filius. Tertia ꝓpositio est hec: Hoc nomen imago relatiue dicit̃ de solo filio sed essentialiter de tota trinitate. Quã pbat magr̃ quo ad scđaꝫ eius ptem sic: Imago qñq; essentialiter accipit̃: vt qñ accipit̃ p ipo exemplari nature diuine ad cuius imaginẽ factus ẽ hõ. et hoc pbat̃ autoritate Augustini et Hylarii quo ad pmã pteꝫ sñia pbata fuit. Et hec ẽ sñia magr̃i in speciali.

De pñcipio qđ relatiue dr̃: et multiplicẽ notat relationẽ. a

Preterea aliud nomẽ multiplicẽ notãs relationẽ. s. pñcipiũ. Dicit̃ eñ pñcipiũ sp ad aliquid: et dicit̃ pat̃ pñcipium: et filius pñcipium: et spũssãctus pñcipium: sꝫ differẽter. Nam pater dicit̃ pñcipium ad filiuꝫ et ad spm̃sanctum. vñ Aug. in. iiij. li. de tri. ait: Pater est pñcipium totius diuinitatis vel si melius dicit̃ deitatis: q; ipẽ a nullo est. Non eñ hꝫ de quo sit vel de q̃ ꝓcedat: sꝫ ab eo et filius est genitus et spũssanctus ꝓcedit. Nõ g̃ dicit̃ pñcipiũ totius deitatl q vel sui vl diuine essentie pñcipiũ sit: sꝫ q; pñcipiũ est filii et spũssancti: in q̃bus singul̃ tota diuinitas est. Filius ad spm̃sanctũ dicit̃ pñcipium. Spũs vo sanctus nõ dicit̃ pñcipium: nisi ad creaturas ad quas pater etiã dicit̃ pñcipiũ et filius et trinitas ipa simul: et singula psonaꝝ pñcipiũ dicit̃ creaturaꝝ. Pater g̃ pñcipiũ est sine pñcipio. Filius pñcipiũ de pñcipio. Spũssanctus pñcipium de vtroq;. i. de patre et filio. c

DI. XXIX
De his q̃ ꝓprie et eťnalit̃ dicũt̃ de deo scđm relatiõnẽ seu ꝓprietatẽ non psonalẽ q̃ est cõis spiratio significata p h nomẽ pñcipium.

Quõ pr̃ pñcipiũ diuinitatis dicit̃.

Quõ fili⁹ et ad q̃d dicat̃ pñcipiũ et spũssanctus et etiã trinitas.

Q ab eterno pr̃ est principiũ et filius: sꝫ spũssanctus nõ: imo cepit esse principium. b

Et pr̃ ab eťno pñcipiũ est filii: et pat̃ et filius pñcipiũ spiritussancti: q; filius ẽ a patre: et spũssãctus ab vtroq;. Sps vo sanctus nõ ab eterno pñcipiuꝫ est: sꝫ esse cepit q; nõ dicit̃ pñcipium nisi ad creaturas. Cum g̃ creature esse ceperũt: et spũssãctus esse cepit pñcipium eaꝝ. Ita etiam pat̃ et filius esse cepit cum spũsctõ vnũ pñcipiuꝫ creaturaꝝ: q; creature esse ceperunt a pr̃e et filio et spũsctõ: et dicunt̃ hi tres nõ tria: sꝫ vnũ pñcipiũ oĩm creaturaꝝ: q; vno eodẽq; mõ pñcipiũ reꝝ sunt. Nõ eñ alit̃ sunt res a pr̃e: et alit̃ a filio: sꝫ penitus eodẽ mõ. Jõ apl's intelligẽs hanc trinitatẽ esse vnũ pñcipiũ reꝝ ait: Ex ipo: p ipm̃: et in ipo sunt oĩa. Cuꝫ vo audimus oĩa b

Quõ hi tres sunt creature pñcipium.

Rom. xi.

Quõ accipiendũ sit oĩa esse ex deo.

esse ex deo: vt ait Aug. de natura boni: oēs vtiqȝ naturas ītelligere debemus: ⁊ oīa q̄ naturalia sunt. Non enī ex ipo sunt pctā q̄ naturā nō seruant: sȝ vitiāt q̄ ex volūtate peccantiū nascunt. Oīm ḡ q̄ naturalit sunt vnum p̄ncipiū est pat cū filio ⁊ sp̄ūsctō ⁊ hoc esse cepit. Ab eṫno āt pat p̄ncipiū est filij generatiōe: ⁊ pat ⁊ filius vnū p̄ncipiū sp̄ūssancti. vn̄ Aug. i. v. li. d tri. ita ait: Dicit relatiue pat: ideqȝ relatiue dicit p̄ncipiū. Sȝ pat ad filiū dicit p̄ncipium vo ad omnia q̄ ab ipo sunt. Et p̄ncipiū dicit filius. Cū ei diceret ei: Tu q̄s es? R̄ndit: Principium q̄ ⁊ loquor vob. Sȝ nunq̄d patrꝭ p̄ncipiū est: imo creatorē se voluit ōndere cuȝ se dixit esse p̄ncipiū: sic̄ ⁊ pat p̄ncipiuȝ est creature q2 ab illo sunt oīa. Cū vo dicimus ⁊ patrē p̄ncipiū ⁊ filiū p̄ncipium: nō duo p̄ncipia creature dicimus q2 pat ⁊ filius sil ad creaturā vnū p̄ncipiū est sic̄ vnus creator. Si āt q̄cq̄d in se manet ⁊ gignit vł opat aliq̄d p̄ncipium ē eius rei quā gignit: vel eius quā opat. Nō possumus negare etiā sp̄m sctm̄ recte dici p̄ncipiuȝ: q2 nō cū sepamus ab appellatiōe creatoris: q2 sc̄ptuȝ ē de illo q̄ opet: ⁊ vtiqȝ ī se manēs opat. Nō eī in aliq̄d eoꝝ q̄ opat ipe mutat ⁊ vertit. Unum ḡ p̄ncipiuȝ ad creaturā cum patre ⁊ filio est sp̄ūssanctus: nō duo vel tria p̄ncipia. Ecce apte ōndit Aug. patrē ⁊ filiū ⁊ sp̄m sanctum esse vnum p̄ncipiū reꝝ creataꝝ. i. vno eodēqȝ modo esse p̄ncipiuȝ ⁊ illū modū satꝭ apuit: q2. s. opant oīa ⁊ q2 silr opant hi tres: ideo vnum p̄ncipium esse dicunt.

Q2 pr̄ ab eṫno est p̄ncipiū filij: ⁊ pr̄ ⁊ filiꝰ sp̄ūssancti.

Aug. d tri. li. v. c. xvi.

Joh. viij.

Hic adiūgit d sp̄ūsctō q̄ ipe p̄ncipiū sit.

j. Cor. xij.

Hic ostendit quō pr̄ sit principiū filij: ⁊ ipe ⁊ filius principium spiritussancti. C

Deīde in eodem libro ꝯtinue ōndit quō pat dicat p̄ncipium ad filium ⁊ ad sp̄m sctm̄ ipe ⁊ filius dicēs ideo esse patrē p̄ncipium filij q2 genuit eum: ⁊ patrē ⁊ filium esse p̄ncipiuȝ sp̄ūssancti: q2 sp̄ūssanctus ꝓcedit vł dat ab vtroqȝ. ait eñ ita: Si gignēs ad id qđ gignit p̄ncipium est: pat ad filium p̄ncipium est: q2 genuit eum. Utꝝ āt ⁊ ad sp̄m sctm̄ p̄ncipium sit pat: q2 dictum ē de pr̄e ꝓcedit: nō pua q̄stio est. Qđ si ita est nō iā p̄ncipium eius tm̄ erit rei quā gignit vel facit: sȝ ⁊ eiꝰ quā dat ⁊ q̄ ꝓcedit ab ipo. Si ḡ qđ dat vł qđ ꝓcedit p̄ncipiū hȝ a quo dat vel ꝓcedit: fatēdum est patrē vel filium vnum p̄ncipiū esse sp̄ūssancti: nō duo p̄ncipia. Sȝ sic̄ pat ⁊ filius ad creaturā relatiue vnꝰ creator ⁊ vnus dn̄s dicit: sic relatiue ad sp̄m sanctum vnū p̄ncipium. Ad creaturā vo pat ⁊ filius ⁊ sp̄ūsctūs vnū p̄ncipium sunt sic̄ vnus creator ⁊ vnꝰ dn̄s. Ecce habes q̄ pat p̄ncipium filij dr: q2 genuit euȝ: q̄ ḡ notione ē pat ea p̄ncipium filij dr. i. generatione: ſm quā etiā dicit auctor filij. vn̄ Hylarius in iiij. li. de tri. ita ait: Ipo q̄ pat dr eius quē genuit auctor ōndit: id nomē habens quod neqȝ ex alio ꝑfectum intelligat: ⁊ ex q̄ is q̄ genitus est substitisse doceat. Nouit ecclia vnum innascibilem deum. Nouit vnigenitum dei filiū. Cōfitet pr̄eȝ ab origine liberꝝ: ꝯfitet ⁊ filij originē ab initio: nō ipm ab initio: sȝ ab initiabili: nō p seipm sȝ ab eo q̄ a nemine ē natū ab eṫno: natiuitatē. s. ex paṫna eṫnitate sumētē. Edita est h̄ fidei ꝓfessio sȝ ꝓfessiōis rō nōdū exposita ē: ⁊ iō q̄rēda. s. quō itelligendū sit q̄ ait filij originē esse ab initio ⁊ nō ipm eē ab initio: sȝ ab initiabili. Hoc vtiqȝ sbdēs deṫmiauit quō accepit initiū inquiēs originē filij eē ab initio. ac si diceret: Nō ita intelligas originē filij esse ab initio: q̄si ipe filius habeat ītiū: sȝ q2 ipe ē ab initiabili. i. a patre a q̄ sunt oīa. Nā licet filius sit p̄ncipiū de p̄ncipio: nō ē tn̄ ꝯcedendū q̄ filius habeat p̄ncipiū. Cūqȝ filiꝰ sit p̄ncipiū de p̄ncipio: ⁊ pat p̄ncipiū nō de p̄ncipio: nō est p̄ncipiū de p̄ncipio: p̄ncipium sine p̄ncipio: sic̄ filius nō est pater. neqȝ tn̄ duo principia: sȝ vnum sicut pater ⁊ filius nō duo creatores: sȝ vnus creator.

Ex his colligit q̄ pr̄ eo p̄ncipiū filij pr̄ generatio sc3 ⁊ eodē auctor filij.

Hylarius.

Nota q̄ dic filiū non esse ab initio sȝ ab initiabili.

Apit ex q̄ sensu illa dixerit hylarius.

Cum pater ⁊ filius sint vnū principium spiritussancti: querit an eadem notione. D

Unū āt p̄ncipiuȝ sunt pater ⁊ filius: non tantū creaturaꝝ vt dictum est supra: sȝ etiam spiritussancti. ideo q̄ri solet vtꝝ eadē notione pater sit principium sp̄ūssancti ⁊

filius an sit alia notio ꝙ pat̃ dicat̃ ꝓ̃n=
Responsio. cipiũ spũssancti: ⁊ alia ꝙ filius. Ad qđ dicimus: cum pat̃ dicat̃ ꝓ̃ncipiũ spũs= sancti ⁊ filius: qꝛ spũssanctus ꝓcedit vel dat̃ ab vtroqꝫ: nec alit̃ ꝓcedit vel dat̃ a patre ꝙ̃ a filio: sane itelligi põt patrẽ ⁊ filium eadẽ relatione vł̃ notio
Querit̃ ꝙ̃ sit notio ꝗ pr̃ ⁊ filius dr̃ ꝓ̃ncipium spũssancti. ne ꝓ̃ncipium dici spũssancti. Si vo ꝗ= rit̃ que sit illa notio quã ibi notat ꝓ̃n= cipium. Nomen eius nõ habemus: ſꝫ nõ est ipa paternitas vel filiatio: imo notio ꝗdam ꝗ patris ẽ ⁊ filij: qꝛ ab et̃= no pat̃ ⁊ filius vnũ ꝓ̃ncipium est spũs= sancti. Donatoꝛ aũt (vt ꝓ̃dictuꝫ est) dr̃ pater vel filius ex tẽpe: sicut spũssan= ctus donum vel donatum.

Ista ẽ distinctio. xxix. in ꝗ mgr̃ postꝙ̃ egit de innascibilitate ꝓut significat̃ hoc no mine ingenitus: agit de cõi spiratiõe ꝓut significat̃ hoc noĩe ꝓ̃ncipium. Et diuidit̃ in tres ꝑtes. In quaꝝ ꝓ̃ma oñdit̃ qualiter tota trinitas ꝑ hoc nomen ꝓ̃n= cipium se habet ad creaturas. In secunda subdit quomodo ꝑ idem nomen .s. ꝓ̃ncipium ꝑsone se ha= beant ad inuicem. In tertia subiungit concluden= do ꝙ non sit aliquod cõmune nomen quo exꝓ̃mat̃ relatio patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti: sicut ꝑ nomen ꝓ̃ncipium exꝓ̃mitur relatio patris ad spũmsanctuꝫ. Primũ facit a ꝓ̃ncipio distinctiõis vsqꝫ ibi: Deinde in eodem libro. Scđm abinde vsqꝫ ibi Unum autẽ ꝓ̃ncipium. Tertiũ facit ab inde vsqꝫ ad finem distin ctionis. Et tm̃ in generali. In spãli sn̄ia magr̃i stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ ꝓ̃ma ẽ hec: Pat̃ ⁊ filius ⁊ spũssanctus sunt vnum ꝓ̃ncipium creatu= raꝝ tempaliter. Hanc ꝓpositionem magr̃ ꝓbans dicit ꝙ hoc nomen ꝓ̃ncipium ẜm ꝙ relatiue dicitur in diuinis importat tm̃ relationẽ dei ad creaturas: vel relationem ꝑsonaꝝ ad inuicem. Et postea di= cit ꝙ quelibet ꝑsona ⁊ tota trinitas dicit̃ ꝓ̃ncipium creaturaꝝ ⁊ eoꝝ que naturaliter esse habent nõ au tem pctõꝝ: qꝛ naturã vitiãt: ⁊ hoc est rõne creatio= nis ꝓpter quã creationẽ relatio intelligit̃ int̃ deuꝫ ⁊ creaturas. Sunt eñi oẽs ꝑsone vnum ꝓ̃ncipium respectu creature ⁊ hoc ex tpe nõ ab eterno: ꝓpte= rea dicit ꝙ vna ꝑsona ẽ ꝓ̃ncipiũ alterius. Nam pat̃ est ꝓ̃ncipium filij: qꝛ ipm genuit: ⁊ pater ⁊ filiꝰ sunt ꝓ̃ncipium spiritussancti: ⁊ hoc non ex tempe ⁊ essen tialiter ſꝫ notionaliter. Secũda ꝓpositio ẽ hec: Pater ẽ ꝓ̃ncipium filij: pater ⁊ filius sunt vnuꝫ ꝓ̃n= cipium ipius spiritussancti. Hoc magr̃ declarat au toritate beati Augustini que sententialiter ꝓ̃missa est. Tertia ꝓpositio ẽ hec: Relatio qua pater ⁊ filius referunt̃ ad spiritumsanctum non habet ali= quod nomen ꝓ̃ꝑum vsualiter. Hãc ꝓpositionẽ ma gister ꝓbans querit: Utꝝ pater ⁊ filius sunt eadẽ notione vnum ꝓ̃ncipium spũssancti. Et rñdet ꝙ sic licet non habeamus nomen illaꝫ notionẽ exꝓ̃mẽs. Nam nomen illud .s. cõmunis spiratio quo docto= res illam notionem nominant tempibus magistri nondum fuit in vsu nec adhuc inuentum. Postre= mo notandum ẽ ꝙ hoc nomen ꝓ̃ncipium transiens in ꝓ̃dicationem diuinoꝝ non semꝑ sumitur vnifor= miter. Nam quandoqꝫ accipit̃ ꝑsonaliter vt cuꝫ di= citur ꝓ̃ncipium de ꝓ̃ncipio: ⁊ quandoqꝫ notionalit̃: vt cum dicit̃: Pater ⁊ filius sunt vnum ꝓ̃ncipiũ spi ritussancti: quandoqꝫ essentialiter: vt cuꝫ dicit̃: Pa ter ⁊ filius ⁊ spũssanctus sunt vnum ꝓ̃ncipium cre= ature. Et tm̃ in spãli.

De his ꝗ tpaliter de deo dicunt̃ ⁊ relatiue scđm accidẽs qđ non deo ſꝫ creaturis accidit. a

DI. XXX De his ꝗ ꝓ̃pe ⁊ tpalit̃ dicunt̃ de deo.

Sunt eñi ꝗdã ꝗ ex tpe de deo dicunt̃ eiqꝫ tpalit̃ ꝯueniũt sine sui muta tiõe: ⁊ relatiue dicunt̃ ẜm accidẽs nõ ꝙ accidit deo ſꝫ ꝙ accidit creaturi: vt creatoꝛ: dñs: refugiũ: datũ vł̃ donatũ ⁊ hmõi. De his Aug. in. v. li. đ tri. ait Augustinus. Creatoꝛ relatiue dr̃ ad creaturã sicut dñs ad seruum. Item nõ aliquẽ mo= ueat ꝙ spũssanctus cũ sit coet̃nus pa tri ⁊ filio dr̃ tñ aliqđ ex tpe: veluti hoc ipm qđ donatũ diximus. Nã sempit̃= ne spũssanctus ẽ donũ: tpalit̃ aũt do= natũ. Et si dñs nõ dr̃: nisi cũ hr̃e inci= pit seruũ: etiã ista appellatio relatiua ex tpe est deo. Nõ eñi sempit̃na crea= tura ẽ: cuius ille dñs ẽ: ꝰ dñm esse nõ sempiternũ hꝫ: ne cogamur etiã crea turã sempiternã dicere: qꝛ ille sempit̃ ne non dñaret̃: nisi etiam ista sempit̃= ne famularet̃. Sicut aũt non põt esse seruus qui nõ hꝫ dñm: sic nec dñs qui non hꝫ seruum.

Oppositio ꝙ nõ ex tpe sit dñs qꝛ est dominus tempis quod nõ est ex tempe. b

Sꝫ hic aliqs dicet ꝙ nõ ex tpe cõpetit deo hec appella= tio ꝗ dr̃ dñs: qꝛ nõ ẽ tm̃ dñs reꝝ ꝗ ex tpe ceperũt: ſꝫ etiã illius rei ꝗ non ce= pit ex tpe. i. ipius tpis: qđ nõ cepit ex tpe: qꝛ nõ erat ante tp̃s ꝙ̃ incipet. Et ideo nõ cepit esse dñs ex tempe. Ad Responsio. Dñ tp̃s cepit deus cepit esse dñs: nec ante tp̃s fuit dñs: ſꝫ cũ tpe nõ ex tpe vl ĩ tpe: qꝛ nõ ante fuit ꝙ̃ ipe dñs ſꝫ sil'. qđ dici põt quia licet non cepit ex tempe dñs esse tempis: cepit tñ esse dñs tempis: quia nõ semꝑ fuit tp̃s: ⁊ ipius homĩs ex tempe cepit esse dñs. De hoc Aug. in eodẽ li. ꝯtinue ita ait Quisqs extiterit ꝗ eternũ deũ solũ di cat: tempa vo nõ esse eterna ꝓpt̃ va= rietatem ⁊ mutabilitatẽ: ſꝫ tñ ipa tpa nõ in tpe esse cepisse qꝛ nõ erat tp̃s an teqꝫ tpa incipent. ⁊ iõ non in tpe acci= dere deo vt dñs esset: qꝛ ipoꝝ tẽpoꝝ dñs erat: que vtiqꝫ non in tempe esse ceperunt. qđ rñdebit de homine qui in tempe factus est: cuius vtiqꝫ dñs

nō erat anq̄ʒ esset. Certe vt dn̄s hoīs esset ex tpe accidit deo: ꝛ vt oīs amoueaꝛ ꝯtrouersia certe vt tu⁹ dn̄s esset vl' meus q̄ mō esse cepimus ex tpe habuit. Quō ġ obtinebim⁹ nihil ꝭm accidēs dici deū nisi qꝛ ipi⁹ nature nihil accidit q̄ muteꝛ vt ea sint accidētia relatiua: q̄ cū aliq̄ mutatōe reꝝ de q̄bus dicunꝛ accidūt: sic amicus relatiue dicitꝛ. Nō eī amic⁹ eē incipit nisi cū amare cepit. Fit ġ aliq̄ mutatio voluntatis vt amicus dicaꝛ. Nūmus vo cū dicitꝛ pciū relatiue dicitꝛ: nec tn̄ mutat⁹ ē cū esse cepit pciū: nec cū dicitꝛ pignus ꝛ hmōi. Si ġ nūmus pōt nl'la sui mutatione totiens dici relatiue: vt neqꝫ cum incipit dici: neqꝫ cū desinit aliq̄d in eius natura vel forma q̄ nūmus est mutatiōis fiat: q̄ᵗo facilius de illa incōmutabili dei sub̄a debemus accipe ꝙ ita dicaꝛ relatiue aliq̄d ad creaturā vel q̄uis tpaliter incipiat dici: non tn̄ ipi substātie dei accidisse aliq̄d intelligaꝛ ſꝫ illi creature ad quā dꝛ. Qualiꝛ etiā refugiū nostrū dicitꝛ: Refugiū eī nostrū dicitꝛ deus relatiue ad nos em̄ referꝛ: ꝛ tūc refugiū nostꝝ fit cū ad eū refugimus. Nunq̄d tūc fit aliq̄d in ei⁹ natura qd anq̄ʒ refugeremus ad euz nō erat? In nob ġ fit aliq̄ mutatio qui ad eū refugiendo efficimur meliores: in illo aūt nulla. Sic ꝛ paꝛ noster esse incipit cū p eius gratiā regeneramur qui dedit nob ptātem filios dei fieri. Substantia ġ nostra mutaꝛ in melius cū filij eius efficimur. Sil'r ꝛ ille pater noster esse incipit ſꝫ nl'la sui cōmutatione substantie. Qꝫ ġ tpaliꝛ dici incipit deus qd antea nō dicebaꝛ manifestū est relatiue dici: nō tn̄ ꝭm accidēs dei ꝙ aliq̄d ei acciderit: ſꝫ plane ꝭm accidēs eius ad qd dici aliq̄d deus icꝑit relatiue. Ex his apte oñditꝛ ꝙ q̄dā de deo tpaliꝛ dicunꝛ relatiue ad creaturas sine mutatiōe deitatis: ſꝫ nō sine mutatiōe creature: ꝛ ita accidēs ē in creatura nō ī creatore: ꝛ appellatio q̄ creatura dꝛ relatiue ad creatorē relatiua ē: ꝛ relationē notat q̄ ē in ipa creatura. Appellatio vo illa q̄ creator relatiue dꝛ ad creaturā relatiua q̄dē ē ſꝫ nullā notat relationē q̄ fit ī creatore.

Quō itelligendū fit nihil dici d deo ꝭm accidēs: ꝛ q̄ sunt accidentia relatiua.

Per silitudinē ostēdit ꝙ pōt de⁹ dici qd añ nō dicebaꝛ sine sui mutatione: vt nūmus dicitꝛ pcium

Qꝫ de⁹ dꝛ refugiū relatiue et ex tpe sine sui mutatiōe.

Qō pater dꝛ relatiue

Joh. j.

Sūmatiū pdictoꝝ intelligētiā ꝯstringit.

Hic soluitꝛ q̄stio q̄ querebaꝛ vtꝝ spūssanctus dicaꝛ datū relatiue ad se cū ipe det se.

c

Hic pōt solui q̄stio supius ꝓposita: vbi q̄rebaꝛ, cū spūssāctus datū dicaꝛ vl' donatū: qd āt daꝛ referꝛ ꝛ ad euz q̄ dat: ꝛ ad illū cui daꝛ ꝛ cū spūssanctus det seipm: vtꝝ ad seipm relatiue dicaꝛ cū dicitꝛ dari vl' donari? Cui q̄stioni rn̄dentes dicimus spm̄sanctū dei datū vl' donatū relatiue: ꝛ ad dantē ꝛ ad illū cui daꝛ. Dans aūt siue donator est paꝛ cū filio ꝛ spūsancto. Nec tn̄ dicimus spm̄sctm̄ referri ad se: ſꝫ appellatio dati vl' donati referꝛ ꝛ ad dantē ꝛ ad recipientē qꝛ nō pōt aliq̄d dici datum nisi ab aliq̄ ꝛ alicui deꝛ. Cum aūt spūssanctus dari a se vel datus a se dicitꝛ: relatiue quidem dicitꝛ ad illum cui daꝛ: ꝛ ē appellatio relatiua: ꝛ ī illo cui daꝛ mutatio fit: non in dante.

Solutio.

Ista ē distinctio. xxx. hui⁹ primi libri: in q̄ mgr̄ postq̄ egit de innascibilitate ꝛ cōmuni spiratiōe: agit incidētaliter de q̄busdā relationibus q̄ ꝯueniūt deo ex tpe. Et tria facit. Nam pmo oñdit deū ad creaturā ex tpe referri. Scdo subdit deum p talem relationem non mutari. Tertio exēplificat hoc p spm̄sanctum q̄ dꝛ tpaliꝛ dari. Primū facit a pncipio distinctionis vsqꝫ ibi: Quō ġ obtinebimus. Scdm ab inde vsqꝫ ibi: Hic pōt solui. Tertium ab inde vsqꝫ ad finem distinctionis. Et hec est snīa huius distinctionis in generali. In spāli sententia mgrī stat in tribus ꝓpositionibus: q̄ꝝ pma est hec: Constat deum ad creaturas ex tpe referri. Hāc ꝓpositionē mgr̄ ꝓbās dicꝛ: ꝙ illa q̄ dicunꝛ de deo relatiue tpaliter dicunꝛ de ipo ꝭm accidēs: non ꝭm accidens qd in deo sit: ſꝫ qd in creaturis ē. ꝛ exemplificat hoc p hmōi nomina creator: dn̄s: refugium ꝛ similia: que non pn̄t deo ꝯuenisse ab eterno cum ab eterno nō habuit creaturam ad se refugientem seu seruū: ſꝫ incepit habere ex tpe. Contra qd mgr̄ obijciēs dicit ꝙ deus nō incepit esse dn̄s tpis qꝛ nō incepit in tpe nec ex tpe. Ad qd mgr̄ rn̄dens dicit ꝙ deus incepit esse dn̄s tpis qn̄ tp̄us incepit esse. Unde sicut tp̄s nō incepit esse in tempe seu ex tpe: ita de⁹ nō incepit esse dn̄s tpis in tempe seu ex tpe ſꝫ cum tpe. Scda ꝓpositio ē hec: Deus p relationem que referꝛ ad creaturam non mutaꝛ. Huius ꝓpositionis rōnē veritatis mgr̄ assignat dicēs ꝙ ipa relatio ē solū in creatura realiꝛ ſꝫ tm̄ eius appellatio ē in deo respectu creaturaꝝ. Qō exemplificans dicit ꝙ sicut nūmus fit pcium seu incipit esse pcium sine sui mutatione: ita deus sine sui mutatōe fit creator. Tertia ꝓpositio ē hec: Qꝫ spūssctūs sine sui mutatione puris mētibus daꝛ. Hāc ꝓpositionē mgr̄ ꝓbat soluēdo q̄stionē suā quā supius distinctione. xviij. reliq̄rat insolutā. Utꝝ. s. spūssctūs dans seipm possit referri ad seipm. Et rn̄det ꝙ cū spūssanctus dicitꝛ datus vel missus a se: tunc relatiue dicitꝛ ad eum cui daꝛ. ꝛ ē relatio ꝭm nomen ꝛ nō ꝭm rem: ꝛ fit mutatio in illo cui daꝛ nulla mutatione facta in ipo donante. Et tm̄ de sententia magrī in hac distinctione in generali.

Quō dicat̃ filius eq̄lis patri: an scd̃m subaꝫ: an scd̃m relationem ita ⁊ similis. a

DI. XXXI De significatione relatiuoꝝ q̄ cōit̃ ⁊ eťnaliter de deo dicunť vt similis ⁊ equalis.

Reterea cōsiderari optet cū tres p̄sone coeq̄les sibi sint: vtꝝ relatiue h̄ dicat̃ an ꝑm subam: ⁊ si relatiue vtꝝ ꝑm relationē an ꝑm essentiā ꝯsiderāda sit eq̄litas. Deinde q̄d sit ipa eq̄litas. Ad qd̄ dicimus: q: sicut siľe nihil sibi est: similitudo ei (vt ait Hylarius) sibijpi non est: ita ⁊ eq̄le aliq̄d sibi nō dicit̃: ac p hoc sicut siľe ita ⁊ equale relatiue dicit̃. Dicit̃ ḡ relatiue fili⁹ eq̄lis patri: ⁊ vtriq; spūssanctus. Est tñ eq̄lis patri filius: ⁊ vtriq; spūssanctus ꝓpter summā simplicitatē essentie ⁊ vnitatem. Eq̄lis est ḡ filius patri ꝑm substantiam nō ꝑm relationē. Vñ Aug. in. v. li. de tri. ait: Querim⁹ ꝑm quid eq̄lis sit patri filius nō ꝑm hoc q̄ ad patrē dicit̃ filius eq̄lis ē patri. Restat ḡ vt ꝑm id eq̄lis sit q̄ ad se dicit̃. Quicq̄d aūt ad se dicit̃ ꝑm substantiā dicit̃. Restat ḡ vt ꝑm substantiam sit eq̄lis. Eadē ḡ est vtriusq; substantia. Itē in sexto libro. Satis ē videre nullo mō filium eq̄lem esse patri: si in aliq̄ scꝫ qd̄ ꝑtineat ad significandam eius substantiā ineq̄lis inuenit̃. In oībus ergo eq̄lis est patri filius: ⁊ ē eiusdem substantie. Eq̄lis est etiā spūssanctus patri ⁊ filio: ⁊ in omibus eq̄lis ꝓpter summā simplicitatē illius substantie. Ex his ꝑspicuū fit q̄ ꝑm subaꝫ filius ē eq̄lis patri: ⁊ vtriq; spūssanctus: ⁊ appellatio tm̄ relatiua ē. Eq̄litas ḡ p̄ris ⁊ filij nō est relatio vľ notio: sꝫ naturalis vnitas ⁊ idemptitas.

Hylarius.

Augustinus

Quid sit equalitas.

Hic quō dicat̃ similis: ⁊ quid sit similitudo. b

Hoc idē etiaꝫ dicimus de siľi ⁊ siľitudine. Cū em̄ dr̄ fili⁹ similis patri: relatiue quidē dicit̃ sꝫ similis ē patri ꝓpter vnitatē essentie. Est ḡ appellatio tm̄ relatiua: similitudo ꝟo indifferēs essentia. Vñ q̄busdā non indocte videt̃ nomine eq̄litatis vľ similitudinis nō aliquid poni sꝫ remoueri: vt ea rōne dicat̃ filius eq̄lis patri: q: nec maior ē eo nec minor. ⁊ hoc ꝓpter vnitatē essentie. Ita ⁊ similis dicit̃: q: nec diuersus nec alienus nec in aliq̄ dissiľis. Et h̄ ꝓpt̃ essentie simplicitatē. Nō ḡ ꝑm q̄ filius ē genitus a patre: eq̄lis vľ ineq̄lis est patri: nec similis vľ dissimilis: sꝫ eq̄lis ⁊ similis ꝑm substantiā.

Quibusdā videt̃ q̄ noīe eq̄litatis vel siľitudis non ponit̃ aliq̄d: sꝫ remouet.

De sn̄ia sancti hylarij q̄ in trinitate p̄sonaꝝ ꝓpria ostendit. c

Nō e igit̃ hic p̄termittendū q̄ vir illustris Hylari⁹ ꝓpetates p̄sonaꝝ assignās dicit in patre esse eternitatē: spēm in imagīe: vsum in mūere: q̄ tāte difficultatꝭ sunt ꝟba: vt in eoꝝ intelligētia atq; explanatione vehemēt̃ laborauerit Aug. vt ipe oñdit in. vj. li. de tri. ita dicēs: Quidā cū vellet breuissime singulaꝝ in trinitate p̄sonaꝝ insinuare ꝓpa. Eťnitas est inq̄t in patre: spēs in imagīe: vsus in munere. Et q: nō mediocris auctoritatis in tractatiōe scp̄turaꝝ ⁊ assertione fidei vir extitit (hec em̄ Hylari⁹ in libris suis posuit) hoꝝ ꝟboꝝ. i. patris ⁊ imaginis ⁊ muneris eternitatꝭ speciei ⁊ vsus abditā scrutatus intelligentiam: q̄tum valeo nō eum secutū arbitror: in eťnitatis vocabulo: nisi q̄ p̄r nō hꝫ patrē de q̄ sit: filius autē de p̄re est vt sit: atq; vt illi coeternus sit. Imago em̄ si p̄fecte iplet illud cuius imago ē: ipa coequat̃ ei non illud imagini sue: in q̄ imagine spēm noīauit. Credo ꝓpt̃ pulchritudinē vbi tāta ē ꝯgruētia ⁊ p̄ma equalitas: ⁊ p̄ma similitudo nulla in re dissidēs: ⁊ nullo modo ineq̄lis: ⁊ nulla ex pte dissimiľ: sꝫ ad idemptitatē rn̄dēs ei cuius imago ē: vbi est p̄ma ⁊ summa vita cui nō est aliud viuere ⁊ aliud esse: sꝫ idē ⁊ p̄mus ac summus intellectus: cui nō ē aliud viuere ⁊ aliud itelligere: sꝫ ideꝫ hoc ē vnū tanq; ꝟbū p̄fectum: cui nō desit aliq̄d: ⁊ ars q̄dā oīpotētis ⁊ sapiētis dei plena oīm rōnū viuētiū incōmutabiliū: ⁊ oēs vnuꝫ in ea: sic ipa vnū de vno cum q̄ vnuꝫ: ibi nouit oīa deus q̄ fecit p ipam.

Ex q̄ sensu intelligēda sūt ꝟba Hylarij: h̄ docet Aug. ⁊ p̄mus q̄re patri eťnitas tribuatur. Hylarius in li. d̄ sinodis Imago ei⁹ ad quā imaginat̃ spēs idifferēs est. Neq; enim ipe sibi quisq; imago ē sꝫ euꝫ cui⁹ imago est necesse est vt imago demonstret. Imago ergo ē rei ad rē coeq̄ndā et imagiata ⁊ indiscreta siľitudo. Est ḡ p̄r ē etiā fili⁹: quia imago p̄ris est fili⁹. et q: imago ē vt rei imago sit spēm necesse ē ⁊ naturā ⁊ eēntiā ꝑm q̄ imago ē in se habeat auctoris.

Hic de spiritusancto quare vsus dicatur. d

Est āt ineffabiľ q̄dā cōplex⁹ p̄ris ⁊ imagīs q̄ nō est sine p̄fruitiōe: sine charitate: sine gaudio.

Illa ḡ dilectio: delectatio: felicitas vł btitudo: si tñ aliq̄ hūana voce digne dicit̃ vsus ab illo appellata ē breuit̃ ⁊ est in trinitate sp̄ūsctūs: nō genit⁹: ꝫ genitoris genitiq; suauitas: ĩgēiti largitate atꝫ vbtate pfūdēs oēs creaturas p captu eaꝝ. Itaq; illa tria si a seĩuicē det̃miari vident̃: ⁊ in se infinita sunt. Qui videt h̄ vł ex pte vł p speculū in enigmate: gaudeat cog̃scēs deū ⁊ grās agat. Qui vo ñ videt: tēdat p pietatē fidei ad vidēdū: nō p cecitatē ad calūniādū: qm̄ vn⁹ ē de⁹: ꝫ tñ trinitas.

Q nõ mõ illa v̄ba hylarij: ꝫ explanatio Aug. sup his obscurissima ē

Ecces habes q̄lit̃ v̄ba hylarij p̄missa accipiēda sint: ꝫ tāte sint pfunditatꝭ: vt etiā adhibita expositiōe vix aliq̄ten⁹ ea intelligere valeat hūanus sensus: cū ⁊ ipa eoꝝ explanatio quā h̄ Aug. edidit: plurimū ĩ se habeat difficultatis ⁊ ambiguitatis.

Q scd̄m hāc expositionem nō distinguunt̃ ibi ppꝛietates psonarum tres e

Nō eĩ scd̄m p̄missam expositionē distiguunt̃ h̄ tres ille ppetates supi⁹ assignate: ꝫ ipe hypostases disticte ab ĩuicē mōstrant̃. eternitatꝭ tñ nomie eadē videt̃ designata ppetas quā notat h̄ nomē ĩgenit⁹ Sz videamus q̄d sit qđ ait: Imago si pfecte iplet cuius imago ē: ipa coequat̃ ei: nō illud sue imagini. Videt̃ eĩ dicere q filius qui ē imago p̄ris: p̄ri coeq̄tur: nō pat̃ filio: cuꝫ ⁊ fili⁹ dicat̃ eq̄lis p̄ri ĩ scptura: ⁊ pat̃ filio: ꝫ filius h̄ hꝫ a patre vt sit ei eq̄lis: p̄r aūt non hꝫ a filio: ⁊ tñ fili⁹ plene ac pfecte eq̄lis ē patri. i. imago ē cuius ē imago.

Quare dicatur hylarius ppꝛia personarum assignasse in verbis predictis: cū ibi non sint expresse ppꝛietates. f

Propꝛia ergo psonaꝝ in p̄dictꝭ verb assignasse d̄r hylari⁹: q2 relatiua noīa psonaꝝ posuit. s. p̄ris imagĩs ⁊ mūeris q̄ relatiue dicūtur de psonis ⁊ ppetates notāt q̄bus distiguunt̃ psone. Ita eĩ d̄r sp̄ūsctūs mun⁹ relatiue sic donū. Verūtñ ipas ppetates alijs trib⁹ noībus nō significauit: iux̄ p̄dictā Aug. expositionez nisi solo noie et̃nitatis q̄ nō ipaꝫ paternitatē: ꝫ eā voluit intelligi notionē q̄ dicit̃ ingenitus.

Q earundē psonaꝝ distinctionē notat Aug. alijs verbis sine exp̄ssione triū psonaꝝ. g

Illud etiā sciri oportet q earūdē triū psonaꝝ distictionez Aug. oñdere volēs sine exp̄ssiōe illaꝝ triū ppetatū supius cōmeōrataꝝ in p̄mo li. d doctrīa xp̄iana sic ait: In p̄re est vnitas: ĩ filio eq̄litas: ĩ sp̄ūsctō vnitatꝭ eq̄litatisq; ꝯcordia. Et h̄ tria vnū oīa ppt̃ patrē: eq̄lia oīa ppt̃ filiū: connexa oīa ppt̃ sp̄m sctm̄. Itaq; pater ⁊ filius ⁊ sp̄ūssanctus ⁊ singulus quisq; hoꝝ deus ē: ⁊ simul oēs vnus deus ⁊ singulus quisq; hoꝝ plena substantia est: ⁊ simul omnes vna substantia: pater nec filius ē nec sp̄ūssanctus: ⁊ fili⁹ nec pater ē nec sp̄ūssanctus. Sp̄ssanctus nec pat̃ est nec filius: ꝫ pater tm̄ pat̃: ⁊ filius tm̄ filius: ⁊ sp̄ūssanct⁹ tm̄ sp̄ūsctūs. Eadē tribus et̃nitas: eadē incōmutabilitas: eadē maiestas: eadē ptās. In his verb apte insinuat̃ psonaꝝ trium distinctio.

Quare patri attribuat̃ vnitas et filio equalitas. h

Sz pl̄imos mouet q p̄ri attribuit vnitatē: filio eq̄litatē. Cū eĩ vnitas dicat̃ ₰m subaꝫ: non tm̄ in p̄re est: ꝫ etiā in filio ⁊ in sp̄ūsctō: ⁊ eq̄litas vna ē patris ⁊ filij et sp̄ūsctꝭ. Cur ḡ patri attribuit̃ vnitas: ⁊ filio eq̄litas: forte eadē rōe attribuit̃ p̄ri vnitas ₰m Aug. q̄ supra eidē et̃nitas ₰m hylariū: q2 videlicet pat̃ ita est vt ab alio nō sit: ⁊ q2 filiū genuit vnū secum deū: ⁊ sp̄ūsctūs ab eo pcedit vn⁹ cum eo deus. Vnitas ḡ in p̄re esse d̄r: quia nec ē aliq̄d aliud a q̄ sit. Nō eĩ ab alio est: nec ab eo aliq̄s vł aliq̄d ē ab et̃no: qđ vnū cū eo nō sit: filius eĩ ⁊ sp̄ūssanctus vnū sunt cū p̄re. Vñ veritas ait Ego ⁊ pat̃ vnum sumus.

Quare pater ⁊ filius dicant̃ esse vnū vel vnus deus ꝫ non vnus quia res eiusdeꝫ nature recte possunt dici vnū simpliciter esse ⁊ cū adiectione: res vero diuerse nature non possunt dici vnū nisi di

hylari⁹ in li. d sinodis. Si qs innascibileꝫ et sine initio dicat filium: q̄ duo sine p̄ncipio ⁊ duo innascibilia: ⁊ duo inata dicens: duos faciat deos: anathema sit. Caput enī qđ ē p̄ncipiū oīm filius. Caput aūt qđ est p̄ncipiū xp̄i deus. Sic enī ad vnū initiabile oīm initiū p filiū vniuersa referim⁹ filiū innascibilē psiteri ipissimū ē. Iā enī nō erit vnus deus: q2 deū vnū p̄dicari natura vna innascibilis dei exigit. Cum ḡ de⁹ vn⁹ sit duo inascibiles esse nō pūt cum idcirco de⁹ vnus sit cū ⁊ p̄r deus sit: ⁊ filius dei de⁹ sit: q2 inascibilitas sola penes vnū est. filius aūt idcirco de⁹: q2 ex innascibili essentia nat⁹ existat. Caput eĩ omī filius ē: ꝫ caput filij deus est: ⁊ ad vnum deum oīa hoc gradu ⁊ hac ꝯfessiōe referūt̃ cuꝫ ab eo sumant vniuersa p̄ncipiū cū ipe p̄ncipiū sit. Idē in eodē. Oīb⁹ creaturis substantiam voluntas dei attulit: sed naturaꝫ dedit filio ex ipassibili ac nō nata substantia p̄fecta natiuitas. Talia eīn cuncta creata sūt q̄lia deus esse voluit: filius aūt natus ex deo subsistit tal' q̄lis deus est. Nec dissileꝫ sui edi

dit natura naturã: sʒ ex substantia dei genit⁹ nature ẜm originē attulit nō ẜm creaturas volūtatis essentiam.

Hylari⁹ in li. de synodis. Min⁹ forte expsse videt̄ ꝺ indifferenti similitudie patris ⁊ filij fides locuta eē: cuʒ de patre ⁊ filio et spūsctō ita senserit significatã in nosb⁹ ꝓpriaʒ vniuscuiusqꝫ noīatoꝝ subam et ordinē et gloriã vt sint q̄dē ꝑ substantiã tria: ꝑ ꝯsonantiã ꝟo vnū. Volēs ergo cōgregata sanctoꝝ synodus impietatē eã pimere que vnitatē pr̄is ⁊ filij et spūsctī noīm numero illuderet: vt n̄ subsistēte causa vniuscuiusqꝫ noīs triplex nūcupatio obtineret sub falsitate nominū vnionē ⁊ pr̄ solus atqꝫ vnus idē ⁊ ip̄e haberet et spūsancti nomē ⁊ filij. Jdcirco tres subas eē dixerūt: subsistentiuʒ personas ꝑ subam edocētes non substantiã pr̄is et filij diuersitate dissili essentie separãtes. Qꝺ autem dictuʒ est: vt sint q̄dē: ꝑ substãtiã tria ꝑ cōsonãtiã ꝟo vnuʒ nō hʒ calūniã

catur quid vnum.

Hic dici optet q̄ pater ⁊ filius ⁊ spūsctūs recte dicunt̄ esse vnū ⁊ vn⁹ de⁹: ẜ nō vn⁹. Res em̄ due vl̄ plēs recte pn̄t dici vnū esse: si sint vni⁹ essentie: ⁊ eaꝝ vna sit natura. vn⁹ autē vel vna nō pōt dici de diuersis reb⁹: nisi addat̄ q̄d vn⁹ vel vna quo addito recte pōt dici de reb⁹ ⁊ vnius et diuerse sube. Vn̄ Aug. in. vj. li. de tri. sic ait: Nescio vtruʒ inueniat̄ in scripturis dictū vnū sunt: q̄ꝝ est diuersa natura. Si aūt ⁊ aliqua plura sunt eiusdē nature et diuersa sentiãt: non sūt vnū inq̄ʒtū diuersa sentiūt. Cū g̊ sic dicit̄ vnū: vt nō addat̄ q̄d vnū: ⁊ pl'a vnuʒ dicunt̄ eadē natura atqꝫ essentia: nō dissidens neqꝫ dissentiēs significat̄. vn̄ Paulus ⁊ appollo: q̄ ⁊ ambo hoīes erãt ⁊ idē sentiebãt: vnū esse dicunt̄ cū ꝺr: Et q̄ plãtat et q̄ rigat vnū sunt. Cum ꝟo addit̄ q̄d vnū: pōt significari aliq̄d ex plurib⁹ vnū factū: q̄uis diuersa natura: sicut aīa ⁊ corpus nō pn̄t vtiqꝫ dici vnū. Quid em̄ tam diuersum: nisi addat̄ vel subintelligatur q̄d vnum. s. vnus hō. vn̄ apl's. Qui adheret inq̄t dn̄o: spūs vn⁹ ē. Nō dixit vn⁹ est vel vnū sunt: ẜ addidit spūs. Diuersi sūt em̄ natura spūs hoīs ⁊ spūs dei: sed inherendo fit spirit⁹ hoīs vn⁹ spiritus cū deo q꞉ ꝑticeps fit ꝟitatis et btitudinis illius. Si g̊ de his q̄ diuerse substãtie sunt: recte ꝺr q̄ sint vn⁹ spirit⁹: q̄ʒtomagis qui vni⁹ substãtie sunt: recte dicunt̄ vn⁹ de⁹ esse. Pater g̊ et filius vnuʒ sunt vtiqꝫ ẜm vnitatē essentie ⁊ vnus de⁹: in quo ⁊ arriana heresis damnat̄: q̄ patrē ⁊ filiū et spm̄sanctū. (vt ait Aug. i li. de heresi) nō vult eē vni⁹ eiusdēqꝫ substãtie atqꝫ nature: vl' vt expsi⁹ dicat̄ essentie: q̄ grece ꝺr vsia: sed filium esse creaturaʒ. Necnō ⁊ sabelliana q̄ (vt ait Aug. in eodem li.) dicebat xp̄m eundē ip̄m ⁊ p̄rem et spm̄sctm̄ esse: vt eēt trinitas noīm sine subsistentia ꝑsonarū. Vtrãqꝫ pestē (vt ait Aug. sup Johãnē) elidit veritas dicēs: Ego et pr̄ vnū sum⁹. Vtrūqꝫ audi et aduerte ⁊ vnum et sum⁹: et caribdi ⁊ a scilla liberaberis. Q̄ em̄ dixit vnum: liberat te ab Arrio: q̄ dixit sumus: liberat a Sabellio. Si vnum g̊ nō diuersum: si sumus ergo pater et filius. Sumus em̄ nō diceret de vno: nec vnuʒ de diuerso. Erubescant ergo Sabelliani qui dicunt ipsum esse patrem qui est fili⁹: ꝯfundētes ꝑsonas: qui ⁊ dicti sunt patripassiani: q꞉ dicūt patrē fuisse passum. Arriani ꝟo dicūt aliud p̄rem esse: aliud filiuʒ nō vnã sbam: ẜ duas: p̄rem maiorē filium minorē. Noli hoc dicere tu catholice. Jn medio g̊ nauiga: vtrūqꝫ ꝑiculosum latus deuita: ⁊ dic. Pr̄ pr̄ est: ⁊ fili⁹ fili⁹ est. Alius pr̄: ali⁹ fili⁹: ẜ nō aliud imo hoc ip̄m: q꞉ vnus deus. Ecce ostēsum est q̄re vnitas in patre esse dicat̄: cū tres illi vnū sint.

Quare ꝺr esse eq̄litas in filio: cū sit vna equalitas triū. k

Nunc videamus q̄re eq̄litas dicat̄ esse in filio: cū vna ⁊ sūma eq̄litas sit triū. Hoc ideo forte dictū ē: q꞉ filius genit⁹ est a p̄re eq̄lis gignēti ⁊ dono qꝺ ab vtroqꝫ ꝓcedit: ⁊ ideo illa tria dicunt̄ esse eq̄lia ꝓpter filium. Fili⁹ em̄ hʒ a p̄re vt sit ei equalis ⁊ spūisctō: ⁊ spūsctūs ab vtroqꝫ habet: vt sit eq̄lis vtriqꝫ. Hoc aūt sine assertiōis supcilio ⁊ maioris intelligētie p̄iudicio dicim⁹: malētes in aptiōe tam clausoꝝ sermonuʒ peritiores audire q̄ʒ aliq̄d alijs influere.

Quare in spūsctō dicit̄ esse vtriusqꝫ cōcordia vel cōnexio. l

Quod autē in spū sancto dicit̄ esse vtriusqꝫ cōcordia: ⁊ ꝑ eū oīa cōnexa: facilior est intelligentia nobis p̄missa ad mētez reuocãtibus. Supra em̄ ẜm auctoritates sanctoꝝ dictū est q̄ spūssanctus amor ē quo pater diligit filiū: ⁊ filius p̄rem. Recte ergo spūsctūs dicit̄ cōnexio vel cōcordia pr̄is ⁊ filij: ⁊ ꝑ eū omnia ꝯnexa. Vn̄ Augu. in. v. li. de tri. Cōmunio quedã ꝯsubstãtialis patris ⁊ filij ē amboꝝ spūsctūs. Jdē in. vij. lib. de trin̄. Spūsctūs est summa charitas vtrūqꝫ cōiungens: nosqꝫ subiūgens.

Jsta ē distinctio. xxxj. hui⁹ primi libri: in qua magister postq̄ egit de ꝓprietatibus ꝑsonarū ꝓprijs: incipit agere de appropriatis. Et tria facit. Nã primo ostēdit q̄dã noīa cōmunia appropriabilia aliquibus ꝑsonis. Jn scꝺo ostendit significationē quorūdã nominū cōmuniū: sed appropriabiliū ẜm Hylariū. Tertio assignat rationē appropriatoꝝ prius dictoꝝ. Primū facit vsqꝫ ibi: Nō est ꝑtereūdū. Scꝺm vsqꝫ ibi: Hic dici optet. Tertium ꝟo ab ide vsqꝫ ad finē distinctiōis. Et hec ē sententia mgr̄i in gn̄ali. Jn spāli sn̄ia mgr̄i stat in tribus ꝓpositiōibus: quarū prima est hec: Eq̄litas ⁊ similitudo sunt in diuinis relatōes tm̄ ẜm rōnes. Et magister hãc ꝓpositionē probans querit tres q̄ōnes. Et prima est. Vtrū hoc nomē eq̄le in diuinis dicat sbam vel relationē. Et r̄ndet q̄ relatiue ꝺr: eo q̄ sicut nihil ꝓprie dicit̄ sibijpsi simile: ita etiam nō pōt

q꞉ cognoīsto spū. i. paclyto ꝯsonãtie pot⁹ q̄ʒ essentie ... pdicari ꝯuenit vnitatē. Jtem in eodē. Cum deū p̄rem ꝯfitemur ⁊ xp̄ʒ dī filiū p̄dicam⁹ ⁊ inter hec duuʒ deoꝝ sit irreligiosa cōfessio: nō pn̄t ẜm nature indifferētiã ⁊ nomē indifferens non vnū esse in eēntie gn̄atiōe q̄rū essentie nomē nō lʒ eē nisi vnū: non. n. religiosa vnitas noīs ex indifferentis nature eēntia cōstitutã ꝑsonaʒ genite ademit essentie: vt vnica ac singl'aris dei substãtia ꝑ vnionē noīs itelligatur cum vtriusqꝫ essentie noīʒ. i. vn⁹ de⁹: ob idiscrete in vtroqꝫ nature indissimilem substãtiaʒ p̄dicet̄.

Augu. de tri. li. xv. c. xxviij.

dici eq̄le ꝓp̄e. Scđo q̄rit vtꝝ eq̄litas ſm eſſentiam vel relationem attendat. Et rn̄det ꝙ ſm eſſentiam nō ſm relationē. Qđ ꝓbat autoritate beati Auguſtini dicētis: Querimus ſm q̄d ſit eq̄lis patri filius nō ſm hoc ꝙ ad patrē dicit filius eq̄lis ē patri. Reſtat ḡ ꝙ ſm hoc eq̄lis ſit qđ ad ſe dicit: q̄cq̄d autem ad ſe dicit ſm ſubſtantiam dicit. reſtat ḡ ꝙ ſm ſubſtantiam ē eq̄lis. Tertio q̄rit q̄d ſit ipa eq̄litas in diuinis. Et rn̄det ꝙ ſit q̄dam relatio ſm nomen ſolū .i. relatio rōnis: ⁊ realiter nihil aliud ē ꝙ idemptitas virtutis diuinaꝝ pſonaꝝ. Et addit ꝙ idem dicēdū eſt de ſimilitudine in diuinis .ſ. ꝙ dicat ⁊ attendat ſm ſubſtantiam ſeu vnitatem eſſentie: ⁊ ꝙ ſit relatiuum ſm nomē. Et poſtea ex p̄dictis approbat opinionem quorundam dicentium .ſ. ꝙ ſimile ⁊ equale in diuinis non dicunt poſitiue: ſ3 negatiue: eo ꝙ equalitas excludit differētem magnitudinem: ſimilitudo aūt excludit omnem diuerſitatē. Secūda ꝓpoſitio ē hec: In diuinis ſm approp̄ationem affirmant de p̄re eternitas ⁊ vnitas: de filio imago ⁊ eq̄litas: de ſpūſctō ām̄oꝝ nexus ⁊ charitas. Hanc magr̄ inſinuat ex verbis Hylarij atq3 reddens rōnē ex dictis beati Aug. q̄ dicit eternitatē patri approp̄ari: q2 cū eternitas p̄uenit p̄ncipium: ideo conuenit patri q̄ ꝓpter p̄ncipij p̄uationē innaſcibilis affirmat. Imaginem: eq̄litatem: ſpē3 ⁊ pulchritudinem dicit approp̄ari filio ꝓpter pfectam ⁊ ꝓportionatā repſentationē p̄ris. Repn̄tat eīm filius cu3 ſumma ſīlitudine ⁊ eq̄litate. Munus aūt ⁊ nexum charitatis ⁊ vſu3 aſcribit ſpūiſctō: eo ꝙ p ip̄m ⁊ ab ip̄o oīa nobis donant ⁊ infundunt ad nr̄a3 vtilitatem. Tertia ꝓpoſitio ē hec: Quāuis pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſctūs vnū ſunt: non tn̄ dici debent vnus niſi cū additiōe vt dicat vn⁹ deus: vn⁹ creator. Cuius rō eſt: q2 neutꝝ gen⁹ refert ad eſſentiā: ideo cū dicit p̄r ⁊ filius ⁊ ſpūſſctūs ſunt vnū: itelligit eſſentialiter vel aliq̄d taliū. Maſculinu3 v̄o gen⁹ refert ad pſonā ſeu hypoſtaſim: ⁊ nō cū dicit p̄r ⁊ filius ⁊ ſpūſſctūs ſunt vnus niſi fieret additio vt diceretur vnus deus vel vnus potens vel vnus ſciēs tolleret diſtinctio pſonaꝝ vel poneret ipaꝝ ꝯfuſio. Et tm̄ de ſnīa in ſpāli.

Utrum pater vel filius ſpūſancto diligat cū diligere idem deo ſit quod eſſe. a

Di. XXXII Mouet et ſoluit dubitationē ortā ex approp̄atione q̄ ſpūiſancto approp̄at concordia iſi. ꝑcedētis diſ. ibi: Ex aūt i ſpūſctō.

Jcorit q̄ſtio ex p̄dictꝭ deducta: dictū eſt ſupra atq3 ſctōꝝ autoritatibus oñſum ꝙ ſpūſſctūs ē cōio patris ⁊ filij ⁊ amor q̄ pat ⁊ filius ſeinuicē diligunt. Ideo querit vtꝝ pat vl' filius p ſpm̄ſctm̄ diligat. Qđ vtiq3 videtur oportere dici ſm autoritates ſupapoſitas: q̄bus oſtēdit ſpm̄ſctm̄ eſſe q̄ genitus a gignēte diligat: genitorē q3 ſuū diligat. S3 ecōtra ſi pat vel filius dicat diligere p ſpm̄ſctm̄ videtur eſſe p ſpm̄ſctm̄: q2 nō ē aliud deo eſſe: ⁊ aliud diligere ſ3 idē: q2 vt ait Aug. in .xv. lib. de tri. Quicq̄d ſm q̄litates in illa ſimplici natura dici videt ſm eſſentiā ē intelligēdū: vt bonus: magnus: imortal: ſapiēs: diligēs ⁊ hmōi. Ideo q3 ſi p̄r vl' fili⁹ diligit p ſpm̄ſctm̄ p ip̄m ſpm̄ eſſe videt: neq3 tm̄ eſſentia ſua diligit: ſ3 etiā dono. (Auguſtinus)

Hec q̄ſtio inſolubilis eſt: humanū ſuperās ſenſum in q̄ autoritates ſibi occurrūt b

Huic q̄ſtioni cū altitudinē nimie pfūditat ꝯtineat id ſolū rn̄dem⁹ qđ Aug. ſignificare videt ſc3 ꝙ p̄r ⁊ fili⁹ ſe diligāt ⁊ vnitatē ſuēt nō ſolū eēntia ſua: ſ3 ſuo dono ꝑprio: qđ l3 ſupra poſitū ſit: iterare tn̄ nō piget: q2 ſic expedit. Ait ḡ Aug. i. vj. li. de tri. ita: Māifeſtū ē ꝙ nō aliq̄s duoꝝ ē q̄ vterq3 ꝯiūgit q̄ genit⁹ a gignēte diligat genitorēq3 ſuū diligat ſintq3 nō ꝑticipatōe ſ3 eēntia ſua: neq3 dono ſupioris alicui⁹: ſ3 ſuo ꝑp̄o ſeruantes vnitatē pacis. Ecce h̄ dic ꝙ eēntia ſua ⁊ dono ſuo ſuāt vnitatē. Idē in .xv. li. đ tri. ait: In illa trinitate q̄s audeat dicere p̄re3 nec ſe nec filiū nec ſpm̄ſctm̄ diligere: niſi p ſpm̄ſcm̄. Hic apte oñdit p̄re3 nō tm̄ p ſpm̄ſctm̄ diligere: nō aūt ſimpl'r dicit p̄rem nō diligere p ſpiritum ſanctum. (Auguſtinus) (Apte dicit ꝙ p̄r ⁊ fili⁹ eſſentia ⁊ dono ſuo diligūt ſe ⁊ pacem ſeruāt.)

Utrum pater ſit ſapiens ſapiētia quam genuit: ſicut diligit amore qui ab ip̄o ꝑcedit. c

Preterea diligenter iueſtigari optet vtꝝ p̄r ſapiēs ſit ſapiā quā genuit q̄ tm̄ fili⁹ ē. Qđ videtur a ſīli poſſe ꝓbari. Si enī p̄r diligit amore q̄ ab ip̄o ꝑcedit: cur nō ⁊ ſapiā vl' intelligētia quā ip̄e genuit ſapit vl' itelligit. Hāc q̄ſtionē vrgere videt vt ait Aug. i. vj. li. đ tri. qđ ſcripſit apl's dicēs xp̄m dei v̄tutē ⁊ dei ſapientiā. (j. Cor. j.) Ubi q̄rit: vtꝝ ita ſit pater ſapiē ⁊ virtutis ſue: vt hac ſapiā ſapiēs ſit qua3 genuit: ⁊ hac virtute potēs quā genuit. S3 abſit vt ita ſit: q2 ſi h̄ ē ibi eē qđ ſape: nō p illā ſapia3 quā genuit ſapiens dicit p̄r: alioq̄n nō ipa ab illo ſ3 ille ab ipa ē. Si enī ſapia quam genuit cauſa ē illi vt ſapiēs ſit: etiā vt ſit ipa illi cauſa ē: qđ fieri nō pōt: niſi gignēdo eū aut faciēdo: ſ3 nec gēitricē: nec conditricē p̄ris vllo mō q̄ſq3 dixerit ſapia3. Quid eī ē iſani⁹? Ergo p̄r ipa (Hic determinat dicēs p̄re3 non eſſe ſapientem ſapia qua3 genuit.)

Aug⁹. in li. lxxxiij. questio. Cū sapiēs de⁹ et sapia sapiēs dicit sine qua eū vel fuisse aliqñ vl' esse posse nefas est credere: nō pticipatiōe sapientie sapiēs dicit: sic aīa q̄ ⁊ esse ⁊ nō esse sapiēs pōt: sʒ q̄ ipē eā genuerit q̄ sapiens dicit sapiētia. Aniaduerte lector p̄rez dici sapientē genita sapientia qd alijs obuiat testimonijs Vez hoc Augustinus corrigit in li. retracta. inquiens: Dixi in li. lxxxiij. q̄stionum d p̄re: q̄ eā genuit qua sapiens dr sapiaʒ. Sʒ meli⁹ istaʒ q̄stionē i li. postea de trinitate tractaui.

sapia est qua sapiēs est. Filius vo dicit sapiētia patris: ⁊ virtus patris: nō q: pater p eū sit sapiēs vel potēs: sed q: fili⁹ sapiētia ⁊ virt⁹ est de p̄re sapiētia ⁊ vtute. Ex his ḡ patet q̄ pater nō ē sapiēs sapiētia genita: sed seipo sapiētia ingenita.

Utrū filius sit sapiens sapientia genita vel ingenita. D

Post hec queri solet a quibusdā vtr̄ fili⁹ sit sapiēs sapiētia genita vel ingenita. Si eñ nō est sapiēs sapia genita: nec seipo sapiēs ē. Si vo sapiētia genita sapiēs est: nō videt sapiēs esse sapia ingenita: ⁊ ita nō videt esse sapiens a p̄re cū a p̄re habeat oia? Ad qd dicim⁹ q: vna est sapia patris ⁊ filij ⁊ sp̄ūssancti sicut vna essentia: q: sapia in illius nature simplicitate ē essentia: et tñ fili⁹ tm̄ est sapiētia genita: ⁊ pater tm̄ est sapiētia ingenita: et sapiētia genita est de sapiētia ingenita: vel a sapiētia ingenita. Et cum idem sit ibi esse qd sapiētez esse relinquit vt sapiētia genita sit sapiēs de sapiētia ingenita. Nō ḡ fili⁹ dicit sapiētia dei tanq̄ ipē solus intelligēs sit vl' sapiēs sibi ⁊ patri ⁊ sp̄ūisctō: q: vt ait Aug. in. xv. lib. de tri. Si solus ibi fili⁹ intelligit et sibi ⁊ patri ⁊ sp̄ūisctō ad illā redit absurditatez vt pater nō sit sapiēs de seipo: sʒ de filio: nec sapiētia sapiētiā genuerit: sed ea sapiētia pater dicat sapiēs esse quaʒ genuit. Ubi eñ nō est itelligētia: nec sapiētia pōt esse. Ideoq̄ si pater nō intelligit ipē sibi: ꝟ filius intelligit patri, pfecto filius patrē sapiētem facit. Et si ꝟ est deo esse qd sape: et ea illi est essentia que sapiētia nō fili⁹ a p̄re qd verū est: sed a filio poti⁹ p̄r habet essentiā: qd absurdissimū atq̄ falsissimuz est. Est ḡ deus pater sapiēs ea q̄ ipē ē sua sapiētia: ⁊ filius sapiētia patris est sapiēs de sapiētia que est pater: de quo est genitus filius. Ita et pater est intelligēs ea q̄ ipse est sua itelligētia. Nō eñ esset sapiēs qui nō esset intelligēs. Fili⁹ aūt intelligētia patris de intelligētia genit⁹ est que est pater: de qua ⁊ intelligēs est. Proīde pater est sapia: ⁊ fili⁹ sapia: ⁊ vterq̄ vna est sapia: ⁊ tñ solus p̄r est ingenita sapia: ⁊ filius solus genita sapia: nec tñ alia sapientia p̄r: alia sapia fili⁹: ꝟ vna eadēq̄ est: sic p̄r est deus ingenit⁹: ⁊ filius est de⁹ genitus: neq̄ de⁹ genit⁹ est de⁹ ingenitus: nō ideo tñ alius deus est pat' ali⁹ de⁹ fili⁹: ꝟ vnus deus vterq̄ nō autē vnus. Ali⁹ est

P̄r est sapiēs ea sapientia q̄ ipē est ⁊ de ea fili⁹ ē genit⁹ ⁊ sapiēs illa ingenita. hec vna tñ sapientia.

eñ genitus: alius ingenitus: sed nō alius deus: imo vterq̄ vnū siue vn⁹ deus. Ita nō est sapia genita sapia ingenita: sed alia est sapia genita alia ingenita: nō tñ est alia sapia: sed vna eadēq̄ sapientia.

An filius sit sapiens seipso vl' per seipsum. E

Ex p̄dictis cōstat q̄ filius nō est sapiēs a se neq̄ de se: sed de patre ⁊ a patre. Queri aūt solet: vtrū fili⁹ sit sapiens seipso vel per seipsum? Quidā dicunt multiplicem hic fieri intelligentiaz ⁊ ideo distinguendū fore: ita vt cū dicis filium esse sapientem seipso vel per seipm: si sui natura ⁊ essentia sapientem intelligas: verus sit itellectus: si vero a seipso vel de seipso sapientē esse intelligas: falsitati subiectam habes intelligentiā. Alij vero simpliciter ⁊ absq̄ determinatione concedūt hmōi locutiones: filius est sapiēs p se sed nō a se vel de se: ⁊ filius est deus p se: ⁊ est per se sed nō a se vel de se. Hoc ɔfirmātes verbis Hylarij qui filiū nō a se ꝟ p se agere in li. ix. de tri. ait. Nature inquit cui cōtradicis heretice hec vnitas est: vt ita p se agat filius ne a se agat: ⁊ ita non a se agat, vt p se agat. Intellige filiū agentez: ⁊ per eum patrez agentē. Nō a se agit: cū pater in eo manere monstratur. Per se agit: cū ꝟm natiuitatē filij agit ipse que placita sūt Infirmus sit nō a se agēdo: nisi a deo ipe agit: non sit vero in vnitate nature si que agit ⁊ in quibus placet non per se agit. Sicut ergo inquiunt filius per se agit sed nō a se: ita ⁊ filius debet dici sapiens per se ꝟ non a se. Sic ⁊ ipse per se deus est vel esse dicendus est (vt aiunt) ꝟ non a se vel de se

Solutio ꝟʒ q̄sdam.

Alioꝝ determinatio.

Hylarius.

An vna tm̄ sit sapia p̄ris. F

Post hec a q̄busdam solet queri: vtrum vna tm̄ sit sapientia p̄ris? Qd nō esse nitunt pbare hoc mō Filius inquiūt est sapiētia p̄ris genita: q̄ pater sapiēs nō est. Est igitur aliqua sapientia patris qua sapiēs non est. Est autez ⁊ sapientia p̄ris ingenita: ⁊ ea p̄r sapiēs est. Est ergo quedam sapiētia patris qua sapiens est: ⁊ ipsa non est illa sapientia patris qua pater sapiens non est. Nō est ergo vna tm̄ sapientia patris. Itē sapientia ingenita est sapiētia patris: ⁊ sapiētia genita est sapientia patris. Non est autez sapientia ingenita sapientia genita. Nō est

Quō nitūtur q̄dā pbare q̄ nō vna tm̄ est sapia p̄ris.

Quod rñsione indigna sint hec et his silia.

igit̃ vna tãtũ patris sapiã. Hec et his siliã tãq̃ sophistica et a veritate lõginq̃: cũctisq̃ in theologia peritis patentia abijcim⁹: rñsõ indigna aduertentes. Id tñ adijcientes q2 vna est tm̃ sapiã patris ꝫ nõ vno mõ dicit̃. Naz sapiã patris dicit̃ illa quam genuit: et sapiã patris dicit̃ ea q̃ sapiẽs est. Diuersa ẽ ergo rõ dicti. Illa ei dr̃ patris: q2 eaz genuit: et ea dicit̃ sapiã patris: q2 ea sapit. Una est tñ sapiã patris: q2 sapientia genita est eadem sapientia et ea qua sapiens est: siue ea qua sapiẽs est intelligat̃ psona patris: siue essentia patris: q2 psona patris q̃ intelligitur cum dr̃ sapiã ingenita: et psona filij q̃ significat̃ cuz dr̃ sapiã genita: vna eadẽq̃ sapiã est: q̃ essentia diuina intelligit̃ cõis tribus psonis.

Quod in trinitate est dilectio q̃ ẽ trinitas: et tamen spũssanctus est dilectio que non est trinitas: nec iõ due sunt dilectiones: ita et de sapientia. g

Et sic in trinitate dilectio ẽ q̃ est pr̃ fili⁹ et spũsctũs q̃ est ipã eẽntia deitatis: et tñ spũsctũs dilectio est q̃ nõ est pr̃ vl' filius: nec iõ due dilectiões sunt ĩ trinitate: q2 dilectio q̃ ꝓprie spũsctũs ẽ: est dilectio q̃ trinitas ẽ: nõ tñ ipã trinitas ẽ. Sic spũssanctus ẽ essentia q̃ trinitas est nõ tñ ipã trinitas est: ita in trinitate sapiã est q̃ est pr̃ et filius et spũssanctus: q̃ est essentia diuina: et tamẽ filius est sapiã q̃ nõ est pater vel spiritussanctus. Nec iõ due sapientie ibi sunt q2 sapiẽtia que ꝓprie est filius est sapiẽtia que est trinitas: ipã tamen nõ est trinitas: sicut filius est essentia que est trinitas: ipe tamẽ non est trinitas.

Qua rõne pater nõ dicit̃ sapiẽs ea sapientia quã genuit eadem videtur debere dici q̃ nõ sit diligẽs pater vl' filius dilectione qua ab vtroq̃ ꝓcedit. h

Preterea diligenter notãdũ ẽ q̃ ea rõne q̃ pr̃ nõ dr̃ sapiens ea sapiã quã genuit videt̃ fore dicendum q̃ pat̃ nõ diligat filium: vl' filius patrẽ ea dilectiõe q̃ ab vtroq̃ ꝓcedit. s. q̃ ꝓprie spũssanctus est. Sicut em̃ idẽ est deo sape qd̃ esse: ita ẽ ei idẽ diligere qd̃ esse. Ideoq̃ sic negat̃ pater eẽ sapiẽs sapiã quã genuit: q̃ si ea diceret̃ sapiẽs nõ ipã ab eo: ꝫ ipe ab ea ĩtelligeret̃ eẽ. ita videt̃ nõ debere ꝯcedi q̃ pr̃ vel filius diligat dilectiõe que tm̃ spũsctũs ẽ: q2 si ea diligit pat̃ vel filius: nõ spũsctũs videt̃ esse a patre et filio: sed pater et filius a spũsctõ: q2 idẽ est ibi diligere qd̃ esse. At supra dictum est: atq̃ autoritate Augustini sancitũ q̃ in trinitate tria sunt: vn⁹ diligẽs euz q̃ de illo est: et vnus diligẽs eũ de q̃ est: et ipã dilectio: et nõ ẽ aliq̃s duoꝝ q̃ genitus a gignente diligit̃ et genitorẽ suũ diligit. Quib⁹ verb aptе significat̃ patrẽ filium: et filium patrẽ diligere: ea. s. dilectiõe q̃ nõ est aliquis eoꝝ: ꝫ tm̃ spũssanctus. Cũ idẽ ḡ sit ibi diligere quod esse: quõ dicit̃ pater vel filius non esse ea dilectione q̃ alter alterum diligit. cum ideo pater neget̃ sape sapientia quam genuit ne ea esse intelligat̃.

Quod et hec questio inexplicabilis est que excellit infirmitatem hominis. i

Difficilẽ mihi fateor hãc q̃stionẽ: ꝓcipue cũ ex p̃dictis oriat̃ que similẽ vident̃ habere rõnẽ: quod mee intelligẽtie attendẽs infirmitas turbat̃: cupiẽs magis ex dictis sctõꝝ referre q̃ afferre. Optimus em̃ lector ẽ inq̃t Hylarius in. j. li. de tri. q̃ dictoꝝ intelligentiã expectat ex dictis potius q̃ iponat: et retulerit magis q̃ attulerit: neq̃ cogat id videri dictis ꝯtineri qd̃ ante lectionẽ p̃sumpserit intelligẽdũ. Cũ ḡ de rebus dei sermo ẽ ꝯcedam⁹ dõ sui cognitõez dictisq̃ ei⁹ pia veneratiõe famulemur. Inuestiget ḡ diligẽter pi⁹ lector rõne dictoꝝ si forte dictoꝝ aliquam valeat reperire causam: q̃ nota ipã p̃missa q̃stio aliq̃tenus explicari valeat. Ego ãt hãc q̃stionẽ nõ absoluẽs: ꝫ errorẽ excludens ꝓfiteor nõ esse dictũ patrẽ diligere filiũ vl' filiũ patrẽ ea dilectõe q̃ ab vtroq̃ ꝓcedit: q̃ nõ ẽ aliq̃s eoꝝ ꝫ tm̃ spũssanctus tanq̃ ea dilectiõe pr̃ sit vel filius. Sꝫ sic ea pat̃ diligit filiũ et fili⁹ patrem: vt etiã pat̃ ꝑ se ea que ipe ẽ di- Hylarius.

lectiōe diligat: sic ꝛ filius: nō autem sic vt pater ꝑ se nō diligat ꝛ filius: ꝫ per eā tm̄. Quis hec i illa trinitate (inquit Augu.) opinari vel affirmare ꝓsumat? Eam tn̄ q̄stionem lectoꝝ diligētie plenius diiudicandam atq̧ absoluendam relinquimus ad hoc minus sufficientes.

Aug. ꝺ trini. lib. xv.

Ista est distinctio tricesimasecūda huius ꝓmi libri: in qua mgr̄ postq̄ assignationē quoꝝūdam appropriatoꝝ determīauit quasdā dubitationes ex assignatiōe hmōi emergentes determinat. Et tria facit. Nam ꝓmo determīat qualiter ꝑsone cōparant̄ ꝫm ꝓpriū et appropriatū spūisctō Secūdo quō circa appropriatum filij. Tertio quō circa vtrūq̧ simul. Primum facit a principio distinctiōis vsq̧ ibi: Preterea diligenter est inuc. Secūdū ab inde vsq̄ ibi: Preterea diligēter est notādū. Tertium ꝟo ab inde vsq̧ ad finez distin. Et tm̄ de snīa hui⁹ distinctiōis in generali. In speciali sententia mgr̄i stat in tribus ꝓpositiōibus quaꝝ ꝓma est hec: Pater ꝛ fili⁹ diligūt se mutuo .ſ. ab ip̄is ꝓcedente. Hanc mgr̄ ꝓbās querit. An pr̄ ꝛ filius diligāt se .ſ. ab ip̄is ꝓcedēte. Et arguit q̄ nō. Nam diligere ꝛ esse i diuinis sunt idē si ergo pr̄ ꝛ fili⁹ diligūt se .ſ. ꝛc̄. videt̄ ipsos hr̄e eē ꝑ spm̄sctm̄: qđ absurdū est. Et mgr̄ rn̄det q̄ pater ꝛ filius diligūt se capiēdo diligere notionalit̄ .ſ. ꝓut idez est qđ cōis spiratio: ꝛ sic differt diligere ab essentia ꝫm rōnē ꝛ ꝑ ꝯn̄s factū argumentū ꝓ illa parte nō concludit.

Scđa ꝓpositio est hec: Nec pr̄ nec filius sapit sapiētia genita vel nascēte. Hāc ꝓpositionē mgr̄ ꝓbans tres determinat q̄stiones. Prima est. Utruz pater dr̄ sapiēs sapīa quā genuit? Et arguit q̄ sic: qꝛ pr̄ diligit amore q̄ ab ip̄o ꝓcedit: iō videt̄ q̄ etiā sapit sapiētia eadē quā genuit. Et rn̄det q̄ ista nō est cōcedenda pater sapit sapientia genita: seu pater sapit per illam sapientiā quā genuit: ne filius q̄ est sapiētia genita videat̄ esse causa sapiētie in patre: ꝛ hoc cōfirmat antoꝛitate b. Aug. Secūda q̄stio est. Utrū filius sit sapiens sapientia genita vel ingenita. Et rn̄det mgr̄ dicens: q̄ filius debet dici sapiens sapiētia ingenita: eo q̄ ipse sit sapiēs sapiētia genita sicut pater. Circa qđ notandū q̄ iste due ꝓpositiones .ſ. pater est sapiēs sapientia ingenita et filius est sapiens sapiētia ingenita: sunt ambe vere: sed differūt tm̄ q̄ hi ablatiui in eis positi diuersi mode cōstrui possunt. Uno mō in habitudine principij formalis ꝛ ꝫm illum moduz pater est sapiens sapientia ingenita: ꝛ huius ꝓpositionis est sensus quia sapiētia ingenita est ipse pater: et sic seipso sapiens est formaliter: cum sit idem sibi esse ꝛ sapere et ꝫm istum sensum intellectus est falsus: filius ē sapiens sapīa ingenita: qꝛ designat filiū formalit̄ esse sapientē pr̄e: ꝛ ꝑ ꝯsequēs patrē formaliter esse filiū ꝓpter idemptitatem sapientie et esse in filio. Alio modo potest ille ablatiu⁹ construi in habitudine ꝓncipij effectiui: et sic ista est falsa: pater est sapiēs sapientia ingenita: qꝛ significat patrem esse de sapiētia ingenita: et sic esset a seipso: qđ falsum est. Illa ꝟo filius est sapiēs sapientia ingenita isto mō ē vera: qꝛ sensus est q̄ filius sit de sapiētia ingenita: ad illum intellectū cōcedit̄ a mgr̄o in lr̄a. Tertia questio. Utrū filius possit dici sapiēs sapientia genita seip̄o qđ idē est. Et rn̄det q̄ aliqui cōcedunt istam ꝓpositionem: filius est sapiēs sapientia genita vel seipso: nō tn̄ filius est sapiens a seipso: quod intelligi debet fili⁹ est sapiēs sapientia genita vel a seipso quod idem est: verum est formaliter: sz nō effectiue.

Tertia ꝓpositio est hec: Tantum vna ꝛ eadē ē sapientia patris ingenita ꝛ genita ꝫm rem: ꝛ differūt solum ꝫm rationē. Hanc mgr̄ ꝓbans querit. Utrꝝ tm̄ vna sit sapiētia patris ꝛ filij. Et arguit q̄ nō: qꝛ alia est sapiētia genita ꝛ ingenita: ꝛ ergo nō est tm̄ vna. Et magister respondet argumentum non valere: eo q̄ ibi cōmittitur fallacia figure dictionis: qꝛ quādo sapientia sumit̄ cū his terminis genita ꝛ ingenita trahit̄ ad standū ꝓ persona. Sed qn̄ simpliciter stat sine additione tūc supponit ꝓ essentia. Et subdit: sicut in deitate est dilectio que est pater ꝛ filius ꝛ spūsctūs .ſ. ipsa diuina essentia: ꝛ tamen spūs sanctus est dilectio que nec est pater nec filius: non tn̄ sunt due dilectiones in deo: sz vna tm̄. Sic in đo est vna sapiētia que est pater ꝛ filius ꝛ spūsctūs .ſ. diuina essentia: ꝛ sapientia genita que nec est pater nec spūsctūs: sed filius: nō tn̄ sunt plures sapiētie: sed vna tantū: ꝛ ꝑ ꝯn̄s sapīa ingenita dicit̄ sapiētia patris: eo q̄ per eā formaliter sapit: sapientia etiaz genita dicit̄ sapientia patris: nō tn̄ q̄ ea formaliter sapiat: sed q̄ eā genuit: nō tn̄ sequit̄ q̄ sint due sapientie: sed tm̄ vna que est diuina essentia. Secūda q̄stio est. Cur pater nō dicat̄ sape sapiētia genita vel ab ipso ꝓcedente: sicut dicitur diligere dilectōe ab ipso ꝓcedente: cum tamen idem est ibi sape ꝛ esse ꝛ similiter idem diligere ꝛ esse. Ad quod rn̄det magister q̄ diligere potest capi essentialiter: ꝛ tūc tā ꝫm rem q̄ etiā ꝫm modū significandi absolute diligere non est aliud q̄ esse ꝛ q̄ diuina essentia: ꝛ sic capiendo diligere: pater nullo modo p̄t se diligere spūsancto seu amore procedēte a se. Alio modo potest capi notionaliter pro spiratione passiua: ꝛ licet sic nō est aliud q̄ essentia diuina ꝫm rem: nō tn̄ ꝫm modū significandi est idez qđ essentia diuina seu esse quia essentia seu esse dicitur absolute: diligere aūt relatiue. Et ideo nō sequit̄ pater spūsctō vel amore diligit. igit̄ spūsctō vel amore procedēte est. Sicut nō sequit̄ pater paternitate ē pater: ergo pater paternitate est. Sic non sequitur homo diligit hominem amore ab ipso ꝓcedente: igitur homo amor est. Cū ergo sapere in diuinis semper sumat̄ essentialiter ꝛ nunq̄ notionaliter sicut diligere. igitur pr̄em sapīa genita sape: sequeret̄ ip̄m esse sapīam genitaz. Ad diligere aūt non sꝑ sequitur diligere dilectione producta: ꝛ ꝑ ꝯn̄s licet pater nō dicat̄ sapere sapīa genita: p̄ōt tn̄ dici diligere dilectione ꝓcedente seu ꝓducta. Et hec est snīa mgr̄i in spāli.

Utrū proprietates ꝑsonaruz sint ipse persone vel deus: id est diuina essentia.

D. XXXIII
De noib⁹ substantialib⁹ ꝛ ꝓprietatib⁹ i cōparatione ꝫm cōuenientiā ꝛ differentiā ad essentiā ꝛ personas.

a
Post supradicta interi⁹ ꝯsiderari atq̧ subtiliter inquiri optz: Utrū ꝓprietates parsonaruz q̄bus ipse ꝑsonne determinant̄ sint ipse ꝑsone: ꝛ sint de⁹ id est diuina essentia: an ita sint in personis vt nō sint ꝑsone. ac ꝑ hoc nec diuina eēntia. Ex eēn i ꝑsonis sint ꝓprietates: nemo īficiari audet: cū apte clamat auctoritas: q̄ in ꝑsonis ē ꝓprietas ꝛ in essentia vnitas. Superi⁹ q̄ multis sctōꝝ testimonijs astruximus ꝑsonas ꝑ ꝓprietates distigui atq̧ determīari: ip̄asq̧ ꝓp̄etates tres .ſ. ꝓprijs ex

Q pprietates sint psone.

psissim' vocabul'. Cū ḡ pprietates ipe ab eterno fuerit qb' ipe psone determinant & differūt: quō eent si in eis nō eent: & quō in eis eent & ipe psone nō eent qn ibi eet mltiplicitas: Quo circa sic pprietates eē in psonis: ita & eas psonas esse ɔfitemur: sic supra autoritate Hiero. (vt ñ pigeat reuocare ad metē) ptestati sum' i expositoē fidei ita dicētl Sabellij heresim declinātes tres psonas expssas sb pprietate distinguim'. Nō ei noīa tm̄mō: sz etiā noīm pprietates. i. psonas: vl' vt greci exprimūt hypostases h̄ ē sbsistētias ɔfitemur. Ecce apte dic psonas pprietatib' distigui: & ipas pprietates eē psonas: cui' h̄ vba pstrigim': qr supra lati' posuim'.

Hiero. breuiter tangit q̄ supra posita sunt vt aliud addat.

Q pprietates sint diuina eentia b

Cūqz de simplicitate deitatis supra disserem' auctib' scōr. s. Aug. Hyla. Isid. necnō & boetij euident mōstrauim' deū h̄ eē oīno qd i se hz excepto q pr̄ hz filiū nec ē filius & fili' hz prēz: nec ē pr̄: & sic eē in natriū vt q̄ hz h̄ sit qd hz: & totū qd ibi ē vnū eē vnā vitā eē: qd mō nō iteram' ne fastidiū lectori igeram'. Si ḡ pprietates ibi sunt: singla eaz ē id in q̄ est: & vnū eadēq vita singl'e sūt. Fateamur ergo & pprietates eē in trib' psonis: & ipas eē psonas atq diuinā essentiaz.

Ex p̄dictis cōcludit pprietates eē psonas & vnā essentiā.

Autoritate astruit q pprietas sit natura. c

Qd enī pprietas etiā diuia nā sit: ondit Hylari' dicens natiuitatē filij eē nāz. Vn̄ in. vij. li. de tri. ait: Utriusq nā nō differt vnū sūt pr̄ & fili'. Hz ḡ h̄ sacri natiuitas vt cōplectat in se & nomē & nāz & ptātē: qr natiuitas ñ pōt nō eē ea nā vn̄ nascat fili'. Idē in. vj. Natiuitas pprietas ē: veritas ē. Idē in. vij. dic q nature natiuitas sit itelligēda eē in nā dei. Supra eī dixit q ppriū pr̄is ē q sp pr̄ ē: & ppriū filij ē q sp fili' est: significans q pprietas patris ē pat: & pprietas filij ē filius. His alijsq pluribus autoritatibus apte significari videt: q pprietas filij filius sit: sic & deus: ita & pprietas patris & pprietas spūssancti.

Hylarius.

Quidā negāt. s. pprietates eē psonas & diuinā naturā & qre. d

Hoc āt aliq negāt dicētes q̄dē pprietates in psonis eē: sz nō eē psonas ipas: qr ita dicūt esse in psonis vl' in eentia diuia: vt nō sint iteri' sic ea sunt q̄ s̄m subaz dicunt de deo: vt bonitas: iusticia. sz extrinsec' affixa sunt: atq ita esse rōnib' pbare ɔtendūt. Si ei inquiūt pprietates sunt psone: nō eis psone determinant. Contra qd dicimus: qr etiaz seipis psone differūt: sic supra Hiero. loqns de patre & filio & spūsancto dicit: Substantia vnū sunt: sz psonis ac noīb' distinguunt. Sz iter addunt: Si pprietates ipe diuina essentia sunt: cū essentia nō differant tres psone: nec pprietates differunt. Quomō enī differt pater a filio: eo q diuina essentia est: cuz in essentia vnum sunt.

Obiectio pma q̄ volt pbare pprietates non esse psonas.

Secunda obiectio.

Responsio ad p̄missa autoritate nitens. e

Hoz doctrinis nouis & hūanis cōmetl vbo Hylarij rn̄deo. Immēsuz ē qd exigit & incōphēsibile: ex significātiā ē sermōis: ex sensus intētionē: nō enūciat: nō attingit nō tenet: vboz significātiā rei ipi' natura ɔsumit. Sēsus ɔtēplationē impspicabile lumē obcecat: itelligētie capacitatē qd fine nullo ɔtinet excedit. Mihi ḡ in sensu labes ē: in itelligētia stupor ē: in sermone vo nō iā ifirmitatē sz silētiū ɔfitebor: piculosum nimis est de reb' tātl ac tā recōditl aliqd vltra p̄scriptū celeste pferre: vt vltra p̄finitionē dei s̄mo d deo sit. Forma fidei certa ē. Nō ḡ aliqd addēdū est: sz modus ɔstituēdus audacie: qcqd vltra querit non intelligit.

Quō improbi heretici insistant alia addentes. f

Ceterū hereticoz iprobitas instictu diabolice fraudulētie excitata nondū qescit: sz in tanta rez q̄stiōe addit: Si patnitas ē filiatio in deo siue i diuia eentia sūt: eadē ḡ res sibi pat est & filius. Nā in q̄ patnitas est: pat ē: & in q̄ filiatio ē: fili' est. Si ḡ vna eadēq res hz in se paternitatē & filiationē: ipa generat & generat: qd dicētes i sabellianā heresim ptrahūt

Tertia obiectio.

extendẽtes patrẽ in filiũ cũ ipm sibi filiuz ꝓponãt et patrẽ. Si vo negauerint i vna dei essentia paternitatẽ esse ⁊ filiationem quõ ĝ dicũt esse deũ: His atq alijs argumẽtoꝝ aculeis vtunt in sue opinionis assertionẽ: vt veritatis formã dissecent.

Rñsio cõtra hãc eoꝝ opinionem vbi tradit ꝙ ꝓprietates nõ penitus ita esse in dei essentia sicut in hypostasibus dicuntur. g

Quoꝛuz audacie resistẽtes atq ĩgrantie ꝓuidẽtes audebimus aliquid sup hoc loqui. Paternitas ⁊ filiatio non ita esse oĩno in diuina suba dicunt sicut in ipis hypostasib᷒ in qbus ita sunt ꝙ eas determinãt: vt ait Johes Damas. Characteristica ideomata sũt. i. determiatiue ꝓprietates hypostaseos et nõ nature: eteni hypostasim determinãt et nõ naturã. Jõq licet paternitas ⁊ filiatio sint in diuĩa essentia: cũ eã nõ determinẽt. nõ iõ põt dici: ꝙ diuĩa eẽntia ⁊ generet ⁊ generet. vel ꝙ eadẽ res sit sibi pr̃ et filius. Jta eñ ꝓprietas determĩat ꝑsonã vt hac ꝓprietate hypostasis sit generãs: et illa alia hypostasis sit genita: et ita nõ idem generat et generat: sed alter alteꝝ.

Queritur quomodo ꝓprietates possunt esse in natura vt tñ eã nõ determinent. h

Sed forte queres cũ he ꝓprietates nõ pñt esse in ꝑsonis qn eas determinẽt: quomodo in diuĩa essentia esse possint: ita vt nõ eam determinẽt? Respõdeo tibi ⁊ hic cum Hylario. Ego nescio: nõ requiro: ꝟ cõsolaboꝛ me tamẽ. archangeli nesciũt: angeli nõ audierunt: secula nõ tenẽt: propheta nõ sensit: aplĩs nõ interrogauit: filius ipse nõ edidit. Cesset ergo doloꝛ querelarũ: no putet hõ sua intelligentia generationis sacramentum posse cõsequi. Absolute tamẽ intelligẽd᷒ est pater et filius et spũssanct᷒. Stat ĩ hoc fine intelligẽtia verborũ. Est filius a pr̃e qui est vnigenitus ab ingenito: ꝓgenies a parente vnus ab vno: nõ natura deitatis alia ⁊ alia: quia ambo vnum. Hoc credẽdo incipe: ꝑcurre: ꝑsiste: ⁊ si nõ peruẽturum sciam: tñ gratulaboꝛ profecturum Qui eñ pie infinita ꝓsequitur: ⁊ si nõ cõtingat: aliqñ tamẽ ꝓficiet ꝓdeundo. Sz ne te inseras in illud secretũ ⁊ archanũ inopinabilis natiuitatĩ. ne te imergas summã itelligẽtie cõpꝛehẽdere ꝑsumẽs: ꝟ intellige incõpꝛehensibilia esse. His alijsq multis euidẽter oñdit nobis nullaten᷒ licere maiestatẽ ꝑscrutari: ius ponere potestati: modũ circũscribere infinito.

Quib᷒ autoꝛitatib᷒ opinionẽ suam scz ꝙ ꝓprietas pr̃is vl' filij nõ sit deus muniant. i

Verũtamen non dũ desistunt impatiẽtie spũ agitati: ꝟ opinionẽ suã etiã sctoꝝ autoꝛitatib᷒ munire conant quibus ostendere volũt ꝓprietatem qua pater est pater: ⁊ ꝓprietatez qua filius est filius: nõ esse deũ: ad hoc inducẽtes verba Aug. sup illũ locuz psal. Et nõ est suba: ita dicentis: Deus eñ qdã suba est. Unde etiã in fide catholica sic edificamur: vt dicam᷒ patrẽ et filiũ et spiritũ sanctũ vni᷒ esse sbstãtie. Quid est vni᷒ sbstãtie? Quicqd est pater qd de᷒ est: hoc est filius: hoc est spũssanctus. Cum aũt pater est: nõ illud est qd vel quo est. Pater eñ nõ ad se: ꝟ ad filiũ dr: ad se autem deus dicitur. Eo igitur ꝙ vel quo deus est: substãtia est. Et quia eiusdem substãtie est filius: proculdubio et filius est de᷒. At vo ꝙ pater est: quia nõ substantie est: sed refertur ad filiũ: nõ sic dicimus filiũ patrem esse sicut dicimus filiũ deum esse. Ex his vbis significari dicũt: ꝙ ꝓpetas pr̃is vel ꝓprietas filij nõ sit de᷒ vel essentia diuia. Cũ eñ dicit: eo ꝙ deus est substãtia est. ꝟ ꝙ pater est substãtia nõ est. aperte inquiunt ostẽdit id esse substantiã quo de᷒ est: id vero quo pater ẽ: nõ esse substantiam. Jtem cũ ait: Pater nõ illud ẽ qd est ostẽdit eum nõ esse patrẽ eo ꝙ substantia est. Nõ eñ simpliciter dixit: pater nõ ẽ illud qd est: sed ait: cũ pater ẽ: nõ ẽ illud qd ẽ significãs q pater est nõ esse illud quo ẽ: id est essentiã. Hec illi ita exponẽtes sua cõmẽta simplicibus ⁊ incautis vera videri faciũt. Nos aũt aliter foꝛe ista intelligenda dicimus. Dicẽs eñ eo ꝙ de᷒ ẽ suba ẽ: ꝟ ꝙ pr̃ est suba nõ ẽ: ꝟ intelligi voluit: qꝛ essentia de᷒ est: et deitate substãtia ẽ. Eo eñ suba est quo deus ẽ: ⁊ econuerso cui᷒ ea ẽ deitas que est suba: et suba que deitas: sed ꝙ pater ẽ nõ est suba: id est nõ q pater est eo suba est: quia proprietate generationis pater ẽ qua substantia non ẽ. Jpsam tamẽ proprietatem substãtiã esse nõ negauit. Jta etiam illud intelligẽduz

i

Psal. lxviij.

Qualit retorquẽt vba Augustini ad suã prauitatem.

Q aliẽ intelligẽda sunt illa vba q dicit.

est quod ait: Cum pater ē nō illud ē q̄ ē: id est nō illo pater ē q̄ vel quo ipse ē: id ē essentia: sed notione.

Alijs etiā verbis Augustini vtūtur vt asserant qđ dicūt. s. ꝓprietates personarū non esse dei substantiam. k

Item illis verbis Augustini vehemēter insistūt superi⁹ positis. s. q̄ vbum ꝯm q̄ sapientia ē ⁊ essentia: hoc ē q̄ pater ꝯm q̄ verbū nō ē qđ pater. Si inquiūt verbū nō ē hoc qđ pater ꝯm hoc q̄ ē verbū. id ergo quo verbum ē nō ē illud qđ pater est. ꝓprietas ergo quo verbum ē. non est quod pater est. non ē igitur diuina essentia. Ad quod dicimus: quia licet ꝯm q̄ verbuz nō sit hoc qđ pater ē: ea tamen proprietas qua verbum ē: est id qđ pater ē. i. diuina essentia sed nō ē hypostasis patris. Responsio.

Ista est distictio vicesimatertia: huius p̄mi libri: in qua mgr̄ postq̄ egit de proprijs ⁊ appropriatis: incipit agere de differētia cōmuniū et ꝓpriorum. Et tria facit. Nam p̄mo determinat vnitatem. Secundo respōdet ad contrarias rationes. Tertio ad cōtrarias autoritates. Primū quidem facit a p̄ncipio distinctiōis vsq̄ ibi: Hoc autez aliqui negāt ⁊c. Scđm ab inde vsq̄ ibi: Uerūtamē nō desistunt. Tertium ad finem. In speāli snīa magistri stat in trib⁹ propositionibus: quarū prima est hec: Proprietates personales sunt idem cum personis et natura diuina. Hanc mgr̄ probans querit Utrū ꝓprietates sint ip̄e p̄sone: ⁊ vtrum sint ipa diuina essentia. Postea soluit dicens: q̄ proprietates tripliciter sint in personis. iuxta illud b. Gregorij i prefatione dicentis. Et in p̄sonis proprietas: ⁊ i essentia vnitas. ꝓprietates em̄ fuerunt ab eterno et nō potest dici q̄ fuerunt sine subiecto. igit̄ videtur fore dicendum q̄ fuerunt in p̄sonis. Secūdo ostendit q̄ ꝓprietates sunt ip̄e persone. Nam ꝓprietates sunt in personis: sed in p̄sonis nulla est diuersitas: igitur ꝓprietates sunt ipse p̄sone. Et hoc confirmat autoritate beati. Hiero. Tertio ostēdit q̄ ꝓprietates sunt ipsa diuiā essentia seu natura. qđ ꝓbat sic: Propter diuinā simplicitatē deus est qcq̄d habet vbi nō repugnat relatiua oppositio: sed diuina essentia seu natura. Hanc rationē magister confirmat autoritatibus diuersoꝝ autorum: que patēt in textu. Secunda propositio est hec: Errāt q̄ ex hoc ꝓprietates personales sunt diuina essentia inferunt diuinam essentiam posse generare. Hanc ꝓbans magister ponit errorem quorundam dicentium. q̄ licet sint proprietates in personis. nō tamen sunt ipse persone: sed sunt quasi extrinsecus affixe Postea ꝯm hanc errorem inducunt tres rationes. Quarū prima talis est: Si ꝓprietates sint p̄sone ꝙ non distinguunt neq̄ determinant p̄sonas: consequētia p3 ex ꝯ q̄ nihil distinguit̄ neq̄ determinat̄ seipō. Rūdet magister negando cōsequentiaz. Ad ꝓbationem dicit non esse inconueniens idē distingui seu determinari seipo. qđ ꝓbat autoritate beati Hiero. Secūdo sic. Si ꝓprietates sunt diuia essentia ergo sicut persone dicunt̄ conuenire in essentia ita etiā debet dici p̄sonas cōuenire in ꝓprietatib⁹ quod falsum est. Respondendo magister dicit istaz materiā ꝓpter nimiā sui altitudinem humanuz excedere intellectum. quod probat autoritate Hylarij. Tertio sic: In quocūq̄ est paternitas i diuinis hoc generat: sed in essentia est paternitas: ergo generat. Et sil'r arguit de filiatione. Et rn̄det mgr̄ p̄ distinctionē dicēs: q̄ ꝓpetates esse in aliq̄ pōt intelligi dupliciť. Uno mō illud in quo sunt determinādo et distinguēdo Et isto modo in p̄sonis ⁊ in q̄cūq̄ isto mō ē paternitas hoc pōt generare. Alio modo illud in quo sunt nō determinādo neq̄ distinguendo: et sic dicunt̄ esse in diuia essentia: et in q̄cūq̄ sic est paternitas illi nō cōuenit generare. nec illi in quo sic est filiatio ꝯuenit generari. cū ergo proprietates sunt in diuina essentia nō determinando eam: patet argumentū ad ꝓpositū nō concludere. Cōtra solutionē mgr̄ insistit querendo. Si ꝓprietates nō p̄nt esse in p̄sonis nisi eas determinēt: quō tunc possunt esse in essentia eam nō determinando Et rn̄det q̄ hoc exp̄mere est sup intellectū hūanū: qđ ꝯfirmat autoritate b. Hylarij. Tertia ꝓpositio est hec: Fallunt̄ ex idemptitate paternitatis ⁊ essentie arguūt seu cōcludūt paternitate patrem esse deū. Huius rō est: q2 ꝓprietates sunt in diuinis vt determinantes ⁊ distinguētes: cuiusmodi sunt in p̄sonis. Et ꝯfirmat̄ autoritate b. Aug. Et tm̄ d̄ sententia mgr̄i huius distinctiōis in speciali.

Opinio quorundaz nō idem esse personam ⁊ essentiam vl' naturā dicentiū ⁊ eandez essentiam non posse esse patrem et filium ⁊ spiritumsanctum. a

DI. XXIIII

Predictis aūt adijciendū est: q̄ quidā puersi sensus homies in tantā prosilierūt insaniam: vt dicerent nō idez esse naturam dei ⁊ p̄sonam siue hypostasim. dicētes eandem essentiā non posse esse patrē ⁊ filiū sine p̄sonaꝝ ꝯfusione. Si enim inquiūt ea essentia q̄ pater est est fili⁹: idē sibi p̄r est ⁊ filius. Si hanc rem dicis esse patrē: aliā quere quā dicis esse filiuz. Si vo aliā nō q̄sieris ꝫ eandē dixeris: idē genuit ⁊ genit⁹ est. Propť hec et hmōi int̄ naturā ⁊ p̄sonā diuidunt ita vt nō recipiant vnā deitati naturā ⁊ simplicē esse tres p̄sonas. Idq̄ testimonio Hylarij defendere nituntur: qui in. vij. li. de tri. q̄rens: vtrū aplus spūm dei nominans ⁊ spiritū xp̄i idem significauerit vtroq̄ verbo: inquit ita: Gentiū p̄dicator volens nature vnitatē in p̄re ⁊ filio docere ait: Spūs dī in vob est. Si q̄s autē spiritū xp̄i non habet: hic nō est eius. Si aūt spūs eius q̄ suscitauit Jesum ⁊c. Spūales oēs sumus si i nobis est dei spūs: ꝫ ⁊ hic spūs dei est

De cōpatione p̄sone siue nature adnaturā. vl' de cōparatiōe p̄sonaꝝ ad eēntiā

Autoritas pro eis faceri videť posita Hylarij.

Rom. viij.

et spūs xp̄i. Et cū xp̄i spūs in nobis ē: ei⁹ spirit⁹ i nobis est qui suscitauit xp̄m. Et cum eis qui suscitauit christum in nobis est spiritus: ꝛ spiritus in nobis est christi Nec tñ nō dei est spūs q̄ in nobis est. Discerne ḡ o heretice spirituz xp̄i a spū dei: et excitati a mortuis spm̄ xp̄i a spiritu dei xp̄m a mortuis excitātis. Cum qui habitat in nobis spiritus xp̄i spiritus dī sit: et spiritus xp̄i a mortuis excitati spirit⁹ dei tantum sit xp̄m a mortuis excitantis. Et quero nūc in spiritu dei: vtruz naturam an rem nature significatā existimes? Nō est eñ idem natura quod res nature sicut nō idem est homo et qđ hominis est: nec idem est ignis ꝛ qđ ipsius ignis ē: ꝛ ſm h̄ nō est idem deus ꝛ qđ dei est. Huius dicti occasiōe p̄fati heretici dogmatizauerūt nō idē esse personā ꝛ naturā dei asserentes naturam dei nō esse tres personas intelligētes in his p̄missis verbis Hylarij p rem nature psonam et nomine nature diuinā naturam. Et ideo dicunt Hylarium interrogasse hereticū: vtꝝ per spiritum dei putaret significatā esse naturā an rem nature: vt sic ostēderet distinguēdū esse inter naturā ꝛ rem nature. i. psonā.

Questio Hylarij. vtruz in spū dī natura vel res nature significata sit.

Q non est natura quod res nature.

Ostendit quē sensum trahāt ex illis verbis

Hic docet quō eis obuiat ipsius scripture circūstantia: ꝛ qualiter p̄dicta intelligi debeāt ꝛ ꝙ spūs sctūs est res vni⁹ nature patris ꝛ filij: et est ipsa natura. b

Hoc quidez dicūt nō intelligentes pia diligentia scripture circūstantiam: q̄ ꝯsiderata percipi potest quō premissa dixerit Hylarius. Subsequēter eñ in eadem serie ostēdit in spiritu dei aliqñ significari patrē: vt cū dicit: Spiritus dñi sup me. Aliqñ significari filium vt cum dr̄: In spiritu dei eijcio demonia nature sue ptāte se demones eijcere demōstrās. Aliquando spiritūsanctuz vt ibi: Effundaz de spiritu meo sup oēm carnem. Quod dicit cōsummatum fuisse cum apl̄i spūsancto misso om̄ib⁹ linguis locuti sunt. Deinde quare hāc distinctionē fecerit: ꝛ ꝙ in supiorib⁹ p verba apostoli idē spūſanct⁹ significat⁹ sit: ꝛ ꝙ ipse sit res vnius nature patris et filij: aperte ostēdit inquiēs ita: Hec idcirco sunt demōstrata: vt quacunqꝫ parte heretica falsitas se cōtulisset: finibus veritatis cōcluderetur. Habitat eñ i nobis christus: q̄ habitāte habitat de⁹: ꝛ cū habitat in nobis spiritus xp̄i: nō aliud habitat ꝙ̄ spūs dei: qđ si p spiritūsctm̄ christus in nobis intelligitur esse hunc tamē ita spm̄ dei vt spiritum xp̄i esse noscēdum est: et cuz per naturā dei natura ipsa habitat in nob indifferēs natura filij credit esse a patre: cuz spūſanctus qui ē spūs xp̄i ꝛ spūs dei res nature demonstret vnius. Quero nunc ergo quomodo nō ex natura vnum sunt. A patre p̄cedit spūs veritatis: a filio mittit: ꝛ a filio accipit. Sz omnia q̄ habet pater filij sunt. Idcirco q̄ ab eo accipit: dei spūs ē: et idem spūs christi ē. Res nature filij ē: h̄ et eadem res ꝛ nature patris ē et dei excitātis xp̄m a mortuis spirit⁹ est: et idem spūs christi ē a mortuis excitati. In aliquo differt xp̄i et dei natura: ne eadem sit si prestari potest: vt spiritus q̄ dei est nō sit etiaz christi. Est ergo in nob spiritus dei: et est in nobis spūs xp̄i: et cum spiritus xp̄i inest: inest spiritus dei. Ita cum quod dei est et xp̄i est: et quod xp̄i ē dei est. non pōt quid aliud diuersum xp̄s esse ꝙ̄ deus ē. Deus igitur xp̄us ē vnus cum deo spiritus: ſm illud: Ego et pater vnum sumus. In quo docet veritas vnitatem esse nature: non solitudinem vnionis. Ecce si hec verba diligenter attēdas inuenis spiritumsanctuz rem nature dici patris ꝛ filij: ꝛ eundem dici esse naturam dei vbi dicit p naturā dei natura ipa habitat i nobis: si p spiritūsanctū xp̄us ē in nobis. Itaqꝫ in trinitate nō ita distinguēdum ē inter naturam ꝛ rem nature sicut i rebus creatis: quia vt ait Hylari⁹ cōparatio terrenorꝫ ad deū nulla ē: ꝛ si q̄ cōparationū exēpla iterdū afferūt: nemo ea existimet absolute i se rōnis pfectiōez ꝯtinere. Nō eñ hūano sensu d̄ deo loquēdū est.

Esa. lxi.

Math. xij.

Iohel. ij.

Actuū. ij.

Verba Hylarij ponit qb⁹ p missorꝫ intelligētia aperit.

Ioh. xvi.

Ioh. x.

Discutit predicta v̄ba: et nō ita esse distinguendū i trinitate sic in creaturis tradit.

Q pp̄t res creatas illud dixerit nō idē ē natura ꝛ res nature. c

Ad naturaz ergo rerꝫ creatarꝫ respiciens inquit: Nō idem ē natura qđ res nature: subijciēs exēpla de ipis creaturis. Inde oñdens erroris esse sub mensura creaturarꝫ metiri creatorē: addit. ꝛ ſm hoc nō idem ē deus: ꝛ qđ dei ē. ac si diceret: Si ad istar creaturarū d̄ creatore sentis: cogeris fateri q: nō idē est deus et qđ dei ē: q̄si diceret impium ē cū spūs dei deus sit: ꝛ dei filius sit deus.

q non aliud est de⁹ ꝛ q̄ sua sunt: ita vt insint: alia eñ sunt q̄ insūt alia que non insunt. d

Nō ergo scd̄m corporales modos. (vt in eadē subdit serie) accipiēda sunt hec que de deo dicuntur: vbi euacuās opinionem eoꝝ q̄ ita putāt aliud deum esse: ꝛ aliud qđ dei ē: aliudq̄ naturam dei ꝛ rem nature: vt ē in creaturis. Aperte docet nō aliud esse deum et q̄ sua sunt: ita vt insint illi sic dicēs: Nō aut aliquid ei simile cum alicubi erit alibi nō erit: quia id quod ē illic cōtinetur vbi fuerit in forma: vt nō vbiq̄ sit qui insistēs alicubi sit. Deus aūt immēse virtutis viuēs potestas: que nusq̄ nō assit: nec desit vsq̄: q̄ se omnē per sua edocet: et sua non aliud q̄ se esse significat: vt vbi sua insint ipē esse p sua intelligat. Nō autē corpali modo cum alicubi sit: non etiā vbiq̄ esse credatur: cum p sua in omnibus esse non desinat. Nō autē aliud sunt q̄ quod ipse est que sua sunt. Et hec ppter nature intelligētiam dicta sunt. His verbis aperte significatur: si tamē intelligis heretice: q diuina natura non aliud ē ab his que sua sunt: ita vt insint: et p illa in omnib⁹ suis est que nō insunt. Sua eñ sunt etiā que nō insunt: id est oēs creature: et sua sūt que insunt: vt tres persone que sunt eiusdē nature ꝛ eadē natura: sic supra Augustini testimonio firmauim⁹ dicentis: tres psonas esse eiusdē essentie vel eādē essentiam: sed nō ex eadē essentia: ne aliud intelligatur essentia: aliud persona. Nō tamen diffitemur aliquam distinctionē habendam fore ſm intelligentie rationē cū dicit̄ hypostasis: et cum dicitur essentia quia ibi significatur quod est cōmune tribus: hic vo nō. Est tamen hypostasis essentia: ꝛ ecōuerso. Fateamur ergo vnum atq̄ idem esse tres personas ſm essentiā differētes autem proprietatibus. Unde Aug. super locū pretaxatum psalmi ait: Queris quid sit pater? Respōdet deus. Queris quid sit filius? Respōdet deus. Queris quid sit pater et fili⁹. Respōdet deus. De singulis interrogatus: deū responde. De vtroq̄ interrogatus: nō deos: sed deum respōde. Nō sic in hominibus. Tāta enim est ibi substantie vnitas vt equalitatem admittat: pluralitatē nō admittat. Si ergo tibi dictū fuerit cū dicis filiū dei esse qđ pater est: pfecto filius pater est. Rñde ſm substātiā tibi dixi: h̄ esse filiū quod pater est: nō ſm id quod ad aliud dicitur. Ad se eñ dicitur deus: ad patrem dicitur filius. Rursumq̄ pater ad se dicit̄ deus: ad filium dicitur pater. Quod pater ad filium dicit̄ nō est filius. qđ dicit̄ filius ad patrem nō ē pater. Quod dicit̄ pater ad se: et filius ad se: h̄ est pater et filius. i. deus.

Qđ aliq̄ est in rōne intelligētie distictio cū dr̄ hypostasis et cum dicitur essentia.

Augu. super psal.

Utrum ita possit dici deus triū psonarū vel tres persone vnius dei: vt dicitur: vna essentia triū personarum et tres persone vnius essentie. e

Hic cōsiderādum est cum deus sit diuina essentia: ꝛ ita dicatur vnus deus esse tres persone. sic̄ vna essentia dicit̄ tres persone. vtrum ita valeat sane dici: vnus deus trium psonarū vel tres psone vnius dei: sicut dicit̄ vna essentia triū psonaꝝ: et tres psone vnius essentie? In his locutōib⁹ scripture vsus nobis emulandus videt̄: vbi frequenter reperitur ita dictū: Una est essentia triū et tres sunt psone vni⁹ essentie: nusq̄ aūt occurrit legisse vnū deū trium psonaꝝ: vel tres persone vnius dei. Qđ ideo puto sctōs doctores vitasse: ne ita forte acciperetur in diuinis personis vt accipit̄ cū de creaturis simile quid dicit̄. Dicit̄ eñ deus Abraā Isaac et Jacob: et deus oīs creature. Quod vtiq̄ dicit̄ propter principium creationis vel gratie priuilegiū: et creature subiectionē vel seruitutē. Cū ergo in trinitate nihil sit creatū vel seruiens vel subiectum nō admisit fides in trinitate talem locutionis modum. Ita etiā ecōuerso nō dicit̄ de dei essentia: q ipsa sit essentia Abraam Isaac et Jacob: vel alicui⁹ creature: ne creatoris vel creature naturā cōfundere videamur.

Usum scripture in his sequendum tradit. Quare nō cōsueuerat scriptura dicere vnū deū trium psonaꝝ ꝛ ecōuerso cū dicat vnā eēntiā trium psonarū. Exod. xx.

Q licet potentia: sapientia: bonitas đ deo ſm substantiam dicantur in scriptura: tamē solent hec nomina distincte ad personas interdum referri. f

Ex pdictis cōstat q sicut essentia: ita potentia: sapiētia: bonitas de deo dicunt̄ ſm substantiā. Que aūt ſm substantiam de deo dicuntur: tri-

bus personis pariter conueniunt. Una e ergo potentia: sapientia: bonitas pris et filij et spussancti: et hi tres eadem potetia: eadem sapientia: eadem bonitas. Unde aperit in trinitate summa esse perfectio. Si eni ibi deesset potentia: vel sapientia vel bonitas: no esset summu bonu: Sed quia ibi est perfecta potentia: infinita sapientia incoprehensibilis bonitas: recte dicitur et creditur summu bonu. Cuncq vnu et idem penitus sit in deo potentia: sapietia: bonitas: in sacra tame scriptura freqter solet hec noia distincte ad psonas referri: vt patri potetia: filio sapietia spirituisancto bonitas attribuat: qd qre fiat: no est ociosum inquirere.

Quare id fiat. s. q patri potetia filio sapientia attribuat. g

Id ergo sacri eloquij prudetia facere curauit: ne dei imesitate similitudine creature metiret. Dixerat enim scriptura sacra: quia deus pater est: et qd deus filius est: et audiuit hoc ho qui homine patrem viderat: deum patre no viderat cogitare cepit ita esse i creatore vt viderat esse i creatura: a quib h nomina trasslata sunt ad creatorem: in quib pater est prior filio: filius est posterior patre: et ex antiquitate in patre defectus: ex posterioritate i filio imperfectio sensus solet notari. Ideo occurrit scriptura dices patrem potentem: ne videatur prior filio et ideo minus potens: et filium sapientez ne videatur posterior patre et ideo min sapiens.

Quare spirituisancto bonitas attribuatur. h

Dictus est etia spiritussanctus deus: et dict est habere spiritu deus: et videbatur hoc quasi nome inflatiois et tumoris. Un humana cosciētia ad deum pro rigore et crudelitate accedere metuit. Ideo scriptura temperauit sermonem suum spiritum bonum nominans: ne crudelis putaretur q mitis erat no q pater solus sit potes vel magis potes: et filius solus sapies vel magis sapiens: et spussanct solus bonus vel magis bonus. Una est ergo potentia: sapietia: bonitas trium sicut vna essentia. Ideoq sicut dicitur filius homousios: id est consubstatialis pri: ita et coomnipotes.

De hoc nomine homousion: vbi in autoritatem receptu sit: et qd significet. i

Hic no est pretermittendu quod Augustinus in libro secundo cotra Maximinu dicit de h noie homousion: quo latini tractatores freqnter vtunt. Pater inquit et fili vni sunt eiusdeq substatie. Hoc est illud homousion quod in concilio Niceno aduersus hereticos Arrianos a catholicis patrib veritatis autoritate firmatum est. Qd postea in cocilio Ariminesi ppt nouitatem verbi minus q potuit intellecta: quaz tn fides antiq pepererat mltis paucor fraude deceptis: heretica impietas sub heretico impatore. Constatino labefactare temptauit. Sed post no longu tps libertate fidei catholice preualete: postq vis verbi sicut debuit intellecta est: homousion illud catholice fidei sanitate longe lateq distensum e et diffusum. Quid eni est homousion nisi vnius eiusdeq substantie? Quid est inqua homousion nisi ego et pr vnu sum? Non ergo inter prophanas vocum nouitates h vitandu est. Joh. x.

De nominib q traslatiue et p similitudinem de deo dicunt. k

Preterea sciendu est q in assignatioe distinctiois nominu inter alia q supra diligeter executi sumus qdam diximus traslatiue et p similitudinem de deo dici: vt speculu: splēdor: character: figura et hmoi: de qbus pio lectori breuiter trado qd sentio: vt. s. rone similitudinis psiderata ex causis dicedi dictoru intelligentia assumat s catholicam.

Nihil dignum excellentia ineffabilis trinitatis se tradidisse dicit ad alia transiturus. l

De sacrameto vnitatis atq trinitatl summe et ineffabilis multa iam dixim. Nihil tame eius ineffabilitate dignu tradidisse pfitemur: s potius ex nobis mirificatam eius scientiaz: nec potuisse nos ad illam.

Ista est distinctio tricesima quarta huius pmi libri: in qua postq egit d coparatioe pprietatu ad psonas: agit de coparatione pprietatu ad essentia. Et tria facit. Na pmo agit de psone esse-

tie diuersitate. Secdo tractat d eentie ad personas causalitate. Tertio recapitulat de attributorũ congruitate. Primũ facit a pncipio hui9 dist. vsq3 ibi: Hic 9siderãdũ est. Scdm vsq3 ibi: Ex pdictis constat. Tertiũ ab inde vsq3 ad fi. dis. Et tm d snia in gnali. In speali snia mgri stat i trib9 ppo. qx pma est h: Nos catholici tenemur psonas diuias assere re eẽ idẽ cũ diuia essentia: τ eas solũ rõne differre. Hãc ppositionẽ mgr pbãs pponit pmo. quõ qdã heretici dixerũt eentiã τ psonã nõ eẽ idẽ: qz si esset eadẽ essentia pr q fili9. g eadẽ res generat τ gnãt. Et istd 9firmat autoritate hyla. di. q res nature τ natura nõ sunt idẽ: s3 psona diuia ẽ res diuie nature. essentia aũt dr ipa natura. g differũt. Respondeo q verbũ hyla. in creaturis intelligendu3 ẽ nõ in diuis vbi natura τ res nature sunt idẽ. qd pt3 autoritate hyla. di. q de9 nõ ẽ aliud ab his q insunt: id est attributis τ psonis. Postea mgr rñdet ad rationẽ di. q bm rõnẽ differũt eentia τ hypostasis et dicit q generãs τ generatũ 9ueniũt in suba. nõ tñ 9ueniũt i psonalitate. Scda ppõ ẽ hec: Quãuis tres psonas vni9 eẽ eentie debeam9 dicere. non tñ vnũ deũ triũ psonax vsitata locutiõe debem9 asserere. Hãc pponem mgr pbãs qrit. Exq de9 sit diuina eentia. vtx ita dicat vn9 de9 tres psone τ vtx ita valeat sane dici: vn9 deus triũ psonax vel tres psone vnius dei. sicut dr vna essentia triũ psonaru3 et tres psone vnius essentie. Et rñdet q non: qz sic deus significaret in aliq habitudine pncipij respectu psonax. Nec est sile d essentia: qz ali9 ẽ modus significãdi noie dei: τ alius noie essentie. Cui9 ratio est: qz ly de9 significat i rõne pncipij effectui. eentia vo nõ. Tertia ppõ est h: Attribuim9 pri potentiã: filio sapia3: τ spũisctõ bonitatẽ nõ obstãte q oibus eq essentialit sine distinctiõe sil couenĩũt. Hãc mgr pbãs dicit: q attribuim9 pri potentiã eo q in creaturis patrib9 inesse cõsueuit debilitas. Scientiã filio. eo q in creaturis filij solẽt eẽ ignari. Et bonitatẽ spũisancto. eo q in creaturis spũs tumorem τ inflatione3 importat. Postea dicit q hoc nomen homousion ab antiquis pmo fuit cõcessum. tande3 ppt malũ vsum hereticox fuit damnatũ τ phibitũ. S3 finaliter ppt vitatẽ rei iteratofuit receptũ. Demũ dicit de noib9 trãslatiue: et nõ vult aliud dicere nisi q assignãda est rõ bm quã trãsferunt. Et tñ de snia hui9 distinctiõis in speciali.

De quibusdã q bm subam de do dicunt q speale efflagitãt tractatũ sc3 de scia τ prescia et puidentia: τ dispositiõe: pdestinatione: volũtate et potentia. a

DI. XXX V

De scia dei in gnali bm se.

c Vnq3 supra disseruerim9 ac pl'a dixerimus de his q cõiter bm substãtiam de deo dicuntur: eorum tamẽ quedã specialem efflagitãt tractatũ: de quibus ammodo tractãdum est. i. de scientia: pscientia: puidẽtia: dispositiõe: pdestinatione: volũtate τ potentia. Sciendum ergo est q sapiẽtia vel scientia dei cum sit vna et simplex: tamen propter varios rerũ stat9 et diuersos effect9 plura ac diuersa sortit

Qd sapia dei cu3 sit vna. tñ ppter varios stat9 rerũ pl'a sortitur vocabula.

nomina. Dicitur enim nõ tñ scia: s etia3 prescientia vel prouidentia: dispositio: pdestinatio τ puidẽtia. Et est pscientia siue puidẽtia non de futuris tantũ: sed de oĩb9: de bonis sc3 τ de malis. Dispositio vo de faciẽdis. Predestinatio d oib9 saluãdis: τ de oĩb9 bonis: quib9 et hic liberantur τ in futuro coronabunt. Predestinauit enim deus ab eterno homies ad bona eligendo: τ predestinauit eis bona ppãrãdo. Q hoies predestinauit apostolus ostẽdit dicẽs: Predestinauit qs p sciuit fieri conformes imaginis filij sui: et alibi: Elegit nos añ mũdi 9stitutionẽ: vt essemus sancti et imaculati. Q autẽ bona eis ppauerit: ppha Esaias oñdit dicẽs: Oculus nõ vidit deus abs te q ppasti diligẽtib9 vel expectãtib9 te. Ergo ab eterno pdestiauit qsdã futuros bonos τ beatos. i. elegit vt eẽnt boni τ bti: τ bona eis pdestinauit: id est ppauit. Prouidentia aũt est gubernandorũ: que vtiq3 eodem mõ videt accipi quo dispositio. Interdũ tñ puidẽtia accipit p pscia. Sapiẽtia vo vel scia que de oĩbus est. s. bonis τ malis: τ de pñtib9 pteritis τ futuris τ nõ tñ de tpalib9: s etiam de eternis. Nõ eñ ita scit de9 ista tpalia vt seipm nesciat: s ipse solus seipm pfecte nouit: cui9 scie cõpatione omnis creature scia impfecta est.

De qb9 sit prescietia vel prouidentia:

De quibus dispositio.

De quibus predestinatio.

Q τ hoies pdestinãtur ad bona: et bona hominibus.

Rom. viij.

Ephes. j.

Esa. lxiiij. et j. Cor. ij.

De quibus prouidentia.

De sapiẽtia vel scientia τ de qb9.

Vtrũ scia vel pscia vl' dispositio vel predestinatio potuerit esse i deo si nulla fuissent futura. b

Hic considerari oportet: vtx scia vel pscia vl' dispositio vl' pdestinatio potuerit eẽ in deo si nulla fuissent futura: Cũ eñ pscia sit futurorũ et dispositio faciendox: τ pdestiatio saluãdox: si nulla eẽnt futura: si nihil eẽt facturus de9 vel aliqs saluatur9: nõ videt potuisse in deo esse pscia vel dispositio vl' pdestinatio. potuit aũt de9 nulla pscire futura: potuit nõ creare aliquid vel non saluare aliquos. potuit g in deo nõ esse prescietia vel dispositio vel pdestinatio. Ad h aũt ita a qbusdam opponit. Si inquũt potuit presciẽtia dei nõ esse i deo ab eterno τ potuit nõ esse. Si vero potuit nõ eẽ cũ psciẽtia dei sit ei9 scia τ scia sit el9 essentia: potuit ergo nõ esse ab eterno: id qd ẽ diuina essentia. Ita et de dispositiõe τ pdestinatione q est diuina essentia obijciunt. Addunt quoq3 et alia ita loquẽtes

Oppositio.

Si potuit deus nõ prescire aliquã: cũ idẽ sit deo pŝcire qd scire ⁊ scire qd eẽ: potuit ergo nõ esse. Itẽ. Cũ idẽ sit deũ pŝciũ esse ⁊ deũ esse: si potuit non esse presci⁹ potuit nõ esse deus. Potuit aũt nõ esse prescius: si potuit nulla pŝcire. At potuit nulla pŝcire: quia potuit nulla facere.

Qũsio ꝙ pŝcia ⁊ dispositio ⁊ pdestinatio quasi relatiue dicunt ad futuras res vel faciendas. c

Ad hoc iuxta modulum nostre intelligẽtie ita dicim⁹: prescientia ⁊ dispositio vel pdestinatio ad aliquid dici videnť. Sicut eñ creator ad creaturaʒ relatiue dr: ita pŝcia vel pŝci⁹ ad futura referri videť: ⁊ dispositio ad faciẽda ac pdestinatio ad saluãda. Verũtamẽ creator ita relatiue diciť: vt essentiã nõ significet. Prescia vo vel pŝcius ⁊ in respectu futuroꝝ dr: ⁊ essentiã designat: ita etiã dispositio et predestinatio. Ideoqȝ cũ diciť: Si nulla essent futura non esset in deo prescientia: vel non esset deus prescius quia varia est ibi causa dicendi distingui oportet rationẽ dicti. Cum ergo dicis: Si nulla essent futura: non esset in deo presciẽtia vel non esset prescius. Si in dicendo hãc causam attendis: scilicet quia nulla essent subiecta eius prescientie: vnde ipsa possit dici prescientia vel ipse presci⁹: quod vtrũ ꝙ dicitur ꝓpter futura: verus est intellectus. Sin autem ea ratione id dicis ꝙ nõ sit in eo scia qua pŝcit futura vel ꝙ ipse nõ sit deus qui est futurorum prescius falsa ẽ intelligẽtia. Similiter ⁊ ille locutiões determinande sunt: Potuit non esse pŝcientia dei: vel potuit non esse prescius: ⁊ potuit deus non prescire aliqua id est potuit esse ꝙ nulla futura subiecta essent eius sciẽtie: ⁊ ita non posset dici prescius vel prescire vel scientia eius prescientia: nõ tamen eo minus ipse esset: vel eius scientia. Sed non posset dici pŝci⁹ vel pŝcire vel pŝcia si eius scie futura nulla forent subiecta. Similiter de dispositiõe ⁊ predestinatõe vel ꝓuidentia. Hec eñ vt dictũ est ad temporalia referunť: ⁊ de tpalibus tñ sunt.

Q scia dei non tantũ est de temporalibus sed etiam de eternis. d

Sciẽtia vero vel sapientia non tñ de tẽpalibus: sed etiam de eternis ẽ. Ideoqȝ ⁊ si nulla fuissent futura: esset tamẽ in deo scientia eadẽ q̃ modo est: nec minor esset ꝙ̃ modo: nec maior est ꝙ̃ esset. Sciuit ergo de⁹ ab eterno eternum ⁊ omne quod futurũ erat ⁊ sciuit immutabiliter. Scit quoqȝ non minus preterita ⁊ futura ꝙ̃ pñtia: ⁊ sua eterna sapia ⁊ immutabili scit ipse omnia que sciũtur. Omnis eñ ratio superne ⁊ eterne sapientie (vt ait Ambrosius) in eo est: q: omneʒ sapientiam ⁊ essentiaʒ capit sua immensa sapientia.

Quare omnia dicanť esse in deo ⁊ quod factum est habet vitã esse in eo. e

Propterea oĩa dicũtur esse in deo ⁊ fuisse ab eterno. Unde Aug. sup Geñ. Hec visibilia inquit anteꝙ̃ fierent non erant: quomodo ergo nota deo erant q̃ nõ erãt? Et rursus quõ ea faceret que sibi nota non erant: nõ eñ q̃cꝙ̃ fecit ignorans. Nota ergo fecit: non facta cognouit. Proinde anteꝙ̃ fierent ⁊ erãt ⁊ non erant. Erant in dei scientia: nõ erant in sua natura. Ipsi autem deo nõ audeo dicere alio modo innotuisse cum ea fecisseʒ ꝙ̃ illo q̃ ea nouerat vt faceret: apud queʒ nõ est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Ecce hic habes ꝙ hec visibilia anteꝙ̃ fierent in dei scientia erãt. Ex hoc ergo sensu omnia dicũtur esse in deo: ⁊ oẽ quod factum est diciť vita esse in ipso: nõ ideo ꝙ creatura sit creator: vel q: ista tpalia essentialiter sint i deo: sed quia in eius scia sp sunt que vita est.

August. sup Geñ.

Iaco. j.

Joh. j.

Q eadem rõne dicũtur omnia ei presentia. f

Inde est etiam ꝙ oĩa dicunť ei presentia esse: nõ solũ ea que sunt: ꝟ etiam ea que preterierũt: ⁊ ea q̃ futura sunt: ꝟm illud: Qui vocat ea que nõ sunt tanꝙ̃ ea que sunt. Quia vt ait Amb. in libro de trinitate. Ita cognoscit ea que non sunt vt ea que sunt. Et hac ratõe oĩa dicuntur esse in eo vel apud eum siue ei psentia. Uñ Aug. sup illum locum ps. Et pulchritudo agri mecum est. Ideo inquit mecum est: q: apud deum nihil preterijt: nihil futurũ est. Cum illo sunt oĩa futura: ⁊ ei nõ detrahunť iam pterita. Cũ illo sũt oĩa cognitione quadam ineffabili sapiẽtie dei. Ecce hic aperit Augu. ex qua intelligentia accipiẽda sunt hmõi verba: oĩa sũt

Rom. iiij.

Ambrosius. de tri. li. v.

Augustinus. ps. xlix.

deo p̄ntia: in deo sunt omnia vel cum deo vl' apud deū: vel in eo vita: q: ineffabilis oīm cognitio in eo est.

Ista est distinctio tricesimaquinta huius primi libri: In qua magister postq̄ egit de deo ⁊ conditionibꝰ eius q̄ ipm̄ ꝯcernūt in essendo: incipit agere de ipso sm̄ ꝯditiones q̄ ipm̄ respiciunt in operando. Et tria circa hoc facit. Nā p̄io ostendit quō multipliciter accipiat̄ scientia dei. Secundo inquirit an scientia dei depēdeat a rebus scitis. Tertio inquirit que sint a deo scita ⁊ qualiter. Primū facit a principio vsq3 ibi: Hic ꝯsiderari opt3 Scd̄m vsq3 ibi: Propterea oīa dicunt̄. Tertiū vero vsq3 ad finē distinctiōis. Et hec est sn̄ia magistri in generali. In speciali sn̄ia magistri stat in tribus ꝓpositionibus: quarum prima est hec: Unica ⁊ inuariabilis est dei scientia: q̄ ꝓpter varios reru3 status diuersis nominat̄ vocabulis. Hanc magister ꝓbās dicit ꝙ scīa dei q̄ est vna de attributis essentialibꝰ: specialez requirit tractatū ⁊ nō solū scientia: s3 etiā prescientia: dispositio: predestinatio ⁊ prouidentia. Prescientia enim dicitur respectu omnium futurorum: siue bonorum siue malorum: Dispositio v̄o respectu fiendorum. Predestinatio est de hominibus saluandis: ⁊ de bonis quibus hic a malo liberātur: ⁊ in futuro coronabuntur. Prouidentia est de gubnandis: ⁊ similiter dispositio: sed differunt: quia dispositio ad fieri ⁊ esse rei: ꝓuidentia autem spectat ad bene habentem ⁊ ad rei conseruationem. Interdum tm̄ ꝓuidentia accipit̄ ꝓ p̄scientia. Scīa v̄o siue sapīa dicit̄ respectu oīm vniuersaliter: siue p̄ntiū p̄teritoꝝ: futuroꝝ: bonoꝝ ⁊ maloꝝ: ⁊ nō solū respectu tēꝑalium: sed etiā respectu eternoꝝ. Secunda ꝓpositio est hec: Qō si nulla essent futura tūc respectiue in deo scīa nō diceret̄. Hanc ꝓpositionez mgr̄ inuestigās q̄rit. Utrū si nulla essent vel fuissent futura an adhuc prescīa: dispositio: predestinatio in dō fuissent. Et arguit̄ p̄mo ꝙ non. Nā oīa ista dicūtur ꝑ respectū ad futura: ergo si nulla eēnt vel fuissent futura: ista in deo locū nō habuissent. In ꝯtrarium arguit̄ sic. Predestinatio dei dispositio ⁊ p̄scīa sunt idē qō scīa dei: s3 scīa ē idē qō eēntia: ergo a primo ad vltimū p̄scīa dei est idē qō essentia. Sed essentia dei esset dato etiā ꝙ nullū futurū eēt: ergo p̄scīa dei fuisset in deo circūscripto om̄i futuro. Et rn̄det magister ꝙ si nulla fuissent futura tolleret̄ p̄scīa dei q̄ntū ad respectū ⁊ antecessionē quā importat ad futura sed nō q̄ntū ad essentiā que tali respectu subijcit̄: prescīa em̄ scīa3 dicit cū respectu: ablato vero respectu scīa manet: que deo ab eterno cōpetit: ⁊ ꝓpter creaturarum existentiā vel differētiā in nullo augetur vel minuitur. Tertia ꝓpositio est hec: Deus oē preteritū ⁊ omne futurum vt sibi presentia intuet̄. Et ꝓbat̄ sic. Omne illud deus tanq̄ presens intuetur qō in eiꝰ essentia actualiter continet̄: s3 oīa p̄terita p̄ntia ⁊ futura sunt ⁊ fuerūt ab eterno in dei essentia: ergo deus oē p̄teritū ⁊ futurū tanq̄ sibi actualiter p̄ntia intuetur: ꝯsequentia tenet: sed maior ⁊ minor sūt magistri in textu: ergo ꝓpositio vera. Et tm̄ de sn̄ia ⁊c̄.

DI. XXXVI

Quō res sunt in deo.

Utruz concedendū sit oīa esse in dei essentia vel in eo ꝑ essentiā vt oīa dicunt̄ esse in dei cognitione vel presentia. a

s

Ulet hic queri cum omnia dicantur esse in dei cognitione seu presentia vel in deo ꝑ cognitionem ⁊ eius cognitio vel presentia sit diuina essentia: vtrū ꝯcedendum sit oīa esse in diuina essentia: vel in deo ꝑ essentiam? Ad qō dicimꝰ q: dei cognitio eiꝰ vtiq3 eēntia est: ⁊ eius presentia in qua sunt omnia ipsius cognitio est: nec tm̄ oīa q̄ sunt in eiꝰ p̄ntia vel cognitiōe in eius essentia eē dici dn̄t. Si em̄ h̄ diceret̄: intelligerent̄ eē eiusdem cū deo essentie. In deo em̄ dicit̄ esse ꝑ essentiam qō est diuina essentia qō est deus. Ih3 g̊ deꝰ apō se in p̄ntia sua: q̄ nō h3 in sui natura. Un̄ Augu. de verbis apl'i ita ait: Elegit nos ante mūdi ꝯstitutionē. Quis sufficit hoc explicare? Eligunt̄ q̄ nō sunt: nec errat qui elegit: nec vane eligit. Elegit tm̄ ⁊ h3 electos quos creaturus est eligendos: quos habuit apud semetip̄m nō in natura sua: s3 in p̄ntia sua. Nōdū erant q̄bꝰ ꝑmittebat̄: s3 ⁊ ipsi ꝑmissi sunt quibꝰ ꝑmittebat̄. Ecce hic apte dicit deū apud semetip̄m habere electos ante mūdu3: nō in natura sua: s3 in p̄ntia sua cū tm̄ eiꝰ p̄ntia non aliud sit q̄ eius natura: q: ipsius presentia eius est noticia. Pōt tm̄ ad electos referri cum ait: In natura sua. i. illoꝝ: Illos q̄ppe habuit ab eterno apud se: nō in natura sui. i. illoꝝ: q̄ nōdu3 erant: s3 in sua p̄ntia: q: eos ita nouit ac si essent.

Rn̄sio.

Augustinus. Eph. j.

Utrū mala debeāt dici eē in deo vbi sunt oīa bona: cū vtraq3 sint in eius cognitiōe ⁊ presentia: oīa enim cognoscit. b

Post p̄dicta queritur: cū oīa dicant̄ esse in deo nō ꝑ essentiam nature: s3 ꝑ cognitionē scīe: ⁊ deꝰ sciat ⁊ bona ⁊ mala: vtrū cōcedendū sit simpliciter mala esse in deo: siue esse in deo ꝑ cognitiōem? Scit em̄ deus ⁊ sciuit sꝑ oīa: tā bona q̄3 mala: etiā anteq̄3 fierent: ⁊ p̄sciuit ab eterno ea futura. Ideoq3 cū oīa bona diximus esse in deo ꝓpter presentiā cognitionis: eadem ratione videt̄ dicēdum oīa mala esse in eo: cū ea semper nouerit: ⁊ ꝑ cognitionem ei p̄ntia fuerint. Precognouit em̄ deꝰ ab eterno quosdā futuros malos ⁊ eoꝝ maliciā (vt ait Aug.) presciuit s3 non preꝑauit. Cū ergo peccata oīm sciat: nunq̄d intelligēdū est ea includi in illa generalitate locutiōis: qua dixit apl's om̄ia esse in deo. Ex ipso inquit ⁊ per ipsum ⁊ in ipso sunt omnia. Sed quis nisi insanus Rom. xi.

Que itelligantur esse in deo

dixerit mala esse in deo? Illa em ee in do intelligũt: que ex ipso ꝛ p ipsum sunt Ea vero p ipm sunt ꝛ ex ipso quoꝝ auctor ē: ꝟ non est auctor nisi bonoꝝ. Non ergo ex ipso ꝛ p ipm sunt nisi bona: ita ꝙ nõ in ipo sunt nisi bona. Nõ ꝙ mala in deo sunt qꝛ licet ea noscat: nõ tamen ita oino noscit vt bona. Mala ꝙ quasi de longe cognoscit: vt ait ꝓpheta: Et alta a lõge cognoscit. i. supbiã. Et alibi ad deũ loquẽs de malis ait: De abscõditis tuis adimpletus est vẽter eoꝝ. Quod exponens Augu. Abscõdita inquit peccata sunt que a lumine tue veritatis absconduntur. Sed quomodo peccata a lumine veritatis diuine absconduntur cum a deo sciantur? Si enim non sciret quomodo de illis iudicaret ꝛ ꝑ illis malos damnaret? Alibi propheta: Quia neqꝫ ab oriente neqꝫ ab occidente deest. Quod exponens Cassio. inqt Neqꝫ a bonis neqꝫ a malis deest deus: ꝟ omnibꝰ presens ꝛ cognitor est. Cognoscit ergo deus ꝛ bona ꝛ mala per sciẽtiam: ꝟ bona cognoscit etiã per approbationẽ ꝛ p bñplacitũ: mala vero non. Unde Cassiod. sup Ps. dicit: Peccata abscondita deo sunt: quia non nouit id est approbat. Et ex eo sensu Augustinus dixit ea abscõdita a lumine dei. Qui etiam in lib. ad Heluidium insinuat cognitiõem dei varijs modis accipiendam inquiens: Si ad scientiam referas non ignorat deus aliquos vel aliqua: qui tamen in iudicio quibusdaꝫ dicet: Nõ noui vos: sed eorum improbatio hoc verbo insinuata est. Ecce nõ cognoscere dicit de us que nõ approbat: que ei non placent: Apparet itaqꝫ verum esse qđ diximus. s. qꝛ quodã modo cognoscit deꝰ bona quo nõ cognoscit mala. Pariter quidem vtraqꝫ eodemqꝫ modo noscit q̃tum ad noticiam sed bona etiam approbatione ꝛ beneplacito cognoscit.

Q nõ oino ita cognoscit deꝰ mala vt bona: qꝛ mala tm̃ p sciaꝫ: bona xo p ꝓbationẽ et bñplacitũ.

Ps. cxxxviij.

Ps. xvj.

Ps. lxxiiij.

Cassiod. super Ps. xvj.

Matth. vij.

Hic apit quare bona tm̃ dicant esse in deo ꝛ non mala. c

Et ide est ꝙ bona tm̃ dicuntur esse in deo nõ mala: ꝛ illa prope: hec lõge: quia licet in deo aliqua dicatur esse propter cognitionis presentiaꝫ: ꝛ deus bona ꝛ mala cognoscat: mala tamẽ nõ cognoscit nisi p noticiã: bona vero nõ solũ p scientiã ꝟ etiam per approbationeꝫ ꝛ beneplacitũ. Et ob talem cognitionem aliqua dicuntur esse in deo: scꝫ quia ita ea scit vt etiam approbet et placeat id est ita scit vt eoꝝ sit auctor.

Q idẽ est omnia esse ex deo: ꝛ per ipsum ꝛ in ipso. d

Proinde si diligẽter inspiciamus: idẽ videt eẽ: oia eẽ ex do ꝛ p ipm in ipso. Uñ Amb. in. ij. li. de spũ sancto: Hec tria ex ipso ꝛ per ipm ꝛ in ipo sunt omnia vnum esse supra diximus. Cũ dicit per ipsum esse omnia: non negauit in ipo esse omnia. Eandem vim habet om̃ia hec. s. cũ ipo ꝛ in ipo ꝛ p ipm: ꝛ vnũ in hisatqꝫ ꝯsimile non contrarium intelligitur. Ecce habes quia ex eadẽ intelligẽtia scriptura dicit oia eẽ in ipo: ꝛ p ipm: ꝛ ex ipo ꝛ cũ ipo. Cũ ꝙ ex eadem ratiõe oia dicantur esse ex deo vel p ipm nõ solũ qꝛ scit: ꝟ etiam qꝛ eorum auctor est cõsequit vt eadem ratione ita esse in deo dicantur: scꝫ qꝛ scit ꝛ eoꝝ auctor esse dicitur: qꝛ in illo viuimus ꝛ mouemur ꝛ sumus: qꝛ eo auctore sumus mouemur ꝛ viuimus. Cum ergo nõ sit auctor nisi bonorum: merito sola bona in eo esse dicunt sicut ex ipso ꝛ per ipm Cum ergo in eius cognitione vel presentia sint oia. s. bona ꝛ mala: in eo tm̃ non dicuntur esse: nisi bona quorum auctor est. Uñ Augu. in libro de natura boni Cum audimus inquit ex deo ꝛ per ipꝫ ꝛ in ipo esse oia oẽs vtiqꝫ naturas itelligere debemus ꝛ omnia que naturaliter sunt. Neqꝫ em ex ipso sunt pctã que naturã nõ seruãt sed viciãt: q̃ ex volũtate peccãtiũ nascunt omnia. Hic aperte dꝛ ꝙ in illa generalitate locutionis bona tm̃ ꝑtinentur.

Rom. xj.

Ambrosius.

Augustinus.

Q oia ex patre ꝛ p prẽm ꝛ in prẽ sunt: ita ꝛ de filio ꝛ de spũsctõ est dicẽdum: licet ꝓpter personas fiat distinctio. e

Preterea sciendũ est: ꝙ licet ibi indicet distictio ꝑsonarũ cũ dꝛ ex ipo ꝛ p ipm ꝛ in ipo: oia tm̃ ex prẽ et p prẽꝫ ꝛ in prẽ sunt. Similr de filio ꝛ spũsctõ accipiẽdũ est. Uñ Aug. in. j. li. de tri. Nõ ꝯfuse inqt accipiẽduꝫ ẽ qđ ait apl's ex ipo ꝛ p ipm ꝛ in ipo. Ex ipo dicẽs ꝓpter prẽm: p ipm ꝓpt filiũ: in ipo ꝓpt spm̃sanctũ. Uigilãter aũt attende: ne qꝛ prẽm volens intelligi dixit ex ipo: sic itelligas oia eẽ ex prẽ vt neges oia eẽ ex filio vl ex spũsctõ: cũ ex prẽ ꝛ p prẽm ꝛ in prẽ omnia eẽ sane dici pñt: similiter ꝛ de filio ꝛ de spiritu sctõ dicendum est.

Augustinus.

Rom. xj.

Q nõ omnia q̃ ex deo sunt etiã de ipso sunt: sed econuerso. f

Illud etiaz hic annectendum est: q non omnia que dicunt esse ex deo: etiaz de ipso esse dici debeant: Quia vt ait Augustinus in libro de natura boni. Non hoc significat penit⁹ ex ipso qd de ipso. Quod em̃ de ipso est: potest dici esse ex ipso: sed nõ omne qd ex ipso est: potest dici esse de ipso: q: non ẽ de sua substantia. Ex ipso enim sunt celum ⁊ terra: quia ipse fecit ea: non autem de ipso: quia non de substantia sua. Sicut aliquis homo si generat filium et faciat domum: ex ipso est filius: ex ipso est et domus: sed filius de ipso: domus vero de terra ⁊ ligno: non de ipso. — Augustinus.

Que dicta sunt summatim colligit. g

Ex premissis apertum est q in dei cognitiõe siue p̃ntia sunt omnia: scz bona ⁊ mala: sed nõ omnimodo sunt ibi mala quo bona: ⁊ q in deo bona tm̃ sunt: sicut ex ipso ⁊ p ipm̃: nõ mala. Et ex quo sensu hec accipienda sint assignatũ est. Et q de ipso nõ dicitur esse pprie: qd aliud est ab ipso. Ex ipso aũt esse dicunt omnia q̃ eo auctore sunt.

Ista est distinctio .xxxvi. huius primi libri: In q̃ mgr̃ postq̃ egit de scia dei s̃m se: agit de cõparatione rerũ scitarum ad scientẽ. Et tria facit. Nam primo ostendit q nõ omnia sunt in dei essentia sicut sunt in dei scientia. Secundo subdit qualiter se habeat sciẽtia dei ad bona ⁊ mala. Tertio concludit q nõ omnia q̃ sunt ex deo patre p̃nt dici de ipso. Primũ facit a principio distinctiõis vsq ibi: Post predicta queritur. Secũdũ vsq ibi: Illud etiam hic aduertendum. Tertiũ vero vsq ad finez distinctionis. In spãli sententia magistri stat in tribus ppositionibus: quarum prima est hec: Q licz omnia sint in dei scientia: non tamen omnia sunt in eius essentia. Hanc mgr̃ pbat respondens ad hãc questionem. Utrum omnia que deus cognoscit possunt dici esse in eius essentia: sicut dicunt esse in dei scientia: que idem est qd sua essentia. Et respondet q omnia que sunt in essentia diuina sunt eiusdez nature cum deo. Ea aũt que sunt in ei⁹ sciẽtia: nõ sũt eiusdez nature cum deo. Ideo omnia cognita a deo possunt dici esse in diuina scientia: licet non possunt dici esse in eius essentia. Secunda ppositio ẽ hec: Stat deum aliqualiter cognoscere bona qualiter ñ cognoscit mala. Hanc magister probãs q̃rit. Utrũ mala que cognoscunt a deo possunt dici esse in deo Et respõdet q non: quia illa solum dicuntur esse in deo ad que deus se habet in ratione principij: non autez sic se habet deus ad mala. Tertia ppositio est hec: Licet omnia que sunt de deo possunt dici ex ipso: non econuerso omnia que sunt ex ipso possunt dici de ipso. Hec ppositio patet per hoc: q esse de deo dicitur ab ipso s̃m substantialitatem sed esse ex denotat generalem principatiõem. Unde patet q nihil de deo pprie dicit: nisi quod est de eius substãtia: sed ex deo dicuntur esse omnia que quouis modo sunt ab ipso principiata. Si ergo omne illud qd est ex eo dicitur esse de deo: omnes creature dicerẽtur esse substantiales ipsi deo: qd falsum est: sz soluz psone filij ⁊ spũssctĩ q̃ sunt de pr̃e p̃nt dici ipsi consubstantiales. Et tm̃ in spãli.

Quibus modis dicat deus esse in rebus. a

Di. XXXVII. Quõ de⁹ est in rebus ⁊ locis corpalibus.

Et quoniã demonstratũ ẽ ex parte: quomõ omnia dicant esse in deo: addẽdum videtur hic quibus modis dicat d̃s esse in rebus: si tamen id humana mẽs vl ex parte digne valet cogitare: vel lingua sufficit eloqui. Sciendũ ergo est q de⁹ incõmutabiliter semper in se existens: p̃sentialiter: potentialiter: essentialiter est in oi natura siue essentia sine sui diffinitione: ⁊ in omni loco sine circumscriptione: ⁊ in oi tpe sine mutabilitate. Et p̃terea in sanctis spiritibus ⁊ animabus est excellenti⁹. s. p grãm inhabitans: ⁊ in hoĩe xp̃o excellẽtissime: in quo plenitudo diuinitatis corpalit̃ ĩhabitat: vt ait apl's. In eo em̃ de⁹ habitauit nõ p grãz adoptiõis: sed p grãz vnionis. Ne aũt ista (q: capacitatẽ humane intelligẽtie excedũt) falsitatis arguere aliqui p̃sumant: sctõx auctoritatibus munienda mihi videnẽ. Beatus Greg. sup cãtica cãticoz inquit. Licet deus cõi modo omnibus rebus insit p̃ntia: potẽtia: sbã: tamẽ familiariori mõ p grãz d̃r esse in illis q̃ mirificẽtiã operũ dei acutius ⁊ fidelius considerant. De hoc eodẽ Aug. ad Dardanum in li. de p̃ntia dei ait. Cum de⁹ sit natura incorpea ⁊ incõmutabiliter viua eterna stabilitate in seipso manẽs: tot⁹ adest rebus oib⁹: ⁊ singulis totus sed in quib⁹ habitat habẽt eũ p sue capacitatis diuersitate: alij ampli⁹: alij min⁹: quos ipe sibi dilectissimũ tẽplũ grã sue bonitatis edificat Hylarius q̃z in. viij. li. de trini. aptissime docet deũ vbiq esse. Deus inquit ĩmense virtuti viuẽs potestas que nusq̃ nõ assit: non desit vsq̃: se oẽm p sua edocet vt vbi sua sint ipse esse intelligat. Nõ aũt corpali mõ cum alicubi sit: nõ etiam vbiq eẽ credatur: cum ⁊ in omnibus esse non desinat Amb. in. j. li. de spũsctõ. Spiritũsctm̃ pbat nõ esse creaturã: quia vbiq est: qd est ppriũ diuinitatis: ita dicens: Cũ ois creatura certis nature sue sit circũscripta limi-

Margin notes: Q de⁹ in oi re est essentialiter: potentialiter: ... in sctis p grãm ⁊ in hoĩe xp̃o p vnionez in psone. — Colo. ij. — Auctoritates ... ita eẽ ostendunt. — Greg. sup cãtica ... xvij. Quo ... ijt. — Augustinus. — Hylarius. — Ambrosius.

tibus: quō q̄s audeat creaturā appellare spm̄sctm̄: q̄ nō habet circūscriptā determinatāq̧ virtutē: q̄ ⁊ in oībus ⁊ vbiq̧ sp est: qđ vtiq̧ diuinitatis ⁊ dominationis est ꝓpriū. Idē in eodez. Dn̄i est oīa cōplere q̄ dicit: Celū ⁊ terraz ego cōpleo. Si ḡ dn̄s est qui celum complet ⁊ terraz: quis ergo pōt spm̄sctm̄ iudicare dn̄ationis ⁊ diuine potestatꝭ exortē qui repleuit orbē. Et qđ plus est repleuit ⁊ Jesum totius mundi redemptorem. Ex his alijsq̧ pluribꝰ auctoritatibus aperte mōstratur: q̧ deꝰ vbiq̧ in omni creatura essentialiter presentialiter ⁊ potentialiter est. — Hiere. xxiij. Sap. j. Esa. xj.

Q̧ in sctis nō mō ē sz etiā habitat q̄ nō vbicūq̧ ē habitat. b

In sctis vero etiaz habitat in q̄bus est ꝑ grāz nō. n. vbicūq̧ est ibi habitat: vbi vo habitat ibi est. In solis bonis habitat: qui sunt templū eiꝰ: ⁊ sedes eius. Vn̄ per Esaiam dn̄s ait: Celū mihi sedes ē: terra aūt scabellū pedū meorum: q̄ꝛ in electis q̄ sunt celū habitat deꝰ ⁊ regnat: qui eiꝰ volūtati deuoti obtēperāt: malos vero qui sunt terra: iudicij districtione calcat. Unde in li. Sap. dicit̃ Thronus sapiētie anima iusti: q̄ꝛ in iustis spēalius est q̄ in alijs rebus: in quibus tn̄ omnibus totus est: queadmoduz anima (vt ait Aug. in ep̄la ad Hiero. de origine anime) ꝑ oēs ꝑticulas corporis tota adest simul: nec minor in minoribꝰ nec maior in maioribꝰ: sed tamē in alijs intensius ⁊ in alijs remissius opat̃: cū in singlis ꝑticulis corporis essentialiter tota sit. Ita ⁊ deus cū sit in oībus essentialiter ac totus: in illis tamē plenius esse dr̄ quos inhabitat. i. in q̄bꝰ ita est vt faciat eos tēplū suū: ⁊ hi tales cū eo sūt iam ex ꝑte: ſ in beatitudine ꝑfecte. Mali vero ⁊ si ibi sint vbi ipse est qui nusq̄ deest: nō tn̄ sunt cū eo. Unde Aug. sup Johā. Nō satis fuit dicere: vbi ego sum ⁊ illi sint: ſ addidit mecū: q̄ꝛ ⁊ ibi miseri pn̄t esse vbi ⁊ ille est: qui nusq̄ deest. Sed bti sunt cū illo: q̄ꝛ nō sunt beati nisi ex eo q̧ cū illo sunt: qui fruunt̃ eo: ⁊ vidēt illum sicut est. Mali vo non sunt cū illo: vt ceci in luce non sunt cū luce: nec boni ita nunc sunt cū eo vt videāt ꝑ spēm: ⁊ si sunt aliquo modo cū eo ꝑ fidē. Quō aūt deus habitet in bonis ex illis aliquatenus intelligere valebis q̄ supradicta sūt: cū de spiritussancti ꝓcessione tꝑali ageret̃: vbi lꝫ ex ꝑte expo- — Esa. lxvj. Augustinus. Joh. xvij. Si vis itelligere quō hitet: reqre ī ꝑtica ð spūsctō.

nitur ex ꝑte eni cognoscimus ⁊ ex ꝑte prophetamus: quō spūssctūs habitet in nob: qui nō sine pr̄e ⁊ filio inhabitat. — j. Cor. xiij.

Ubi erat vel habitabat deus anteq̄z esset creatura. c

Si aūt queris vbi habitabat deus anteq̄ sancti essent: Dicimꝰ q̄ꝛ in se hitabat. Vn̄ Aug. in li. ꝯ Maximinū. In tēplo inq̄t suo habitat deꝰ. s. i. sctis q̄ sunt tēplū dei mō ſm fidē ambulātes: ⁊ tēplū dei erūt aliq̄n ſm spēm: qualiter etiā nūc tēplū dei sunt angeli. Sed dicet aliq̄s: Anteq̄ faceret deꝰ celū ⁊ terrā: anteq̄ faceret sanctos vbi habitabat: In se hitabat deus: apud te habitat: ⁊ apud se est. Nō ḡ scti sic sunt domus dei: vt ea subtracta cadat deus. Immo sic habitat deꝰ in sctis vt si ipse discesserit cadant. — Augustinus.

Multa hic breuiter docz que cōfirmant predicta. d

Sciendū est etiaz q̄ꝛ vt ait Aug. in li. ad Dardanū. Dici nisi stultissime neq̄t: spm̄sctm̄ nō hr̄e locum in nr̄o corpe: q̧ totum aīa nostra impleuerit. Stultiꝰ etiā dicit̃ angustijs alicubi impediri trinitatē: vt pr̄ ⁊ filiꝰ ⁊ spūssanctus alicubi simul eē nō pn̄t. Uerū illud ē multo mirabilius: q̧ cū deꝰ vbiq̧ sit totꝰ non tamen in omnibus habitat. Quis porro audeat opinari: nisi insepabilitatē trinitatis penitꝰ ignoret: q̧ in aliq̄ possit habitare pr̄ ⁊ filiꝰ in quo non habitet spūssctūs: aut in aliquo spūssctūs in quo nō habitet pr̄ ⁊ filiꝰ: Fatēdū est ḡ vbiq̧ esse deū ꝑ diuinitatis pn̄tiam: ſ nō vbiq̧ ꝑ inhabitationis grām. Propter hanc. n. inhabitationez grē nō dicimꝰ pr̄ nr̄ q̄ es vbiq̧: cū ⁊ ħ verū sit ſ q̄ es in celis. i. in sctis: in quibus est quodā excellentiori modo. — Aug. in li. ad Dardanū. c. xj. Luc. xj. Matth. vj.

Q̧ deꝰ inhabitatorē quorūdā nōdum cognoscētiū deū: ⁊ nō quorūdā cognoscētiū. e

Illud quoq̧ mirabile est: quia vt ait Aug. in eodez. Deꝰ est inhabitator quorundā nōdum cognoscētium deum: ⁊ nō quorūdam cognoscētium deū. Illi. n. ad templum dei nō pertinent: qui cognoscentes deū nō sicut deū glorificant. Ad templū dei ꝑtinent paruuli sanctificati sacro xp̄i ⁊ regenerati spiritu sancto: qui nondū valent cognoscere deū — Augustinus.

Ergo quē potuerūt illi nosse nec hr̄e: isti potuerūt hr̄e anteꝗ̄ nosse. Btissimi autē sunt illi qb⁹ est deū hr̄e qd̄ nosse. Hic aliquaten⁹ apit Aug. quō de⁹ habitet in aliquo. i. habeat̄: cū videlicet ita ē in aliq̄ vt ab eo cognoscat̄ ⁊ diligatur.

Quō deus tot⁹ vbiqꝫ sit per essentiam: non potest intelligi ab hūano sensu. f

Ex predictis patet ꝙ de⁹ vbiqꝫ tot⁹ ē ꝑ essentiā: ⁊ in sctis habitat ꝑ grām. Cūqꝫ supi⁹ lꝫ tenuiter ostēsum sit q̄ rōne dicat̄ habitare in q̄busdā: nūc efflagitaret ordinis rō id etiā assignari quō vbiqꝫ ꝑ essentiā ⁊ tot⁹ sit nisi huius ꝯsideratōis sublimitas atqꝫ imēsitas hūane mētis sensum oīno excederet. vt em̄ ait Chrys. sup eplām ad Heb. Sicut multa de deo intelligimus que loq̄ penit⁹ nō valem⁹: ita multa loq̄mur q̄ intelligere nō sumus idonei. Verbi grā ꝙ vtiqꝫ de⁹ est scimus ⁊ dicim⁹: quō aūt vbiqꝫ sit intellectu nō capim⁹. Itē ꝙ est incorpea q̄dā virt⁹ q̄ oīm ē cā bonoꝝ scim⁹: quō autē vel q̄ ista sit penitus ignoramus.

Chrys. sup illud Qui cū sit splēdor glīe.

Quorūdā opinio q̄ ꝑsumūt ostēdere quō de⁹ vbiqꝫ sit ꝑ essentiā: potentiam: presentiam. g

Quidā tamen immensa ingenio suo metiri ꝑsumētes h̄ ita fore intelligendū tradiderūt ꝙ de⁹ vbiqꝫ ꝑ essentiā eē dr̄: nō ꝙ dei essentia ꝓprie sit in oīni loco ⁊ in oīni creatura: ꝫ q̄ oīs natura atqꝫ oē qd̄ naturaliter est: in quocunqꝫ loco si ꝑ eū hꝫ eē: ⁊ oīs loc⁹ in q̄ illud ē. Idē etiā dicūt ideo deū vbiqꝫ dici eē ꝑ ꝑsentiā vel ꝑ potētiā: q̄ cuncta loca sunt ei p̄ntia: ⁊ q̄ in eis sunt: nec in eis aliq̄d operari cessat. Nā ⁊ ipsa loca ⁊ q̄cq̄d in eis ē nisi ipse ꝯseruet manere nō p̄nt. In eis ꝫ ꝑ sbam de⁹ eē dr̄ vt aiūt: q̄ ꝑ virtutē ꝓprie sbe sue facit: vt etiā loca sint ⁊ oīa q̄ in eis sunt. Sed licet hec vera sint que asserunt in explanādis intelligētijs ꝑdictoꝝ: in illis tn̄ v̄bis q̄bus dr̄ de⁹ vbiqꝫ esse ꝑ essentiā plus cōtineri credēdū est qd̄ hō viuēs capere non valet.

Q̄ de⁹ cū sit in oīb⁹ reb⁹: nō tn̄ sordibus rerū inquinat̄. h

Solet etiā ab eis queri: quomō deus substantialiter insit omnibus rebus ⁊ corpaliū sordiū inq̄nationibus non contingatur: qd̄ tā friuolū est: vt nec respōsiōe sit dignū cū etiā spūs creat⁹ sordib⁹ corpeis etiā leprosi vel q̄ꝫtū cūqꝫ polluti inq̄nari nō possit. Sol q̄ꝫ radios suos sine sui pollutione effundit sup loca ⁊ corpa nō solum munda sed etiā immunda ac sordibus fetentia quoꝝ ꝯtactu hoīes ⁊ alie q̄dā res inficiunt̄: solis v̄o radij impolluti ⁊ incōtaminati ea cōtingentes existūt. Nō est ergo mirādū si essentia diuina oīno simplex ⁊ incōmutabilis oīa replet loca: ⁊ oīb⁹ creaturis essentialit̄ inest: nec tn̄ cuiusq̄ꝫ rei sordibus cōtaminat̄ vel contingat̄. Vn̄ Augu. in li. de natura boni. Cū in deo inq̄t sint oīa q̄ cōdidit nō tn̄ inq̄nāt eū illi q̄ peccant. De⁹ cui⁹ etiā sapia q̄ attingit a fine vsqꝫ ad finē fortit̄: dr̄ attingit oīa ꝓpter suā mūdiciā ⁊ nihil inq̄natū in eā icurrit. Postremo respōdeāt: quid potius de deo respondendum existiment: vel ꝙ nusq̄ꝫ ꝑ essentiā sit: vl̄ vbiqꝫ: vel ꝙ alicubi ita ꝙ nō vbiqꝫ: Sed q̄s audeat dicere ꝙ nusq̄ꝫ diuina essentia sit vel ꝙ alicubi ⁊ nō vbiqꝫ sit. Si em̄ ita est alicubi ꝙ nō vbiqꝫ: ergo localis ē. Est ergo vbiqꝫ tota q̄ cōtinet totū: ⁊ penetrat totū: que nec ꝓ sui simplitate diuidi: nec ꝓ sui puritate maculari: nec ꝓ sui immensitate vllo modo cōprehendi potest. Vn̄ Aug. Deus vbiqꝫ est cui non locis sed actionibus ꝓpinquamus.

Per sile ⁊ … n⁹ oñdit Au… de agone xp… no. Timen… dā ꝙ fieri n… pōt scꝫ ne … na carne ve… tas ⁊ subst… dei inq̄n… ꝑdicāt istū … bilē solē ꝫ ra… os suos p … feces ⁊ sor… spargere ⁊ … mūdos ⁊ … ros ꝯuari … ꝙ visibilia … la a visibil… mūdis ꝯ… p̄nt ⁊ n̄ inq… ri: q̄tomag… inuisibilis … commutab… veritas. Per incō… ens ostēdit … um vbiqꝫ …

Augu. sup … Gen.

Q̄ deus vbiqꝫ sit ⁊ in omni tpe nō tn̄ localis est: nō circūscriptibilis nec loco nec tpe mouet̄. i

Cūqꝫ diuina natura veraciter ⁊ essentialr̄ sit i oī loco ⁊ i oī tēpe: nō tn̄ mouet̄ ꝑ loca vel ꝑ tpa nec tēporalis nec locales est. Localis nō est: q̄ penitus nō circūscribit̄ loco: quia nec ita est in vno loco ꝙ non sit in alio. Neqꝫ dimensionem habet: sicut corpus cui ꝫm locum assignat̄ principiū: medium ⁊ finis ⁊ ante ⁊ retro: dextra ⁊ sinistra: sursū ⁊ deorsum: qd̄ sui interpositiōe facit distātiā circūstāntiū. Duob⁹ nāqꝫ his modis dicitur in scriptura aliq̄d locale siue icircūscriptibile ⁊ ecōuerso. s. vl̄ q̄ dimēsionē capiens lōgitudinis: altitudinis ⁊ latitudinis distātiā facit in loco vt corp⁹: vel quia loco diffinit̄ ac determinat̄: q̄m cum sit alicubi nō vbiqꝫ inuenit̄: qd̄ non solum corpori: ꝫ etiam omni creato spiritui cōgruit. Omne ergo corpus omnimodo locale ē

Quib⁹ modi… aliq̄d dicat̄ lo… cale vel circū… scriptibile.

De spũ creato ꝙ ẜm alterum modũ nec localis nec circumscꝑtibil' est ẜm alterũ vero est corp' vo oino locale ꝛ circũscꝑtibile de⁹ illocalis ꝛ incircũscꝑtibilis.

Sp̄s vo creat⁹ q̄dãmõ ē local': ꝛ q̄dãmõ nõ ē local'. Local' q̄dē d̾r q2 diffinitiõe loci t̃minat̃ q̃m cũ alicubi pñs sit tot⁹ alibi nõ inuenit̃. Nõ aũt ita local' est vt dimẽsionē capiēs distantiaꝫ in loco faciat. Diuĩa ḡ sola eẽntia oino illocalis ꝛ ĩcircũscꝑtibilis est: q̄ nec locis mouet̃ aliq̄ mõ. s. vl' det̃miatiõe finita vl' dimẽsiõe suscepta: nec tpib⁹ sꝫ affectu ꝛ cognitiõe mouet̃. His eĩ duob⁹ mõis. s. loco vl' tpe fit mutatio creature q̄ longe est a creatore. vñ Aug. sup geñ. De⁹ inq̄t op̄s icõmutabili et̃nitate: volũtate: vitate sp idē mouet p tp̄s creaturã sp̄ualē: mouet etiaꝫ p tp̄s ꝛ locũ creaturã corpalē: vt eo motu naturas q̄s ɔdidit admĩstret. Cũ ḡ tale aliq̄d agit: nõ debem⁹ opinari ei⁹ subaꝫ q̄ de⁹ ē tpib⁹ locisq̧ mutabilē siue p tpa ꝛ loca mobilē: cũ sit ip̄e ꝛ iterior oĩ re q2 in ip̄o sunt oĩa. ꝛ exterior oĩ re: q2 ip̄e ē sup oĩa. ꝛ ãtiq̄or oĩbus: q2 ip̄e idē ē añ oĩa. ꝛ nouior oĩbus: q2 ip̄e idē post oĩa. s. post oĩm initia. Ecce h̄ apte oñdit̃ ꝙ nec locis nec tpib⁹ mutat̃ vl' mouet̃ deus. Sp̄ualis autē creatura p tp̄s mouet̃: corpalis vero etiã p tp̄s ꝛ locum.

Augustinus

Q' de⁹ ē interior: exterior antiq̄or ꝛ nouior oĩbus.

Quid sit mutari scđm tp̄s k

Mutari ãt p tp̄s ē variari ẜm q̄litates ĩteriores vl' exteriores q̄ sunt in ip̄a re q̄ mutat̃: vt q̃n suscipit vicissitudinē gaudij: doloris: sciẽ: obliuiõis vl' variationē forme: siue alicui⁹ q̄litat̃ exterioris. Hec eĩ mutatio q̄ fit ẜm tp̄s variatio ē q̄litatũ q̄ fit in corpali vl' sp̄uali creatura: ꝛ ideo vocat̃ tp̄s.

Opinio quorundã qui dicunt spiritus creatos non moueri loco nec esse locales. l

De mutatiõe vo loci magna int̃ q̄rẽtes disceptatio v̾sat̃. Sũt eĩ q̄ dicũt nullũ sp̄m aliq̄ mõ posse mutari loco: ab oĩ sp̄u locũ vniuersalit̃ remouere volẽtes: q̃m ẜꝫ dimẽsionē tm̃ ꝛ circũscꝑtiõeꝫ locũ ɔstare asserũt: atq̧ id solũ eẽ locale: vl' ĩ loco eẽ dicũt qḋ dimẽsionē recipit ꝛ distãtiã in loco fac̃. Et h̄ dicũt Aug. sensisse mutationē tpis tm̃ sp̄uali creature tribuẽtē: loci vo ꝛ tpis corpee.

Aug. vba p̄dicta p se facere dicũt

Hic respondet̃ eis. m

Sꝫ vt supra diximus duplr̄ d̾r res eẽ local' vl' circũscꝑtibil'. s. vl' q2 dimẽsionē r̃cipit ꝛ distãtiã fac̃: vl' q2 loci t̃mĩo diffinit̃: q̄ꝝ vtrũq̧ ɔuenit corpee creature: alteꝝ vo tm̃ sp̄uali. Nã vt supra dixim⁹ corpal' creatura ita ē local' vl' circũscꝑtibil' ꝙ determĩat̃ diffinitõe loci: ꝛ ꝙ dimẽsionē recipiēs distãtiã fac̃. sp̄ual' vo tm̃ diffinitõe loci ɔcludit̃: cũ ita sit alicubi ꝙ nõ alibi. sꝫ nec dimẽsionē recipit: nec distãtiã ĩ loco fac̃: q2 si m̄lti eẽnt sp̄us h̄: nõ eo coãgustarẽt locũ q̄ minus de corpib⁹ ɔtieret. Ideoq̧ Aug. attribuit mutationē loci corpi ñ sp̄ui: q2 lꝫ sp̄us trãseat d̾ loco ad locũ ñ tñ ita vt dimẽsiõibus vl' circũscꝑtus ĩterpositione sui faciat distantiam circũstantium sicut corpus.

Cõclusio ex p̄dictis ꝙ sp̄us creati sunt locales ꝛ circũscriptibiles quodãmõ: sp̄us vo dei oino incircũscriptibilis n

Sũt ergo sp̄us creati ĩ loco ꝛ trãseũt d̾ loco ad locũ ꝛ q̄dãmõ locales ꝛ circũscꝑtibiles: sꝫ nõ oĩ eo mõ q̄ creature corpee. Sp̄s ãt ĩcreatus q̄ de⁹ ē: in loco q̄dē ē ꝛ in oĩ loco sꝫ oino illocal' est ꝛ incircũscꝑtibil'. vñ Beda sup Lucã ait: Cũ ad nos angeli veniũt: sic exterius ĩplẽt misteriũ vt tñ ante deũ interi⁹ p ɔtẽplationē assistãt: q2 ꝛ si ãgelus ē sp̄us circũscꝑtus summus tñ sp̄us q̄ de⁹ ē incircũscꝑtus est ĩtra quē currit ãgel⁹ q̄cũq̧ mittat̃. Ecce h̄ d̾r q2 sp̄us ãgelic⁹ circũscꝑtus est: sp̄us ãt q̄ de⁹ ē incircũscꝑtus. Alibi etiã Ambrosius distantiã oñdēs inter sp̄m increatũ ꝛ sp̄m creatũ dic̃ seraphin d̾ loco ad locũ trãsire inq̄ens ita in li. de tri. Dixit Esaias: q2 missus est ad me vn⁹ de seraphin. Et sp̄us q̄dē sctũs d̾r missus: sꝫ seraphĩ ad vnũ: sp̄us vo ad oẽs. Seraphin mittit̃ in misterio: sp̄us opat̃ mysteriuꝫ. Seraphin d̾ loco ad locũ trãsit. Nõ enĩ cõplet oĩa sed ip̄e replet̃ a sp̄u. Hic apte oñdit̃ ꝙ ãgeli q̄dãmõ locales sunt.

Beda sup luca

Ambrosius.

Esaie. vj.

Cũ repetitiõe supioꝝ confirmat autoritatibus deum esse vbiq̧ sine locali motu. o

Fateamur itaq3 diuinā nāz p imēsitate sui nusq3 desse eāq3 solā oīno illocalē 7 oīno icircunscp̄tibilē nllo ɔcludi loco: s3 a fine vsq3 ad finē attigē: ñ tñ spaciosa magnitudine nec locali motu s3 imēsitate atz imobilitate sue eētie. vñ Aug. ad dardanū ait Nō q̄si spaciosa magnitudie opiemur deū p cūcta diffūdi: sic fum⁹ aut lux ista diffundit: s3 poti⁹ sic ī duobus sapiētib⁹ q̄z alt alto corpe grādior ē s3 sapiētior nō ē: vna sapia ē nec ē in maiore maior nec i miore mior nec mior i vno q̄z i duob⁹ ita de⁹ sine labore regēs 7 ɔtinēs mūdū: i celo tot⁹ ē: i tra tot⁹ 7 i vtroq3 tot⁹ 7 nllo ɔtēt⁹ loco: s3 i seipō vbiq3 tot⁹. Idē q̄z sup ps̄ ait: Ad vbū dei ptiet ñ eē i pte s3 vbiq3 eē p seipm. h ei ē sapia dei q̄ attigit a fine vsq3 ad finē fortit: nō tñ motu locali s3 imobilitate sui: veluti si moles aliq̄ saxea ipleat aliquē locū: dr q3 attigit a fine illi⁹ loci vsq3 ad finē: cū tñ alter ñ deserat alter occupādo. nō g̃ h3 motū localē vbū illd: 7 sapia illa solida ē 7 vbiq3. Ex p̄dict] inotescit q3 de⁹ est ita vbiq3 p essentiā: q3 nec spaciosa magnitudie diffundit nec vno de ro loco aliū occupat q2 localē motū ñ h3 Jōq3 Aug. volēs pscidere a dei puritate oē3 localē motū 7 localē circūscriptionē: poti⁹ dic oīa eē i illo q̄z ipm eē alicubi: nec tñ ipm eē locū q̄ nō ē in loco i li. lxxxiij. q. ita inquiēs: De⁹ ñ alicubi ē: qd alicubi ē ɔtiet loco: qd ɔtinet loco corp⁹ ē. De⁹ āt nō ē corp⁹ ñ g̃ alicubi ē. 7 tñ q2 ē 7 in loco nō ē in illo sunt poti⁹ oīa q̄z ille alicubi: nec tñ ita in illo vt ipe sit loc⁹. Loc⁹ ei in spacio est qd lōgitudie 7 latitudie 7 altitudie corpis occupat: nec de⁹ tale aliqd ē 7 oīa g̃ in ipo sunt. 7 loc⁹ nō ē: nec i loco est. locus tñ dei: s3 iprope dr tēplū dei nō q3 eo ɔtineat. Id āt nihil melius q̄z aīa mūda itelligit. Ecce h dic deū nō esse in loco: s3 itelligendu3 ē eū nō esse in loco localit. s. q2 nec circūscriptionem nec localem motum habet.

Ps. xlvij. sup illud: Velocit currit.

Aug. in li. lxxxiij. q̄sti. q. xx.

Oppositio qua videtur pbari q3 deus mutetur loco. p

Ad hoc āt solet opponi sic: q̄tidie fiūt creature q̄ ante nō erāt 7 i eis deus ē cū añ nō eēt i eis: ē g̃ vbi añ nō erat: iōq3 mutabil eē videt. S3 l3 q̄tidie icipiat eē i creatur] i qb⁹ añ nō erat q2 ille non erāt. h tñ fit sine sui mutatōe q̄lit in mūdo cepit eē quē fec tñ sine sui mutabilitate. 7 silr desinit eē in qb⁹ añ erat sine sui mutatiōe: nec tñ ipe deserit locū s3 loc⁹ dsinit eē.

Epilog⁹ vbi exponit q̄re in p̄dicta venerit disceptationē. q

Iā sufficienter demōstratū eē videt quō oīa dicāt eē in deo 7 de⁹ i oīb⁹ quā disceptationē q̄si icident suscepim⁹ q2 id videbat postulare res circa quā nr̄ vsabat smo. disserebam⁹ eni d scia siue sapia dei: 7 cū doceremus deū scire oīa: q̄situ ē vtr ppt cognitionē quā de oībus h3 dicerent oīa esse i d o: an alia rōe h diceret scptura. Hui⁹ g̃ q̄stiōis occasio i pmissam nos deduxit disputationē.

Ista ē distinctio. xxxvij. hui⁹ primi libri: in q̄ magr̄ postq̄ egit quō res sint in deo: h incipit agere quō de⁹ ē in reb⁹. Et tria circa h facit Nā p̄mo oñdit modos veros qb⁹ de⁹ ē in reb⁹. Secūdo remouet falsos modos qb⁹ nō ē in ipis. Tertio oñdit q̄lit de nouo icipit eē 7 desinit eē in creaturis. Primū facit a pncipio distinctōis vsq3 ibi: Cū q3 diuia natura. Scdm ab inde vsq3 ibi: Ad h aūt solet. Tertiū vsq3 ad finē distinctiōis. Et tm in generali. In spāli sn̄ia mgr̄i stat in tribus ppositionibus q̄r p̄ma ē hec: Quāuis deus sit in oīb⁹ creaturis pn̄tialit: potētialit 7 essentialit in solis tñ iustis ē tāq̄ in ppa habitatiōe. Hāc magr̄ pbās ponit deū esse in oīb⁹ reb⁹. Uno mō cōit p potētiā: pn̄tiā 7 essentiā. In oī natura 7 essentia sine sui dispositiōe. In oī loco sine sui circūscp̄tiōe. In oī tpe sine mutabilitate sui. Alio mō spālit ē in sctis q̄s p grāz inhabitās templū suū ipos ē efficiēs. Tertio mō dr spālissime eē in hoīe xpo: in q̄ plenitudo diuinitatis corpaliter habitat p grām vnionis. 7 hunc tertiū modū mgr̄ dimittit: eo q3 ptineat ad tertium librū sn̄iar. Postea mgr̄ p̄dicta affirmat p autoritates. Et subdit postmodū q3 q̄uis de⁹ sit in rebus oībus: nō tñ credendū est diuinaz puritatē quouis mō posse maculari p h q3 in rebus imūdis pn̄s extitit: sic nec sp̄us hūanus p vnionē ipius ad corp⁹ leprosum inquinat: nec sol q̄n suis radijs feda attigit defedat. Et iustos inhabitare dr deus q̄n tpaliter 7 ad nos in eos procedit. Scda ppositio est hec: Deus solus vbiq3 exn̄s nō variat q̄licūq3 loco vel tpis mutatiōe. Hec ppositio pponit p̄mo q3 diuina natura sit in loco: nō tñ circūscribit vel diffinit a loco. Qd ostēdit p hoc q3 duplex mutatio inuenit in natura. Creatura eñ corpalis loco diffinit 7 circūscribit: sp̄ualis aūt solū diffinit. Itē corpalis creatura p tp̄s 7 locū mouet sp̄ualis aūt p tp̄s: aut ſm tp̄s mutari pōt ſm affectiones tempi subiacentes. Postea q̄rit vtrum mutari p locu3 conueniat sp̄ui. Et r̄ndet q3 transire de loco ad locum ita q3 diffinatur 7 non circumscribatur hoc conuenit spiritibus

ſʒ trāſire de loco ad locū circūſcͤptiue eis nō conue-
nit. Deinde addit q̄ locabile ⁊ circūſcͤptibile ⁊ mu
tabile deo nō conuenit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec:
De⁹ ſine ſui mutatiōe de nouo icipit vel deſinit eſſe
in creaturis. Iſta ꝓpoſitio ptʒ ī textu in penl'. c. hu
ius diſtinctiōis circa finē. Et tm̄ in ſpāli.

Hic redit ad ꝓpoſitū: repetēs ſu
perius dicta vt addat alia. a

DI. XXXVIII

De modis diuine ſcie vl' cognitiōis. Et q̄ de⁹ cogſcat mutabilit' vl' imutabilit' ⁊ quō.

Hunc ergo ad
n ꝓpoſitū reūtētes cepto inſi-
ſtam⁹. Sup̄ dictū eſt q̄ p̄ſcia
dei futuroꝝ tm̄ ē: ſʒ oīm tā bonoꝝ q̄
maloꝝ. Scīa vō vl' ſapīa nō mō d̄ futu
ris: ſʒ etiā d̄ pn̄tib⁹ ⁊ futuri: nec tm̄ de
tpalib⁹ ſʒ etiā d̄ eťnis: q2 ſeipm̄ nouit
de⁹. Hic oriť q̄ſtio nō diſſimulāda vtꝝ
ſcʒ ſcīa vel p̄ſcia ſit cā reꝝ: an res ſint
cauſe ſcīe vl' p̄ſcie dei. Videť ei p̄ſcia
dei cā eē eoꝝ q̄ ei ſbſunt ac neceſſitatē
eueniēdi eis facē q2 nec aliq̄ futura fu
iſſent niſi de⁹ ea p̄ſciſſet: nec pn̄t n̄ eue
nire cū de⁹ ea p̄ſciuerit. Si āt ipoſſibi
le ē ea nō eueīre: q2 p̄ſcita ſūt: videť ḡ
ipa p̄ſcia q̄ p̄ſcita ſūt eis eē cā euenie-
di. ipoſſibile ē āt ea n̄ eueīre: cū p̄ſcita
ſint: q2 ſi n̄ euenirēt cū p̄ſcita ſint falle
reť dei p̄ſcia. at dei p̄ſcia falli nō pōt.
īpoſſibile eſt ḡ ea nō euenire cū p̄ſcita
ſunt. ſic ḡ p̄ſcia cā eoꝝ eē videť q̄ p̄ſci-
ta ſūt. ꝧ idē ⁊ d̄ ſcīa d̄r. ſ. q̄ q2 de⁹ aliq̄
nouerit iō ſint. Cui ſnīe aug. atteſtari
videť in. xv. li. d̄ tri. ſic dicēs: Nō iſta
ex aliq̄ tpe cog̅uit deus: ſʒ futura oīa
tpalia atq̄ i eis etiā q̄d ⁊ qn̄ ab illo pe
tituri fueram⁹ ⁊ q̄s ⁊ de q̄b⁹ reb⁹ vl' ex
auditur⁹ vl' nō exauditur⁹ eēt ſine ini-
tio an̄ p̄ſciuit. Vniūſas āt creaturas
⁊ ſpūales ⁊ corpales: n̄ q2 ſūt iō nouit
ſʒ iō ſūt q2 nouit: n̄ eī neſciuit q̄ fuerat
creatur⁹: q2 ḡ ſciuit creauit: n̄ q2 crea-
uit: ſciuit. nec aliť ſciuit creata q̄ creā
da. nō eī ei⁹ ſapīe aliq̄d acceſſit ex eis
ſʒ ill' exiſtentib⁹ ſic optebat ⁊ qn̄ opte
bat illa māſit vt erat. vn̄ ī Eccl'. Añq̄
crearenť oīa nota ſunt illi. ſic ⁊ poſtq̄
ꝯſummata ſunt. Ecce his verb̄ videť
Aug. innuere ſcīaʒ ⁊ p̄ſciaʒ dei cāʒ eē
eoꝝ q̄ fiunt: cū dicit iō ea eſſe q2 deus
nouit. Idē q̄ʒ in. vj. lib. dicere videť.
Cū inq̄t decedāt ⁊ ſuccedāt tpa: non
decedit aliq̄d vl' ſuccedit ſcīe dei: in q̄
nouit oīa q̄ fecit p ipaʒ. Nō eni hec q̄
creata ſunt iō ſciunť a d̄o q2 facta ſūt:
ſʒ potius iō facta ſūt q2 imutabiliť ab
eo ſciunť. Et ꝧ etiaʒ ſignificare videť

Queſtio an ſcīa vl' p̄ſcia ſit cā reꝝ: vl' res ſint cā p̄ſcie.

Quare ſcīa vl' p̄ſcia videť cā rerum.

Aug. auctēs ꝓpoſit q̄ videt hoc aſſerere.

Eccl. xxiij.

dei ſciaʒ cāʒ eoꝝ eſſe q̄ fiūt: dicēs non
iō deū ea nouiſſe q2 facta ſunt: ſʒ iō fa-
cta ſūt q2 nouit ea de⁹. Iōq̄ videť dei
ſcīa vl' p̄ſcia cā eſſe eoꝝ q̄ nouit.

Incōueniētia oñdit q̄ ſeq̄renť ſi
dicereť ſcīa vel p̄ſcia cauſa oium
reꝝ que ei ſubſunt. b

Qđ ſi ita eſt: eſt er
go cā oīm maloꝝ: cū oīa mala ſcianť
⁊ p̄ſcianť a deo: qđ lōge ē a veritate.
Si eī dei ſcīa vl' p̄ſcia cā eſſet maloꝝ:
eſſet vtiq̄ deus auctoꝛ maloꝝ: qđ pe-
nitus falſum ē. Nō ḡ ſcīa vl' p̄ſcia dei
cauſa ē oīm q̄ ei ſubſunt.

Q2 res future nō ſunt cauſa ſcien
tie vel p̄ſcientie dei. c

Neq̄ʒ etiā res futu
re cā ſunt dei p̄ſcie: lʒ eniʒ nō eēnt fu-
ture niſi p̄ſcirenť a deo: non tn̄ ideo p̄
ſciunť q2 future ſunt. Si eī ꝧ eſſet: tūc
eius qđ eťnū eſt aliq̄d exiſteret cauſa
ab eo alienū ab eo diuerſum: ⁊ ex cre-
aturi depēderet ſcīa creatoris: ⁊ cre-
atū cauſa eſſet increati. Origenes tn̄
ſup eplāʒ ad Roma. ait: Nō ꝓpterea
aliq̄d erit: q2 id ſcit deus futuꝝ ſed q2
futuꝝ eſt: iō ſciť a d̄o anteq̄ fiat. Hoc
videť p̄miſſis verb̄ Auguſ. obuiare.
Hic eni ſignificari videť q̄ res future
cauſa ſint p̄ſcie: ibi vō q̄ p̄ſcia cauſa
ſit reꝝ futuraꝝ.

Hoc p̄dictis videť ꝯriū.

Quid ex p̄dictis tenēdū ſit cū de
terminatiōe autoꝛitatū d

Hāc igiť q̄ videť
repugnātiā d̄ medio tollere cupiētes
dicimus res futuras nll'aten⁹ cāʒ eſſe
p̄ſcie vel ſcīe dei: nec iō p̄ſciri vl' ſciri:
q2 future vl' facte ſunt: ita exponētes
qđ ait Orige. q2 futuꝝ eſt iō ſciť a d̄o
anteq̄ fiat. i. qđ futuꝝ eſt ſciť a deo an
teq̄ fiat: neq̄ ſcireť niſi futuꝝ eſſet: vt
nō noteť ibi cauſa niſi ſine q̄ nō fieret.
Ita etiā dicimus ſcīaʒ vl' p̄ſciam dei
nō eſſe cauſam eoꝝ q̄ fiunt: niſi talē ſi-
ne q̄ nō fiunt: ſi tn̄ ſcīaʒ ad noticiā tm̄
referamus. Si vō noīe ſcīe includiť
etiā bn̄placitū atq̄ diſpoſitio: tunc re
cte pōt dici cauſa eoꝝ q̄ de⁹ fac. His
em̄ duobus modis vt ſupius p̄taxa-
tū eſt accipiť cognitio vl' ſcīa dei. ſ. p
noticia ſola vl' p noticia ſiml' ⁊ bn̄pla-

cito. Hoc mō forte accepit Augus. di cēs: Jō sunt q̄ꝛ nouit. i. q̄ꝛ scienti placuit ꝛ q̄ꝛ sciēs disposuit. Hic sensus ex eo adiuuat̄: q̄ꝛ ꝺ bōis ibi tm̄ agit Augus. s. ꝺ creaturꝭ ꝛ ꝺ his q̄ de⁹ fac̄ que oīa nouit ñ solū sciā: sꝫ etiā bn̄placito ac dispositōe. Sic ğ ibi accipit̄ dei cognitio vt ñ mō noticiā sꝫ etiā bn̄placitū dei significet. Mala vō scit de⁹ ꝛ p̄scit an̄ꝗ̄ fiāt sꝫ sola noticia nō bn̄placito. p̄scit em̄ de⁹ ꝛ p̄dicit etiā q̄ nō ē ipe factur⁹ sic p̄sciuit ꝛ p̄dixit infidelitatē iudeoꝝ sꝫ non fec̄. nec iō q̄ꝛ p̄sciuit ad pctm̄ infidelitatꝭ eos coegit: nec p̄scisset vł p̄dixisset eoꝝ mala nisi essent ea habituri. vñ Aug. sup Joh. De⁹ inq̄t futuroꝝ p̄sci⁹. p pphā p̄dixit infidelitatē iudeoꝝ sꝫ nō fec̄: neꝗ̄ p̄scisset mala eoꝝ: nisi ea h̄rent. Nō em̄ iō queꝗ̄ ad peccādū cogit: q̄ꝛ futura hominuꝫ pctā p̄nouit: illoꝝ ei p̄sciuit pctā ñ sua Jōꝗ̄ si ea q̄ ille p̄sciuit ipoꝝ nō sāt: nō vā ille p̄sciuit. sꝫ q̄ꝛ illi⁹ p̄scīa falli ñ p̄t sine dubio ñ ali⁹ sꝫ ipi peccāt q̄s deus pctōres eē p̄sciuit. ꝛ iō si ñ malū sꝫ bonū facē voluissent ñ malū facturi p̄uiderēt̄ ab eo q̄ nouit q̄d sit q̄sꝗ̄ factur⁹ His vb̄ apte oñdit̄ si diligent̄ attēdamus p̄sciāꝫ dei ñ eē cāꝫ maloꝝ q̄ p̄scit q̄ꝛ nō ea p̄scit tāꝗ̄ factur⁹ nec tāꝗ̄ sua sꝫ illoꝝ q̄ sūt ea facturi vł hituri. p̄sciuit ğ illa sola noticia: nō bn̄placito autoritatꝭ. Vñ dat̄ ītelligi q̄ de⁹ ecōuerso p̄scit bōa tāꝗ̄ sua: tāꝗ̄ ea q̄ factur⁹ est vt illa p̄sciēdo sil̄ fuerit ipi⁹ noticia ꝛ autoritatis beneplacitum.

Aug. sup Johā. omel. liij.

Contra h̄ q̄ð dictū est p̄sciāꝫ dei nō posse falli oppositio.

Ad hoc āt q̄ð supdictū ē. s. p̄sciāꝫ dei falli nō posse solet a q̄busdā ita oppōi: de⁹ p̄sciuit hūc lectuꝝ vł aliq̄d hmōi sꝫ p̄t eē vt iste nō legat: ğ p̄t alit̄ eē ꝗ̄ de⁹ p̄sciuit: ğ p̄t falli dei p̄scīa: q̄ð oīno falsū ē. Pōt eq̄dē ñ fieri aliq̄d: ꝛ illð tñ p̄scitū ē fieri. nō iō tñ p̄t falli dei p̄scīa: q̄ꝛ si illð nō fieret: nec a deo p̄scitū eēt fieri. Sꝫ adhuc vrgēt q̄stionē dicētes: Aut alit̄ pōt fieri ꝗ̄ deus p̄sciuit: aut nō alit̄. Sꝫ nō alit̄ ğ necessario cūcta eueniūt. si vō alit̄ pōt ğ dei p̄scīa falli vł mutari. Sꝫ pōt alit̄ fieri q̄ꝛ p̄t alit̄ fieri ꝗ̄ fiat: ita āt fit vt p̄scitū ē: alit̄ ğ pōt fieri ꝗ̄ p̄scitū est

Oppositio.

Ad q̄ð dicimus illā locutionē m̄ltiplicē facē itelligētiā. s. alit̄ pōt fieri ꝗ̄ deus p̄sciuit ꝛ hmōi: vt pōt nō eē q̄ð de⁹ p̄sciuit ꝛ īpossibile ē nō esse q̄ð deus p̄sciuit: ꝛ īpossibile ē nō esse p̄scita oīa q̄ sūt ꝛ hmōi. Possunt em̄ hec ꝯiūctim intelligi vt ꝯditio sit īplicita ꝛ disiunctim. Si em̄ ita ītelligas nō p̄t alit̄ fieri ꝗ̄ de⁹ p̄sciuit. i. nō p̄t vtrūꝗ̄ sil̄ eē. s. q̄ de⁹ ita p̄sciuerit fieri ꝛ alit̄ fiat vez intelligis. Si āt p disiūctionē intelligas: vt dicas h̄ alit̄ nō posse euenire ꝗ̄ euenit quō futuꝝ deus p̄sciuit falsū est. Hoc em̄ alit̄ pōt euenire ꝗ̄ euenit ꝛ tñ deus hoc mō futuꝝ p̄sciuit. Silr̄ ꝛ alia determinatio. s. impossibile est illud nō euenire q̄ð deus p̄sciuit: vł cuꝫ deus p̄scierit: si ꝯiunctim intelligas: verū dicis. si disiunctim: falsum. Jta etiā ꝛ illud: Jmpossibile est non esse p̄scitū omne q̄ð fit. i. nō pōt esse vtrūꝗ̄ sil̄. s. vt fiat ꝛ nō sit p̄scitū. h̄ sensus verus est. Si vō dicis deū non potuisse non p̄scire omne q̄ð fit: falsum ē. Potuit enim facere vt non fieret: ꝛ ita nō esse p̄scitum.

Responsio

Jsta ē distinctio. xxxviij. huius p̄mi libri: in q̄ magr̄ postꝗ̄ egit de scientia dei ꝺm se ꝛ de cōparatione rez scitaꝝ: incipit agere de cōparatione scientie ad res scitas. Et tria facit. Nā p̄mo querit vtꝝ scientia dei sit causa rez scitaꝝ. Secundo subdit determinationem questionis mote. Tertio mouet ꝛ soluit dubitationem ex determinatione questionis mote emergentem. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsꝗ̄ ibi: Hāc ergo que videtur. Secundum ab inde vsꝗ̄ ibi: Ad hoc autem quod supra dictum ē. Tertium ab inde vsꝗ̄ ad finem distinctionis. Et tm̄ de sententia in hac distinctiōe in generali. Jn speciali sententia magr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: quaꝝ p̄ma ē hec: Deus scientia approbationis non ē causa simpliciter omnium futuroꝝ ꝯtingentium: sed tm̄ bonoꝝ. Hanc magr̄ ꝓbans querit: Utrum scientia dei vel p̄scientia sit causa rerum scitaꝝ vel econuerso. Et ꝓbat q̄ p̄scientia dei sit causa rerum: quia nec aliqua futura eēnt nisi deus p̄sciuisset. ꝛ que p̄sciuit: impossibile ē ea non euenire. Et ad hoc ꝓbandum magr̄ adducit multas autoritates q̄ patēt in textu. Postea obijcit in ꝯriū sic: Si scientia dei esset causa rez scitaꝝ: sequeret̄ deum esse causam maloꝝ: eo q̄ mala sunt ab eo scita ꝛ p̄scita sed illud consequens ē falsum: ergo ꝛ conclusio ex qua sequit̄. Nec etiam res sunt causa scīe dei: q̄ꝛ sic tpale ꝛ creatum esset causa eterni: quod stare non pōt. Et respondet magr̄ q̄ res scite a deo nullatenus sunt causa scientie vel p̄scientie dei nisi forte causa sine qua non: ꝛ sic etiā intelligende sunt sanctoꝝ autoritates q̄bus oppositū dici videt̄ videlicet q̄ res nō sunt alit̄ causa p̄scīe dei nisi causa sine q̄ nō. i. sine q̄bus non diceret̄ p̄scīa. Et ꝯsequenter notat talem distinctionem de scientia dei q̄ scīa dei vel cognitio dei pōt accipi ꝓ sola simplici noticia. Et dicit̄ scīētia simplicis noticie ꝛ

sic accepta nullius rei ꝓprie ē causa: nisi forte causa sine q̄ nō. Nō eñ deus quenq̄ cogit peccare ꝑ h̄ ꝙ p̄scit eñ peccatuꝝ. Vel pōt accipi ꝓ noticia simꝉ ⁊ bn̄placito. ⁊ sic accepta ē causa reꝝ. Ex his ptꝫ solutio ad argumētū .s. de malo. Nā deus non noscit malū nisi scīa simplicis noticie. Cū ḡ ɓm hāc cognitionē nō sit causa reꝝ vt ptꝫ ex p̄dicta distinctōe: ḡ nō valet argumētū cū arguiꝛ: Deus cognoscit malū: ḡ ē causa mali. Ex p̄dictis siꝛ sumptis ⁊ signanꝛ ex distinctiōe p̄dicta infero scd̄aꝫ ꝓpositionē q̄ est:

Ineffabilis dei p̄scīa ē causa sine q̄ nō oīm bonorum ⁊ maloꝝ. Et ptꝫ ex p̄missis. Tertia ꝓpositio ē hec: Cū ineffabili dei p̄scīa stat indifferens vel libera futuroꝝ effectuū ꝯtingētia. Hāc magr̄ inuestigās arguit ꝙ scīa dei sit fallibiꝉ: ⁊ h̄ sic: Futuꝝ cōtingens ē p̄scitū a deo. vel ḡ pōt aliter euenire q̄ꝫ p̄scitū ē vel nō. Si nō: ḡ scīa dei rebus scitis necessitatē imponit: ⁊ ꝑ ꝯsequēs ꝯtingentiam tollit. Si ḡ pōt aliter euenire q̄ꝫ p̄scitū ē ponaꝛ in esse ꝙ aliter eueniat. ⁊ sequiꝛ statim scīaꝫ dei esse fallibilem ⁊ incertā. Istud magr̄ soluit ꝑ sensum cōpositū ⁊ diuisum dicēs: ꝙ si talis ꝓpositio: impossibile ē nō euenire qd̄ deus p̄sciuit euentuꝝ. ⁊ possibile ē nō euenire qd̄ deus p̄sciuit euentuꝝ: ⁊ ꝯsimiles intelligantur ꝯiūctim in sensu cōposito: tunc sunt false. Ideo ꝙ impossibile sit p̄scīaꝫ dei esse de aliqua re euenienti simul cuꝫ ꝯrio euentu. Si aūt tales ꝓpositiones intelliganꝛ diuisim vel in sensu diuiso: tūc vere sunt ⁊ possibiles: ꝓut ꝯsideranꝛ sine respectu ad dei p̄scientiā. Et tm̄ in sp̄āli

Vtꝝ scīa dei possit augeri vel minui vꝉ aliq̊ mō mutari: vtrūq̄ꝫ ei videꝛ posse ꝓbari. a

D. XXXIX De imutabilitate vꝉ ꝑfectione diuie sciē vꝉ cognitione.

P Reterea q̄ri solet: vtꝝ scīa dei possit augeri vel minui: vtrūq̄ꝫ enim videꝛ posse ꝓbari. ꝙ diuina scīa possit augeri vel mutari hoc mō ꝓbatur qꝛ pōt deus scire qd̄ nunq̄ꝫ scit. Est eī aliq̄s qui non est lecturus hodie: ⁊ tñ pōt esse vt legat hodie: pōt eñ hodie legere. Nihil aūt pōt fieri qd̄ nō possit a deo sciri. Pōt ḡ deus scire hunc lectuꝝ hodie: pōt ergo aliq̄d scire qd̄ non scit: ergo pōt eius scientia augeri vel mutari: eadēq̄ꝫ videꝛ posse minui. Est eñ aliq̄s hodie lecturus quē deus scit lectuꝝ. At pōt esse vt non legat: ergo pōt deus nō scire hūc lecturum: pōt ergo non scire aliq̄d qd̄ scit: ergo pōt minui eius sciētia vel mutari. Ad qd̄ dicimus: qꝛ dei scientia omnino immutabiꝉ est: nec augeri pōt vꝉ minui. Nā vt ait Aug. in .xv. li. de tri. Scientia dei est ip̄a sapientia: ⁊ sapīa est ip̄a essentia siue substātia dei: qꝛ in illius nature simplicitate mirabili nō est aliud sape ⁊ aliud esse: ſꝫ qd̄ est sapere hoc est ⁊ esse. Ideoq̄ꝫ nouit oīa verbū q̄ nouit pater: ſꝫ ei nosse de patre est sic esse. Nosse eñ ⁊ esse ibi vnū est. Et ideo patri sicut esse nō ē a filio: ita nec nosse. Proinde tanq̄ꝫ seipm̄ dicens pater genuit verbū sibi coeq̄le ꝑ omnia. Nō eñ seipm̄ integre ꝑfecteq̄ꝫ dixisset: si aliq̄d minus aut āplius eēt in eius verbo q̄ꝫ in seipo. Hoc ē ergo oīno verbū qd̄ pater: nō tñ est pater: qꝛ iste filius: ille pater. Sciūt ḡ inuicē pater ⁊ filius: ſꝫ ille gignēdo: iste nascendo. Et omnia q̄ sunt in eoꝝ scientia: in eoꝝ sapīa: in eoꝝ essentia vnusquisq̄ꝫ eoꝝ simul videt: nō ꝑticulatim aut singillatim velut alternante ꝯspectu hinc illuc ⁊ inde huc ⁊ rursuꝫ inde vel inde in aliud atq̄ꝫ aliud: vt aliq̄ videre nō possit: nisi non videns alia: ſꝫ oīa simul videt: quoꝝ nullū est qd̄ nō semꝑ videat ⁊ sciat. Eius itaq̄ꝫ scīa inamissibilis ⁊ inuariabilis ē. Nr̄a vero scīa ⁊ amissibiꝉ ⁊ variabiꝉ ⁊ receptibiꝉ est: qꝛ nō h̄ est nob esse qd̄ sape vel scire. Propꝛ hoc sic nr̄a scīa illi scīe dei dissiꝉis est: sic ⁊ nostꝝ verbū qd̄ nasciꝛ de scīa nostra dissimile ē illi verbo qd̄ natum ē de patre scīa. Ex hac autoritate clare ostendiꝛ sciam dei omnino inuariabilē esse: sicut ip̄a essentia dei oīno inuariabilis ē: ⁊ ꝙ pr̄ ⁊ filius cū sp̄ūsancto simul omnia sciūt ⁊ vidēt. Sicut ḡ non pōt augeri vel minui diuina essentia: ita nec diuina scīa: ⁊ tñ ꝯcediꝛ posse scire qd̄ non scit: ⁊ posse nō scire qd̄ scit: qꝛ posset aliq̄d esse subiectum eius sciētie qd̄ non est ⁊ posset non esse subiectum aliq̄d qd̄ est sine ꝑmutatione ip̄ius sciētie.

Oppositio an deus possit nouiter vel ex tempore scire vel p̄scire aliquid. b

H Ic opponiꝛ a q̄busdā ita: Si deus pōt aliq̄d scire vel p̄scire qd̄ nunq̄ꝫ sciuit vel p̄sciuit. pōt ergo ex tp̄e aliq̄d scire vel p̄scire. Ad qd̄ dicimus: Pōt quidē deus scire vꝉ p̄scire omne qd̄ pōt facere: ⁊ pōt facere qd̄ nunq̄ꝫ fiet. Pōt ḡ scire vꝉ p̄scire qd̄ nunq̄ꝫ fiet nec est nec fuit. nec illud scit vel sciuit neq̄ꝫ p̄scit vel p̄sciuit: qꝛ sciētia eius non ē nisi de his q̄ sunt vꝉ fuerunt vel erunt: ⁊ p̄sciētia non ē nisi de futuris. Et licet possit scire vel p̄scire qd̄ nunq̄ꝫ est vꝉ erit: nō tamē pōt

Rn̄sio cū determinatione.

Responsio

aliqd scire vl p̄scire ex tpe. Pōt vtiq3 scire vl p̄scire qđ nunq̄3 ē nec erit: nec illud scitū vel p̄scitū ē ab eťno: nec tñ pōt incipe scire vel p̄scire illud sed ita pōt mō scire vel p̄scire: sic̄ pōt scisse vl p̄scisse ab eťno. Si em̄ dicas eū modo posse scire vel p̄scire qđ ab eťno non sciuit vel p̄sciuit. i. ita qđ ab eťno non sciuerit vel p̄sciuerit q̄si vtrūq3 siľ esse possit falsum ē. Si ꝟo dicas eū posse mō scire vel p̄scire qđ ab eťno non sciuit vel p̄sciuit. i. habere potentiā sciēdi vel p̄sciēdi ab eťno ⁊ mō aliqd: nec tñ illud p̄scitū ē vel futuꝝ: verum est. Nō pōt ḡ nouiť vel ex tpe scire vel p̄scire aliqd sicut nō pōt nouiť vl ex tpe velle aliquid ⁊ tamē pōt velle qđ nunq̄3 voluit.

Utrum deus possit scire plura q̄3 scit. c

Itē a q̄busdaz dr̄ deus posse plura scire q̄3 sciat: q2 pōt scire oīa q̄ scit: ⁊ pōt aliq̄ facere q̄ nunq̄3 erūt: ⁊ illa pōt scire. nō em̄ aliq̄ incognita facere pōt. Si ꝟo omīa essent q̄ modo sunt: ⁊ alia q̄dam faceret q̄ non sunt nec erūt ⁊ illa omīa sciret ꝑ certo plura sciret q̄3 modo sciat: nec tñ eius scīa augeri pōt: q2 h̄ totuz fieri posset sine mutabilitate scīe. Cōstat ḡ dei scientiā oīno esse īmutabilē: nec augeri posse vl minui: sz ei subiecta.

Quod videť aduersum illi sentētie qua supra dictū est deū semp ⁊ simul scire oīa. d

Ei ꝟo qđ p̄dictū ē scz q̄ deꝰ oīa sp̄ videt ⁊ simľ: videť obuiare qđ ait Hiero. in expositōe Abachuc: Absurdū ē inq̄t ad h̄ deducē dei maiestatē: vt sciat ꝑ momēta singula q̄t culices nascanť: q̄tue moriant q̄ta pulicuz ⁊ muscaꝝ sit multitudo: q̄tue pisces natēt in aq̄s ⁊ sil̄ia. Nō simus tā fatui adulatores dei vt dū ꝓuidentiā eius etiā ad ima retrudimꝰ: in nosipos īiuriosi simus: eādē irrōnabiliū ⁊ rōnabiliuz ꝓuidentiā esse dicentes. Hic videť dicere Hiero. q̄ deus illoꝝ minimoꝝ sciaz siue ꝓuidētiā nō h̄eat: qđ si h̄ ē: tūc nō oīa simul scit ⁊ sp̄. Ex tali itaq3 sensu illud dictū esse nouerimus vt deū illa alternatim vel ꝑticulatim scire neget nec ꝑ diuersa tēpoꝝ momēta sic illa cognit sic̄ ꝑ varia momēta illoꝝ q̄dā deficiūt: q̄dā incipiūt. Neq3 ill' alijsq3 irrōnabilibus ita ꝓuidet queadmodū rōnabilibꝰ. Nūqd ei (vt ait ap̄ls) cura ē deo de bobus: ⁊ sicut nō ē cura deo de bobus: ita nec d̄ alijs irrōnabilibꝰ. Dicit tñ scp̄tura q2 ipi ē cura de oībus. Prouidentiā ḡ ⁊ curā vniuersaliť de cūctis q̄ ꝯdidit h3 vt habeat vnumq̄dq3 qđ sibi debeť ⁊ ꝯuenit. Sz sp̄alē ꝓuidentiā atq3 curā h3 de rōnabilibus q̄bus p̄cepta tradidit: eisq3 recte viuēdi legem p̄scripsit ac p̄mia ꝓmisit. Hāc ꝓuidētiā ⁊ curā de irrōnabilibus nō habz. Ideo dicit ap̄ls: q2 nō ē cura deo de bobus: ꝓuidet tñ oībꝰ ⁊ curat. i. gubnat oīa q̄ oībus solē suuz facit oriri: ⁊ pluuiā dat. Scit itaq3 deus q̄3ta sit mľtitudo pulicū culicū ⁊ muscaꝝ ⁊ pisciū: ⁊ q̄t nascātur q̄tue moriant: sz nō scit h̄ ꝑ momēta singula: imo simľ ⁊ semel oīa. Neq3 ita scit vt eādē habeat ꝓuidētiā irrōnabiliū ⁊ rōnabiliū. i. vt eodē penitus mō ꝓuideat irrōnabilibus ⁊ rōnabilibus. Rōnabilibus ei ⁊ p̄cepta dedit ⁊ āgelos ad custodiā delegauit.

Hieronymus. Abacuck. j.

Quō p̄missa ꝟba Hieroñ. sint itelligēda.

j. Cor. ix.

Sap. vj.

Breuis summa p̄dictoꝝ cū additione quorundā. e

Siľ itaq3 et īmutabiliť scit deus oīa q̄ fuerunt ⁊ sunt ⁊ erūt: tā bona q̄3 mala: p̄scit q̄3 oīa futura tam bona q̄3 mala.

Ista est distinctio. xxxix. in qua magr̄ postq̄3 ōńsum ē qualiter sciētia dei se habeat causaliter respectu reꝝ creataꝝ: ꝯsequēter agit de ip̄ius scientie īmutabilitate. Et tria facit. Nam p̄mo inquirit an scientia dei possit augeri vel minui. Scđo inq̄rit an deus possit scire qđ mō nescit. Tertio q̄3dam obiectionem ⁊ eius solutionem adducit. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq3 ibi: Hic opponiť. Scđm ab inde vsq3 ibi: Ei ꝟo qđ p̄dictū est. Tertium ꝟo vsq3 ad finem distinctionis. Et tm̄ de sententia huius distinctionis in generali. In speciali sententia magr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: quaꝝ p̄ma ē hec: Deus vnica ⁊ inuariabili scientia scit simul p̄sentia omnia p̄terita ⁊ futura. Hanc magr̄ ꝓbans querit an sciētia dei possit augeri vel minui: ⁊ ꝑ ꝯsequens mutari. Et arguit q̄ sic. Naz deus pōt hodie aliquid scire qđ nūq̄3 ante sciuit. s. aliquem legere vel mori: qui nunq̄3 ante legit vl moriebať: ⁊ ꝑ ꝯsequens eius scientia pōt augeri vl minui. Similiter scit hodie aliquid quod nūq̄3 postea sciet: quia scit hodie aliquem legere quem nunquā post hoc sciet legere: ergo scientia eius pōt minui: ⁊ per consequens mutari. Respondet magister ad hoc scientiam dei omnino esse immutabilem. Cuius

ratio est quia scientia dei nihil aliud est quam diuina essentia que variari nõ potest. ergo scientia dei etiam variari nõ potest. Attñ aliqd potest esse subiectum scie dei quod prius nõ fuit ei subiectum: quia nõ fuit. Et põt esse iam aliquid subiectum scientie dei: quod postea nõ erit sibi subiectum: eo q postea nõ erit. Et h nõ consequit aliqua augmentatio vel diminutio seu variatio fieri in scientia. cuz sic de⁹ põt scire que nescit: ꝛ nescire que scit. Secunda ꝓpõ est hec: Deus sciẽtia visionis: licet nõ ex tpe põt scire plura q scit atqꝫ pauciora. Hãc mgr̃ probãs sic arguit. Si aliquid põt esse subiectum diuie sciẽtie quod prius nõ fuit sibi subiectum: ergo de⁹ potest aliquid scire de nouo ex tempore. Ad qd magister respondẽs dicit deum posse scire quod nescit: et qd nõ vult potest velle absqꝫ mutatiõe facta in ipo. Et addit q iste ꝓpositiões deus potest scire qd nescit et consimiles possunt intelligi vel coniunctim vel diuisim. Coniũctim intellecte sunt false. Nam ista: deus potest scire quod nescit: sic itellecta: designat deum aliquid posse scire quod nũc nõ scit vel ante nõ sciuit. Diuisim vero intellecte sunt vere. vnde ista. Deus potest scire quod nescit: in isto sensu sumpta est vera: quia designat deum libertatem et potentiam habere omnia sciendi vel nõ sciẽdi: sicut habuit ab eterno: ꝛ hoc loquendo de scientia approbationis. ẜm quam oẽs res sunt scibiles ꝛ nõ scibiles. Postea dicit ẜm opinionẽ quorundã dicentiũ q deus põt pl's scire q scit ꝛ econuerso pauciora potest scire q scit: saltem ẜm scientiam visiõis. Nam de⁹ potest multa facere que nunq facturus est ꝛ si illa faceret: plura q scit sciẽtia visiõis sciret. Similiter multa q facit posset nõ facere: q si nõ faceret pauciora q scit sciret scia visionis. Sz illud nõ habet veritatem de scientia simplicis intelligentie: quarum differentia patebit in conclusione. Tertia ꝓpositio est hec: Dei simplici prouidentia gubernant sil' oẽs creature. Hanc mgr̃ ꝓbans ponit quandã auctoritatem bti Hiero. sup Abachuc in qua videtur dicere q deus nõ scit omĩa ꝛ q sua prouidentia nõ sit omniũ Et respondet magister q beatus Hiero. non vult dicere q deus aliquid nesciat: sed q sua scientia nõ mutatur per temporum momenta ꝛ q non equaliter ꝓuideat rationabilibus et irrationabilibus. quia rationabilia ordinat ad vitã eternã: bruta vo non. Et tñ in speciali.

Quid sit predestinatio ꝛ in q differat a prescientia. a

DI. XL De scia dei qñtum ad speciales effect⁹. scꝫ d pdestinatione ꝛ reprobatione.

Predestinatio vo de bonis salutarib⁹ ẽ: ꝛ d hoib⁹ saluãdis: vt em̃ ait Augu. i li. de pdestinatiõe sctõꝝ: Predestiatio ẽ grẽ pparatio: q sine pscia eẽ nõ potest. Põt aũt sine pdestinatione esse pscietia. Predestinatiõe qppe de⁹ ea psciuit q fuerat ipe factur⁹: ẜ psciuit ea de⁹ etiã q nõ est ipse factur⁹. i. oĩa mala. Predestiauit eos qs elegit: reliqs vo reprobauit. i. ad morte eternã psciuit peccaturos.

An aliqs pdestinatoꝝ possit dãnari vel reproboꝝ saluari. b

Predestiatoꝝ nullus vid: posse dãnari: nec reproboꝝ aliqs posse saluari. Vñ Aug. in li. de correctõe ꝛ grã. In apoc. inqt d: Tene qd habes: ne ali⁹ accipiat coronã tuã. Si ali⁹ non est accептur⁹ nisi iste pdiderit cert⁹ est electorum numer⁹. i. non põt augeri vel minui. — Augustinus. Apoc. iij.

Ad h aũt obijciũt qdã nitẽtes ꝓbare numerũ electorum posse augeri ꝛ minui sic: Posset de⁹ nõ apponere grãm qb⁹ apponit: ꝛ posset subtrahere qb⁹ nõ subtrahit: qd si faceret vtiqꝫ dãnarent. Posset g dãnari isti q tñ saluabunt: possꝫ itaqꝫ minui electoꝝ numer⁹. Ita etiã possꝫ augeri: qꝛ posset apponi grã qbus nõ apponit per quã saluarent. Possent g saluari habita grã q tñ sine ea dãnabunt: posset itaqꝫ augeri numer⁹ electoꝝ. — Oppositio.

Quib⁹ rñdem⁹ ex ea rõne dictũ eẽ: ꝛ veꝝ esse numerũ electoꝝ nõ posse augeri vl' minui: qꝛ nõ pt vtrũqꝫ sil' esse. s. vt aliqs saluet ꝛ nõ sit pdestinat⁹ vel vt aliqs pdestinat⁹ sit ꝛ dãnet. Intelligẽtia em̃ ꝯditiõis implicite vitatẽ facit i dicto: ꝛ impossibilitatẽ in vo. Si vo simpliciter intelligat: impossibilitas non admittit: vt cũ d: pdestinat⁹ põt vel nõ põt dãnari: ꝛ reprob⁹ pt saluari. In his em̃ ꝛ hmõi locutiõibus ex rõne dicti diiudicanda est snĩa dictiõis. Alia nãqꝫ fit intelligẽtia: si p ꝯiũctiõez hec accipiant dicta: atqꝫ si p disiunctionẽ: vt supra cũ de prescia agebat ptaxatũ ẽ. Si em̃ cũ dicis pdestinatus nõ põt dãnari intelligas ita. i. non põt esse vt pdestinat⁹ sit ꝛ dãnetur verũ dicis qꝛ ꝯiunctim intelligis: falsum aũt si disiunctim vt si intelligas istũ non posse dãnari quẽ dico pdestinatũ: potuit. n. nõ eẽ pdestinat⁹: ꝛ ita dãnaretur. — Rñsio.

Quõ adhuc instant qõni. c

Veruntamen adhuc instãt: ꝛ ẜm ꝯiũctionẽ argumẽtando ita ꝓcedũt: Nõ em̃ inqunt põt eẽ vt aliqs pdestinatus sit ꝛ damnet. Vtrũqꝫ istoꝝ simul esse nõ põt: ẜ alterũ horum non põt nõ eẽ. s. quin iste sit predestinatus: ab eterno em̃ pdestinatus est: ꝛ nõ põt mõ nõ eẽ predestinatus. Cũ g impossibile sit simul vtrũqꝫ eẽ: ꝛ impossibile sit alterũ nõ eẽ videt nõ posse alterũ eẽ. s. vt damnet. Qd si est: g nõ põt esse vt nõ saluet. In huius questionis solutiõe mallẽ alios audire q docere. Dicimus tamẽ de presciẽtia similem posse moueri questionẽ. Ideoqꝫ tam hic q ibi vnã facim⁹ respõsionẽ dicentes — Solutio i q rel let magis alios audire q docere.

determinādū fore illō cui initiꝛ tota hec q̄stio. s. īpossibile ē alterꝫ istoꝝ nō eē. s. q̄n iste mō sit p̄destinatus: ab eťno em̄ iste p̄destinat⁹ ē. Distinguēdū ei est cū ait: iste nō pōt mō nō eē p̄destinat⁹: vl' nō pōt mō eē q̄n sit p̄destinat⁹ h̄ em̄ cō iūctim vl' disiūctim ītelligi pōt. Nō ei pōt eē vt ab eťno sit p̄destinat⁹: ꝛ mō nō sit p̄destinat⁹: nec pōt eē sil' vt sit p̄destinat⁹ ꝛ nō sit p̄destinat⁹: sꝫ tn̄ potuit eē ab eťno ꝙ nō eēt p̄destinat⁹ ꝛ potuit ab eťno nō eē p̄destiat⁹. Et sic ab eťno de⁹ potuit eū nō p̄destiare: ita cōcediꝛ a q̄busdā ꝙ ꝛ mō pōt de⁹ eū nō p̄destinasse. ab eťno ḡ pōt de⁹ nō p̄destinasse eū: ḡ pōt iste nō fuisse p̄destinat⁹ si ꝟo nō fuisset p̄destiat⁹ nec mō eēt p̄destinat⁹: ḡ mō pōt nō eē p̄destiat⁹ ita ꝛ de p̄scia ꝛ de p̄scitꝭ dicūt: qd̄ in actionib⁹ vl' in opationib⁹ dei ꝛ hoīm nlla ten⁹ ꝯcedūt. Ex q̄ ei alid̄ factū ē vl' dictū nō ꝯcedūt ꝙ possit nō eē vl' nō fuisse: imo īpossibile ē n̄ eē vl' nō fuisse qd̄ factū ē vl' dictū: referētes possibilitatē vl' īpossibilitatē ad nāꝫ rei existētꝭ. Cū ꝟo de p̄scia vl' de p̄destinatōe dei agiꝛ: possibilitas vl' īpossibilitas ad potētiā dei referꝛ: q̄ sp eadē fuit ꝛ ē: qꝛ p̄destiatio: p̄scia: potētia vnuꝫ ī deo ē.

Quid sit reprobatio dei: ꝛ in q̄b⁹ consideretꝛ: ꝛ quis sit p̄destinationis effectus. D

Cūqꝫ p̄destinatio sit grē p̄patio. i. diuīa electio q̄ elegit q̄s voluit ante mūdi ꝯstitutionē vt ait apl's. Reprobatio ecōuerso intelligēda ē p̄scia iniq̄tatꝭ q̄rūdā ꝛ p̄patio dānatiōis eorūdē. Sic em̄ p̄destinatōis effectus illa grā ē qua in p̄nti iustificamur atqꝫ ad recte viuēdū ꝛ in bono p̄seuerādū adiuuamur ꝛ illa q̄ ī futuro btificamur: ita r̄probatio dei q̄ ab eťno nō eligēdo q̄sdam reprobauit: ꝺm duo ꝯsideratꝛ q̄ꝝ alterꝫ p̄scit ꝛ n̄ p̄pat. i. iniq̄tatē: alterꝫ p̄scit ꝛ p̄pat. s. eťnā penā. vn̄ Aug. ad ꝓsperꝫ ꝛ hylariū: Hec inq̄t regula incōcusse tenēda ē: pctōres in pctīs p̄scitos eē nō p̄patos penā āt eē p̄patā. Prepauit ei deus (vt ait Aug. in li. d̄ bono p̄seuerātie) in p̄scia sua q̄b⁹ voluit bōa sua: ꝛ q̄buscūqꝫ donat ꝓculdubio se donaturꝫ eē p̄sciuit. Prepauit etiā deus (vt ait Fulgēti⁹) malꝭ ignē eťnū: illis vtiqꝫ q̄s iuste p̄pauit ad luenda supplicia: nec tn̄ prepauit ad faciēda pctā. Prepauit em̄ de⁹ qd̄ diuīa eq̄tas redderet: non qd̄ hūana iniq̄tas admitteret. Nō ei sic p̄pauit sctōs ad iusticiā ꝑcipiēdā: sic p̄pauit iniq̄s ad iusticiā amittēdā: qꝛ prauitatꝭ prepatoꝛ nunq̄ꝫ fuit. Sic ḡ predestiatio dei ꝓp̄e ē prescia ꝛ preparatio bn̄ficioꝝ dei: q̄b⁹ certissime liberanꝛ q̄cūqꝫ liberāꝛ: ita reprobatio dei ē prescia malicie in q̄busdā non finiēde: ꝛ prepatio pene nō termināde. Et sic predestinatiōis effect⁹ ē grē appositio: ita reprobatōis eťne q̄dāmō effect⁹ eē videꝛ obduratio. Nec obdurat deus (vt ait Aug. ad Sixtū) impꝫtiēdo maliciā: sꝫ nō imptiēdo grāꝫ sic nec digni sunt. Quibus em̄ nō īpartitur: nec digni sunt: nec merenꝛ: poti⁹ vt nō impartiaꝛ: h̄ digni sunt: hoc merenꝛ. vn̄ apl's ait: Cui⁹ vult misereꝛ de⁹ ꝛ quē vult īdurat: miscd'iaꝫ appellās predestinationē: ꝛ precipue predestinatiōis effectū. i. grē appositioneꝫ: obdurationē ꝟo grē p̄uationē. Non em̄ (vt ait Aug. ad Simplicianū) ītelligēdū ē ꝙ deus ita īduret q̄si quenq̄ꝫ peccare cogat: sꝫ tn̄ q̄busdā pctōrib⁹ miscd'iaꝫ iustificatiōis sue nō largiꝛ: ꝛ ob h̄ eos indurare diciꝛ qꝛ nō eoꝝ misereꝛ: non qꝛ impellit vt peccēt. Eoꝝ aūt nō misereꝛ: q̄bus grāꝫ nō esse prebendā eq̄tate occultissima ꝛ ab humanis sensibus remotissima iudicat: quā nō apit: sꝫ miraꝛ apl's dicēs: O altitudo diuitiaꝝ sapiē ꝛ sciē dei.

Epħ. j.

Hic diċ q̄s sit p̄destinatiōis effectus.

Hic ꝺm q̄ ꝯsidereꝛ reprobatio.

Augustinus.

Aug. de bono p̄seuerātie: capi. xlviij.

Fulgentius

Aug. in li. d̄ bono perseuerantie.

Obduratio nō effectus reprobatiōis

Aug. quō d̄icaꝛ deus obdurare.

Roſn. ix.

Roſn. xj.

Ista ē distinctio. xl. hui⁹ primi libri: in q̄ magr̄ postq̄ egit de scia dei in generali: hic incipit agere de q̄dam eius specie. s. de p̄destinatione in sp̄ali. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo ōn̄dit quid sit p̄destinatio. Secundo subdit cōpatione p̄destinationis ꝛ p̄destinatoꝝ. Tertio subiungit q̄s sit effectus tam p̄destinationis q̄ reprobationis. Primū facit a p̄ncipio huius distinctionis vsqꝫ ibi: Predestinatoꝝ nullus videꝛ posse damnari. Secūdum ab inde vsqꝫ ibi: Cunqꝫ p̄destinatio. Tertium vero vsqꝫ ad finem distinctionis. Et tn̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus p̄positionibus: quarum p̄ma est hec: Diuina p̄destinatio ē tam gratie q̄ glie p̄paratio. Hanc magister ꝓbat autoꝛitate beati Augustini: q̄ etiā ōn̄dit quomodo p̄destinatio se habeat ad p̄scientiam dicens: ꝙ p̄destinatio p̄supponit p̄scientiam: sed non ecōuerso. Cuius ratio est: quia deus nihil p̄destinauit nisi quod ip̄e scit se facturum: igiꝛ omnis p̄destinatio p̄supponit p̄scientiam: sed non econuerso omne quod deus prescit est facturus: quia omnia mala p̄scit: tn̄ nunq̄ est ea facturus: igiꝛ non omnis p̄-

scia est et pdestinatio: sed magis ecouerso. Et subdit pdestinationē esse solū respectu saluandoꝝ: presciam vero esse respectu reprobandoꝝ seu damnādoꝝ. Scḋa ꝓpō est hec: Numerus pdestinatoꝝ nō potest augeri vel minui. Hāc mgr ꝓbans dicit numerū pdestinatorum esse ideo certum: qꝛ nullus damnādus potest saluari: neqꝫ quicūqꝫ predestinatus potest damnari: quod ꝓbat autoritate be. Augustini. Deinde obijcit cōtra predicta sic: Deꝰ pōt dare grām illis quibus nō dat: et subtrahere illis q̄bus dat: quia al's non esset liber: ḡ videt̄ qꝫ numerus predestinatorum augeri possit vel minui et per ꝯsequens nō est certus. Ad qḋ mgr r̄ndens dicit qꝫ iste ꝓpositiones: pdestinatꝰ pōt damnari: p̄scitꝰ potest saluari: et alie ꝯsimiles propositiōes possunt intelligi cōiunctim vel diuisim: coniunctim si intelligantur tūc sunt false: quia designant illum posse saluari quē deus preuidit damnandū. que nunqꝫ possunt simul stare vere ratione certitudinis diuine ꝓuidentie. Si intelligant̄ diuisim: vel si predestinatus ꝯsideretur non vt predestinatus: sed vt hic homo absolute: et sic oēs tales sunt vere: qꝛ nihil aliud denotāt nisi qꝫ talis homo possit damnari et tal' saluari: quod verum est quocunqꝫ homīe denotato: eo qꝫ q̄libet inq̄tū in se est nō magis se habeat ad vnū q̄ ad reliquum. Illud ꝯsequenter magis declarat dicēs: qꝫ pdestinatꝰ inq̄tum pdestinatus nūqꝫ pōt damnari: et p̄scitus inq̄tum p̄scitus nūqꝫ pōt saluari. Unde hoc additum est inq̄tum propositionē veram facit impossibilē: et falsam reddit verā. Postea obijcit. Si predestinatꝰ inq̄tum predestinatus nō possit damnari: igit̄ cum quilibet predestinatus nō possit esse predestinatus: videtur certe qꝫ nullo modo cōcedendum sit predestinatū posse damnari. Ad qḋ respōdens mgr dicit qꝫ pdestinatus non pōt n̄ esse pdestinatꝰ. Hec ꝯiunctim itellecta ē vera qꝛ eius sensus est qꝫ ille q̄ ab eterno est pdestinatꝰ: postea non potest nō esse predestinatus. Cuius opposito dato sequeret̄ scie diuīe mutatio. Sed diuisim ipam intelligēdo est falsa: qꝛ designat qꝫ pdestinatū quē deus ab eterno potuit non predestinare: iam non posset nō pdestinare: quod est falsū: quia cum actus diuinus nō trāseat in p̄teritū. Ideo sicut quēlibet pdestinatum potuit ab eterno nō predestinare: ita pōt quēlibet modo pdestinatum nō predestinare: sed in actibus hominum qui transeūt in p̄teritum talis distinctio locum non habet. Tertia ꝓpositio est hec: Effectus predestinatōis est salutio: et reprobationis damnatio. Hāc probat magr̄ diuersis sanctorum autoritatibus: que patent in litera. Et tñ in speciali.

DI. XLI. Utrū pdestinatio et reprobatio sint ex meritis nostris.

Utrum aliquod sit meritum obdurationis et misericordie. a

I Aūt querimus meritū obduratiōis et misericordie: Obduratōis meritū inuenimꝰ: misc̄die aūt meritū nō iuenimus: qꝛ nullum est misericordie meritum ne gratia euacuet̄ si nō gratis donet̄: sed meritis reddit̄. Misereť itaqꝫ s̄m grām q̄ gratis dat̄: obdurat aūt s̄m iudiciū qḋ meritis reddit̄. Unde datur intelligi: vt sicut reprobatio dei ē nolle misereri: ita obduratio dei sit nō misereri: vt nō ab illo irroget̄ aliqd quo fit homo deterior: sed tm̄ quo fit melior n̄ eroget̄. Ex his apte ostēdit̄ qd misericordiā: quid obdurationem intellexerit apl's: et qꝛ misc̄dia nullū aduocat al's admittit meritū: obduratio vo nō est sine merito et misc̄die vbo. Hic accipit̄ predestinatio: et p̄cipue pdestinatiōis effectus: obduratiōis vo nō ipa dei eterna reprobatio: qꝛ eiꝰ nullū ē meritū: s; gr̄e p̄uatio siue subtractio: que quodammodo est reprobationis effectus. Accipitur tamen aliquando reprobatio pro obduratiōe: sicut et predestinatio pro suo effectu: qui est gr̄a apposita. Gr̄a eñ q̄ apponit̄ effectus est pdestinatiōis. Cū ergo gr̄e que apponitur homini ad iustificationem nulla sint merita: multominus et ipsius predestinationis qua ab eterno elegit deus quos voluit: aliqua pñt existere merita. Ita nec reprobationis q̄ ab eterno q̄sdā p̄sciuit futuros malos et dānādos: sicut elegit Jacob et reprobauit Esau: qḋ nō fuit ꝓ meritis eorū q̄ tūc hēbāt: qꝛ nulla hēbāt qñ nec ipsi existebāt: nec ꝓpter futura merita q̄ ꝓuideret: vel illū elegit vel illum reprobauit.

Hic summati colligit pdicta vt addat alia.

Rom. ix.

Exēplū ponit d iacob et esau dicēs qꝫ nec illū elegit nec illū reprobauit deꝰ ꝓ meritis

Opinio quorūdā in qua fuit aliquando Augustinus: sed postea retractauit. b

Opinati sunt tñ q̄dā deū iō elegisse Jacob: qꝛ talē futurum p̄sciuit q̄ in eū crederet et ei seruiret: qḋ aliqñ Aug. se sensisse dicit in li. retrac. vbi aperte ostēdit qꝫ si ꝓpter futura merita electus esset: iam non ex gratia esset electio. Nō ḡ ideo electus est a deo: qꝛ talis futurus erat: s; ex tali electione talis est factus ita dicens: Disputās ego qd elegerit deꝰ in nondum nato: cui dixit seruiturum esse maiorem et quid in eodem maiore similiter nondū nato reprobauerit ad hoc perduxi ratiocinationem vt dicerem: Nō ergo elegit deus opa cuiusqꝫ in p̄scia q̄ ipse daturus est: s; fidem elegit in p̄scia: et quē sibi crediturum esse p̄sciuit ipm elegit cui sp̄m sanctum daret vt bona opando etiā eternam vitā cōsequeret̄. Ecce hic apte dicit non ꝓpter opa eum elegisse: s; ꝓpter fidem qua eum preuidit crediturum sed quia et in fide meritum est sicuti et in opibus: hoc retractauit dicens: Nondum diligentius quesiueram nec adhuc iueneram qualis sit electio gratie: de q̄ dicit apostolus. Reliquie per electionē gr̄e salue fient: q̄ vtiqꝫ

Aug. in li. retrac.

Explanat sententiā pdictorum verborū.

Rom. xi.

nõ ex grã ſi ex meritis ꝓcedit vt iã qđ daꝛ nõ ẜm grãz ſʒ ẜm debitũ ſibi reddaꝛ poti⁹ cũ merit ꝗꝫ donet: pide qđ ↄtinue dixi. Dic ei idẽ apl's: Idẽ de⁹ ꝗ opaꝛ oĩa in oĩb⁹. Nuſqꝫ ãt dictũ eſt Deus credit oĩa in oĩbus. ac deĩde ſb iũxi: Qđ ğ credimus nr̃m ẽ: qđ vo bonuz opamur illius ẽ ꝗ credẽtibus dat ſpm̃ſctm̃: ſʒ h ꝑfecto nõ dicerẽ ſi ſcirẽ etiã ipaz fidem int dei mũera repiri ꝗ danꝛ ĩ eodẽ ſpũ. Utrũqꝫ ğ nr̃m ẽ ꝓpꝛ arbitriũ volũtat: ⁊ vtrũqꝫ datũ eſt ꝑ ſpm̃ fidei ⁊ charitat Et qđ paulopoſt dixi. Nr̃m em̃ ẽ credẽ ⁊ velle: illius ãt dare credẽtibus ⁊ volẽtibus facultatẽ bñ opandi ꝑ ſpm̃ſctm̃: ꝑ quẽ charitas dei diffundiꝛ in cordib⁹ nr̃is. verꝫ eſt ꝗdẽ ſʒ eadẽ regula ẽ: ⁊ vtrũqꝫ ipi⁹ eſt: qꝛ ipſe ꝑpat volũtatẽ: ⁊ vtrũqꝫ noſtrũ: qꝛ nõ fit niſi volẽtib⁹ nob: ğ ⁊ meritũ fidei de miſcdia dei venit. Non ğ ꝓpꝛ fidẽ vl aliꝗ merita elegit de⁹ aliqs ab eťno: vl appoſuit grãz iuſtificationis in tpe: ſʒ gratuita bonitate ſua elegit vt boni eſſent. vñ Aug. ĩ li. de ꝑdeſti. ſan. Non qꝛ futuros nos tales eſſe ꝑſciuit iõ elegit: ſʒ vt eſſem⁹ tales ꝑ ipaz electionem grẽ ſue: ꝗ gratificauit nos in dilecto filio ſuo.

j. Cor. xij.

Retractatio.

Auguſtinus

His videtur contrariũ qđ alibi ait Auguſtinus. c

His tñ aduerſari videꝛ qđ dic Aug. ſup Malachiã ꝓphetã vbi ſcp̃tũ ẽ: Jacob dilexi Eſau aũt odio habui. Cui vult inꝗt miſereꝛ deus ⁊ quẽ vult ĩdurat: ſʒ h voluntas dei ĩiuſta eẽ nõ põt. Uenit ei de occultiſſimiſ merit: qꝛ ⁊ ipi pctõres cũ ꝓpꝛ gñale pctm̃ vnam maſſam fecerũt: tñ nõnll'a int eos ẽ diũſitas. Precedit ğ aliꝗd in pctõribus: ꝗ ꝗuis nõduz ſint iuſtificati digni efficianꝛ iuſtificatiõe. Et itẽ ꝑcedit in alijs pctõrib⁹ ꝗ digni ſunt obtuſiõe. Ecce h videꝛ Aug. dicere ꝙ ⁊ ipa dei volũtas ꝗ alios eligit alios reprobat ex merit ꝓueiat: ſʒ occultiſſimiſ. i. ꝙ ꝑ merit alios voluerit eligẽ: alios reprobare: ⁊ ꝙ ꝑ meritis alijs apponiꝛ grã iuſtificatõis: alijs ñ vñ obtũdunꝛ. Sʒ ꝗd ĩtelligẽ voluerit ĩgraꝛ: niſi forte h dicaꝛ intellexiſſe qđ ſupra dixim⁹ eũ retractaſſe. Nã ibidẽ etiã ꝗdã alia ↄtinue ſbdit ꝗ ĩ li. retrac. apte retractat qđ vtrũqꝫ legẽti patẽbit. Uñ veriſile ẽ in ꝑmiſſis etiã h retractaſſe. Quidã tñ ex eo ſenſu accipiunt fore dictũ: nõ qꝛ aliꝗs ꝑdeſtieꝛ ꝑ merit vl iuſtificatõis graz mereaꝛ: ſʒ qꝛ aliꝗ nõ adeo mali ſunt vt mereanꝛ ſibi graz nõ imptiri. Nullus ei dei ğtiã mereri pt ꝑ quã iuſtificaꝛ: pt tñ mereri vt ñ apponaꝛ vt penit⁹ abijciaꝛ. Et ꝗdẽ aliꝗ in tm̃ ꝓfundũ iniꝗtat deuenerũt vt h mereanꝛ: vt h digni ſint alij vo ita viuũt vt ſi ñ mereaꝛ graz iuſtificatiõis: nõ tñ merenꝛ oĩno repelli ⁊ graz ſibi ſbtrahi. Hocqꝫ dixit in ꝗbuſdã ꝑcedẽ ꝗ digni ſint iuſtificatõe: ⁊ ĩ alijs ꝗ digni ſint obtuſiõe ſʒ h friuolũ ẽ.

Auguſtinus Malach. j. Rom. ix.

Pöt dici hoc retractaſſe

Pöt tñ ex tali ſenſu dictũ intelligi.

Opinio ꝗrũdaz falſa de occultis dei differentiũ carnaliter. d

Multi vo de iſto ꝑfundo ꝗrẽtes reddẽ rõnẽ atꝫ ẜm coiecturas cordis ſui iſcrutabilẽ altitudinẽ iudicioꝝ dei cogitare conãtes ĩ fabulas vãitat abierť dicẽtes: ꝙ aĩe ſurſuz ĩ celo peccãt: ⁊ ẜm pctã ſua ad corpora ꝑ merit dirigũꝛ ⁊ dignis ſibi ꝗſi carcerib⁹ ĩcludũꝛ. Jeťt hi tales poſt cogitatões ſuas ⁊ volẽtes diſputare đ dei ꝓfũdo vſi ſũt ĩ ꝓfũdũ dicẽtes aĩas in celo añ ↄũſatas ⁊ ibi aliꝗd boni vl mali egiſſe: ⁊ ꝑ merit ad corpa ťrena detruſas eẽ. Hoc ãt reſpuit catholica fides ꝓpꝛ euidẽtẽ apl'i ſniaz ꝗ ait: Cũ nõdũ nati eſſent: aut aliꝗd bõi vl mali egiſſent ⁊c̃. Melior eſt ğ fideľ ĩgrãtia ꝗꝫ temeraria ſcĩa. Elegit ğ eos ꝗs voluit gratuita miſcdia: nõ qꝛ fideles futuri erãt: ſʒ vt fideles eẽnt eiſqꝫ grãm dedit: ñ qꝛ fideles erãt ſʒ vt fieret. ait em̃ apl's: Miſcdiaz ↄſecut⁹ ſum vt fideľ eſſem: ñ ait: qꝛ fideľ erã. Daꝛ ꝗdẽ ⁊ fideli: ſʒ data ẽ etiã ꝑus vt eẽt fideľ. Jta etiã reprobauit ꝗs voluit nõ ꝓpꝛ futura merita ꝗ ꝑuideret: veritate tñ rectiſſima ⁊ a nr̃is ſenſibus remota.

Aug. de verbis apoſtoli.

Rom. ix.

j. Cor. vij. Aug. in li. retracta.

Queſtio. e

Sʒ ꝗriť vtꝝ ſic dr̃ elegiſſe ꝗſdã vt boni fierent ⁊ fideles ita etiã ↄcedi debeat reprobaſſe ꝗſdã vt mali eẽnt ⁊ ĩfideles: ⁊ obdurare vt peccẽt: qđ nll'atenus ↄcedi optet. nõ em̃ reprobatio ita ẽ cã mali ſicut ꝑdeſtinatio ẽ cauſa boni: neqꝫ obduratio

Reſponſio

ita facit hoīem malum: queādmoduū misericordia facit bonum.

An ea que semel scit deus vel p̄scit semꝑ sciat et presciat: et semꝑ scierit vel prescierit. f

Preterea conside

rari opꝫtet: vtꝝ ea oīa q̄ sel' scit vel p̄scit deus sꝑ sciat ꝛ scierit: ac p̄sciat ꝛ p̄scierit: an olim scierit vl' p̄scierit qđ mō nō scit vl' p̄scit. De p̄scia p̄mo rn̄dem⁹ dicētes multa eū p̄scisse q̄ mō nō p̄scit. cū em̄ ei⁹ p̄scia n̄ sit nisi đ futuri: ex q̊ illa q̄ futura erāt p̄ntia fiūt vel p̄tereūt: ꝟ dei p̄scia esse desinūt: ꝟ scia ꝟo sꝑ sunt. Presciuit g̊ de⁹ oīa ab et̄no q̄ futura erāt: neqꝫ p̄scire desinit nisi cū futura esse desinūt. Neqꝫ cū p̄scire desinit aliq̄ q̄ an̄ p̄sciebat minus ea noscit q̄ꝫ an̄ cog̊scebat. Nō em̄ đꝛ ex defectu scie diꝙ aliq̄ p̄scierit aliqn̄ q̄ mō non p̄sciat ꝟ ex rōne ꝟbi qđ ē p̄scia. Prescire em̄ ē an̄ scire aliq̄d q̄ꝫ fiat. Ideoqꝫ nō potest dici deus prescire: nisi ea que futura sunt.

De p̄scia p̄ius rn̄det dicēs deum nō semper prescire q̄ oliꝫ presciuit.

Hic de scientia dicēs deum semper scire que semel scit. g

De scientia autez

aliter dicim⁹. Scit em̄ de⁹ sꝑ oīa q̄ aliqn̄ scit oēm em̄ sciam quā aliqn̄ hꝫ sꝑ habuit ꝛ hꝫ ꝛ hēbit. Ad ꝟ aūt oppōit̄ ita: Olim sciuit hūc hoīeꝫ nascituꝝ q̄ nat⁹ ē: mō nō scit eū nascituꝝ. Sciuit g̊ aliq̄d qđ mō nō scit. Itē sciuit mūdū esse creandū: mō nō scit eū eē creādū. aliq̄d g̊ sciuit qđ mō nō scit: ꝛ alia hmōi infinita dici p̄nt. Sed ad ꝟ dicim⁹ ꝙ idē de natiuitate hui⁹ hois et mūdi creatiōe nūc etiā scit qđ sciebat an̄q̄ꝫ fierēt: lꝫ tūc ꝛ nūc hāc sciam ei⁹ diuersis exp̄mi ꝟbis oportet. Nā qđ tūc futuꝝ erat: nūc p̄teritū est. Ideoqꝫ ꝟba cōmutāda sunt ad ip̄m designādum. Sicut diuersis t̄pibus loq̄ntes eādē diē mō ꝑ hoc aduerbiū cras designam⁹ dū adhuc futura ē: mō ꝑ hodie dū p̄ns ē: mō ꝑ heri duꝫ p̄terita ē: Itaqꝫ an̄q̄ꝫ crearet̄ mūdus sciebat de⁹ hūc creādū: postq̄ꝫ creat⁹ est scit eū creatū. nec est ꝟ scire diuersa: ꝟ om̄ino idē de creatiōe mundi. Sicut antiqui patres crediderūt xp̄m nascituꝝ ꝛ morituꝝ nos aūt credim⁹ eū natū ꝛ mortuū: nec tn̄ diuersa credim⁹ nos ꝛ illi: ꝟ eadeꝫ. Tp̄a em̄ (vt ait Aug.) variata sunt: ꝛ iō verba sunt mutata nō fides. Indubitanter g̊ teneam⁹ deū sꝑ oīa scire que aliqn̄ scit.

Oppositio.

Solutio.

Augustinus.

Ista est distinctio. xlj. huius primi libri: In qua mgr̄ postq̄ꝫ egit q̄d sit p̄destinatio ꝛ quis sit effectus eius: inq̄rit de cā ipsius. Et tria facit. Nam primo ponit sn̄iam veritatis. Secundo elidit falsitatē. Tertio cōcludit ꝙ nulla mutatio fit in scia deitatis. Primū facit a principio distinctōis vsqꝫ ibi: Opinati sunt tn̄ quidam. Secundum abinde vsqꝫ ibi: Preterea considerari oportet. Tertiuꝫ vsqꝫ ad fineꝫ distirctionis. Et tm̄ in gn̄ali. In sp̄ali sn̄ia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus: quaruꝫ p̄ma est hec: Predestinatio nō cadit sub merito: sic obduratio. Hāc mgr̄ ꝓbās dicit ꝙ obdurationem cadere sub merito: ibi noīe obdurationis non intelligit ip̄aꝫ diuinā p̄sciam q̄ ab eterno est: iō nullā potest habere cām: sed intelligit per eā subtractionem vel carentiā gr̄e quā quidā suis pctis merētur qualiter nō est de predestinatione que nec quo ad illud qđ in eo eternū est. s. diuinā electionē: nec quo ad illud qđ in ipsa t̄pale est. s. gr̄e appositionē p̄ōt mereri: saltē intelligēdo quo ad primaꝫ gratiam que sub ꝓprio merito nō existit. Scd̄a ꝓpositio est hec: De⁹ ꝓpt̄ nulla futura merita vel demerita: sed libere ab eterno elegit vel reprobauit. Hanc magister ꝓbās ponit opinionem quorundam: qui opinati sunt ꝙ ꝓpter futura merita aliq̄ p̄destinātur vel reprobant̄ a deo. Et ad hoc inducit auctoritates be. Augustini quibus viđꝛ dicere ꝙ futura fides in Iacob fuit causa sue p̄destinationis: sed vt dicit mgr̄ hoc btūs Aug. postea retractauit. Et postremo addit ꝙ reprobatio dei nō est cā pcti: sꝫ p̄destinatio eius est cā boni. ꝛ in. viij. c. ponit exp̄sse sn̄iam hui⁹ ꝓpositōis

Tertia ꝓpositio est hec: Q licet de⁹ oīa sciat que prius sciuit: nō tamē p̄scit q̄ p̄sciuit. Hāc ꝓbās magister querit an scia dei possit diminui. Et respōdet ꝙ p̄scia p̄ōt diminui: sed nō scia. Multa em̄ deus p̄sciuit q̄ mō nō p̄scit: qꝛ nō sunt futura: sed qđ sciuit scit. Postea obijcit in contrariū sic. Deus sciuit me nascitturū ꝛ mūdum creandū ꝛ hoc modo nescit: ergo non oīa que sciuit scit. Et respōdet ꝙ omneꝫ rē quam deus sciuit scit. Et argumentū ꝓcedit diuersimode quo ad modū sciendi qui importat̄ per enūciabilia. Et tm̄ in sp̄ali.

De oīpotētia dei vbi pri⁹ cōsiderat̄ quare dicat̄ omnipotēs. a

Unc đ omni

n

potētia dei agendū est: vbi prima ꝯsideratio occurrit quō vere de⁹ dicat̄ oīpotens: an qꝛ oīa possit: an tm̄ qꝛ ea possit q̄ vult. Q em̄ de⁹ oīa possit plurib⁹ auctib⁹ cōprobat̄. Ait em̄ Aug. in li. q. veteris ac noue legis. Oīa q̄dē p̄t deus: ꝟ nō facit nisi qđ ꝯuenit ꝟitati eius ꝛ iusticie. Idē in eodē. Potuit de⁹ cūcta facere simul: ꝟ rō ꝓhibuit. i. volūtas. Rōnē nempe ibi volūtateꝫ dei appellauit: qꝛ dei volūtas rōnabilis est ꝛ eq̄ssima. Fatēdum est ergo deū oīa posse.

DI. XLII
De potētia di in cōpatiōe ad possibilia que potest.

Augustinus.

Quomodo dicat̄ de⁹ omnia posse cū nos multa possumus q̄ ipse non potest. b

Sed q̄rit̄ quomō

oīa posse dicat: cū nos q̄dā possim⁹ q̄ ipē nō pōt. Nō pōt enī ābulare: loq̄ ⁊ hm̄oī q̄ a nā diuinitatꝭ sunt penit⁹ aliena: cū hoꝝ instr̄a nullaten⁹ hr̄e q̄at incorpea ⁊ simplex suba. Quib⁹ id rn̄dē dū arbitror ꝙ hm̄oī actiões ābulatio scȝ ⁊ locutio ⁊ hm̄oī a dei potētia aliene nō sunt sȝ ad ipāȝ ptinēt. Licet enī hm̄oī actões in se de⁹ hr̄e nō possit nō enī pōt ābulare vł loq̄ ⁊ hm̄oī: eas tn̄ in creaturꝭ pōt opari. facit eī vt hō ābulet ⁊ loquat ⁊ hm̄oī. Nō ḡ p istas actiones diuīe potētie detrahit aliq̄d: q̄ꝛ ⁊ hoc pōt facere omps.

Responsio

De alijs obijcit. c

Sȝ sūt alia q̄dā q̄ de⁹ nl̄laten⁹ facē pōt: vt pctā. Nō enī pōt mētiri: nō pōt peccare: sȝ nō iō oīpotētie dei ī aliq̄ ꝺtrahit vł derogat. si peccare n̄ posse ꝺr q̄ꝛ n̄ eēt ħ potētie sȝ ifirmitatꝭ. Si eī ħ posset omps non esset. Nō ḡ ipotētie sȝ potētie iputandū ē ꝙ ista nō pōt. vn̄ Aug. in. xv. li. ꝺ tri. Magna inq̄t dei potētia ē n̄ posse mētiri. Sūt eī q̄dā q̄ in alijs reb⁹ potētie deputāda sunt: in alijs ꝟo minime: ⁊ q̄ ī alijs laudabilia sūt: ī alijs ꝟo rephēsibilia sunt. Nō ḡ iō de⁹ minus potēs ē: q̄ꝛ peccare nō pōt cuȝ omps nullatenus possit esse qui hoc pōt.

Soluit Augustinus

Itē de alijs opponit. d

Sūt etiā et alia q̄dā q̄ de⁹ n̄ pt vn̄ videt n̄ oīa posse: n̄ eī pōt mori vł falli. vn̄ Aug. ī li. ꝺ simbolo. De⁹ ops nō pōt mori: nō pōt falli: nō pōt miser fieri: non pōt vinci. Hec vtiq̄ȝ ⁊ hm̄oī absit vt possit ops. si em̄ hm̄oī passionib⁹ atq̄ȝ defectib⁹ subijci posset: ops minime foret. Et ideo mōstrat ops: q̄ꝛ ei hec ꝓpinq̄re nō valēt pōt tn̄ hec in alijs opari.

Augustinus.

Q omnipotentia dei ꝯm duo consideratur. e

Hic ergo diligent̄ ꝯsiderātib⁹ oīpotētia ei⁹ ꝯȝ duo apparet. s. ꝙ oīa fac̄ q̄ vłt ⁊ nihil oīno patit ꝯm vtrūq̄ȝ de⁹ ops ꝟissime p̄dicat: q̄ꝛ nec aliq̄d ē q̄ꝺ ei ad patiēdū corruptionē iferre valeat: nec aliq̄d ad faciendū ipedimētū afferre. Māifestū ē ita ꝙ deū oīno nihil posse pati ⁊ oīa facē posse p̄ter ea sola q̄b⁹ ei⁹ dignitas lederet: eiusq̄ȝ excellētie derogaret: ī q̄ tn̄ nō ē min⁹ ops. Hoc eī posse n̄ eēt posse: sȝ nō posse. Nemo ḡ deū ipotētē in aliq̄ dicere p̄sumat: q̄ oīa pōt q̄ posse potētie ē: ⁊ inde vere dicit ops.

Quibusdā autoritatibus tradit ꝙ dicit oīno oīpotens: q̄ꝛ potest quicquid vult. f

Ex q̄busdā tn̄ autoritatib⁹ tradit ideo vere dici ops: q̄ꝛ q̄cq̄d vult pōt. vn̄ Aug. in enchiri. Nō ob aliud veracit vocat ops nisi q̄m q̄cq̄d vult pōt: nec volūtate cuiuspiā creature volūtatꝭ oīpotētꝭ ipedit effect⁹. Idē in lib. ꝺ spū ⁊ lr̄a. Nō pōt de⁹ facere iiusta: q̄ꝛ ipē ē sūma iusticia ⁊ bōitas. Ops ꝟo ē nō ꝙ possit oīa facere: sed q̄ꝛ pōt efficere q̄cq̄d vult: ita vt nihil valeat ei⁹ volūtati resistē q̄n cōpleat aut aliq̄ mō ipedire eādē. Johānes Chrys. ī omel. q̄dā ꝺ expositione simboli ait: Ops ꝺr de⁹: q̄ꝛ posse illi⁹ nō pt iueniri n̄ posse: dicēte ꝓpha: Oīa q̄cūq̄ȝ voluit fec. Ipē ē ḡ ops vt totū q̄ꝺ vult possit. vn̄ apłs: Ei⁹ inq̄t volūtati q̄s resistit? His autoritatib⁹ videt on̄di ꝙ de⁹ ex eo tm̄ dicat ops ꝙ oīa pōt q̄ vult: nō q̄ꝛ oīa possit.

Augustinus

Johes Chri.

Ps. cxiij. Rom. ix.

Determinatio p̄missarum autoritatum. g

Sȝ ad hoc p̄t dici ꝙ Aug. vbi dic: Ops nō ꝺr ꝙ oīa possit ⁊c. tā ample ⁊ ḡnalit accepit oīa vt etiā mala icluderet q̄ deus nō pōt nec vult. Nō ḡ negauit eū posse oīa q̄ ꝯuenit ei posse. Silr̄ cū dic: nō ob aliꝺ ꝟacit ꝺr ops nisi q̄m q̄cq̄d vult p̄t: nō negat eū posse etiā ea q̄ n̄ vłt: sȝ adūsus illos q̄ dicebāt deū mł̄ta velle q̄ n̄ poterat: affirmat eū posse q̄cq̄d vłt: ⁊ ex eo vere dici oīpotētē n̄ ob aliꝺ: q̄ꝛ p̄t q̄cq̄d vult. Sȝ caue quō itelligas pōt q̄cq̄d vult. An q̄cq̄d vult se posse: an q̄cq̄d vult facē: an q̄cq̄d vult fieri. Si enī dicas iō oīpotentē vocari: q̄ꝛ pōt q̄cq̄d vult se posse: ḡ ⁊ Petr⁹ silr̄ ops dici pōt: vel q̄libet sctoꝝ btoꝝ: q̄ꝛ pōt q̄cq̄d vult se posse: ⁊ pōt facere q̄cq̄d vult se facere. Nō enī vult facere nisi q̄ꝺ fac: nec posse nisi q̄ꝺ pōt: sȝ nō pōt facere q̄cquid vult fieri. Vult enī sal-

Quō itelligendū sit quicquid vult

uos fieri q̄ saluādi sunt: verū tm̄ eos saluare nō valet. Deus aūt q̄cq̄d vult fieri pōt facere. Si em̄ vult aliq̄d fieri p se: potest illud facere p se: et per se facit sicut celum et terram per se fecit: quia voluit. Si aūt vult fieri per creaturā, ⁊ per eā operat̄ sic per homines facit domos ⁊ hm̄oi artificialia: ⁊ deus quidē ex se ⁊ p se pōt. Homo aūt vel angelus q̄tumcū q̄ beatus est nō est potens ex se vel per se.

Oppositio. b

Sz forte dices nec dei filius pōt a se: nec spūssanctus: ẞ solus pr̄. Ille em̄ pōt a se q̄ est a se: filius aūt q: nō est a se sed a patre: nō pōt a se sed a patre: ⁊ spūssanctus ab vtroq̄. Solutio. Ad qd̄ dicimus q: licet fili⁹ nō possit a se: nec operetur a se: potest tm̄ ⁊ opat̄ p se: sic ⁊ spiritussanct⁹. vnde Hylarius in li. ix. de tri. Hylarius. Nature inq̄t cui cōtradicis heretice hec vnitas ē: vt ita p se agat fili⁹: ne a se agat ⁊ ita nō a se agit vt p se agat. Per se āt dr̄ agere ⁊ potēs eē q: naturalē hz potentiā eandē quā ⁊ pr̄ q̄ potēs est et opatur sed q: illā hz a patre: nō a se: ideo a pr̄e non a se dr̄ posse ⁊ agere. Hō aūt vel angel⁹ gratuitā habet potētiā qua potēs est. Ideo ergo vere ac p̄pe de⁹ trinitas om̄ipotēs dicit̄: q: per se: id est naturali potētia potest quicquid vult fieri: ⁊ q̄cquid vult se posse. Nihil enim vult fieri qd̄ non possit facere p se vel p creaturas ⁊ nihil vult se posse: quod nō possit: ⁊ om̄e qd̄ vult fieri vult se posse: sed nō om̄e qd̄ vult se posse vult fieri. Si em̄ vellet fieret: quia voluntati eius nihil resistere possit.

Hic plene ostēdit q̄re de⁹ oīpotens dicat̄.

Ista est distinctio. xlij. huius primi libri: in qua mgr̄ postq̄ egit d̄ sciā dei: incipit agere de potētia eius. Et tria facit. Nā primo inquirit an de⁹ sit om̄ipotēs: ⁊ vnde omnipotēs dicatur Scd̄o subdit determīatiōnē questionis mote. Tertio soluit inducta ⁊ ɔfirmat sententiā prius datam. Prima duo facit in. j. ca. Tertiū v̄o in sequētibus Et tm̄ in generali. In speciali sn̄ia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ p̄ma est hec: Deus dicit̄ omnipotēs: q: oīa que possunt esse potest efficere. Scd̄a ꝓpositio est hec: Aliquē posse oīa q̄ vult se posse: nō videt̄ ad rationem om̄ipotentie sufficere. Tertia ꝓpositio est hec: De⁹ simplicit̄ pōt efficere q̄cq̄d ē factibile. Has ꝓpositiōes mgr̄ omnes ꝓbat determinando hāc questiōnē. s. vtrum deus dicat̄ omnipotēs. s. ideo aut quia potest omnia simpliciter: aut quia pōt omnia tm̄ q̄ vult. Et q̄ nō dicat̄ omnipotēs eo q̄ oīa pōt simpliciter: arguit ex h̄ q̄ non pōt ambulare: loqui: vinci: falli: et peccare. Et q̄ dicat̄ omnipotēs: q: pōt omnia que vult: arguit diuersis autoritatibus doctoꝝ. Et respondet q̄ nō est dicendus ideo omnipotens: q: pōt omnia que vult: quia si hoc sufficeret tunc quilibet sanct⁹ i celo posset dici oīpotēs: eo q̄ q̄libet talis pōt q̄cq̄d vult: sed ideo deus dicēdus est om̄ipotēs: q: potest om̄ia simpliciter que cadūt sub potētia actiua. Ad argumentū primum de ambulatione ⁊ locutiōe dicit: q̄ ista potentiā dei nō euacuant: q: licet illa de⁹ nō possit oīa p se: pōt tn̄ illa in nobis ⁊ per nos. De peccare mentiri ⁊ mori dicit hm̄oi nō arguere ipotentiā i deo: eo q̄ talia facere nō sit potētie sed magis infirmitatis ⁊ insufficiētie. Ad scd̄m argumētū scȝ ad autoritates q̄bus ꝓbat̄ ideo deuȝ dici oīpotentē: quia potest omnia que vult: dicit q̄ non ideo deus debeat dici omnipotens: quia si hoc sufficeret tūc quilibet beatus in celo posset dici oīpotēs: cum possit q̄cq̄d velit. Et ille autoritates non aliud dicere intedūt: nisi q̄ voluntas dei non possit impediri. Et subdit postea q̄ licet solus pater dicat̄ oīpotēs a se: q: a nullo habeat om̄ipotētiaȝ: filius ⁊ spūssanctus non possunt dici omnipotentes a se: eo q̄ om̄ipotentiā ab alio acceperūt: possunt tamē dici omnipotentes per se: quia per suam naturam sunt omnipotentes. Et tm̄ in speciali.

Opinio quoꝛundā dicentiū deū nil posse nisi quod facit. a

DI. XLIII De potētia dī in cōpatōe ad q̄ntitatē: ostendēs ei⁹ imensitatē siue q̄tuȝ deus possit.

Quidaȝ tamē de suo sensu gloriātes: dei potentiā sb̄ mensura coartari conati sunt. Cū em̄ dicūt: huc usq̄ pōt de⁹: ⁊ nō amplius: q̄d hoc ē aliud q̄ eius potētiā q̄ infinita est concludere ⁊ restringere ad mēsurā. Aiūt em̄: nō pōt de⁹ alid̄ facere q̄ facit: nec melius facere id qd̄ facit nec aliq̄d p̄termittere de his q̄ facit. Istā q̄ p̄mā suā opinionē v̄isimilib⁹ argumētis causisq̄ cōmēticijs necnō ⁊ sacrarum autoꝛitatū testimonijs munire conant̄ dicētes: Nō pōt deus facere nisi qd̄ bonuȝ ⁊ iustū est fieri: nō ē aūt iustū ⁊ bonū fieri ab eo nisi qd̄ facit. Si ei alid̄ iustū ē ⁊ bonū eū facere q̄ fac̄: nō ḡ fac̄ oē qd̄ iustuȝ ē ⁊ bonū eū facere: ẞ q̄s audeat h̄ dicere?

Ratio illoꝛum prima.

Secunda ratio. b

Addunt etiā non pōt facere nisi qd̄ iusticia ei⁹ exigit: sȝ nō exigit ei⁹ iusticia vt faciat nisi qd̄ facit: nō ḡ pōt facere nisi qd̄ facit. Eadēq̄ iusticia exigit: vt id nō faciat qd̄ nō fac̄. nō autem pōt facere ɔtra iusticiā suā. non ergo pōt aliquid eoꝝ facere que dimittit.

Responsio ad prius dictū. c

His autem respōdemus duplicē verboꝝ intelligētiā apeniētes ⁊ ab eis iuoluta euoluētes sic: Nō pōt de⁹ facere nisi qd̄ bonū ē ⁊ iustū. i. nō pōt facere nisi illd̄ qd̄ si faceret bonū ⁊ iustū eēt: veꝝ est: ẞ m̄lta pōt facere q̄ nō bo-

na sũt nec iusta q: nec sũt nec erũt nec bñ fiũt: nec fient: q: nunq̃ fiet. Itẽ qđ scđo ꝓpositũ fuit: nõ pt facere nisi qđ iusticia sua exigit: ⁊ ñ põt id facere qđ iusticia sua exigit vt nõ fiat. Dicim⁹ q: exactiõis ver bũ đ đo ꝯgrue nõ đ: nec ꝓꝑe accipit. et i illis locutiõib⁹ duplex ẽ sensus. Si eñ in telligas nõ põt facere nisi qđ sua iusticia exigit. i. nisi qđ volũtas sua iusta vult fal sum dicl. Iusticia eñ ipi⁹ dei eq̃ssima vo lũtas accipit: q̃liter accipit Aug. illa ver ba dñi in Gen̄. loquentis ad Loth. (Nõ possũ q̃cq̃ facere donec illo introeas) ex poneñ: ñ posse inq̃t se dixit: qđ sine dubio poterat p potẽtiã s̃ nõ poterat p iusticiã: q̃si poterat q̃dẽ: s̃ nõ volebat: et illa volũ tas iusta erat. Si ṽo p h̃ ṽba intelligi eũ ñ posse facẽ: nisi illđ qđ si fieret iusticie ei⁹ ꝯueniret: ver̃ dicis. Silr distingue illđ. Nõ põt facere qđ sua iusticia exigit vt ñ fiat. i. nõ põt facere id qđ ipe q̃ est sum ma iusticia nõ vult facere falsum est. Si aũt his ṽbis intelligas eũ nõ posse facere id qđ iusticie ei⁹ ꝯuenire nõ pt ver̃ dicl.

Responsio ad id qđ secundo dictum est.

Gen̄. xix.

Tertia illorum ratio. D

Addunt quoq; ⁊ alia dicẽtes: Nõ põt de⁹ facere nisi qđ de bet. nõ autẽ debet facere nisi qđ facit. Si eñ debet alia facere: nõ g̃ facit omne qđ debet. Si ṽo fac oĩe qđ dz: nec põt facẽ nisi qđ debz: nõ g̃ põt facere nisi qđ facit Itez. aut dz dimittere qđ dimittit ne faci at: aut nõ dz. Si nõ dz nõ recte dimittit. Si ṽo dz dimittere: g̃ non debet facere. Si aũt nõ debet nec decet: nõ optet eũ fa cere: ⁊ si nõ decet nec oportet euz facere g̃ nõ põt facẽ: nõ g̃ põt facẽ: nisi qđ facit nec põt illud dimittere qđ facit q̃n faciat: q: dz illđ facere ⁊ qđ dz facere: nõ põt illđ di mittere. Sz vt mihi videt h̃ verbũ dz ve nenũ hz. Multiplicẽ eñ ⁊ inuolutã con tinet itelligẽtiã: nec deo ꝓꝑe cõpetit q̃ nõ ẽ debitor nob: nisi forte ex ꝓmisso. Nos ṽo ei debitores sum⁹ ex cõmisso. Ut autẽ venenũ euacuet: distigue ṽbi sensũ. Nõ põt deus facẽ nisi qđ dz. i. nisi qđ vult fal sum est. Sic eñ põt ipe dici debere aliq̃d q: vult illud. Si aũt dicat nõ põt nisi qđ dz. i. nõ põt nisi illđ qđ si faceret ei bñ cõ ueniret: ver̃ ẽ. Addũt q̃ꝫ illi dicẽtes ni hil facit aut dimittit nisi optima ⁊ rõnabi li causa: licet nobis occulta sit: s̃m quam oportet eũ facere ac dimittere: q̃ fac vl' di

Responsio.

Quarta illor̃ ratio.

mittit. Ratio eñ penes eũ est q̃ illa fac et illa dimittit: q̃ rõ et̃na ẽ ⁊ sp manẽs: ꝑter quã nõ põt aliq̃d facere vel dimittẽ. Illa g̃ manẽte nõ pt qđ facit dimittere: nec qđ dimittit facere: ⁊ ita nõ põt facere nisi qđ facit. Et ad hoc rñdem⁹ ambiguitatez lo cutionis determinãtes. Cũ eñ dz rõ vel causa optima penes deuz est q̃ facit cũcta q̃ facit: et dimittit ea q̃ dimittit: ver̃ qui dẽ est: q: in eo volũtas est equissima et re ctissima q̃ facit ⁊ dimittit q̃ vult: ꝯtra quã facere nõ põt: nec ꝑter eã facere põt. Nec vtiq̃ ꝯtra eã faceret nec ꝑter eã si ea q̃ fa cit dimitteret vel q̃ dimittit faceret: sz ea dẽ manẽte rõne ⁊ causa alia potuit facere et ista dimittere. Licet g̃ rõ sit penes euz q̃ alia facit ⁊ alia dimittit: põt tñ s̃m ean dẽ rõnẽ ⁊ dimittẽ q̃ facit: ⁊ facere q̃ dimit tit. Ipsi etiã addũt: Ratio est eũ facere q̃ facit: ⁊ nõ alia: ⁊ nõ põt facẽ nisi qđ rõ est eũ facẽ: ⁊ ita nõ põt facẽ nisi qđ facit. Itẽ rõ est eũ dimittere q̃ dimittit: ⁊ nõ põt nõ dimittere qđ rõ est eũ dimittere: et ita nõ põt nõ dimittẽ qđ dimittit. Et ad h̃ di cim⁹ locutiões ambiguas esse: ⁊ iõ deter minãdas. Si eñ cũ dz nõ põt facere nisi qđ rõ est eũ facẽ intelligas eũ nõ posse fa cere nisi ea q̃ rõnabilia sunt ⁊ ea q̃ si fierẽt rõnabilia eẽnt: ver⁹ ẽ sensus. Si aũt itel ligas eũ ñ posse facẽ alia rõnabilia ⁊ bõa: nisi ea q̃ vult ⁊ fac. falsus ẽ intellect⁹. Itẽ aliud adiũgũt dicẽtes: Si põt de⁹ aliđ fa cere q̃ꝫ facit: põt g̃ facẽ qđ nõ ꝑsciuit: et si põt facẽ qđ nõ ꝑsciuit: põt sine ꝑscia opa ri: q: oĩe qđ factur̃ se ꝑsciuit fac: nec fac aliq̃d qđ nõ ꝑsciuit. Qđ si ꝑter sciaz eius aliq̃d fieri ipossibile ẽ: oẽ g̃ qđ ꝑscitũ ẽ fie ri necesse ẽ: g̃ aliud fieri q̃ꝫ fit nulla rõe pos sibile est: g̃ nõ potest a deo fieri nisi qđ fit. Hec aũt questio đ ꝑsciẽtia facile determi nari potest p ea que superius dicta sunt cum de prescientia ageretur.

Responsio.

Adhuc ad dũt q̃stione.

Responsio.

Alia illor̃ ra

Hec q̃stio ex dictis facile terminatur.

Autoritatibus vtunt in assertio nem sue opinionis. E

His aũt illi scruta tores q̃ defecert scrutãtes scrutinia: sctõr̃ annectũt testimonia. Dicit eñ Aug. i li. đ simbolo. Hoc solũ ñ põt de⁹ qđ nõ vult p qđ videt non posse facere aliq̃d nisi qđ vult: s̃ nõ vult nisi qđ fac: et ita videt nõ posse nisi qđ facit. Illud aũt ita intelligẽ dũ est. Id solũ nõ põt de⁹ qđ nõ vult: scz se posse. Idẽ i. vij. li. cõfes. ad deũ loq̃ns

Augustinus.

Quõ itelligẽda sit autoritas.

ait: Nec cogeris inuit⁹ ad aliq̄d: q2 volūtas tua nō ē maior q̄ potētia: eēt aūt maior: si teipō tuipē maior eēs. Ex h̄ videt q̄ de⁹ nō possit pl'a q̄ vult: sicut non vult pl'a q̄ pōt. Sicē eñ volūtas ñ ē maior potētia: ita nec potētia maior ē volūtate Jō q̄ sicut plura nō vult q̄ pōt: ita eñ nō pl'a posse q̄ velle dicūt. Sz ad hoc dicim⁹ q2 nec volūtas potētia: nec potētia volūtate maior ē: q2 vna ꝛ eadē res ē potētia ꝛ volūtas. s. ipe de⁹: q̄ eēt maior seipō: si volūtas maior esset potētia: vel potētia voluntate. Nec hac autoritate negat deū plura posse q̄ velle: q2 pl'a sūt s̄biecta ei⁹ potētie q̄ volūtati. Fateamur itaq̄ deū pl'a posse facere q̄ nō vult: ꝛ posse dimittere q̄ facit. Qd̄ vt certi⁹ firmiusq̄ teneatur scripture testimoniis asseram⁹ deū pl'a posse facere q̄ facit. Ueritas ipa s̄m Mat. ait An putas q2 ñ possum rogare patrē meū ꝛ exhibebit mihi mō plus q̄. xij. legiōes angelorū: Ex quib⁹ v̄bis patēter innuit q2 ꝛ fili⁹ poterat rogare qd̄ non rogabat ꝛ pater exhibere qd̄ nō exhibebat. Uterq̄ ḡ poterat facere qd̄ nō faciebat. Aug. etiā in ench. ait: Oīpotētis volūtas m̄lta pōt facē q̄ nō vult nec fac. potuit eñ facē vt. xij. legiōes angelorū pugnarēt ɔtra illos q̄ xp̄m ceperūt. Jtē in eodē. Cur apd̄ q̄sdā nō facte sūt v̄tutes q̄ si facte fuissent egissent illi hoīes pniam: ꝛ facte sūt apud eos q̄ nō erāt crediturī: tūc nō latebit qd̄ nūc latet. Nec vtiq̄ iniuste de⁹ noluit saluos fieri: cū possent salui eē si vellēt. Tūc in clarissima sapie luce videbit: qd̄ nunc piorū fides hz añq̄ manifesta cognitione videat q̄ certa ꝛ imutabilis ꝛ efficacissima sit volūtas dei: q̄ m̄lta possit ꝛ non velit: nihil aūt qd̄ ñ possit velit. Jdē in li. de natura ꝛ grā. Dñs lazarū suscitauit in corpore. Nunq̄d dicendū ē: non potuit Judā suscitare in mēte: Potuit q̄dē s̄ noluit His autoritatib⁹ alūsq̄ multi apte docetur: q̄ de⁹ multa possit facere q̄ non vult: qd̄ etiā rōne p̄bari pōt. Nō eñ vult de⁹ oēs hoīes iustificare: ꝛ tñ q̄s dubitat eum posse. Pōt ḡ de⁹ aliud facē q̄ facit: ꝛ tñ si aliud faceret: alius ipē nō esset. Et pōt aliō velle q̄ vult: ꝛ tñ eius voluntas nec alia nec noua: nec mutabilis aliq̄ mō pōt esse. Q2 ꝛ si possit velle qd̄ nūq̄ voluit: nec tamē nouiter nec noua volūtate: sed sempiterna tñ voluntate velle potest. potest enim velle qd̄ ab eterno potest voluisse: hz eñ potentiā volendi et nūc ꝛ ab eterno: qd̄ tñ nec mō vult nec ab et'no voluit

Responsio.

Autoritatib⁹ ɔfirmat deum plura q̄ facit facere posse. Matth. xxvj.

Aug. i enchi.

Joh. xj.

Q2 sine mutabilitate poten tie vel volūtatis pōt deus ꝛ alia velle et alia facere q̄ q̄ vult vel facit.

Jsta est distinctio. xliij. hui⁹ primi libri: in qua mgr̄ ostenso vnde dicit oīpotens deus ostēdit quanta possit. Et tria facit primo adducit quasdā rationes errorem quēdam affirmantes. Secūdo subdit autoritatem. Tertio concludit veritatem. Primū facit a p̄ncipio hui⁹ distinctiōis vsq̄ ibi: His aūt illi scrutatores. Scōm ab inde vsq̄ ibi: Fateamur itaq̄ deū. Tertiū v̄o vsq̄ ad finē distinctiōis. Et tñ de sentētia huius distinctionis in generali. Jn speciali sentētia mgr̄i stat in tribus ꝓpositiōib⁹ quarū p̄ma est hec: Deus pōt talia facere ꝛ omittere que facit ꝛ omittit sine p̄iudicio sue iusticie ꝛ bonitatis. Hanc propositionem probans mgr̄ respondet ad quasdam ratiōes ꝛ autoritates que videtur omnipotētiam diuinam limitare. Prima ratio est ista: Deus nō pōt facere nisi quod bonum ꝛ iustum est fieri: sed nihil est bonū ꝛ iustū fieri nisi qd̄ facit: ergo nō pōt facere nisi qd̄ facit: et p̄ consequens sua potentia limitatur. Secūda ratio talis est: Deus nō pōt facere nisi qd̄ sua exigit iusticia: sed iusticia nō exigit nisi qd̄ facit: ergo ꝛc. Et respondet magister dicēs istas ꝓpositiones duplicem habere sensum: vnum vt iusticia ꝛ iustum referantur ad tp̄s presens: sub hoc sensu nō pōt de⁹ facere nisi quod iustū est mō vel qd̄ iusticia sua exigit modo: ꝛ sic sunt false. vel possunt referri ad tp̄s cōfusum: sub hoc sensu: nō pōt deus facere nisi quod iustum est modo: vel. i. quod nisi iustū esset nō faceret ꝛ sic sunt vere. Tertia ratio est. Deus non pōt facere vel dimittere nisi qd̄ debet facere vel dimittere. Respōdet mgr̄ dicens q̄ v̄bum debiti in diuinis nō habet locum. Secunda propositio est hec: Stat deū plura posse q̄ velle absq̄ inequalitate potētie ꝛ voluntatis. Hāc magister probat respondendo ad quandam obiectionem que est quia volūtas dei ꝛ potentia eius sunt equales: ergo nō potest nisi quod vult. Et r̄ndet q̄ licet idem sint in deo potētia ꝛ volūtas. ꝛ quo ad hec dici possunt eq̄lia tamē plura subsunt potētie q̄ voluntati in p̄senti. Tertia ꝓpositio est hec: Et si deus alia vellet ꝛ faceret q̄ vult ꝛ facit: ex eo nō sequeretur in eius volūtate mutabilitas. Hanc mgr̄ p̄bat p̄ sctōrū autoritates. Et tñ de sententia in speciali.

An deus possit facere aliquid melius q̄z facit. a

Nunc illud restat discutiēdū: vtrū meli⁹ aliq̄d possit facē q̄ facit: Solent eñ illi scrutatores dicere q̄ ea q̄ facit de⁹ nō pōt meliora facere: q2 si posset facere ꝛ non faceret: inuidus esset ꝛ non sūme bonus. Et h̄ ex simili astruere conantur: ait eñ Aug. in li. lxxxiij. q. Deus quē genuit q̄m meliorē se generare ñ potuit (nihil eñ deo meli⁹) debuit equalē. Si eñ voluit ꝛ ñ potuit: infirmus est. Si potuit et noluit inuid⁹. Ex q̄ ɔfirmat eq̄lē genuisse filiū. A simili volūt dicere: q̄ si pōt deus rem meliorē facere q̄ facit: inuidus ē. Sz non valet hui⁹ similitudinis inductio: q2 filium genuit de substātia sua. Jdeoq̄ si

DI. XLIIII De potētia di in cōpatōe ad modū siue q̄litatem rerum. Jlli dicunt nō posse.

Augustinus.

possēt gignere eq̄lem ⁊ non gigneret: inuidus esset: alia vero q̄ non de substantia sua facit: meliora facere potest.

Questio qua illi artant. b

Verū hic ab eis r̄nderi deposco: cur dicunt rē aliquā siue etiā rex vniuersitatē in q̄ maior ↄsummatio exp̄ssa ē nō posse esse meliorē q̄ ē: siue iō: q: summe bona ē: ita vt nulla oino boni p̄fectio ei desit: siue iō: q: mai⁹ bonum qđ ei deest cape ipsa non valeat. Sȝ si ita sūme bonū d̄r: vt nulla ei p̄fectio boni desit iam creatura creatori equaꝛ. Si vero iō non potest melior esse: q: bonū ampli⁹ qđ ei deest capere ipsa nō valet iam hoc ip̄m non posse defectionis est: non ↄsummationis: ⁊ potest esse melior si fiat capax melioris boni: qđ ip̄e pōt q̄ eā fecit. Potest ḡ de⁹ meliorē rē facere q̄ȝ facit. Vn̄ Aug. sup Geñ. Talē potuit de⁹ hoiem fecisse q̄ nec peccare posset nec vellet: ⁊ si talē fecisset: q̄s dubitat eū meliorē fuisse? Ex p̄dictis cōstat q̄ȝ potest de⁹ ⁊ alia facere q̄ȝ facit: ⁊ q̄ facit meliora ea facere q̄ȝ facit.

Vtrū alio vel meliori modo possit facere q̄ȝ facit. c

Post hec considerādū est vtrū alio mō vel meliori q̄ȝ facit possit ea face q̄ facit? Si mod⁹ opationis ad sapiam opificis referaꝛ: nec ali⁹ nec melior modus eē pōt. Nō em̄ pōt facere aliq̄d aliꝛ vel meli⁹ q̄ȝ facit. i. alia sapiētia vl' maiori sapia. Nihil em̄ sapiēti⁹ pt facere q̄ȝ facꝛ. Si vero referaꝛ modus ad rē ip̄am quā facꝛ de⁹: dicim⁹: q: ⁊ ali⁹ ⁊ melior potest eē mod⁹. Et s̄m h̄ cōcedi pōt: q: ea q̄ facꝛ pōt facere meli⁹ ⁊ aliꝛ q̄ȝ facit: q: pōt q̄busdā meliorē modū existēdi p̄stare ⁊ q̄busdā aliū. vn̄ Aug. in. xiij. li. đ tri. dicit q̄ȝ fuit ⁊ ali⁹ modus nr̄e liberatiōis possibilis deo q̄ oia pōt: s̄ nullus ali⁹ nr̄e miserie sanāde fuit ↄueniētior. Potest ḡ de⁹ eox q̄ facit quedā alio mō meliori quedā alio mō eque bono: quedā etiā min⁹ bono facere q̄ȝ facit: vt tamē modus referatur ad qualitatē operis. i. creature: nō ad sapientiam creatoris.

Responsio.

Augustinus.

Vtruȝ deus semper possit omne quod olim potuit. d

Preterea q̄ri solȝ vtrū deus semp̄ possit oē qđ olim potuit q̄đ q̄busdā videꝛ dicētib⁹: potuit deus īcarnari ⁊ potuit mori: ⁊ resurgere: ⁊ alia hmōi: q̄ mō nō pōt. Potuit ḡ q̄ modo nō pōt: ⁊ ita habuit potētiā quā mō non hȝ vn̄ videꝛ potētia ei⁹ iminuta. Ad qđ dicim⁹: q: sicut oīa sp̄ scit q̄ aliq̄n sciuit ⁊ sp̄ vult q̄ aliq̄n voluit: nec vnq̄ȝ aliquā sciaȝ amittit vl' volūtatē mutat quam habuit: ita oīa sp̄ pōt q̄ aliq̄n potuit: nec vnq̄ȝ aliq̄ potētia sua p̄uaꝛ. Nō est ḡ priuatus potētia incarnādi vel resurgēdi: licet nō possit mō incarnari vl' resurgere. Sic em̄ potuit olim incarnari: ita ⁊ potest modo incarnat⁹ eē: in q̄ eiusdē rei potētia mōstratur. Vt em̄ olim sciuit se resurrecturū: et mō scit se resurrexisse. Nec ē alia scia illđ olim sciuisse: ⁊ h̄ mō scire: sed eadē oino Et sicut voluit olim resurgere: et mō resurrexisse: in q̄ vnius rei volūtas exp̄miꝛ Ita potuit olim nasci et resurgere: et mō ip̄e potest nat⁹ fuisse ⁊ resurrexisse ⁊ ē eiusdē rei potētia. Si em̄ posset modo nasci ⁊ resurgere: nō esset idem posse. Verba em̄ diuersox tp̄m diuersis prolata tp̄ib⁹ ⁊ diuersis adiūcta aduerbijs eūdē faciūt sensum: vt mō loquētes dicim⁹: iste pōt legere hodie: cras aūt dicimus: iste pōt legisse vel potuit legere heri: vbiq̄ȝ vnius rei mōstraꝛ potētia. Si aūt diuersis tp̄ib⁹ loquētes eiusdē tp̄is verbis ⁊ aduerbijs vtamur dicētes hodie: iste pōt legere hodie ⁊ dicētes cras: iste pōt hodie legere: non idē s̄ diuersa dicim⁹ eū posse. Fateamur ḡ deū sp̄ posse q̄cquid semel potuit. i. hr̄e oēm illā potētiā quā semel habuit: ⁊ illi⁹ oīs rei potētiā cui⁹ semel habuit: s̄ nō sp̄ posse face oēe illđ qđ aliq̄n potuit facere potest q̄đē facere aut fecisse qđ aliq̄n potuit. Silr̄ quicq̄d voluit ⁊ vult. i. omnem quā habuit volūtatē: ⁊ mō hȝ: ⁊ cuiuscūq̄ȝ rei volūtateȝ habuit: ⁊ modo hȝ: nō tn̄ vult esse vel fieri oēe qđ aliq̄n voluit eē vel fieri: s̄ vult fuisse vel factum esse. Ita et de scientia dei dicendum est.

Responsio.

Ista est distinctio. xliiij. hui⁹ primi libri: in q̄ mgr̄ postq̄ȝ ostendit quāta deus possit ostendit qualia possit. Et tria facit. Nam primo inquirit an de⁹ possit facere res meliores q̄ȝ fecit. Secundo an possit eas facere meliori mō q̄ȝ fecit. Tertio an modo possit omnia que olim potuit? Primuȝ facit a principio distinctionis vsq̄ȝ ibi: Post hec cōsiderandū. Secundū ab inde vsq̄ȝ ibi: Preterea q̄ri solet. Tertium vsq̄ȝ ad finem distinctiōis. Et tn̄ in generali. In speciali sentētia mgr̄i stat in tribus ↄpositionibus quarum p̄ma est hec: Deus potest totum vniuersum seu mundū facere meliorē. Hanc p̄bans recitat quō quibusdā videbaꝛ deū nō pos-

se facere res meliores q̃ fecit: quia si potuit ꝛ nō fecit inuidus fuit: cōfirmātes opinionē suam autoritate beati Augustini: qua supra magister probauit patrem filiū genuisse sibi coequalē: ꝛ ibidē dicit q si potuit filiū sibi coequalē generare ꝛ nō fecit: tūc īuidus fuit: ꝛ sic in ꝓposito. Et rñdet mgr̃ q nō est sile: eo q fili⁹ sit de substātia patris ꝛ nō creatura. Postea ꝓbat q de⁹ pōt facere res meliores q̃ fecerit. ꝛ h̓ sic. Nā si nō posset: aut h̓ eēt qꝛ creatura est summe bona: qd̓ falsum ē: qꝛ tūc creatura creatori eq̄lis esset. Aut qꝛ creatura nō ē capax talis melioratiōis: ꝛ hoc iteꝝ non obstat: qꝛ deus posset dare creature meliorē capacitatē ꝛ ita posset facere meliores q̃ facit. Scd̓a ꝓpositio ē hec: Ex ꝑte rerū ꝛ nō ex ꝑte sui de⁹ p̄t facere q̃libet rē meliorē. Hāc ꝓbat mgr̃ q̄rēs: vtꝝ deus possit facere meliori mō res q̃ fecit? Et rñdet q si mod⁹ ad sciā artificis referat̃. tūc nō pōt de⁹ meliori mō facere mūdū. Si ṽo modus faciēdi ad rē factā referat̃: tūc de⁹ pōt eque bona ꝛ min⁹ bona ꝛ meliora facere. Tertia ꝓpositio ē hec: Diuina potentia nō est magis nunc limitata ad faciendum omnia q̃ vnq̃ fuit. Hāc probans mgr̃ querit. An deus possit quicq̃d potuit? Et arguit q nō: qꝛ potuit non incarnari ꝛ non nasci: que mō nō potest. Et respondet: sicut omnē scientiam quam habuit habet modo: nō tamē eodem modo. ita respectu cuiuscūq; rei potētiam quā habuit habet ꝛ modo: nō tamē ista potētia eodē modo se habet semꝑ. vñ sꝑ potentia dei se extendit ad carnis assumptionē: q̄ cū semel assumpta ē nō pōt de nouo iteꝝ acquiri: s; ꝑ eandē potentiā per quā potuit incarnari pōt mō incarnatus fuisse: sicut ꝑ eandem potentiam homo potest hodie legere ꝛ heri legisse. Et tm̃ in speciali.

De voluntate dei que essentia dī ē vna ꝛ eterna ꝛ de signis ei⁹. a

DI. XLV De quidditate volūtatis dī

Am de volūtate dei aliq̃d ꝓ sensus nr̃i imbecillitate dicendū est. Sciendum est ergo: quia volūtas siue volēs de deo ꝑm essentiā dicit̃. Non est em̃ ei aliud velle ꝛ aliud esse: s; omnino idem. Et sicut idē est ei eē bonū qd̓ eē deū: ita idem est ei esse volētē qd̓ esse deū. Nā volūtas q̄ semp volēs est: non affect⁹ vel mot⁹ est qui in deum cadere non valet: sed diuina vsia qua volēs est deus ꝛ huiusmodi.

Qꝛ licet idem sit deo velle qd̓ esse nō tamē pōt dici deus esse omnia que vult. b

Obiectio quorundam.

Et licet idē sit deo velle qd̓ esse: nō tñ dicēdū est deū esse oīa q̄ vult: quod quidā de dei volūtate non recte sentiētes nob obijciūt dicentes: Si idē est deo velle qd̓ eē: ḡ cū dicim⁹ deum velle oīa q̄ facit dicimus eū esse oīa q̄ facit alioquin non ibi illo verbo idem significatur quod significat̃ hoc verbo esse cū de deo dicit̃. Et si ita est: non semp dicit̃ de deo velle ꝑm essentiā. Si ṽo ꝑm essentiā nō dicit̃ aliq̃n: quō ḡ dicit̃ d̓ deo? Relatiue em̃ nunq̃ dꝛ. Ad qd̓ dicim⁹ qꝛ licet idem penitus sit deo velle quod esse: nō tñ pōt dici oīa q̄ vult: sicut idē est deo esse quod scire: nec tñ sicut dicit̃ scire oīa ita quoq; potest dici esse omnia.

Responsio plenam cōtinens solutionem.

Quis sit sensus hoꝝ verboꝝ deꝰ scit vl' deus vult. Item deus scit omnia vel vult aliq̃d: et quid de deo in his predicetur. c

Et vbicūq; deus dꝛ scire vel sciēs: vel velle vel volēs: hec de eo ꝑm essentiā dicunt̃. Cū em̃ dꝛ deus scit vel de⁹ vult: siue de⁹ est sciēs vel volens essentia diuina predicat̃: ꝛ deus esse enunciat̃. Cū aūt addit̃ omnia vel aliq̃d vel aliqua: ꝛ dicit̃ de⁹ scit oīa vel vult aliq̃d vel aliqua: essentia q̃dem diuina p̄dicatur nō simpliciter ꝛ absolute: sed ita vt sciētie que ipse est oīa subiecta monstrentur: ꝛ volūtati q̄ ip̄a eadem ē aliquid vel aliqua sbiecta esse dicant̃: vt talis fiat sensus: deus scit omia .i. deus est cuius scientie que ipsi⁹ essentia est oīa subiecta sunt. Similiter deus vult hec vel illa .i. de⁹ est cuius volūtati q̄ ip̄e est hec siue illa subiecta sunt. Volēs ergo siue velle dicit̃ deus ꝑm essentiam: cuius voluntas essentia est sempiterna ꝛ imutabilis: licet ea varient̃ ꝛ trāseāt: que ei subiecta sunt. que nō pōt esse iniusta vel mala: qꝛ deus est.

Qꝛ dī volūtas sūme bona causa est oīm q̄ naturalit̃ sunt: cui⁹ causa nō est querenda: qꝛ nullam habet cum sit eterna. d

Hec itaq; summe bona volūtas causa est oīm q̄ naturaliter sūt vel facta siue futura sunt: que nulla p̄uēta ē causa: qꝛ eterna est. Ideoq; causa ipsi⁹ q̄rēda nō est. Qui em̃ ei⁹ causā q̄rit aliq̃d maius ea querit: cū nhil ea maius sit. vñ Augu. in libro .lxxxiij. q. Qui querit quare voluerit deus mundū facere: causam querit volūtatis dei. Omnis autem causa efficiens maior est eo qd̓ efficitur. Nihil aūt maius est voluntate dei. Nō ḡ eius causa querenda est. Idem i libro ꝯtra manicheos. Si qui dixerint q̃d placuit deo facere celum ꝛ terrā? Respōdendū est eis: qui voluntatē dei nosse de-

Hic dicit quare ei⁹ causa q̄renda nō est. Augustinus.

siderãt causas et volũtatẽ dei scire q̃runt ꝙ volũtas dei oim que sunt ipsa sit causa Si em̃ habet causam voluntas: est aliq̃d quod antecedat voluntatẽ dei: quod nephas ẽ credere. Qui ergo dicit: quare fecit deus celum ꝛ terrã? respõdẽdũ est illi: qꝛ vult. Volũtas em̃ dei causa ẽ celi ꝛ t̃re ꝛ iõ maioꝛ est volũtas dei ꝙ̃ celũ et terra Qui aũt dicit: quare voluit facere celũ ꝛ terrã? maiꝰ aliq̃d q̃rit ꝙ̃ est voluntas dei nihil aũt maiꝰ inueniri põt. Cõpescat se ḡ humana temeritas: ꝛ id qđ nõ est nõ querat ne id qđ est nõ inueniat. Ecce his autoꝛitatibꝰ apte insinuaẜ ꝙ volũtatis dei causa nulla est: et ideo querẽda nõ est.

Qꝛ voluntas dĩ prima ꝛ summa causa est omnium. e

Volũtas ergo dĩ (vt ait Aug. in tertio libꝛo de trini.) prima ꝛ summa causa ẽ oim specieꝝ atq̧ motionũ. Nihil em̃ fit qđ nõ ꝺ interioꝛi atq̧ itelligibili aula summi impatoꝛis egrediatur ẜm ineffabilẽ iusticiam. Ubi em̃ nõ opaẜ qđ vult dei om̃ipotẽtis sapiẽtia? q̃ ptingit a fine vsq̧ ad finem fortiter: ꝛ disponit oĩa suauiter: ꝛ nõ solũ facit ea q̃ pseuerãtia cõsuetudinis admirationẽ non admittũt: sed etiã ea que ꝓpter raritatez ꝛ insolitũ euentũ mira videnẜ: vt sũt defectus luminariũ ꝛ terremotus ꝛ mõstruosi animãtiũ partꝰ ꝛ his similia: quorũ nihil fit sine volũtate dei: sed plerisq̧ nõ apparet. Jdeoq̧ placuit vanitati phoꝝ etiam causis aliis ea attribuere: cuz oĩno videre nõ possent supioꝛẽ ceteris omibꝰ causam. i. volũtatẽ dei. Jtaq̧ nõ nisi dei volũtas causa p̃ma ẽ sanitatis: egritudinis: p̃mioꝝ atq̧ penaꝝ: gratiaꝝ et retributionũ. Hec ḡ sola est vnde oꝛtũ est quicq̃d est: et ipsa nõ est oꝛta sed eterna.

Quibus modis accipitur dei voluntas. f

Hic nõ est p̃tereũdum nobꝭ ꝙ sacra scriptura de voluntate dei variis modis loqui cõsueuit: et tñ nõ est dei volũtas diuersa: ẜ locutio diuersa est de voluntate: qꝛ nomine volũtatis diuersa accipit. Nã voluntas dei vere ac ꝓprie dꝛ q̃ in ipõ est et ipsius essentia est: et hec vna ẽ: nec multiplicitatẽ recipit: nec mutabilitatẽ q̃ inexpleta esse nõ põt: de q̃ ꝓpheta ait: Oĩa q̃cunq̧ voluit dñs fecit

Augustinus.

Que vere ꝛ ꝓprie dꝛ dei volũtas et ea dꝛ bñplacitum.

Psal. cxiij.

Et aplꝰs: Voluntati eiꝰ q̃s resistet? Et alibi: Ut ꝓbetis q̃ sit volũtas dĩ bona ꝛ beneplacẽs ꝛ pfecta. Et hec volũtas recte appellaẜ bñplacitũ dei siue dispositio.

Rom. ix.
Rom. xij.

Qꝛ ẜm figurã dicĩẜ volũtas dei p̃ceptio: ꝓhibitio: cõsiliũ: pmissio: opatio: et ideo pluralit̃ dicit scriptura voluntates. g

Aliquando vero ẜm q̃ndã figurã dicẽdi volũtas dĩ vocaẜ qđ ẜm ꝓpͥetatẽ ñ ẽ volũtas eiꝰ vt p̃ceptio ꝓhibitio: cõsiliũ: necnõ pmissio et operatio. Jdeoq̧ pluraliter aliquando scriptura volũtates dei ꝓnunciat. Uñ ꝓpheta: Magna opa dñi exq̃sita i oẽs volũtates eiꝰ cũ nõ sit nisi vna volũtas dei q̃ ipse est pluraliter tñ dicit voluntates qꝛ volũtas dei variis modis ac ꝓ diuersis accipiẜ vt dictũ ẽ. Jta etiã idẽ ꝓpha ꝓpẜ multos effectus misc̃die et iusticie pluraliter dicit: Misericoꝛdias dñi in eternũ cãtabo. Et alibi: Justicie dñi recte letificãtes coꝛda cum tñ in deo vna sit misc̃dia: vna iusticia: et vna eademq̧ sit misericoꝛdia que iusticia scz diuina vsia.

Psal. cx.
Psal. lxxxviij.
Psal. xviij.

Quare p̃ceptio ꝛ ꝓhibitio ꝛ cõsilium dicanẜ dei voluntas. h

Jdeo autez precep̃tio ꝛ ꝓhibitio atq̧ cõsiliuz cum sint tria dicĩẜ tñ vnũquodq̧ eoꝛum dei volũtas: qꝛ ista sunt signa diuĩe volũtatis: queadmodũ ꝛ signa ire dicũẜ ira: ꝛ dilectiõis signa dilectio appellanẜ: et dicĩẜ iratꝰ deꝰ ꝛ tñ nõ est ira i eo aliq̃ ẜ signa tñ q̃ foꝛis sunt q̃bꝰ iratꝰ oñdiẜ ira ipsiꝰ nomiaẜ: Et est figura dicẽdi ẜm quã nõ est falsuz qđ dꝛ sed veꝝ qđ dicĩẜ sub tropi nubilo obumbꝛaẜ. Et ẜm hos tropos diuerse volũtates dei dicuuẜ qꝛ diuersa sunt illa que ꝑ tropum voluntas dei dicuntur.

Ubi voluntas dei ꝓ precepto et consilio accipiatur. i

Pro precepto dei atq̧ ꝯsilio põt accipi volũtas: vt ibi: Fiat volũtas tua sicut in celo ꝛ in terra. Et alibi: Qui facit volũtatẽ p̃ris mei q̃ in celis est: ipse frater meꝰ et soroꝛ ꝛ mater est. Et cõtra hãc voluntatẽ multa fiunt. Unde Augꝰ. in libꝛo de spiritu ꝛ lr̃a: Jnfideles inquit cõtra voluntatẽ dei faciunt: cũ

Matth. vj.
Matth. xij.
Augustinus.

eius euangelio non credunt.

Q deus nō vult ab hoib⁹ fieri oīa que precepit: vel non fieri que ꝓhibet. k

Et si illa tria dicātur dei voluntas ideo quia signa sunt diuine voluntatis: nō est tñ intelligēdū deū oē illud fieri velle qd cuicūq̄ pcepit: vel Gen. xxij. non fieri qd ꝓhibuit. Precepit eñ abrae imolare filiū: nec tñ voluit: nec ideo pcepit vt id fieret: ſ; vt abrae probaret fides. Marc. j. Et in euāgelio precepit sanato ne cui diceret: ille aūt predicauit vbiq̄ intelligēs deum nō ideo ꝓhibuisse quin vellet op⁹ suū predicari: sed vt daret formā homini laudem humanam declinandi.

De pmissione ⁊ opatione vbi dicantur dei voluntas. l

Permissio quoq̄ dei ⁊ opatio volūtas dei appellant: qualiter accipit Aug. in ench. dicēs: Nō fit Aug. in ench. aliq̄d nisi omnipotēs fieri velit: vel sinēdo vt fiat: vel ipe faciēdo. Nec dubitandum est deū facere bene: etiā sinendo fieri quecūq̄ fiunt male: non eñ hec nisi iusto iudicio dei sinit: ⁊ pfecto bonum est omne qd iustū est. Ecce hic manifeste habemus di voluntatem appellari ipsius operationē vel pmissionē cū dicit nō fieri aliquid nisi omnipotens fieri velit: vbi includit ⁊ bona ⁊ mala oīa q̄ fiūt. Jdq̄ apte distinguit quō deū velle dixerit ne eadē rōne intelligeret velle bona ⁊ mala subdēs: vl sinendo vt fiat: h̄ q̄tū ad mala dicit: vel ipe faciēdo hoc q̄tū ad bona. Mala enim sinit fieri: sed nō facit: bona vero ipse facit. Jdq̄ dixit eum velle: quia ⁊ nolēs mala sinit ⁊ volēs bona operat: ⁊ ob hoc pmissio et opatio voluntas dei dicuntur.

Quicq̄ supra sunt ꝓposita q̄ dicūtur ſm tropū: ⁊ ideo distiguat lector vbiq̄ ꝓ quo eoꝝ accipiatur voluntas. m

Quinq̄ ergo supraposita sunt q̄ dicunt ſm tropū dei volūtas: q: signa sunt diuine volūtatis que vna est ⁊ imutabilis. s. dei bñplacitū. Jdq̄ diligēter distinguat lector vbi de volūtate dei scriptura cōmemorat iuxta quem modū accipi oporteat. s. ꝓ bñplacito dei: an ꝓ aliquo signoꝝ ei⁹. Magna eñ ē adhibēda discretio in cognitiōe diuine volūtatis: q: ⁊ bñplacitū dei ⁊ volūtas eius: ⁊ signū bñplaciti eius dicit volūtas ei⁹. Sz bñplacitū ei⁹ eternū est signū vo bñplaciti nō: ⁊ consonat rerū effectibus beneplacitū ipsius: ⁊ ipsi effect⁹ rerū ab illo nō discordant. Fit eñ oē qd bñplacito vult fieri: ⁊ oē qd nō vult fieri nequaq̄ fit. Nō ita aūt est de signis: quia precepit deus multis ea que nō faciunt: ⁊ ꝓhibet que nō cauent ⁊ cōsulit que non implent.

Ista est distinctio. xlv. hui⁹ primi libri: In qua magister postq̄ egit de scientia di ⁊ de eius potentia: incipit agere de eius voluntate. Et circa hoc tria facit. Nā primo ostendit q̄d sit voluntas dei. Scdo q̄d posit. Tertio quot modis accipit. Primū facit a principio distinctionis vsq̄ ibi: His itaq̄ summe. Scdm ab inde vsq̄ ibi: Hic nō ē ptereundū. Tertiū vsq̄ ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. Jn spāli snia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarum prima est hec: Quāuis voluntas dei sit idem q̄ deus vl diuina essentia: nō tñ est illa que sibi. i. voluntati subditur. Hanc ꝓbans magister ꝓponit q̄ volūtas sit idē q̄ diuina essentia realiter: ⁊ differens ab ipsa solū rōne sicut ⁊ sciētia ꝓpter quā diuersitatē aliqua attribuunt voluntati dei q̄ non attribuūtur essentie. vñ dicit: de⁹ vult oīa nō tñ pōt dici: deus est oīa: non obstante idemptitate voluntatis ⁊ essentie. Scda ꝓpositio est hec: Nō est querenda cā voluntatis diuine cum ipse sit causa oīm que ꝓducuntur in tpe. Hāc ꝓbans mgr dicit q̄ volūtatis dei cā querenda nō est: q: sic ipsa nō esset causa prima ⁊ haberet aliquid maius se: qd est falsum: sed ipsa est cā vniuersalis oīm nō soluz que fiunt ſm cursum naturalē ſz etiā mirabiliter. Tertia ꝓpositio est hec: Quāuis volūtas dei bñplaciti in se sit nisi tñ vna: tñ volūtas signi p quinq̄ signa distinguitur. Hāc magister ꝓbans dicit q̄ volūtas dei multipliciter nominat. Aliqñ accipit ꝓprie ſm q̄ est ipsa diuina essentia. Aliqñ vo accipit ꝓ precepto: ꝓ ꝓhibitione: consilio: pmissione ⁊ opatiōe volūtatis diuine: que omnia dicunt volūtates dei: iō q: sunt signa volūtatis dei: nō aūt sunt ita signa q̄ deus velit hmōi oīa fieri: sed q: ad modū volūtatis se habēt. Et subdit q̄ prima volūtas d: volūtas beneplaciti: alie voluntates dicuntur volūtates signi. Et differūt in hoc: q: voluntas beneplaciti est eterna relique vero sunt temporales. Et voluntas bñplaciti semp implet: alie vero non. Et tm̄ de sententia huius distinctionis in spēali.

Jlli snie q̄ dictū est dei volūtatez nō posse cassari q̄ ipe est quedam videntur obuiare. a

Jc orit q̄stio. DI. XLVI De impletiōe voluntatis dei q̄liter impleat

b Dictū est eñ in supiorib⁹ ⁊ auctoritatibus cōmunitū q̄ volūtas dei q̄ ipe ē: q̄ bñplacitū ei⁹ vocat cassari nō pōt. q: illa volūtate fecit q̄cūq̄ voluit in celo ⁊ in terra: cui teste aplo nihil resistit. Querit ḡ quō accipiēdū sit qd apls ps. cxiij. Rom. ix.

i. Timoth. ij. de dño ait: Qui vult oēs homies saluos fieri. Cū eñ nō oēs salui fiant sed damnētur videt̄ vtiq3 nō fieri qđ deus vult fieri hūana. s. volūtate ipediēte volūtatez dei
Matth. xxiij. Dñs q3 in euāgelio impiā ciuitatē cōpellās. Quotiēs inqt volui ꝯgregare filios tuos sicut gallina cōgregat pullos suos sub alis ꝛ noluisti? Ita ēt hec dicunt̄ tanq̄ dei volūtas supata sit hoīz volūtate: ꝛ ifirmissimis nolēdo ipedientibꝰ n̄ potuerit facer̄ potētissimꝰ qđ volebat. Ubi ē ḡ illa oipotētia: qua in celo ꝛ in terra ſm ꝓphetā: oīa q̄cūq3 voluit fecit? ꝛ quō volūtati eiꝰ ſm aplm nihil resistit: si colligere filios hierl'm voluit ꝛ nō fecit? Hec eñ p̄dictis plurimū obuiare videntur.
ps. xiij. Ro. ix.

Solutio quō intelligēdū sit illud volui congregare ꝛ noluisti. b

Sed audiamꝰ solutionē: ac ꝑmū quō accipiēdū sit illđ qđ dñs ait: videamꝰ. Nō eñ ex eo sensu illđ
Aug. in ench. dictū est: vt ait Aug. in ench. p̄dictā q̄stionē soluēs q̄si dñs voluerit ꝯgregare filios hierl'm: ꝛ nō sit factū qđ voluit q2 ipa noluerit: ſ potius ipa q̄dē filios suos ab ipo colligi noluit: q̄ tñ nolēte filios eiꝰ collegit ipe oēs q̄s voluit: q2 in celo ꝛ in terra non q̄dā voluit ꝛ fecit: q̄dā v̄o voluit ꝛ nō fec sed oīa quecūq3 voluit fecit: vt sit sensus: Quotiēs volui ꝯgregare filios tuos ꝛ noluisti .i. quotquot ꝯgregaui mea volūtate sp efficaci: te nolente feci. Ecce in euidēti positū est q illa dñi v̄ba supioribus nō repugnant.

Quō intelligēdū sit illud: q̄ vult oēs hoies saluos fieri. c

Nunc videre restat quō ēt p̄missa v̄ba apl'i p̄dictis nō ꝯdicāt: q̄ de deo loquens ait: vult oēs hoies saluos fieri. Quoꝝ occasione v̄boꝝ multi a v̄itate deuiauer̄t dicētes deū m'lta velle fieri q̄ nō fiūt. Sz nō ē intelligēdū ea rōne illud eē dictū q̄si deꝰ velit aliq̄s saluari ꝛ non saluent̄. Quis eñ tā ipie desipiat: vt dicat deū malas hoīz volūtates q̄s voluerit ꝛ q̄n voluerit ꝛ vbi voluerit in bonū nō posse ꝯuertere? Nō ē vtiq3 veꝝ qđ
ps. cxiij in ps. d2: q̄cūq3 voluit fecit: si aliq̄ voluit ꝛ nō fecit: ꝛ qđ ē idigniꝰ iō nō fecit q̄m ne fieret qđ volebat oipotēs volūtas hoīs ipediuit. Ideo q3 cū audimꝰ ꝛ in sacris l'r̄is legimus q velit oēs hoīes saluos fieri: nō tñ iō debemꝰ oipotētissime dī volūtati aliq̄d derogare: ſ ita intelligere qđ scriptum ē: Uult oēs hoies saluos fieri tanq̄ diceret nullū hoiem fieri saluū nisi quē saluū fieri ipe voluerit: nō q nullꝰ sit hoīm nisi quez saluū fieri velit: ſ q nullꝰ fiat saluꝰ nisi quē velit saluari: ꝛ iō rogād' ē vt velit: qđ necesse ē fieri si voluerit. Nō ē eñ credēdus oipotēs aliq̄d voluisse fieri qđ factū nō sit
Sic ēt itelligit̄ illđ: Illuminat oēz hoiem veniētē in hūc mūdū: nō q2 nullus hoim est q̄ nō illumiet̄: ſ q2 nisi ab ipo nullꝰ illuminat̄. Pōt ꝛ alio mō illđ intelligi: dū tñ credere nō cogamur oipotentē aliq̄d fieri voluisse factū q3 nō eē: q̄ sine vllis ābiguitatibꝰ sicut in celo ꝛ in terra sicut v̄itas cātat oīa q̄cūq3 voluit fecit: ꝑfecto facere nō voluit q̄cūq3 nō fecit. Ex his apte ostēditur q deꝰ ea volūtate q̄ ipe ē n̄ vult aliq̄d fieri qđ nō fiat: neq3 nō fieri qđ fiat. Quō itelligit̄ illud. Illuminat oēm hoiem veniētē ꝛc.

Utrū mala dei voluntate fiāt an eo nolente. d

Ideoq3 cū cōstet omnia bona que fiunt eius fieri volūtate que si fieri nollet nullatenus fierēt: recte q̄ri solet: Utrū ꝛ mala oīa q̄ fiūt .i. pctā dei fiāt volūtate: an nolēte eo fiāt? Sup hoc diuersi varia sentiētes sibi ꝯdicere inueniunt̄. Alij eñ dicūt q deꝰ vult mala eē vel fieri non tñ vult mala. Alij v̄o q nec vult mala esse nec fieri: in hoc tñ ꝯueniūt ꝛ hi ꝛ illi: q vtiq3 fatet̄ deū mala nō velle. Utriq3 v̄o rōnibꝰ ꝛ auctoritatibus innituntur ad muniēdā suā assertionem. Que sup hoc a diuersis ... Alij dicūt deū velle mala eē vel fieri alij ...

Quare dicunt quidam deum velle mala esse vel fieri. e

Qui enim dicunt deum mala velle esse vel fieri: suā his modis muniūt intētionē. Si eñ inquiūt mala nō esse v'l nō fieri vellet: nullo mō essent vel fierēt: q2 si vult ea nō eē vel nō fieri: ꝛ non pōt id efficere .s. vt nō sint vel nō fiāt: volūtati eiꝰ ꝛ potētie aliq̄d resistit: ꝛ nō ē oipotēs: q2 nō pōt qđ vult ſ impotēs ē sicuti ꝛ nos sumꝰ q̄ qđ volumꝰ q̄nq3 nō valemus ſ q2 oipotēs est ꝛ in nullo impotens certū est nō posse fieri mala vel esse: nisi eo volēte. Quō eñ inuito eo ꝛ nolēte posset ab aliquo malū fieri: cū scriptū sit: volūtati eiꝰ q̄s resistet? Supra etiā dixit Augustinus: q2 necesse est fieri si voluerit. Sed vult mala fieri aut n̄ fieri. Si vult nō fieri Prīa rō illoꝝ q̄ dicūt deū velle mala fieri. Rom. ix. Scđa ratio. Tertia ratio.

nō fiūt: fiūt aūt: vult ergo fieri. Itē bonū est mala esse vel fieri: alioqn summe bon⁹ nō pmitteret ea fieri. Unde Aug. i ench. (Aug. in ench.) Quāuis ea inquit q̄ mala sunt inq̄tū mala sunt non sunt bona: tñ vt nō solū bona s; etiā sint ⁊ mala bonū est. Nā nisi esset h bonū vt essent ⁊ mala: nullo mō esse sinerētur ab oīpotēti bono: cui pculdubio q̄ facile est qđ vult facere: tā facile est quod nō vult esse nō sinere. Hec nisi credamus piclitat̄ nr̄a pfessio q̄ nos in p̄rem oīpotentē credere pfitemur. Ecce hic apte habes q̄ bonū est mala esse: oīs aūt boni deus auctor est qui vult omne bonū esse quod est. Cū ergo bonū sit mala fieri vel eē: g̃ ⁊ mala vult fieri vł esse. His atq; alijs hmōi rationibus ⁊ auctoritatibus vtūtur q̄ dicūt deū velle mala esse vel fieri.

Hic ponit ratiões illorum qui dicunt dei voluntate non fieri mala vel non esse. f

Illi vo qui dicūt dei volūtate mala nō fieri vł nō esse: inductionibus p̄missis ita rñdent: dicētes deū nec velle mala fieri nec velle ñ fieri vł nolle fieri: s; tm̄ nō velle fieri. (Quare nō sit vex deū velle mala fieri.) Si em̄ vellet ea fieri vel esse: faceret vtiq; ea fieri vel eē. Et ita esset auctor malox: nō ē aūt auctor malox: vt sctōx ptestant̄ auctoritates: nō g̃ eius volūtate fiūt mala. (Hic q̄rit̄ an sit vex deū velle non fieri mala vł nolle fieri.) Itē si nollet mala fieri vel vellet nō fieri ⁊ tñ fierent omnipotens nō esset: cū eius volūtas humane voluntatis effectu impedireť. Ideoq; nō concedunt deū velle mala fieri: ne malox auctor itelligat̄: nec pcedūt eū velle mala nō fieri vel nolle fieri: ne ipotēs esse videatur s; tm̄ dicūt eū nō velle mala fieri: vt nō auctor s; pmissor malox mōstreť. (Qđ vex sit deum ñ velle mala fieri.) Ūñ ⁊ euāgelista vbi ostēdit deū auctorez eē oīm bonox dicēs: oīa p ipm facta sunt: pseq̄nter malox auctorē eē negat dicens: ⁊ sine ipo factū est nihil .i. pctm̄. (Joh. j.) Nō dixit p euz factū eē vł eo nolēte ⁊ inuito s; tm̄ sine eo id est sine eius volūtate: q: nō eius voluntate fit pctm̄. (Q nō vo volēte vel nolēte s; nō volēte fiāt mala.) Nō ergo deo volēte vel nolente: s; nō volēte fiunt mala: q: nō subest dei voluntati vt malū fiat vel nō fiat: s; vt fieri sinat: q: bonuz est sinere mala fieri: et vtiq; volēs sinit nō volēs mala: sed volēs sinere sinit vt ipa fiāt: q: nec mala sunt bona nec ea fieri vel esse bonū est.

Q̄uō intelligēduz sit illud Augustini: mala fieri bonū est. g

Quod vo Augustinus ait. Mala fieri bonū est: nec sinerētur mala ab oīpotenti bono fieri: nisi hoc esset bonū vt ea eēnt: ea rōne dictū eē asserūt: q: ex malis q̄ fiunt de⁹ bona elicit: nec ipe pmitteret ea fieri nisi de eis boni aliq̄d faceret. Ūñ Augu. in eodē li. ench. aperte indicās p̄dictox verbox talē esse itelligētiā ait: (Augustinus. Cōfirmat illū sensum alia auctoritate eiusđ) De⁹ oīps cui rerū est summa ptās cū summe bon⁹ sit: nullo modo sineret aliquid mali esse in opib⁹ suis nisi vsq; adeo esset omps ⁊ bonus: vt bñfaceret etiaz de malo. Item in eodem. Melius iudicauit deus de malis bona facere q̄ mala nulla pmittere. Ex hoc itaq; sensu dictū ē ac verū est bonū est mala fieri: q: ex malis q̄ fiunt: bonis (q̄ s̄m ppositū vocati sunt sancti) accidit bonitas .i. vtilitas. (Rom. viij.) Talib⁹ em̄ (vt ait apl's) in bonū coopant̄ oīa etiā mala: q: eis psunt: q̄ alijs facientibus obsunt. Unde etiā aliq̄n in scriptura legit̄ maluz appellari bonum. vt Hiero. sup Marcū Malū inq̄t iude bonū fuit scz nobis: nec si bonū est illi vel illi inde sequit̄ q̄ simplr bonū sit: pprie em̄ ac simpliciter bonū est qđ in se ⁊ facienti bonum est.

Quadripartita boni acceptio. h

Est enim aliq̄d qđ in se bonū est ⁊ cui fit: s; non est bonū faciēti vt cū subuenit̄ paupi: s; nō ppter deū: ⁊ aliq̄d boni in se ⁊ faciēti: s; non ei cui fit: vt cū veritas ppter deū alicui nō obediēti p̄dicat̄: ⁊ aliq̄d i se ⁊ faciēti ⁊ ei cui fit bonū vt cū v̄itas p̄dicat̄ ppt̄ deuz credēti. Ūñ apl's. Bonus odor sumus deo: alijs odor vite: alijs odor mortis. (ij. Cox. ij.) Est autē aliud qđ nec in se bonū est: ⁊ facienti nocet ⁊ dānat nisi peniteat vt malū: valet tñ ad aliquid. Ut enim ait Aug. in ench. A summe ⁊ eq̄liter ⁊ immutabiliter trinitate bona creata sunt oīa: nec summe nec equaliter: nec imutabiliter bona: sed tñ bona etiā singula. Simul vero vniuersa valde bona. Qr ex omnibus psistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. In q̄ etiā illud qđ malum dicit̄ bene ordinatum ⁊ loco suo positum: eminentius cōmendat bona: vt magis placeant ⁊ laudabiliora sint dum comparantur malis.

Q̄ mala vniuersitati valēt ⁊ faciētibus sua ppria vel patiētib⁹ aliena psunt electis tantum. i

Hinc patet qđ ex mal'ꝗ fiũt aliqđ ꝓuenit bonũ dũ bõa magis placẽt: ⁊ laudabilioꝛa exiſtũt. Ipis ẽt faciẽtib⁹ ex malis ꝗ faciũt interdũ bona ꝑuenĩunt ſi ẜm ꝓpoſitũ vocati ſunt ſancti.
Auguſtinus. Talib⁹ eñ vt ait Aug. in li. de coꝛrectiõe ⁊ grã: vſqꝫ adeo de⁹ oĩa coopaꝶ in bonũ: vt ſi ꝗ hoꝝ deuiãt ⁊ exoꝛbitãt: ẽt hocipm eis faciat ꝓficere in bonuꝫ: qꝛ humilioꝛes redeunt atqꝫ doctioꝛes: vt Petr⁹. Illa ẽt mala ꝗ ab iniquis fideles pie ꝑferũt: vt ait Aug. in lib. de trini. ipſis vtiqꝫ ꝓſunt: vł ad delẽda pctã: vel ad exercẽdã ꝓbãdãqꝫ iuſticiã: vel ad demõſtrãdã huius vite mi
Job. xix ſeriam. Ideoqꝫ ⁊ Job dei manuꝫ ⁊ apłs
ij. Coꝛ. xij. ſathane ſtimulũ ſenſit: ⁊ vterqꝫ bñ ꝓfecit qꝛ malũ bene poꝛtauit.

Ex p̄dictis cõcludit oſtẽdẽs eſſe bonũ fieri mala multis modis. k

Si quis igitur diligẽter attẽdat que ſcripta ſunt: facile ẽ ei ꝑcipere ex malis bona ꝓuenire: ⁊ ex ea rõne dictũ eſſe ꝙ bonũ eſt mala fieri vel eſſe: nõ qꝛ malũ ſit bonũ: vel qꝛ bonũ ſit malũ fieri. Nõ ẽ eñ bonũ malũ fieri ab aliquo: qꝛ nõ ẽ bonũ vt aliꝗs faciat malũ: Si eñ ħ eſſet bonũ: ꝑfecto hui⁹ de⁹ auctoꝛ eſſet: ꝗ eſt auctoꝛ oĩs boni. Et ſi hui⁹ de⁹ auctoꝛ eſt: eo ꝙ̊ auctoꝛe hõ agit mala: ⁊ ita eo auctoꝛe hõ fit ꝺterioꝛ. Et ſi eo auctoꝛe hõ fit deterioꝛ: tũc eo volẽte hõ fit deterioꝛ. Idẽ eſt eñ dicere aliquid fieri deo auctoꝛe qđ deo volente. Deo autem auctoꝛe hõ non fit deterioꝛ: ergo nõ deo volente: vt Aug. in li. lxxxiij. queſtio. aperte aſtruit a minori dicens ita: Nullo ſapiente homine auctoꝛe fit hõ deterioꝛ: tanta eñ ẽ iſta culpa que in ſapiẽtẽ hominẽ cadere nequit. Eſt aũt deus omni homie ſapiẽte preſtantioꝛ. Multominus ergo deo auctoꝛe fit hõ ꝺterioꝛ. Multo eñ ẽ p̄ſtãtioꝛ dei volũtas ꝙ̄ hoĩs ſapiẽtis. Illo aũt auctoꝛe cum dicitur: illo volẽte diciꝶ: ergo eſt viciũ volũtatis hũane quo eſt hõ deterioꝛ: qđ viciũ ſi lõge abeſt a dei volũtate vt ratio docet a quo ſit querendũ eſt? Ecce aperte dicit Augu. deo auctoꝛe vel volente homineꝫ non fieri deterioꝛem: ſed vicio voluntatis ſue. Non eſt ergo deo auctoꝛe ꝙ malum fit ab aliquo: ⁊ ita deo volẽte mala nõ fiũt.

Q2 in deo nõ eſt cauſa vt ſit homo deterioꝛ. l

Deĩde idẽ Auguſtinus querẽs ꝗ ſit cã vt hõ ſit deterioꝛ in deo nõ eſſe aſſerit in eodẽ li. ſic dicẽs: Ut ſit hõ ꝺterioꝛ: aut in ipſo ẽ: aut i alio: aut i nihilo. Si in nihilo: nulla cã ẽ. Si in alio aut in deo: aut in alio ꝗlibet hoĩe aut in eo ꝗ neqꝫ de⁹ neqꝫ hõ ſit. Sꝫ nõ i deo: Bonoꝝ eñ de⁹ tñ cã ẽ: ꝙ̊ aut in hoĩe ẽ: aut in eo qđ neqꝫ deus neqꝫ hõ aut in nihilo. Et ex his apte oſtendiꝶ ꝙ nõ eſt bonũ vt ſit hõ deterioꝛ: qꝛ non eſt de⁹ ei⁹ rei cã qui tñ cã bonoꝝ ẽ. Et ſi nõ eſt bonũ vt hõ fiat deterioꝛ non eſt ergo bonũ vt ab eo fiat malũ: nõ ergo vult deus vt ab eo fiat malũ.

Aliter ꝓbat ꝙ deo auctoꝛe nõ fiunt mala. m

Itẽ aliter ẽt oſtendiꝶ ꝙ deo auctoꝛe. i. volẽte nõ fiunt mala qꝛ ipſe nõ eſt cã tẽdẽdi ad nõ eſſe. Tendere eñ ad nõ eẽ malũ eſt. Ipſe autẽ auctoꝛ mali nõ ẽ. Tẽdit ꝟo ad ñ eẽ ꝗ opaꝶ malũ nõ ꝙ̊ do auctoꝛe ẽ ꝙ aliꝗs opaꝶ malũ Nõ eſt ꝙ̊ bonũ ꝙ aliꝗs opaꝶ malũ: qꝛ tñ boni deus auctoꝛ eſt. Hoc aũt Aug. in eodẽ li. apte explicat ita dicẽs: Qui oĩm ꝗ ſũt auctoꝛ eſt: ⁊ ad cui⁹ bonitatẽ id ꝑtinet vt ſit omne qđ eſt: boni tãtũmodo cã eſt. Quocirca mali auctoꝛ nõ eſt: ⁊ iõ ipſe ſummuꝫ bonũ eſt: a ꝗ in nullo deficere bonũ ẽ ⁊ malũ ẽ deficere. Nõ ẽ ꝙ̊ cã deficiẽdi. i. tendẽdi ad nõ eẽ ꝗ vt ita dicã eẽndi cã eſt qꝛ oĩm ꝗ ſunt auctoꝛ ẽ: ꝗ inꝙ̄tũ ſunt bona ſunt. Ecce apte hẽs ꝙ deficere a deo ꝗ ſummũ eſt bonũ: malũ ẽ: mala ꝙ̊ facere malũ eſt. nõ ꝙ̊ deo auctoꝛe vel volẽte mala fiunt.

Obiectõ ꝗrũdã ſophiſtica ꝗ ꝓbare nituꝶ ex deo eẽ ꝙ mala fiãt. n

Iã ſufficiẽter oſtẽſũ eſt: ꝙ deo auctoꝛe nõ fiũt mala. Quidã tñ ſophiſtice incedẽtes: ⁊ ideo deo odibiles ꝓbare conãꝶ ex deo auctoꝛe eẽ ꝙ mala fiũt hoc mõ: Q2 mala fiũt verũ eſt: omne aũt veꝝ qđ ẽ: a ꝟitate ẽ ꝗ de⁹ ẽ. A deo ꝙ̊ ẽ ꝙ mala fiũt. Q2 aũt oẽ veꝝ a deo ſit confirmãt auctoꝛitate Aug. i li. lxxxiij. q̃ſtio: ita dicẽtis: Oẽ verũ a ꝟitate veꝝ ẽ. Eſt aũt ꝟitas de⁹. Deũ ꝙ̊ habet auctoꝛẽ oẽ verũ. Eſt aũt verũ ꝙ mala fiũt vel ſunt. Deo ꝙ̊ auctoꝛe eſt ꝙ ſunt vel fiũt mala.

Rñſio vbi cõcedit oẽ verũ eſſe a deo: ⁊ ſophiſma aperit. o

Quib⁹ facile ē no-
bis rūdere: ꝫ indignū r̄nsione vid: qd di-
cunt. Omne nāq3 ver⁊ a deo ē: vt ait Au
j.Cor.xij. gu. cui ꝯsonat Amb. q̄ tractās illud ꝟbū
apl̄i Nemo pt dicere dn̄s iesus nisi in spū
sctō: dicit q cū ver⁊ a quocūq3 dicit: a spū
sctō est. Cū itaq3 verū sit q mala fiūt: hoc
verū qd dicit illa locutiōe. s. mala fiunt: a
deo est: ꝫ nō inde sequit q a deo sit vt ma
la fiāt. Si eñ h̄ diceret: auctoꝛ maloꝝ dš
Per sile ostendit illud eē falsum. esse intelligeret qd ex sili manifeste falsū
ostendetur. Deus ꝓhibet furtū fieri: ꝫ fur
tum fieri verum est: ergo ꝓhibet verum:
non sequitur.

Partem questionis approbat il-
lorum qui dicunt deum non vel-
le mala fieri. p

Hec igit̄ et alia hu
iusmodi inania relinquētes: premisse qō-
nis pti saniori fauētes q̄ sanctoꝝ testimo-
nijs plenius approbat: dicamus deū nō
velle mala fieri nec tñ velle non fieri neq3
nolle fieri. Oīe ergo qd vult fieri fit: ⁊ oē
qd vult nō fieri: nō fit. Fiūt aūt multa que
nō vult fieri: vt oīa mala.

Ista est distinctio. xlvj. hui⁹ pri-
mi libri: In qua postq̄ ostēsum ē q̄d tenendū sit de
volūtate dī ꝺm se: Cōsequēter ostēdit mgr̄ q̄d tenē
dū sit de volūtate q̄tū ad ipm effectū. Et tria facit
Nā p̄mo ostēdit effectum diuine volūtatis respectu
bonoꝝ. Scdo fac idē respectu maloꝝ. Tertio sub
dit determinationē quarūdā auctoritatum. Primū
facit a principio huius distinctionis vsq3 ibi: Ideo-
q3 cū ꝯstet. Scdm vsq3 ibi: Q ꝟo Aug. Tertiū ve-
ro ab inde vsq3 ad finē distinctōis. Et tm̄ in genera
li. In spāli s̄nia mgr̄i stat in tribus ꝓpositiōib⁹: q̄rū
prima est hec: Beneplacitū diuine volūtatis in oī-
bus implet. Hanc mgr̄ inuestigās q̄rit Utrū de⁹ ali
quid voluerit quod factum non fuerit Et arguit q
sic: qꝛ voluit imo vult oēs hoies saluos fieri hoc tñ
factū nō est nec fit. Similiter voluit filios israel con
gregare: qd etiā nō est factū: ergo nō oīa que deus
voluit sunt facta. Et rn̄det magister q hmōi dupli
ci obiectione non obstāte volūtas dei sp implet. Et
obiecta sic habēt intelligi q quicūq3 hoies saluant
vel qui de filijs israel congregantur: sola dei volun
tate saluant ⁊ cōgregant: sicut ēt Ioh. j. dicit. Illu
minat oēm hoiem venientē in hunc mundum. Hoc
nō habet intelligi q omnes ab ipso illuminant qui
in hunc mundum venerint: sed q nullus veniēs in
hunc mundum illuminat nisi ab ipso. Scda ꝓposi-
tio est hec: De⁹ neq3 vult neq3 nō vult q malū culpe
oriat. Hāc ꝓbās magister querit. Utrū mala fiāt
deo volēte. Circa cuius questionis materiā due sunt
opiniones quaꝝ prima est: q deus vult malū nō fie
ri. Scda ē q de⁹ vult mala fieri ⁊ hi inducūt rōnes
ꝓ sua opinione: quarū prima est. Potētie omnipo-
tētis resisti nō pōt: sed si de⁹ nollet mala fieri: cū tñ
fiūt ei⁹ potētie posset resisti: sed hoc eēt incōueniēs:
qꝛ iā nō esset omīpotēs: ergo icōueniēs ē deū pon
re velle mala nō fieri: ergo de⁹ vult mala esse vel fie
ri. Scda ꝟo talis est: deus aut vult fieri aut nō vult
fieri: s3 nō vult ea nō fieri: ergo vult ea fieri. Minoꝛ
patet ꝑ hoc: qꝛ si vellet nō fieri nūq̄ fierēt: cū volun
tati eius nihil possit resistere. Tertia rō ē. De⁹ vult
omne bonū: sed bonū est mala fieri: nisi eñ esset bo-
nū mala fieri nūq̄ ꝑmitterent a deo fieri: ergo de⁹
vult mala fieri. Ad has rōnes rn̄dens mgr̄ ad du-
as: p̄mo qꝛ nō est ꝯcedendū: q de⁹ velit mala fieri:
qꝛ sic esset iniquus: nec q vult nō fieri mala q̄ est se-
cūda opinio: qꝛ sic mala nūq̄ fierēt. Sed est dicen-
dū q nō vult ea fieri: ⁊ q arguit tertio q mala fieri
est bonū: dicēdū est q nō est bonū simpliciter sed ē
bonū inq̄tū ex malis possunt elici bona: vbi etiā in
cidentaliter dicit q aliq̄d est bonū in se ⁊ faciēti ⁊ ei
cui fit: vt p̄dicare fidelib⁹ ꝓpter deū. Aliq̄d ē bonū
in se ⁊ facienti: vt dare elemosynā pauperi: s3 nō ꝓ
pter deū. Aliq̄d vero in se est malū ⁊ faciēti sed ex
eo accidentaliter ꝓueniūt aliqua bona vt mala q̄ fi
unt ad pulchritudinē3 vniuersi. Probat postea ma
gister opinionem. s. q deus nō vult mala fieri: qꝛ si
deo volēte fierēt mala: igitur fierēt deo auctore: ⁊ ꝑ
ꝯñs de⁹ esset auctoꝛ illi⁹ qd fieret deterioꝛ: qd nō est
dicēdū vt ꝓbat auctoritate. b. Aug. Postea argu-
it ꝺm quosdā. Omne verū ē a deo: s3 mala fieri ē ve
rū ergo ipsa factio mali est a deo. Et rn̄det q veri-
tas que est in hoc dicto est a deo sed ex hoc nō seq̄t
q ipsa res dicta sc3 malū sit a deo. Tertia ꝓpositio
est: Nullū malū fit qd a deo fieri non ꝑmittit: patet
qꝛ q̄cq̄d fit deus ꝑmittit fieri. Et tm̄ in spāli.

Q voluntas dei sp implet̄ de ho-
mine quocūq3 se vertat. a DI. XLVII Q volūtas di sp fit efficacit.

Uoluntas q̄p-
v pe dei sp efficax est vt fiat oē
qd velit ⁊ nihil fiat qd nolit: q̄
d hoie sp iplet q̄cūq3 se ꝟtat. Nihil ei (vt
ait Aug.) in libero arbitrio ꝯstitutū supat
volūtatē dei: ⁊ si faciat ꝯtra eius volūtatē
tñ ꝯtra ei⁹ volūtatē q̄ ipse ē nihil putādū
est ita fieri tanq̄ velit fieri: ⁊ nō fiat: vl' no
lit fieri ⁊ fiat. Illa eñ volūtas (vt ait Au-
gu. in ench.) sp iplet: aut de nob aut a no-
bis De nob iplet: ꝫ tñ n̄ iplem⁹ eā q̄n pec
cam⁹. A nob iplet q̄n bonū facim⁹ iō eñ
facim⁹ qꝛ scim⁹ placere deo. Ita ⁊ de hoie
sp de⁹ iplet suā volūtatē: qꝛ nihil facit hō
de quo de⁹ nō opat qd vult. Nō eñ vult
de⁹ vt peccet hō q̄libet. Si aūt peccauerit
penitēti vult pcere vt viuat: in pctis ꝟo ꝑ
seuerātē punire vt iusticie potentiā contu
max nō euadat. Sicut alios ab eterno p̄-
parauit ad penā: ita alios prepauit ad glo
riā ⁊ hec sunt magna opa dn̄i exquisita in
oēs volūtates ei⁹. Et tā sapienter exq̄sita
vt cū angelica ⁊ humana creatura peccas
set id est nō qd ille: sed qd voluit ipa fecis-
set: etiā ꝑ eandē creature volūtatem q̄ fa-
ctum est quod creatoꝛ non voluit: implet
ipe qd voluit: bn̄ vtēs ēt malis tāq̄ sum

me bonus: ad eorum dānationē quos iuste pdestinauit ad penā: et ad eorum salutē quos benigne pdestinauit ad grām. Quātū em̄ ad ipos attinet quod deus noluit fecerūt: quātū vero ad oipotētiā dei nullo mō id facere valuerūt. Hoc quippe ipso quod contra eius volūtatē fecerūt: de ipis facta ē volūtas eius. Preterea nāque magna opa dñi sūt exquisita in oēs volūtates eius: vt miro et ineffabili mō nō fiat pter eius volūtatē: quod etiā fit contra eius volūtatē: quia nō fieret si nō sineret: nec vtique nolēs sinit: sed volēs: nec sineret bonus fieri male: nisi omipotēs et de malo posset facere bonū. Hīs verbis euidēter mōstrat quod volūtas dei eterna semper implet de hoie: etiā si faciat hō contra dei volūtatē. Sed attēdēdū ē diligēter quō in supioribus dr̄ fieri aliqd contra dei volūtatē: quod tñ nō fit pter eā. et qualiter intelligēdū sit illud: quātū ad se fecerūt quod deus noluit: quātū vero ad oipotētiā dei nullo mō id facere valuerūt. Videntur em̄ ista supioribus obuiare vbi dictū est volūtati eius nihil resistere.

ps. cx.

Inquirit sensus pdictorum verborum.

Rom. ix.

Hic apit dicēs diuersis modis supra accipi dei voluntatem. b

Verum vt supra diximus volūtas dei diuersis modis accipitur quae diuersitas in pdictis verbis si diligēter notetur nihil ibi contradictiōis repitur. Ubi em̄ dicit nō fieri pter eius volūtatē et quod fit contra eius volūtatē dissimiliter accepit volūtatē: et nō ipam volūtatē quae deus ē et sempiterna ē sed eius signa pdictis verbis itelligi voluit. i. phibitionē siue pceptionē et pmissionē. Multa em̄ fiunt contra dei pceptū vel phibitionē quae tñ nō fiūt pter eius pmissionē. Ipius nāque pmissione oia fiūt mala: quae tñ pter eius volūtatē sempiternā fiūt. Sicut Aug. dicit sup illū locū psal. vt nō loquatur os meū opa hoiūm. Opa em̄ hoim dicit ea quae mala sunt quae pter dei voluntatē fiūt quae ipe ē: sed nō pter eius pmissionē quae ipe nō ē. Appellatur tñ ipsa dei volūtas: quia deus volēs sinit mala fieri. Fiūt et contra eius pceptionē vel phibitionē: sed nō contra eius volūtatē quae ipe est: nisi dicantur contra eā fieri: quia pter eā fiūt. Cōtra eā quippe nihil ita fit: vt velit fieri quod nō fiat: vel nolit fieri et fiat: quod euidēter ibi Aug. notauit: vbi ait. Quantū ad ipsos attinet quod deus noluit fecerunt quātū vero ad oipotētiā dei: nullo mō id facere valuerūt. Ac si diceret fecerūt contra dei pceptū quod appellatur volūtas: sed nō fecerūt contra dei volūtatē oipotentē: quia hoc nō valuerūt: illud valuerūt: et ita per hoc quod fecerūt contra dei volūtatē. i. pceptū de ipsis facta ē volūtas eius. i. ipleta est volūtas eius sempiterna quae eos dānari volebat. Unde Grego. sup Geñ. Multi volūtatē dei pagūt vnde mutare cōtēdūt: et consilio eius resistentes obsequūtur: quia hoc eius dispositiōi militat: quod per hūanū studiū resultat. Hic apte ostēditur quia dum mali cōsilio ac precepto dei resistunt quod volūtas dei appellatur ea faciūt vnde voluntas eius que ipse est impletur: que dispositio vel beneplacitū vocatur. Nā vt ait Aug. in ench. quātelibet sint voluntates angelorum et hominū bonorum vel malorum: vel illud quod deus vel aliud volētiū quam deus: oipotentis voluntas semper inuicta est: que mala esse nunquam potest: etiam dum mala irrogat iusta est: et profecto que iusta est mala nō est. Deus ergo omnipotēs siue per misericordiā cuius vult miseretur: siue per iudiciū quem vult obdurat: nec inique aliqd facit: nec nisi volens quicquam facit et oia quecūque vult facit.

Ex quo sensu quidā dicuntur fieri contra dei voluntatē quae tñ nō fiunt pter eius volūtatē Et ex quo sensu verū sit nihil fieri contra eius voluntatē

Grego.

Summatim pstringit sniam predictorum addēs quare deus precepit omnibus bona facere et mala vitare: cum non velit hoc ab omnibus impleri. c

Ex pdictis liquet quod voluntas dei que ipse est semper inuicta est nec in aliquo cassatur: sed per omnia impletur. Cōsiliū vero eius et pceptio siue phibitio non ab omnibus implentur quibus pposita et data sunt. Neque ideo precepit oibus bona: vel phibuit mala: vel cōsuluit optima quod vellet ab omnibus bona que precepit fieri: vel mala quae phibuit vitari. Si em̄ vellet: vtique et fierēt: quia in nullo potest ab homine superari vel impediri eius voluntas: sed vt iusticiā suā hominibus ostēderet: et mali essent iexcusabiles. Denique vt boni ex obediētia gloriā mali ex inobediētia penā sortirentur: sicut vtrisque ab eterno preparauit. Ea ergo que omnibus precepit vel phibuit a quibusdā voluit fieri vel vitari: sed non ab omnibus: et quedam personaliter precepit et in veteri et in noua lege: que ab eis quibus pcepit fieri noluit: vt abrae de imolatiōe filij: et i euāgelio quibusdam curatis quibus pcepit ne cui dicerēt.

Geñ. xxij. Marc. i.

Ista est distinctio. xlvij. huius primi libri: In qua mgr postquam egit de quibusdā quae diuine voluntatis effectum videntur impedire. Agit de diuine volūtatis efficaci adimpletione. Et tria facit

Nã pmo oñdit ꝙ voluntas dei semꝑ impleť. Scđo subdit ꝙ etiã impleť q̃ ad eos a q̃bus ꝑuerse impugnať. Tertio ꝯcludit ꝙ deus diuersimode ẜm eã ꝓcipit. Primũ facit a pncipio distinctionis vsq̧ ibi: Multa eñ sunt ꝯ eius pceptionem. Scđm ab inde vsq̧ ibi: Ex pdictis liquet. Tertiũ vo ab inde vsq̧ ad finẽ distinctiõis. Et tm̃ de sñia in generali. In spãli sñia magr̃i stat in tribus ꝓpositiõibus: q̃ꝝ pma ẽ hec: Diuĩa voluntas efficaciter in oĩbus sꝑ ꝯsummať. Hãc magr̃ ꝓbãs ꝓponit pmo ꝙ voluntas dei sꝑ ẽ efficax: ꝛ nihil ẽ ꝯ eã: multa tñ fiunt pter eã. Et oñdit ꝙ volũtas dei semꝑ impleť aut de creatura aut a creatura. A creatura ĩpleť qñ creatura bñ facit. De creatura aũt qñ deus ordinat de mala faciẽte vt vult. Postea mgr̃ mouet dubitatione q̃dã quõ possit aliq̃d fieri pter dei voluntatẽ qđ Aug. videť dicere: cũ tñ eius volũtati nihil resistat Itẽ quõ illud qđ est ꝯ voluntatẽ dei nõ est pter eã. Et rñdet magr̃ dicens ꝙ hoc apparet distinguẽdo voluntatẽ Nã voluntas dei aliqñ noĩat ipam diuinam essentiam pcepta vel ꝓhibitiones diuine voluntatis. Aliqñ etiam ꝑmissionem. Contra ipaꝫ diuinam volũtatem q̃ est met ipa diuina essentia nihil fit. Cõtra pcepta ꝛ ꝓhibitiones q̃ sunt signa voluntatis dei bñ põt aliquid fieri vt mala: ꝛ tñ nihil fieri põt pter eius ꝑmissionem. Scđa ꝓpositio ẽ hec: Diuina voluntas efficaciter impleť ꝛ ꝯsummatur q̃ ad eos a q̃bus ꝑuerse impugnať. Hãc ꝓbat mgr̃ autoritatibus sanctoꝝ q̃ videnť dicere ꝙ mali volũtati diuine resistentes ei obsequunť. Tertia ꝓpositio ẽ hec: Non omnia que deus pcepit vel ꝓhibuit ita fieri voluit. Hoc patet ex eo ꝙ deus aliqñ ex aliqua rõne aliq̃ fieri nõ voluit: sed ad modũ volẽtis se habuit: vt ptꝫ de immolatiõe isaac ꝛ huiusmodi. Et tm̃ in spãli.

Q aliqñ hõ bona volũtate aliud vult q̃ꝫ deus: ꝛ aliqñ mala id qđ deus bona volũtate vult. a

D. XLVIII Qualiť voluntas nr̃a diuine ꝯformeť.

Sciẽdũ quoq̧ est ꝙ aliqñ mala ẽ voluntas hoĩs idẽ volẽtis qđ deus vlť fieri: ꝛ aliqñ bõa ẽ volũtas hoĩs aliđ volẽtis q̃ꝫ deus. Ut eñ bona sit hoĩs volũtas optet attẽdere q̃d cõgruit ei velle ꝛ q̃ fine. Tm̃ eñ interest int voluntatẽ dei ꝛ voluntatẽ hoĩs: vt in q̃busdã aliud cõgruat deo velle aliud hoĩ. vñ Aug. in Ench. Aliqñ bona voluntate hõ vult aliq̃d qđ deus non vult: bona mlto amplius multoq̧ certius volũtate. Nã illius mala volũtas eẽ nũq̃ꝫ põt: tãq̃ꝫ si bonus filius patrẽ velit viuere quẽ deꝰ bona volũtate vult mori. Et rursus fieri põt vt h velit hõ volũtate mala qđ deꝰ vult bõa. velut si malꝰ filiꝰ velit mori patrẽ: velit etiã h deꝰ. Nẽpe ille vult qđ non vult deꝰ iste vo id vult qđ vult ꝛ deꝰ: ꝛ tñ bõe dei voluntati pietas illiꝰ potiꝰ ꝯsonat q̃uis aliud volẽtis: q̃ꝫ huiꝰ idẽ volẽt ipietas. Multũ ei interest q̃d velle hoĩ

Augustinus q̃ ẜm duo cõsideraẽ bõa volũtas hoĩs.

q̃d velle deo cõgruat: ꝛ ad quẽ finem suã q̧sq̧ referat volũtatẽ: vt approbetur vl ĩprobeť. Põt ei velle bonũ qđ nõ ꝯgruat ei velle: ꝛ põt velle bonum qđ ꝯgruit: ẜ nõ refert ad finẽ rectũ: ꝛ ideo nõ est bona voluntas.

Q bona dei volũtas mala hoim volũtate ĩpleť vt in passione xp̃i ꝯtigit vbi q̃ddã factuꝫ ẽ qđ deus bona ꝛ iudei mala voluntate voluerũt: voluerunt tñ et aliq̃d qđ deus nõ voluit. b

Illud quoq̧ nõ ẽ ptermittẽdũ ꝙ aliqñ dei volũtas bõa ꝑ malã hoĩs volũtatẽ ĩpleť: vt ĩ crucifixiõe xp̃i factũ ẽ: quẽ deꝰ bõa volũtate mori voluit. Judei vo ĩpia volũtate eũ crucifixerẽt. Et volebãt iudei mala volũtate q̃ddã qđ deꝰ bõa volũtate volebat. s. vt xp̃s patereť moreretur ẜ volebãt ꝛ aliq̃d aliud qđ deꝰ nolebat scꝫ occidere xp̃m qđ fuit mala actio ꝛ pctm̃. Actũ q̧ppe iudeoꝝ nõ voluit deus: passionẽ vo xp̃i voluit: sic̃ ꝛ in ipo psal. xp̃s ad patrẽ ait: Tu cognouisti sessionẽ meã. i. voluisti ꝛ approbasti passionẽ meã tibi eĩ placuit. Uoluit itaq̧ tota trinitas vt xp̃s pateref nec tñ voluit vt iudei occiderẽt: q voluit penã xp̃i: ẜ nõ voluit culpã iudeoꝝ: nec tñ noluit: si eñ noluisset nec fuisset. Psal. cxxxviij

Oppositio. c

Sed ad hoc opponiť sic: Si voluit deus vt xp̃s patereť voluit vtiq̧ vt patereť a iudeis vl nõ Si voluit vt nõ patereť a iudeis: cuꝫ passus sit factũ ẽ itaq̧ qđ voluit deus nõ fieri. Si ãt voluit euꝫ pati a iudeis ergđ voluit eũ occidi a iudeis: voluit itaq̧ vt iudei occiderẽt eũ. Ad qđ rñdẽtes dicimus simplr̃ ꝯcedendũ esse ꝙ deus voluit xp̃m pati ꝛ mori: q eiꝰ passio bonũ fuit ꝛ causa nr̃e salutis. Cũ aũt diciť volebat eũ pati vel occidi a iudeis: h distinguẽdũ ẽ. Si eñ intelligiť sic: volebat eũ sustinere passioneꝫ siue crucifixiõeꝫ a iudeis illatã verus est sensus. Si vo ĩtelligiť sic: volebat vt iudei occiderẽt eũ: falsuꝫ est. Nõ eĩ volebat deus actionẽ iudeoꝝ q̃ mala erat: ẜ volebat passionẽ bonã: ꝛ hec volũtas ꝑ malas iudeoꝝ voluntates Responsio.

Aug. in ench. impleta ē. vñ Aug. in Ench. Deus q̃s
dā volūtates suas vtiq bonas īplet
p malo bo͞ium volūtates malas: sic
p maliuolos iudeos bona voluntate
p̄ris xp̄s p nob occisus ē qđ tm̄ bonū
Matth. xvj. fuit vt apl̄s Petr⁹ qñ id fieri nolebat
sathanas ab ip̄o q̃ occisus ē diceret.
Ecce mãifeste hēs magnū bonū fuisse
q xp̄s occisus ē: ⁊ h bonū q Petrus
nolebat: ideo redargutus est.

Vtꝝ placuerit viris bōis q xp̄s
pateret ⁊ moreret: placuit q̃dez
intuitu nr̄e redēptiōis: sz nō ipsi-
us cruciatus. D

Ex quo soluitur q̃stio q̃ q̃ri solet vtꝝ viris sc̄tis placere
debuerit q xp̄s pateret vl' occideret.
Debuit eni eis placere intuitu nr̄e re-
dēptiōis sz nō intuitu ip̄ius cruciat⁹.
Voluerūt g̃ ac vehemēter cupierunt
xp̄m mori ꝓpt liberatiōnē hōis ⁊ im-
pletionē diuie volūtatis: sz nō volue-
rūt delectatiōe ipi⁹ afflictiōis. De eo-
dē g̃ letabant ⁊ tristabant: sz ob aliud
gaudebāt ⁊ ꝓpt aliud dolebāt. Vole
bant g̃ xp̄m mori p hōis redēptiōe: ⁊
tñ de morte ip̄ius diuersis de causis
corda coꝝ varie mouebant.

Quomodo sentiendū sit de passi
onibus sanctoꝝ an velle an nol-
le debeamus. E

Si vero q̃rit vtꝝ eodē mō sentiendū sit de passiōibus ⁊
martyriis sc̄tōꝝ. Dicimus aliquā esse
differētiā int passionē capit ⁊ mēbro
rū. Xp̄i nāq passio cā est nr̄e salut qđ
nō ē passio alicui⁹ sancti. Nulli⁹ ei pas
siōe redēpti sum⁹ nisi xp̄i. Profuerūt
q̃dē nō mō eis q̃ passi sunt: verūetiam
aliis fidelibus ip̄oꝝ passiōes. verūtñ
nr̄a redēptio nō sunt. h em̄ passio illi⁹
Qđ passiōes sc̄tōꝝ possum⁹ velle ⁊ nolle et vtrunq bona voluntate. sola potuit q̃ deus ē ⁊ hō. Illi⁹ g̃ passi
onē credentiū pie mētes voluerunt ⁊
optauerūt fieri sicut futuꝝ credebāt.
passiones vo sc̄tōꝝ possumus velle ⁊
nolle: ⁊ vtrūq bona voluntate: si re-
ctos nob ꝓponamus fines. Cui eniz
placuit Pauli passio eo fine: q p̄miū
eius p h auctū ⁊ paratū cernebat: bo-
nā videt habuisse volūtatē: q̃ volūta-
ti eius ꝯgruebat q̃ cupiebat dissolui ⁊
esse cū xp̄o. Qui aūt voluit eū declina
re passionē ⁊ effugere manus iniq̃ꝝ cō
passiōe pietatis: ⁊ ille habuit bonā vo
lūtatē. vñ Aug. in Ench. Bōe appare
bāt volūtates pioꝝ fideliū q̃ nolebāt
apl̄m Paulū hierl'm ꝑgere: ne ibi pa-
teret mala q̃ Agabus ꝓpha p̄dixerat Actuū. xxj.
⁊ tñ h illū deus pati volebat p annun
ciāda fide xp̄i exercens martyrē xp̄i:
neq ip̄e bonā volūtatē suaz īpleuit p
xp̄ianoꝝ volūtates bonas sz p iudeo
rū malas: ⁊ ad eū potius ꝑtinebant q̃
nolebāt qđ volebat: q̃ illi p q̃s volen
tes factū est qđ volebat: q idip̄m ma
la volūtate fecerūt qđ deus bona vo
lūtate voluit. Ita ⁊ in passione xp̄i fa-
ctū ē: qđ em̄ deus voluit h idē iudei ⁊
diabolus: sz illi mala volūtate: deus
vo bona volūtate. s. vt xp̄s moreret.
Veruntñ illi actum voluerunt quem
deus non voluit.

Ista ē distinctio. xlviij. hui⁹ pri-
mi libri seu vltima: in q̃ magr̄ postq̄ egit quō volun
tas dei semp efficaciter adimplet: hic ꝯūr agit quō
se habeat voluntas nr̄a in compatione vel in ꝯfor-
mitate ad diuinam. Et tria facit. Nam p̄mo oñdit
q voluntas nr̄a bona non semp ꝯformat diuine in
volito. Scđo subdit quō aliqñ voluntas nr̄a ꝯfor-
mat diuine volūtati in volito. Tertio subdit q ali-
qñ sine culpa possumus idē volitū diuersis respecti
bus velle ⁊ nolle. Primū ⁊ scđm facit a p̄ncipio di-
stinctionis vsq ibi: Ex quo soluit q̃stio. Tertiū vo
vsq ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In
speciali sententia magr̄i stat in tribus ꝓpositioni-
bus: quaꝝ p̄ma ē hec: Non omnis volūtas non
volens quod deus vult est mala. Hanc mgr̄ ꝓbās
ponit exemplum in p̄mo capitulo huius distinctio-
nis dicens: vt si bonus filius patrē suū velit viuere
quem deus bona volūtate vult mori: ibi volūtas fi-
lii materialiter non vult quod deus vult non tamen
est mala. Scđa ꝓpositio ē hec: Non omnis volū
tas q̃ vult quod deus vult est bona. Hanc magr̄ ꝓ
bans ꝓponit q aliqñ est mala voluntas hoīs vo
lentis idem quod deus vult: sicut volūtas mali filii
volentis mortē patris quā tñ deus vult. Nēpe ille
p̄mus vult qđ non vult deus: iste vo scđs idē vult
quod deus: ⁊ tm̄ bone voluntati illius dei pietas po
tius ꝯsonat: q̄uis aliud volentis: q̄ huius qđ deus
volentis impietas. Tertia ꝓpositio ē hec: Idez
volitiuū diuersis respectibus sine quacunq culpa
possumus nolle ⁊ velle. Hanc ꝓbans ꝓponit mgr̄
q voluntas dei bona p voluntates malas hominuz
adimplet: sicut fuit in morte xp̄i: volebat em̄ deus
xp̄m mortem sustinere: sed non iudeos inferre. Et
postea dicit q passio xp̄i deo placebat: non inq̄tum
fuit penalis: sed inq̄tum fuit salutifera. Et simili
passiones sanctoꝝ possunt diuersis causis sanctis
placere ⁊ displicere: quod ꝓbat ꝓpositio p̄dicta.
Et tm̄ in speciali.

Finit primus liber de my
sterio trinitatis.

Incipit liber secūdus de rerum creatōe ꝛ formatōe corporaliū ꝛ sp̄ualiū: ꝛ alijs pluribus eis ptinētibus.

Unum esse rerũ principium ostẽdit nõ plura: vt q̃dã putauerũt. a

DI. I De creatione hũane nature q̃tũ ad principiũ efficiẽs in generali.

C reationẽ rerũ insinuans scriptura: deũ esse creatorẽ initiũq; tẽporis atq; oĩm visibilium vel inuisibilium creaturarum in p̃mordio sui ostẽdit dicẽs: In p̃ncipio creauit deus celũ ꝛ terrã. His eteni verbis Moyses spũ dei afflatus i vno p̃ncipio a deo creatore mũdum factum refert: elidẽs errorem quorundam: plura sine p̃ncipio fuisse p̃ncipia opinantiũ. Plato nanq; tria initia estimauit: deuz .s. exemplar et materiã: ꝛ ipsa increata sine principio ꝛ deũ q̃si artificẽ nõ creatorẽ. Creator eñ est q̃ de nihilo aliq̃d facit. Et creare proprie est de nihilo aliq̃d facere. Facere vero nõ modo de nihilo aliq̃d opari: s̃ etiaz de materia. Vñ ꝛ homo ꝛ angelus dicit̃ aliqua facere sed nõ creare: vocaturq; factor siue artifex: s̃ nõ creator. Hoc eñ nomen soli deo ꝑprie congruit: q̃ ꝛ d̃ nihilo quedam ꝛ de aliquo aliq̃ facit. Ipse est ḡ creator ꝛ opifex ꝛ factor: s̃ creationis nomen sibi ꝑprie retinuit: alia vo etiã creaturis cõmunicauit. In scriptura tamẽ sepe creator accipit̃ tãq; factor: ꝛ creare tãq; facere: sine distinctiõe significatiõis.

Gen. j.

Plato dixit tria principia esse.

Ex q̃ rõne ꝑprie dicit̃ creator et quid sit creare: ꝛ quid facere.

Q2 hec verba scz agere ꝛ facere ꝛ huiusmodi non dicuntur de deo s̃m eam rationem qua dicuntur de creaturis. b

Verũtamen sciẽdum est: hec verba .s. creare facere agere et alia hmõi de deo nõ posse dici s̃m eam rõnem q̃ dicunt̃ d̃ creaturis. Quippe cũ dicimus eũ aliq̃d facere: nõ aliquẽ i operando motũ illi inesse intelligim⁹: vel aliquam in laborando passionẽ sicut nobis solet accidere: sed eius sempiterne voluntatis nouũ aliquẽ significam⁹ effectũ: id ẽ eterna eius volũtate aliquid nouiter existere. Cum ergo aliquid dicit̃ facere tale est ac si dicat̃ iuxta ei⁹ voluntatẽ vel per ei⁹ volũtatẽ aliquid nouiter ꝯtingere vl̃ esse: vt in ip̃o nihil noui cõtingat: sed nouum aliquid sicut in eius eterna voluntate fuerat fiat sine aliq̃ motiõe vl̃ sui mutatiõe. Nos vero operando mutari dicimur quia mouemur. Non enim sine motu aliq̃d facimus. Deus ergo aliquid agere vel facere dicitur: quia causa est rerum nouiter existentium: dum eius voluntate res noue esse incipiunt que ante non erãt absq; ipsius agitatione: vt actus proprie dici non queat: cum videlicet actus oĩs in motu cõsistat: in deo autem motus nullus est. Sicut ergo ex calore solis aliqua fieri contingit: nulla tamen in ipso vel in eius calore facta motione vel motatione. Ita ex dei voluntate noua habent esse sine mutatione auctoris qui est vnum ꝛ solum ꝛ omniũ principium. Aristoteles vo duo posuit principia: scz materiam ꝛ speciem ꝛ tertium operatorium dictum: mũdum quoq; semper esse ꝛ fuisse.

Ex q̃ sensu d̃r de⁹ aliquid facere.

Per sile oñdit

Aristoteles circa h̃ ... de gñat...

Quod catholicum est docet. c

Horum ergo et similium errorem spiritussanctus euacuãs veritatisq; disciplinam tradens: deum in principio temporum mundum creasse: et ãte tempora eternaliter extitisse significat ipsius eternitatem ꝛ omnipotentiaz commendans. Cui voluisse facere est: quia vt prediximus ex eius voluntate ꝛ bonitate res noue existunt. Credamus ergo reruz creatarum celestium terrestrium: visibilium vel inuisibilium causam non esse nisi bonitatem creatoris: qui est deus vnus ꝛ verus. Cuius tanta est bonitas: vt summe bon⁹ beatitudinis sue qua eternaliter beatus est alios velit esse participes quaz videt ꝛ communicari posse ꝛ minui omnino non posse. Illud ergo bonũ quod ipse erat ꝛ quo beatus erat: sola bonitate non necessitate alijs cõmunicari voluit: quia summe boni erat prodesse velle: ꝛ oĩpotentissimi noceri non posse.

Aug. in ench.

Beda.

Quare rationalis creatura facta sit. d

Et q2 nõ valet ei⁹ beatitudinis ꝑticeps existere aliquis nisi per intelligentiam: que quãtomagis intelligitur tãto plenius habetur. Fecit deus rationalem creaturam que summum bonum intelligeret: ꝛ intelligendo amaret: ꝛ amando possideret: ac possidendo frueretur. Eamq; hoc modo distixit vt pars in sui puritate permaneret nec corpori vniretur: scz angeli: pars corpori iungeretur al's vniretur .s. anime. Distincta est vtiq; rationalis creatura in incorpeaz ꝛ corpe

Augustinus.

Quõ distincta sit rõnalis creatura.

am: & incorpea qdē angelus: corpea ꝟo hō vocat̃ ex aīa rōnali & carne sb= sistēs. Cōditio g̊ rōnal' creature pmā cāz habuit dei bonitatē.

Quare creatus sit homo vel an= gelus. e

Ideoqz si q̄rat̃ q̄= re creatus sit hō vl' āgelus? Breui ser mone r̄nderi pōt ppt̃ bonitatē eius. vñ Augu. in lib. de doctrina xp̄iana: Quia bonus ē deus sumus: & inq̄tuz sumus: boni sumus.

Ad quid creata sit rationalis cre atura. f

Et si q̄rit̃ ad quid creata sit rōnal' creatura. R̄ndet̃ ad laudādū deū: ad seruiēdū ei: ad fruen dū eo: in q̄b⁹ pficit ip̄a: nō de⁹. De⁹ ei pfect⁹ & summa bonitate plen⁹ nec au geri pōt nec minui. Ex g̊ rōnal' creatu ra facta ē a dō: referēdū ē ad creatorꝭ bonitatē & ad creature vtilitatē.

Breuissima respōsio cum querit̃ quare vel ad quid facta sit ratio nalis creatura. g

Cū ergo q̄rit̃ q̄re vl' ad q̄d facta sit rōnal' creatura? Bre uissime r̄nderi pōt ppt̃ dei bonitatē & suā vtilitatē. Utile nēpe ip̄i ē seruire deo & frui eo. Factus g̊ angelus siue homo pp̄ter deum dicit̃ esse: non q̄z creator deus & summe beatus alter= utrius īdiguerit officio q̄ bonoꝶ nr̄o= rū nō eget: sz vt fuiret ei ac frueret̃ eo cui fuire regnare ē. In h̄ g̊ pficit ser= uiēs: nō ille cui seruit̃. (Augustinus)

Sicut fact⁹ ē hō vt seruiret deo: sic mūdus vt seruiret hoī. h

Et sic fact⁹ ē hō p= pter deū. i. vt ei fuiret: ita mūdus fa= ctus ē ppt̃ hoiēz. s. vt ei fuiret. Posi tus est g̊ hō in medio vt & ei seruiret̃: & ip̄e fuiret: vt accipet vtrūq̃ & reflu= eret totū ad bonū hoīs: & q̄d accepit obsequiū & q̄d impēdit. Ita ei voluit deus sibi ab hoīe seruiri: vt ea fuitu= te nō deus sz hō seruiēs iuuaret̃: & vo luit vt mūdus seruiret hoī: & exinde si milit̃ iuuaret̃ hō. Totū g̊ bonuz hoīs (Augustinus.)

erat & q̄d factū est ppt̃ ip̄m & ppt̃ q̄d factus ē ip̄e. Oīa em̄ (vt ait ap̄ls) nr̄a sunt. s. supiora & eq̄lia & inferiora. Su periora quidē nostra sunt ad pfruen= dū vt deus trinitas. Eq̄lia ad ꝯuiuen dū. s. angeli. Qui & si nob̄ modo supio res sint: in futuro erūt eq̄les: q̄ & mo= do nostri sunt: q̄z ad vsum nob̄ sunt. Sicut res dominoꝶ dicunt̃ esse famu loꝶ nō dominio: sz q̄z sunt ad vsuz eo rū. Ipiq̃ āgeli in q̄busdā scp̄ture locī nob̄ seruire dicunt̃: dū ppt̃ nos in mi nisterium mittunt̃. (j. Cor. iij. Augustinus Quō oīa nr̄a sunt.)

Quō dicit̃ aliq̄n in scriptura ho mo factus est pp̄ter repationem angelici casus. i

De hoīe quoqz in scp̄tura īterdū repit̃ q̄ factus sit ppt̃ repatione āgelice ruine: q̄d nō ita est intelligendū q̄si nō fuisset hō factus si nō peccasset āgelus: sz q̄z inter alias causas. s. p̄cipuas: hec etiā nōnll'a cau sa extitit. Nostra g̊ sunt supiora & eq̄= lia. Nostra etiaz sunt inferiora: q̄z ad ser uiendū nob̄ facta.

Quare ita sit hō institutus vt ani ma sit vnita corpori. k

Uolet etiā q̄ri cuz maioris dignitatꝭ videt̃ eē aīa si absq̃ corpe pmāsissz: cur vnita sit corpi? Ad q̄d pmo dici pōt q̄z de⁹ voluit: & volū tatis eius cā q̄rēda nō est. Scd̄o autē pōt dici q̄ ideo de⁹ voluit eā corpori vniri: vt in hūana oñderet ꝯditiōe no uū exēplū btē vnionis q̄ est int̃ deū & sp̄m in q̄ diligit̃ ex toto corde: & videt̃ facie ad faciē. Putaret eī creatura se nō posse vniri creatori suo tāta ppinq̄ tate vt eū tota mēte diligeret & coḡsce ret: nisi videret sp̄m q̄ ē excellētissima creatura tā īfime. i. carni q̄ de terra ē in tāta delectatōe vniri vt n̄ valeat ar tari ad h̄ vt velit eā relinq̄re: sic oñdit ap̄ls dicēs: Nolumus corpe expolia ri sz supuestiri: p quod ostendit sp̄m creatū spiritui icreato ineffabili amo= re vniri. Pro exemplo g̊ future socie tatis q̄ inter deum & sp̄m rōnalem in glificatione eiusdē pficiēda erat: aīaz corpeis indumētis & terrenis māsio= nib⁹ copulauit: luteāq̃ materiā fec̄ ad vite sensuz vegetare: vt sciret hō q̄z si (Prima causa. Scd̄a causa. ij. Cor. v.)

potuit deus tam disparez naturã corꝑis
⁊ aie in federationẽ vnã ⁊ in amiciciã tã=
tam ꝯiũgere: nequaq̃ʒ ei impossibile futu
turũ: rõnalis creature humilitatẽ: lʒ lõge
inferiorẽ ad sue glorie ꝑticipationẽ subli=
mare. Quia ᵹ̊ ꝓ exemplo rõnalis spirit⁹
in parte vsq̃ʒ ad ꝯsortiũ terreni corporis
humiliat⁹ est: ne forte i hoc nimis depres=
sus videreẽ: addidit di ꝓuidẽtia vt post
modũ cũ eodẽ corꝑe glorificato ad ꝯsorti
um illoꝝ qui in sua ꝑmanserunt puritate
sublimareẽ. vt qꝺ minus ex dispensatio=
ne creatoris sui acceperat cõditus: post=
modũ ꝑ grãm eiusdẽ accipet glorificatus
Sic ᵹ̊ ꝯditor noster de⁹ rõnales spũs va
ria sorte ꝓ arbitrio voluntatis sue dispo=
nẽs: illis quos in sua puritate reliquerat
sursum in celo mansionẽ: illis ꝟo q̊s cor=
poribus terrenis sociauerat: deorsum in
terra habitationẽ cõstituit: vtrisq̃ʒ regu=
lam imponẽs obedientie: quatenus ⁊ illi
ab eo vbi erãt nõ caderẽt: ⁊ isti ab eo vbi
erant ad id vbi nõ erant ascenderẽt. Fe=
cit itaq̃ʒ de⁹ hominẽ ex duplici substãtia
corpus de terra cõponẽs: animã vero de
nihilo faciẽs. Ideo etiam vnite sunt anie
corporibus vt in eis deo famulantes ma
iorem mereantur coronam.

Post sacramentuʒ trinitatis de
creatura tripartita agendũ est et
pri⁹ de digniori. i. angelica. I

Ex ꝑmissis appa=
ret rõnalem creaturã in angelicã ⁊ huma
nam fuisse distinctã: quaruʒ altera est to=
ta spũalis: id est angelica: altera ex parte
spũalis ⁊ ex ꝑte corꝑalis. i. humana. Cũ
itaq̃ʒ de his tractãdum sit. s. de spirituali
⁊ corꝑali creatura: de rõnali ⁊ ꝺ nõ ratio
nali. primo de rationali ⁊ spirituali. i. de
angelis agendũ videẽ: vt a cõtuitu crea=
toris ad cognitionem creature dignioris
ratio nostra intẽdat: deinde ad cõsidera=
tionẽ corporee tam illius que est rõnalis
q̃ʒ illius que non est rõnalis descẽdat vt
trinitatis increate sacramentũ tripartite
creature eiq̃ʒ cõcretorũ atq̃ʒ contingenti=
um sequatur documentum.

Hic incipit secundus liber sen
tentiarum: In quo postq̃ magr̃ egit de reb⁹ fruibi
libus. i. diuinis ꝑsonis. agit ꝺ rebus vtibilibus scʒ
creaturis. Et duo facit. Nam ꝑmo agit ꝺ creatiõe
vniuersi i generali. Scꝺo ꝺ ꝑtib⁹ ei⁹ in spẽali. Pri=
mum facit in prima distinctiõe. Secundum incipit
facere in ꝑncipio scꝺe distinctiõis ibi: De angelica
itaq̃ʒ creatura. In prima ergo distinctiõe tria facit.
Nam primo agit de exitu creaturarũ a suo ꝑncipio
Secundo de ordine earũ ad finem. Tertio incidẽta
liter determinat quare anime hũano corꝑi sunt vni
te. Primũ vsq̃ʒ ibi: Credamus ergo. Secũduʒ vsq̃ʒ
ibi: Solet etiam queri. Tertiũ vsq̃ʒ ad finem distin
ctionis. Et tm̃ in generali. In spãli sententia magi
stri stat in tribus ꝓpositionibus: quarum prima est
hec: Deus in principio temporis creauit celum et
terram preter sui mutationem. Hec ꝓpositio infinu
at deum esse principium creatiuum tam visibiliũ q̃
inuisibiliũ creaturaꝝ. Et probat eam magister per
illud Geñ. In principio creauit deus celum ⁊ terrã
Ex quo infert sctm̃ Moysen Platonis ⁊ Aristote
lis interimisse errores. Nam Plato tria principia
posuit fuisse ab eterno ⁊ increata: seu sine principio
scʒ deum exemplar ⁊ materiam primã: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ
posuit deum esse creatorem mundi: sed opificeʒ seu
factorem: qꝺ patet ex hoc q̃ nõ produxisset mundũ
ex nihilo. Unde creare est aliquid ex nihilo facere:
facere autem est aliquid ex preiacenti materia pro=
ducere. Unde ne aliquis creationem mundi credat
in deo temporalem ponere mutatiõem: ideo dicit q̃
verba temporalia de deo dicta cuiusmodi sunt crea
re facere ⁊ agere ⁊ gubernare nullam significãt seu
ponunt in deo nouitatem seu mutationem: sed solũ
nouum effectum cõnotãt circa creaturam quare eti
am operatio dei non ꝓprie debet dici actus. eo q̃ a=
gens per eam nõ agitatur seu mouetur: immo sicut
ex calore solis aliqua noua fiunt nulla facta mutati
one in ipso calore: ita ex dei voluntate creature esse
incipiunt: sine ipsius dei imutatiõe. Et subdit Ari
stotelem etiam posuisse plura principia. s. materiaʒ
formam ⁊ principium efficiens: ⁊ tñ posuit mundũ
fuisse ab eterno. Hos omnes errores dicit mgr̃ ꝑ ꝑ̃
dictam auctoritatem Genesis fore elisos. Secun=
da ꝓpositio est hec: Deus nõ pro sui sed pro ipsarũ
vtilitate fecit specialiter rationales creaturas ad ꝑ
ticipandum sue diuinitatis fruitionem. Hãc ꝓbãs
dicit q̃ causa creationis rerum est sola bonitas cre
atoris cõicare potens ⁊ volens ⁊ minui non potẽs
Tertia propositio est hec: Deus humanam ani=
mam corpori vniri voluit: non solum vt ꝑ talẽ vnio
nem beatificam fruitionem sibi possibilem crederet
sed etiam vt glorificationẽ sibi acq̃reret ꝑ anime in
corꝑe exercitationem. Hanc ꝓpositionem ꝓbat ꝑ
hoc q̃ assignat triplicem rõnem quare anima rõna
lis corpori vnitur. Prima est: q̃ sic deo placuit fieri
Secunda est: q̃ hoc fieri conuenit in signum future
beatitudinis: vnio autem spiritus cum carne repre
sentat ⁊ ostẽdit esse possibilẽ quandam vnionem. s.
deum vniri cum anima humana. Tertia ratio quia
anima corpori mortali vnita põt ꝓficere ad maius
meritum q̃ si seꝑata mansisset. His ꝑ̃missis conclu
dit magister q̃ circa triplex genus nature in isto se=
cundo libro sua intentio versatur. s. circa creaturaʒ
spiritualem corꝑi non vnitam cuiusmodi est angeli=
ca: ⁊ circa spũalem corꝑi vnitã cuiusmodi est aĩa rõ
nal': ⁊ circa corꝑeã naturã tm̃. Et hec ẽ sñia i spãli.

Que consideranda sunt de ange
lica natura. a

DI. II
Agit in spãli de ꝯditiõe spũalis creature scʒ angelice q̃lis facta sit.

Eãgelica ita=
q̃ʒ natura hec primo considerã
da sunt qñ creata fuerit ⁊ vbi ⁊
qualis facta sit dum ꝑmũ ꝯderetur. Dein
de qualis effecta auersione quorundam ⁊

ꝯuersione q̃rundã. De excellētia q̃z ꝛ ordibus ꝛ donoꝝ dr̃ia ꝛ de officijs ac noib⁹ alijsq̄ p̃rib⁹ aliq̃ dicēda sunt.

Quando facti sunt angeli prius dicit in quo videnť sibi obuiare autoritates. b

Quedã autorita= tes videnť inuere q̄ an̄ oēz creaturaz Eccl.i. creati sunt ãgeli. Vn̄ illud: Prio oīm creata ē sapīa: qđ itelligiť de ãgelica natura q̃ in scp̄tura sepe vita sapīa et lux dr̄. Naz sapīa illa q̃ deus ē creata nō ē. Filius ei sapīa p̄ris ē genita: nō facta nec creata: ꝛ tota trinitas vna sapīa ē: q̃ nō facta nec creata ē nec ge nita vl̄ ꝓcedēs. De ãgelica g̃ vita illđ accipiēdū ē de q̃ dic̄ scp̄tura qn̄ facta est. s. p̄mo oīm. Sz rursū alia scp̄tura Gen̄.j. dic̄: In p̄ncipio creauit de⁹ celū ꝛ ter Ps̄.cj. rã. Et in ꝓpħa: Initio tu dn̄e t̃rã fun dasti: ꝛ opa manuū tuaꝝ sunt celi. ꝛ vi deť ꝯrietas q̃dã oriri ex assertiōibus istl̄. Nã si p̄mo oīm creata ē sapīa oīa post ipaz facta videnť: ꝛ ita post ipaz facta videnť celū ꝛ t̃ra: ꝛ ipa facta an̄ celū ꝛ t̃rã. Itē si in p̄ncipio creauit de us celū ꝛ t̃rã: nihil factū ē an̄ celū ꝛ ter rã: nec ipa sapīa facta ē an̄ celū ꝛ t̃rã. Cū g̃ hec ꝯrĩa videanť: nec in diuina scp̄tura fas sit sentire aliq̃d eē ꝯrieta= tis: req̃ramus itelligētiã veritatis.

Quid tenendū sit docet p̄missas autoritates determinãdo. c

Videť itaqz hoc esse tenēdū q̄ siľ creata ē sp̄ūaľ creatu ra. i. ãgelica: ꝛ corpal' s̄m qđ pōt acci= Eccl.xviij. pi illđ Salomōis: Qui viuit ietn̄ū cre auit oīa simľ. i. sp̄ūalē ꝛ corpalē nãz: ꝛ ita nō p̄us tpe creati sunt ãgeli q̄̃ illa corpal' materia q̃tuor elemētoꝝ: ꝛ tn̄ p̄mo oīm creata ē sapīa: q2 ꝛ si nō tpe p̄cedit tn̄ dignitate. Q̄ ãt siľ creata fu erit corpal' sp̄ūalq̄ creatura. Aug. su per Gen̄. apte on̄dit dicēs p celū ꝛ t̃rã sp̄ūalē corpalēq̄ naturã itelligi ꝛ hec creata sunt in p̄ncipio. s. tpis vl' in p̄n cipio: q2 p̄mo facta sunt.

Qđ siľ creata fuerit corpalis ꝛ sp̄ūaľ creatu ra autoritate firmat.

Q2 nihil factum est ante celum et terram nec etiam tempus: cum tempore enim creata sunt: sed nō ex tempore. d

An̄ ea eni nihil fa= ctū ē: nec etiã tp̄s factū ē an̄ sp̄ūalē. s. angelicã naturã: ꝛ an̄ corpalē. s. mate riã illã q̃tuor elemētoꝝ ꝯfusam. Illa eni cū tpe creata sunt: nec ex tpe: nec in tpe. Sicut nec tp̄s in tpe creatū est q2 nō fuit tp̄s anteq̄̃ esset celum ꝛ ter ra. Unde Aug. in li. de tri. dicit: q̄ de= Augustinus us fuit dn̄s anteq̄̃ tp̄s esset ꝛ nō in tē pore cepit esse dn̄s: quia fuit dn̄s tem poris qn̄ cepit esse tp̄s: nec vtiq̄ tp̄s cepit esse in tpe: q2 nō erat tp̄s anteq̄̃ incipet tp̄s.

Q2 siľ cū tpe ꝛ cū mūdo cepit cor poraľ ꝛ sp̄ūalis creatura. e

Siľ ergo cū tpe fa cta est corpalis ꝛ sp̄ūalis creatura ꝛ siľ cū mūdo: nec fuit an̄ ãgelica creatu ra q̄̃ mūdus: q2 vt ait Aug. Nl̄la cre atura creata ē an̄ secl'a: sz a secul' cū q̃ bus cepit. Hiero. tn̄ sup epl'az ad Ti= tū aliđ videť sentire dicēs: Sex milia necdū nostri tpis impleni ãnoꝝ ꝛ q̄̃= tas p̄us eťnitates: q̄̃ta tpa: q̄̃tas se= culoꝝ origines fuisse arbitrandū est: in q̃bus angeli: throni: dn̄atiōes cete riq̄ ordies seruierūt deo absq̄ tēpoꝝ vicibus atq̄ mēsuris ꝛ deo iubēte sb= stiterūt. His verb q̃dã adherētes di= xerunt cum mundo cepisse tp̄s secula re: sz ante mundum extitisse tp̄s eter= nū sine mutabilitate: ꝛ in eo imutabi= liť ꝛ intpaliť astruūt ãgelos deo iubē te sb̄stitisse eiq̄ seruisse. Nos ãt qđ p̄= us dictū est ꝓ captu intelligentie nr̄e magis approbamus: salua tamen re= uerentia secretoꝝ in q̃bus nihil teme re asserendū est. ꝛ illud Hiero. dixisse nō ita sentiendo sz alioꝝ opinionē re= ferendo arbitramur.

Hiero. aliť videť q̄ an= geli fuerit an̄ te tempus.

Ubi angeli mox creati fuerint in empireo. s. qđ statim factū reple= tum est angelis. f

Jam ē on̄sum qn̄ creata fuerit angelica natura: nūc ãt attēdendū ē vbi facta fuerit. Testimo nijs q̃rundã autoritatū euidenť mon= strať ãgelos an̄ casuz fuisse in celo ꝛ i= de corruisse q̃sdam ꝓpť supbiã: alios vero qui nō peccauerūt illic ꝑstitisse. vn̄ dn̄s i euãgelio ait: Uidebã satha= Luce.x.

nā tanq̄ fulgur de celo cadētem: nec appellat̄ h̄ celū firmamentū qd̄ secunda die factū est: s̄ celū splendidū qd̄ dr̄ empireū id est igneū a splēdore nō a calore: quod statim factū angelis ē repletū: qd̄ ē supra firmamentū: ꝛ illud empyreū quidam expositor̄ sacre scripture nomie celi intelli-
Gen̄.j. gi volūt vbi scriptura dicit: In principio creauit deus celum et terram. Celū inq̄t
Strabus. Strab⁹ nō visibile firmamentū h̄ appellat s̄ empyreū .i. igneuz vel intellectuale: qd̄ nō ab ardore s̄ a splendore dr̄: qd̄ statim factum repletū est angelis. Vn̄ Iob:
Iob.xxxviij. Ubi eras cum me laudabāt astra matu-
Beda. tina ꝛc. De h̄ q̄z Beda ita ait: Hoc supi⁹ celū quod a volubilitate mundi secretuz est mox vt creatū est sanctis angelis ipletum est: quos in principio cū celo et terra conditos testat̄ dn̄s dicēs: Ubi eras cuz me laudabāt astra matutina: et iubilarēt oēs filij dei. Astra matutia ꝛ filios di eosdē angelos dei vocat. Celū em̄ in q̄ posita sunt luminaria: nō in p̄ncipio s̄ scd̄a die factū est. Ex his liquet q̄ i empyreo oēs angeli fuerūt an̄ quorundā ruinā: simulq̄z creati sunt angeli cum celo empyreo ꝛ cum informi materia oīm corporaliū.

Qr simul creata est visibiliū rerū materia ꝛ inuisibilium natura et vtraq̄z informis s̄m aliquid ꝛ formata s̄m aliquid. g

Simul ergo visibiliū rer̄ materia et inuisibiliū natur̄ cōdita ē: ꝛ vtraq̄z informis fuit s̄m aliquid ꝛ formata s̄m aliq̄d. Sicut em̄ corporaliū materia ꝯfusa ꝛ ꝑmixta (q̄ s̄m grecos dicta ē chaos) in illo exordio ꝯditionis primarie et formā ꝯfusionis habuit et non habuit formā distinctionis ꝛ discretiōis donec postea formaret̄ atq̄z distinctas reciperet spēs: ita sp̄ūalis et angelica natura i sua ꝯditiōe s̄m nature habitū formata fuit: ꝛ tn̄ illaz quā postea ꝑ amorē ꝛ cōuersionē a creatore suo acceptura erat formā nō habuit: s̄ erat iformis sine illa. Vn̄ Aug. multipliciter expōnēs ꝑmissa ūba Genesis ꝑ celū dicit intelligi informē naturaz vite sp̄ūalis sicut in se pōt existere nō ꝯuersa ad creatorē in quo format̄. per terrā corporalē materiā sine omni q̄litate q̄ apparet in materia formata.

Quō dicat Lucifer s̄m Esaiam: Ascēdam in celū et ero similis altissimo: cum esset in celo. h

Hic queri solet si in celo empireo fuerūt āgeli q̄ statim vbi facti sunt: quō (vt legit̄ in Esaia) dicit Lucifer: Ascēdā in celū ꝛ exaltabo soliū meū ꝛ ero silis altissimo? Sed ibi celū vocat di celsitudinē: cui parificari volebat: ꝛ est tale: Ascēdā in celū .i. ad equalitatē dei. Esa.xiiij.

Hic incipit scd̄a distinctio huius secundi libri: In q̄ mgr̄ postq̄ egit de creatione vniuersi in cōi: incipit agere de partibus eius in sp̄āli. Et primo de creatura sp̄ūali corpori nō vnita .s. angelo. Unde i p̄nti tria circa hoc facit. Nā ṗmo dat de ordine in p̄nti materiā ꝓcedēdi: insinuans angelos esse creatos. Secūdo tractat de loco creatiōis eorum: asserens eos in celo empireo esse creatos ꝛ collocatos. Tertio agit de qualitate eorū affirmās eos informes productos. Primū isto ꝛ facit a principio distinctionis vsq̄z ibi: Iam ōstensum est. Secūdum ab īde vsq̄z ibi: Simul ergo visibiliū. Tertium ab inde vsq̄z ad finē distinctiōis. Et tm̄ in generali. In sp̄āli sn̄ia mgr̄i stat in tribus ꝓpositiōib⁹: q̄rum prima est hec: Angelica natura nō tēpe sed dignitate nature āte omnia corporalia est producta. Q̄ autem angeli sint ṗmo ꝓducti. patz ex illo Eccī.j. Omnium primo creata est sapientia .i. angelica natura: q̄ illud nō pōt intelligi de sapientia eterna vl̄ increata: cuiusmodi est fili⁹ in diuinis vt deducit̄ infra. Huius oppositū magister arguit ꝑ illud Gen̄.j. In principio creauit deus celum ꝛ terraz. Per hāc ꝛ similes auctoritates videtur ꝓbare q̄ celum ꝛ terra sunt prius creata q̄ angelica natura. Hanc controuersiam magister soluit dicens q̄ angelica natura ꝛ omnia corpalia simul sunt creata: quod ꝓbat per illud Eccī.xviij. Qui viuit ineternū creauit oīa simul. Et idem confirmat auctoritate beati Augu. que habetur in textu. Et postea īducit alias auctoritates q̄bus ꝓbat angelicam naturam celū empireū tp̄s ꝛ materiā quattuor elementoꝝ cōfusam sil' fore creata tempore ꝛ vnū alterū tp̄is duratiōe nō ꝑcessisse: licet angelica natura prius bene dicat̄ creata dignitate nature. Scd̄a ꝓpositio est hec: Q̄ tam visibilis .i. corpalis q̄ inuisibilis .i. sp̄ūalis creatura fuit quodāmodo informis ꝓducta. Qd̄ ptz: q̄ visibiliū materia ꝛ inuisibiliū natura fuerunt sil' condita: ꝛ vtraq̄z informis: s3 tn̄ aliter ꝛ aliter. Nā corpaliū rerū materia dr̄ informis creata ideo quia habuit formā cōfusionis prius q̄ fuisset formata ꝛ distincta per species: vt infra distinctione duodecima clarius patebit. Spiritualis ideo dicit̄ iformis ꝓducta: q̄ licet fuerit formata in sua conditiōe s̄m habitum nature: fuit tamen informis s̄m habitum gr̄e: ꝑ quē habuit perfici ꝛ informari. Postea mgr̄ querit. Si omnes angeli fuerunt in celo creati vt ṗdictū est: quod ꝛ quale fuit tunc celuz in qd̄ Lucifer ascendere volēs peccauit: dicendo illud Esa. xiiij. Ascendam in celum: ꝛ similis ero altissimo: qd̄ soluens magister dicit: q̄ per celum non deb3 intelligi quodcūq̄ corpale s3 diuina celsitudo: vt sensus auctoritatis sit: Ascendam in celum .i. ad equalitatem dei. Et tn̄ in sp̄āli.

Quales facti fuerīt āgeli: ꝛ q̄ q̄tuor eis attributa sūt in ip̄o initio sue conditionis. a

Di. III
Quales creati sunt angeli.

Ecce ɔ̃sumē e
vbi āgeli fuerīt mox vt creati sunt. Nūc ɔseqns ē inuestigare q̄les facti fuerint in ip̄o p̄mordio sue ɔditiōis: ⁊ q̄tuor q̄dē āgelis vident̄ eē attributa ī initio sb̄sistētie sue scȝ eēntia simplex. i. indiuisibil' ⁊ imaterial': ⁊ discretio psonal': ⁊ p rōnē naturalit̄ insitā: itelligētia: meoria ⁊ volūtas siue dilectio. liberūq3 arbitriū. i. libera iclinādē volūtatis siue ad bonū siue ad malū facultas. Poterāt em̄ p liberū arbitriū sine violētia ⁊ coactiōe ad vtrūlibet p̄p̄a volūtate deflecti.

An oēs angeli fuerint eq̄les in tribus. s. in sapientia: in essentia: in libertate arbitrij. b

Hic ɔsiderādū est vtrū in sua sub̄a spūali. i. mā ⁊ sapīa rōnali. i. intellectu ⁊ lib̄tate arbitrij q̄ oībus ierāt oēs eq̄les fuerīt: vt sit p̄ma ɔsideratio de sub̄a: scd̄a de forma: tertia de ptāte. Persona q̄ppe sub̄a est: sapīa forma: arbitriū ptās. ⁊ ad sb̄am q̄dē ptinet nature sb̄tilitas: ad formā vero intelligētie pspicacitas: ⁊ ad ptātē rōnal' volūtatis abilitas. Ille g̊ essentie rōnales que psone erāt: ⁊ spūs erāt: naturaq3 simplices ⁊ vita imortales differētē eēntie tenuitatē: ⁊ differētē sapīe pspicacitatē atq3 differētē arbitrij lib̄tatē ⁊ abilitatē recte habuisse itelligunt̄: sic in corꝑibus nōnulla differētia ē ꝗm eēntiā ac formā ⁊ pōd' Quedā eī alijs meliorē ac digniorem essentiā ⁊ formā hn̄t: ⁊ alia alijs leuiora atq3 agiliora sunt. Ad hūc g̊ modū credēdū ē illas spūales naturas ɔueniētes sue puritati ⁊ excellētie: ⁊ i eēntia ⁊ i forma ⁊ in facultate dr̄ias accepisse i exordio sue ɔditōis: q̄b' alij iferiores alij supiores dei sapīa ɔstituerent̄: alijs maiora: alijs miora dōa p̄stātl: vt q̄ tūc p nālia bōa alijs excellebāt: ipi etiā p' p mūera gr̄e eisdē p̄essent. Qui em̄ nā magis sb̄tiles ⁊ sapīa ampli' pspicaces creati sūt: hi etiā maiorib' gr̄e mūerib' p̄diti sūt: ⁊ dignitate excellētiores alijs ɔstituti. Qui vero nā min' sb̄tiles ⁊ sapīa min' pspicaces ɔditi sūt: miora gr̄e dona habuer̄t iferioresq3 ɔstituti sūt sapīa dei eq̄ moderamīe cūcta ordināt. In ip̄a facultate arbitrij dr̄ia aīaduertēda ē ꝗm differētē nature vtutē ⁊ differētē cognitiōis ⁊ itelligētie vim. Et sic differēs vigor ⁊ sb̄tilitas nature ifirmitatē nō adducit: mīorq3 cognitio sapīe igrantiā nō ingerit: sic lib̄tas inferior nullā arbitrio necessitat volūtatē iponit.

Hic dic̄ q differentes erant in illis.

Per silitudinē corporū ita eē ōndit.

Scd̄m q̄d ɔsiderāda differentia facultatis arbitrij nec minor nuitas nature ifirmitatē nec minor cognitio sapie igrantiā nec iferior libertas necessitatē inducit.

Que communia et equalia habuerunt angeli. c

Et sic in p̄dictis angeli differebant: ita ⁊ q̄dā cōia ⁊ eq̄lia hēbāt: q spūs erāt: q indissolubiles ⁊ imortales erāt cōe oībus ⁊ eq̄le erat. In sb̄tilitate vero essentie ⁊ intelligētia sapīe ⁊ lib̄tate volūtatis differentes erāt. Has distinctiōes intelligibiles inuisibiliū naturarū ille solus cōphendere potuit ⁊ pōderare q̄ cūcta fec̄ in pōdere nūero ⁊ mēsura. Sap. xi.

An boni vel mali iusti vel iniusti creati sint āgeli ⁊ an aliq̄ mora fuerit iter creationē ⁊ lapsum. d

Illud quoq3 iuestigatiōe dignū videt̄ qd etiā a plib' q̄ri solet: vtrū boni vl' mali: iusti vl' iiusti creati sint āgeli: ⁊ an aliq̄ mora fuerit int̄ creationē ⁊ lapsū: vl' sine mora in ip̄o creatiōis exordio ceciderūt.

Opinio quorundā dicentiū āgelos in malicia creatos: ⁊ sine oi mora ruisse. e

Putauer̄t eī q̄dā āgelos q̄ ceciderūt creatos eē malos ⁊ nō libero arbitrio in maliciā decliāsse: sȝ etiā i malicia a deo factos eē nec aliquā fuisse morā int̄ creationē ⁊ lapsum: sȝ ab initio apostatasse: alios vero creatos fuisse plene btōs. Qui opinionē suā muniunt autoritate Aug. sup Geñ. ita dicētis: Non frustra putari pōt ab initio tēpis diabolū cecidisse: nec cū sctīs āgelis pacatū aliq̄n vixisse ⁊ btm̄: sed mox apostatasse. vñ dn̄s ait: Ille homicida erat ab initio: et in veritate nō stetit: vt intelligam' q̄ in veritate nō stetit: ex q̄ creat' est q̄ staret si stare voluisset. Idē in eodē. Nō frustra inquit putandū est ab ip̄o initio tpis vel ɔditiōis sue diabolū cecidisse ⁊ nūq3 in vitate stetisse. Vñ q̄dā

Joh. viij.

Augustinus

in hãc maliciã libero arbitrio non esse inflexũ: ꝫ in hac q̃uis a deo putãt esse creatũ: ꝫ illud dr̃ Job. Hoc ẽ inq̃t initiũ figmẽti dei qđ fecit de⁹ vt illudat̃ ei ab angelis ei⁹. Et ꝓpheta ait: Draco iste quez formasti ad illudendũ ei: tanq̃ꝫ primo factus sit malus inuidus et dyabolus: nec volũtate deprauatus. His alijſq̃ꝫ testimonijs vtunt̃ qui dicũt angelos qui ceciderunt creatos fuisse malos ⁊ sine mora corruisse. eos ṽo qui ꝑstiterũt ꝑfectos ⁊ beatos fore creatos astruunt autoritate Augustini q̄ sup Geñ. dicit: ꝑ celũ significari creaturã spũalẽ que ab exordio quo facta est ⁊ ꝑfecta et beata est semper.

Job. xl.
Psal. ciij.

Alioꝝ sent ẽtia probabilis qui dicunt om̃es angelos creatos esse bonos: et aliquã morulã fuisse inter creationẽ et lapsum. f

Alijs aũt videtur oẽs angelos creatos esse bonos: ⁊ in ipso creationis initio bonos extitisse: id ẽ sine vitio iustoſq̃ꝫ fuisse: id est innocẽtes ꝫ nõ iustos: id est virtutum exercitiũ habẽtes Nondũ eñ prediti erant virtutibus que stãtibus apposite fuerũt in cõfirmatione ꝑ gratiã. alijs ṽo ꝑ liberũ arbitrium superbientibus et ideo cadentib⁹: aliquã etiaz fuisse morulã aiunt inter creationem ⁊ lapsum et ꝯfirmationẽ et in illa breuitate tẽporis omnes boni erãt: nõ quidẽ ꝑ vsum liberi arbitrij: sed ꝑ creationis beneficiũ: ⁊ tales erant qui stare poterant: id est nõ cadere ꝑ bona creatiõis ⁊ cadere per liberum arbitriũ. Poterãt eñ peccare ⁊ non peccare: sed nõ poterant proficere ad meritum vite: nisi gratia superadderet̃ que addita est quibuſdã in cõfirmatione. Et ad hoc cõfirmandum vtunt̃ testimonio Augustini qui sup Geñ. dicit angelicam naturã ꝑmo informiter creatam et celũ dictam: postea formatã et lucem appellatã qñ ad creatorẽ est ꝯuersa ꝑfecta dilectione ei inherens. vnde prius dictuz est: In principio creauit deus celum et terraz: et postea subditũ: dixit deus: fiat lux: et facta est lux: q: in primo agitur de creatiõe spũalis nature informis: postea ð formatione eiuſdẽ. Ratio q̃ꝫ obuiat illis qui dicũt angelos creatos fuisse malos. Nõ eñ potuit creator optim⁹ auctor mali esse: et ideo totũ bonum erat qđ ex ip̃o illis erat et totum bonum erat quoniã ex ipso totũ

Augu. autoritate illa confirmant hoc esse.
Geñ. j.
Ratiõe idem astruit.

erãt. Hoc mõ ꝓbatur q̄ boni erant oẽs angeli quãdo primo facti sunt: sed ea bonitate: quã natura incipiẽs acceperat.

Probationẽ augustini contra illos inducit qui dicũt angelos factos malos. verba etiã iob determinat q̃ illi ꝑ se inducebãt. g

Ideoq̃ꝫ Aug. exterminãs opinionẽ eoꝝ qui angelos creatos fuisse malos putãt: autoritatẽ ⁊ rõne ꝓbat bonos fuisse creatos: ⁊ ṽba ꝑmissa beati Job que illi pro se inducebant quõ sint intelligẽda apit dicẽs sup Geñ. Oia inquit fecit deus valde bona. Naturã ḡ angeloꝝ bonã fecit. Et q: iniustum est vt nullo merito hoc in aliquo quod creauit deus damnet: nõ naturã ꝫ voluntatẽ malam puniendã esse credendum est: nec ei⁹ naturã significatã esse cũ dr̃ hoc est initiũ figmenti dei ⁊c̃. Sed corpus aereũ qđ tali voluntati aptauit deus: vel ipsam ordinationẽ dei in qua eũ initiũ etiã fecit vtilem bonis vel ipsius angeli facturã: quia ⁊ si presciret deus volũtate malũ futuruz fecit tamẽ eum ꝓuidens quãta ð illo sua bonitate esset facturus. Figmentuz ḡ dei dicit̃: q: cũ sciret eũ deus volũtate maluz futurũ vt bonis noceret: creauit tñ illum vt de illo bonis prodesset. hoc aũt fecit vt illudat̃ ei. Illudit̃ eñ ei cũ sanctis ꝓficit temptatio eius. Sicut et mali homines q̄s deus malos futuros preuidens creauit tñ ad sanctoꝝ vtilitatẽ illudunt̃ cũ ꝓstatur sanctis eoꝝ temptatiõe profectus Sed ip̃e est initiuz q: p̃cedit antiquitate ⁊ p̃ncipatu malicie. Hec aũt illusio fit angelis malis ⁊ hoib⁹ mal' ꝑ angelos sctõs q: ſbdit eis angelos malos ⁊ homies malos: vt nõ q̃tum nitunt̃: ꝫ q̃tuz sinuntur pñt nocere. Ecce apte ostẽdit qualit̃ p̄dicta ṽba Job intelligẽda sint: ⁊ angelicaz naturã bonã creatã esse asseruit.

Geñ. j.
Job. xl.

Quõ intelligẽda sint verba ꝑmissa dñi disserit euidẽter tradẽs angelos esse creatos bonos: et post creationem cecidisse. h

Deinde qualiter ṽba dñi q̄ supra posuit accipiẽda sint Augustin⁹ apit. vbi etiã sua q̄ predixit verba determiat euidẽter docẽs angelos bonos fuisse creatos: ⁊ post creationẽ inter

Job. viij.

n

posita aliq̄ morula cecidisse ita inquiēs. Qui putat̄ diabolus nunq̄ in veritate stetisse: nunq̄ beatā vitā duxisse: s3 ab initio cecidisse: nō sic accipiendū est vt malus a bono deo creatus esse putet̄ quasi ab initio nō cecidisse diceret̄. Nō eīm cecidit si talis. s. malus fact⁹ ē. a q̄ eīm caderet? Factus g̊ pri⁹ statim a veritate se auertit ꝓpria ptāte delectat⁹. beateq̄ vite dulcedinem nō gustauit: quā acceptā nō fastidiuit: sed nolēdo accipere amisit. Sui g̊ casus p̄scius esse nō potuit: q2 sapientia fructus est pietatis. Cōtinuo aūt vt factus ē cecidit: nō ab eo quod accepit: sed ab eo quod accipet: si deo subdi voluisset. Ecce hic apte declarat angelos bonos creatos fuisse: ꝛ post creationē cecidisse: ꝛ fuit ibi aliqua morula licet breuissima. Qd̄ Origenes ꝯfirmat sup Ezech. di. Serpēs hostis cōtrarius veritati: nō tamē a p̄ncipio nec statim supra pectus ꝛ ventrē suū ambulauit: sicut Adā et Eua nō statim peccauerūt: ita ꝛ serpens aliquādo fuit non serpens cū in paradiso delitiaꝝ moraret̄ de⁹ eīm maliciā nō fecit. Ecce apte dic̄ p⁹ creationē iterposita morula cecidisse. Jō q̄ illa verba sic accipiēda vident̄. homicida erat ab initio vel mēdax. i. stati post initiū qñ sibi equalitatē dei promisit ꝛ seipm occidit. qui homo dicit̄ in euāgelio nec in veritate stetit: q2 in ea nō fuit: s3 ab initio tpis. i. statim post initiū tpis apostatauit. Pōt etiā ꝛ sic accipi illd̄: ab initio homicida fuit vel mēdax. i. ex quo hō fuit cōditus quē p inuidiā in mortez p̄cipitauit ꝛ fallaciter seduxit. Ex p̄dictis g̊ liquet angelos bonos oēs esse creatos ꝛ post creationē quosdam cecidisse a bono quod habuissent si perstitissent.

Augu. lib. xj. ca. j.

Gen. iij.

Joh. viij.

Mat. iij. Inimicus hō supseminauit ꝛc.

Qd triplex fuit sapīa in angel' añ casum vel cōfirmationem. i

Hic inquiri solet quā sapiam habuerūt añ casum vel cōfirmationē? Erat in eis triplex naturalis cognitio qua sciebāt q̄ facti erāt ꝛ a quo facti erāt: ꝛ cum q̄ facti erant: ꝛ habebāt aliquā boni ꝛ mali noticiaz: intelligētes q̄d appetendū vel respuendū illis foret.

An aliquam dei habuerint dilectionem vel sui inuicem. k

Solet etiam queri: vtrū aliquā dei vl' sui dilectionē inuicē habuerit. Ad qd̄ dici pōt q̄ naturalē dilectionē habebāt: vt mēoriā: intellectū ꝛ ingeniū qua deū ꝛ se aliquatenus diligebant p quā tñ non merebant̄.

Jsta est distinctio. iij. hui⁹ secūdi libri: in qua mgr̄ postq̄ egit de creatiōe angeloꝝ q̄ ad cōditiōes extrinsecas. incipit agere de eodez quo ad conditiones eoꝝ intrinsecas. Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit cōditiones eoruz in naturalibus Secūdo ostendit conditionē eorum in gratuitis. Tertio facit hoc idez i quibusdā meritorijs. Primū facit a p̄ncipio distinctiōis vsq̄ ibi: Illud quoq̄. Scd̄z ab inde vsq̄ ibi: Hic inquiri. Tertiū vsq̄ ad finez distinctōis: Et tñ in generali. In speciali sentētia mgr̄i stat in trib⁹ propositionibus quarū prima est hec: Angeli in principio sue creationis differenter acceperūt essentie simplicitatem distinctam subsistendi ꝑsonalitatem intelligendi ꝑspicacitatem ꝛ arbitrij libertatem. Jstam ꝓpositionem mgr̄ probans proponit q̄ quattuor sunt circa creationem angeloꝝ cōsideranda. que in principio sue creatiōis acceperunt. quorum duo prima pertinent ad eoꝝ substantiā. cuiusmodi sunt essentie eorū immaterialis simplicitas: ꝛ distinctionis eoꝝ ꝑsonalis diuersitas. Tertiū vero spectat ad eoꝝ formā sc3 intelligendi perspicacitas. Quartū v̄o spectat ad eorum potestatem. s. volendi libertas. Hec quattuor omnes angeli in sua creatione acceperūt nō tñ equaliter: sed dispares in his creati fuerunt. Unde infert q̄ sicut differentē naturā in angelis sequit̄ differēs cognitio. ita etiā differēs gratie collatio: et differēs arbitrij libertas. Scd̄a propositio est hec: q̄ angeli nulla malicia cuiuscūq̄ culpe i sua creatione fuerunt depra uati. Hāc ꝓpositionē magister probans querit: vtrum angeli creati sunt boni vel mali. ꝛ vtrum aliqua morula inter eoꝝ creationē ꝛ lapsum extiterit. Ad quas questiōes simul respondens recitat opinionem quorundam dicētiū angelos fuisse creatos malos nec fuisse morā inter eoꝝ creationem ꝛ lapsum. quod cōfirmat autoritate euāgelij Johannis: vbi xp̄s dicit diabolū homicidam fuisse et in veritate nō stetisse. Et autoritate Job. iiij. vbi dicit̄ q̄ diabolus est initium figmenti dei ad illudēdum ei. Confirmat illud autoritate beati Augustini qua etiā ꝓbat angelos qui perstiterunt fuisse creatos perfectos ꝛ beatos. Postea recitat aliā opinionez ꝛ prime contrariam q̄ dicit oēs angelos fuisse creatos bonos ꝛ iustos. quātum ad carentiam mali ꝛ iniusticie: sed nō q̄tum ad gratiā cōsummatā: et dicit etiā moram fuisse inter creationem ꝛ lapsum. Quā opinionē confirmat autoritate beati Augustini: ꝛ ꝓbat eam ratione que stat in hoc. Qꝛ cum deus sit optimus nō potest mala creatura p ipm ꝓduci. immo si angelū malum creasset nequaq̄ malū ipsius puniret. Deinde soluit autoritates ꝓ alia opinione allegatas dicens: q̄ diabol⁹ dicitur initium figmēti dei. eo q̄ deus ꝓuidit quādo ipm fecit quāta bona de eius malicia ꝓuenirēt cum ad eius temptatiōes sancti ꝓficerent. Similiter dicit ipm in veritate nō stetisse: q2 a veritate cecidit a qua non cecidisset si in veritate creatus non fuisset. Dicit etiam ipm fuisse homicidam ab initio q2 statim post initiū temporis apostatauit: ꝛ seipm occidit. Uel d̄r homicida ab initio cōditionis hoīs quem per fallaciam seducendo occidit. Tertia propositio est hec: q̄ spiritus angelici creati mox naturali cognitione sui ꝛ creatoris licet nō meritorie erant decorati. Hanc magister probās dicit q̄ om-

nes angeli a principio sue creatiõis cognouerũt deum ⁊ se ⁊ ceteras creaturas. Unde intellexerũt q̃d appetendum ⁊ quid respuendum foret: ⁊ tam boni q̃ mali noticiã habuerũt. Similit̃ deũ ⁊ se naturali dilectione quadam sed nõ meritorie dilexerunt q² radix meriti. s. gratia eis adhuc nõ fuit addita. Et tm̃ in speciali.

DI. IIII De habitibus btitudis ⁊ miserie angeloꝝ

An pfectos ⁊ beatos creauit de⁹ ãgelos: an miseros ⁊ ipfectos a

Post hec videndũ est vtꝝ pfectos et beatos creauit de⁹ angelos: an miseros ⁊ impfectos. Ad qd dici põt q nec i btitudie nec i miseria creati sũt. Miseri eñ añ pctm̃ eẽ nõ potuer̃t: q² ex pctõ miseria ẽ. Nã si nõ fuisset pctm̃ nulla esset miseria. Bti q̃z nũq̃ fuer̃t illi q̃ ceciderẽt. q² sui euent⁹ ignari fuerũt. i. pcti ⁊ supplicij futuri. Si eñ lapsũ suũ pscieuerũt aut vitare voluerũt ꝫ nõ potuerũt: ⁊ ita erãt miseri. aut potuerũt sed noluerunt: et ita erant stulti et maligni. Ideoq̃ dicim⁹ q² nõ erant pscij euẽtus sui: nec eis data est cognitio eoꝝ que futura erant super eos Boni vo ⁊ qui perstiterũt forte sue beatitudinis prescij fuerũt. vñ Aug. sup Geñ. Quõ inquit beatus inter angelos fuit q̃ futuri pcti atq̃ supplicij prescius non fuit. Querit̃ autẽ cur nõ fuerit: Forte hoc deus reuelare diabolo noluit quid facturus vel passurus esset: ceteris vero reuelare voluit q in veritate mansuri essent. His vbis videt̃ Aug. significare q ãgeli q̃ corruerũt nõ fuerunt prescij sui casus. ideoq̃ beati non fuerunt. Et q angeli q̃ pstiterunt btitudinẽ sibi affuturã pscierunt: atq̃ de ea certi in spe extiterunt vñde quodãmodo iam beati erant. Et reuera si fuisset: posset illos dici aliq̃ mõ fuisse btõs. alios vo nõ q̃ nescierũt euẽtũ suũ.

Q᷑ nõ fuerũt mali angeli pscij sui cas⁹ boni vo forte fuerũt prescij futuri boni.

Augu. super Geñ. li. x. ca. iiij.

Q opinãdo Aug. h̃ dixerit nõ asserẽdo. s. q angeli q̃ pstiterũt prescij fuerunt futuri boni. b

Augustinus.

Sed hoc magis opinando ⁊ q̃rendo dicit Aug. q̃ asserẽdo Vñ ⁊ huic opinioni opponẽs ɔsequent̃ subdit: Sz q̃re discernebant̃ illi a ceteris: vt deus istis q̃ ad ipos ptinerent nõ reuelaret. aliis vo reuelaret. cũ nõ pri⁹ sit ipse vltor q̃ aliq̃s pctõr: nõ eñ dãnat ipe innocẽtes. Hic videt̃ innuere q nec peccaturis futuꝝ malũ nec pmãsuris futuꝝ bonũ reuelauerit. Ioq̃ nec illi q̃ ceciderũt vnq̃ nec illi q̃ pstiterẽt vsq̃ ad ɔsũmationez bti fuer̃t: q² bti ñ poterãt eẽ si d btitudine certi non erãt: vel si damnationis incerti erãt. vnde Aug. in eodez. Dicere inquit de angelis q in suo genere beati esse pñt damnationis vel salutis incerti: quibus nec spes esset q mutãdi essent in meli⁹ nimia psumptio est. Quõ eñ bti esse pñt q̃bus est incerta sua beatitudo.

Augu. super Geñ. li. xj. ca. xxvij.

Summã colligit predictoꝝ cõfirmãs oẽs angelos añ cõfirmationẽ vel lapsum non fuisse btõs nisi p beatitudinẽ accipiat illum statum innocentie in quo fuerũt ante casum. c

Ex predictis cõsequitur q angeli qui corruerũt nunq̃ bti fuerũt nisi beatitudinez aliquis accipiat illũ statũ innocẽtie in quo fuerũt añ peccatum. Illi vero qui pstiterunt aut suam beatitudinem futurã deo reuelante pscierunt ⁊ ita spei certitudine aliquo mõ beati fuer̃t vel incerti extiter̃t sue btitudinis et ita aliter beati nõ fuerũt q̃ reliq̃ qui ceciderũt. Mihi aũt qd posterius dictum est probabilius videtur.

Responsio ad id quod querebatur an angeli essent creati pfecti aut imperfecti: et dicit̃ q perfecti fuerunt ꝫm aliquid: ⁊ imperfecti ꝫm aliquid. d

Ad hoc ãt qd querebatur vtrũ perfecti vel imperfecti fuerint creati: dici potest quia quodãmodo perfecti fuerint: ⁊ quodam alio mõ impfecti. Non enim vno modo aliquid dicitur perfectum sed pluribus.

Q tribus modis dicitur pfectuz ꝫm tempus: ꝫm naturam: ⁊ vniuersaliter perfectum. e

Dicit̃ nãq̃ perfectum trib⁹ modis. Est eñ pfectũ ꝫm tps: ⁊ pfectũ ꝫm naturã: ⁊ est vniuersalit̃ pfectũ. Scd̃m tps pfectũ est qd hz q̃cq̃d tps reqrit ⁊ ɔueit ꝫm tps haberi ⁊ h̃ mõ ãgeli erãt pfecti añ ɔfirmationẽ vel lapsum. Scd̃m naturã pfectũ ẽ qd hz q̃cq̃d debitũ est: vel expedit nature sue ad glorifica-

tionẽ: ⁊ hoc mõ ꝑfecti fuerũt angeli post cõfirmationẽ: ⁊ erunt sancti post resurrectionẽ. Uniuersaliter ⁊ summe perfectuз est: cui nihil vnq̃ deest ⁊ a quo vniuersa ꝓueniũt bona qđ est solius dei. Prima ergo ꝑfectio est nature cõdite: scđa nature glorificate: tertia nature increate.

Predicta breuiter tangit addẽs quales fuerunt angeli ĩ cõuersione et auersione. f

Quales fuerĩt angeli in creatiõe ostensum est: boni scilicet ⁊ nõ mali. iusti: id est innocentes ⁊ ꝑfecti quodammodo. alio vero modo imperfecti. Beati vo nõ fuerũt vsq̃ ad ꝯfirmationem nisi beatitudo accipiatur vt iam dictum est: ille status innocẽtie ⁊ bonitatis in quo conditi sunt.

Ista est distinctio. iiij. hui⁹ scđi libri: in qua mgr̃ postq̃ egit de cõditionib⁹ angelorum quo ad statum inchoationis. Agit de cõditionibus eorum quo ad statum continuatiõis. Et tria facit ꝫm tres questiones quas mouet. Primo eñ inquirit an angeli fuerunt creati beati vel miseri. Scđo an angeli mali sui lapsus fuerũt prescij. Tertio an omnes fuerunt perfecti creati. Primuз facit a principio distinctiõis vsq̃ ibi: Queritur aũt cur. Scđm ab inde vsq̃ ibi: Ad hoc aũt. Tertium vo ab inde vsq̃ ad finem distinctionis. et tñ in generali. In speciali autem sententia magistri stat in trib⁹ propositionibus quarum prima est hec: Angeli proprie nec beati nec miseri fuerunt creati. Hãc ꝓpositionem magister inuestigans proponit primo. Utrum angeli sunt creati beati vel miseri: perfecti vel imperfecti. Et respondet ad primũ istoꝝ dicẽs ꝙ nulli angeli sunt creati miseri vel beati. ꝙ nõ miseri patet: qꝛ dato ꝙ sic. hoc videt̃ maxime verum esse de angelis malis: sed illi nõ fuerunt miseri creati: quia non fuerũt creati in peccato. quod quidem peccatum solum miseria consequitur. ꝙ etiam ipsi demones nõ fuerũt creati beati. patet ex hoc ꝙ nõ habuerũt certitudinem sui status nec suum casum p̃sciuerunt. Quod etiam beati angeli non fuerunt creati beati. patet ex hoc ꝙ ante lapsum nulla fuit distinctio bonorum angelorum a malis: ⁊ tam boni q̃ mali fuerũt incerti sui status licet dicat Aug. bonos suum statum presciuisse: ⁊ non malos. quod tñ mgr̃ dicit btm̃ Augustinũ plus dixisse inquirendo q̃ asserendo. Ex predictis infero secundã ꝓpositionem que est: ꝙ angeli videlicet mali suum casum et boni suam confirmationem nõ presciuerunt. Patet ista propositio ex predictis. Tertia ꝓpositio est hec: ꝙ angeli tam boni q̃ mali ante cõfirmationem bonorum ⁊ lapsum malorum omnem perfectionem pro illo tempore eis congruentem habuerũt. Hanc ꝓpositionem probat respõdendo ad questionem talem. s. vtrũ angeli sint creati perfecti vel imperfecti. Pro cuius euidentia mgr̃ ponit triplicem perfectionem. Quaꝝ prima attendit̃ ꝫm tempus. Secunda ꝫm naturam. Tertia ꝫm vniuersalẽ oĩm bonorum abundantiam. Primã habuerũt omnes angeli mox creati: quia nihil perfectionis cõueniebat eis pro illo tempe quod nõ habuerũt. Scđam q̃ includit omne illud cuius natura capax est nõ habuerũt mox creati sed stantes in gratia acceperũt illã ꝑfectionẽ in gr̃a ꝯfirmati. Tertiã vo nemo habet nec habere põt p̃ter solũ deũ. Ex qua distinctione mgr̃ ꝯcludit angelos quoddammodo fuisse ꝑfecte creatos. s. quo ad perfectionem temporis illius et quodammodo nõ ꝑfectos. s. quo ad perfectionem nature: sed nullo modo perfectos quo ad tertiam perfectionẽ vniuersalem que includit oĩm bonorum abundantiam. Et tñ in speciali.

De conuersione et confirmatiõe stantium et auersione et lapsu cadentium. a

Di. V
Quales fa[...]
sunt angeli [...]
uersiõe ⁊ ꝯue[...]
sione cadẽti[...]

Post hec cõsideratio adducit inq̃rere quales effecti sint: duз diuiderẽtur p auersiõe ⁊ ꝯuersiõe. Post creationeз nãq̃ mox q̃dã ꝯuersi sunt ad creatorẽ suum q̃daз auersi. Cõuerti ad deũ fuit ei charitate adherere. auerti odio hr̃e vel inuidere. Inuidie nãq̃ mater ẽ supbia: qua voluerũt se parificare deo. In ꝯuersis q̃si in speculo relucere cepit dei sapia q̃ illumiati sunt. auersi vo excecati sunt. Et illi quidẽ cõuersi sunt ⁊ illuminati a deo gratia apposita. Isti vo sũt excecati nõ imissiõe malicie ꝫ desertiõe gratie a q̃ deserti sunt nõ ita ꝙ pri⁹ dedita sbtraheret̃: ꝫ qꝛ nunq̃ est apposita vt cõuerterent̃. Hec est g̃ cõuersio ⁊ auersio q̃ diuisi sunt q̃ natura boni erãt: vt sint alij supra illđ bonũ ꝑ iusticiã boni alij illo corrupto ꝑ culpã mali conuersio iustos fecit: ⁊ auersio iniustos Utraq̃ fuit voluntatis ⁊ voluntas vtriusq̃ libertatis.

De libero arbitrio breuiter tãgit docens quid sit. b

Habebãt eñi oẽs libeꝝ arbitriũ quod est libera potestas ⁊ abilitas volũtatis rõnalis. Poterãt eñ volũtate eligere qđlibet ⁊ rõne iudicare id est discernere in q̃b⁹ ꝯstat liberũ arbitriũ nec creati sũt volẽtes auerti vl̃ cõuerti: ꝫ abiles ad volendũ h̃ vel illud et post creationẽ spõtanea volũtate alij elegerũt malũ: alij bonũ: ⁊ ita discreuit de⁹ lucẽ a tenebris sic dic̃ scptura. i. bonos angelos a malis: ⁊ lucẽ appellauit diẽ: noctẽ vero tenebras: qꝛ bonos angelos gr̃a sua illuminauit: malos vo excecauit.

Post creationem aliquid datũ est stantibus per quod conuerterentur: nec merito aliquo sꝫ gratia cooperans. c

Si autē queritur vtrum post creationē cōuersis aliqd collatū sit ꝑ quod cōuerterent̄: id est diligerent deum? Dicimus quia est eis collata gratia cooperans sine qua non pōt proficere rationalis creatura ad meritum vite Cadere em̄ potest per se: sed proficere nō potest sine gratia adiuuante.

Qua gratia indigebat angelus et qua non. d

Nō indigebat angelus gratia ꝑ quā iustificaret̄: q2 malus nō erat: sed qua ad diligēdū deū ꝑfecte ⁊ obediēdū adiuuaret̄. Operans qdē gr̄a ē qua iustificatur impius. i. de impio fit pius: de malo bonus. Cooperās vo gr̄a qua iuuat̄ ad bene volenduȝ efficaciter ⁊ deum pre omnibus diligenduȝ ⁊ operandum bonum: et ad perseueranduȝ i bono et huiusmodi de quibus postea plenius dicemus. Data est ergo angelis qui perstiterūt cooperans gratia per quā cōuersi sunt vt deū perfecte diligerent. Cōuersi ergo sunt a bono quod habebāt nō ꝑdito ad maius bonū quod nō habebant et facta est ista cōuersio per gratiam cooperātem libero arbitrio que gratia alijs qui ceciderunt apposita nō fuit.

Que sit gr̄a operās et q cooperans.

An sit imputanduȝ illis qui auersi sunt. e

Ideoqȝ a quibusdam dici solet non esse imputandum illis qui auersi sunt ⁊ nō conuersi: q2 sine gr̄a conuerti non poterant: sed illa nō est eis data nec culpa illorum fuit ꝙ non est data q2 in eis nulla culpa adhuc precesserat Ad quod dici potest quoniā quibus apposita est ipsa gratia nō fuit ex meritis eorum alioquin iam nō esset gratia: si ex merito quod esset ante gratiam daretur.

Qua culpa gratia nō est data eis qui ceciderunt. f

Q2 vero alijs non est data: culpa eorum fuit: quia cuȝ stare possent noluerunt quousqꝫ gratia apponeretur sicut alij perstiterunt donec illis cadentibus per superbiam eis gratia apposita est. Aperte ergo cadentium culpa in hoc deprehendi potest quia licet sine gratia nequirent proficere quam nondū acceperāt ꝑ id tm̄ qd eis collatū erat i creatione poterant nō cadere. i. stare quia nihil erat quod ad casum eos compelleret: sed sua spontanea volūtate declinauerūt quod si non fecissent: quod datū est alijs vtiqꝫ daretur et istis.

Q2 angeli in ipsa cōfirmatiōe bti fuerūt: sed vtruȝ eam meruerint per gratiaȝ tunc sibi datam ambiguum est. de hoc enim diuersi diuersa sentiunt. g

Hic qri solet vtrū in ipa cōfirmatiōe beati fuerint angeli et an ipsam beatitudinem aliquo modo meruerint. Q2 in ipsa cōfirmatiōe bti fuerint plures cōtestantur autoritates: ⁊ ideo ꝓ cōstanti habendum est. Utrum vero per gratiā tūc sibi datam ipsam beatitudineȝ meruerint ambiguū est. Quibusdā enim placet ꝙ eā meruerit ꝑ gr̄am quā in ꝯfirmatiōe ꝑceperūt simulqꝫ in eis meritū et premiū fuisse dicūt: nec meritū precessisse premiū tp̄e sed causa. Alijs autē videtur ꝙ beatitudinem quā receperunt in confirmatione per gr̄am tūc appositā nō meruerint dicētes tūc nō fuisse eis collatam gr̄am ad merendū sed ad beate viuendū nec tūc eis datū esse bonū quo mererent̄: sed quo feliciter fruerentur. Q2 autem tūc in premiū acceperunt ꝓ obsequia nobis exhibita ex dei obediētia ⁊ reuerētia mereri dicunt: ⁊ ita premium precessit merita ⁊ hoc mihi magis placere fateor.

Ista ē distinctio. v. hui9 secundi libri: in qua magister postꝙ egit de angeloꝝ cōmuni creatione: incipit mō agere de eoꝝ cōuersione ⁊ auersione. Et tria facit. Nam primo agit de modo cōuersionis ⁊ auersionis. Secūdo de gratia super addita ad actuȝ cōuersionis. Tertio de vsu gratie scilicet de merito ꝯfirmationis. Primū facit a principio distinctionis vsqꝫ ibi: Si aūt querit̄. Secūdū ab inde vsqꝫ ibi: Hic queri solet. Tertiū ab inde vsqꝫ ad finem distinctionis. et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in trib9 ꝓpositionibus quarum prima est hec: Sicut aliqui angeli ꝑ superbiam auersiōe effecti sunt mali ⁊ excecati. ita alij ꝑ charitatiuā ꝯuersionem facti sunt boni ⁊ illumiāti. Hāc ꝓpositionē mgr̄ probans dicit ꝙ quidam angelorum post eorum creationem ad deum conuersi ⁊ sibi ꝑ charitatem adherentes illuminati sunt per gratiam: Alij vero auersi ⁊ deū odio hn̄tes excecati fuerunt non quidem ex malicie immissione sed gratie subtractione. que quidem conuersio iustos fecit et auersio iniustos: ⁊ subdit ꝙ tam causa ꝯuersiōis ꝙ auersionis fuit libertas arbitrij per quā quidaȝ ipsoꝝ bonum alij vero malū elegerūt. Secūda ꝓpositio est hec: ꝙ boni angeli sua ꝯuersione gratiaȝ non operantem sed cooperantem meruerunt hanc

mgr pbans querit: vtr angelis bonis ad h vt con
uerterent apposita fuit gratia. et respōdet q eis fu
it apposita gratia cooperans: sed non operans qr
gratia operante que est idez q iustificatio impij nō
indigebant eo q mali non erāt. Sed indiguerunt
gratia cooperāte seu pmouente eos ad conuerten
dum se ad deum: et hec gratia iuuat ad bonū perfi-
ciendum: et subinfert q quis ipsa gratia coopans
in ptāte cadentiū angelor nō fuit. tamen imputat
ipis ad culpā. quia ipam nō recipientes auersi sūt:
eo q ipsam habere poterāt et apposita eis fuisset si
pstitissent. Tertia ppositio est hec: Angeli p coo
perantē gratiā eis in cōuersione appositā nō ante-
cedenter sed cōsequenter beatitudinem meruerūt
hāc magister probans querit: Utrum angeli boni
in ipsa sua cōfirmatione bti fuerūt: et vtrum in ipsa
rerum cōuersione beatitudinem meruerūt. Pri-
mum istorum quesitorum magister simpliciter cōce
dit: et circa secūdum recitat opiniones dicens quos
dam dicere angelos suam beatitudinez in ipa eor
conuersione ad deū meruisse: ita q meritum et pre-
mium simul et semel in eis fuerunt. Alios aūt dicit
opinantes fuisse q beatitudinē quā in ipsa conuer-
sione acceperūt per obsequia que hominibus pstī-
terunt et prestant. meruerunt et merentur ita q pre
mium nō pcessit meritum. et istam opinionem vide
tur magister fouere. Et tm in speciali.

Qr de maioribus et minoribus q
dam ceciderunt: inter quos vn⁹
fuit celsior scilicet lucifer. a

DI. VI
De ruina q cō secuta est malor angelorū auersionem.

Reterea sciri
p optet: qm sicut de maiorib⁹ et
minoribus quidaz pstiterunt
ita de vtroq gradu quidā cor
ruerūt. Inter quos vnus fuit omnibus
alijs cadētib⁹ excellētior nec inter stātes
aliquis eo fuit dignior sicut testimonijs
Job. xl. autoritatū mōstratur. Ait eīm Job: Ipe
principium viarū dei. Et in ezechiele le-
Ezech. xxviij gitur. Tu signaculuz similitudinis plen⁹
scia et perfectiōe decorus in delitijs para-
Grego. xxv. moral. disi dei fuisti. Qd Gregorius exponens
ait: Quanto in eo subtilior est natura. eo
magis i illo imago dei silitudinis insinua
Ezech. xxviij. tur ipressa. Itē in ezechiele legit: Omis
lapis pciosus operimentū eius. i. omnis
angelus quasi opimentuz eius erat: quia
Grego. omel. xxxiiij. vt dicit Grego. In aliorū compatione ce
teris clarior fuit. vnde vocatus ē lucifer
Esa. xiiij. sicut testatur. Esa. Quomodo inquit ce-
cidisti lucifer q mane oriebaris etc. qui nō
vnus ordo sed vnus spiritus accipiēdus
Isid. de sūmo bono lib. j. ca. xxv. est: qui teste Isidoro postq creat⁹ ē emi-
nentiā nature et pfunditatem scientie sue
perpendēs in suū creatorē supbiuit intm
q etiam deo se equare voluit: vt i Esaia
Esa. xiiij. dicit: In celum ascendā sup astra celi: et
exaltabo solium meū: et ero similis altissi-
mo. Similis quidem deo esse voluit non
p imitationem: sed p equalitatē potētie.

Unde et quo deiect⁹ fuerit meri
to sue superbie. b

Et tāte supbie me-
rito de celo. i. de empyreo in quo cū alijs
fuerat deiectus est in istū caliginosū aerē
cū oib⁹ sue prauitatis cōsortibus. Nā vt Apoc. xij.
iohes ait in Apocal. Draco d celo cadēs
secū traxit tertiā ptem stellarū: qr lucifer
ille alijs maior nō solus cecidit: sed cū eo
alij multi qui ei in malicia cōsenserūt eos-
q cadētes hui⁹ caliginosi aeris habitacu
lum recepit. Et hoc ad nrām pbationem
factū est vt sit nobis exercitationis causa
vn apls. Colluctatio est nobis aduersus Eph. vj.
pncipes et ptātes mundi hui⁹ et aduersus
rectores tenebrar: ptra spūalia nequicie
in celestib⁹: qr demones q sunt spūales et
neq in hoc turbulento aere nobis ppin-
quo qd celū appellat habitant. Unde et Job. xliij.
diabolus princeps aeris dicitur.

Qr non est concessum eis habita
re in celo vel in terra. c

Nō enim ē eis cō-
cessum habitare in celo: qr clarus loc⁹ est
et amenus: nec in terra nobiscū ne homi-
nes nimis infestarent. Sed iuxta aposto-
li petri doctrinā in epistola canonica tra- petri. ij. c. iiij.
ditā in aere isto caliginoso q eis quasi car
cer vsq ad tps iudicij deputatus est: tūc
aūt detrudent in baratrum inferni: sm il
lud: Ite maledicti in ignem eternum qui Matth. xxv.
paratus est diabolo et angelis eius.

Q demōes alij alijs presunt et ha
bēt etiā alias plationes. d

Et sicut inter bo-
nos angelos alij alijs psunt: ita et int ma-
los alij alijs plati sūt et alij alijs sbiecti: q-
diu durat mūdus: angeli angel: demōes
demonib⁹: hoies hoibus psunt. Sed in
futuro omis euacuabit prelatio vt docet j. Cor. xv.
aplus. Habēt q sm modū scientie maio
ris vel minoris plationes alias maiores
vel minores. Quidā eīm vni puincie: alij
vni hoi: aliq eīm vni vitio psunt. Un dr
spūs supbie: spūs luxurie: et hmōi: qr de
illo vitio maxime pōt hoies temptare a q
denoiat. Inde etiaz est q noie demonis
diuitie vocant. s. māmona. Est eīm mam-
mon nomen demonis: quo noie vocant
diuitie sm syram linguā. Hoc autem nō
iō est q diabolus i ptāte habeat dare vel
auferre diuitias cui velit: sz qr eis vtitur

ad hoim temptationem et deceptionē.

An oēs dmones sint i hoc aere caliginoso an aliq̄ sint in inferno. e

Solet autē queri vtrū omes in isto aere caliginoso sint: an aliqui iam sint in inferno? Et in inferno q̄tidie descendāt aliqui demonum verisimile est: q2 animas illuc cruciādas deducūt et q illic aliqui semp sint alternatis forte vicibus: non procul est a vero: q̄ illic animas detinent atq3 cruciant. Et auē anime maloꝝ illic descendāt atq3 illic puniantur ex eo constat q christus ad inferos descēdit vt iustos qui ibi tenebantur educeret. Si eñ iusti illuc descendebant: multo magis iniusti: et sicut tradit auctoritas cū iustos eduxit iniquos ibi reliquit. Momordit enim infernum non absorbuit.

Matth. xxvij. Luce. xxv. Osee. xiij.

Quidam putant luciferuz esse in inferno religatū ex quo temptauit christum et victus fuit quem dicunt primum hominē temptasse et vicisse. f

De lucifero autez quidam opināt̄ q ibi religat⁹ sit et ad nos temptandos nūc accessum non hēat: q2 in Apocalypsi legit̄: Cū cōsummati fuerint mille āni: soluet̄ sathanas de carcere suo et exiet et seducet gētes: qđ erit nouissimo tempe antichristi quando erit tanta tribulatio: vt etiam si fieri pōt moueātur electi Quē ibi religatuz dicūt ab eo tēpore quo temptauit xp̄m in deserto vel in passione: et victus fuit ab eo. Ip̄m putant primum hoiez tēptasse et vicisse: et scđo deū: sed ab eo victum esse: et ideo in inferno religatū. Alij autē putant ex quo cecidit p pcti sui magnitudine illuc fuisse dimersum.

Apoc. xx. Matth. xxiiij.

Q lucifer non hz ptātem quā habebit in tpe antichristi. g

Sed siue in infernū dimersus sit siue nō: credibile ē eū non hr̄e ptātē accedēdi ad nos quā hēbit in tēpore antixp̄i: in quo fraudulent̄ ac violenter opabit̄ et iō forte dr̄ tunc soluendus q2 tūc dabit̄ ei ptās a deo tēptādi hoīes quā modo nō habet.

Qđ demones sel' victi a sctis nō accedunt amplius ad alios. h

Alijs quoq3 qui a sanctis iuste et pudice viuētibus vincuntur ptās alios tēptandi videt̄ adimi. Vn̄ Origenes: Puto inq̄t sane q2 sancti repugnantes aduersus istos incentores et vincētes minuāt exercitū demonū: vel vt q̄plurimos eoꝝ interimāt: nec vltra fas sit illi spiritui qui ab aliquo sancto caste et pudice viuendo victus est impugnare iterū aliū hoiem. Hoc aūt putāt q̄dā intelligendum tm̄ de illo vicio in quo supat⁹ est: vt si de supbia aliquē virum sanctū temptat et vincitur: vlterius nō liceat illi illum vel alium de superbia temptare.

Origenes.

Ista est distinctio. vi. huius secundi libri: In q̄ mgr̄ postq̄ tractauit de auersione et conuersione bonoꝝ et malorum angeloꝝ. Incipit agere de consequentibus auersionem maloꝝ q̄tuz ad causam localem. Et tria facit. Nam primo determinat de piectione ipsoꝝ in hunc aerem caliginosum. Secūdo de descēsu eorum ad infernum. Tertio de confusione ipsoꝝ cū vincunt̄ in temptationib⁹ hoim. Primū facit a pncipio distinctionis vsq3 ibi: Et sicut inter. Secundū ab inde vsq3 ibi: Alijs q̄z. Tertiū vero vsq3 ad finē distinctionis et tm̄ in gnāli In spāli autē snīa magistri stat in trib⁹ ppositionibus quarum prima est hec: Lucifer supremus angelus et sibi de singulis ordinibus assentientes supbe dei equalitatem appetendo corruerunt: et in isto caliginoso aere sunt incarcerati. Hanc positionez magister insinuans proponit q angeli peccātes de singulis ordinibus ceciderunt inter quos prim⁹ peccans et maioris dignitatis creditur fuisse lucifer: q̄ considerans eminentiam sue dignitatis in superbiā elatus est: et istam sententiam pbat magister p beatum Gregorium: et subdit q merito p tanti peccati malicia in hunc caliginosum aerem cum socijs suis est detrusus. Nam locus celestis propter sui claritatem eis non competebat: nec terra: ne nos nimis infestarent: sed sunt in aere caliginoso in signum tenebrarum peccati quod est in eis: et ob exercitiū nostrum vt nos temptent. Post diem vero iudicij simpliciter detrudentur in infernum. Scđa positio est hec: In malis angelis et bonis vsq3 ad finem mūdi sunt pmanentia officia prelationis et subiectionis hanc magister ponens dicit q inter angelos tā bonos q̄ malos vsq3 in diem iudicij est ordo prelatōis quia qui maioris sunt scientie inter eos maiorez habent prelationem: et a tali prelatione quandoq3 denominant̄: vt qui pœest vni prouincie dicitur princeps puincie: qui vero preest vni homini dicitur angelus hominis illius: qui vero vni vicio: vtpote q2 de illo maxime temtare pmittit̄ ab illo denominantur vt aliquos dicim⁹ spūs supbie: alios vero spūs luxurie. Postea querit. Utruz aliqui demones sint iam in inferno: fm illud Apocal'. Cum cōsummati fuerint mille anni soluet̄ sathanas de carcere suo et exiet et seducet gentes: vnde dicit aliquos fuisse opinatos q lucifer tēptauit et vicit primos pentes. Sz postq̄ christum in deserto et in passione temptās extitit victus et in infernum religatus fuit. Tempe vero antichristi iterū exiturus. Alij aūt dicunt q statim cum peccauit propter peccati sui magnitudinez in infernum detrusus fuit: et tempore antichristi dicitur soluendus: q2 tunc dabit̄ ei ptās tēptandi quā modo non habet. Tertia propositio est hec: Demones amittunt temptandi facultatem in his vi-

tijs in quibus a sanctis hominibus pudice viuētibꝰ semel fuerint perfecte supati. Hanc ꝓpositionē magister ponens dicit eam fore intelligendā de eodē vicio: ⁊ non simpliciter saltem ſm opinionē aliquorum: vt videlicet diabolus victus ab eo quem temptabat de luxuria nūq̄ postea suum victorem de luxuria temptabit. Et tantum de sententia huius distinctionis in speciali.

Q꜄ boni āgeli a deo sunt cōfirmati p grām vt peccare non possint ⁊ mali ita obdurati in malo vt bene viuere nequeant. a

Di. VII
Quales facti sunt angeli cōfirmatōe ⁊ obstinatione.

Supra dictū est q angeli qui ꝯstiterunt per grām ꝯfirmati sunt: ⁊ q̄ ceciderūt a grā dei deserti sunt. Et boni quidē intantū ꝯfirmati sunt per grāz q peccare nequeūt. Mali vero per maliciam adeo sunt obstinati q bonam voluntatē habere siue bene velle nō valent: ⁊ si bonuz sit qđ aliquando volunt. Volunt em̄ aliquādo aliquid fieri qđ deus vult fieri ⁊ vtiq illud bonum est ⁊ iustum fieri: nec tamen bona voluntate illud volunt.

Q꜄ vtriq liberum arbitrium habent nec tamen ad vtrumq flecti possunt. b

Sz cum nec boni peccare possint nec mali bene velle: vl' bene operari: videtur q iam non habeāt liberum arbitrium: q꜄ in vtramq ptem flecti non pn̄t cū liberū arbitriū ad vtrūq se habeat. Unde Hiero. in tractatu de pdigo filio dicit. Solus deus ē in quē peccatum cadere non potest: cetera cum sint liberi arbitrij in vtrāq ptem flecti possunt. Hic videtur dicere q omnis creatura in libero arbitrio constituta flecti potest ad bonū ⁊ ad malū. Qđ si ē ergo ⁊ boni āgeli ⁊ mali ad vtrumq flecti pn̄t: g̃ ⁊ boni possunt fieri mali: ⁊ mali boni. Ad quod dicimus: q꜄ boni tāta gratia cōfirmati sunt vt nequeāt fieri mali: ⁊ mali in malicia adeo obdurati sunt vt non valeant fieri boni: ⁊ tamen vtriq habent liberum arbitrium: quia ⁊ boni non aliqua cogente necessitate: sed propria ac spontanea voluntate p gratiam quidem adiuti bonū eligūt ⁊ malum respuūt: ⁊ mali similiter spōtanea voluntate a gratia destituti bonū vitāt ⁊ malum sequūtur: ⁊ mali habent liberū arbitrium: sed depressum atq corruptū q surgere ad bonum non valent.

Hiero.
Luce. xv.

Qđ boni post cōfirmationē liberius arbitrium habēt q̄z ante. c

Boni vo arbitriū habent multo liberius post ꝯfirmationez q̄ ante. Ut em̄ aug. tradidit in ench. Nō ideo carent libero arbitrio quia male velle nō pn̄t: multo quippe liberius est arbitriū qđ non potest seruire peccato. Neq culpanda est voluntas: aut voluntas nō est aut libera dicenda non est: q꜄ beati esse sic volunt vt esse miseri nō solum nolint: ſ nec prorsus velle possint. Nō pn̄t itaq boni angeli velle malum vel velle esse miseri neq hoc habēt ex natura: sed ex gratie beneficio. Ante gratie nāq cōfirmationem potuere peccare angeli: ⁊ quidam etiam peccauerūt ⁊ demones facti sunt. Unde Aug. in libro contra maximinū. Creaturarum natura celestiū mori potuit: q꜄ peccare potuit. Nam angeli peccauerunt: et demones facti sunt: quoꝝ diabolus ē pnceps ⁊ qui nō peccauerunt peccare potuerūt: ⁊ cuicūq creature rōnali pstat vt peccare nō possit: nō est h̄ nature ꝓprie: ſ dei grē. Ideoq solus deꝰ est q̄ nō grā cuiusq̄ ſ natura sua nō potuit: nec potest nec poterit peccare. Ecce hic isinuat q angeli ante confirmationem peccare potuerūt: sed post ꝯfirmationem nō possunt: ⁊ q potuerūt fuit eis ex libero arbitrio: quod ē eis naturale. Q vo mō nō pn̄t peccare nō est eis ex natura. i. libero arbitrio: ſ ex grā ex qua grā etiā est vt ipsum liberum arbitrium iam nō possit peccato seruire.

Aug. in ench. c. lxxxvi.
Aug. ꝯtra maximinum.

Qđ post cōfirmationē angeli nō pn̄t ex natura peccare sicut an̄ nō q debilitatū sit eoꝝ liberꝝ arbitrium sed cōfirmatum. d

Nō ergo post confirmationez angeli de natura sicut an̄ peccare potuerūt: nō q liberū arbitriū eoꝝ debilitatū sit per grām: sed ita potius cōfirmatum: vt iam per illud non possit bonus angelus peccare: qđ vtiq nō est ex libero arbitrio: sed ex gratia dī. Q g̃ hiero. ait: Cetera cum sint liberi arbitrij pn̄t flecti in vtrāq partez accipi oportet ſm statum in quo creata sunt. Talis em̄ ⁊ hō et angelus creatꝰ est: qui ad vtrūq flecti poterat: sed postea boni angeli ita per grām sunt confirmati: vt peccare non possint: ⁊ mali ita in vicio obdurati vt bn̄ viuere ne-

Qđ boni āgeli post ꝯfirmationem nō pn̄t peccare est ex grā nō natura
Aplt quō hiero. cta v̄ba hiero. sint intelligēda.

queant. Similiter etiam illud Isid. intelligendū est. Angeli mutabiles sunt natura imutabiles sunt gratia: q2 ex natura in primordio sue conditionis mutari potuerunt ad bonū siue ad malū: s3 post p grām ita bono addicti sunt: vt inde mutari neq̄ant. Ad hoc eñ repugnat grā nō natura.

Q angeli mali viuacem sensum non perdiderūt τ quibus modis sciant. e

Et licet mali angeli ita p maliciā sint obdurati: viuaci tamē sensu non sunt penitus priuati. Nā vt tradit Isidorus triplici acumine scientie vigent demones sc3 subtilitate nature experientia tempo፣: reuelatiōe supernorū spirituū. De hoc etiā aug. ait: Spiritus mali quedam vera de tpalibus rebus noscere pmittunt: partim subtilitate sensus: partim expiētia tempo፣ callidiores ꝑpter tā magnā longitudinem vite: partim sanctis angelis qd ipsi ab omnipotēti deo discūt iussu eius sibi reuelantibus. Aliqñ idē nefandi spiritus τ que facturi sunt velut diuinando predicunt.

Isid. de sūmo bono lib. j.

Augustinus. super Gen.

Quod magice artes virtute τ scientia diaboli valent: que virtus τ scientia est ei data a deo vel ad fallendum malos: vel ad monendum vel exercendum bonos. f

Quoru3 scia atq3 virtute etiam magice artes exercentur: qbus tñ tam scientia q̄3 potestas a deo data est: vel ad fallendū fallaces: vel ad monendum fideles: vel ad exercendā ꝑbādā q3 iusto፣ patientia3. Vñ Aug. in li. iij. de trini. Uideo inquit infirme cogitatiōi qd possit occurrere: cur sc3 ista miracula etiā magicis artibus fiant. Nam τ magi pharaonis serpentes fecerunt τ alia: sed illud est amplius ammirādū quomodo magorum potentia que serpentes facere potuit vbi ad muscas minutissimas. s. cinifes ventum est: omnino defecit: qua tertia plaga egyptus cedebatur. Ibi certe defecerunt magi dicētes: Digitus dei est hic. Unde intelligi datur nec ip̄os quidē transgressores angelos τ aereas potestates in imam istam caliginem tanq̄3 in sui generis carcerem ab illi⁹ sublimis etheree puritatis habitatione detrusos: p quos magice artes possunt quicquid possunt: nō aūt aliquid valere possunt: nisi data desuper potestate. Dat aūt vel ad fallendū fallaces sicut in egyptios: τ in ipsos etiā magos data ē vt in eo፣ spirituū opatione viderent ammiranda quibus ficbant damnandi: vel ad monendu3 fideles: ne tale aliqd facere p magno desiderent: ꝑpter qd etiam nobis in scriptura sunt prodita: vel ad exercēdā ꝑbādā manifestādā q3 iusto፣ patia3

Exod. viij.

Exod. viij.

Quod transgressoribus angelis nō seruit ad nutum materia rerū visibilium. g

Nec putādum est istis transgressorib⁹ angelis ad nutū seruire hanc visibiliū rerū naturam: sed deo potius a quo hec ptās dat q̄tū incōmutabilis iudicat.

Quod non sunt creatores licet p eos magi ranas τ alia fecerint: s3 solus deus. h

Nec sane creatores illi mali angeli dicendi sunt: q2 p illos magi ranas τ serpentes fecerūt: nō eñ ipi eas creauerūt. Oīa q̄ppe re፣ q̄ corpalr visibiliterq3 nascunt occulta q̄dā semina in corporis mūdi hui⁹ elemētis latēt: q̄ de⁹ originaliter eis indidit. Ipse ḡ creator ē oīm rerū q̄ creator est inuisibilium seminu3: q2 quecūq3 nascendo ad oculos nostros exeunt ex occultis seminib⁹ accipiūt ꝑgrediēdi hic ꝑmordia τ incremēta debite magnitudinis distinctionesq3 formarū ab originalibus (vt ita dicam) regulis sumunt.

De seminibus oīm corpo፣ q̄ rū creator ipe sol⁹ creator ē.

Sicut parentes nō dicuntur creatores filiorum nec agricole frugum: ita nec boni angeli nec mali τ si per eorum ministerium fiant creature. i

Sicut ergo nec parentes dicimus creatores hoīm: nec agricolas creatores frugum q̄uis eo፣ extrinsecus adhibitis motibus ista creanda dei virtus interius operet: ita nō solū malos sed nec bonos angelos fas est putare creatores. Sed ꝑ subtilitate sui sensus corpis semina istarum rerū nobis occultiora nouerunt: τ ea per cōgruas temperationes elementorum latenter spargūt: atq3 ita τ gignendarum rerum τ accelerando፣ incremēto፣ ꝑbent occasiones. S3 nec bo-

Iniquus habet a se voluntatē malā a deo vero ptātē iuste accepit

ni hec nisi q̄ntum deus iubet: nec mali hec iniuste faciunt: nisi quātū iuste ipse pmittit. Nam iniq̄ malicia volūtatē suā habēt iniustā: ptātē aūt nō nisi iuste accipit siue ad suā penā: siue ad alioꝝ: vel penā malorum: vel ad laudem bonorum.

Sicut iustificationez mentis ita creationē rerum solus deus opatur: licet creatura extrinsecus serniat.

k

Sicut ergo mētē nostram iustificando formare non pōt: nisi deus: predicare aūt extrinsecus euangeliū etiā hoīes possunt: nō solum boni p veritatem: sed etiā mali per occasionem: ita creationē rerum visibiliū deus interius opatur. Exteriores aūt operationes atq̄ cōtemplationes siue occasiones ab angelis tā bonis q̄ malis vel etiā ab hominibus adhibentur. Sed hec ab hoībus tāto difficilius adhibent: q̄ntum eis desunt sensuum subtilitates: et corporum mobilitates in mēbris terrenis et pigris. Unde qualibuscūq̄ angelis vicinas causas ab elemētis ptrahere quāto facilius est: tāto mirabiliores in hmōi opibus eoꝝ existūt celeritates: s nō est creator nisi qui pncipalit ista format: nec quisq̄ hoc pōt: nisi vnus creator deus. Aliud ē eīm ex intimo ac summo causarum cardine cōdere ac ministrare creaturā: qd facit solus creator deus. Aliud aūt p distributis ab illo viribus ac facultatibus aliquā opatiōem forinsecus admouere: vt tunc vel tūc: sic vel sic: exeat qd creatur. Ista quippe originaliter et primordialiter in quadam textura elementoꝝ cuncta iam creata sunt: sed acceptis oportunitatibus postea prodeunt.

Ad Phil. ij.

Qr angeli mali multa possunt p nature vigorem: que nō possunt propter bonorum angelorum et dei prohibitionem: id est quia nō permittuntur.

l

Illud quoq̄ sciēdum est q angeli mali quedam possunt p nature subtilitatē: que tñ nō pñt ppt dei vel bonoꝝ angeloꝝ phibitionē. i. q: non pmittunt illa facere a deo vel ab angelis bonis: possent vtiq̄ fecisse cinifes q̄ ranas serpētesq̄ fecerūt. Quedā vero nō pñt facere: etiā si pmittant ab angelis supioribus q: non premittit deus. Unde Aug. in li. iij. de tri. Ex ineffabili potētatu dei fit: vt qd possent mali angeli si pmitterent ideo non possunt: q: nō permittunt. Neq̄ eīm occurrit alia ratio cur non poterant facere cinifes q̄ ranas serpentesq̄ fecerūt nisi quia maior aderat dominatio prohibētis dei p spm̄sctm̄ qd etiā magi pfessi sunt dicentes: Digitus dei est hic. Quid autem p naturā possint: nec pñt pter phibitionem: et qd p ipsius nature sue conditionē facere nō sinant: homini explorare difficile est immo impossibile. Nouimus hominē posse ambulare et neq̄ hoc posse si nō pmittat: volare aūt nō posse: etiā si pmittatur. Sic et illi angeli quedam pñt facere si pmittant ab angelis potentioribus ex imperio dei. Quedam vero non pñt etiam si ab eis permittantur: quia ille non pmittit a quo est illis talis nature modus: qui etiam p angelos suos illa plerūq̄ non pmittit: que cōcessit vt possint.

Aug. c. vj. Quare nō potuerūt pducere cinifes q̄ ranas et serpētes fecerūt.

Exod. viij.

Ista est distinctio. vij. huius secundi libri: In q̄ mgr postq̄ egit de ptinentibus ad casum angeloꝝ localē agit de ptinētibus ad eoꝝ casum spūalē. Et tria facit. Nā pmo ostēdit qualit liberū arbitrium etiam post lapsum retinuerūt. Secundo q̄liter intellectus viuacitatē post casum non amiserūt. Tertio q̄liter omnia que possunt ideo q: deus non permisit implere non potuerunt. Primū facit a principio distinctionis vsq̄ ibi: Et licet mali angeli. Scdm vsq̄ ibi: Illud quoq̄ sciēdū est. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. Et tantum in generali. In spāli snīa mgri stat in tribus ppositioībus q̄rum prima ē hec: Quod licet angeli boni in gratia confirmati nō possunt peccare: et mali in malicia obstinati non possunt benefacere. Hoc tamen minime aufert alicui arbitrij libertatem. Hāc magister insinuās dicit q nec mali angeli post peccatum possunt benefacere. nec boni post eorum confirmationem possunt peccare. Contra qd dictum obijciens dicit q si boni angeli non possunt peccare: ergo nō habent arbitrij libertatem: tenet consequentia per dictum beati hieronymi dicētis q omnis creatura habens liberum arbitrium est vertibilis in bonum et malum. Cui obiectioni respondet et dicit: q q̄uis boni angeli peccare non possunt: non tamen propterea sunt minus liberi: q: non coacte: sed libere et spōtanee immutabiliter bonum eligunt et hoc ex gratia non a natura: per quod soluit dictum beati Hiero. dicentis ipsum loqui de libero arbitrio gratia non confirmato: sed prescise in sua natura considerato. Et oppositum arguit et soluit de demonibus. Secunda propositio est hec: Quāuis angeli mali in q̄bus est naturalis cognitionis perspicacitas aliqua faciunt mirabilia p hoc nō pbat eis inesse creandi facultas. hāc magister pbat dicēs demones habere triplicē sciaz. s. vnā ex subtilitate nature: aliā ex tempore et diuturnitate: tertiaz ex bonoꝝ angeloꝝ reuelatiōe. Et hoc pbat auctoritate Isidori et. b. Augu. Et subdit q demonū sciētia et arte fiunt artes magice: deo tamen talia pmittere volente ad fallendū fallaces et monendum fideles: seu ad exercitandum iustos et probos. In quibus quidē artibus ma

gicis materia rerũ visibiliũ non seruit demonibus ad nutum sed solum in tantum quantum deus pmittit Et infert ꝙ ꝗuis demones quãdoqꝫ aliqua noua ⁊ mirabilia deo permittẽte operant̃ seu faciunt: non tamen ꝓpter hoc dicẽdi sunt creatores quia illa noua que producunt non nisi ex rerũ virtutibus a deo eis inditis quasi ex quibusdam seminibus educunt eo ꝙ ad talium ꝓductionem nisi instrumentaliter quodãmodo se habent sicut agricole ad productionẽ fructuũ: ⁊ predicatores ad illuminationẽ mẽtiũ. Tertia ꝓpositio est hec: Demones multo maiora mala ⁊ plura possent facere ꝙ faciũt: nisi deus ⁊ angeli boni eos facere talia ꝓhiberent: hanc magister probat per hoc ꝙ magi pharaonis ita bñ potuissent ministerio demonũ fecisse cinifes sicut fecerunt ranas si deus talia operari non prohibuisset. Et tñ de sententia in speciali.

Utrũ angeli omnes corporei sint quod quibusdaz visũ est quibus augustinus cõsentire videt̃ dicẽs angelos oẽs ante casum habuisse corpora tenuia ⁊ spũalia sed in casu mutata in deterius maloꝝ corpora vt in eis possent pati. a

DI. VIII ¶De ptãte demonũ quã habẽt sup corpa sitia humanis Augus. i. ij. li. retractationũ quodã loco dixit dmões aliqñ hoiz dispositiões nõ solũ voce platas verũ et cogitatõne ɔceptas cũ signa qdã ex animo exꝑmuntur in corpe tota facultate ꝑdiscere. Tunc rẽ dixi occultissimã audatiori assertiõe ꝙ debui. Nã ꝑuenire ista ad noticiã demonũ ꝑ nonnulla expimẽta cõpertũ ẽ. Sꝫ i vtriqꝫ qdã signa dent̃ ex corpe cogitãtiũ illi sensibilia: nos auertentia: an alia vt spũalia ista cogscãt. Aut difficilime ab hoibus aut nullatenus põt inueniri.

Ulet etiam i s questiõe versari apud doctos vtrũ angeli omnes boni scz ac mali corporei sint. i. corpa hẽant sibi vnita? Qd aliq putãt innitentes verb Augustini q dicere videt̃ ꝙ angeli oẽs añ cõfirmationẽ vl lapsum corpa aerea habuerit de puriori ac superiore aeris parte formata: ad faciendũ abilia nõ ad patiendum ⁊ angelis bonis q ꝑstiterunt talia sunt obſuata corpa: vt in eis possint facere: ⁊ non pati: que tante sunt tenuitatis vt a mortalibus videri nõ valeãt: nisi supuestita aliqua grossiori forma: qua assumpta videntur depositaqꝫ videri desinunt. Angelis ꝟo malis mutata sunt in casu corpa in deteriorẽ qualitatẽ spissioris aeris. Sicut ei a loco digniori in inferiorẽ locũ. i. in caliginosum aerem deiecti sunt: ita illa corpa tenuia mutata sunt ⁊ transformata in deteriora corpa ⁊ spissiora: in quibus pati possent in supiori elemẽto. i. ab igne. Et hoc Augusti. sensisse videt̃ sup Gẽñ. ita dicens: Demones dicuntur aerea animalia q corpoꝝ aereoꝝ natura vigent: nec p mortez dissoluunt̃: q: preualet in eis elementum aptius ad faciendũ ꝙ ad patiẽdũ. Ad patiendum enim humor ⁊ humus: ad faciendum aer ⁊ ignis aptitudinẽ pbẽt. Transgressores ꝟo angeli cum principe suo nũc diabolo tũc archangelo: non mirũ si post peccatum in hanc caliginem detrusi sunt. Necqꝫ etiã hoc mirũ est si ɔuersi sunt ex pena in aereã qualitatẽ qua pñt ab igne pati Caliginosa tñ aeris tenere tñ pmissi sunt qui eis quasi carcer sit vsqꝫ ad tẽpus iudicij. Ecce his verbis videt̃ augu. ita tradere qd qdam opinant̃ de corpibus angelorum. Hoc aũt eũ alij dixisse astruunt nõ ita sentiẽdo: ꝫ opinionem alioꝝ referẽdo quod ex ipsius verb diiudicare volunt: q bus ait: Demões dicunt̃ aerea animalia non ait sunt: ita eñ quidã dicebãt. De habitatione vero caliginosi aeris in quẽ detrusi sunt nõ opinando: sed rei veritatem asserendo eum tradidisse dicunt qd ipsius locutionis distinctio ostendit. Dicunt ꝙ plurimos catholicos tractatores in hoc ɔuenisse atqꝫ id cõcorditer docuisse: ꝙ angeli incorporei sint: nec corpa habent sibi vnita. Assumant autem aliquãdo corpora deo prepante: ad impletionẽ ministerij sui sibi a deo iniuncti eadẽqꝫ post expletionem deponunt: in quibus corpibus hoibus appuerunt atqꝫ locuti sunt. Et aliqñ quidẽ locuti sunt ex ꝑsona dei sine distinctiõe alicuius persone: aliqñ ex persona patris vel filij siue spiritussancti.

Quibusdã videt̃ augu. non ita sentiẽdo dixisse sꝫ opinionez alioꝝ recitando.

Q deus in corpalibus illis ãtiqs formis apparuit. b

Nec dubitanduz est deũ in corpalibus formis appuisse hominibus: sicut Augustinus in. ij. li. de tri. ostendit conferens diuersa scripture testimonia: ex quibus deum in corporeis figuris hominibus appuisse probat: ⁊ aliquã do ex ꝑsona dei sine distictiõe: aliqñ sb distictione personarum sermonem eis factum esse.

De perplexa questione quam ponit augustinus querens an ad exhibendum has corporales apparitiones creatura noua sit formata an angeli q ante erãt missi: ⁊ si ipsi missi sũt: vtrũ seruata sui spũalis corpis qualitate aliquã speciem corporalẽ de copulentiori materia assumpserint an propriũ corpus suum mutauerint in speciem actioni sue aptam. c

Sed vbi deũ hoibus in corporalibus imaginibus apparuisse asserit: perplexam questionem propo=

nit quā nec absoluit querēs: vtruʒ in illis corporalibus apparitiōibus creatura aliqua crearet ad illud opus tantū in qua deus hominibus appareret: an angeli qui ante erant ita mitterent vt manētes in suis spiritalibus corpibus assumerēt ex corpulenta inferiorum elementorum materia aliquā spēm corpalē: quā coaptatā quasi aliquā vestē mutarēt in quaslibet species corpales veras quidem: an corpus suū pprīū verterent in species aptas actiōibus suis p virtutē sibi a deo datā. Ait enim ita Augustinus in .iij. li. de trinitate. Querendū est in illis antiqs corpalibus formis et visis: vtrū ad hoc opus tantū creatura formata sit in qua deus sicut tunc oportuisse indicauit humanis ostenderetur aspectibus an angeli qui iam erāt ita mittebant: vt ex persona dei loquerent assumentes corpalem speciem de creatura corpea in vsum ministerij sui: aut ipm corpus suū cui nō subdū/tur: sed subditū regunt mutantes atq vertentes in species quas vellent accomodatas atq aptas actionibus suis sm attributā a creatore sibi potentiā. Sed fateor excedere vires intētionis mee: vtrum angeli manente spirituali sui corporis qualitate: per hanc occultius operantes assumāt ex inferioribus elementis corpulētioribus corpus qd sibi coaptatū qsi aliquā vestē mutēt et vertāt in quaslibet spēs corpales et ipas veras: sicut aqua vera in vinū verū conuersa ē a dño. An ipa ppria corpa et sua transformēt in id qd volunt accōmodatū ad id qd agunt. Sed quod horum sit (qm homo sum) nullo experimēto comprehēdere valeo: sicut angeli qui hoc agūt. Attende lector q qōnem ppositā nō soluit: sed indiscussam reliquit: vtruʒ angeli qui mittebant seruatis suis pprijs spiritalibus corpibus supuestirent aliqua corpulētiori specie in qua possent videri: an ipm corpus mutarēt et trāsformarent in quācūq vellent speciē in qua possent cerni. In quibus verbis videtur Augustinus attestari angelos esse corporeos ac ppria et spūalia habere corpora.

Qōnes cōa. — Qō tertia. — Augu. de tri. li. iij. c. j. — Concedēduʒ ē angelos mitti sed reliqua expadiri nō suffic. — Joh. ij.

Q deus in specie qua ē deus nūqz mortalibus apparuit. D

Ceterū hec velut nimis pfunda atq obscura relinquentes, illud indubitāter teneamus: q deus in specie essentie sue nunq mortalibus appuit: sicut famulo suo moysi dicit. Nō videbit me homo et viuet. Et in euāgelio Joh. legit. Deum nemo vidit vnq. Visibile enim qcq nō ē qd nō sit mutabile. Jō sba siue essentia dei qm nullo mō mutabilis ē: nullo mō p seipsam visibilis est. Proinde illa oīa q patribus visa sunt cū deus illis pñtaret: p creaturaʒ facta eē manifestū ē. Et si nos latet quō ea mistris āgelis fecerit deus p angelos tñ facta eē dicimus. Audeo ḡ fiducialiter dicere nec deum prēm nec verbū eius: nec spm eius q est vnus deus p id qd est atq idipm est vllo mō esse mutabilē: ac p hoc multo minus esse visibilem.

Exod. xxxiij. — Joh. j.

Vtrū demones intrent corpora hoīm substantialiter: an illabantur mentibus hominum. E

Illud etiam consideratiōe dignissimum videt: vtrū demones siue corpei siue incorpei sint hoīm sbstantialiter intrent corpa: eorūq aīabus illabant: an ideo intrare dicantur: q malicie sue ibi effectū exercent dei pmissione opprimēdo atq vexando eas: vel in peccatū p volūtate sua trahēdo. Q in hoīes introeant atq ab eis expulsi exeant euangeliū apte declarat cōmemorās demonia in quosdā ingressa et p xpm eiecta: sed vtrū sm sbam fuerint igressa: an ppter mali effectum dicantur ingressa nō adeo perspicuum est. De hoc autem gēnadius in diffinitionibus ecclesiasticorum dogmatū ait: Demones p energiā operationeʒ nō credimus substātialiter illabi anime: sed applicatione et oppressione vniri. Illabi auteʒ menti illi soli possibile ē q creauit: q natura subsistens incorporeus capabilis ē sue facture. Ecce hic videt insinuari q sbalit nō illabant demones vel introeāt corda hoīm. Beda q sup illū locuʒ Act. aplorum vbi Petrus ait Ananie. Cur tēptauit sathanas cor tuū: dicit. Notandum q mentem hoīs iuxta substantiam nihil implere possit: nisi creatrix trinitas: q tantummodo sm opatione et voluntatis instinctum anima de his que sunt creata implet. Implet vero sathanas cor alicuius: non quidem ingrediens in eum et in sensum eius: neq introiens aditum cordis (si quidē potestas hec soli dei est) sed callida et fraudulēta deceptione aīaʒ in affectū malicie trahens per cogitationes et incentiua viciorum quibus plenus est. Impleuit ergo sathanas cor Ananie nō intrando: sed malicie

Matth. viij. — Marc. j. — Luce. iiij. — Beda. Act. v.

sue virus iseredo. Ide. Sps imudus flama virtutu de cordib' fideliu expulsus: doctorib' veritatis venenu psecutiois ifundit. His autoritatib' ondit q demoes no subalit intrat corda hominu: sz ppt malicie effectu: de qbus pelli dicunt: cu nocere no sinunt.

Ista e distinctio. viij. hui' scdi libri: in q mgr postq egit de angel' q ad eor casuz locale z spuale: agit de eis q ad corpor assumptoez. Et tria circa h facit. Na pmo inqrit an ageli habeant corpa sibi vnita. Secundo ondit qliter eis hntibus fiat ageli apparitio. Tertio ondit qlit opant circa aias z corpa nra. Primu facit a pncipio distictiois vsq ibi: Nec dubitadu e. Scdm vsq ibi: Illud etia psideratione. Tertiu vo vsq ad fine distictionis. Et tm in generali. In spali snia magri stat in tribus ppositionibus: qr pma e hec: Angeli no sunt corpales qvis corpa sibi assumunt aerea p explendo circa nos aliq ope misteriali. Hanc ppositionem mgr pbans querit: Utr angeli sibi habeant corpa naturaliter vnita. Et rndet q qda opinati sunt eos habere corpa aerea: q in demonibus ante pctm fuerunt subtiliora z puriora z impassibilia: post pctm autem facta grossiora etiam ab igne corpali passibilia. z hoc confirmat autoritate beati Augustini. Alij vero dicunt eos naturaliter fore incorporeos: z beatum Augustinum allegatum in contrarium asserunt magis fuisse locutum inqsitiue q determinatiue. z subdit q lz angeli incorporei assumant qnq corpora. qnq visibiliter aliquid opant circa nos: z post opis completione illa deponunt. Un in talibus corpibus hominibus pluries apparuerut z locuti sunt aliqn in psona patris: aliqn in psona filij: aliqn in psona spussancti. Scda ppositio e hec: Q deus aliqn in formis corpalibus apparuit. Hac pbat magister autoritate beati Augustini. Unde mouet questionem circa hec. s. vtruz deus corpaliter apparens de nouo semp creauit illud corpus in quo apparuit. Et vtrum angeli corporaliter apparentes: dato q sint corporei tm in suis corpibus appareant. vel alia corpa assumat magis grossa ex visibiliu rer materia: z an illa ad placitum in qualibet transsumant dispositione. Istam magister relinquit insolutam. z postea dicit q diuina essentia nunq potuit nec pot videri vt est. qr omne visibile mutabile est. Cuz ergo essentia dei sit immutabilis: quid aliud supest q q sit etiam inuisibilis. Tertia ppositio e hec: Spus maligni p quedam effectum possunt quandoq illabi hominibus: non illapsu essentiali. Hanc magister pbas querit: Utrum demones siue sint corporei siue incorporei intrent substantialiter corpora hominum vel solum dominant in malicie effectum. Et rndens dicit q solus deus menti humane illabitur. z q diabolus ingredi dicit corpa. hoc est solum p effectum malicie qd pbat autoritatibus Gregorij z Bede q patent in textu. Et tm in spali.

De ordinum distinctione qui et quot sint. a

DI. IX De cosequtib' pfirmationem agelor bonoru qrtuz ad ordinu distinctionem.

Ost p dicta superest cogscere de ordibus agelor qd scptura tradat. Que in pluribus locis noue esse ordines agelor pmulgat. s. agelos: archagelos: pncipat': ptates: virtutes: dnationes: thronos: cherubi z seraphin. Et inueniunt in istis ordibus tria terna esse. Et in singul' tres ordies: vt trinitatis similitudo in eis insinuet impssa. Un Dionysius tres ordines angelor esse tradit: ternos in singul' ponens. Dionys. li. j. de celesti hierar. Sut ei tres supiores: tres inferiores: tres medij. Supiores seraphin: cherubin: throni. Medij dnatioes: pncipatus: ptates. Inferiores virtutes: archageli: angeli.

Quid appellat ordo: z que sit ratio nois cuiusq. b

Hic psideradum e qd appellet ordo. Deinde vtr ab ipa creatione fuerit distinctio illor ordinum. Ordo aut dicit multitudo celestiu spirituu q int se in aliq muere gre similant: sic z in naturaliu dator munere pueniut. Ut verbi gra. Seraphi dicunt qui p alijs ardent charitate. Seraphin ei interptat ardes vl succedens. Cherubin qui p alijs in scientia eminet. Cherubin ei interptat plenitudo scie. Thronus dicit sedes. Throni aut vocant (vt btus Gregori' ait) Gregorius qui tata diuinitatis gra replent vt in eis sedeat deus: z p eos iudicia decernat atq informet. Dnationes vocantur qui pncipatus z ptates trascedut. Pricipatus dicunt: q sibi subiectis q sunt ageda disponut eisq ad expleda diuia mysteria pncipant. Ptates nominant hi q hoc ceteris potetius in suo ordie acceperut: vt virtutes aduerse eis subiecte eor refrenet ptate: ne hoies tm teptare valeat qtu desiderat. Uirtutes vocant illi p qs signa z miracula freqnt fiut. Archageli q maiora nuciat. Angeli q minora.

Q hec noia no ppter se sz ppter nos eis data sunt q sumpta sunt a donis gratie q non hnt singulariter: sed excellenter z a pcipuis nominant. c

Hec noia illis no ppt se: sz ppt nos eis data sunt. Qui eni sibi noti sut pteplatioe: nob innotescut cognoiatioe. Et noiant singuli ordines a donis grar: q no singula-

rit᷑ ſʒ excellent᷑ data ſunt in ꝑticipatio
ne. In illa eī celeſti curia vbi plēitudo
boni ē: lʒ q̄dā data ſint excellent᷑ nihil
tn̄ poſſidet᷑ ſingularit᷑. Oīa eī in oīb⁹
ſunt: nō q̄dē eq̄lit᷑: qꝛ alij alijs ſblimi⁹
poſſidēt: q̄ tn̄ oēs hn̄t. Cūq3 oīa dona
gr̄aꝝ ſupiores ordines ſublimius ꝛ ꝑ
fectius ꝑcepint: tn̄ ex ꝑcipuis ſortiti
ſunt vocabula inferioribus cetera re
linq̄ntes ordinibus ad cognoīatōez:
vt ſeraphin q̄ ordo excellētiſſim⁹ eſti=
mat᷑: tā dilectionē q̄3 cognitionē diui
nitatis ꝛ cet̄a virtutū dona ceterl oī=
bus ſblimius ꝛ pfecti⁹ ꝑcepit: ꝛ tn̄ ab
excellētiori dono .i. a charitate nomē
accepit ille ſupior ordo. Mai⁹ eēm do
nū ē ipa charitas q̄3 ſcīa. Itē maius ē
ſcire q̄3 iudicare: ſcīa nāq3 īformat iu=
diciū. Idcq3 ſcd̄s ordo a ſcd̄o dono .i.
cognitōe veritatl appellat⁹ ē .ſ. cheru
bin: ita ꝛ d̄ alijs ītelligēdū ē. Aſſignat᷑
ḡ excellētia ordinū ſm̄ excellentiā do
noꝝ. ꝛ tn̄ ſic Greg. ait: illa dōa oībus
ſunt cōia. Oēs eni ardēt charitate: ꝛ
ſcīa pleni ſunt: ſic ꝛ de alijs. Sʒ ſupio
res alijs excellēti⁹ vt iā dictū ē ipa ac
ceperūt a q̄b⁹ ꝛ noīant᷑. vn̄ Greg. In
illa ſūma ciuitate q̄ſq3 ordo ei⁹ rei cen
ſet᷑ noīe: quā pleni⁹ accepit in mūere.

Queſtio ex v̄bis Greg. orta. D

Sed orit᷑ hic q̄ſtio
tal᷑. Si q̄s ordo ab illo dono noīat᷑ qd̄
pleni⁹ poſſidet: tūc cherubī in ſcīa pe=
minet oībus: qꝛ a ſcīa noīat᷑. Sʒ q̄ ma
gis diligit plus cogſcit. Tm̄ eī (vt tra
dit autoritas) cogſcit ibi q̄ſq3 q̄3tū di=
ligit. Itaq3 ſeraphī nō ſolū in charita
te: ſʒ etiā in ſcīa peminēt. Ideoq3 au=
toritas illa ſic videt᷑ intelligēda vt cō
paratio nō referat᷑ ad oēs ordiq̄s: ſʒ
ad q̄ſdā .ſ. inferiores. Ille eī ordo nō
plenius ſeraphin accepit ſcīaʒ in mu=
nere: ſʒ pleni⁹ alijs ordibus q̄ ſunt in=
feriores. Nec noīat᷑ q̄ſq3 ordo ab oī
re: quaʒ pleni⁹ alijs accepit: ſʒ ab aliq̄
reꝝ q̄s accepit. Vl' pōt compatio re=
ferri nō ad ipos ordies: ſʒ ad alia do=
na: nec ad oīa alia dona: ſʒ ad q̄dam.
Sic eni hoīes cū plura habeāt dona:
q̄dā alijs excellētius poſſidēt: ita for=
te ꝛ āgeli q̄buſdā mūeribus magl pol
lent: ꝛ alijs q̄buſdā minus.

Explanatio illius autoritatis.

Alia determinatio eiuſdem

Vtꝝ ordines ab initio creatiōis
ita diſtincti fuerint e

Iā nūc inq̄rere re=
ſtat: vtꝝ ꝛ iſti ordies a creatōis initio
ita fuerīt diſticti. Et ita fuerīt diſticti
a ꝑmordio ſue ꝯditiōis videt᷑ teſtimo
nio autoritatl īſinuari: q̄ tradit de ſin
gul' ordibus aliq̄s cecidiſſe. De ordie
nāq3 ſupiori lucifer ille fuit: q̄ null⁹ di=
gnior ꝯdit⁹ fuit. Apl's etiā ꝑncipat⁹ ꝛ
ptātes tenebraꝝ noīat oñdēs de ordi
nibus ill' cecidiſſe: q̄ cū in mal' miſteriū
exerceāt: nō tn̄ penit⁹ noībus ordinū
ſuoꝝ ꝑuati ſunt. Sʒ nō videt᷑ illud poſ
ſe ſtare. Nō eī tūc charitate ardebāt:
nec ſapīa pollebāt: neq3 in eis deus ſe
debat. Si enī h̄ habuiſſent nō cecidiſ=
ſent. Nō ḡ tūc erāt cherubī vl' ſeraphī
vl' throni. Ad qd̄ dicim⁹ qꝛ añ caſum
q̄rundā nō erāt iſti ordines: qꝛ nōduʒ
habebāt dona in q̄ꝝ ꝑticipatiōib⁹ cō=
ueniūt. Sʒ q̄buſdā cadētibus alijs ap
poſita ſunt: eiſq3 q̄ ceciderunt collata
fuiſſent eadē dona ſi ꝑſtitiſſent. Idcq3
ſcp̄tura dicit de ſingul' ordibus aliq̄s
cecidiſſe: nō qꝛ fuiſſent in ordinibus ꝛ
poſtea corruerīt: ſʒ qꝛ ſi ꝑſtitiſſent eo=
rū aliq̄ in ſingul' fuiſſent ordibus: q̄ ꝛ
in nature tenuitate ꝛ in forme pſpica=
citate differētes gradus habebāt ſic
illi q̄ ꝑſtiterūt. Alij eī vt ꝑdiximus ſu=
periores: alij inferiores conditi ſunt.
Supiores q̄ natura magis ſubtiles ꝛ
ſapīa magis pſpicaces: īferiores qui
natura min⁹ ſbtiles: ꝛ ītelligētia min⁹
pſpicaces facti ſūt. Has āt īuiſibiles
d̄nas inuiſibiliū ſolus ille ponderare
potuit q̄ oīa in nūero ꝛ mēſura ꝛ pon
dere diſpoſuit .i. in ſeipo q̄ eſt mēſura
omni rei modū ꝑfigēs: ꝛ nūerus om=
ni rei ſpēʒ ꝑbēs ꝛ pōdus oēʒ rē ad ſta
bilitatē trahens .i. termināS ꝛ formāS
ꝛ ordinans omnia.

Ezech. xx[...]

Eph. vj.

Et añ caſum q̄rundā nō fuerūt ordines: qꝛ nōdū hēbāt dōa: q̄ q̄buſdā cadētib⁹ alijs appoſita fuerūt

Sap. xj.

Vtꝝ omnes angeli eiuſdē ordīs
ſint equales. f

Preterea ꝯſidera
ri optet: vtꝝ oēs āgeli eiuſdē ordinis
eq̄les ſint: ita eē q̄buſdā placuit: ſʒ nō
eſt h̄ ꝓbabile nec aſſertione dignū: qꝛ
Lucifer q̄ fuit de collegio ſupioꝝ ipis
etiā dignior extitit qui alijs excellēti=
ores creati fuerāt. Ex q̄ ꝑcipit᷑ q̄ ſi ꝑ=
ſtitiſſet: in ordie ſupiori fuiſſet: ꝛ alijs

Per [...] nō oēs eiuſdē ordinis pares eſſe.

eiusdē ordīs dignior extitisset. Sic ei vnꝰ ē ordo aploꝝ ⁊ alr̄ martyꝝ. ⁊ tñ in aplis alij alijs sūt digniores: silr̄ ⁊ in martyribꝰ alij alijs sūt supiores: ita ⁊ in ordibꝰ angeloꝝ recte credit̄ esse.

Quomodo dicat scriptura decimum ordinem ex hominibus cōpleri: cum non sint nisi nouem ordines. g

Notādū etiā ꝙ decimꝰ ordo legit̄ de hoībꝰ restaurādꝰ. Sꝫ cū nō sint nisi nouē ordīes nec plures fuissent etiā si illi q̄ ceciderūt pstitissent: mouent̄ lectores quō scptura dicat decimū ordinē cōpleri ex hoībꝰ. Grego. omel. xxxiiij. Gre. nāqꝫ ait hoīes assumēdos ī ordine āgeloꝝ: q̄ꝝ alij assumunt̄ in ordine supioꝝ: q̄. s. magl ardēt charitate: alij in ordīe īferioꝝ: q̄. s. minꝰ pfecti sunt. Ex q̄ apparet nō eē de hoībꝰ formādū decimū ordinē: tāq꜄ nouē sint āgeloꝝ ⁊ decimꝰ hoīm: sꝫ hoīes ꝑ q̄litate meritoꝝ statuēdos in ordībus angeloꝝ. Q ḡ legit̄ decimus ordo cōplēdus de hoībus: ex tali sensu dictū fore accipi pōt: qꝛ ꝺ homibus restaurabit̄ qꝺ in angel lapsum ē: de q̄bus tot corruerūt vt posset fieri decimꝰ ordo. Eph. i. Propter qꝺ apls dic̄ restaurari oīa in xp̄o q̄ in celꝰ ⁊ q̄ etiā in terris sunt: qꝛ ꝑ xp̄m redemptū ē genus hūanū: de q̄ fit repatio ruine āgelice: tñ nō minꝰ saluaret̄ hō si angelus nō cecidisset.

Qꝛ hoīes assumunt̄ iuxta nūerū stantiū nō lapsoꝝ. h

Nō eni iuxta nūerū eoꝝ q̄ ceciderūt: sꝫ eoꝝ q̄ pmāserūt hoīes ad btitudinem admittunt̄. Vñ Greg. Supna illa ciuitas ex āgelis et hoībꝰ ꝯstat: ad quā credimꝰ tātos humāi generl ascēdere: q꜄tos illic ꝯtigit āgelos remāsisse: sic̄ scp̄tuꝫ ē in cātico Deutronomij: Deut. xxxij. Statuit termīos pplorum iuxta numeꝝ angeloꝝ dei.

Quidam dicunt scd̄m numeruꝫ lapsoꝝ angeloꝝ homines reparandos. i

A quibusdā tñ putat̄ ꝙ hoīes repent̄ iuxta numeꝝ āgeloꝝ q̄ ceciderūt vt illa celestis ciuitas nec suoꝝ ciuiū nūero ꝑuet̄: nec maiori copia regnet. Qꝺ Aug. in Ench. sentire videt̄ nō asserēs de hoībꝰ plꝰ saluari q꜄ corruit de āgel: sꝫ nō minꝰ ita dicēs: Supna hierlm mater nr̄a ciuitas dei: nll'a ciuiuꝫ suoꝝ nūerositate fraudabit̄: aut vberiore etiā copia fortasse regnabit. Neqꝫ eni nūeꝝ aut sctoꝝ hoīm aut īmūdoꝝ demonū nouimus in q̄ꝝ locū succedentes filij catholice matris q̄ steril apparebat in terris in ea pace de q̄ illi ceciderūt sine vllo tpis termino pmāebūt. Sꝫ illoꝝ ciuiū nūerus siue q̄ est siue q̄ fuit: siue q̄ futurꝰ ē in ꝯtēplatiōe eiꝰ artificis ē q̄ vocat ea q̄ nō sunt tāq꜄ ea q̄ sunt. Ecce apte dic̄ Rom. iiij. nō minus de hoībus saluari q꜄ corruit de angel: sꝫ plus nō asserit.

Ista ē distinctio. ix. huius scdi libri: in q̄ mgr̄ postq꜄ egit de cōi angeloꝝ creatione ⁊ bonoꝝ ⁊ maloꝝ distinctione: incipit tractare spālit̄ de bonoꝝ dignitate ⁊ cōparatione. Et tria circa h̄ facit. Nam pmo agit de numero ordinum ⁊ nomīatione. Scdo tractat de eoꝝ distinctiōe. Tertio tractat de eoꝝ ex hoībus repatiōe. Primū facit a pncipio distinctiōis vsqꝫ ibi: Iā inq̄rere restat. Scd̄m ab inde vsqꝫ ibi: Notandū etiā ꝙ decimus. Tertiū ꝺo vsqꝫ ad finē distinctionis. In speciali snīa mgr̄i stat in tribus ꝓpositiōibus: q̄ꝝ pma ē hec: Nouē sunt chori seu ordīes āgeloꝝ in tribꝰ hierarchijs ꝭm dona noīati distinctoꝝ. hāc mgr̄ insinuās dicit nouē esse ordīes āgeloꝝ tribꝰ ternarijs q̄s hierarchias vocamꝰ distinctos: ita ꝙ q̄libet ternarius seu hierarchia tres ꝯtineat ordines: q̄ꝝ ordinum tres sunt supiores. s. seraphī cherubī ⁊ throni. tres sūt medij. s. dn̄atiōes pncipatꝰ ⁊ ptātes. tres aūt sunt inferiores vtpote ꝟtutes archāgeli ⁊ āgeli. Postea declarat q̄d sit ordo. Et dicit ꝙ ordo sit multitudo spirituū celestiū q̄ inter se in aliquo gratie munere assimilāt̄: sicut qui in donoꝝ naturaliū pticipatiōe ꝯueniunt. Sicut exempli gratia seraphin ꝯueniūt in charitatis ardore: cherubin in scīe plenitudine. ⁊ sic oēs qui sunt eiusdem ordinis ꝯueniunt in illo quod illi ordini ē ꝓprium. Qꝺ aūt cuiqꝫ ordini sit ꝓpriū oñdit autor in lr̄a. ⁊ subdit ꝙ angelis conueniunt noīa nō ꝓpt̄ eos sed ꝓpter nos: vt. s. ꝑ hmōi noīa nobis innotescant. Vñ singuli ordines noīant̄ a donis gr̄aꝝ in q̄bus supiores inferiores p̄cellūt: qꝺ sic intelligēdum ē: nō ꝙ ordinē gr̄e a q̄ supior denominat̄ inferior nō habeat: sꝫ ꝙ tā excellēter ip̄aꝫ nō habeat. vñ supiorē ordinē seraphin a dono charitatis qꝺ ē sup̄mū inter dona noīamus: nō ideo qꝛ ille ordo solus illud donum habeat. sꝫ qꝛ ceteris excellentius illud hꝫ ⁊ ip̄m donū charitatis inter dona gratie pmū locū tenet: ordinē aūt sequentiuꝫ. s. cherubin a plenitudine scīe dicimus: qꝛ donum sciētie donū charitatis īmediate sequit̄ in ordine donorum. Contra istam snīaꝫ mgr̄ obijciens dicit ex ip̄a sequi cherubin esse maioris scientie q꜄ seraphin: eo ꝙ cherubin a dono scientie nominat̄. ⁊ respōdet ꝙ non sequit̄. Nam seraphin non nominat̄ a scientia non obstante ꝙ sit pfectioris scientie q꜄ cherubin: eo ꝙ digniori seu pfectiori dono pollet q꜄ sit scia. s. dono charitatis. ⁊ ḡ denomiari dꝫ ab ip̄o dono. s. charitatis. ⁊ sic de alijs angelis. Nā q̄libet ordo dꝫ

denolari ab illo dono qd in eo p alijs donis fulget.
Scda ppositio e hec: Angeli ab initio sue creationis no erat vt nuc sunt in noue ordines distincti seu ordinati q ordines ordinant fm dona gratuita. Licet tn habuerut tuc donou naturaliu vt nuc inequalitate. hac magr pbans qrit: Utru ordines angelou ab initio creationis eou fuerut distincti. Et arguit pmo q sic: p hoc q angelus pmus qui cecidit dicit supior fuisse. r p hoc q apls dicit aliquos de ptatibus r pncipatibus demones effectos esse. In oppositu vo arguit p hoc q ordines denomiant a donis gratuitis q nec boni nec mali in pncipio creationis habuerut. Et rndes dicit q no habuerunt ab initio sue creatiois eou distinctione ordinu: sed habuerut bn diuersitates donou naturalium fm q boni states diuersa bona gre receperunt r ordinati fuerunt. r demones dicunt cecidisse non ideo: quia ipi quoqz ordinati fuerunt: sed si stetissent fm eoruz naturalia dona: p dona gratie ad illos ordines ptinentia pcepissent: r sic in illos ordines locati fuissent. Deinde querit vtru omnes angeli eiusdem ordinis sint equales. r licet quidam hoc posuerut tn magr dicit q non. Sed sicut in ordine aplou aut martyrum qdam alijs sunt digniores: ita psimilit in ordine angelou. Tertia ppositio est hec: An ad singulares ordines angelou hoies saluadi assumant fm numerum beatou angelou. Hanc magr pbans querit. Cum no sint nisi nouem ordines angelou: qre tunc scriptura dicit decimum ordinem p hoies saluandos restaurari. r rndet q non ideo dicit q decimus ordo sit vel qnqz fuerit. sz q tot homines saluent qt sunt angeli in vno ordine. r ideo dicut decimu ordine restaurari. r subdit q opinio beati Grego e q tot hoies saluent qt angeli pstiterunt. Opinio aut beati Augustini e q tot saluent quot ceciderunt: que autem verior sit non determinat. Et tm in spali.

An oes spus celestes mittant: et ponit duas opiniones r autoritates qbus innitunt. a

DI. X
De misterio r missioe angelou qtu ad angelos mistrantes.

Hoc etia inuestigandu est vtru omnes illi celestes spus ad exteriora nuciada mittant. Quida putat aliquos in illa multitudine esse qui foras p officio exeut: alios q intus sp assistut: sicut scptu est in Dan. Milia miliu ministrabat ei: r decies cetena milia assistebat ei. Ite Diony. in hierarchia q sacer pncipatus dicit: de platioe spirituu ait: Supiora illa agmina ab intimis nunqz recedut: qm ea q peminet vsum exterioris officij nuqz hnt. His autoritatibus innitunt q agelos mitti: nisi inferiores inficiant. b

Dan. vij.
Dionysius.

Obiectio cotra illos. b

Quib obijcit qd Esaias ait: Uolauit ad me vnus de seraphin: q ordo supior e r excelletior. Ioqz si de illo ordie mittunt: no e abi

Esaie. vj.

gedu qn etia r de alijs mittant. Apls qz ait: Oes sut admistratorij spus in misteriu missi. His testionijs assert qda oes agelos mitti. nec dz idignu videri si etia supiores mittant: cu r ille qui creator e omniu ad hec inferiora descenderit.

Heb. j.
Joh. xv. Exiui a patre.

Questio si oes mittunt: cur vn tm ordo noie agelou cesef c

Hic orit questio si oes mittut r nucij dei existut: qre vn tm int noue ordies agelou noie cesef. Ad qd qda dicut oes qde mitti: sz alios sepi r qsi ex officio iniucto: q ppe ageli vl archageli noiant. alios vo rari mitti. s. maiores ca ex coez dispesatione oborta: q cu agelou misteriu suscipiut etia nome assumut. vn in psal. Qui fac agelos suos spus: qz illi q natura spus sunt: aliquando angeli: id est nuncij fiunt.

Resso qrund
Ps. ciij.

Putat qdam michael gabriel raphael de supiori ordie fuisse r sut noia spirituu r no ordinu. d

Et putant illi Michael gabriel raphel d supiori ordine fuisse. michael iterptat qs vt de. Gabriel fortitudo dei. Raphael medicia dei. nec sut ista noia ordinu sz spirituu. Et dicut qda singulu hou vni ppe ac singlarit spus ee nome. Alij vo n vnius singlarit r detmiate: sz nuc huius nuc illius ee nome: fm qlitate eou ad que nunciada vel gereda mittunt sic r demonu qda noia sunt q qda putat esse vni ppa. Alij vo plib coia. Diabolus qppe q grece ita vocat r criminator iterptat vel deorsum flues hebraice dr satha. i. aduersari. Dicit r belial. i. apostata r absqz iugo. dr etia leuiatha. i. additametu eou: r alia plura repies noia q vel vnius spus sunt ppa vel pluribus coia.

Luce. j.
j. Cor. vj.
Job. iij.

Quo determinet pdictas autoritates q videnf aduersari q dicut oes angelos mitti. e

Qui at oes agelos mitti asserut pmissas autoritates daniel. s. r diony. ita detminat. Dicunt supiora agmina deo assistere: r ab itimis nuqz recedere no qn aliqn mittat

sꝫ qꝛ rarissime ad exterioꝛa ꝓdeūt: nec tūc ab intimis recedūt: sꝫ dei p̄ntie ꝛ ↄtēplationi sp̄ assistūt: qđ etiā faciunt qui frequēter mittunt̄.

Quos alij dicant mitti ꝛ quos dicant non mitti cum determinatione autoꝛitatum que videntur sibi aduersari. f

Alij vo dicūt tres ordines sup̄mos. s. cherubī seraphī ꝛ thronos ita creatori assistē: q̄ ad exteriores nō exeūt. Inferiores āt tres ad exterioꝛa mitti. Tres vo medios int̄ vtrosq̄ ↄsistē nō mō dignitate vł loco sꝫ etiā officio: qꝛ p̄ceptū diuinū a superiorib⁹ accipiūt: ꝛ deferūt ad īferiores. Ideo cum sup̄mi medijs ꝛ medij imis atq̄ hi hoīb⁹ p̄ceptū dei nūciēt merito oēs āgeli nomiari debēt. Et ob id forte ap̄ls ait: Oēs sp̄ūs administratores eē filij ꝛ mitti i misteriū. Vł p oēs nō singulos ordīes: sꝫ de īferiorib⁹ ordinib⁹ singłos āgelos cōplex⁹ ē. Illđ vo qđ Esaias ait p vba Dionysij determināt dicētes: Hi sp̄ūs q̄ mittunt̄ p̄cipiūt hoꝝ vocabulū: q̄ꝝ gerūt officiū. Vñ dicūt illū āgelū q̄ missus ē ad Esaiā: vt mūdaret ꝛ incenderet labia ꝓp̄he fuisse de ordīe īferioꝝ. Sꝫ iō dictus ē foꝛe de seraphī: qꝛ veniebat incēdere ꝛ ↄsumere delicta Esaie.

Heb. j.

Ista ē distinctio. x. huius scđi libri: in q̄ magr̄ postq̄ egit de cōparatione angeloꝝ ad seinuicē: tractat de cōparatiōe eoꝝ ad deū. Et tria facit. Nā p̄mo facit de q̄bus ordinibus sunt angeli q̄ mittunt̄. Scđo quō diuersa noīa ex ꝓp̄etatibus soꝛtiunt̄. Tertio q̄liter missi a diuina ↄtēplatione nō excludunt̄. Primū facit a p̄ncipio distinctiōis vsq̄ ibi: Hic oꝛit̄ q̄stio. Scđm ab inde vsq̄ ibi: Qui aūt oēs. Tertiū vo ab inde vsq̄ ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In sp̄āli sn̄ia magr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: q̄ꝝ p̄ma ē hec: Angeli de singulis ordinibus ad extra ad nr̄m misteriū mittūtur. Hāc ꝓpositionē mgr̄ ꝓbās q̄rit p̄mo: Utrum oēs angeli de singulis ordinibus ad exterioꝛa nuncianda mittant̄. ꝛ rn̄dendo recitat opiniones circa hoc. quaꝝ p̄ma dicit q̄ nō omnes mittunt̄: qꝛ supiores semꝑ deo assistunt. ꝛ illa opinio ↄfirmat̄ autoꝛitate beati Dionysij ꝛ Danielis q̄bus dicit̄ q̄ supioꝛa illa agmina ab intimis nunq̄ discedūt. Secūda opinio dicit q̄ omnes mittant̄. qđ ꝓbat̄ ꝑ hoc q̄ seraphin legit̄ missus fuisse ad esaiam. Cū ergo de seraphin q̄ sunt sup̄mi ordinis mittant̄. videt̄ etiaꝫ q̄ de singulis ordinibus mittant̄. ꝛ ↄfirmat̄ ꝑ hoc q̄ filius dei qui ē supioꝛ omni angelo fuit missus. Secundo ꝑ autoꝛitatē apl̄i q̄ dicit q̄ oēs sunt administratorij sp̄ūs missi in misteriū. Deinde obijcit econtra opinionē istā dicēs: Si oēs mittunt̄: q̄re tūc nō oēs dicunt̄ angeli. i. nūcij: sꝫ vnus ordo hoc nomen solū soꝛtit̄. ꝛ rn̄dēs ad hoc dicit q̄ illi q̄ sunt de inferioꝛi ordine angeli ꝓp̄e dicunt̄: qꝛ ex ꝓp̄o eoꝝ officio sepius mittunt̄. Nihilominus tn̄ ꝛ alij etiā qn̄q̄ mittunt̄: ꝛ tūc āgeloꝝ nomē suscipiūt. b̄m illđ Ps. Qui facit āgelos suos sp̄ūs: qꝛ q̄ naturaliter sp̄ūs sunt qn̄q̄ āgeli. i. nūcij fiūt. ꝛ subdit incidētalit̄ ad huius scđe opinionis ↄfirmationē q̄ ista noīa Michael gabꝛiel raphael sunt ꝓp̄a noīa q̄rundā spirituū a supioꝛi ordine missoꝝ: q̄uis tamē alij dicūt q̄ sint noīa officioꝝ. Vñ qꝛ raphael interp̄tat̄ medicina dei quilibet angelus q̄ ad medicandū mittit̄ raphael dici pōt. ꝛ silr̄ dicendum ē de alijs. ꝛ confirmat ꝑ sil'e in demonibus q̄bus q̄dā noīa sunt cōia: sicut diabolus sathā ꝛ belial ꝛ silia q̄ꝝ interp̄tationē ponit in lr̄a. hec tn̄ noīa qn̄q̄ singularib⁹ demonibus ascribunt̄ sp̄āl'it̄. Postea soluit autoꝛitatē beati Dionysij q̄ p̄ma opinio ꝓbat̄ ꝛ dicit q̄ sup̄mi angeli dicunt̄ assistere q̄uis raro mittant̄: tn̄ q̄ mittūtur a dei p̄ntia nō recedūt: sꝫ eius ↄtemplationi eq̄ bn̄ assistūt. quod etiam illi faciunt q̄ q̄tidie seu frequēter mittunt̄. Ex p̄dictis simul sumptis infero p̄mo q̄ angeli missi diuersa noīa b̄m varias officioꝝ ꝓp̄etates soꝛtiunt̄: q̄ est ꝓpositio scđa. Infero secundo q̄ angeli missi tempe missionis ab intimis diuine ↄtēplationis nō excludunt̄ q̄ est ꝓpositio tertia. Postea magr̄ ponit tertiā opinionē q̄ dicit q̄ supiores angeli nunq̄ mittant̄. i. tres sup̄mi choꝛi sp̄ assistāt. sꝫ q̄ infimi tres choꝛi sp̄ mittant̄: medij aūt choꝛi dicunt̄ assistere ꝛ mitti: inq̄tū mitti accipit̄ ꝓut medij nunciāt inferioꝛibus. i. illumināt inferiores. ꝛ qꝛ vt sic supiores medijs nūciāt ꝛ medij infimis: iō supiores dicunt̄ mitti. ꝛ ad illū sensuꝫ locutus ē ap̄ls dicēs oēs missos ad ministrationē. Ad autoꝛitatem esaie rn̄dendo dicit q̄ angelus ad esaiā missus nō fuit ꝓp̄e de ordine seraphin: sꝫ sic denominat̄ ab effectu ad quem venerat: qꝛ venerat ad inflammandū coꝛ incēdio amoꝛis dei. Et tm̄ in speciali.

Q̄ queq̄ aīa habet angelū bonuꝫ ad sui custodiā delegatū: ꝛ malū ad exercitium. g

Illud quoq̄ sciēdū ē q̄ āgeli boni deputati sunt ad custodiā hoīm ita vt q̄sq̄ electoꝝ habeat āgelum ad sui ꝓfectū atq̄ custodiā sp̄ālit̄ delegatū. Vñ in euāgelio veritas a pusilloꝝ scādalo ꝓhibēs ait: Angeli eoꝝ sp̄ vidēt faciē patris. Angelos dicit eoꝝ esse q̄bus ad custodiā deputati sunt. Sup quē locum Hieronymus tradit vnāquāq̄ aīaꝫ ab exoꝛdio natiuitatis habere āgelū ad sui custodiā deputatū inquiēs ita: Magna dignitas aīarū est vt vnaq̄q̄ habeat ab oꝛtu natiuitatis in custodiā sui āgelū delegatū. Greg. q̄ꝫ dic̄: Q̄ q̄sq̄ bonū āgelū sibi ad custodiā deputatū: ꝛ vnū malū ad exercitiū hꝫ. Cum eñ oēs angeli boni nostruꝫ bonū velint cōiterq̄ saluti omniū studeāt: ille tn̄ q̄ deputatus est alicui ad custodiā: eū sp̄āliter hoꝛtat̄

i

DI. XI De āgeloꝝ ministerio ꝛ missione ꝑ cōparationem ad hoīem cui minīstrāt.

Matth. xviij.

Hieronymus.

Gregorius

Thob.j.vj.z viij. / Actuū.xij

ad bonū: sicut legit̄ de angelo Tobie z de angelo Petri in actibus aploꝝ. Silr̄ z mali angeli cū desiderēt malū hoīm: magis tn̄ hoīez ad malū incitat z ad nocendū fortius instat ille qui ad exercitiū eius deputatus est.

Utrum singulis hominibus singuli angeli an pluribus deputat⁹ sit vnus. b

Solet aūt q̄ri vtꝝ singuli angeli singul' hoībus an vnus pluribus ad custodiā vl' exercitiū deputatus sit. Sꝫ cuꝫ electi tot sint q̄t z boni āgeli sunt: plures ꝯstat esse oēs sil' bonos z malos hoīes q̄ꝫ boni āgeli sint. Et cū tot sint electi q̄t āgeli boni: z āgeli boni plures sint q̄ꝫ mali pluresq̄ꝫ sint hoīes mali q̄ꝫ boni: nō ē ambigendum plures esse bonos hoīes q̄ꝫ sint mali āgeli: z plures esse malos homines q̄ꝫ sint mali angeli vel boni angeli.

Arguit q̄ nō.

Confirmat vnū angelū pluribus hoībus deputari siue sil' siue temporibus diuersis. c

Ideoqꝫ dici optet vnū eūdēq̄ꝫ āgelū bonū vel malū pluribus hoīb⁹ deputari ad custodiā vel exercitiuꝫ: siue eodē tpe siue diuersis tpibus. Jdō āt dicimus eodē tpe vl' diuersis tpibus: quia videt̄ q̄busdaꝫ q̄ oēs hoīes q̄ sunt sil' in aliq̄ tpe: singuli singulos angelos hr̄e pn̄t bonos vl' malos: quia lꝫ maior sit numerus hominū computatis in vnū oībus q̄ fuerūt z sunt z futuri sunt q̄ꝫ angeloꝝ: tn̄ quia homines decedentibus hoībus succedunt: z ideo nunq̄ꝫ sil' sunt in hac vita. Angeli vo nunq̄ꝫ decedunt sꝫ sil' oēs sunt: ideo esse pōt vt singuli hominum dū in hac vita sunt singulos habeāt angelos bonos vl' malos ad sui custodiā vel exercitiū destinatos. Ceteꝝ siue ita sit siue nō: nō est dubitādū vnūquēq̄ꝫ hr̄e angelū sibi deputatum siue pluribus sil' destiatus sit siue vni singulariter. Nec ē mirandū vnū angelū pluribus hoībus ad custodiam deputari: cum vni homini pluriū custodia deputet̄: ita vt eoꝝ quisq̄ꝫ suuꝫ dicat̄ habere dominum vel episcopū vel abbatem.

Utꝝ angeli pficiāt in merito vl' in pmio vsq̄ꝫ ad iudiciū. d

Preterea illud ꝯsiderari optet: vtꝝ āgeli boni ī pmio vl' in merito pficiāt vsq̄ꝫ ad iudiciū. Ex in merit' pficiāt atq̄ꝫ q̄tidie mag' ac magis mereant̄ q̄busdā videt̄ ex eo q2 q̄tidie hoīm vtilitatib⁹ inseruiūt eoꝝq̄ꝫ pfectib⁹ student. Quib⁹ etiā nihilominus videt̄ q̄ z in pmio pficiāt. s. in cognitiōe z dilectione dei. Licet eni (vt aiūt) in ꝯfirmatiōe btitudinē acceperint et̄nā atq̄ꝫ pfectā: auget̄ tn̄ q̄tidie eoꝝ btitudo: q2 magis ac magis diligūt atq̄ꝫ cognoscūt. z ē eoꝝ charitas (qua deū z nos diligunt) z meritū z pmiū. Meritūꝫ: q2 p eā z obseq̄a ex ea nob īpēsa merent̄: z ī btitudie pficiūt z ipa eadē est pmiū: q2 ea bti sunt.

Quibusdā videt̄ q̄ pficiāt in vtroq̄ꝫ.

Autoritatibus confirmāt quod dicunt. e

Et q̄ āgeli pficiāt in cognitiōe ac p ꝯ̄ in btitudie: testioniis sctoꝝ ꝯfirmāt. Dic̄ eī Esaias ex psona āgeloꝝ xp̄i ascēdētis magnificētiā admirātiuꝫ. Quis ē iste q̄ venit de edō tinctis vestib⁹ de bosra? Et ī psal. Quis est iste rex glie? Ex q̄b⁹ apparet q̄ mysteriū verbi īcarnati plenius cognouerūt āgeli post īpletionē q̄ꝫ ante Et sic in cognitiōe hui⁹ mysterij pfecerūt: ita dicūt eos in deitat' cognitiōe pficere. Ex āt in hmōi mysterij cognitiōe pfecerint euident̄ docet apl's dicēs: Que sit dispēsatio sacri abscōditi a secul' in do: vt īnotescat mlt'iformis sapīa dei p eccl'iaꝫ pncipib⁹ z ptātib⁹ in celestib⁹. Sup quē locū dic̄ Hiero. Angelicas dignitates pfatū mysteriū ad purū non intellexisse donec cōpleta ē passio xp̄i z aploꝝ pdicatio p gentes dilatata.

Esa.lxiij. / Ps.xxiij. / Ephe.iij. / Hieronymus.

Ex in hac sn̄ia videt̄ Augustinus aduersari Hieronymo. f

His āt videt̄ ꝯdicere Aug. sup eundē locū epl'e dicēs: Nō latuit angelos mysteriū regni celoꝝ: qd̄ oportuno tpe reuelatum est p salute nostra. Jllis ergo a seculis īnotuit supra memoratū mysteriū: q2 omnis creatura nō ante secula: sꝫ a secul'

Aug. o. ad lit. sup gen. li. j. ca. xix.

Determinatio ꝑdictarum autoritatum.

est. Attende lector q: videntur dissentire in hac snia illustres doctores. Ideoq vt omnis repugnātia de medio tollaṫ predicta verba Haymonem seqntes ita determinemus: vt illis angelis qui maioris dignitatis sunt: ⁊ p quoꝝ ministeriū illa nūciata sūt ex pte cognita a seculis fuisse: vt pote familiarib⁹ ⁊ nūcijs. Illis vo q̄ minoris dignitatꝭ sunt incognita extitisse dicamus vsq quo impleta sunt ⁊ p eccliam ꝑdicata: et tūc ab omnib⁹ angelis ꝑfecte fuerunt cognita. Constat itaq omnes angelos in cognitione diuinoꝝ mysterioꝝ ẜm ꝓcessum temporis ꝓfecisse. Unde nō incōgruenter ipsi idē dicūt angeloꝝ sciētiam ac beatitudinē augeri vsq ad futuram cōsummationem quando in scientia ac beatitudine ita perfectissimi erunt: vt nec augeatur amplius nec minuatur.

Aliorum opinio qui dicūt angelos in quibusdam predictorū nō profecisse. g

Alij autē dicūt angelos in cōfirmatione tanta deitatis dilectiōe atq noticia fuisse ꝑditos: vt in his vlterius nō ꝓfecerint: nec profecturi sint. Profecerūt tn̄ in sciētia rerum exteriorū sicut in cognitione sacramēti incarnationis ⁊ hmōi: sed nō in ꝯtemplatiōe deitatis: q: trinitatē in vnitate: atq vnitatē in trinitate nō plenius intelligūt siue intellecturi sunt: q̄ ab ipa confirmatione perceperunt. Ita etiam dicunt eos in charitate nō ꝓfecisse post cōfirmationē: q: eorū charitas postea nō est aucta: ⁊ sic dicunt eos nō ꝓfecisse i meritis: ẜ h̄ q̄tū ad vim merēdi ẜ nō q̄tum ad numerū meritorū. Plura em̄ bona fecerūt postea que tunc nō fecerāt: sed eoꝝ charitas ex q̄ua illa ꝓcesserūt nō est aucta ex qua tātuz meruerāt anteq̄ ista adderentur q̄tum postea his adiectis. Illud vero quod alij superi⁹ dicunt ꝓbabilius videtur. s. q angeli vsq ad iudiciū in scientia ⁊ alijs proficiāt.

Qd sit probabilius.

Quedā autoritates videnṫ obuiare ꝓbabiliori sentētie. h

Quibus tamē videnṫ obuiare quorūdam autoritatū verba. Ait em̄ Isidorus de sum. bono. Angeli in vbo dei oīa sciūt anq̄ fiant: sz nec oēs nec omnia ꝑfecte angelos scire dixit: et ideo eos in scientia proficere non remouit. Grego. in lib. dialogoꝝ ait: Quid est qd ibi nesciant vbi sciente oīa sciunt. Ubi videṫ dicere q omnia sciant angeli ⁊ nihil sit qd nesciāt. Sed accipiēdum est hoc de his quorum cognitio beatum facit cognitorē: vt sunt ea que ad mysteriū trinitatis ⁊ vnitatis pertinent.

Grego. dialogoꝝ q̄rto.

Ista est distinctio. xi. huius secūdi libri. In q̄ mgr̄ postq̄ egit de cōpatōe angelorum ad deū tractat de cōpatiōe angeloꝝ ad hoīes Et tria facit. Nā prīo inq̄rit: an hoīes angeloꝝ custodiā habeant. Scdo an vnus angelus plures homines custodiat. Tertio an boni angeli etiā meritorie ꝓficiāt. Primū facit a principio distinctiōis vsq ibi: Solet etiam queri. Secūdum ab inde vsq ibi: Preterea illud. Tertiū vero vsq ad finem distinctionis: ⁊ tm̄ in generali. In spāli snīa mgr̄i stat in tribus ꝓpositiōib⁹: quaꝝ ꝑma ē hec: Quilibet homo ab initio sue natiuitatis habet angelū malū ad suū exercitiū deputatum: ⁊ bonū ad sui custodiā. Hanc propositionem magister ꝓbat auctoritatibus beati Hieronymi ⁊ Gregorij: ⁊ subdit licet omnes boni angeli bonum nostrum velint ⁊ salutez: ille tn̄ q̄ homini spāliter deputatus ē: spāliter ad bonū p̄ alijs exhortaṫ. Silr̄ licet oēs mali angeli hoīem ad malum exerceāt ⁊ incitent: magis tn̄ suus exercitator ad mala ipm instigat. Scda ꝓpositio est hec: Stat vnum angelum pluribus hoībus preesse simul vel successiue. Hāc magister probans querit. Utrū quilibet hō hz suū ꝓpriū angelum custodē: aut vn⁹ angelus plures custodiat: ⁊ respondens dicit q sicut vni homini cōmittiṫ custodia multoꝝ: sicut epīs abbatibus ⁊ prioribus: ita pluriuz hoīm custodia vel exercitiū cōmittiṫ vni bonoꝝ vel maloꝝ angeloruz quam magister suadet sic: quia cū tot sunt electi q̄t angeli boni sūt: ⁊ angeli boni sunt plures q̄ mali: ⁊ plures sunt hoīes mali q̄ boni: non est ambigendū plures esse hoīes bonos q̄ angeli mali sunt: ⁊ plures esse homines malos q̄ sint mali angeli vel boni angeli: patet ergo quēlibz malū hoīem nō posse singulariter habere vnū bonū angelū: ⁊ p ꝯn̄s singuli hoīes tam boni q̄ mali non habent singulares angelos bonos ad eoꝝ custodiā vel malos ad exercitium specialiter deputatos: sz vnus bonus angelus custodit plures: ⁊ vnus malus exercitat plures qd oportz ad minus esse verum ẜm successionem temporis: in quo homines hominibus succedūt: q̄uis cū hoc stet q singuli hoīes actualiter existentes singulares habeant angelos pro suo exercitio vl' custodia. Tertia ꝓpositio est hec: q angeli boni in sua beatitudine meritorie ꝓficiunt vsq ad mundi consummationē. Hanc probans querit. Utrū boni angeli in merito vel premio ꝓficiant: ⁊ rn̄dēs ꝓponit primo opinionem quorundā dicentiū: q nō solū ꝓficiāt in merito sz etiā in p̄mio. s. in cognitiōe ⁊ dilectōe dei ita q magis ⁊ magis ipm cogn̄scūt ⁊ diligūt Q autem in cognitione ꝓficiāt probat p hoc q n̄ plene cognouerūt mysteriū incarnationis xp̄i ante passionē ⁊ post aplóꝝ predicationem. Quod videtur beatus hieronymus sensisse. Licet beat⁹ augustinus videtur cōtrarium dicere. Quorum doctorum magister controuersiam discutiens dicit: q angeli maiores sciuerunt incarnationem christi etiam anteq̄ fieret: licet tamen non perfecte. Et minores non cognouerunt eam: nisi postq̄ facta est. Ex quo concludit q tam maiores q̄ minores in cognitione profecerunt et proficiunt in diem iudicij.

Postea subdit opinionē aliq᷑ ꝗ̄ dicūt ꝙ in cognitione ⁊ dilectōe dei nō ꝓficiāt: ſꝫ solū in ꝗ̄rūdā reꝝ exterioꝝ cognitiōe: sic ē incarnatio xp̄i ⁊ silia. Primā aūt opinionē magr̄ approbās soluit autoritates ꝗ̄sdā Isido. ⁊ bt̄i Grego. q̄ videnť dicere angelos in scīa post eoꝝ ꝯfirmationē nō ꝓfecisse: affirmantes eos oīa scire. ⁊ dicit ꝙ lꝫ sciant oīa nō tn̄ pfecte: vel dicūť scire omnia ad eoꝝ beatitudinem ꝑtinentia. Et tm̄ in spāli.

Post consideratione ō angelis habitā: agiť de aliaꝝ reꝝ creatione: ⁊ pcipue de operum sex dierū distinctione. a

Di. XII De corpal' creature ꝯditiōe ꝗ̄tū ad pncipium materiale. ⁊ hec ꝓductio dr̄ creatio.

Ec de euāgelice nature ꝯditiōe dicta suffiāt: nūc supest ō aliaꝝ ꝗ̄ꝫ rerū creatiōe: ac pcipue ō opeꝝ sex dieꝝ distictiōe nōnlla in mediū pferre. Cū de⁹ in sapīa sua āgelicos ꝯdidit spūs: alia etiā creauit: sic ondit supra dicta scp̄tura Gen̄. q̄ dic: In pncipio deum creasse celū. i. āgelos: ⁊ terrā. s. māꝫ ꝗ̄tuor elemētoꝝ adhuc ꝯfusaꝫ ⁊ iformē q̄ a grecis dicta ē chaos. ⁊ hec fuit an̄ oēꝫ die. Deīde elemēta distīxit de⁹ ⁊ spēs ꝓpas atq̧ distinctas singul' reb⁹ ſm gen⁹ suū dedit: q̄ nō simul vt q̄busdā sctōꝝ patꝝ placuit: sꝫ p interualla tempoꝝ ac sex volumina dieꝝ vt alijs visum est formauit.

b

Gen̄. j.

Q sancti tractatores videnť sup hoc ꝗ̄si aduersa tradidisse: alijs dicentibus omnia simul facta in materia ⁊ forma alijs p interualla tempoꝝ. b

Quidā nāqꝫ sctōꝝ patꝝ q̄ v̾ba dei atq̧ archana excellēter scrutati sunt: sup h̄ ꝗ̄si aduersa scripsisse videnť. Alij q̄dē tradiderūt oia simul in materia ⁊ forma fuisse creata. qđ Aug. sensisse videť. Alij v̾o h̄ magis ꝓbauerūt ac asseruerūt vt pmuꝫ materia rudis atq̧ iformis ꝗ̄tuor elementoꝝ cōmixtionē atq̧ ꝯfusionē tenēs creata sit. Postmodū v̾o p interualla sex dieꝝ ex illa materia reꝝ corporaliū genera sint formata ſm spēs ꝓpas. Quā sniaꝫ Greg. Hiero. ⁊ Beda alijq̧ plures cōmendāt ac pferūt. Que etiaꝫ scp̄ture geneseos (vn̄ pma huius rei ad nos manauit cognitio) magis congruere videť.

Aug. sup Gene. li. j. ca. iiij.

Gen̄. j.

Quō p interualla tpis res corpales condite sint. c

Scd̄m hanc itaqꝫ traditionē ordinē atꝫ modū creatōis formatiōisq̧ reꝝ īspiciam⁹: sic sup memoratuꝫ ē: In pncipio creauit de⁹ celū. i. angelicā naturā sꝫ adhuc iformē vt q̄busdā placet. Et terrā. i. illā ꝯfusam materiā ꝗ̄tuor elemētoꝝ: quā nomine terre vt Aug. ait ꝯ manicheos: ideo appellauit moyses: q2 terra int̄ oīa elemēta min⁹ ē speciosa ⁊ illa inanis erat ⁊ incōposita ꝓpť oīm elemētoꝝ cōmixtionē. eādē etiā vocat abyssum dicēs: Et tenebre erāt sup facieꝫ abyssi ⁊c̄. q2 ꝯfusa erat ⁊ cōmixta: specie disticta carēs. Eadē etiā mā informis dicta ē aq̄ sup quā ferebať spūs dn̄i: sic supferť fabricādis reb⁹ voluntas artificis: q2 sbiacebat bōe volūtati creatoris: qđ formādū pficiēdūq̧ icboauerat: q̄ sic dn̄s ⁊ ꝯditor p̄erat fluitāti ⁊ ꝯfuse mař̄ie: vt distigueret p spēs varias qn̄ vellet ⁊ sic vellet. Hec ḡ iō dicta ē aq̄: q2 oīa q̄ in t̄ra nascunť siue aīalia siue arbores vl' herbe ⁊ silia ab hūore icipiūt formari atꝫ nutriri. His oīb⁹ vocabulis vocata ē illa iformis materia: vt res ignota notis vocabulis isinuareť īpitiorib⁹ ⁊ nō vno tm̄. nā si vno tm̄ significareť vocabulo h̄ eē putareť qđ ꝯsueuerāt hoīes i illo vocabulo itelligē. Sub his ḡ noīb⁹ significata ē mā illa ꝯfusa ⁊ iformis: q̄ nulla specie cerni ac tractari poťat. i. oīb⁹ visibiliū reꝝ q̄ inde future erāt ꝓpter infirmitatē puuloꝝ q̄ min⁹ idonei sunt inuisibilia cōphēdere: ⁊ tūc erāt tenebre. i. lucis absentia. Nō eī tenebre aliq̄d sunt: sꝫ ipa lucis absentia: sic silētiū nō aliq̄ res est: sꝫ vbi sonus nō ē: silentiū dicit. Et nuditas nō aliq̄ res est sꝫ in corpe vbi tegumētuꝫ nō ē: nuditas dicit: sic ⁊ inanitas nō est aliq̄d sꝫ inanis dicit locus esse vbi nō ē corpus: ⁊ inanitas absentia corpis.

Augustinus.

Quare illa cōfusa materies vocet terra: abyssus aq̄

Quo sensu tenebre dicantur non esse aliquid ⁊ quomodo dicātur esse aliquid. d

Attēde q2 hic Augustinus tenebras dic̄ nō esse aliquid cū alibi tenebre int̄ creaturas ponāť q̄ bn̄dicūt dn̄m. vn̄ dicit: Benedicite

Dan̄. iij.

lux ⁊ tenebre dn̄o. Ideoq̧ sciendū est tenebras diuersis modis accipi. s. vel ꝓ lucis absentia: qualiter supra accepit Aug. iuxta quā acceptionē nō sunt aliq̄d. Uel ꝓ aere obscurato siue aeris obscura q̄litate ⁊ s̄m h̄ aliq̄ res creata sunt. Ideo ḡ dicit tenebras tunc fuisse sup faciem abyssi: q̄ nōdū erat lux: q̄ si esset: ⁊ supesset ⁊ sup̄funderet: s̄ nondū lucis gr̄a opus suū deus venustauerat: que postea in primo die formata est.

Duo hic consideranda sunt: quare illa materia ꝯfusa sit dicta īformis et vbi ad esse ꝓdijt. q̄ztūq̧ in altitudine ascenderit. e

De qua re priusq̄ tractemus duo nob̄ discutienda occurrūt. Primū q̄re illa materia cōfusa informis dicat̄: an q̄ omni forma caruerit: an ꝓpt̄ aliud. Sc̄d̄o vbi ad esse prodierit: et q̄tū in altū ascēderit. Ad illud ḡ quod p̄mo positū est breuit̄ respōdētes dicimus illā p̄mā materiā nō iō dictā fore informē q̄ nullā oīno formā habuerit q̄ nō aliq̄d corporeū tale existere pōt quod nullā habeat formam: s̄ ideo nō absurde informē appellari posse dicimus: q̄ in confusione et ꝯmixtiōe quadā subsistēs nondū pulchrā apertāq̧ ⁊ distictā receperat formā qualē nūc cernimus. Facta est ḡ illa materia in forma cōfusionis ante formam dispositionis. In forma cōfusiōis pri⁹ oīa corporalia materialiter simul et semel sūt creata. Postmodū in forma dispositiōis sex diebus sunt ordinata. Ecce absolutū est q̄d primo in discussione ꝓpositū fuit sc̄z quare illa materia dicat̄ informis.

Ad p̄mū breuiter rn̄det.

Hic ad id quod secundo querebatur respondet. f

Nūc supest quod sc̄d̄o ꝓponebat̄ explicare: vbi. s. illa materia subsisterit ⁊ q̄tū in altitudine porrigebat̄. Ad q̄d nihil temere asserētes dicimus: q̄ illa p̄ma rez oīm moles q̄n creata ē ibidē ad esse videt̄ ꝓdūsse vbi nūc formata subsistit. Eratq̧ terreū h̄ elementū in vno loco eodēq̧ medio subsistēs ceteris tribus in vna confusione permixtis: eisdemq̧ circūquaq̧ in modo cuiusdam nebule oppressis ita obuolutum erat vt apparere non posset quod fuit. Illa vero tria in vna permixtione confusa circunquaq̧ suspensa: eousq̧ in altū porrigebāt̄ quousq̧ nunc summitas corpee nature ptingit. Et sicut q̄busdā videt̄ vltra locū firmamēti extēdebat̄ illa moles: q̄ in inferiori pte spissior atq̧ grossior erat. In superiori vero rarior ac lenior atq̧ subtilior existebat: de qua rariori substātia putāt q̄dā fuisse aquas q̄ sup firmamētū esse dicūtur. Talis fuit mūdi facies in principio p̄usq̧ recipet formā vel dispositionē.

Ostenso q̄lis fuit mūdi facies in ipso primordio: īcipit proseq̄ operū sex dierum distinctionē. g

Nunc superest vt dispositionē illā q̄liter pfecta sit ordine ꝓseq̄mur. Sex dieb⁹ sic docet scriptura genesis distinxit deus ⁊ in formas redegit ꝓprias cuncta q̄ simul materialiter fecerat. Perfecitq̧ opus suū die sexto: ⁊ sic deinde die septimo req̄euit ab oīi ope suo id est cessauit nouā creaturā facere. Sex eni̅ diebus sex rerū genera distinxit: nihilq̧ postea fecit: q̄d in aliq̄ illoꝝ nō contineat̄ operatus ē tn̄ postea sicut veritas in euāgelio ait: Pater meus operatus est vsq̧ nunc ⁊ ego operor: illud.

Gen̄. ij.

Joh. xv.

De quattuor modis diuine operationis. h

Quattuor eni̅ modis vt ait Alcuinus sup Gen̄. opat̄ deus Prio in v̄bo oīa disponēdo. Sc̄d̄o in materia informi quattuor elemētoꝝ de nihilo eā creādo. vn̄. Qui viuit in eternum creauit omnia simul. Oīa. s. elemēta: vel oīa corpa materialiter simul creauit. Tertio p opa sex dierum varias distinxit creaturas. Quarto ex primordialibus seminib⁹ nō incognite oriunt̄ nature: sed note sepi⁹ reformantur ne peant.

Eccl. xviij.

Ista est distinctio. xij. hui⁹ secūdi libri: In qua magister postq̧ tractauit de natura pure sp̄uali. s. angelis. Incipit agere de natura pure corpali. s. de ꝓductiōe mūdi sensibil̄: ⁊ tria circa hoc facit. Nā primo ostēdit qualiter deus mūdum sensibilē primo creauit. Secūdo vbi ipsum ꝓducens collocauit. Tertio qualiter ip̄m distinguēs ordinauit. Primū facit a principio distinctiōis vsq̧ ibi: De qua re re priusq̧ tractemus. Sc̄m ab inde vsq̧ ibi: Nūc supest. Tertiū vsq̧ ad finē distinctiōis ⁊ tn̄ in generali. In sp̄āli sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus: quarum prima est hec: De⁹ in principio materiam quattuor elementoꝝ informem id est indistinctam creauit. Hanc ꝓpositionem magister probans ꝓponit q̄ diuina sapientia simul cū angelica natura materiā in quattuor elemētis cō

fusam ꝛ informē ꝓduxit: quā in sex diebus ꝑfecte formauit ꝛ distinxit. Et subdit ꝙ aliqui sancti. s. beatus Augustinus ꝛ sui dixerūt omīa simul in materia etiā distincta ſm formas fuisse ꝓducta. Alij vero dixerūt. s. btūs Grego. ꝛ Beda ꝙ ꝑmo fuit materia rudis atq3 informis creata: de qua postmodū p sex dieꝝ interualla res corꝑales ſm ꝓꝑas spēs sunt formate: quam opinionem magr̄ approbat ꝓpter plurimoꝝ doctoꝝ sententiam ꝛ sacre scpture autoritatem. Postea dicit ꝙ illa informis materia in ꝑncipio Gen̄. vbi eius ꝓductio legit̄ diuerso nomine ē vocata. Nominat̄ em̄ ꝑmo terra: vt ibi: In ꝑncipio creauit deus celū ꝛ terrā. i. illa3 informem materiam. ꝛ exꝑmit̄ nomine terre: non q̄dem ꝓp̄ terrestrem substantiam: sed ꝓpter speciositatis carentiam. Secundo exꝑmit̄ ibi nomine abyssi: ibi cū dicit̄: Et tenebre erant suꝑ faciem abyssi. ꝛ hoc ꝓpter defectum distinctionis q̄ distinctione carebat. Etiam nominat̄ ibi aqua cum subdit̄: Et spūs dn̄i ferebat̄ suꝑ aquas. Nam sicut aqua habet multa3 fluxibilitatem: sic materia illa habet fluxibilitatē ꝛ diuersam potentialitatem ad diuersas formas recipiendas. Hmōi aūt diuersis nominibus fuit materia appellata ne crederet̄ vnius forme receptiua si vno nomine fuisset vocata. Usitatis etiam nominibus ē vocata ꝓpter ruditatem populi cui Moyses scripsit ꝛ ꝯtulit manuductionē. Et subdit ꝙ etiam in Gen̄. dicit̄ suꝑ faciem abyssi. i. illius nature erant tenebre cōfuse. i. lucis absentia que tenebre nulle res sunt s3 tm̄ lucis absentia seu ꝑuatio. Contra quod videt̄ esse illud Dan̄. Benedicite lux ꝛ tenebre dn̄o. vbi tenebre inter res reales nominant̄. Ad qd̄ respondet ꝙ tenebre qn̄q3 dicunt lucis absentiam: ꝛ sic nihil sunt: qn̄q3 aerem obscurum ꝛ sic sunt aliq̄ creatura. Secūda ꝓpositio ē hec: Deꝰ ꝯfusam materiam elementoꝝ in eode3 loco vbi nūc est creāda collocauit. Hanc ꝓpositionem magr̄ ꝓbans dicit adhuc duo de illa materia esse distinguēda. Quoꝝ ꝑmum ē quō illa materia dicta sit informis: cum tn̄ oī forma non caruit. Ad qd̄ respōdet ꝙ dicit̄ informis non ꝓpter carentiam oīs forme: s3 quia formam ꝯfusam habebat ꝛ non distinctam: vel quia formata nō fuit sicut postea formabat̄. Secundum ē vbi fuerit illa materia creata ꝛ q̄ntu3 spacium occupauit. Et rn̄det ꝙ creabat̄ in illo loco vbi nunc ē mundus: ꝛ occupabat spaciu3 cuiuslibet elementi ꝛ extendebat̄ etiam ſm aliquos vltra locum firmamenti ſm ꝙ erat materia illa in ꝑte inferiori spissior ꝛ grossior: in ꝑte ꝟo suꝑiori rarior ꝛ subtilior. Un̄ de ꝑte illa rariori aquas que sunt supra firmamentum dicunt esse factas. Tertia ꝓpositio est hec: Deus q̄ in ꝑncipio ꝯfusam materiam creauit quam in sex diebus ꝑfecte mundum cōpl[...]o distinxit ꝛ formauit: die septimo ab eius ꝓpagatiōe cessauit. Hanc em̄ ꝓpositionē magr̄ ꝓbās dicit ꝙ ꝑfecta reꝝ ꝓductio ꝛ formatio sit expedita in dieꝝ senario: ita ꝙ nihil postmodum ē ꝓductum qd̄ in ꝑmis creatis aliquo mō non ꝯtineret̄. ꝛ illa de causa dicit̄ deus septimo die quieuisse: eo ꝙ cessauit nouas creaturas ꝓducere. Sed contra hoc obijcit ꝑ dictum dn̄i nostri iesu xp̄i qui ait patrē suū ꝛ se vsq3 modo oꝑari: ergo vt videt̄ deus non quieuit ab omni oꝑe die septimo. Et hoc cōfirmat̄ tali rōne. Si deus die septimo quieuisset ab omni oꝑe: tunc non ꝓduceret̄ amplius de nouo aliquid in reꝝ natura: sed hoc ē falsum. ergo non quieuit die septimo. ꝛ ꝙ hoc sit verum patet. Nam quia multa sunt generabilia: nondum tamen genita: sed solum in potentia que ē ad maximu3 determinata: ideo in futuro sunt aliqua adesse specificū in potentia que postea actualiter erūt: ideo nō sunt oīa septimo die diuina virtute creatiua ꝓducta. Ad qd̄ rn̄dens dicit deū q̄drupliciter oꝑari ad reꝝ ꝓductionē. Uno mō naturaliter oīa in verbo disponēdo. Scd̄o temꝑalit̄ materiam informē ꝓducēdo. Tertio mō materiam sex diebus ꝯfusam ſm spēs distinguendo. Quarto ex seminibus rebus inditis creata ne pereāt reformādo. Et lic3 deus ſm tres ꝑmos modos oꝑandi die septimo quieuerat. quo ad quartū modu3 tn̄ semꝑ oꝑat̄. Et de illo intelligi h3 dictū xp̄i suꝑius allegatum. Et tm̄ in spāli.

Que fuerit prima distinctionis oꝑatio. a

Prima aūt distinctiōis oꝑatio fuit formatio lucis: sic oñdit scriptura Gen̄. q̄ cōmēorata reꝝ informitate earū dispositionē a luce inchoauit subdēs: Dixit deꝰ: fiat lux: ꝛ facta ē lux. ꝛ diuisit luce3 a tenebris. Appellauitq3 lucē diē: ꝛ tenebras noctē. Et factū ē vesꝑe ꝛ māe dies vnꝰ. Cōgrue mūdi ornatus a luce cepit: vn̄ cetera q̄ creāda erant viderent̄.

Di. XIII. De ꝓductione creatur̄ corꝑalis q̄tū ad ꝑncipiū formale generale oībꝰ corꝑibꝰ qd̄ est forma lucis. ꝛ dicit̄ hec ꝓductio distinctio. Gen̄. j.

Qualis fuerit lux illa: corꝑalis: an spiritualis. b

Si q̄rit̄ qualis illa lux fuerit corꝑal̄. s. an spūal̄. Id rn̄demus qd̄ a sctis legimꝰ traditū. Dic̄ eī Aug. q2 lux illa corꝑal̄ vl̄ spūal̄ ītelligi pōt. Si spūal̄ accipit̄: āgelica natura ītelligit̄: q̄ ꝑus īformis fuit: s3 postea formata ē: cū ad creatorē ꝯuersa ei charitate adhesit: cuius informitatis creatio suꝑius significata ē vbi dictū est: In ꝑncipio creauit deus celū ꝛ terrā. Hic ꝟo eiusdē formatio ostendit̄ cū ait: Fiat lux ꝛ facta ē lux. Hec ergo angelica natura q̄ ꝑus tenebre: ꝛ postea lux fuit: q2 ꝑus habuit informitatē ꝛ imꝑfectiouē: deinde formatiōis ꝑfectionē: ꝛ ita diuisit deus lucē a tenebris. Nā vt ait Aug. suꝑ Gen̄. Huius creature informitas ꝛ imꝑfectio fuit an̄q3 formaret̄ in amore ꝯditoris Formata ꝟo ē qn̄ ꝯuersa est ad incōmutabile lumē ꝟbi. Si ꝟo corꝑal̄ fuit lux illa qd̄ vtiq3 ꝓbabile ē: corpꝰ lucidū fuisse ītelligit̄ velut lucida nubes: qd̄ nō de nihilo s3 de ꝑiacēti materia formalit̄ factū ē vt lux esset: ꝛ vim lucēdi haberet: cū q̄ dies ꝑma exorta ē: quia ante lucē nec dies fuit nec lux: licet tempus fuerit.

Augustinus

De spūali luce

Aug. suꝑ Gene. li. j. c. vj

Hic de corꝑali luce.

Q lux illa facta ē vbi sol apparet

que in aquis lucere poterat. c

Si autē queritur vbi est facta lux illa: cū abyssus oēz terre altitudinē tegeret? Dici potest in illis ptibus facta quas nūc illustrat solis diurna lux. Nec mirum lucē in aquis posse lucere cū etiā nautarꝫ opatiōe sepiꝰ illustrentur qui in profunduz mersi: misso ex ore oleo aquas sibi illustrāt: q̄ multo rariores fuerunt in principio q̄ꝫ modo sunt: qꝛ nōdū congregate fuerant in vno loco. Facta ḡ lux illa: vicē ꝛ locū solis tenebat: que motu suo circūagitata noctem diē q̄ꝫ discernebat. Ibi ergo p̄mū lucē apparuisse verisimile est: vbi sol quotidiano cursu circūuectꝰ apparet: vt eodē tramite lux circūcurrēs: ac primo ad occasum descēdēs vesperā faceret: deinde reuocata ad ortū aurorā: id est mane illustraret: et ita diuisit deus lucem ꝛ tenebras: ꝛ appellauit lucem diem: ꝛ tenebras noctem.

Q̄ dies diuersꝫ modis accipitur. d

Hic notādum est q̄ dies diuersis modis accipitur in scptura. Dicitur enī dies lux illa que illo triduo tenebras illumiabat: ꝛ dicitur dies illuminatio ipsa aeris. Dicitur etiā dies spaciū vigitiq̄ttuor horarꝫ: q̄liter accipitur cuz dr: Factū est vespe ꝛ mane dies vnꝰ. Qḋ ita distinguendū est: factū est vespere prius: ꝛ postea mane: et ita fuit dies vnus expletus vigintiq̄ttuor horarū. Dies. s. naturalis: q̄ habuit vesperā sꝫ nō mane. Mane enī dr finis p̄cedētis ꝛ initiuz seq̄ntis diei: quod est aurora: que nec plenā lucē nec omnino tenebras habet. Mane ḡ p̄mus dies nō habuit: qꝛ nec dies precesserat qui seq̄ntis diei initio termiaretur: et eo precipue: quia luce apparēte mox super terraz plenus atq̄ꝫ p̄clarus dies extitit: q̄ nō ab aurora: sed a plena luce inchoauit: et mane seq̄ntis diei ꝯsummatꝰ est. Un̄ Beda super Genesim. Decebat vt dies a luce inciperet: ꝛ in mane seq̄ntis diei tēderet: vt opera dei a luce inchoasse: ꝛ in lucem cōpleta esse significarentur. Reliq̄ aūt dies mane habuerūt ꝛ vesperā. quorum quisq̄ꝫ a suo mane incipiens: vsq̄ꝫ ad alterius diei mane tendebatur.

Augustinꝰ super Gen̄.

Qualiter distingui dbeat illḋ ꝛ factum ē vespere et mane dies vnus.

Beda.

De naturali ordine cōputatiōis dierum: et de illo qui pro mysterio introductus est. e

Hic est naturalis ordo distinctionis dierꝫ vt distinguantur atq̄ꝫ cōputentur dies a mane vsq̄ꝫ ad mane. Postea vero in mysterio factū ē vt dies cōputentur a vespa in vespam: ꝛ adiūgatur dies p̄cedēti nocti in cōputatōe: cū iuxta naturalē ordinē p̄cedēs dies seq̄nti nocti adiungi debeat: qꝛ hō a luce p pctm̄ corruit in tenebras ignorātie ꝛ pctōrꝫ: deinde per xp̄m a tenebris ad lucē redijt. Unde apl's Eramꝰ aliq̄n tenebre nūc aūt lux in dn̄o. Primus itaq̄ꝫ dies n̄ ab aurora ſ a plena luce incipiēs: ꝛ post vesperā paulatim occidente luce excipiēs mane sequentis diei expletꝰ est. Un̄ Beda. Occidēte luce paulatim post spaciū diurne longitudinis inferiores ptes subeunte: factū est vespe: sicut nunc vsitato cursu solis fieri solet. Factum est autē mane eadē super terrā redeunte: ꝛ aliū diē inchoante: ꝛ dies expletꝰ est vnus vigintiquattuor horarū. Fuitq̄ꝫ nox illo triduo oīno tenebrosa q̄ post creata sidera aliqua luce claruit.

Eph. v.

Beda in glo super Gen̄.

Cur sol factus est si lux illa sufficiebat. f

Solet autē queri quare factus est sol: si lux illa faciēdū diez sufficiebat. Ad qḋ dici pōt: q̄m lux illa forte supiores ptes illustrabat ꝛ illuminationem inferiorꝫ solē fieri oportebat. Uel potius ideo: qꝛ facto sole diei fulgor auctꝰ est Amplior enī m̄lto luce radiauit dies postea q̄ꝫ ante. Si autē queritur q̄d de luce illa factū sit cū mō nō appeat? Potest dici aut de ea corpus solis formatū aut in ea pte celi esse in q̄ sol est: nō q̄ ipsa sit sol: ſ sic ei vnita vt discerni non valeat.

Augustinus super Gen̄. ad lram li. j. c. xiij

Quomō accipiendum sit illud dixit deus an sono vocis id deꝰ dixerit an aliter. g

Preterea inuestigandum est quō accipiendū sit qḋ ait: dixit deꝰ: vtrū tpaliter: vel sono vocis illḋ dixerit: an alio modo? Augustinus super Gen̄. tradit: nec tēpaliter nec sono vocis deū locutū fuisse: qꝛ si temporaliter ꝛ mutabiliter. Et si corporaliter dicatur sonuisse vox dei: nec lingua erat qua loqueretur: nec erat quem oporteret audire ꝛ intelligere. Bene ergo vox dei ad naturam verbi p qḋ oīa facta sunt refertur. Dixit er.

Augustinus. super Gen̄.

go deus nat ⁊c̃. nõ tpalit᷑: nõ sono vocis sꝫ in vbo sibi coet᷑no. i. vbũ genuit itpalit᷑ in q̃ erat: ⁊ disposuit ab et᷑no vt fieret in tpe ⁊ in eo factũ est.

Quõ accipiendum sit ꝙ dicit᷑ pater opari in filio vel p filium: vel in spũsancto. b

Hic q̃ri solet quõ accipiendũ sit qd̃ dr̃ pat᷑ opari in filio vel p filiũ: vel in spũsctõ. Hec eĩ scptura freq̃nt᷑ nobis ꝑponit: vt Oĩa in sapiẽtia fecisti dñe: id ẽ in filio. ⁊ In pn̄cipio: id ẽ in filio creauit deꝰ celũ ⁊ terrã. Et illud: Per quẽ fec̃ ⁊ secl̃a. Sup illuꝫ q̃ꝫ psalmi locum: Uerbo dñi celi firmati sunt ⁊c̃. dicit Aug. ꝙ pr̃ opat᷑ p vbũ suũ ⁊ spm̄sctm̄. Quõ g hoc accipiendũ ẽ. Putauerũt q̃dã heretici ꝙ pat᷑ velut auctor ⁊ artifex filio ⁊ spũsancto in reꝝ opatione q̃si instr̃o vteret᷑. Ex p̃dictis verbis errãdi occasionẽ sumẽtes: qd̃ velut blasphemum atq̃ꝫ sane doctrine aduersum abijcit pia fides. Nõ ẽ itaq̃ꝫ intelligẽdũ ideo scripturã freq̃nt᷑ cõmemorare patrẽ opari in filio vl̓ p filiũ: tãq̃ꝫ filiꝰ nõ posset facere: si ei nõ porrexisset pr̃ dexteram vl̓ tãq̃ꝫ aliqd̃ instr̃m fuerit patris opantis: sꝫ potius illis verbis patrẽ intelligi voluit cũ filio ⁊ spũsctõ opari ⁊ sine eis nihil facere.

Ps. ciij. · Gen. j. · Heb. j. · Ps. xxxij.

Hic apit ex q̃ sensu dicat᷑ pr̃ operari in filio vel p filium

Contra hanc expositionem surgit hereticus. i

Sꝫ dic̃ hereticus hac rõne ꝗ posse dixisse filiuꝫ opari p patrẽ vl̓ in patre ⁊ spm̄scm̄ cũ vtroq̃ꝫ vel p vtrũq̃ꝫ: q꞉ filius cũ patre ⁊ spũssanctus cũ vtroq̃ꝫ opat᷑. Cui breuiter rñdet᷑. Ideo illud dictũ esse ⁊ nõ istud vt in patre mõstraret᷑ autoritas. Nõ enĩ pater a filio: sꝫ filius a patre opat᷑ ⁊ spũssanctus ab vtroq̃ꝫ. Ideoq̃ꝫ etiã filius p spiritũsanctuꝫ legit᷑ opari: q꞉ cuꝫ spũsancto opat᷑ hoc ipm a filio habenti vt opet᷑.

Alia p̃dictoꝝ expositio. k

Põt ⁊ alit᷑ illud accipi vt dicat᷑ pr̃ in filio vl̓ p filiũ opari q꞉ eũ genuit oĩm opificẽ: sic dr̃ pat᷑ p eũ iudicare: q꞉ genuit iudicem. ita ⁊ p spm̄sanctũ dr̃ opari siue pr̃ siue filius q꞉ ab vtroq̃ꝫ ꝓcedit spũssctũs factor oĩm. vñ Johes Chri. in expositione epl̃e ad Heb. sic ait: Nõ vt hereticus inanit᷑ suspicat᷑ tanq̃ꝫ aliqd̃ instr̃m patris extiterit filius neq̃ꝫ p eũ pater dr̃ fecisse tãq̃ꝫ ipe facere nõ posset sꝫ sicut dicit᷑ pat᷑ iudicare p filiũ: q꞉ iudicẽ genuit: sic etiã dr̃ opari p filiũ: q꞉ eũ constat opificẽ genuisse. Si em̃ cã eius pr̃ est. ꝯm ꝙ pater est: multo ãplius eoꝝ causa est q̃ p filium facta sunt. Hec de ope p̃me diei dicta sunt.

Johes Chri.

Ista ẽ distinctio. xiij. huius scd̃i libri: in q̃ mgr̃ postq̃ꝫ egit de ope creatiõis qd̃ factũ est ante omnẽ diem: agit de ope distinctionis qd̃ factum ẽ in p̃mo die. s. de lucis ꝓductione. Et tria facit. Nam p̃mo agit de lucis actuali ꝓductiõe. Secũdo de ꝓducẽtis locutione. Tertio de cuiusdã ꝓpositionis expositiõe. Primũ facit a p̃ncipio distinctionis vsq̃ꝫ ibi: Preterea inuestigandũ. Scd̃m abinde vsq̃ꝫ ibi: Hic q̃ri solet. Tertiũ vsq̃ꝫ ad finem distinctionis. In speciali sententia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibus: quaꝝ p̃ma ẽ hec: Deus p̃ma die fecit lucẽ distinguẽdo tempus in diẽ ⁊ noctem. Hãc magr̃ ꝓbans ꝓponit: ꝙ p̃mũ a quo omniũ reꝝ p̃ncipium incepit lux fuit. ⁊ hoc congrue: q꞉ lux cetera habet manifestare. Circa qd̃ vlterius mouet tres questiones quaꝝ p̃ma est: Utꝝ lux illa p̃ma die distincta vel ꝓducta fuerit corꝑalis vel spũalis. Et rñdet ꝙ vtroq̃ꝫ modo accipi põt. Si aũt accipiat᷑ ꝓ luce spũali: tũc significat formationem angelice nature p gr̃am gratum facientẽ: que vt supra dictum est quodãmodo sub noĩe celi fuit ꝓducta. Si aũt ꝓ luce corꝑali accipiat᷑ tunc supponit ꝓ aliqua nubecula lucida de p̃iacenti materia formata ⁊ ꝓducta. Tũc scd̃a q̃stio est: Ubi facta fuerit lux illa. Et rñdet ꝙ ibi vbi sol iam mouet᷑: imo lux illa vicem solis in tribus p̃mis diebus tenens motu suo diem ⁊ noctem faciebat nec ab aquis impediebat᷑ ne luceret ꝓpter raritatẽ aquaꝝ tũc. vnde ⁊ nũc qñ p olei immissionẽ aq̃ rarificat᷑ quodãmodo illustrat᷑: q̃re naute in ꝓfundo maris se ĩmergẽtes mittũt ex ore suo oleũ ad centrũ: seu ꝓfundũ maris. ⁊ sic aq̃ clariores fiunt. Et subdit ibidẽ ꝙ dies põt accipi diuersimode. s. vel ꝓ ip̃a luce que in illo triduo tenebras illuminabat: vel ꝓ ip̃a illuminatione aeris: vel ꝓ spacio vigintiquatuor horaꝝ. Tertia questio est: Quare sol factus ẽ quarto die si lux illa p̃ma die ꝓducta sufficiebat ad dies faciendũ. Et rñdet ꝙ lux illa tm̃ suꝑiores ꝑtes illuminabat ⁊ tamen non ita clare sicut nunc sol: ideo ꝯgruit solem fieri ad lucis clarioris diffusionẽ. ⁊ subdit ꝙ corpus solare formatum ẽ de illa luce vel inseꝑabiliter habet eã sibi coniunctam. Secunda ꝓpositio ẽ hec: Deus non tẽporali vocis sono sed verbo: sic ab eterno dixit omnia efficiendo. Hãc magr̃ ꝓbans querit: qualit᷑ deus dixit: fiat lux. s. an hoc temꝑali sono ꝓtulerit: vel ab aliquo alio modo. ⁊ rñdens dicit ꝯm Augu. ꝙ non temꝑaliter: quia dato ꝙ sic tunc deus fuisset locutus mutabiliter nec etiam sono vocis corꝑalit᷑: cum deus careat instrumẽtis naturalibus quibus talis sonus habeat causari. Sed in verbo sono sibi coeterno dixit: fiat lux. i. verbũ genuit intemꝑaliter in quo erat dispositum ab eterno vt fieret lux in tꝑe. ⁊ iam in eo factum est. Tertia ꝓpositio ẽ hec: Quãuis ꝯm scripturam deus opatus sit p fili-

um. nõ tñ vt p ministrũ: sed p illum quẽ genuit sibi coequalẽ oĩm opificẽ. hãc ꝓpositionẽ mgr̃ ꝓbans querit. quõ pater dr̃ operari p filiũ vel ĩ filio sicut p ministrũ: ꝛ qꝛ hoc est erroneũ. Ideo dat duplicem intellectũ catholicũ huiꝰ ꝓpositionis. Primus est ꝙ qñ pater dr̃ opari p filiũ seu etiã p spm̃sctm̃ significatur insepabilis opatio psonaꝝ cũ autoritate et ex inde prouenit ꝙ pater dr̃ opari p filiũ sed nõ ecõtra: quia filius non haberet respectu patris autoritatem principij. sicut pater respectu filij. Secundus est ꝙ pater dicit̃ operari per filium: quia filiuz genuit opificem. Et tñ in speciali.

DI. XIIII De ꝓductiõe simpliciũ ꝛ insensibiliũ continentium.

De opere secunde diei qua factũ est firmamentum. a

Dixit quoqꝫ deus fiat firmamentũ in medio aquaꝝ ꝛ diuidat aquas ab aq̃s. Diuisitqꝫ a quas q̃ erãt sb̃ firmamẽto ab his q̃ erãt sup firmamẽtũ. Sciẽdũ ẽ ꝙ illiꝰ celi describit̃ h̃ creatio sic ait Beda sup Gen̄. in q̃ fixa sunt sydera cui supposite sunt aque ĩ aere ꝛ in terra: ꝛ supposite alie: de q̃bꝰ dr̃: Qui tegis aquis superiora eius. In medio ergo firmamentũ est: id est sydereũ celuz quod de aquis factũ esse credi potest. Cristallinus eñ lapis cui magna est firmitas ꝛ ꝑspicuitas de aquis factus est. Si quẽ vero mouet: quomodo aque nature fluide et in ima labiles sup celũ possint ꝯsistere: de deo scriptuz esse meminerit. Qui ligat aquas in nubibus suis. Qui eñ infra celũ ligat aquas ad tp̃s vaporibus nubiuz retẽtas. potest etiam super celi spherã nõ vaporali tenuitate s; glaciali soliditate aq̃s suspẽdere ne labant̃. Quales autez et ad quid cõdite sint: ip̃e nouit qui ꝯdidit Ecce ostẽsum est his verbis ꝙ celum factum sit. s. illud in quo sunt fixa sydera: id est qd̃ excedit aerem: ꝛ d̃ qua materia scꝫ d̃ aquis ꝛ quales sint aque que sup illud celum sunt. s. vt glacies e soliditate.

Beda ad celuz dicit̃ creari.
Psalmo ciij.
De q̃ mã sit factũ illud celũ.

Quõ aq̃ possunt esse super celuz ꝛ quales sunt ille aque.

Job. xxvj.

Alij putãt celũ illud esse ignee nature quibꝰ cõsentit Augꝰ. b

Quidam do celũ qd̃ excedit aeri spacia ignee nature dicũt asserentes sup aerem purũ ignem esse qui dicitur esse celum: de quo igne sydera et luminaria facta esse coniectant. Quibus Augustinꝰ cõsentire videtur. Utrũ vero nomine firmamenti celũ qd̃ excedit aerẽ an ipse aer hic intelligatur: idem Augustinus querit nec soluit. Magis tamen approbare videt̃ celũ illud hic accipi qd̃ spacia aeris excedit. Aquas autez que super illud celum sunt dicit vaporaliter trahi et leuissimis suspẽdi guttis. Sicut aer iste nubilosus exalatiõe terre aquas vaporalit̃ trahit ꝛ p sb̃tiles minutias suspẽdit ꝛ post corpulẽtius cõglobatas pluuialiter refundit. Si g̃ põt aqua sicut videmus ad tãtas minutias ꝑuenire vt ferat̃ vaporaliter super aerem aquis naturaliter leuiorem: cur nõ credamus etiam sup illud leuius celuz minutioribus guttis et leuioribꝰ emanare vaporibus: sed quoquo modo ibi sint ibi esse nõ dubitamꝰ.

Augu. super Gen̄. li. ij. ca. vj.

Que sit figura firmamenti. c

Queri etiaz solet cuiꝰ figure sit celũ. Sꝫ spũsctũs ꝑ auis autores nr̃i sciuerint p eos dicere noluit: nisi quod prosit saluti. Queritur etiaz si stet an moueat̃ celũ. Si mouet̃ inquiũt quõ est firmamentũ. Si stat: quomodo in ea fixa sydera circũeunt. Sed firmamentuz dici potest nõ propter stationem sed propter firmitatem vel terminum aquaꝝ intransgressibilẽ. Si autem stat: nihil impedit moueri ꝛ circũire sydera.

Utrum stet an moueat̃ celũ.

Quare dicat̃ firmamentũ.

Quare tacuit scp̃tura de ope secũde diei qd̃ in alijs dixit. d

Post hoc queri solet quare hic nõ est dictũ sicut in aliorum dieꝝ opibus: Uidit deꝰ ꝙ esset bonũ. sacramentũ aliqd̃ hic cõmendat̃. Idõ enim fortassis nõ est dictum quod tamen sicut in alijs factũ est: quia binarius p̃ncipiuz alteritatis est et signum diuisionis.

De opere tertie diei qñ aque congregate sunt in vnum locũ e

Sequitur: Dixit deus: Cõgregent̃ aque in locum vnuz et appareat arida. Tertie diei opus ẽ ꝯgregatio aquarum in vnum locum. Congregate sunt enim oẽs aque celo inferiores in vnã matricẽ: vt lux que p̃terito biduo aquas clara luce lustrauerat: ĩ puro aere clarior fulgeat ꝛ appareat terra q̃ cooperta latebat: ꝛ q̃ aquis limosa erat fieret arida ꝛ germinibus apta. Eodez eñ die ꝓtulit terra herbam virẽtem lignumqꝫ faciẽs fructum. Si aũt queratur vbi cõgregate sint aque que totum tenerãt spaciuz vsqꝫ ad celuz. Potuit fieri vt terra subsidens cõcauas partes preberet vbi fluctuantes aquas reciperet. Potest etiã credi

Beda.

Ubi cõgregate sunt aque.

primarias aquas rariores fuisse q̄ sic nebula tegerēt terras: ꝫ congregatione esse spissatas: et ideo facile in vnum posse redigi locum. Cuncꝗ multa constet esse maria ꝛ flumina: in vnū tn̄ locū dicit aquas ꝯgregatas ꝑpt̄ ꝯtinuationē vel ꝯgregationē oim aquaꝝ que in terris sunt: quia cūcta flumina ꝛ maria magno mari iūgūtur. Ideocꝗ cū dixerit aquas ꝯgregatas in vnum locum: deinde dicit pluraliter: cōgregationes aquarum propter multiplices sinus earum quibus omnib⁹ ex magno mari principium est.

Quō oēs aq̄ sint i vnū locū cōgregate cū multa sint maria ꝛ flumina.

De opere quarte diei quando facta sunt luminaria. f

Sequitur. Dixit deus: Fiāt lumiaria in firmamēto celi: et diuidāt diē ac noctē. In ꝑcedēti triduo disposita est vniuersitatis hui⁹ mūdi machina et partib⁹ suis distributa. Formata em̄ luce ꝑma die que vniuersa illustraret: duo sequētes dies attributi sunt sup̄me ꝛ infime parti mūdi firmamento .s. aeri terre ꝛ aque. Nam secūda die firmamētum desuper expansum est. Tertia vero aquarū molib⁹ intra receptacula sua collectis terra est reuelata atcꝗ aer serenat⁹. Quattuor ergo mūdi elementa illis diebus suis locis distincta sunt et ordinata. Tribus aūt sequentibus diebus ornata sunt illa quattuor elemēta. Quarta enim die ornatū est firmamentuꝫ sole ꝛ luna et stellis. Quita aer in volatilib⁹ ꝛ aque in piscib⁹ ornamēta acceperūt. Sexta accepit terra iumēta et reptilia ꝛ bestias: post que oīa fact⁹ est hō de terra ꝛ in terra: nō tamen ad terram nec propter terram ꝫ ad celum et propter celum.

Ꝙ triduo ꝑcedenti facta est dispositio ꝛ distinctio q̄ttuor elemētoꝝ ꝛ triduo seq̄nti ornat⁹ ē mūdus

Ante alia de ornatu celi agitur sicut prius factum est. g

Quia ergo celum ceteris elemētis speciē ꝑstat: priusꝗ alijs factū est: ideo añ alia ornat̄ in quarto die quo fiunt sydera: que ideo facta sunt vt ꝑ ea illustret̄ inferior pars ne esset habitantibus tenebrosa. Infirmitaticꝗ hominuꝫ prouisum est vt circūeunte sole potirent̄ homines diei noctiscꝗ vicissitudine propter dormiēdi vigilandicꝗ necessitatem: ꝛ ideo etiā ne nox indecora remaneret: ꝫ luna ac syderib⁹ consolarentur homies q̄bus in nocte operādi necessitas incumberet: ꝛ q2 q̄dam animalia sunt que lucē ferre nō possunt. Quod autem subditur. Et sint in signa et tempora ꝛ dies ꝛ annos q̄modo accipiēdum sit queri solet. Ita em̄ dictuꝫ videtur quasi quarto die cepissent tempora: cum prius triduum sine tempore nō fuerit. Ideocꝗ tempora que fiunt ꝑ sydera nō spacia morarum sed vicissitudinem aeree qualitatꝭ debem⁹ accipere: q2 talia motibus sydeꝝ fiūt: sicut dies et ānos vsitate nouimus. Sunt em̄ in signa serenitatis ꝛ tempestatis: ꝛ in tempora: q2 ꝑ ea distinguim⁹ quattuor tempora anni scꝫ ver: estatem: autumnū: hyemem. Vel sunt in signa ꝛ tempora: id est in distinctionem horaruꝫ: quia priusꝗ fierent ordo temporum nullis notabatur inditijs vel meridiana hora vel qualibet hora. Hec quarta die facta sunt.

Qua vtilitate facta sunt ei luminaria.

Quō accipiēdū sit qd̄ aūt sint in signa et tempora.

Ista est distinctio. xiiij. huius secundi libri:

in qua magister postꝗ egit de ope ꝑmi diei scꝫ de ꝓductiōe lucis: incipit agere de opibus subsequentiū dieꝝ: scꝫ de productione corporis firmamēti ꝛ elementoꝝ: ꝛ tria facit. Nam primo agit de firmamēti productiōe. Scd̄o de aquaꝝ sup̄celestium cōgregatione. Tertio de solis ꝛ lune et aliarum stellarum collocatione. Primū facit a ꝑncipio distinctionis vscꝗ ibi: Sequitur dixit deus. Secūdum ab inde vscꝗ ibi: Sequit̄ dixit deus fiāt. Tertiū ꝟo vscꝗ ad finem distinctionis: ꝛ tm̄ in generali. In speciali autem sententia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarum prima est hec: De⁹ secundo die fecit firmamentū: id est celū sydereum in medio supercelestium ꝛ subcelestium aquaꝝ. Hāc em̄ ꝓpositionem magister probās dicit: ꝙ deus secundo die fecit firmamentum: quod ꝫm Bedam celum sydereum dicitur habens aquas supra se et infra se. quod non est mirum diuina virtute esse factū cū videmus aquas vaporabiliter eleuari in celū. Unde ꝛ super firmamentum glaciei soliditate aque suspendunt̄ ne labantur. Postea querit tres questiones. quarum prima ꝛ vltima omissis secundā ponit. s. Utrum celum stet vel moueat̄. Ꝙ non mouetur arguit sic: quia si sic tunc nō esset firmamentum. Si autem semper stat tunc nō mouentur sydera fixa in eo. quod est falsum. Ad quod respōdēs neutram partem determiate ponit: sed soluit argumētum dicēs: ꝙ si moueretur adhuc posset dici firmamentum: propter sui firmitatem in substantiā: ꝛ nō propter stabilitatem in situ. Si aūt stat possibile ē sydera moueri in eoipso stante. Scd̄a propositio est hec: Deus tertia die per aquarum supercelestium adunationem serenauit aerem ꝛ fecūdauit terram ad ꝓductionē arboꝝ et herbarum. Hanc em̄ propositioneꝫ magister probdāo dicit: ꝙ opus tertie diei sit congregatio aquaꝝ in vnum locum que sub celo sunt. et qua cōgregatione terra et aer clariora apparuerūt. Uñ ꝛ in eodē die herbe viroreꝫ et ligna fructum fecerunt. Si autem queratur vbi sunt congregate aque que totum texerunt spaciuꝫ vscꝗ ad celū. Dicit ꝙ illa ꝯgregatio fieri potuit. vel quia aque concauitates terre subintrauerunt. Uel quia aque que prius erāt rariores terram per modum nebule tangētes inspissate fuerunt: et dicunt̄ congregate in vnum locum: nō obstante ꝙ sunt in

multis locis: ⁊ hoc ꝓpt̄ ꝯtiguitatem earum ad inuicem quia omnia flumina ⁊ omnia maria mari magno ad minus occultis meatibꝰ iungunt̄. Tertia ꝓpositio est hec: Deus quarto die sole ⁊ luna ⁊ stellis ornauit firmamentū vt essent in signa horarum ⁊ temporum. Hanc enim propositionē magister ꝓbās assumit ꝙ in tribꝰ diebus disposita est vniuersalis mundi machina: ⁊ ꝑtibꝰ suis distributa. Quare etiā primo die facta est lux que vniuersa illustrat Secunda ṽo die firmamentum seu celum sydereū. Tertia ṽo die facta est distinctio superioris partis mūdi: scilicet natura elementalis. Unde tres dies que sequuntur spectant ad ornatum eorum que in tribus primis diebus sunt distincta. quia quartus dies spectat ad ornatū celi: id est firmamēti. Quintus ad ornamentū aeris ⁊ aque. Sextus ad ornamentum terre. Celum autem ante alia quarto die ornatur: eo ꝙ dignius est omnibus elementis. Imponunturq̧ sibi ad ornamentum sol ⁊ luna ⁊ sydera ad inferioris partis mūdi illuminationē ⁊ etiam ad animalium seu hominū vtilitatem ⁊ noctis ⁊ diei decorem: ⁊ subdit etiaꝫ ꝙ sunt facta in signa ⁊ in tempora. In signa quidem eo ꝙ aeris qualitatem vel aeree qualitatis vicissitudinem sicut serenitatē aut tempestatem significant. In tempora vero q2 partes temporis distinguunt. videlicet veris estatis: autumni: hiemis: que sunt quattuor anni tēpora. Uel eñ sunt in signa ⁊ tp̄a. i. in distinctionē horarum et temporum q2 añ motū ip̄oꝝ ordo temporis nullis notificabatur inditijs. Et tm̄ in speciali.

De opere quinte diei quādo creauit deus ex aquis volatilia ⁊ natatilia. a

DI. XV De productione rerū mixtarū ⁊ sensibiliū

Ixit etiā deꝰ d producant aque reptile anime viuentis et volatile super terram ⁊c. Opus quīte diei est formatio piscium et auium: quibus duo elementa ornantur: et de eadem materia: id est de aquis pisces et aues creauit: volatilia leuās in aera et natatilia rēmittēs gurgiti.

De opere sexte diei qñ creata sūt animalia ⁊ reptilia terre. b

Sequitur. Dixit deus: Producat terra animam viuentē: iumēta et reptilia et bestias terre: s̄m species suas ⁊c. Sexte diei opus describit̄ cū terra suis animalibꝰ ornari dicitur.

Utrum post peccatuꝫ venenosa animalia noxia facta fuerint: an propter peccatum nocere ceperīt prius facta innoxia. c

Queri solet de venenosis et pernitiosis animātibus: vtruꝫ post peccatum hominis ad vindictā creata sint: an potius creata innoxia peccatoribus nocere ceperint. Sane dici pōt: ꝙ creata nihil homini nocuissent si non peccasset: puniendorum nanq̧ vitiorū et terrendoꝝ: vel ꝓbande vel perficiēde virtutis causa nocere ceperunt. Fuerunt ergo creata innoxia sed propter pctm̄ facta sunt noxia.

Utrum minuta animalia tūc creata fuerint. d

De quibusdaꝫ etiam minutis animātibus questio est: vtrū in primis conditiōibus creata sint: an ex rebus corruptis postea orta sint? Pleraq̧ enim de humidorum corpoꝝ vitijs vl' exalatiōibꝰ terre siue de cadaueribꝰ gignunt̄. Quedā etiā d̄ corruptiōe lignoꝝ ⁊ herbaꝝ ⁊ fructuū: ⁊ deꝰ autor oīm est. Pōt aūt dici ꝙ ea q̄ de corp̄ibꝰ aīaliū maxime mortuoꝝ nascunt̄ cū aīalibꝰ creata nō fuerint nisi potētialiter ⁊ materialiter Ea ṽo q̄ ex terra vel ex aquis nascunt̄ vl' ex eis q̄ terra germinātē orta sunt: tūc creata fuisse nō incōgrue dici potest.

Quare post oīa factꝰ est hō. e

Omnibꝰ autē creatis atq̧ dispositis nouissime factus ē hō tanq̧ dn̄s ⁊ possessor: q̄ ⁊ omnibꝰ p̄ferendus erat vñ sequit̄. Uidit deꝰ ꝙ esset bonū. ⁊ ait: Faciamꝰ hoiem ad imaginē ⁊c.

Aīq̧ de factura hoīs agat d̄ mō p̄me ꝯditionis reꝝ vñ supra breuit̄ tetigit plenꝰ agit vbi viri catholici ei dissentire videntur.

Sꝫ anq̧ de hoīs creatione tractemꝰ qd̄ supra breuit̄ tetigimꝰ plenꝰ ṽsantes clarius faciamꝰ. In hac eñ reꝝ distinctiōe catholice tractatores dissentire vt supra diximꝰ inueniunt̄. Alijs dicētibꝰ res creatas atq̧ distictas s̄m species suas ꝑ interualla sex dieꝝ: quoꝝ s̄nie q2 l'ra Geñ. magis inseruire videt̄ atq̧ catholica ecclesia magis approbat iō hactenꝰ studiose docuimus quō ex illa cōmuni materia priꝰ informiter facta postea corporaliū rerū genera ꝑ sex dieꝝ volumia distinctim sint formata. Alijs autē videtur ꝙ nō ꝑ interualla tēpoꝝ facta sint: ꝟ sil' ita formata ad esse ꝓdieri̅t. Qd̄ Aug. sup Geñ. pluribꝰ modis nitit̄ oñdere dicēs elementa q̄ttuor ita formata sic̄ mō apparēt ab initio extitisse ⁊ celū sydeꝛibꝰ ornatū fuisse. Quedā ṽo nō formalit̄ ꝟ māliter tunc facta fuisse: q̄ post ꝑ tp̄is accessum formaliter distincta sunt: vt herbe: arbores ⁊ forte animalia. Oīa ergo i ip̄o tp̄is initio facta esse dicūt: sed quedā formaliter et s̄m species quas habere cernimꝰ: vt maiores mūdi partes: quedam vero materialiter

Alijs dicētibꝰ mūdū in mā ⁊ forma ita fuisse sil'. alijs ṽo ꝑ interualla tēpoꝝ ⁊ dierum s̄m que expositio p̄missa huc usq̧ deducta ē

Augustinꝰ super Geñ. li. iiij

Hic prosequit̃ opiñ oñe illoꝝ q̃ sil' oĩa facta contendunt. Augustin⁹ li. j. ca. xviij.

tm̃. Sꝫ vt dicat: moyses loq̃ns rudi ⁊ car
nali pp̃lo locutiõis modũ tp̃auit ꝺ deo lo
quẽs a sil'i hoĩs q̃ ꝑ moras tp̃m opa sua ꝑ
ficit: cũ ipse sil' sua opa fecerit. vñ Augu.
Jõ inq̃t moyses diuisim refert deum illa
opa fecisse: q꜄ ñ potuit sil' ab hoĩe dici qꝺ
a deo sil' potuit fieri. Jtẽ potuit diuidere
scriptura loquẽdi tp̃ibus: qꝺ de⁹ opandi
tp̃ib⁹ nõ diuisit. Jlli q̃ his autoritatib⁹ ⁊
alijs hm̃õi inherẽtes: dicũt q̃ttuoꝛ elemẽ
ta atq꜄ celi luminaria ita formata sil' eẽ et
habuisse illos sex dies q̃s scriptura cõme
moꝛat sex reꝝ genera: id ẽ distinctões ap
pellãt que simul facte sunt: partim forma
liter: partim causaliter.

Quõ intelligendũ sit deũ requieuisse ab omni opere suo. f

Jã ꝺ septime diei

Gen. ij. — reqᵉ aliq̃d nos eloq̃ optet. Scp̃tũ ẽ q꜄ cõ
pleuit de⁹ die septio op⁹ suũ ⁊ req̃euit die
septio ab vniuerso ope qꝺ patrarat. Re
q̃euisse ꝺ꜄ de⁹ die septio non q̃si opando
lassus: ſꝫ ab vniuerso ope req̃euit: q꜄ no
uã creaturã facẽ cessauit. Req̃escere em̃
Apocal. iiij. — cessare ꝺ꜄. vñ in Apoc. ꝺ꜄: Nõ habebant
requiẽ dicẽtia: Sctũs sctũs sctũs. i. dicẽ
nõ cessabãt. Req̃euisse g̊ de⁹ ꝺ꜄: q꜄ cessa
uit a faciẽdis generib⁹ creature: q꜄ vltra
noua nõ ꝯdidit. Vsq꜄ nũc tñ vt v̈itas in
euãgelio ait: opat̃ pr̃ cũ filio. s. ãministratio
nẽ eoꝝũdẽ geneꝝ q̃ tũc instituta sũt. Crea
toris em̃ v̈t⁹ causa sb̃sistẽdi ẽ om̃i creatu
Joh. v. — re. Qꝺ g̊ ꝺ꜄ Pr̃ me⁹ vsq꜄ mõ opat̃: ⁊ ego
operoꝛ: illꝺ vniuerse creature ꝯtinuã am
ministrationẽ oñdit. Die g̊ septio requie
uit: vt nouã creaturam vlteri⁹ nõ faceret
cuius materia vel similitudo nõ p꜄cesse
rit: sed vsq꜄ nũc opat̃: vt qꝺ condidit cõ
tinere ⁊ gubernare nõ cesset.

Qualiter accipiẽdũ sit qꝺ ꝺ꜄ de⁹ cõplesse opus suũ septio die: cũ tũc requieuit ab om̃i ope suo. g

Sed querit̃ quo

modo septimo die dicat̃ de⁹ cõplesse op⁹
suũ: cũ ab om̃i ope illo die req̃euerit: nec
aliqꝺ gen⁹ nouũ reꝝ fecerit? Alia trãsla
tio habet. Consummauit deus die sexto
Scd̃m aliã litterã nihil ibi ẽ q̃stiõis quã sequitur Aug. — opa sua que nihil q̃stionis affert: q꜄ mani
festa sunt que in eo facta sunt ⁊ omniũ cõ
summatio eo die perfecta est: sicut scp̃tu
ra oñdit cũ ait: Vidit deus cuncta que fe
cerat ⁊ erant valde bona. Oĩa quidẽ na
turaliter bona erant nihilq꜄ in sui natura
vitij habẽtia: ⁊ sunt bona q̃ ꝯdidit deus
etiã singula. Simul v̈o vniuersa valde
bona: q꜄ ex om̃ib⁹ ꝯsistit vniuersitatis am
mirabil' pulchꝛitudo: in q̃ etiã illꝺ qꝺ ma
lũ ꝺ꜄: bñ oꝛdinatũ ⁊ loco suo positũ emi
nẽti⁹ cõmẽdat bona: vt magis placeãt et
laudabilioꝛa sint dũ cõparant̃ malis. Se
xto g̊ die facta ẽ opeꝝ ꝯsummatio. Jdeo — Hic reddit ad q̃stionẽ positã scꝫ quõ verum sit deum septimo die cõplesse opus suum.
p̃missa oꝛit̃ q̃stio quõ dicat̃ de⁹ die septio
op⁹ suũ cõplesse: qꝺ hebꝛaica v̈itas hꝫ in
q̃ tñ nihil nouũ creasse ꝺ꜄: nisi forte dicat̃
die septio cõpleuisse op⁹ suũ q꜄ ip̃m bñdi
xit ⁊ sctificauit sic sb̃ijcit scp̃tura: Bñdixit
diei septio ⁊ sctificauit illũ. Opus em̃ est
bñdictio ⁊ sctificatio sicut Salomon ali
q̃d opis fecit cũ templũ dedicauit.

Que sit benedictio et sanctificatio septime diei. h

Jllum autẽ diem

sctificasse ⁊ bñdixisse ꝺ꜄: q꜄ mystica p̃ cete
ris bñdictõe ⁊ sctificatõe eũ donauit. Vñ
in lege ꝺ꜄: Memẽto sctificare diẽ sabba — Exod. xxxj.
ti. Et inde ẽ q꜄ numerãdo dies vsq꜄ ad se
ptimũ ꝓcedim⁹ ⁊ dicim⁹ septẽ esse dies q̃
rũ repetitiõe om̃e tp̃s agit̃: nõ q̃n ali⁹ sit
ab illis dies octau⁹ ⁊ nonus: ⁊ sic de cete
ris: ſꝫ q꜄ in sex dieb⁹ reꝝ genera distincta
sunt: ⁊ in septmo lꝫ nõ fuerit nouũ genus
reꝝ institutũ fuit tñ in eo q̃si q̃daꝫ nouus
stat⁹ sctificatiõis opeꝝ ⁊ requietiõis opi
ficis. Potest etiã sic exponi illud: Cõple
uit deus die septimo opus suũ. i. comple
tũ et cõsummatum vidit.

Jsta ẽ distinctio. xv. hui⁹ secũdi
libꝛi: in qua quidem distinctione mgr̃ postq̃ egit ꝺ
oꝛnatu firmamenti: agit hic cõsequẽter de oꝛnatu
aeris ⁊ aque. Et tria facit. Nam pꝛimo facit de oꝛ
natu aeris: ⁊ sil'r de oꝛnatu aque: seu etiã de opere
q̃nte diei. Scd̃o agit ꝺ oꝛnatu terre: seu etiã ꝺ ope
sexte diei. Tertio de septime diei requie. Pꝛimũ fa
cit a p̃ncipio distinctiõis vsq꜄ ibi: Sequit̃ dixit de⁹
pꝛoducat. Scd̃m ab inde vsq꜄ ibi: Jam de septime
diei requie. Tertium vsq꜄ ad finem distinctiõis. et
tm̃ in generali. Jn sp̃eali aũt sñia mgr̃i stat in trib⁹
ꝓpositionib⁹ quarum pꝛima est hec: De⁹ quinto
die volatilib⁹ et natatilib⁹ de aqua factis aerem et
aquã adoꝛnauit. Hanc mgr̃ insinuans dicit q꜄ op⁹
q̃nte diei ẽ oꝛnatio duoꝝ elemẽtoꝝ. s. aque ⁊ aeris
per volatilia ⁊ natatilia que de aqua tanq̃ ex mate
ria sui sũt creata: ex q̃b⁹ aues seu volatilia eleuauit
deus in aerem. pisclb⁹ aq̃s ad oꝛnatũ relinq̃ns. Se
cunda propositio est hec: Deus sexto die iumentis
reptilib⁹ ⁊ bestijs terre de terra foꝛmatis terrã de
coꝛauit. Hanc mgr̃ insinuans dicit q꜄ ope sexte diei
oꝛnata fuit terra iumẽtis: reptilib⁹ ⁊ bestijs ⁊ alijs
ꝯsilibus. Postea mouet duas q̃stiones quaꝝ p̃ma
est: An nociua animalia aut venenosa etiam tunc a
deo facta fuerũt. Et rñdens dicit q꜄ illa aĩalia crea

ta fuerũt innoxia: sed de homine peccãte facta sunt nociua vt per ea vicia puniren͛: ꝛ vt virtus probare͛.
Secũda questio est: An minuta animalia q̃ ex putrefactiõe nascun͛ etiã tunc ꝓducta fuerũt. Et respondens dicit: ꝙ illa q̃ putrefactione nascun͛ cum alijs animalibus ꝓducta nõ sunt nisi materialiter Et subdit ꝙ nouissimus oĩm animaliũ fuit hõ tanꝗ oĩm dñator. Addens ꝙ circa rex creationẽ duo solennes opiniones fuerunt. quarum prima dicit: per sex dierum interualla omĩa esse formata et per spm̃sanctum esse distincta. Alia dicit omnia simul esse ꝯdita et distincta. Tertia ꝓpositio ẽ hec: Deus septĩo die dr̄ quieuisse ꝛ opꝰ suũ cõpleuisse: quia vlterius nouã creaturã nõ condidit que in se materialiter vel in suo simili nõ fuerit lꝫ tñ res ꝓductas bñdixit ꝛ sanctificauit. Hãc ꝓbans q̃rit. Cur deus dica͛ cõsummasse opus per requiẽ die septimo cuꝫ tñ cõpleuerit ipm̃ die sexto. Ad quod respondens dicit deũ opꝰ suũ cõpleuisse ꝛ sexto die ꝛ septĩo: Sexto q̃dẽ: qꝛ tũc oĩa ꝑfecit. septĩo autẽ qꝛ vltimũ opꝰ sanctificationẽ. s. adhibuit. Unde ꝛ septimus dies mystica quadam ratione sanctificatus cõsueuit appellari. Et tm̃ in speciali.

De hominis creatiõe vbi cõsiderandum est quare creatus sit hõ: ꝛ qualiter sit institutus: que duo supra tractata sunt: et qualis factus ꝛ qualiter lapsus: postremo quomodo sit reparatus: que discutienda sunt. a

DI. XVI De ꝓductiõe creature cõposite ex spũali ꝛ corꝑali. s. d homine i cõꝑatione ad ꝑncipiũ effectuum.

His excursis b q̃ supra de homis creatiõe premisimus effectui mancipare atqꝫ ordine explanare nunc suscipimus: vbi hec consideranda viden͛. s. quare creatus sit hõ: ꝛ qualiter institutus: ꝛ qualis ꝛ quõ factus: deinde qualiter sit lapsus: postremo qualiter ꝛ ꝑ que sit reparatꝰ. Hoꝝ autẽ primo et scd̃o posita. i. causam creatiõis humane ꝛ modũ institutiõis superiꝰ ꝓ modulo nostre facultatis tractauimus. Ideoqꝫ superest vt qualis vel quõ factus sit discutiamꝰ.

Geñ. j. Beda. Quõ intelligẽdũ ẽ: Faciamꝰ hoĩem ad imaginẽ ꝛ silitudinem nostram.

In Geñ. legi͛: Faciamus hoiem ad imaginẽ ꝛ silitudineꝫ nr̃am ꝛc. In eo ꝙ dicit faciamus: vna oꝑatio triũ ꝑsonarũ ostendi͛: in h̃ vero ꝙ dicit ad imaginẽ ꝛ silitudinẽ nostrã: vna ꝛ equalis suba triũ ꝑsonaꝝ mõstra͛. Ex persona em̃ patris h̃ dr̄ ad filiũ et spiritũsanctũ. Nõ vt quidã putant angelis: qꝛ dei et angeloꝝ nõ ẽ vna eadem imago vel similitudo.

Qꝛ imago ꝛ silitudo hic a diuersis accipitur varie: a quibusdam increata ꝛ ab alijs creata ꝛ increata vel essentia trinitatis vel filiꝰ et spiritussanctus. b

Imago autẽ et similitudo in h̃ loco vel increata intelligi͛ id est trinitatis essentia ad quã factꝰ ẽ hõ vel creata in q̃ factꝰ est hõ: ꝛ ipsa homini cõcreacta. Increatã em̃ imaginẽ q̃ deꝰ est intellexisse vide͛ Beda cũ dicit: non esse vnã imaginẽ dei ꝛ angeloꝝ: ꝫ triũ ꝑsonarũ: ꝛ iõ ꝑsonis nõ angel͛ sit ibi s̃mo. Improꝑe tñ imago dr̄: qꝛ imago relatiue ad aliud dr̄ cuiꝰ silitudinẽ gerit ꝛ ad qd̃ repñsentãdũ facta ẽ: sic imago cesaris q̃ ipsius silitudinẽ ꝑferebat ipm̃qꝫ q̃dãmõ repñtabat. Proꝑe aũt imago dr̄ id ad qd̃ aliđ fit: sic exẽplũ ꝓprie dr̄ qd̃ sumi͛ ex aliq̃: et exẽplar ex q̃ sumi͛ aliq̃d. Poni͛ tñ ꝛ aliqñ abusiue alteꝝ ꝓ altero: ita ꝛ minꝰ proprie accipi͛ imago essentia trinitatis: si tñ ea noĩe imaginis in h̃ loco intelligi͛.

Beda sup nesim.

Opinio eoꝝ qui putauerũt filium per imaginem ꝛ similitudinem hic accipi. c

Filius do ꝓprie imago pr̄is dr̄: sicut supra i tractatu đ trinitate diximꝰ. Uñ fuerũt nõnulli qui ita distinxerũt vt imaginẽ in h̃ loco intelligerẽt filiũ: hoieꝫ do nõ imaginẽ: ꝫ ad imaginẽ factũ dicerẽt: q̃s refellit ap̃ls dicẽs: Uir quidẽ est imago ꝛ gl̃ia dei. Hec nãqꝫ imago. i. homo cũ dr̄ fieri ad imaginẽ nõ quasi ad filiũ dr̄ fieri: alioquin nõ dicere͛ ad imaginẽ nostram. Quo em̃ nostrã diceret: cũ filius solꝰ pr̄is imago sit. Fuerũt aũt ꝛ alij ꝑspicatiꝰ hec tractantes q̃ ꝑ imaginẽ filiũ ꝛ per similitudinem spiritũ sctm̃ intelligerẽt: q̃ similitudo est patris ꝛ filij. Et ideo pluraliter putauerũt dici nostrã: id referẽtes ad silitudinẽ tm̃: ad imaginẽ do subintelligendũ esse meam. Hominem do ꝛ imaginem esse ꝛ ad imaginẽ ꝛ silitudinẽ factũ esse tradiderũt: ꝛ imaginem imaginis esse ꝛ similitudinis.

Augu. in. vij. lib. de trini.

j. Coꝛ. xj.

Alioꝝ opinio

Nec hoꝛuꝫ scientiã approbat sed imaginem ꝛ similitudineꝫ dei in homine querendam ꝛ cõsiderandam docet vt imago et similitudo creata intelligatur. d

Uerũtamẽ hec distinctio lꝫ reprobabilis penitꝰ nõ videa͛ qꝛ đ medio mõtiũ. i. autoritatibꝰ sctõꝝ ñ manat: ꝯgruẽtius in ipõ hoie imago ꝛ similitudo querẽda est ꝛ ꝯsiderãda. Factꝰ

In quib⁹ cōsi dei ꝫ imago ⁊ similitudo.

ē ğ hō ad imaginē dī ⁊ silitudinē ꝑm mētē q irrōnabilib⁹ āncellit: ꝫ ad imaginem ꝑm memoriā intelligentiā ⁊ dilectionem. Ad silitudinē ꝑm innocētiā ⁊ iusticiā: q i mēte rōnali naturaliter sunt. Vel imago ꝯsideraē in cognitiōe ꝟitatis: silitudo in amore ꝟtutꝭ: vel imago i alijs oib⁹: silitudo i eētia: qꝛ ⁊ imortalꝫ ⁊ indiuisibilis ē. vñ Aug. in li. de qntitate aīe. Aīa facta ē silis dō: qꝛ imortalē ⁊ idissolubilē fecit eā de⁹. Imago ğ ꝑtinet ad formā: silitudo ad naturā. Fact⁹ ē ğ hō ꝑm aīaꝫ ad imaginē ⁊ silitudinē ñ pris vꝉ filij vel spūſcti: ꝫ toti⁹ trinitatꝭ: ita ⁊ ꝑm aīaꝫ dꝛ hō esse imago dei: qꝛ imago dei i eo ē. Sic imago dꝛ et tabula ⁊ pictura q i ea ē: ꝫ ꝑpꝫ picturā q in ea ē silꝫ ⁊ tabula ⁊ imago appellaꝫ ita ꝑpꝫ imaginē trinitatis etiā illud in quo ē imago noīe imaginis vocatur.

Aug. i. xv. li. de trinitate.

Qꝛ homo dicitꝫ imago ⁊ ad imaginem: filius vero imago non ad imaginem. e

Quo circa homo

et imago dꝛ ⁊ ad imaginē: fili⁹ aūt imago nō ad imaginē: qꝛ nat⁹ nō creat⁹: equalis ⁊ in nullo dissilis. hō creat⁹ est a deo non genitus nō parilitate equalis: sed quadā similitudine accedēs ei. vñ Aug. in li. vij de tri. In Geñ. legiꝫ: Faciam⁹ hoīem ad imaginē et silitudinē nostram. Faciam⁹ et nostram pluraliter dixit: et nisi ex relatiuis accipi nō oportet vt facere intelligatur pater ⁊ filius et spūſſanctus ad imaginem patris et filij et spiritusſancti vt subsisteret hō imago dei. Sed qꝛ non omnino equalis fiebat illa imago tanꝗ nō ab illo nata sed ab eo creata: ideo ita imago dicitur ꝙ ⁊ ad imaginē: qꝛ nō equatur parilitate: ꝫ accedit quadā silitudine. Fili⁹ aūt est imago: ꝫ nō ad imaginē qꝛ equalis patri. Dict⁹ est ğ hō ad imaginē ꝑpter imparem similitudinē. Et ideo nostrā vt imago trinitatis esse homo intelligaꝫ non trinitati equalis: sicut fili⁹ patri. Ecce ostēsum est ꝑm q̄d sit hō silis deo. s. ꝑm aiam

Augustinus.

Qꝛ ꝑm corp⁹ potest dici factus ad similitudinem dei.

Sed ⁊ in corpore quandā ꝓprietatē habet que hoc indicat: qꝛ est erecta statura ꝑm quā corpus anime rationali cōgruit: qꝛ in celum erectum est.

Ista est distinctio. xvij. huius secūdi libri: in q mgr̄ postꝗ egit dꝫ creatura pure spirituali. s. angelꝫ. ⁊ dꝫ creatura pure corpali. Incipit agere dꝫ cōposita ex spūali ⁊ corpali. s. de hoīe. Et circa hoc in hac distinctiōe agit de productiōe hominis in cōmuni. Et tria facit. Nam primo ostēdit qualiter homo sit fact⁹. Scdō ad cui⁹ imaginē sit productus. Tertio ꝙ nō sit imago que omnino adequatur dei filio. Primum facit a principio distinctionis vsꝗ ibi: Filius ꝗ. Scdm ab inde vsꝗ ibi: Quo circa. Tertiū vero vsꝗ ad finē distinctionis. Et tm̄ i generali. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus: quarum prima est hec:

Deus pater cū dixit: Faciamus hominē ad imaginem ⁊ silitudinē nostrā loquebaꝫ filio ⁊ spūiſancto et nō spiritib⁹ qbuscūꝗ creatis. Hanc mgr̄ ꝓbans qrit: qlis ⁊ quō fact⁹ sit hō. Et rñdens dicit ꝙ per verbū dñi imaginem ⁊ similitudinē dei sit ꝓduct⁹ ꝑm illud Geñ. j. Faciamus hoīem ad imaginē et similitudinem nostram. in quibus verbis ostenditur vnitas essentie et trinitas ꝑsonarum: ⁊ sunt verba patris ad filium ⁊ spūſctm: ⁊ nō ad angelos. vt qdam dixerūt ꝙ dei angelorꝫ nō est vna eadeꝫ imago: sed bene similitudo. Scda propositio est hec: Homo ꝑm animā factus est ad imaginem non simpliciter vnius diuine persone sed totius trinitatis. 2

Hāc ꝓpositionē ꝓbās recitat duas opiniones circa intellectū predictorꝫ verborꝫ. Geñ. quarum prima dicit in illo textu Geñ. per imaginem debere solū filiū intelligi ⁊ nō hoīem: qꝛ hō nō est imago dei sed ad imaginē dei factus: sꝫ qꝛ huic opinioni ꝯtrariaꝫ illō apostoli vbi dicit ꝙ vir sit imago dei ⁊ gl'ia dei. quapropter mgr̄ videꝫ eā reprobare. Alia opinio dicit ꝙ fili⁹ dei sit ꝓprie imago: ⁊ spūſſanct⁹ similitudo ⁊ ꝙ homo sit factus ad imaginem filij ⁊ similitudinem spūſſancti. Hanc opinionem mgr̄ non approbat. eo ꝙ sctōrꝫ autoritatib⁹ minime sit fulcita. Post hec dicit mgr̄ hoīem esse factū ad imaginē nō cuiuscūꝗ singularis ꝑsone diuine: sed totius trinitatis ⁊ hoc ꝑm naturalia. i. ꝑm animā ad similitudinem dei factus est hō ꝗtuꝫ ad supaddita aīe cuiusmodi sunt ꝟtutes. s. innocentia ⁊ iusticia q naturaliter in mente rōnali existūt. Tertia ꝓpositio est hec: Hō q ē imago dei ad imaginē dei creat⁹ nequit adequari dei filio. q nō est ad imaginē sꝫ soluꝫ imago est patris rōne eterne natiuitatis. Hāc mgr̄ ꝓbans dicit ꝙ filius dei ⁊ hō dei imago sunt sed filius solū imago ⁊ nō ad imaginē qꝛ nō creat⁹ sꝫ natus eqlis pri ⁊ i nullo dissilis. hō aūt ē imago ⁊ ad imaginē: qꝛ creat⁹ nō genit⁹ nō eqlis: sꝫ qdā silitudine accedēs. Et hanc mgr̄ ꝯfirmat autoritate btī Aug. Et sic pri⁹ dictū est ꝙ nulla imago trinitatis create est sine magna dissilitudine imaginis increate repn̄tatiua ꝑpꝫ realē dr̄am q intꝫ illas imagines ꝯsideraꝫ: ita etiā nec hō ad imaginē dei creat⁹ pōt adeqri filio i diuis q est pris imago ꝑpꝫ diuersitatis distantiā intꝫ dei filiuꝫ ⁊ hoīem. Et tm̄ in spēali. 3

De creatiōe aīe vtrꝫ de aliquo facta sit vel nō: et qñ facta ⁊ quam gratiā habuerit in creatione. a

Di. VII De ꝓductiōe hominis ꝗtū ad principia constitutiua. s. corp⁹ et animā ⁊ primo viri. Geñ. ij. Beda.

In de origine

b anime plura queri solent. s. vñ creata fuerit: et quādo et quaꝫ gratiam habuerit in creatione. Sicut hominis formatio ꝑm corpus describiꝫ cuꝫ dicitur: Formauit deus hominē de limo terre: ita eiusdeꝫ ꝑm animā factura describiꝫ cū subdiꝫ: ⁊ inspirauit in faciē ei⁹ spiraculum vite. Corp⁹ eñ de limo terre formauit de⁹ cui aīaꝫ inspirauit. Vel ꝑm ali-

am lram flauit vel sufflauit: nõ q faucib⁹ sufflauerit: vel manibus corpeis corpus formauerit. Spũs eñ deus est: nec lineamentis mẽbroꝝ ꝯposit⁹ Nõ ğ carnal'r putem⁹ deũ corpis manib⁹ formasse corpus vel faucib⁹ inspirasse aiam: ꝟ poti⁹ hoiez de limo terre ꝟm corpus formauit iubẽdo volẽdo. i. voluit ⁊ ꝟbo suo iussit vt ita fieret: ⁊ inspirauit in faciẽ ei⁹ spiraculũ vite id est substãtiam anime in qua viueret creauit: nõ de materia aliq̃ corpali vel spũali sed de nihilo.

Qđ ñ corpeis istrumẽtis formasse vel sufflasse de⁹ dicit.

Opinio q̃rũdã hereticoꝝ q̃ putauerũt aiaz esse de substãtia dei. b

Putauerũt enim qdã heretici deũ de sua sba aiaz creasse ꝟbis scripture ptinaciter inherẽtes q̃b⁹ dr inspirauit vel insufflauit ⁊c. Cũ flat inquiunt vel spirat: homo de se flatum emittit. Sic ğ cũ dr deus flasse vel spirasse spiraculum in faciẽ hois: ex se spiritũ hominis emisisse intelligitur. i. de sua sba. Qui ꝟ dicũt nõ capiũt tropica locutiõe dictũ eẽ sufflauit vl' flauit. i. flatũ hois. s. aiaz fec. Flare eñ est flatum facere ⁊ flatum facere est animam facere. Unde dominus per esaiã Omnem flatum ego feci. Non sunt ergo audiendi q̃ putant animã esse ptẽ dei. Si eñ ꝟ esset: nec a se nec ab alio ɔcipi possz: nec ad malũ faciẽdũ vl' patiendũ cõpelli: nec in melius vel deteri⁹ mutari. Flat⁹ ğ quo hoiem aiauit factus ẽ a deo nõ de do nec de aliqua materia ꝟ de nihilo.

Rñsio.

Esa. lvij.

Quando facta sit anima: an ante corpus aut in corpore. c

Sed vtrum in corpore vel extra corp⁹ etiã inter doctos scrupulosa q̃stio est. Aug. eñ sup Geñ. tradit aiam cũ angelis sine corpe fuisse creatam postea ꝟo ad corpus accessisse neq; cõpulsa est i corpari sed naturaliter illud voluit id est sic creata fuit vt vellet: sicut naturale nob ẽ velle viuere. Male aũt velle viuere: nõ nature sed voluntatis est puerse. Alij vero dicunt animã primi hominis in corpe fuisse creatã: ita exponẽtes verba illa. Inspirauit in faciem eius spiraculũ vite id est aiam in corpe creauit q̃ totũ corp⁹ animaret: faciem tñ spãliter expssit: q: hec pars sensibus ornata ẽ ad intuẽda supiora. Sz q̃cq̃d de anima primi hois estimetr de alijs certissime sentiẽdũ est q in corpe creentur. Creando eñ infundit eas de⁹ ⁊ infundendo creat. Dicẽdũ est etiã aiam illam non sic esse creatã: vt prescia esset operis futuri iusti vel iniusti.

Opi. Aug. li. vij. ca. xxj.

Alioꝝ snĩa.

Q aĩa il[...] nõ ẽ pscia operis futuri.

In qua etate deus hominem fecerit. d

Solet etiaz queri vtrũ de⁹ hoiem repẽte in virili etate fecerit an pficiẽdo ⁊ etates augendo: sicut nũc format in matri vtero? Aug. sup Geñ. dicit q adã in virili etate ɔtinuo factus est: ⁊ hoc ꝟm supiores nõ inferiores causas. i. ꝟm voluntatẽ ⁊ potẽtiã dei quam nature generibus non alligauit: qualiter ⁊ virga moysi cõuersa est in draconem. Nec talia contra naturam fiunt: nisi nobis quibus aliter nature cursus innotuit: deo aũt natura est qđ facit. Nõ ergo ɔtra dispositionem suaz illud fecit deus. Erat eñ in prima creaturaꝝ al's causarũ ɔditione sic hoiem posse fieri: ꝟ nõ ibi erat necesse vt sic fieret hoc eñ nõ erat in cõditione creature: sed in beneplacito creatoris cuius voluntas necessitas est. Hoc eñ necessario futurum est qđ vult ⁊ pscit. Multa vero ꝟm inferiores causas futura sũt ꝟ in psciẽtia di futura non sunt. Si aũt ibi aliter futura sunt potius futura sunt sicut ibi sunt vbi pscit ille qui non potest falli. Sic ergo fact⁹ est adã non ꝟm inferiores causas: q: nõ erat in rerum causis seminalibus vt ita fieret: ꝟ ꝟm superiores non contra naturã operantes: quia in rerum causis naturalibus erat: vt ita posset fieri.

Augus. super Geñ. li. vj. ca. xix.

Exod. vij.

Q homo extra paradisum creat⁹ in paradiso sit positus ⁊ quare ita factum sit. e

Hominẽ autẽ ita formatum tulit deus: vt scriptura docet ⁊ posuit in paradiso voluptatis quẽ plantauerat a pncipio. His verbis apte moyses insinuat q homo extra paradisum creat⁹ postmodum in paradiso sit positus. Qđ ideo factum dicitur: quia non erat in eo pmansur⁹: vel vt nõ nature ꝟ grẽ ꝟ assignaret. Intelligit autẽ paradisus local' ⁊ corporalis in quo homo locatus ẽ. Tres eñ gñales de paradiso sententie sunt. Una eoꝝ qui corporaliter intelligi volunt tm̃. Alia eorum qui spũaliter tm̃. Tertia eorũ qui vtroq; mõ paradisum accipiũt. Tertiã mihi placere fateor: vt homo in corpo-

Geñ. ij.

Tres snĩe de padiso sunt ⁊ q̃ sunt.

rali paradiso sit positus: q̃ ab illo pricipio
plãtatus accipi pōt: quo terrã oẽm remo-
tis aquis herbas ⁊ ligna pducere iussit.
Qui ⁊ si pñtis ecclie vel future typũ tenet
ad lrãm tñ intelligendũ ẽ eẽ locũ amenissi-
mũ fructuosis arboꝛib⁹ magnũ: ⁊ magno
fonte fecũdũ. Qđ dicimus a principio an
Qualis sit loc⁹ padisi ⁊ vbi tiqua trãslatio dicit ad oꝛiẽtẽ. Uñ volunt
in oꝛiẽtali parte esse padisum lõgo interia
cente spacio vel maris vel terre a regioni
bus q̃s incolũt hoies secretũ ⁊ in alto sitũ
vsq3 ad lunarẽ circulũ ptingentẽ. Uñ nec
aque diluuij illuc puenerũt.

De lignis paradisi inter q̃ erat lignum vite ⁊ lignum scientie boni ⁊ mali. f

In hoc autem paradiso erant ligna diuersi generis: inter q̃
vnũ erat qđ vocatũ est lignũ vite: alteruз
ṽo lignũ scie boni ⁊ mali. Lignũ aũt vite
Beda super glo. Geñ. dictum est sicut docet Beda ⁊ Strabus
q2 diuinitus accepit hãc vim vt q̃ ex eius
fructu comederet: coꝛp⁹ ei⁹ stabili sanita-
te ⁊ ppetua soliditate firmaret: nec vlla in
firmitate vel etatis imbecillitate in deteri⁹
vl in occasũ laberet. Lignũ aũt sciẽtie bo
Quare vocatũ sit lignũ scie boni ⁊ mali. Augustinus. ni ⁊ mali: nõ a natura h̄ nomẽ accepit: sed
ab occasione rei postea secute. Arboꝛ enĩ
illa nõ erat mala: sed sciẽtie boni ⁊ mali iõ
dicta est quia post phibitionem erat in il-
la trãsgressio futura: q̃ homo experiendo
disceret qđ esset inter obedientie bonuз: ⁊
inobediẽtie malũ. Nõ ergo đ fructu q̃ na-
sceret inde positũ est illud nomẽ sed de re
trãsgressionẽ secuta. Cognouit enim ho-
mo priusq̃ tangeret hoc lignum bonum ⁊
malum: sed bonũ per prudẽtiã ⁊ experiẽ-
tiã: malum vero p prudentiam tãtũ. Qđ
etiam per experientiam nouit vsurpato
ligno vetito: q2 p experientiam mali didi
cit quid sit inter bonum obediẽtie ⁊ malũ
Q si pmi parentes ñ peccassẽt nõ iõ min⁹ scie boni ⁊ mali lignũ diceret. Aug. sup geñ inobedientie. Si vero primi parẽtes obe
dientes essent: nec ꝯtra p̃ceptũ peccassent
non ideo tamen minus diceretur lignum
sciẽtie boni ⁊ mali: q2 hoc ex eius tactu ac
cideret si vsurparet. A ligno ergo homo
prohibitus est quod malum non erat: vt
ipsa precepti ꝯseruatio bonũ illi esset: trãs
gressio malum. Nec melius consideratur
q̃tum malum sit inobedientia q̃3 hoc mo
do: cum .s. ideo reus factus esse homo in-
telligitur: q2 prohibitus rem tetigit quã si
non phibitus tetigisset nec peccasset nec
penam sensisset. Si enĩ venenosam herbã
phibitus tetigerit: pena sequit: ⁊ si nemo
phibuisset: similiter sequeretur. Si etiaз
phibetur res tangi que nõ tangenti tãtũ
sed phibenti obest: sicut aliena pecunia:
iõ phibitũ est pctm̃: q2 phibenti est dam-
nosum. Cum vero tangitur: qđ nec tan-
genti obest si non prohibetur nec cuilibet
si tangatur: ⁊ ideo prohibetur vt p se bo-
num obedientie ⁊ malum inobediẽtie mõ
stretur. Sicut primus homo a re bona p-
hibitus penam incurit: vt non ex re mala
sed ex inobedientia pena esse mõstretur:
sicut ex obedientia palma.

Ista est distinctio. xvij. huius se
cundi libri: In q̃ mgr̃ ꝯsa productione hoim in ge
nerali: agit de productione viri in speciali. Et tria
facit. Nam primo agit de productione anime q̃ ipm
viuificauit. Secũdo de paradiso in quo ipsum collo
cauit. Tertio de ligno scientie quo eundem non vti
sibi precipiens limitauit. Primũ facit a pncipio di-
stinctionis vsq3 ibi: Solet etiam queri. Secundum
vsq3 ibi: In hoc aũt padiso. Tertium ṽo vsq3 ad fi-
nẽ distinctiõis. Et tm̃ in generali. In spãli snĩa ma
gistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima ẽ
hec: Deus ade animã non de diuina substãtia nec
de aliqua materia creauit sed ipam ex nihilo crean
do eidem inspirauit. Hanc enĩ ꝓpositionẽ mgr̃ pro-
bans dicit q̄ anime hominis creatio exprimitur in
Geñ. Ubi dr̃. Inspirauit in faciem eius spiraculuз
vite: quam quidẽ inspirauit ⁊ fecit nõ faucibus coꝛ-
poreis nec de sua substãtia ipam a se efflauit vt q̃dã
heretici opinant sed dr̃ inspirasse qñ animã ad mo-
dum flatus de nihilo spũaliter creauit. Sed circa
hoc tunc mouet vnaз questionẽ. Utrũ .s. anima cre
ata sit in coꝛpe vel extra corpus. Et rñdens q̄ aliq̃
opinati sunt q̄ sit creata in coꝛpore. Alij ṽo opina-
ti sunt q̄ sit creata extra coꝛpus. Sed magister de
aĩa primi hominis quo ad hoc nihil determinat: sз
de alijs animabus certissime sciendum esse dicit q̄
in coꝛpe creant. Scđa ꝓpositio ẽ hec: Deus q̃ adã
in virili etate plasmauit eundem ab extra in paradi
sum collocauit. Hanc enim ꝓpositionem mgr̃ pbãs
querit. Utrum primus homo creatus fuit in virili
etate. Et rñdet q̄ sic: sed nõ virtute causarum infe-
rioꝛum: sed diuina virtute: quia multa sunt possibi-
lia sm̃ causas superioꝛes que fieri causaliter nõ pos
sunt sm̃ causas inferioꝛes: ⁊ sic virga moysi verte-
batur in draconem virtute diuina: nec talia fiunt cõ
tra naturam: nisi tantummodo nobis quibus cur-
sus nature aliter non innotuit. Et subdit magister
q̄ hominem vt premittitur in virili etate formatum
deus posuit in paradisum. Quod ideo dicit magi-
ster fuisse factum quia non erat in eo mansurus: vel
vt cognosceret q̄ non esset nature eius vt in illo lo-
co essз sed gratie. De quo sunt tres opiniones. Pri
ma dicit paradisum esse locum coꝛpoꝛalem precise.
Secunda dicit ipsum esse locum spũalem. Tertia q̃
magistro placet ponit vtrũq3: affirmãs q̄ spũaliter
gerat typum ecclesie p̃sentis vel future: ⁊ cũ hoc ad
lrãm sit loc⁹ coꝛpal' lõge a terra habitabili p hoies
per interpositionẽ maris vel longo terre spacio se-
paratus ⁊ sui situs altitudine vsq3 ad lunarem cir-
culum ptingẽs. Tertia ꝓpositio ẽ hec: Adã in pa-
radiso de fructu ligni scie boni ⁊ mali non a natura
sed ab euẽtu futuro sic dicti gustando peccauit.

Hanc eñ propositionem magister probans ꝓponit scʒ in paradiso erāt ⁊ diuersa ligna inter que vnum dicebaꝫ lignū vite: ⁊ huiusmodi virtutem diuinitus acceperat: vt de suo fructu comedentes ab infirmitate ⁊ morte conseruare poterat. Aliud autem dicebatur lignū scie boni ⁊ mali: non a natura nec ab aliq̄ virtute sibi a deo indita: sed ab euētu: quia post eiꝰ gustū hō expimētaliter cognouit drīam inter bonum obedīetie ⁊ malū iobedīetie. Et subdit q̄ esus illiꝰ ligni illicituʒ fuit de se sʒ fuit homini interdictꝰ: ⁊ ad oñdēdū q̄tū malū sit inobedīetia: etiā si fiat in his q̄ de se sunt licita. Et tm̄ in speciali.

DI. XVIII De formatō ne mulieris ꝺ viro.

De formatione mulieris. a

Neodē quoq̄ paradiso mulierē formauit deus de sba viri: sicut post plātatum paradisum hominem q̄ in eo positū ⁊ post vniuersa animalia ad eum ducta suisq̄ noībꝰ designata: sbnectit scriptura: Immisit deus soporē in adam. Cūq̄ obdormisset: tulit vnam de costis eius: ⁊ formauit eam in mulierem.

Gen. ij.

Quare virum prius: ⁊ postea de viro mulierem creauit: nō simul vtrunq̄. b

Hic attendendū ē quare non creauit simul virū ⁊ mulierem sicut angelos: sed priꝰ virū deinde mlierē de viro. Ideo. s. vt vnuʒ esset generis humani principiū: quatenus in hoc ⁊ superbia diaboli confunderetꝫ: ⁊ hoīs hūilitas dei similitudine sublimaretꝫ. Diabolꝰ q̄ppe aliud a deo principiū esse concupierat. Ideoq̄ vt eius superbia retunderetꝫ: hoc homo in munere accepit quod diabolus peruerse rapere voluit: sed obtinere non potuit. Et per hoc imago dei in homīe apparuit: quia sicut deus omnibꝰ rebus existit principium creationis: ita homo omībus hominibus principium generatiōis. Ideo etiam ex vno homine omnes eē voluit deus: vt dum cognoscerent se ab vno esse omnes: se quasi vnum amarent.

Alia rō q̄re ex vno hoīe oēs homines.

Quare de latere viri non de alia corporis parte formata sit. c

Hugo. li. j. pte vj. c. xxiiij.

Cū aūt his de causis facta sit mulier de viro: non de qualibʒ pte corpis viri: sed de latere eius formata est: vt ostēderetꝫ: q̄ʒ in ꝯsortiū creabatꝫ dilectiōis: ne forte si fuisset de capite facta viro ad dñationē videretꝫ p̄ferēda: aut si de pedibus ad seruitutem subijciēda. Quia igitur viro nec domina nec ācilla parabatur sed socia: nec de capite nec ꝺ pedibus sed de latere fuerat produc[...]da: vt iuxta se ponendaʒ cognosceret: quam de suo latere sumptam didicisset.

Quare dormienti ⁊ non vigilāti costa subtracta est. d

Nō sine cā dormienti quoq̄ viro potius q̄ʒ vigilanti detracta est costa de qua mulier in adiutorium generationis viro est formata: sed vt nullam in eo sensisse penā monstraretꝫ ⁊ diuine simul potentie opus mirabile ostenderetur: que hominis dormientis latus apuit nec eum tamen a quiete soporis excitauit. In quo etiā ope sacrm̄ xp̄i ⁊ eccl̄ie figuratum est. Q̄ʒ sicut mulier de latere viri dormiētis formata est: ita eccl̄ia ex sacris que de latere xp̄i in cruce dormiētis ꝓfluxerūt scʒ sanguine ⁊ aqua quibus redimimur a penis atq̄ abluimur a culpis.

De sacro hu[...]ꝰ operis.

Q̄ de illa costa sine extrinseco additamento facta fuit per dei potētiam sicut quinq̄ panes in se multiplicati sunt. e

Bolet etiaʒ queri vtruʒ de illa costa sine adiectiōe rei extrinsece facta sit mulier. Q̄ð q̄busdā nō placuit. Ceterū si ad pficiēdū corpꝰ mulieris deus extrinsecū augmētū addidisset: maius illud esset q̄ʒ ipsa costa. Ideoq̄ potiꝰ de illo addito q̄ʒ de ipsa costa mulier facta deberet dici: de quo plures accepisset sbe ptes. Restat ergo vt de sola ipsius coste sbstantia sine omni extrinseco additamento p diuinā potētiā in semetipa multiplicata mulieris corpꝰ factū dicaꝫ: eo sane miraculo q̄ postea ꝺ q̄nq̄ panibus iesu celesti bñdictione multiplicatis q̄nq̄ milia hoīm saciata sunt. Illud etiā scire optʒ q̄ cū āgelorū misterio facta sit mulieris formatio: ñ est eis tñ tribuēda creationis potētia. Angeli eñ nullā pñt creare naturā: ergo nec formare costā in mulierem nec carnis supplementum in loco coste nō q̄ nihil agant vt aliquid creetur sed non ideo creatores sunt: sicut nec agricole segetū vel arborū. Solus deꝰ. i. trinitas ē creator. Facta est ergo femina a deo: etiā si costa ministrata sit per angelos.

Hugo vbi. s.

Ioh. vj. math. xiiij.

Q̄ lʒ angelica mīstratōe sit illud opꝰ expletū nō tñ creatores fuerunt angeli.

Utrum f̄m superiores an f̄m inferiores causas ita facta sit mulier id est an ratio seminalis id haberet vt ita fieret an tātū vt ita fieri

posset: sed vt sic fieret in deo tantum esset causa. f

Sed queritur an ratio quam deus primis operibus creauit id haberet vt secundum ipsam ex viri latere feminam fieri necesse foret: an hoc tantum vt fieri posset? Ad quod sciendum est omnium rerum causas in deo ab eterno esse. Ut enim hoc sic fieret vel equus et huiusmodi in dei potentia et dispositione ab eterno fuit: he dicuntur primordiales cause: quia istas alie non precedunt sed iste alias que sunt cause causarum. Cumque vnum sit diuina potentia dispositio siue voluntas et ideo vna omnium principalis causa: tamen propter effectus diuersos pluraliter dicit augusti. causas primordiales omnium rerum in deo esse: inducens similitudinem artificis: in cuius dispositione est: qualis futura sit arca. Ita et in deo vniuscuiusque rei future causa precessit. In creaturis vero quarundam rerum: sed non omnium cause sunt: vt ait Aug. Quia inseruit deus seminales rationes rebus: secundum quas alia ex alijs proueniunt vt de hoc semine tale granum: de hac arbore talis fructus et huiusmodi. Et he quoque dicuntur primordiales cause: et si non adeo proprie: quia habent ante se causam eternam: que proprie et vniuersaliter prima est. Ille vero ad res aliquas dicuntur prime que scilicet ex eis proueniunt. Ideo etiam primordiales dicuntur quia in prima rerum conditione rebus a deo insite sunt: et sicut creature mutabiles sunt ita et he cause mutari possunt. Que autem in immutabili deo causa est: non mutari potest.

Aug. sup gen. li. v. c. xv. De causis rerum latius disputat quod cause que in deo sunt proprie dicuntur primordiales: et quare pluraliter dixit.

Quod non omnium que fiunt cause sunt in creaturis.

Quod cause etiam que sunt in creaturis licet improprie tamen dicuntur primordiales. Alia ratio quare dicuntur primordiales.

Distinctio causarum rerum perutilis scilicet quod quedam in deo et in creaturis quedam in deo tantum sunt. g

Omnium ergo rerum cause in deo sunt: sed quarundam cause et in deo sunt et in creaturis. Quarundam vero cause in deo tantum sunt: et illarum rerum cause dicuntur abscondite in deo: quia ita est in diuina dispositione vt hoc vel illud fiat quod non est in seminali creature ratione. Et illa quidem que secundum causam seminalem fiunt dicuntur naturaliter fieri quia ita cursus nature hominibus innotuit: Alia vero preter naturam quorum cause tantum sunt in deo. Hec autem dicit Augusti. esse illa que per gratiam fiunt vel ad ea significanda non naturaliter sed mirabiliter fiunt. Inter que mulieris facturam de costa viri ponit ita dicens: Ut mulierem ita fieri necesse foret: non in rebus conditum: sed in deo absconditum erat. Omnis creature cursus habet naturales leges: super hunc naturalem cursum creator habet apud se posse de omnibus facere aliud quam eorum naturalis ratio habet: vt scilicet virga arida repente floreat: fructum gignat: et in iuuentute sterilis femina in senectute pareat vt asina loquatur: et huiusmodi. Dedit autem naturis vt ex his etiam hec fieri possent: non vt in naturali motu haberent. Habet ergo deus in se absconditas quorundam futurorum causas quas rebus conditis non inseruit easque implet non opere prouidentie quo nature subsistunt vt sint: sed quo illas administrat vt voluerit quas vt voluit condidit. Omnium ergo que ad gratiam significandam non naturali motu rerum: sed mirabiliter facta sunt abscondite cause in deo fuerunt quorum vnum erat quod mulier facta est de latere viri dormientis. Non habuit prima rerum conditio vt femina sic fieret: sed vt fieri posset: ne contra causas quas deus voluntarie instituit mutabili voluntate aliquid facere putaretur.

Augus. super Gen. li. ix. ca. xvi.

Numeri. xvij.

Numeri. xxij.

De gemitis prouidentie.

De anima mulieris que non est ex anima viri: vt quidam putauerunt dicentes animas esse ex traduce. h

Quemadmodum mulieris corpus de viri corpore traductum fuit ita putauerunt aliqui ipsius animam de viri anima propagatam: et omnes animas preter primam de traduce esse sicut corpora. Alij autem putauerunt simul omnes animas ab initio creatas. Catholica autem ecclesia nec simul nec ex traduce factas esse animas docet: sed in corporibus per coitum seminatis atque formatis infundi: et infundendo creari. Unde in ecclesiasticis dogmatibus: Animas hominum non esse ab initio inter creaturas intellectuales naturas: nec simul creatas sicut Origenes fingit dicimus: neque in corporibus per coitum seminari sicut Luciferiani et Cyrillus et quidam latinorum presumptores affirmant. Sed dicimus corpus tantum per coniugij copulam seminari. Creationem vero anime solum creatorem nosse eiusque iudicio corpus coagulari in vulua et compingi atque formari: ac formato iam corpore animam creari atque infundi vt viuat in vtero homo ex anima constans et corpore et egrediatur viuus ex vtero plenus humana substantia. Hiero. etiam anathematis vinculo illos condemnat qui animas ex traduce dicunt: inducens auctoritatem prophete. Qui finxit sigillatim corda eorum. Hoc satis i-

Aliorum opinio qui putauerunt omnes animas simul ab initio creari.

In ecclesiasticis dogmatibus ca. xiiij.

ps. xxxij.

quit inuit propheta q non ipsam animaz de anima facit de9 sed singillatim aias de nihilo creat.

Ista ẽ distinctio. xviij. hui9 secũ di libri: In qua magister postq̃ egit de pductione viri agit de pductiõe mulieris. Et tria facit. Nã pmo agit de formatiõe corpis mulieris. Scdo de materia de q̃ formabaẽ. Tertio de aĩa qua viuificabatur. Primũ facit a pncipio distinctiõis vsq ibi: Sz querit. Scdm vsq ibi: Queadmodũ mulieris corpus. Tertiũ vsq ad finẽ distinctionis: ⁊ tm̃ in gñali. In spãli sententia magistri stat in tribus ppositionibus: quarũ prima est hec: De9 de costa ade dormientis in paradiso sine alicuius altius materie addi tione formauit corpus eue. Hãc mgr̃ ponẽs dicit q plãtato paradiso ⁊ adã in eo posito ⁊ animalib9 ante eũ ductis ⁊ noĩbus ppriis eoꝝ p eũ assignatis immisit deus soporẽ in adã. Ipso q̃z dormiẽte vnã de costis eius tollẽs formauit eã in mulierez. Circa quã materiã determinat quattuor questiones quarum prima est hec. Quare deus nõ creauit simł feminã ⁊ virũ sic sił creauit angelos. Ad qd rñdẽs asserit duplicẽ cãm. Una est vt supbia diaboli confunderet. Nam diabolus aliud a deo principiũ esse cõcupierat: ⁊ ideo vt in hoc cõfunderet accepit hõ h in munere .s. vt vnus homo esset principiũ oĩm hominum. Alia ratio ẽ vt similitudo dei magis in homine manifestaretur: qr sicut de9 omnibus reb9 est vnũ principiũ creationis: sic vn9 hõ est vnũ pncipiũ generationis omnib9 hominib9 qd fieri nõ potuissz si eos simul creasset. Scda q̃stio est: q̃re mulier specialiter facta est de costa ade ⁊ nõ de aliq̃ alia parte corpis. Rñdet q qr viro non domina nec ancilla sz socia pducebat. ideo non de capite nec de pedibus fuit pducta sed de latere: vt iuxta se ponẽdã eã cognosceret quã de suo latere sumptã didicisset. Tertia questio est. Quare potius de latere viri dormiẽtis q̃ vigilantis sumebat costa ad mulieris formationem. Ad qd rñdens assignat tres rationes. Prima est ne vir sentiret dolorẽ in coste subtractiõe. Secũda vt deus in hoc ostenderet suã potentiã cũ hominis dormientis latus aperuit ⁊ ipm tm̃ a soporis quiete nõ excitauit. Tertia vt pfluxio sacramentorum de latere christi in cruce dormientis figuraret. Quarta est: an de sola costa sine alicuius alteri9 mẽbri additione fuit mulier formata. Et respondet q non fuit ad ipsam aliqua alia materia addita sed solum costa fuit multiplicata diuina virtute ad totius mulieris formationẽ: sicut factũ fuit de quinq panibus młtiplicatis ad saturationẽ multoꝝ hoĩm. Et subdit q lz mlieris formatio facta fuit angeloꝝ ministerio: non tm̃ ppter hoc sunt creatores censendi.

Scda ppositio est hec: Corpis eue d costa corpis ade organizatio nõ fuit ex aliq̃ rõne seminali in pncipiis a rebus inditis seu creatis. Hãc magister pbans querit. Utrũ in illa costa erat ratio seminalis ad mulieris pductionẽ. Ad qd rñdens ponit differentiam inter causas primordiales ⁊ inter rationes seminales. Nã cause pmordiales ab eterno fuerũt in deo. Rationes vero seminales ex tpe indite sunt creaturis: ⁊ nõ habẽt se respectu omniũ sicut cause primordiales: sed respectu quorundã tm̃. Attamẽ rationes seminales possunt quodammodo dici cause primordiales: cũ rebus in pma sua cõditione inditi sũt. Tñ qr sũt q̃si pncipialia rerũ ex ipsis pducendarũ pncipia. Et subdit q quedã sunt que naturaliter pducunt ex rõnib9 cõseminalibus Alia vero fiunt supnaturaliter quoꝝ cause sunt tm̃ in deo. Ex his cõcludit responsum ad requisitum dicẽs: q cum mulieris formatio de costa nõ fuit naturaliter sed supernaturaliter facta ɔñs est: q illa costa non fuit ratio seminalis ad mlieris pductionẽ. Tertia ppositio est hec: Deus aĩam eue nõ de aĩa ade sz ex nihilo infundendo eã ɔdidit. Hãc mgr̃ pbãs dicit q aĩam mulieris q̃dã posuerũt de aĩa viri ppagatã. Sed hoc est falsum: qm̃ aĩa rõnalis est ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: solũ p actũ diuine virtutis creatiuũ pductibilis: nõ hñs aliquas partes quãtitatiuas in quas poterit lacerari qd tñ esset necessariuz si vna anima esset ab alia propaganda: quemadmodum est de materia que si debeat ad diuersarũ formarum susceptionẽ adaptari: necessario in diuersas portiones diuidit ad substandum talibus diuersis formis quibus per virtutẽ effectiuam producentis proportionantur. Alij vero dixerũt eã ab initio cũ ceteris animabus fore creatã: sed ꝑm fidei catholice sententiã ipsa sicut omnes anime rationales creando infundebatur: ⁊ infundendo creabat. Uñ beatus Hiero. excõicat omnes q̃ dicũt animas ex traduce. Et tm̃ in spãli.

De primo hominis statu ãte peccatũ scz qualis fuerit ꝑm corpus ⁊ ꝑm animam.

DI. XIX. ¶De hoĩs duratiõe ⁊ ɔꝑuatiõe q̃tũ ad ĩmortalitatẽ.

a

Olent queri s plura de primo hominis statu ante peccatum .s. qualis fuerit homo priusq̃ peccaret: ⁊ in corpore et in anima: mortalis an immortalis: passibilis an impassibilis? De termino inferioris vite ⁊ de transitu ad superiorem: de modo propaginationis filiorum: ⁊ alia multa q̃ non inutiliter sciuntur: licet aliquando curiositate querantur. At priusquã ad animi qualitatem pertinentia prosequamur: de qualitate eius ꝑm corpus ⁊ modo propagationis filiorum: ⁊ de alijs quibusdaz inspiciamus. Primus ergo homo ꝑm naturam corporis terreni ⁊ imortalis fuit quodammodo scdm aliquid: quia potuit nõ mori: ⁊ mortalis quodammodo: quia potuit mori. In illo nãq primo statu habuit posse mori ⁊ nõ posse mori. Et hec fuit pma humani corporis immortalitas .s. posse nõ mori. In secũdo vero statu post peccatum habuit posse mori: ⁊ non posse non mori: quia in hoc statu moriẽdi est necessitas. In tertio statu habebit posse nõ mori ⁊ non posse mori: quia ad illum statũ pertinet moriẽdi impossibilitas: quod ex gratia erit non ex natura. In primo statu fuit corpus hominis animale id est egens alimonijs ciboꝝ. Unde ⁊ homo fact9 dr in animam viuentẽ nõ spũalẽ id est in animam corpus sensificantẽ: qd adhuc erat aĩale: non spirituale quod egebat cibis vt per animam viueret. Factus est ergo in animam viuentem id est vitam corpi dan

¶Xhõ in pmo statu .s. añ peccatum fuit ꝑm corpus mortał ⁊ ĩmortał. In scdo vo statu fuit mortalis ⁊ mortu9 .s. post pctm̃. In tertio statu erit oĩno ĩmortał. i. nõ potẽs mori

Quõ dr hõ fact9 in aĩam viuentem.

tem: tamen per sustentamēta ciboꝝ: ⁊ tūc erat corpꝰ mortale ⁊ imortale: q͂r poterat mori ⁊ poterat non mori. Post peccatum vero factum est mortuum: sicut dicit apostolus. Corpus ꝓpter peccatum mortuū est id est necessitatē moriendi in se habet. In resurrectione vero erit spirituale: scilicet agile ⁊ cibis non egens: ⁊ imortale: nō sicut in statu primo fuit. s. ꝙ possit nō mori: ꝫ etiaꝫ ꝙ nō poterat mori. Unde Aug. sup Gen̄. Apostolus ait. Corpus quideꝫ mortuū est ꝓpter peccatū ⁊c. Prius de limo terre formatū est corpus animale non spirituale cū ꝥ quale resurgemus. Renouabitur em̄ a vetustate nō in corpus animale quale fuit: sed in melius id est spūale cum hoc mortale induet immortale in qđ mutādus erat adam: nisi mortē corporis animalis peccando meruisset Nō ait apostolus corpus mortale est ꝓpter peccatuꝫ sed mortuū. Illud enim ante pctm̄ mortale et immortale erat: q͂r poterat mori ⁊ nō mori. Aliud aūt est non posse mori: aliud posse non mori. Ideo factum est ꝑ peccatum nō mortale quod erat sed mortuum: qđ non fieret nisi peccaret. Animale enim nō est hoc corpꝰ sicut primꝰ hominis fuit: ꝫ iam deterius est: habet em̄ necessitatem moriēdi. Ecce hic euidēter apit Augu. ꝙ corpus hominis ante peccatuꝫ mortale ⁊ immortale fuit: sed non qualiter fiet in resurrectione. De hoc eodem Beda super Gen̄. ait: Non est credendum ante peccatum ita fuisse mortua corpa sicut mō. Ait em̄ aplꝫ: Corpꝰ ꝓpter pctm̄ mortuū est: ꝫ licet fuissent animalia nōdū spūalia nō tm̄ mortua: q. s. necesse esset mori.

Rom. viij.

Aug. sup Gen̄ li. vj. ca. xix.

Rom. viij.

j. Cor. xv.

Corpꝰ hoīs an̄ pctm̄ mortale ⁊ imortale fuit

Utrū imortalitas quā habuit an̄ pctm̄ eiꝫ de cōditione nature an gratie beneficio. b

Solet hic q͂ri cum

homo primus mortale ⁊ imortale corpus habuerit: vtrū ex conditione nature ipsiꝰ corpis habuerit vtrūꝗ: an alterū bn̄ficiū esseꝫ grē. s. immortalitas id posse nō mori? Ad qđ dici potest: q͂r alterū habebat in natura corporis id est posse mori Alterū vero scꝫ posse nō mori erat ei ex ligno vite. s. ex dono gratie. Unde Aug. super Gen̄. Quodāmodo creatus ē homo immortalis quod erat ei de ligno vite: nō de ꝯditione nature. Mortalis erat de conditione corporis animalis: immortalis beneficio conditoris. Non enim immortale erat ꝙ omnino mori non posset: qđ nō erit nisi cū fuerit spūale. Aperte dicit ꝙ nō natura: ꝫ ex ligno vite habebat posse non mori Propter hoc aliqui dicūt ꝙ nisi ille ligno vite vtereꝛ: non semꝑ viueretur: q͂r peccaret. Peccaret enim si illo ligno non vteretur: q͂r preceptum erat ei vt comederet de om̄i ligno paradisi: nisi de ligno sciētie boni et mali. Sicut ergo peccauit comedendo qđ erat ꝓhibitū: ita etiā peccaret si nō comederet qđ erat iussum.

Rn̄sio q͂r d̄r alterū fuisse d̄ cōditiōe nature: s. posse mori alterū ex grē dono. s. posse nō mori.

Augus. super Gen̄. li. iij. ca. xxi.

Aliꝗ dicūt si non vteretur adā d̄ ligno vite nō sꝑ viueret q͂r peccaret.

Si non foret preceptū vt de illo ligno comederet ⁊ aliis nō illo vteretur an posset non mori. c

Sed adhuc queri

tur si nō esset p̄ceptū vt de ligno vite ederet ⁊ aliis ⁊ nō illo vescereꝛ nūquid posset nō mori? Si sꝑ viueret nō vtēs illo ligno: nō erat ei ex illo ligno posse non mori. Si vero nō posset semper viuere id erat ei ex illo ligno. Aliqui dicunt ꝙ si nō fuisset ei preceptum vesci illo ligno ⁊ aliis ⁊ non illo vescereꝛ: viueret semper. Sic determinantes illud qđ supra dixit Augusti. erat ei de ligno vite nō de ꝯditione nature tm̄ scꝫ quasi nō ex ꝯditiōe nature solūmodo erat ei: sed etiam ex illo ligno. Aliis aūt videꝛ ꝙ ex ligno vite erat ei posse non mori non ex natura. Ideo em̄ d̄r potuisse non mori: q͂r poterat vti illo ligno d̄ quo edēs non moreretur.

Opi. q̄rūdam

Alioꝝ opinio

Questio Augustini quomodo imortalis factus sit homo. d

De hac d̄o homīs

immortalitate qualis fuerit Augustinus super Gen̄. questionē mouēs sic ait: Queritur quō imortalis factus sit hō pre aliis animantibus: ⁊ quō cū illis cōem accepit alimoniā. Sed alia ē immortalitas carnis quam in adam accepimus: alia quā in resurrectione speramus per christum. Ille factus est homo immortalis vt nō posset mori si nō peccaret: moreretur autē si peccaret. Filii vero resurrectionis nec poterunt vltra peccare nec mori. Caro nostra non tunc egebit refectiōe ciboꝝ: quia nulla poterit eē defectio. Caro ade an̄ peccatū ita imortalis creata est vt per alimoniā adiuta esset: mortis ⁊ doloris expers. Sic ergo immortalis ⁊ incorruptibilis ꝯdita ē caro hominis: vt suam immortalitatem ⁊

Augustinus sup Gen̄. li. vi ca. xxv.

Solue re q̄stiōe

Attende q: in pceptis a deo hoi pmo datis hoc cōtinebat vt de oi ligno nisi de lig scie boni z mali comederet

incorruptionē p obſuātiaz mādatoꝝ dei custodiret. In qb⁹ mādatis hō ꝯtinebat: vt de illꝰ lignis ꝯcessis māducaret z ab iterdicto abstieret. Per hoꝝ eduliū imortalitatꝭ dona ꝯſuaret: donec corpalib⁹ incremētis pductus ad etatē q̄ ꝯditori placeret mꝉtiplicata ꝓgenie ipo iubēte sumeret de ligno vite q̄ pfecte imortalꝭ factus cibi alimenta vlterius nō requireret.

Sūmatim sup ipam vboꝝ sententiam pstringit. e

Ecce his vbis videt Aug. tradere q caro pmi hois imortalitatē in se habuerit: q̄ p alimoniā ciboꝝ ꝯſuaret vsq ad tps sue traslatiōis in melius: qn̄ de ligno vite comederet z fieret oino imortalꝭ: ita vt non posset mori.

Qd ex pdictis cōsequi videt hominē de nature sue cōditiōe quoquo modo fuisse imortalē: sz nō oino fieret imortalis: nisi ꝑticipato ligno vite. f

Ideo aliq̄ dicūt q imortalitatē de nā hēbat q̄ potat nō mori: q̄ alioꝝ lignoꝝ esu poterat ꝯseruari: sz nō poterat ꝯsummari nisi p assumptionē ligni vite. Qd videt Aug. sentire sup Gen̄. dicēs: Hoc q̄z addo talē cibū illā arborē pstitisse q̄ corpus hois stabili sanitate firmaret: non sic ex alio cibo sz inspiratiōe salubritatis occulta. Hic innuere videt q cū alijs cibis posset corpus sustentari hoc cibo indeficiēte sanitate firmaret. Ex q̄ ꝯsequi videt q sic in natura sua habuit mortalitatez quandā. s. aptitudinē moriēdi: ita aliquā imortalitatē in natura sua habuit. i. aptitudinē q̄ potat nō mori: cib adiutus: sz si pstitisset: immortalitatis pfectio eēt ei de ligno vite. Sz q̄ hō tradūt: quō supiora Augu. verba qb⁹ dic q erat imortalꝭ ex ligno vite huic snīe non contradicant diligenter inquirant.

Aug. sup Gen. ad li. viij. c. iiij

Ista ē distinctio. xix. huius scdi libri: in q̄ mgr̄ postq̄ egit de ꝓductiōe hūane nature agit de ipius ꝯseruatione. Et tria facit. Nam pmo ondit hoiez immortalē fuisse in statu innocētie. Scdo inquirit an illam immortalitatem habuisset a natura vel ex dono gratie. Tertio recitat q̄d clament de illa imortalitate diuerse opiniones. Primū facit a pricipio distinctiōis vsq ibi: Solet etiaz q̄ri. Scdm abinde vsq ibi: Sz adhuc q̄rit. Tertiū vsq ad finē distinctiōis. Et tm̄ in generali. In spāli sententia magr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: quaꝝ pma ē hec: Adam in paradiso ante statum peccati viguit non moriendi potestate. Hanc ꝓbans magister dicit q pmus hō ante peccatum erat q̄dāmō mortalis z quodāmodo immortalis: quia poterat mori z poterat nō mori. Postea insinuat triplicem statum hois. s. ante pctm̄ in q̄ habuit posse nō mori post pctm̄ in quo habuit necesse mori: z post resurrectionem in q̄ habuit impossibilitatē moriendi. Et subdit q corpus humanum erat animale egens alimentis: z ideo erat mortale: hn̄s tn̄ cum hoc posse nō mori: post pctm̄ factum ē mortuum z necessitatē moriendi hn̄s: sed in resurrectione erit spūale cibis nō egens z mori non potens. Scda ꝓpositio est hec: Homini immortalitas affuit in statu innocētie nō ex ꝯditione sue nature sed ex ligni vite vsu z ex bn̄ficio ꝯditoris. Hanc mgr̄ ꝓbans q̄rit: vtꝝ posse nō mori in statu ante pctm̄ homo habuerit ex dono gr̄e vel ex ꝯditione sue nature. Ad qd rn̄dendo dicit q nō habuit hoc ex ꝯditōe nature sue sz ex dono gr̄e videlicet ex vsu ligni vite. Et hoc ꝓbat autoritate beati Aug. z ꝯfirmat hoc dicto antiq̄ꝝ dicēs: q homo posse non mori habuit ex vsu ligni vite qd patet ex hoc: quia si nō fuisset esu eius vsus peccasset: q: pceptum habuit vt illo vteret: z p ꝯn̄s cum mors sequat pctm̄ si homo esu ligni vite vsus non fuisset: mortem subijsset. z sic posse nō mori habuit ex vsu ligni vite. Tertia ꝓpositio ē hec: Adam immortalitatē habuisse in statu innocētie doctores opinando designant diuersimode. hāc mgr̄ ꝓbās q̄rit: An dato q hō nō habuisset pceptuz de vsu ligni vite z de alijs: an adhuc habuisset posse nō mori: sz sp viuere si illo ligno vsus nō fuisset. Et rn̄dēs dicit aliq̄s dicere q lignū vite nō fuit totalis causa immortalitatis sz coadiuuās. Notandū q erat ade datum triplex pceptum siue mādatū. Vnū. s. discipline z tale datū erat pmo homini in q̄tū pcipiebatur sibi q nō ederet de ligno scie. Aliud ē nature z hoc ē duplex. s. ad ꝯseruandū naturā vniuersalem in hoc dictū fuit sibi: Crescite z multiplicamini. Aliud ad ꝯseruandū naturā ꝑticularē. s. vt comederet de ligno vite. Alij dicūt q oino habuit imortalitatem ex vsu ligni vite. Et subdit q̄sdam autoritates beati Aug. qbus dr quō alia fuit imortalitas Ade ab imortalitate btōꝝ in celna patria: sic q immortalitas ade p vsum alioꝝ ciboꝝ ꝯseruata fuisset: z ad tps. s. quousq sumpsisset de ligno vite: z fieret pfecte immortalis. Quibusdam aūt visum fuit q etiā a natura habuisset quandā immortalitatē sz pfectā habuisset p vsum ligni vite. Magr̄ autē sustinet q etiā pmā immortalitatē ex vsu ligni vite habuisset. Et tm̄ in speciali.

De modo ꝓcreatiōis filioꝝ si nō peccassent primi parentes z quales nascerent filij. g

DI. XX De hois duratiōe z ꝯseruatiōe q̄tū ad filioꝝ ꝓcreationem.

Post hec videndū est q̄liter pmi parētes si nō peccassent filios ꝓcreassent z q̄les ipi filij nascerent. Quidaz putāt ad gignendos filios pmos homines in padiso misceri nō potuisse: nisi post pctm̄: dicētes ꝯcubitum sine

Opinio q̄rundā falsa.

Rō opinionis

corruptiõẽ vł macłã nõ posse fieri. Sȝ añ pctm̃ nec corruptio nec macula in hoīe eē poťat qm̃ ex pctõ hec ꝯsecuta sũt. Ad qḋ dicẽdũ ẽ ꝙ si nõ peccassent p̃mi hoĩes: sine oĩ pctõ ⁊ macłã in paradiso carnali copula ꝯuenissent: ⁊ esset ibi thor⁹ ĩmaculat⁹ ⁊ cõmixtio sine cõcupiscentia atqꝫ genitalib⁹ mẽbris sic ceterl imparẽt: vt ibi nullũ motũ illicitũ sentirẽt ⁊ sic alia mẽbra corpis alijs admouem⁹ vt manũ ori sine ardore libidis: ita genitalib⁹ vterẽť mẽbris sine aliq̃ pruritu carnis. Hec eĩ letalis egritudo mẽbris hũanis ex pctõ inhesit. Genuissent itaqꝫ filios in padiso p coitũ ĩmacłatũ ⁊ sine corruptiõe. Cur nõ credam⁹ p̃mos hoĩes añ pctm̃ gẽitalib⁹ mẽbris ad ꝓcreationẽ ĩpasse potuisse: sic ceterl in q̃libet ope sine voluptatl pruritu vtimur. Incredibile enĩ nõ ẽ deũ talia fecisse illa corpa vt si nõ peccassent illł mẽbris sic pedib⁹ ĩparẽt nec cũ ardore semĩarẽt: vł cuȝ dolore parerẽt: sȝ post pctm̃ motũ illũ meruerũt quẽ nuptie ordinãt: ꝯtinẽtia cohibet. Infirmitas eĩ ꝓna in ruinã turpitudĩs excipiť honestate nuptiali ⁊ qḋ sanis ẽ officiũ: egrotl ẽ remediũ. Emissi q̃dẽ de padiso ꝯuenerť ⁊ genuerũt: sȝ potuerť in padiso eis eẽ nuptie honorabiles ⁊ thor⁹ ĩmaculat⁹ sine ardore libidĩs: sine labore pariẽdi.

Quare in paradiso non coierũt duobus modis soluit. b

Cur ergo nõ coierũt in padiso: q꞉ creata muliere mox trãsgressio facta ẽ ⁊ eiecti sunt ḋ padiso. Vł q꞉ nõdũ de⁹ iusserat vt coirẽt ⁊ poťat diuĩa expectari autoritas vbi ꝯcupiscẽtia nõ angebat. De⁹ ꝟo q̃ non iusserat: q꞉ casuȝ eoꝝ p̃sciebat. de q̃b⁹ hõ ꝓpagãd⁹ erat. Ecce exp̃sse hẽs de modo ꝓpagationis filioꝝ.

De termio illius inferioris vite: vtꝝ natis filijs p successiones an sił oẽs trãsferẽdi essent. c

De tẽmĩo ꝟo tpis q̃ trãsferrenť ad spũalẽ celestẽqꝫ vitaȝ certũ aliq̃d scrptura ñ tradit. Et iõ ambiguũ ẽ vtꝝ parẽtes genitl filijs pfectaqꝫ hũani officij iustitia ad meliorẽ statũ trãsferrenť ñ p mortẽ sȝ p aliquã mutationẽ an p̃res ĩ aliq̃ statu vite remãerẽt: liḡ vite vtẽtes: doec filij ad eũdẽ statũ ꝑuenirẽt: ⁊ sic impleto nũero oẽs sił ad meliora trãsferrenť: vt eẽnt sic scti ãgeli in cełl. De q̃ Aug. ãbigue disserit sup Geñ. ita inquiẽs: Potuerũt p̃mi hoĩes in padiso filios gignere: nõ vt moriẽtib⁹ p̃ribus succederẽt filij: sȝ in aliq̃ forme statu manẽtibus: ⁊ de ligno vite vigorẽ sumẽtibus: ⁊ filij ad eundẽ ꝑducerenť statũ donec ĩpleto numero sine morte aĩaliũ corpa in aliã q̃litatẽ transirent: in q̃ oĩno regẽti spiritui deſuirẽt ⁊ solo spũ viuificãte sine corpeis alimentis viuerẽt. Vł potuerũt parẽtes filijs cedere vt p successionẽ numerus impleretť Qui genitis filijs pfectaqꝫ hũani officij iusticia ad meliora trãsferrenť nõ p mortẽ sȝ p aliquã mutationẽ. Ecce h habemus de transitu hoĩs ad meliora: sed incertũ nob relinquiť: vtꝝ simul trãsferanť an p successiones.

Quales ꝓcrearẽt filios: vtꝝ pfectionem stature ⁊ vsum mẽbroꝝ habentes qualis homo primus fuit conditus. d

Si ꝟo q̃riť q̃les si nõ peccasset hõ filios genuisset: vtꝝ videlȝ sic ip̃e p̃m⁹ hõ ꝫm staturã corpis ⁊ vsũ mẽbroꝝ pfect⁹ mox ꝯdit⁹ extitit ita etiã ei⁹ filij ĩ ip̃o natiuitatl exordio pfecti existerẽt: q̃ ãbulare ⁊ loq̃ ⁊ cuncta facẽ possent. Rñderi pt ꝙ filios puulos nasci optebat ꝓpť maťni vteri necessitatẽ. sȝ vtꝝ mox nati pfectõȝ stature ⁊ mẽbroꝝ vsũ h̃rent: an puuli ⁊ in miore etate ꝯstituti vti possẽt mẽbroꝝ officijs an p inťualla tpm eo mõ q̃ nũc fit pfectõȝ stature ⁊ vsũ mẽbroꝝ recepturi eẽnt ḋ autorib⁹ diffinitũ ñ hẽm⁹ Ambigua Augustini verba ponit vbi tamen videtur innuere ꝙ filij ⁊ paruuli possent membrorũ vti officijs. e

Et sup hoc Aug⁹. ãbigue loquiť. mouet nos inq̃t si p̃mi hoĩes nõ peccassent: vtꝝ tales filios eẽnt h̃ituri: q̃ nec ligua nec mãib⁹ nec pedib⁹ vterenť. Nã ꝓpť vteri necessitatẽ fore necesse erat puulos nasci: sȝ q̃uis exigua ps corporis sit costa: nõ

Rñsio ꝯ illoꝝ opinionẽ

Aug. sup Gene. li. ix.

Aug. sup geñ.

Aug. li. ix.

Rñsio vbi varia fine ambiguo posito tripliciter subijcit diffinitionem.

Aug. de bono paruloꝝ

ppt̃ h̃ puulā viro ꝯiugē fecit. vñ ⁊ eiꝰ filios poterat omnipotētia creatoris mox natos grādes facere. Sꝫ vt hoc omittā poſt̃at certe eis p̄stare qd̄ mlt̃ aīalibus p̄stitit: qꝛ pulli q̄uis sint p̄uuli tñ mox vt nascunt̃ currūt ⁊ m̄rē sequunt̃. Ecōtra hoī nato nec ad īcessum pedes idonei sūt: nec manꝰ saltē ad scalpēdū abiles ⁊ iux̃ se mām̄is positis nascētes magis p̄nt esuriētes flere q̄ꝫ sugere: p̄pēq̄ꝫ īfirmitati mēt̃ cōgruit hec īfirmitas carnis. His v̄bis videt̃ insinuari q̄ filij etiam p̄uuli officijs mēbroꝝ valerēt vti.

Quibusdā nō absurde placuit q̄ filij parui nascerent̃ ⁊ p accessuꝫ tempis in statura et in alijs sicut nunc p̄ficerent quod non esset vitio imputandum. f

Sꝫ cū Aug. sub assertiōe d̄ his nihil tradat: nō irrōnabilit̃ q̄busdā placuit p̄moꝝ parētū filios nascituros p̄uos: ac deinde p īterualla tēpoꝝ eadē lege q̄ ⁊ nūc natiuitatē hūanā ordinatā cernimꝰ stature incrementū ⁊ mēbroꝝ vsuꝫ recepturos vt in ill' expectaret̃ etas ad ābulādū ⁊ loquendū sic̄ mō in nob: qd̄ vtiq̄ꝫ nō eēt vitio īputandū sꝫ ꝯditioni nature: sic̄ a cibo abstinere penitus non valebāt nec tamen illud erat ex vitio: sꝫ ex natura conditionis.

Oppositio quorundam volentium probare eos posse viuere sine alimonia. g

Ad hoc āt oppōit̃ ita: si nō peccarēt nō morerent̃: sꝫ nō peccarēt si ñ comederēt: poterāt igit̃ sine alimonia viuere. Ceteꝝ sic̄ sup̄ diximꝰ nō solū peccarēt si d̄ ligno vetito ederēt: sꝫ etiā si ꝯcessis nō vterent̃: qꝛ sic̄ erat eis p̄ceptum nō illo lig̃ vti: ita alijs vesci. Preterea ꝫ nālēꝫ rōnē facerēt q̄ ītelligebāt de ill' esse edēdū qd̄ ⁊ naturalit̃ appetebāt. Itē opponit̃ Cū fames sit pēa pcti: si ñ peccarēt famē nō sentirēt: sꝫ sine fame sup̄fluū videret̃ comedē. Vñ putāt q̄dā eos cib nō īdiguisse añ pctm̄: qꝛ ñ poterāt esurire si ñ peccassent. Ad qd̄ dici p̄t q̄ fames v̄e defectꝰ ē ⁊ pēa pcti. Est eni īmoderatꝰ appetitꝰ edēdi: cui nō subiacuisset hō si ñ peccasset: sꝫ p̄culdubio peccaret nisi hūc defectū cibo p̄ueniret. Hēbat ei nālē appetitū ⁊ moderatū cui ita satisfaciēdū erat ne defectū famis sentiret. sic̄ g̃ ñ ex vitio sꝫ ex nature ꝯditiōe erat q̄ añ pctm̄ hō cib idigebat ita ñ ex vitio eēt: sꝫ d̄ nā: si hoīs ꝯditio in p̄ncipio suo. i. in p̄mo parente a p̄fecto īchoata in sb̄seq̄nti p̄pagatiōe a modico ad maiora p̄ficeret: vt scꝫ p īterualla tp̄is stature corpee incremēta vsumq̄ꝫ mēbroꝝ susciperet.

Alia opposi-tio circa idem.

Utꝝ sicut statura corpis: ita etiā sensu mētis p̄uuli nascerent̃: et p accessum tp̄is p̄ficerēt in sensu et noticia veritatis. s. an mox nati in his essent p̄fecti. h

Et cū de corpe humano ñ sit absurdū vl' icōueniēs h̃ existimare: q̄ri solet vtꝝ de sensu aīe ⁊ cognitiōe v̄itat̃ eodē mō sentiēdū sit vt scꝫ hi q̄ sine pctō nascerēt: sensu ⁊ itelligētia mēt̃ impfecti existerēt: ⁊ p accessuꝫ tp̄is ī his p̄ficerēt vsq̄ꝫ ad p̄fectionē: an mox ꝯditi p̄fectōēꝫ sensus ⁊ cognitiōis p̄cipent. Illi q̄ sentiūt p̄uulos natos in statura corpis ⁊ vsu mēbroꝝ p accessū tp̄is p̄fecturos: ñ diffitēt̃ eosdē ī exordio natiuitat̃ sensu ip̄fectos existē ⁊ p īteruallū tp̄is ī sensu ⁊ cognitiōe p̄ficere vsq̄ꝫ ad p̄fectū. Responsio

Contra illorum sentētiam opponunt quidam. i

Ad qd̄ q̄dā opponūt dicētes: Si mox nati nō hrent p̄fectionē sensus ⁊ itelligētie ig̃rātia in eis eēt: ig̃rātia āt pcti ē pena. Sꝫ q̄ h̃ dicūt nō satis diligent̃ ꝯsiderāt: qꝛ nō oīs q̄ aliq̄d nescit vl' minus p̄fecte aliquid scit: statiꝫ ignorantiā hr̄e siue in ignorātia esse dicēdus ē qꝛ ig̃rātia nō dicit̃ nisi cū id qd̄ sciri ⁊ non ignorari dꝫ nescit̃. Talisq̄ꝫ ignorātia pēa pcti est cū mēs vitio obscurat̃: ne cog̃scere valeat ea q̄ scire deberet. Quō ig̃rantia d̄r esse in aliq̄.

De hoīs trāslatiōe in meliorē statū ⁊ de duobus bonis altero hic dato altero p̄misso. k

Tal' erat hoīs in-

stitutio ante pctm̄ ꝯm corpis ꝯditionē. De hoc aūt statu trāfferēdus erat cū vniuersa posteritate sua ad meliorem digniorēqꝫ statū: vbi celesti ⁊ eternο bono ī celꝰ sibi parato frueret̄. Sic̄ em̄ ex duplici natura cōpactus est hō ita illi duo bona ꝯditor a ꝓncipio ꝑpa rauit: vnū tpale: alteꝝ etnū: vnū visibile: alteꝝ inuisibile: vnū carni: alteꝝ spūi. Et qꝛ ꝓmū est qd est aīale: deīde qd est spūale: tpale ac visibile bonum ꝑus dedit. Inuisibile āt ⁊ eternū ꝓmisit: ⁊ meritis q̄rendū ꝓposuit. Ad illius āt custodiā qd dederat: ⁊ ad illud ꝓmerēdū qd ꝓmiserat: naturali rōne in creatione aīe hoīs indite q̄ poterat int̄ bonū ⁊ malū discernere ꝑceptū addidit obediētie: ꝑ cuius obꝯuātiā datū nō ꝑderet ⁊ ꝓmissum obtineret: vt ꝑ meritū veniret ad ꝓmium.

Aug. de sacra. i. pte. ij. c. vj

j. Coꝝ. xv.

Ex rōne naturalē ⁊ ꝑceptuꝫ dedit deus homini ad seruādū bonum qd accepat et pro merēdū qd ꝓmissuꝫ erat

Ista ē distinctio. xx. huius scdi libri: in q̄ mgr̄ postq̄ egit de ꝯseruatione hūane nature ꝑ nutrimēti sumptionē: agit de ꝯseruatōe eiusdē ꝑ naturalē generationē. Et tria facit. Pꝛio em̄ inq̄rit an hoīes in statu innocētie ante pctm̄ genuissent. Scdo q̄les ꝓles ꝓcreassent. Tertio q̄liter ad statū meliorē ꝑtrāsissent. Primū vsqꝫ ibi: Si vo q̄rit̄. Scdm̄ vsqꝫ ibi: Talis erat hoīs institutio. Tertiū vsqꝫ ad finē distinctiōis. Et tm̄ in generali. In spāli sn̄ia magr̄i stat in tribus ꝓpositionibus q̄ꝝ ꝓma ē hec: Si ꝓmi parētes nō peccassent generationis officio sine pruritu ⁊ libidine in ꝑadiso expleto sine morte cū oībus suis silꝰ vel successiue ad meliorē statū trāslati fuissent. Hāc mgr̄ insinuās q̄rit q̄liter ꝓmi parētes filios ꝓcreassent si nō peccassent. Et rn̄dens dicit q̄sdā opinatos fuisse q̄ ꝑ ꝯcubituꝫ nō genuissent: eo q̄ ꝯcubitus sine corruptiōe nō est que corruptio ante pctm̄ esse nō potuit in hoīe. Sꝫ magr̄ dicit q̄ ꝯm veritatem ꝯcubitus ibi fuisset thorus immaculatus: ⁊ nuptie honorabiles: ⁊ commixtio sine ꝯcupiscentia: ⁊ vsus membroꝝ genitaliū sine corruptione. imo mēbra genitalia fuissent homini ad vsum ꝯm voluntatem: sicut homo vtit̄ alijs membris. Postea magr̄ mouet duas q̄stiones. Prima ē quare nō fuit generatio in ꝑadiso facta. Et respondet q̄ hoc fuit: vel qꝛ nondū deus ꝑcepat q̄ generarent: vel qꝛ statim post mulieris formatiōnem pctm̄ ⁊ eiectio de ꝑadiso fuit secuta. Secunda q̄stio est qualiter parentes post generationem ad ꝑfectā immortalitatem ⁊ beatitudinem transissent. Rn̄det q̄ hoc ē dubium. Nam scp̄tura nihil de hoc ponit: sed tamen fieri potuisset vt ꝑacta generatione statim parentes anq̄ filij fuissent ad beatitudinē trāslati. Vel sic q̄ parentes ⁊ filij simul vixissent: ⁊ postea completo numero electoꝝ simul ad beatitudinem fuissent transsumpti. Secunda ꝓpositio est hec: Primi parentes si in statu ꝑstitissent innocētie filios non solum in statu ꝑuuloꝝ: ac ꝑfecto vsu membroꝝ destitutos sed ⁊ alendos genuissent donec corpore ⁊ intellectu ad ꝑfectum ꝓfecissent. Hāc magr̄ ꝓbans mouet ⁊ determinat circa hoc duas questiones. Prima ē: quales filios genuissent in statu innocentie. s. an filios magnos ꝯm corpus ac membroꝝ suoꝝ vsum habentes sicut ꝓmi parentes creati fuerunt membroꝝ suoꝝ cōpotes loquētes ⁊ oꝑantes senioꝝ hominū oꝑationes. Ad qd rn̄dens dicit q̄ oportebat nasci ꝑuulos ꝓpter maternoꝝ visceꝝ artitudinem. Sꝫ qꝛ beatus Augustinus hāc q̄stionē mouens ⁊ nihil determinās dicit antiq̄s fuisse opinatos q̄ filij nascentes eque mēbroꝝ vsum ⁊ loq̄le vsum habuissent: sicut apparet in q̄busdā aīalibus q̄ stant īmediate post natiuitatē ⁊ matres sequunt̄. Alijs aūt placet q̄ tūc sicut mō in statura corpis et loq̄la ⁊ in alijs hmōi ꝑ tempis momenta ꝓfecissent qꝛ sicut ex ꝯditione nature in illo statu sine culpa indigebant cibo: sic etiam ex conditione nature in illo statu sine culpa de ꝑuulis in magnos ꝓfecissent. Secunda questio ē vtꝝ in alijs que ꝯcernunt aīam scꝫ in sensu ⁊ intellectu ꝓfecissent ꝯm concernentia īpm corpus. Et rn̄dens dicit sustinendo īpaꝫ ꝓmā opinionem supradictam. s. q̄ ꝓfecissent ꝯm corpus pōt etiam sustineri secunda. s. q̄ ꝓfecissent ꝯm animam ⁊ in his que ad animam ꝑtinent ad augmentum accepissent: attamen ignorantia scientie tūc in ꝑuulis non fuisset penosa sicut modo in hoībus: sed tm̄ naturalis: eo q̄ non fuisset respectu eoꝝ que scire tenerent̄ qualis solum dicit̄ pena. Tertia ꝓpositio ē hec: Talis ꝯditionis erat hominis institutio ante peccatum q̄ obseruando diuinum ꝑceptuꝫ fuisset cum tota sua posteritate translatus vltimate ad meliorem statum vbi meliori bono. s. eterno frueretur. Hanc ꝓpositionem magister sententialiter ponens subdit rationem quare homo de illo bono tempali ad eternum transferret̄: qui sicut ex duplici natura homo ꝯstabat: ita duplex bonum deus ei parauerat. Primum bonum ꝯm apostolum ē tpale ⁊ visibile: quod. s. ꝑparauit carni in ꝑadiso. Aliud bonum ē spūale eternum ⁊ inuisibile. s. beatitudo eterna: ad quod mediante obedientia ⁊ merito ferendus fuit. Et tm̄ in spāli.

De inuidia diaboli q̄ ad hominē temptandū accessit. a

Di. XXI De hois lapsu seu pctō ꝓmoꝝ parētū ⁊ eoꝝ tēptatione.

Vidēs igit̄ diabolus hominē ꝑ obedientie humilitatē posse ascēdere vn̄ ipē ꝑ supbiaꝫ corruerat inuidit ei: ⁊ qꝛ ꝑus ꝑ supbiam diabolus fuerat idē deorsuꝫ lapsus ⁊ zelo īuidie factus est sathan. i. aduersarius. Unde ⁊ mulierē temptauit in q̄ minus q̄ꝫ in viro rōnem vigere nouit. Eius eīm malicia ad temptandū virtutē timida humanā naturā in ea ꝑte vbi debilior videbat̄ aggressa ē: vt si forte illic aliq̄tenus ꝑualeret: postmodū fiducialiꝰ ad alterā q̄ robustior fuit: pulsandam vel potius subuertendam accederet. Primū ḡ solitariā feminā explorauit: vt in ea ꝓmū omnē sue temptationis vim experiretur.

Quare ad feminā prius venit.

Quare in aliena forma venit b

Sꝫ qꝛ illi ꝑ violētiā nocere nō poterat: ad fraudē se cōuertit: vt dolo hoīeꝫ supplātaret quē

ꝟtute supare neq̃ret Ne āt fraus illi⁹ nimis mãifestaret in sua specie ñ veīt ne apte cogſceret ⁊ ita r̄pelleret. itē ne nimis occlta foret fraus ei⁹ q̄ caueri ñ possꝫ: ⁊ hō sil' videret iniuriā pati si talit circūueniri ꝑmitteret eū de⁹ vt ꝑcauere ñ posset: ī aliēa q̄dē forma venire ꝑmissus ē diabol⁹: sꝫ ī tali in q̄ ei⁹ malicia facile posset depħēdi. Ut g̃ in ꝓpa forma ñ veīret volūtate sua ꝓpa factū ē. vt āt ī forma sue malicie ꝯgruenti veīret diuinit⁹ factū ē. Ueīt g̃ ad hoīem in serpēte: q̄ forte si ꝑmitteret ī colūbe spē veīre maluisset. Sꝫ ñ erat dignū vt spūs malign⁹ illā formā hoī odiosaꝫ faceret: in q̄ spūsſctūs apparitur⁹ erat. Nō g̃ nisi ꝑ serpētē tēptare ꝑmissus fuit diabol⁹ vt ꝑ illō qd foris erat astutiā tēptātꝭ aīaduerte feia q̄ret. diabol⁹ ei ꝑ serpētē tēptabat in q̄ loq̄bat. Ideo serpēs dict⁹ ē eē callidior cūctꝭ aīantib⁹ terre. q2 vt ait Aug. Mali āgeli lꝫ supbia deiecti nā tñ sūt excellētiores oīb⁹ bestijs ꝓpt eminētiā rōnis: ꝗuis serpēs nō rōnali aīa sꝫ spū diabolico possit sapiētissim⁹ dici. Nō g̃ mirꝫ si diabol⁹ spū suo īplēs serpētē sic̄ vates īplebat: sapiētissimum reddiderat oīm bestiaꝝ: quē tñ ad tēptādū ñ elegit diabol⁹: sꝫ ꝑ qd aīal ꝑmissus fuit tēptauit. vñ aug. sup geñ. Nō ē putādū q diabol⁹ serpētē ꝑ quē tēptaret elegerit sꝫ cū decipe cupet ñ potuit nisi ꝑ qd aīal posse ꝑmissus ē. Nocēdi eñ volūtas īest cuiq3 a se: sꝫ ptās a deo. Sic āt loq̄bat diabol⁹ ꝑ serpētē ignrātē: sic ꝑ energumios vl' phanaticos loquit. Serpēte eñ velut organo ē vsus mouēs naturā ei⁹ ad exꝓmēdū sonos v̈boꝝ ⁊ signa q̄b⁹ suā mōstraret volūtatē. Serpēs g̃ nec verba ītelligebat: nec rōnal' ē fact⁹: callidissimus tñ ē dictus ꝓpt astutiā diaboli. Locut⁹ ē āt sic asina balaā: sꝫ h̄ diabolicū: illud angelicū fuit. boni eñ ⁊ mali āgeli sil'r opant. Hic q̄ri solet q̄re mulier nō horruit serpentē: q2 cum nouerit creatuꝫ esse: ipm etiā officiū loquēdi a deo accepisse putauit.

Quare nō nisi in forma serpētis accessit.

Aug. sup geñ. li. xj. c. iij.

Quare dict⁹ ē serpēs callidior cunctis animantibus.

Aug. sup geñ. li. xj. c. iiij.

Numeri. xxij.

Quare mulier nō horruit serpentem.

De modo temptationis. c

Tēptatio aūt hoc mō facta ē: Stās corā feia hostis supbus nō audet in v̈ba ꝑsuasionis exire metuēs depħēdi: sꝫ ſb īterrogatōe eā aggredit: vt ex r̄nsiōe colligeret q̄lit in malicia ꝓcedē posset. Cur inq̄t ꝑcepit vob de⁹ vt nō cōederetis de oī lig padisi. Cui r̄ndit mulier: De fructu lignoꝝ q̄ sūt in padiso vescimur: de fructu v̈o ligni qd ē in medio padisi ꝑcepit nob de⁹ ne cōederem⁹ ⁊ ne tāgeremus ne forte moriamur. In q̄ v̈bo dedit locū tēptādi cū dixit: ne forte moriamur. vñ mox diabol⁹ dixit ad mulierē: Neq̄q moriemi. scit eñ de⁹ q ī q̄cūq3 die cōederitꝭ ex eo: apient oculi v̄ri ⁊ eritꝭ sic̄ dij sciētes bonū ⁊ malū. Attēde ordinē ac ꝓgressū hūane pditionis. Prio de⁹ dixerat: q̄cūq3 die comederitis ex eo morte moriemi. Deinde mlier dixit: ne forte moriamur: nouissime serpēs dixit: neq̄q moriemi: de⁹ affirmauit mlier q̄si ābigēdo illō dixit diabol⁹ negauit. q̄ g̃ dubitauit ab affirmāte recessit: ⁊ negāti appropinquit.

Quare ex interrogatiōe exorsus est.

Uerba l[illegible]tis.

Addit serpēs nact⁹ fiduciam ex v̈bis mulieris ꝓmissionē falsam.

De versutia diaboli q̄ vt facili⁹ ꝑsuadēdū malū remouit: ⁊ bonuꝫ in pollicito duplicauit. d

Qui ad suā ꝑsuasionē plenit suffulciēdā. i. vt malū qd intēdebat libere ꝑsuaderet: ⁊ maluꝫ qd mlier timuit negādo remouit ⁊ repromissionē addidit: ⁊ vt ei⁹ ꝑsuasio citi⁹ recipet ꝓmissionem duplicauit. Una nēpe cōmestionē suadēs: duo in ꝑmio ꝓposuit: silitudinē dei: sciamq3 bōi ⁊ mali spōdēs. Ubi trib⁹ modis hoīem tēptauit. s. gula in ꝑsuasiōe cibi cū dixit: In q̄cūq3 die comederitis. Inani gl'ia in ꝓmissiōe deitatꝭ cū dixit: Eritꝭ sic̄ dij. Auaricia in ꝓmissiōe sciē. cū dixit: Sciētes bonū ⁊ malū. Gula ē īmoderata cibi auiditas. Uana gl'ia amor ꝓꝑe excellentie. Auaricia īmoderata hn̄di cupiditas: q̄ nō est tm̄ pecunie sꝫ etiaꝫ altitudinis ⁊ sciē cum supra modum sublimitas ambit.

Ex hō tribus modis tēptat⁹ est: gula: vana gl'ia: auaricia.

De duplici tēptatiōis specie. e

Porro sciēdum ē duas eē spēs tēptatiōis: interiorē. s. ⁊ exteriorē. Exterior tēptatio est q̄n nob extrisec⁹ malū visibilit suggerit v̈bo vl' sig̃ aliq̄ vt ille cui fit ad ꝯsensū pcti decliet: ⁊ tal' tēptatio tm̄ fit ab aduersario. Interior v̈o tēptatio ē: q̄n īuisibilit malū nob intrisecus suggerit: ⁊

Que sit exterior tēptatio ⁊ a quo fiat.

Que sit tēptatio interior ⁊ a quo fiat.

hec tẽptatio aliqñ fit ab hoste: aliqñ a carne. Nã ꝛ diabolus inuisibilit̃ mala suggerit: ꝛ ex carnis corruptiõe sboꝛit̃ motus illicitus ꝛ titillatio praua. Jdcꝫ tẽptatio q̃ ex carne nõ est fit sine pctõ: q̃ aũt ẽ ab hoste: nisi ei ꝯsentiat̃ nõ hꝫ pctm̃: sꝫ ẽ materia exercẽde virtutis. Tẽptatio autẽ carnis interioꝛ difficili⁹ vincit̃: qꝛ ĩterius oppugnãs de nr̃o ꝯ nos roboꝛat̃. Hõ g̃ qui sola exterioꝛi tẽptatiõe pulsatus cecidit: tãto grauius plectẽdus erat: q̃to leuioꝛi ĩpulsu fuerat ꝓstratus. Et tñ qꝛ aliquã lꝫ modicã cadẽdi occasionẽ habuit: idcirco p dei gr̃az iuuari potuit ad veniã: vt q̃ p aliũ ceciderat: p aliũ erigeret̃. Qui g̃ incitatoꝛẽ habuit ad maluꝫ: nõ iniuste repatoꝛẽ habuit ad bonũ. Diabolus ṽo qꝛ sine alicui⁹ tẽptatiõe peccauit: p aliũ vt surgeret iuuari nõ debuit: nec p se potuit. ꝛ iõ irremediabile pctm̃ eius extitit. Pctm̃ ṽo hoĩs sicut p alium habuit initium ita p alium non incongrue habuit remedium.

Quare bõ p alium surgere potuit ꝛ nõ diabolus ꝛ hoĩs pctm̃ remediabile: diaboli vero non.

Quare homo non angelus sit redemptus. f

Preterea ãgelica natura qm̃ nõ tota pierat: sꝫ ex pte pstiterat nõ ẽ redẽpta: hũana ṽo tota pierat: ꝛ iõ ne penitus pderet̃: ex pte est redẽpta: vt ĩde ruina suppleret̃ angelica. vñ Aug. in Ench. Placuit vniuersitatis creatoꝛi et moderatoꝛi: vt qm̃ nõ tota mlr̃titudo ãgeloꝝ deuꝫ deserẽdo pierat: ea q̃ pierat in ppetua pditiõe remaneret. q̃ ãt cũ deo illa desererẽte pstiterat: de sua certissime cognita sp̃ felicitate gauderet. At ṽo creatura rõnalis q̃ in hoĩbus erat: quoniã pctĩs atcꝫ supplicijs tota pierat ex pte poterat repari: vñ angelice societati suppleret̃ qđ ruina illa minuerat: hꝫ eñ ꝓmissum est sanctis q͛ erunt equales angelis dei.

Aug. in ench. c. xix. ꝛ. xxij.

Matth. xxij.

Q͛ non soli viro preceptum fuit datum. g

Jllđ etiã notãduꝫ est q͛ nõ soli viro p̃ceptũ videt̃ ee datũ cũ ĩpa mulier testat̃ sibi etiã ee mandatũ dicẽs: Precepit nob̃ de⁹ ꝛc̃. Supra tñ legit̃ ante factã mulierẽ deũ dixisse viro: De ligno scie boni ꝛ mali ne comedat̃. Nõ dixit: ne comedat̃. Forte qꝛ facturus erat mulierẽ de viro: sic p̃cepit: vt p viꝝ ad mulierẽ puenirẽt mandatũ: qꝛ mulier q̃ sbiecta viro fuit nõ nisi mediãte viro diuinũ debuit accipe p̃ceptũ. vñ apl̃s: Si quid discere mulieres voluerint domi viros suos interrogẽt. Si q̃rit̃ quõ loqui potuerũt vl̃ loq̃nteꝫ intelligere q̃ nõ didicerãt inter loquẽtes crescẽdo vl̃ magisterio: Dicimus qꝛ deus eos tales fecerat qui possent loqui: ꝛ discere ab alijs si essent.

Gen. iij.

Aug. sup gen.

j. Cor. xiiij.

Quõ loq̃ potuerũt ꝛ loq̃ntẽ intelligere.

Jsta ẽ distinctio. xxj. huius scđi libri: in q̃ mgr̃ postq̃ egit de ptinẽtibus ad p̃mã hominis institutionẽ: agit de ptinẽtibus ad eius casũ ꝛ destitutionẽ. Et tria facit. Primo oñdit quõ ꝯtingit p̃mos parentes p̃uaricari. Scđo subdit q̃re decuit pctm̃ eoꝝ remediari. Tertio aũt subiũgit q͛ p̃ceptũ dei p viꝝ ad mulierẽ debuit deriuari. Primũ facit a p̃ncipio distinctiõis vscꝫ ibi: Et tñ qꝛ aliquã. Scđm vscꝫ ibi: Jllud etiam. Tertium vscꝫ ad finẽ distinctiõis. Et tm̃ in generali. Jn spãli sñia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibus q̃ꝝ p̃ma ẽ hec: Hõ in padiso a diabolo tẽptatus ẽ diuinũ p̃ceptũ p̃uaricatus. Hãc ꝓpositionẽ magr̃ ꝓbãs dicit q͛ diabolus vidẽs q͛ hõ p silr̃itudinẽ obediẽtie posset ad gloriã ascẽdere celestẽ a q̃ ĩpe p supbiã corruerat iõ inuidens homini eũ temptauit: ꝛ vires suas q̃dãmõ in eo expiens: sꝫ in debilioꝛe pte sexus. s. in muliere quã p temptationẽ aggressus ẽ. Vñ volẽs dolo supplãtare q̃ virtute ꝛ violẽtia supare neq̃bat mulieri apparuit nõ q̃dẽ in sua specie ꝓpa ne cog̃sceret̃ apte: sꝫ necꝫ etiã in quacũcꝫ alia specie pmissus fuit apparere: sꝫ tm̃ in illa in q̃ eius fraus de facili posset comp̃hẽdi. s. in specie serpẽtis p queꝫ diabolus q̃si p q̃ddã instr̃m locutus ẽ: nec serpẽs verba intelligebat: sꝫ mouebat̃ a diabolo: sicut asina Balaam ab angelo bono: quẽ serpentẽ mulier vidẽs loquẽtẽ: credidit ĩpm loquẽdi officiũ a deo recepisse. Et subdit q͛ tẽptatio hoc oꝛdine facta ẽ ꝛ mõ q͛ diabolus interrogatiue loq̃bat̃ dicẽs: Quare p̃cepit de⁹ ne de hoc ligno comederetis: vt ex r̃ñsione eius disceret q̃liter in tẽptatiõe ꝓcedere deberet. Vñ cuꝫ mulier stati dubitatiue r̃ñdit dicẽs: Ne forte morte moꝛiamur: ĩpe negatiuã addidit: citius metũ moꝛtis excludẽdo ꝛ dixit: Neq̃q̃ moꝛiemini: ꝛ ad mulieris maioꝛẽ deceptionẽ p̃miũ ꝓmittẽs ei illa q̃ hõ naturaliter appetit. s. p̃mo vitationem ignoꝛãtie dicẽs: Apient̃ oculi vr̃i. Scđo excellentiã dignitatis addens: Et eritis sicut dij. ꝛ pspicacitatẽ scie ꝯcludẽs: Sciẽtes bonũ ꝛ malũ. Temptauit q̃dem p̃mo ĩpaꝫ de gula loquẽs de cibo. Scđo de vana gl̃ia in ꝓmissione dignitatis. Tertio de auaricia in scie ꝓmissione. Jn hac eñ triplici ꝓmissiõe triplici genere pctĩ diabolus p̃mum hominem temptauit. Subdit aũt duas esse species temptationis: q̃ꝝ vna est exterioꝛ: ꝛ fit cũ malũ ab extra visibili signo vel verbo suggerit̃. Alia quidem ẽ interioꝛ q̃ inuisibiliter pficit̃ ab aduersario. ꝛ ẽ duplex. Quia eñ qñcꝫ fit ab hoste tm̃: ꝛ sic ẽ sine peccato. aliquando a carne que non fit sine pctõ. Et qꝛ tẽptatio interioꝛ difficilioꝛ est q̃ exterioꝛ: ꝛ homo sola temptatiõe exterioꝛi pulsatus cecidit: ideo tanto grauius plectendus

erat: quanto leuiori pulsu fuerat prostratus. Secūda ꝓpositio est hec: Conueniens quidē fuit hominē post lapsum p aliquē redēptorē reformari ⁊ nō angelum. Hanc em̄ ꝓpositionē mgr̄ ꝓbans asserit rōnes q̄re pctm̄ hominū fuit remediabile: ⁊ nō peccatum angelorum. Prima em̄ est: q2 licet hō modicam habuit occasionem ad peccatū: tn̄ quia p aliū seductus cecidit: p aliū reparari debuit. Diabolus vero quia nullo suadente peccauit pctm̄ ei9 irremediabile extitit. Alia ratio est: quia nō tota angelica natura p̄uaricata fuit vt periret. humana aūt tota perierat: ideo humana natura magis erat reparāda. Imo etiā p humane nature reparationem angelorum ruina erat reparanda ⁊ restauranda. Tertia propositio est hec: Congrue sunt diuina precepta p viruz ad primam mulierē deriuata. Hanc propositionez magister probans dicit hic esse notandum: ꝙ nō soli viro datum fuit p̄ceptum de abstinentia ligni vetiti. Quod patet ex hoc: quia mulier respōdēs dyabolo dixit. Precepit nobis deus ⁊c. nō obstante ꝙ etiam ante mulieris formationem dn̄s viro p̄ceptū dederit: qd̄ p eum ad mulierē debuit deferri. q2 viro subiecta debuit nō imediate a deo: sed p mediuz viri preceptum diuinū recipere. Sicut dicit apl's .j. Cor. x. Si q̄d discere voluerint mulieres domi viros suos interrogent. Et subdit quō vir potuit loqui et quō mulier virū loquentem intelligere potuit. Et dicit ꝙ r̄nderi potest ꝙ tales fuerūt a deo facti: quia poterant loqui. Et tm̄ in speciali de sententia huius distinctionis.

DI. XXII De hoīs transgressione.

De origine illius peccati. a

Hic videt̄ diligēter inuestigandū esse que fuerit origo ⁊ radix illi9 peccati. b Quidam putāt quādam elationem in animo hominis p̄cessisse: ex qua diaboli suggestioni cōsensit. Qd̄ videt̄ Aug. innuere sup Gen̄: ita inquiēs. Nō est putādū ꝙ hō deijceret̄ nisi p̄cessisset in eo q̄dā elatio cōprimēda: vt p humilitatē pcti sciret q̄m falso de se p̄sumpserit: ⁊ ꝙ nō bn̄ se hz natura si a faciēte recesserit. Itē i eodē Quō v̄ba tēptatoris crederet m̄lier deuz se a re bona ⁊ vtili ꝓhibuisse: nisi inesset ei9 mēti amor ille ꝓpe ptātis: ⁊ de se supba p̄sumptio: q̄ p tēptationē fuerat ꝯuincēda aut perimēda. Deniq3 nō ꝯtēta suasione serpēti aspexit lignū bonū esu: decorū aspectu: nec credēs se inde posse mori: forte putauit deū alicui9 causa significationis illa dixisse iō mādu caūit: ⁊ dedit viro suo fortassis cū aliq̄ suasione quā scptura itelligēdā reliq̄t. V'l forte n̄ fuit suaderi necesse cū eā mortuā esse illo cibo nō videret vir. Sic̄ g̊ nō ē pmissus diabol9 tēptare feminā nisi p serpētē: ita nec vir̄ nisi p feminā: vt sic̄ p̄ceptū dei p vir̄ venit ad mulierē: ita diaboli tēptatio p m̄lierē trāsiret ad vir̄. In muliere v̄o q̄ rōnalis erat nō est ip̄e locut9 vt in serpēte: s̄ persuasio ei9: q̄uis instinctu adiuuaret iteri9 qd̄ p s̄pētē gerebat exteri9. Ex p̄dictis tēptatōib9 mod9 atq3 ꝓgressus isinuat̄: nec nō etiā qd̄ p̄diximus innui videt̄. s. ꝙ tēptationē p̄cesserat aliqua elatio ⁊ presumptio in mente hominis.

Augustin9 super Gen̄. li. xj. ca. vj.

Opinio q̄rundā q̄ dicūt elationē p̄cessisse in animo hoīs

Augustin9 super Gen̄.

Q2 alit̄ locut9 ē diabol9 i muliere q̄m i serpente.

Obiectio cōtra illos q̄ dicūt elationem p̄cessisse in mente. b

Qd̄ si ita fuit non ḡ alteri9 suggestiōe p̄us peccauit cū auctoritas tradat iō pctm̄ diaboli incurabile eē q2 nō suggestiōe s̄ ꝓpria superbia cecidit hoīs v̄o curabile: q2 nō p se sed p aliū cecidit: ⁊ iō p aliuz resurgere potuit. Quocirca p̄dicta v̄ba Aug. piū ac diligentē lectorē efflagitāt q̄ sic intelligere sane q̄mus Nō deijceret̄ hō in actū illi9 peccati: vt. s. lignū vetitū ederet: ⁊ in has miserias p tēptationē diaboli: nisi elatio cōprimēda p̄cessisset: nō vtiq3 tēptatiōez s̄ op9 peccati. Talis em̄ fuit ordinis p̄cessus. Diabolus tēptādo dixit. Si comederitis eritis sicut dij sciētes bonum ⁊ malū: quo audito statim mēti mulieris surrepsit elatio q̄dā ⁊ amor ꝓprie ptātis ex quo placuit ei facere qd̄ diabolus suadebat ⁊ vtiq3 fecit. Suggestiōe igitur peccauit: q2 tēptatio precessit: ex qua in mēte ei9 orta est elatio quam pctm̄ operis secutū est ⁊ pena peccati.

Quō itelligēda sint illa verba hic diffinit.

Uide tēptationis ordinem.

Que fuit elatio mulieris. c

Et talis quidē elatio in mēte mulieris fuit p certo qua credidit ⁊ voluit habere similitudinē dei cū eq̄litate quadā putās esse verū qd̄ diabolus dicebat. Et ideo specialiter mulierē cōmemorat. Aug. inq̄ens: Quō crederet mulier diabolo nisi eēt in mēte eius supba presumptio. Et qd̄ ibi sequit̄. s. q̄ p tēptatōez fuerat cōuincenda vel pimēda: ad mulierē referendū est: vt intelligat̄ q̄ mulier: nō elatio fuerat p tēptationē ⁊c.

Que fuit elatio viri an crediderit ⁊ voluerit qd̄ mulier. d

Solet queri vtrū illa talis elatio ⁊ amor ꝓprie potestatis in viro fuerit sicut in muliere? Ad quod dicimus: q2 Adam nō fuit seductus eo modo quo mulier. Nō enim putauit esse verum quod diabol9 suggerebat. In eo tn̄ fuisse seductum credi potest ꝙ cōmissum veniale putauerit quod peremptoriū erat. Sed

Q2 adā nō fuit seductus sic̄ m̄lier. s. vt crederet verū qd̄ diabol9 suadebat ⁊ tn̄ in aliq̄ fuit seduct9. s. vt veniale putaret pctm̄.

nec p̄or seduct⁹ fuit: nec in eo in q̄ mulier vt crederet deū illō lignū iō tāgere p̄hibuisse: q̄m si tāgerēt fierēt sic dij. Uerūtñ p̄uaricator fuit adā vt testat̄ ap̄ls. Potat enī aliq̄ elatio mētis ei⁹ inesse illico post tēptationē: ex q̄ voluit lignū vetitū expiri: cū mulierē non videret mortuā esca illa pcepta. vñ Aug. sup Gen̄. Cū ap̄ls adā p̄uaricatorē fuisse oñdit dicens: In silitudinē p̄uaricatiōis ade: seductū tñ negat vbi ait: Adā nō est seductus s3 mulier. vñ ꝛ iterrogatus non ait: mulier seduxit me s3 dedit mihi ꝛ comedi. Mlier vo dixit: Serpēs seduxit me. Hāc aūt seductionē ꝓpe vocauit ap̄ls p quā id qd̄ suadebat̄ cū falsum eēt ver̄ putatū est. s. ꝙ deus lignū illud iō tāgere ꝓhibuerit: q2 sciebat eos si tetigissent sicut deos futuros: tāq̄ eis diuinitatē inuideret: q̄ eos hoīes fecerat. S3 ꝛ si vir̄ ꝓpt̄ aliquā mētis elationē que deū latere nō poterat: solicitauit aliq̄ expiendi cupiditas: cū mulierē videret accepta illa esca nō esse mortuam: nec tñ eum arbitror si iam spūali mente p̄ditus erat nullo mō credidisse qd̄ diabolus suggerebat.

Rom. v.

Autoritate cōfirmat qd̄ dixerat. Rom. v. j. Timoth. ij.

Qr ap̄ls ꝓpe vocauerit seductionē3 qua mulier seducta est nō vir.

Quis pl⁹ peccauit adā vl' eua e

Ex quo manifeste aīaduerti pōt: q̄s eor̄ pl⁹ peccauerit adā. s. vl' eua. Pl⁹ enī videt̄ peccasse mulier q̄ voluit vsurpare diuinitatis eq̄litatē ꝛ nimia p̄sumptiōe elata credidit ita eē futur̄. Adā vo nec illō credidit ꝛ de pnīa ꝛ dei miscd̄ia cogitauit: dū vxori morē gerēs ei⁹ psuasiōi ꝯsensit: nolēs eā ꝯtristari ꝛ a se alienatā relinq̄re ne periret: arbitrās illud esse veniale nō mortale delictum. Vñ Aug⁹. Ap̄ls ait: Adā nō est seductus. Qd̄ vtiq̄ ita accipi pōt vt intelligat̄ nō esse seductus prior. s. vl' in eo in quo mulier vt. s. crederet illud esse veru3: Eritis sicut dij: s3 putauit vtrūq̄ posse fieri: vt ꝛ vxori morē gereret: ꝛ per pniā3 veniā haberet. Minus ḡ peccauit qui de pnīa ꝛ dei miscd̄ia cogitauit. Postq̄ em̄ mulier seducta māducauit eiq̄ dedit vt sil' ederēt: noluit eā ꝯtristari quam credebat sine suo solatio ꝯtabescere: ꝛ a se alienatā oīno interire. Nō q̄dē carnali vict⁹ ꝯcupiscētia quā nōdū senserat: s3 amicabili q̄dā beniuolentia q̄ plerūq̄ fit vt offendat̄ deus: ne offendat̄ amicus: qd̄ eū facere nō debuisse diuīe snīe iust⁹ exitus indicauit. Ergo alio q̄da3 mō ip̄e etiā deceptus ē. Inexptus em̄ diuīe seueritatis in eo falli potuit: vt venialē crederet eē cōmissu3: s3 dolo illo serpētino q̄ mulier seducta ē nullo mō arbitror illū potuisse seduci. Ex his dat̄ intelligi ꝙ mulier plus peccauerit in qua maioris tumoris p̄sumptio fuit: que etiā in se ꝛ in ꝓximū ꝛ in deū peccauit: vir aūt tm̄ in se ꝛ in deu3. Inde etiā colligit̄ ꝙ mlier plus peccauerit q2 grauius punita est: cui dictum fuit In dolore paries filios ꝛc̄.

Aug. sup geñ. j. Timoth. ij

In quo ada[m] deceptus e[st?]

Ex pena eti[ā] pl⁹ peccasse [p̄?]bat̄ mulier.

Quod p̄dicte sententie aduersari videtur. f

Sed huic videt̄ ꝯtrariū qd̄ Aug. sup Gen̄. de viro ꝛ muliere pctm̄ suū excusantib⁹ ait Dixit adā mulier quā dedisti mihi dedit mihi de ligno ꝛ comedi: nō dic̄ peccaui. Supbia enī h3 ꝯfusionis deformitatē: nō ꝯfessionis humilitatē. Nec etiā mulier ꝯfitet̄ pctm̄ s3 refert in alter̄ dicēs Serpēs decepit me ꝛ comedi: in ipari sexu s3 pari fastu. Ecce h dic̄ Aug. q2 parē fastū habuit mulier cu3 viro. Parit̄ ḡ supbierunt ꝛ parit̄ peccauerūt. S3 hoc ita determinari pōt vt dicamus parē vtriusq̄ fuisse fastu3 in excusatiōe pcti: ꝛ etiā in esu ligni vetiti: s3 disparē: ꝛ in muliere multo maiorē in eo ꝙ credidit ꝛ voluit eē sic de⁹: qd̄ nō vir. Veruntñ ꝛ de viro legit̄ ꝙ voluit esse sic de⁹. Dic̄ em̄ Aug. sup illū locū psal. Que nō rapui tūc exoluebā. Rapuit adā ꝛ eua p̄sumētes vt diabol⁹ de diuinitate: rape voluerūt diuinitatē: ꝛ pdiderūt felicitatē. Item sup illū locū: De⁹ q̄s sil'is tibi. Qui p se vult esse vt de⁹ puerse vult esse sil'is deo: vt diabolus q̄ noluit sb eo esse: ꝛ hō q̄ vt seruus noluit teneri pcepto: s3 voluit vt nullo sibi dn̄ante esset q̄si deus. Itē sup illū ep̄le locū: Nō rapinā arbitratus ē se esse eq̄lē deo: q2 nō vsurpauit quod suum non esset vt diabolus ꝛ p̄mus homo.

Aug. sup Gen̄. li. xj. ca. [?]

Determinatio p̄[dicte] auctori[tatis?]

De viro etiā legit̄ ꝙ voluit eē sicut deus. Psal. lxviij

Ps. lxxxij

Phil. ij.

Quorundā snīa ꝙ Adam ambierit esse vt deus: sed nō crediderit possibile. g

Ideo quibusdaz videtur q etiã adam ambierit esse sicut de⁹ nõ tñ crediderit id fieri posse: et iõ falsum esse qd diabolus promittebat cognouit. Et licet diuinitatis equalitatem cõcupierit: nõ tamẽ adeo exarsit: nec tanta ẽ affectus ambitiõe sicut mulier que illud fieri posse putauit: et iõ magis illud ambiẽdo supbiuit. Virũ aũt aliqua forte ambitionis subreptio mouit: sed non ita vt illud verũ vel possibile fore putaret. Alijs aũt videtur ideo dictum esse q Adam illud voluerit: q2 mulier de eo sumpta illd voluit: sicut inquiunt: Peccatũ dicitur per vnũ hominẽ intrasse in mũdũ: id ẽ in humanã naturã: cũ tamen mulier ante virũ peccauerit: quia per mulierẽ intrauerit d viro factam. Vel potius ideo per hominem dicitur intrasse: quia etiaz peccante muliere si vir nõ peccasset: humanum genus minime peccatis corruptum periret. Minus ergo peccauit vir q mulier.

Aliorum sñia q ppter Euam d viro sumptã id dictum putant.

Rom. v.

Per similitudinẽ ostendit.

Rom. v.

Obiectio cõtra id qd dictũ est virum minus peccasse. h

His autẽ opponi solet hoc modo: Trib⁹ modis (vt Isidorus ait) peccatũ geritur. s. ignorantia: infirmitate industria. Et grauius est infirmitate peccare q ignorãtia: grauiusq industria q infirmitate. Eua autem videtur ex ignorantia peccasse: quia seducta fuit. Adam vero ex industria: q2 non fuit seductus vt apostolus ait. Ad quod dicim⁹ quia licet Eua in hoc per ignorantiã deliquerit q putauit verum esse quod diabolus suadebat: nõ tamẽ in hoc quin nouerit illud dei esse mandatum et peccatũ esse cõtra agere. Et ideo excusari a peccato p ignorantiam non potuit.

Isi. de sũmo bono lib. vj.

Rñsio q distinguit ignorãtia eue i q s. ignoranter peccauerit et in q non.

Qr ignorantia alia excusat: alia non. i

Est enim ignorantia que excusat peccantem: et est ignorantia talis que nõ excusat. Est autem ignorantia vincibilis: et ignorantia inuincibilis. Excusatio omnis tollitur: vbi mãdatum non ignoratur.

De triplici ignorantia que excusat et que non. k

Est autẽ ignorantia triplex: et eorum. s. qui scire nolũt cũ possint que non excusat: q2 et ipsa peccatum ẽ Et eorum qui volunt sed nõ possunt que excusat: et est pena peccati non peccatũ. Et eorum qui quasi simpliciter nesciunt nõ renuentes vel pponẽtes scire: que neminez plene excusat: sed sic fortasse vt minus puniatur. Unde Aug. ad valentinũ. Eis aufertur excusatio qui mandata dei nouerũt quã solẽt habere homines de ignorantia. Et lz grauius sit peccare sciẽter q nesciẽter: nõ ideo tamen cfugiẽdũ est ad ignorãtie tenebras: vt in eis quisq excusationez requirat. Aliud est eñ nescisse: aliud scire noluisse: quia in eis qui intelligere noluerunt ipsa ignorantia peccatũ est: in eis vero qui nõ potuerunt: pena peccati. Ignorantia vero q nõ est eorum qui scire nolunt: sed qui tanq simpliciter nesciunt: nullum sic excusat vt eterno igne nõ ardeat: sz fortasse vt minus ardeat. Non igitur mulier excusationem habuit de ignorantia: cum et mandatum nouerit: et peccatũ esse secus agere non ignorauerit.

Augu. de grã et lib. arbitrio

Ubi nõ fit excusatio.

Unde pcesserit consensus illius peccati cum natura hominis essz incorrupta. l

Solet etiaz queri cũ sine vicio esset natura hoĩs: vnde consensus mali pcesserit? Ad quod responderi potest: quia ex libero arbitrio ppriє voluntatis fuit. In ipso eñ et in alio causa extitit vt fieret deterior. In alio quia in diabolo qui suasit. In ipso: quia voluntate liberi arbitrij cõsensit: et cum liberum arbitriũ sit bonum: ex re vtiq bona malus ille cõsensus puenit: et ita ex bono malũ manauit. De hoc autem in sequenti plenius tractabimus cũ origo mali et in qua re coalescat inuestigabitur.

An volũtas precesserit illud peccatum. m

Si vero queritur vtrũ voluntas illud peccatũ precesserit? Dicimus quia peccatũ illud et in voluntate et in actu constitit: et voluntas actum pcessit sed ipsam voluntatem alia hominis voluntas mala nõ precessit: atq ex diaboli persuasione et hominis arbitrio illa voluntas mala prodijt: qua iusticiam deseruit et iniquitatem inchoauit: et ipsa voluntas iniquitas fuit.

Ista e distinctio. xxij. hui9 scdi libri: in q magr postq egit de temptatioe ex pte temptantis: agit de eade ex pte temptati. Et tria facit Na pmo inqrit qd qlibet eox peccado appetierit. Scdo qs eox grauius peccauerit vir aut mulier. Tertio vn ɔsensus quo peccauerut pcesserit. Primu facit a pncipio distinctionis vsq ibi: Ex q manifeste. Scdm ab inde vsq ibi: Solet etia qri. Tertiu vsq ad fine distinctiois. Et tm in generali. In spali aut snia magri stat in tribus ppositionibus q rum pma e hec: Non ada s3 eua in tanta elatioe fuit seducta: vt p esum ligni vetiti se silem fieri deo estimauit. Hanc mgr pbans dicit q radix z origo pmi peccati pmox parentum fuit q in animis eox pcessit qdam psumptionis elatio ex q diaboli suggestione ɔsenserunt pmo mulier: postea vir. Cotra qd dictum obijciens dicit q cum ipo dicto sequitur hominem no alterius suggestione sed ppa supbia peccasse vt angelus. z p ɔns vt angelus corruisse: cuius tn ɔrium dicebat i pcedeti distinctione. Ad qd rndet dicendo q cum dicebat elationem quandam in pcto pmox parentum pcessisse no ita intelligebat q illa elatio pcesserit suggestionem: sed vt opus pcti. Na3 in illo pcto iste fuit pcessus z ordo q pmo pcessit diaboli temptatio ex qua secuta e immediate hois elatio quam secutum e pctm opis: et vlterius pena pcti. Et subdit q talis elatio fuit aliter in muliere q in viro: qz mulier credidit se posse habere dei silitudinem putans vex esse qd diabolus suadebat. vir autem non credebat nec putauit vex esse qd diabolus suadebat aliq tn elatio in mete eius p temptationem extitit. vnde vir aliter fuit seductus q mulier quod diuersis sanctox autoritatibus magr confirmat. Secuda ppositio e hec: Grauius eua q adam peccauit transgrediendo diuinum pceptum in padiso. Hanc magr pbat tripliciter. Primo ex hoc q mulier verum esse credebat quod diabolus ei dixit quod non fecit vir: vt pt3 ex pdictis. Secundo ex hoc q mulier elata nimis psumebat se posse fieri equalem deo quod no fecit vir: s3 de penitentia z misericordia dei cogitans deceptus fuit in hoc q estimabat pctm esse veniale qd mortale fuit. Tertio ex hoc q mlier peccauit in deum: in se z in pximu. vir aut solu in deu z in scipm Sed contra illud obijcit triplr. Primo autoritate Aug. dicetis q vtriusq erat par fastus z p ɔns eqliter peccauerut. Ad qd rndens dicit q l3 vtriusq erat par fastus in excusatione peccati: qz vir excusauit se p mulierem: z mulier p serpentem. In muliere tamen multo maior fastus erat: quo ad tria pdicta. Secundo obijcit autoritate beati Aug. dicetis q etiam vir voluit esse equalis deo. Ad qd rndens dicit q hoc aliqui opinati fuerunt qui tn cum hoc posuerunt q vir no tanta ambitione ad hoc exarsit sicut mulier. Tertio obijcit ɔ idem assumes q tribus modis pctm comittit. s. ex ignorātia: ex ifirmitate: z ex industria. z grauius e pctm qd comittit ex infirmitate q qd comittit ex ignorātia. z grauius qd comittit ex industria q qd comittit ex infirmitate. Cu ergo mulier videat peccasse ex ignorantia: qz seducta fuit. Adam vo ex industria: qz non fuerat seductus fm aplm: ergo videt vir grauius peccasse muliere. Et rndes magr dicit: q l3 mulier quo ad hoc ex ignorantia peccauit q p diabolu3 seducta credidit esse vex qd ipe suadebat: no tn q ad hoc q mandatu dei no nouerit: cuius oppositu3 diabolus sibi suasit. z ideo p ignorantiam excusari no pot: cu ibi ignorātia tollat vbi madatu no ignorat z pctm esse ɔ ipm mandatum agere no dubitat Postea subdit distinctionem ignorantie dicens: q ignorantia alia e vincibilis: z e eox que nolunt homines scire tamen possunt z tenent: z illa non excusat a pcto: s3 potius pctm aggrauat. Alia e inuincibilis: z est eox que homines volunt scire z no pnt: z illa excusat z non est peccatum: sed pena peccati. Et ista confirmat autoritate Augustini. Tertia ppositio e hec: Malus consensus hominis natura bonam habentis pcessit ex ppo libero arbitrio et suggestione diaboli suadentis. Hanc mgr pbans querit: Cu natura hominis esset sine vitio: vnde pcessit ɔsensus malus. Et rndens dicit q pcessit ex libero arbitrio voluntatis: vnde ex hoc q homo fiebat deterior hoc fuit a diabolo qui suasit z a voluntate qua homo suadenti consensum dedit: quia liberum arbitrium licet de se fuit bonu3 de ipo tame potuit pcedere ɔsensus malus. Querit etiam vtx voluntas illud peccatum pcesserit. Et respodet q volitiuam potest dicere potentiam anime. s. potentiam vltimam: z fm hoc voluntas peccatum pcessit vel etiam malum actum voluntatis possumus vocare voluntatem: z fm hoc voluntas pctm non pcessit: qz ante pma mala voluntate pmi hois alia mala voluntas hominis no fuit: s3 pma mala hois voluntas ex diaboli psuasione: z ex hois libero arbitrio pdijt. Et tm in spali.

Quare deus permiserit hominem temptari sciens eum esse casurum. a

Preterea queri solet cur deus hoie3 temptari pmiserit que decipiedu fore psciebat. S3 no esset laudabile homini si ideo bn viuere posset: qz nemo male viuere suaderet: cu in natura posse z in ptāte haberet velle no ɔsentire suadeti deo iuuāte: z e glriosius no ɔsentire q teptari non posse. Mouent etiā qdā dicetes: Cur creauit deus qs futuros malos psciebat: qz puidit quid boni de malis eox eet facturus. Sic em eos fecit vt relinqueret eis vn aliquid facerēt: z si culpabiliter aliquid facerēt: illu de se laudabiliter opantē inuenirēt. A se hnt volūtatē malā ab illo naturā bonā z iustā penā. Frustra ergo dicit: no deberet deus creare qs psciebat malos futuros: sciebat em bonis pfuturos z iuste p mala voluntate puniedos. Adđut etiā talē hoiem debere facere qui nollet omnino peccare. Concedimus quidem meliorem naturam esse que omnino peccare nollet. Concedant z ipi non esse malā que talis facta est vt posset non peccare si vellet: z iuste punitam que voluntate non necessitate peccauit. Cum ergo hec bona sit: illa melior cur no vtrāq faceret vt vberi

Di. XXIII. De dei permissione in actu temptandi. Aug. sup gen.

Secunda questio. Quare deus creauit quos presciebat malos futuros.

Tertia questio.

Quarta q̄stio. ūs laudaret̄ de vtraq3. Illa em̄ d̄ sctīs angelis: hec de hominibus est. Itē inquiūt Si de⁹ vellet: et illi boni essent. Et h̄ quidem cōcedim⁹: sed melius voluit: vt q̄d vellēt essent: Et boni q̄dē nō infructuose

Quinta q̄stio. mali vo nō impune essent. Item inquiūt Posset de⁹ volūtatē eo℞ vtere in bonuʒ

Rom. xj. q̄r omp̄s est: posset reuera: cur non fecit? Quia noluit. Cur noluit? Ipe nouit Nō debemus plus sapere q̄ᵹ oportet.

Hic qualis ſm aīam ⁊ agit d̄ sciā hominis ante peccatum. b

Et quidē scd3 animā rōnalis fuit hō habēs discretionē boni ⁊ mali. Sciam q̄ᵹ re℞ creata℞ ⁊ cognitionē vitatis: q̄ p̄mc pfectiōi cōgruebat: mo℞ cōditus nō incōgrue accepisse putatur: ⁊ ad illā nō studio vel disciplina aliq̄ p īterualla tp̄is pfecisse: ſ ab exordio sue cōditionis diuinitus illā pcepisse.

Q triplicem habuit homo añ lapsum cognitionē. s. re℞ pter se facta℞ ⁊ creatoris ⁊ sui. c

Fuitq3 homo primus ante lapsum triplici cognitiōe preditus re℞. s. ppt̄ se facta℞: ⁊ creatoris ⁊ sui

De cognitione rerū creata℞. Rerū quippe cognitionē hominem accepisse pspicuū est: cū nō ip̄e creator vel angelus aliquis: ſ homo omnibus animantibus nomina imposuerit: vt ostenderet̄ q̄ singulo℞ noticiā homo ipse habuerit. Que em̄ pter illū creata erant: ⁊ ab illo regenda et disponēda erant: ho℞ omniū deus illi ⁊ scientiam tribuit et puidentiā

j. Cor. ix. atq3 curā reliquit. Quia vt ait apostol⁹. Nō est cura deo d̄ bobus. Quo℞ aliorū q̄ᵹ aīaliū de⁹ homini curā reliquit ⁊ puidentiā: vt dn̄ationi eius subijcerentur et rōne illi⁹ gubernarent̄. vt sciret illis necessaria puidere a quib⁹ emolimentū debebat recipe. Hanc autem scientiam homo peccādo nō pdidit sic̄ nec illā q̄ carnis necessaria puiderent̄. Et idcirco i scriptura hō de hm̄oī nō erudit̄: ſ de sciā aīe quam peccando amisit.

De cognitione creatoris. d

Cognitionē quoq3 creatoris p̄mus homo habuisse creditur. Cognouit em̄ a q̄ creatus fuerat: non eo mō cognoscēdi q̄ ex auditu solo percipit̄ quo mō a credentibus absens q̄rit̄: ſ q̄dā interiori aspiratōe q̄ dei p̄ntiā ɔtēplabat̄: nō tn̄ ita excellent̄ sicut post hāc vitā sancti visuri sunt: neq3 ita in enigmate q̄liter in hac vita videmus.

De cognitione sui. e

Porro sui cognitionem idez homo talem accepisse videtur vt ⁊ q̄d deberet supiori: ⁊ quid equali ⁊ inferiori nō ignoraret. Conditionem q̄ᵹ suā ⁊ ordinē. s. qualis factus esset ⁊ qualit̄ incedere deberet: q̄d agere: quid cauere itellexit. Si ho℞ noticiam non habuiss3: non esset reus preuaricationis: neq3 seip̄m cognouisset.

Utrū homo prescius fuerit eorū que sibi futura erant. f

Si autē queritur vtrum homo scientiaz habuerit eo℞ que circa eum futura erant. i. si ruinam suā p̄sciuerit: ⁊ silr̄ p̄scierit bona que habiturus fuisset si in obedientia perstitisset? Respōderi pōt q̄ ei magis facienda indicta sunt q̄ᵹ futura reuelata. Accepit enim scientiaz ⁊ preceptum eoru3 que facienda fuerant: ſ non habuit prescientiam eorum que futura erāt. Nō fuit q̄ hō prescius sui casus sicut ⁊ de angelo diximus. Q̄d aug. super Geñ. asserit ratione vtens quam supra posuimus Hec de sciā hoīs q̄tū ad primum statum ptinet: dixisse sufficiat.

Rn̄sio q̄re d'r nō h̄re futurorum prescīam

Aug. li. x. ca. xxiij.

Ista ē distictio. xxiij. hui⁹ secūdi libri: In qua magister postq̄ᵹ egit de tēptatione primorum parentum ex parte tēptati ⁊ tēptatoris agit consequēter de eadem ex parte dei permittentis. Et tria facit: Nam primo inq̄rit quare deus hominē temptari pmisit. Secundo de scientia qua hō illustratus fuit. Tertio an etiā statum futurum p̄sciuit. Primum facit a principio distinctionis vsq3 ibi: Et q̄dē ſm aīam. Secūdu3 abinde vsq3 ibi: Si vo queritur. Tertiū ab inde vsq3 ad finē distinctiōis. In spāli sententia magistri stat in trib⁹ ppositionibus quarum prima est hec: Deus hominem quē presciuit decipiendum ad laudabilius bonum temptari permisit. Hanc magister insinuans querit q̄nq3 questiones. Prima est. Cur deus hominem temptari permisit quem decipiendum presciuit. Et respondens ad hoc dicit q̄ ad ostendendum humane nature dignitatem: quia dignior est conditio posse temptari ⁊ non consentire: q̄ᵹ nec posse temptari nec posse consentire. Secunda questio est: Cur deus illos homines creauit: quos futuros malos preuidit. Ad quod respondet dicendo q̄ propter bonum quod inde venturum nouit. Tertia questio est hec. Cur deus non fecit hominem impeccabilē. Et respondens dicit q̄ ideo: q̄ melius esset vtrāq3 naturā esse. s. eam que non peccare posset: sicut in san-

ctis angelis ꝑ grāз in gloria ꝯfirmatis: ⁊ eā q̄ peccare ⁊ nō peccare posset si vellet: q̄lis fuit in hoībus ꝙ vnius modi solū. Quarta q̄stio ē: Cur deus q̄ sola sua volūtate potuisset eos saluasse a ꝯsensu non saluauit eos. Et r̄ndens dicit ꝙ voluit eos nature sue relinq̄re: vt nec infructuose boni essent: nec īpune mali. Quinta q̄stio ē: Cur deus cū sit omp̄s non ꝯuertit volūtates eoꝝ ad bonū. Et r̄ndet ꝙ noluit cuius nolitiōis causa vlterius nō ē q̄rēda. Scd̄a ꝓpositio ē: Deus moꝝ hoīeз creatū repleuit omni scīa ꝑtinēte ad suū statū. Hāc ꝓpositionē mgr̄ insinuās dicit: ꝙ p̄mus hō nō ꝑ interualla siue ꝑ successionē tp̄is: sз creatus moꝝ scīaз sibi necessariā ⁊ cōpetentē sibi accepit. vn̄ triplici cognitiōe p̄mus parens p̄ditus fuit. Primo cognitione reꝝ ꝓpter se creataꝝ: quaꝝ curaз erat habiturus vn̄ ⁊ eis noīa imposuisse legit̄: ⁊ illā reꝝ cognitionē ꝑ sp̄ēз nō ꝑdidit: sз hanc pctō ꝑpetrato retinuit. Scd̄o dotatus fuit p̄mus hō cognitiōe sui creatoris. s. dei nō q̄dē enigmatica: sз ꝑ quandā interiorē inspirationē: nō tn̄ ita clare sicut in patria: ⁊ illā post pctm̄ retinuit. Tertio fuit illustratus cognitiōe suiip̄ius: sciuit em̄ quid debuit supiori: q̄d aliis: q̄d sibi: ⁊ etiam post pctm̄ illā retinuit. Tertia ꝓpositio ē hec: Hō ante pctm̄ nō p̄sciuit futuꝝ euentū sui status. Hāc magister ꝓbās q̄rit: Utꝝ p̄mus hō habuit sciam eoꝝ que circa ip̄m futura erāt. i. an p̄sciuerit: q̄lia bona habuisset si ꝑstitisset vel etiā ante p̄sciuerit ruinā si lapsurus esset. Et r̄ndens dicit ꝙ p̄mus hō acceperat sciaз eoꝝ q̄ agēda ⁊ dimittēda fuerāt: al's pctm̄ fuisset sibi iniuste imputatū: sз nō fuit sui casus p̄scius: cuius sil'r supradictū est d̄ angelis corruētibus quod confirmat autoritate beati Augustini. Et tn̄ in speciali.

DI. XXIIII

De adiutorio ꝑ qd̄ hō an̄ lapsum stare potuit. s. de libero arbitrio iq̄ tū ad alias potētias cōpat.

De gratia hominis ⁊ de potentia ante casum. a

Nunc diligenter inuestigari optet quam grāз vl' potētiā habuerit hō an̄ casum: ⁊ vtꝝ ꝑ eā potuerit stare vl' nō. Sciendū est ḡ ꝙ hoī in creatiōe (sicut de āgelis diximus) datū ē ꝑ grāз auxiliū ⁊ collata ē potētia ꝑ quā poterat stare. i. non declinare ab eo qd̄ acceꝑat: sз nō poterat ꝓficere intantuз vt ꝑ grāз creatiōis sine alia mereri salutē valeret. Poterat q̄dē ꝑ illud auxilium gr̄e creationis resistere malo: sed nō ꝓficere bonuз. Poterat tn̄ ꝑ illud bn̄ viuere quodāmodo: q2 pot'at viuere sine pctō: sз nō pot'at sine alio gr̄e adiutorio sp̄ūaliter viuere q̄ vitā mereret̄ eternā. vn̄ Aug. in Ench. Si factus est homo rectus vt ⁊ māere in ea rectitudine posset: non sine diuino adiutorio: ⁊ suo fieri ꝑuersus arbitrio vtrūlibet hoꝝ elegisset: dei volūtas fieret vel ab illo vel de illo. Et quia suam maluit facere voluntatem ꝙ̄ dei: de illo facta est voluntas dei. Iteз in eodem: Sic hoīeз p̄us oportebat fieri: vt ⁊ bene posset velle ⁊ male. Nec frustra si bn̄: nec impune si male. Idē q̄з in libro de correctiōe ⁊ gr̄a ait: Si hoc adiutoriū vel angelo vel homini cum p̄mū facti sunt defuisset: qm̄ non talis natura facta erat vt sine diuino auxilio posset manere si vellet nō vtiq̄ sua culpa cecidisset. Defuisset q̄ppe adiutoriuз sine q̄ manere non posset. Idē. Dederat deus hoī bonā voluntatē: in illa q̄ppe eū fecerat rectū: dederat adiutoriū sine q̄ nō posset in ea manere si vellet ⁊ ꝑ qd̄ posset. Ut āt h' vellet: in eius dimisit arbitrio. In eodē. Acceꝑat posse si vellet: sз nō habuit velle q̄ posset. Nā si habuisset: ꝑseuerasset. His testiōniis euident' monstrat' ꝙ hō rectitudinē ⁊ bonā volūtatē in creatione accepit: atq̄ auxiliū quo stare poterat: alioq̄n non sua culpa videret' cecidisse.

Margin: Ꝙ in gr̄a creatus fuit in qua potuit stare: sз nō ꝓficere.

Margin: Ꝙ etiā pot'at ꝑ illā creatōis grāз bn̄ viuere quodāmodo.

Margin: Aug. in ench. ca. lxxxviij.

Qualis fuerit illa rectitudo ⁊ bonitas voluntatis in qua creatus est. b

Sed quō rectā et bonā volūtatē habuit hō si ꝑ eam nec mereri vitā valuit nec in ea stare voluit: q2 nec aliq̄d mali ea tūc volebat: ⁊ ad tp̄s stare voluit: sз nō ꝑseuerant' ⁊ ideo recta ⁊ bona fuit tunc volūtas hominis.

Oppositio contra illud quod dictum est hominem non potuisse proficere. c

Ad hoc āt qd̄ diximus hoīeз n̄ potuisse ꝓficē vl' mereri ꝑ grāз creatiōis solet oppōi sic: Per illud auxiliū gr̄e creatōis potuit stare in bono qd̄ acceꝑat. Potuit ḡ resistere tēptatiōi. Sз resistere tēptatiōib9 atq̄ suggestionib9 mal' meritū ē ac bonū remunerabile. Omne āt bonū meritū ꝓfectus ē. Per grāз ḡ creatiōis ꝓficere potuit sine adiectiōe alterius gr̄e. Ad qd̄ dicim9 q2 resistere malo ⁊ nō ꝯsentire tēptatiōi nō fecisset illi meritū ⁊ si nō ꝯsensisset: q2 nihil ī eo erat qd̄ ad malū īpelleret sic angel' q̄ nō ceciderūt non fuit meritū ꝙ steterunt. i. ꝙ non corruerūt. Nobis aūt merituз est aliq̄n si malum non facimus sз resistimus: ibi dūtaxat vbi causa subest ā

Margin: Responsio.

Margin: Ꝙ resistere malo aliq̄n meritū est: aliq̄ando non.

nos id facere mouet: q2 ex pcti corruptela proni sunt ad lapsum gressus nri. Ubi aut no interuenit causa nos ad maluz impellens: no meremur si ab eo declinam?. Declinare em a malo semper vitat pena sed non semper meretur palmam.

De adiutorio homini in creatioe dato quo stare poterat. d

Hic cosideradum est qd fuerit illd adiutoriu homini datuz in creatione quo poterat manere si vellet Illud vtiq fuit libertas arbitrij ab omi labe z corruptela imunis: atq volutatis rectitudo z omniu naturalium potentiarum anime sinceritas atq viuacitas.

De libero arbitrio. e

Liber vero arbitrium est facultas ronis z volutatis qua bonu eligitur gratia assistente: vel maluz eam desistente. Et dicit liberu qtum ad voluntatez que ad vtrumlibet flecti pot. Arbitriu vo qtum ad rationem cui? est facultas vel potentia illa cuius etiam est discernere inter bonu z malu: et aliqn qdem discretione habes boni z mali quod malum est eligit: aliqn vo qd bonum est. Sz qd bonu est: nisi gratia adiuta no eligit: malu vo p se eligit. Est em i aia rationali volutas naturalis qua naturaliter vult bonum: licet tenuiter z exiliter: nisi gratia iuuet: que aduenieus iuuat eam z erigit vt efficacit velit bonu. Per se aute potest velle malu efficaciter. Illa g rationalis anime potetia qua bonu vel maluz potest velle: vtruq discernes liberu arbitrium nuncupatur: qd bruta animalia no habent: q2 ratione carent: habent tamen sensum et appetitum sensualitatis.

Q2 bruta animalia non hnt libe. ar. sz appetitu sensualitatis.

De sensualitate. f

Est enim sensualitas qdam vis anime inferior ex q est motus q intedit in corpis sensus atq appetitus rez ad corpus ptinetiu. Ratio vo vis aie est supior: que (vt ita dicam?) duas hz ptes vel differetias: supiorem z inferiorem. Scdm supiorem supnis cospiciendis vel cosuledis intendit. Scdm inferiorem ad teporaliu dispositione pspicit. Quicquid ergo in anima nostra nob cosideratibus occurrit qd no sit commune cum bestijs ad rationem ptinet. Qd aute

De rone q habet duas ptes qtu ad officia.

Quid ad rationem ptinet.

in ea reperi comune cu beluis: ad sensualitate ptinet. Et vbi nobis gradatim i cosideratioe partiuz anime pgredientibus pmu aliquid occurrit quod no est commune cum bestijs ibi incipit ratio. Hoc aute Aug?. docet in. xij. lib. de trinitate ita dicens: Uideamus vbi sit qsi quodda hominis exterioris interiorisq confinium. Quicquid em habemus in animo commune cu pecore: recte dicit ad exteriorez hominem ptinere. No em solum corpus exterior homo deputabit: sed adiucta quadam vita sua qua copages corpis et oes sensus viget: quib? instruct? est ad exteriora sentienda. Ascendentibus g introrsum quibusda gradibus cosideratiois p anime partes vbi incipit aliqd occurrere quod no sit nob commune cu bestijs ibi incipit ratio: vbi ho interior ia possit agnosci. Rationis aut ps supior eternis ronibus cospiciedis vel consulendis adherescit: portio inferior ad temporalia gubernada deflectit. Et illa rationis intetio q cotemplamur eterna sapientie deputat: illa vero q bene vtimur rebus temporalibus sciétie deputat. Cu vo disserimus de natura metis humane: de vna quada re disserimus nec eam in hec duo que comemorauimus: nisi p officia geminamus. Carnalis autem vel sensualis anime motus: qui in corporis sensus intéditur: nobis pecoribusq comunis est: qui seclusus est ratioe sapientie: rationi aut e sciétie vicinus est.

Ubi h. . oit ro

Aug. d tri li. xij. ca. j. vel viij.

Q2 talis est ordo peccandi vel cadendi in nobis qualis fuit in primis hominibus. g

Illud quoqz pter mittendum no est q2 talis nuc in vno homine teptatiois e ordo z pgressio qualis tuc in pmis pcessit paretib?. Ut em tunc serpes malu suasit mulieri ipaq cosensit deinde viro suo dedit: sicq cosummatuz est pctm: ita z nunc in nobis pro serpente est sensualis motus anime: p muliere inferior portio ratiois. p viro supior ratiois portio. Et hic est vir qui sm apostolu dr imago et glia dei: z illa e mulier: que sm eunde dicitur gloria viri. Atq inter huc virum z hac mulierem est velut quodda spuale coniugiu naturalisq cotract? quo superior ratiois portio quasi vir debet p esse z dominari. Inferior vo quasi muli-

Q2 in nobis e vir z mulier z serpes z quo.

j. Cor. xj.

De spuali piugio viri et mulieris i nobis.

Cor.xj. er dz subesse et obedire. Idõ vir sm aplm nõ debet hre velamen: sed mulier. Et sic in cunctis animantib' nõ est repertũ hoi adiutoriũ silẽ sibi: s de illo sumptũ quod ei formaret in cõiugiũ: ita ꝛ i partib' aie q̃s cuz pecorib' habem' cõmunes nullũ menti nr̃e simile est adiutoriũ. vñ Aug'. in eodẽ. Illud nr̃m qđ i actiõe tpaliũ tractandoꝝ ita vsat vt nõ sit i nob cõmune cũ peccore: rõnale est quidez: s ex illa rõnali mente qua subheremus intelligibili ꝛ incõmutabili veritati tanq̃ ductũ ꝛ inferioribus tractãdis gubernãdisq̃ deputatũ est. Sicut em̃ in omnibus pecorib' nõ est inuentũ viro adiutoriũ silẽ sibi: nisi de illo detractũ in ꝯiugiũ formaret: ita menti nr̃e q̃ supnã ꝯsulim' vitatẽ. nullũ ẽ ad vsũ reꝝ tpaliũ q̃tũ nature hoĩs sat est silẽ adiutoriũ ex aie ptib' q̃s cõmunes cũ pecorib' habem'. Idq̃ rõnale nostꝝ nõ ad vnitatis diuortiũ separatũ: sed in auxiliũ societatis quasi deriuatuz in suo dispartit officio. Et sicut vna caro ẽ duorum in masculo ꝛ in femina: sic intellectũ nostrũ ꝛ actionẽ siue rationẽ ꝛ appetitũ rõnalẽ: vel si aliq̃ modo significãtius dici possunt vna mẽtis natura cõplectit: vt sicut de illis dictũ ẽ. erũt duo in carne vna sic ꝛ de his dici possit: duo in mente vna. Ecce ex his vbis apte intelligi põt q̃liter in aia hoĩs existat imago illius cõiugij: ꝛ qualiter in singulis nostꝝ spũalit sint illa tria. scz vir mulier serpens.

Testimonio Aug. ita esse ostendit.

Geñ.ij.

Qualiter per illa tria in nobis cõsumetur temptatio. h

Nũc supest ostendere quõ p hec tria in nobis consumetur pctm̃: vbi agnosci poterit si diligẽter intẽdatur q̃d sit in anima mortale vel veniale pctm̃. Ut em̃ ibi serpẽs suasit mulieri: et mulier viro: ita ꝛ in nobis sensualis motus cũ illecebrã peccati conceperit: quasi serpẽs suggerit mulieri. i. inferiori pti rõnis. i. rõni scie q̃ si cõsenserit illecebre: mulier edit cibum vetitum. Post de eodem dat viro cum superiori parti rõnis: id est rationi sapiẽtie eandem illecebram suggerit que si consentit: tunc vir etiã cum femina cibũ vetitũ gustat. Si ergo in motu sensualitatũ pcti illecebra teneat: veniale ac leuissimũ est pctm̃. Si vero inferior ps rõnis ꝯsenserit: ita vt sola cogitatiõis delectatiõe sine volũtate pficiẽdi teneat mulier sola mãducauit nõ vir: cui' autoritate cohibet voluntas ne ad opus vsq̃ pueniat. Si vo assit plena volũtas pficiendi vt si assit facultas ad effectũ pducat vir q̃z mãducat: q2 supior ps rõnis illecebre ꝯsensit: ꝛ tũc ẽ dãnabile ꝛ graue peccatũ. Qñ aũt mlier sine viro gustat aliqñ est mortale aliqñ veniale pctm̃. Ut em̃ dictum est tũc mulier sine viro gustat: cum ita delectatiõe cogitatiõis pctm̃ tenet: vt faciendũ nõ decernat vel cũ q̃dã sminus ꝛ mẽsura a pctõ adhibet a viro: vt nõ liceat mlieri effrenata libertate i pctm̃ pgredi. Si g pctm̃ nõ diu teneat delectatiõe cogitatiõis: sed statim vt mulierẽ tetigit viri autoritate repellat: veniale ẽ. Si vo diu in delectatiõe cogitatiõis teneat: ꝛ si volũtas pficiendi desit: mortale est ꝛ pro eo dãnabit sil vir ꝛ mulier. i. tot' hõ q2 ꝛ tũc vir nõ sicut debuit mulierẽ cohibuit: vnde potest dici consensisse.

Qñ peccatuz sit veniale. Qñ mulier sola mãducat cibum vetitum.

Quãdo mlier gustat sine viro tũc aliquãdo mortale aliqñ vẽiale peccatum est.

Repetitio summã pstringẽs. i

Itaqz vt breuiter summã pstringã qñ pctm̃ ita in aia cõcipitur vt illud facere disponat: vel etiaz pficiat aliud frequẽter: aliđ semel: vl etiã qñ dlectatiõe cogitatõis diu teneat: mortale est. Cũ vero in sensuali motu tantũ ẽ vt prediximus: tunc leuissimuz est: q2 ratio tunc non delectat. Ideo aũt supra dixi aliud frequẽter: aliud semel: q2 quedaz sunt que si tantũ semel fiant: vel facienda disponant: damnãt: q̃dam vero non nisi sepius fiãt vel facienda decernant vt de ocioso verbo ꝛ hmõi. Hec Aug. in. xij. li. de trinitate tradit ita: Sicut in illo coniugio primoꝝ hominũ serpens manducandũ persuasit: mulier autẽ non manducauit sola: sed viro suo dedit ꝛ simul mãducauerũt: ita ꝛ in q̃dã secreto ꝯiugio qđ in vno hoĩe gerit ꝛ dinoscit cũ rõni scie q̃ in reb' tpalib' agẽdis rõcinãdi viuacitate vsat aialis sensus ingerit q̃ndã illecebrã tunc velut serpẽs alloquit feminã. Huic autem illecebre cõsentire de ligno vetito est edere. Sed iste cõsensus si sola cogitationis delectatiõe contentus est: superiori vo autoritate ita retinent mẽbra vt nõ exhibeant arma iniq̃tatis pctõ: sic habẽdum estimo: velut lignum vetitum mulier sola comederit. Si aũt i ꝯsensu illo ita decernitur quodq̃ peccatum: vt si sit potestas etiã opere impleatur: intelligẽda ẽ

Auctẽ Aug. ita eẽ ꝯfirmat.

Qñ mulier cũ viro mãducat.

Rom. vi.

mulier dedisse viro suo simul edendũ illicitũ cibũ. Neq enim potest peccatũ non solum cogitandũ suauiter verũ etiã perpetrandũ efficaciter mente decerni: nisi et illa mentis intentio penes quã summa potestas est mẽbra in opus mouendi vel ab opere cohibẽdi male actiõi cedat. Nec sane cũ sola cogitione mens oblectatur illicitis: nõ quidẽ decernens esse facienda: tenens tñ et volens libenter que statim vt attigerunt animũ respui debuerũt negãdum est esse peccatũ: sed lõge minus q si et opere statuatur implẽdũ. Et ideo de talibus q cogitatiõibus venia petenda est pectusq percutiẽdũ et dicendũ: Dimitte nobis debita nostra. Neq enim sicut i illis duobus primis hoibus personã suã quisq portabat: et ideo si sola mlier cibũ edisset illicitũ: sola vtiq mortis supplicio plecteretur: ita dici potest in hoie vno si delectatiõibus illicitis a quibus cõtinuo se deberet auertere: cogitatio libenter sola pascatur: nec faciẽda decernãtur mala: sz tamẽ suauiter i recordatiõe teneãtur quasi mulierẽ sine viro posse damnari. Absit hoc credere. Hic quippe vna persona ẽ: vnus hõ est: totusq dãnabitur: nisi hec que sine volũtate operãdi: sed tñ cũ volũtate animũ talibus oblectandi solius cogitatiõis sentiũtur esse peccata per mediatoris gratiã remittãtur. Idem quoq in libro cõtra manicheos de hoc eodem sic ait. Apostolus dicit: Scdm pricipẽ potestatis aeris hu[i]: spũs q nũc opatur in filijs diffidẽtie. Nũquid ergo visibilit eis apparet aut quasi corporeis locis accedit ad eos et operatur? Sed miris modis p cogitationẽ suggerit quicquid potest: q bus suggestiõibus resistẽduz est. Nõ enim ignoramus astutias eius. Quomodo ei accessit ad iudã quãdo ei persuasit: vt dominũ traderet? Nũquid in locis aut per hos oculos ei visus est? Sed vtiq vt dictũ est in cor ei[us] itrauit. Repellit autẽ illũ homo si paradisuz mẽtis custodiat. Posuit enim hominẽ deus in paradiso vt operetur et custodiret: qr sicut ecclesie dr i cãticis canticorũ. Ortus conclusus fons signatus: quo vtiq nõ admittit puersitatis ille persuasor: sed tamẽ per mulierẽ decepit. Nõ enim etiã ratio nostra deduci ad cõsensum peccati potest: nisi cuz delectatio mota fuerit in illa parte animi qua debet obtẽperare rõni tãq rectori viro. Etiã in vnoq nrm nihil aliud agit cuz ad pctm quisq dilabitur q tũc actũ est in illis tribus serpẽte: muliere et viro. Naz pmo fit suggestio siue p cogitationẽ siue p sensus corpis vel videdo: tãgẽdo: vel audiẽdo: vel gustando: vel olfaciendo. Que suggestio cuz facta fuerit si cupiditas nostra nõ moueat ad peccandũ: excludit serpẽtis astutia. Si aũt mota fuerit: qsi iã mlieri psuasum erit: s aliqñ ratio viriliter etiaz cõmotã cupiditatẽ refrenat et compescit. Qd cũ fit: nõ labimur i pctm: s cũ aliqnta luctatione coronamur. Si aũt rõ cõsentiat et qd libido cõmouerit faciẽdũ esse decernat ab omni vita beata tanq de padiso expellit homo. Jam enim peccatũ imputatur etiã si nõ subsequat factum quãdo rea tenetur in cõsensione cõscientia.

Margin notes: Utrũ sit mortale qd i sola delectatõe tenet cogitationis. — Matth. vj. — Augustinus. — Eph. ij. — ij. Cor. ij. — Joh. xiij. — Luc. xxij. — Gen. ij. — Cant. iiij.

Quare hec de anime partibus dixit. k

Hec de anĩe partibus interseruim[us]: vt ipsi[us] aic natura plenius cognosceret: et sm quam sui portionem in ea sit liberũ arbitriũ intelligatur: scz sm rõnem qua omẽ peccatuz mortale geritur: sed nõ omẽ veniale: illud .s. qd in solo motu sensualitatis existit.

Qr sensualitas sepe in scriptura alit q3 supra accipit .s. vt etiã inferior rationis portio eius nomine intelligatur. l

Non est aũt silentio ptereundũ q sepe i scriptura noie sensualitatis: nõ id solũ in anima qd est nob cõmune cũ pecore: s etiã inferior portio rõnis q tpaliũ dispositiõi intẽdit: itelligitur. Qd diligẽs lector i locis scpture vbi de ipa fit mẽtio vigilãter annotet.

Ista ẽ distinctio .xxiiij. huius secundi libri: in qua mgr postq egit de tẽptatiõe primi hominis p quam cecidit agit de potẽtia p quaz stare potuit. cuiusmodi est liberũ arbitriũ. Et tria facit. Nam pmo ostendit q pmis parentib[us] fuit datum sufficiens adiutorium ad status innocentie tentionem. Secundo subdit q illud adiutorium fuit liberum arbitrium. insinuans ad quã ipm pertineat anime portionem. Tertio subiũgit q nos peccãtes sequimur quodammodo primorum parentum temptationem. Primũ facit a principio distinctiõis vsq ibi: Considerãdum est. Scdm vsq ibi: Illud q non ptereundũ est. Tertiũ ibi vsq ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in trib[us] ppositionib[us]. quarũ pma est hec: Primus homo auxilio gratie a creatiõe sibi indite potuisset absq merito cuilibet temptationi restitisse. Hãc mgr p

bans dicit q̃ p̄m⁹ hō ex creatiōe habuit sibi inditū recte voluntatis auxiliū. q̄ resistere potuit malo: sz nō ad meritū glorie. Et ratio est: q: si tale auxiliuʒ nō habuisset: peccatū nō fuisset sibi iuste imputatū. Sʒ ꝯtra obijcit̃ dupliciť. Primo querēdo quō tal' volūtas recte possit dici: q: p̄m⁹ hō nec meruit nec stetit. Et rn̄det ip̄am fuisse rectā p̄ mali carentiā: et q: p̄ hoc eā ad tēpus stare voluit. Scd̄o querit sic: Cum resistere malo sit meritoriū si potuit in primo statu resistere malo: ergo mereri potuit. Et respō: det q̃ resistere malo in natura corrupta meritoriuʒ bene est: in qua est aliquid impellens ad malū: sed nō fuit sic in natura integra: in qua fuit auxiliuʒ includens rectitudinem oīm potentiaꝝ anime. absq̃ quocunq̃ impellente ad malum. Secunda ꝓpositio est hec: Auxiliū quo hō in statu innocētie potuisset vitasse pctm̄ est libeꝝ arbitriū ꝑtinēs ad supioris rōnis portionē. Hāc mgr̄ insinuās q̄rit. Quid sit illud auxiliū quo hō potuisset in p̄mo statu vitasse peccatū. Et rn̄dēs dicit q̃ fuit libeꝝ arbitriū qd̄ describēs dicit q̃ sit facultas rōnis et volūtatis: q̄ bonū eligit̃ cū gratia ⁊ malū sine gratia: ⁊ dicit̃ liberum quo ad voluntatem: ⁊ dicitur arbitrium q̄ ad rationem ad quam spectat potētia discernendi. Et dicitur facultas voluntatis ⁊ rationis eo q̃ tam ad volūtatem q̄ ad rationem spectat. Ex quo correlarie infert q̃ liberum arbitriuʒ sit potētia rationalis nature qua potest velle bonū vel malum vtrūq̃ discernēdo: ⁊ p̄ consequens bruta animalia eo carēt ⁊ sic tm̄ sensum et appetitum qui sensualitas dicit̃ habēt. Et subdit q̃ sensualitas ⁊ ratio sunt due vires anime ab inuicem differētes. Nam sensualitas respicit sensus corporis ⁊ appetit⁹ eoꝝ. Ratio vo est quedam vis anime supior excedēs om̄e illud qd̄ habemus cōmune cū brutis. Cui⁹ quideʒ rationis duplex est portio. vna inferior que disponit temporalia. Alia superior que eternis bonis cōspiciēdis intendit. Et he due portiones nō nominant duas esse potentias anime: sed diuersa esse officia vni⁹ ⁊ eiusdē potentie. Tertia propositio est hec: Tunc mortaliter vel venialiter peccam⁹: dum vel ī opus vel in delectationem culpe ꝯsensum damus. Hanc mgr̄ insinuās dicit q̃ ad instar ⁊ p̄mi hoīs p̄mi pcti aliq̄n cōtingit nos peccare. Unde sicut in p̄mo peccato primoꝝ parentū inueniebat̃ serpens suadens mulieri ⁊ mulier suadens viro. ita ⁊ in nobis sensualitas p̄ modū serpētis suadet ratiōi superiori. naʒ ratio superior ⁊ inferior habēt se sic̄ vir ⁊ mulier q: sicut vir seductus fuit a muliere sibi data in adiutorium: ⁊ vnū cū ip̄o extitit in carne vna. ita ratio inferior a supiori deducit̃: et est ei in adiutoriū vnū cū illa vna mentis natura existēs. Et subdit q̃ motus ad peccandū qui solū est in sensualitate est pc̄m̄ veniale: sed ꝑueniens ad rationē superiorē est peccatum mortale. consistens auteʒ in ratiōe inferiori: si nō diu tenet̃ etiam est veniale. Si vo in eo diu teneatur mortale est. Et hec oīa ꝓbat auctoritate beati Augustini addens q̃ ratio inferior etiaʒ q̄nq̃ sumitur ꝓ sensualitate. quod dimittit diligenti lectori perscrutandū. igitur ⁊c̄. Et tm̄ in speciali de sententia huius distinctionis.

Redit ad liberi arbitrij considerationem. a

DI. XXV
De libero arbitrio s̄m se siue in generali.
Diffinitio liberi arbitrij.

i Amvero ad ꝓpositū redeamus. s. ad liberi arbitrij tractatum. quod philosophi diffiniētes dixerūt liberum de voluntate iudiciū: q: ptās ip̄a ⁊ abilitas volūtatis ⁊ rōnis quā supra diximus esse liberū arbitrium: libera est ad vtrūlibet: q: libere potest moueri ad h̄ vl' ad illud. Libeꝝ ḡ dr̄ arbitriū q̄tū ad volūtatē: q: volūtarie moueri et spontaneo appetitu ferri pōt ad ea q̄ bona vel mala iudicat: vel iudicare valet.

Q̄ liberum arbitrium non pertinet nisi ad futurum: nec ad omne futurum. b

Hoc autē sciendū est q̃ libeꝝ arbitriū ad p̄ns vel ad p̄teritū nō refert̃: s̄ ad futura ꝯtingentia. Qd̄ em̄ in p̄nti ē: determiatū ē: nec in potestate nostra est vt tūc sit vel nō sit quādo est: pōt em̄ nō esse vel aliud esse postea: sʒ nō potest nō esse dum est: vel aliud esse dum id est qd̄ est: s̄ in futuro an h̄ sit vel illd̄ ad ptātem liberi arbitrij spectat. Nec tn̄ oīa futura sub potestate liberi arbitrij veniunt: sed ea tm̄ que p̄ liberum arbitriū possunt fieri vel non fieri. Si quis enim tale quid velit ac disponat facere quod in ei⁹ nulla ten⁹ sit potestate: vel quia sine ipsi⁹ dispositione eque fieret: in hoc ip̄e libeꝝ nō habet arbitrium.

Q̄ suprapostia descriptio liberi arbitrij non cōuenit deo: nec his qui glorificati sunt c

Et quideʒ scd̄m p̄dictā assignationē ī his tm̄ videt̃ esse liberum arbitrium qui voluntatem mutare ⁊ in cōtraria possunt deflectere. In quoꝝ videlicet ptāte est eligere bonū vel malū: et vtrūlibet s̄m electionem facere vel dimittere. Scd̄m quod nec in deo nec ī his omib⁹: q̄ tāta btitudinis gr̄a sunt roborati: vt iam peccare nequeāt libeꝝ arbitriū esse nequit. Sed q̃ deus liberū arbitriuʒ habeat Aug. docet in lib. xxij. de ciuita. dei ita inquiēs: Certe de⁹ ip̄e nunq̄d q̄m peccare nō potest. ideo liberū arbitrium habere negandus est: Amb. q̄z in li. ď trinitate ait: Paulus dicit: quia omia operatur vnus atq̃ idē sp̄us: diuidēs singulis ꝓut vult: id est ꝓ libere volūtatis arbitrio: nō ꝓ necessitatis obsequio.

Qd̄ in deo sit libeꝝ arbitriū.

Ambrosius. j. Cor. xij.

Qualiter in deo accipitur liberum arbitrium. d

Sed aliter accipi-

tur liber arbitriũ i creatore q̄ i creaturis Dei eteni liber arbitriũ d̄r ei⁹ sapiētissima ⁊ omps volũtas: q̄ nō necessitate: ꝫ libera bonitate al's voluntate oia facit ꝑut vult. Jōq̄ Hiero. attēdēs nō ita esse liberũ arbitriũ i deo sic̄ ē in creaturis: ab ipo videt̄ liber arbitriũ excludere in omelia q̄daz de filio ꝓdigo dicens: Solus deus est in quez peccatum nō cadit nec cadere pōt. Cet̄a cũ sint liberi arbitrij i vtrāq̄ ꝑtē flecti pñt. Dũ ait: cet̄a: idicat liber arbitriũ sic̄ ē in ceteris nō ita esse in deo.

Hieronymus

Luc. xv.

Qr angeli et sc̄ti q̄ iam beati sunt habēt liberũ arbitriũ. e

Angeli vō et sancti q̄ iā cuz dño felicit̄ viuūt: atq̄ ita gr̄a beatitudinis ꝯfirmati sunt vt ad malũ flecti nō velint nec possint libero arbitrio ñ carēt. vñ Aug⁹. in li. xxij. de ciui. dei ait: Sic̄ prima imortalitas fuit quā peccādo Adam ꝑdidit posse nō mori: ita ꝑmum liber arbitriũ posse nō peccare: nouissimũ nō posse peccare. Jdē in ench. Sic oportebat pri⁹ hoiem fieri: vt bñ velle posset ⁊ male. Postea vō sic erit vt male velle nō possit: nec ideo carebit libero arbitrio.

Aug. de ciui. dei li. xxij. ca. xij.

Multo q̄ppe liberi⁹ erit arbitrium qđ oino nō poterit seruire pct̄ō. neq̄ aut volũtas nō est: aut libera dicēda nō ē: q̄ beati sic esse volum⁹: vt esse miseri nō solũ nolimus: ſ3 nequaq̄ prsus velle possimus. Sicut ḡ ania nr̄a nunc habet nolle infelicitatē: ita nolle iniquitatez semꝑ habitura est. Sed ordo seruandus fuit quo de⁹ voluit ostendere q̄ bonuz sit animal rōnale quod etiā peccare possit: q̄uis sit melius qđ peccare nō possit. Ecce his verbis euidēter astruit̄ q̄ post btitudis ꝯfirmationē erit in hoie liber arbitriũ q̄ peccare nō poterit: ⁊ nunc in angelis est et i sanctis q̄ cum dño sunt: ⁊ tanto vti q̄ liberi⁹ quāto a peccato immunius: ⁊ ad bonum ꝓnius. Quo eñ q̄sq̄ ab illa pcti ſuitute de q̄ scriptum est: qui facit pct̄m seruus ē pcti: lōgius absistit: tanto in eligendo bonum liberi⁹ habet iudiciuz. Vñ si diligēter inspiciat̄ liber videt̄ dici arbitriũ: q2 sine coactiōe ⁊ necessitate valet appetere vel eligere qđ ex rōne decreuerit.

Q liberius erit arbitriũ qñ peccare nō poterit.

Euidēs et sufficiens rō q̄re dicat̄ ē liberũ arbitrium. Joh. viij.

De libertatis arbitrij differentia ſm diuersa tempora. f

Ex predictis ꝯspicuũ fit q̄ maior fuit libertas arbitrij ꝑma q̄ sc̄da: et tertia multo maior q̄ sc̄da vel ꝑma. Prima eñ libertas arbitrij fuit i q̄ poterat peccare ⁊ nō peccare. Ultima vō erit in q̄ poterit nō peccare: ⁊ non poterit peccare. media vō in q̄ pōt peccare: ⁊ nō pōt nō peccare: añ repationē etiā mortaliter p⁹ repationē vō saltē venialiter.

De quattuor statibus liberi arbitrij in homine. g

Et pñt in hoie notari quattuor stat⁹ liberi arbitrij. Añ peccatũ eñ ad bonũ nil ipediebat: ad maluz nil impellebat. Nō habuit infirmitatem ad malũ: et habuit adiutoriũ ad bonum. Tũc sine errore ratio iudicare ⁊ volũtas sine difficultate bonuz appetere poterat. Post pct̄m vō añ repationez gr̄e ꝑmit̄ a ꝯcupia ⁊ vincit̄: ⁊ h3 infirmitatē i malo: sed nō h3 gr̄am in bono: ⁊ iō pōt peccare et nō pōt ñ peccare: etiā dãnabilit̄. Post repationē vō añ ꝯfirmationē ꝑmit̄ a cōcupiscētia: ꝫ nō vincit̄: ⁊ h3 q̄dē infirmitatē i malo: ꝫ gr̄az i bono: vt possit peccare ꝑpter libertatē ⁊ infirmitatez: ⁊ possit nō peccare ad mortē ꝑpt̄ libertatē ⁊ gr̄az adiuuātē. nōdũ tñ h3 posse omino nō peccare vel nō posse peccare ꝑpt̄ infirmitatē nōdum ꝑfecte absorptam et ꝑpter gratiā nōdum plene cōsũmmatā. Post cōfirmationē vō infirmitate penit⁹ consumpta ⁊ gr̄a ꝯsummata: nec vinci poterit nec premi ⁊ tũc habebit nō posse peccare.

De corruptione liberi arbitrij per peccatum. h

Unde manifestũ est q̄ ꝑter alias penalitates ꝑ pct̄ō illo incurrit hō penā i corruptiōe ⁊ depˢsione liberi arbitrij. Per illud nāq̄ pct̄m naturalia bona in ipo hoie corrupta sũt ⁊ gratuita detracta. Hic ē eñ ille q̄ a latronib⁹ vulnerat⁹ est ⁊ spoliat⁹. Vulnerat⁹ q̄dez in naturalib⁹ bonis quib⁹ nō est priuat⁹ alioq̄n ñ poss3 fieri repatio. Spoliat⁹ vō gratuitis q̄ ꝑ gr̄am naturalib⁹ addita fuerāt. Hec sunt data optima ⁊ dona ꝑfecta quorũ alia sunt corrupta ꝑ pct̄m. i. naturalia. vt ingeniũ: memoria: itellect⁹: alia sbtracta. i. gratuita. quāq̄ ⁊ naturalia ex gr̄a sint. Ad generalē dei q̄ppe gr̄am ptinent. Sepe tñ hmōi fit distinctio cuz gr̄e vocabulũ ad speciē nō ad genus refertur

Luc. x.

Corrupta est ergo libertas arbitrij per peccatum et ex parte perdita. vñ Aug. i ench. Libero ar- (Augustinus.) bitrio male vtēs hō et se perdidit et ipm. Cū eñ libero arbitrio peccaret victore peccō amissuz ē et liber arbitriū. A q̄ eñ q̄s deuictus ē huic seru⁹ addict⁹ est. Ecce liberū arbitriū dicit hoiem amisisse: nō quia post pctm̄ non habuerit liber arbitriū: sed q: libertatē arbitrij pdidit: nō quidē oēz sed libertatē a miseria et a peccato.

De tribus modis libertatis arbitrij. i

Est nāqz libertas triplex. s. a necessitate: a pctō: a miseria. A (De libertate a necessitate.) necessitate et añ pctm̄ et post eque liber ē arbitrium. Sicut eñ tūc cogi nō poterat ita nec modo. Ideoq volūtas merito apud deuz iudicat q̄ sp a necessitate libera ē et nūq cogi pōt: vbi necessitas ibi ñ ē libertas: vbi nō est libertas nec volūtas: et ideo nec meritū. Hec libertas in omnib⁹ (De libertate a peccato. ij. Cor. iij.) est tam in malis q̄ in bonis. Est et alia libertas a pctō. s. de qua dicit aplus: Ubi spūs dñi ibi libertas. Et veritas in euāgelio. (Joh. viij.) Si fili⁹ vos liberauerit vere liberi eritis. Hec libertas a seruitute pcti liberat et facit eos iusticie facit sic ecōuerso seruit⁹ peccati (Rom. vj.) liberos iusticie facit. vñ Aplus: Liberati a peccato serui facti estis iusticie. Et item: Cū serui essetis peccati liberi fuistis iusticie. Hāc libertatem peccādo hō (Aug. in ench. ca. ij.) amisit. Ideoq Aug. dicit q homo male vtēs libero arbitrio: et se pdidit et ipm: q: pdita est per peccatum libertas: non a ne- (Joh. viij.) cessitate sz a peccato. Qui enim facit peccatum: seruus est peccati.

Qui habent hanc libertatem scz a peccato et per quid. k

Istam libertatez que est a pctō illi soli nūc habēt quos filius p grām liberat et reparat: nō ita q penitus sint sine pctō i hac mortali carne: sz (Joh. viij.) vt i eis pctm̄ nō dñet neq regnet. Et hec est vera et bona libertas q̄ bonā parit seruitutē. s. iusticie. vnde Aug⁹ in ench. ait: Ad iusticiā faciendā nō erit aliquis liber nisi a peccato liberatus esse iusticie ceperit seruus: et ipsa est vera libertas pter recti facti leticiam: simul et pia seruit⁹ propter precepti obediētiam. Est alia libertas nō vera male seruituti adiuncta: que est ad malū faciēdū vbi rō dissentit a voluntate iudicās nō esse faciendū q̄d volūtas appetit. Ad bonū vero faciēdū pcordat ratio volūtati: et iō ibi vera libertas est et pia. De libertate aūt ad malū et fui- tute mala ait Aug. in ench. Serui addicti pctō. s. q̄ pōt eē libertas nisi qñ eū peccare delectat. Liberaliter eñ seruit q̄ sui dñi volūtatē libēter facit: ac p h̄ ad peccandū liber est: qui peccati seruus est.

Questio de libertate ad malū an sit ipsa libertas liberi arbitrij an alia. l

Hic q̄ri pōt vtruz hec libertas qua quis liber est ad malum sit libertas arbitrij? Si eñ libertas arbitrij est bonū q̄dē ē: q: libertas arbitrij bonū naturale ē. Quibusdā videt q sit ipa (Responsio quorundam.) libtas arbitrij: q̄ sp bona est: sed ppt peccati seruitutē ad malū sit liberior et pnior et ideo dicit non esse vera libertas: quia ad malum est. Alijs autē videt q hec libertas ad malum quam supra cōmemorauit Aug. nō sit ipsa libertas arbitrij sed sit quedaz pronitas peccandi et curuitas que ex peccato est: et mala est.

Questio alia de libertate ad bonū an ipsa sit libertas arbitrij an non. m

Similiter etiaz q̄ri solet vtr illa libertas vera ē q̄ ad iusticiā faciendā sit ipa libertas arbitrij? Qui- (Responsio quorundam.) dam dicūt illam eandē esse: sed reparatā p gratiā: qua iuuante libera est ad bonū sine gratia vero nō est libera ad bonum. vnde Aug⁹. in ench. Ista libertas ad bene faciēdū nunq erit hoi addicto et vēdito sub peccato: nisi eum redimat q̄ dicit: (Joh. viij.) Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis. Quod anteq fieri in homine incipiat: quō quisq de libero arbitrio gloriat qui nondū est liber ad opandū bñ? Ecce apte oñdit liber arbitriū p grāz liberari vt p illud bñ operet q̄s. Ideoq dicūt illam libertatem veram q̄ est ad bñ faciendū cui⁹ supra meminit Aug. esse libertatē ipam arbitrij gratia dei liberatā et adiutā Alij vero putant: nō esse ipam arbitrij libertatem: sed aliam quandam q̄ ex grā et libero arbitrio in mente hois deo opērāte incipit esse cum reparatus est.

Certa determinatio vtriusq̄ q̄onis qua d̄r libertas ad bonū ⁊ ad malū esse libertas arbitrij. n

Verū nobis magis placet vt ipsa libtas arbitrij sit: ⁊ illa q̄ q̄s liber est ad malū ⁊ illa q̄ q̄s liber est ad bonū faciendū. Ex causis em̄ varijs sortitur diuersa vocabula. Dicit̄ em̄ libertas ad malum faciendum anteq̄ p gratiaz sit repata: ꝫ cū p grām fuerit repata dicit̄ libertas ad bonū faciēdū: q̄ ante gratiaz libera est voluntas ad malum: p grām vero libera fit ad bonū. Semp ergo voluntas hois aliquo modo libera est: ꝫ non sp bona est. Nō em̄ ē bona: nisi a peccato liberata: ē tñ a necessitate libera. Vñ Aug. in li. de grā ⁊ libero arbitrio. Semp in nobis voluntas libera est: ꝫ nō sp bona est. Aut em̄ libera ē iusticie quādo seruit peccato: ⁊ tūc est mala: aut a peccato libera ē qñ seruit iusticie ⁊ tūc est bona.

De libertate a miseria. o

Est iterū libertas a miseria: d̄ qua ap̄ls ait: Et ipa creatura liberabit̄ a seruitute corruptiōis in libertatē glorie filiorꝫ dei. Hanc libertatē hūit hō ante pctm̄: quia omni carebat miseria ⁊ nulla tangebatur molestia: ⁊ pleni⁹ habebit in futura beatitudine vbi miser esse non poterit. Sed in hac vita q̄ est inter p̄mum peccatum ⁊ vltimā confirmationez nemo a miseria liber est: quia pena peccati non caret.

Rom. viij.

Repetit de corruptione liberi arbitrij vt addat alia. p

Ex p̄dictis apparet in quo per peccatū sit iminutū vel corruptū liberū arbitriū: q̄ ante peccatū nulla erat homini difficultas nullūq̄ impedimentū de lege mēbrorꝫ ad bonū: nulla impulsio vel instigatio ad malū. Nūc autē p legem carnis ad bonū impeditur ⁊ ad malum instigat̄: vt nō possit velle ⁊ perficere bonū nisi p grām liberet̄ ⁊ adiuuet̄: q̄ ait ap̄ls. Peccatum habitat in carne. Liberꝫ ergo arbitrium cum semp ⁊ in singulis sit liberū nō est tamen pariter liberū in bonis ⁊ in malis: ⁊ ad bona ⁊ ad mala. Liberi⁹ ē enim in bonis vbi liberatum est: q̄ in malꝭ vbi liberatum non est. Et liberius est ad malū quod p se potest: q̄ ad bonū: qd̄ nisi gratia liberet̄ ⁊ adiuuetur non potest.

Rom. vij. Q nō ē piter li. ar. in bonis ⁊ in malis ad bōa ⁊ ad mala

De libertate que fit ex gratia ⁊ q̄ ex natura. q

Libertas ergo a peccato ⁊ a miseria per gratiam est: libertas vero a necessitate per naturam. Vtrāq̄ libertatem nature. s. ⁊ gratie notat apostolus cum ex persona hominis non redēpti ait: Velle adiacet mihi: perficere autē bonum non inuenio: ac si diceret: habeo libertatem nature: sed non habeo libertatem gratie ideo non est apud me perfectio boni. Nam voluntas hominis quam naturaliter habet: non valet erigi ad bonuz efficaciter volendum vel opere implendū nisi per gratiam liberetur ⁊ adiuuetur. Liberetur quidem vt velit: ⁊ adiuuetur vt perficiat. Quia vt ait ap̄ls: Non est volētis velle neq̄ currentis currere: id est operari sed miserentis dei qui operatur in nobis velle ⁊ operari bona cuius gratiaz nō aduocat hominis voluntas vl̄ operatio: sed ipsa gratia voluntatem preuenit preparando vt velit bonum ⁊ preparatam adiuuat vt perficiat.

Rom. vij.

Quid possit p se hois volūtas ⁊ q̄d p grām.

Rom. ix.

Ista est distinctio. xxv. huius secūdi libri. In q̄ mgr̄ postq̄ egit de libero arbitrio ꝓut est in omnibus in generali: agit de eo ꝓut est in q̄busdam in sp̄ali. Et tria facit. Primo enim ostēdit respectu quorum sit liberū arbitriū: ⁊ q̄ aliter sit in deo ⁊ aliter in homine: ⁊ aliter in angelo. Secundo quomodo differenter ad bonum vel malum se habeat in viatoribus. Tertio qualiter ip̄m modo debilitatū sit ex peccato. Primum facit a principio distinctionis vsq̄ ibi: Hic q̄ri potest. Scd̄m ab inde vsq̄ ibi: Ex predictis appet. Tertiū ibi vsq̄ ad finē distinctionis. In sp̄ali sententia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarum prima est hec: Liberum arbitriū qd̄ solum respectu futurorꝫ cōtingētium ē in viatoribus: aliter in deo: aliter in angelis: ⁊ alit̄ est in hominibus. Hāc magister ponēs dicit q̄ liberum arbitriū ph̄i diffinientes dixerūt hoc esse liberꝫ de voluntate iudiciuz: eo q̄ libere possit moueri ad h̄ vel ad aliud: non aūt attendit̄ libertas arbitrij respectu p̄sentium aut preteritorꝫ: q̄ p̄ntia ⁊ preterita determinata sunt: nec subiacent nostre volūtatis facultati: sed solū respectu futurorꝫ ꝯtingentiū que solum humane subsunt ptāti. Et subdit q̄ liberum arbitrium dissimiliter est in deo: nobis ⁊ angelis beatis. Nam in deo est omnino liberum arbitriū a seruitute peccati. In angelis btīs cōfirmatū p grām. in nobis aūt est flexibile in bonū vel in malum. Vñ sm̄ q̄druplicē hois statū q̄druplex assignat̄ in hoīe fuisse libertas: in statu innocētie erat libertas in homine q̄ potuit peccare ⁊ nō peccare: in statu beatitudinis seu patrie erat in eo libertas q̄ nullo mō poterat peccare. In isto statu vie post pctm̄ añ repatōez habuit libertatē q̄ nō potuit non peccare etiā mor-

taliter. In statu vero post pctm̄ ⁊ post repatiōnē an
te gloriā hꝫ libertatē q̄ nō pōt nō peccare venialiṫ.
Arguiṫ hō pōt peccare mortaliṫ post pctm̄ ⁊ post
repatiōnē añ statū glie. ergo illud dictū mgr̄i nō vi
deṫ vere esse assumēdū: añs ꝓbaṫ: qꝛ ille potest pec
care mortaliter qui habet potētiaꝫ ad opposita exi-
stentem. Sed homo in illo statu exn̄s hꝫ ad opposi
ta potētiam inclinatā: g̊ potest ēt mortalr̄ peccare
maior nota est. Sed minor patet ex hoc ꝙ homo hꝫ
in illo statu potentiam rationalem que est ad oppo
sita. Solutio satis manifesta est ⁊ patet: ergo dimit
titur. Ex quo infert correlarium ꝙ liberum arbitri
um ꝑ pctm̄ est vulneratum ⁊ expoliatum: vulnera/
tum quo ad naturalia: expoliatum quo ad gratuita
que duo homo sine gratia non pōt repare: sicut ali
q̄s q̇ seipm̄ occideret: ille non posset ꝑ se ad vitā re-
dire: qm̄ nō ens ñ potest eē alicuiꝰ rei producibilis
principium. Sed per interfectionē occisus factus ē
est non ens: ideo ꝑ se nō potest ad vitam redire. licꝫ
tamen possibile sit ꝑ virtutem diuinā al's nō: seque-
reṫ eñ ꝙ idē esset suijpsius ꝓncipiū ꝓductiuum qď
contradictionē implicat. Subdit etiā ꝙ sit triplex li
bertas. Prima est a coactione: ⁊ illa semper fuit et
manet in hominibus in omni statu. Alia ē libertas
a miseria: ⁊ illa hūit liberū arbitriū in statu innocē-
tie ⁊ habebit ip̄m in statu beatitudinis ⁊ glie. Ter
tia est libertas a peccatis que soluꝫ est in hominibꝰ
viatoribus: qui s̄m gr̄am a peccatis liberanṫ. Un-
de infert ꝙ etiā sicut seruus iusticie est liber a pecca
tis: sic seruus peccati est liber a iusticia non tamē ꝓ
pter hoc seruus peccati est liber dicēdus eo ꝙ liber
tas a iusticia. s. nō sit vera libertas censenda. Se-
cunda ꝓpositio est hec: Quāuis hō solo libero arbi
trio mediante non possit perfecte ꝑ se in bonuꝫ: per
se tamen ipso solo mediante pōt in malū. Hanc ma
gister ꝓbās querit. Utrū in homine ad bonū ⁊ ad
malum faciendum sit libertas arbitrij. Ad quod re
spodens recitat duas opiniones ⁊ postea sententiā
suam ꝓpriaꝫ. Prima opinio dicit ꝙ sola libertas ar
bitrij etiā nullo addito facit hominem liberū ad bo
num vel ad malum faciendum. Secūda dicit ꝙ nō
sola libertas arbitrij efficiat: sꝫ mediāte aliquo alio
addito ita ꝙ pronitas ad peccādum addita libero
arbitrio moueat ip̄m ad malum: gr̄a vero ipsi appo-
sita moueat ipsum ad bonum. Sed magister ponēs
sententiam suam dicit: ꝙ vtrūqꜫ sit a libero arbitrio
scꝫ ⁊ posse in bonum ⁊ posse in malum: ita ꝙ posse
in malum habeat homo ex se: posse aūt in bonū me
diante gratia: sine qua non potest quis in bonuꝫ ni-
si valde debiliter. Et hoc confirmat magister aucto
ritate beati augustini. Tertia ꝓpositio est hec: In
hominibus liberum arbitrium est quodammodo ꝑ
peccatū minutum. Hāc mgr̄ ꝓbās dicit: ꝙ ex p̄di-
ctis patet ꝙ liberū arbitriū sit in hoīe per peccatuꝫ
minutum seu quodāmodo in sua libertate corruptū
qꝛ ante peccatum hō potuit sine difficultate moueri
in bonum qď post pctm̄ nō pōt lege mēbroꝝ repu-
gnāte eo ꝙ ꝑ pctm̄ recipit difficultatē ad bonū ⁊ ici
tamentum seu pronitatem ad malū: q̄ ante pecca-
tum nō habebat. Et libertas nature: id est libertas
a coactione: quam libertatem nature vocat: eo ꝙ ꝑ
naturam inest ⁊ etiam cuilibet non sufficit ad bonū
ꝑficiendū: si nō assit libertas gr̄e. i. libertas a mise
ria ⁊ peccato. Ita ꝙ ꝑ liberū arbitriū nullus potest
velle bonū: nisi liberatus a seruitute peccati: neqꜫ ꝑ
ficere bonū nisi adiutus gr̄a assistente. qď ꝓbat ꝑ il
lud apl̄i. Nō est volētis neqꜫ currētis sꝫ dei miserē-
tis. q̇ opaṫ in nob̄ velle ⁊ ꝑficere. Et tm̄ in sp̄ali.

De gr̄a opante ⁊ coopante. a

Ec est gratia — DI. XXVI. De libe. ar. c. parato ad au xiliū gr̄e dete minans q̄ possit li. ar. c. gratia. Augustinus

h opans ⁊ coopans. Opans eñ
gr̄a p̄parat hoīs voluntatē vt
velit bonum. Gratia cooperans adiuuat
ne frustra velit. Unde Augu. in libro de
gratia ⁊ libero arbi. Coopando deꝰ in no
bis ꝑficit qď opando incepit: qꝛ ip̄e vt ve
limus opaṫ incipiēs: q̇ volētibꝰ coopaṫ ꝑ
ficiens. Ut g̊ velimꝰ opaṫ. Cūt aūt volu-
mus ⁊ sic volumus vt ꝑficiamus: nob̄ co
opaṫ: ⁊ tm̄ sine illo vel opante vt velimus
vel coopante cū volumus bona pietatis
opa nihil valemus. Ecce his verbis satis
apiṫ q̄ sit opans gr̄a: ⁊ q̄ coopans. Ope — Que sit gr̄a opans ⁊ q̄ co opans.
rans eñ gr̄a est que p̄uenit voluntatē bo
nam. ea eñ liberaṫ ⁊ prepaṫ hoīs volun-
tas vt sit bona: bonumqꜫ efficaciter velit.

Coopans vero gr̄a voluntatē iam bonā
sequitur adiuuando. Unde Aug. ꝯ Juli — Aug. sup illis Rom. ix. Nō est volētis neqꜫ cur.
anū hereticū q̇ bonā voluntatē ex libero
arbitrio tm̄ esse dicebat: atqꜫ hoīem ꝑ libe
rū arbitriū posse bonuꝫ velle ⁊ opari sine
gr̄a asserebat ait. Aptā de cōmēdatōe gr̄e
apl's sñiam ꝓtulit cū ait: Nō est volentis — Rom. ix.
neqꜫ currētis: sed dī miserētis. Hec si attē
deres Juliane: nō extēderes cōtra gratiā
merita voluntatis humane. Nō eñ ideo
misereṫ deꝰ alicuiꝰ qꝛ voluit ⁊ cucurrit: s̄
ideo voluit ⁊ cucurrit qꝛ misertus est deꝰ.
Paraṫ eñ volūtas homīs a deo: ⁊ a dn̄o — ps. xxxvi. De ꝑfectione iusticie.
gressus hoīs diriguṇṫ. Ideoqꜫ cōgrue
ait: Non est volētis neqꜫ currētis: s̄ mise-
rentis dei. Nō qꝛ h̊ sine volūtate nr̄a aga
tur: s̄ qꝛ volūtas nr̄a nil boni agit: nisi di-
uinitus adiuuetur. Un̄ alibi apl's ait. Nō — Aug. ad pau linū. i. Cor. xv.
aūt ego s̄ gr̄a dei mecū. Nō iō dicit qꝛ ni/
hil boni agebat: s̄ qꝛ nihil boni ageret: si il
la nō adiuuaret. His testimonijs apte i-
sinuatur: qꝛ volūtas hoīs gr̄a dei p̄ueniṫ
atqꜫ prepaṫ vt fiat bona: nō vt fiat volun
tas qꝛ ⁊ añ gr̄am volūtas erat: s̄ non erat
bona ⁊ recta voluntas.

Quid sit voluntas. b

Volūtatē ipsam
Aug. in li. de duabus animabus ita diffi/
nit. Uolūtas ē animi motꝰ cogēte nullo ad
aliq̇d nō admittendū vel adipiscēdū. Hec
aūt vt ñ admittat malū ⁊ adipiscaṫ bonū
p̄ueniṫ ⁊ prepaṫ dei gr̄a. Un̄ apl's gr̄aꝫ p̄ — De gr̄a opāte ⁊ coopāte bo minis volūtate Rom. ix.
uenientē ⁊ sbsequētē ꝯmēdās. i. operanteꝫ
⁊ cooperantem vigilanter dixit: Nō ē vo
lētis neqꜫ currētis: s̄ dei miserentis: ⁊ non

ecōuerso nō est miserentis dei ꝫ volētis ꝛ currētis. Nā si vt q̄busdam placuit qđ dictū ē ita accipiat̃: nō est volētis neq̄ currentis: ꝫ miserētis dei: tanq̄ diceret̃ ñ sufficit sola volūtas hominis: si nō sit etiā misericordia dei: ecōtra dr̄ nō sufficit etiā misericordia dei si nō sit etiā voluntas hoīs Ac p hoc si recte dictū ē illud: qꝛ id volūtas hominis sola non implet: cur nō etiaꝫ a contrario recte dicitur nō miserentis est Dei: sed volētis est hominis cum id misericordia dei sola non impleat? Homo enim credere vel sperare non poterit nisi velit: nec peruenire ad palmam: nisi voluntate currat. Restat ergo vt ideo ita recte dictū itelligatur: vt totū det̃ deo q̄ hoīs voluntatem bonam p̄uenit: ꝛ preparat adiuuādā ꝛ adiuuat preparatā: nolētē preuenit vt velit: volentem subsequitur ne frustra velit.

Ecce his verbis ꝛ alijs premissis euidēter tradit̃ qꝛ voluntas hominis preparatur ꝛ preuenitur gratia dī vt velit bonū: ꝛ adiuuatur ne frustra velit.

Qꝛ bona volūtas comitatur gratiam. c

Jtaqꝫ bona volūtas comitat̃ grām: non gratia voluntateꝫ Unde Aug. ad Bonifacium papam scribens contra pelagianos inquit: Cū fides impetrat iustificationē sicut vniccuiq̄ ds ptitus est mēsurā fidei: nō grām dei aliq̄d meriti p̄cedit humani: sed ipsa meret̃ augeri vt aucta mereat̃ ꝛ pfici voluntate comitante nō ducēte: pedisseq̄: non preuia. Ecce hic apte habes q̄ grā p̄uenit bone voluntatis meritū: ꝛ ipsa bona voluntas pedissequa est gratie non preuia.

Aug. i glo. su per illud. Rom. v. Justificati igitur.

Que sit grā voluntatē p̄ueniens scꝫ fides cū dilectione. d

Et si diligenter intendas nihilominus tibi mōstrat̃ que sit ipa grā volūtatē p̄ueniēs ꝛ preparans: s. fides cū dilectōe. Ideoq̄ Augu. in eodem tractans quō iustificati sumus ex fide ꝛ tñ gratis: vtrunq̄ eñ dicit apl's. q̄ dicit: Justificati ex fide: alibi ait: Justificati gratis per gratiam. Hoc eñ ideo dixit: ne fides ipsa supba sit ne dicat sibi: si ex fide iustificati: quomodo gratis? Qđ eñ fides meretur cur nō potius reddit̃ q̄ donat̃? Non dicat hō ista fidelis: qꝛ cū dixerit habeo fidem vt merear iustificationē. Responde-

Rom. v. Rom. iij.

tur ei. Quid habes quod nō accepisti? Fides eñ qua iustificat' es: gratis tibi data est. Hic apte ostēdit̃ q̄ fides est cā iustificatiōis: ꝛ ipa est grā ꝛ bñficiū quo hoīs p̄uenit̃ voluntas ꝛ prepat̃. Uñ Aug. in p̄mo libro retractationuꝫ. Voluntas est q̄ ꝛ peccatur ꝛ recte viuitur. Voluntas vero ipsa nisi dei gratia liberetur a seruitute qua peccati serua facta est: ꝛ vt vitia superet ꝛ adiuuet̃: recte pieq̄ viui a mortalib' non potest: ꝛ hoc bñficium quo liberatur nisi eam p̄ueniret iam meritis daret̃ ꝛ nō esset gratia: que vtiq̄ gratis datur. Preuenitur ergo bona hominis voluntas illo grē bñficio quo liberat̃ ꝛ prepat̃. Et illđ beneficium fides xp̄i recte intelligitur: sic Aug. in ench. euidenter ostendit dicens: Ipm̄ arbitriū liberanduꝫ est post illā ruinam a seruitute peccati. Nec omnino per seipm̄: sed p solā dei grām que in fide xp̄i posita ē liberat̃ vt voluntas preparetur.

j. Cor. iiij.

Aug. retractatōnū li. j. c. viij

De bñficio q̄ voluntas liberatur.

Ecce aperte dicit gratiam per quā liberat̃ arbitriū ꝛ prepat̃ voluntas sitā esse in fide xp̄i. Fides eñ xp̄i (vt in eodē ait) impetrat qđ lex imperat.

Q̄ volūtas bona que p̄uenit̃ grā quedā dei dona preuenit. e

Ipsa tamen eadē voluntas q̄dā grē dona p̄uenit. Uñ Augu. in ench. Precedit bona volūtas hoīs multa dei dona: ꝫ nō oīa: que aūt nō p̄cedit: ipsa in eis est ꝛ ipsa iuuat. Nam vtrūq̄ legit̃ in sctis eloquijs: Et misericordia eius preueniet me: ꝛ misericordia dei subseq̄t̃ me. Nolentē q̄ppe p̄uenit vt velit volentem subsequit̃ ne frustra velit. Cur eñ ammonemur orare pro inimicis nr̄is nolētibus pie viuere: nisi vt de' in eis operet̃ ꝫ velle. Itemq̄ cur ammonemur petere vt accipiam'? nisi vt ab illo fiat qđ volum' a quo factū ē vt velim'. Inde apl's ait: Non est volentis neq̄ currentis ꝫ dei miserentis. Ex his apparet q̄ bona hoīs voluntas quedam dona dei preuenit: qꝛ eam comitatur gratia adiuuās: ꝛ quibusdam p̄uenitur: quia eam preuenit gratia operans. s. fides cum charitate.

Aug. in ench. xxxiiij. ca.

ps. lviij. ꝛ. xxij

Matth. v.

Luce. xj.

Rom. ix.

Que predictis videant̃ aduersari scꝫ qđ vidꝛ dici fidem esse ex voluntate. f

Nō est tamē igno

randū quod alibi Augustinus significare videtur ꝙ ex voluntate sit fides: de illo vbo apostoli. Corde creditur ad iusticiā ita sup iohānē tractās: Ideo nō simpliciter apostolus ait credit': ꝫ corde creditur. q2 cetera potest homo nolēs: credere nō nisi volēs: intrare ecclesiam ⁊ accedere ad altare potest nolēs sed nō credere. Item super Genesim vbi Laban ⁊ Batuel dixerunt. Vocemus puellam ⁊ queramus ei' voluntatem: dicit expositor: q2 fides ē voluntatis nō necessitatis. Ad quod respōdentes dicimus: nō hec ita accipienda fore vt ex volūtate hominis fides intelligatur puenire: cū ipsa sit ꝓprie dei donum: vt ait apostol': ⁊ ex ea bona hominis merita incipiant. Per hanc eñ vt ait Augustinus super Ps. lxi. iustificatur impius id est fit de impio pi': vt deinde ipsa fides incipiat per dilectionē operari: vnde oīa bona merita incipiunt. Sed potius hec iō ita dicta sunt: quia non est fides nisi in eo qui vult credere: cuius bonam voluntatē fides preuenit nō tempore sed causa ⁊ natura. Unde Aug. supra congruēter dixit ꝙ bona voluntas in eis donis est: que nō precedit ⁊ ipsa iuuat: quia ea iuuat quib' preuenitur: dum eis consentit ad effectuz boni: ⁊ in eis est: quia tempore ab eis non preceditur.

Gen. xxiiij.

Visio cū determinatione.

Eph. ij.

Quedam adhuc addit q̄ grauiorem faciunt qōnē. s. ꝙ cogitatio boni precedit fidem. g

Ceterum hāc questionem magis accuūt ⁊ vrgent verba augustini quibus in libro de predestinatiōe sanctorum vtit' ptractans illud verbum apostoli: Non ꝙ sufficiētes sim' cogitare aliquid quasi ex nobis. Attēdāt inquit h ⁊ verba ista perpendant: qui putāt ex nobis eē fidei ceptū: ⁊ ex deo eē fidei supplementū. Cōmēdans eñ istā grām q̄ nō datur ꝫm aliqua merita: sed efficit omnia bona merita inquit: nō ꝙ sufficientes sim' cogitare aliquid boni. s. ex nobis. Quis aūt nō videat pri' eē cogitare ꝙ̄ credere? Nullus quippe credit aliq̄d nisi prius cogitauerit esse credendū. Si ḡ cogitare bonum nō est ex nobis: vt h apl's tradit: nec credere: quāꝙ̄ ⁊ ipm credere nihil ē aliud ꝙ̄ cū assensiōe mētis cogitare. Hic videt' isinuare ꝙ cogitatio bona p̄cedat fidē: ⁊ ita bona voluntas p̄ueniat fidem: nō p̄ueniat':

j. Cor. iij.

Quid sit credere.

ꝙ̄ predictis aduersari videtur. Ad hoc aūt dicim' ꝙ aliq̄n cogitatio bona siue voluntas p̄uenit fidē: ꝫ nō est illa bona volūtas vel cogitatio q̄ recte viuit'. Illa eñ sine fide ⁊ charitate nō est. Nā vt ait Aug. ad Anastasium: sine spiritu nō est voluntas hoīs libera: cū cupiditatibus vincat': nō est libera ad bonuz nisi liberata fuerit. Nō aūt liberatur nisi p spiritūsanctū diffundat' charitas in cordibus. Nō est libera voluntas nisi eā liberet grā p legē fidei id est nō ē libera sine fide opante p dilectionē ⁊ illa sufficienter ⁊ vere bona est. Nō est eñ fructus bon' q̄ de charitatis radice nō surgit. Si vero assit fides operās p dilectionē fit delectatio boni.

Determinatio.

Rom. v.

Gal. v.

Grego.

De illa cogitatione boni que precedit fidem plene disseritur. h

Illa autez cogitatio siue volūtas q̄ fidē ⁊ charitatē aliasꝙ iustificationes p̄cedit nō sufficit ad salutē nec recte ea viuit'. Hac volūtate ꝯcupiscitur illa bona volūtas q̄ est magnū bonuz: ista vo nō. Alia est ḡ illa volūtas siue cogitatio: alia ista. Et sic illa istā p̄cedit: ita illā preuenit intellectus. Uñ Aug. istam distinguēs super illum locum psal. Cōcupiuit aīa mea desi. iu. ait: Cōcupiuit desiderare inquit: nō desiderauit. Videmus eñ rōne nōnunꝙ̄ ꝙ̄ vtiles sunt iustificationes di: ꝫ infirmitate p̄pediti aliq̄n nō desideram'. Preuolat ḡ intellect': seq̄t' tardus aut null' affect'. Scim' bonū nec delectat agere: ⁊ cupim' vt delectet. Sic iste olim desiderare ꝯcupiscebat: q̄ bona esse cernebat: cupiēs eoꝝ habere delectatōez quoꝝ potuit videre rationem. Ostendit itaꝙ quibus quasi gradibus ad eas p̄ueniat': pri' eñ est vt videant' ꝙ̄ sint vtiles ⁊ honeste: deinde vt earū desideriū cōcupiscatur: postremo vt proficiente grā delectet eaꝝ opatio quarū sola rō dlectabat

Attende hunc ordinem gratiarum quē hic distincte assignat Augustinus: qualit' scilicz intellectus bonorum precedit concupiscentiam eorundem: ⁊ ipsa cōcupiscētia delectationem que fit per fidem ⁊ charitatem: qua habita vere bona est voluntas qua recte viuitur. Ipaꝙ fidei comes est nō preuia. Qui vba Augustini p̄missa ꝫm hanc distinctionem considerat: nullā ibi repugnātiā fore aiaduertit: nō ignorās etiā añ grām p̄uenientem ⁊ opantem qua

Q intellect' cognitio boni ⁊ mali volūtatem p̄cedit Augustinus ps. c. viij.

Scdm verba Aug. grarum ordinē expōs

Q aliq̄n grā iustificationis mlta in hoīe p̄cedūt bōa q̄dā ex grā ⁊ libertate arbitrii.

volũtas bona prepaꝛ in hoie: pcedere q̃dam bona ex dei grã ꝛ libero arbitrio q̃dã etiã ex solo libero arbitrio: quibus tamẽ vitã nõ mereꝛ: nec grãm qua iustificatur. Illius em̃ grẽ pcipiẽde que voluntatem hois sanat: vt sanata legez impleat nulla merita pcedunt. Ipsa est em̃ qua iustificatus impius fit iustus: q̃ prius erat impius meriti aũt impij nõ grã ꝫ pena debeꝛ. nec ista esset grã si nõ dareꝛ gratuita. Daꝛ autẽ gratuita: qꝛ nil boni añ feceramꝰ vnde hoc mereremur. Nõ negamꝰ tamẽ multa ante hãc grãm ꝛ pter hãc grãm ab homie fieri bona p liberũ arbitriũ vt tradit Aug. in responsionibus cõtra pelagianos: vbi dicit hoies p liberum arbitriũ agros colere: domos edificare: ꝛ alia plura bona facere sine gratia cooperante.

Augu. de spũ ꝛ littera. Aug. ad Sixtum.

Q ab hoie bona fiũt p liberũ arbitrium.

Utrũ vna eadẽq3 sit grã q̃ dꝛ operans ꝛ coopans. i

Hic considerãdũ est cum pdictum sit p grãm opantẽ ꝛ puenientem voluntatem hois liberari ac preparari vt bonũ velit: ꝛ p grãm coopantẽ ꝛ sbsequẽtẽ adiuuari: ne frustra velit vtrũ vna ꝛ eadẽ sit grã .i. vnũ munꝰ gratis datum qḋ opeꝛ ꝛ coopeꝛ: an diuersa alterũ operans ꝛ alterũ coopans. Quibusdã nõ irrõnabiliter videꝛ q vna ꝛ eadez sit grã idẽ donũ: eadem virtꝰ que opaꝛ ꝛ coopatur: sed pter diuersos eius effectus ꝛ dicitur opans ꝛ coopans. Operans em̃ dꝛ in q̃tũ liberat ꝛ prepat voluntatem hominis vt bonum velit. Cooperans inquantum eandem adiuuat ne frustra velit: scꝫ vt opus faciat bonum. Ipsa enim gratia non est ociosa: sed meretur augeri: vt aucta mereatur perfici.

Dic dlẽ q vna sit: sꝫ pp̃ diuersos effectus di uersa sortiꝛ nomina.

Quid sit ipsa gratia ꝛ quõ mereꝛ augeri queritur. k

Si vero queritur quomodo ipsa gratia preueniens mereatur augeri ꝛ perfici: cum nullum meritum sit absq3 libero arbitrio: ꝛ quid sit ipa gratia an virtus an non ꝛ si virtus: an actꝰ vꝫ non. Ut hoc aperte insinuari valeat premittendum est tria esse genera bonorum. Alia nanq3 sunt magna: alia minima: alia media. Ut Augustinus ait in primo libro retractationum. Uirtutes inquit quibus recte viuitur magna bona sunt Species autem quorũlibet corporum sine quibus recte viui potest: minima bona sunt. Potẽtie vero animi sine quibus recte viui nõ potest media bona sunt Item virtutibus nemo male vtitur. Ceteris autem bonis id est medijs ꝛ minimis: non solum bene: sed etiã male quisq3 vti potest: ꝛ ideo virtute nemo male vtitur: quia opus virtutis est bonus vsus istorum quibus etiam nõ bene vti possumus. Nemo autẽ bene vtẽdo male vtitur. non solum autem magna sed etiã media ꝛ minima bona esse prestitit bonitas di. Ecce habes tria genera bonorum distincta.

Nũc soluit p̃mittit de trib⁹ generibus bonorum. Aug. j. lib. retrac. c. viij.

Idẽ in ij. de libe. arbitri.

In quibus bonis sit liberum arbitrium. l

Queritur autẽ in quibus bonis contineatur liberũ arbitriũ De hoc Augustinus in primo libro retractationum ita ait: In medijs quidẽ bonis inuenitur liberum voluntatis arbitrium: quia ꝛ male illo vti possumus: sed tamen tale est vt sine illo recte viuere nequeamꝰ Bonus autez vsus eius iam virtus est: q̃ in magnis repitur bonis quibus male vti nullus potest. Et qꝛ bona ꝛ magna ꝛ media ꝛ minima ex deo sunt: sequiꝛ vt ex deo sit etiam bonus vsus libere voluntatis q̃ virtus est ꝛ in magnis numeratur bonis.

Augustinus.

Attende diligenter que dicta sunt ꝛ cõfer in vnum. Sic enim aperietur quod supra querebaꝛ. Dixit equidem opus virtutis esse bonũ vsum illoꝝ bonoꝝ q̃bus etiam nõ bene vti possumus id est mediorũ in quibus posuit liberum arbitriuz cuius quoq3 bonum vsum dixit esse virtutem. Quod si est: non est ergo opus virtutis quod supra dixit: qꝛ aliud est virtus aliud opus eius.

Premissas auctoritates considerari ꝛ conferri iubet vt possit solui qḋ querebaꝛ.

Ista est distinctio. xxvi. huius secũdi libri: In qua magister postq̃ egit de tẽptatiõe p quã homo cecidit ꝛ de libero arbitrio p qḋ stare potuit. Incipit agere de grã per quã stare debuit. Et tria facit. Nã primo ponit q̃dã grẽ distinctiõez Scḋo subdit ipsius grẽ expsitionẽ. Tertio subiũgit ptiũ grẽ mutuã cõpationẽ. Primum facit vsq3 ibi: Itaq3 bona voluntas. Scḋm vsq3 ibi: Hic ↄsiderãdum. Tertiũ vsq3 ad finẽ distinctiõis. In spãli sententia magistri stat in tribus ppositionibus: quarũ prima est hec: Iuuaꝛ voluntas humana ad bonuz perficiendũ operante ꝛ coopante gratia. Hanc magister insinuãs ponit duplicẽ esse gratiã qua liberũ arbitriũ hois iuuatur ad bonũ: quarũ pma dꝛ operans pueniẽs volũtatẽ bonã ea em̃ liberaꝛ ꝛ preparatur voluntas hois vt sit bona: ꝛ vt bonũ efficaciꝛ velit. Alia est grã cooperans que ad voluntatẽ bonam ꝛ prepatã iam sequiꝛ adiuuãdo ne frustra bonum velit: sed vt bonum velit cũ effectu: quã senten-

tiam mgr̄ ꝓbat auctoritate beati Augustini. Deinde recitat mgr̄ errorē cuiusdã heretici dicentis hominem posse velle bonũ oꝑari ex libero arbitrio sine grã: quē improbat auctoritate apl'i dicētis. Non est volentis neqꝫ currētis: sed di miserētis. Super quod .b. Augu. ait: Non eĩ ideo deus alicuius miseretur: qꝛ voluit ꝛ currit: sed ideo q̃a vult ꝛ currit qꝛ deus sui miseretur. Et subdit descriptionē volũtatis quã ponit Augu dicēs ꝙ voluntas est animi motus nullo cogēte ad aliquid non admittendũ vel adipiscēdum. Annectens ꝙ eandem gratiã quam ipse supra distinxit in oꝑantē ꝛ cooꝑantem: etiã vocamus precedentē ꝛ subsequētē. Scd̄a ꝓpositio est hec: Gratia operãs q̃ est fides cũ dilectiōe bonã voluntatē non tpe sed natura ꝛ causaliter precedēs ab ipsa voluntate non acquirit aliquo merito. Hãc mgr̄ ꝓbans dicit: ꝙ voluntas vt p̃fertur ꝑ gratiã preuenientem seu operantē mota ad bonum tũc dignior est .i. ipsa voluntas digniorem dñam .i. gratiam nõ preuenit: sed sequit ipsam: qꝛ nullum meritũ volũtatis p̃cedit grãm: sed ipsam grãm ordine causalitatis bñ sequit: q̃ q̃dē grã operãs est fides cum dilectiōe. Qd̄ ꝓbat ꝑ .b. Augustinum. Ex quibus verbis manifeste exprimit ꝙ ꝑ fidem iustificamur. Et ꝑ ꝯñs gratia operãs .i. fides preuenit voluntatem seu meritum voluntatis. Contra qd̄ obijcit magister duabus auctoritatibus. Tertia ꝓpositio est hec: Grã oꝑans ꝛ cooꝑans vna existens essentialr̄ bm̄ diuersos eius effectus aliter dr̄. Hãc eĩ ꝓpositionē mgr̄ ꝓbãs q̃rit. Utrũ grã oꝑãs ꝛ cooꝑãs sint diuerse grē seu vna grã diuersis vocabulis designata. Et rñdēs dicit ꝙ sit vna ꝛ eadē grã ꝛ idē donũ. tñ ꝓpter diuersos effectus est diuersis nominibꝰ vocata. Nam inq̃tũ liberat voluntatē a malo dicitur operans: inq̃tũ aũt adiuuat ad bonũ vlterius faciendum dicitur cooꝑans. Et tm̃ in speciali.

De virtute quid sit: ꝛ quid sit actus eius. a

Di. XXVII
De cõpatione grē ad ꝟtutē.

Augu. de spũ ꝛ anima.

ps. cxviij.
Exẽplũ ponit de iusticia insinuãs ꝙ ꝺ alijs itidē itelligendum sit.

Jc videnduʒ est q̃d sit virtus: ꝛ q̃d sit actus vel opus eiꝰ. b Uirtus est (vt ait Aug.) bona qualitas mentis q̃ recte viuitur: ꝛ q̃ nullus male vtitur: quã deus solꝰ in hoīe oꝑat. Ideoqꝫ opus dei tantũ est: sicut de virtute iusticie Aug. docet super illum locum psalmi. Feci iudiciũ ꝛ iusticiam ita dicens: Justicia magna virtus animi est quã nõ facit in hoīe nisi deus Ideo ꝙ cũ ait ꝓpheta ex ꝑsona ecclesie: Feci iusticiã: nõ ipsam virtutē quã nõ facit hõ: sʒ opus eius intelligi voluit. Ecce apte insinuatur hic ꝙ iusticia in hoīe nõ est opꝰ hominis ꝫ dei: qd̄ ꝛ de alijs virtutibus itidē intelligendum est.

De fide itidē dicit ꝙ nõ est ex homine: sed ex deo tantum. b

Nam de gratia fidei. Ephesis scribēs apl's: silr̄ fidem non ex homine ꝫ ex deo tm̃ esse asserit inq̃ens: Gratia estis saluati per fidem: ꝛ hoc nõ ex

Eph. ij.

vobis: dei enim donum est. Qd̄ a sanctis ita exponitur. Hec .s. fides nõ est ex vi nature nostre qꝛ donum dei pure est. Ecce ꝛ hic apte traditur ꝙ fides non est ex libertate arbitrij siue ex arbitrio volũtatis: qd̄ superioribus consonat vbi dictuʒ est: gratiam preuenientem vel operanteʒ esse virtutem que voluntatem hominis liberat ꝛ sanat. Unde Aug. in li. de spũ ꝛ littera ait Justificati sumus nõ ꝑ liberam voluntatem: ꝫ per grãm xp̄i: nõ ꝙ sine voluntate nr̄a fiat: sed voluntas nr̄a ostenditur infirma ꝑ legem vt sanet gratia voluntateʒ: et sana voluntas impleat legem.

Aug. de sp̄ ꝛ littera.

Rom. xiij.

De grã que liberat voluntatē q̃ si virtus est: nõ ē ex libero arbitrio ꝛ sic nõ est motꝰ mentis. c

Si igit gratia q̃ sanat ꝛ liberat voluntateʒ mentis hominis virtus est vel vna vel plures: cũ ipsa gratia non sit ex arbitrio voluntatis: ꝫ eã potius sanet ac prepet vt bona sit: ꝯsequitur vt virtꝰ nõ sit ex libero arbitrio: ꝛ ita nõ sit motus vel affectus mentis. Cũ oīs motꝰ vel affectus mentis sit ex libero arbitrio: sed bonꝰ ex gratia est ꝛ libero arbitrio: malus vero ex libero arbitrio tantuʒ. Ut .n. ait Augu. in libro retractationũ. Hõ spõte ꝛ libero arbitrio cadere potuit: nõ etiaʒ resurgere. Idem in libro de duabus animabus. Anime si libero ad faciendũ ꝛ nõ faciendũ motu animi careãt si deniqꝫ his abstinēdi ab opere suo ptãs nulla cõcedit earũ pctm̃ tenere nõ possumus. Hic aperte ostēdit ꝙ motꝰ animi siue ad bonũ siue ad malum ex libero arbitrio ē. Ideoqꝫ si grã vel virtꝰ motus mētis est: ex libero arbitrio est. Si vo ex libero arbitrio vl' ex ꝑte est: iam nõ solus deꝰ sine hoīe eaʒ facit.

Aug. in li. retrac. ca. viij.

Idē de duabꝰ aiabꝰ c. xviij.

Propterea q̃dã ñ inerudite tradũt virtutē eē bonã mētis q̃litatē: siue formã que aiam informat: ꝛ ipsa nõ ē motus vel affectꝰ animi: ꝫ ea liberũ arbitriũ iuuat vt ad bonũ moueat ꝛ erigat ꝛ ita ex virtute ꝛ libero arbitrio nascit bonꝰ motus vel affectus animi: ꝛ exinde bonũ opꝰ ꝓcedit exterius sicut pluuia rigat terra vt germinet ꝛ fructum faciat: nec pluuia ē terra: nec germen nec fructꝰ: nec terra germē vel fructꝰ nec germen fructus: ita gratie terre mentis nostre .i. libero arbitrio volũtatis infundit pluuia diuine bñdictiōis .i. inspiratur grã quod solus deus facit: nõ homo cum

Hic aperit id q̃d p̃dicta tendãt vt innotesceret an virtꝰ sit motꝰ mẽtis vel non.

Per sile ostendit ꝛ ē cõpatio inter tria ꝛ tria.

eo: qua rigat voluntas homis vt germinet et fructificet: id est sanat et pparat vt bonum velit. Sm quod dicitur opans: et iuuatur vt bonum faciat sm quod dicitur coopans. Et illa gratia virtus non incongrue nominat: quia voluntatem hominis infirmam sanat et adiuuat.

Ex quo sensu dicunt ex gratia incipe bona merita et de qua gratia hoc intelligatur. d

Cum ergo ex gra dicunt esse bona merita et incipe: aut intelligit gratia gratis das id est deus vel potius gratia gratis data: que voluntatez hominis puenit. No em eet magnuz si hec a deo dicerent esse a q sunt omnia: sz potius eius gratia gratis data intelligitur ex qua incipiunt bona merita: q cum ex sola gratia esse dicant: non excludit liberz arbitrium quia nullum meritum e in homine qd non sit p liberum arbitrium. Sz in bonis merendis cause pncipalitas gratie attribuitur: quia pncipalis causa bonorum meritorum est ipa gratia: qua excitatur liberum arbitrium et sanatur atqz iuuatur voluntas hominis vt sit bona.

Qualit intelligat cu ex sola gratia esse dicuntur.

Qz bona volutas gratie principaliter est: et etiam gratia est: sicut et omne bonu meritu. e

Que ipsa etia donum dei e et bois merituz: imo gratie quia ex gratia pncipaliter est et gra e. vn Aug. ad Sixtum psbyterz: Quid e meritum hominis ante gratiam cum omne bonum nostrum meritum no in nobis facit nisi gratia. Ex gratia em vt dictum est que puenit et sanat arbitriu hominis: et ex ipo arbitrio pcreatur in anima homis affectus siue bonus motus metis. et hoc est pmum bonum hominis meritum. Sicut verbi gratia ex fidei virtute et hominis arbitrio generat in mete motus quida bonus et remunerabilis. s. ipm credere: ita ex charitate et libero arbitrio aliud quida motus bonus puenit. s. diligere: bonus valde. Sic de ceteris virtutibus intelligenduz est: et isti boni motus vel affectus merita sunt et doa dei quibus meremur: et ipoz augmetationem et alia q consequeter h et in futuro nobis apponunt.

Augustinus

Qualit bonu meritu in hoie costituit: et qd sit pmu bonuz meritu.

Ex qua ratione dicit fides mereri iustificatione et alia. f

Cum ergo dicit fides mereri iustificatione et vitaz eternam ex ea rone dictuz accipit: quia p actum fidei meret illa. Similit d charitate et iusticia et d aliis accipit. Si ei fides ipa virtus pueniens diceret ee metis actus qui e merituz: iam ipa ex libero arbitrio originem haberet: qd quia non e: sic dicit esse merituz quia actus eius e meritum: si tn assit charitas sine qua nec credere nec sperare meritum e vite. Vn apparet vere qz charitas e spiritussanctus: que anime qlitates informat et sanctificat: vt eis anima informet et sanctificetur: sine q anime qlitas non dicit virtus: qz non valet sanare anima.

De muneribus virtutu et de gra q no est sz facit meritu. g

Ex muerib' itaqz virtutuz boni sumus et iuste viuimus et ex gratia que non e meritum sz facit no tn sine libero arbitrio pueniut merita nra. s. boni affectus eoruqz pgressus atqz bona opa que deus remunerat in nobis: et hec ipa sunt dei dona. vn Aug. ad Sixtum psbyterz. Cuz coronat deus merita nostra nihil aliud coronat qz munera sua. Vn vita eterna que in fine a deo meritis pcedentibus reddit: quia et eadem merita quibus reddit a nobis sunt: sz in nob facta sunt p gratia: recte et ipa vita gratia nucupat: quia gratis datur. Nec ideo gratis: quia non meritis dat: sz quia data sunt p gratiam et ipa merita et quibus datur.

Exponit quo intelligedu sit illo: bon' vsus liberi arbitrii virtus est.

Epilogat vt alia addat. h

Ex pmissis iam innotescere nobis aliquatenus potest: qualiter gratia pueniens meretur augeri: et alia: et quid ipa fit: an vtus an aliud: et si virtus: an sit actus vel no. Ostensum em est supra ex pte quoruudam qz ipa est virtus: quia virtus no est actus sed eius causa: non tame si-

ne libero arbitrio. vñ qđ supra Aug. dixit bonū vsum liberi arbitrij esse vtutē ita accipi pōt.i.actū vtutis: alioquin sibi ɔ̃dicere videref: q̄ etiā opus virtutis supra dixit esse bonū vsū eoꝝ q̄bus nō bñ vti possumus: in quibus posuit libeꝝ arbitrium. Si vo bonus vsus liberi arbitrij opus virtutis est iā virtus nō est. Cū g̃ bonū vsum eius virtutē esse dixit: noīe virtutis ipius vsum significauit.

Quod idem vsus est virtutis et liberi arbitrij: sed virtutis principaliter. i

Idē nempe vsus bonus ex virtute est ⁊ ex libero arbitrio: ſʒ ex virtute p̄ncipaliter. Et bonus ille vsus in magnis bonis annūerādus est. Illa aūt gratia p̄ueniens q̄ ⁊ virtus ē non vsus liberi arbitrij est ſʒ ex ea potius ē bonus vsus liberi arbitrij que nobis est a deo nō a nobis. Usus vo bonus arbitrij ⁊ ex deo est ⁊ ex nobis: ⁊ ideo bonum meritū est. Ibi em̄ solus deus opaf: hic deus et homo. Hoc meritum ex illa purissima gratia p̄uenit: quod apostolus notauit dicens: Gratia dei sum id qđ sum ⁊ gratia eius ī me vacua nō fuit. Sup quē locum Aug. ita ait: Recte gratiā nominat: p̄mum em̄ solam gratiā dat deus: ⁊ non nisi gratiam: cum non p̄cedant nisi mala merita: ſʒ post p gratiam incipiūt bona merita. Et vt ostēderet etiam liberum arbitrium: addit Et gratia eius in me vacua non fuit. Et ne ipa voluntas sine gratia dei putef aliquid boni posse: subdit: Nō aūt ego solus. s. sine gratia: ſʒ gratia dei mecum: id est cū libero arbitrio. Plane cū data fuerit gr̄a incipiūt esse nr̄a merita bona: p illaꝫ tñ: qꝛ si illa defuerit cadit homo.

[Margin: Q gr̄a p̄ueniens q̄ vtus intelligif nō ē li. ar. vsus: ſʒ ex ea bonus vsus li. ar. ⁊ oīa bona merita. — i. Cor. xv. — Aug. de gr̄a ⁊ libero arbi.]

Aliorum sententia hic ostenditur qui dicunt virtutes esse bonos vsus liberi arbitrij id est act⁹ mentis.

Alij vo dicūt vtutes esse bonos vsus naturalium potētiaꝝ non tñ omnes: ſʒ tantūmodo interiores qui in mēte sunt: exteriores vero qui p corpus gerunf non virtutes esse dicunt: ſʒ opa virtutum. Et ideo ꝙ Aug⁹. dicit opus virtutis esse bonum vsum naturalium potentiaꝝ: de vsu exteriori accipiunt: ꝙ vero dicit bonum vsum liberi arbitrij virtutem esse ⁊ in magnis numerari bonis de vsu interiori intelligunt. Et virtutes nihil aliud esse: q̄ȝ bonos affectus vel motus mentis asserunt: quos deus in homine facit non homo: quia licet illi motus sint liberi arbitrij nō tamen esse queunt nisi deus ipm liberet ⁊ adiuuet gratia sua operante ⁊ cooperante: quam dei gratuitam voluntatem accipiunt: quia deus est qui et operatur in nobis velle ⁊ operari bonum.

[Margin: Qualiter p̄dicta verba Aug. huic sn̄ie p̄uenit.]

Quibus autoritatibus muniunt ꝙ vtutes sint motus mētis. l

Quod aūt vtutes sint motus mētis: testimonijs sanctorum astruunt. Dicit aūt Aug. sup Johannem. Quid est fides? Credere qđ non vides. Credere aūt motus mentis est. Idem in li. iij. de doctrīa xp̄iana. Charitatem aūt voco motum animi. Si vero charitas ⁊ fides motus animi sunt: virtutes ergo motus animi sunt. Quibus alij respondentes p̄missa verba Augustini ita intelligenda fore inquiunt: Fides ē credere qđ non vides. i. fides est virtus qua creditur quod non videf. Item. Charitas ē motus animi. i. gratia qua mouef animus ad diligendū. Et ꝙ hec ⁊ his silīa ita accipiēda sint: ex his ɔ̃iciuntur q̄ alibi Aug. ait. Nā in .j. li. q̄stionū euāgelij inq̄t: Est fides q̄ credunf ea q̄ nō videnf q̄ p̄p̄e dicif fides. Item in xiij. li. de tri. Aliud sunt ea q̄ credunf: aliud ē fides q̄ credunf. Ex q̄bus verbis sic argumētādo p̄cedūt: Aliud ē credere: aliud illud quo credif. Predictū aūt est fidē id esse quo creditur. Sic g̃ credere nō est fides: qꝛ credere non est id q̄ credif. Addūt q̄ȝ: virtus opus dei tm̄ est: quā ipe solus facit in nob. Ipa g̃ nō est vsus vl' actus liberi arbitrij: ſʒ credere ē actus liberi arbitrij: nō ē itaq̄ʒ vtus. Premissis alij sq̄ rōnibus ac testionijs innitunf vtriq̄ʒ. Hoꝝ aūt iudiciū diligētis lectoris relinq̄ examini: ad alia p̄perās.

[Margin: Aug. sup Johā. omel. xxi. — Idē3 de doc. xp̄ia. c. iij. — Quō alij his rn̄deāt p̄dicte determinātes. — Determinatiōes ɔ̃firmāt auctoritatibus. Aug. in .j. li. q̄stio. ca. xj. Idē. xiij. li. de tri. c. iij. — Par ſnīaꝝ iudicium lectori relinquit.]

Jsta ē distinctio. xxviij. hui⁹ scđi libri: in q̄ qđem distinctiōe magr̄ postq̄ egit de efficacia gr̄e liberi arbitrij generaliter: agit de efficacia virtutis specialiter. Et circa hoc tria facit. Naȝ p̄mo tractat de virtute oñdens qualiter recte capiatur. Scđo agit de gr̄a: oñdens q̄ sine ipa nemo ꝓprie mereat̄. Tertio repellit quandā sniaȝ que non recte circa virtutem opinat̄. Primum qđem facit a p̄ncipio distinctionis vsq̄ ibi: Cum ergo ex gratia. Scđm ab inde vsq̄ ibi: Alij xo dicūt. Tertiū xo vsq̄ ad finem distinctionis. Jn speciali snia magr̄i stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ p̄ma ē hec: Uirtus que ē bona mētis qualitas censenda nō ē actus neq̄ motus animi vere dicenda. Hanc eñ ꝓpositionem magr̄ ꝓbās dicit q̄ quedam sunt magna bona hominum: cuiusmodi sunt virtutes quibus nemo male vti pōt. Quedam autem sunt bona minima: vt bona temꝑalia. Quedam autem media: vt potentie anime: ⁊ illis quideȝ minimis ⁊ medijs bonis tam bñ q̄ male vti possunt homines: inter q̄ media ꝟm btm̄ Augustinum ē libeꝝ arbitrium: cuius vsum btūs Augustinus alicubi nomiat opus virtutis: alicubi aūt virtutē: ⁊ sic sibijpi ꝯrius videtur. Quam ꝯrietatem magr̄ soluens adducit rōnē quādam quapropter ipaȝ virtutem non esse actum sed magis qualitatē ꝓbat: sic arguens. Causa virtutis in nobis deus ē: ⁊ nosipi sum⁹ cuiuslibet actus nr̄i: ⁊ ꝑ ꝯñs vsus liberi arbitrij qui ē actus noster non est virtus: ⁊ gr̄a cū sit virtus vel virtuti silis etiā nō est actus noster. Jstius argumēti magr̄ minorē supponit: maiorem aūt multipliciter ꝓbat. s. q̄ causa virtutis in nobis sit deus: ⁊ q̄ virtus sit bona qualitas mentis qua nullus male vtit̄: p̄mo in cōmuni ꝑ virtutis diffinitionem quam beatus Augustinus ponit dicens q̄ deus in nobis sine nobis oꝑat̄ virtutem que ē bona mētis qualitas qua recte viuit̄ ⁊ qua nullus male vtit̄. Scđo ꝓbat eam in speciali đ virtute iusticie: de qua beatus Augustinus ait: q̄ nullus eā in homine efficit nisi deus. Tertio ꝓbat eam specialiter de fide quam ꝟm aplm̄ solus deus infundit. Et subdit q̄ omnis motus ⁊ effectus mētis ex libero arbitrio ē: sed bonus quidem ex gr̄a ⁊ libero arbitrio simul: motus autem ⁊ effectus malus ex libero arbitrio: quod ꝓbat autoritate beati Augustini. Ex qua vna cum p̄dictis infert: q̄ virtus non ē motus vel affectus animi: sed q̄litas animam informās: quod de gratia que etiā virtus dici pōt asserit fore censendum. Scđa ꝓpositio ē hec: Quāuis absq̄ libero arbitrio mereri nō possumus gratia tamen p̄ncipale merendi erit p̄ncipiū. Hanc magr̄ ponens sentētialiter dicit q̄ q̄uis nullum meritum sit in homine quod non sit ꝑ liberum arbitriuȝ: p̄ncipalis tamē causa merendi ē ipa gratia gratum faciens sed non gratis data que ē donū dei: qua sanatur ⁊ iuuatur hominis voluntas vt sit bona ⁊ ꝓducat bonas oꝑationes: ⁊ sic ex gratia ⁊ libero arbitrio quod ē anime potentia ꝓcedit primus bonus motus mentis cui correspondet p̄muȝ meritum hominis. Unde subdit q̄ gratia ē qua virtutes mereri dicuntur inq̄tum ꝑ actus ipa meret̄. Et infert q̄ ex actibus virtutum boni sumus ⁊ iuste viuimus. Et q̄ beatus Augustinus in p̄ncipio huius distinctionis dicit vsum liberi arbitrij virtutem esse: ibi sumpsit virtutem ꝓ actu virtutis: quia alias sibijpi contradiceret. Tertia ꝓpositio est hec: Fides ⁊ charitas non sunt motus seu affectus mentis: sed virtutes mentē mouentes. Hanc magr̄ ꝓbans recitat quandam opinionem quorundā introductam ex verbis Augustini: quibus vt supra dictum ē in p̄ma ꝓpositione videt̄ dicere Augustinus q̄ vsus liberi arbitrij sit virtus ⁊ vsus virtutis ⁊ dicit quosdā opinatos fuisse q̄ virtutes essent ꝓprie actus potentiaꝝ naturaliū: non tñ oēs sed tm̄modo interiores in mente: quas licet deus faceret: nihilominus liberi arbitrij dicerent̄ esse. Sȝ actus exteriores puta qui ꝑ corpus gerunt̄ dixerunt esse ꝓp̄e actus virtutum ⁊ non virtutes. vnde dixerūt q̄ dictū beati Augustini quo dixit vsum liberi arbitrij esse virtutē: intelligi deberet de motu siue de actu interiori quem ipi virtutem dicebāt. Qđ ꝯfirmabāt ꝑ hoc q̄ idem beatus Augustinus dicit sup Johannem q̄ fides ē credere quod non vides. Cū ergo credere sit motus mentis interior videt̄ q̄ virtus fidei sit interior mentis motus. Et similiter dicebant de alijs virtutibus fore iudicandum. Sed magr̄ illam opinionem remouens dicit beati Augustini autoritates innuētes q̄ fides ⁊ charitas sint motus anime seu mentis non esse sic intelligendas vt sonāt: sed cū dicit q̄ fides sit credere qđ nō vides hoc ē ac si diceret: Fides ē virtus mouēs ad credēdum qđ non vides: ⁊ sic de singulis virtutibus conformiter ē. Et tm̄ in spāli.

Predicta repetit vt alia addat diffinitam assignationem ponēs de gratia ⁊ libero arbitrio contra pelagianos. a

D.XXVIII De ptāte li. arbi. hoīs lapsi: quā hȝ gr̄a circūscripta.

Jdo inconcusse ⁊ icūctant̄ teneam⁹ libeꝝ arbitriū sine gr̄a p̄ueniente ⁊ adiuuāte nō sufficere ad salutē ⁊ iusticiā obtinendā nec meritis p̄cedētibus gratiā dei aduocari: sicut pelagiana heresis tradidit. Nam vt ait Aug. in. j. li. retractationū. Noui heretici Pelagiani libeꝝ sic asserunt voluntatis arbitrium: vt gratie dei non relinquant locum: quā ꝟm merita nostra dari asserūt. Pelagianoꝝ heresis omniū recētissima a pelagio mōacho exorta ē. Hi dei gratie q̄ p̄destinati sumus ⁊ q̄ meruimus de ptāte tenebraꝝ erui intantū inimici sunt: vt sine hac credāt hominē posse facere omīa diuīa mādata. Deniq̄ pelagius a fratrib⁹ increpat⁹ q̄ nihil tribueret adiutorio gr̄e dei: ad ei⁹ mādata faciēda: nō eā libero arbitrio p̄ponebat: sȝ infideli calliditate supponebat dicēs: ad h̄ eā dari hoīb⁹ vt q̄ facere ꝑ libeꝝ arbitriū iubent̄ facilius possint implere ꝑ gr̄aȝ. Dicēdo vtiq̄ facilius possint voluit credi: ⁊ si difficili⁹: tñ posse homines sine gr̄a facere iussa diuīa Jllā xo gr̄aȝ dei sine q̄ nihil boni possum⁹ facē nō eē dicūt nisi in libero arbitrio qđ nullis suis p̄cedētibus meritis ab illo accepit nr̄a natura: ipo ad h̄ tm̄ iuuāte nos ꝑ suā legē atq̄ doctrinaȝ vt

Aug. in li. de heresibus.

Que sit heresis pelagianorū de gr̄a et libero arbitrio.

discamus q̃ facere ⁊ q̃ sperare debeamus. Nõ aũt ad hoc ꝑ donũ spũssancti: vt q̃ didicerimus eẽ faciẽda faciamus. Ac ꝑ h̃ diuinitus nob dari sciaꝫ ꝯfitent̃ q̃ ignorãtia pellit̃: charitatem aũt negãt diuinitus dari q̃ pie viuit̃: vt.s.sit donũ dei scia q̃ sine charitate inflat: ⁊ nõ sit donũ dei ipa charitas: que vt scia nõ iflet: edificat. Destruũt etiã orõnes q̃s facit ecclia siue ꝓ infidelibus ⁊ doctrine dei resistẽtibus vt ꝯuertant̃ ad deũ: siue ꝓ fidelibus vt augeat̃ eis fides ⁊ ꝑseuerẽt in ea. Hec q̃ppe non ab ipo accipe: ſ; a seipis homines hr̃e ꝯtẽdũt: grãm dei q̃ liberamur ab impietate dicẽtes ſm merita nr̃a dari. Paruulos etiã sine vllo pctĩ original' vinculo asserũt nasci.

Hic ponit ea quibus suũ confirmãt errorẽ verbis Aug. contra ipm vtentes. b

Quo dicunt sine gratia hominẽ ꝑ liberꝫ arbitrium omnia iussa implere hmõi inductionibus muniũt. Si inquiũt non põt ea facere homo que iubent̃: non est ei imputandum ad mortem: sicut tu ipe Aug. in libro de libero arbitrio asseris. Quis inquis peccat in eo quod nullo modo caueri põt? Peccat̃ autẽ. Caueri ergo põt. Hoc testimonio Augu. Pelagius vsus est disputans aduersus eũ imo aduersus gratiam: sicut Aug. in li. retractationum illud ⁊ alia hmõi retractãs cõmemorat inquiẽs: In his atq; hmõi verbis meis: q: gratia dei cõmemorata nõ est de q̃ tunc non agebat̃: putãt Pelagiani suã nos tenuisse sniam: ſ; frustra hoc putãt. Voluntas q̃ppe est qua peccat̃ ⁊ recte viuit̃ quod his verbis egimus: sed ipa nisi dei gratia liberet̃ ⁊ vitia supet ⁊ adiuuet̃: recte a mortalibus viui non põt. Ecce apte determĩat ex q̃ sensu illa dixerit inimicos grẽ refellẽs.

Testimonium Aug. inducit pelagi⁹ ꝓ se.

Retractatio Augustini.

Aliud testimoniũ Aug. ponit q̃ pelagius ꝓ se vtebat̃. c

Vilr et innitebat̃ Pelagius verbis Aug. ꝯ grãm: que in libro de duabus animabus dicit: Peccati inquit reum tenere quenq;: quia non fecit quod facere nõ potuit: summe iniq̃tatis ⁊ insanie est. His auditis exilijt Pelagius dicens: Cur ergo puuli ⁊ illi qui non habent gratiaꝫ sine qua non possunt facere mandata diuina rei tenent̃? Hoc aũt qua occasione dixerit in libro retractationũ Pelagio rñdens apit. Id eñ ꝯ manicheos dixit: qui in homĩe duas naturas esse ꝯtendũt: vnam bonã ex deo: alteram malã ex gente tenebraꝝ: q̃ nunq̃ bona fuit: nec bonũ velle põt: quod si esset nõ videret̃ ei imputãdũ esse si bonum nõ faceret.

Qd pel

Determinatio Augustini.

Aliud quod videt̃ contradicere gratie dei addit. d

Alibi etiã Aug. dicit q; huic gratie ꝯdicere videt̃ qua iustificamur. Ait eñ in li. ꝯ adamantiuꝫ manichei discipulũ. Nisi quisq; volũtatem suam mutauerit: bonum opari non põt: quod in nostra potestate esse positum dñs docet vbi ait: Aut facite arborem bonam: aut fructus eius bonos ⁊c. Quod Aug. in retractationibus non esse ꝯ gratiã dei quã p̃dicamus oñdit. In potestate quippe hominis est mutare in melius volũtatẽ: ſ; ea ptãs nulla est nisi a deo det̃: de q̃ dictum est: Dedit eis potestatẽ filios dei fieri. Cũ eñ hoc sit in ptãte qđ cũ volumus facimus: nihil tam in ptãte q̃ ipa voluntas est: sed p̃parat̃ a domino volũtas: eo ergo modo dat potestatem.

Matth.

Determinatio Aug. in li. retractationum

Joh. i

Aliud testimoniũ eiusdẽ qđ videtur aduersum. e

Sic etiã intelligẽdum est quod in eodeꝫ ait. s. in nostra ptãte esse vt vel inseri bonitate dei vl' excidi eius seueritate mereamur: q: in ptãte nr̃a non est nisi quod nostraꝫ sequitur voluntatem: que cum p̃paratur a domino facile fit opus pietatis etiam quod impossibile ⁊ difficile fuit.

Aug. in li. de duab⁹ animabus

Aliud testimoniũ. f

In expositione quoq; quarundam ꝑpositionum epistole ad Romanos quedam Augustinus iterserit: que vident̃ huic doctrine gratie aduersari. Ait eñ: Qđ cre

dim⁹ nr̄m est: qđ aūt bonū oҏamur illius ē qui credētibus dat spm̄ sctm̄. ⁊ paulopost. Nr̄m ē credere ⁊ velle: illius aūt dare credētibus ⁊ volētibus facultatē bn̄ oҏandi ꝑ spm̄ sctm̄. Que q̄liter itelligi debeāt Aug. in li. retractationū aꝑit dicēs: Verꝫ est quidē a deo esse quod oҏamur bonū: sꝫ eadē regula vtriusqꝫ est: ⁊ volēdi. s. ⁊ faciēdi: ⁊ vtrūqꝫ ipius ē: qꝛ ipe p̄parat voluntatem: ⁊ vtrūqꝫ nostrū est: qꝛ nō fit nisi volentibus nobis. Illa itaqꝫ ꝑfecto non dixissem si iam scirem etiam ipam fidem inter spiritussancti munera repiri.

Adhuc addit aliud quod videt̄ contrarium. g

Illđ etiā diligent̄ est inspiciēdū qđ Aug. ī li. sniaꝝ ꝓsperi ait. s. qꝛ posse habere fidē sicut posse habere charitatē natura est hoīm: Determinatio. habere aūt fidē sicut habere charitatem gratia est fideliū. Qđ nō ita dictū est tanq̄ꝫ ex libero arbitrio valeat haberi fides vel charitas: sꝫ qꝛ aptitudinē naturalē habet mens hominis ad credēdum vel diligendū que dei gratia p̄uenta credit ⁊ diligit quod sine gratia non valet.

Testimonio Hieronymi astruit quid tenenduꝫ sit de gr̄a ⁊ libero arbitrio: vbi triplex heresis indicatur: scilicet Iouiniani: Manichei: Pelagij. h

Id ergo de gr̄a et libero arbitrio īdubitāter teneamus qđ Hiero. in explanatiōe fidei catholice ad Damasum papā: Iouiniani ⁊ manichei ⁊ Pelagij errores collidēs docet. Liberꝫ inq̄t sic ꝯfitemur arbitriū: vt dicamus nos sꝑ indigere dei auxilio: ⁊ tā illos errare qui cū manicheo dicūt hoīeꝫ pctm̄ vitare nō posse: q̄ꝫ illos q̄ cū Iouiniano asserūt hominē nō posse peccare. Vterqꝫ tollit arbitrij libertatē. Nos v̄o dicim⁹ hominē sꝑ ⁊ peccare ⁊ nō peccare posse: vt semꝑ nos liberi ꝯfiteamur esse arbitrij. Hec est fides quam in catholica ecclesia didicimus: ⁊ quā semꝑ tenuimus.

Ista est distinctio. xxviij. huius scđi libri: in q̄ magr̄ ōn̄sa efficiēti gr̄a in libero arbitrio: hic agit de sufficiētia liberi arbitrij sine gratia Et tria facit. Nā p̄mo exp̄mit pelagianoꝝ errorē. Scđo subdit eoꝝ obiectiones ⁊ obiectionū solutiones. Tertio subiungit veritatis affirmationē. Primū facit vsqꝫ ibi: Qđ aūt dicūt. Scđm vsqꝫ ibi: Illud etiā diligēter. Tertiū v̄o vsqꝫ ad finē distinctionis. Et tm̄ in generali. In spāli snīa magr̄i stat in tribus ꝓpositiōibus: q̄ꝝ p̄ma ē hec: Et si liberꝝ arbitriū in merito habeat magnā virtutem: tn̄ sine gr̄a nō sufficit homini ad salutē. Hāc mgr̄ insinuās dicit ꝙ liberꝝ arbitriū nō sufficit homini sine gratia ad salutē: q̄ꝫuis pelagiana heresis oppositū videat̄ sentire. Nā Pelagius monachus a q̄ talis heresis denoīat̄: intantū de libero arbitrio p̄sumebat ꝙ asserebat gr̄aꝫ dei dari ꝺm eius merita: ⁊ etiā hoīem posse implere mandata sine gr̄a. Vn̄ increpatus a cōmonachis suis dicētibus: ad q̄d gr̄a tūc necessaria esset: si sine gr̄a possemus adimplere mandata. Qui rn̄dit ad hoc vt homo facilius cū gr̄a mandata dei adimplere posset. Addidit etiam alia inconuenientia que dicebat ex hoc sequentia. s. oratiōes quas facit eccl̄ia nihil ꝯferre his ꝓ quibus fiūt saltem infidelibus ⁊ pctōribus: siue fidelibus: quia ex sua ꝓp̄a voluntate ꝯuertunt̄ ad deū ⁊ non ex nr̄is orōnibus: ⁊ ꝙ gratia dat̄ ꝺm merita nostra ⁊ ꝙ ꝑuuli sine originali pctō nascunt̄: quod totum ē hereticum. Secūda ꝓpositio ē hec: Licet viatoribus liberꝝ arbitriū sit innatū: tn̄ sine gr̄a nullus pōt dei adimplere p̄ceptū nec vitare pctm̄. Hāc magr̄ insinuans ponit q̄nqꝫ rōnes q̄bus heretici illi. s. Pelagiani suā heresim ꝯfirmabāt. Quaꝝ p̄ma ē talis: Homo ꝑ solū liberꝝ arbitrium sine gr̄a pōt vitare pctm̄ ⁊ facere bonū. ergo pōt ꝑ solū liberꝝ arbitriū mereri. Tenet ꝯsequētia ex hoc ꝙ non imputat̄ homini culpa in eo qđ vitare nō pōt. Assumptum ꝓbāt heretici autoritate beati Augu. qua dicit ꝙ voluntas est qua peccat̄ ⁊ qua recte viuit̄. Et rn̄dens magr̄ dicit beatum Augustinum illam autoritateꝫ in libro retractationum glosasse: ⁊ dicit eam cū additione fore intelligendā. s. ꝙ voluntas qua peccat̄ ⁊ recte viuitur non potest in bonū dirigi: nisi ꝑ gratiam dei a peccato mundata iuuetur. Secunda est Si mandata dei sine gratia dei seruari nō possunt: tunc aliqui non seruantes ea non peccant: vt patet de ꝑuulis natis in peccato originali. sed ꝯsequens est falsum: ⁊ ꝯsequentia patet autoritate beati Augustini dicētis ꝙ nullus debet reputari reus ideo: quia nō fecit qđ facere non potuit. Et rn̄dens mgr̄ dicit beatum Augustinum hoc verbum scripsisse ꝯ manicheos qui posuerunt in homine duas esse naturas: vnam bonam: aliam malam. bonam a deo: malam vero a diabolo: quod si ita esset tunc ꝺm illā malam naturam homo non posset facere bona nec vnq̄ꝫ posset bonum velle: ⁊ tunc hmōi non esset sibi imputandum ꝙ non faceret bonum nec etiā ꝙ esset malus. Tertia ratio ē: Homo resurgere pōt a peccato sine gratia: igit̄ pōt facere bonū sine gr̄a. Tenet ꝯsequentia: sed assumptum patet autoritate beati Augustini qua dixit: mutare voluntatem est in ꝑtāte nostra. Et rn̄dens magr̄ dicit beatuꝫ Augustinum intellexisse ꝙ q̄ꝫuis mutare voluntateꝫ sit in ꝑtāte nostra: hoc tn̄ est a deo ꝑ gratiā. Quarta ratio est: Homo pōt credere in deum absqꝫ gr̄a: igit̄ ⁊c̄. ꝯsequentia tenet. Antecedens patet ꝑ beatum Augustinū dicentē ꝙ credere ⁊ velle est nostrū. Et rn̄det magr̄ dicendo ꝙ credere ⁊ velle dei est p̄ncipaliter: nostrū aūt ex ꝯsequēti. Quinta rō est: Habere fidē ē naturale homini: igit̄ homo sine gratia pōt credere in deū ⁊ habere fidē: ⁊ ꝑ ꝯsequens bn̄

facere. Et rñdet magr̃ dicens q̃ habere fidem ē na turale homini: p hoc non plus intēdebat nisi q̃ homo esset ſm sua naturalia aptus ad credendū ⁊ diligendū ⁊ nihilominus credere ⁊ intelligere sine gratia esse non pñt. Tertia ꝓpositio ē hec: Ex p̄dictis ꝯstat oēs hereticos illos errare qui dicūt nos ad bonū dei auxilio nō indigere. Hāc em̄ ꝓpositionem magr̄ ponēs dicit sentētialiter illos hereticos errare q̄ ponūt hoīez ꝓpter malā naturā nō posse vitare pct̄m cuiusmodi fuerūt manichei: ⁊ etiā alios q̄ ponūt hoīes nō posse peccare ꝓpter naturaz bonam: sicut Jouiniani: q2 ambe ille opiniones tollunt arbitrij libertatem: ſm quam vt tenet s̄nia catholica: homo semꝑ p̄ōt peccare ⁊ nō peccare. Et tm̄ in speciali.

Utrꝫ hō añ pct̄m eguerit gr̄a operāte ⁊ coopante. a

DI. XXIX De ptāte li. arbi. p̄mi homis vtrꝫ. s. eguerit gr̄a operāte ⁊ cooperāte ſm statum nature institute. Q̄ opante et coopante eguerit: sꝫ opante nō eguerit ſm oēꝫ modum q̄ ip̄a opat̄.

Post hec cōsiderandū est vtrꝫ homo ante peccatū eguerit gr̄a opante ⁊ coopante. Ad qḋ breuit̄ dicimus quia nō coopante tm̄: sed etiā opante gratia indigebat: nō quidem ſm omnem opandi modum opantis gratie. Opat̄ em̄ liberando ⁊ p̄parando voluntatem hominis ad bonum: egebat itaqꝫ homo ea: non vt liberaret volūtatem suam que peccati serua non fuerat: sꝫ vt p̄pararet ad volendum efficaciter bonum quod p se nō poterat. Nō em̄ poterat bonū mereri sine gr̄a vt Aug. in Ench. euident̄ tradit. Jllā inq̄t īmortalitatē in q̄ poterat nō mori natura humana: pdidit p liberꝝ arbitriū. Hāc ṽo in qua nō poterat mori acceptura est p gr̄aꝫ: quā fuerat si nō peccasset acceptura p merituꝫ. Quāuis sine gratia nec tunc vllū meritum esse potuisset: quia ⁊ si peccatū in solo erat arbitrio ꝯstitutum: non tm̄ iusticie habende vel retinende sufficiebat liberꝝ arbitrium nisi diuinum p̄beret adiutoriū. Ecce his verbis satis ostēdit̄ q̃ ante peccatū hō indigebat gratia opante ⁊ coopante. Nō em̄ habebat quo pedē mouere posset sine gratie opantis ⁊ coopantis auxilio: habuit tm̄ quo poterat stare. (Aug. in ench.)

Quod homo ante lapsum virtutes habuerit. b

Preterea q̄ri solet vtrꝫ homo ante lapsum virtutem habuerit. Quibusdam videt̄ q̃ non habuerit: id ita ꝓbare conantibus. Justiciam inquiunt nō habuit. quia p̄ceptum dei ꝯtempsit. nec prudentiam: quia sibi nō p̄uidit. neqꝫ temperantiā: quia aliena appetijt. nec fortitudineꝫ: quia praue suggestiōi cessit. Quibus respondentes dicimus eum quidem non tunc habuisse has virtutes quādo peccauit: sed ante ⁊ tunc amisisse. Quod multis sanctoꝝ testimonijs cōprobat̄. Ait em̄ Aug. in quadam omelia: Adaꝫ pdita charitate malus inuētus est. Jtem. Princeps vitioꝝ dūvicit adam de limo terre ad imaginem dei factum pudicitia armatū: tempantia compositū: charitate splendidū: p̄mos parētes illis donis ac tantis bonis expoliauit: pariterqꝫ pemit. De h̄ eodē Ambro. ad Sabinū ait: Q̄n adā solus erat non est p̄uaricatus: q2 eius mens deo adherebat. Sup Psal. q̄ꝫ dicit: q̃ homo ante peccatū beatissimus aurā carpebat ethereā. Sꝫ quō sine virtute beatissimus erat? Aug. q̄ꝫ sup Geñ. dicit adā ante pct̄m spiritalimente p̄ditum fuisse. Nō est ergo dubitandū hominē ante peccatū virtutibus fulsisse: sꝫ illis p peccatum expoliatum fuisse. (Sctōꝝ testimonijs affirmat hoīeꝫ p̄mū habuisse virtutes.) (Ambrosius.) (Aug. sup geñ.)

De eiectiōe hoīs de padiso. c

In illi⁹ quoqꝫ peccati penā eiectus ē de padiso in istum miseriaꝝ locū: sicut ī Geñ. legit̄. Nūc ergo ne forte mittat manū suam ⁊ sumat de ligno vite ⁊ comedat et viuat in eternū: emisit eum deus de padiso voluptatis. His verbis insinuari videt̄ q̃ nunq̄ moreret̄: si postea de illo ligno sumpsisset. (Geñ. iij.)

Quō intelligendū sit illud ne sumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternum. d

Sed quia p pecca tū iā mortuū corp⁹ hēbat: illa ṽba ex tali ītellectu accipi pñt. De⁹ mō irati loq̄ns de homīe sꝑbo ait: Uidete ne forte mittat manū suā ⁊c. i. cauete vos āgeli ne comedat de ligno vite q̄ indign⁹ ē: de q̄ si pstitisset comederet ⁊ viueret in et̄nū. Sꝫ mō ꝓpt̄ inobediētiā indignus ē comedere. Et sicut ṽbo dixit ita ope exhibuit. Emisit em̄ eū de⁹ de padiso voluptatis in locū sibi congruū: sicut plerūqꝫ malus cū inter bo-

nos viuere ceperit: si in meli⁹ mutari noluerit: de bonoꝝ cõgregatiõe pellit̃ pondere praue cõsuetudinis pressus.

De flammeo gladio ante paradisum posito. e

Ne vero ad illud posset accedere: collocauit deus añ paradisum cherubin ꝛ flãmeũ gladiũ atq; versatilẽ ad custodiẽdã viã ligni vite. Qđ iuxta lr̃am põt hoc mõ accipi: q: p ministerium angeloꝝ ignea custodia ibi cõstituta fuit. Hoc eñ p celestes ptãtes in paradiso visibili factũ esse credenduz est vt p angelicũ ministeriũ ibi esset q̃dã ignea custodia: nõ tñ frustra: ß q: aliqđ significat de paradiso spũali. Cherubin eñ interp̃tat̃ plenitudo sciẽtie: hec est charitas: q: plenitudo legis est dilectio. Gladi⁹ autẽ flãmeus pene tpales sunt: que versatiles sunt: q: tempora volubilia sũt. Illa ergo ad custodiã ligni vite ideo posita sunt añ padisum: q: ad vitã nõ redit̃ nisi p cherubin. s. plenitudinẽ scie. i. charitatez et per gladiũ versatilem: id est tolerantiã passionum temporalium.

An homo ante peccatũ comederit de ligno vite. f

Potest autẽ queri vtꝝ đ ligno vite añ pctm̃ comederit hõ. De ß Aug. in li. đ baptis. par. sic ait: Recte pfecto intelligunt̃ pmi hoies añ malignã diaboli psuasionẽ abstinuisse a cibo vetito atq; vsi fuisse ꝯcessis. His verbis ostendit̃ q̃ đ ligno vite añ pctm̃ sumpserint: qb⁹ pceptũ erat vt de oi ligno padisi comederẽt: nisi de ligno scie boni ꝛ mali.

Quare nõ sunt facti imortales si comederunt de ligno vite. g

Quare ergo ppetua soliditate ꝛ beata imortalitate vestiti non sunt: vt nulla infirmitate vel etate in deterius mutarent̃: Hanc eñ virtutẽ naturaliter illud lignũ habuisse đr. Sed forte ß nõ ꝯferebat: nisi sepe de illo sumeret̃ Potuit ergo fieri vt de illo sumeret semel ꝛ nõ sepius: q̃ p aliquã morã in paradiso fuisse intelligit̃: cũ scp̃tura dicat eũ ibi soporatũ fuisse. qñ costa de latere ei⁹ assumpta est: ꝛ inde formata mulier: ꝛ aialia añ eum ducta: quibus noĩa imposuit.

Ista ẽ distictio. xxix. hui⁹ secũdi libri: In qua magister ostensa sufficiẽtia liberi arbitrij sine grã in omnibus generaliter Agit de eiusdem insufficientia in primis parentibus specialiter Et tria facit. Nam primo agit de gratia quã adam in statu innocẽtie habuit. Scđo de pena pcti p quã paradisum amisit. Tertio inquirit an etiam de ligno vite in statu illo comedit. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi: In illius quoq; peccati. Secundum vsq; ibi: Potest autem queri. Tertium vsq; ad finẽ distinctionis. In spãli eñ snia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec:

Primus homo in statu innocentie non indiguit gratia ad expellendum maliciam sed ꝛ gratia ꝛ charitate induit ad exercendũ iusticiam. Hanc enim ꝓpositionem magister ponens querit duas questiones quarum prima est hec. Utrum primus homo indiguit gratia in statu innocentie tam operante q̃ cooperante. Et respõdet q̃ indiguit vtraq; gratia non tamen indiguit gratia operante ßm omnẽ operandi eius modum. Nam illa gratia operatur duobus modis. s. liberando liberum arbitriũ a malo ꝛ seruitute peccati: ꝛ ßm illum modũ videlicet operãdi grã opante primus homo in statu innocentie nõ indiguit eo q̃ sine pctõ erat. Alio mõ opat̃ illa grã preparando hominis voluntatem ad bonum ꝛ ßm illam eius operationem primus homo ip̃a indiguit cum eius voluntas per se in bonum efficaciter moueri non potuit: quod probat magister auctoritate beati Augustini. Secunda questio est hec: Utrum primus homo in statu innocentie habuit etiam virtutes. Et respondet q̃ aliquibus videtur q̃ nõ habuerit eas: quod hoc modo probant: iusticiam non habuit: quia preceptum dei contempsit: prudentiã non habuit: q: sibi non prouidebat: nec temperantiam habuit: quia aliena petijt: nec fortitudinem q: praue suggestioni non restitit. Sed magister hmõi persuasioni respondens dicit q̃ lz Adam qñ actualiter peccauit tunc illas virtutes non habuit: nihilominus tñ habuit eas ante pctm̃: quã diuersis sctõꝝ auctoritatibus ꝯfirmat. Ex cui⁹ questionis solutione patet q̃ constat primum hominem in statu innocentie virtutes habuisse quas pecando đr abiecisse

Secunda propositio est hec: Primus parens ꝓpter peccati indignitatez fuit de paradiso expulsus ꝛ ꝓhibitus de ligno vite edere: ꝓpter qđ poterat si perstitisset in eternũ viuere. Hanc ꝓpositionem magister insinuans dicit q̃ prim⁹ hõ in penã sui pcti exclusus est a loco voluptatis: ꝛ ab esu ligni vite p cuius vsum in eternum poterat viuere: nõ quidẽ post pctm̃ de ip̃o edendo: sz ante. Ubi soluit auctoritatẽ Geñ. qua videt̃ innui q̃ etiã post pctm̃ si de ligno vite comedisset in eternum vixisset. Et dicit q̃ auctoritas dicit: videte ne forte manum suam mittat ad lignum vite ꝛ viuat in eternuz: que sic glosanda est. Uidete vos angeli ne comedat de ligno vite quo indign⁹ est: de q̃ si pstitisset ꝛ comedissz vixeret in eternum. Et subdit q̃ ad impediendũ redituz hominis in paradisum apposita ẽ angelica ꝛ ignea custodia scilicet cherubin ꝛ flammeus gladius atq; versatilis ne post peccatum pateat hominib⁹ illuc accessus

Tertia ꝓpositio est hec: Licet sit ꝓbabile Adaz in statu innocentie comedisse de ligo vite: tñ q: frequenter eius vsum nõ habuit immortalitatẽ nõ obtinuit. Hãc mgr̃ ꝓbãs querit. Utrũ ante peccatuz etiam de ligno vite comederit: ꝛ si comederit quare non fuit factus immortalis. Et respondens dicit q̃ comedit de ipso ante peccatum eo q̃ omnia ligna preter vnum sibi ad vsum fuerunt concessa sed ex hoc ipse non fuit effectus immortalis: quia non

frequēter de ip̄o gustauit. Cū lignū illud ꝯferre im mortalitatē nō poterat nisi ꝑ frequentē eius vsum. Et tm̄ in speciali.

Qꝫ ꝑ adam peccatū ꝛ pena trāsijt in posteros. a

Di. XXX. Quid sit originale pctm̄ qd̄ a pctō ꝑmoꝝ parentum fuit causatum.

I N supioꝛib⁹ insinuatū ē: sz ex pte (nō eī pfecte sufficim⁹ exponere) qͥliter pmus hō deliqͥt: ꝛ quā ꝑ pctō penā subierit: qͥbus adijci endū est pctm̄ simul ac penam ꝑ eum transisse in posteros. Sicut apl's ostē dit inquiēs: Sicut ꝑ vnū hoīez pctm̄ in hunc mundū intrauit: ita in omnes hoīes mors ptransijt. Rom. v.

Utrū illud pctm̄ fuerit originale vel actuale. b

Hic prīo vidēdū est qd̄ fuit illud pctm̄: originale. s. an actuale: ꝛ si de originali intelligat̄: cō sequēter qͥd sit originale pctm̄: ꝛ quare dicat̄ originale: ꝛ quō ptrāsierit vł ptranseat in omnes diligēter inuestigandū est. Quibusdā placuit de pctō actuali ade illud accipe: asserentibus hoc aplm̄ sensisse cum inferius ait: Sicut ꝑ inobedientiam vnius hominis peccatores ꝯstituti sunt multi ita ꝛc̄. Euidenter inquiūt etiam ip̄o nomine exp̄mit apostolus peccatum quod ꝑ vnum hominem intrauit in mundū. s. inobedientiam. Inobediētia v̄o peccatum actuale est.

Quidā illud accipiunt de actuali.

Quō itrasse in mūdū dicūt c

Hoc āt dicūt itrasse in mundū nō traductiōe originis sz siłitudine p̄uaricationis: oēsqꝫ in illo vno peccasse dicūt quia omnibus ille vnus peccandi exemplū extitit. Hoc male senserūt quidā heretici qui dicti sunt Pelagiani: de qͥbus Aug. in li. d̄ baptismo puuloꝝ cōmemorat dicēs: Sciendū est inqͥt hereticos qͥsdaz qui noīati sunt Pelagiani dixisse pctm̄ p̄me trāsgressionis in alios hoīes non ꝑpagatiōe sz imitatiōe transisse. Ūn etiā in puulis nolūt credere ꝑ baptismū solui originale pctm̄: qd̄ in nascētibus nullū esse oīno ꝯtendūt. Sz eis dicitur: quia si apostolus peccatum imitationis non ꝑpagationis intelligi voluisset: eius p̄ncipem non adam sz diabolum diceret. De quo in libro Sap̄. dicit̄: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Et quia nō vult intelligi hoc esse factum ꝑpagatione sz imitatione: ꝯtinuo subiunxit scriptura. Imitant̄ aūt eum qui sunt ex pte ip̄ius. Imitant̄ quidē adā qͥtqͥt ꝑ inobedientiā transgrediunt̄ mādatū dei. Sz aliud est qd̄ exemplū est voluntate peccantibus: aliud qd̄ origo est cū pctō nascētibus. Nō est igit̄ accipiendū pctm̄ ade transisse in omnes imitationis tm̄ exemplo: sed ꝑpagationis ꝛ originis vitio.

Recitat heresim.

Sap̄. ij.

Hic apit illud esse pctm̄ originale qd̄ trāsit in posteros. d

Et ē illud peccatū origīale vt apte Aug. testat̄ qd̄ ꝑ adā trāsiuit in oēs ꝑ eius carnē vitiatā cō cupiscētialiter generatos.

Quid sit originale peccatum hic inquiritur. e

Quod diligent̄ inuestigandū est quid sit. De hoc eī sancti doctores s̄b obscuritate locuti sūt atqꝫ scholastici doctores varia senserunt. Quidā eñ putant originale peccatum esse reatum pene ꝑ pctō primi hominis: id est debitum vel obnoxietatē qua obnoxij ꝛ addicti sumus pene tempali ꝛ eterne ꝑ p̄mi hoīs actuali pctō: qꝛ ꝑ illo (vt aiunt) omnibus debet̄ pena eterna nisi ꝑ gratiaz liberent̄. Juxta hoꝝ sententiā oportet dici originale peccatum nec culpaz esse nec penam. Culpam non esse ip̄i fateamur: pena quoqꝫ ꝫm eos esse nō potest: qꝛ si debitum pene originale peccatū est: cū debitum pene nō sit pena nec originale pctm̄ est pena: qd̄ etiā qͥdam coꝝ admittūt: dicētes in scriptura originale pctm̄ sepe noīari reatū: ꝛ reatum ibi intelligunt vt dictum est obnoxietatē pene: ꝛ ea rōne asserunt pctm̄ originale dici esse in puulis: qꝛ puuli ꝑ illo p̄mo peccato rei sunt pene: sicut pro peccato iniqui parentis aliquando exulant filij ꝫm iusticiam fori.

Quoꝝdā de originali pctō opinio.

Qꝫ originale pctm̄ sit culpa autoritatibus ꝑbat. f

Sed quod origia le pctm culpa sit: plib⁹ sctoꝝ testimoniis edocet. Sup Exod. vbi dr: Primogeniti asini mutabis oue Grego. ait: Oes in peccatis nati sum⁹ et ex carnis delectatoe cocepti culpam originale nobiscuz traximus: vn et voluntate nostra peccatis ipli camur. Ecce culpa origiale dixit nos trahere. Vn pstat originale pctm culpa esse Aug. qz in li. de natura et gra de h eodez sic ait: Omnes (vt ait aplus) peccauerut: vtiqz vel in seipis vel in Ada qr sine peccato no sunt: vel quod originaliter cotraxerunt: vel qd malis morib⁹ addiderut. Pctm em primi hominis no solu ipsum: sed ome necauit genus humanu: qr ex eo danatione simul et culpa suscepim⁹. Ide sup psal. l. Qd de corpe mortuo seminat cu vinculo pcti originalis nascit et mortis. Ideo igit se in iniquitatib⁹ coceptu dicit Dauid qr in oib⁹ trahit iniqtas ex adaz et vinculu mortl. Nemo em nascit: nisi trahens pena et meritu pene. Meritu aute pene pctm e. Ois g q nascit p carnis pcupiscetia pctm trahit. Pctm itaqz origiale culpa e: qua oes pcupiscetialiter cocepti trahunt. Vn in Eccl. dogmatib⁹ scriptu est. Firmissime tene et nullaten⁹ dubites omne homine qui per concubituz viri et mulieris cocipit cu originali pcto nasci: impietati subditu mortiqz subiectu et ob hoc natura ire nasci filiu: a qua nullus liberat nisi p fidem mediatoris dei et hominum. His et aliis autoritatibus euidenter ostēditur peccatum originale culpam esse: et in omnibus cōcupiscentialiter genitis trahi a parentibus.

Exod. xlii. Gregorius. Augustinus. Rom. iii. Augustin⁹ ad petrū diaconū

Quid sit qd dr pctm origiale scz fomes pcti. i. pcupiscētia. g

Nūc superest videre qd sit ipm originale pctm: quod cu no sit actuale: no e actus siue mot⁹ anime vel corpis. Si em actus est anime vel corporis actuale: vtiqz peccatu est: sed actuale no e: no est g act⁹ vel mot⁹. Quid g origiale pctm dr fomes pcti. s. pcupiscētia vl cōcupiscibilitas: q dicitur lex membrorum siue languor nature: siue tyrannus qui e in mebris nris: siue lex carnis. vn Aug. in li. de baptismo puuloꝝ. Est in nob cōcupiscētia que no est pmittēda regnare. Sūt et eius desideria q sunt actuales concupiscētie que sunt arma diaboli: que veniunt ex languore nature. Languor autē iste tyrānus est qui mouet mala desideria Si ergo vis esse victor tyrāni atqz inermē inimicū inuenire: nō obedias pcupiscētie male. His vbis satis ostenditur fomitem peccati esse pcupiscentiam.

Augustinus.

Q noīe cōcupiscētie intelligit fomes pcti et q dr fomes. h

Nomine aūt concupiscētie nō actū pcupiscēdi: s viciū pmū significauit: cum eam dixit legem carnis. Vn idez in tractatu de vbis apli ait: Spugna est in corpe mortis hui⁹: qr ipsa cōcupiscētia cū q nati sumus finiri nō pōt qz diu viuim⁹: quotidie minui pōt: finiri nō pōt: Que aūt ē pcupia cū qua nati sum⁹? Viciū vtiqz est qd puulū abilē cōcupiscere facit: adultū etiā pcupiscētē reddit. Sicut em in oculo ceci in nocte viciū cecitatl est sed nō apparet: nec discernit inter videntē et cecū nisi luce veniente: sic in puero viciū esse nō apparet donec etatis prouectioris tēpus occurrat. Ex his dat intelligi qd sit originale pctm. s. viciū pcupiscētie: qd in oēs cōcupiscētialiter natos p adā intrauit eosqz viciauit. Vn Augu. in lib. de baptismo puuloꝝ. Adā preter imitationis exēplū: occulta etiā tabe carnalis pcupie sue tabificauit in se oēs de sua stirpe venturos. Vn apls recte ait: In quo omnes peccauerunt. Circumspecte et sine ambiguitate dicit hoc apls. Siue em intelligat in quo homine siue in quo pctō sanum est. In adam em oēs peccauerunt vt in materia: nō solū eius exēplo vt dicūt pelagiani. Oēs em ille vnus hō fuerāt. i. in eo materialiter erāt. Manifestū ē itaqz omnes in adā peccasse: qsi in massa. Ipse em p peccatū corrupt⁹: quos genuit omnes nati sunt sub peccato. Ex eo igit sicut cuncti cōstituti sunt peccatores ita et in illo vno peccato qd intrauit in mundum recte oēs dicūt peccasse: qr sicut ab illo vno hoie: sic ab eodē vno pctō imunes eē non pñt: nisi ab eius reatu p xpi baptismū absoluant. Alia g sunt ppria pctā in qbus tm peccant quoꝝ pctā sunt. Aliud h vnū in quo omnes peccauerūt. i. ex quo omēs pctōres instituti sunt.

Q p adā originale pctm i oēs itrauit. i. pcupiscētia.

Augu. in li. d baptismo puuloꝝ: quō itelligat in quo oēs peccauerunt.

Quid sit peccatuz in quo omnes peccauerūt. s. originale quod ex inobedientia pcessit. i

Hoc est originale pctm̄ q̄ pctõres nascunt̄ oēs ɔcupiscē tialit̄ gēiti: qđ ex adā siue ex ei⁹ inobe dientia emanauit ⁊ in posteros demi grauit. Vn̄ apl's ɔseq̄nt̄ p inobedien tiā vnius hoīs: mľtos dicit ɔstitutos esse pctõres: q̄ est actuale pctm̄. Cum aūt dixerit p vnum hominem pecca tum intrasse in mūdum ⁊ in eo omnes peccasse: de originali dictuȝ esse opor tet accipi.

Ex quo sensu dictū est p inobedi entiam vnius multi sunt constitu ti peccatores. k

Qđ ergo ait p ino bediētiā vnius mľti ɔstituti sunt pctõ res: eo sensu dictū esse intelligēdū est q: ex inobediētia ade. s. ex pctõ actua li ade ꝓcessit originale pctm̄ q̄ omnes pctõres nascunt̄: vt ⁊ in illo esset: ⁊ in omnes transiret.

Q: peccatum originale in adā fuit ⁊ in nobis est. l

Vn̄ Aug⁹. Juliano heretico nullū pctm̄ in puul' esse cō tendēti rn̄dēs apte asserit pctm̄ origi nale ex volūtate ade ꝓcessisse: ac p ei⁹ īobediētiā in mūdū ītrasse. Querit ei julian⁹ p q̄d pctm̄ īuenit̄ in puulo: ita inquiēs. Nō peccat iste q̄ nascit̄. Nō peccat ille q̄ genuit. Nō peccat ille q̄ ɔdidit. Per quas igit̄ rimas int̄ tot p̄sidia innocentie pctm̄ fingis ingres sum. Et rn̄det sancta pagia. Per vnū hominem peccatū intrauit in mundū p vnius inobedientiā ait apl's. Quid q̄rit amplius: q̄d q̄rit aptius? Jtē in quit Julianus. Si p hominem pctm̄ intrauit in mundū: pctm̄ vel ex volū tate ē vl' ex natura ē. Si ex volūtate ē mala volūtas est q̄ pctm̄ facit. Si aūt ex natura ē mala ē natura. Cui rn̄deo ex voluntate pctm̄ est. Querit forte: Vtr̄ originale pctm̄ ex voluntate sit. Rn̄deo ꝓrsus ⁊ originale pctm̄ ex vo luntate esse: quia hoc ex volūtate p̄mi hominis seminatū est vt in illo esset: ⁊ in omnes transiret.

Qō Juliani.

Rn̄sio Aug.

Qō Juliani.

Rn̄sio Aug.

Obiectio quorundam contra id quod supra dictum est omnes in adā fuisse homines. m

Ad hoc āt qđ dixi mus in adā fuisse oēs hoīes: q̄dā ver boꝝ sectatores sic obijciūt dicentes: Non omnis caro q̄ ab Adā traducta est in eo sil' existere potuit: q: mľto ma ioris q̄titatis ē q̄ fuerit corpus ade. Jn q̄ nec tot etiā athomi fuerūt q̄t ab eo hoīes descēderūt. Quocirca veꝝ nō esse asserūt substantiā vniuscuiusq̄ in p̄mo fuisse parēte.

Responsio vbi apit̄ q̄liter fuerūt in adam ſm rōnem seminalem: ⁊ quō ex deo descenderint scȝ lege ꝓpagationis. n

Quib⁹ rn̄deri pōt q: materialit̄ atq̄ causalit̄ nō formali ter dr̄ fuisse in p̄mo hoīe oē qđ in hūa nis corpibus naturalit̄ est: descēditq̄ a p̄mo parēte lege ꝓpagatiōis: ⁊ in se auctū ⁊ multiplicatū est nulla exterio ri substātia in id trāseūte: ⁊ ip̄m in fu turo resurget. Fomentū q̄de hȝ a cib̄ sȝ nō ɔuertunt̄ cibi in hūanā substātiā que. s. p ꝓpagationē descēdit ab adā Trāsmisit em̄ adā modicū q̄d de sub stātia sua in corpa filioꝝ qn̄ eos ꝓcre auit. i. aliq̄d modicū de massa sb̄stātie eius diuisuȝ ē: ⁊ inde formatū corpus filij: suiq̄ mľtiplicatōe sine rei extrīse ce adiectōe auctū ē. ⁊ d̄ illo ita augmē tato aliq̄d īde sepat̄ vn̄ formāt̄ poste roꝝ corpa: ⁊ ita ꝓgredit̄ ꝓcreationis ordo lege ꝓpagatōis vsq̄ ad finē hūa ni gener'. Jtaq̄ diligent̄ ac pspicue ī telligētib⁹ patet oēs ſm corpa in adā fuisse p seminalē rōnē: ⁊ ex eo descen disse ꝓpagationis lege.

Quō p ꝓpagationē descēdit.

Autoritate ⁊ rōne ꝓbat̄ nihil ex trinsecū ɔuerti in hūanā substan tiā q̄ ab adā est. o

Q: hō nihil extri secū in hūani corpis nāȝ trāseat: veri tas in euangelio significat dicēs: Oē qđ ītrat in os in vētrē vadit ⁊ in secess sum emittit̄. Qđ etiā rōne on̄di pōt h̄ mō: Puer q̄ statim post ortū morit̄ in illa statura resurget quā hītur⁹ erat si viueret vsq̄ ad etatē trigīta ānoꝝ nl' lo vitio corpis impeditus. Vn̄ ꝗ illa

Magr̄ hic⁹ tenet.

Matth. xv.

substãtia que adeo parua fuit mortua: in
resurrectione tam magna erit: nisi sui i se
multiplicatiõe? Unde apparet ꝙ etiaz si
viueret: non aliunde sed in se augmẽtare
tur illa substantia. Sicut costa de qua fa
cta est mulier: et sicut panes euangelici.
Non inficiamur tamẽ quin cibi ꝛ humo-
res in carnem ꝛ sanguinem transeũt: sed
non in veritate humane nature que a pri
mis descendit parentibus: que sola in re-
surrectiõe erit: reliqua vero caro in quã
cibi transeũt tanꝙ superflua in resurrectio
ne deponetur: que tamẽ ciborũ aliarũq;
rerum fomentis coalescit.

Q cibi in carnem transeũt sed nõ in eam q̃ descendit ab Adam.

Ista est distinctio. xxx. hui⁹ se-
cũdi libri: in qua mgr̃ postꝙ egit de pctõ pmoꝝ pa-
rentũ quo persona corrumpebat naturaz. Incipit
agere d̃ peccato paruuloꝝ quo natura corrumpit
psonã. Et tria facit. Nã primo ostẽdit esse tale pec
catũ in genere. Scd̃o mãifestat ipm in specie. Ter
tio rñdet questioni ex dictis originate. Primuz fac̃
a principio distinctionis vsq; ibi: Quod diligenter
inuestigandum est. Secũdũ vsq; ibi: Ad hoc aũt.
Tertium vsq; ad finem distinctionis. In spẽali sen
tentia magistri stat in tribus propositionib⁹ quarũ
prima est hec: Parentum primorum primum ori-
ginale actuale peccatũ fuit mortale: ꝛ ab eis in po-
steros deriuatum. Hanc magister intendens ꝓpo-
nit ꝙ peccatum ꝛ pena peccati in posteros trãseũt
ꝛ tale peccatum dixerũt quidam esse peccatũ actua
le ipsius ade: quod probat autoritate apostoli dicẽ-
tis: ꝙ peccatum quod per vnũ hominem in mũdũ
intrauit sit inobedientia que videtur esse peccatum
actuale: vt dicit opinio ista. Alij vero sicut pelagia-
ni dixerũt peccatũ quod in mundũ intrauit p adaz
etiam esse peccatũ actuale: sed nõ ipsius Ade: sed
peccatũ cuiuslibet hominis quod dicebant p adaz
in mundum introductum esse: nõ introductione ori
ginis: sed similitudine p̃uaricationis: eo ꝙ ille vn⁹
omnib⁹ exemplum reliquit. Sed illud nõ videtur
bene cõsonum: quia dato ꝙ peccatum originale di
ceretur solum exemplũ peccati p̃sciti ad peccandũ
tũc deberet etiam dici ꝙ transiret a demone in ho-
mines qui primum exemplũ peccãdi reliq̃t. Et ipse
tanꝙ primus i posteris a peccãtibus imitatur: qd̃
quia est incõueniens: ideo dicit magister esse tenen
dum peccatum ab adam trãsiuisse in posteros non
solũ imitationis exemplo: sed ꝓpagationis ꝛ origi
nis vitio: quod probat per beatum Augustinuz a-
perte dicentem: ꝙ originale peccatum transiuit ab
adam in omnes per eius carnem vitiatam concupi
scentialiter generatos. Secunda ꝓpositio ẽ hec:
Originalis culpa est q̃dam habitualis ꝛ vitiosa cõ
cupiscẽtia excitans in nobis contra rationem desi-
deria. Hanc mgr̃ insinuãs dicit ꝙ peccatum primi
hominis est ẽm veritatẽ culpa a primis parẽtib⁹ p
originem in posteros traducta q̃ culpa nõ est actus
hoĩs: sed quedam habitualis ꝛ vitiosa concupiscẽ-
tia excitans in homine mala desideria: que quãdo
q; in sacra scriptura a sanctis doctoribus nominat̃
languor nature: quãdoq; lex membroꝝ: quandoq;
fomes peccati: qñq; lex carnis: quãdoq; tyrann⁹:
quandoq; cõcupiscentia vel cõcupiscibilitas. Post
ea soluit duas difficultates cuiusdã heretici Julia-
ni. s. querentis. Primo quõ pctm̃ originale subin-
traret paruulos; cũ nec ipse genit⁹: nec generans peccet

nec conditor. Et respondet ẽm beatum Augusti-
num sentialiter dicentem: ꝙ odiosa primi parentis
inobediẽtia est causa quare in nobis nata est fomes
peccati ꝛ concupiscentia. Secundo quesiuit: an illd̃
peccatum sit a natura vel a voluntate. Et respõdet
sententialiter dicens: ꝙ licet peccatum originale sit
in nobis necessarium: tamen in primo parente qui
ipsum traduxit fuit voluntariũ. Tertia propositio
est hec: Omnes qui descendunt ab Adam propa-
gationis lege fuerunt in lumbis eius seminali seu
materiali ratione. Hanc magister probans querit:
quomodo in Adam potuerũt omnes homines ẽm
carnem esse: cum nec tot athomi in ipso esse potue-
runt quot homines ab ipso processerunt. Et respõ
dens dicit: ꝙ omnes homines materialiter ꝛ causa
liter in ipso fuerũt: quia aliquid ab ipso decisum ẽ:
a quo sine alterius additione per solam multiplica
tionem materie in seipsam corpus filij eius genera-
tum ꝛ actum est: ꝛ sic per simile per decisionem fa-
ctam in posteros genus humanum multiplicatum
est: ita ꝙ nihil omnino exterius adueniẽs transit in
veritatem humane nature: qd̃ probat primo aucto
ritate euangelij dicentis Omne qd̃ intrat in os in
ventrem vadit: secundo per hoc ꝙ omnes in resur
rectione habebunt quantitatem perfectam sine al-
terius materie additione. Ex istis tamen nõ negat
magister ꝙ alimentum transeat in carnem: sed ne-
gat ꝙ trãseat in humane nature veritatem. Et tm̃
in speciali.

Quomodo pctm̃ originale a pa-
tribus trãseat in filios: an ẽm ani
mam an ẽm carnem. a

DI. XXXI
Qualit' p̄tm̃ originale a pen te traducit' in prolem.

Nunc super-
est inuestigare q̃liter illud pec-
catum a patribus traducatur
in filios: scilicet an ẽm solam animam: an
ẽm carnem siue ẽm vtrumq;? Putaue-
runt quidam ẽm animam trahi peccatuz
originale: non solum ẽm carnem: quia nõ
solum carnem sed ꝛ animam ex traduce es
se arbitrati sunt. Sicut enim in generatio
ne prolis de carne paterna substantiali-
ter trahitur caro: ita etiam de gignentis
anima animam geniti essentialiter deduci
ab his existimabatur. Ideoq; sicut d̃ cor-
rupta carne caro corrupta seminatur: ita
etiã de anima peccatrice anima peccatrix
corruptione originali infecta ab illis tra-
hi dicitur.

Opi. q̃rũdam male credẽtiũ aĩas eẽ ex traduce.

Predictam opinionem damnat
ꝛ ꝙ per carnem traducatur pec-
catum dicit ꝛ quomodo oñdit. b

Hoc autem fides
catholica respuit: ꝛ tanꝙ veritati aduersũ
damnat: q̃ nõ animas sed carnẽ solam si-
cut supius diximus ex traduce esse admit
tit. Non ergo ẽm animam sed ẽm carnez

solā pctm̄ originale trahit a parentibus. Est em̄ pctm̄ originale (vt supra diximus) ꝯcupiscētia non q̄dā actus ſꝫ vitiū. vn̄ Aug. Ipa ꝯcupiscētia est lex membroꝝ vl' carnis que est morbidus q̄dam affectus vel languor q̄ cōmouet illicitum desiderium. i. carnalem ꝯcupiscentiam que lex pcti dicit. Que dicit manere in carne: non quin in anima sit: ſꝫ qꝛ p corruptionē carnis in anima sit.

Aug. ad valerianum.

Quare ꝯcupiscētia dicit esse in carne.

Causam corruptiōis carnis ostēdit ex q̄ in aīa pctm̄ fit c

Caro enim ꝑpter pctm̄ corrupta fuit in adā adeo vt cū ante pctm̄ vir ⁊ mulier sine incētiuo libidinis ⁊ ꝯcupiscētie feruore possent ꝯuenire: essetq; thorus īmaculatus: iā post pctm̄ nō valet fieri carnalis copula absq; libidinosa ꝯcupiscentia: q̄ semꝑ vitiū est ⁊ etiam culpa nisi excuset ꝑ bona ꝯiugij. In ꝯcupiscētia g̊ ⁊ libidine ꝯcipit caro formanda in corpus ꝓlis. Vn̄ caro ipa que cōcipit in vitiosa ꝯcupiscētia polluit ⁊ corrumpit: ex cuius ꝯtactu anima cum infundit maculam trahit qua polluit ⁊ fit rea: id est vitium ꝯcupiscētie quod est originale pctm̄.

Qꝛ ꝑpter corruptionem carnis que est causa peccati dicit pctm̄ esse in carne. d

Ideoqꝫ ipm peccatū dicit manere in carne. Caro g̊ q̄ in cōcupiscētia libidinis seminat: nec culpā hꝫ nec actum culpe ſꝫ causam. In eo g̊ ꝙ seminat: corruptio ē: in eo aūt ꝙ nascit ꝯcupiscētie vitiū est. Vn̄ Ambrosius de v̈bis apl'i sic ait: Quō habitat pctm̄ in carne: cū non sit substātia: ſꝫ ꝑuatio boni. Ecce ꝑmi hominis corpus corruptū ē ꝑ pctm̄: ipaq; corruptio ꝑ ꝯditionē offensionis manet in corꝑe: robur tenēs diuine sententie date in adaꝫ: cuius ꝯsortio anima maculat pctō. Per id ergo ꝙ facti causa manet: inhabitare dicit peccatum in carne: hec ē lex carnis. Idē Non habitat pctm̄ in anima ſꝫ in carne: qꝛ peccati causa ex carne est: nō ex anima: qꝛ caro ē ex origīe carnis pcti ⁊ ꝑ traducē omnis caro fit causa pcti

Ambrosius.

anima v̈o nō traducit ⁊ ideo in se causam pcti nō hꝫ. Aug. q̄ꝫ ex carne peccatū aīaꝫ ꝯhere in sermone quodā de verbis apl'i ostendit dicens: Vitium ꝯcupiscētie ē quod anima non ex se ſꝫ ex carne cōtraxit. Natura quippe humana non ope dei cum vitio ꝑmitus est instituta: ſꝫ ex voluntatis arbitrio prioꝝ homiuum venienti vitio ē sauciata: ita vt nō sit in carne bonū: ſꝫ vitiū quo inficit anima.

Augustinus

De causa originalis pcti q̄ est in carne vtꝝ sit culpa an pena. e

Hic q̄ri solet vtrū causa peccati originalis q̄ dicta ē esse in carne culpa sit vl' pena siue aliquid aliud. Culpa esse non pōt: quia culpa nō est in re irrōnali. Si em̄ culpa esset in carne ante infusionē anime: actualis esset vl' originalis. Sꝫ actualis ibi nō est: nec originalis culpa est: qꝛ ipa causa ē originalis pctī. Si aūt pena ē que ē illa: passibilitas vel mortalitas vel alia corruptio. Hos em̄ defectus carni inesse ꝯstat.

Q' non sit culpa ꝑba.

Hic apitur q̄d sit feditas tracta ex libidine coeuntiū: q̄ vitiuꝫ vel corruptio dici pōt. f

Ad q̄d dici pōt q' multiplex defectus carnis et ꝑcipue pollutio q̄dam: quam ex feruore coitus parentum ⁊ ꝯcupiscētia libidinosa ꝯhit caro dum ꝯcipit causa est originalis peccati: que recte vitium siue corruptio carnis appellari pōt. Que feditas maior videt esse in carne ꝯcupiscētialiter traducta q̄ꝫ in ea vn̄ traducit. Et ꝙ vitium vl' corruptio sit in carne ante ꝯiunctionē anime: effectu ꝓbat cum anima infundit que ex corruptione carnis maculat: sicut in vase dinoscitur vitium esse cum vinum infusum acescit.

Inductu siliū oñdit nō absurde dici filios trahere pctm̄ a parentibus etiā mūdis. g

Ne āt miremur et ītellectu turbemur audiētes pctm̄ originale filios traducē a parētibus iā ꝑ baptismū ab illo pctō mūdatis diuersaꝝ similitudinū inductōe id posse fie-

ri insinuat Aug. in lib. de baptismo puulorum inquiens: Quod preputium per circumcisionem aufert manet tamen in eo quem genuerunt circumcisi quod etiam palea que ope humano tanta diligentia separatur: manet tamen in fructu qui de purgato nascitur tritico: ita peccatum quod in parentibus per baptismum mundatur manet in eis quos genuerunt. Ex hoc enim gignunt quod adhuc vetustum trahunt. non ex hoc quod lex in nouitate promouit eos inter filios dei. Non enim generant parentes filios secundum illam generationem qua denuo nati sunt: sed potius secundum illam qua carnaliter et ipsi primum sunt generati.

Quare dicatur originale hic dicitur cum epilogo. h

Jam ostensum est quid sit originale peccatum: et qualiter a parentibus in filios et per carnem in animam transeat Ex quibus etiam innotescit quare dicatur originale peccatum ideo. s. quia ex vitiosa lege originis nostre in qua concipimur. s. carnis libidinosa concupiscentia traducitur vt supra dictum est. Non enim quia ex carne tracta ab adam concepti sumus: ideo peccatum traximus: quia et christi corpus ex eadem carne formatum est quam ab adam descendit: sed eius conceptus est celebratus non lege peccati: i. concupiscentia carnis: vnde et caro eius peccatrix non fuit imo operatione spiritussancti. Noster vero conceptus non fit sine libidine: et ideo non est sine peccato. Quod euidenter Aug. ostendit in lib. de fide ad Petrum dicens: Quia dum sibiinuicem vir mulierque miscentur sine libidine non est parentum concubitus: ob hoc filiorum ex eorum carne nascentium non potest sine peccato esse conceptus vbi peccatum in puulos non transmittit propagatio sed libido: nec fecunditas humane nature facit homines cum peccato nasci: sed feditas libidinis quam homines habent ex illius iustissima condenatione peccati. Ideo beatus Dauid propter originale peccatum quo naturaliter obstricti sunt filij ire: dicit. In iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea. Ex hoc itaque apparet ex lege conceptionis traduci originale peccatum quia nisi conceptio sic fieret in carne anima ex carnis coniunctione concupiscentie vitium non traheret.

Augustinus.

Psal. l.

Obiectio quorundam nitentium probare peccatum non traduci ex lege coitus. i

Sed ad hoc opponitur hoc modo. In ipso conceptu vbi dicitur transmitti peccatum propagatur caro: nec tamen tunc infunditur anima secundum phisicos: sed iam effigiato corpore. quod etiam moyses in Exo. apte significat: vbi ait de percussura mulieris pregnantis. Si quis inquit percusserit mulierem pregnantem et abortum fecerit: si adhuc informe fuerit puerperium: mulctabitur pecunia: si autem formatum fuerit: reddat animam pro anima. Formatum vero intelligitur propria anima animatum: et informe quod nondum habet animam. In ipso ergo conceptu cum caro propagatur nondum infunditur anima. Quomodo ergo ibi peccatum transmittitur: cum peccatum non possit esse vbi anime non est? Ad quod dici potest: quia in illo conceptu dicitur peccatum transmitti: non quia peccatum originale ibi sit: sed quia caro ibi contrahit id ex quo peccatum fit in anima cum infunditur. Et vtrunque vocatur conceptus. s. cum et caro propagatur formamque corporis humani recipit: et cum anima infunditur: quod aliquando etiam dicitur natiuitas. Unde quod natum est in te. Proprie autem natiuitas dicitur in lucem editio.

Exodi. xxj.

Responsio cum solutione.

Ista est distinctio. xxxj. huius secundi libri: in qua magister postquam egit de qualitate peccati originalis: agit de ipsius traductione. Et tria facit. Nam primo agit de modo quo transfunditur. Secundo de causa quare traducitur. Tertio de ratione nominis quod sortitur. Primum vsque ibi: Hic solet queri. Secundum vsque ibi: Jam ostensum est. Tertium vsque ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec: Per carnem qua vitiosa concupiscentia concipitur et anime vnitur et non per animam peccatum originale traducitur. Hanc magister insinuans querit. vtrum peccatum originale traducitur a parentibus in filios secundum solam carnem vel secundum solam animam: vel secundum vtrunque. Et respondens dicit quosdam fuisse opinatos quod peccatum originale traducitur secundum animam ponentes animam ex traductione incipere. exemplum: ita quod sicut in generatione prolis caro filij substantialiter de carne patris trahitur. ita etiam anima filij de anima patris essentialiter generatur. Sed istam opinionem magister respuit tanquam fidei catholice contrariam. eo quod peccatum non secundum animam sed secundum carnem solum a parentibus trahitur. Nam in feruore libidinis concipitur caro in corpus formanda et in corrupta polluitur. Ex contactu anima cum infunditur contrahit maculam qua et ipsa polluitur: et sic rea est vitij concupiscentie quod dicitur peccatum originale: et dicitur manere in carne non quidem sicut in subiecto proprio cum caro non possit esse subiectum culpe: sed sicut in causa seu virtualiter in carne contentum. Istas sententias probat magister autoritatibus beati Augustini et Ambrosij. Secunda propositio est hec: Peccatum originale quidem defectus et fomes peccati esse asseritur quo anima carni vnita inficitur. Hanc magister probans querit. Utrum talis carnis infectio sit culpa vel pena: et quod non sit culpa probat per hoc quod est in subiecto irrationali: in quo culpa esse non potest quod etiam non sit pena probat ex hoc quod penalitatibus communiter

f

non connumeraẗ. Et respondet dicens: q̄ sit q̄daz
carnis defectus et pollutio que recte vitiū siue car-
nis corruptio nuncupari potest. que quidē feditas
in carne ante ꝯiunctionē anīe fore approbaẗ quod
ex hoc patet q̄ anīa dum infundiẗ ex corporis cor-
ruptione maculaẗ. Et subdit non mirum esse filios
peccatum originale ꝯtrahere a parentib⁹ iam mū-
datis sicut nō miramur q̄ ab homine circūciso na-
scitur homo prepuciatus: ⁊ ex grano depurato cre
scūt grana paleis circūsepta. Tertia ꝓpositio est
hec: Igiẗ vocaẗ pctm̄ originale: q̄z cōtrahiẗ in ortu
ex libidine. Hanc mgr̄ probans dicit: q̄ illud pec-
catū igitur diciẗ originale quia ex vitiosa lege origi
nis nostre quo cōcipimur contrahiẗ. s. ex carnis se
minali cōmixtiōe cum feruore libidinis et q̄z solus
xp̄us talē libidinē nō habuit ideo solus peccatū ori
ginale nō contraxit. Et tm̄ in speciali.

Quomodo originale peccatū dimittatur in baptismo: cuz ⁊ post sit illa cōcupiscentia que diciẗ originale peccatum. a

Di. XXXII
Qualiter peccatū originale deleaẗ seu curatur.

Q

Voniam su-
pra dictum est originale pctm̄
esse vitiū ꝯcupiscētie: assigna-
tūq̄ quō a parentib⁹ trahatur et origina-
le dicatur: supest inuestigare quomodo i
baptismo dimittatur: cum etiam post ba-
ptismuz remaneat concupiscentia que an̄
fuerat. Vn̄ videtur vel peccatū originale
nō esse cōcupiscentiā: vel nō remitti i ba-
ptismo. Manet q̄ppe: vt ait Aug. in cor-

Aug. in li. de nuptiis et concupiscentia.

pore mortis hui⁹ carnalis ꝯcupiscētia: cu
ius vitiosis desideriis nō obedire p̄cipi-
mur: que tm̄ ꝯcupiscētia quotidie minuiẗ
in ꝓficientib⁹ ⁊ cōtinentibus. sed licet re
maneat ꝯcupiscentia post baptismū non
tamē dominatur ⁊ regnat sicut ante: imo
per gratiam baptismi mitigatur ⁊ minui-
tur: vt post dominari nō valeat nisi quis
reddat vires hosti eundo post cōcupiscē
tias. Nec post baptismum remanet ad re
atum: quia nō imputatur in peccatum: sꝫ
tantum pena peccati est. ante baptismum
vero pena est et culpa.

Q̄z originale peccatū duob⁹ modis dimittitur. s. extenuatiōe sui et solutione reatus. b

Duplici ergo rati-
one pctm̄ originale dr̄ dimitti i baptismo

Autoritates d̄ vno mō remissionis.

q̄z p gratiā baptismi vitium cōcupiscētie
debilitaẗ atq̄ extenuaẗ: ita vt iam nō re-
gnet nisi ꝯsensu reddāẗ ei vires: q̄z ⁊ rea-
tus ipsius soluiẗ. Vn̄ Aug⁹. in lib. de ba
ptismo paruulorum. Gratia per baptismuz
id agitur: vt vetus homo crucifigatur et
corpus peccati destruaẗ: nō ita vt in ip̄a
viuente carne cōcupiscētia respersa ⁊ in-
nata repente absumaẗ et nō sit: sed ne ob-
sit mortuo que inerat nato. Nam si post
baptismū vixerit: in carne habet cōcupi-
scentiam cū qua pugnet: eāq̄ adiuuante
deo superet: si tm̄ non inuacuum gratiam
ei⁹ suscepit. Nō itaq̄ hoc p̄staẗ in baptis
mo nisi forte miraculo ineffabili creatoris
vt lex pcti que est i mēbris prorsus extin-
guaẗ ⁊ nō sit: sed vt quicquid mali ab ho
mine factū: dictū: cogitatūq̄ est: totū ab-
oleatur ac velut factū nō fuerit habeatur
Ipsa vero cōcupiscentia soluto reatus vin
culo quo p illam diabolus animā retine-
bat et a suo creatore sepabat: maneat i cer
tamine. Ecce hic apte ostēdit ea rōne di-
mitti i baptismo: nō q̄z nō māeat post ba-
ptismū: sꝫ q̄z reatus in baptismo aboleẗ.

Autoritates de altero.

Deinde idem ip̄e ostēdit eo modo etiā
dimitti in baptismo: quia baptismi gra-
tia concupiscentia ip̄a mitigaẗ et minuiẗ
in eodē libro ita dicens: Lex carnis quā

Rom. vi.

apostolus appellat pctm̄ cum ait: Non re
gnet peccatum in vestro mortali corpore:
nō sic manet in mēbris eorum q̄ ex aq̄ et spū
sctō renati sunt: tanq̄ nō sit eius facta re-
missio: vbi omnino plena fit remissio pec-
catorum: sed manet in vetustate carnis tan-
q̄ supatum et pemptum nisi illicito ꝯsen
su q̄dāmodo reuiuiscat: ⁊ in regnū ꝓpriū
dn̄ationēq̄ reuoceẗ. Hic apte insinuaẗ i
baptismo ꝯcupiscētiā d̄bilitari ex q̄ et di-
citur dimitti nō solū iō q̄z reat⁹ ibi soluiẗ
Quem remissionis modum aliis etiā plu
ribus testimoniis sc̄ptura edocet. Ait em̄
Aug. cōtra Iulianū. Lex q̄ in mēbris est:
vitiuz carnis est: qd̄ ex pena peccati et ex
traduce mortis ꝓuenit. Sed lex ista que
est in mēbris: remissa est regeneratiōe spi
rituali: ⁊ manet in carne mortali. Remis-
sa est: quia reat⁹ solut⁹ ē sacro q̄ renascū-
tur fideles. Manet autez quia operatur
desideria contra que dimicant etiam fide
les. Idem in sermone quodam de concu
piscentia carnis. Per gratiam baptisma
tis ⁊ lauacrum regnerationis solutus est
⁊ ip̄e cōcupiscentie reatus cū q̄ eras nat⁹
⁊ quicquid antea ꝯsensisti male concupi-
scentie siue cogitatione: siue locutiōe siue
actiōe. Idem in lib. de nuptiis ⁊ concupi
scentia. Cōcupiscētia carnis licet in rege-
neratis iam non deputeẗ in peccatū que-
cunq̄ tamen ꝓles nascitur: obligata est
originali peccato. Item. Dimittiẗ concu

piscentia carnis in baptismo: nō vt nō sit sed vt nō imputet in pctm. Hoc est em̄ non habere peccatū nō esse reū peccati. Quō ergo alia peccata ptereūt actu & remanēt reatu: vt homicidiū & similia: ita ecōuerso fieri potest vt cōcupiscētia pretereat reatu & remaneat actu. Ex predictis euidēter monstratur quō peccatum originale in baptismo remittatur.

De feditate quā caro ex libidine coitus contrahit: vtrum in baptismo diluatur. c

Solet aūt hic queri: vtrū & ipsa caro in baptismo ab illa feditate purget: quam in conceptiōe ex cōcupiscentia libidinosa cōtraxit? Quibusdam videtur q sicut anima a reatu purificat: ita & caro ab illa pollutiōe purgatur vt sicut duob9 complet mysteriū baptismi. s. aqua et spū: ita ibi duo purgent anima. s. a reatu: et caro ab illa ɔtagione qd quidem probabile est. Alij vero putāt tātum animam ibi mundari: carnem vero non ab illa feditate purgari. Si vero remanet illa feditas vsq ad procreationez filiorum que fit in concupiscentia carnis videtur natura carnis magis ac magis corrumpi: et magis corrupta videt caro prolis q parentis: quia de carne pollutionē quam habuit a conceptu retinente: trahitur polluta et in concupiscentia concipitur vnde et polluitur: & ita ex duplici causa contaminatur. Unde & maior videtur pollutio carnis in prole q fuerit in parēte. Ad quod illi dicunt quia licet caro plis ex carne feda seminetur: et in concupiscentia concipiatur: non tamen feditatez maiorem trahit q caro vnde seminatur habuit. Quāuis etiam si fedior atq immūdior sit caro prolis: et ideo magis corrupta q caro parentis: non tamen (vt aiunt) fit preiudiciuz veritati: quia nec absurdum esse dicunt: si carnis natura magis in posterioribus corrupta trahatur: neq ex ipsa magis corrupta anima amplius inficiatur.

Quidā dicunt carnē mūdari ab illa pollutione, alij non.

Incōuenientiā adducit cōtra illos q negant carnē mūdari a pollutione.

Rñsio illorum.

Ex quo auctore sit illa cōcupiscētia: deo scz vel alio. d

Preterea q̄ri solz vtrum cōcupiscentia que post baptismū remanet: et tm̄ penalitas est ante baptismum vero pena erat et culpa: ex deo auctore sit vel ex alio? Ad quod breuiter respondētes dicimus: quia inqtum pena est: deum habet auctorem: inqtum vero culpa est: diabolum siue hominem habet auctorem.

Qua iusticia anime mūde ex creatione illud peccatū imputet cū non possit vitare. e

Solet etiā queri qua iusticia teneatur illo peccato anima innocens a deo creata: cum nō sit in potestate sua illud vitare? Non enim per liberum arbitrium illud cōmittitur: quia nō prius est anima q illi peccato est obnoxia. Ad hoc quidam dicunt ideo animam ream esse illius peccati licet munda a deo sit creata: quia cum infunditur corpori: condelectatur carni: ex quo peccatum contrahit. Quod si esset: iam nō originale sed actuale diceretur. Potius ergo ideo recte potest dici imputari anime illud peccatum quod ex corruptione corporis ineuitabilit trahit: quia vt ait Augustinus in libro de ciuitate dei. Non fuit corruptio corporis que aggrauat aīam causa primi peccati: sz pena: nec caro corruptibilis animam peccatricem fecit: sed peccatrix anima carnem corruptibilez fecit.

Rñsio quorūdam falsa.

Cōgrua rñsio et vera.

Utrum illud peccatum sit volūtarium vel necessarium. f

Illud etiā non immerito queri potest: vtrum peccatum originale debeat dici voluntariuz vel necessarium. Et necessarium potest dici: q2 vitari non potest. Unde et propheta dicit: De necessitatibus meis erue me. Et voluntarium non incongrue appellatur: q2 ex voluntate primi hominis processit. vt Aug9. in primo lib. retractatiouū ostēdit dicēs: Istud quod in paruulis dicit originale peccatum cum adhuc non vtātur libero arbitrio voluntatis: non absurde vocatur voluntarium q2 ex prima hominis mala voluntate contractum: factū est quodāmodo hereditarium.

Q voluntariuz pōt dici et necessarium.

Quare deus animā corpori iungit sciens eam inde maculari: et ideo damnari. g

Si vero queritur cur deus qui fecit animam ipsam sine ma

cula et scit eam ex corporis coniunctione maculam peccati contrahere: et aliquando ante baptismum seiungi ab ipso corpore et sic damnari eam corpori iungit? Respondemus ex altitudine iudiciorum dei id prouenire: et nec iniuste id a deo fieri. Ipse enim non incongrue humane conditionis modum quem a principio instituit: licet pctã hoim intercesserint: sine imutatione cõtinue seruat. Corpora de materia a principio sine vitio facta finges animasq de nihilo creans: eorũq cõiũctione hominẽ pficiens. Cum ergo vtraq hominis natura a deo sine vitio sit instituta licet a se peccato sit vitiata: non ideo immutabilis deus humane conditionis primariam legem mutare debuit siue ab hominum multiplicatione desistere.

An anima sit talis qualis a deo creatur. b

Hic a quibusdam queri solet: vtrum anima talis sit ante baptismũ qualis a deo creatur? Quod non posse probare conantur hoc modo: Anima in corpore creatur: in cuius coniũctione peccato maculatur. Quãcito ergo est: peccatum habet: nec prius fuit q peccatum habuit: nõ est ergo talis qualis a deo creatur. Creatur enim a deo innocens et sine vitio: et nunq talis est. Ad quod dici potest: quia nõ oino talis est qualẽ eam deus fecit. Deus enim bonã eam fecit et bonitatem ei sine corruptiõe indidit. Et dicitur illa naturalis bonitas quã in creatione a conditore suscepit: quam bonitatem propter peccatũ penitus non amisit: sed vitiatã habuit: quã deus tamẽ sine vitio fecit. Si enĩ res bona nõ esset anima: in ea malũ eẽ nequiret cum nõ possit malũ esse nisi in bono: vt post dicet. Non ergo oino talis est aia qlis a deo est creata. Sicut quis pollutas habens manus nõ tale habuit pomũ quale ego dedi mundis manibus. Ego enĩ dedi mundum.

Quõ qdã probãt nõ eẽ talẽ.

Solutio.

An anie ex creatiõe sint equales in donis naturalibus. i

Illud quoqz non incõgrue queri solet: vtrũ oẽs aie ex creatione equales sint: an alie aliis excellẽtiores? Pluribus nõ irrõnabilit videt q ex ipsa creatiõe alie aliis excellãt in naturalibus donis: vt in essentia alia aliis sit subtilior: et ad intelligẽdũ meorãdũq habilior vtpote acutiori ingenio: et perspicatiori intellectu predita. Qd nõ iprobabilit dicũ in angelis ita fuisse pstet. Et licet naturalibus donis alie p aliis polleant: tñ ante baptismũ a corpe discedẽtes parẽ penam: et post baptismũ statim equalẽ coronam sortiunt: qz ingenii acumen vel tarditas premiũ vel penã in futuro nõ collocat.

Ista est distinctio. xxxii. huius secundi libri: in qua magister postq egit de peccati originis quidditate et traductione: agit de eius remissione. Et tria facit. Nam primo ostẽdit quomodo peccatum per baptismũ remittit. Secundo qualiter a deo causatur. Tertio qualiter ad voluntatẽ comparatur. Primum facit vsq ibi: Preterea queri solet. Secundũ vsq ibi: Illud etiam non. Tertium vero vsq ad finem distinctiõis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus: quarum prima est hec: Quãuis in baptismo remaneat concupiscẽtia gratia exercitii, vt pena eius, tamen potestas libidinis per gratiam christi minuit ne regnet vt culpa. Hanc magister probans querit duas questiones quarũ prima est. Quomodo peccatum originale per baptismum remittatur cum cõcupiscentia remaneat in baptismo etiam et post baptismum. Et respondens dicit q hoc est ideo: quia post baptismum concupiscentia minuitur eo q regnare et dominare prohibetur: et reatus per gratiam baptismi tollitur. Unde sicut peccata actualia et similia vt homicidium et similia transeunt actu et remanent reatu. sic econtra est de peccato originali quod in baptismo transit qtum ad reatum: sed manet actu inqtum concupiscentia manet. Secũda questio est. Utrum caro purgetur ĩ baptismo a feditate sua quam a libidinosa concupiscẽtia traxit. Et respondet q sm aliquos non solum anima sed etiam caro a sua feditate in baptismo purgatur eo q aliqua vt dicunt ad illam purgationem ordinantur. sm alios vero solum purgatur feditas anime: et non carnis: et que istarum opinionum verior sit magister non determinat: sed pcedit in questione. Secunda propositio est hec: Pene qua iuste punitur post baptismum peccator deus ipse est principalis conditor et imperator. Hanc magr probans querit duas questiones quarum prima est hec: Utrum originalis concupiscẽtie deus sit causa. Et respondens dicit sic: Nam concupiscentia illa que est post baptismum est et pena et culpa. Inqtum ergo est pena est a deo autore tanq iuste inflicta. Inqtũ autem culpa est: sic a diabolo est: et a primo homine peccante. Secunda questio est: Quare peccatum originale imputatur anime. que tamen eius contradictionem vitare non potest. Et respondet q hoc non fit ideo quia anima condelectetur carni infecte cui ea infunditur. Quis tamen hoc quidã dixerunt sed prouenit ex peccato primi parentis. Cuius anima peccatrix efficit carnem corruptibilem et peccatricem. quia si esset ex delectatione anime quando carni vnitur seu infunditur: tunc nõ esset originale peccatum: sed magis actuale. Tertia propositio est hec: Quãuis originale peccatum sit malum necessarium eo tamen q a prima hominis voluntate prouenisse tenetur dicitur voluntarium. Hanc magister probans querit quattuor questiões. Prima est: vtrum peccatum originale sit voluntarium vel necessarium. Et respondens dicit q sit necessarium

tiū eo q̄ vitari nō potest. Etiam est volūtarium eo q̄ a voluntate primi hominis processit. Secunda questio est: quare deus animaz carni infundit: per quam presciuit eam esse maculandam. Et respondet q̄ hoc ideo fecit vt saluetur ꝓpagationis hūane institutio. Uel dicit q̄ hoc remittendum est diuinorum iudicioꝝ altitudini. Tertia questio est: vtrū anima dum corpori infunditur sit talis qualis a dō creatur. Et respondet q̄ non sit omnino talis: q2 a deo creatur munda: sed ex coniunctione ad carnez maculam contrahit. Quarta questio est: vtruz omnes anime sint simpliciter equales a dō create. Et respondet q̄ non quia inequalia naturalia receperunt in ipsarum creatione sicut ꝛ angeli. quod magister probat diuersorum sanctorum autoritatibus Et tm̄ in speciali.

An peccata omniū precedentiuz patrum paruuli originaliter trahant vt peccatum ade. a

DI. XXX III Utrū originale pctm̄ p pctā primoꝝ parē tū multiplicet et intendat.

Redictis adijciendum videtur an peccata precedentium patrū ad paruulos trāseāt: sicut illud p̄mi hominis delictuz in omnes carnaliter genitos diximus redūdasse: et si peccata parentum transeant in paruulos vtruz omnium qui fuerunt ab adam vsq̄ ad ip̄os an aliquorum et non omnium.

Quid sup hoc Aug⁹. in enchiridion dicere videtur. b

De hoc augustin⁹ in enchiri. ambigue disserit. videtur em̄ approbare peccata parentum precedentium imputari paruulis nō oīm tm̄ qui fuerunt ab adam: ne importabili et nimia sarcina in pena eterna grauarentur paruuli: sed tm̄ eorū parentū qui eos a quarta generatione precesserunt. Quod confirmat illis verbis quibus in Exod. dominus ait: Ego sum deus visitās iniquitates patrum vsq̄ in tertiam et quartam generationem: quasi peccata parentum proximorum tm̄ paruulis imputētur et non alia: quod est per moderationem diuine miserationis.

Exod. xx.

Eorum ponit documenta qui dicunt transire in paruulos parentum delicta. c

Et q̄ non illud solum primi hominis delictū paruulos teneat sed etiaz alia: illi quibus ita videtur ex eo confirmāt: q̄ etiam paruuli nō modo maiores dicunt̄ baptisari in remissionē peccatorū per pluralē numerū: nō per singularem in remissionē peccati. Et dauid ꝺ legittimo matrimonio procreatus dicit. In iniquitatib⁹ cōceptus sum: ꝛ in peccatis cōcepit me mater mea: Nō dicit iniquitate vel peccato. Unde putant nō tm̄ illud vnū peccatū originale: sed etiam plura que i peccato ade reperiri possunt: et alia parētū pctā puulis imputari. Psal. l.

Q̄ in illo vno p̄mo peccato plura reperiuntur. d

Q̄ vero in actuali pctō ade plura notari valeant peccata: Aug. in enchiridion insinuat: Pn̄t inq̄t intelligi plura pctā in vna transgressione ade: si in sua quasi mēbra diuidatur. Nā et supbia est illic: quia homo in sua poti⁹ esse q̄ȝ dei potestate dilexit. Et sacrilegiū q2 deo nō credidit. Et homicidiuz: q2 se i mortē p̄cipitauit. Et fornicatio spiritalis quia integritas mētis humane serpētina suasione corrupta est. Et furtū: quia cib⁹ prohibitus vsurpatus ē. Et auaricia: q2 plusq̄ȝ sufficere illi debuit appetiuit: et si q̄d aliud i h̄ vno pctō inueniri pōt. Deinde de parētuz p̄cedētiū pctis vtrꝫ puul' imputent̄: magis opinando q̄ȝ asserendo disceptat ita inquiēs: Parentū peccatis paruulos obligari: nō solū primoꝝ hoīm ꝫ etiā suoꝝ de quib⁹ ipsi nati sunt nō improbabiliter dr̄: Illa quippe diuina sententia: Reddam pctā patrū in filios: tenet eos an̄ regenerationē vsq̄ adeo: vt etiaz ꝺ legittimo matrimonio ꝓcreatus dicat. In iniquitatibus cōceptus sum ꝛ in peccatis cōcepit me mater mea. Nō dixit in iniquitate vel i peccato: cum et hoc recte dici posset: sed iniquitates et peccata dicere maluit: q2 et in illo vno quod in oēs homines pertransijt: atq̄ tam magnū est vt eo mutaretur hūana natura: reperiuntur sic̄ supra disserui plura pctā ꝛ alia parentuz: q̄ nō ita pn̄t mutare naturā: reatu obligant filios: nisi gratia dei subueniat. Sed de peccatis aliorum parentū quib⁹ ab ip̄o adam vsq̄ ad patrē suū pro generationibus suis quisq̄ succedit: nō imerito disceptari potest. vtrū omniū malis actibus et multiplicatis delictis originalibus qui nascitur implicetur vt tāto pei⁹ q̄to posteri⁹ q̄sq̄ nascat̄. An ꝑpterea deus in tertiam et quartā generationem de peccatis parētū posteris eorū cōminetur

De parentum pctis: an paruulos teneāt.

Uide opiones varias.

quia iram suã q̃tum ad progeneratorũ culpas nõ extẽdit vlteri⁹ moderatiõe miseratiõis sue: ne illi quib⁹ regeneratiõis grã nõ ꝯfert: nimia sarcina in ipa eterna dãnatiõe ꝑmerent si cogerent ab ipo initio generis humani: omniũ precedentiũ parentũ suorũ originaliter peccata cõtra here: ꝛ penas ꝑ eis debitas pẽdere. An aliquid aliud ď re tãta scripturis sanctis diligẽtius perscrutatis ac tractatis valeat vel nõ valeat reperiri: temere affirmare nõ audeo. Ecce perspicuũ fit lectori augustinũ superiora dixisse nõ asserẽdo sed diuersoꝝ opiniones referẽdo.

Ostendit augustinum sibi fore contrarium: si id sentiret. e

Alioquin sibiipsi cõtradicere ostenderetur: qui in eodẽ libro omnium mitissimam dicit esse penã paruulorum qui originali tantũ tenẽtur peccato his verbis: Mitissima sane pena eorũ erit q̃ preter peccatũ quod originale cõtraxerũt nullũ insuper addiderũt: et i ceteris qui addiderũt: tãto quisq3 ibi tolerabiliorẽ habebit damnatiõẽ: q̃nto hic minorẽ habuit iniquitatẽ. Ecce hic aperte dicit paruulorũ penã omniũ aliarũ penarũ esse leuissimã. Quod si est: non ergo peccatis patrũ precedẽtiũ obligantur nisi ade. Si eñ pro peccatis parẽtum actualibus eternaliter punirẽtur ꝛ ꝑ suo originali: nõ iam minus: sed forte magis q̃ ipsoꝝ parẽtes punirẽtur. Nõ ergo pro peccatis parẽtũ actualibus nec etiã pro actualibus primi parentis: sed pro originali quod a parentibus trahitur: paruuli damnabuntur: pro eo nullã aliã ignis materialis vel cõsciẽtie vermis penã sensuri: nisi q dei visiõe carebũt i perpetuũ Uno ergo ꝛ nõ pluribus peccatis paruuli obligati sunt. Unde etiã ea quibus illa opinio muniri videtur: scilicet q peccata et iniquitates in paruulis aliqñ scriptura esse significat vtẽs plurali numero. ita determiat Aug. i eodẽ lib. Quia i scriptura ꝑ singularẽ numeꝝ pluralis numerus sepe significari solet: vt ibi. Ora ergo ad deũ vt auferat a nobis serpẽtẽ: nõ ait serpẽtes quos patiebatur populus. Et ecõuerso ꝑ pluralẽ significat singularis numerus vt in euangelio. Mortui sunt eñ qui querebant animam pueri: non ait: mortuus est cũ loqueretur de herode. Et in Exodo. Fecerũt deos aureos: cũ vnũ fecerũt vitulũ: de quo dixerũt: Isti sunt dii tui israel. Ita et illud originale vnum plurali numero significat: cũ dicim⁹ paruulos in peccatorũ remissionẽ baptisari: et in peccatis vel iniquitatib⁹ concipi:

Determinatio eorũ q̃ illi opponebant.

Numeri. xxi.

Matth. ii.

Exod. xxxii.

An actuale peccatum ade sit grauius ceteris. f

Hic q̃ri solet vtrũ peccatũ ade transgressionis ex quo processit originale: ꝛ in quo plura superi⁹ notata sunt peccata graui⁹ fuerit ceteris peccatis? Quibusdã ita esse videtur: q2 illud peccatũ totã hũanã naturã mutauit sicut Aug. dicit in enchiridion. Illud vnũ peccatũ in loco et habitu tante felicitatis admissum: tam magnũ est vt in vno homie originaliter (et vt ita dixerim) radicaliter totũ genus humanũ damnaret. Idem in lib. ď ciuitate dei. Tãto maiori iniusticia violatum est illud mandatũ: quãto faciliori poterat obseruãtia custodiri. Nõdum eñ ipsi voluntati cupiditas resistebat quod de pena transgressionis postea secutũ est. His aliisq3 vtuntur autoritatibus q̃ illud peccatũ ceteris alioꝝ hominũ peccatis grauius esse dicũt. Qď etiã ratiõe ostẽdere laborãt hoc modo: Magis nocuit illud pctm̃ q̃ aliqď aliorũ. q2 totũ humanũ genus vitiauit ac morti vtiq3 subdidit: quod nullo alio peccato factum est. Maiorẽ ergo effectum mali habuit illud pctm̃ q̃ aliqď aliud.

Quare quibusdã grauius videť eẽ ceteris.

Post autoritates ponit rationes eorũ.

Rñsio cõtra illos vbi alia peccata ostenduntur illo maiora. g

Ad quod dici potest q2 licet illud pctm̃ hũanã naturã mutauerit in necessitatẽ mortis: et i totũ genus hũanũ reatũ diffuderit: nõ est tñ putandũ grauius fuisse peccato i spiritũsanctũ: quod neq3 hic neq3 i futuro (vt veritas ait) dimittit. Qď vo totã humanã naturã corrupit: nõ ideo est q2 graui⁹ fuerit cũctis aliis pctis: ꝫ q2 ab hoie cõmissum ẽ qñ i vno hoie tota hũana natura consistebat: et iõ tota in eo corrupta est. maiorẽq3 effectũ mali intulit q̃tũ ad m̃ltiplices defectus q̃ ex eo manauerũt: ꝫ nõ q̃tum ad penã eternã: quã grauiorem non meruit: q̃ã plures postea meruerũt ꝑ alia peccata: immo alios grauiorem ꝓmeruisse credimus iram q̃ adam meruerit.

Matth. xii.

In quo habuit maiorẽ effectũ mali quo minorem.

An illud peccatū sit primis dimissum parentibus. h

Si vero queritur an illud pctm̄ fuerit dimissum p̄mis parētibus? Dicimus eos p pniam veniam cōsecutos. Unde Augu. in li. de baptis. paruulorum ait. Sicut illi primi parētes postea iuste viuēdo credunt p dn̄i sanguinem ab extremo liberati supplicio: nō tamē in illa vita meruerunt ad paradisum reuocari: sic et caro peccati etiam remissis peccatis si homo in ea iuste vixerit: nō cōtinuo meretur eam mortem nō perpeti: quā traxit de ppagine peccati.

Qꝫ pctā parētū visitant in filios: et qꝫ nō sunt aduersa q̄ de⁹ dicit in exodo et in ezechiele. i

Et lꝫ pctis parētū nisi ade paruuli nō obligent: nō est tamē diffitendū pctā parentum in filios redundare sicut dominus in Exod. ad moysen ait: Ego sum deus fortis zelotes visitans iniquitates patrū in filios vsqꝫ in tertiam et quartam generationem: his qui oderūt me. His verbis aperte insinuatur qꝫ deus reddit pctā patrū super filios tertios et q̄rtos. Huic autem videtur aduersari qd̄ domin⁹ ait in ezechiele: Quid ē qꝫ inter vos parabolam vertitis in prouerbium istud dicentes: Patres comederūt vuam acerbam et dentes filiorum obstupescunt. Uiuo ego dicit dominus: si erit vobis vltra parabola hec in prouerbiū in israel. Ecce omnes anime mee sunt: vt anima patris ita et anima filij mea est: et Anima q̄ peccauerit ipsa morietur. Fili⁹ non portabit iniquitatem patris: et pater non portabit iniquitatem filij. Justicia iusti super eū erit: et impietas impij erit super eum. His verbis videtur deus corrigere per prophetā qꝫ male dixerit in lege. Si eīn peccata patrum reddit in tertiam et quartam generationem: iniusticia videtur dei esse vt alius peccet et alius puniatur. Quomodo enim iustū et aliū peccare: et aliū pctā lugere?

Exod. xx

Auctē inducit ꝯlegꝫ aduersa ꝯvidet.

Ezech. xviij.

Determinatio p̄missarū auctoritatū cōuenietia ostēdens. k

Sꝫ vt ait Hiero. Ne lex et pphete .i. Exod. et Ezechiel immo ipse deus qui et hic et ibi locutus est in sententia discrepare videantur: attendamus finem illius auctoritatis Exod. Dicto enim reddo iniquitates patrum in filios: addit: his qui oderunt me: per qd̄ euidenter ostēdit: nō ideo puniri filios: quia peccauerunt patres: ꝫ q2 eis similes quodam hereditario malo deum oderunt. Illud ergo quod in Exod. dominus dicit: sicut Hiero. tradit: non id sonat quod multi estimāt: nec est simile huic puerbio. Patres comederūt vuā acerbā et c. Illud eīn Exod. Hiero. super Ezechie. et aug. sup ps. Deus laudem meam ne tacueris: de filijs pctā patrum imitantibus accipiēdū censent: super quos dicitur deus reddere pctā patrum q2 punit eos: eo qꝫ imitātur pctā patrū nō q2 pꝛes peccauerūt. Nō ita qꝫ corrigit deus in propheta: qd̄ āte dixerat in lege: ꝫ quō intelligēdū sit apit. Unde illos qui praue intelligebant arguit q̄ dicebāt: Pr̄es comederunt et c.

Quare dixerat in tertiam et quartam generationē et quare pr̄es tātum cōmemorauit. l

Uerūtamen si de imitatoribus maloꝝ illud accipit: q̄re tertiā et quartam generationem tm̄ cōmemorauit: cum in qualibet generatiōe rei teneantur: q̄ pecata patrum imitantur? et quare pr̄s ꝯmemorauit: cū et illi oēs mali sint: q̄ quorūlibet maloꝝ peccata imitant? Sꝫ ideo patres specialiter nominauit: q2 maxime patres filij imitari solent: quos precipue diligunt. Et tertiam et quartam generationem ideo commemorauit: quia solēt parentes interdū tamdiu viuere donec filios tertios et quartos habeant qui patrū iniquitates videntes: eorū impietatis heredes p imitationem efficiuntur. Secūdū hunc modum recte intelligitur ad litterā qd̄ in Exodo d2. Solutio.

Quomodo illud exodi intelligi debeat ꝑm mysteriū. m

Qd̄ etiaꝫ mystice intelligendū esse ostendit ex eo qꝫ parabola dicitur. Si eīn parabola est: vt ait Hiero. aliud verbis sonat: aliud sensu cōtinet. Unde aliqui ita edisserunt: Patreꝫ in nobis esse dicunt: leuem punctum sensuum scꝫ primum motum suggestionis vel cogitationis. Filiuꝫ vero si cogitatio conceperit peccatum in quo notatur consensus et Hiero.

delectatio mulieris. Nepotez: si quod cogitaueris atq̃ cõcepis ope cõpleueris vl complere decreueris: in quo notat̃ ꝯsensus viri siue patratio peccati. Pronepotē aũt si nõ solũ fecer῀ ꝭ in eo glorieris: ꝛ hec est quarta generatio: nõ q꞉ tres p̃cesserint sed quarta dicit̃: q꞉ quarto loco a primo motu qui est quasi pater: enumerat̃. De⁹ ergo primos ꝛ secundos stimulos cogitationum quos greci ꝓpatheos vocãt: sine quibus nullus hominũ esse potest: nõ puniet eternaliter. Sed si cogitata quis facere decreuerit: ꝛ que fecit corrigere noluerit: q̃ sunt mortalia pctã: ꝛ tertia ꝛ quarta generatio.

Per q̃d probatur q̃ primus motus nõ puniat̃ eternaliter. n

Ad ꝓbandũ vero vt ait Hiero. q̃ primus pulsus cogitatõis nõ puniat̃ eternaliter a deo: illud d̃ Gen. afferendũ est. Cham em̃ peccauit irridēs
Gen. ix. nuditatē pr̃is: ꝛ sniam nõ ipe sed filius ei⁹ chanaan accepit. Maledictus chanaan seru⁹ erit fratrũ suoꝝ. Que em̃ iusticia ē: vt pr̃ peccauerit ꝛ filius punitus sit? Sed in mysterio illud dictum est.

Ista est distictio. xxxiij. hui⁹ secundi libri: In qua magister postq̃ egit de peccati originalis q̃ditate traductiõe ꝛ remissiõe: agit de ei⁹ in posteros augmẽtatiõe. Et tria facit. Nã p̄mo inquirit an oĩa peccata parentũ paruulis iputant̃. Secundo an peccatum ade fuerat grauius ceteris peccatis. Tertio an peccata parentum etiam puniantur in filijs. Primũ facit a principio distinctionis vsq̃ ibi: Hic queri solet. Scdm̃ vsq̃ ibi: Et licet peccatis. Tertiũ vsq̃ ad finē distinctiõis. Et tm̃ in generali. In spãli em̃ snia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec: Q̃uis primis parentibus plura possunt peccata assignari. tamē paruulis precise vnum peccatum imputatur ꝛ non plura originalia. Hãc magister ꝓbãs querit. Utrũ actualia peccata aliorum parentum imputent̃ filijs sicut peccatum primi parẽtis. Et arguit q̃ sic. Primo per auctoritatem. Exod. xx. vbi dicit̃ q̃ d̃s⁹ visitat peccata patris in filios vsq̃ ad tertiaz ꝛ quartã generationē: vbi etiaz sequi videtur q̃ plura peccata ꝫhunt̃ ab origine vnuz. Quod confirmat ꝑ illud ps̃. Ecce em̃ in iniquitatibus cõcept⁹ sum: ꝛ in peccã. ꝛc̃. Ubi peccatum originale exprimitur pluralit̃ Deinde arguit in contrariũ. Nam si peccata parentum paruuli cõtraherent ab origine: sequeretur q̃ pena paruuloꝝ in hmõi solũ morientiũ nõ esset mitissima. Cuius tamen oppositum dicit Augustin⁹. Et magister ad questionem respondens dicit peccata actualia aliorum ꝛ etiam primorum parentum non contrahere paruulos ab origine. Et q̃uis quedaz auctoritate beati Augustini videtur hoc sonare tamen beatus Augustinus nũq̃ inuenitur hoc determinatiue posuisse. Nec obstat dictũ ps̃. allegatũ: q꞉ ꝭm morē sacrescripture aliquando significare exprimitur pluraliter ꝛ econuerso cuius exempla patent in textu. Unde patet q̃ nulla peccata parentum filijs imputantur nisi que ab eis per originem cõtrahuntur. Secunda propositio est hec: Peccatum inobedientie primorum parentum non fuit grauissimum omnium peccatorum. Hanc magister probãs querit. Utrũ peccatuz ade fuit grauius ceteris peccatis. Et respondet q̃ q̃uis quibusdam sic videat̃: eo q̃ totam naturam corrũpebat ꝛ maius nocumẽtum q̃ quodcunq̃ aliud peccatum inferat. Teneri tamen potest q̃ ceteris omnibus grauius non fuit: eo q̃ nõ fuit grauius peccatis in spiritumsanctum. Quod patet ex hoc q̃ ade suum peccatum est remissum: sed peccatum in spiritumsanctum non remittitur in hoc seculo neq̃ in futuro: ꝛ q̃ peccatũ ade totam naturam corrumpebat hoc non fuit ratiõe sue grauitatis: sed ideo q꞉ ab homine comittebatur in quo tota natura simul existebat: intulit etiam plura ꝛ maiora mala q̃ alia peccata sequentia non q̃tum ad penam eternam: sed solum quantuz ad multiplices defectus ex ipo plusq̃ ab alijs peccatis secutos. Tertia propositio est hec: Peccata parentum minime in filijs puniuntur nisi quibus eos imitãdo sequuntur. Hanc magister probans querit. Quomodo peccata parentum in filios visitētur. Cum tamē dicatur in Ezech. Filius non portabit iniquitatem patris. Et respondet q̃ solum illa peccata parentũ visitantur id est puniuntur in filijs in q̃bus filij suos parentes imitantur. Sed in Ezech. solũ loquit̃ de his peccatis in quibus filij paterne malicie imitatores nõ existunt. Et tm̃ in spãli.

Que de peccato animaduertenda sint. a

D. XXXIIII. De pctõ actuali ꝭm est causalitatem.

Post p̃dicta d̃ p̃ peccato actuali diligenti indagine quedam considerãda sũt scilicet que fuerit origo ꝛ causa primi peccati: vtrum res bona an res mala: postea in qua re sit peccatuz: deinde quid sit peccatum: ꝛ quot modis fiat: ꝛ de differentia ipsorum peccatorum.

Que fuit origo ꝛ cã pcti prima. b

Causa ꝛ origo prima peccati res bona extitit: q꞉ ante primũ peccatum non erat aliquid mali vnde oriretur. Cum enim originem ꝛ causam habuit: aut ex bono aut ex malo habuit. Sz malum ante non erat: ex bono ergo ortuz est. Prius enim in angelo ortuz est peccatum ꝛ postea in homine. Et quid erat angelus nisi bona natura dei? Non ex deo ortum est malum quod fuit in angelo: nõ ex alio q̃ ex angelo: ex bono g̃ ortum est. Uñ Aug. in r̃nsionib⁹ ꝯ Julianum hereticum qui dixerat: Si ex natura pctm̃ est tũc mala est natura ait: Queso vt si põt respõdeat. Manifestũ est ex volũtate mala

tanq̄ ex arbore mala fieri oīa opa mala tā q̄ fructus malos: s ipsam malā voluntatem vnde dicit exortā nisi ex bono? Si em̄ ex angelo: q̄d est angelus nisi bonum op⁹ dei? Si ex hoīe: quid erat ipse homo nisi bonum opus dei? Jmmo q̄d erāt hec duo anteq̄ in eis oriret mala volūtas: nisi bonum opus dei ⁊ bona ⁊ laudāda natura? Ergo ex bono orit̄ malū: nec fuit vn̄ oriri posset nisi ex bono. Dico ergo quia voluntatem malaʒ nullum malum precessit: sed ex bono originem habuit. Hic apte d̄r primam causam ⁊ originē mali bonā fuisse naturam. Et nihilomin⁹ ostendit̄ cuius pcti fuerit causa scʒ male voluntatis.

Qꝫ mala voluntas secundaria cā fuit malorum. c

Mala autē voluntas illa angeli ⁊ hoīs causa est etiam malorum subsequentium. s. malorum operū ⁊ malarum voluntatum. Vn̄ Aug. in ench. Nequaq̄ dubitare debemus rerū bonarū que ad nos ptinent causam non esse nisi bonitatem dei. Malarū vero ab immutabili bono deficientē boni mutabilis voluntatē: prius angeli postea hoīs: hoc primum est creature rationalis malum. i. prima priuatio boni. Ecce habes primaʒ voluntatem boni mutabilis: id est angeli ⁊ hominis deficienteʒ ab imutabili bono id est a deo causam esse malarū rerum ad nos pertinentium: qꝛ cā est tam pctōꝝ q̄ penarū quib⁹ pūnit̄ humana natura. Prima ergo origo ⁊ causa pcti bonū fuit ⁊ secūda malū q̄d ortum est ex bono.

Jn qua re sit peccatū: an in bona an in mala: ⁊ dicitur quia in bona tantum. d

Ostēsa origīe mali: supest videre in qua re sit malū. s. an in re bona: an in re mala? Qui recte acuteq̄ sapit nō nisi in bono malū esse intelligit. i. in natura bona. Maluʒ em̄ est corruptio vel priuatio boni: vbi aūt bonū nō est nō pōt eē corruptio vel priuatio boni. Pctm̄ ergo nō pōt esse nisi in re bona. Sicut em̄ morbis ac vulneribus corrumpunt̄ corpora: q̄ (vt ait aug. in ench.) sunt p̄uatōes boni quod dicitur sanitas: ita ⁊ animoruʒ quecūq̄ sunt vicia: naturaliuʒ sunt priuationes bonoruʒ. Quid est em̄ aliud quod malum dicitur: nisi priuatio boni. bonum enim minui malum est: Quis q̄tūcū q̄ minuat̄ necesse est vt aliquid remaneat: si adhuc natura est. Nō em̄ ꝯsumi pōt bonum q̄d est natura nisi ⁊ ipsa natura ꝯsumatur. Cum vero corrūpitur: ideo malum est ei⁹ corruptio quia eam qualicunq̄ priuat bono. Nam si nullo bono priuatur: nō nocet. Nocet aūt. adimit ergo bonum. Quādiu itaq̄ natura corrūpitur inest ei bonū quo priuetur. Ac p hoc nullum est q̄d dicitur malū: si nullum sit bonum: sed bonū omino malo carens: integrum bonuʒ est. Cū vero inest malum: viciatū vel viciosuʒ bonum est: nec malū vnq̄ pōt esse vlluʒ vbi est nullum bonum. Unde res mira cōficitur: vt qꝛ omnis natura inq̄tum natura ē bonum est: nihil aliud dici videt̄: cum viciosa natura est mala natura esse dicit̄: nisi malū esse quod bonuʒ est: nec malū esse nisi quod bonum est. Hac ꝯtextiōe euidēter insinuat̄ malum nō posse esse nisi in re bona: vt etiam lʒ absurdum videat̄ manifeste dicit̄ esse malum q̄d bonum est.

Qꝫ ex premissis sequit̄ scʒ qꝫ cum dicitur malus homo: dicitur malum bonum. e

Ex quo colligit̄ nihil aliud significari cum dicitur hō malus nisi bonum malum. Vn̄ Aug. in eodē sbdit: Quid est malus homo nisi mala natura? Quia hō natura ē. Porro si hō aliq̄d bonum est: quia natura est: quid aliud est malus homo: nisi malum bonum? Tamē cum duo ista discernimus: inuenim⁹ nec ideo malum qꝛ hō est: nec ideo bonum qꝛ iniquus est: sed bonum quia hō: maluʒ qꝛ iniquus. Omnis itaq̄ natura etiam si viciosa sit: inq̄tū natura est: bona est: inq̄tū viciosa est: mala est.

Qꝫ regula dialeticorum de contrarijs fallit in his scilicet bono ⁊ malo. f

Jdeoqʒ in his cōtrarijs que mala ⁊ bona vocant̄: illa dyaleticorum regula deficit: qua dicunt nulli rei duo simul inesse contraria. Nullus em̄ potus aut cibus simul dulcis est ⁊ amar⁹ Nullū sit vbi albū ibi ⁊ nigrū: ⁊ h̄ in mltl ac pene in omnibus repit̄ cōtrarijs: vt in vna re simul esse non possint. Cum aūt bona ⁊ mala nullus ambigat esse contraria:

nõ solũ simul eẽ possunt: ꝫ mala oĩno sine bonis ⁊ nisi in bonis esse non pñt. Et hec duo cõtraria ita simul sunt: vt si bonũ nõ essꝫ in quo esset: ꝑrsus nec malũ esse potuisset: qꝛ non modo vbi ꝯsisteret sed vñ oriretur corruptio nõ haberet nisi esset qđ corrumperet: qm̃ nihil est aliud corruptio q̃ꝫ boni extermiatio. Ex bonis ergo mala orta sunt: ⁊ nisi in bonis nõ sunt: nec fuit ꝑrsus vnde oriretur vlla mali natura nisi ex angeli ⁊ hoĩs natura bona: vñ primitꝰ orta est voluntas mala.

Epilogũ facit ad alia trãsiturꝰ. g

Ex his apit quod primo ⁊ scđo supra inuestigãdũ duximus scꝫ q̃ fuerit origo mali: ⁊ in q̃ re sit. Ex bona eñ re ortũ: ⁊ in re bona cõsistere p̃missis testimonijs cõꝓbatur.

Sententie illi qua dictum est bonum esse malum opponit de prophetia que ait: Ue his qui dicũt bonum malum. h

Ad hoc aũt quod dictũ est malũ esse qđ bonũ est: q̃dã sic opponũt: Si bonũ malũ esse dicimus: incidimus in illã sñiam ꝓpheticã vbi legit. Ue his qui dicũt bonũ malũ: ⁊ malũ bonum. Igit si hanc maledictionẽ vitare volumꝰ nullatenus dicere debemꝰ bonum esse malũ: ⁊ ecõuerso. Hoc aũt Aug. in eodẽ lib. determinat dicẽs: Id qđ dictũ ẽ in ꝓphetia intelligẽdũ esse de ipis rebꝰ q̃bꝰ hoĩes mali sunt nõ de hoĩbꝰ. Vñ q̃ adulteriũ dicit bonũ in eũ cadit illa ꝓphetica detestatio: ⁊ in eũ q̃ dicit malũ hoĩem vel bonum esse iniquũ. Qui eñ dicit hoĩeꝫ inq̃tũ hõ est malũ esse: ⁊ bonitatẽ eẽ iniquitatẽ opꝰ dei culpat qđ est hõ: ⁊ viciũ hoĩs laudat qđ est iniquitas. e

Esa. v.

Determinatio Aug.

Ista est distinctio. xxxiiij. huiꝰ secũdi libri. In q̃ mgr̃ postq̃ꝫ egit de pctõ actuali p̃morum parentũ quo persona corrumpit naturam ⁊ de peccato originali quo natura corrumpit personam Incipit agere de peccato actuali adultorum: quo ꝑsona corrumpit seipsam. Et tria facit. Nã primo inquirit a quo sit malũ. Secũdo in quo sit subiectatũ Tertio infert quoddam sequens correlarium. Primum facit vsqꝫ ibi: Ostensa origine mali. Secundũ vsqꝫ ibi: Ideoqꝫ in his contrarijs. Tertiuꝫ vsqꝫ ad finem distinctionis. In spãli sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec:

Malum primuꝫ quo deturpatus fuit primus hõ non processit neqꝫ originabatur nisi a bono. Hanc magister probans dicit sentẽtialiter q creature rationalis primum peccatũ ꝓprie non habuit causam efficientem: sed voluntatẽ obliquã contra regulam iusticie defectiue eligentẽ. Nam dicit q origo ⁊ causa primi peccati non fuit malum sed tantum natura bona ⁊ incorrupta: sed aliorum malorum: id est peccatoꝝ sequentium extitit primo voluntas mala. Nam iste fuit ordo ingressus mali in munduꝫ qꝛ bona natura fuit causa prime volũtatis male: ⁊ prima voluntas mala causa fuit sequentium prauarum voluntatuꝫ ⁊ maloꝝ operũ. Vñ patꝫ q origo ⁊ prima causa peccati fuit bonum ꝓxima autẽ ⁊ secundaria causa fuit mala volũtas que ortũ habuit a bono: et hanc ꝓbat auctoritate. b. Augustini in enchiridiõ

Scđa ꝓpositio est hec: Tam malum culpe q̃ꝫ malum pene non põt esse nisi subiectiue sit in re bona. Hanc mgr̃ ꝓbãs dicit q subiectum mali nõ nisi res bona esse põt. Nam malũ nihil aliud ẽ q̃ꝫ corruptio boni: cũ ergo vbi nõ est bonum non possit eẽ priuatio boni ꝯsequẽs est malum nõ nisi in bono subiectari: vñ sicut morbi ⁊ vulnera requirunt corpa in quo sunt vt in subiecto: sic maluꝫ est in re bona vt in subiecto. Unde ꝯcludit q cũ dicit homo malus: idẽ est ac si diceretur: bonũ malũ ⁊ hoc cõfirmat auctoritate beati Augustini. Tertia ꝓpositio est hec: Ex q̃ fallit dialecticoꝝ regula que dicit q in eadẽ re nõ possunt simul ⁊ semel existere contraria. Hanc magister ꝓbãs dicit q bonum ⁊ malũ sunt in eodem simul: eo q malum in bono subiectatur: ⁊ malũ a bono originatur: qđ nõ põt dici de alijs cõtrarijs puta albo ⁊ nigro: dulci ⁊ amaro. Postea soluit quoddam dubiũ: nã superius dictũ fuit q dicere hoĩem malum est dicere bonuꝫ malum: ⁊ ꝑ hoc homo incideret sententiaꝫ propheticam qua dicit: Ue qui dicitis bonum malum ⁊ malum bonum. Quod soluit ex verbis Augustini dicentis q causa qua bonꝰ fit malus puta fornicationeꝫ vel aliud hmõi dicere bonam hoc est incidere sententiam ꝓphete: sed hominem que natura est bonus dicere malum ꝓpter viciũ ꝓphetie non cõtrariatur. Et tm̃ in spãli de sententia huius distinctionis.

Quid sit peccatum. a

Ast hec videñ dũ ẽ q̃d sit pctm̃. Pctm̃ ẽ vt ait Aug. om̃e dictũ vel factuꝫ vel ꝯcupitũ qđ fit ꝯtra legeꝫ dei. Idẽ in li. de duabꝰ aĩabꝰ. Pctm̃ ẽ volũtas retinẽdi vl' ꝯsequẽdi qđ iusticia vetat. In vtraqꝫ assignatiõe de actuali pctõ agit ⁊ mortali nõ veniali. Ex p̃ma descriptione oñdit pctm̃ esse volũtas mala siue locutio ⁊ operatio praua .i. actꝰ malus tã interior q̃ꝫ exterior ex altera vo tm̃ ostendit esse actꝰ interior. Volũtas eñ vt in supioribꝰ dictũ ẽ: motꝰ animi ẽ actꝰ q̃ interior ẽ. Amb. q̃ꝫ i li. đ paradiso ait: Quid ẽ pctm̃ nisi legis diuine p̃uaricatio: ⁊ celestiũ iobediẽtia p̃ceptoꝝ. Ergo in p̃uaricãte pctm̃ ẽ ꝫ in mãdãte culpa nõ ẽ. Nõ ei ꝯsisteret pctm̃ si iterdictũ ñ fuisset. Nõ ꝯsistẽte aũt pctõ nõ solũ malicia ꝫ etiã vtꝰ fortasse ñ eẽt. Que nisi aliq̃ malicie fuissent semia: vl' sbsistere vel eminere nõ posset. Ecce p̃uaricatõeꝫ legis ⁊ inobediẽtiã diffinit Ambrosius esse pctm̃.

Di. XXXV. De pctõ actuali ꝫm eiꝰ q̃ditatẽ ⁊ diffinitionem.

Aug. ad faustum.

Ambrosius.

Diuersorum sententias de pecca to ponit. b

Quo circa diuersitatis huius verbo occasione: de pctō plurimi diuersa senserūt. Alij em̄ dixerūt voluntatē malam tm̄ eē pctm̄: et nō act⁹ exteriores Alij volūtatē et act⁹: alij neutrū dicētes oēs act⁹ esse bonos et a deo et ex deo auctore esse: malū aūt nihil esse: vt ait Augusti. sup Joh. Oia p ipm facta sunt et sine ipso factū est nihil. i. pctm̄ qđ nihil est et nihil fiunt hoies cū peccant. Supra etiaz dixit Aug. q malū est priuatio boni vel corruptio boni: qui etiā in li. lxxxiij. q. ait. Sūmū malū nullū modū hz: caret em̄ oi bono At modus aliqđ boni est: nō igit ē: q nulla specie ptinet: totūq hoc nomen mali de speciei priuatiōe reptū est. Itē in dogmatibus ecclasticis dicit malū vel maliciā nō esse a deo creatā s a diabolo inuentam: qui et ipe bonus creatus est. Idē etiā in libro cōtra manicheos qd sit pctm̄ ostendit dicēs: Peccare quid aliud est nisi in veritatis pceptis vel in ipsa veritate errare. Qđ si nō volūtate faciunt: peccatores iniuste iudicant. Quid ergo in hac tanta varietate tenendū: quid ve dicēdū?

Triplex opio de pctis.

Joh. j.

Vera snia de pctō pponitur. c

Sane dici potest et libere tradi debet: peccatum esse actum malum interiorem et exteriorem. s. malam cogitationem locutionem et operationez: precipue tn̄ in voluntate consistit peccatū ex qua tanq arbore mala procedunt opera mala tanq fructus mali.

Traditio quorundam qui dicūt voluntatem malā et actuz inquātum sunt esse naturas et iō bona: inquātū vo mala sunt esse pctā. d

Quidam autez diligenter attendentes vba Aug. quib⁹ supra et in alijs scripture locis vtit: nō indocte tradunt volūtatē malā et actus malos inqtū sunt vel inqtū actus sunt bona eē inqtum vero mala sunt peccata esse: qui voluntatem et actū quēcūq bonā de natura esse dicunt: inqtum actus ē vl voluntas: et ex deo auctore esse: inqtum vero inordinate et contra legem dei sit: et fine debito caret peccatum est: et ita inqtū peccatum est: nihil est. Nulla enim substātis est: nulla natura est.

Auctoritatibus probant volūtates et actus omnes esse bona inqtum sunt. e

Q aūt voluntas omnis et actio bonum sit inqtuz est: ex eo probant qđ ait Aug. in li. de. lxxxiij. questionibus. Deus boni tantummodo causa est quo circa mali auctor non est: quia omnium que sunt auctor est: que inquantum sunt in tm̄ bona sunt. Idem probans nihil casu fieri in mūdo ait in eodē. Quicquid casu fit: temere fit: quicquid temere fit: nō fit dei prouidentia. Si ergo casu aliqua fiunt in mundo: non prouidentia vniuersus mundus amministratur. Si non prouidentia vniuersus mundus amministratur: aliqua natura vel substantia est q ad opus prouidentie non pertinet. Omne autem qđ est inqtum est bonum est. Summum enim est illud bonum: cuius participatōe sunt cetera bona: et omne qđ mutabile est: non per se: sed boni illius participatione inqtū est bonū est: qđ diuinā etiam prouidentiam vocamus. Nihil g casu fit in mundo. His testimonijs innitunt ad ostendendum omne quod est inqtū ē: bonum esse. Unde idem Augu. in. j. li. de doctrina christiana ait: Ille summe ac primitus est qui omnino incommutabilis ē: et cetera q sunt nisi ab illo esse non pnt: et in tm̄ bona sunt inqtū acceperunt vt sint.

Quid ex predictis sequatur. f

Ex predictis colligitur atq infert: q si mala volūtas et mala actio est: inqtū est bona est. Sed qs est qui diffitetur malam voluntatē esse et malam actionem? Mala ergo volūtas siue actio inqtū est bonū est: et inqtū volūtas est vel actio bonum similiter est: sed ex vicio mala est: qđ viciuz a deo non est: neq aliquid est. Qđ Augusti. notasse videt in lib. lxxxiij. q. dicens: Uicium est voluntas quo est homo deterior: quod vicium longe abest a voluntate dei: vt ratio docz Ex hoc loco pbant voluntatem inqtum viciosa est: nō esse a deo et inqtū viciosa ē: peccatum est. Et pctm̄ est (vt aiunt) inqtū nō hz ordinem nec finem debitū. Ita et actio inqtum ex malo pcedit: et ordinem non habet: et ad malum tendit.

De vicio voluntatis.

Alia probatio q̄ omnis actus inquantum est: bonus est. g

Item ⁊ aliter probāt oēm actū interiorē vł exteriorē inq̄tū est esse bonum: q2 nō esset actus malus nisi esset res bona: q2 nō est aliq̄ res mala nisi eadem res bona sit. Vñ Aug. in ench. Omnis natura bonu3 est: nec res aliqua mala esset: si res ipsa que mala est: natura non esset Non ergo potest esse malum nisi esset aliqđ bonū. Quod cum dici videatur absurde: cōnexio tamen ratiocinationis nos compellit hoc dicere. Ex premissis testimonijs asserunt omnes actus inquantu3 sunt: esse res bonas: nec aliqđ esse malum. i. peccatū nisi idem q̄ ſm aliquid bonum sit: ⁊ omnium que sunt: inq̄tum sunt deum auctorem predicant: ⁊ ei' voluntate omnia esse quecūq̄ sunt que in quantum sunt nature sunt.

Aug. in ench.

Sūmā pdictorū pstringit.

Obiectio contra illos qui dicunt omnes actus inquantum sunt eē bonos. h

Quibus opponitur. Si oia que sunt inq̄tū sunt: bona sūt ⁊ nature sunt: ergo adulterium ⁊ homicidium ⁊ similia inq̄tum sunt: bona sunt et nature sunt ⁊ deo volente fiunt. Quod si est: tunc illi qui faciūt illa: bona agunt: qđ penitus absurdum est. His vero sic illi respondent: Dicunt equidem adulterium: homicidium ⁊ hmōi: non simpliciter act' denotare: sed actuum vicia. Actusq̄ ipos adulterij ⁊ homicidij inq̄tū sunt vel inq̄tum actus sunt a deo esse: ⁊ bonas naturas esse: sed non inquātum adulterium et homicidium sunt. Et ideo nō sequi dicūt: si actus qui homicidia ⁊ adulteria sunt a deo sunt: q̄ homicidia et adulteria a deo sunt.

Rñsio illoꝝ.

Alia illorū oppositio contra eosdem. i

Ite3 aliter eis opponit̄. Si aliq̄d nō ē malū qđ nō sit natura vel res bona quō ḡ pctā sunt nō credere in deū: non ire ad ecclesiā ⁊ hmōi: cum ista nō sint nature: imo omnino non sint? Non est em̄ aliq̄d vel res aliqua nō ire ad ecclesiam: vł non credere ⁊ hmōi. Ad qđ dicūt his atq̄ hmōi dictionibus q̄ vident̄ priuationes simpliciter notare ⁊ nihil ponere q2 p negationē dicunt̄ vere aliq̄ poni actusq̄ p eas significari. Nō credere ei in xp̄m incredulitatem dicūt: ⁊ noīe incredulitatis malū mētis actū significari. Ita etiam cū dr̄ nō ire ad ecc̄iam malum est: ⁊ non euntis ↄtemptus significatur. i. volūtas mala vel ppositū: hoc est em̄ declinare a bono ⁊ ideo malum est: sicut econuerso declinare a malo bonum est. Sicut ergo declinatio a malo aliq̄d ponit. s. voluntatem ⁊ ppositū vitādi malū. Nō em̄ pōt eē bonū qđ oīno nihil est: ita declinatio a bono qđ est significat. s. volūtatē ⁊ ppositū mali. Et ſm hoc vera est ⁊ ḡnalis illa pcti mortalis descriptio quā supra posuit Augustinus. s. pctm̄ ē dictū ⁊c̄.

Rñsio vbi tradūt q̄ dicūt̄ p negatiōe3 aliq̄d ponere: vt nō credere in deū ⁊ hmōi.

Utrum malus actus inquantu3 peccatum est sit priuatio vel corruptio boni. k

Potest etiam queri ab eisdē: cū pctm̄ sit (vt supra dictū est) priuatio vel corruptio boni: ⁊ omnis act' mal' sit pctm̄ vtru3 sit priuatio vel corruptio boni inq̄tū pctm̄ est vel nō? Si enim inq̄tū pctm̄ est corruptio boni est: cū corruptio vel priuatio boni pena sit homini: inq̄tum ergo pctm̄ est pena est. Qđ si est tūc inq̄tū pctm̄ est bonū eē videt̄ ⁊ a deo esse. Si aūt nō inq̄tū pctm̄ ē: corruptio ē. Querit̄ ḡ ſm q̄d corruptio sit? Si em̄ corruptio ē ⁊ nō inq̄tū pctm̄ est: cū nō sit nisi bonū: pterq̄ in eo qđ pctm̄ ē: ergo inq̄tū bonū est corruptio vel priuatio boni est. Ad qđ etiā ipi dicūt actū malū nō inq̄tum est neq̄ inq̄tū bonū est esse priuationem vel corruptionē boni: ſ inq̄tū pctm̄ est: nō tñ inq̄tū pctm̄ est pena est: vel aliq̄d qđ a deo sit. Ut em̄ ex vbis p̄missis augusti. colligit̄ pctm̄ dr̄ corruptio vel priuatio actiue non passiue. Nam ideo malum vel pctm̄ dicit̄ corruptio boni q2 natura3 bonā qualicūq̄ priuat bono. Nā si nō priuat aliquo bono: ñ nocet: vt supra Aug. ait. Nocet aūt: adimit ergo bonū Nō aūt nocet nisi inq̄tū pctm̄ est ḡ inq̄tū pctm̄ ē priuat bono Itaq̄ inq̄tū pctm̄ ē priuatio est vel corruptio boni.

Rñsio: q2 actus malus inq̄tū pctm̄ est ē priuatio boni nō tū pena.

Quomodo inquantum peccatū est possit corrumpere bonum cū nihil sit. l

Sed cum nihil sit inq̄tū pctm̄ est quō pōt bonū corrumpe

Diffinitio Aug. p dissimilitudinē. vel adimere. Aug. teſtͣ docet in li. de natura boni dicens: Abſtinere a cibo non eſt aliqua ſubſtātia: tñ̄ ſubſtantia corporis ſi omnino abſtineatˀ a cibo: lāgueſcit ⁊ frangitˀ ſic nō eſt ſubſtantia pctm̄: eo tñ̄ natura anime corrūpitˀ.

Ꝙ pctm̄ ꝓprie corruptio eſt anime ⁊ quomodo

Peccatū vo id eſt

culpa: ꝓpe aīe corruptio ē. Si aūt q̄ritˀ in q̄ poſſit corrūpi aīa: Jn pabola Luce. x. illius q̄ incidit in latrones q̄ eū vulnerauerūt ⁊ ſpoliauerūt clareſcit. Jncidit em̄ hō in latrones: qñ̄ ꝑ peccatuz in ptātē diaboli traditˀ: ⁊ tunc ꝑ pctm̄ expoliatˀ gratuitis bonis. i. ꝟtutibus ⁊ in naturalibus bonis vulneratˀ: que ſunt rō ⁊ intellectus: mēoria ⁊ ingenium ⁊ hmōi: q̄ ꝑ pctm̄ obtenebrantˀ ⁊ vitiantˀ. Per peccatū etiam ꝑuatˀ illo bono: cuius ꝑticipatiōe cetera bona ſunt: quo tanto magis ꝑuatˀ q̄to magis ſe ab eo elongat.

Qualiter homo ſe elongat a deo ſcꝫ ꝑ diſſimilitudinem quaz facit hoc eſt peccatum.

Ab eo āt ſe elōgat

hō ꝑ pctm̄ nō loci diſtātia: qꝛ vbiqꝫ totus ⁊ pñs eſt oībus ⁊ oīa in ipo ſunt: vt ait Aug. in li. de. lxxxiij. q. ⁊ ipe locus nō eſt. Locus tñ̄ dei abuſiue dicitur templū dei: non ꝙ eo ꝯtineatˀ: ſꝫ ꝙ ei pñs ſit ⁊ inhabitās: id aūt aīa munda intelligitˀ. Per peccatū ergo non ſm̄ locū aliquis lōge fit a deo: ⁊ in eo lōge fit ꝙ ab eius ſimilitudine recedit ⁊ tāto lōgius q̄to fit diſſimilior. Jlla aūt vt Aug. ait in li. de. lxxxiij. q. q̄ ꝑticipatione ſimilia ſunt deo: recipiunt diſſimilitudinē. At ipa ſimilitudo nullo mō ex aliqua pte pōt eſſe diſſimilis. Vñ̄ fit vt cum ſimilitudo patris filius ſit ex nulla pte patri poſſit eſſe diſſimilis: cuius ꝑticipatione ſimilia ſunt: q̄cūqꝫ deo ſimilia ſunt: ⁊ illa pñ̄t recipe diſſimilitudinem. Nihil eſt aūt qđ hominem adeo deo diſſimilē faciat quēadmodum peccatuz. Cū aūt peccatū ſit ꝑuatio vel corruptio boni q̄ eſt in aīa: eſt etiā ꝑuatio vel corruptio boni corpis. Sic corpus hoīs ꝑuauit bñficio illius imortalitatis ⁊ impaſſibilitatis quā habuit ante pctm̄.

An pena ſit priuatio boni. o

Queri autez ſolet

vtrꝫ ⁊ pena ſit ꝑuatio vlˀ corruptio boni. Ad qđ facile rñderi pōt: ſi ꝑdicta ad memoriā reuocentˀ. Diximus enī ſupra ꝑuationē vel corruptionē boni accipi actiue vel paſſiue. i. ſm̄ efficientiā vel effectū. Jdeoqꝫ ꝑuatio vel corruptio boni dicitˀ ⁊ peccatū ⁊ pena: ſꝫ peccatū ſm̄ efficientiā: qꝛ ꝑuat ⁊ vlˀ corrumpit bonū. Pena aūt ſm̄ effectū. i. ſm̄ paſſionē que eſt effectus pctī. Aliud eſt em̄ culpa: aliud pena. Alterꝝ eſt dei. i. pena: alterꝝ diaboli vel hominis eſt. i. culpa.

Jſta ē diſtinctio. xxxv. huiꝰ ſcđi libri: in qua magr̄ oñ̄ſa cauſa mali ſeu peccati: agit de ipius peccati quidditate. Et tria facit. Nā ꝑmo ponit ſecundariā peccati diffinitionē. Scđo oñ̄dit diuerſam de ipo opinionē. Tertio ſubdit multiplicem ꝯ veritatem obiectionez. Primū vſqꝫ ibi: Quocirca diuerſitatis. Scđm vſqꝫ ibi: Quidam autez. Tertiū vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Jn ſpeciali ſententia magri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quaꝝ ꝑma ē hec: Pctm̄ diuerſimode a diuerſis doctoribus diffinitˀ. Hāc ꝓbans magr̄ ponit tres peccati diffinitiōes. Prima ē beati Augu. in epl'a ad Fauſtum dicētis: ꝙ pctm̄ ē dictū vel factū vel ꝯcupituꝫ contra legē dei. Scđa ē eiuſdē alibi dicētis: ꝙ peccatū ē voluntas retinēdi vel ꝯſequendi qđ iuſticia vetat: quaꝝ vtraqꝫ ſolū ꝯuenit peccatis actualibus mortalibus ⁊ nō venialibus. ſed ꝑma haꝝ cōuenit peccatis ꝓut tam in exteriori actu q̄ etiam in interiori exiſtūt. Secunda diffinitio peccatis ꝓut ſolū ꝑ actum interiorē cōmittuntˀ. Tertia diffinitio ē beati Ambroſij in libro ſuo de padiſo vbi dicit ꝙ peccatum ē ꝑuaricatio legis diuine ⁊ celeſtium inobedientia ꝑceptoꝝ. Et ſubdit ꝙ ꝑ ꝑmam ⁊ tertiā peccati diffinitiones tam actus interior q̄ exterior oſtēditur eſſe peccatū. ſꝫ ꝑ ſcđm tm̄ actus interior oſtēditur eſſe peccatum. Secunda ꝓpoſitio eſt hec: Quāuis peccatum ſimul ſit tam in actu interiori q̄ exteriori: ꝑncipalius tamen ꝯſiſtit ⁊ repitˀ in actu interiori. Hāc mgr̄ ꝓbans dicit diuerſas opiniones fore circa hoc. Nam aliqui dixerunt peccatum eſſe in actu interiori tm̄. Alij dixerunt ꝙ nec in volūtate interiori nec in actu exteriori ꝯſiſtat: quoꝝ ratio fuit hec: nam voluntas ⁊ actus eius habent entitatem: cum ergo peccatum nihil ſit ſm̄ beatum Auguſtinum ſup Johannem: videtˀ ꝙ nec volūtas nec actus eius poſſit ꝓpe dici peccatum. Sed magr̄ dicit ꝙ ſane credendum ſit: ꝙ peccatum ꝯſiſtit taꝫ in actu exteriori q̄ interiori: ꝑncipalius tamē in actu interiori: eo ꝙ ſicut fructus ex arbore ꝓcedunt: ſic mala exteriora ꝓcedunt ex mala interiori voluntate. Tertia ꝓpoſitio ē hec: Humana voluntas et eius actus inq̄tum ſunt: q̄dam bona ſunt: inq̄tum vero ſunt ꝯ legem dei nihil ſunt. Hāc magr̄ ꝓbans dicit quoſdam beatum Auguſtinum in hoc fuiſſe ſecutos dicendo voluntatem ⁊ eius actum inquantū ſunt eſſe quedam bona: inq̄tum vero ſunt contra legem dei nihil eſſe. Quod ꝓbat ꝑ hoc: quia omne quod a deo eſt bonum eſt: quia alias deus nō eſſet

summe bonus: cuz ergo volūtas ⁊ eius actus a deo sint: qꝛ alias casualiter tanq̃ ad dei ꝓuidentiā non ptinētes ꝯtingerēt: qḋ est incōueniēs: ergo optet dicere q̄ tā volūtas q̃ actus eius inq̄tū sunt bona sunt ⁊ a deo. Postea ꝯ illā sniaz obijcit tripliciter ⁊ soluit. Primo sic: Si oīs actus volūtatis esset a deo sequeret̃ ex hoc q̄ adulteriuz: homicidium: ⁊ sic de alijs essent a deo: eo q̄ actus sunt volūtatis. Et rn̄dens ad hoc dicit q̄ adulterium homicidiū ⁊ hmōi nō nomināt p̄cise actus quosdā: sed etiā quorundā actuū deformitates: ⁊ q̃tum ad hoc nō sunt a deo. Scḋo obijcit sic: Peccata omissionis importāt ꝑuationes ⁊ negationes: sed ꝑuationes ⁊ negationes nō sunt a deo: ergo tales actus nō sunt a deo. Et respondet q̄ in omni peccato omissionis intelligit̃ aliqs actus volūtatis positiuus: sicut declinare a bono ⁊ nō velle credere in xpm. ⁊ ꝯsilia pctā omissionis que sunt declinatiōes quedā a bonis ponūt aliquos reales actus. s. voluntatē ⁊ ꝓpositūz mali: ⁊ p ꝯn̄s nō sunt omnino nihil: vt obiectio p̄dicta intēdit. Tertio sic: Pctm̄ inq̄tū pctm̄ ē corruptio penalis: sꝫ omnis pena ē a deo: ergo pctm̄ ē a deo. Cui obiectioni magr̄ rn̄dens dicit q̄ pctm̄ inq̄tū pctm̄ est: non ē corruptio passiua cuiusmodi ē pena: sed ē corruptio actiua que nihil est ⁊ que non est a deo: quia alias sequeret̃ deum esse causam mali. Postea declarat hoc a simili q̄ corruptio actiua nihil sit: qꝛ abstinentia cibi nihil ē: ⁊ tn̄ corrumpit corpus. Similiter sic peccatum nihil est: tamen corrumpit animam spoliando eam gratuitis ⁊ vulnerat animaz in naturalibus: ⁊ hoc tam quo ad animam quam a deo elongat q̃ quo ad corpus quod immortalitate ꝑuat. Unde ꝯcludit corruptionem actiuā esse peccati essentiā: passiuā aūt peccati effectū ⁊ penā. Et tm̄ in speciali ⁊c̄.

Qꝛ quedam simul sunt peccata ⁊ pena peccati: quedam peccata et causa peccati: alia vero peccata ⁊ causa ⁊ pena peccati. a

D.XXXVI
Utrū pctm̄ sit pena pcti.

Sciendūz ē tn̄ quedam sic esse peccata vt sint etiā pene pctōꝝ. Unde Aug. sup illū locū Psal. lvij. Supcecidit ignis et non viderunt solem ait: Ignis supbie ⁊ ꝯcupiscentie ⁊ ire intelligitur. Istas penas pauci vident: ideo eas maxime cōmemorat apostolus in epistola ad Romanos: ⁊ enūerat mlta que peccata sunt ⁊ pena peccati. Inter p̄mum em̄ peccatū apostasie ⁊ vltimam penam ignis eterni: media que sunt ⁊ peccata sunt ⁊ pēa peccati. Gregorius q̄z sup Ezech. ait: Cōtemnenti qui non vult penitere ponit deus offendiculum: vbi. s. grauius impingat. Peccatum em̄ quod p penitentiam citius non deletur: aut peccatum est aut causa peccati: aut peccatū ⁊ pena peccati: aut peccatum simul ⁊ causa ⁊ pena peccati. Unde moyses.

Gen. xv. Nondū sunt completa peccata amorreoꝝ. Et Dauid inquit: Appone iniq̄tatem sup iniquitatem eoꝝ. Et alius ꝓpheta. Sanguis sanguinem tetigit id est peccatum peccato additum est. Paulus quoq̄ ait: Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie ⁊c̄. Et item. Ut impleant peccata sua semp. Johanni quoq̄ p angelum dicit̃. Qui in sordibus est sordescat adhuc. Ex his testimonijs colligit̃ peccatum aliquod ⁊ peccatum esse ⁊ penam peccati. Ps. lxviij. Osee. iiij. Rom. j. j. Thessal. Apocal. xxij.

Ex predictis questio oritur scilicet an inquantuz peccatum est sit pena peccati. b.

Et iō merito q̄rit̃ vtꝝ inq̄tum peccatuz est sit pena peccati. Quod non videtur: cum omnis pena peccati iusta sit. Unde Augustinus in libro retractationum. Omnis pena pctī iusta ē ⁊ suppliciū nominat̃. Si ergo pctm̄ qḋ est pctm̄ ⁊ pena peccati: inq̄tū pctm̄ est pena peccati est: cū omnis pena iusta de iusticia dei veniat videt̃ inq̄tū peccatū est iustū esse ⁊ a deo ꝓuenire. Ad qḋ illi rn̄dēt peccatū sic dici penā peccati: qꝛ p peccatū in qḋ merito p̄cedētis peccati homo labit̃ deserēte deo corrūpit̃ bona natura. Sic ignis eťnus dicit̃ pēa malorꝫ: qꝛ ea cruciant̃: nec tn̄ ip̄e cruciatus maloꝝ ignis ē sꝫ p ignē fit in hoīe. Ita p pctm̄ corrūpit̃ natura ⁊ īminuitur bonum nature: ⁊ ē ip̄a īminutio ⁊ corruptio boni passio ⁊ pēa: ⁊ nō ē essentialit̃ ip̄m pctm̄ p qḋ fit. sꝫ iō pctm̄ dicit̃ vt p̄missum ē: qꝛ p pctm̄ illico vt peccat hō fit in hoīe illa corruptio: q̄ tn̄ fit deo auctore. Illa enī pena siue passio q̄ est boni corruptio a deo ē. Illius tn̄ (vt sic dicā) materia ⁊ causa est pctm̄: qḋ a deo nō ē. Qḋ videt̃ Aug. notasse: ⁊ iux̄ hūc sensum ītellexisse: cū ait in libro de p̄destinatiōe sctōꝝ. Predestinatione deus ea p̄sciuit que fuerat ip̄e facturus. Sꝫ p̄sciuit deus etiā que nō est ip̄e facturus. i. omnia mala quia ⁊ si sunt quedā que ita pctā sunt vt etiam pene sint pctī: sm̄ illud aplī: Tradidit illos deos in passiones ⁊c̄. non tamen peccatum dei est: sed iudicium scilicet pena. In scriptura enim sepe nomine iudicij pena intelligitur.

Rn̄sio illorum vbi docēt q̄ sensu pctm̄ dicit̃ pena peccati vel pena.

Augustinus

Hic diligēter intendētibus insinuare videt ea que pctā sunt ⁊ pene pcti: nō inq̃tum pctā sunt: sz inq̃tuz pene dei esse. Nam cū dixisset deum non esse factū mala aliqua.i.pctā: quia posset ei obijci quedam peccata esse etiā penas peccati: ⁊ pena peccati oīs iusta est ⁊ ideo a deo ē: quasi determinādo ꝯm q̃d faciat ea vel ꝯm quid nō faciat addidit reliqua. Juxta vō p̄dictā intelligentiā pctā sane dicunt pene: vñ apl's appellat eas passiones ignominie: quia vt ait autoritas: licet quedā peccata sint que delectant: sunt tamē passiones nature nō nominādę: quia p ea corrūpit natura.

Rom.j.

Q cum omne peccatum possit dici pena: non tamen omne est pena peccati. c

Et licet ex hoc sensu oē pctm̄ mortale possit dici pēa: nō tñ oē pōt dici pēa pcti. Pēa ei pcti vt p̄dictū est: est illud cui⁹ cā ē aliud p̄cedēs pctm̄. Nā pctm̄ sic dicit pēa pcti respectu p̄cedētis: sic dicit causa pcti respectu seq̄ntis. Quo fit vt idē peccatū ⁊ causa sit ⁊ pēa pcti: sz alterius pcti pēa: ⁊ alterius causa. vt em̄ Grego. in moral. ait: Pctm̄ qd pnīa nō diluit suo pōdere mox ad aliud trahit. Vñ fit vt non solū pctm̄ sit: sz ⁊ causa pcti. Ex illa quippe culpa subseq̄ns orit. Pctm̄ vō qd ex peccato oritur: non solum pctm̄: sz ⁊ pena peccati est qr iusto iudicio deus cor peccātis obnubilat vt p̄cedētis pcti merito etiaz in alia cadat. Quē eni liberare noluit deserēdo p̄cussit. Proinde vt Augu. ait: Precedētis ē hec pena pcti: ⁊ tñ etiā ipa pctm̄ ē. Judicio eni iustissimi dei traditi sunt: vt ait apl's de q̄busdā siue deserēdo siue alio mō explicabili siue iexplicabili i passiōes ignominie: vt crimina criminibus vindicarent ⁊ supplicia peccantiū nō tm̄ sint tormēta: sz ⁊ vitiorum incremēta. Jlla g̃ pctā que enuūerat apl's: qr de sup̄bia sunt non solum pctā sz etiā supplicia sunt. Ecce ex his iam fit p̄spicuum quedaz pctā etiam penas ⁊ causas pcti esse: ⁊ illud peccatū esse penā pcti: qd cāz p̄cedentē hz peccatū atq₃ illud pctm̄ eē cāz pcti qd ē meritū seq̄ntis culpe.

Aug. ꝯ Julianum.

Ex predictis videt significari ipsa eadem que peccata sunt esse et penas peccati. d

Sed cū ait crimina criminibus vindicari: videt insinuare ea ipa que pctā sunt essentialit esse penas peccati.i. punitiones peccati. Ad hoc aūt inquiunt illi: hec ⁊ similia dicta esse ꝯm rōnem p̄dictā: ⁊ ideo intelligēda fore ꝯm p̄missam expositionē. Jntelligētia eni dictorum ex causis est assumēda dicēdi.

Hylarius li.j. di.xv.

Q non obuiat veritati si quis dicat ipa peccata esse penas peccati essentialiter. e

Jn nullo tñ p̄iudiciū factū veritati putat: si quis dicat ipa eadē q̄ pctā sunt essentialit (vt ita dicā) esse penas.i. punitiōes pctorum p̄cedentiuz: q̄ iuste sunt a deo sunt: nec tñ inq̃tum pctā a deo sunt: nec inq̃tū pctā sunt: pene peccati sunt: ⁊ tñ inq̃tum pctā sunt: p̄uatiōes boni sunt. sz vt supra dictū est: causaliter ⁊ actiue dicunt p̄uationes.

Aperte ostendit peccata quedaz esse penam peccati: ⁊ penā ipam iustam esse a deo. f

Q āt q̄dā pctā pene sint: ⁊ ipa pena iusta sit ⁊ a deo sit euidēter tradit Aug. in libro retractationū.j. dicens quedam necessitate fieri ab homine que mala sunt: ⁊ eadez iusta pena peccati sunt. Sūt inquit q̄dam necessitate facta improbāda vbi homo vult recte facere ⁊ non pōt. vñ ⁊ illud apostoli: Nō qd volo facio bonum: sz qd odi malū hoc ago. Et illud Caro ꝯcupiscit aduersus spiritum: ⁊ spūs aduersus carnem. Hec eni inuicem sibi aduersant: vt nō ea que vultis faciatis: sz hec omnia ex illa mortis damnatione sunt. Nam si non est ista pena hominis sz natura: nll'a ista peccata sunt. Si enim nō receditur ab eo modo quo naturaliter factus est homo: cum hec facit: ea vtiq₃ facit que debet. Si autem homo: quia ita ē nō est bon⁹: nec hz in potestate vt sit bonus: siue nō vidēdo qualis esse debeat: siue vidēdo ⁊ nō valēdo esse qualē

Rom.vij.

Galath.v.

Geñ.ij. Jn q̄cūq₃ die comederitis ex ⁊c.

se esse debere videt: penaz istã esse q̃s dubitet. Om̃is aũt pena si peccati pena est iusta est: ⁊ suppliciuz nominat̃. Si autem iniusta est pena: quoniã penaz esse nemo ambigit: iniusto aliquo dominante: homini imposita ẽ. Porro q: de omnipotẽtia dei ⁊ iusticia dubitare demẽtis est: iusta ẽ hec pena: ⁊ p pctõ aliquo impẽdit̃. Nõ eñ quisq̃ iniuste dominans aut surripe hoĩem potuit velut ignoranti deo: aut extorquere inuito tanq̃ inualidiori: vt hominẽ iniusta pẽa cruciaret. Relinquitur g̊ vt hec pena iusta de dãnatõe hominis veniat. His atq̃ alijs plurib⁹ testimonijs docet̃ q̃dã esse pctã ⁊ penas peccati essentialiter.

De q̃busdã q̃ sine dubio pctã sũt ⁊ pene: vt ira: inuidia. g

Preterea nullatenus ambigẽdũ ẽ quedã pctã absq̃ vllo scrupulo penas esse: vt inuidia que est dolor alieni boni: ⁊ ira que ẽ etiam nõ inq̃tũ pene sunt pctã sunt. ita etiaz de cupiditate ⁊ tĩore ⁊ alijs hmõi sentiendũ est. vñ Aug. in lib. lxxxiij. q̃stionum ait: Om̃is ꝑturbatio passio: oĩs cupiditas ꝑturbatio. Omnis ergo cupiditas passio. Omnis ṽo passio cuz est in nob: ipa passione patimur. Omnis ergo cupiditas cũ est in nobis ipa cupiditate patimur: ⁊ inq̃tum cupiditas ẽ patimur ea. Oĩs aũt passio inq̃tũ ipa patimur nõ est pctm̃: ita ⁊ de timore. Nõ eñ ꝯsequẽs ẽ vt si patimur timorẽ: ideo nõ sit pctm̃: q: m̃lta sunt peccata que patimur: s3 nõ inq̃tũ patimur eis.

Q: ṽbis Augu. ꝓmissis q̃dã sñia Hiero. obuiare videt̃. h

Illud ãt diligent̃ est annotandũ q: supra positis verbis Aug. dicẽtis q̃dã necessitate facta eẽ improbãda ⁊ mala videt̃ obuiare qd Hiero. ait in explanatione fidei quod licet supra sit positũ: tñ vt ꝑfectius sciatur: iterare nõ piget. Execramus inquit eoꝝ blasphemiã qui dicũt impossibile aliq̃d homini a deo esse p̃ceptuz ⁊ mãdata dei nõ a singul̃: s3 ab oĩbus in cõmune posse seruari: ⁊ paulopost. Et tam illos errare dicimus qui cum manicheo dicunt hominem peccatuz vitare non posse q̃z illos qui cum Iouiniano asserunt hominem non posse peccare. Ecce Hieronymus dicit errorem esse: si quis dicat hominem vitare peccatum non posse. Qui autem dicit quedam necessitate fieri: quedã dicit non posse vitari. Cũ ergo id Augustinus dicat videt̃ aut erroris esse quod tradit: aut non esse veruz quod Hieronymus ait.

Determiãtio ꝯtrarietatẽ submouẽs de sctõꝝ medio. i

Ad qd dici põt q: Augustinus ꝫm statuz huius miserie (ad quam ꝑtinet ignorantia ⁊ difficultas vt idem ait in libro de libero arbitrio que ex iusta damnatione descẽderũt) illud tradidit vbi ⁊ venialia peccata inclusit. Hiero. vero tantum de mortalibus peccatis loquit̃: q̃ vnusquisq̃ gr̃a illuminatus vitare valet: vel de homine ꝫm statũ liberi arbitrij ante pctm̃ illud ait.

Epilogum facit ad alia transiturus. k

Satis diligent̃ eorum posuimus sententiam qui dicũt omnes actus naturas esse: ⁊ inq̃tum sunt bonos esse in q̃ tractatu q̃dã interseruimus: que non ex eoꝝ tãtum ꝑsona accipienda sunt: quia ab omnibus catholice sapientibus absq̃ hesitatiõne tenent̃: atq̃ autoritatum testimonijs ⁊ rationibus eorũdem traditionem muniuimus: qui dicunt omnes actus essentia sui: id est inq̃tum sunt esse bonos: quosdam vero inq̃tũ inordinate fiunt peccata esse. Addũt q̃z quosdam non tantum essentia sed etiam genere bonos esse vt reficere esurientẽ: qui actus est de genere operũ misericordie. quosdã vero actus absolute ac ꝑfecte bonos dicũt: q̃s non solũ essentia vel genus: s3 etiã causa ⁊ finis cõmendat: vt sunt illi qui ex bona voluntate ꝑueniunt: ⁊ bonũ finem metiuntur.

Ista est distinctio. xxxvj. hui⁹ secundi libri: in qua quidem magr recitatis opinionibus diuersis circa peccati quidditatẽ oñdit q̃ndaz peccati diuersitatem. Et inquirit q̃liter vnum pec-

catum ſit pena alterius. Et tria facit. Nam primo tractat opinionem aliorum. Secundo annectit ꝓpriam intentionem. Tertio remouet quandam dubitationem. Primum facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi: In nullo tamen ꝑiudicium. Secundū vſqꝫ ibi: Illud autem diligenter. Tertium vero vſqꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali vero ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ prima eſt hec: Scriptura vnum peccatum fore penam alterius concedit inq̄ꝫtum ab alia cauſaliter ꝓcedit. Hanc enī ꝓpoſitionem magiſter ponens dicit: quedaꝫ peccata eſſe alioꝝ peccatoꝝ penas quod ꝓbat vtriuſqꝫ teſtamēti autoritatibus diuerſis: inter q̄s ponit autoritatē beati Greg. qua dicit peccatum q̄ꝫ cito ꝑ penitentiam non delet aut peccatum aut pena peccati eſt: aut peccatum ⁊ cauſa peccati eſt: aut peccatum ⁊ cauſa ⁊ pena peccati eſt ſimul. Poſtea mouet circa materiam hanc quandam dubitationē querendo: Utꝝ peccatum inq̄ꝫtum peccatum ſit pena peccati. Et arguit ꝙ non. Nam ſm̄ beatum Auguſtinum omnis pena peccati iuſta eſt ⁊ iuſte fit: ſi ergo peccatum inq̄ꝫtum peccatum eſſet pena peccati: peccatum iuſte fieret: quod non eſt verum. Et reſpondens dicit ꝙ effectus peccati cuiuſmodi ē corruptio peccatum ſequens ē pena peccati: ſꝫ nō peccatum inq̄ꝫtum peccatuꝫ. Et ſubdit: licet omne peccatum ſm̄ iſtum ſenſum (eo ꝙ quedaꝫ corruptio ſit) ſit pena: tamen nō omne peccatū pōt dici pena peccati: ſed illud ſolum dicit̄ pena alterius peccati qḋ cauſat̄ ab alio cum ſolus effectus peccati ſm̄ ꝑmiſſa ſit pena peccati. Secunda ꝓpoſitio ē hec: Ueritati in nullo ꝑiudicat quedam peccata non ſolum cauſaliter ſed etiam eſſentialiter eſſe alioꝝ penas. Hanc enī ꝓpoſitionem magiſter ponens finaliter eius aſſerit rationem: quia quedam peccata eſſentialiter animam puniunt: id eſt actiue corrumpūt penam infligendo. Quod ꝓbat ꝑ beatum Auguſtinum dicentem: ꝙ rebellio carnis ad ſpiritum que eſt peccatum ſit pena. Et ꝯfirmat̄ hoc idem ꝑ hoc ꝙ quedam ſpūalia peccata pena dicunt̄: ⁊ ꝙ penalem paſſionem habent eis annexam ſicut ira: inuidia: ſuꝑbia ⁊ ſimilia. Attamē dicit ꝙ paſſio illa eis annexa non debet dici peccatum. Tertia ꝓpoſitio eſt hec: Ex ſcripture trahit̄ veritate aliqua peccata fieri neceſſitate. Hanc enī ꝓpoſitionem ꝓbās dicit notandum eſſe: ꝙ licet beatus Auguſtinus dicat quedam peccata fieri ex neceſſitate. Beatus tamen Hieronymus dicit ſemꝑ eſſe in hominis poteſtate poſſe peccare ⁊ non poſſe peccare: non tamen ſibi inuiceꝫ contradicūt: quia beatus Auguſtinus loquit̄ de peccatis venialibus: Hieronymus vero de peccatis mortalibus: ſuppoſito tamē gratie adiutorio. Unde beatus Auguſtinus loquit̄ ſm̄ ſtatum hominis poſt peccatum: beatus vero Hieronymus loquit̄ ꝺ peccatis hominis ſm̄ ſtatum eius ante peccatum. Et ſubdit recapitulando ꝑdeterminata dicens quoſdam actus eſſe ex ſuo genere bonos: vt reficere eſurientem ⁊ ꝯſimiles: quoſdam autem ex ſua cauſa vel ex fine: vt qui ꝓcedunt ex bona ⁊ ordinata voluntate hominis: ⁊ illi ꝑfecte boni iudicant̄. Et tm̄ in ſpeciali.

Aliorum ponit ſententiaꝫ qui dicunt malos actus nullo mō eſſe a deo nec eſſe bonos ſiue ī eo ꝙ ſūt ſiue alio modo. a

ſ Vnt āt ⁊ alij plurimi longe aliter de peccato ⁊ de actu ſentiētes: aſſerunt enī voluntatem malam ⁊ actū malum peccata eſſe: ⁊ nulla rōne bona nec ſm̄ aliquam rationem ex deo auctore eſſe: quia ſine deo fiunt. Sine eo nāqꝫ (vt ait euangeliſta) factum eſt nihil: id eſt peccatum. quod dicit̄ eſſe nihil non quia non ſit actio vel voluntas mala: que aliquid eſt. ſꝫ quia a vero eſſe ſepat homines: ⁊ ad malū trahit: ⁊ ſic ad non eſſe deducit. Qui enī a ſummi boni ꝑticipatiōe recedūt qḋ ſolum vere ac ꝓꝑe eſt merito non eſſe dicunt̄. Ideoqꝫ Auguſtinus dicit ſuꝑ Johannem: peccatū nihil eſſe nihilqꝫ fieri cuꝫ peccant homines. Hac ergo ratione aſtruunt peccatum nihil eſſe: quia a vero eſſe hominē elongat. Voluntatemqꝫ malam atqꝫ actioneꝫ ſiue locutionem malaꝫ peccatū eſſe dicūt: qꝛ ꝑuaricatio ⁊ inobedientia hec ſunt ⁊ cōtra legē dei fiūt que tn̄ ſunt: ſꝫ ab hoīe vel diabolo non a deo. Nullatenus enī hec a deo eſſe dicunt ſiue inq̄ꝫtum ſunt ſiue alio modo.

DI. XXXVII. Utꝝ actio ſubſtrata .i. ī qua pctm̄ cōmittit̄ ſit a deo ⁊ē.

Joh. j. Quare pctm̄ dicit̄ eē nihil.

Qualiter determinēt verba Auguſtini premiſſa quibus ait: omne quod eſt: inquantum eſt: bonum eſt. b

Illa quoqꝫ Aug. verba q̄bus dicit oē qḋ eſt inq̄ꝫtum ē bonū eſſe: ⁊ deū hr̄e auctorē de naturis ſiue de ſubſtātijs tm̄ accipiēda fore tradūt. Sube ꝟo noīe atqꝫ nature dicūt ſignificari ſubas ipas ⁊ ea q̄ naturalit̄ hn̄t .ſ. q̄ ꝯcreata ſunt eis: ſicut anima naturalit̄ hꝫ intellectuꝫ ⁊ ingeniū ⁊ voluntatē ⁊ hmōi. qḋ ex verbis Aug. ꝑmiſſis colligit̄: vbi hoīem appellat bonā naturā: ⁊ malū hoīeꝫ malam naturā. Scđm hanc ergo aſſertionē vel acceptionem mali actus non ſunt nature vel ſubſtātie nec etiā boni actus: qḋ vtiqꝫ videt̄ Aug. innuere in li. retractationū: diſtinguēs inter ſubſtātias ſiue naturas ⁊ bonas actiōes ſiue malas. Apiens enī quō intelligēdū ſit q̄ddā in li. ꝺ vera religiōe ab eo traditū ait: Hoc de ſubſtātijs atqꝫ naturis dictū eſt. Inde enī diſputabat̄:

Scđm q̄d act⁹ mali nō ſūt nature vel ſube.

Auguſtinus

nō de bonis actiōibus atq̄ pctīs. Apte hic videt̄ diuidere int̄ naturas siue subas et actiōes siue pctā. Jōq̄ assert̄ pfati doctores: actiōes īteriores vel exteriores nō esse naturas vl̄ subas: q̄ si male sunt: pctā sunt: neq̄ a deo sūt. Ex vo mali act⁹ nō sint nature: Aug. videt̄ notare in pma rn̄sione ꝯ Pelagianos ita dicēs: Opa diaboli que vitia dicunt̄ actus sunt nō res. Jdem in q̄rta rn̄sione. Omne maluz natura nō est: sz actus accidēs alicui ex defectu boni. Quāobrē qd natura nō ē: deus nō fecit: q̄r natura est oē qd fecit. Itē Om̄e qd natura bonū est: deus ex nihilo fecit nō diabolus.

Scdm hos res alique sunt que a deo non sunt: quibus homines mali sunt. c

Ex quo colligitur res aliq̄s esse q̄ a deo nō sunt: eisq̄ homines mali sunt. Qd nihilomin⁹ et ipi pcedūt innitētes verb Aug. supi⁹ positis q̄ in Ench. det̄minās illa vba pphete: Ue his q̄ dicūt bonū malū. dicit de ipis rebus quibus hoīes mali sunt: nō de hoībus hoc esse intelligendum. Sunt ergo alique res q̄bus homines mali sunt. Jd aūt quo hō fit deterior a deo nō est: q̄r vt ait Aug. in li. de. lxxxiij. q. deo auctore nō fit homo deterior. Nō est ḡ deus auctor rez q̄bus hō deterior fit. At sūt aliq̄ res vt dictū est: q̄bus hoīes mali fiūt. Sūt ḡ aliq̄ res q̄ a deo non sunt: q̄r pctā ipe sunt. Ideoq̄ scriptura in plurib⁹ ꝯtestat̄ locis deū nō esse auctorē maloz: id est eoz q̄ pctā sunt.

Esa. v.

Assertionē suam Aug. testimonijs muniunt.

Ex pte eoz premisse opponit̄ sententie in illo verbo deus auctor maloz non est. d

In hoc āt vbo superioz snīe recte oppōit̄: q̄ dicūt deū nō esse auctorez eoz q̄ mala sunt inq̄tū mala sunt sz inq̄tuz sunt: et inq̄tum mala sunt: dicūt ea nihil esse. Quid ḡ mirz: si deus dicit̄ nō esse auctor eorū inq̄tū nihil sunt: cū nihili nulli⁹ auctor existere q̄at. Ideoq̄ cū dicit̄ deus eē auctor oīm q̄ sunt: bonoz isti sbintelligi volūt. Bona aūt illa esse dicūt q̄ naturaliter sunt. Ea vo naturaliter esse dicūt nō soluz q̄ sube sunt vel ꝯcreata substātijs q̄liter supra accepērūt sz et oīa q̄ naturā nō puāt bono. Et ita sm eosdē mltiplex in scpturis fit intelligētia: vbi de natura siue de suba vel de his q̄ naturalit̄ sunt smo occurrit. Sz sup illū locū psal. Nō ē suba ita Aug. de sba disseruit: vt pmisse snīe videat̄ ꝯsentire dicens: Suba intelligit̄ illud qd sumus q̄cq̄d sumus: hō: pec⁹: fra: sol. oīa ista sube sunt eoipo q̄ sunt nature ipe sube dicunt̄. Nā qd nulla est suba nihil oīno ē: suba ḡ est aliq̄d esse. Deus fecit hoīez subaz: sz p iniq̄tatē lapsus est hō a suba in q̄ factus ē: iniq̄tas q̄ppe ipa nō est suba. Nō em̄ iniq̄tas est natura quā formauit deus: sz iniq̄tas est puersio quā fecit hō. Nature oēs p ipm facte sunt: iniq̄tas p ipm facta nō est: q̄r iniq̄tas nō est substantia. In illo hymno trium pueroz vniuersa creatura laudās deū cōmemorat̄. Laudāt em̄ omnia deū: sz q̄ fecit deus. Laudat ibi serpēs deum: sz nō auaricia. Oīa reptilia ibi nomiata sunt: sz nō aliq̄ vitia. Uitia em̄ ex nob et ex nostra voluntate habemus: et vitia nō sunt suba. Intendāt diligenter his verbis pmissaz assertores snīaz: et pcipe poterūt rationē et causam dictoz: vbi scriptura d natura vel substantia mētionē facit. Illaz vo snīaz iudiciū prudētis lectoris cui vtriusq̄ snīe noticiam plenarie dedimus arbitrio relinq̄mus: ad ea q̄ adhuc nobis supsunt tractāda festinātes.

Psal. lxviij.

Dan. iij.

Q: de peccato non de pena intelligitur cum dicitur deus non est auctor mali. e

Cū igit̄ in hoc oēs ꝯsētiāt catholici tractatores. s. q: de⁹ nō est auctor maloz. Cauenduz est tn̄ ne maloz noīe penas sicut pctā generaliter includas. Penaz em̄ deus auctor est: sicut ipe p pphetā ait: Nō est maluz in ciuitate qd dn̄s non fecerit. Item alibi ex psona sua ait: Ego sum deus creās malū et faciēs bonū. Ecce hic dicit̄ creasse et fecisse malū: sz mali nomine pena intelligit̄ nō peccatū: sicut econuerso cum dicit̄ deus nō esse auctor maloz: noīe mali pctā intelligunt̄. Ideoq̄ Aug. q̄ dixerat in libro

Amos. iij.

Esa. xlv.

de.lxxxiij.q.q de⁹ auctor mali non sit. in primo lib. retracta. quomodo intelligendū sit aperit dicēs: Uidendū est ne male intelligatur qd dixi deus auctor mali nō est. qui et omniū que sunt auctor est quia inquantum sunt intantum bona sunt: et ne hinc putetur non ab illo esse penam malorum que vtiqȝ malum est his q puniunt: sed hec ita dixi sicut dictuȝ est: deus mortem non fecit: cum alibi scriptum sit mors et vita a domino est. Malorum ergo pena que a deo est: malum est quidem malis sed in bonis dei operibus est: quoniā iustum est vt mali puniant: et vtiqȝ bonuȝ est omne quod iustum est. Sic ergo dicitur deus non fecisse mortem: quia non fecit illud pro quo mors infligitur id ē peccatum. Audisti lector causam dictoruȝ ex qua sana intelligentia formatur cum dicitur deus non auctor mali: et deus morteȝ non fecit.

Sapieñ.j. Ecci.xj. Q pena malorū a deo est.

Quō dictū sit deus mortem non fecit.

Ista ē distinctio. xxxvij. hui⁹ secundi libri: in qua quidem distinctione magister ostenso quomodo vnū peccatū sit pena alterius: inquirit hic ꝯsequēter qualit auctor maloꝝ sit deus. Et circa hoc tria facit. Nam pmo ponit quandam opinionē. Scdo eiusdē opinionis ꝯfirmationem. Tertio redit ad sue intētiōis oppressionē. Primuȝ facit vsqȝ ibi: Ex q colligit: Scdo vsqȝ ibi: Cū igit i hoc omnes. Tertiū vsqȝ ad finē distinctiōis. In speciali snīa mgri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ pma est hec: Aliqui volūt asserere voluntatē malā: et actū eius malū nullaten⁹ a deo ꝓcedere. Hāc mgr ponens dicit vt supra dictū fuit quosdā opinari. q volūtas mala ꝛ act⁹ ei⁹ nec bona sunt nec a deo sūt etiā qcunqȝ rōne: ꝯfirmātes dictū suū sup illō Joh. j. sine ipso factū est nihil. i. pctm̄. Ratio aūt cōtrariū opinātiū. s. Aug. fuit ista vt supra dictū est q. s. talia a deo essent inquantum sunt eo q inquantū sunt bona sunt. Hoc soluentes dicunt. q ista ꝓpositio. oia que sunt inquantū sunt bona sunt: solū hȝ veritateȝ in his q nāle ꝛ substātiale esse habent quale esse pctā nō hñt. Scda ꝓpō est hec: Nihili cuiusmodi sunt pctā de⁹ indebite ponit esse causa. Hāc mgr ꝓbat duab⁹ rōnib⁹: quaꝝ pma ē hec: Illō p qd hō fit deterior nō est a deo: sed p pctā hō fit deterior. g ꝛc. Itē sic. Nihili de⁹ nō ē auctor. cuȝ g pctm̄ sit nihil. vt dr Joh. j. g ipm̄ nō ē a deo vt dic opinio. Et magister vtrāqȝ opinionē. s. illā q dicit pctm̄ esse a deo inquantū ē act⁹ qdā: ꝛ illā q dic pctm̄ nullo mō eē a deo relinqt indetermiātā: cōmittēs ipas diligētie lectorū. Tertia ꝓpositio ē hec: Scdm ꝯcordem sctōꝝ doctoꝝ snīam hereticū ē dicere deū p se causaȝ alicui⁹ mali culpe. Hāc mgr ponēs dicit deū tm̄ posse esse causam mali pene. vn̄ Amos. iij. dr: Nō ē malū in ciuitate qd nō fecit dn̄s. Et Esa. xlv. Ego sū domin⁹ creans malū ꝛ faciens bonū q ꝓpositiōes veritatē nō haberēt: nisi deus esset auctor mali pene. Contra quam snīam mgr arguit p illud Sap. j. Deus mortē nō fecit q tñ est quoddā malum pene. Ad qd rn̄dens dicit illā scripture autoritatē eē intelligēdam. q deus pctm̄ illud nō fecit s. malū culpe qd est causa mortis: ita q noīe effectus significetur ibi causa. Et tm̄ in speciali.

De volūtate ꝛ fine ex quo ꝛ ipsa iudicatur. a

D. XXX VIII

Qualr i gnāli p actū volūtatis pctm̄ introducitur.

Post predicta de voluntate eiusqȝ fine disserēdum est. Sciendū g est q ex fine suo (vt ait Aug⁹) volūtas cognoscitur vtꝝ recta an praua sit. Finis aūt bone volūtatis beatitudo est: vita eterna: ipse de⁹. Male vo finis ē aliud. s. mala delectatio vel aliqd aliud in quo nō debet voluntas quiescere. Finem bonū insinuat ꝓpheta dicēs: Omnis cōsummatiōis vidi finē ꝛc. Charitas ergo cui⁹ latū mādatū est: finis omnis cōsummationis ē: id est omnis bone voluntatis ꝛ actiōis ad quā omne pceptū referendū est. Vn̄ Aug. in ench. Omnia precepta diuina referūtur ad charitateȝ. De qua dicit apls: Finis precepti est charitas de corde puro ꝛ cōscientia bona ꝛ fide nō ficta. Omnis itaqȝ precepti finis charitas est: id est ad charitatem refertur omne preceptum. Quod vero ita fit vel timore pene vel aliqua intentiōe carnali vt nō referat ad charitatē q est dilectio dei ꝛ ꝓximi: nondum fit queadmodum oportȝ fieri: quis fieri videat. Tūc em̄ recte fiūt que mandat deus ꝛ que cōsilio monet cū referuntur ad dilectionem dei ꝛ proximi. His verbis aperte insinuatur quis sit rectus finis voluntatis siue actionis bone scȝ charitas que ꝛ deus est: vt supra ostendimus.

Quid sit finis bonus.

Finis malus.

Ps. cxviij.

j. Timoth. j.

Q deus est finis oīs bone actiōis qz charitas est: nec tm̄ spūssctūs sȝ etiā xps ꝛ pr: nec hi sunt tres fines sed vnus. b

Qui ergo charitatem sibi ponit finem: deum sibi ponit fineȝ vnde ꝛ xpm finem legis ad iusticiam dicit apostolus esse omni credenti. Et recte dicitur xps finis legis ad iusticiam: quia vt ait Aug. in lib. sentētiarū prosperi: in xpo lex iusticie non cōsumit s impletur. Omnis enim perfectio ex ipso ꝛ in ipo est: ꝛ vltra quem nō est quo spes se extendat. Finis fidelium xps est ad quē cum peruenerit currentis intentio non habet quo amplius possit venire: sed habet id in quo debeat permanere. Finis g rectus atqȝ sumus deus pr est ꝛ fili⁹ ꝛ spūssctūs: nec hi tres sunt tres fines s vnus finis: quia nō tres dij: s vnus deus.

Rom. x.

Qz omnes bone volūtates vnū habent finē: ꝛ tñ q̄dā bone diuersos fines sortiunt. c

Sz q̄rit vtrū oēs bone volūtates vnū tm̄ habeāt finē? Augustinus De h̄ Aug. in. xj. li. de tri. ita ait: Alie atq̧ alie volūtates suos ꝑp̄os fines hn̄t: q̄ tñ referunt ad finē illius voluntatis q̄ volumus btē viuere: ꝛ ad eā ꝑuenire vitā que nō referat ad aliud sz amāti ꝑ seipaz sufficiat: queadmodū volūtas vidēdi finē hz visionē: ꝛ volūtas vidēdi fenestrā: finē hz fenestre visionē. Altera vō ē volūtas ꝑ fenestrā vidēdi trāseūtes cuius itē finis ē visio trāseūtiū. Ad q̄d etiā p̄dicte referunt voluntates. Itē recte sunt volūtates ꝛ oēs sibimet religate si bona est illa ad quā cūcta referunt. Si autē praua ē: praue sunt oēs ꝛ ideo rectaꝝ volūtatū ꝯnexio iter q̄ddā ē ascendētiū ad btitudinē: q̄d certis velut passibus agit. Prauaꝝ aūt ꝛ distortaꝝ voluntatū implicatio vinculū est quo alligabit q̄ h̄ agit vt ꝓijciat in tenebras exteriores. His autoritatū testionijs euident mōstrat plures in fidelibꝰ rectas esse volūtates ꝑp̄as ac diuersos fines hn̄tes: ꝛ tñ vnū eundēq̧: q2 oēs referunt ad vnū q̄ est finis finiū: de q̄ pauloante diximus: ita ecōuerso forte est ꝛ in malis.

Quedam huic sententie vident aduersari. d

Verūtñ huic snīe qua dictū est fideliū q̄sdā rectas volūtates diūsos fines sortiri: ꝛ tñ ad vnū referri: videt obuiare q̄d alibi Aug. Augustinus ammonet ne. s. nob duos fines ꝯstituamus ita inquiēs in li. d̄ ser. dn̄i in mōte. Nō debemꝰ iō euāgelizare vt manducemꝰ: sz iō māducare vt euāgelizemus: vt cibꝰ nō sit bonū q̄d appetit sz necessariuz q̄d adijcit vt illud ipleat: Math. vj. Querite p̄mū regnū dei ꝛ hec oīa adijcient vob. Nō dixit p̄mū q̄rite regnū dei: ꝛ deide q̄rite ista q̄uis sint necessaria. sz ait h̄ oīa adijcient vob. i. hec ꝯseq̄nt si illa q̄ratꝭ: ne cū ista q̄ritꝭ: illic auertamī: aut ne duos fines ꝯstituatꝭ vt ꝛ regnū ꝑpt se appetatꝭ ꝛ ista necessaria ꝑpt illud. g̊ ꝑpt regnum dei tm̄ debemus oꝑari oīa: nō solā vel cū regno dei mercedē corpalez meditari. Ecce h̄ apte dicit: ne duos fines nob ꝯstituamus: sz vnū tm̄. i. regnum dei: cum supra dixerit bonas voluntates alias ꝛ alias ꝑp̄os hr̄e fines.

Hic ōndit quō licet videant nō repugnēt p̄dicta. e

Hec aūt sibi nō repugnare aiaduertit q̄ v̄b p̄missis simplici oclo diligent intēdit. q̄ em̄ dixit: ne duos fines nob ꝯstituamꝰ sz oīa ꝑpter regnū dei faciamꝰ: ipe p̄misit ꝙ debemꝰ māducare vt euāgelizemus. Cū āt h̄ ita facimꝰ actiōis illiꝰ finē euāgeliū ꝯstituimꝰ: sz ꝛ hūc finē ad regnū dei referimꝰ. Māducamꝰ ei ꝑpt euāgeliū ꝛ māducamꝰ ꝛ euāgelizamꝰ ꝑpt regnū dei. Duos igit fines nob in māducādo ꝯstituimꝰ. Sz ista faciētes nū q̄d peccamꝰ? absit. Nā ꝛ ipe sic facere suadet si diligent eiꝰ v̄ba inspiciamꝰ. Cū g̊ ait: ne duos fines nob ꝯstituamꝰ fines i diūsa tēdētes ītelligi voluit. s. q̄ꝝ alt ad alteꝝ nō referat. ita ꝛ cū dic ꝑpt regnū dei tm̄ oīa agenda: nec cū ipo mercedē tpalē meditādā: ita ītelligēdū ē: vt ñ appetēdo meditemur cū regno mercedē tpalē: ita ꝙ nō ꝑpt regnū sz ꝑpt se: vt. s. regnū ꝑpt se appetamꝰ ꝛ ista ꝑpt illō: sic ipe docet. Si ei petimꝰ vitā et̄nā: petimusq̧ etiā tpalia a dō: si ea petimꝰ ꝑpt vitā et̄nā: nō offendimꝰ neq̧ sinistra tūc scit q̄d faciat dextera: q2 mercedē tpalē nō ꝑpt se meditamur: sz ꝑpt regnū dei: vt sit leua sb capite ꝛ dextera in āplexu. Alioq̄n si h̄ tpalia ꝑpt se q̄rimꝰ sic et̄na: miscet dextre sinistra. Idq̧ cū dn̄s dixerit: Attēdite ne iusticiā vr̄az faciatꝭ corā hoibus vt videamī ab eis. Alibi ait: Sic luceāt opa vr̄a bōa corā hoibus vt gl̄ificēt prēz vr̄m q̄ in celis est. Propt deū g̊ oīa faciēda sunt: vt oīa q̄ facimꝰ oimq̧ fines ad eū referamꝰ.

Luce. xij. Math. vj. Cant. ij. Ibidem. Math. v.

Quō intelligēdū sit illud ne duos fines nob ꝯstituamus.

De differentia voluntatis intentionis ꝛ finis. f

Solet etiā q̄ri q̄d distet inter voluntatem ꝛ intentionez ac finē. Ad quod dici potest inter voluntatem ꝛ finem certo atq̧ euidenti modo distinguit: q2 volūtas est qua

Quid sit voluntas.

volumus aliquid. Finis vero volũtatis est vel illud qđ volumus: per qđ implet̃ ipsa voluntas: vł potius aliud ꝑpter qđ illud volum⁹. Intentio vero interduʒ ꝓ voluntate: interdum pro fine voluntatis accipitur: que diligens ac pius lector in scriptura vbi hec occurrunt discernere studeat. Finis ꝟo volũtatis ē delectatio bona vel mala: ad quã nitit̃ quisq̃ ꝑuenire. Vñ Aug⁹. super illum locũ psal. Scrutans corda ⁊ renes: sic ait: Deus solus scrutatur corda: id est quid quisq̃ cogitet: et renes: id est quid quemq̃ delectet. Quia finis cure et cogitationis est delectatio: ad quam cura et cogitatione nitit̃ quisq̃ ꝑuenire: ⁊ paulopost. Opera nostra q̃ sũt ĩ dictis ⁊ factis pñt homines videre: ꝫ q̃ animo fiant: et quo venire cupiãt: solus deus videt: qui cũ videt cor esse in celo: ⁊ nõ delectari nos ĩ carne ꝫ in dño. i. cũ bone sunt cogitatiões et earum fines: dirigit iustũ. Idem sup alterius psal. locũ illũ. s. In laqueo isto quẽ abscõderunt cõprehensus est pes eoꝝ: dicit Pes anime amor est: q̃ si prau⁹ est: dr̃ cupiditas vel libido. si rectus: dicit̃ charitas. Eo mouet̃ aĩa quasi ad locũ q̃ tẽdit id est ad delectationẽ bonã vel malã quo se ꝑuenisse ꝑ amorẽ letat̃. Finis ğ voluntatis vt ꝑmissuʒ est dr̃ ⁊ illud qđ volum⁹ et illud ꝑpter qđ volum⁹ ⁊ intentio ad illud respicit propter qđ volumus ⁊ volũtas ad illud qđ volumus. vt ꝟbi grã. Si velim esurienteʒ reficere vt habeã vitam eternã. voluntas est qua volo reficere esuriẽtẽ: cui⁹ finis est refectio esuriẽtis. Intentio ꝟo est q̃ sic ad vitã ꝑuenire volo. Finis vero suprem⁹ est ipsa vita: ad quã et alius finis refertur.

Intentio quõ accipitur.

Augu. super psal. vij.

Aug. ĩ expositiõe psal. ix.

Repetit predicta subdẽs exemplum.

An illa intentio sit voluntas. g

Sed querit̃ vtrũ intẽtio talis sit volũtas: ⁊ si volũtas ē an in hoc ope sit vna eadẽq̃ volũtas: q̃ volo reficere esurienteʒ: ⁊ qua volo habere vitã eternã: Videt̃ nempe talis intentio volũtas eẽ: vt eñ volũtas ē qua volo reficere pauperẽ. ita ⁊ volũtas ē q̃ ꝑ illđ volo habere vitã. Et alia q̃dẽ videt̃ voluntas esse q̃ volo habere vitã. ⁊ alia q̃ pauperi subuenire volo Sʒ ista ad illã refert̃ Nã ⁊ si hoc ita placeat vt ĩ eo cũ aliq̃ delectatione voluntas acquiescat. nõdum est tñ illud quo tenditur: sed hoc ad illud referet vt illđ ꝯputet̃ tãq̃ patria ciuis: istud ꝟo tanq̃ refectio vel mansio viatoris. Et sunt iste volũtates affect⁹ siue mot⁹ mẽtis q̃bus quasi gressibus vel passib⁹ tẽdit̃ ad patriã. Sicut ergo altera est voluntas vidẽdi fenestras: vt supra docente Aug. didicimus: altera que ex ista nectit̃ volũtas scʒ ꝑ fenestras videndi trãseũtes. Ita nõnullis alia vidr̃ esse voluntas elemosynas dandi paupi. alia volnntas habendi vitã Alij autem putant q̃ vna sit voluntas et hic ⁊ ibi: ꝫ propter subiectorum muultiplicitatem diuersitas memorat̃ voluntatum Ceterũ quodlibet hoꝝ verũ sit illud nulli in ambiguum venit: quin volũtas ex suo fine penset̃ vtruʒ recta sit an praua: pctm̃ an grã: ⁊ q̃n noĩe intẽtionis aliq̃ñ finis alĩ quando voluntas intelligatur.

Ista ē distinctio. xxxviij. hui⁹ secũdi libri. In q̃ mgr̃ postq̃ egit de pctõ actuali ꝫm se: incipit agere de pcti radice. s. de voluntate q̃ est radix peccati. Et tria circa hoc facit. Nã ꝑmo agit de voluntatis rectitudine ⁊ ꝑuersitate. Secũdo de voluntatis ⁊ intentionis diuersitate. Tertio de voluntate finis ⁊ eorum que sunt ad finem idemptitate. Primum vsq̃ ibi: Solet etiam queri. Secunduʒ vsq̃ ibi: Sed queritur vtrum. Tertiũ vsq̃ ad fineʒ distinctionis. In spãli sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec: Ex bono vel malo fine perpenditur rectitudo vel ꝑuersitas voluntatis humane. Hanc magister ponẽs dicit q̃ voluntas humana rectitudinem vel peruersitatem habet a fine bono vel malo. Unde bon⁹ finis voluntatis est charitas: beatitudo ipsa vita eterna vel deus ipse. Unde ꝫm Aug. quod propter charitatem non fit recte non fit. Qui quidem voluntatis finis. s. charitas ad finem vlteriorem ordinatur: scʒ ad deũ. Malarum vero voluntatum finis est mala delectatio in actu vicioso. Et subdit q̃ tam bone q̃ male voluntates possunt habere plures fines inter medios: qui sunt quasi iter quoddam ⁊ via ad vltimum finem perueniendi. Contra qđ magister obijcit auctoritate beati Augustini qua dicit q̃ non possumus duos fines constituere simul. Et rñdens dicit q̃ hoc verum sit: vbi fines sic se habent q̃ vn⁹ nõ sit sub alio contentus: vel q̃ vnus non sit ad aliũ ordinatus: ⁊ non vbi vnus ad alium refertur: sicut est in proposito. Secunda ꝓpositio est hec: Voluntatem ⁊ intentionem omnino fore idem congrue negatur: eo q̃ per voluntatem ⁊ non per intentioneʒ potentia affectiua nominatur. Hanc magister probãs querit. Utrum voluntas ⁊ intentio sint idem. Et respondet q̃ non omnino sint ideʒ: q̃r voluntas nominat potentiam volitiuam: intentio auteʒ non: qđ ex verbis beati Augustini declarans dicit q̃ volũtas est potentia qua volumus: finis vero est illud quod volumus. Intentio vero est illa interior motio qua ꝑ voluntatẽ in finem tendimus: sicut ꝟbi grã: si velim esurientẽ reficere vt habeã vitã eternã tũc volũtas ē potẽtia q̃ volo reficere esuriẽtẽ: cui⁹ finis medi⁹ est refectio esuriẽtis. Ultim⁹ vero finis est vita eterna. Intentio vero est motus quo ad finem ꝑuenire volo. Unde patet ista tria non esse omnino idem.

Tertia propositio est hec: Satis ꝯstat ꝓbabile q̃

aliqs eodẽ velle velit finẽ: ⁊ illud qḋ ad deũ ẽ referibile. Hãc magr̃ ꝓbãs q̃rit: Utrũ sit idẽ actus volũtatis q̃ vult finẽ ⁊ ea q̃ sunt ad finẽ. Et rñdẽs dicit ꝙ aliq̃bus videt̃ ꝙ nõ sit idẽ actus sʒ plures: sic nõ ẽ idẽ actus videre fenestrã ⁊ videre p̱ fenestram trãseũtes in via. Aliq̃bus vero placet ꝙ sit idẽ actus volũtatis q̃ solũ ſm diuersitatẽ volitoꝝ sit diuersificat⁹ ⁊ q̃ istaꝝ opinionũ sit verior magr̃ relinq̃t indeterminatũ. Et tm̃ in spãli.

Cum voluntas sit de his que hõ naturaliter habet quare pctm̃ foredicat̃ cum nullum aliud naturale peccatum sit. a

D.XXXIX
Quare voluntas magis deprauet̃ in suo actu q̃ aliqua alia potentia.

Hic ãt orit̃ q̃stio satl necessaria ex supioribus causam trahens. b Dictum est enĩ supra voluntatẽ inesse naturalit̃ homini sicut intellectus ⁊ memoria. Que autem homini naturalia sunt: q̃tũcũq; vitient̃ bona tamẽ esse non desinunt: quia non valet vitiũ bonitatẽ in qua deus eam fecit penitus ꝯsumere. vt vbi gratia. Intellectus vel ratio ⁊ ingeniũ ac memoria ⁊ si vitijs ac peccatis obnubilent̃ ⁊ corrumpant̃ bona tñ sunt: nec peccata nominant̃ sicut Aug. de ratione q̃ est imago dei in qua facti sumus euident̃ oñdit in .xv. li. de tri. Hec est inquit imago in qua homines sunt creati: q̃ ceteris animalibus p̄sunt: que creatura in rebus creatis excellẽtissima: cũ a deo iustificat̃: a deformi forma in formosam mutat̃ formã. Erat enĩ etiã int̃ vitia natura bõa. hec ãt imago rõ ẽ vel intellectus. Cũ ḡ volũtas de nãlibus sit: q̃re ipa nõ sp̄ bonũ est: ⁊ si aliqñ vitijs subiaceat. Ad hoc facile rñdent qui dicũt omnia que sunt inq̃tũ sunt bona esse: q: ⁊ ipaꝫ voluntatẽ inq̃tuꝫ est vel inq̃tum volũtas est vt sup̱ posuimus bonũ esse asserunt: sʒ inq̃tum iordinata est: mala est ⁊ peccatũ. Ubi põt ab eis rõnabiliter q̃ri. Si voluntas inq̃tũ inordinata est: peccatũ est: quare ḡ intellectus ratio ⁊ ingeniũ ⁊ hmõi: cũ inordiata sunt pctã nõ sunt? Inordinata vero sunt sic volũtas cum ad rectũ finẽ nõ tendũt: eorũq; actus p̄uaricatiões existũt. Ad qḋ illi dicũt voluntatis nomine aliqñ vim. s. naturalem potẽtiam volẽdi: aliqñ actũ ipius vis significari. Uis aũt ipa naturalit̃ anime insita nunq̃ pctm̃ est sic nec vis memorandi vel intelligẽdi: sʒ actus huius vis q̃ ⁊ volũtas dicit̃ tũc pctm̃ est qñ inordinatus est.

Responsio ſm quosdam.

Quare actus voluntatis sit peccatum: si actus aliaꝝ potentiarũ nõ sunt peccata. b

Sʒ adhuc querit̃ quare huius naturalis potẽtie actus pctm̃ sit si aliaꝝ potẽtiaꝝ actus pctã nõ sunt. s. potẽtie memorandi: cuius actus ẽ meorare: ⁊ potẽtie intelligendi cuius actus ẽ intelligere. Ad qḋ ⁊ ipi dicũt: q: alterius generis ẽ actus ille voluntatis q̃ actus memorie vel intellectus. Hic enĩ actus est ad aliq̃d adipiscendũ vel nõ admittenduꝫ: qui non põt esse de malis quin sit malus. Uelle enĩ mala malum est: sʒ intelligere vel mẽorari mala: malũ nõ ẽ. Quãuis eoꝝ q̃dã etiã hos act⁹ malos esse interdũ nõ iprobe asserãt. Memorat enĩ interdũ q̃s malũ vt faciat: ⁊ q̃rit intelligere veꝝ vt sciat impugnare. Ecce q̃liter soluit̃ p̄missa q̃stio ab his qui tradunt omnia esse bona inq̃tũ sunt. Qui vero dicũt voluntates malas peccata esse ⁊ nullo mõ bona: breuius respondẽt dicẽtes actũ volũtatis nõ eẽ de naturalibus: sʒ vim ipaꝫ ⁊ potẽtiã volẽdi que semp̱ bonũ est: ⁊ in oĩbus est: etiam in puulis in q̃bus nondũ est eius actus.

Rñsio ſm q̃dam alios.

Quõ intelligenduꝫ sit illud ⁊ hõ etiam qui seruus est peccati naturaliter vult bonũ. c

Preterea q̃ri solet quõ intelligendũ sit qḋ ait Ambro. exponens illud verbũ ap̄li: Nõ qḋ volo illud ago: sʒ qḋ nolo illud facio. Dicit enim ꝙ homo subiectus pctõ facit qḋ non vult: quia naturaliter vult bonũ. Sed volũtas hec semp̱ caret effectu: nisi gratia dei adiuuet ⁊ liberet. Si homo subiectus peccato est: vult q̃dem malum ⁊ opatur: quia seruus est peccati ⁊ eius voluntatem (sicut supra dixit Augustinus) libẽter facit: quomodo ergo naturaliter vult bonum? An est eadem volũtas: id est idem motus quo libenter peccato seruit: ⁊ quo naturaliter vult bonum? Si nõ est eadẽ voluntas: que ergo istaꝝ est: qua cuꝫ homo iustificat̃ a seruitute pctĩ libe-

Rom. vij.

An eadẽ volũtate velit homo naturalit̃ bonũ ⁊ libent̃ pctõ seruiat.

rat? Ut em̃ disseruim⁹ supi⁹: grã dei volũtatẽ hois liberat ꝛ adiuuat q̃ volũtatez hominis ꝑparat ad iuuandaz et adiuuat ꝑparatã. Sed que est illa voluntas an illa que naturaliter vult bonũ? an illa que libenter seruit peccato: si tñ due sunt volũtates? Proposita est questio ꝓfunda q̃ varia a diuersis expositiõe determinat. Alij em̃ dicũt duos esse motus. vnũ quo vult bonũ naturaliter: quare naturaliter et quare naturalis dicit. Quia talis fuit motus nature hũane in prima cõditione in qua creati sine vitio sumus. que ꝓprie natura dicitur. Fuit enim homo creatus in volũtate rectus. Unde i ecclesiasticis dogmatibus scriptũ est: Firmissime tene primos homies bonos et rectos esse creatos cuz libero arbitrio quo possent si vellent propria voluntate peccare. eosq̧ nõ necessitate: sed propria volũtate peccasse Recte ergo dicitur homo naturalit̃ velle bonũ: quia in recta et bona voluntate cõditus est. Superior em̃ scintilla rationis que etiaz (vt ait Hieronymus) in chayn nõ potuit extingui: bonũ semper vult: et maluz semper odit. Alium autem dicunt motũ esse quo mens relicta superioꝛuz lege subijcit se peccati: eisq̧ oblectat. Iste motus (vt aiũt) anteq̃ assit alicui gratia dominatur et regnat in homine alterũq̧ deprimit motũ. vterq̧ tamẽ ex libero arbitrio est. Ueniẽte autẽ gratia ille malus motus elidit: ꝛ alter naturaliter bon⁹ liberat et adiuuat vt efficaciter bonũ velit. Ante gratiã ꝙ licet naturalit̃ hõ velit bonũ: nõ tamẽ absolute concedi oportet bonã habere voluntatẽ: sed poti⁹ malam. Alij autẽ dicũt vnã esse volũtatẽ: id est vnũ motũ quo naturaliter vult hõ bonũ: et ex vitio vult hõ malũ eoq̧ delectatur: et inq̃tũ vult bonũ naturaliter bon⁹ est: inq̃tũ malũ vult malus est.

Questionẽ ꝓpositã exequit̃ p⁹ Bm illos q̃ dicũt duos esse motus.

Signa dius.

Responsio Bm alios.

Ista ẽ distinctio. xxxix. hui⁹ secundi libri: in qua magister ostenso in precedẽti distinctione vnde sit rectitudo et vitiuz in voluntate: inquirit qualiter in voluntate sit peccatum. Secũdo quare actus voluntatis potius dicitur peccatũ q̃ actus aliarum potentiarum. Tertio an idem actus voluntatis sit quo vult naturaliter bonum et quo respuit malum. Primum facit vsq̧ ibi: Sed adhuc queritur. Secũdum vsq̧ ibi: Preterea queri solet. Tertium vsq̧ ad finẽ distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus: quarum prima est hec: Quãuis voluntas humana de sua natura sit bona et recta creata. tamen dicitur denominatiue mala inq̃tum est mala et inordinata. Hanc magister probans querit vtrũ voluntas possit esse mala: cum tamen habeat naturalem bonitatem sicut ꝛ cetere potentie naturales q̃ q̃tũcũq̧ deprauentur bone manẽt: sicut ratio ingenium ꝛ consimilia: que quãtũcũq̧ vicijs deprauẽtur nunq̃ tamen propter hoc dicũtur mala sicut volũtas mala pctm̃ appellatur. Et dicit Bm opinionẽ illorum q̃ omnia que fiunt bona dicunt esse. Ad qḋ respõderi posset ꝙ volũtas non dicit mala seu peccatum inq̃tum est quedam naturalis potentia: sed inq̃tum per actũ suum deordinatur dicitur peccatum. Sed tunc dicit magister ꝙ adhuc queri potest quare cetere vires: vtpote ratio ꝛ memoria: ingenium etiam non dicuntur peccata cum tamen ꝛ ipse in actibus suis quandoq̧ deordinẽtur sicut voluntas Et respondet ꝙ illa deordinatio non est in voluntate sed in actibus eius qualiter non est in actibus aliarum potentiarum. Secunda ꝓpositio est hec: Nullus actus aliarum virium nisi actus voluntatis malus iudicatur: lʒ tamẽ homo quandoq̧ ipsis abutatur. Hanc magister probans querit quare huiusmodi actuum deordinatio non sit ita bene in actibus aliarum potentiarum sicut in actibus voluntatis. Et respõdens dicit ꝙ hoc ideo: q2 nõ sunt eiusdem generis cum actibus voluntatis eo ꝙ non ordinantur ad aliquid concupiscendum: adipiscenduz: vel non admittendum: sicut actus voluntatis. Aliquando tamen actibus aliarum potentiarum vicio se homo abutitur. Tertia propositio est hec: Nõ est idem actus quo voluntas bonum eligit ꝛ maluz respuit. Hanc magister probans querit. Utrum eadem sit voluntas que naturaliter vult bonũ ꝛ repugnat malo. Et respondens dicit duas circa hoc esse opiniones: quarum vna dicit non esse eandem voluntatem vtrobiq̧: quia vtrobilibet nõ est idem motus voluntatis. Unus em̃ est naturalis quo naturaliter vult bonũ: ꝛ ille competit homini a natura seu a sui conditione. Alius vero quo repugnat malo ẽ voluntarius non pure naturalis: sed competẽs homini inq̃tum est per gratiam a seruitute peccati liberatus. Alia est opinio que dicit ꝙ sit idez motus voluntatis vtrobiq̧: sed magister nullam harũ opinionum pre alia determinat. Et tm̃ in speciali.

An ex fine omnes actus pensari debeant: vt simplicit̃ boni vel mali dicantur. a

Post hec de actibus adijciendum videtur: vtrum ꝛ ipsi ex fine sicut volũtas pensari debeant boni vel mali? Licet enim Bm quosdam omnes boni sint inq̃tum naturaliter sunt: non tamen absolute dicẽdi sunt omnes boni: nec omnes remunerabiles: sed quidam simpliciter mali dicuntur: sicut ꝛ alij boni. Nam simpliciter ac vere sunt boni illi actus qui bonam habent causam ꝛ intentionem. i. q̃ volũtatez bonam comitant: ꝛ ad bonũ finẽ tendunt Mali vero simpliciter dici debẽt: q̃ puersam habent cãm ꝛ intentionẽ. Un̄ Amb.

Qualr̃ ex prauitate volũtatis fiat deprauatio i actu exteriori: ostẽdẽs ex opposito q̃mõ ex rectitudine intẽtiõis hẽat fieri op⁹ bonum.

Qui act⁹ simpliciter bõi dicendi sunt.

Qui simpliciter mali.

Quidaz dicūt oēs actiōes hois sine fide eē malas q̄ in fide bone sunt

rū op⁹ malū sit q̄ fidē nō hn̄t. Si em̄ fides intētionē dirigit: ⁊ intētio bonuz op⁹ fac̄ vbi n̄ ē fides: nec intētio bona nec op⁹ bonū eē videt̄. Qd̄ a q̄busdā nō irrōnabilit̄ astruit̄ q̄ dicūt oēs actiōes ⁊ voluntates hois sine fide malas esse q̄ fide habita bone existūt. vn̄ apl's ait: Oē qd̄ nō ē ex fide pctm̄ ē. Qd̄ exponēs Aug. ait: Ois ifideliū vita pctm̄ ē ⁊ nihil bonū est sine sūmo bono: vbi deest agnitio et̄ne veritatis: falsa v't⁹ ē etiā i optimis morib⁹. Et Jacob⁹ in epl'a cano. ait. Qui offendit i vno. s. i charitate: fact⁹ ē oim̄ re⁹. Qui ḡ fidē ⁊ charitatē nō hz: ois ei⁹ actio pctm̄ ē: q: ad charitatē nō refert̄. Qd̄ em̄ ad charitatē n̄ refert̄ (vt sup:a meminit Aug.) nō fit quēadmodū fieri oportet. ideoq̄ malū ē. Nō ḡ mādata custodit: q̄ charitate caret: q: si nc charitate nullū mādatoꝝ custodit̄. vn̄ Aug⁹. sup epl'az ad Gal. ait: Custoditionē legis dic̄ apl's: nō inebriari: nō occidere: nō mechari: ⁊ alia hmōi ad bonos mores ptinētia q̄ sine charitate fide ⁊ spe impleri n̄ pn̄t. Nullū ḡ mādatū iplet: nullū bonū op⁹ fac̄. q̄ fidē charitatē nō hz. Impossibile ē em̄ (vt ait apl's) sine fide aliq̄d placere deo. Que ḡ sine fide fiūt bona non sunt: q: omne bonū placet deo.

Roma. xiiij. Aug. in li. sententiaꝝ ꝓsperi. Jacobi. ij. Autoritatib⁹ muniunt suaz opinionem. Q̄ sine charitate non custodiūt̄ mandata. Heb. xj.

Que p̄misse sentētie obijciuntur ex verbis Augustini. b

His autez obijcit̄ qd̄ sup:a dixit Aug. s. q̄ i fulli timo:e: ⁊ si bonū fiat nō tn̄ bn̄. Nemo em̄ inuit⁹ bn̄ fac̄ etiā si bonū ē qd̄ fac̄. Hic em̄ dic̄ bonū fieri: s̄ non bn̄ ab illo q̄ charitatem nō hz. Qui em̄ fuilit̄ timet: charitate vacu⁹ est de q̄ tn̄ hic dicit: q: bonū facit: s̄ nō bene. Qui etiā sup illū locū psal. Turt̄ inuenit sibi nidū vbi reponat pullos suos dic̄ q̄ iudei heretici ⁊ pagani opa bona fac̄unt q: vestiūt nudos ⁊ pascūt paupes ⁊ hmōi s̄ nō i nido eccl'ie. i. in fide: ⁊ iō cōculcant̄ pulli eoꝝ. Quib⁹ illi r̄ndēt dicētes bona opa appellari hmōi q̄ sine charitate fiūt: n̄ q: bōa sint qn̄ sic fiūt: qd̄ euident̄ sup:a Aug. docuit: s̄ q: bōa eēnt si alit̄ fierēt: q̄ i suo genere sūt bōa: s̄ ex affectu fiūt mala

Psal. lxxxiij. Qualiter ad hec illi respōdeant.

Alioꝝ snīa de p̄missa q̄stiōe qua querebat̄ si ois actio eoꝝ mala ē qui fidē nō habent. c

Alij vō q̄ triphariam distinctionē actuū faciūt: opa cūcta q̄

Determinat p̄

ad nature sbsidiū fiūt sp bona eē astruūt. Sz q̄ Aug. mala eē dic̄: si malas habeāt causas: nō ita accipiēduz est q̄si ipa mala sint s̄ q: peccāt ⁊ mali sūt q̄ ea malo fine agūt. Itē ⁊ illd̄ aliud. s. bonuz op⁹ intētio facit: ⁊ intētionē fides dirigit: dtermināt dicētes ibi bonū vocatū qd̄ remūerabile ē ad vitā: nō q̄ illd̄ sit solū bonū op⁹: imo etiā alia pl'a: lz nō ea rōne q̄ illd̄ sint bona. Bonū ei m'ltiplicit̄ accipit̄: scz p̄ vtili: p̄ remūerabili: p̄ signo boni: p̄ spē boni: p̄ licito ⁊ alijs forte modis. Sola q̄ illa intētio remunerabilis ē ad vitā quā fides dirigit: s̄ n̄ illa sola bona ē vt aiūt. Nā si q̄s iude⁹ vel malus xpian⁹ necessitatem pximi releuauerit naturali pietate duct⁹: bonū fecit: ⁊ bona fuit voluntas q̄ illd̄ fecit.

dicta xba Augustini.

Quib⁹ modis dicat̄ bonum.

Hic ponit quedā Augu. capitula q̄ retractauit: nō q̄si praue dicta: sz q̄ sensu dixerit isinuās. d

Post hec inuestigari optet q̄lit̄ intelligēdū sit qd̄ Aug. ait in li. d̄ vera religiōe. Usq̄ adeo inq̄t pctm̄ volūtariū malū ē. vt nllō mō sit pctm̄ si n̄ sit volūtariū. Hui⁹ dicti rōnē Aug. apiēs i li. retrac. dicit: Pōt videri falsa h̄ diffinitio: s̄ si diligēt̄ discutiat̄ iuenit̄ eē verissima pctm̄ q̄ppe illd̄ cogitāduz ē qd̄ tm̄mō peccatū ē nō qd̄ ē etiā pena pcti. s. pctm̄ p̄mū hois qd̄ fuit pctm̄ ⁊ causa pcti: s̄ nō pena. Quāuis ⁊ illa q̄ nō volūtaria pctā n̄ imerito dicūt̄: q: vl' a nesciētib⁹ vl' a coact' p̄petrāt̄: nō oi mō pn̄t sine volūtate cōmitti: qm̄ ⁊ ille q̄ peccat igrās volūtate vtiq̄ fac̄: qd̄ cū faciēdū nō sit: putat eē faciēdū: ⁊ ille q̄ ꝯcupiscēte adūsus spm̄ carne: n̄ ea q̄ vult facit: ꝯcupiscit q̄dē nolēs: ⁊ i eo nō facit qd̄ vult: s̄ si vincit̄ ꝯcupiscētie ꝯsentit volēs: ⁊ i eo nō fac̄ nisi qd̄ vult: ⁊ illud qd̄ in puul' est originale pctm̄: ex p̄ina hominis volūtate mala ꝯtractū est. Nō itaq̄ falsum est qd̄ dixi: vsq̄ adeo pctm̄ volūtariū est ⁊c̄. Ecce q̄lit̄ accipiendū sit illud. s. vel de p̄mo pctō hois: vel d̄ oīb⁹ generalit̄ pctis mortiferis: q̄ꝝ lz q̄dā dicāt̄ nō volūtaria: q̄. s. p̄ igrantiā vl' p̄ infirmitatē fiūt: eadē tn̄ ea rōne pn̄t dici voluntaria: q: sine voluntate nō cōmittunt̄.

Capitulum ...

Retractatio Augustini ... diffinitionem

Aliud capitulum. e

Illi⁹ etiā intelligētia pquirēda ē qd̄ i li. d̄ duab⁹ aiab⁹ edidit inq̄ens: Nusq̄ nisi i volūtate pctm̄ ē.

Retractatio Augustini.

Qđ etiã i li. retrac. plane determinat dicẽs: Põt putari ista falsa esse snia q̃ diximus: Nusq̃ nisi i volũtate eẽ pctm̃ cũ apl's dicat Qđ nolo h̃ facio 7c̃. Sʒ pctm̃ qđ nusq̃ est nisi i volũtate: illđ p̃cipue itelligẽduʒ ẽ: qđ iusta dãnatio ɔsecuta ẽ. i. p̄mũ hois pctm̃.

Roma. vij.

Ad aplm.

In eodẽ q̃ lib. de duab⁹ aĩab⁹ aliud tradidit ɔsideratiõe dignum. ait eñ. Nõ nisi volũtate peccat̃: ipamq̃ volũtatẽ diffinit dicẽs: Uolũtas ẽ animi mot⁹ cogẽte nullo ad aliq̃d vl' nõ admittẽdũ vl' adipiscendũ. Hui⁹ dicti cãm apiens 7 itelligẽtiã pãdẽs in li. retrac. ait: Hoc pp̃ea dictũ ẽ: vt hac diffinitiõe volẽs a nolẽte discernerer̃: 7 sic ad illos referret̃ intẽtio: q̃ i padiso fecer̃t originẽ mali nllo cogẽte peccãdo. i. libera volũtate: q̃ 7 sciẽtes ɔtra p̃ceptũ fecerũt: 7 ille tẽptator suasit vt hoc fieret: nõ coegit Nã q̃ nesciẽs peccauit nõ incõgruẽter nolẽs peccasse dici põt: q̃uis 7 ip̃e q̃đ nesciens fecit: volẽs tñ fecit. Ita nec tale pctm̃ sine volũtate eẽ potuit: s̃ volũtas facti ibi fuit: nõ pcti volũtas: qđ tm̃ factũ fuit pctm̃ hoc eñ factuʒ est qđ fieri nõ debuit. Quisq̃s aũt sciẽs peccat: si põt cogẽti ad pctm̃ sine pctõ resistere: nec tñ facit vtiq̃ volens peccat: q̃ q̃ põt resistere ñ cogit̃ cedere: q̃ pp̃t pctm̃ sine volũtate eẽ ñ posse v̾issimũ est. Ex his liq̃t q̃lit̃ supiora accipiẽda sint.

Retractatio Augustini.

Q̃ mala volũtas est voluntariũ peccatum. f

Si autẽ omne peccatũ mortale volũtariũ est: cũ volũtas mala pctm̃ sit mortale: ɔstat ipam esse volũtariũ pctm̃. Quid eñ vt ait Aug. tã i volũtate q̃ ipa voluntas sita est. Uoluntas itaq̃ mala recte volũtariũ d̾ pctm̃: q̃ in voluntate ɔsistit. Uolũtas q̃ppe (vt ait Aug. in eodẽ) est p̄ma cã peccãdi: aut nullũ pctm̃ ẽ p̄ma cã peccãdi: nec est cui recte iputet̃ peccatũ: nisi pecanti. Nõ g̃ est cui recte iputet̃ nisi volũtati. Hoc ãt d̾ pctõ actuali 7 mortali intelligẽdũ est. Nec̃ his v̾bis aliđ voluit oñdere Aug. vt ip̃e ait i retractatiõib⁹ nisi q̃ volũtas ẽ q̃ peccat̃ 7 q̃ recte viuit̃.

Aug. li. de libe. arbi.

Ista est distinctio. xlj. hui⁹ secundi libri: in q̃ mgr̃ oñsa rectitudine 7 vitio hũanoꝝ actuũ ex p̃te finis ordinãtis: fac̃ idẽ ex p̃te p̄ncipij mouẽtis. Et tria facit. Primo inq̃rit an omis act⁹ nõ recta intẽtiõe fact⁹ sit pctm̃. Scđo an oĩe pctm̃ debeat dici volũtariũ. Tertio ex p̃dictis ɔcludit qđdã correlariũ. Primũ vsq̃ ibi: Post hec iuestigari oportet. Scđm vsq̃ ibi: Si aũt oĩe pctm̃. Tertiũ vsq̃ ad finẽ. In sp̃ali snia mgr̃i stat in trib⁹ p̄positiõib⁹ q̃ꝝ p̄ma ẽ h̃: Et si infideles q̃ñq̃ faciãt bona opa exteriora: nõ tñ agũt bñ: 7 iõ nõ sunt meritoria. Hãc mgr̃ ponẽs q̃rit. Cũ fides intẽtionẽ dirigat: 7 act⁹ tã interior q̃ exterior ab intẽtiõe maliciã aut bonitatẽ h̃eat Utꝝ g̃ oĩs act⁹ ĩfideliũ q̃ fide ñ dirigũt̃ pctm̃ existat? Et arguit p̄mo q̃ sic Tũ q̃ apl's dic̃: Oĩe qđ ñ ex fide ẽ pctm̃ ẽ. Tũ q̃ act⁹ infideliũ ad finẽ q̃ ẽ charitas dei 7 p̄ximi nõ refert̃. In oppositũ v̾o arguit autoritate b. Aug. dicẽtis: Infideles multa bona opera opari. Quã viã mgr̃ sequẽs dicit infideles multa bona opa opari. s. bona de suo genere: lʒ p̄ talia nõ p̄nt mereri. Addẽs bonũ dici m'tiplicit̃. Nã aliq̃ñ bonũ d̾ illud qđ ẽ licitũ: 7 aliq̃ñ illđ qđ ẽ vtile. Aliq̃ñ d̾ illud qđ ẽ signũ boni: vel qđ hʒ specieʒ boni. Aliq̃ñ d̾ illud qđ ẽ remunerabile: vel illud qđ est remuneratione dignũ. Primis trib⁹ modis p̄nt infideles bonuʒ opari: sʒ q̃rto mõ nõ: eo q̃ carẽt fide. Scđa p̄positio est hec: Nullũ pctm̃ est demeritoriũ qđ nõ sit q̃dãmodo volũtariũ. Hãc mgr̃ ponẽs q̃rit. Utꝝ oĩe peccatũ sit volũtariũ? Et dicit q̃ sic: Nã in pctõ originali 7 in pctis ex ignorãtia factis 7 in oĩ pctõ actuali seu veniali seu mortali aliquo modo volũtas ɔcurrit qđ ɔfirmat autoritate b. Aug. Tertia p̄positio ẽ hec: Intantũ libere 7 volũtarie q̃s opat̃ q̃ etiaʒ ipsa mala volũtas q̃ peccat̃: pctm̃ noiat̃. Hãc mgr̃ ponẽs dicit pctm̃ adeo esse volũtariũ: q̃ nõ soluʒ actus pcti pctm̃ d̾: sʒ ip̃a volũtas etiã q̃ actualiter peccat̃ pctm̃ appellat̃: qđ p̄bat p̄ b. Aug. Et tm̃ in speciali.

An volũtas 7 actio mala in eodẽ hoĩe et circa eandem rem sint vnũ peccatum an plura. a

Unũ autẽ voluntas mala 7 opatio sint pctm̃ q̃ri solet vtrũ in eodẽ hoĩe 7 circa eandẽ rẽ hec duo vnũ sint peccatũ vl' diuersa: vt si q̃s volũtate furat̃: volũtatẽ habuit malã: q̃ pctm̃ ẽ: 7 actũ malũ q̃ item peccatũ est. Hec aũt duo diuersa sunt. s. volũtas 7 actio. Sʒ nunq̃d diuersa sũt pctã an vnũ? Quidã dicũt vnũ eẽ pctm̃: alij v̾o dicunt diuersa esse peccata. Quia cum constet hec duo esse diuersa: aut diuersa duo pctã dicũt̃: aut duo diuersa nõ pctã? Quibus alij r̃ñdẽt: h̃ duo diuersa eẽ pctã ñ plura. Nõ eñ plura pctã sunt: sʒ pctm̃ vnũ: q̃ vna p̄uaricatio vel inobedientia i vtroq̃ admittit̃: siue q̃ñ vult: siue q̃ñ agit: 7 vn⁹ ẽ ibi ɔtẽpt⁹: s̃ minor cũ i volũtate solũ pctm̃ cõtinet̃: maior v̾o cum volũtati etiã operatio addit̃ 7 iõ maius fit pctm̃: s̃ non plura cum voluntas operi mancipatur. c

DI. XLII Descẽdit ad speciales differẽtias peccati in cõi.

Opinio ɔtra illos q̃ dicunt vnũ eẽ pctm̃

Responsio.

Alia cõtra eosdẽ oppositio. b

Sed adhuc eisdeʒ obijcit̃: Si vnũ tm̃ illa duo pctm̃ sũt: cũ q̃s volũtate mala pri⁹ ɔcepta deinde op⁹ patrauerit: nõ p̄ aliq̃ re⁹ ẽ: nisi p̄ q̃ añ op⁹ re⁹ erat cum adhuc i sola volũtate pctm̃ ɔsistebat. Null⁹ eñ re⁹ ẽ et̃ne morti: nisi p̄ pctõ sʒ pctm̃ aliud nõ est admissuʒ actiõe q̃ pri⁹

admissum erat volūtate. Nō ḡ ꝑ aliq̄ aliō istefit dānabili actu peccādo: q̄ ān fuerat
Responsio. cū sola volūtate delinq̄bat. Ad hoc etiā ꝛ illi rn̄dēt dicētes: ꝓpter peccatū q̄dē tm̄ illū furē reū ꝯstitui: q̄uis ei⁹ voluntas et actio vnū sint peccatū: ꝑ alio tn̄ reus factus est actu peccādo q̄ ꝑus erat sola voluntate delinquēdo: q: ꝑ actu qui est aliud q̄ voluntas: licet nō aliud peccatum.

Alia aduersus eosdē obiectio. c

Item ꝛ adhuc questioni instāt dicentes h̄ duo iō diuersa esse pctā: q: diuersoꝝ legi mādatoꝝ ꝑuaricationes sūt. Alio ei mādato legi ꝓhibeṫ actio furti. s. nō furaberi: alio furādi volūtas. s. nō ꝯcupisces rem ꝓximi tui. Cū aūt h̄ duo diuersa mādata sint q̄b⁹ illa duo ꝓhibenṫ ptz illa duo diuersas esse ꝑuaricatiōes: di-
Responsio. uersa igiṫ pctā. Ad q̄d etiā illi dicūt diuersa quidē eē mādata: q̄b⁹ illa duo distinctim ꝓhibenṫ: vt Aug. docet sup Exodū. Verūtn̄ i illis nō obꝑuatis vna tm̄ ꝑuaricatio incurriṫ vnū q̄ ꝯtrahiṫ pctm̄: lz duo diuersa illi ꝓhibeanṫ. Sic ecōuerso duo sūt mādata charitatis: q̄b⁹ duo ꝑcipiunṫ diligi: vna tn̄ in eis nobis cōmēdaṫ charitas.

Si peccatū ab aliquo admissuz in eo sit qnousq̄ peniteat. d

Preterea solet q̄ri cū ab aliquo ꝑpetrato volūtate pctō volūtas id agēdi ꝛ actio trāsierit: nōdū tm̄ vera habita pnia: vtꝝ illud pctm̄ vlq̄ q̄ peniteat sit i eo: Q̄d nō esse videṫ: q: volūtas illa q̄ ꝑus fuit nō ē neq̄ actio: q: neq̄ vult illō
Rn̄sio q̄stionis determinatiua. vl̄ agit q̄d ān voluit ꝛ egit. Sz nō ē ignorādū pctm̄ duob⁹ mōis dici esse i aliq̄ ꝛ trāsire. s. actu ꝛ reatu. Actu ē in aliq̄ dū ip̄m q̄d pctm̄ est vt actio vel volūtas in peccāte est. Reatu vō cum ꝑ eo siue trāsierit siue ꝑsistit mēs hois polluta est corrupta: totusq̄ hō supplicijs obligaṫ ꝑpetuis: nec vnq̄ ē i aliq̄ pctm̄ actu ꝑter originale q̄n sit etiā reatu: s̄ est reatu intelligēdū postq̄ trāsijt actu.

Quib⁹ mōis dr̄ i scriptura reat⁹. e

Reatus in scriptura multipl̄r accipiṫ. s. ꝑ culpa: ꝑ pēa: ꝑ obligatiōe pene tꝑalis vl̄ eṫne. Si em̄ mortale ē: obligat nos pene eterne: si veniale obligat nos pene tꝑali. Duo em̄ sunt genera
quid sit mortale pctm̄. peccatoꝝ: mortaliū. s. ꝛ venialiū. Mortale est per quod homo mortē eternā merețur. Crimē em̄ vt ait Aug. est q̄d ē dignuz accusatione ꝛ damnatiōe. Veniale aūt q̄d
Quid sit veniale pctm̄. hoiez vsq̄ i reatū ꝑpetue mortl nō grauat verūtn̄ penā mereṫ q̄ facile indulgeṫ.

De modis peccatorum qui multipliciter assignantur. f

Modi autē pctōꝝ varias in scriptura habēt distinctiones in
Prima diuis. q̄ diciṫ pctm̄ duob⁹ modis cōmitti. s. cupiditate et timore: vt Aug. tradit sup illū lo-
Pō. ... cum psal. Incensa igni et suffossa. His em̄ duob⁹ modis dicit oia pctā mortalia includi. Et incēsa ea dicit q̄ ex cupiditate male icēdēte oriūṫ. Suffossa vō q̄ ex tiore male hūiliāte ꝑueniūt: q̄d est q̄n q̄s cupit nō cupiēda vel timet nō timenda. Alibi vō dr̄
Scda diuis. ... pctm̄ fieri trib⁹ modis scz cogitatu: vbo et ope. vn̄ Hiero. sup Ezech. Tria generalia delicta sunt q̄b⁹ hūanū subiacet gen⁹. Aut em̄ cogitatiōe: aut sermone: aut ope peccamus. His aliq̄n etiā addiṫ q̄rtus modus:
Tertia diuis. scz ꝯsuetudinis: q̄d in q̄driduano Lazaro significatū ē. Diciṫ q̄ hō peccare in deū: in se ꝛ in ꝓximū. In deū cū de dō male sentit vt hereticus: vel q̄ dei sunt vsurpare ꝑsumit: indigne ꝑticipādo sacramentis vel q̄n nomē dei peierando ꝯtemptibile facit. In ꝓximū peccat: cū ꝓximū iniuste ledit. In se vō cū sibi ꝛ nōa alij nocet.

Quō differat delictū ꝛ pctm̄. g

Variā quoq̄ appellatiōnē habet. Diciṫ em̄ pctm̄ etiā delictū. Et delictū fortasse est (vt ait Aug.) in questionib⁹ leuitici declinare a bono: peccatū est facere malū. Aliud est em̄ declinare a bono: aliud est facere malū. Peccatuz q̄ est ꝑpetratio mali: delictū desertio boni: q̄d ꝛ ip̄m ostēdit nomē. Quid em̄ aliud sonat delictū nisi derelictuz: ꝛ q̄ delinq̄t: q̄d derelinq̄t nisi bonū. Vel delictū ē q̄d ignoranter fit: peccatū q̄d scienter cōmittitur. Indifferenter tn̄ ꝛ pctm̄ noie delicti et delictum noie peccati appellatur.

De septē pricipalib⁹ vitijs. h

Preterea sciēdum est septē eē vitia capitalia: vel ꝑncipalia vt Greg. sup Exo. ait. s. inanē gl'iaz: irā: inuidiā: accidiā vl̄ tristiciā: auariciā: castrimargiā: luxuriā. q̄ vt ait Johēs Chri. significata sunt in septē ꝑplis q̄ terrā ꝓmissiōis israeli ꝓmissaz tenebāt. De his q̄si septē fontib⁹ cūcte aiaꝝ mortifere corruptele ema-

DI XLIII

nãt. Et dñr hec capitalia: q2 ex eis oriunt̃
oĩa mala. Nullũ em̃ malũ est qd̃ etiã nõ ab
aliquo hoꝝ originẽ trahat.

De supbia q̃ est radix oĩs mali. i

Ex supbia tamen

oĩa mala oriũtur ⁊ hec ⁊ alia: q2 vt ait Gre.
Radix cũcti mali est supbia. De q̃ dr̃. Ini- (Eccl. x.)
tiũ oĩs pcti est supbia: q̃ ẽ amor ꝓprie excel (De q̃ttuor spẽ b⁹ supbie.)
lẽtie. Cui⁹ q̃ttuor sũt spẽs: vt Gre. ait. Pri
ma ẽ cũ bonũ qd̃ hz q̃s sibi attribuit. Scd̃a
cũ credit a deo eẽ datũ: s3 tñ ꝓ suis meritis.
Tertia cũ se iactat hr̃e qd̃ ñ hz. Quarta cũ (Q cupiditas ẽ radix oĩz malorum.)
ceteris despectis singulariter vult videri.
Merito g̃ radix oĩs mali dr̃ supbia. Huic
ãt vider obuiare qd̃ apl's ait. Radix oĩz ma (i. Timoth. vi.)
loꝝ ẽ cupiditas: q2 si radix oim maloꝝ ẽ cu
piditas: ergo superbie. Quõ ergo supbia
radix est ⁊ initiũ oĩs peccati?

Quo sensu vtrũq3 radix dicat̃ oĩz
maloꝝ. s. ⁊ supbia ⁊ cupiditas. k

Sed vtrũq3 recte

dictũ eẽ itelligit̃: si gña pctoꝝ singuloꝝ nõ
singula generũ vtraq3 locutiõe icludi itelli
gãt̃. Nullũ q̃ppe gen⁹ pcti est qd̃ iterdũ ex
supbia nõ ꝓueniat. Nullũ etiã qd̃ ex cupi-
ditate aliq̃n nõ descẽdat. Sunt em̃ nõnulli
hoĩz q̃ ex cupiditate fiũt supbi: ⁊ aliq̃ ex su- (Augusti.)
pbia fiũt cupidi. Est em̃ vt ait Aug. hõ q̃ ñ
eẽt amator pecũie: nisi p h̃ putarz se excellẽ
tior ẽe: ĩdeoq3 vt excellat diuitias cupit: tali
hoĩ ex supbia oborit̃ cupiditas. Et est ali-
q̃s q̃ non amaret excellere: nisi putaret p h̃
diuitias maiores hr̃e. Id̃o g̃ excellere labo-
rat q2 diuitias hr̃e amat. Huic innascit̃ sup
bia. i. amor excellẽtie ex cupiditate Patz g̃
q̃ ex supbia aliq̃n cupiditas: ⁊ ex cupidita
te aliq̃n supbia orit̃: ⁊ id̃o de vtraq3 recte di
cit̃ q̃ sit radix oĩs mali.

Ista est distinctio. xlij. hui⁹ secun
di libri. In q̃ q̃dẽ distinctiõe mgr̃ ondo q̃lit̃ ex simplici
intẽtiõe vel volũtate act⁹ exterior hz maliciã vel bo-
nitatẽ: determiat q̃stiones q̃sdã circa p̃dicta. Et tria
circa hoc fac̃. Prio em̃ iuestigat act⁹ exterioris cum
pctõ ꝯueniẽtiã. Scd̃o oñdit q̃liter act⁹ pcti trãsiẽs re
linq̃t post se q̃ndã reat⁹ obligatiõez. Tertio assignat
varioꝝ pctõꝝ distinctionẽ. Primũ facit a p̃ncipio di
stinctiõis vsq3 ibi: Preterea q̃ri solet. Scd̃m vsq3 ibi:
Modi aũt pctõꝝ. Tertiũ vsq3 ad fi. di. In spãli snĩa
mgr̃i stat in trib⁹ ꝓpositiõibb⁹ q̃rũ p̃ma ẽ hec: Quã
uis volũtas ⁊ act⁹ exterior sunt duo act⁹ distincti rea
liter vno tñ numero ꝯformitate vl' discõformitate bo
ni vel mali dñr moral'r. Hãc em̃ ꝓpositionẽ mgr̃ po-
nẽs q̃rit: Utrũ volũtas mala iterior ⁊ opatio mala ex
terior sint duo pctã vel vnũ? Et rñdẽs dicit q̃ q̃dã di
xerũt q̃ sint nisi vnũ pctm̃. Alij dicũt q̃ sint diuersa
pctã: q̃ suã opinionẽ ꝯtra p̃mã trib⁹ rationib⁹ ꝓbãt.

Primo sic: Uolũtas interior ⁊ act⁹ exterior sũt diuer
sa: aut g̃ sunt diuersa pctã: aut diuersa nõ pctã s3 non
sũt nõ pctã: q2 vtrũq3 ẽ pctm̃: g̃ diuersa sũt pctã. Et
rñdet mgr̃ p̃mã opinionez saluãs dicẽs: q̃ l3 sint duo
act⁹: sunt tñ vnũ pctm̃: q2 ambo vnũ ꝯtẽptũ faciunt.
Scd̃o sic: Si illi duo act⁹ sunt tm̃ vnũ pctm̃ ⁊ ñ diuer
sa: igit̃ nõ magis debẽt puniri q̃ peccãt actu exteriori
⁊ interiori sil'r q̃ q̃ peccãt iteriori tm̃: qd̃ ẽ incõueniẽs.
Ubi mgr̃ rñdẽs dicit q̃ q̃ peccat ambob⁹ actib⁹ siml'r
plus punit̃ q̃ q̃ peccat interiori tãtũ: nõ id̃ q̃ illi duo
act⁹ sint pctã diuersa: s3 id̃ q2 ex plurib⁹ factũ ẽ pctm̃
Tertio sic diuersis mãdatis ꝓhibet̃ act⁹ ⁊ voluntas
iterior ⁊ act⁹ exterior: ergo sunt diuersa pctã. Et rñ-
dẽs mgr̃ dic̃ ex diuersitate mãdatoꝝ q̃b⁹ illi duo act⁹
ꝓhibent̃ nõ posse argui q̃ sint diuersa pctã: q2 sicut
vna charitas dei ⁊ ꝓximi diuersis mandatis p̃cipit̃:
sic etiã diuersi act⁹ vnũ pctm̃ faciẽtes diuersis mãda
tis ꝓhiberi pñt absq3 h̃ q̃ sint diuersa pctã. Scd̃a
ꝓpositio ẽ hec: Aĩa p pctm̃ sua pulchritudine destitu
ta post trãsitũ interioꝝ ⁊ exterioꝝ actuũ manet corru
pta ⁊ polluta. Hãc em̃ ꝓpositionẽ mgr̃ ꝓbãs querit:
Utrũ expleto ⁊ trãseũte actu tã iteriori q̃ exteriori re
maneat pctm̃. i. reat⁹ culpe in hoĩe. Et arguit q̃ nõ
q2 volũtas illa mala pacto actu vicioso nõ ẽ: neq3 act⁹
exterior est: neq3 hõ vult postea qd̃ ante volebat neq3
agit qd̃ antea egit. Et rñdet mgr̃ q̃ nõ sit dubitãdũ
q̃n pctm̃ trãseat actu: l3 tñ mãeat reat⁹. i. obliget ho-
minẽ ad penã siue eternã siue tpalẽ. Tertia ꝓposit̃o
est hec: Pctm̃ s̃m qd̃ p cõparationẽ ad diuersa varie ac
cipit̃ diuersimode distinguit̃. Hãc ꝓpositionẽ mgr̃ po
nẽs dicit: q̃ pctm̃ diuidit̃ q̃tũ ad ei⁹ radicẽ in duo qd̃
ꝓbat p. b. Aug. dicẽtem sup illud ps̃. Incẽsa igni ⁊
suffosa ⁊c. q̃ ex duob⁹ peccat̃. s. ex cupiditate male in
cẽdẽte: ⁊ ex timore male humiliãte: ad q̃ duo oĩa pec
cata mortalia reducunt̃. Nã oĩs peccãs: aut appetit
nõ appetẽda: aut timet nõ timẽda. Alio mõ diuidit̃
pctm̃ q̃tũ ad ei⁹ actũ sic p be. Hiero. sup Ezech. dicẽ
tẽ: q̃ tripliciter peccat̃: aut cogitatiõe: aut locutione:
aut ope. Et trib⁹ his modis addit. b. Hiero. q̃rtũ. s.
aut ꝯsuetudine. Tertio diuidit̃ pctm̃ q̃ ad ei⁹ obiecta
s̃m qd̃ dici ꝯsueuit q̃ peccat̃ q̃nq3 in deũ: vt cũ aliq̃s
male sentit de deo p heresim vl' in alijs q̃ dei sũt: q̃nq3
in ꝓximuz: vt cũ eũ in se vel in suis iniuste ledit: q̃nq3
tm̃ in seipm: vt cũ sibi ⁊ nõ alteri nocet. Quarto diui
dit̃ peccatũ quo ad nomẽ q̃ noĩat̃: q2 dr̃ pctm̃ s̃m be.
Aug. rõne male actiõis vel q2 sciẽter cõmittit̃. Deli-
ctũ xõ dr̃ rõne derelictiõis boni q2 in q̃libet pctõ bo-
nũ deserit̃: ⁊ malũ opat̃: vel etiã q2 ignorãter cõmitti
tur. Istis ei p̃missis mgr̃ enũerat septẽ pctã mortalia
capitalia id̃ sic dicta: q2 oĩa alia cetera pctã ex istis se
ptẽ pctis mortalib⁹ oriũt̃: q̃ significant̃ p septẽ gẽtes
q̃s dñs expulit p filios isrl' d̃ tra ꝓmissiõis. Et tm̃ i s.

De pctõ in spm̃ sctm̃ qd̃ dr̃ etiã pec
catũ ad mortẽ. a

D. XLIII
De vno pctõ spãli qd̃ est magis g̃ue ⁊ abhoĩabile qd̃ ẽ pctm̃ in spm̃ sctm̃

Et p̃terea qd̃

dã pcti gen⁹ cetis grauius ⁊ abo- e
miabili⁹: qd̃ dr̃ pctm̃ i spm̃ scm̃ d̃
q̃ i euãgelio xritas ait. Qui peccauerit i spm̃ (Luc. xij.)
sctm̃ nõ remittet̃ ei neq3 h̃ neq3 i futuro. Et
Joh. i epl'a canonica: Est pctm̃ ad mortẽ: (Joh. v.)
ñ ꝓ eo dico vt q̃s oret. Qui ei peccat i prẽz
remittet̃ ei: ⁊ qui peccat in filiũ remittet̃ ei:
qui aũt blasphemauerit in spm̃ sanctum nõ
remittet̃ ei neq3 hic neq3 in futuro. Sed (Quid sit illud pctm̃.)
q̃rit̃ q̃d sit illd̃ pctm̃ in spm̃ sctm̃ vl' ad mor-

tẽ? Quidã dicũt illud pctm̃ esse desperatiõis vel obstinationis. Obstinatio est indurate mẽtis i malicia ptinacia: p quã hõ fit impenitens. Desperatio est q̃ q̃s diffidit penit⁹ de bonitate dei: estimãs suã maliciã diuine bo-
Gen. iiij. nitatis magnitudinez excedere: sicut Chayn q̃ dixit: Maior est iniq̃tas mea q̃̃ vt veniã merear. Utrũq̃ vo dr̃ pctm̃ i spm̃sctm̃ q: spũssctũs est amor p̃ris ⁊ filij ⁊ benignitas qua seinuicẽ ⁊ nos diligũt q̃ tãta ẽ cui⁹ finis nõ ẽ. Recte g̃ in spm̃sctm̃ delinq̃re dicunt q̃ sua malicia dei bonitatẽ supare putãt: ⁊ iõ pniam nõ assumũt: ⁊ q̃ iniq̃tati tã ptinaci mẽte iherẽt: vt eã nũq̃̃ relinq̃re ppo nãt ⁊ ad bonitatẽ spũssctí nunq̃̃ redire: patiẽtia dei abutẽtes: ⁊ de miscdia dei nimis p̃sumẽtes: q̃b⁹ placet malicia pter se: sicut
Aug. de verbis dñi. pijs bonitas. Isti nimia ptinacia ⁊ p̃sumptiõe peccãt autumãtes deũ nõ esse iustum Illi desperatiõe deũ nõ bonũ existimãt tollẽtes in hoc turbulẽtissimo iniq̃tatũ mari portũ diuine iusticie: quo se recipiãt fluctuãtes Atq̃ ipa desperatiõe addũt pctã pctis dicentes miscdiaz nullã esse: ⁊ q sup peccatores necessaria dãnatio debeat.

Utruz omnis obstinatio sit peccatum in spiritumsanctum. b

Sed querit vtrũ ois obstinatio mentis in malicia obdurate
Opi. q̃rundam. oisq̃ desperatio sit pctm̃ in spm̃sctm̃? Quidã dicũt oẽm obstinationẽ ⁊ oẽm desperationẽ eẽ pctm̃ i spm̃sctm̃ Qd si ẽ: aliq̃n illd pctm̃ remittit q: mlti etiã obstinatissimi ⁊ desperatissimi ɔuertunt vt Aug. ait sup illũ locum
ps. lxvij. ps. Couertã in pfundũ maris. i. eos q̃ erãt
ps. cxlvij. dspatissimi: ⁊ ibi. Mittit cristallũ suã sicut bucellas. i. obstinatos facit alioꝝ doctores Taliũ ɔuersio ibi etiã euidẽter ostẽdit vbi
ps. lxvij. ait: Qui educit vinctos in fortitudine: silr̃ ⁊ eos q̃ exasperãt qui habitãt in sepulchris. Scdm̃ istos illud pctm̃ dr̃ irremisibile: non q̃n aliq̃n remittat: s q: vix ⁊ raro ⁊ difficulter dimittit. Nõ em̃ soluit cristallus nisi ve-
Alioꝝ sñia hemẽti spũs ipetu. Alij vo tradũt nõ quãlibet obstinationẽ vel desperationẽ appellari pctm̃ in spm̃sctm̃: s illã tm̃ quã comitat ipenitẽtia: q̃ etiã ipenitẽtiã dicũt eẽ pctm̃ in spm̃sctm̃. Sz q: Aug. di. ipenitẽtiã eẽ pctm̃ in spm̃sctm̃: cũ sic obstinat⁹ ẽ aliq̃s vt nõ peniteat: discuti oportet an alid sit obstinatio alud impenitẽtia sit in eo pctm̃ an idẽ s diuersis modis cõmissum. Scdm̃ istos pctm̃ illud dr̃ irremissibile: eo q nunq̃̃ dimittat.

Un̄ Aug. etiã dic̃ q hoc solũ pctm̃ veniaz
Hiero. sup Mattheũ mereri nõ põt. Et Hiero. q taliter peccãs digne penitere non põt. Et iõ recte Johes dicit vt nõ p eo oret q̃s: q: q̃ sic peccat: oro nibus eccl̃ie hic vel in futuro iuuari nõ põt hñs cor induratũ tanq̃̃ lapis: sicut de diabolo legit Post hãc vitã q̃ valde mali sunt meritis eccl̃ie iuuari nõ possunt.

Qualiter accipit peccatũ in spiritumsanctum. c

Est etiã alia huius
Augu. pcti assignatio. Hoc em̃ pctm̃ Aug. diffiniens in li. de s̃mone dñi in mõte ait: Pctm̃ ad mortẽ est cũ post agnitionẽ dei p grãm xp̃i oppugnat aliq̃s fratnitatẽ ⁊ aduersus ipam grãm q̃ recõciliat⁹ est deo inuidie facibus agitat: qd fortasse ẽ peccare i spm̃sctm̃ qd pctm̃ dr̃ nõ remitti: nõ q: nõ sit iq̃scedũ peccãti si peniteat: s q: tãta est labes pcti illius: vt depcãdi hũilitatẽ sbire nõ possit: et si pctm̃ suũ mala ɔscia agnoscere ⁊ renũcia-
Matth. xxvij re cogat: vt iudas cũ dixit peccaui: facili⁹ dsperans cucurrit ad laqueũ q̃̃ hũilitate veniã peteret: qd pter magnitudinẽ pcti iã ex dãnatiõe pcti tales hr̃e credẽdũ est. Ecce q̃dã assignatio pcti in spm̃sctm̃ vl' ad mortẽ h posita ẽ: q̃ illud pctm̃ esse tradit oppugnatio fraternitatis post agnitionẽ: ⁊ inuidẽtia grẽ post recõciliationẽ: qd spẽs q̃daz
Augu. obstinatiõis itelligi põt. Illã tñ diffinitõez Aug. in li. retrac. rememorãs aliq̃d adijciẽdũ ibi fore: nec asserẽdo se dixisse apit ita dicẽs: Qd q̃dẽ nõ cõfirmaui qm̃ hoc putare me dixi. Sz tñ addẽdũ fuit si in hac scelerata mẽtis puersitate finierit hãc vitã: qm̃ de quocũq̃ pessimo in hac vita ɔstituto: nõ ẽ desperandũ: nec p illo iprudẽter orat de q̃ ñ despat. His vbis isinuat pctm̃ p̃missa diffinitiõe dscriptũ: tũc solũ dbere dici ad mortẽ vel in spm̃sctm̃: cũ nõ hz comitez pniam: nec de aliq̃ pctõre despandũ ẽ in hac vita ⁊
Joh. v. iõ p oi eẽ orãduz. Un̄ illud Joh. Nõ p eo dico vt q̃s oret: sic accipiẽdũ videt: vt p aliquo peccãte ad mortẽ vl' in spm̃sctm̃ postq̃̃ finierit hãc vitã nõ orem⁹. Dũ aũt in hac vita est: nec pctm̃ illi⁹ iudicare: nec de illo desparare: s p illo orare debem⁹. Un̄ Aug. de vbis dñi d ipenitẽtia q̃ ẽ blasphemia i spm̃ sctm̃ sic ait: Ista ipenitẽtia vl' cor ipenitẽs: q̃̃diu q̃sq̃ in hac carne viuit nõ põt iudicari. De nullo em̃ despãdũ ẽ: q̃̃diu ad penitẽtiam patientia dei adducit. Paganus est hodie: iudeus infidelis est hodie: hereticus

est hodie: scismatic⁹ ē hodie: q̄d si cras amplectat̄ catholicā fidē: ⁊ sequat̄ catholicaȝ veritatē. Quid si isti q̄s in quocūq̧ genere erroris notas: ⁊ tāq̄ desꝑatissimos dānas añq̄ finiāt istā vitā agāt pniaȝ ⁊ iueniūt verā requiē ⁊ vitā in futuro. Nolite ḡ añ tp̄s iudicare queq̄. Ex his ōndit̄ ꝓ singul' peccatorib⁹ in hac vita eē orādū: nec de aliq̄ eē diffidēdū: q̄ ꝯuerti pōt dū in hac vita est. q̄ nō pōt sciri de aliq̄ vtrum peccauerit ad mortē vel in spm̄sctm̄: nisi cū ab hac vita discesserit: nisi forte alicui p spm̄sctm̄ mirabilr reuelatū fuerit. Ex p̄dictis aliq̄ten⁹ capi pōt quō accipiat̄ pctm̄ in spm̄sctm̄. s. inuidētia gr̄e frnitatē ipenitēter oppugnans: q̄ vtiq̧ obstinatio eē videt̄: ⁊ ois ipenitēts obstinatio atq̧ desꝑatio. Notādū v̄o ē q̄ nō ois q̄ nō penitet ipenitēs dici pt̄: q̄ ipenitētia ꝓprie obstinati ē: ⁊ vt q̄dā volūt ēt desꝑati.

j. Cor. iiij.

Alia assignatio pcti in spm̄sctm̄. D

Ambrosius. Math. xij. De hoc quoq̧ peccato in spm̄sctm̄ Amb. in li. de spūsctō disserēs diffinitā assignatiōeȝ tradit dicēs: Cur dn̄s dixerit. Qui blasphemauerit in filium hoīs remittet̄ ei: q̄ aūt blasphemauerit in spm̄sctm̄ neq̧ hic neq̧ in futuro remittet̄ ei. diligēter aduerte: nūq̄d alia est offensio filij alia spūsscti. Sicut vna dignitas sic vna iniuria. Sȝ si q̄s corporis spē decept⁹ hūani remissi⁹ aliq̄d sentit de xp̄i carne q̄ dignū est hȝ culpā: nō est tn̄ exclusus a venia. Si q̄s v̄o sctīspūs dignitatē maiestatē ⁊ ptātē abneget sempiternā ⁊ putet nō in spū dei eijci demōia: ſ in beelzebub: nō pōt ibi eē exhortatio venie vbi sacrilegij plenitudo ē. Satis h̄ apte explicat̄ q̄d sit pctm̄ in spm̄sctm̄. Qd̄ illi Aug. descriptōi ꝯgruere videt̄ q̄ illud pctm̄ d̄r eē iuidētia gr̄e oppugnās frnitatē. Qui eni post cognitionē veritatis sctī spūs v̄itatē negat eiusq̧ opa dicit eē beelzebub ptāti: bonitati ⁊ gr̄e dei inuidere non dubitat̄. Nō vtiq̧ distinctio illa v̄boꝝ sic accipiēda est q̄si triū ꝑsonarū diuise sint offense: ſ ibi pctōꝝ gn̄a distincta sunt. Pctm̄ eni in p̄rē id itelligit̄ qd̄ fit p ifirmitateȝ q̄ p̄ri scriptura frequēter attribuit potētiam. Pctm̄ in filiū qd̄ fit p ignorātiā: q̄ sapia filio attribuit̄. Tertiū expositū ē. Qui ergo peccat p infirmitatē vel p ignorātiaȝ: facile veniā adipiscit̄ ſ n̄ ille q̄ peccat in spm̄sctm̄. Cū aūt vna sit potētia: sapia: bonitas triū: q̄re p̄ri potētia: filio sapia: spūsctō bonitas sepius assignet̄: supius dictū est.

Math. xij.

Ista ē distinctio. xliij. hui⁹ secundi libri: In q̄ mgr̄ ostēsa diuisione pctōꝝ in gn̄ali tractat de quodā pctō ceteris grauiori in spāli. s. in spm̄sctm̄. Et tria fac̄. Nā p̄m ꝓponit grauitatē ⁊ illi⁹ remissiōeȝ. Scd̄o asserit variā ipi⁹ d̄scriptōeȝ. Tertio r̄mouet q̄dā dubitatōeȝ icidētē. Primū fac̄ a p̄ncipio vsq̧ ibi: Sȝ q̄rit̄ q̄d sit. Scd̄m vsq̧ ibi: Diligēter aduertēdū. Tertiū vsq̧ ad fin. dist. Et tn̄ in gn̄ali. In spāli v̄o snia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositiōib⁹ q̄rū p̄ma ē hec: Pctm̄ in spm̄sctm̄ oīm pctōꝝ grauissimū d̄r: q̄ neq̧ hic neq̧ etiā in futuro seculo remittit̄. Hanc magister probat p̄mo p dictū xp̄i in euāgelio. s. q̄ peccat in spm̄sctm̄ nō remittet̄ ei neq̧ hic neq̧ in futuro. Secūdo p illud Joh. iiij. dicētis: q̄ peccat in p̄rem vel in filiū remissionē pene pcipiet: sȝ nō q̄ blasphemauerit i spm̄sctm̄: q̄ illud pctm̄ ē ad mortē: ⁊ ꝓ illo nō ē orādū. Scd̄a ꝓpositio ē hec: In spm̄sctm̄ peccare est ex ꝓposito vtilia ad salutē refutare: vl' supnā gr̄aȝ oppugnare vel sciēter spm̄sctm̄ blasphemare. Hāc mgr̄ isinuās q̄rit: q̄d sit pctm̄ i spm̄sctm̄: ponēs triplicē ei⁹ descriptionē. Prima ē q̄ pctm̄ i spm̄sctm̄ sit obstinatio id est obduratio in malicia: p quā ꝯtēnit̄ diuina iusticia. Desꝑatio ē diffidētia bonitatis diuine p quā spernit̄ dei bonitas ⁊ miscd̄ia. Vn̄ q̄rit̄ icidētaliter. Utrū ois obstinatio ⁊ desꝑatio sit pctm̄ in spm̄sctm̄? Et r̄ndēs dic̄ aliq̄s fuisse opiniones q̄ sic: sȝ q̄ multi obstinati ⁊ desꝑati ꝯuertūt̄: iō illi cōiter dicūt q̄ pctm̄ i spiritūsctm̄ nō sit simpl'r irremisibile: sȝ iō q̄ difficulter remittit̄. Alios v̄o dicit fuisse opinatos q̄ nō ois obstinatio vel desꝑatio sit pctm̄ in spm̄sctm̄: sed tn̄ illa quā ꝯcomitat̄ finalis ipenitētia. Et illi etiā dicūt tale pctm̄ simpl'r eē irremisibile. Scd̄a descriptio pcti in spm̄sctm̄ ē: q̄ sit iuidētia seu oppugnātia fr̄ne ⁊ supne gr̄e: q̄ iō nō d̄r remitti: q̄ taliter delinquētes hūilitatē petēdi veniā subire nō p̄nt. Et subdit q̄ talis inuidētia seu oppugnātia nō ē pctm̄ in spm̄sctm̄ nisi cū finali impenitētia. Et vid̄r mgr̄ h̄ accipe finalē impenitētiā nō solū ꝓut negat actū penitēdi: sȝ etiā ꝓpositū. Tertia assignatio pcti in spm̄sctm̄ est q̄ sit pctm̄ ꝯ bonitatē ⁊ virtutē spūscti cōmissum: quā ponit mgr̄ ex v̄bis Amb. Tertia ꝓpositio est hec: Pctm̄ qd̄ in spm̄sctm̄ cōmittit̄ d̄r sic: nō q̄ absq̧ offensione aliarū diuinarū ꝑsonarū. s. p̄ris ⁊ filij cōmittit̄. Hāc magister ponēs dicit diligēter esse aduertēdū q̄ cū dicitur aliqd̄ pctm̄ in spm̄sctm̄ ꝯmitti nō eē sic itelligēdū q̄ sit aliq̄ offēsio q̄ offēdit̄ spūsctūs ⁊ alia q̄ offendunt̄ alie ꝑsone: imo offensa vni⁹ est offensa oīm. Sȝ q̄ in sacra scriptura p̄ri attribuit̄ potētia. iō pctm̄ qd̄ cōmittit̄ ex ifirmitate d̄r fieri ꝯ p̄rem Filio v̄o sapia iō pctā q̄ cōmittunt̄ ex ignorātia dicūt̄ fieri ꝯ filiū Spirituisctō bonitas seu clemētia: iō pctā cōmissa ex malicia dicunt̄ fieri ꝯ spm̄sctm̄ seu in spm̄sctm̄ attn̄ ꝑsone simul q̄libet boꝝ offendunt̄. Et tn̄ in spāli.

De potentia peccādi: an sit homini vel diabolo a deo. a

DI. XLIIII
Añ habeat ortū potētia peccandi.

Post p̄dicta cōsideratiōe dignū occurrit: vtrū peccandi potētia sit nobis a deo vel a nob? Putāt q̄dā potētiā recte agēdi nob eē a deo: potētiā v̄o peccādi non a deo sed a nobis vel a diabolo esse: sicut mala voluntas non a deo nobis est: sed a nobis et a diabolo bona autem a deo tn̄ nobis est. Bone namq̧ voluntatis ⁊ cogitationis

Opi. q̄rundā q̄ sit a deo: sed falsa p sile.

Rō ad ꝓbandū q̄ bona voluntas non sit hōi nisi ex deo Aug. in li. de fide ad Petrū

initiū nō hoī ex seipō nasci: sʒ diuinitus pa
rari ⁊ tribui in eo deꝰ euidēter ostēdit: qꝛ nec
diabolꝰ nec aliq̄s angeloꝝ eiꝰ ex quo in hāc
caligīnē sūt detrusi: bonā potuit vl' poterit
resumere voluntatē: qꝛ si possibile foret vt
hūana nā postq̄ꝫ a dō diuersa bonitatē pdi
dit volūtatis: ex seipa rursus eā hr̄e potuis
set: multo possibiliꝰ hoc natura hr̄et angeli
ca: q̄ q̄tominꝰ grauaꝫ terreni corpis pōde
re: tātomagis hac eēt pdita facultate. Nō
ergo hō vel angelus a se volūtatē bonam
hr̄e pōt: sed malā. Silr̄ ⁊ de potētia inqui
unt p similitudinē volūtatis boni vel mali
differentes q̄ illa sit a deo nō ista.

Auctoritatibus astruit potentiaꝫ
peccandi esse a deo. b

Sʒ pluribus san
ctoꝝ testimoniis idubitāter mōstraꝫ q̄ po
testas mali a deo ē a quo ē oīs ptās Ait em
Rom. xiij. aplš: Nō ē ptās nisi a deo. Qd nō d ptāte
boni tm̄ s ⁊ mali intelligi optʒ. Cū Pilato
Job. xix. etiā veritas dicat: Nō hr̄es in me ptātē: nisi
datū esset tibi desup. Malicia nēpe hoim
August. super ps. lxxxv. (vt ait Augꝰ) cupiditatē nocēdi p se hʒ ptā
tē aūt si ille nō dat nō hʒ. Vñ diabolꝰ ante
Job. j. q̄ aliq̄d tolleret Job dicebat dn̄o: Mitte
Augusti. sup Gen. manū tuā. i. da ptātē: qꝛ etiā nocentiū ptās
Prouerb. viij nō est nisi a deo: sicut sapiā ait. Per me re
ges regnāt: ⁊ tyrāni p me terraꝫ tenēt. Vñ
Job. xxxiiij. Job d dn̄o ait: Qui facit regnare hypocri
tā ppter pctā ppli. Et de pplo isrl' dicit ds
Osee. xiij. Dedi eis regē in ira mea. Nocēdi em volū
tas pōt eē ab hoīs aīo: ptās autē nō ē nisi a
dō: ⁊ hoc abdita aptaq̄ꝫ iusticia. Nā p ptā
tē diabolo datā iustos deꝰ facit suos. De h
Grego. etiā Greg. in moralibꝰ ait Tumoris elatio
nō ptātis ordo in crimine est. Potētiā deꝰ
tribuit: elationē vo potētie malicia nr̄e mē
tis inuenit. Tollamꝰ g̃ qd de nr̄o ē: qꝛ nō po
tētia iusta: s actio praua dāṅaꝫ. His aucto
ritatibꝰ aliisq̄ꝫ pluribꝰ euidēter ostēdiꝫ q̄ nō
ē ptās boni vel mali cuiuscūq̄ꝫ nisi a dō equo
⁊ si te lateat equitas.

An aliq̄n resistendū sit ptāti. c

Hic oritur qd non
trāsilīēda silētio. Dictū ē em supra q̄ ptās
peccādi vel nocendi nō est hoī vel diabolo
Rom. xiij. nisi a deo. Aplš aūt dic̄ q̄ q̄ ptāti resistit di
ordinatiōi resistit. Cum g̃ diabolo sit ptās
mali dei ordinatiōe: eiꝰ ptāti nō eē resisten
dū videꝫ. Sʒ sciēdū ē aplm ibi loq̄ de secu
lari ptāte. s. rege ⁊ pncipe ⁊ hmōi: qbꝰ non
est resistēdū in his q̄ iubet deus eis exhibe
ri: scʒ in tributis ⁊ hmōi. Si vo pnceps ali
q̄s vel diabolꝰ aliq̄d iusserit vel suaserit ꝯ
deū: tūc resistēdū ē. Vñ Aug. determinās
q̄liter resistēdū sit ptāti in li. d natura boni
ait. Si aliq̄d iubeat ptās qd n̄ debeas face
re: hic sane ꝯtēne ptātē timēdo maiorē ptā
tē. Ipos hūanaꝝ reꝝ gradus aduerte. Si
q̄d iusserit pcurator: nūq̄d faciēdū est: si ꝯ
pcōsulē iubeat? Rursus si q̄d ipse pconsul
iubeat: ⁊ aliud iubeat impator nūquid du
bitaꝫ illo ꝯtēpto illi eē fuiēdū? Ergo si ali
ud impator: aliud iubeat deus: ꝯtēpto illo
obtēpandū ē deo. Ptāti g̃ diaboli vl' hoīs
tūc resistimꝰ cū aliq̄d cōtra deū suggesserit
in quo dei ordinatiōi nō resistimꝰ: s obtem
peramꝰ. Sic em deꝰ pcepit vt in malis nul
li ptāti obediamꝰ. Jā nūc his intelligendis
atq̄ꝫ ptractādis: q̄ ad vbi incarnati myste
riū ptinēt: itegra mētis ꝯsideratiōe intēda
mus: vt de ineffabilibꝰ vel modicū aliq̄d fa
ri deo reuelante valeamus.

Ista est distinctio. xliiij. ⁊ vltima
huiꝰ scdi libri: In q̄ mgr̄ postq̄ꝫ determinauit de pctō
q̄tū ad ipiꝰ actū: agit de potētia peccādi. Et tria fa
cit. Nā pmo recitat opinionē falsam q̄rūdā. Scdo d
terminat vitatē. Tertio remouet incidētē dubitatio
nē. Primū facit a pncipio distinctionis vsq̄ꝫ ibi: Sed
pluribꝰ sctōꝝ. Scdm vsq̄ꝫ ibi: Hic oriꝫ q̄stio. Tertiū
vsq̄ꝫ ad finē dist. In spāli snīa mgr̄i stat in tribꝰ ppositiōibꝰ quaꝝ pma est hec: Quāuis sm aliq̄s a deo sit
oīs ptās inq̄tū est potētia opandi: nō tn̄ est ab eo in
q̄ātū potētia peccādi. Hanc magister ponens que
rit. Utrū potētia peccādi sit a deo. Et rn̄det quosdā
opinatos fuisse q̄ potētia peccandi nō sit a deo: sʒ q̄
bona ⁊ recta volūtas tātū inest nob a deo: mala autē
volūtas a nobismetipis ⁊ a diabolo: sic peccādi potē
tia nō inest nobis a deo: sed a nobisipsis ⁊ diabolo.
Vñ mgr̄ tenēs oppositū dicit q̄ oīs ptās etiam ptās
peccādi sit a deo. Et hoc ꝯfirmat auctoritatibꝰ sctōꝝ.

Scda ppositio est hec: Verisimilius est oēm potēti
am esse a deo: nō solū bn̄ operādi: sed etiā potentiaꝫ
peccādi. Hec ppositio patet p auctoritates q̄s mgr̄ al
legat p sua opinione. Tertia ppositio ē hec: Quā
uis ptāti bn̄ administrāte sit sp sm regulā sacre scri
pture obediēdū: abusui tn̄ eiꝰ sm rectā rōnē ē q̄nq̄ꝫ re
sistēdū. Hāc em ppositionē mgr̄ ponēs q̄rit. Utrū q̄
libʒ resistēs ptāti sp peccet: cū oīs ptās sit a deo? Et
rn̄dēs dicit q̄ sp obediēdū ē ptāti nisi ꝯ deū aliq̄d p
cipiat: ita tn̄ q̄ si diuerse ptātes diuersa pciperent: su
periori obediēdū est: ⁊ ideo nullus inferior deo dʒ p
cipere aliq̄d qd sit ꝯ deū: qd si fecerit subditus nō te
neꝫ sibi obedire. Ultimo scʒ ꝯtinuādo dicta dicendis
dicit: q̄ in sequēti libro videlʒ tertio dicēdū sit de his
q̄ q̄dē ad vbi incarnati spectāt mysteriū ⁊c̄.

Explicit liber scds de rerū creatiōe ⁊ for
matione corporalium ⁊ spiritualiū: ⁊ aliis
pluribus ad ea pertinētibus.

Q aliq̄n re[…] sistēdū est ptā[…]

Tituli

Huius voluminis continẽtia perstringitur sub compendio.

Ic eni ratio nis ordo postulat vt qui in pmo libro de inexplicabili mysterio summe trinitatis irrefragabili sanctoꝝ attestatione aliquid diximus ac deinde in secũdo libro cõditõis reꝝ ordinẽ hoisq͂ lapsum sub certis autoritatis regul' insinuauim⁹: de eius repatõe p grã mediatoris dei ꝛ hoim pstita: atq͂ hũane redẽptiõis sacramẽtis q̃b⁹ cõtritiões hois alligant ac vulnera pctõꝝ curant. consequenter in tertio ꝛ in quarto libro disseramus. vt samaritanus ad vulneratũ: medicus ad infirmum: gratia ad miserũ accedat.

Incipit liber tertius de incarnatione verbi. a

DI. I
C De vnione naturarũ in xpo ex pte psone assumentis.

Ubi venit igitur plenitudo temporis: vt ait apostolus: misit deus filiũ suũ factũ de muliere: factũ sb lege: vt eos q̃ sb lege erãt redimeret vt i adoptionem filiorum dei reciperemur. c Tempus autem plenitudinis dicitur tempus gratie qd ab aduẽtu saluatoris exordiũ sumpsit. Hoc est tempus miserẽdi ꝛ ann⁹ benignitatis: in quo gratia et veritas p iesum xpm facta est. Gratia q2 p charitatẽ implet qd in lege pcipiebat. Ueritas q2 p xpi aduentum exhibet atq͂ pficit humane redemptiõis sponsio facta ab antiquo. Filij ĝ missio ẽ ipsa incarnatio. Eo enĩ missus est. q͂ in forma homis mundo visibilis apparuit. de quo supra sufficienter dictum est.

Gal. iiij.
ps. cj.
Esa. xlj.
Joh. x.
Phil. ij.

Quare filius carnẽ assumpsit nõ pater vel spiritussanctus. b

Diligenter vo annotandũ est quare filius non pr vel spũssanctus est incarnatus. Solus nãq͂ fili⁹ hoiẽ assumpsit. Qd vtiq͂ ꝯgruo ordine atq͂ alto dei sapia fecit ꝯsilio. vt de⁹ q̃ in sapiẽtia sua mundũ cõdiderat sm illud. Oia in sapia fecisti dñe que in celis sunt et q̃ in terris: restauraret in eadẽ. Hec est mulier euãgelica que accendit lucernã ꝛ dragmã decimã que perdita fuerat repit sapia. s. patris que testam hũane infirmitatis lumine sue diuinitatis accẽdit: perditũq͂ hoiem repauit noie regis ꝛ imagine insignitum. Ideo etiã filius missus est et nõ pater: q2 cõgruẽtius mitti debebat qui est ab alio q͂ qui a nullo est. fili⁹ autẽ a patre est. pater vero a nullo est. Ut enĩ ait Aug⁹. in libro de tri. Non eni habet de quo sit. Sicut ergo pater genuit. filius genitus est. ita congrue pater misit. filius missus est. Ab illo enim couenienter mittitur dei verbum: cuius est verbũ. Ab illo mittitur de quo natũ est. Mittit qd genitũ est. Pr vo q̃ misit a nullo ẽ. Jdq͂ pater missus nõ est: ne si mitteret ab alio esse putaret. Missus ẽ ĝ pmo fili⁹ q̃ a solo pre est. Deinde etiã spũssanct⁹ q̃ ẽ a patre ꝛ filio: sed filius solus in carne missus est. Non spiritussanctus sicut nec pater

Prima ratio
ps. ciij.
Luc. xv.
Scda ratio.
Aug⁹.

Tertia ratio

Quod ideo factū est vt qui erat ī diuinitate dei filius: in humanitate fieret hoīs filiꝰ. Nō pr̄ vl' spūssctūs carnē induit ne alius in diuinitate esset filius aliꝰ in humanitatē. Et ne idē eēt pater ⁊ filiꝰ si deꝰ pater de homie nasceretur. Unde ī ecclesiasticis dogmatibus. Nō pater carneꝫ assumpsit. neq̧ spūssanctus: sed filiꝰ tm̄. vt q̄ erat in diuinitate dei filiꝰ. ipse fieret in hoīe hominis filius. ne filij nomen ad alterꝫ transiret qui nō esset eterna natiuitate filiꝰ. Dei ergo filius hoīs factus ē filius. natꝰ ſm veritatē nature ex deo dei filius. et ſm veritatē nature ex hoīe hominis filius. vt vitas geniti nō adoptōe nō appellatiōe: sed ī vtraq̧ natiuitate filij nomē nascendo haberet. vt esset verꝰ deus ⁊ verus homo vnus filius. Non ḡ duos christos: neq̧ duos filios: sꝫ deū ⁊ hoīez vnū filiū quā ꝓpt̄ea ⁊ vnigenituz dicimꝰ manētē in duabꝰ substātijs. sic ei nature veritas ꝯtulit nō ꝯfusis naturis neq̧ imixtis sic Timotheani volūt: sed societate vnitis. Ecce habes quare filiꝰ nō pr̄ vel spūssctūs carnē assumpserit.

Augꝰ. in ecclesiasticis dogmatibus.

Utrū spūssanctꝰ vel pr̄ potuerit incarnari vel possit. C

Augꝰ.

Si vero queritur vtrꝫ pr̄ vel spūssctūs incarnari potuerit. vl' etiā mō possit. sane rn̄deri possit. ⁊ potuisse olim ⁊ posse nūc carnem sumere et hominē fieri tam patrē q̧ꝫ spiritūsanctū. Sicut enim filius homo factꝰ est: ita pater vel spūssanctus potuit ⁊ potest.

An filius qui tm̄ carnem accepit aliquid fecerit quod nō pater vl' spiritussanctus. D

Aug. xiiij. ꝺ trinitate. Idē in enchiridiō. ca. xlvj

Sꝫ forte aliqui dicent cū indiuisa sint opa trinitatis si filiꝰ carnē assumpsit: tūc pater ⁊ spūssanctꝰ qꝛ si filius carnē assumpsit nec hoc fecit pater vel spūssanctus nō oīe qd̄ facit filius facit ⁊ pater ⁊ spūssanctꝰ. At oīa simul pater ⁊ filius amborū spūs pariter ⁊ concorditer operanť. Ad quod dicimꝰ quia nihil opať filiꝰ sine patre et spūsancto sꝫ vna est horū triū opatio indiuisa ⁊ indissimilis: ⁊ tamē filius non pr̄ vel spiritussanctus carneꝫ assumpsit. Ipsam tn̄ carnis assumptionem trinitas opata ē sicut Augꝰ. dicit ī li. de fide ad Petrū. Recōciliati sumus p solū filiū ſm carneꝫ: sꝫ nō soli filio ſm deitatē. Trinitas enim nos sibi recōciliauit per hoc q̧ solū verbum carnē ipsa trinitas fecit. Trinitas ḡ carnis assumptionē fecit: sed verbo: non patri vel spūisancto. Si enim pater sibi: et filius sibi: vel pater filio: ⁊ filiꝰ patri carnis assumptionē operatus esset: iam non eadeꝫ esset operatio vtriusq̧ sed diuisa. Sꝫ sicut insepabilis ⁊ indiuisa ē vnitas substātie trium. vt ait Augꝰ. in libro de tri. ita ⁊ operatio. non tamen eandem trinitatem natam de virgine. crucifixam et sepultā catholici tractatores docuerūt: sed tantūmodo filium. nec eandem trinitatem in specie columbe descendisse sup iesum: sed tm̄ spiritumsanctum. nec eandem dixisse de celo. tu es filius meus: sed tm̄ patris vocem fuisse ad filium factā q̧ꝫuis pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus sicut inseparabiles sūt: ita ⁊ insepabiliť operenť. Hec ⁊ mea fides est. quoniā quidē hec ē catholica fides. Licet ḡ solus filiꝰ carneꝫ assumpserit. ipsam tn̄ incarnationem cū patre et spiritusancto operatus est.

Responsio.

ca. iiij. ī fine.

Augꝰ.

j. de trinitate ca. iiij.

Marci j.

Hic incipit tertius liber sniarum

In quo mgr̄ postq̧ꝫ egit de deo ſm se seu ſm rōneꝫ sue naturalis ꝑfectiōis. s. in primo: ⁊ ſm q̧ eiꝰ potentia relucet in effectu mūdane creatiōis. puta in scdo libro. Agit consequenter de eo inq̧tum eius sapientia resplendet in effectu mundane restaurationis. Et diuiditur iste tertius liber in tres tractatus ꝑncipales. In primo agit de verbi eterni incarnatione et ille extendiť a principio libri vsq̧ ad decimāquintam distinctionem. In secūdo tractat de eiusdem verbi incarnati passione. ⁊ protēdiť a decimaquinta distinctione vsq̧ ad vicesimātertiam distinctionem. In tertio determinat de donorꝫ ⁊ virtutū ꝑfectione. ⁊ hoc a vicesimatertia distinctione vsq̧ ad finē libri. In ꝑma inquā distinctione primi tractatus tria facit. Primo eñ ostēdit q̄d sit incarnatio. Secundo qualiter specialiter filiū incarnari decuit deducit. Tertio an pater et spūssanctus incarnari potuerunt. inquirit. Primum facit a ꝑncipio distinctioīs vsq̧ ibi Diligenter vero. Secundum vero subiungit abinde vsq̧ ibi Si vero queritur. Tertiū aūt subiungit vsq̧ ad finē distinctiōis In speciali eñ magistri sententia stat in tribꝰ propositionibus: quarum prima est hec. Uisibilis dei filij missio est ipa verbi incarnatio. Hanc enim propositioneꝫ magister probat autoritate apostoli dicentis q̧ in tempore plenitudinis scꝫ in tempe gratie quod initium habuit ab aduentu saluatoris nostri. pater misit filium suū antiquis patribus ꝓmissum in lege. cuius quidem filij visibilis in carnem missio diciť esse ipsa incarnatio. Secunda propositio est hec. Licet etiam a qualibet persona diuina potuit humana natura assumi. nulla tamen ꝑsona rum ita cōgrue humanari potuit sicut persona verbi id est filij. Hanc quidem ꝓpositionem magister probat triplici ratione. Quarū quidem rationum prima sumitur ex appropriato filij scilicet sapiētia Nam consonum fuit, vt deus qui in sapientia om-

nia condidit. per sapientiã etiã om̃ia restauraret: ⁊ hoc confirmat parabola euãgelica de muliere que-rente ⁊ inueniẽte dragmã perditam. Luc. xv. Se-cũda ratio sumitur ab origine ipius filij. Nam ori-go filij est esse ab alio. congruũ igitur fuit vt primo mitteret̃ ille qui est a solo patre: et deinde spiritus-sanctus qui est a patre ⁊ filio. Et hanc rõnem con-firmat autoritate beati Augu. iiij. libro de ciui. ca. j. Tertia ratio ad idẽ colligitur ex ꝓprio filij. Naꝫ ꝓprium filij est esse filium. cum ergo congruũ fuit vt qui ĩ deitate erat dei filius. in humanitate fieret hominis filius: ne duos filios estimaremus decuit ꝑsonam filij precipue incarnari. Hãc rõnem cõfir-mat autoritate Augu. in ecclesiasticis dogmatibꝰ. ca. ij. Tertia propositio est hec: Quãuis pr̃ et spi-ritussanctꝰ incarnari possent si vellẽt aut voluissent ad solũ tñ filiũ carnis assumptio term̃iata ẽ. Hanc ꝓbat per hoc ꝙ vna ⁊ eadẽ est diuinarũ ꝑsonaruꝫ potentia. si igitur ex illa potẽtia vna potuit incar-nari. et om̃es potuerunt incarnari. Postea magi-ster obijcit cõtra superius dicta scꝫ ꝙ solus filiꝰ sit incarnatus. Et arguit sic: Opera trinitatis ad ex-tra sunt indiuisa. si igitur filius assumpsit naturam humanam: ⁊ pater ⁊ spiritussanctus assumpserunt Alioquin aliq̃d faceret vna ꝑsona quod nõ faceret alia: et sic opa trinitatis ad extra essent diuisa. Ad quam obiectionẽ magister dicit: ꝙ q̃uis tota trini-tas incarnationem christi sit opata: eo ꝙ opa trini-tatis ad extra sint indiuisa. sola tamẽ persona filij est incarnata. eo ꝙ assumptio nature hũane ad ip-sum terminatur. quod exemplificat de tribus puel-lis vni de ipsis tunicam induentibus. que oẽs ope-rantur ad induitionem et tamen vna sola est indu-ta. Et tm̃ in speciali.

Quare totam humanã naturaꝫ accepit. ⁊ quid nomĩe humanitatis vel humane nature intelligendum sit. a

DI II
Deincarnatione ꝑsone siue de vnione naturarum in xpo ex ꝑte nature assũpte.

e

T quia in homine tota hũana natura vitio corrupta erat. totã assumpsit: id est animam ⁊ carnem. vt totam curaret ⁊ sanctificaret. Q̃ aũt humane nature siue hũanitatis vocabulo: aĩa et caro intelligi debeant. apte docet Hieronymꝰ in expositione catholice fidei dicens. Sic cõfitemur in christo vnam filij esse personam. vt dicamus duas ꝑfectas et integras eẽ substantias: id est deitatis et hũanitatis que ex anima continetur ⁊ corpore. Ecce aperte ostendit humanitatis nomine animã ⁊ corpus intelligi. que duo assumpsisse dei filiꝰ intelligit̃ vbi hominem siue humanitatem vel humanam naturã accepisse legit̃. Errãt ergo q̃ nomine humanitatis nõ substãtiam sed ꝓprietatẽ quandã a qua homo nominatur significari contendunt vbicũqꝫ humanitas christi memoratur. Ait em̃ Johãnes

Hiero.

Errorẽ quorundã tangit q̃ hũanitateꝫ male accipiũt

Damascenus. Sciendũ quidẽ est ꝙ deitatis ⁊ humanitatis nomen substantiaꝝ scꝫ naturarũ est representãtium. Natura enim nõ sic accipitur in christo. vt cũ dicitur vna natura esse omnium hominũ. qđ euidenter idem Johãnes ostendit differentem rationem dicti assignans. cum natura humana in christo noĩat̃: ⁊ cuꝫ vna dicitur natura omniũ hominũ. Ait enim Cũ vnã hominũ naturã dicimꝰ sciendũ est ꝙ nõ considerantes ad anime ⁊ corporis rationeꝫ hoc dicimꝰ. Impossibile em̃ est vnius nature dicere domini corpꝰ et animam adinuicem comparata. Sed q̃ plurime persone hominũ sunt. om̃es aũt eandem suscipiũt rationem nature om̃es enim ex anima ⁊ corpore cõpositi sunt et omnes naturas anime participãt. et substantiam corporis possident. cõem speciẽ plurimarum et differentium personaruꝫ vnam naturaꝫ dicimus vniuscuiusqꝫ scꝫ persone duas naturas habẽtis: ⁊ in duabus perfecte naturis anime scꝫ et corporis existẽtis. In dño aũt Jesu christo nõ est cõmunem specieꝫ accipere. neqꝫ enim factus est nec est: nec aliquãdo fiet aliꝰ. Sꝫ christus ex deitate et hũanitate est. ĩ deitateqꝫ ⁊ humanitate deus factus ẽ idem et homo ꝑfectus. Totam ergo hominis naturam. id est animam ⁊ carnem ⁊ hoꝝ ꝓprietates siue accidẽtia assumpsit deus nõ carnem sine anima nec animã sine ratione: vt heretici voluerũt: sed ⁊ carnẽ ⁊ aĩam cũ sensibus suis. Unde Johannes Damascenꝰ ait: Om̃ia que in natura nostra plãtauit deus. verbum assumpsit scꝫ corpus ⁊ animam intellectualem ⁊ horũ idiomata. Totus em̃ totũ assumpsit me. vt toti mihi saluteꝫ gratificet. Qđ em̃ inassumptibile est: incurabile est.

Joh. dam̃.

Joh. dam̃.

De vnione verbi et carnis mediante anima. b

Assũpsit ergo dei filius carnem ⁊ animã: sed carnẽ mediãte anima. vnitũ est carni per medium intellectum verbum dei. Tãte enim subtilitatis atqꝫ simplicitatis est diuia essentia vt corpori đ limo terre formato vniri nõ ꝯgruerit. nisi mediãte rationali essentia. Illa aũt vnio inexplicabilis est adeo vt etiam Johannes ab vtero sanctificatus. sed nõ esse dignum fateatur soluere corrigiam calciamenti Jesu: quia illius vnionis modum inuestigare: alijsqꝫ explicare

Joh. j.

nō erat sufficiens. Non sunt ergo audiendi: qui non verum hominē filiū dei suscepisse dicūt: neqꝫ natum de femina: sed falsam carnem ⁊ imaginem corporis simulatam ostendisse vidētibus. In quem errorem ꝓrumpunt: qꝛ timēt qđ fieri non possit scilicet ne hūana carne veritas et substātia dei inquinetur: et tamen predicant istum visibilem solem radios suos ꝑ omnes feces spargere: et eos mūdos ⁊ sinceros seruare. Sic ergo visibilia munda visibilibus imundis ꝯtingi pñt ⁊ nō coinqnari qnto magis incōmutabil' ⁊ inuisibil' veritas ꝑ spūm aīaꝫ: ⁊ ꝑ aīam corpꝰ suscipiens: totū hoīem sine sui cōmutatiōe assumpsit et ab omnibus infirmitatibus liberauit. Ecce hic dicit dei sapientiaꝫ per spiritū assumpsisse animā: ⁊ ꝑ animā corpus. Spiritus em̄ sanctus pars anime superior ⁊ maiori silitudine deo ꝓpinquat ꝙ̄ aīa. s. ipa eadeꝫ ꝑm inferiorem partem ⁊ anima magis ꝙ̄ corpus: ⁊ ideo nō incōgrue anima dicit' assumpta per spirituꝫ et corpus per animam.

Qđ verbū simul assumpsit carnē ⁊ animā: neqꝫ caro prius est cōcepta qꝫ assumpta. C

Si autem querit'

vtrū verbū carnem simul ⁊ animā assumpserit. an prius animā ꝙ̄ carnē: vl' carnē ꝙ̄ animam: ⁊ vtrum caro illa prius fuerit in vtero virginis ꝯcepta: ⁊ postea assumpta. Verissime ⁊ absqꝫ vlla ambiguitate dicit' qꝛ ex quo deus hoīem assumpsit totum assumpsit simulqꝫ sibi vniuit animā et carnem. nec caro prius fuit concepta ⁊ postmodū assumpta: sed in cōceptiōe assumpta: ⁊ in assumptione concepta. Unde Augꝰ. in libro de fide ad Petrū. Firmissime tene: et nullatenus dubites non carnem christi sine diuinitate conceptaꝫ in vtero ꝟginis priusꝙ̄ susciperet' a verbo: sed ipsum verbū deum sue carnis acceptione conceptū. ipsamqꝫ carnem verbi incarnatiōe cōceptam. Idem in libro de tri. Non esset dei hominumqꝫ mediator. nisi esset idē deus idem homo in vtroqꝫ vnus ⁊ verus. quam seruilem formam a solo filio susceptam. tota trinitas cuius vna est voluntas et operatio fecit. Non autem in vtero virginis prius caro suscepta est: et postmodum diuinitas venit in carnem: sed mox vt verbuꝫ venit in vterum: seruata veritate proprie nature factum est caro et perfectus homo: et in veritate carnis et anime natus est. De h' etiam Grego. in moralibus ait: Angelo nūciante et spiritu adueniente. mox verbū in vtero. mox intra vterum verbū caro.

Augꝰ. ca. cl.

lib. j. ca. vl. j. Timo. ij.

Grego.

Ista est distinctio secūda huius

tertij libri. In qua magister postꝙ̄ egit de persona carnem assumente tractat de modo assumēdi. Et tria facit. Primo enim ostendit ꝙ verbum totā naturam humanam assumpsit integre. Secundo ꝙ ordinate assumpsit carnem scilicet mediante aīa. Tertio ꝙ animam et carnem simul assumpsit tempore. Primum facit a principio distinctionis vsqꝫ ibi Assumpsit dei filius. Scdm vsqꝫ ibi: Si autem queritur. Tertium vsqꝫ ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quaruꝫ prima est hec. Filius dei cum sibi humanā naturā vniuit totā naturam scꝫ corporis et aīe sil' assumpsit. Hanc magister probās dicit sententialiter. ꝙ quia per peccatum primorum parētum tota natura humana corrupta fuit ideo dei filius totam naturam assumpsit que constat ex corpore et anima vt totam naturam curaret et sanctificaret. In christo enim vna persona fuit ⁊ due substantie seu nature scilicet diuina et hūana. Si igitur habuit et assumpsit humanam substantiam assumpsit tam corpus ꝙ̄ animam et per consequens naturam totam et integram cum nomine humanitatis corpus et aīa sil' intelligantur. Postea excludit errorem quorundam dicētium ꝙ filius dei carnem humanam vel humanitatem nō assumpsit ꝑm substantiam ipsius nature: sed solum ꝑm quādam proprietatem a qua proprietate hominis denominationem accepit et fuerunt isti forte de opinione illorum hereticorum qui christum ꝑm ꝙ homo dicebant non esse quid sed aliqualiter se habens ponētes humanitatem esse in christo vt habitum. Vel d' opinione Platonis ponētis formas vel res in actu extra animā vt sic proprietate participata christus homo diceretur. Sed hūc errorem magister excludens dicit filium dei assumpsisse carnem et animaꝫ et omnes proprietates ipsas sequentes. Et h' confirmat autoritate Johānis Damasceni. Scda propositio est hec. Quāuis vtranqꝫ scilicet carnē ⁊ animam assumpserit dei filius tamē carneꝫ assumpsit mediante anima. Hanc magister ponens rationeꝫ huius addidit dicēs ꝙ decebat simplicissimā diuinitatis essentiam corpori terreno non vniri nisi mediante rationali essentia que quidem vnio ab humano intellectu inuestigari non potest in qua vnione non corpus fantasticum: sed verum corpus natum de muliere christus assumpsit: quod tamē quidam hereticorum negabant estimantes verbū dei veram carnem non posse assumere sine sui inquinatione quorum erroris vesaniam dicit elidi per radios solares: quos super immūda et feda diffundi videmus ⁊ tamen non inquinari. Tertia propositio est hec: In assumptiōe perfecte humanitatis inter conceptionem ⁊ animationem et vnionem non fuit ordo temporalis posteritatis vel prioritatis. hanc magister insinuans querit. Utrum verbum simul assūpserit carnē et aīam vel priꝰ carnē ꝙ̄ aīaꝫ aut ecōtra. Et rñdēdo dicit ꝙ sil' et semel carnē ⁊ aīaꝫ assumpsit mediāte spūsscti opatione nec vnū prius assumpsit alio. Et probat hoc autoritatibus beatorum scꝫ Augusti. et Grego. Et tm̄ in speciali.

De carne quã verbuz assumpsit qualis añ fuerit: et qualis assumpta sit. a

DI III Cde xpi conceptione.

Querit etiam de carne verbi: an priusq̃ cõciperetur obligata fuerit pctõ an et talis assũpta fuerit a verbo? Sane dici potest et credi oportet. iuxta sanctorum attestationis cõuenientiã ipsam prius peccato fuisse obnoxiaz sicut reliqua virginis caro: sed spiritussancti opatione ita mundatam: vt ab omni peccato cõtagione immunis vniret verbo. Pena tñ non necessitate: sed voluntate assumentis remanente. Mariam quoq̃ totam spiritussanctus in eam preueniens a pctõ prius purgauit. et a fomite peccati etiam liberauit: vel fomitem ipsum penitus euacuando: vt quibusdã placet: vel sic debilitando et extenuando. vt ei postmodum peccandi occasio nullaten⁹ extiterit. Potentiam quoq̃ generãdi absq̃ viri semine vgini pparauit. Ita eñ verba euangelij docet. vbi angelus virginẽ alloquẽs ait. Spiritussanctus supueniet in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi Et quod nascet ex te sanctum vocabitur filius dei. Cui sacra virgo respõdit: Ecce ancilla dñi: fiat mihi sm verbum tuũ. Quod exponẽs Johannes ait: Post cõsensum autez sancte virginis spiritussanctus preuenit in ipsam. sm verbũ domini quod dixit angelus purgans ipsam: et potẽtiam deitatis verbi receptiuam preparans simul autez et generatiuã. Et tũc obumbrauit ipam dei altissimi p se sapiẽtia et virtus existẽs: id est filius dei pris homousios: id est cõsubstãtialis sicut diuinũ semen. Et copulauit sibiipsi ex sanctissimis et purissimis ipsi⁹ virginis sanguinibus: nostre antique ↄspersiõis carnem animatã anima rationali et itellectiua: nõ seminans sed per spiritumsanctuz creãs: quare simul caro: simul dei caro: sil caro animata: rationaliq̃ et intellectu simul dei vbi caro animata rationali et intellectiuo. Ex his perspicuuz fit qd añ diximus: carnem scz verbi simul ↄceptã et assumptam: eandemq̃ imo totam virginem spiritusancto preueniẽte ab omi labe peccati castificatã. Cui collata ẽ potẽtia nouo more generãdi: vt sine coitu viri: sine libidine ↄcipiẽtis in vtero vginis celebraretur ↄceptus dei et hominis Illa enim caro quã deus de virgine sibi vnire dignatus ẽ sine vitio cõcepta: sine peccato nata est: hanc tamen carnem nõ celestis: nõ aerie: nõ alterius cuiusq̃ putes esse nature: sed eius cuius est omniũ hominum caro.

Qd nõ solum illa caro sz etiam sacra vgo ab omi pctõ a spũsancto fuit mundata.

Luc. j.

Joh. dam.

Autoritate firmat ex tunc fuisse virginẽ immunẽ a peccato. b

Qd aũt sacra virgo extunc ab omni peccato imunis extiterit Aug⁹. euidenter ostendit in libro d natura et gratia inquiens. Excepta sancta virgine maria: de qua propter honorem domini: nullam prorsus cum de peccatis agitur haberi volo questionẽ. Inde eñ scimus q ei plus sit gratie collatuz ad vincendum ex omni parte peccatũ q cõcipere ac parere meruit: quã ↄstat nullum habuisse peccatum. Hac ergo vgine excepta: si omẽs sancti et sancte congregari possent: et quereret ab eis an peccatuz haberet. quid responderetur: nisi qd Johãnes ait: Si dixerimus quia peccatuz nõ habem⁹ nosipsos seducim⁹. Illa aũt virgo singulari gratia preuẽta est atq̃ repleta: vt ipm haberet vẽtris sui fructum quez ex initio habuit vniuersitas dominum: vt illud quod nascebatur ex propagine primi homis: tãtummodo generis nõ criminis originem duceret.

Aug⁹. ca. viij. circa mediuz.

j. Joh. j.

Quare non fuit christus decimatus in abraam sicut Leui: cuz caro quam acceperit in eo fuit peccato obnoxia. c

Cum autẽ illa caro cui⁹ excellẽtia singularis vbis explicari nõ valet: anteq̃ esset vbo vnito obnoxia fuerit a pctõ in maria et in alijs a q̃bus ppagatione traducta est: nõ immerito videri potest in abraam peccato subiacuisse: cui⁹ vniuersa caro peccato sbiacebat. Vñ queri solet quare leui decimatus dicat in abraam et non christus: cum in lũbis abrae vterq̃ fuerit sm materialem rationem quando abraam decimat⁹ est: et decimas dedit melchisedech. Tũc

Qua itelligētia leui decimatus dicatur in abraam.

enim apostolus Leui decimatū dicit in abraam tanq̄ i materiali causa. Quia ea decimatione sicut abraā minor Melchisedech ostēditur: cui psonaliter decimas soluit: ita et leuitic⁹ ordo q̄ in abraam ſm rationem seminalem erat: et ex eo per concupiscentiam carnis descendit. christus autē non est decimatus: quia licet ibi fuerit ſm carnem: nō tamē descendit ſm legem cōmunem: sc3 p carnis libidinem. sicut etiam in adam omnes peccauerūt: s3 nō christus. Unde Aug⁹. sup Gen̄. Sicut adam peccante q̄ in lumbis eius erāt peccauerunt. sic Abraam dante decimas qui in lumbis eius erant decimati sunt. Sed h̄ nō sequit̄ in christo: licet in lumbis ade et abrae fuerit: q2 nō ſm cōcupiscentiā carnis inde descēdit. Cū ḡ leui et christ⁹ ſm carnē essent in lumbis abrae qn̄ decimatus est ideo pariter decimati nō sunt: q2 ſm aliquem modū nō erat ibi christus quo erat ibi leui. Scd̄m rationē quippe illam seminabilem ibi fuit leui. q̄ ratione per cōcubitum venturus erat in matrem: ſm quā rationē nō erat ibi christi caro q̄uis ſm ipam ibi fuerit Marie caro. Ille ergo decimatus est in abraam qui sic fuit in lumbis abrae sicut ille fuit i lumbis patris sui: id est qui sic est natus de patre abraa3. sicut ille de patre suo natus est. s. per legem carnis et in inuincibilem concupiscentiam.

Aug⁹. sup Gen̄.

Scd̄m aliquē modū ibi fuit leui q̄ nō xps

Qua ratione caro christi dicta ē in scriptura non fuisse peccatrix s3 similis: quo aperitur quare obligata pctō nō fuit in xpo. D

Quo circa primitiā nr̄e masse recte assumpsisse d̄r christus q2 nō carnem peccati sed similitudinem carnis peccati accepit. Misit em̄ de⁹ filium suū. vt ait apl̄s: in similitudinem carnis peccati. Assumpsit em̄ v̄bum carne3 pcti simil̄ in pena et nō in culpa. et iō nō peccatricē. Cetera v̄o hoim oīs caro peccati ē. Sola illius nō est caro peccati: q̄a nō cū mater ɔcupiscētia: s3 gratia ɔcepit habet tn̄ silitudinē carnis peccati p passibilitatē et mortalitatē: quia esuriit. sitiit et hmōi. Licet ḡ eadem caro sit que et nr̄a nō tamē ita facta est in vtero sicut nostra Est enim sanctificata i vtero: et nata sine pctō: et nec ipse in illa vnq̄ peccauit. In pena ergo similis ē nr̄e. nō in q̄litate peccati: q2 pollutione que ex ɔcupiscētie motu cōcepta est omnino nō habuit. nec ex carnali delectatōe nata ē. Uenit ergo ad corp⁹ immaculatū. qđ p̄ter libidinis ɔcupiscentiā fuit cōceptū. nec illud i se habuit vitiū qđ in alijs est causa pcti nec in eo peccauit. Ideoq3 vere dicitur verbi caro nō fuisse in christo obligata peccato.

Aug⁹. de verbis apostoli.

Tres causas ponit.

Quidā vident̄ aduersari illi sententie qua dictū est carnē xpi nō pri⁹ ɔceptā q̄3 assumptā. E

Illi autē sn̄ie qua supra diximus carnē verbi nō ante fuisse ɔceptam q̄3 assumptā: videt̄ obuiare qđ Aug. ait sup Johem. vbi legit̄: Soluite tēplū h̄ et in tribus dieb⁹ excitabo illud. Dixerunt ḡ iudei. xl. et. vj. annis edificatū est h̄ templū: et in trib⁹ diebus excitabis illud. Hic inq̄t numer⁹ pfectiōi dn̄ici corporis ɔuenit: q2 vt dicūt phisici. tot diebus forma humani corpis perficitur. Hor̄ occasione v̄bor̄ quidā dicere presumpserūt dominici corpis formā tot diebus ad modū alior̄ corpor̄ perfectam: et membror̄ lineamētis distinctam: et mox verbū d̄r sibi vnisse carnē et animā: et hoc modo dicūt illum numerum perfectioni dn̄ici corpis ɔuenire. Sed alia ratio illi⁹ dicta extitit ex q̄ sana oritur intelligētia verbi. Nō em̄ ideo illud dixit Aug⁹. qui mox vt caro illa ope spūssancti scīficata: et a reliqua separata fuit v̄bo dei cu3 anima vniret̄. vt pfect⁹ et verus deus esset p fect⁹ et ver⁹ hō. Sed quia membrorum illius dominici corpis distinctio i ipō momento cōceptionis et vnionis dei et hois adeo tenuis erat et parua: vt humano visui vix posset subijci. diebus aute3 quos Aug. memorat pfecta est et notabil̄ facta. Incarnatū est ḡ verbū. vt ait Joh. Damasce. et a ppria incorporalitate non fecisset: et totū incarnatū est: et totum est incircūscriptū. Minorat̄ corpaliter et cōtrabitur: et diuine est incircūscriptu3. nō coextēsa carne eius cū incircūscripta diuinitate. In omi̇b⁹ igitur qui sup oia erat: et i vtero sancte genitricis existebat sed in ipso actu incarnationis.

Aug. in epl̄a ad Hieronym. Joh. ij.

Joh. Damasc. quō i virgine q̄ erat vbiq3.

Ista est distinctio tertia hui⁹ tertij libri. In quā quidē distinctione postq̄ magister egit de persona carnem assumente et modo assumendi: agit hic cōsequenter de qualitate nature assum

pte. Et tria facit. Naz primo inqrit qualis fuit xpi caro in agente .primo .s. virgine beata. Secundo qualis fuit i antiqs patribus puta an fuit in abraã decimata. Tertio qlit̃ fuit in xginali vtero formata. Primũ vsqz ibi: Cũ aũt illa caro. Scõm vsqz ibi Illi aũt snĩe. Tertiũ vsqz ad finẽ distinctiõis. ⁊ tm̃ in generali. In spãli snĩa magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Caro christi anteq̃ esset de virgine sepata materialiter. sicut reliqua caro marie fuit peccato obligata. Istam magister ponens ꝓponit duas q̃stiones. quarum prima est. Utrũ caro xpi fuerat peccato obligata ante sui cõceptionez videlicet anteq̃ a carne virginis sepabatur. Secunda q̃stio est. Utrum adhuc caro xpi fuerat peccato obligata. quando a verbo assumebatur. Ad primum respondet ɓm cõmunẽ sanctorum doctorum attestationez: q̃ caro ante sui cõceptionem fuerit peccato obligata sicut reliqua beatissime virginis caro. Ad secundam questionem respondet dicens: q̃ caro illa ad hoc q̃ vniret̃ verbo spiritussancti opatiõe immunis reddebatur ab omni peccato remanente tñ in ea possibilitate patiendi: ⁊ hoc non ex aliqua necessitate: sed ex libera voluntate ipam assumentis. Et q̃ spiritussanctus ꝓueniens virginẽ in ꝯceptione ipam ab omni labe purgauit. extinguendo in ipa fomitem peccati ita q̃ extunc non possit ei existere occasio vel inclinatio ad malum. Ipiqz virgini nouã generandi potentiam absqz virili semine ⁊ absqz vicio tam cõcipiẽtis q̃ etiam nati contulit. Qui natus ex ꝓpagine primi hominis originẽ tantum generis ⁊ non crimina duxit. Et omnes has sentẽtias ꝓbat magister autoritatibus doctoꝝ. s. Augustini ⁊ Damasceni. q̃ patet in textu. Secunda ꝓpositio est hec. Quãuis christus de semine abrae ɓm corpulentiam substantiam sit natus: non tamen est in eo vt Leui decimatus: cum ab ipo non sit ɓm culpam ꝓpagatus. Hãc magister ꝓbans querit. Quare christus non dicitur decimatus in lumbis abrae vt Leui cum tamen vterqz eorum fuit in abraam quãdo ipe Melchisedech decimas dedit. Ad quod respondens dicit: q̃ licet vterqz ipsorum fuerit in abraam ⁊ ab eo descenderit: tamen leui in eo fuit ɓm rationem seminalem. ⁊ descendit ab eo ɓm legem cõmunem alioꝝ hominũ. Unde dici potest q̃ licet christus in abraã fuerit quando decimas soluit: decimatus tamẽ nõ exstitit sicut dicitur q̃ omnes peccauerunt ⁊ tamen christus non peccauit in eo qui etiam in eo fuit. Et subdit q̃ caro xpi fuit talis qualis fuit in statu innocentie primitus instituta: ⁊ ideo dicit̃ sumpsisse primitiua nostre masse. Unde caro eius fuit similis nostre nõ in culpa: sed in hũanis penalitatibus. Unde licet eadem sit caro xpi ⁊ alioꝝ hominũ ɓm materiam. tamen caro xpi fuit ꝑ gratiam concepta et sanctificata ⁊ nata: quod alioꝝ hominum caro non habet: ⁊ ꝓpter hoc caro christi non fuit obligata. Tertia ꝓpositio est hec. Caro christi in principio sue conceptionis fuit simul debita membrorum distinctiõe formata: animata ⁊ assumpta. Licet tñ in quadraginta sex diebus membra corporis christi ad tantam q̃titatem qua distincte discerni possent sunt adaucta. Hanc magister insinuans obijcit cõtra superius dicta. s. q̃ caro christi non fuit prius cõcepta q̃ assumpta: ⁊ hoc ꝑ verbum beati Augustini super illo verbo Johannis. Soluite templum hoc ⁊ in tribus diebus reedificabo illud. Hic nũerus dicit beatus Augustinus ꝑfectioni dominici corporis conuenit: quia vt dicũt phisici tot diebus forma humani corporis perficitur. Ex quibus verbis patet carnem xpi ꝑ successionem dierum fuisse formatam sicut ceterorum hominum: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs non in primo sue conceptiõis animatam seu assumptam. Ad quod respondẽs dicit beatum Augustinum verba illa non ideo dicere q̃ caro christi ꝑ aliquot dies sit formata anteq̃ animata seu assumpta sed ideo quia distinctio membroꝝ corporis qd̃ verbum animatum in principio cõceptionis assumpsit tam tenuis ⁊ pua erat q̃ vix discerni potuisset que qz in quadraginta sex diebus tantum increuit q̃ ꝑfecte discerni potuit: ideo dicit numerum tot dierũ dominici corpis ꝑfectioni conuenire. Qđ ꝯfirmat autoritate Damasceni. Et tm̃ in speciali.

Quare in scriptura sepius tribuatur incarnatio q̃ est opus trinitatis spũi sancto. ⁊ de ipo etiam cõceptus ⁊ natus dicat̃. a

Um vero incarnatio verbi sicut in superiorib⁹ tractatũ est: opatio vere sit patris ⁊ filij ⁊ spũs sancti. inuestigatiõe dignũ nobis videt̃ q̃re in scriptura spũisancto hoc opus sepius tribuat̃ ⁊ de ipo christus conceptus ⁊ natus memoretur. Non eñ ideo opatio incarnatiõis spũisancto sepius tribuit̃ q̃ eam ipe solus sine patre ac filio fecerit. sz qz spũssanctus est charitas ⁊ donũ patris ⁊ filij: ⁊ ineffabili dei charitate verbũ caro factum est: ⁊ ineffabili dei dono filius dei sibi vniuit formam serui. Nõ ergo frequẽs denominatio spũssancti ab illo ope patrem vel filiũ secludit. sed potius vno nominato tres intelliguntur: sicut fit sepe in alijs opibus. Unde Augustinus sup hoc mouens questionem in hunc modũ eandẽ determinat in enchiri. ita inquiẽs: Cũ illam creaturam quam virgo concepit ⁊ peperit: q̃uis ad solam psonam filij pertinentem tota trinitas fecerit: neqz eñ separabilia sunt opera trinitatis: cur in ea faciẽda spũssanctus solus nomiatus est. An etiã quando vnus triũ in aliquo ope nominat̃: vniuersa operari trinitas intelligit̃: ita vere est ⁊ exemplis doceri põt. Audistis ꝓpositã questiõnẽ: eiusdemqz solutionem vel expositionem.

DI IIII Qualiter caro xpi fuerit ꝑ spm̃sanctũ concepta.

Aug⁹. Solutio.

Quo sensu dicat̃ xp̃s cõceptus ⁊ natus de spũsancto. b

Sed nõ est in hoc diutius immorandum. Illud eñ mouet quomodo dictus est xp̃us natus de spũ.

sancto: cum filius nullo modo sit spiritussancti. Nunquid dicturi sumus patrē hominis christi esse spiritumsanctū: vt deus pater verbū genuerit: spūssanctus hominem. ex qua vtraque substantia xp̄s vnus esset. & dei patris filius sm verbum & spiritussancti filius sm hominem: q eū spiritussanctus tanq pater eius de matre virgine genuisset. Quis hoc dicere audebit: cum hoc ita sit absurdum vt nulle fideliū aures id valeant sustinere. Proinde cum fatemur christum natum de spiritusancto ex maria virgine. quomodo non sit filius spiritussancti & sit filius virginis: cum et de illo & d illa sit natus explicare difficile est. Proculdubio nō sic de illo vt de patre. Sic aūt d illa vt de matre natus est. Non est aūt concedendū quicqd de aliq re nascitur continuo eiusdem rei filiū nūcupandū. Ut enim omittam aliter de homine nasci filium. aliter capillum aliter pediculum & lumbricum: quorū nihil est filius. Ut ergo hec omittam: quoniam tante rei deformiter comparant. certe qui nascuntur ex aqua et spiritusancto: nō aque filios eos recte quispiam dixerit: sed dicūtur filij dei patris: & matris ecclie. Sic ergo de spiritusancto natus est christus nec tamen filius est spiritussancti. Sicut econuerso non omnes qui dicunt alicuius filij consequēs est vt de illo etiam nati esse dicantur: vt illi qui adoptant. Dicuntur etiam filij gehenne: non ex illa nati: sed in illā pparati. Cum itaque de aliquo nascat aliquid & non ita vt sit filius. nec rursus omnis qui dicit filius de illo sit natus cuius dicit filius. Profecto modus iste quo natus est christus de maria sicut filius: et de spūsancto non sicut filius. insinuat nobis gratiam dei qua homo nullis meritis pcedentibus in ipo exordio nature sue q esse cepit. verbo dei copularet in tantam psone vnitatem: vt idem esset filius dei q filius hominis. & filius hominis qui filius dei: & sicut in nature hūane susceptiōe fieret quodāmodo ipa gratia illi homini naturaliter qua nullum possit admittere peccatum: que gratia ideo p spiritumsanctū est significata: quia ipe ppie sic est deus vt sit etiam dei donum. Per hoc ergo q de spūsancto esse natiuitas christi dicitur quid aliud q ipa gratia dei demonstrat qua homo mirabili & ineffabili modo verbo dei est adiūctus atque cōnexus. & diuina gratia corporaliter repletus.

Nō nō qcqd de aliq re nascit eius filius dr.

Nō oēs q dicunt alicuius filij de illo nati sunt.

Alia ratio quare dicat natus de spiritusancto. C

Potest etiam dici xp̄s sm hoiem ideo natus de spūsancto: qr eum fecit. Inqtū enim homo est & ipse factus est: vt ait apostolus. Cōceptus ergo & natus de spūsancto esse dicit: non q spūssanctus fuerit virgini p semine nō enim de substantia spūssancti semen partus accepit. sed qr per gratiam dei & operationem spiritussancti de carne virginis est assumptum quod verbo est vnitum. Et in euangelio sm hanc intelligentiam legitur de Maria q inuenta est in vtero habens de spiritusancto. Cuius dicti rationem Ambrosius insinuans in tertio libro de spiritusancto ait: Quod ex aliquo est: aut ex substātia: aut ex potestate eius est. Ex substantia sicut filius: qui a patre vel ex patre: & spiritusancto qui a patre & filio pcedit. Ex potestate autem sicut ex deo omnia. Quomodo ergo in vtero habuit Maria ex spūsancto. Si quasi ex substantia: ergo spiritus in carnem & ossa cōuersus est: non vtique. Si vero qsi ex operatione & potestate eius virgo ɔcepit: qs neget spiritumsanctū dominice incarnationis auctorem.

Gal. iiij. Aug. in enchiridion.

Matth. j.

Ambro. in expositiōe fidei catholice.

Quare apostolus dicat christum factum cum nos eū esse fateamur natum. D

Sed queri potest cum nos saluatorem natū pfiteamur cur apl's eum factum dicat ex semine dauid: & alio loco: factum ex muliere. cum aliud sit fieri aliud nasci. Aliquid ergo significauit hoc dicto. Quia enim non ab humano semine cōgregata est caro dñi in vtero virginis: & corpus effecta. sed effectu & virtute spūssancti. ideo apostolus dicit factum non natum. Aliud est enim semine admixto & sanguis coagulo generare. Aliud ē nō pmixtione: sz virtute pcreare. possunt eñ homines generare filios sz nō facere. Ecce quare dicit apostolus factū et non natū: ne eius. s. natiuitas que fuit sine virili semine: nostre sil's putaret q conficit seminū cōmixtione. Ideo autem cum factū diceret: apl'us addidit ex semine Da-

Roma. j. Gal. iiij.

nid: ⁊ q² ſi nō intercessit semē hominis in ꝯceptiōe virginis. tñ q² ex ea carne xp̄s formatus est que ꝯstat ex semine: recte dicit q² factus est.

Iſta eſt diſtinctio q̄rta huius tertij libri. In q̄ magiſter poſtq̄ egit de q̄litate nature aſſumpte: agit de autore aſſumptiōis. Et tria facit. Nā p̄mo inquirit q̄re opus incarnationis potius attribuat̄ ſp̄ūiſancto q̄ toti trinitati. Secundo quare xp̄s ſit ꝯceptus de ſp̄ūſancto cum tamē non filius ſit ſp̄ūſancti. Tertio quare ap̄ls dicit potius xp̄m de muliere fieri q̄ naſci. Primū facit vſq̄ ibi: Sed nō eſt in hoc. Secundum abinde vſq̄ ibi: Sʒ queri poteſt. Tertium vſq̄ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Licet opus carnalis incarnationis frequenter attribuat̄ ſpirituiſancto: ab hoc tamen non excluditur patris ⁊ filij cooperatio. hanc magiſter ꝓbans querit: quare opus incarnationis ſpiritui ſancto ſpecialiter attribuit̄ in ſcripturis: cum tñ vt ſupra dictū eſt tota trinitas ipſam incarnationē opata ſit: ⁊ reſpondet ſcripturaʒ hoc facere nō ideo q̄ ſp̄ūſſanctus ſolus ſit incarnationem opatus: ſed q̄ verbum dei factum eſt caro ex ineffabili charitate ⁊ ineſtimabili dei dono ⁊ bonitate: que quia ſp̄ūi ſancto appropriant̄: ideo op⁹ incarnationis ſibi ſpecialiter attribuit̄: nec per hoc ab ip̄o ope incarnationis pater ⁊ filius excludunt̄: quia in actionibus eſſentialibus ſub vna pſona cetere ſubintelligunt̄ cum opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. Quā ſententiā magiſter ꝯfirmat autoritate beati Aug. in encheridion. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Licet filius dei dicat̄ natus de virgine vt de matre: tamē de ſp̄ūſancto non eſt natus vt de patre. hanc magiſter inſinuans querit. Cum xp̄us ſit natus de ſpirituſancto an debeat dici filius ſpirituſſancti. Et arguit p̄mo q̄ non. Nam ex quo pater eum genuit ſm̄ q̄ eſt verbum: ſi ergo ſp̄ūſſanctus cum genuiſſet ſm̄ q̄ eſt homo: chriſtus ex duabus naturis. ſ. diuiā ⁊ humana compoſitus eſſet et ſm̄ vnam eſſet filius vnius: ⁊ ſm̄ aliam eſſet filius alterius quod eſt abſurdū. In oppoſituʒ arguit ſic. Nā q² xp̄us natus eſt de beata virgine dicit̄ filius beate virginis: igit̄ a ſimili quia natus eſt a ſp̄ūſancto debeat dici filius ſpirituſſancti. Ad qd̄ reſpondens magiſter dicit: q̄ filius dei non pōt dici filius ſp̄ūſſancti: quia non eſt natus de ip̄o vt de patre. Sed bene poteſt dici filius beate virginis: eo q̄ natus ſit de ip̄a vt de matre. Quam ſententiam ꝯfirmat p hoc q̄ multa de aliqua re naſcuntur: que tamen non dicuntur filij eius: vt pili de capite ⁊ etiaʒ hi qui naſcunt̄ ex aqua ⁊ ſpirituſancto in baptiſmate: non dicuntur aque filij ſed eccleſie. ⁊ econuerſo multi aliquoꝝ filij dicuntur qui tamen de ip̄is non naſcuntur vt filij adoptiui ⁊ filij gehenne qui tamē de ip̄is nati nō ſunt. ⁊ ſubdit etiam magiſter duas rōnes quare xp̄s ſpecialiter dicat̄ natus de ſpirituſancto. Quarum prima eſt: quia. ſ. hmōi incarnatio eſt donum dei: ad deſignandum ergo q̄ nullis precedentibus meritis: ſed ex ſolo dei dono: copulatio nature humane cum perſona diuina ſit expleta. ⁊ ſm̄ hoc cum chriſtus dicitur natus de ſpirituſancto: ly de denotat rationem operis. Secunda ē q̄ chriſtus dicitur natus de ſpirituſancto qua virtute ⁊ poteſtate ſpirituſſancti illud ſcriptum eſt de virgine q̄ verbo vnitū eſt: nō ſic q̄ ſp̄ūſſanctus fuerit ſeminalis materia: ſed q̄ fuerit efficiēs cauſa: ⁊ ſic cum chriſtus dicit̄ natus de ſpirituſancto: ly de denotat habitudinē cauſe efficiētis: ſicut hoīes dicunt̄ eſſe ex deo nō ſubſtantialiter ſed poteſtatiue ſeu effectiue. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis xp̄s natus ſit de virgine: potius tamen dicit̄ factus q̄ natus: cum non ſit conceptus ex virili ſemine. Hāc magiſter inſinuās querit Cur apoſtolus ad Romanos p̄mo dicat xp̄m factum ex ſemine dauid. ⁊ alibi dicit ip̄m factum ex muliere cum tamen nos dicimus xp̄m natum: ⁊ aliud eſt naſci: ⁊ aliud eſt fieri. Ad quod reſpondens dicit q̄ apoſtolus tantū dixit xp̄m factū ex muliere ad oſtendendam differentiam conceptionis ſue a cōmuni hominū cōceptione. Nam xp̄s ratione ſue ſingularis conceptionis habet tam nati q̄ facti rationem: ex eo q̄ ſola opatione ſpirituſſancti in vtero virginis formabatur. Ceteri autem homines habent ſolam rationē nati ⁊ nō facti: quia caro eoꝝ virtute virilis ſeminis formatur in vtero quare etiam homines dicuntur filios generare ⁊ non facere. ⁊ ſubdit q̄ apoſtolus dicit xp̄m factum ex ſemine: nō ideo quia ſemē hominis eius conceptioni interuenit: ſed q² ex carne virginis que ex ſemine dauid venit caro xp̄i formata fuit. ⁊ tm̄ in ſpeciali.

Si perſona vel natura perſonam vel naturam aſſumpſit. ⁊ ſi natura dei incarnata ſit. a

DI V De mō vniēdi diuinā ⁊ hūanā naturaʒ in xp̄o ſm̄ fidei aſſertionē oñdens q̄ illa vnio ē in pſona

Reterea inq̄ri oportet cū ex p̄miſſis conſtet verbū dei carneʒ ⁊ aiam ſimul aſſumpſiſſe in vnitateʒ pſone. ād hoꝝ potius ꝓcedendū ſit. ſ. q̄ pſona pſonam: vel natura naturam: vel pſona naturā: vl̄ natura pſonā aſſumpſerit. Et an ita cōueniat dici diuinā naturā eſſe incarnatā: ſicut de⁹ incarnatus ⁊ verbū incarnatū ſane dicit̄. Hec inq̄ſitio ſiue q̄rendi ratio: iuxta ſacrarū autoritatū teſtimonia ptim implicita atq̄ pplexa ptiʒ āo explicita ē ⁊ apta. Certū eſt em̄ ⁊ ſine ambiguitate veꝝ q̄ nō natura pſonam: nec pſona pſonā. ſed pſona naturā aſſumpſit. qd̄ ſanctoꝝ ſubditis cōprobat̄ teſtimonijs ⁊ aſtruit̄ documētis. Ait em̄ Auguſti. in li. de fide ad petrū. De⁹ vnigenitus dū ꝯcipet̄ veritatē carnis accepit ex virgine. ⁊ cū naſceret̄ integritatē virginitatis ſeruauit in matre. ⁊ paulopoſt. Sic deus hūanā naturā in vnitatē pſone ſuſcepit: q̄ ſe humiliās p miſericordiā incorrupte virginis vteꝝ ex ea naſciturus impleuit. Formā ergo ſerui. i. naturam ſerui in ſuam accepit ille deus pſonam. Itē. Deus verbū nō accepit pſonaʒ hoīs ſed naturam. Item dei filius vnigenitus vt carnē hoīs animāq̄ mūdaret ſuſceptiōe carnis animeq̄ rōnalis incarnatus eſt. His alijſq̄ pluribus autoritatib⁹ euidenter oſtendit̄: nō natura pſonam: nec pſo

Q̄ illa q̄ſtio apta eſt.

Aug⁹.

Philip⁹ ij.

De pte q̃stionis ꝯplexa

nam ꝑsonam: sed ꝑsonam naturam accepisse. De quarto vo questionis articulo vtrum scȝ natura naturam assumpserit: scrupulosa etiam inter doctos questio ẽ. Quia ⁊ in hoc plurimum dissentire videntur: qui autoritate preclari. aliis doctores in sacra pagina extiterunt. nec tantũ alii ab aliis. veꝝ etiã idem a seipis dissonare videnẗ sicut subiecta capitula docent. Legiẗ em̃ in concilio toletano. viij. traditũ sic. Solum verbum caro factum est: ⁊ habitauit in nobis. ⁊ cum tota trinitas opata sit formationem suscepti hois quoniam inseparabilia sunt opera trinitatis. solus tamen filius accepit hominẽ in singularitatẽ ꝑsone: non in vnitatẽ diuine nature: id est quod est ꝓprium filii nõ quod cõmune est trinitati. Idem in concilio. xj. Toletano. Unius sb̃stãtie credimus deũ patrem ⁊ filium ⁊ spiritumsanctum nõ tamen dicimus vt huius trinitatis vnitatem Maria virgo genuerit. sȝ tantũ filium qui solus naturam nostram in vnitatem sue ꝑsone assumpsit. Incarnationem q̃ꝫ huius filii dei tota trinitas operata esse credenda est. Solus tamẽ filius formam serui accepit in singularitatem ꝑsone. His insinuari videẗ ꝙ ꝑsona tantum naturam: non natura naturã assumpserit. Si em̃ quod cõmune est trinitati non accepit hominem. ergo nõ natura diuina que cõmunis est tribus ꝑsonis. Cui videẗ obuiare qđ Aug⁹. ait in libro de fide ad petrũ. Nec diuinitas xp̃i aliena est a natura patris. ꝼm illud: In principio erat verbũ. nec humanitas eius aliena est a natura matris. ꝼm id ꝙ verbũ caro factũ est. Illa em̃ natura que semp genita manet ex patre naturam nostrã sine pctõ suscepit vt nasceret̃ ex virgine. Hac autoritate videẗ tradi ꝙ diuina natura humanã suscepit. Ubi vehementer moueri possum⁹ ꝙ eã genitã eternaliẗ ex patre. dicit nisi forte natura ꝓ persona hic accipiaẗ: alioqn si dixerimus naturã tribus ꝑsonis cõmunem genitam esse: occurrũt nobis ex aduerso que in tractatu de trinitate disseruimus. vbi diximus nõ naturã naturam: sed ꝑsonã ꝑsonã genuisse. Quia si natura genuisset naturam cuȝ vna eadẽq̃ꝫ sit natura trinitatis. eadẽ res seipsam genuisset. Qđ Aug⁹. fieri posse negat. Sed alibi certũ reperimus documentũ: quo naturam naturã assumpsisse monstraẗ. Ait em̃ Aug⁹. in primo libro ð trinitate. Etiam seipso xp̃s factus est minor formam serui accipiens. Neq̃ꝫ em̃ sic accepit formam serui vt amitteret formaȝ dei: in qua erat equaľ patri: vt ⁊ in forma serui ⁊ in forma dei idẽ ip̃e sit vnigenitus filius patris: q² forma dei accepit formaȝ serui. Si aũt forma dei formam serui accepit sine dubio natura naturam accepit. Forme enim nomine natura significaẗ vt Augustinus euidẽter docet in libro de fide ad Petrũ. Cũ inquit de christo audis quia in forma dei erat: oportet te agnoscere firmissimeq̃ꝫ tenere in illo forme nomie naturalẽ plenitudinẽ debere ĩtelligi. In forma dei ergo erat: q² in natura dei patris semp erat de q̃ natus erat. Hylarius quoq̃ꝫ in. xij. libro ð trinitate ita ait: Esse in forma dei nõ alia intelligẽtia ẽ q̃ꝫ in dei manere natura. Didicisti nomie forme intelligentiã fieri nature. at audisti ꝙ forma dei formaȝ serui suscepit. Unde ꝯsequẽs est ꝙ natura diuina naturã hũanã suscepit. Qđ etiã Hiero. in explanatione fidei euidẽter insinuat inquiens. Passus est filius dei nõ putatiue ꝫ vere. ꝼm illud passus est qđ pati poterat. i. nõ ꝼm illam substantiam que assumpsit: sed ꝼm illam q̃ assumpta est. Ex q̃ apparet diuinã substantiam assumpsisse hũanam. Ex verbis aũt Augustini supius positis adhibita diligentia innui videẗ solũ verbũ carnem factum. ⁊ naturam solũ suscepisse hũanam ⁊ diuinam naturam eandẽ accepisse. Ait em̃: Trinitas nos sibi recõciliauit ꝑ hoc ꝙ solũ verbũ carnẽ ip̃a trinitas fecit. In q̃ sic veritas incõmutabilis manet diuine hũaneq̃ꝫ nature: vt sicut vera semp ẽ ei⁹ diuinitas quã de patre habet: ita vere sp̄ ⁊ incõmutabilis eius sit hũanitas quam sibi vnitã summa diuinitas gerit. Ecce ⁊ solũ verbum dixit carnem factum. ⁊ hũanitatem diuinitati vnitam. Idem q̃ꝫ superius dixit seruilem formam a solo filio susceptam quam tota trinitas fecit. Iam facile est agnoscere q̃ꝫ diuersa ⁊ multiplicia sup q̃stione ꝓposita autores tradiderũt. Ideoq̃ꝫ posteriores ea legentes varias atq̃ꝫ contrarias ex p̃dictis occasionẽ sumẽtes ꝓmũt sententias.

De Toletano ꝯcilio ħ ponit ea q̃bus innui videẗ naturã non accepisse naturam.

Hic põit ea q̃bus ꝓbaẗ nõ accepisse naturam.

Ca. xj.

Quid forme noie itelligat

Hylarius

Hieronymus

Aug⁹. ī li. de fide ad Petr. ca. j. in fine.

Quid de hoc tenendũ sit. b

Nos autẽ omnis mendacii et contradictionis notam a sacris paginis secludere cupiẽtes. orthodoxis patribus atq̃ꝫ catholicis doctoribus

nulla praue intelligētie suspitiōe notatis ꝯsentimus dicentes: ꝛ psonam filij assumpsisse naturam humanā: ꝛ naturā diuinā humane nature in filio vnitam: eāqꝫ sibi vnisse vl' assumpsisse. Unde ꝛ vere incarnata dicit. Ex ꝯo dicit sol' fili' formā serui accepisse. p hoc nō excludit diuina natura ab exceptiōe seruil' forme. s alie due psone pater. s. ꝛ spūssanctus. Itē ꝛ illud aliud. s. id quod est ꝓprium filij nō quod cōmune est trinitati: hominez accepit. sic oportet intelligi: id est ꝓprie in hypostasi filij nō in tribus cōmuniter psonis. diuina natura humanā naturam sibi vniuit.

Determinatio autoritatum.

Johānes damascenus.

Qui sensus ex verbis Johannis damasceni confirmatur qui totam diuinam naturam in vnā hypostasin incarnataz esse euidenter asserit dicens. In humanatione dei verbi aīmus omnem ꝛ pfectā naturā deitatis in vna eius hypostaseon incarnatā esse: id est vnitaz humane nature ꝛ nō partē ptī. Omni eīm humane nature animus esse vnitā omnem deitatis naturā vel substantiā. Item. Eadem est natura in singula hypostaseon: id est psonarum. ꝛ quādo dicimus naturam verbi incarnatā esse ꝫm beatos. s. ꝫm Athanasiū ꝛ Cyrillum: deitatem dicimus esse vnitā carni. ꝛ vnam naturam dei verbi incarnatam ꝯfitemur. Uerbum autez ꝛ qd cōmune est substātie possidet. ꝛ qd ꝓprietatis est habēs hypostaseos: id est persone. Ex his manifeste ostendit ꝙ natura diuina incarnata est. Unde ꝛ eadē vere dicit suscepisse humanā naturā.

An diuina natura debeat dici caro facta. c

Sed querit vtrū eadē diuīa natura debeat dici caro facta sicut verbū dicit caro factū. Si eīm idem est incarnari quod est carnez fieri: videri potest ita debere dici ꝙ sit caro facta sic dicit incarnata. Ad qd dicimus qꝛ si illd dictum in sacra scriptura reperiet ex eadem intelligentia acciperet qua cum dicit incarnata. Sed qꝛ illud autoritas subticuit: atqꝫ locutiōis modus nimiam videret facere exꝓssionem si natura diuina diceret caro facta. melius silere hoc puto vl' negare qꝫ temere asserere. ne si illud dicat. conuertibilitas nature in naturaz significari puteт. Ex pmissis indubitabiliter constat ꝙ psona verbi siue natura hominis naturā. s. carnē ꝛ aīaz assumpsit. sꝫ nō psonā hoīs. Si aūt natura diuina naturā hoīs accepit. qre non dicit facta hō vel esse homo sicut verbū dei. Ad qd dici pōt ꝙ dei filius dicit factus homo vel esse homo. nō solū qꝛ hoīez assumpsit: sed qꝛ ipm in vnitatē ꝛ singularitatē sui ꝛ psone accepit. Natura aūt diuina hominē qdē accepit. i. hoīs formā sibi vniuit: sed nō in singularitatē ꝛ vnitatē sui. Seruata eīm ꝓprietate ac diuersitate duaꝝ naturaꝝ psone singularitas extitit. Ideoqꝫ nō sic dicit diuīa natura esse hō vel facta homo: sicut dei filius. Quidā tn̄ indifferēter vtrūqꝫ concedunt.

Rn̄sio

Rn̄sio

Quare nō accepit psonā homis cum hominē accepit. d

Ideo vero non psonā hoīs assumpsit: qꝛ caro illa ꝛ aīa illa nō erāt vnita in vnam psonā quā assumpserit: qꝛ non ex illis ꝯstabat psona quādo illis vnitū verbum est. Nam sibi inuicem sunt vnita simul cum verbo. Altera tamē vnione inuicem vnita sunt illa duo scꝫ anima ꝛ caro. alia vnione verbo vnita sunt. Quia alia ē vnio anime illius ad carnē. ꝛ alia est vnio verbi ad animā illā ꝛ ad carnē. Non ergo accepit verbū dei psonā hoīs: sed naturā: qꝛ nō erat ex carne illa ꝛ anima illa vna composita psona quam verbuz accepit. sed accipiēdo vniuit ꝛ vniendo accepit.

Contra hoc opinio qua probare quidam volunt psonam accepisse personam. e

Hic a quibusdam opponit ꝙ psona assumpsit psonā. Persona eīm est substātia rōnalis idiuidue nature. hoc aūt est aīa. Ergo si aīam assumpsit ꝛ psonā. qd ideo nō sequit: quia aīa non est psona quando alij rei vnita est ꝑsonaliter. sed quādo p se est. absoluta eīm a corpe psona est sicuti angelus. Illa aūt anima nunqꝫ fuit quin esset alij rei coniūcta. Ideoqꝫ non ea assumpta: psona ē assumpta. Aliter quoqꝫ nitunt ꝓbare verbū dei assumpsisse psonā: qꝛ assumpsit aliquē hoīez. Assumpsit eīm iesum xpm ergo aliquē hoīez. Qꝫ aūt hominem Jesum xpm assumpserit. Augusti. in expositiōe symboli sub anathemate tradit dicens:

Alia ꝓbatio

Si qs dixerit atq; crediderit hominẽ Jeſuʒ xp̄m a filio dei aſſumptũ nõ fuiſſe anathema ſit. Qui etiaʒ in plib⁹ ſcp̄ture locis hmõi vtit̃ locutõib⁹. Jlle hõ a ꝟbo dei ẽ aſſumptus. Jlle hõ factus eſt xp̄s. Et ꝓpheta de hoĩe xp̄o loquẽs deo ait: Beatus quẽ elegiſti ꝛ aſſumpſiſti ꝛc̃. Ex quibus ꝯſequi videtur. ꝙ aliquis hõ aſſumptus ſit a ꝟbo. ꝛ ita pſona a pſona ſit aſſumpta. Sʒ qꝛ hoc nephas eſt dicere aut ſentire. p̄miſſe locutiões eiſq; ſimiles ẜm hãc intelligentiã ſane accipi debẽt vt homo xp̄s ſiue homo ille ſiue quidaʒ homo dicat̃ aſſumptus a verbo ſiue vnitus ꝟbo: nõ qꝛ hominis pſona ſit aſſumpta vel vnita verbo. ſed quia illa anima ꝛ caro illa aſſumpta ſunt ꝛ vnita verbo ĩ quibus ſubſiſtit pſona dei ꝛ hoĩs: vt ad hoĩs naturam non ad pſonã reſpicias: cũ aſſumptũ vel vnitũ. vel quendã vel aliqueʒ in hmõi locutiõibus ſcriptura cõmemorat. Quo circa cũ q̃rit̃ ſine ꝓpoſita autoritate an aliqs vel quidã ſit aſſumptus a verbo vel vnitus ꝟbo. ſine diſtinctiõe intelligẽtie nõ eſt hic reddẽda reſponſio quoniam multiplex p̄miſſa eſt q̃ſtio: ẜ inſtantie querẽtis ita determinato. ſi de homĩs pſona queris reſpondeo non. ſi de hoĩs natura. dico eſt.

Rñſio determinans p̄miſſas locutiones.

Jſta eſt diſtinctio q̃nta huius tertij libri. Jn q̃ mgr̃ poſtq; egit de pſona aſſumẽte de qualitate nature aſſumpte: ꝛ auctore aſſumptiõis. mouet ꝛ determinat quaſdã dubitationes. Et circa hoc tria facit. Primo eñ determinat quaſdã q̃ſtiones p̄ncipales. Scd̃o ſoluit queſtiones q̃ſdam incidẽtes. Tertio remouet impugnãtes. Primum vſq; ibi: Sed q̃rit̃. Scd̃m vſq; ibi: Jdeo ꝟo nõ pſonã. Tertiũ vſq; ad finẽ diſtinctiõis. Jn ſpeciali ſentẽtia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: q̃ꝝ p̄ma eſt hec. Perſona pſonã vl̃ natura naturã aſſumpſiſſe nullus cõcedit catholice. Hãc magr̃ ponẽs q̃rit q̃drimembrẽ queſtionẽ quaꝝ p̄ma eſt hec. Utrũ pſona aſſumpſit pſonã. Secũda ẽ. Utrũ natura aſſumpſit pſonã. Tertia eſt. Utrũ pſona aſſumpſit naturã. Quarta eſt. Utrũ natura aſſumpſit naturã. Et rñdendo dicit ad p̄mos tres articulos ꝙ certuʒ eſt ꝙ pſona nõ aſſumpſit pſonã: nec natura pſonã: ſed pſona naturã. Sed ad quartũ articulũ. ſ. an natura aſſumpſit naturã maxime difficile eſt rñdere. ſ. cũ p̄clari doctores ſentẽtias quaſi ꝯ̃rias de hoc vident̃ tenuiſſe. Nam ꝙ natura nõ aſſumpſit naturã hoc videt̃ ſentire autoritas cõcilij Toletani dicẽs: ꝙ q̃uis incarnationẽ tota trinitas ſit opata: cũ opa trinitatis a dextra ſint indiuiſa ſicut eius ſubſtãtia ſolus tñ filius carnẽ vel naturã aſſumpſit hũanaʒ. Q̃ ꝯ aũt natura naturã aſſumpſerit. hoc videt̃ ſentire btũs Aug⁹. in ꝯ fide ad petrũ dicẽs: ꝙ iſta natura q̃ ſp manet genita ex p̄re naturã aſſumpſit humanã: vbi btũs Aug⁹. exp̄ſſe dic̃ naturã aſſũpſiſſe naturã. Et ꝯfirmat idẽ p btm̃ Aug. in ꝯ fide ad petrũ dicentẽ: ꝙ cũ pſona ſit idem quod natura: videtur certe Aug⁹. velle naturã naturam aſſumpſiſſe.

Q̃ꝯ mgr̃ iteꝝ ꝯfirmat autoritatibus ſctõꝝ Hylarij ꝛ Hiero. quã difficultatẽ tandẽ ſoluẽs dicit eſſe tenendũ ꝙ diuina pſona aſſumpſit hũanã naturã: ꝛ ꝙ natura diuĩa hũane nature in pſona filij ſit vnita ꝛ ꝙ natura diuĩa ĩcarnata ſit. Et q̃uis dicat̃ ꝙ ſol⁹ fili⁹ naturã ſeu formã accepit ab hac tñ exceptione nõ excludit̃ natura diuina: ſʒ hoc dicit̃ ꝙ hmõi aſſumptio in pſona p̄ris vel ſpũſſancti nõ ẽ facta. vñ cũ dicit̃ ꝙ ꝓpriũ ſit filij ꝙ naturã hũanã aſſumpſit talis ſenſus exp̄mi extẽdit̃ ꝙ in ꝓpria hypoſtaſi filij ꝛ nõ in trib⁹ pſonis deus ſibi hũanã naturam vniuit. ꝓ cuius euidẽtia mgr̃ allegat autoritatem Damaſceni q̃ patet in textu. Scd̃a ꝓpoſitio ẽ hec. Licet ſit ꝯcedendũ ꝙ diuina natura etiã pſona filij ſit incarnata: nõ tñ eſt affirmandũ ſimpl̃r ꝙ eadeʒ ſit caro facta. Hanc mgr̃ ponẽs querit. Cũ natura diuina poſſit dici incarnata an etiã ſit ꝯcedendũ ꝙ ſit caro facta. ſicut rõne incarnationis dicit̃ ꝙ verbũ caro factũ ẽ. Et rñdet ꝙ ſi hmõi locutio natura diuĩa ẽ caro facta in ſcp̄tura ĩueniat̃ ĩtelligẽda eſt vt idem ſit ꝙ incarnata. ſed tñ melius dicit̃ ſimpl̃r eſt neganda. ne putet̃ ꝙ natura diuina ſit in carnẽ ꝯuerſa: quia iſte modus locutionis nimiã videt̃ facere exp̄ſſionem. Et ſubdit querendo. Cũ natura diuina aſſumpſit naturã humanã: quare ratione illius aſſumptionis natura diuĩa nõ poſſet dici facta eſſe hõ. vel eſſe hõ. ſicut verbũ dei dicit̃ factũ eſſe hõ. ꝛ eſſe hõ rõne illius aſſumptiõis. Et rñdet hoc eſſe ideo: qꝛ natura diuĩa nõ vniuit ſibi naturã humanam in vnitatem nature: ſicut verbũ dei vniuit ſibi naturã humanam in vnitate pſone. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Sic ꝯuenit verbum dei corporis et anime vnionẽ ꝙ nõ aſſumpſit aliquã hoĩs pſonaʒ. Hãc mgr̃ inſinuãs dicit ꝙ verbũ nõ aſſumpſit pſonã hoĩs: qꝛ caro hũana: anima que verbum aſſumpſit nõ fecerũt aliquã pſonam ante aſſumptionem ſui. Sed ꝯ̃ illud obijcit dupl̃r. Primo ſic. Uerbum aſſumpſit animã: ſʒ ex q̃ illa ſit pſona cũ rationalis nature indiuidua ſubſtãtia ꝟbũ videt̃ aſſumpſiſſe pſonã. Scd̃o ſic ẜm btm̃ Aug⁹. in expoſitiõe ſimboli: verbũ aſſumpſit hoĩeʒ: ſed cũ homo ſit pſona videt̃ verbũ aſſumpſiſſe pſonã: quod eſt ꝯ̃ p̄dicta. Ad primã obiectionẽ rñdet magiſter dicens ꝙ anima carni vnita nõ habet rõnẽ pſone: ſed tm̃ a corpore ſepata: cum igit̃ verbũ nõ aſſumpſit animam ſepatam ſed coniunctam: videt̃ vt prius nõ aſſumpſiſſe pſonam. Et in hoc ꝙ magiſter dicit animam eſſe pſonam nõ tenet̃ a modernis doctoribus. Ad ſecundũ dicit̃: cũ dicit̃ verbũ aſſumpſiſſe hoĩem ly homo accipiendũ eſt vt eſt exp̄ſſiuũ nature: ꝛ non vt ſignificat pſonã. Et tm̃ in ſpeciali.

De intelligentia haꝝ locutionũ deus factus eſt hõ: deus eſt hõ: an his locutiõibus dicat̃ deus factus eſſe aliq̃d vel eſſe aliquid vl̃ non eſſe aliquid.

a

VI DI. De mõ vniendi diuinã ꝛ hũanã naturã ẜm varias doctorum opiniones.

Ex premiſſis autẽ emergit queſtio plurimum ꝯtinens vtilitatis: ſed nimium difficultatis atq; ꝑplexitatis. Cũ eñ cõſtet ex p̄dictis ꝛ alijs pluribus teſtimonijs. oẽſq; catholici vnanimit̃ fateant̃ deũ factuʒ eſſe hominẽ: ꝛ chriſtũ verum deum eſſe.

ꝛ verū hominē: q̄rit̄ an his locutiōib⁹ de⁹ factus ē hō: filius dei fact⁹ē fili⁹ hoīs: de⁹ est homo: ꝛ homo est deus: dicat̄ de⁹ factus esse aliquid: vel esse aliquid vel aliquid dicat̄ esse deus: ꝛ an ita cōueniat dici: homo factus ē deus: ꝛ filius homis factus ē filius dei: sicut ecōuerso dicit̄: ꝛ ex his locutiōib⁹ nō dicit̄ de⁹ fact⁹ esse aliq̄d vel esse aliq̄d. Que sit intelligētia harū locutionū ꝛ siliū. In hui⁹ ꝓfunditatis reseratiōe: ꝛ scrupulose q̄stionis expositione plurimū differre inueniunt̄ sapiētes.

Qd i hui⁹ q̄stionis expositiōe differūt sapiētes.

Quorundā sententiā refert b

Alij enim dicūt in ipa verbi incarnatiōe hoīez quēdā ex aīa rōnali ꝛ hūana carne ꝯstitutū. Ex q̄bus duobus oīs verus hō cōstituit̄: ꝛ ille hō cepit esse deus: nō quidē natura dei: ſ ꝑsona verbi ꝛ deus accepit esse homo ille. Concedūt etiā hoīez illū assumptū a verbo ꝛ vnitū verbo ꝛ tñ esse vbū: ꝛ ea rōne tradunt dictum esse deuz factum hominē vel esse hominē: q2 deus factus est: id est cepit esse q̄dā substātia ex anima rōnali ꝛ hūana carne subsistēs: ꝛ illa substātia facta est. i. cepit esse deus non tamen demigratione nature in naturam: sed vtriusq̄ nature seruata ꝓprietate factū est: vt de⁹ esset illa substantia: ꝛ illa substantia esset deus. Unde vere dicit̄ deus factus ē homo: ꝛ homo factus ē deus: ꝛ deus est homo: ꝛ homo deus: ꝛ filius dei filius hominis ꝛ ecōuerso. Cūq̄ dicūt illū hominem ex anima ratiōali ꝛ hūana carne subsistere: non tñ fatent̄ ex duabus naturis esse compositum: diuina. s. ꝛ humana: nec illius partes esse duas naturas: sed animā tantum ꝛ carnem.

Autoritates ponit quibus muniunt suam sententiam c

Et ne de suo sensu tñ loqui putent̄: hāc sniāz pluribus muniunt testimonijs. Ait eñ Aug⁹. in libro de trinitate. Cū legit̄ verbū caro factum est. in vbo intelligo verū dei filium. in carne agnosco verū hoīs filiū. ꝛ vtrūq̄ simul vnā ꝑsonam deum ꝛ hominez ineffabilis gratie largitate ꝯiunctum. Idē in ench. Christus iesus deus de deo est hō autez natus est de spūsancto ex maria virgine. Utraq̄ substantia diuina ꝛ hūana filius

Aug⁹.

est vnicus dei patris omnipotētis ꝺ quo ꝓcedit spūssanctus vtrūq̄ vnus. sed aliud ꝓpter verbum: ꝛ aliud ꝓpter hominē non duo filij deus ꝛ homo: sed vnus dei filius. Deus sine initio: hō a certo initio. Idem in eodē. Quid natura humana in xp̄o hoīe meruit vt in vnitatē ꝑsone vnici filij dei singularit̄ assumpta esset. Que bona voluntas: que bona opa p̄cesserūt quibus mereret̄ iste homo vna fieri ꝑsona cum deo. Nunq̄d antea fuit homo et hoc ei singlare bñficiū p̄stitū est vt singulariter ꝓmereret̄ deum. Nempe ex quo homo esse cepit: nō aliud cepit esse homo q̄ȝ dei filius et hic vnicus. et ꝓpterea dei verbum: quia est ab illo suscepta caro. facta est vtiq̄ deus. vt quēadmodum vna est ꝑsona quilibet homo aīa. s. rōnalis et caro. ita sit xp̄s vna ꝑsona verbum ꝛ homo. Idē sup Johēz. Agnoscam⁹ geminā substantiā xp̄i diuinā. s. qua equalis ē patri. ꝛ humanā qua minor ē patre. vtrūq̄ aūt simul nō duo ſ vnus est xp̄s. ne sit q̄ternitas nō trinitas deus. Ac ꝑ hoc xp̄s est deus. aīa rōnalis ꝛ caro. Idem q̄ȝ in libro de p̄destinatiōe sanctorū. Ille hō vt a verbo patri coeterno in vnitatez ꝑsone assumptus filius dei vnigenit⁹ esset vnde hoc meruit. qđ bonū ei⁹ p̄cessit: vt ad hāc ineffabilem excellentiā ꝑueniret. Faciente ac suscipiēte deo verbo. ipe hō ex quo esse cepit filius dei vnicus esse cepit. Itez homo quicūq̄ ita gratia fit xp̄ian⁹. sicut gratia homo ille ab initio factus est xp̄s. Idē in libro. xiij. de trinitate. Gratia dei nobis in hoīe xp̄o cōmēdat̄. Quia nec ipse vt tanta vnitate deo vero coniunctus vna cū illo ꝑsona filius dei fieret. vllis est p̄cedētibus meritis assecutus. sed ex quo homo esse cepit. ex illo est ꝛ deus. Uñ dictū est: verbū caro factū est. Hylarius q̄ȝ in. x. libro de trinitate ait. Christum non ambigimus esse deum verbum. neq̄ rursus filium hominis ex anima ꝛ corpe ꝯstitisse ignoramus. His alijsq̄ autoritatib⁹ vtūt̄. qui hoīem quendā ex aīa rōnali ꝛ carne compositū dicunt deum factuz sed gr̄a nō natura. Sola enim gr̄a habuit ille hō: nō meritis vel natura: vt esset deus sicue dei filius: vt haberet omnē scientiā et potentiam quam habet verbum. cū quo est vna ꝑsona. Nec tñ in supiorib⁹ legit̄ q̄ hō ille sit vna ꝑsona cū vbo. ꝛ sit ipsuz verbū. sed etiā q̄ aīa rōnalis ꝛ caro eadē ꝑsona sit ꝛ xp̄s sit ꝛ deus.

Hylarius.

Aliorum sententia d

Sũt aũt ⁊ alij qui

istis in pte ↄsentiunt. sed dicunt hominē illũ nõ ex aĩa rõnali ⁊ carne tm̃: ꝫ ex hũana ⁊ diuia natura. i. ex trib⁹ substãtijs diuinitate. carne ⁊ aĩa ↄstare. et hũc iesum xp̃m fatenꝛ ⁊ vnũ ꝑsonã tm̃ esse. añ icarnationē ꝟo solũmodo simplicē. ꝫ in icarnatiõe factã cõpositã ex diuinitate ⁊ hũanitate. Nec est ideo alia ꝑsona ꝙ̃ p̃us sed cũ p̃us esset dei tm̃ ꝑsona. in incarnatiõe facta ē etiã hoĩs ꝑsona. nõ vt due eẽnt ꝑsone. ꝫ vt vna ⁊ eadē eẽt ꝑsona dei ⁊ hoĩs. Persona ꝰ q̃ prius erat simplex ⁊ in vna tm̃ natura exñs. in duab⁹ ⁊ ex duab⁹ subsistit naturis. ⁊ ꝑsona q̃ tm̃ deus erat. facta ē etiã ver⁹ hõ. subsistẽs nõ tm̃ ex aĩa ⁊ carne: ꝫ etiã ex diuinitate. nec tñ ꝑsona illa debet dici facta persona: ꝙ̃uis dicaꝛ facta ꝑsona hoĩs. Facta est igitur illa ꝑsona (vt q̃busdã placet) q̃ddã subsistens ex aĩa ⁊ carne. ꝫ nõ ē facta ꝑsona vł sb̃stãtia vel natura: ⁊ in q̃ttũ est illa sb̃sistens: composita est. in q̃tum autem verbuꝫ est simplex est.

Autoritates etiam ponit q̃ hanc probant sententiam. e

De hoc Aug⁹ in li

bro sentẽ. ꝓsperi ait: Modis oĩb⁹ approbare ↄtẽdimus sacrificiũ ecclie duob⁹ cõstare: duobus ↄfici: visibili elementoꝛuꝫ specie. ⁊ inuisibili dñi nr̃i iesu xp̃i carne ⁊ sanguine. sacro ⁊ re sacri. i. coꝛpe xp̃i sicut xp̃i persona cõstat ⁊ conficiꝛ ex deo ⁊ homine. cũ ip̃e xp̃s verus sit deus ⁊ verus homo. Quia omnis res illaꝝ rex naturã ⁊ veritatē in se continet ex quibus conficiꝛ. De hoc eodē Joh. damascenus. In dño nr̃o iesu xp̃o duas quidē naturas cognoscimus: vnã aũt hypostasim ex vtrisq̧ compositam. Incarnatus est ꝰ xp̃s ex virgine assumẽs primitiã nr̃e masse. vt ipsa extiterit in carne hypostasis. q̃ dei verbi hypostasis cõposita ⁊ facta fuerit. que p̃us simplex erat verbi hypostasis. Composita ꝟo ex duab⁹ ꝑfectis naturis deitate ⁊ hũanitate: ⁊ ferat ip̃a diuie ꝟbi dei filiatiõis characteristicũ ⁊ determinatiuuꝫ idioma. ꝭm ꝙ diuisa est a patre ⁊ spiritu sancto: ⁊ carnis characteristica et determinatiua idiomata: ꝭm q̃ differat a mr̃e ⁊ reliquis hominibus. Item. Vnã hypostasim filij dei ↄfitemur in duab⁹ naturis ꝑfecte se hñtibus deitatis ⁊ humanitatis ⁊ incarnatã esse eandē hypostasim: ⁊ has duas naturas custodiri ⁊ manere in ipso post vnionē nõ seoꝛsum ⁊ ꝭm ptes ponẽtes singulã. sed vnitas inuicē in vnã compositã hypostasim sb̃stãtialē eni inq̃mus vnionē. s. verã ⁊ nõ ꝭm fantasiã sb̃stãtialē aũt nõ duabus naturis ꝑficientibus alterã. s. vnã cõpositã naturã: sed vnitas inuicē in vnã hypostasim cõpositaꝫ filij dei ⁊ manere eandē sb̃stantialē differentiã determinamus. Ex creabile mansit creabile ⁊ ꝙ increabile increabile: ⁊ moꝛtale moꝛtale: ⁊ imoꝛtale imoꝛtale: ⁊ circũscriptibile circũscriptibile: ⁊ incircũscriptibile icircũscriptibile. ⁊ h̃ q̃dē refulget miraculis. De h̃ etiã Aug⁹. in libꝛo de trinitate ait: Quemadmodũ ꝭm deitatem vna est patris filijq̧ natura: ita etiã iuxta humanitatem: eadē est matris ⁊ filij vna natura. Ex vtraq̧ ꝰ sb̃stãtia ⁊ diuinitatis ⁊ hũanitatis vnus atq̧ idē est deus: dei ⁊ hominis filius iesus xp̃s: vt verus deus ita etiam homo verus. Idē etiã in li. xiij. de trinitate. Sic deo coniungi potuit hũana natura: vt ex duabus sb̃stãtijs fieret vna ꝑsona. Ac ꝑ hoc iam est ex tribus: deo: aĩa ⁊ carne. His alijsq̧ pluribus autoꝛitatibus se muniũt q̃ dicũt ꝑsonã xp̃i cõpositã esse vel factã siue ↄstantē ex duabus naturis siue ex tribus substantijs.

Tertia alioꝛum sententia f

Sunt etiã alij qui

in incarnatiõe verbi nõ solũ ꝑsonã ex naturis cõpositã negãt. verũetiã hoĩem aliquē siue etiã aliquã substãtiã ibi ex aĩa ⁊ carne cõpositã vel factã diffitenꝛ. Sꝫ sic illa duo. s. aĩam ⁊ carneꝫ verbi ꝑsone vel nature vnita esse aiũt: vt nõ ex illis duob⁹ vel ex his tribus aliqua natura vł ꝑsona fieret siue cõponereꝛ. ꝫ illis duobus velut indumẽto verbũ dei vestireꝛ vt moꝛtalium oculis cõgruẽter appareret. Qui ideo diciꝛ ver⁹ fact⁹ hõ: q꞉ veritatē carnis ⁊ aĩe accepit. Que duo etiã in singularitatē vel vnitatē sue ꝑsone accepisse legitur. nõ q꞉ illa duo vel aliq̃ res ex illis cõposita sit vna ꝑsona cũ verbo: vel sit verbũ: ꝫ q꞉ illis duobus accedẽtibus verbo nõ ē ꝑsonaꝝ numerus auctus vt fieret q̃ternitas in trinitate: ⁊ q꞉ ip̃a ꝑsona ꝟbi q̃ p̃us

Aug⁹.

Jo̅hes damascenus.

Ca. xvi.

Grego. super Ezechielem. erat sine indumēto. assumptiōe indumēti nō ē diuisa vel mutata: sȝ vna eademq̄ imutata pmāsit. Qui ꝟm habitū deum ⁊ hoīez factū dicūt. Accipiēdo em̄ hoīez dictus ē de⁹: fact⁹ est hō: ⁊ ppt̄ acceptū hominē dr̄ de⁹ vere esse hō: ⁊ ppt̄ assumentem deū dr̄ homo esse deus. Nam si essentialiter inquiūt illi de⁹ esse hō. vel homo esse de⁹ intelligeretur: tunc si deus assumpsisset hoīez in sexu muliebri: ⁊ mulier essentialiter de⁹ eēt: et ecōuerso. At potuit deus assumpsisse hoīem in sexu muliebri potuit ergo mulier esse deus ⁊ ecōuerso.

Autoritates inducit quibus hec sententia roboratur. g

Ne autem et isti d̄ suo sensu influere videantur: testimonijs in mediū ꝑductis: qđ dicūt ꝯfirmāt. Ait Aug⁹. eni Aug⁹. in libro de grā noui testamēti. Sicut nō augeť numerus ꝑsonarū: cum caro accedit anime vt sit vnus hō: sic nō augeť numer⁹ ꝑsonarū cum homo accedit verbo vt sit vnus homo xp̄s. Legiť itaq̄ deus homo: vt intelligam⁹ hui⁹ ꝑsone singularitatē: nō vt suspicemur i carnē mutatā diuinitatē. Idem q̄ tractans Phil. ij. illud verbū apostoli. Habitu inuent⁹ est vt hō: manifeste ōndit deū: dici factū eē hoīem: vel esse hoīez ꝟm habitū. in libro lxxxiij. q̄stionū: ita inquiēs: Multis modis habitū dicim⁹: vl̄ habitū animi sicut discipline ꝑceptiōez vsu firmatā: vl̄ habitū corꝑis: sicut dicim⁹ aliū alio validiorē vel habitū eoꝝ q̄ mēbris accomodantur extrinsecus: vt cū dicim⁹ aliquē vestituz vel calciatū: ⁊ hmōi. In oīb⁹ generib⁹ manifestū est i ea re dici habitū que accidit vel accedit alicui: ita vt eā possit etiā nō hr̄e. Hoc aūt nomē ductum est ab illo Prima species habitus. ꝟbo qđ est hr̄e. Habit⁹ ergo in ea re dr̄ q̄ nobis vt habeať accidit vel accedit. Verūtamē hoc interest: q: quedā eoꝝ q̄ accidunt vel accedūt: vt habitū faciāt nō mutanť sed ipsa mutāt in se integra ⁊ inconcussa manētia: sicut sapiā accedens homini nō ipsa mutať: sȝ hoīem mutat: quē de Secunda. stulto sapientē facit. Quedā ꝟo sic accedunt vel accidūt vt mutent et mutenť vt cibus qui amittēs speciē suā in corp⁹ vertitur: ⁊ nos cibo refecti: ab exilitate atq̄ lāguore i robur atq̄ valentiā mutamur. Tertia. Tertiū gen⁹ est cū ea que accidūt vel accedunt: nec mutāt ea quibus accidūt nec ab eis ipsa mutanť. sic annulus posit⁹ in digito: qđ gen⁹ rarissime reperiť. Quartū gen⁹ est cū ea que accidūt vel accedūt. mutanť nō a sua natura: sed aliā speciē et formā accipiūt: vt est vestis que deiecta atq̄ deposita nō habet eā formā quā sumit induta. Induta em̄ membris accipit formā quā nō habebat exuta: qđ genus cōgruit huic cōparationi. Deus em̄ fili⁹ semetipm̄ exinaniuit nō formā suam mutās sȝ formā serui accipiēs: neq̄ ꝯuersus aut transmutatus in hominē amissa incōmutabili stabilitate: sed i similitudine hominū fact⁹ est ipse susceptor. verū hominē suscipiēdo habitu inuentus est vt hō: id est habēdo hoīem inuentus est vt hō nō sibi sed eis q̄b⁹ in homie apparuit. Ex aūt dicit vt homo veritatē exp̄mit: noie ergo habit⁹ satis significauit ap̄ls q̄liter dixerit in similitudinē hoīm fact⁹: q: nō trāsfiguratiōe in hoīem: sed habitu fact⁹ est: cuȝ indutus est hoīem quē sibi vniēs quodāmodo atq̄ cōformās imortalitati eternitatiq̄ sociaret. Nō ḡ oportet intelligi mutatū esse verbū susceptiōe hoīs: sicut nec mēbra veste induta mutāť: q̄uis illa susceptio ineffabiliť susceptū suscipienti copularet. His ꝟbis apte inuere videť Aug. deū dici factū hoīem ꝟm habitū. Qui etiā ipsius incarnatiōis modum volēs exprimere q̄rentibus in. iiij. lib. d̄ trini. ait: Si queriť incarnatio quomodo facta sit. ipsum verbuȝ dei dico carnē factū. i. hominē factū. Nō tn̄ in hoc q̄ factum est cōuersum atq̄ mutatū: sȝ carne vt carnib⁹ cōgruēter appareret indutū. Ita sane factū vt ibi sit nō tm̄ ꝟbū dei et hoīs caro: sȝ etiā rōnalis hoīs aīa. Atq̄ hoc totū ⁊ de⁹ dicať ꝑpter deū: et hō ꝑter hominez. Quod si difficile intelligiť mens fide purgeť a pc̄tis abstinēdo ⁊ bona opando: difficilia em̄ sunt hec. Idē in li. de fide ad Petrū. Dei fili⁹ cū sit deus eternus ⁊ verus: ꝑ nobis fact⁹ est hō verus ⁊ plen⁹. In eo verus: q: verā habet de⁹ ille humanā naturā. In eo vero plenus: q: ⁊ carnē humanā suscepit ⁊ aīam rationalē. Itē Nō aliud fuit illa dei summi susceptio vel exinanitio nisi forme seruilis. i. nature hūane susceptio. vtraq̄ ḡ est in xp̄o forma: q: vtraq̄ vera et plena est in xp̄o substātia: diuia sc3 ⁊ hūana natura. Idē in li. ꝯtra Maximinū. Cū eēt ꝑ seipm̄ inuisibilis: visibilis i hoīe appa

Quarta spēs congruit huic cōparationi.

Phil. ij.

De mō incarnationis.

ruit: quē de femīa suscipe dignat⁹ ē Idē in codē. Nos xp̄m dn̄m verū hominē suscepisse credim⁹: ⁊ in ipso visibiliter inuisibilē hoib⁹ apparuisse. In ipso inter homines ꝯuersatū fuisse. In ipso ab hoib⁹ hūana ꝑtulisse. In ipso hoies docuisse.

Hylarius. Hylarius q̃ꝫ in. x. lib. de trini. ait: Quomodo dei fili⁹ natus ex maria est nisi ꝙ verbū caro factū est: scꝫ ꝙ fili⁹ dei cuꝫ in forma dei esset: formā s̄ui accepit. Unuꝫ tn̄ eundēq̄ꝫ nō dei defectiōe sed hominis assumptiōe ꝓfitemur: ⁊ in forma dei propter naturā diuinā ⁊ in forma s̄ui ex conceptiōe spiritussancti s̄m hoīs habitū receptū fuisse. Nō fuit habit⁹ ille tm̄ homīs

Ro. viij. sed vt homīs: neq̄ꝫ caro illa caro peccati sed ī silitudine carnis peccati. Audistis tres s̄m diuersos positas sentētias: et ꝓ singulis inducta testimonia.

Ista est distinctio sexta hui⁹ tertij libri. In qua mgr̄ postq̃ꝫ egit de filij dei incarnatione. s. d̄ conditionibus constituentibus actū vnionis: incipit agere de cōditionibus actum vnionis consequentibus. Et circa hoc tria facit in hac ⁊ in se. distin. Nam primo ponit quinq̄ꝫ questiōes. Secūdo recitat varias opiniones. Tertio dat questionū motarū solutiones. Primū facit vsq̄ꝫ ibi Alij aūt dicūt. Scd̄m abinde vsq̄ꝫ ad finē distinctionis Tertiū v̄o facit ꝑ totam sequentē distin. In speciali snīa magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima est hec: Ad hm̄ōi questiōes: scꝫ an deus factus est homo vel homo factus sit de⁹ et cōsimiles difficulter possunt dari responsiōes. Hāc magister ꝓbans dicit. ꝙ ex dictis p̄cedētibus emergūt questiōes difficiles ⁊ dubie. Quaꝝ prima est hec. Cuꝫ dicit̄ fili⁹ dei factus est homo. et deus est homo: et homo est deus. Utrum deus factus est aliquid vel aliquid dicatur esse deus. Secūda est. Utrū bene possit dici. Homo factus ē deus. sicut bene dicitur ecōuerso. Deus homo fact⁹ ē. Et respōdet dicens ꝙ difficile est ad hm̄ōi questiōes respōdere: cū multi doctores videant̄ in eaꝝ solutionib⁹ discordare. ⁊ sic dimittit eas absq̄ꝫ vlteriori respōsione vsq̄ꝫ ad distinctionē sequētē. Scd̄a ꝓpositio est hec Tres sunt antiquoꝝ opiniones de eterni v̄bi incarnatione. Has magister recitans nō discutit: sed eaꝝ discussiones legentib⁹ derelinquit. Quarum opinionū prima dicit ꝙ aīa ⁊ corpus xp̄i ordine non tpis sed nature prius fuerūt ad inuicē vnita ad constituendū hominē ⁊ sic homo ex eisdē cōstitutus fuit a verbo assumpt⁹ ⁊ q₂ homo est nomē suppositi. id̄o opinio dicit duo supposita esse in xp̄o. vnū creatuꝫ qd̄ est homo subsistēs in natura humana. aliud increatū verbū subsistēs in natura diuina. ⁊ q̃uis sic in christo ponat duo supposita. in ipso tamen non ponit nisi vnā ꝑsonā quia suppposituꝫ creatū scꝫ hominis nō dicit esse personaꝫ. illa de causa ꝙ ꝑsona dicit suppositum ad dignitateꝫ ꝑtinēs. Cū igit̄ suppposituꝫ creatū in christo sit vnitū supposito diuino seu digniori. ꝑsoneitas in christo solū accipienda ē a supposito digniori. s. diuino ⁊ nō humano. Item ista opinio dicit: ꝙ ꝓprietas vni⁹ suppositi in xp̄o nō dicit̄ de altera absolute sed tm̄ cū quadā reduplicatiōe. Ita s̄m istā opinionē tales ꝓpositiones nō sunt ꝯcedēde. Iste hō demōstrato xp̄o ē etern⁹ nisi addat̄ inq̃tum deus ⁊ similiter ista. Iste hō ē mortu⁹ demonstrato eodē. nisi addat̄ inq̃tum hō. Itē opinio hec dicit ꝙ ꝑsona v̄bi nō fuit magis cōposita post incarnationē v̄bi q̃ꝫ an̄. cū hō assumpt⁹ s̄m ipam nō ꝑtineat ad vnitatē ꝑsone diuine. Ista oīa ꝓbat mgr̄ particulatim octo doctoꝝ auctoritatibus Scd̄a opinio quā mgr̄ recitat. ponit p̄mo ꝙ corp⁹ ⁊ aīa xp̄i fuerīt pri⁹ natura. ⁊ nō tp̄e vnita nō tm̄ ad cōstitutionē suppositi sed tm̄ ad cōstitutionē nature humane. ⁊ sic a verbo simul fuerīt assumpta Scd̄o ponit ꝙ in xp̄o nō est nisi vnū suppositū seu vna ꝑsona substās duab⁹ naturis. Tertio ponit ꝙ ꝓpter vnionē suppositi ī duplici natura possint de xp̄o vere p̄dicari noīa significātia ꝓprietates vtriusq̄ꝫ nature. vt dicēdo De⁹ ē passus iste hō ē etern⁹ ⁊ sic de alijs. Quarto ponit ꝙ ꝑsona verbi post incarnationē facta ē cōposita. que prius erat simplex ita ītelligēdo ꝙ ꝑsona verbi q̄ ante īcarnationē subsistebat tm̄ in vna natura. post īcarnationē subsistit in duabus. Et ista oīa mgr̄ ꝓbat diuersis sctōꝝ auctoritatib⁹. Tertia opinio ponit p̄mo. ꝙ aīa xp̄i ⁊ corp⁹ xp̄i diuisa abinuicē sine vlla cōpositiōe īter se verbo fuerūt vnita seu a verbo assumpta ita q̃ꝫ s̄m eā cū dicit̄ fili⁹ dei assumpsit naturā. locutio intelligēda est materialiter vt sit sensus. filius dei assumpsit naturā humanā. i. assumpsit ꝑtes humane nature. q̄ dicunt̄ humana natura sicut partes domus dicunt̄ dom⁹. Scd̄o ponit ꝙ aīa ⁊ corp⁹ fuerūt verbo vnita solū accidētaliter ꝑ modū extrinseci habitus: sicut vestis vnit̄ corpi. Tertio ponit ꝙ aīa xp̄i ⁊ corpus nō ꝑtineant ad ꝑsonalitatem verbi sed extrinsece se habēt ad illā. sicut indumētū ad hominē Quarto ꝯsequēter ponit ꝙ in xp̄o sit vna ꝑsona tā simplex post īcarnationē sicut ante. ⁊ ista oīa fulciūtur auctoritatib⁹ doctoꝝ q̄ patēt ī textu. Et subdit postea q̄ttuor gn̄a habituū: eliciēs exinde q̄liter verbū dei sit in carne ⁊ in aīa quasi habitu indutum.

Positis sentētijs ꝓlatisq̄ꝫ testionijs ītelligētias ꝓpositarū locutionuꝫ exequitur scd̄m singulas snīas. ⁊ prius scd̄m primā. a

VIII D I Ostēdit q̄liter s̄m varias opiniones recitatas di. p̄cedēti de mō vniēdi diuinā ⁊ humanā naturā determinari habeāt ambigue locutiones.

Ecūdum primā vero dicit̄ deus fact⁹ hō ⁊ hō factus deus: q₂ de⁹ cepit esse quedā substantia rationalis que ante nō fuerat: ⁊ illa substātia cepit eē deus: et hoc grā non natura vel meritis habuit. Un̄ recte dicit̄ xp̄s inq̃tū hō p̄destinat⁹ esse fili⁹ dei. Huic aūt snīe opponitur. Si illa substātia cepit esse de⁹: et de⁹ illa. quedā ergo substātia est deus q̄ non semꝑ fuit de⁹: et q̄dā substātia est de⁹ que nō ē diuina substātia: et de⁹ est aliq̄d qd̄ nō sꝑ fuit. Qd̄ et illi ꝯcedūt. Origenis testimonio īnitentes: q̄ ait. Factus est sine dubio id qd̄ p̄us n̄ erat: sꝫ addidit s̄m carnē. Scd̄ꝫ deū v̄o erat p̄us: et n̄ erat qn̄ nō erat. Alijs q̃ꝫ plurib⁹ mōis illi snīe ꝑt opponi: q̄b⁹ sup sedem⁹ exercitatiōis studiū lectori relinquētes: et ad aliā ꝓperantes.

Que oponāt huic sententie

Origenes super eplam ad romanos.

Hic explanat scdam sniam et earundem locutionũ sensus. b

In secunda vero snia hui⁹ distinctionis talis videt̃ rõ: vt cũ dicit̃ de⁹ fact⁹ est hõ: intelligat̃ cepisse esse subsistẽs ex duabus naturis vel tribus substãtijs: et ecõuerso hõ fact⁹ ẽ de⁹ q: subsistẽs in duab⁹ naturis cepit eẽ deus: vel poti⁹ hõ fact⁹ est de⁹: et ecõuerso dicit̃: q: de⁹ assumpsit hominem: et hõ assumptus ẽ a deo. Vñ Aug. dicit in li. de trini. Talis fuit illa susceptio q̃ hoiem faceret deũ et deũ hoiem. Variat̃ aũt itelligẽtia cũ dicit̃: de⁹ est hõ: et hõ est deus. Dicit̃ eñ de⁹ esse psona subsistẽs in duabus. et ex duabus naturis: et psona subsistẽs in duab⁹ et ex duabus naturis dicit̃ eẽ de⁹. i. vbũ vel natura diuina. Põt eñ pdicari psona simplex vel natura de psona cõposita. Non est aũt vt ait Joh. Dama. idẽ dicere naturã vel personam.

Aug⁹.

Nõ ẽ idem dicere naturã vel psonam

Ex quo sensu dicunt christũ pdestinatum. c

Isti dicũt christũ pdestinatũ inq̃tũ est hõ. i. inq̃tũ et subsistens ex duabus substãtijs. s. aia et carne Nã q̃tũ ad naturã diuinitatis nõ est ipe pdestinatus. Nõ ergo inq̃tũ in ea vel ea subsistit pdestinatus est sed inq̃tũ subsistit in alijs duabus substãtijs. i. in anima et carne: hoc est inq̃tũ est homo.

Qualr̃ exponũt auctoritates prime q̃ isti vident̃ obuiare snie. d

Determinãt etiã auctoritates q̃ pme cõueniũt snie: et huic videt̃ ɔtradicere: vt cũ legit̃: hõ ille assũptus a vbo in singularitate psone: vel factus vna psona cũ vbo de natura humana intelligat̃: q̃ vbo vnita est in singularitate psone. i. ita q͛ eadẽ psona q̃ pus erat et simplex erat: sine icremẽto numeri psonaꝝ etiã imutata pmãsit lʒ cõposita. Cõpositiõis vo huius aliã dicũt esse rõnẽ q̃ sit in alijs hoibus: q: huius ex trib⁹: aliorum ex duabus substãtijs est cõpositio. Negãt q͛ naturam humanã esse psonam vel dei filiũ: et sicut vnũ eũdem q͛ dicunt esse hoiem et deũ: et filiũ hois et filiũ dei ita vnũ et idẽ non aliud et aliud: sicut nec alium et alium.

Quedam ponit que permissis videntur aduersari. e

Sʒ his videntur aduersari que subditis ɔtinent̃ capitulis Ait eñ Aug. sup Joh. Aliud ẽ vbũ dei aliud homo: sed vbũ caro factũ est. i. hõ nõ ita q͛ alia verbi: alia ẽ hois psona q̃m vtrũq͛ xp̃s et vna psona. Idẽ ad Felicianum. Aliud dei filius: aliud hois filius sed nõ alius. Itẽ Dei fili⁹: aliud de pr̃e: aliud de mr̃e. Idẽ in li. j. de trini. Cũ filius sit ꝛ de⁹ et hõ: alia substãtia deus alia hõ Aug⁹.

Qualiter his respondeãt. f

Hec autem in hũc modũ determinãt: q: cũ dicit̃: aliud vbũ dei: aliud hõ: siue alia sba deus: alia hõ: alterius nature significat̃ xp̃s esse inq̃tũ est hõ: et alterius inq̃tum est deus. et aliud natura qua est homo: aliud natura q̃ est de⁹. Vt eñ ait Joh. Dama. Incõuerse et inalterabiliter vnite sũt adinuicẽ nature: neq͛ diuina distãte a ꝓpria simplicitate: neq͛ humana aut ɔuersa in deitatis naturã aut in nõ existẽtiã diuisa: neq͛ ex duab⁹ vna facta cõposita natura. Cõposita eñ natura neutri eaꝝ ex q̃bus cõponit̃ naturis: homousia. i. ɔsubstãtialis eẽ põt ex alteris pficiẽs alteꝝ: vt corp⁹ ex q̃tuor elemẽtis cõpositũ: nec ignis noiat̃: nec aer: nec terra: nec aqua: nec hoꝝ alicui homnusion dicit̃. Si g̃ ꝑm hereticos xp̃s vni⁹ cõposite nature post vnionẽ extitit: ex simplici natura ɔuersus est in cõpositã: ꝛ neq͛ pr̃i simplicis nature exñti: neq͛ mr̃i ẽ homousios: ꝛ neq͛ de⁹ neq͛ hõ denoiabit̃ sʒ xp̃s solũ: ꝛ erit h̃ nommẽ scʒ xp̃s ñ psone ipi⁹ natura: sʒ vni⁹ ꝑm ipos cõposite nature nos aũt xp̃m non vnim⁹ cõposite nature dogmatizam⁹ ꝛ h̃ nomẽ scʒ xp̃s psone dicim⁹ nõ monotropos. i. vno mõ dictũ: sʒ duarũ naturarũ eẽ significatiuũ. s. deitatis ꝛ humanitatis. Ex deitate aũt ꝛ hũanitate deũ pfectũ ꝛ hoieꝫ pfectũ eũdẽ ꝛ eẽ ꝛ dici: ex duab⁹ ꝛ in duabus naturis ɔfitemur. Sic g̃ d̃: aliud eẽ fili⁹ dei: aliud fili⁹ hois: q: alteri⁹ ẽ sbe vl̃ nature inq̃tũ ẽ fili⁹ dei. alteri⁹ inq̃tũ ẽ filius hois: nõ q͛ ipẽ fili⁹ dei ꝛ hois sit duo illa diuersa. i. due diuerse nature. Joh. dam̃.

Auctoritate confirmat determinationem. g

Apte eniꝫ Hylari

nus in .ix. li. de trini. ait. Cũ nõ aliud sit filius hoĩs: nec aliud fili⁹ dei: v̄bũ eñ caro factũ ẽ: ⁊ cũ ille q̄ fili⁹ dei ẽ ipse ⁊ hoĩs sit fili⁹ req̄ro q̄s in h̄ filio hoĩs glorificat⁹ sit: Euidẽter dicit nõ aliud eẽ filiũ dei: ⁊ aliud filiũ hoĩs. Ex quo p̄missa roborã tur ⁊ approbat̄ determinatio.

Alia etiam verba autoritatũ annotet vt determinet. h

Qd etiam dictum est vtrũq; xp̄s ẽ: ⁊ vna p̄sona mouere p̄t lectorẽ sicut ⁊ illud qd Aug⁹. dicit i.j. li. de trini. Quia forma dei formã s̄ui accepit: vtrũq; de⁹: vtrũq; hõ. Sz vtrũq; de⁹ p̄pter accipiẽtẽ deũ: ⁊ vtrũq; hõ p̄pt̄ acceptũ hoiem. Et illud qd idez ait in li. de bono p̄seuerãtie. Qui fidelis ẽ: in eo verã naturã humanã credit suscipiente deo v̄bo ita s̄blimatã: vt q̄ suscepit ⁊ qd suscepit vna eẽt in trinitate p̄sona: assumptiõe illa ineffabilit̄ faciẽte p̄sone vni⁹ in deo ⁊ hoie veritatẽ. Si autẽ q̄ suscepit. ⁊ qd suscepit vna ẽ p̄sona: g̃ natura hũana cũ verbo vna ẽ p̄sona. Sed hec oĩa ex tali sensu dicta fore tradũt vt vtrũq; dicat̄ eẽ xp̄s ⁊ vna p̄sona q: in vtroq; vn⁹ xp̄s ⁊ vna p̄sona subsistit. Ita ẽt susceptũ cũ suscipiẽte dr̄: vna p̄sona: q: susceptũ suscipiẽti est sociatũ in vnitate p̄sone: ⁊ ita q; vnitas p̄sone p̄mãsit: nõ ita vt caro ⁊ aĩa sint vnus de⁹: q: vt ait Hiero. Verbũ ẽ de⁹ nõ caro assũpta Et Amb. in li. iij. de sp̄ũ sctõ ait. Aliud ẽ qd assũpsit: ⁊ aliud qd assũptũ ẽ.

Hic q̄ndã ponit auctoritatẽ que m̄ltũ videt̄ huic s̄nie opposita. i

Est autem ⁊ aliud qd huic s̄nie plurimũ videt̄ obuiare. Ait eñ Aug⁹. in lib. j. ꝯ Maximinũ Christ⁹ vna p̄sona ẽ gemine s̄be q: ⁊ de⁹ est ⁊ hõ est: nec tñ deus vel hõ: p̄s hui⁹ s̄be dici p̄t alio q̄n fili⁹ dei de⁹ anteq; susciperet formã serui: nõ erat totus: ⁊ creuit cũ hõ diuinitati eius accessit. Ecce. deũ dicit nõ esse p̄tem illius p̄sone. Vñ videt̄ illa p̄sona nõ cõstare ex deo ⁊ hoie. Ad qd etiam illi dicũt illã p̄sonã nõ ita ꝯstare ex deo ⁊ hoie: q̄si totũ ex p̄tib⁹. Ita eñ p̄tes alicui⁹ totius ꝯueniũt: vt ex illis qd nõ erat cõstituatur. Nõ aũt sic hũana ⁊ diuina natura in xp̄o vniunt̄. Inexplicabilis eñ est isti⁹ vniõis q̄ nõ ẽ p̄tiũ rõ. Quidã tñ noĩe dei

ibi p̄sonã significari putãt: q: de trib⁹ agebat p̄sonis: quarũ nullã trinitatis p̄tẽ eẽ dicebat: sicut p̄s isti⁹ p̄sone nõ ẽ de⁹. Qd si de p̄sona itelligat̄: manifestũ est q: p̄sona nõ est p̄s p̄sone. Posita ẽ diligẽter sententia scd̄a ⁊ ei⁹ explanatio: cui in nullo v̄l in modico obuiant auctoritates in tertia s̄nia inducte q̄ iam ꝯsiderãda est.

Tertia s̄nia q̄ sit premissarũ p̄positionũ intelligẽtia. k

In hac ergo sententia sic dicit̄ de⁹ fact⁹ hõ: q: hoiem accepit sic dicit̄ esse hõ: q: hoiem habet: vel q: ẽ habẽs hoiem: ⁊ hõ fact⁹ de⁹: q: assumpt⁹ est a deo: ⁊ hõ eẽ de⁹: q: habens hoiem ẽ de⁹. Cũ ergo dicit̄ de⁹ est hõ vel habitus p̄dicat̄ vel p̄sona sed humanata. Et q; p̄sona hũanata p̄dicet̄: Cassiodorus ostẽdere videt̄ dicẽs. Fact⁹ est vt ita dixerim humanat⁹ de⁹ q̄ etiã in assumptione carnis: deus esse nõ destitit. Qd tñ varie accipi põt vt dicat̄ de⁹ fact⁹ humanat⁹: vel xp̄s fact⁹ de⁹ hũanat⁹ vtrũq; eñ sane dici põt. Cũ ergo dr̄ fact⁹ est deus hõ: multiplex s̄m istos fit itelligẽtia: vt naturã humanã accepisse vel humanatũ v̄bũ esse incepisse intelligat̄. Nec tñ si icepit esse humanatũ v̄bũ: iõ sequit̄ q; incepit esse verbum nec si de⁹ factus est humanatũ verbum sequit̄ q; factus sit v̄bũ: sicut de aliquo dicit̄ Hodie iste cepit esse bonus hõ vel factus est bonus hõ: nec tñ hodie cepit esse hõ: vel factus est homo.

Quo sensu scd̄m illos dicat̄ p̄destinatus christus. l

Scd̄m istos dicit̄ xp̄s s̄m q; hõ p̄destinat⁹ esse fili⁹ dei: q: ẽ p̄destinatũ a deo ab eterno: ⁊ in tẽpe collatũ est ei p̄ g̃ram: vt ipse ens hõ sit filius dei: hoc. n. nõ s̄p habuit: sed in t̄pe p̄ gratiã accepit. Qd videt̄ Aug⁹ notasse in li. ad Prosperũ ⁊ Hylari. dicẽs. Predestinat⁹ ẽ Iesus: vt q̄ futur⁹ erat s̄m carnẽ filius dd̄: esset in virtute fili⁹ dei. Ibi etiam cũ dicit̄ xp̄s minor p̄re s̄m q; hõ: s̄m habitũ h̄ itelligũt dictũ. i. inq̄tũ habet sibi hoiem vnitũ. Vñ Aug⁹. in .j. li. de trini. De⁹ filius deo p̄ri natura ẽ eq̄lis: habitu mior In forma eñ s̄ui mior ẽ p̄re. In forma dei equalis ẽ p̄ri: ⁊ q: s̄m habitũ accipiẽda est incarnatiõis ratio: ideo deũ hu

Aug⁹.

Et hic auctoritate vtit̄ vt confirmet determinatõez.

Aug⁹. li. iij. Rom. j.

Rñsio eoꝝ cũ determĩatiõe

Cassiod.

Aug⁹. j. li. de p̄destinatione post mediũ. Auctoritate ꝯfirmat expositionem.

Aug⁹. ca. vi

Joh. dam. manatū: nō hoiem deificatū dici tradūt. Vñ Joh. dam. Nō hoiem deificatū dicimus: sed deū hoiem factum.

Qđ nō dz dici hō dñicus. m

Et licet dicat̃ ho=

Aug. lib. j. re. xix. mo deus: nō tñ ꝯgrue dicit̃ hō dominic⁹ Vñ Aug⁹. in li. retractationū. Nō video vtrū recte dicat̃ hō dñic⁹: q̄ est mediator dei ⁊ hoim xp̄s iesus: cū sit vtiqꝫ dñs: ⁊ h̄ q̄dē vt dicerē apud q̄sdā legi catholicos tractatores. Sꝫ vbicūqꝫ h̄ dixi dixisse me nollē. ꝑostea q̄ppe vidi nō esse dicēdū: q̄uis nōnulla posset idem rōne defendi. Scđm istos etiā dꝫ ꝑsona filij in duab⁹ ⁊ ex duab⁹ existere naturis ꝫm adherētiā vel iherētiā. Alt̃a em̄ inheret ei alt̃a iest

Qđ ꝑdicta nō sufficiūt ad cognoscendā hanc q̄ōnem. n

Satis diligenter

iuxta diuersoꝝ sniaꝫ supraposita absqꝫ assertiōe ⁊ p̄iudicio tractauim⁹ q̄ōnē. Verū tñ nolo in tāta re tāqꝫ ad cog̃scēdū difficili putare lectorē istam sibi nr̃am debere sufficere disputationē sꝫ legat ⁊ alia forte meli⁹ cōsiderata atqꝫ tractata: ⁊ ea q̄ hic mouere pn̄t: vigilātiore atqꝫ itelligētiore si pōt mēte discutiat. Hoc firmiter tenēs q̄ de⁹ hoiem assūpsit hō in deū transiuit: nō nature v̄sibilitate: sꝫ dei dignatōe: vt nec de⁹ mutaret̃ in humanā s̄bam assumēdo hoiem: nec hō in diuinā gl̄ificat⁹ in deum: q̄r mutatio vl' versibilitas nature: diminutionē ⁊ abolitionē s̄be facit.

Ista est distinctio. vij. hui⁹ tertij libri: q̄ ꝑtinet sniam tertie opinionis q̄ est hec. Secūdū doctoꝝ diuersoꝝ opiniones varie dāde sunt r̄nsiones q̄ ponunē sup⁹ in p̄ma ꝑpositione. Hanc mg̃r insinuās exponit p̄mo p̄mā ꝑpositionē ꝑpositā in p̄ma p̄ncipali ꝑpositiōe p̄cedētis distictionis vicꝫ istā. De⁹ hō fact⁹ ē: q̄ valet tm̄ sicut ista. De⁹ icipit eē substātia rōnalis q̄ p̄us nō erat. Et ex hoc ad istā q̄ōnē cū dicit̃: de⁹ hō fact⁹ est: an deus dicat̃ fact⁹ aliud. Scđm p̄mā opinionē dicit r̄ndendū eē affirmatiue. dicēdo q̄ de⁹ fact⁹ est aliq̄d scꝫ substantia q̄ esse cepit. Cōcedendū etiā est ꝫm istā opinionē q̄ xp̄s est p̄destinat⁹ dei fili⁹: sed nō in q̄tū hō. Sed cōtra hoc arguit sic. Si deus incepit esse aliq̄ substantia: verū est dicere q̄ de⁹ ē aliq̄d qđ nō sp̄ fuit. Ad qđ r̄ndens dicit: q̄ ista opinio bñ ꝯcedit̃ nō tñ simpliciter sed cū determinatione: dicēdo ꝫm carnē fact⁹ est aliq̄d qđ prius nō fuit. Scđm scđam opinionem ponit duplicē intellectū dictarū ꝑpositionū: quoꝝ vn⁹ ē: cū dicit̃ fact⁹ est hō: sensus est: q̄ deus incepit eē subsistēs in duab⁹ naturis. Ali⁹ est. q̄ de⁹ humanā naturā assumpsit: ꝫm q̄ homo dicit̃ esse a deo assumptus. Et subdit q̄ ly hō pōt teneri ꝑ ꝑsona vel pro natura: ⁊ ꝫm hoc diuersimode in diuersis ꝑpositionibus accipitur. Subiūgit etiā postea solutiones auctoritatum diuersoꝝ que videntur dicere q̄ homo sit assumptus: ⁊ q̄ xp̄s sit duo: ⁊ q̄ ꝑsona xp̄i non sit ꝯposita que omnia prime opinioni videntur consonare: ⁊ scđe opinioni obuiare: ⁊ ille solutiones patent in littera. Scđm tertiā opinionē ponit intellectū dictarū ꝑpositionum di. q̄ cū dicitur: de⁹ factus est homo: ⁊ deus est hō: ꝑ predicatū scꝫ ly homo denotatur solus habitus: vt sit sensus. deus habet hominē: vel est persona humanata: ⁊ q̄uis istam ꝯcedant. q̄ deus est humanatus. nō tñ cōcedunt q̄ homo est deificatus. Similiter licet bñ dicatur homo est deus: nō tñ pōt dici hō est dñic⁹: q̄r hoc btō Aug. nō placuit: imo postq̄ frequētius hoc dixerat primo retract. ca. xix. hoc ipsum retractauit: ⁊ sic vltimo oīa ista in duabus distinctionib⁹ istis disputatiue dicta magister non discutit: sed lectoris iudicio discutiēda derelinq̄t. Pro aliquali p̄dictoꝝ euidentia notādū est: q̄ p̄cedētes opiniones in q̄ttuor p̄ctis ꝯueniūt ⁊ in q̄ttuor differūt. Cōueniūt em̄ p̄mo in hoc. q̄ ponūt in xp̄o vnā ꝑsonā: ꝯ hereticū Nestoriū: q̄ ponit in xp̄o duas. Scđo in h̄ q̄ ponūt in xp̄o duplicē naturā. s. diuinā ⁊ hūanā cōtra errorē Euticij q̄ posuit post incarnationē in xp̄o ex diuina ⁊ humana natura vnā naturā factā ⁊ in hoc q̄ ponūt tres substātias in xp̄o: scꝫ corpus aīam ⁊ deitatē ꝯtra errorē Appollinaris q̄ posuit aīam nō esse a verbo assumptā: sed deitatē esse loco aie. Tertio ꝯueniūt in hoc q̄ ponunt verā carnē ⁊ verā aīam v̄bū assumpsisse: ꝯtra errorē Manichei qui posuit xp̄m h̄re nisi carnē fantasticam. Quarto in hoc ꝯueniūt: q̄ corp⁹ xp̄s ⁊ aīa nō fuerūt pri⁹ tpe q̄ assumpta fuerūt: ⁊ ꝯtra errorē quorūdā dicētiū: q̄ prius intelletus fuit assumptus ⁊ postea hōt quos narrat Dam. lib. iij. errasse. Similiter in q̄ttuor p̄ctis differūt p̄dicte q̄ttuor opiniones. Primo in h̄ q̄ p̄ma opinio ponit duo supposita in xp̄o. Scđa aūt ponit tm̄ vnū suppositū in eo qđ q̄dē idē suppositū ponit subsistere in duabus naturis. Tertia vero opinio lꝫ ponat tm̄ vnū suppositū in xp̄o tñ hoc in vna ip̄arū naturarū ponit nisi ꝑ accidēs subsistere: dicit em̄ q̄ q̄uis corpus xp̄i ⁊ aīa ad rōnem xp̄i ꝑtineāt: nō tñ suppositū xp̄i in eisdē subsistit cū illo supposito solū ab extrinseco vt testes q̄dam adueniūt. Scđo differunt q̄tū ad hoc q̄ p̄ma opinio dicit hoiem assumptū: scđa humanitatē: tertia vero nec ꝑprie hoiē nec humanitatē nisi solū ꝑ sinodochen. s. capiendo ꝑtes diuersas ꝑ toto. Tertio differūt: q̄tū ad hoc q̄ p̄ma ponit corp⁹ ⁊ aīam assumptas vel ꝑtes hois assūpti ⁊ nō ꝑsone assumētis. Vñ dicit q̄ ꝑsona assumēs nō sit eque simplex scꝫ post assumptionē vt añ fuit. Scđa opinio econuerso ponit eas assumptas vt ꝑsone assumentis: ⁊ nō hois assumpti q̄r ꝫm illā opinionē nō hō: sꝫ humanitas assūpta fuit. Vñ dicit q̄ ꝑsona q̄ āntea fuit simplex facta est cōposita quodāmodo. Tertia aūt ponit eas assumptas: nō ut ꝑtes hois assūpti: nec vt ꝑtes ꝑsone assumētis: sed solū vt quedā habitū exteriorē. Quarto differūt in hoc: q̄ prima opinio ponit q̄ xp̄s est aliq̄d ꝫm q̄ est hō: q̄r ponit eū fore quoddā suppositū a verbo assumptū: sed secūda dicit q̄ sit aliq̄d ꝫm q̄ natura humana: q̄r natura humana quā assumpsit p̄dicat̃ de eo ꝯcretiue. Tertia vero ponit q̄ xp̄s nō sit aliud ꝫm qđ est hō sed tm̄ aliquo mō se h̄ns: sicut hō indu⁹ aliter se hꝫ q̄ nudus. Vñ ꝫm p̄mā opinionē qñ dicit̃: filius dei ē hō tūc sensus ē q̄ fili⁹ dei ē aliq̄d homis suppositū sibi vnitū. Nā ꝫm istā opinionē xp̄s ꝫm q̄ hō vnū est et aliq̄d est. s. suppositū: sed nō est vnus vel aliq̄s. Cuius rō est: q̄r neutrū genus significat suppositum in

forme: masculinū v̄o gen⁹ p̄sonā. Vn̄ ꝯsequēter dici habet: ꝙ xp̄s est duo naturalit̄. s. suppositū: ⁊ nō nisi vnū masculine: q̄ꝛ nisi vna p̄sona Scd̄m scd̄am opinionē q̄n dicit̄: fili⁹ dei ē hō. tūc sensus est: filius dei est suppositū hoīs hn̄s humanitatē sibi vnitā: ⁊ sic s̄m istā opinionē xp̄s s̄m ꝙ ē hō etiaꝫ ē aliq̄d: q̄ꝛ est cōpositū ex aīa ⁊ corp̄e ꝯstitutū: ⁊ est etiā vn⁹ et vnum vnū em̄ est. s. in suppositū in vtraqꝫ natura subsistēs ⁊ vn⁹ ē: q̄ꝛ vna p̄sona. s̄m tertiā opinionē cū d̄r fili⁹ dei ē hō: tūc sensus ē: fili⁹ dei ē hūanitate indut⁹: ⁊ sic s̄m opinionē istā xp̄s nō ē aliq̄d s̄m q̄d est hō. sꝫ tm̄ aliquo mō se hn̄s: ⁊ sic etiā xp̄s ē vnū ⁊ vnus in vtraqꝫ natura: nō tn̄ p̄ se sed p̄ accidens. Prima istarū opinionū a modernis doctoribus dicit̄ falsa ⁊ erronea. Scd̄a v̄o catholica. Tertia v̄o est simpliciter heretica. vt patet extra de here. li. v §. Cū xp̄s. vbi Alexāder. iij. simplicit̄ anathematizauit oēs dicentes xp̄m s̄m ꝙ est hō nō esse aliq̄d Et tn̄ in speciali.

An diuina natura debeat dici nata de virgine. a

Di. VIII. Qualiter per vnionē diuersarū naturaꝝ in xp̄o fiat cōicatio ideomatū ⁊ ꝓprietatū respiciētiū naturam.

Post predicta inquiri debet: vtrū de natura diuina ꝓcedendū sit: ꝙ de virgine sit nata: sicut d̄r in virgine icarnata. Et videtur vtiqꝫ nō debere dici nata de virgine: cū nō sit nata de p̄re. Que enim res nō ē de p̄re genita nō dicit̄ de m̄re nata: ne res aliq̄ filiatōis nomē habeat i humanitate q̄ illud nō teneat in diuinitate. Videt̄ tn̄ posse ꝓbari: ꝙ sit nata de v̄gīe q̄ꝛ si h̄ ē nasci deū de v̄gine. s. hoīem assumere in vtero v̄ginis: cū natura diuina supi⁹ dicta sit hoīem assūpsisse: videt̄ debere dici nata. De h̄ ait Aug. i li. de fi. ad Petꝝ sic ait: Natura et̄na atqꝫ diuīa nō posset tp̄alit̄ ꝯcipi ⁊ nasci ex natura hūana: nisi s̄m susceptionē v̄itatis hūane verā tp̄alr̄ ꝯceptiōeꝫ ⁊ natiuitatē ieffabil'in se diuitas accepisset. Sic ē de⁹ et̄n⁹ v̄acit̄ s̄m tp̄s ⁊ ꝯcept⁹ ⁊ nat⁹ ex v̄gīe. Ista autoritate videt̄ insinuari ꝙ nā diuīa sit nata ⁊ ꝯcepta d̄ v̄gīe. Sꝫ si diligent̄ noꝝent̄ v̄ba poti⁹ d̄ p̄sona agi itelligit̄ q̄ sine dubitatiōe ⁊ d̄ p̄re ⁊ d̄ m̄re nata eē dici dꝫ.

Aug⁹. ca. j. circa mediū.

De gemina xp̄i natiuitate quibus natus est. b

Queri etiam solet vtꝝ debeat dici xp̄s bis genit⁹ vt d̄r dei ⁊ hoīs fili⁹? Ad q̄d dici p̄t xp̄m bis natū eē: duasqꝫ natiuitates habuisse. vn̄ Aug. in li. de fi. ad petꝝ. P̄r de⁹ de sua natura genuit filiū deū sibi coequalē ⁊ coeternū Idē qꝫ vnigēit⁹ de⁹ sc̄l'o nat⁹ ē ex p̄re semel: ex m̄re semel. Nat⁹ est em̄ de p̄re dei v̄bū. Nat⁹ ē d̄ m̄re v̄bū caro factū vn⁹ ꝙ atqꝫ idē dei fili⁹ nat⁹ ē an̄ secula: ⁊ nat⁹ in sc̄l'o: ⁊ vtraqꝫ natiuitas vni⁹ ē filij dei: diuina. s. ⁊ hūana. De h̄ etiā Joh. dam̄. ait Duas ḡ xp̄i natiuitates veneramur: vnā ex p̄re an̄ sc̄l'a q̄ ē sup cām et rōnem et tp̄s ⁊ naturā: ⁊ vnā q̄ in vltimis tp̄ib⁹ ꝑpter nos ⁊ s̄m nos ⁊ sup nos: ꝑpt nos: q̄ꝛ ꝑpter n̄ram salutē: s̄m nos: q̄ꝛ nat⁹ ē hō ex mlr̄ere: ⁊ tp̄e ꝯceptiōis. s. nouē mensium. Sup nos: q̄ꝛ ñ ex semīe: sꝫ ex sp̄ūscō ⁊ scā v̄gine supra legē ꝯceptōis. Ex his manifeste apparet xp̄i duas eē natiuitates cūdemqꝫ bis natum fore.

Aug⁹. ca. j. circa mediū.

Joh. Dam. lib. iij. ca. vi.

Ista ē distinctio. viij. hui⁹ tertij libri. In q̄ mgr̄ postq̄ egit d̄ ꝯditiōib⁹ seq̄ntib⁹ actū vniōis q̄ ad effectū ex ip̄a seq̄ntē: agit d̄ eisdē cōditiōib⁹ q̄ ad nām vnitē. Et tria circa h̄ fac̄ i istis duab⁹ distinctiōib⁹ seq̄ntib⁹ sit̄. Nā inq̄rit p̄mo an nā diuia i xp̄o possit dici nata. Scd̄a an rōne duplicis nāe xp̄s possit dici bis nat⁹. Tertia an xp̄i caro sit adorāda eadē adoratōe q̄ v̄bū. Primū fac̄ vsqꝫ ibi: Queri etiā solet. Scd̄m vsqꝫ ibi: Preterea iuestigari oportet: vbi incipit nona distictio. Tertiū subiūgit p̄ totā seq̄ntē distictionē. In sp̄āli sn̄ia mgr̄i i duab⁹ seq̄ntib⁹ distictiōib⁹ stat i trib⁹ ꝓpositiōib⁹ q̄ꝝ p̄ma ē hec: Natura diuia ꝓ v̄bi p̄sona d̄ v̄gine pōt dici nata. Hāc mgr̄ ex eq̄uo q̄rit. Vtꝝ nā diuia posset dici nata sic̄ i p̄cedētib⁹ pōt dici icarnata Et nō arguit ex h̄ ꝙ ip̄a non d̄r nata de p̄re natiuitate et̄na: ⁊ iō m'tomin⁹ dꝫ dici nata de v̄gine natiuitate tp̄ali. In oppositū arguit sic: Nām hūanā i vtero v̄gis assumere ē nasci d̄ v̄gine: sꝫ nā diuia assūpsit hūanā i vtero v̄gis ḡ ip̄a ē nata d̄ v̄gine. Et rn̄det ꝙ capiēdo naturā ꝓ p̄sona p̄t dici ꝙ natura diuia sit nata d̄ v̄gīe: sꝫ capiēdo nām ꝓ essentia minime debet dici nata: siue d̄ p̄re et̄nalit̄ siue de m̄re tp̄alit̄. Vn̄ vbicūqꝫ inuenit̄ dictuꝫ ꝙ nā diuia sit incarnata: siue nata d̄ p̄re vl̄ m̄re tūc p̄ nām sp̄ dꝫ intelligi p̄sona: ⁊ nō absolute eēntia. Scd̄a ꝓpositio est hec: Propt̄ duaꝝ nāꝝ i xp̄o ꝓprietates ponunt̄ eiusdeꝫ distincte natiuitates. Hāc mgr̄ ponēs q̄rit. Vtꝝ xp̄s debeat dici bis nat⁹ sic̄ d̄r fili⁹ dī ⁊ hoīs. Et rn̄det ꝙ ꝓpt̄ ꝓ̄pⁱetates duaꝝ nāꝝ i xp̄o: xp̄s p̄t dici bis nat⁹ seu h̄re duas natiuitates. Vn̄ hꝫ et̄nā natiuitatē a p̄re. s̄m quā ē p̄r coet̄n⁹ ⁊ an̄ sc̄l'a genitus ⁊ natiuitatē tp̄alē: q̄ ē a m̄re i sc̄l'o nat⁹: ⁊ ista cōfirmat mgr̄ autoritatib⁹ b̄ti Aug. ⁊ Joh. Dam̄.

De adoratiōe hūanitatis xp̄i. an adeꝫ sit adoratio humanitati et deitati exhibenda. a

Di. IX. Vtꝝ caro xp̄i sit adoranda adoratiōe latrie q̄ ē p̄prietas diuine nature.

Preterea iuestigari oportet: vtrū caro xp̄i ⁊ aīa vna eadēqꝫ cū v̄bo debeat adoratiōe adorari illa. s. q̄ latria d̄r: Si eni aīe vl̄ carni exhibet̄ latria q̄ itelligit̄ seruitus siue cultus soli creatori debit⁹: cum anima christi vel caro creatura tn̄ sit creature exhibetur quod soli creatori debetur quod facienti in idolatriā depu-

Quidā dicūt nō illa adoratiōe adorādū esse. De speciebus dulie.

tar. Jō q̄busdā videt̄ nō illa adoratiōe q̄ latria ē carnē xp̄i vl'aīaȝ eē adorādā: ꝫ illa q̄ ē dulia: cui⁹ duas spēs vl' modos eē dicūt. Est eñ cuiusdā mōi dulia q̄ creature cuilibet exhiberi pōt: ꝛ ē q̄dā soli hūanitati xp̄i exhibenda non alij creature: q2 xp̄i hūanitas sup oēm creaturā ē venerāda ꝛ diligenda. Nō tñ adeo vt cult⁹ diuinitati debit⁹ ei exhibeat̄: q̄ cult⁹ in dilectōe ꝛ sacrificij exhibitiōe atqꝫ reuerētia ꝯsistit: q̄ latine d̄r pietas: grece āt theosebia .i. dei cultus vel eusebia .i. bonus cultus.

Alioꝝ snīa q̄ vnaȝ adorationem vtriqꝫ exhibendā tradūt. b

Alijs autē placet xp̄i hūanitatē vna adoratiōe cū v̄bo esse adorādā: nō ꝑpt̄ se ꝫ ꝑpt̄ illū cui⁹ scabellū ē cui est vnita. Necqꝫ ip̄a hūanitas sola vl' nuda. ꝫ cū v̄bo cui ē vnita: nec ꝑpt̄ se: ꝫ ꝑpter illum cui est vnita est adoranda. Nec q̄ hoc facit idolatrie re⁹ iudicari pōt: q2 nec soli creature: nec ꝑpt̄ ip̄am: ꝫ creatori cū hūanitati ꝛ in hūanitati sua seruit. De h̄ Joh. dam. ita ait: Due sunt nature xp̄i: rōne ꝛ mō differētes: vnite v̄o ꝫm hypostasim. Vn⁹ g̊ xp̄s ē de⁹ ꝑfectus ꝛ hō ꝑfect⁹: quē adoram⁹ cū p̄re ꝛ sp̄ū vna adoratiōe cū incōtamiata carne ei⁹. Nō i adorabilē carnē dicētes. Adorat̄ eñ i vna v̄bi hypostasi: q̄ hypostasis generata est. Nō creature venerationē p̄bētes. Nō g̊ vt nudā carnē adoram⁹: ꝫ vt vnitā deitati i vnā hypostasim dei v̄bi duab⁹ reductis naturis. Timeo carbonē tāgere ꝑpt̄ ligno copulatuȝ ignē. Adoro xp̄i dei mei sil' vtrāqꝫ naturā: ꝑpt̄ carni vnitā deitatē. Nō eñ q̄rtā appono ꝑsonā in trinitate: ꝫ vnā ꝑsonā ꝯfiteor v̄bi ꝛ carnis ei⁹. His v̄bis īsinuari videt̄ xp̄i hūanitatē vna adoratiōe cū v̄bo eē adorādā. De h̄ etiā aug. ait ex ser. dn̄i vbi dic̄: Nō turbet̄ cor v̄r̄m ita dic̄. Dicūt heretici filiū nō natura esse deū ꝫ creatū. Quib⁹ r̄ndēdū ē q2 si fili⁹ nō est de⁹ natura ꝫ creatura: nec colēdus est oīno: nec vt de⁹ adorād⁹: dicēte ap̄lo: Coluer̄t ꝛ seruierūt poti⁹ creature q̄ꝫ creatori. Sꝫ illi ad h̄ replicabūt ꝛ dicēt. Quid ē q̄ carnē ei⁹ quā creaturā eē nō negas sil' cuȝ diuitate adoras: ꝛ ei nō min⁹ q̄ꝫ diuitati d̄ seruis. Ego dn̄icā carnē imo ꝑfectā i xp̄o hūanitatē iō adoro: q2 a diuitate suscepta ꝛ deitati vnita est: vt nō aliū ꝛ aliū: sed

Joh. dam.

Aug. omel. Joh. xliij.

Roma. j.

vnū eūdēqꝫ deū ꝛ hoīeȝ filiū dei eē ꝯfitear. Deniqꝫ si hoīeȝ sepaueris a deo: illi nūq̄ꝫ credo nec seruio: velut si q̄s purpurā vl' diadema regale iacēs iuēiat: nūq̄d ea conabit̄ adorare. Cū v̄o ea rex fuerit idut⁹ piculū mortis icurrit: si ea cū rege adorare q̄s ꝯtēpserit. Ita in xp̄o dn̄o hūanitatē nō solā vl' nudā: ꝫ diuitati vnitā .s. vnū filiū deū veꝝ ꝛ hoīem veꝝ si q̄s adorare ꝯtēpserit: eternalit̄ moriet̄. Idē sup ps̄. xcviij. vbi dicit̄: Adorate scabellū pedū ei⁹ q̄m sc̄m ē. Sciēdū q2 in xp̄o terra ē .i. caro q̄ sine ipietate adorat̄. Suscepit eñ de terra terram: q2 caro de terra est: ꝛ de carne marie carnē accepit: hec sine ipietate a v̄bo dei assumpta adorat̄ a nobis: q2 nemo carnē ei⁹ māducat nisi p̄us adoret ꝫ q̄ adorat nō terraȝ intuet̄: ꝫ illū poti⁹ cui⁹ scabellū ē ꝑpt̄ quē adorat. His autoritatib⁹ ꝑmisse iuestigatōis absolutio explicat̄.

Tertia ꝑpositio ē hec. Caro xp̄i inq̄tum v̄bo vnita: est adoratiōe latrie adorāda. Hāc mgr̄ insinuās q̄rit: vtrū hūana natura in xp̄o debeat eadē adoratōe adorari cū v̄bo cui vnita ē. Et r̄ndet circa hoc fore duas opiniōes: q̄ꝝ vna dic̄ q̄ nō: q2 adoratiōe latrie q̄ est cultus deo deditus vt creatori. ꝛ q̄ nlli creature exhiberi debet: ip̄e solus de⁹ adorari debet. Cū igit̄ caro vl' aīa v̄bo vnita sit vt creatura: pꝫ q̄ eadē adoratiōe cū v̄bo nō est adorāda. Est tñ p̄ ceteris creaturis rōnalibus simplr̄ ꝛ p̄cipue adorāda seu venerāda nō tñ vt honor diuitati exhibit⁹ ei ꝑ se attribuat̄ q̄ q̄dē cult⁹ exhibēdus ꝯsistit in amore ꝛ cordis dilectiōe: ꝛ bonorū tpaliū ꝛ sacrificioꝝ ꝛ mēbroꝝ exhibitiōe. ꝛ oīmoda reuerētia q̄ sibi minime exhibet̄. Alia opinio q̄ cōior est ꝛ verior apparet dicit q̄ hūana natura vnita diuie ꝑsone eadē adoratiōe q̄ diuina ꝑsona adorat̄: est pie adorāda ꝯsiderādo ip̄ naturā hūanā vt v̄bo vnitā ꝛ nō ab ip̄o sepatā. Nā q̄ eam sic adorat nō peccat: q2 eā nō adoret vt creaturā: sed vt vnitā diuie ꝑsone. Et istā opinionē mgr̄ ꝯfirmat autoritatib⁹ Aug⁹. ꝛ Damas. Et tñ in ip̄ali.

An xp̄s scōm q̄ homo sit ꝑsona vel aliquid. a

Dicet etiā a q̄busdā inq̄ri vtꝝ xp̄s ꝫm q̄ hō sit ꝑsona vel etiā sit aliq̄d. Ex vtraqꝫ pte hui⁹ q̄stiōis argumēta ꝯcurrūt. Q̄ eñ ꝑsona sit his differt rōnib⁹. Si ꝫm q̄ hō aliq̄d ē vl' ꝑsona: vl' suba: vl' aliud ē Sed aliud nō: ergo persona vel substantia si substātia est: vel rationalis: vel irrationalis: ꝫ non est irrationalis suba. ergo rōnal'. Si v̄o ꝫm q̄ hō ē rōnalis suba. g̊ ꝑsona: q2 hec est diffinitio ꝑsone: suba rōnalis idiuidue nature. Si g̊ ꝫm q̄ hō: est aliq̄d: ꝛ ꝫm q̄ hō ꝑsona est. Sꝫ ecōuerso si ꝫm q̄ hō persona est vel tertia in trini-

DI. X. De cōlcatiōe ideomatū ꝛ ꝓprietatum respicientium ꝑsonā ꝑut sonant in nobilitate .s. de ꝑsonali ꝯditiōe ꝛ filiali adoptōe Argumētatō de vtraqꝫ pte qōnis.

tate vł alia: ꝫ alia nō. ergo tertia in trinita te ꝑsona. At si ꝫm ꝙ hō ꝑsona est tertia in trinitate. ergo deus. Propter hec incōuenientia ⁊ alia: qdā dicūt xp̄m ꝫm hominē nō esse ꝑsonam: nec aliqd nisi forte: ꝫm sit exp̄ssiuū vnitatis ꝑsone. Scd̄m em̄ habz multiplicē rōnē. Aliqñ em̄ exp̄mit ꝯditionē vel ꝓprietatē diuine nature vel humane: aliqñ vnitatē ꝑsone: aliqñ notat habitū: aliqñ cāz. Cuius distinctiōis rōnē diligenter lector animaduertat: atq; in sinu mēorie recōdat: nec ei⁹ ꝯfundant̄ sensus: cū de xp̄o sermo occurrerit.

Et si xp̄s scd̄m ꝙ hō dicat̄ substātia rōnalis. non inde tñ sequit̄ ꝙ ꝑsona sit scd̄m ꝙ hō. b

Illud tñ nō sequitur

qd in argumētatiōe supiori inductum est. ꝙ si xp̄s ꝫm ꝙ hō ē sbstātia rōnalis: ergo ꝑsona. Nā ⁊ mō anima xp̄i ē sbstantia rōnalis: non tñ ꝑsona: q2 nō est ꝑ se sonās: imo alij rei ꝯiūcta. Illa tñ ꝑsone descriptio nō est data ꝓ illis trib⁹ ꝑsonis.

Alia ꝓbatio ꝙ xp̄s sit ꝑsona. c

Sed adhuc aliter

nitunt̄ ꝓbare xp̄m ꝫm hoīez esse ꝑsonā: q2 xp̄s ꝫm ꝙ hō p̄destinatus est vt sit dei filius: ꝫ illud ē qd vt sit p̄destinatus est: ergo si p̄destinatus est ꝫm ꝙ hō vt sit fili⁹ dei. ⁊ ꝫm ꝙ hō est fili⁹ dei. Ad qd dici potest xp̄m esse id qd vt sit p̄destiatus ē. Est em̄ p̄destinat⁹ vt sit filius dei ⁊ ip̄e vere est filius dei: ꝫ ꝫm hoīez p̄destinatus ē vt sit filius dei: q2 ꝑ gratiā habet hoc ꝫm hoīez. nec tñ ꝫm hoīez est filius dei: nisi forte ꝫm vnitatis ꝑsone sit exp̄ssiuuz vt sit sensus. Ip̄e q est hō est dei filius: vt aūt ip̄e ens homo sit dei filius ꝑ gratiā habet: ꝫ si causa notet̄ falsuz ē. Non em̄ quo homo est: eo dei filius est.

An xp̄s sit adoptiu⁹ fili⁹ scd̄m ꝙ hō vel alio mō. d

Si vo querit̄ an

xp̄s sit adoptiuus filius ꝫm ꝙ homo siue alio mō: rñdem⁹ xp̄m nō eē adoptiuū filiuū aliq mō ꝫ tm̄ naturalez: q2 natura fili⁹ dei ē: nō adoptiōis grā. Nō āt sic dicit̄ filius natura vt dicit̄ de⁹ natura. Nō em̄ eo filius est q deus ē: q2 natiuitate diuinitatis fili⁹ est: ⁊ tñ dicit̄ natura vł nature filius: q2 naturalit̄ est filius: eādē. s. hñs naturā quā ille q genuit. Adoptiu⁹ āt filius nō ē: q2 p̄us nō fuit: ⁊ postmodū adoptatus ē in filiū: sic nos dicimur adoptiui filij q2 cū nati fuerim⁹ ire filij: ꝑ grām facti sumus filij dei: xp̄s vo nūq̄ fuit nō fili⁹ dei: ⁊ ideo nō est adoptiuus filius.

Richardus.

Quare nō adoptiu⁹ fili⁹. Eph. ij.

Opinio ꝙ sit adoptiu⁹ fili⁹. e

Sed adhuc oppo

nit̄ sic. Xp̄s filius hoīs est. i. vginis: aut grā aut natura vel vtroq; mō. Si vo natura: aut diuia aut hūana. ꝫ diuina nō. ergo aut hūana natura aut non natura est fili⁹ hoīs. Si nō natura: ergo grā tm̄: ⁊ si etiā natura hūana: nō ideo minus ꝑ grāz. Si ergo grā fili⁹ hoīs ē: adoptiu⁹ fili⁹ esse videt̄ vt idez sit naturał filius p̄ris ⁊ adoptiu⁹ fili⁹ vginis. Ad qd dici pōt xp̄m filiū vginis esse ⁊ natura vł naturalit̄ ⁊ grā: nec tñ adoptiuus filius vginis ē: q2 nō ꝑ adoptionē: ꝫ ꝑ vnionē fili⁹ vginis esse dicit̄. Fili⁹ em̄ vginis dicit̄: eo ꝙ in vginē hoīez accepit in vnitatē ꝑsone: ⁊ h̄ fuit grē ⁊ non nature. vñ Aug⁹. sup Joh. ait: ꝙ vnigenit⁹ est eq̄lis p̄ri: nō ē grē ꝫ nature. Ꝙ autē in vnitatē ꝑsone vnigeniti assumptus ē hō grē est nō nature. Xp̄s ergo nec dei nec hoīs est adoptiu⁹ fili⁹: ꝫ dei naturalit̄: ⁊ hoīs naturalit̄ ⁊ grā fili⁹. Ꝙ vo naturaliter sit hoīs fili⁹ Aug⁹. oñdit in li. de fide ad Petrū. Ille. s. deus fact⁹ est naturalit̄ hoīs fili⁹ q est naturalit̄ fili⁹ vnigeīt⁹ dei patris. Ꝙ āt nō sit adoptiu⁹ fili⁹: ⁊ tñ grā sit fili⁹: ex sbditis ꝓbat̄ testiōnijs Hierony. sup eplāz ad Ephesios ait. De xp̄o iesu scp̄tū est: q2 sp̄ cū p̄re fuit: ⁊ nūq̄ eū vt esset voluntas paťna p̄cessit: ⁊ ille qdē natura fili⁹ est: nos vo adoptiōe. Ille nūq̄ non fuit fili⁹: nos anteq̄ essem⁹ p̄destinati sumus: ⁊ tūc sp̄m adoptiōis accepim⁹ qñ credidimus filiū dei. Hylarius q; in li. iij. de tri. ait: Dñs dicēs clarifica filiū tuū: non solo noīe ꝯtestatus est se esse filiū dei: ꝫ etiā ꝓprietate. Nos sumus filij dei: ꝫ non talis hic filius. Hic em̄ verus ⁊ ꝓprius est fili⁹ origine: non adoptione. veritate: non nūcupatiōe. natiuitate: non creatiōe. Aug⁹. etiā sup Johannem ait: Nos sumus filij gratia non natura: vnigenitus autem natura non gratia: an hoc etiam in ip̄o filio ad hominē referendū est? Ita sane Ambro. quoq; in. j. libro de tri. ait: Christus

Aug⁹.

Idē ca. fi. in ca medio.

Hiero. sup ad eph. j.

Hylari⁹.

Aug⁹.

Ambro⁹.

filius est nō ꝑ adoptionē ſ; ꝑ naturā: ꝑ adoptionē nos filij dicimur: ille ꝑ veritatē nature est. Ex his euidenter oſtendit ꝙ xp̄s nō sit fili⁹ grā adoptiōis. Illa em̄ grā intelligit cū Aug⁹. eū nō esse grā filiū asserit: grā em̄ ſ; nō adoptiōis: imo vniōis filius dei ē filius hoīs ⁊ ecōuerso.

Utrum persona vl̄ natura predestinata sit. f

Deinde si querit vtꝝ p̄destinatio illa quā cōmemorat ap̄ls sit de ꝑsona an de natura. Sane dici pōt ⁊ ꝑsonā filij q̄ ſꝑ fuit esse p̄destinatam ſm̄ hoīez assumptū: vt ip̄a. ſ. ens hō esset dei filius: ⁊ naturā hūanā esse p̄destinatā vt verbo patris ꝑsonaliter vniret.

Ista ē distinctio decima hui⁹ tertij libri. In q̄ mgr̄ postq̄ egit de ꝯditiōibus ꝯseq̄ntibus actū vnionis q̄ ad naturā vnientē ⁊ vnitam. Agit de ꝯditionibus eiusdē quo ad ꝑsonā in q̄ dicimus vnionē esse factā. Et tria facit. Primo enim agit de ꝑsonalitate q̄ ꝑtinet ad dignitatem nature. Scd̄o de adoptiōe q̄ ꝑtinet ad dignitatē grē. Tertio de p̄destinatiōe q̄ attinet dignitati glīe. Primū vsq; ibi: Si vo q̄rit. Scd̄m vsq; ibi: Deīde si q̄rit. Tertiū vsq; ad finē distinctōis. In sp̄ali sn̄ia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositiōib⁹: quaꝝ p̄ma ē hec. Quāuis xp̄s vt hō sit hūane nature īdiuidua substātia. idē tn̄ ſm̄ ꝙ hō nō ē aliq̄ ꝑsona. Hāc insinuās magr̄ q̄rit. Utꝝ xp̄s ſm̄ ꝙ hō ꝑsona sit. Et ꝙ sit ꝑsona arguit sic. Nā xp̄s ſm̄ ꝙ hō est aliq̄d: aut igit̄ est substātia aut aliud: nō aliud: ergo substātia: ſ; nō substātia irrōnalis. ergo rōnalis. cū ergo oīs substantia rōnalis sit ꝑsona: q̄ ſm̄ Boetiū: ꝑsona ē rōnalis nature īdiuidua substātia: sequit̄ xp̄m ſm̄ ꝙ hō esse ꝑsonā. In ꝯ̄riū arguit sic. Si xp̄s ſm̄ ꝙ hō cēt ꝑsona: ip̄a esset tertia ꝑsona in trinitate ⁊ nō alia: sed cū illa sit de⁹: sequit̄ xp̄m ſm̄ ꝙ hō esse deū ꝯsequens est falsum: igit̄ illud ex quo sequit̄ seu infert ſ; hoc est assumptū. ergo ⁊c̄. Et r̄ndēs magr̄ dicit nō esse ꝯcedēdū xp̄m ſm̄ ꝙ hō cē ꝑsonā: q̄ dato ꝙ sic: tūc v̄bū nō naturā: ſ; ꝑsonā assumpsisset: qđ est falsum: iō xp̄s ſm̄ ꝙ hō nō est dicendus ꝑsona vel aliq̄s nisi forte ista ꝓpositio ſm̄ exp̄sse ꝯnotaret vnitatē ꝑsone. ⁊ hoc ꝑ; in lr̄a vbi etiā ponit mltiplicē acceptionē hui⁹ ꝓpositiōis. Postea magr̄ soluit argumētū factū in oppositū: dicēs istā ꝯsequentiā nō valere xp̄s ē substātia rōnalis. ergo ē ꝑsona: q̄ ꝑsona dicit̄ q̄si res ꝑ se sonās ⁊ nō alteri cōiuncta: qđ nō ē veꝝ de natura hūana in xp̄o. Ex alio etiā dicit ꝯseq̄ntiā illam nō valere: q̄ diffinitio ꝑsone in argumēto allegata non cōuenit diuis ꝑsonis: licet alijs bn̄ cōueniat: ⁊ sic relinq̄t nō fore ꝯcedendū ꝙ xp̄s ſm̄ ꝙ hō sit ꝑsona. Cōtra hoc iteꝝ opponit sic Xp̄s ſm̄ ꝙ hō ē p̄destinatus vt sit filius dei: ſ; ſm̄ ꝙ est filius dei ē ꝑsona: igit̄ ſm̄ ꝙ est hō est ꝑsona. Et r̄ndēs magr̄ dicit āncedēs esse multiplex: q̄ ly ſm̄ cū reduplicatiōe pōt cadere: vel suꝑ p̄destinatiōnē: ⁊ sic assumptū ē veꝝ: sed argumentū nō valet vel pōt cadere suꝑ filiationē: ⁊ sic argumētū est bonū ſ; assumptū est falsum. Scd̄a ꝓpositio ē hec. Filius v̄ginis tꝑalis nō est dei filius adoptiuus ſ; naturalis. Hāc magr̄ p̄cedēs q̄rit. Utꝝ xp̄s ſm̄ ꝙ hō sit filius adoptiuus. Et r̄ndet xp̄m esse filiū nō adoptiōe: ſ; natura: nō tn̄ dicit̄ sic filius natura: sicut dicit̄ deus natura diuinitatis: filius v̄o naturaliter ꝓprietate natiuitatis: vel dicit̄ deus natura formaliter: ⁊ fili⁹ natura originaliter. Et ꝙ nō ē fili⁹ adoptiuus patet: q̄ p̄us nō fuit nō filius: ⁊ postea in filiū adoptatus: sicut homīes in filios adoptant̄: sed semꝑ fuit filius. ergo nō adoptiuus. Sed ꝯ̄ hoc arguit sic. Xp̄s est filius dei natura: ⁊ filius virginis ꝑ generationē: cū igit̄ esse filiū ꝑ grāz sit esse filium adoptiōe: videt̄ certe ꝙ ſm̄ ꝙ hō sit fili⁹ adoptiu⁹. Et r̄ndet ꝙ l; sit filius v̄ginis simul ꝑ naturā ⁊ gratiā vnionis: ex hoc tn̄ nō pōt dici fili⁹ adoptiu⁹: cū; nō sit filius v̄ginis ꝑ grām adoptiōis: ⁊ hoc ꝓbādo mgr̄ allegat sctōꝝ autoritates. Tertia ꝓpositio est hec. Fili⁹ dei q̄ ſm̄ ꝙ deus ē ꝓ nr̄a salute tꝑalit̄ incarnatus: ⁊ ſm̄ ꝙ hō eternalit̄ p̄destinat⁹. Hāc magr̄ insinuās q̄rit. Utꝝ natura vel ꝑsona in xp̄o fuit p̄destinata. Et r̄ndēdo dicit ꝙ vtrūq;: nā ꝑsona fuit p̄destinata: vt. ſ. ens hō fieret filius dei ⁊ similiter natura vt vniret̄ v̄bo dei in vnitate ꝑsone. Et tm̄ de sn̄ia hui⁹ distinctiōis in speciali.

Utrum xp̄s sit creatura vel creatus vel factus. a

Olet etiā queri vtꝝ debeat simplr̄ dici atq; cōcedi xp̄m esse factū vel creatum vel creaturā. Ad qđ dici pōt: hoc simplr̄ ⁊ absq; determinatione minus cōgruenter dici. Et si q̄nq; breuitati cā simplr̄ denunciet̄: nunq̄ tn̄ simplr̄ debet intelligi. Quia vt Aug⁹. in. j. li. de tri. ait. Cum de xp̄o loq̄mur q̄d ſm̄ q̄d ⁊ ꝓpt̄ q̄d dicat̄: prudēs ⁊ diligēs ac pius lector itelligere debet. Qui xp̄m vl̄ dei filiū nō esse factū vl̄ creaturā: in. j. li. de tri. ōndit ita inquiens. In p̄ncipio erat v̄bū: ⁊ verbū caro factū ē: ⁊ oīa ꝑ ip̄m facta sunt. Neq; dicit oīa nisi q̄ facta sunt. i. oēz creaturā. Un̄ liquide apparet ip̄m factū nō esse: ꝑ quem oīa facta sunt: ⁊ si factus nō est: creatura nō est. Si āt creatura nō est: eiusdē cū patre sb̄stātie ē. Ois em̄ sb̄stātia q̄ deus nō est: creatura est: ⁊ q̄ creatura nō est: deus est. S; si fili⁹ nō ē eiusdē sb̄stātie cui⁹ pat̄: ergo facta substātia est: ⁊ si facta sb̄stātia est: nō oīa ꝑ ip̄m facta sunt. At oīa ꝑ ip̄m facta sunt: facta ergo sb̄stātia non est: sed vna cū p̄re infecta sb̄stātia est. Itē in eodē. Si vl̄ filiū fecit pater quē nō fecit ipse filius nō omnia ꝑ filiū; facta sunt. At omnia ꝑ filiū facta sunt. Ip̄e ergo factus nō est: vt cū patre faceret oīa que facta sunt. Idē in libro. lxxxiij. q̄stionū. Dicit̄ creatura quicquid fecit deus pater ꝑ filium: q̄ non pōt appellari creatura: q̄m ꝑ ip̄m facta sunt oīa. Ambro. in. j. libro de trinita. Probemus inquit creaturam nō esse dei

DI. XI De cōicatione ideomatum ⁊ ꝓprietatū respicientiū ꝑsonā ꝑut sonat idefectibilitatē: vt p̄destīatio: creatio: īceptio. Aug⁹. ca. vj.

Ambrosius

filiū. Audiuimꝰ eñ in euāgelio dñm mandasse discipulis. Predicate euāgeliū vniuerse creature. Qui vniuersam creaturā dicit nullā excipit: ⁊ vbi sunt q̄ creaturā xp̄m appellāt? Nā si creatura eēt: sibi mādaret euangeliū p̄dicari: ⁊ subiectus esset vanitati: q᷑ testante ap̄lo: Omnis creatura vanitati s̄biecta est. Nō ergo xp̄s creatura est ꝫ creator: q̄ docende creature discipulis mandat officiū.

Marci vltio.

Roma. viij.

De pfidia ⁊ pena arrij. b

Arrij hec fuisse pfidia legit̄ vt xp̄m creaturā faceret. Jdeo effusa sunt arrij viscera atq; crepuit medius ꝓstratus in faciē: ea q̄bus xp̄m negauerat feda ora pollutus. His alijsq; pluribus testimonijs instruimur nō debere fateri simpliciter xp̄m esse factū vel creaturā: ꝫ addita determinatione recte dici pōt vt si dicat̄ factus ꝫm carnē vł ꝫm hominē: vt factura hūanitati: non deo attribuat̄. Ut eñ ait Ambro. in. j. li. de trini. Nō deꝰ factus est: ꝫ deus dei filius natꝰ est: postea vo ꝫm carnē hō factus ex maria est. Misit eñ deus filiū suū factū ex muliere: factū s̄b lege filiū inquit suū. s. nō vnū de multis. Cum dicit suū: generationis eterne ꝓprietatē signauit. Postea factū ex muliere asseruit: vt factura nō diuinitati: ꝫ assumptioni corporis ascriberet̄. Factū ꝙ ex muliere dicit: ꝓpter carnis susceptionē: s̄b lege: ꝓpter obseruantiā legis. Generatio generatōi nō p̄iudicat nec caro diuinitati. Deꝰ eñ eternꝰ incarnationis sacrm̄ suscepit nō diuiduus ꝫ vnus ⁊ in vtroq; vnus. s. diuinitate ⁊ corpe. Nō eñ alter ex patre: alter ex virgine: ꝫ idē aliter ex patre: aliter ex virgine: q̄ factus est ꝫm nr̄e susceptiōeꝫ nature: nō ꝫm eterne s̄bstātiā vite: quē legimus p̄mogenitū ⁊ vnigenitū. Primogenitū: q᷑ nemo añ ipm. Unigenitū: q᷑ nemo post ipm. Ex his euidēter tradit̄ q̄ intelligētia accipiendū sit cū dicit̄ xp̄s factꝰ: vel simplicit̄ vel cū additamēto: vt factura. s. vel creatura nō ad assumētē deū: ꝫ ad assumptū hoīeꝫ referat̄. Jn deo eñ creatura eē nō pōt: vt Ambro. ait. j. li. de tri. Nunq̄d dico factꝰ est xp̄s? Nunq̄d mādato creatus ē xp̄s? Quomō autē creatura esse in deo potest. Et eñ deꝰ nature simplicis est nō ꝯiuncte atq; cōposite: cui nihil accidat: ꝫ solū qd̄ diuinū ē in natura habeat sua. Et si ergo xp̄s ꝫm hoīeꝫ dicit̄ creatura: non tñ simplicit̄ p̄dicādus ē creatura. Nec ex eo ꝙ xp̄s ꝫm hoīeꝫ dicit̄ esse creatura pōt q̄s ꝓgredi sic argumentando. Si ꝫm ꝙ hō xp̄s ē creatura: vł rōnalis vł nō: vel q̄ est deꝰ vł nō. nitēs p hoc ꝓbare xp̄m esse aliq̄d nō diuinū: q᷑ qd̄ ipe ē ꝫm hoīeꝫ ipe ē. Et iō si ꝫm hoīeꝫ est aliq̄ s̄bstātia nō diuina: est vtiq; aliq̄d nō diuinū. Sed ex tropicis locutionibus nō est recta argumentationis ꝓcessio. Jlla aūt locutio tropica est qua xp̄s dicit̄ creatura: vł simpliciter vel cum adiunctione.

Ambrosius

Gal. iiij.

Ambrosius.

Jsta ē distinctio vndecima huiꝰ tertij libri. Jn q̄ magister postq; egit de ꝯditiōibus ꝯsequētibus ex actu vnionis ad dignitatē psone ptinētibus: agit de ꝯditionibus ad defectū spectantibus. Et circa hoc tria facit. Primo ostendit xp̄m nō debere dici creaturā simpliciter ⁊ absolute. Secundo oñdit ꝙ pōt dici creatura cū certa tñ determinatiōe. Tertio aūt excludit obiectioneꝫ q̄ posset fieri in ꝯriū. Primū vsq; ibi: His alijsq;. Secundū vsq; ibi: Et si ergo xp̄s. Tertiū vsq; ad finē distinctionis. Jn speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositiōibus: quaꝝ prima est hec. Licet psona verbi sit hypostatice in humana natura. absolute tamen loquēdo xp̄s nō est creatura. Hāc magister insinuans querit. vtꝝ sit ꝯcedendū ꝙ xp̄s debeat dici factus vel creatus vel creatura. Ad quā questioneꝫ respondendo dicit: ꝙ nullo mō simpliciter debeat dici ꝙ sit factus vel creatus vel creatura: qd̄ diuersis sanctoꝝ autoritatibus ꝓbat in lr̄a: quoꝝ q̄dam dicunt. Ex quo p ipm facta sunt omnia. non potest dici factus. ⁊ p ꝯsequens nec creatura. Alij vo dicunt. Si ipe fuisset creatura: mandatum sibi fuisset euangeliū p̄dicari: cum in euangelio dicat̄. Predicate euangeliū omni creature. Alij vo asserūt. Si esset creatura esset subiectus vanitati: cū ap̄lus dicat omnē creaturā vanitati esse subiectam: que omnia absurda sunt: ⁊ p ꝯsequēs simpliciter loquēdo xp̄s nō est creatura. Scd̄a ꝓpositio est hec. Quāuis simplicit̄ loquendo nō sit ꝯcedendū: xp̄s est factus vel creatura: pōt tñ hec ꝓpositio ꝯcedi cū determinatiōe sumpta. s. dicendo sic: xp̄s ꝫm naturā assumptā est creatura. vł xp̄s ꝫm ꝙ homo incepit esse. Qd̄ ꝓbat diuersis sctōꝝ autoritatibus. Tertia ꝓpositio ē hec. Quāuis sit ꝯcedendū ꝙ xp̄s ꝫm humanā naturā sit factus vel creatura. ex hoc inferri nō debet ꝙ sit creatus simpliciter: cū ibi argueret̄ a locutione in tropi figura. Hec ꝓpositio patet p hoc ꝙ arguit̄ sic. Xp̄s ꝫm ꝙ homo est creatura. igit̄ xp̄s est creatura: q᷑ arguit̄ a ꝓpositione seu locutiōe que est in figura tropi: vbi videlicet illud qd̄ est partis attribuit̄ toti: qualis modus arguēdi nō valet. Et tm̄ in speciali.

An homo ille semper fuerit vł ceperit esse. a

Di. XII

Quō xp̄i incarnatio ordinat̄ ad nostrā redēptionē q̄ntū ad genus nature aisūpte: vtꝝ. s. fuerit de genere ade.

Post predicta querit̄ vtꝝ hō ille ceperit esse vel semp fuerit: sicut simpliciter enūciamus xp̄m vel dei filiū semp fuisse: nec cepisse. De hoc Augꝰ. ita inq̄t su-

Aug. sup Johannem. per Joh. Habuit aliquando dei filius quod nondum habuit idem ipse homo dei filius: quia nondum erat homo. Item idem in eodem. Priusquam mundus esset nec nos eramus: nec ipse mediator dei et hominum homo christus iesus. Idem sup ps. Idem sup psal. Christus nunc et si forte homo recens est: tamen est eternus deus. Alibi vero legitur quod puer ille creauit stellas. Et christus dicit se esse principium: et esse ante abraam. His ergo aliisque autoritatibus in nullo resultantes dicimus hominem illum inquantum homo est cepisse: inquantum verbum est semper fuisse. Hic enim absque distinctione non est referenda responsio. Nam et ipse Augustinus huiusmodi vtitur distinctione in pluribus locis: dicens per christum omnia esse facta inquantum verbum est. Secundum illud vero quod homo est ipsum esse factum et glorificatum. Si ergo ad personam respicias: confidenter dic hominem illum semper fuisse. Si vero ad naturam hominis: concede eum cepisse.

Si deus alium hominem assumere potuit vel aliunde quam de genere ade. b

Solet etiam queri vtrum alium hominem vel aliunde quam de genere illius ade deus assumere potuerit. Responsio. Ad quod sane dici potest ipsum aliam animam et aliam carnem potuisse assumere: quia gratia tantum assumpta est anima illa et caro a verbo dei. Augustinus. Ut enim ait Augustinus. In rebus per tempus ortis illa summa gratia est quod homo in vnitate persone coniunctus est deo. Potuit ergo deus aliam animam et aliam carnem sumere: et carnem vtique aliunde quam de genere adam. Unde Idem Augustinus in li. xiij. de trini. Potuit itaque deus hominem aliunde suscipere: in quo esset mediator dei et hominum: non de genere illius adam qui peccato suo obligauit genus humanum sicut ipsum quem primo creauit: non de genere alicuius creauit. Poterat ergo vel sic vel alio quo vellet modo creare vnum alium de quo vinceretur victor prioris. Sed melius iudicauit et de ipso quod victum fuerat genere assumere hominem per quem hominis vinceret inimicum: et tamen ex virgine cuius conceptum spiritus non caro: fides non libido preuenit nec interfuit carnis concupiscentia qua ceteri concipiuntur qui originale trahunt peccatum: sed credendo non concumbendo facta est fecundata virginitas. Ex his apte ostenditur et alium et aliunde hominem deum assumere potuisse.

Si homo ille potuit peccare vel non esse deus. c

Ideo non immerito queritur. Utrum homo ille potuerit peccare vel non esse deus. Si enim potuit peccare: et potuit damnari. Si potuit damnari: potuit non esse deus. Ergo si potuit peccare: potuit non esse deus: quia esse deum et posse velle iniquitatem simul esse nequeunt. Hic distinctione opus est: vtrum de persona an de natura agitur. Si enim de persona agitur manifestum est quia peccare non potuit: nec deus non esse potuit. Si vero de natura discutiendum est vtrum agatur de ea vt verbo vnita an de ea tanquam non vnita verbo. Et tamen enti: id est an de ea secundum quod fuit vnita verbo: an de ea secundum quod esse potuit et non vnita verbo. Non est enim ambiguum animam illam entem vnitam verbo peccare non posse: et est sine ambiguitate verum eandem si esset et non vnita verbo: posset peccare.

Quorundam opinio quod potuerit etiam vnita peccare. d

Quidam tamen probare conantur etiam eam vnitam verbo posse peccare: quia liberum arbitrium habet: et ita potest flecti in vtramque partem: quod friuolum est: cum et angeli liberum arbitrium habeant: et tamen gratia adeo sunt confirmati vt peccare nequeant. Quanto magis ergo ille homo cui spiritus est datus sine mensura. Inducunt quoque autoritatem ad probandum idem. Scriptum est enim in lib. Sap. Qui potuit transgredi et non est transgressus: facere malum et non fecit. Ecci. xxxij. Sed hoc accipiendum est secundum membra: vel partim de capite: partim de membris. De capite: non est transgressus: et non fecit malum. De membris: potuit transgredi: et facere malum.

Si deus potuerit assumere hominem in sexu muliebri. e

Solet etiam queri quibusdam curiose a nonnullis: si deus humanam naturam potuit assumere secundum muliebrem sexum. Quidam arbitrantur eum potuisse assumere hominem in femineo sexu vt assumpsit in virili. Sed oportunius atque conuenientius factum est: vt de femina nasceretur et virum assumeret: vt ita vtriusque sexus liberatio ostenderetur. Unde Augustinus in li. lxxxiij. questionum. Augustinus. Hominis liberatio in vtroque sexu debuit apparere: ergo quia virum oportebat suscipere: qui sexus honorabilior est: consequens erat et feminei sexus liberatio. Hinc apparet: quia ille vir de femina natus est. Sapientia ergo dei que dicitur vnigenitus filius homine suscepto in vtero et de vtero virginis liberationem hominis indicauit.

Ista ē distinctio duodecima huius tertij libri. In qua magister postq̄ inq̄siuit an xp̄s debeat dici natura: inq̄rit an in ip̄o fuerūt defectus quos natura habz sibi cōmuniter annexos. Et tria facit. Nam primo inquirit an assumpsit defectus omnē naturam creatā cōmuniter sequētes. Scd̄o an assumpserit defectus naturā hūanā ꝯsequentes specialiter. Tertio an naturam assumere in sexu mūliebri potuerit. Primū facit vsq; ibi: Solet etiā queri. Secundū vsq; ibi: Solet etiā queri q̄uis. Tertiū vsq; ad finē distinctiōis. In speciali sn̄ia magistri stat in tribus ꝓpositiōibus: quaꝝ prima est hec. Quāuis ꝯcedendū sit xp̄m ſm hoiem tēporaliter incepisse: tenendū est tn̄ ip̄m ſm verbū eternalit̄ fuisse. Hāc mgr̄ ponēs querit: vtrū .s. iste hō .s. xp̄s initiū habuit vel semꝑ fuit: sicut filiū dei dicimus semꝑ fuisse. Et q̄ esse incepit arguit sic. Christus esse acq̄siuit qd̄ aliq̄n nō habuit: q2 nō sp homo fuit: igit̄ esse incepit. In oppositū arguit sic. De xp̄o puero in scriptura legit̄ q̄ manus eius creauerūt stellas: qd̄ q2 in ꝑncipio mūdi fuit: igit̄ xp̄s fuit ante mūdū: ꝛ ꝑ ꝯseq̄ns nō incepit esse. Vn̄ ad questionē istā rn̄dens ꝑ distinctionē dicit: q̄ si questio querit de ꝑsona: tūc fuit ab eterno. si vo querit de natura hūana: tūc initiū habuit. Secūda ꝓpositio est hec. Aliūde q̄ de materia ade xp̄s potuit carnem assumere: q̄uis peccādo non potuit se polluere. Hanc magister ponēs querit. vtrū verbū potuit aliū hominem q̄ assumpsit assumere: qui videlicet nō fuisset de ꝑmi homīs genere. Et respōdet q̄ sic: q2 sicut primū hominē de terra ꝛ non alterius hoīs genere formauit: sic ꝛ nouo modo potuisset hoīez formasse ꝛ assumpsisse: congruum tn̄ erat vt de genere ade assumeret̄ homo: vt ꝑ eundem ꝑ quē homo fuit victus: diabolus victor vinceret̄. Postea querit an iste hō .s. xp̄s potuit peccare. Et arguit q̄ nō: q2 si peccare potuisset damnari potuisset: ꝛ sic nō fuisset deus. Rn̄dendo dicit q̄ ꝑsona xp̄i peccare nō potuit: nec natura humana: nec aīa si ꝯsiderent̄ ꝓut sunt verbo vnita. Si autē ꝯsiderent̄ ꝓut si essent vel esse possent nō vnita verbo sed sepata ab eo potuit vel posset peccare. Sed cōtra illud obijcit dupliciter. Primo sic. Natura humana verbo vnita habuit libeꝝ arbitriū: ideo potuit peccare. Vbi rn̄dendū ē q̄ nō oēs hn̄tes libeꝝ arbitriū p̄nt peccare: q2 angeli beati hn̄t libeꝝ arbitriū: ꝛ tn̄ nō p̄nt peccare. ꝛ multominus ip̄e xp̄s. Unde patet argumentū nō valere. Scd̄o obijcit ꝑ autoritatē scripture q̄ dicit virū beatum qui potuit trāsgredi ꝛ nō est trāsgressus. Et rn̄dendo dicit q̄ illa autoritas tota intelligēda ē d̄ mēbris xp̄i: ꝛ nō de capite .s. xp̄o: vel ptim de mēbris xp̄i ꝛ ptim de xp̄o: vt ly ē potuit trāsgredi intelligat̄ dictū de mēbris ꝛ ly nō trāsgressus de xp̄o. Tertia ꝓpositio ē hec. Quāuis sit ꝯcedendū q̄ xp̄s potuit assumere sexū femineum: est tamen tenendū q̄ sexū virilē assumere de femina ē magis congruū. Hāc magister insinuans querit vtrū deus potuit assumere sexum muliebrē. Respondēdo aūt dicit q̄ sic: sed fuit magis conueniēs ꝛ congruū: vt assumeret naturaz in sexu virili ex femina: vt ꝑ hoc ostenderet vtriusq; liberationē ꝑ xp̄m esse fiendā: qd̄ ꝯfirmat autoritate beati Augustini. Et tn̄ in speciali.

Si xp̄s secundū naturaz homīs in sapientia ꝛ gratia ꝓficere potuit vel ꝓfecit. a

DI XII

Reterea sciendū est xp̄m ſm hoiem ab ip̄a ꝯceptiōe gr̄e plenitudinē recepisse: cui sp̄us datus ē nō ad mēsuraz: in q̄ plenitudo diuinitatis corꝑaliter habitat. Ita vo habitat: vt ait Aug9. ad Dardanū: q̄ omni gr̄a plenus ē. Nō ita habitat in sanctis. Vt in nr̄o corꝑe inest sensus singulis mēbris: ſ nō q̄tū in capite. ibi em̄ ꝛ visus ē ꝛ auditus: ꝛ olfactus ꝛ gustus ꝛ tactus. in ceteris aūt solus est tactus. Ita in xp̄o habitatiōis plenitudo diuinitatis: q2 ille ē caput in quo sunt omnes sensus: in sanctis vo q̄si solus est tactus: q̄bus datus est sp̄us ad mensurā cū de illius plenitudine acceperūt. Acceperūt aūt de illius plenitudine nō ſm essentiā: ſ ſm silitudinē: q2 nunq̄ illā eandē essentialiter: ſ silr̄ acceperūt gr̄am. Puer ergo ille plenus sapia ꝛ gr̄a fuit ab ip̄a cōceptiōe. Vn̄ Hiere. recte dicit: Nouū faciet dn̄s suꝑ terrā: mlier circūdabit viꝝ: q2 in vtero vginis ꝑfectus vir extitit: nō solū ꝓpter aīaz ꝛ carnē: ſ etiā ꝓpter sapientiā ꝛ gr̄az q̄ plenus erat.

Quō Xp̄i icarnatio ordinat ad nr̄ā redēptionē q̄tū ad plenitudinez gr̄e ꝛ sapie simul

Quō vo ꝑ plenitudo diuinitatis habitare in xp̄o.

Quō intelligat de eius plenitudine accepimus.

Hiere. 31.

Autoritatem ponit que videtur obuiare. b

Huic autē sententie videt̄ obuiare qd̄ in Luce euāgelio legit̄. Jesus ꝓficiebat sapia ꝛ etate ꝛ gratia apud deū ꝛ homies. Si em̄ ꝓficiebat sapientia ꝛ gratia: nō videt̄ a cōceptione habuisse plenitudinē gratie sine mēsura. Ad qd̄ sane dici pōt ip̄m ſm hoiez tantā a ꝯceptione accepisse sapie ꝛ gratie plenitudinē vt deus ei plenius ꝯferre non potuerit: ꝛ tn̄ vere dicit̄ ꝓfecisse sapia ꝛ gr̄a: nō q̄dem in se ſ in alijs q̄ de eius sapiētia ꝛ gratia ꝓficiebant: dum eis sapie ꝛ gratie munera ſm ꝓcessum etatis magis ac magis patefaciebat. Vn̄ Grego. in q̄daz omel. ait: Juxta homīs naturam ꝓficiebat sapia. nō q̄ ip̄e sapientior esset ex tp̄e: qui a ꝑma ꝯceptionis hora sp̄ū sapie plenus ꝑmanebat: ſ eandē q̄ plenus erat sapientiam ceteris ex tp̄e paulatim demōstrabat. Juxta hoīs naturā ꝓficiebat etate de infantia ad iuuentutez. Juxta hoīs naturā ꝓficiebat gr̄a: nō ip̄e qd̄ nō habebat ꝑ accessum tp̄is accipiēdo: ſ pandendo donū gratie qd̄ habebat. Apud deuz ꝛ hoīes ꝓficiebat: q2 q̄tū ꝓficiente etate

Luce. 2.

Determinatio autoritatis

Gregorius

patefaciebat hominib⁹ dona gratie que sibi inerāt ꝛ sapiētie: tantū eos ad laudez dei excitabat: ꝛ sic deo pr̄i ad laudez dei ꝛ hoīb⁹ ad salutē ꝓficiebat. In aliis ergo nō in se ꝓficiebat sapiētia ꝛ gr̄a. Unū i eodem euangelio puer ille sapiētia plenus et gr̄a ꝓhibet. Sic ergo dicit̄ ꝓfecisse sapiētia ꝛ gratia: vt aliquis rector ecclesiasticus dicit̄ ꝓficere i cura sibi tradita: cū per eius industriā alii ꝓficiunt.

Predictis videtur aduersari qđ Ambrosius ait. c

Alibi tamen scriptū repit̄ q̄ s̄m sensum hoīs ꝓfecerit sicut etate homis ꝓfecit. Ait em̄ Amb. in lib. ii. de spū sctō sic: Deus ꝑfectionē nature suscepit humane. Suscepit sensum hoīs: sed non sensu carnis fuit inflatus. Sensu hoīs animā dixit conturbatā: sensu hoīs esuriuit et rogauit: sensu hoīs profecit. sicut scriptū est: Jesus ꝓficiebat etate ꝛ sapientia ꝛ gratia. Quō ꝓficiebat sapiētia dei? Profect⁹ etatis ꝛ ꝓfectus sapientie non diuine sed humane nature est. Ideo etatē cōmemorauit: vt s̄m hoīez crederes dictū. Etas em̄ nō diuinitatis: sed corporis ē. Ergo si ꝓficiebat etate hōis: ꝓficiebat sapia hoīs. Sēsus aūt hoīs ꝓfecit: qꝛ sensus: iō sapia. Quis sensus ꝓficiebat? Si hūan⁹: ḡ ipē ꝑ incremētū suscept⁹ est. Si diuinus: ḡ mutabilis ꝑ ꝓfectuz. Qđ em̄ ꝓficit mutat̄ in melius: sed qđ diuinū est nō mutat̄. Qđ ergo mutat̄: nō ē diuinū. Sensus ḡ ꝓficiebat humanus. Sensum ḡ suscepit humanū. Nec poterat cōfortari vt⁹ dei: nec crescere de⁹: nec altitudo sapiētie dei impleri. Que ḡ implebat̄ nō erat dei: sꝫ nō nostra sapiētia. Nā quō implebat̄. qui vt oīa impleret descēdit Per quē aūt sensū dixit Esaias q̄ patrē nesciebat puer aut matrē? Scriptū ē em̄: Priusq̄ sciat puer vocare patrē aut matrē accipiet spolia samarie. Sapiam em̄ dei futura ꝛ occlta nō fallūt. Expers aut agnitiōis infantia: ꝑ humanā vtiq̄ prudentiā quod adhuc non didicit ignorat. Sꝫ verendū est inq̄ ne si duos principales sensus aut geminā sapientiam xp̄o tribuamus: xp̄m diuidam⁹. Nunqđ cuz et diuinitatem eius ꝛ carnē adoram⁹: xp̄m diuidimus? Nunqđ cuz in eo imaginem dei crucēq̄ veneramur: diuidimus euz? Ap̄ls certe q̄ de eo dixit: qm̄ ꝛ si crucifix⁹

[Margin: Ambro. — Luc. ii. — De duob⁹ sensibus xp̄i seu gemina sapia — Eph. iiii. — Esa. viii. — ii. Cor. xiii.]

est ex infirmitate nr̄a: viuit tn̄ ex vtute dei ipē dixit: qꝛ nō diuisus est xp̄s. Nūquid etiā cū dicim⁹: qꝛ aiaz rōnalē et intellect⁹ nr̄i suscepit capacē: diuidim⁹ eū. Nō eni ipse deus vbū ꝑ aia rōnali et intellectus capaci i carne sua fuit: sed aiam rōnalē et intellect⁹ nr̄i capacē et ipsam humanā et eiusdē substātie cui⁹ nr̄e sunt aie et carnē nr̄e similē eiusdēq̄ cuius caro est nr̄e substantie suscipiēs ꝑfectus etiā hō fuit.

De intelligentia premissorū verborum. d

Hec vba Ambrosii pia diligentia inspiciēda sunt q̄ ex parte hoīs ignorātiā instruūt ꝛ illuminānt: ex parte errādi fomitē male intellecta ministrāt. His eteni euidēter tradit̄ duos in xp̄o esse ꝑncipales sensus siue geminā sapiētiā. Neq̄ ideo vnitas et singularitas ꝑsone diuidit̄. Sed iuxta duas naturas duas hꝫ sapiētias: vnā nō creatā sꝫ genitā q̄ ipē ē: alterā nō genitā sed creatā et ꝑ gr̄az ei collatā. Nā Esaias de eo ꝓtestat̄ Requiescet sup eū spūs sapie ꝛ intellectus Spiritu ḡ sapiētie ꝛ intellect⁹. i. sapiētia et intelligētia ꝑ spūm sanctū gratis data: xp̄s erat sapiēs s̄m aiam. Scđm deū vo sapiēs erat sapientia eterna: q̄ de⁹ est. Et sicut inq̄tuz de⁹ est bon⁹ est bonitate naturali q̄ ipē est: ꝛ iust⁹ iusticia naturali q̄ ipē est: ita sapiēs sapiētia naturali q̄ ipē ē Aia vo ei⁹ sicut bona est ꝛ iusta bonitate vel iusticia gratis data q̄ ipē vel ipsa nō est: ita ē sapiēs sapiētia gratis data q̄ ipsa nō est. Et licet gemina in xp̄o sit sapiētia vna tn̄ eadēq̄ ꝑsona est: q̄ inq̄tuz de⁹ est ꝛ inq̄tū natura diuina est: sapiēs ē sapiētia ingenita. s. sapiētia eterna que ē pater ꝛ sapiētia q̄ nō est ingenita q̄ cōmunis est tribuꝫ ꝑsonis nō tn̄ gemina sapiētia: qꝛ nō ē alia ꝛ alia sapiētia: sapiētia ingenita que tm̄ fili⁹ est ꝛ sapiētia q̄ cōmuniter pater est ꝛ fili⁹ ꝛ spūsctūs. Inq̄tū vo eadē ꝑsona est homo. i. s̄m hoīem acceptū vel inq̄tum est subsistēs ex anima ꝛ carne sapiens est sapientia gratuita. Sapiens ergo est humano sensu et diuino.

[Margin: i. Cor. i. — De gemia xp̄i sapiētia genita. s. ꝛ creata — Esa. xi.]

Quō intelligendum sit illud sensus proficiebat humanus. e

Vide ex qua causa illius dicti intelligētia. s. sensus ꝓficiebat

humanus assumēda est. Apte em̄ videt̄ Ambro. innuere q̄ ſm humanū sensum christus ꝓfecerit: ⁊ q̄ infantia ei⁹ expers cognitiōis fuerit: ⁊ patrem ⁊ matrē ignorauerit qd̄ nec ecclesia recipit nec p̄misse autoritates patiunt̄ sic intelligi. Sꝫ ita sane potest accipi vt q̄tum ad visum hoim et sui sensus ostensionē christus ꝓfecisse dicat̄. Proficiebat ergo human⁹ sensus in eo ſm ostēsionē ⁊ alioꝝ hoim opinionem. Ita etiam patrē ⁊ matrē dicit̄ ignorasse in infantia: q: ita se habebat et gerebat: ac si agnitionis expers esset.

Ista est distinctio. xiij. hui⁹ tertij libri. In qua magister postq̄ egit de cōditiōib⁹ cōsequentibus ex actu vnionis: incipit tractare de donis nature assumpte in ipso actu vniōis collatis Et tria facit. Nam primo ostendit plenitudinē perfectionis christi q̄tum ad gratiā affectus ⁊ scientiā intellectus. Scd̄o obijcit in ꝯtrariū per autoritatē canonis ⁊ soluit. Tertio replicat ꝑ autoritates sanctorum quas exponit. Primū vsq3 ibi: Huic autem sentētie. Scd̄m vsq3 ibi: Alibi tn̄ scriptū. Tertium vsq3 ad finem distinctiōis. In spēali sn̄ia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus quaꝝ p̄ma est hec: Ab hora sue cōceptiōis fuit in xp̄o gr̄e ⁊ scie plenitudo Hāc mgr̄ insinuās ꝓponit q̄ xp̄o fuit datus sp̄ūs nō ad mesurā. vt dicit̄ Joh. iij. Et ap̄ls ad Col. ij. dicit plenitudinē diuinitatis temporaliter habitasse in xp̄o. Et subdit q̄ q̄uis alij sancti dicant̄ etiā fuisse pleni gr̄a seu ꝑfecti in scia: secus tn̄ i xp̄o ⁊ de eis. Qd̄ ostēdit ꝑ simile. Nā sicut in capite humani corpis sunt oēs sensus: in ceteris aūt mēbris ē solū sensus tact⁹: sic in xp̄o ē plenitudo gr̄e sicut in oim capite. In alijs vo sanctis ē gratia sicut sensus tactus in mēbris sub capite: q: de plenitudine christi omnes quod habēt receperūt: non tn̄ illam gratiā essentialiter que in xp̄o est: sed quodāmodo ꝯsilem

Scd̄a ꝓpositio est hec: Christ⁹ ꝓfecisse sapientia nō dicit̄ nisi solū q̄tum ad exteriorē effectus sapientie ostensionē. Hanc mgr̄ ponens obijcit cōtra predicta sic dicēs: Si xp̄s ab initio sue ꝯceptiōis tantam habuit donoꝝ plenitudinē scientie ⁊ gr̄e: quomodo tūc verū est q̄ ꝓficiebat sciētia: etate et gratia. vt dicit scriptura. Et r̄ndet q̄ xp̄s ab initio sue ꝯceptōis tātā habuit donoꝝ plenitudinē q̄ ampli⁹ recipe capax nō fuit. Scriptura tn̄ que ip̄m sapiētia etate ⁊ gr̄a profecisse asserit: nō vult dicere q̄ sapientia ⁊ gratia ſm tp̄is ꝓcessum sunt aucte in xp̄o sed dicere intendit q̄ sicut xp̄s tꝑaliter in etate proficiebat: ita dicta dona in initio sue cōceptiōis sibi collata ad salutē hominū ostēdebat. vnde patet q̄ ꝓficiebat alijs et nō sibi: sicut rector ecclesiasticus dicit̄ ꝓficere in cura sibi tradita alijs ꝓficientib⁹ ꝑ ip̄m. Tertia ꝓpositio est hec: Scd̄m duplicē quā xp̄s habuit scientiā nō ꝓfecit nisi solū ſm hominū opinionē seu exteriorē apparentiā. Hāc mgr̄ insinuās obijcit cōtra p̄dicta cuiusmodi fuit q̄ xp̄us in hmōi donis nō ꝓfecit: et ꝑ autoritatē Amb. di. in xp̄o fuisse duplicē sensum seu sapiētiam. s. creatā ⁊ increatā: ⁊ q̄ xp̄s sapia creata seu sensu hois ꝓfecit sicut etatis incremētū sumpsit: hoc ꝓbat etiā ꝑ b̄ qd̄ in Esa. dr̄: Et puer añq̄ sciat vocare patrē vl̄ matrē accipiet spolia samarie. Sꝫ mgr̄ respōdēdo dicit q̄ autoritas b. Amb. q̄ dixit xp̄m ꝓfecisse sensu homīs nō est aliter intelligēda q̄ q̄ ꝓfecerit ſm opinionē: ⁊ qd̄ d̄r patrem ⁊ matrē ignorasse. dicit nō alit̄ esse intelligendū nisi q̄ silitudinarie ad modū ignorantis se habuit ⁊ sic nō ꝓfecit nisi ſm exteriorē apparentiam. Et tm̄ in speciali.

Si anima christi habuerit sapiētiam parem cum deo: et si omnia scit que deus. a

Di. XIIII Quō vbi ses xp̄i icarnatio ordinat̄ ad nostrā redēptionem q̄tuꝫ ad plenitudinem scie specialit.

b Hic queri op⁹ est cum anima xp̄i esset sapiēs sapiētia gratuita: vtrū habuerit sapientiā equalē deo siue omniū rerū scientiā habuerit vel habeat. i. vtruꝫ oīa sciat q̄ de⁹ scit. Quibusdam placet q̄ nec parem cū deo habeat sciaꝫ: nec oīa sciat q̄ deus: q: i nullo creatura equat̄ creatori. Cum g̊ aīa illa creatura sit: in nullo equatur creatori: ergo nec in sapiētia. Non g̊ habet equalē cū deo sapiētiā: nec scit oīa q̄ deus. Item si aīa illa equalē habet cuꝫ deo sapiētiam: nō ergo deus in omni bono maiorē habet sufficientiā q̄ eius creatura. (Opinio q̄rundam.) Inducūt etiam autoritates ad ideꝫ ꝓbādum. Ait enim ꝓpheta ex ꝑsona hominis assumpti. Mirabilis facta ē sciētia tua ex me: ⁊ nō potero ad eam. (ps. cxxxviij.) Qd̄ exponēs Cassiod. ait: Ueritas humane cōditionis ostēdit̄: q: assumptus homo diuine substantie nō potest equari vel i sciētia vl̄ in alio. (Cassiodorus.) Ap̄lus etiam ait: Nemo nouit que sunt dei nisi spirit⁹ dei: q̄ solus scrutat̄ oīa etiaꝫ ꝓfunda dei. (j. Cor. ij.) His alijsq̄ pluribus rationib⁹ ⁊ autoritatib⁹ vtuntur qui aīam xp̄i asserūt nec parē cuꝫ deo habere scientiā: nec oīa scire que de⁹ scit Quia si oīa scit que deus: scit ergo creare mundū: scit etiā creare seipsam.

Responsio questionis diffinitiuā continens sententiam. b

Quibus respōdētes dicimus aīam xp̄i ꝑ sapiētiam gratis datam in verbo dei cui vnita est qd̄ etiaꝫ ꝑfecte intelligit omīa scire que deus scit: sed nō omīa posse que potest de⁹: nec ita clare ⁊ ꝑspicue oīa capit vt de⁹: ⁊ iō non equat̄ creatori suo in scientia: et si oīa sciat q̄ ⁊ ip̄e: nec est eius sapiētia equalis sapiētie dei: q: illa multo ē dignior: dignius q̄ ⁊ ꝑfecti⁹ oīa capit q̄ illius anime sapientia: ergo ⁊ i sciētia maiorē habet sufficiētiā deus q̄ aīa illa q̄ dignior est omni creatura. Illud vero apostoli qd̄ indu-

cũt. Nemo nouit que dei sunt: nisi spũs dei q̃ solus scrutat̃ omnia. ꝑ nobis facit. Mox em̃ addidit apl's: Nos aũt spiritũ dei habem⁹: vt ꝑ spũm dei quẽ habebat ꝑfunda se scire ostenderet. Sed aĩa illa ꝑ omnib⁹ spũm dei habuit: cui spũs non est datus ad mensurã: vt ait Johẽs euangelista. Dona g̃ spũsscti sine mensura habuit: ergo ⁊ sapiẽtiã. Oĩa ergo sciuit aĩa illa. Si em̃ q̃dã sciuit q̃dã nõ: nõ sine mẽsura scientiã habuit. Sꝫ sine mẽsura sciẽtiã habuit: scit g̃ oĩa. Fulgentius etiaꝫ in sermone quodã multa inducit quib⁹ asserit aĩaꝫ illã rerũ oĩm sciam habere: vtens autoritate apl'i dicẽtis: In quo sunt oẽs thesauri sapiẽtie et sciẽtie abscõditi. Qd etiã ratiõe põt ꝓbari sic: Nihil scit aliq̃s qd eius aĩa ignorat. Sed xp̃s ẽm oĩm cõcessionẽ oĩa scit: g̃ aĩa eius oĩa scit. Ad id vero qd dicũt si omĩa scit: ergo scit creare mundũ vel seipsam. r̃ndemus: q sciẽtiaꝫ habet mũdũ creãdi: sed nõ potẽtiã et creandi aĩam: ⁊ scit quõ de⁹ seipsam creauit. habet g̃ scientiã sui create: sed nõ sui creande: quia nõ est creanda sed creata.

i. Cor. vij. | Fulgentius. | Coll. ij.

Quare deus nõ dedit eĩ potẽtiã omnium vt scientiam. c

Si vero queritur quare deus nõ dederit ei potentiã faciẽdi oĩa vt sciam: Respõderi potest: q: naturaliter capax ẽ sciẽtie: ⁊ ideo id cõgrue ei datũ est sine mẽsura: cuius ipsa naturaliter capax est. Nõ est aũt ei datum posse omnia facere que de⁹ facit: ne omĩpotẽs et ꝑ hoc deus putaret̃. Verũtamen forte nec potẽtiã faciẽdi oĩa ei de⁹ ꝑstare potuit: ⁊ si potẽtiã faciẽdi aliqua que nõ facere potest. Scit ergo aĩa xp̃i oĩa q̃ de⁹ scit in ṽbo dei: qd liq̃dius et ꝑsenti⁹ omĩ creatura contẽplat̃: vt ei vnita in q̃ etiã angeli ⁊ q̃ dei sunt ⁊ q̃ futura sũt cognoscũt.

Quõ intelligẽda sint quedã verba Ambrosij super Lucã. d

Sed si illa aĩa nõ habet tantã potẽtiã: quantã et deus: nec homo assumptus tantã potentiã q̃ntã et deus: quõ g̃ intelligit̃ illud Ambro. sup Lucã vbi angelus de nascituro filio virginis ait: Hic erit magnus ⁊ filius altissimi vocabit̃: Nõ iõ inquit erit magn⁹: q ante partũ virginis magn⁹ nõ fuerit: sed

Luc. j.

q: potẽtiã quã dei filius naturalit̃ habet homo erat ex tpe acceptur⁹: vt vna sit ꝑsona hõ ⁊ de⁹. Ecce apte dicit q hõ erat accepturus ex tpe potẽtiã: quã dei filius habuit naturalit̃. Sed si homo accepturus erat illã potẽtiã: g̃ vel ꝑsona vl' natura hominis. Sed ꝑsona nõ: q: sp habuit et habet: g̃ natura. Si natura: ergo aĩa. Nã d carne ꝯstat q accipe nõ posset. Ad qd dicim⁹ illud esse accipiendũ de ꝑsona sed nõ inq̃tũ est dei: immo inq̃tum est ꝑsona hoĩs. Vna ẽ em̃ ꝑsona dei ⁊ hominis et filij dei ⁊ filij hoĩs. que inq̃tũ dei ꝑsona ẽ: semp ⁊ naturaliter oĩpotẽtiã habuit: sꝫ inq̃tũ est hoĩs: nõ semp fuit. Illa g̃ ꝑsona q̃ semp fuerat dei: futura erat hoĩs ꝑsona: et ẽm hoc q futura erat hoĩs ꝑsona: acceptura erat ex tpe potẽtiã quã naturaliter ⁊ semp habuerat inq̃tũ dei ꝑsona. Scd̃m hanc distinctionẽ illud ⁊ similia sane possunt accipi. Que distinctio in pluirb⁹ questionum articulis est necessaria aduersus quorũdã perplexã verbositatem. Sed cũ de rebus cõstat: in verbis frustra habetur cõtrouersia.

Ista est distinctio. xiiij. hui⁹ tertij libri. In qua mgr̃ postq̃ egit d plenitudine ꝑfectiõis xp̃i quantũ ad gratiã ⁊ scientiã: cõparat ꝑfectionẽ inq̃tum ẽ hominis ad diuinã. Et tria facit. Nam ꝑmo inquirit an xp̃i aĩa sciat oĩa que scit de⁹. Scd̃o quare aĩa christi nõ habeat omĩpotẽtiã sicut habet oĩm scientiã. Tertio excludit quãdã obiectionẽ in cõtrariũ factã. Primũ facit vsq ibi: Si ṽo querit̃. Scd̃m vsq ibi: Sꝫ si anima illa. Tertiũ vsq ad finẽ distinctionis. In speciali sententia mgr̃i stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarum prima est hec: Licet pater dedit xp̃o ẽm aĩam oẽm sciẽtiã: eideꝫ tñ cõmunicare nõ potuit omĩpotentiã. Hanc mgr̃ ponẽs querit: Utrũ aĩa xp̃i habeat scientiã seu potentiã equalẽ deo: ⁊ vtrꝫ aĩa xp̃i scit oĩa que scit deus: Et r̃ndendo dicit q ẽm quorũdã opinionẽ aĩa xp̃i non habet equalẽ sapientiã cũ deo: nec scit oĩa q̃ scit de⁹: eo q aĩa xp̃i sit creatura: ⁊ nulla creatura sit equal' deo: vel possit equari deo. Et ꝯfirmat h̃ auctoritate Cassiodori qua dicit: q si anĩa xp̃i sciret oĩa que scit de⁹: sequeret̃ q sciret seipsam: imo totũ mũdũ creare. cũ hoc sciat deus: sed hoc est absurdum: ergo ex quo sequit̃. Postea ponit mgr̃ opinionẽ ꝓpriam dicẽs aĩam christi per sapientiã sibi gratis collatã in verbo cui vnita ẽ scire oĩa que scit verbũ. i. deus. Et subdit q q̃uis sciat oĩa que de⁹ scit: nõ tamẽ potest oĩa que deus potest. Ex ista tñ oĩm scientia aĩna christi nõ equat̃ scire dei: q: anĩa christi nõ ita clare scit oĩa sicut de⁹. Et etiã lꝫ equetur sciẽtie dei q̃ ad numerũ scitoꝝ: nõ tñ equat̃ sibi in modo sciendi. Qd aũt apl'us dicit: Nemo nouit que sunt dei: nisi spũs dei. istis dictis nõ obstat: immo arguit ꝓpositũ: q: intelligit d spũ q̃ dat⁹ ẽ xp̃o nõ ad mẽsurã. Etiã mgr̃ ꝓbat ꝓpositũ suũ tali ratione: Nullus aliq̃d scit qd aĩa eius ignorat: sꝫ xp̃s ẽm om̃es doctores scit oĩa. igit̃ eius anima scit om

nia. Ad argumentũ opposite oppositionis quo dr̃ ꝙ si aia xp̄i sciret oia: sciret creare mũdũ ꝛ seipam respõdet ꝙ anima christi habet sciam creandi: sed nõ potentiã: q2 scit quõ mũdus est creatus ꝛ se esse creatã ꝛ nõ creandã. Scd̃a ppositio ẽ hec: Cõcedimus catholice xp̄i animã nõ habuisse omnipotẽtiã. Hec ppositio est scd̃a pars ppositiõis p̃misse quã mgr̃ insinuãs querit: Cur aia xp̄i nõ habet potentiã oia faciẽdi sicut potentiã oia cognoscẽdi? Et rñdet ꝙ h est iõ: q2 fuit naturalit̃ capax ois scie nõ tñ ois potẽtie. Tertia ppositio ẽ hec: Mgr̃ cõcedit ꝙ dei fili⁹ scd̃m ꝙ hõ oipotẽtiã nũq3 accepit. Hãc mgr̃ insinuat autoritate Ambrosij dicẽtis sup illo verbo Luc. j. Hic erit magn⁹ ꝛ filius altissimi vocabit̃. Dicit magn⁹ erit: q2 potentiã quã filius dei naturaliter habet. hõ erat ex tp̄e accepturus. Ex ista autoritate arguit sic: Si hõ erat illã potentiã accepturus: vel igit̃ psona vl' natura: nõ psona: q2 illa hz et semp habuit sapientiã illã: igit̃ natura: ꝛ p cõsequẽs aia: cũ caro talis potẽtie nõ sit capax. Et rñdet ꝙ ly homo in autoritate illa supponit p psona xp̄i nõ inq̃tũ est psona dei: sz hois: q̃ tñ vna ꝛ eadẽ est: sz sicut dicit̃ psona filij dei q̃ semp fuit hõ psona in tp̄e esse cepit. sic psona filij inq̃tuz erat futura a psona hois erat potẽtiã illã ð tp̄e acceptura: tñ naturaliter semp habuit ꝛ psona xp̄i omnipotẽtiã quodãmodo accepit. Et tm̃ in speciali.

De hois defectib⁹ quos assumsit xp̄s in hũana natura. a

Di. XV Quõ xbi incarnatio ordinatur ad nr̃az redẽptionẽ ꝙ tñ ad defectũ passibilitatis in generali.

Illud quoqz p̃termittendũ nõ est ꝙ dei filius naturã hois accepit passibilẽ: aiaz passibilẽ: carnẽ passibilẽ ꝛ mortalẽ. Ut eñ pbaret̃ vez corpus hr̃e: suscepit defect⁹ corpis: famem: sitim: ꝛ hmõi. Et vt verã aiaz pbaret̃ habere: suscepit defect⁹ aie. s. tristiciã: timorẽ: dolorem et hmõi. Ois aũt sensus aie ẽ. Nõ eñ caro sentit sz anima vtens corpe velut instrumento. Unde Aug⁹. sup Geñ. in lib. xij. (ca. xxv.) Nõ corpus sentit: sz aia p corpus quo velut nuncio vtit̃ ad ꝯfirmãdũ in seipa qd̃ extrinsecus nũciat̃. Sicut ergo aia quod foris est p corpus tanq̃ p instrumẽtũ videt vel audit: ita etiã p corpus q̃daz sentit mala q̃ sine corpe nõ sentiret: vt famẽ: ꝛ sitim ꝛ hmõi. Uñ nõ imerito defectus corpis dicũt̃. Quedã aũt nõ p corp⁹ imo etiã sine corpe sentit: vt est timor ꝛ hmõi. Sentit ergo aia dolores sz quosdã per instrumentũ corpis: quosdã xo nõ. Suscepit aũt xp̄s sic verã naturã hois ita ꝛ veros defect⁹ hois: sed non oẽs. Assumpsit eni defect⁹ pene: sed nõ culpe. nec tñ oẽs defect⁹ pene: sz eos oẽs quos homini eũ assumere expediebat ꝛ sue dignitati non derogabat. Sic eñ ppt̃ hoiez hõ fact⁹ ẽ ita ppter eũ hois defect⁹ suscepit. Suscepit eñ ð nr̃o: vt ð suo nobis tribueret vt nr̃m tolleret defectũ. Suscepit eĩ nr̃az vetustatẽ: vt suã nobis ifunderet nouitatẽ. Simplã ille accepit vetustatẽ. i. pene: vt nostrã duplã cõsumeret. i. pene et culpe.

Aug. in li. de trini. de hois defectibus q̃s assumpsit xp̄s i hũana natu.

Qualiter accipiendũ sit illud qd̃ ait Leo papa. b

Tradit autoritas ꝙ dñs noster i se suscepit oia infirmitatis nr̃e: p̃ter pctm̃: qd̃ nisi accipiat̃ de illis tm̃ q̃ eũ sumere p nobis oportuit nec dedecuit: falsum esse pbabit̃. (Ioh. dam.) (Heb. iiij.) Nõ eni assumpsit ignorãtiã aliquã: cũ sit ignorãtia quedã q̃ defectus ẽ nec pctm̃ est. s. ignorãtia inuincibilis. Nã vincibilis pctm̃ est. Si tñ de his ẽ que nobis expedit scire. Sũt eñ q̃dam quorũ sciẽtia nõ affert vel ignorãtia nõ impedit salutẽ: ꝛ forte taliũ rerũ ignorãtia defectus nõ est. Cõstat aũt nobis esse ignorãtiã atq3 difficultatẽ volẽdi vl' faciẽdi bonũ: que ad miseriã nostrã ptinẽt. Uñ Aug. in li. iij. de libe. arbitrio. (Aug.) Approbare inqt falsa p veris: vt erret inuit⁹ ꝛ resistẽte atq3 torquẽte dolore carnalis vinculi nõ posse a libidinosis opib⁹ tẽperare: nõ ẽ natura istituti hois: sz pena dãnati. Ex qua miseria peccãtib⁹ iustissime inflicta liberat dei grã: q2 spõte homo libero arbitrio cadere potuit: nõ etiã surgere ad quã miseriaz ptinet ignorantia et difficultas quaz patit̃ ois hõ ab exordio natiuitatis sue: nec ab isto malo q̃sq3 nisi grã dei liberat̃. Ecce euidẽt̃ dic h Aug. ignorantiaz q̃ q̃s inuit⁹ falsa p veris approbat ꝛ difficultatẽ q̃ non põt se tpare a malo: ad miseriã nr̃az ptinere: et penã eẽ hoĩs. Hoc aũt xp̄s nõ habuit. Nõ g̃ accepit oẽs ð fect⁹ nr̃e ifirmitatis p̃ter pctm̃.

Qd ignorantia talis et difficultas non sit peccatum. c

Sed forte aliquis dicet illa esse pctm̃. Cui obuiat illud qd̃ Aug. tradere videt̃ h. s. deũ inculpabiliter añ pctm̃ i exordio ꝯditiõis hoi potuisse indere vt eẽnt ei naturalia. ita i li. retracta. inquiẽs: (Aug.) Ignorãtia ꝛ difficultas etiã si eẽnt hois p̃mordia naturalia. nec sic esset culpãdus deus: sed laudandus. Sz si hec hõ i p̃mordio naturalr̃ habuisset: nũqd essent i eo defect⁹ et pene? Si defect⁹ vl' pena ei indita fuisset añ pctm̃: iiuste cũ eo agi videret̃ si añ culpã sentiret penaz. Ob h sane dicimus illa nõ fuisse defect⁹

vł penas si naturalit̃ hoi infuissent: sicut nō fuit hoi an̄ pctm̄ nōduz gr̄am adepto defectus siue pena nō posse pficere. Sed postq̄ gr̄am recepit p quā pficere potuit et ad tps pfecit: eāq̄ culpa sua post amisit siłq̄ pficiēdi facultatē pdidit: defect⁹ fuit ei ⁊ pena nō posse pficere. s. malū declinare ⁊ bonū facere. Oēs ḡ defect⁹ nostros suscepit xp̄s p̄ter pctm̄ q̄s ei conueniebat suscipe: ⁊ nob expediebat. Sunt em̄ plura egritudinū genera ⁊ corpis vitia: a q̄b⁹ oīno imunis extitit. Quos em̄ defect⁹ habuit: vł ad ostēsionē vere hūanitatis vt timorē ⁊ tristiciā. vł ad impletionē opis ad qđ venerat: vt passibilitatē ⁊ mortalitatē. vł ab imortalitatis d̄spatiōe spez nr̄az erigēdā vt mortē suscepit. Hos aūt defect⁹ nō ꝯditōis sue necessitate: sed miseratiōis volūtate suscepit. Veros q̄dē habuit defect⁹ sic̄ ⁊ nos: sz nō eadē ex causa Nos em̄ ex pctō origiali hos defect⁹ ꝯtrahim⁹ sic̄ apl's insinuat dicēs: Corp⁹ q̄dē ꝓpt̄ pctm̄ mortuū ē. i. necessitatē moriendi hꝫ i se. Xp̄s aūt nō ex pctō hmōi habuit defect⁹: q: sine pctō ē ꝯceptꝰ ⁊ nat⁹ ⁊ i terris cōuersat⁹. Sz ex sola miseratōis volūtate d̄ nr̄o i se trāstulit verā infirmitatē sic̄ accepit verā carnē quaz sine omni infirmitate assumere potuit: sic absq̄ culpa eandē suscepit.

Quia sola voluntate hos defect⁹ suscepit. nō necessitate conditionis.

Rom. viij.

Autoritatibus pbat xp̄m scd̄m hoiem ve dolores sensisse ⁊ timuisse cōtra q̄sdā hoc negātes. d

Sed quia nōnulli d̄ sensu i passiōe hūanitatis xp̄i male sēsisse iueniunt̄: asserētes similitudinē atq̄ imaginē passiōis ⁊ doloris xp̄m hoiem ptulisse: sz nullū oīno dolorē vel passionez sensisse. Autoritatū testimonijs cos ꝯuincētes indubitabile faciam⁹ qđ supra diximus. Propheta Esa. di. Vere lāguores nr̄os ip̄e tulit: ⁊ dolores nr̄os ipse portauit. Et v̄itas ip̄a i euāgelio ait: Tristis ē aīa mea vsq̄ ad mortē: vbi etiā legit̄. Cepit iesus pauere ⁊ tedere. Propħa etiam ex psona xp̄i ait: Repleta ē malꝫ aīa mea. Qđ exponēs Aug. inq̄t: Nō vitijs ⁊ peccatis: sz hūanis mał. i. doloribus repleta fuit aīa xp̄i q̄b⁹ ip̄a cōpatit̄ carni. Nō ei dolor corpis p̄t eē sine aīa. Dolere āt aīa etiā n̄ dolēte corpe pōt. Hos āt hūane infirmitatis affect⁹ sic̄ ip̄am carnē ac mortē

Esa. liij.

Marc. xiiij.

ps. lxxxvij.

nō hūane ꝯditiōis necessitate: sz miseratiōis volūtate suscepit. Amb. etiā i li. iij. d̄ tri. ait Scp̄tū ē: Pr̄ si possibile ē trāseat a me calix iste. Timet ḡ xp̄s: ⁊ dū Petr⁹ nō timet xp̄s timet. Petr⁹ dixit aīaz meā ponā p te. Xp̄us dicit: Aīa mea turbat̄. Vtrūq̄ verū ē ⁊ rōnis plenū q: et ille q̄ ē inferior nō timet: et ille q̄ supior est gerit timētis affectū. Idē i eodē. Vt hō turbatur: vt hō flet: vt hō crucifigit̄: p naturaz hoīs ⁊ tediauit et resurrexit. Nō turbat̄ eius virt⁹. Nō turbat̄ eius diuinitas: sz turbat̄ aīa: s̄m hūane fragilitatis assūptionē. Nā q̄ suscepit aīam: suscepit etiā aīe passionē. Nō eni eo q: deus erat aut turbari aut mori posset. Idē in eodē. Suscepit tristiciā meā ⁊ ꝯfidet̄: tristiciā nomio q̄ crucē predico. Vt hō habuit tristiciam quā meo suscepit affectu: mihi compatit̄: mihi tristis ē: mihi dolet. Ergo p me et i me doluit: q̄ p se nihil habuit qđ doleret Doles igit̄ dn̄e iesu vulnera mea nō tua: q: tu nō p te: sz p me doles. Hiero. q̄ in explanatiōe fidei ait: Nos ita dicim⁹ hominē passibilē a dei filio susceptū: vt deitas ipassibiꝉ pmāeret. Passus est em̄ fili⁹ dei nō putatiue: sz v̄e oīa q̄ d̄ illo scp̄tura testat̄ s̄m illđ q: pati poterat. s. s̄m sb̄stātiā assūptaz. Licet ḡ psona filij susceperit passibilē hoiem: ita t̄m ei⁹ habitatiōe s̄m substātiā suā nil passa est: vt tota trinitas quā ipassibilē necesse ē ꝯfiteri. His alijsq̄ autoritatib⁹ pspicuū fit xp̄m vere passibilē assumpsisse hoiem: atq̄ in eo defect⁹ ⁊ affectus nostre infirmitatis suscepisse: sed voluntate nō necessitatis cōditiōe.

Ambrosius
Matth. xxvj
Joh. xij.
Joh. xj.

Hierony.

Hic ponit que predictis aduersari videntur. e

Quedam tamē reperiunt̄ in sanctor̄ tractatib⁹ que p̄missis ād̄uersari videt̄. Nā sup illū locū ps. Clamabo ⁊ n̄ exaudies Aug. tradere videt̄ xp̄m nec vere timuisse: nec vere tristatū esse dicēs sic: Quō h̄ dicit: Qui pctm̄ nō fecit: nec inuētus est dolus in ore ei⁹: sz de nob corpe suo hoc dicit: Corpis em̄ sui. i. ecclesie gerebat psonā: sicut et alibi cū dixit: Trāseat a me calix iste p nob loquit̄: nisi forte putet̄ timuisse mori: sz nō vere timebat dn̄s pati t̄tia die resurrecturus: cū arderet Paulus dissolui ⁊ esse cū xp̄o: Nō em̄ fortior ē miles q̄ imperator Miles em̄ coronād⁹ gaudet mori: ⁊ dn̄s

Aug.
ps. xxj.
j. Petri. ij.
Esa. liij.

Matth. xxvj

Phil. j.

coronatur⁹ timet morte͂. Sed infirmitate͂ nostrã repsentans p suis infirmis qui timẽt mori hec dixit: Vox illorũ erat. Hiero. etiã ait: Erubescãt q̄ putãt saluatorez timuisse morte͂ et passiõis pauore dixisse: transeat a me calix iste.

Hierony. sup euangelium.

Matth. xxvi

Determinatio autoritatum. f

Ne aũt i sacris litteris aliqua aduersa diuersitas eẽ puteť hax autoritatũ vba i hũc modũ accipie͂da dicim⁹: vt nõ veritate͂ timoris ꝛ tristicie vel ppassione͂ sz timoris ꝛ tristicie necessitate͂ ꝛ passione͂ a xp̄o remouisse intelligant. Habuit eñ xp̄s vex timore͂ ꝛ tristiciã in natura hoĩs: sz nõ sicut nos qui sumus mẽbra ei⁹. Nos enim causa pcti nr̄i his defectib⁹ necessario subiacem⁹: et in nobis sunt isti defect⁹ ꝺm ppassionem et passiõez: sz i xp̄o ñ nisi ꝺm ppassiõez. Sicut eñ i pctis grad⁹ q̄dã notať ppassio ꝛ passio: ita ꝛ i his penalib⁹ affectib⁹. Afficiť eñ q̄s interdũ timore vł tristicia ita vt me͂tis intellect⁹ nõ inde moueať a rectitudine vł dei ꝯte͂platiõe: ꝛ tũc ppassio est: Aliqñ vo moueť ꝛ turbať ꝛ tũc passio e͂. Xp̄s vo ñ fuit ita turbat⁹ i aĩa timore vł tristicia: vt a rectitudie vł dei ꝯte͂platiõe aliq̄ten⁹ declinaret: ꝺm que͂ modũ intelligiť cũ dr̄ vł timuisse vel tristis fuisse. Vñ Hiero. sup matth. vbi legiť: Cepit cõtristari ꝛ mest⁹ eẽ. Ut vitare͂ inq̄t pbaret assumpti hoĩs vere cõtristat⁹ est sz nõ passio ei⁹ dñať aĩo: vex ppassio est. Vñ ait: Cepit ꝯtristari: aliud est eñ ꝯtristari: aliud incipe ꝯtristari. Qđ e͂: aliter cõtristatur q̄s p ppassione͂: aliter p passione͂. Jdõ q̄ ꝺm hãc distinctione͂ aliqñ dr̄ xp̄us nõ vere timuisse: aliqñ vere timuisse: qꝛ verũ timore͂ habuit ꝛ tristiciam sed non ꝺm passione͂: neq̄ ex necessitate ꝯditiõis. vñ Aug. ex his causis volẽs assumi dictorũ intelligentiã: dicit xp̄m nõ vere timuisse vel tristatũ esse: ꝛ incõtine͂ti verã tristiciam habuisse. His vbis infirmos in se p̄signãs dñs ait: Pať si fieri põt transeat a me calix iste. Nõ ei vere timebat dñs pati tertia die resurrectur⁹: cũ arderet Paulus dissolui ꝛ eẽ cũ xp̄o Jste gaudet coronãdus: ꝛ tristis e͂ dñs coronatur⁹. Ecce hic videť tristiciã ꝛ timorem a xp̄o remouere. Cõtinuo aũt subiũxit: sz tristiciã sic assumpsit quõ carnez. Fuit eñ tristis sic euãgeliũ dic͂: Si eñ tristis nõ fuit cũ euãgelista dicat: Tristis e͂ aĩa mea ꝛc͂. g̃ ꝛ qñ dic͂ dormiuit iesus ñ dormiuit: vł qñ dic͂ mãducasse ñ mãducauit: et ita nihil sanũ relinq̄ť vt dicať etiã qꝛ corp⁹ nõ erat verũ. Quicq̄d g̃ de illo scriptũ e͂: verũ est et factũ est. Ergo ꝛ tristis fuit: sed volũtate tristiciã suscepit verã: quõ voluntate carne͂ verã. Aperte noscis eunde͂ sibi in his verbis ꝯtradicere nisi varias dictox discerneret causas. ex quibus intelligentia verbox assumenda est. Si eñ discernať intelligentie causa p̄dictorũ verborũ nihil occurrit contradictionis.

De passione ꝛ ppassione timoris et tristicie.

Hierony. sup Mattheũ.

Matth. xxvj

Aug⁹. super Johannem.

Matth. xxvj

Phil. j.

Marc. xiiij.

De quibusdaz Hylarij capitulis valde obscuris que videnť communi sententie obuiare. g

Verũtamen magis mouẽt ac difficiliore͂ afferũt q̄stionem vba Hylarij q̄b⁹ videť tradere ict⁹ ꝛ vulnera ꝛ hmõi: sic i xp̄m incidisse: vt passionis dolore͂ nõ inculeret: sicut telũ tractũ p aquã vel igne͂ vel aera ea facit q̄ ꝛ cum trahiť p corpa animata: qꝛ pforat et compungit: nõ tñ dolore͂ ingerit: qꝛ nõ sunt illeres doloris capaces. Jta ꝛ corp⁹ xp̄i sine sensu penẽ vim pene excepisse dic͂: qꝛ sicut corp⁹ nostrũ nõ habet tale͂ naturam vt valeat calcare vndas: ita corp⁹ xp̄i dicit nõ habuisse naturã nr̄i doloris qꝛ nõ habuit naturã ad dolendũ. Ait eñ sic in x. li. de tri. Unigenit⁹ deus hoie͂ verũ ꝺm similitudine͂ nr̄i hoĩs nõ deficiẽs a se deo sumpsit. Jn q̄ q̄uis aut ictus incideret: aut vulnus descẽderet: aut nodi concurrerẽt: aut suspẽsio eleuaret: afferrẽt q̄dem hec impetũ passionis: nõ tñ passiõis dolore͂ inferrẽt vt telũ aliqđ aquam pforans vel igne͂ cõpungẽs: vel aera vulnerãs. Oẽs q̄de͂ has passiões nature sue infert vt pforet: vt cõpungat: vt vulneret: sed naturã suã in hoc passio illata nõ retinet dum i natura nõ est vel aquam forari vel pungi igne͂: vł aera vulnerari: q̄uis natura teli sit ꝛ vulnerare ꝛ cõpungere ꝛ forare. Passus quide͂ xp̄s est dũ ceditur dũ suspendiť: dũ moriť: sed in corpus irruens passio: nec nõ fuit passio: non tñ naturam passiõis exercuit: dũ et penali ministerio pena deseuit: ꝛ virt⁹ corpis sine sensu pene vim pene i se deseuie͂tis excepit. Habuit sane illud dñicũ corp⁹ doloris nr̄i naturã. Si corpus nr̄m id nature habet: vt calcet vndas et fluctus desup

Hylarius.

eat: nec clause domus obstaculis arceať At vero si dñici corpis solū ista natura sit vt ferať in hūidis ⁊ sistat in liq̄dis ⁊ structa trāscurrat: q̄d ꝑ naturam humani corporis carnē ex spūsancto ꝯceptam iudicamus? Caro illa de celis ē: ⁊ hō ille de deo est: habēs ad patiēdū corpus ⁊ passus ē. Sꝫ naturā nō habēs ad dolēdū. Idē in eodē. Videam⁹ an ille passionis ordo īfirmitatē in dño doloris ꝑmittat ītelligi: dilatis eñ causis ex q̄b⁹ metū dño heresis ascribit: res ipsas vt geste sunt ꝯferam⁹. Nec eñ fieri pōt vt timor eius significeť in verbis: cuius fiducia ꝯtinuať in factis Timuisse ergo heretico passionez videť. Sed ob ignorātie huius errorē Petrus ⁊ Sathanas ⁊ scādalū est. An ne timuit mori: qui armatis obuius ꝓdijt? ⁊ in corpore eius infirmitas fuit: ad cui⁹ occursuz cōsternata ꝑsequentiū agmina supinatis corpibus cōciderūt? Quā ergo infirmitatem dominatā hui⁹ corpis credis: cui⁹ tātam habuit natura virtutē? Sed forte dolorē vulnerū timuit. Quē rogo o tu dñice infirmitatis assertor penetrātis carnē claui habuit terrorē: qui excisam aurez solo restituit attactu? Producēs hec aurē manus clauū dolet: ⁊ sentit vulnus qui alteri dolorē vulneris non reliq̄t? Pungēde carnis metu tristis est cuius attactu caro post cedē sanať? Idem. Collatis ergo dictoꝝ gestorūq̄ꝫ virtutib⁹ demonstrari nō est ambiguū in natura corpis ei⁹ infirmitatē corpee nature nō fuisse: ⁊ passionē illā licet corpori illata sit: nō tñ naturā dolēdi corpi intulisse: q² licet forma corpis nr̄i esset in dño: nō tñ vitiose infirmitatis nr̄e forma erat in corpe qd̄ ex ꝯceptu spūsc̄ti virgo ꝓgenuit. Audisti lector v̄ba Hylarij q̄bus dolorē excludere videť. Sed si excussa sensus ⁊ īpietatis hebetudine p̄missis diligēter intēdas: atq̄ꝫ ipsi⁹ scripture circūstātiā inspicias: dictoꝝ rōnē atq̄ꝫ virtutē ꝑcipe vtcūq̄ꝫ poteris: ⁊ intelligētiā arguere nō attēptabis. Intelligiť eñ ea rōne dixisse dolorē passiōis in xp̄m nō incidisse: ⁊ virtutē corpis xp̄i sibi excepisse vim pene sine sensu pene: quia doloris causaz ⁊ meritū in se nō habuit. Qd̄ videtur notasse vbi ait: Nō habēs naturā ad dolēdū. Et ideo nō iudicāda est caro illi⁹ ſm naturā nr̄i corpis: nec in eo etiā dominium habuit passio: ita etiaz non habuit naturam ad timendum vel tristanduz: q² nō habuit talē naturā in qua esset causa timoris vel tristicie. Itaq̄ꝫ necessitas timēdi nō fuit in eo sicut est in nobis. Nec natura doloris fuit in eo sicut ē in nob. Tristiciā tñ in eo fuisse cōsequenter asserit: sꝫ cām eius extitisse: nō suā mortē: sed defectū Petri ⁊ alioꝝ aploꝝ. Dicit eñ xp̄m nō ꝓpter mortē: sed vsq̄ꝫ ad mortē tristē fuisse. His verbis. Interrogo q̄d sit xp̄m tristē esse vsq̄ꝫ ad mortē: et tristē esse ꝓpť mortē? Nō eñ eiusdē significatiōis est tristem esse ꝓpter mortē: ⁊ vsq̄ꝫ ad mortez. Quia vbi ꝓpter mortem tristicia est: illic mors cā tristicie est. Vbi v̄o tristicia vsq̄ꝫ ad mortē est: mors nō tristicie causa est sꝫ finis. A deo aūt nō ꝓpter mortē suscepta est tristicia: vt sit destituta ꝑ mortē. Non ergo sibi tristis est: sed illis q̄ in scādalo ꝑ infirmitatē carnis erant futuri: quos monet orare ne inducanť in tēptationez: qui ante polliciti erāt se nō scādalizari.

De tristicia xp̄i ⁊ eius causa ſm eundē.

Hylari⁹ ī li. ꝺ synodis. Cuz hec passionuz genera īfirmitatē carnis afficiāt: deus tñ verbū caro factū nō potuit ad se demutabilis esse patiēdo: verbuz eñ q² caro factū est licet se passiōi subdiderit nō tñ demutatū ē passibilitate patiendi. Nā pati potuit ⁊ passibilis esse non potuit: q² passibilitas nature infirme significatio est: passiō aūt eorum est q̄ sūt illata ꝑpessio

Ista est distinctio. xv. huius tertij libri ⁊ scd̄s tractatus hui⁹ libri. In quo quidem tractatu postq̄ mgr̄ egit de eterni verbi īcarnatiōe Agit de eiusdē verbi īcarnati passione. Et tria facit in p̄nti distinctione. in q̄ agit de defectib⁹ a xp̄o assumptis. Nā primo ostēdit quos defectus verbū cū humana natura assumpsit. Scd̄o rōnē hmōi assūptionis reddit. Tertio circa hoc quorūdā errorē repellit. Primum facit vsq̄ꝫ ibi: Hos aūt defectus. Scd̄m vsq̄ꝫ ibi: Sed q² nōnulli. Tertiū vsq̄ꝫ ad finē distinctionis. In sp̄ali sn̄ia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: quarū prima est hec: Filius dei carnez passibilē ⁊ animā ꝓ nobis assumpsit ⁊ omnes defect⁹ quos sue dignitati ⁊ nostre saluti ꝯgruere nouit Hāc mgr̄ insinuās ꝓponit primo q̄ filius dei naturam humanā passibilem tam quo ad corpus q̄ quo ad animā assumpsit: ⁊ vt probaretur habere verū corpus ⁊ veram animam: assumpsit cum natura ipius defectus nature: vt famem: sitim: tristiciā: timorem ⁊ hmōi: quorum quidam dicunť defectus aīe: vt tristicia ⁊ timor. alij corporis: vt fames: sitis: et hmōi. Vñ vlterius ꝯcludit q̄ verbū assumpsit defectus pene: sed tñ illos quos ipsi pro redemptione generis humani congruebat assumere: ⁊ suā dignitatē decebat. Et subdit q̄ si in scriptura inueniť q̄ filius dei omnes nostras infirmitates assumpserit preter peccatū: hoc intelligēdū est de defectibus q̄ sue dignitati nō derogāt: nō eñ assumpsit ignorantiā que q̄ꝫq̄ꝫ solū est pena seu defectus ⁊ nō culpa. neq̄ꝫ assumpsit difficultatem ad bene operandū qd̄ tñ spectat ad nr̄am miseriam ⁊ defectum. ⁊ per cōsequēs nō assumpsit oēs penales defectus anime. Similiter etiā nō assumpsit oēs defectus corpis q² nō assumpsit plures egritudines ⁊ vicia corporis. Vñ tandē ꝯcludit q̄ oēs defectus assumpsit quos eum decebat ⁊ nobis ꝯueniebat ipsum accipe quos quidē accepit: vel ad ostensionē vere humanitatis: vt timorē vel tristiciā. vel ad impletionē opis ad qd̄ venit. s. humane redemptiōis: ꝓpter qd̄ assumpsit passibilitatem corpis. vel ad erectionem nr̄e spei in

gloriã immortalitatis: vt mortẽ corpis. Scđa ꝓpositio ẽ hec: Xp̃s nr̃as ĩfirmitates nõ accepit coacta necessitate: sed sue miseratiõis spõtanea volũtate. Hãc mgr̃ insinuãs dicit xp̃m hmõi defectus nõ assumpsisse sicut talib⁹ necessitate subiacem⁹: sed ex miseratione sue volũtatis spõte eos assumpsit. Nã nos ex pctõ originali eos cõtrahimus: ĩmo vitare nõ possumus: Xp̃s aũt pctm̃ hmõi nõ ꝯtraxit nec actuale commisit: ideo ex debito seu necessitate sue cõditionis ipsos habere nõ debuit. Tertia ꝓpositio est hec: Ut heretici humanã naturã in xp̃o passibilitati fore subiectã negant: sic ip̃m xp̃m ƀm carnẽ impassibilẽ fore asserũt. Qđ mgr̃ ostẽdit esse falsũ diuersis sacri canonis ꝛ sctõꝝ auctoritatibus q̃ patẽt in textu. Et subdit postea quorũdã auctoritatũ declarationẽ. s. Aug⁹. ꝛ Hiero⁹. que videnť dicere ꝙ xp̃s nõ timuit: nec tristatus extitit. i. nec tristat⁹ fuit: dicẽs eos velle dicere ꝙ xp̃s nõ timuit nec tristatus fuit coacta necessitate sicut nos q̃ñq₃ timem⁹ vel tristamur: sed spõtanea ꝛ libera voluntate. Ut volunt dicere xp̃m nõ timuisse vel tristatũ fuisse ƀm passionẽ sicut nos ꝙ videlic₃ ꝑ hmõi passiões a sua rectitudine mẽs deijciť ꝛ in dei ꝯtemplatione impediť: s₃ ꝙ timuit ꝛ ꝯtristabať solũ ƀm ꝓpassionẽ q̃ est qñ sic tristicia q̃s moueť ꝙ tñ rõ a sua rectitudine minime deijciť ꝛ nec mẽs a cõtẽplatione diuina declinat. Nã xp̃s fuit ĩmunis a pctõ: iõ nõ habuit cã₃ hmõi sustinendi nisi spõte vellet. Et tm̃ in spãli.

Di. XVI. Quõ Xbi seu xp̃i incarnatõ ordinať ad nostrã redẽptionẽ ꝙtũ ad passionẽ doloris in spãli.

An in xp̃o fuerit necessitas patiẽdi ꝛ moriendi que est defectus generalis. a

Icorit q̃stio b ex predictis ducẽs originem. Dictu₃ ẽ em̃ supra ꝙ xp̃s in se nr̃os defect⁹ suscepit: p̃ter pctm̃. Est aũt hoĩs q̃dã generalis defect⁹: qui pctm̃ nõ est. s. necessitas patiẽdi vel moriendi. Uñ corpus nr̃m nõ tm̃ mortale: ƀ etiã mortuum diciť: q² nõ tm̃ aptitudinẽ moriẽdi: s₃ etiã necessitatẽ habet. Iõ q̃riť vtrũ necessitas talis in xp̃i carne fuerit? De aptitudine em̃ moriẽdi ꝙ in eo fuerit ambiguũ nõ ẽ: q̃ etiã añ pctm̃ in hoĩe fuit qñ aliq̃s in eo nõ fuit đfectus: nec ğ mortalitas illa tũc in eo fuit defectus: q² natura ei erat. Uñ etiã q̃dã talẽ mortalitatẽ in nobis nõ esse defectũ nõ improbe tradũt sed necessitatẽ moriẽdi vel patiẽdi: q̃ etiã mortalitas diciť vel passibilitas. Diciť em̃ hõ nunc passibilis vel mortalis: nõ mõ ꝓpter aptitudinẽ: sed etiã ꝓpter necessitatẽ. Sed nũquid hic defect⁹ fuit in xp̃i carne? Aĩa q̃ꝫ eius cũ passibilis extiterit ante mortẽ: nũ q̃d necessitatẽ patiẽdi hũit? Si em̃ necessitas patiẽdi vel moriẽdi fuit in xp̃o: nõ videť sola volũtate miseratiõis defect⁹ nostros accepisse. Ad qđ dici põt: xp̃m volũtate nõ necessitate sue nature hos defectus sicut alios suscepisse. s. necessitatẽ patiẽdi in aĩa: simul aũt patiẽdi ꝛ moriẽdi in carne. Uerũ hãc necessitatẽ nõ habuit ex necessitate sue ꝯditiõis: q² a pctõ ĩmunis sed ex sola volũtate accepit: de nr̃a ĩfirmitate ponẽs tabernaculũ suũ in sole. s. sub tp̃ali mutabilitate ꝛ labore. Uñ sup epistolã ad Hebreos auctoritas dicit: ꝙ sic hoĩb⁹ alijs ꝛ iure ꝛ lege nature statutũ est semel mori: ita ꝛ xp̃s eadẽ necessitate ꝛ iure nature sel' oblat⁹ ẽ ꝛ nõ sepe. Nec iõ dicit iure nature ꝙ ex natura sue ꝯditionis hũc defectũ traxerit: q̃ etiã nõ ꝓuenit nobis ex natura ƀm qđ pri⁹ ẽ istituta: sed ex ea pctõ vitiata. ꝛ iõ đr ƀ defect⁹ naturał: q² q̃si ꝑ natura inoleuit i oĩbus diffusus. ca. ix.

De statib⁹ hoĩs ꝛ quid de singulis xp̃s accepit. b

Et est hic notãdũ xp̃m de omni statu hoĩs aliq̃d accepisse: q̃ oẽs venit saluare. Sunt em̃ q̃ttuor status homis. Prim⁹ añ pctm̃. Scđs post pctm̃ ꝛ ante grãm. Terti⁹ sub grã. Quartus in glĩa. De p̃mo statu accepit ĩmunitatẽ pcti. Uñ Aug⁹. illud Iohis euãgeliste exponẽs. Qui desursũ venit sup oẽs est: dicit xp̃m venisse desursũ. i. de altitudine humane nature ante pctm̃: q² de illa altitudine sumpsit Xbũ dei hũanã naturã dũ nõ assumpsit ip̃am culpã cui⁹ assũpsit penã. S₃ penã assũpsit de statu scđo ꝛ alios defect⁹. De tertio Xo grẽ plenitudinẽ. De q̃rto nõ posse peccare ꝛ dei ꝑfectã cõtẽplationẽ. Habuit em̃ sił bona vie q̃da₃ et bona patrie. sicut ꝛ quedã mala vie. Aug. sup. Joh. iij.

Ista est distinctio. xvj. hui⁹ tertij libri: In q̃ mgr̃ postq̃ꝫ egit de xp̃i patiẽtis passibilitate: agit de patiendi necessitate. Et tria circa hoc facit. Nã p̃mo q̃õnẽ quãdã proponit. Scđo eam soluit. Tertio solutionis cõfirmatiõem adiũgit. Primum vsq₃ ibi: Ad qđ dici põt. Scđm vsq₃ ibi: Et est hic notãdũ. Tertiũ vsq₃ ad finẽ distinctionis. In spãli ꝛc. quarum prima est hec: Xp̃s omnes defectus nr̃os assũpsit qui nullatenus culpa₃ vel peccatum includũt. Hec propositio supra ꝓbata est: igiť suppono eam veram. Cum igitur necessitas moriendi sit defectus quidam ꝛ nõ culpa: dubitari potest nõ immerito an xp̃s etiã talẽ defectum assumpsit. s. necessitatẽ moriẽdi. De aptitudine moriendi nõ est dubiũ: q² illa etiã in hoĩe a natura fuit ante peccatũ qñ null⁹ defect⁹ in eo fuit: q² illa fuit in hoĩe ante a natura ante pctm̃. Et rñdẽdo ponit sententiã scđe ꝓpositionis. Scđa ꝓpositio est hec Xp̃s qui ĩmunis fuit a peccato suscepit necessitatẽ moriẽdi sola spõtanea volũtate: ꝛ nulla coacta necessitate. Ratio hui⁹ est q² vt supradictũ est xp̃s assumpsit naturã talẽ q̃lẽ hõ habuisset in statu inocẽ

Roma. viij. (margin)

Qđ mortalitas añ pctm̃ ñ fuit i hoĩe defectus. (margin)

An aĩa xp̃i habuit necessitatẽ patiẽdi. (margin)

ne in quo statu nõ fuisset necessitas moriendi. Nam necessitas moriẽdi nõ cõpetebat hoi ex ex natura sue ꝯditionis ẽm q̃ natura primitꝰ fuit instituta: sꝫ solũ ẽm q̃ postea fuit ꝑ pctm̃ vitiata: sed talẽ naturam xp̃s nõ assumpsit: ergo licet necessitatẽ moriẽdi nõ assumpsit. spõte tñ moriebaẗ. Tertia ꝓpositio est Xp̃s qui dicit naturã humanã redemisse de quolibet statu hoĩs dinoscit aliq̃d assũpsisse. Hac mgr̃ ponẽs dicit q̃druplicẽ ẽe statũ hoĩs: quoꝝ primus fuit ante pctm̃ scꝫ status innocẽtie. Scd̃s fuit post pctm̃ ante grãm. s. ãte mortẽ xp̃i. Tertꝰ fuit post pctm̃ ꝛ sub grã qui iã currit. Quartus erit in gloria expers oĩs miserie. De primo statu accepit xp̃s peccati imunitatẽ. De secũdo penales defectꝰ De tertio grẽ plenitudinẽ. De quarto nõ posse peccare ꝛ deũ ꝑfecte ꝯtẽplari. Cũ igiẗ Jesus venit in hũc mũdũ tanq̃ vniuersalis redẽptor: oẽs saluaturus naturam humanã assumens de quolibet horũ quattuor statuũ aliq̃d assũpsit. Et ista ꝯfirmat magister auctoritate beati Augꝰ. Et tm̃ in speciali.

DI. XVII. Quõ xp̃i icarnatio ordinatur ad nr̃ã redẽptionẽ q̃tũ ad vsum virtutis ꝑfertim de voluntate et orõne.

Si omnis xp̃i oratio vl' volũtas expleta sit. a

Post predicta

p considerari oportet: vtrũ xp̃s aliq̃d voluerit vel orauerit q̃d factũ nõ sit? Hoc eñ estimari põt ꝑ h̃ q̃d ipse ait: Pater si possibile est trãseat a me calix iste: Uerũtñ nõ q̃d ego volo sed q̃d tu vis. Hic nãq̃ voluntatẽ suã a p̃ris voluntate discernere videẗ. Math. xxvj.

De volũtatibus xp̃i scd̃m duas naturas. b

Quo circa ambi-

gendũ nõ est: diuersas in xp̃o fuisse volũtates iuxta duas naturas: diuinã. s. volũtatẽ ꝛ humanã. Humana volũtas est affectus ratiõis vel affectus sensualitatis: ꝛ alius est affectꝰ aĩe ẽm rõnẽ: alius ẽm sensualitatẽ: vterq̃ tñ diciẗ hũana volũtas. Affectu aũt rõnis id volebat q̃d volũtate diuina. s. pati ꝛ mori: sed affectu sensualitatis nõ volebat: imo refugiebat: nec tñ in eo caro ꝯtra spm̃ vel deũ ꝯcupiscebat. q: vt ait Aug. nõnullũ est viciuꝫ cũ caro cõcupiscit aduersus spm̃. Caro aũt dicta est ꝯcupiscere q: hoc ẽm ip̃am agit aiaꝫ sicut aia ꝑ aurẽ audit ꝛ ꝑ oculũ videt. Caro eñ nihil nisi ꝑ aiam ꝯcupiscit. Sed cõcupiscere diciẗ cũ aia carnali cõcupiscentia spiritui reluctaẗ hñs carnalẽ delectationẽ d̃ carne ꝛ ã carne aduersus delectationẽ quã sp̃us habet. Ipsius aũt carnalis cõcupiscẽtie cã nõ ẽ in aia sola: nec in carne sola ex vtroq̃ꝫ enim fit: q: sine vtroq̃ꝫ delectatio talis nõ sentitur. Talis ergo rixa talisq̃ ꝯcertatio in aia xp̃i nullatenus esse potuit: q: carnalis cõcupiscẽtia ibi esse nequiit. Dei etiã volũtas erat ꝛ rõni placebat vt illud ẽm carnẽ vellet: q̃tenus veritas hũanitatis i eo ꝓbareẗ. Nã q̃ hoĩs naturã suscepit: q̃ ipsiꝰ sunt subire debuit Ideoq̃ sicut in nobis duplex ẽ affectus mẽtis. s. ꝛ sensualitatis: ita ꝛ in eo debuit esse geminꝰ affectꝰ: vt mẽtis affectu vellet mori ꝛ sensualitatis affectu nollet: sicut in viris sanctis fit Petro eñ ipsa veritas dicit. Cũ senueris extẽdes manꝰ tuas: ꝛ aliꝰ p̃cinget te: ꝛ ducet te quo non vis. s. ad mortẽ. Q̃d exponens Augꝰ. dicit q̃ Petrus ad illã molestiã nolẽs est ductus: nolens ad eã venit: sed volẽs eã vicit: ꝛ reliquit affectũ infirmitatis q̃ nemo vult mori: q̃ adeo est naturalis vt eũ Petro nec senectꝰ abstulerit. Uñ etiã dñs ait: Trãseat a me calix iste: sed vicit eũ vis amoris. Ergo ꝛ in xp̃o ẽm hũanitatẽ ꝛ in mẽbris eius geminus est affectꝰ: vnꝰ rõnis charitate informatus: quo ꝓpter deũ q̃s mori vult: alter sensualitatis carnis infirmitati ꝓpinquus ꝛ ei ꝯiũctꝰ quo mors refugitur. Ut eñ Augꝰ ait: Paulus mẽtis rõne cupit dissolui ꝛ esse cũ xp̃o: sensu autez carnis refugit ꝛ recusat. Hoc habet hũanus affectꝰ: qm̃ q̃ diligit vitã odit mortẽ. Scd̃m istũ affectum xp̃s mori noluit: nec obtinuit q̃d ẽm istũ affectũ petijt. Joh. vlt. Matth. xxvj. Eph. j.

Auctoritatibus ꝓbat diuersas in xp̃o voluntates. c

Ex affectũ ergo hu

mano quẽ de virgine traxit volebat non mori ꝛ calicem trãsire orabat. Uñ Beda Orat trãsire calicẽ: q: hõ erat dicẽs: Pat trãseat a me calix iste. Ecce habes voluntatẽ hũanã exp̃ssam. Uide iam rectũ cor. Sꝫ nõ q̃d ego volo: ẽ q̃d tu vis. Uñ alibi Nõ veni facere voluntatẽ meã: quã. s. tẽporaliter sumpsi ex virgine: ẽ volũtatem eiꝰ q̃ misit me: quã. s. eternꝰ habui cũ p̃re. Hic apte dicit duas in xp̃o fuisse volũtates: ẽm q̃s diuersa voluit. Hiero. q̃ sup illũ locũ. Sp̃us ꝓmptus est: caro aũt infirma: dãs itelligi hic duas volũtates exp̃mi: ita ait. Hoc ꝯtra Euticianos q̃ dicũt in xp̃o vnã tm̃ voluntatẽ: Hic aũt ostendit humanã que ꝓpter infirmitatem carnis recusat passionẽ: ꝛ diuinã que p̃ompta ẽ ꝑficere dispẽsationẽ Augꝰ. etiã duas in xp̃o asserit volũtates dicẽs: Quãtũ distat deꝰ ab hoĩe: tm̃ voluntas dei a vo- Beda. Joh. vj. Hieronyꝰ. Marci. xiiij. Augꝰ. sup ps xxxj.

luntate hoīs. Vñ hoīem xp̄s gerēs ostē-
dit priuatā volūtatē quandā hoīs: in q̄ ⁊
suā ⁊ nr̄az ꝯfigurauit: qui caput nr̄m ē: et
Matth. xxvi ad eū sicut mēbra ptinemus. Pater inq̄t
si fieri pōt trāseat a me calix iste. Hec hūa
na volūtas erat ꝓpriū aliq̄d ⁊ tāq̄ p̄uatū
volēs. Sz q: rectū vult esse hominem: et
ad deū dirigi: subdit. Nō qđ ego volo ꝫ
qđ tu vis. Ac si diceret: Vide te in me: q:
potes aliquid ꝓpriū velle: vt deus aliud
velit. Conceditᷣ hoc humane fragilitati.
sup ps. xxxiij. Idē alibi. Xp̄s in passione duas exp̄ssit
volūtates in se ꝫm duas naturas. Ait em̄
Pater si fieri pōt transeat a me calix iste.
Ecce habes hoīs volūtatē: quā ad diui-
nam ꝯtinuo dirigēs ait: Verūtñ nō sicut
Ambrosius ego volo ꝫ sicut tu. Amb. etiaz in li. iij. de
Marci. xiiij trini. Scriptū ē. Pater si fieri pōt trāsfer
a me calicē hūc. Verba xp̄i sunt: ꝫ quō et
in qua forma dicantᷣ aduerte. Hoīs ſbam
gerit: hoīs ꝯssumpsit affectū. Nō ḡ quasi
deus: ꝫ quasi hō loquitᷣ. Suscepit q̄dem
volūtatē meā. Mea est voluntas quam
suā dixit cū ait: Nō sicut ego volo: sed si-
Joh. xvij. cut tu vis. Cū aūt dixit. Oīa q̄ habet paṫ
mea sunt: q: nihil excipitᷣ: sine dubio quā
pater hʒ eādē ⁊ fili⁹ habet volūtatē. Ea-
dē ē xp̄i volūtas q̄ paterna. Vna ḡ volū-
tas ē p̄ris ⁊ filij. Sz alia ē volūtas hoīs:
alia dei: vt scias vitā in voluntate esse ho
minis: passionē aūt xp̄i in voluntate diui
na: vt paterētᷣ ꝓ nobis. His testimonijs
euidenter docetᷣ in xp̄o duas fuisse volū-
tates: qđ q: negauit Macharius archi-
ep̄s in Constantinopolitana sinodo con-
demnatus est. Et ex affectu humano sen-
sualitatis q̄dē nō rōnis illud voluit ⁊ pe-
tijt qđ nō ip̄etrauit. Nec ideo petijt vt im
petraret: q: sciebat deū nō esse facturū il-
lud. Nec illud fieri volebat affectu ratōis
vel volūtate diuinitatis. Ad q̄d ḡ petijt:
Vt mēbris formā p̄beret iminente turba
tione clamādi ad dn̄m: ⁊ subijciendi volū
tatē suā diuine volūtati: vt si pulsante mo
lestia tristenṫ: ꝓ eiusdem amotione orent
Sz si nequeūt vitare dicāt qđ ipse xp̄s.
Nō ergo ad insipiētiā fuit q̄ xp̄s clamās
nō exauditᷣ ad salutē corpalem. Bonū q̄
dē petijt. s. vt nō morerētᷣ: sed melius erat
vt morerētᷣ: qđ ⁊ factum est.

De eo qđ Ambrosius dicit xp̄m dubitasse affectu humano. D

Ceterū non parū nos mouēt verba Ambrosij q̄b⁹ significa
re videtᷣ xp̄m ꝫm humanū affectū de pa-
tris potētia dubitasse: sic dicēs in li. iij. de
tri. De q̄ dubitat: de se an de p̄re: De eo
vtiq̄ cui dicᷣ trāsfer dubitat hoīs affectu.
Nā de⁹ ñ de p̄re dubitat: nec de morte for
midat. Propha ēt ñ dubitat q̄ nihil deo
eē ip̄ossibile asserit. Oīa q̄cūq̄ voluit feč
Nā infra hoīes ꝯstitues deū: ꝓpheta nō
dubitat: ⁊ filiū dubitare tu credis. Vt hō
ergo dubitat: vt hō locut⁹ est. His v̄bis
innui videtᷣ q̄ xp̄s nō inq̄tū deus vl̄ dei
fili⁹: ꝫ inq̄tū hō dubitauerit affectu hūa-
no. Qđ ea rōne dictū accipi pt: nō q: ipse
dubitauerit: sed q: modū gessit dubitan-
tis: ⁊ hoībus dubitare videbatur.

Verba Hylarij lōge diuersaz ex primētia sciam a p̄missa. E

Illud etiā ignorā dum non est qđ Hylari⁹ asserere videtur x. li. de trini.
xp̄m nō sibi ꝫ suis orasse: cū dixit trāsfer
a me calicē hūc: sicut nec sibi ꝫ suis timuit
Nec eū voluisse vt sibi nō esset passio: sed
vt a suis trāsiret calix passiōis ita inq̄ens
Si passio honorificatura eum erat sicut
Juda exeūte ait. nūc honorificat⁹ ē filius Joh. xiij.
hoīs. Quō tristē eū metus passiōis effece
rat: nisi forte tā irrationabil̄ fuerit vt pati
mortē timuerit q̄ patientē se glorificatura
esset. Sz forte timuisse vsq̄ eo estimabitᷣ
vt trāsferri a se calicē dep̄catus sit dicēs: Marci. xiiij.
Pr̄ trāsfer calicē hūc a me. Quō ei ꝓ pa-
tiēdi metū trāsferri dep̄carētᷣ a se. qđ ꝓ di Hyl. in. x. li. de trinitate.
sp̄ēsatiōis studiū festinaret implere. Nō
em̄ cōuenit vt pati nolit q̄ pati venit: ⁊ cū
pati eū velle cognosceres: religiosius fue
rat hoc ꝯfiteri: q̄ ad id ipse stultitie p̄rū-
pere: vt eū assereres ne pateretur orasse:
quē pati velle cognosceres. Nō ergo sibi
tristis neq̄ sibi orat transire calicē ꝫ disci
pulis: ne in eos calix passiōis icūbat: quē
a se trāsire orat: ne in his. s. maneat. Non
ei rogat ne secū sit: ꝫ vt a se trāseat. Dein
de ait: Non sicut ego volo: ꝫ sicut tu vis.
Hūane in se sollicitudinis significās ꝯsor-
tiū: ꝫ nō discernēs sniam sibi cōis cū p̄re
volūtatis. Pro hoīb⁹ ḡ vult trāsire cali-
cē ꝓ quē oēs discipuli erāt tēptādi: ⁊ ideo Luce. xxij.
ꝓ Petro rogat: ne deficiat fides ei⁹. Sci
ens ergo hec oīa post mortē suā desitura
vsq̄ ad mortez tristis est: ⁊ scit hunc cali-
cem non posse transire nisi biberit. ideo Matth. xxvi.
ait: Pater mi si non potest transire ca-

lix iste nisi bibam illum: fiat voluntas tua Sciēs in se cōsumata passione metum calicis trāsiturū: q̄ nisi eū bibisset trāsire nō posset: nec finis terroris nisi ꝯsumata passione terrori succederet: q̄ post mortē eiꝰ ꝑ virtutū gl'iam ap'lice infirmitatis scādalum pelleret. Intēde lector his v̄bis pia diligētia ne sint tibi vasa mortis.

Ista est distinctio. xvij. huiꝰ tercij libri. In qua magister postq̄ egit de patiēdi xp̄i necessitate: agit de patientis volūtate. Et circa hoc tria facit. Nā p̄io q̄ōnē circa hoc ꝓponit ⁊ soluit. Scd'o solutionis ꝯfirmationē adiūgit. Tertio dubitationes quasdā circa hoc excludit. Primū vsq; ibi: Ex affectu aūt. Scd'm vsq; ibi: Ceterū nō parū Tertiū vsq; ad finem distin. In sp̄ali snīa magistri stat ⁊c. Nō quodlibet qd' xp̄s orando a patre petijt obtinuit. Hāc mg'r ponēs ꝓponit talem questionē. Utrū xp̄s aliq̄d orauerit vel petierit qd' factum nō fuit: qd' quidē videt' verū per hoc q̄ petebat a se trāsferri calicē passionis qd' tn̄ factū nō fuit. In oratione etiā videbat' a patris voluntate discordare. Pro cuius q̄ōnis solutione dicit q̄ xp̄s s̄m duplicē naturā quā habuit. s. diuinā ⁊ humanā etiā duplicē habuit volūtatē. s. diuinā ⁊ humanā: que humana etiā duplex fuit. s. sensualitatis ⁊ rationis: volūtate diuina pati ⁊ mori voluit: ⁊ idē volebat ratiōis affectu et tn̄ affectu sensualitatis pati nolebat seu pati refugiebat: ꝓpter hoc tn̄ dicit q̄ nō fuit rebellio carnis ad sp̄m: q̄ talis nō est nisi in illis in q̄bus est carnis cōcupiscētia: que in xp̄o non fuit: fuit tn̄ in eo sensualitatis affectus: vt humanitatis veritas ꝓbaret': vnde concludit q̄ sicut in mēbris xp̄i. i. in nobis: ita ⁊ in xp̄o fuit geminꝰ affectus humanitatis: scʒ mētis quo mori volebat ⁊ sensualitatis quo mori recusabat. Scd'a ꝓpositio ē hec: Scd'm doctores xp̄s duplicē volūtatē habuit s̄m quarū vnā pati voluit: ⁊ s̄m aliā noluit. Hāc magister ponens dicit hoc esse ꝯtra hereticos in cōcilio Metropolitano cōdemnatos qui ponebāt in xp̄o tm̄ vnā volūtatem. vbi addit q̄ xp̄s aliq̄d petijt qd' nō impetrauit puta trāslationē calicis a se: imo sciebat deū patrē hoc nō facturū: nō tamē inuanū orauit: sed ad hoc orauit vt suis mēbris iminēte ꝑturbatiōe orādi ⁊ clamandi ad deū ⁊ voluntatem suā volūtati diuine subdēdi exēplū daret. Tertia ꝓpositio ē hec Xp̄s in orto de patris p̄tāte non dubitauit: sed ad modū dubitantis se habuit. Hāc magister ponens dicit quoddā dubiū fuisse exortum ex dictis beati Amb. qui videt' dicere q̄ xp̄s s̄m humanā naturā de patris potentia dubitauit: qd' sic dicit esse intelligendū nō q̄ xp̄s dubitauerat inq̄tū deus ⁊ dei filiꝰ neq; etiā inq̄tū homo: sed q̄ dicatur dubitasse: q̄ modū gessit dubitantis ⁊ hoībus dubitare videbatur. Ultimo mg'r inducit quedā verba Hylarij quibus videt' dicere q̄ xp̄s nō sup se timuit nec s̄m se tristatꝰ fuit: nec ꝓ se orauit: sed ꝓ suis q̄ dicit mg'r a lectore pia diligētia eē itelligēda. Et tm̄ in sp̄ali.

Di. XVIII Quō x̄bi seu xp̄i icarnatio ordinat' ad nostrā redēptionē q̄tū advsū volūtatis ꝓut respicit exercitiū merēdi.

Si xp̄s meruit sibi ⁊ nobis et q̄d sibi ⁊ quid nobis. a

d Emerito etiā christi pretermittendum nō ē de quo quidam dicere solent q̄ nō sibi s̄ mēbris tantū meruerit. Meruit quidē membris redēptionē a diabolo: a peccato: a pena ⁊ regni reserationē. vt amota ignea romphea libere pateret introitus: s̄ et sibi meruit impassibilitatis ⁊ imortalitatis gl'iam: sicut ait ap'ls: Xp̄s factus est ꝑ nobis obediēs vsq; ad mortē: mortem aūt crucis: ꝓpter qd' ⁊ deꝰ exaltauit illū ⁊ dedit illi nomen qd' est sup omne nomē Aperte dicit ap'ls xp̄m ꝓpterea exaltatū ꝑ impassibilitatis gl'iā q̄ est humiliatus ꝑ passionis obedientiā. Humilitas ḡ passionis meritū fuit exaltatiōis: ⁊ exaltatio premiū humilitatis. Un̄ Augꝰ. exponēs ꝑmissum cap'lm ait: Ut xp̄s resurrectiōe clarificaret': prius humiliatus est passiōe. Humilitas claritatis est meritū: claritas humilitatis est premiū. Sed h̄ totū factū est in forma serui. In forma eīm dei sp̄ fuit et erit claritas. Itē Ambro. idē capitulū tractans ait. Quid ⁊ q̄tū humilitas mereat' hic ostēdit'. His testimonijs euidēs fit: q̄ xp̄s per humilitatē ⁊ obediētiā passionis meruit clarificationem corpis: nec id solū: s̄ etiā impassibilitatē anime. Aia eīm ipsius ante mortem erat passibilis: sic caro mortalis: s̄ post mortem merito humilitatis ⁊ aīa impassibilis facta ē et caro imortalis. Utrū aūt aīa sit facta impassibilis: q̄n caro facta est imortalis. s. ipso resurrectionis momēto de auctoritate nobis certū nō est. Sʒ vel mox post carnis sepationē aīa ipassibilitate donata ē: aut in resurrectione q̄n caro refloruit.

Phil. ij.

Aug°.

Ambros°.

Qd' anīa xp̄i sit facta ipassibilis.

Qd' a conceptu meruit sibi xp̄us hoc qd' per passionem. b

Nec soluʒ hoc meruit xp̄s q̄n patri obediēs crucē subijt: s̄ etiā ab ipsa cōceptiōe ex quo hō factꝰ ē ꝑ charitatē ⁊ iusticiā ⁊ alias virtutes: in q̄rū plenitudine fuit s̄m hoiē ꝯditus: sibi tm̄ meruit q̄tū post ꝑ martyrij tolerātiā. Tanta eīm plenitudo sp̄ualiū charismatū in eo fuit q̄ in eis ꝓficere nō potuit: ⁊ ideo melior ipsius aīa fieri nō potuit q̄ ab initio sue ꝯditiōis extitit: q̄ ꝓficere in meritis nō valuit. Un̄ Gregꝰ. ait. Nō h̄uit oīno xp̄s iuxta aīe meritū quo potuisset ꝓficere. in mēbris autē q̄ nos sumꝰ q̄tidie ꝓficit. Nō ḡ plus meruit sibi ꝑ crucis pati

bulum q̄ a cōceptiōe meruit p grām virtutū. Non ergo pfecit ſm aīe meritū quātum ad virtutē meriti: pfecit tñ q̄tum ad numerū meritoꝝ. Plura eñ habuit merita in paſſiōe q̄ in ꝯceptiōe: ſed maioris virtutis nō extiterūt in meredo plura q̄ añ fuerāt pauciora Meruit ergo a cōceptione nō mō glīam ipaſſibilitatis ⁊ imortalitatis corpis: ſ; etiā impaſſibilitatē aīe. Per qd? Per obediētiā ⁊ voluntatē pfectā quā nō tūc primo habuit nec maiorez cum pati cepit ⁊ mori. Obediens eñ pfect⁹ ⁊ bonus extitit ſm hoīem ex quo fuit hō. Habuit ergo aīa illa aliqd bonū in ſe poſt mortē qd nō habuit ante. Nū ġ beatior vel melior fuit q̄ āte. Abſit q̄ melior fuerit: qꝛ nec ſanctior: nec grā cumulatior Nec etiā beatior fuit in dei cōtemplatiōe in quo precipue beatitudo ꝯſiſtit. Pōt tñ dici in hoc beatior fuiſſe: qꝛ ab omni miſeria immunis. Ex quo nequit inferri ſimpliciter q̄ beatior fuerit.

De eo qd ſcriptū ē Donauit illi nomē qd ē ſup oē nomem. c

Nec tantū gloriā impaſſibilitatis ⁊ imortalitatis meruit: ſ; etiam donari ſibi nomē qd eſt ſuper om̄e nomen. ſ. honorificentiā: q̄ vocatur de⁹: hoc tamē ante mortē habuit Habuit eñ hoc nomen dei fili⁹ inq̄tū de⁹ eſt ab eterno per naturā: inq̄tū vero hō factus ē habuit ex tempore per gratiam. Verūtamē Aug⁹. dicit homini donatū eſſe illud nomen non deo: qꝛ illud nomen habuit cuz in forma dei tm̄ erat. Sed cum dicitur ppter qd illum exaltauit: et donauit illi nomen qd eſt ſuper omne nomē: ſatis apparet ppter quid exaltauerit. i. propter obediētiam: ⁊ in qua forma exaltatus ſit. In qua enim forma crucifixus eſt: in ea exaltatus eſt: ⁊ in ea donatū eſt ei nomē vt cū ipſa forma ſerui nominetur vnigenitus filius dei: hoc illi donatum eſt vt homini: qd iam habebat idē ipſe deus. Hoc ergo per gratiam accepit: vt ipſe ens homo vl̄ ſubſiſtens in forma ſerui. ſ. in anima ⁊ carne nominetur ⁊ ſit de⁹. Sed nūquid hoc meruit: ſupra eñ dictū eſt: qꝛ hoc tantuz bonum homo ille nō meruit. Quomodo ergo hic dicitur ppter obediētiam donatū eſt ei hoc nomē? Scd̄m tropū illum in ſcriptura creberrimū hoc capiēdū ē: quo

Aug⁹. in li. 3 maximinū.

Qd nomē illi datū eſt hoī ⁊ non deo.

dicitur res fieri quādo inoteſcit. Poſt reſurrectionez vero qd ante erat in euidenti poſitū eſt vt ſcirent hoīes ⁊ demones. Manifeſtationē ġ illi⁹ nomis donauit ei de⁹ poſt reſurrectionē: ſed illā meruit per obedientiā paſſionis: q̄ eo q̄ obediuit patiendo: exaltatus eſt reſurgendo: ⁊ p hoc manifeſtatū eſt nomen. Hoc eodē tropo vſus eſt etiā dn̄s poſt reſurrectōez dicēs Data eſt mihi oīs ptās in celo et in terra nō q̄ tūc primo accepit: ſ; quam ante habebat: tūc manifeſtata eſt poteſtas. Ceterum Ambro. dicit nomē illud donatū eē deo nō homini: ⁊ videt̄ ſm verboꝝ ſupficiē oppoſitus Aug⁹. ſed intelligentia nō obuiat: licz diuerſum ſapiat. Nā Ambroſius de naturali donatione id dictū intelligit: qua eternaliter pater generando dedit filio nomen qd eſt ſuper omne nomen ſcilicz eſſe deum per naturā: quia genuit ab eterno filiū plenum ⁊ ſibi equalem deum. Qd tamē nomē apl's ppter paſſionis obediētiā xp̄o donatū dicit. Sed premiſſo locutionis modo accipiendum eſt.

Math. xxviii.

Ambroſius q̄ datum ſit deo ⁊ nō ho.

Si xp̄us ſine omni merito illā habere potuit. d

Si vero queritur vtrum xp̄s illam immortalitatis ⁊ ipaſſibilitatis gloriam ⁊ noīs dei manifeſtationem ſine om̄i merito habere potuerit: ſane dici pōt qꝛ humanā naturā ita glorioſam ſuſcipe potuit: ſicut in reſurrectōe extitit. Nomen q̄ ſuū etiā aliter hoīb⁹ manifeſtare potuit. ſed homo paſſibilis eſſe nō potuit ſicut fuit: ⁊ ad illā gloriā ſine merito puenire. Potuit qdē puenire ad illā ſine merito paſſionis qꝛ potuit conſumpta mortalitate imortalitatis glīa veſtiri: ſ; nō ſine merito iuſticie et charitatis aliarū q̄ virtutū. Nō eñ xp̄s hō eē potuit: in quo plenitudo virtutū ⁊ grē nō fuerit Nec virtutes ei ineſſe potuerūt cilicio mortalitatl induto quin p eas mereret̄. Habēs ergo has virtutes ſm hoīem paſſibilē ac mortalem non potuit non mereri gloriam immortalitatis. Nō ergo potuit factus mortalis ſine merito gloriā impaſſibilitatis ⁊ imortalitatis ac manifeſtationē dei nois cōſequi. Potuit tñ hoc aſſequi ſine merito paſſionis: qꝛ p paſſionē nil ſibi meruit: qd nō ante per virtutes meruerit.

De cā mortis ⁊ paſſiōis xp̄i. e

Ad quid ergo voluit pati ꝛ mori si ei virtutes ad merendū illa sufficiebāt? Pro te: nō ꝓ se. Quō pro me? Ut ipi⁹ passio et mors tibi eēt forma ꝛ causa. Forma ꝟtutis ꝛ humilitatis: causa glorie ꝛ libertatis. Forma deo vsqꝫ ad mortē obediēdi: ꝛ causa tue liberatōis ac beatitudinis. Meruit eñ nobis ꝑ mortis ac passiōis tolerātiā: qđ ꝑ precedētia nō meruerat. s. aditū paradisi ꝛ redēptionē a peccato: a pena: a diabolo: et ꝑ mortē ei⁹ hec nos adepti sum⁹. s. redēptionez ꝛ filioꝝ glīe adoptionē. Ipse eñ morien do factus est hostia nr̄e liberationis. Sz
Qualiter per mortem redemit nos ꝛ aditū regni aperuit.
quō per mortē nos a diabolo ꝛ a peccato redemit: et aditum glorie aperuit? Decreuerat deus in mysterio vt ait Ambro. ꝓpter primū peccatū nō intromitti hoiem in paradisum. i. ad dei cōtemplationē nō admitti: nisi in vno homie tāta existeret humilitas: q̄ omnib⁹ suis ꝓficere posset: sicut in ꝑmo homine tāta fuit superbia q̄ omnibus suis nocuit. Non est aūt inuentus inter homines aliquis quo id posset
Apocal. iij.
impleri: nisi leo de tribu iuda qui aperuit librū: et soluit signacula implendo in se oēm iusticiā. i. ꝯsumatissimā humilitatez qua maior esse nō potest. Nā oēs alij homines debitores erāt et vix vnicuiqꝫ sua virtus sufficiebat ꝛ hūilitas. Nullus ergo eoꝝ hostiā poterat offerre sufficientez recōciliatiōi nr̄e. Sed xp̄s homo sufficiens ꝛ ꝑfecta fuit hostia: q̄ multo ampli⁹ est humiliat⁹ amaritudinē mortis gustādo q̄ɋ̄ ille Adam supbijt ꝑ esum ligni vetiti noxia delectatiōe ꝑfruendo. Si ḡ illius supbia oīm extitit ruina: ip̄m de paradiso mittēs foras: alijsqꝫ acciudēs ianuaz multomagis xp̄i humilitas qua mortem gustauit: ingressum regni celestis oib⁹ suis impleto dei decreto apire valuit atqꝫ
Ambrosi⁹ super epistolam ad Hebreos.
decreti delere cyrographū. Ut ei ait Ambro. Tātū fuit pctm̄ nr̄m: vt saluari non possem⁹: nisi vnigenitus dei filius ꝓ nobis moreret̄ debitoribus mortis: ꝛ sic dignos nos fecit testamēti ꝛ ꝓmisse hereditatis. Qđ nō ita est intelligēdū: quasi nō alio mō saluare nos potuerit: q̄ɋ̄ ꝑ mortē suā: sz q2 ꝑ aliā hostiam nō potuit nobis aperiri regni aditus ꝛ fieri salus: nisi per mortē vnigeniti: cui⁹ tāta fuit vt dictū ē hūilitas ꝛ patientia: vt eius merito pateret credētibus in eū aditus regni. Magna ḡ in morte vnigeniti ꝑstita sūt nobis vt liceat nob̄ redire i patriā: sicut olim in morte sūmi pōtificis: his q̄ ad ciuitatē refugij cōfugerāt secure ad ꝓpria remeare. Ecce aliq̄ten⁹ ostēsum est: q̄liter per xp̄i mortē aditus regni sit nobis paratus.

Ista est distictio. xviij. hui⁹ tertij libri in qua mgr̄ postq̄ɋ̄ egit de voluntate xp̄i patientis: agit de merito eiusdē. Et tria facit. Primo eñ tractat đ meriti xp̄i ꝑfectiōe. Scđo đ ei⁹ tp̄e et adeptiōe. Tertio de ipsi⁹ necessitate. Primū vsqꝫ ibi: Nec solū ꝛc. Scđm vsqꝫ ibi: Si ꝟo q̄rit̄. Tertium vsqꝫ ad finē disti. In sp̄ali sn̄ia ꝛc. q̄ꝝ ꝑma ē h: Xp̄s sua bn̄dicta passiōe sibi et nob̄ meruit. Hanc mgr̄ insinuās ꝓponit ꝑmo q̄rundā opinionē de merito xp̄i dicētiū q̄ xp̄s tm̄ nobis et non sibi meruit. Quā opinionē mgr̄ corrigēs dic̄ q̄ ꝛ nobis meruit et sibi qđ ꝓbat. Nā nob̄ meruit aptionē regni celorū ꝛ redēptionē a diabolo a pctō ꝛ a pena ꝓ ip̄o debita. Sibi aūt meruit corporis immortalitatē claritatē ꝛ impassibilitatē aīe: et hoc ꝑ obediētiā et humilitatē sue passiōis. Añ mortez eñ ipsius corpus erat mortale ꝛ aīa eius passibilis. Sed in hoc tm̄ dicit adhuc esse vnū dubiū de quo adhuc nō sum⁹ certificati ꝑ aliquā autoritatem. s. an anīa xp̄i facta sit tunc ꝑmo impassibilis qñ corpus factū fuit immortale. s. in ꝑncipio sue resurrectiōis: vt quidā dicūt: vel facta sit impassibilis statim post separationem a corꝑe in morte crucis: vt alij asserūt. qđ a modernis doctorib⁹ cōmuni⁹ tenet̄ ꝛ ꝓbabilius apparet

Scđa ꝓpositio ē hec: Xp̄s in ꝑncipio sue ꝯceptionis tm̄ ḡduz meriti sibi acq̄siuit q̄ ad vlteriorē gradū meriti ꝓficere nō potuit. Sentētiā hui⁹ ꝓpositiōis mgr̄ ponēs dicit xp̄m ista scz ꝑdicta meruisse nō solū ꝑ suā passionē sz ip̄a meruerat ab initio sue ꝯceptiōis. Et hoc ꝓpter plenitudinē grē et ꝟtutū in quib⁹ ꝓficere nō potuit. Uñ infert q̄ post initiū ꝯceptiōis solū ꝓfecit q̄ɋ̄tuz ad numeꝝ meritoꝝ: q2 multipliciter idē meruit qđ añ meruerat: sed nō ꝓfecit q̄ɋ̄tū ad efficaciā seu virtutez merendi. Infert etiā ex dictis q̄ lz anīa xp̄i aliq̄d habuit post mortē corꝑis: qđ añ nō habuit puta ipassibilitatē et similia. Nō tm̄ potest dici simpliciter ꝛ absolute beatior post mortē corporis q̄ɋ̄ añ: sed solū q̄ɋ̄tū ad aliq̄d. s. inq̄ɋ̄tū post mortē immunis ab oñi miseria extitit. Et subdit q̄ xp̄s nō tm̄ sibi sui meruit corporis immortalitatē ꝛ sue aīe impassibilitatē sz etiā hāc honorificentiā. s. q̄ vocet̄ deus qđ nomē etiā añ mortē habuit. Inq̄ɋ̄tū quidē est de⁹ habuit ip̄m ab eterno ꝑ naturā. inq̄ɋ̄tuz quidē est factus homo habuit ex tp̄eꝝ ꝑ grām vnionis. Tamē q2 apl̄s dicit ipsum esse donatū ꝓpter obediētiā passionis: q2 ꝑ illā meruit nō nois donationē: sz ip̄ius nois manifestationē. Uñ verba apl̄i quib⁹ dicit sibi illud nomē datū ꝓpter passiōis obediētiā intelligēda sunt ꝺm quēdā intelligēdi modū cōmuniter i scriptura vsitatuz vt. s. res tūc dicat̄ fieri qñ innotescit. nō obstāte q̄ pri⁹ extiterit. sic nomē illud qđ xp̄s añ passionē habuit ꝑ passionē dr̄ recepisse: q2 ꝑ passionez innotuit qđ ipse habuit. Postea mgr̄ soluit quandā controuersiā: q̄ videt̄ esse inter sctōs. s. Aug. et Amb. de istius nois donatiōe. Nā btūs Amb. dicit illud nomen esse donatū deo. Btūs Aug. dicit illud esse donatū homini. Qđ mgr̄ discutiēs dicit: q̄ b. Amb. intelligit de donatiōe naturali: nō habendo respectū ad humanam naturā. Beatus autē Aug. intelligit de donatiōe gratuita que respicit naturaz humanaz: sic reliquit eos sibi mutuo nō eē cōtrarios.

Tertia ꝓpositio est hec: Xp̃s existens passibilis
glĩam tam aĩe q̃ corpis sine omni merito hr̃e non
potuit. Hãc mgr̃ ponẽs querit. Utrũ xp̃s sine aliq̃
merito potuisset habuisse p̃dictã noĩs mãifestatõez
aĩe impassibilitatẽ ⁊ corpis ĩmortalitatẽ. Et respõ
det q̃ potuisset talẽ naturã assumpsisse q̃lis post re-
surrectionẽ fuit: potuit etiã nomẽ suũ aliter manife
stasse: nõ tñ potuit esse hõ passibilis ⁊ ad illã gloriã
sine omni merito ꝑuenire: q̃ꝛ q̃uis potuisset ꝑueni-
re ad illã sine merito passionis: nõ tñ sine gratia et
virtutibus ad meritũ sufficiẽtib⁹. Ultimo subdit q̃
nõ obstãte q̃ grã et virtutes xp̃i sufficerẽt ad merẽ
dũ sibi p̃dicta: pati tñ voluit vt nobis esset exẽpluz
et glorie causa: ⁊ vt nos redimeret a pctĩs: a diabo
lo: a pena: regniq̃ȝ celestis aditum aperiret. Quõ
aũt ꝑ mortẽ suã regnũ illud aperuit oñdit per auto
ritatẽ Ambro. dicẽtis q̃ sic deus decreuit ex ordie
sue sapiẽtie ⁊ iusticie vt homo ad paradisum nõ re
diret: nisi ꝑ xp̃m qui amplius humiliatus est passio
nẽ gustãdo q̃ p̃mus hõ trãgressus fuit suꝑbiendo
et q̃uis deus aliter redimisse potuit. Iste tamẽ re-
demptionis modus videtur congruentior pre cete-
ris. Et tm̃ in speciali.

Hic qualiter a diabolo ⁊ a pecca to nos redemit ꝑ mortẽ. a

DI. XIX. De redemptione nr̃a facta ꝑ passiõez xp̃i q̃tũ ad efficatiã ⁊ vtilitatem.

Hinc ergo q̃
ramus: quõ ꝑ mortez ipsius a
diabolo et a pctõ et a pena re-
dempti sum⁹. A diabolo ergo et a pecca-
to ꝑ xp̃i mortem liberati sumus: q̃ꝛ vt ait
Rom. v. apl̃s: In sanguine ipsius iustificati sum⁹
et in eo q̃ sum⁹ iustificati. i. a peccatis so-
luti a diabolo sum⁹ liberati qui nos vin-
culis peccatoꝝ tenebat. Sed quõ a pctis
ꝑ eius mortẽ soluti sumus? Quia ꝑ eius
Ibidem. mortẽ vt ait apl̃s cõmendat̃ nobis chari
tas dei. i. apparet eximia et cõmẽdabilis
charitas dei erga nos in h̃ q̃ filiũ suũ tra
didit i mortẽ ꝓ nobis peccatorib⁹. Exhi
bita aũt tante erga nos dilectiõis arra: et
nos mouemur accẽdimurq̃ȝ ad diligẽdũ
deũ q̃ ꝓ nob̃ tãta fecit ⁊ ꝑ h̃ iustificamur:
id ẽ soluti a pctis iusti efficimur. Mors
ergo xp̃i nos iustificat: dũ ꝑ eaz charitas
excitat̃ in cordib⁹ nr̃is. Dicimur q̃ꝫ ⁊ ali
ter ꝑ mortẽ xp̃i iustificari: q̃ꝛ ꝑ fidez mor-
Rom. iij. tis ei⁹ a pctis mũdamur. Uñ apl̃s: Iusti
cia dei est ꝑ fidẽ iesu xp̃i. Et item. Quem
de⁹ ꝓposuit ꝓpitiatorẽ ꝑ fidẽ in sanguie
ipsius. i. ꝑ fidẽ passionis: vt olim aspiciẽ-
Num. xxj. tes in serpentẽ eneũ in ligno erectũ a mor
sib⁹ serpentuz sanabant̃. Si g̊ recte fidei
intuitu in illũ respicim⁹ q̃ ꝓ nobis pepẽ-
dit i ligno: a vincul' diaboli soluimur. i. a
pctis: et ita a diabolo liberamur: vt nec
post hãc vitã in nobis inueniat qđ puni-
at. Morte q̃ppe sua vno verissimo sacri
ficio q̃cq̃d culparũ erat vñ nos diabolus
ad luẽda supplicia detinebat: xp̃s extin-
xit: vt i hac vita temptãdo nobis nõ p̃ua
leat. Licet em̃ nos tẽptet post xp̃i mortẽ:
q̃b⁹ modis añ tẽptabat: nõ tñ vincere po
test: sicut añ vincebat. Nã Petrus: q̃ añ Luc. xxij.
xp̃i mortez voce ancille territus negauit
post mortẽ ante reges et presides ductus
nõ cessit. Quare? q̃ꝛ fortior. i. xp̃s veniẽs
in domũ fortis. i. in corda nr̃a vbi diabo-
lus habitabat: alligauit fortẽ. i. a seducti-
one cõpescuit fideliũ: vt temptationem q̃
ei adhuc ꝑmittit̃ nõ sequatur seductio.
Itaq̃ȝ i xp̃i sanguie q̃ soluit q̃ nõ rapuit:
redẽpti sum⁹ a pctõ: et per hoc a diabolo
Nã vt ait Aug⁹. in ip̃o vincunt̃ inimice Aug. in li. de agone xp̃iano
nob̃ inuisibiles potestates vbi vincunt̃
iuisibiles cupiditates. Fuso em̃ sanguie
sine culpa oĩm culpaꝝ cyrographa dele-
ta sunt q̃b⁹ debitores q̃ in eũ credũt a dia
bolo añ tenebant̃. Uñ: Qui ꝓ multis ef Matth. xxvj.
fundet̃. Per illũ g̊ redempti sumus: in q̃ Joh. xiiij.
p̃nceps mundi nihil inuenit. Uñ Aug⁹. Aug⁹.
causam ⁊ modũ nr̃e redẽptiõis insinuãs
ait: Nihil inuenit diabolus i xp̃o vt mo-
reret̃: sed ꝓ volũtate patris mori xp̃s vo
luit: nõ habẽs mortis causam d̃ peccato:
sed d̃ obediẽtia ⁊ iusticia mortẽ gustauit:
per quã nos redemit a seruitute diaboli.
Incideramus eni in p̃ncipẽ huius secu-
li: q̃ seduxit Adã ⁊ s̃uũ fecit: cepitq̃ȝ nos
q̃si vernaculos possidere: sȝ venit redem
ptor: ⁊ vict⁹ ẽ deceptor. Et q̃d fecit redẽ-
ptor captiuatori nr̃o? Tetendit ei musci-
pulã crucẽ suã: posuit ibi q̃si escã sangui-
nẽ suũ. Ille ãt sanguinẽ suũ fudit nõ debi
toris ꝑ qđ recessit a debitorib⁹ Ille q̃ppe
ad hoc sanguinem suũ fudit: vt pctã nr̃a
deleret. Uñ g̊ nos diabolus tenebat de-
letũ est sanguie redẽptoris. Nõ em̃ tene-
bat nos nisi vincul' peccatorũ nr̃oꝝ: iste Matth. xij.
erãt cathene captiuoꝝ. Uenit ille alliga Marc. iij.
uit fortẽ vinculis passiõis sue: intrauit in
domũ eius. i. in corda eoꝝ vbi ip̃e habi-
tabat: ⁊ vasa eius. s. nos eripuit: q̃ ille im
pleuerat amaritudie sua. De⁹ ãt nr̃ vasa
ei⁹ eripiẽs ⁊ sua faciẽs: fudit amaritudi-
nẽ ⁊ ipleuit dulcedie ꝑ mortẽ suã a pctis
redimẽs ⁊ adoptionẽ glĩe filioꝝ largiẽs.

Cur deus homo ⁊ mortu⁹. b

Factus ẽ ergo ho
mo mortal': vt moriẽdo diabolũ vinceret.
Nisi em̃ hõ esset q̃ diabolũ vinceret: non
iuste sed violẽter homo ei tolli videretur

qui se illi spōte sbiecit. Sed si eū hō vicit iure manifesto hoiez pdidit: et vt hō vincat necesse est vt deus in eo sit q̄ euz a pctis immunē faciat. Si em̄ p se homo esset vel angelus in homine: facile peccaret: cum vtrāq; naturā p se cōstet cecidisse. Ideo dei filius hominē passibilē sumpsit: in quo et mortē gustauit: q̄ celum nobis aperuit et a suitute diaboli .i. a pctō (seruitus em̄ diaboli pctm̄ est) et a pena redemit.

Quō et a qua pena xp̄s nos redemit per mortem. c

A qua pena. tēporali et eterna. Ab eterna q̄dē relaxādo debitū. A tpali vero penitus nos liberabit in futuro qn̄ nouissima mors inimica destruet. Adhuc em̄ expectamus redēptionē corpis sm aias vo iam redēpti sumus ex pte: nō ex toto: a culpa: non a pena. Nec oīno a culpa. Nō em̄ ab ea sic redēpti sumus vt nō sit: sed vt nō dominetur.

Quō penā nostrā portauit. d

Pctā quoq; nr̄a: id est penā pctōꝝ nostroꝝ dicit in corpe suo sup lignū portasse: qz p ipsius penam quā in cruce tulit: ois pena tpalis que p pctō ꝯuersis debet i baptismo penitus relaxat: vt nulla a baptizato exigat: et i penitētia minorat. Nō em̄ sufficeret illa pena: q̄ penitētes ligat eccl'ia: nisi pena xp̄i cooperaret q̄ p nob soluit. Vnd pctā iustoꝝ q̄ fuerūt an̄ aduētū in sustētatōe dei fuisse vsq; ad xp̄i mortē dicit apl's ad ostēsionez iusticie eius in hoc tpe. Ecce aperte expositū est quō et q̄d xp̄us per mortē nobis meruit et impetrauit. Rom. iij.

Si solus xp̄s debz dici redēptor vt solus dicit mediator. e

Vnde ip̄e vere dicit mūdi redēptor: et dei hoimq; mediator. Sed mediator i scriptura dr solus filius. Redemptor vo aliqn̄ etiā pater vel spūsctūs. Sz hoc ppter vsum potestatis nō ppter exhibitionē hūilitatis et obedientie. Nā sm ptātis sil' et obediētie vsuz filius pprie dicit redēptor: qz et i se expleuit p q̄ iustificati sumus: et ipam iustificationē est opatus potētia deitatis cū patre et spūsctō. Est g redēptor inq̄tū est deus potestatis vsu: inq̄tū hō hūilitatis effectu. Et sepius dr redēptor sm hūanitatē: quia sm eā et in ea suscepit et ipleuit illa sacramēta q̄ sunt causa nr̄e redēptionis. pprie ergo filius dicitur redemptor.

De mediatore. f

Qui solus dicitur mediator: nō pater vl' spūsctūs. De quo apl's: Vnus mediator dei et hoim hō xp̄s iesus .i. p hoiem q̄si i medio arbiter ē ad cōponendā pacē .i. ad recōciliādū hoies deo. Hic ē arbit quē iob desiderat: Vtinā esset nobis arbiter. Recōciliati em̄ sumus deo vt ait apl's p mortē xp̄i: Qd nō sic intelligēdū ē: q̄si nos ei sic recōciliauerit xp̄s: vt incipet amare quos oderat sicut recōciliat inimicus inimico: vt deinde sint amici qui an̄ se oderāt: sz iam nos diligenti deo recōciliati sumus. Nō em̄ ex q̄ ei reconciliati sumus p sanguinē filij nos cepit diligere: sed ante mūdū priusq; nos aliq̄d essemus. Quō g nos diligenti deo sumus recōciliati? Propter pctm̄ cū eo habebamus inimicitias: q̄ habebat erga nos charitatē. etiā cum inimicitias exercebamus aduersus eū opando iniq̄tatez. Ita g inimici eramus deo sicut iusticie sunt inimica pctā: et iō dimissis pctis tales inimicitie finiunt: et recōciliamur iusto q̄s ip̄e iustificat. Xp̄s g dr mediator eo q medius inter deū et homies ipsos recōciliat deo. Recōciliat aūt dū offendicula hoim tollit ab oculis dei .i. dū pctā delet q̄bus deus offendebat et nos inimici eius eramus. Sz cū pctā deleat nō solus filius: sed et pater et spūsctūs q̄ꝝ deletio est nr̄a ad deuz recōciliatio q̄re solus filius dicit mediator. Nā de patre legit q recōciliauerit sibi mūduz. Ait em̄ apl's: Deus em̄ erat in xp̄o mundū sibi recōciliās. Cū g reconcilier. Quare nō dicit mediator? Quia nec medius est inter deū et hoies: nec in se habuit illa sacramēta q̄ꝝ fide et imitatiōe iustificamur .i. recōciliamur deo. Recōciliauit g nos tota trinitas vtutis vsu .s. dū pctā delet: sz filius solus ipletiōe obediētie in q̄ patrata sunt sm hūanaz naturā ea p que credentes et imitantes iustificant.

i. Timo. ij.
Job. xxxj.
Rom. v.
Aug. super Johannem.
Aug. in lib. de trini.
Questio.
ij. Cor. vj.
Responsio.

Scōm quam naturam sit mediator. g

Vnd et mediator dicit sm humanitatē nō sm diuinitatez Nō em̄ est mediator inter deū et deuz: qz tm̄ vnus est deus: sed inter deū et hominē

quasi inter duo extrema: q̄ꝛ medi⁹ esse nō
Aug⁹. in sermone quodā. pōt nisi int̄ aliq̄ mediatoꝛ est ḡ inq̄ztū ho-
mo. Nā inq̄ztum deus non mediatoꝛ sed
equalis patri est. Hoc idē qd̄ pater: cum
Aug⁹. in lib. confessionū. patre vn⁹ deus. Mediat ḡ inter hoies
et deū trinitatē. ꝫm hois naturaʒ in qua
suscepit illa ꝑ q̄ recōciliamur dō trinitati
et ꝫm eandē habet aliq̄d sit̄e deo: ⁊ aliq̄d
simile hominibus: qd̄ mediatoꝛi cōgrue-
bat: ne ꝑ oīa simil̄ hominib⁹ lōge esset a
deo aut ꝑ oīa deo sit̄is lōge esset ab homi
nibus: et ita mediatoꝛ nō esset. Verus ḡ
mediatoꝛ xp̄us inter moꝛtales pctōꝛes et
īmoꝛtalē iustū apparuit moꝛtalis cum ho
minibus: iustus cū deo ꝑ infirmitateʒ ꝓ-
pinquās nob̄ ꝑ iusticiā deo. Recte ḡ me
diatoꝛ dictus ē: q̄ꝛ inter deū immoꝛtalē ⁊
hominē moꝛtalē est de⁹ et homo: recōcili
ans hoiem deo. In tm̄ mediatoꝛ inq̄ztuʒ
est homo. Inq̄ztum aūt verbū nō est me-
Vigilanti⁹ cōtra Euticen. dius q̄ꝛ vnus cuʒ patre de⁹. Si ergo xp̄s
ꝫm vos o heretici vnā tm̄ habet naturā
vn̄ medius erit: et nisi ita sit medi⁹ vt de-
us sit ꝓpter diuinitatis naturā: et hō ꝓ-
pter hūanitatis naturā: quō humana i eo
recōciliant̄ diuinis? Nam ipse veniens
pꝛius in se hūana sociauit diuinis ꝑ vtri-
usq̄ꝫ nature ꝯiūctionē in vna ꝑsona. De
inde oēs fideles ꝑ moꝛtē recōciliauit deo
dum sanati sunt ab ipietate quicūq̄ꝫ hu-
militatē xp̄i credēdo dilexerūt ⁊ diligen
Summā intelligētie p̄missē perstringit. do imitati sunt. Ecce hic aliq̄ten⁹ insinu-
atur q̄re xp̄s solus mediatoꝛ dei dr̄ et ho-
minū: ⁊ ꝫm quā naturā mediet scʒ huma-
nā ⁊ cui mediet. s. deo trinitati. Trinita-
ti eīm nos recōciliauit ꝑ moꝛtē ꝑ quā etiā
nos redemit a seruitute diaboli. Nam vt
j. Petri. j. petr⁹ ait: Nō coꝛruptibilibus auro et ar-
gento redempti sumus: sed pꝛecioso san-
guine agni immaculati.

Ista est distinctio. xix. hui⁹ ter-

tij libꝛi: In qua mgr̄ postq̄ egit dē merito passionis xp̄i ꝫm q̄ ordinat̄ ad ꝯsecutionē boni tā sibi q̄ nob̄ agit de eodē ꝫm q̄ ordinat̄ ad remotionē mali nr̄i Et tria facit: Pꝛimo agit de malis a q̄b⁹ xp̄us nos eripuit. Scd̄o ostēdit q̄ nomē redēptoꝛis xp̄o sim-pliciter cōuenit. Tertio q̄ mediatoꝛis officiū xp̄us solus habuit. Pꝛimuʒ vsq̄ꝫ ibi: Vn̄ ipse vere dicit̄: Scd̄m vsq̄ꝫ ibi: Qui solus dr̄ mediatoꝛ. Tertiū vsq̄ꝫ ad finem distin. In spēali sn̄ia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositiōibus quaꝝ p̄ma est hec: Xp̄s acerba sue moꝛtis passiōe redemit nos a culpa: a pena ⁊ a vinculis captiuitatis diabolice. Hāc mgr̄ p̄tendēs ꝓponit: q̄ per moꝛtē xp̄i liberati sumus p̄ncipaliter. et a ptāte diaboli secūdario seu ꝯsequēter. Et probat ꝑ triplicē modū q̄ xp̄s nos ꝑ suā moꝛtē iustificauit. Pꝛimo eīm iustificauit nos in charitate ī moꝛte sua ostēsa: nos ad charitatē ꝓuocādo ꝑ quā iustificamur: a pctō liberamur: ⁊ ꝑ ꝯsequens a diabolo eripimur q̄ ꝓpt̄ pctm̄ victos nos tenebat. Scd̄o iustificauit nos ꝑ moꝛtē suā inq̄ztū ꝑ fidem moꝛtis sue a pctīs mūdamur. Nā sic olim aspiciētes serpētē ereum in patibulo erectū a serpētū moꝛsu saluabant̄. sic si erecto fidei intuitu xp̄m aspexerim⁹ q̄ ꝓ nob̄ ī ligno pependit: a pctīs saluati a diabolo liberabimur. Tertio iustificauit nos sua moꝛte: q̄ꝛ in moꝛtē se offerēs veꝝ sacrificiū oīm nostrū culpam destruxit ⁊ diaboli potētiā q̄ ligatos nos tenuit intantum debilitauit q̄ licet ꝑ pctm̄ tēptari possum⁹ nō tm̄ nisi sponte supari possum⁹. Qd̄ patet in beato petro qui ante moꝛtē xp̄i ad vocē ancille ipsum negauit. postea aūt ante reges ⁊ p̄ncipes deduct⁹ nō timuit ipsum cōfiteri. Et ꝯfirmat ista pluribus autoꝛitatibus sanctoꝝ ⁊ signanter ꝑ ꝑabolas euāgelicas de foꝛti armato. Et postea specialiter ondit quō xp̄s sua moꝛte nos a diabolo liberauit dicēs deū factuʒ esse hoieʒ vt ꝑ moꝛtē suā diabolū vinceret q̄ antea hoiem supauerat. vt sic eū nō volēs sed iuste vinceret in natura illa quā ipe pꝛi⁹ supauit. Et subdit q̄ xp̄s etiā nos a pena liberauit. nā ad penā eternam nō astringimur nisi ꝑ culpā. cū ḡ xp̄s sua moꝛte destruxit culpā patet q̄ etiā destruxit penam eternā. Tp̄alis autem pena licet adhuc nobis inhereat ab ipa tm̄ ꝑfecte liberabimur in futuro in signū istoꝛuʒ tota pena que debet̄ ꝓ peccato relaxat̄ nobis ī baptismo. pena tm̄ ꝑ penitentiā imposita nō totaliter tollit̄ sʒ minuit̄ virtute passiōis xp̄i. Scd̄a ꝓpositio ē hec: Tota trinitas p̄t dici nos redemisse a peccatis ꝓpter cōmunē vsum potestatis. Hanc magister ponēs dicit q̄ ꝓpt̄ p̄dictā liberationē a peccato ⁊ a diabolo xp̄s pōt dici vere mundi redemptoꝛ et hoc inq̄ztum est deus ⁊ inq̄ztum est homo. inq̄ztū deus ꝓpter vsum ptātis remissiōis peccatoꝝ q̄ sibi cuʒ patre ⁊ spiritusancto cōmunis est: ꝓpter etiam cōmunitatē ptātis tota trinitas redemptoꝛ dicitur ⁊ etiā pater ⁊ spiritussanctus. Inq̄ztum aūt homo dicit̄ xp̄s redēptoꝛ ꝓpter exhibitionē obedientie ⁊ hūilitatis. etiā q̄ꝛ in hūanitate assumpta impleuit illa sacramēta q̄ pꝛecipue sunt nr̄e redemptiōis causa. Tertia ꝓpositio est hec: Chꝛistus humani generis redēptoꝛ ē vn⁹ solus dei ⁊ hoīm mediatoꝛ Hāc mgr̄ ponens dicit q̄ solus xp̄s dicit̄ mediatoꝛ dei ⁊ hoīm inq̄ztum nos deo reconciliauit delendo peccata quib⁹ deus offendit̄ et homo inimicus dei cōstituit̄. Querit postea cū tota trinitas pctā deleat quare solus filius dicit̄ mediatoꝛ et nō tota trinitas potius. Et rn̄det q̄ q̄uis tota trinitas pctā deleat vsu potestatis ⁊ sic ex cōsequēti recōciliat nos sibi. solus tm̄ filius dicit̄ mediatoꝛ q̄ꝛ medius est inter deū ⁊ hoiem: ⁊ ꝫm hūanitatē in se illa sacramēta. i. oꝑa sacra q̄ꝝ fide et imitatione deo recōciliamur. vn̄ tādē ꝯcludit q̄ xp̄s dr̄ mediatoꝛ n̄ ꝫm diuinaʒ naturā sʒ ꝫm hūanā. in q̄ illa suscepit q̄b⁹ nos toti trinitati recōciliat. vt passionē: moꝛteʒ ⁊ hmōi ꝫm hāc naturā etiā aliq̄d habuit deo sit̄e. s. iusticiā innocentiā ⁊ cōsimilia. ⁊ aliq̄d sit̄e nob̄ scʒ moꝛtalitatē qd̄ mediatoꝛis officio ꝯgruit: cū mediū sapiat ꝓpꝛietatē vtriusq̄ꝫ extremoꝝ. Ex q̄b⁹ etiam dictis cōfutat̄ erroꝛ dicētiū in xp̄o tm̄ vnā esse naturā: q̄ꝛ ꝫm eos posset aliquid haberi in xp̄o quo esset medius inter deū et hoiem qd̄ nō tm̄ requirit̄ si int̄ eos debet verus mediatoꝛ esse. Et tm̄ in speciali.

Q̄ alio modo potuit de⁹ liberare hoiem ⁊ quare potius isto.

DI. XX De redemptione nostra facta per passionem christi quantum ad congruentiam et necessitatem. Aug. lib. x. de trinitate.

a Si vero queritur utrum alio modo posset deus hominem liberare quam per mortem christi. Dicimus et alium modum fuisse possibilem deo cuius potestati cuncta subiacent sed nostre miserie sanande convenientiorem modum alium non fuisse: nec esse oportuisse. Quid enim mentes nostras tantum erigit et ab immortalitatis desperatione liberat quam quod tanti nos fecit deus ut dei filius immutabiliter bonus in se manens quod erat et a nobis accipiens quod non erat: dignatus nostrum inire consortium: mala nostra moriendo perferret. (Responsio quare isto modo.) Est et alia ratio quare isto potius modo quam alio liberare voluit: quia sic iusticia superatur diabolus: non potentia. Et quomodo id factum sit explicabo ut potero. Quadam iusticia dei in potestatem diaboli traditum est genus humanum peccato primi hominis in omnes originaliter transeunte: et illius debito omnes obligante. Unde omnes homines ab origine sunt sub principe diabolo. (Eph. ij.) Unde apostolus: Eramus natura filii ire: natura scilicet ut est depravata a peccato: non ut est recta creata ab initio. Modus autem ille quo traditus est homo in diaboli potestatem: non ita debet intelligi tanquam deus hoc fecerit aut fieri iusserit: sed quod tantum permiserit iuste tamen. Illo enim deserente peccantem: peccati auctor illico invasit: nec tamen deus continuit in ira sua miserationes suas: nec hominem a lege sue potestatis amisit cum in diaboli potestate esse permisit quia nec diabolus a potestate dei est alienus sicut nec a bonitate. (Quod diabolus non est alienus a potestate dei.) Nam qualicunque vita diabolus vel homo non subsisteret nisi per eum qui vivificat omnia. Non ergo deus hominem deseruit: ut non se illi exhiberet et deum sed inter mala penalia etiam malis multa prestitit bona: et tandem hominem quem commissio peccatorum diabolo subdidit (Heb. ij.) remissio peccatorum per sanguinem christi data a diabolo eruit: ut sic iusticia vinceretur diabolus: non potentia. Sed que iusticia? Jesu christi. (Qua iusticia sit victus diabolus.) Et quomodo victus est ea? Quia in eo nihil dignum morte inveniens: occidit eum tamen: et utique iustum est ut debitores quos tenebat liberi dimittantur in eum credentes: quem sine ullo debito occidit. Ideo autem potentia vincere noluit: quia diabolus vitio perversitatis sue amator est potentie et desertor oppugnatorque iusticie: in quo homines magis eum imitantur qui neglecta vel etiam perosa iusticia: potentie magis student eiusque vel adeptione letantur: vel cupiditate inflammantur. Ideoque placuit deo: ut non potentia sed iusticia vincens hominem erueret in quo homo eum imitari disceret. Post vero in resurrectione secuta est potentia: quia revixit mortuus numquam postea moriturus. Sed nonne iure equissimo vinceretur diabolus: si potentia tantum christus cum illo agere voluisset? utique: sed postposuit christus quod potuit ut prius ageret quod oportuit. Justicia ergo humilitatis hominem liberavit quem sola potentia equissime liberare potuit.

De causa inter deum et hominem et diabolum. b

Si enim tres illi in causam venirent. scilicet deus: diabolus et homo: diabolus et homo quid adversus deum diceret non haberent. Diabolus enim de iniuria dei convinceretur: quia servum eius. scilicet hominem et fraudulenter abduxit: et violenter tenuit. Homo etiam iniurius deo convinceretur: quia precepta eius contempsit: et se alieno domino mancipavit. De hominis etiam iniuria convinceretur diabolus: quia et illum prius fallaci promissione decepit: et post mala inferendo lesit. Iniuste ergo diabolus quantum ad se tenebat hominem: sed homo iuste tenebatur: quia diabolus numquam meruit potestatem habere super hominem sed homo meruit per culpam pati diaboli tyrannidem. Si ergo deus qui utrique preerat potentia hominem liberare vellet: sola iussionis virtute hominem potuit rectissime liberare: sed ob causam premissam iusticia humilitatis uti voluit. Qui dum in carne mortali crucifixus est iustificati sumus. id est per remissionem peccatorum eruti de potestate diaboli: et ita a christo iusticia diabolus victus est non potentia. (Aug. in li. de trinitate.) Quomodo autem in eius sanguine nobis peccata sunt dimissa supra expositum est.

De traditione christi que facta dicitur a patre et a filio: a iuda et a iudeis. c

Christus ergo est sacerdos idemque hostia: et precium nostre redemptionis: qui se in ara crucis non diabolo: sed deo trinitati obtulit pro omnibus quantum ad precii sufficientiam: sed pro electis tantum quantum ad efficaciam quia predestinatis tantum salutem effecit. (Ps. cix.) (Esa. liij.) De quo et legitur quod sit traditus a patre: et quod seipsum tradidit et quod iudas eum tradidit et iudei. Ipse se tradidit quia sponte ad passionem accessit. (Rom. viij.) (Eph. v.) (Matth. xxvj) (Luc. xxiij.) Et pater eum tradidit: quia voluntate patris immo totius trinitatis passus est. Judas tradidit prodendo et iudei instigando: et fuit actus iude et iudeorum malus: et actus christi et patris

bon⁹. Opus xpi ꝛ patris bonuz qꝛ bona patris ꝛ filij volũtas malũ fuit opus. Iude ꝛ iudeoꝝ: qꝛ mala fuit intẽtio. Diuersa fuerũt ibi facta siue opa. i. diuersi act⁹ ꝛ vna res siue factũ. s. passio ipa. Ideoqꝫ doctores aliqñ vniũt i facto illo patrẽ filium iudã: iudeũ aliqñ disiũgũt. Respiciẽtes eñ ad passionẽ vnũ opus illoꝝ dicũt Attẽdẽtes intẽtiões ꝛ actus facta diuersa discernũt. Vñ Aug. Facta est inqt traditio a patre: facta ẽ traditio a filio: facta est traditio a iuda: vna res facta ẽ. Quid ergo discernit inter eos? Quia h̄ fecit filius ꝛ pater i charitate: Iudas ṽo in ꝑditiõe. Videtis qꝛ nõ q̄d faciat hõ: sed q̄ volũtate ꝯsiderãdũ est. In eodẽ facto inuenimus deũ quo iudã: deũ benedicimus iudã detestamur: qꝛ deus cogitauit salutẽ nr̃az. Iudas cogitauit ꝑciũ q̄ vẽdidit dñm: fili⁹ ꝑciũ qđ dedit ꝓ nobis. Diuersa ergo intẽtio diuersa facta facit: cũ tñ sit vna res ex diuersis. Ecce vnaz rem dicit ibi fuisse et diuersa facta: qꝛ vna ibi fuit passio ſꝫ diuersi act⁹. Et act⁹ quidez iude ac iudeoꝝ mali q̄b⁹ opati sunt xpi passionem que bonũ est et opus dei est.

Aug⁹. super ep̃laz. j. Ioh̃. Omel. vij.

Q xp̃i passio dicit̃ opus dei ꝛ iudeoꝝ et quomodo. D

Passio ergo xp̃i ꝛ opus dicit̃ iudeoꝝ qꝛ ex actib⁹ eoꝝ ꝓuenit ꝛ opus dei: qꝛ eo auctore. i. eo volẽte fuit. Vñ aug⁹. Nemo aufert aiaz xp̃i ab eo q̄ potestatẽ habet ponẽdi ꝛ sumẽdi eã Ecce habes auctorẽ opis. Ponet aiam. Ecce habes op⁹ auctoris. Et vt generaliter ꝯcludã: quotiẽs in carne xp̃s aliquid patit̃ op⁹ auctoris ẽ: qꝛ eñ sua voluntate nõ alio cogẽte ꝑpetit̃. ipe auctor ẽ opis. Cũ aũt passio xp̃i opus dei sit: ꝛ iõ bonũ eãqꝫ opati sint iudas ꝛ iudei: q̄rit̃ an ꝯcedẽdũ sit eos opatos ibi esse bonũ? Hic distinguendũ est. Potest eñ dici: q opati sunt bonũ: qꝛ ex actib⁹ eoꝝ bonũ ꝓuenit id ẽ passio xp̃i: ꝛ itẽ q opati ñ sũt bonũ ſꝫ malũ: qꝛ actio eoꝝ nõ fuit bona ſꝫ mala.

Aug⁹. i expositiõe fidei catholice cõtra Felicianum.

Si iudei sunt opati bonũ.

Ista est distinctio. xx. hui⁹ tertij

libri: In qua magister postq̄ egit de passiõe xp̃i in q̄tum est maloꝝ nostrorũ remotiua: agit singulariter de eius cõgruẽtia: ꝛ tria facit. Primo assignat causam passiõis ꝯgruẽtẽ. Scđo cãm ipsi⁹ efficiẽtẽ. Tertio remouet dubitationẽ incidentẽ. Primũ vsqꝫ ibi: Xp̃s q̄ est sacerdos. Scđm vsqꝫ ibi: Cuz igit̃ passio xp̃i. Tertiũ vsqꝫ ad finẽ distinctõis. In spãli snia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionib⁹ q̄ꝝ pma est: Quãuis de⁹ alio mõ potuisset hoiez q̄ ꝑ xp̃i mortẽ redemisse. s. ꝑ oipotẽtiã: modus tñ fiẽdi ꝑ mortẽ xp̃i maiorẽ habuit cõgruentiã. Hãc mgr̃ ponẽs q̄rit vtruz deus per aliũ modum potuerat genus humanũ redemisse q̄ per mortez xp̃i. rñdet q sic: sed iste modus quo liberauit ipm fuit congruentior qđ õndit ex duob⁹. Primo ex nr̃a volũtate. Nã ꝑ h̄ q nos redemit ꝑ mortẽ filij sui mens nostra ĩ deũ magis dirigit̃ ꝛ ad ipsius amorẽ magis incitat̃. Scđo ostẽdit idẽ ex dei iusticia. Nã de⁹ iuste ꝑmisit hominẽ a diabolo possideri. cũ igit̃ nõ videat̃ congruũ: q deus ꝑ potẽtiã hoc infringeret qđ iusticia mediãte ꝑmisit: ꝯuenientius apparet q diabolũ in assumpta hũanitate superaret q̄ q alio mõ: videlicet ꝑ potẽtiã d ipsi⁹ manu liberaret. Qualiter aũt ꝑ iusticiam hoiem de ipi⁹ manu liberauit: h̄ declarat dicẽs q qꝛ diabolus xp̃m occidit in q̄ nulla causa mortis reꝑta fuit: iõ iustũ fuit vt diabolus ꝑderet suã potestatẽ suꝑ oẽs in xp̃m credẽtes. Et subdit q si deus ꝑ potẽtiã ꝛ nõ iusticiã (vt premittit̃) hũanũ genus de manu diaboli abstulisset: nulli in h̄ iniuria illata fuisset. qꝛ ex q̄ tã hõ liberandus q̄ diabolus ipm tenẽs sub dei ptãte erãt ꝯstituti. De⁹ eñ sine cuiuscũqꝫ iniuria solo p̄cepto hoiem potuisset de manu diaboli liberasse: poti⁹ tñ voluit liberare ipm ꝑ iusticiã ꝓpt̃ causas positas. Scđa ꝓpositio ẽ hec: Passionis xp̃i opus tã xp̃i q̄ iudeoꝝ existẽs ẽ nr̃e redemptiõis cã efficiẽs. Hãc mgr̃ ponẽs dicit q xp̃s q̄ se obtulit hostiã ꝛ p̄ciũ redẽptiõis nr̃e: fuit cã efficiẽs ꝛ auctor nr̃e recõciliatiõis: ꝛ h̄ q̄tũ ad oẽs quo ad sufficiẽtiã: sed solũ q̄tũ ad electos quo ad efficaciaz qꝛ nõ oẽs ſꝫ tñ electi finalẽ passionis xp̃i fructũ recipiũt. Et subdit q xp̃s q̄druplicit̃ traditus fuit. s. a seipso: a patre: a iuda: a iudeis: diuersimode tñ. a seipo ꝛ a patre ex charitate. Iudas aũt ꝛ iudei tradiderũt ipm ex malicia ꝛ iniq̄tate. Vñ infert q passio xp̃i fuit op⁹ dei ꝛ iudeoꝝ. dei q̄dẽ qꝛ a deo volẽte ꝛ ipso ei⁹ auctore facta est. Iudeoꝝ ṽo qꝛ ex iporũ actibus cõsecuta est: qđ vlterius ꝯfirmat autoritate b. Aug. Tertia ꝓpositio est hec: Quãuis iudei xp̃m occidẽdo q̄tũ ad opus opatum bonũ fecerũt: tñ q̄tũ ad opus opans pessime egerunt. Hanc mgr̃ ponẽs monet dubium tale: Cum passio xp̃i (vt dictũ est) sit opus dei: ꝛ per ꝯsequẽs bonũ: vtrũ ex hoc opus iude ꝛ iudeoꝝ qui eandẽ passionez opat̃ sũt etiã d̄beat dici bonũ. Et rñdet q habito respectu ad op⁹ opatũ. s. ad ipam passionẽ opati sunt bonũ: sed habito respectu ad opus operãs. s. intẽtionẽ q̄ h̄ fecerũt opati sunt malũ. Et tñ in speciali.

Si in xp̃o diuisio i morte fuit anime vel carnis a verbo. A

Post predicta ꝯsiderãdũ est vtꝝ i morte xp̃i a ṽbo sit sepata aĩa vel caro? Quidã putauerũt carnẽ sic̃ ab aĩa ita a diuinitate i morte fuisse diuisam. Si eñ inquiũt aĩa media diuinitas sibi carnẽ vniuit sic̃ supi⁹ p̄taxatũ est: ergo qñ diuisa ẽ caro ab aĩa: diuisa ẽ etiaz a diuinitate: qꝛ nõ potuit ab aĩa seiungi ꝑ quã ṽbo erat vnita: q̄n a ṽbo diuideret̃. Fuit aũt diuisa ab aĩa i morte: alioq̄n ṽa mors ibi non fuisset: qꝛ vt ait Aug. Mors quã timent hoies sepatio est aie a carne. Mors autẽ quã nõ timẽt sepatio ẽ aie a deo. Vtraqꝫ

DI. XXI. De morte que ꝯsecuta ẽ passionẽ christi.

Opinio quorundã asserẽtiũ carnẽ a diuinitate diuisam.

Aug⁹. super ꝑs. lxvij.

vbo diaboli suasu hoi ꝓpinata est. Si ergo in xp̄o hoie vba mors fuit: diuisa est ibi aia ac ꝑ hoc diuinitas a carne. Huic sue ꝓbabilitati addūt auctoritatis testimonium Amb. eī tractās de xp̄i derelictione q̄ in cruce voce magna clamās dixit: De⁹ de⁹ me⁹ vt q̄d me dereliq̄sti ait: Clamat hō sepatiōe diuinitatis moritur⁹. Nā cū diuinitas mortis libera sit: vtiq̄ mors ibi esse nō poterat nisi vita descēderet: q2 vita diuinitas ē. Hic vid2 tradi ꝙ diuinitas sepata sit in morte ab hoie q̄ nisi discessiss3 hō ille mori nō posset.

Auctoritate3 idūcūt Amb. in expositiōe p̄s.

Math. xxvij. Joh. xiiij.

Rn̄sio.

Qd̄ illi ad carnē referūt quā dicūt a deo sepatā. Quib⁹ rn̄demus illā sepationē sic eē accipiēdā: sic intelligit᷑ derelictio q̄ illis vbis significat᷑: vt q̄d me dereliq̄sti. Quō ḡ xp̄s derelict⁹ erat a p̄re cū i cruce derelictū se clamabat Nō recesserat de⁹ ab hoie ita ꝙ eēt soluta vnio dei ⁊ hois. Alioq̄n fuit quoddā tp̄s q̄n xp̄s adhuc viu⁹ hō erat ⁊ non de⁹: q2 adhuc viuus se derelictū clamabat nō derelinquendū. Si ḡ illa derelictio vnionis intelligat᷑ solutio: an̄ facta fuit solutio dei ⁊ hois q̄3 xp̄s mortu⁹ eēt. S3 q̄s h̄ dicat: Fateamur ḡ deū q̄dāmō illū hoie3 i morte defuisse: q2 ꝯtāti ꝑsequētiū eū exposuit ad tp̄s: nō suā potētiā exercēdo illū defendit vt nō moreret᷑. Sepauit se diuinitas q2 subtraxit ꝓtectionē s3 nō soluit vnionē Sepauit se foris: vt nō adesset ad defensionē s3 nō int⁹ defuit ad vnionē. Si nō ibi cohibuisset potētiā s3 exercuiss3: nō moreret᷑ xp̄s. Mortu⁹ ē xp̄s diuinitate recedēte. i. affectū potētie defendēdo nō exhibēte. Hic est hyrc⁹ apōpeius q̄ altero hyrco imolato in solitudinē mittebat᷑ vt legitur in leuitico. Duo eī hyrci hūanitas ⁊ diuinitas xp̄i itelligunt᷑ Hūanitate ḡ immolata diuinitas xp̄i i solitudinē abijt. i. in celū. Vn̄ Esici⁹. In solitudinē. i. in celū tēpe passiōis diuinitas abijsse dicit᷑: nō locū mutās s3 quodāmō virtutē cohibēs vt possent impij ꝯsumare passionē. Abijt ergo. i. virtutē cohibuit ⁊ portauit iniq̄tates nr̄as: nō vt haberet: sed vt ꝯsumeret: deus eī ignis cōsumēs est. Ex his satis ostendit᷑ premissa verba Ambrosij sic esse accipiēda vt prediximus.

Leuit. xvj.

Esici⁹ sup Leuiticū.

Esaie. liij.

Deut. iiij.

Alij ad idē idūcūt auctoritatē b

Alij quoq3 auctoritati initunt᷑ q̄ assert̄ diuinitatē in morte recessisse ab hoie s̄m carnē. Ait eī Athanasius: Maledict⁹ q̄ totū hoiem quē assumpsit dei fili⁹ denuo assumptū vel liberatū: tertia die a mortuis resurrexisse non cōfitet᷑: fiat fiat. Si inq̄unt denuo assumptus est hō in resurrectiōe quē assumpserat in icarnatiōe: deposuit ḡ eū in morte: sepata ergo fuit diuinitas in morte ab humanitate.

Athanasius

Qualr̄ ex hac auctoritate argumentando ꝓcedunt.

Rn̄sio.

Quib⁹ rn̄dem⁹ ꝙ si in his verbis assumptio talis itelligat᷑ q̄ fit s̄m vnionē n̄ carnē tm̄ s3 totū hoie3. i. aia3 ⁊ carnē denuo sibi vniuit in resurrectiōe: q2 non simplr̄ hoie3 s3 totū hoie3 assumptū dic᷑. Totū ḡ hoie3 in morte deposuit. i. aia3 ⁊ carnē. S3 q̄s nisi hostis vitatis dicat animā a vbo depositā? Et tn̄ nisi hoc fateāt᷑ ꝙ tot⁹ hō sit assūpt⁹: nō ꝓ eis facit illa auctoritas q̄ totū dicit assumptū. Sciēdū ē ḡ athanasiū id dixisse ꝯtra illoꝝ ꝑfidiā q̄ resurrectionē xp̄i negabāt: putātes i morte detineri eū q̄ sol⁹ iter mortuos liber ē. Jō illū maledicit q̄ nō ꝯfitet᷑ totū hoiem denuo assūptū resurrexisse. i. xp̄m aia3 denuo corpi ꝯiūxisse: ⁊ illis duobus denuo ꝯiūctis in resurrectiōe vere s̄m hoie3 vixisse sicut an̄ mortē. Nā in morte sepata ē aia a carne. Vn̄ vere d2 xp̄s mortu⁹: sed neutrū sepatū est a vbo dei.

Determinatō auctoritatis.

Auctoritatib⁹ astruit a verbo carnē in morte nō eē diuisam. c

Sicut Aug⁹. sup Johem docet: tractans illud dn̄i verbū: Ego pono aia3 meā vt iterū sumā eā. Nemo tollit eā a me s3 ego pono eā. a meipso ꝑtātē habeo ponēdi eā ⁊ iterū sumēdi eā: hic aiam dicit emissam. A quo emissa est? A seipsa nō est emissa q2 seipa3 nō posuit: nec verbū aiam posuit nec carnē. Caro ḡ aia3 posuit: s3 ꝑtāte in se manētis deitatis Potētia ḡ deitatis anima diuisa est a carne: s3 neutrū a verbo dei. Vn̄ Aug. Verbum ex quo suscepit hoiem. i. carnē ⁊ animā nūq̄ deposuit aiam vt esset aia verbo separata: sed caro posuit animā quādo expirauit: qua redeūte resurrexit Mors ḡ ad tp̄s carnē ⁊ aiam sepauit: s3 neutrum a vbo dei. Caro ḡ ponit ⁊ sumit aiam: non ꝑtāte sua sed ꝑtāte inhabitātis carnē deitatis. His euidenter tradit᷑ nec aiam nec carnē a verbo dei in morte esse diuisam: vt aliq̄ mō soluta fuerit vnio. Vn̄ Aug⁹. contra felicianū. Absit vt xp̄s sic senserit mortem vt q̄ntum in se est vita vitam ꝑdiderit: si eī hoc ita eēt: vite fons aruisset.

Joh. x.

Aug⁹. super Johānē.

Sensit ergo morte ꝑticipatiõe hũani de-
fect⁹ quẽ sponte susceperat: nõ nature sue
ꝑdidit potẽtiã ꝑ quã cũcta viuificat. Sic
in sepulchro xp̄s carnẽ suã ꝯmoriẽdo nõ
dseruit: sic in vtero ꝟginis ꝯnascẽdo for-
mauit. Mortu⁹ est ergo nõ discedẽte vi-
ta: sicut passus est nõ ꝑeunte potẽtia. Ne-
Joh. x. mo tollit aiaꝫ ei⁹ ab eo: q: ꝑtãtẽ habet po-
nẽdi ⁊ sumẽdi. Ecce ⁊ hic habes xp̄m nõ
deseruisse carnẽ in morte: ⁊ vitã nõ discef-
sisse a mortuo: ⁊ ꝙ spõte tradidit spirituꝫ
Amb. i. li. iij de spũsancto nõ alius extorsit. Vñ Amb. Emisit xp̄s
spm̄: ⁊ tñ quasi arbiter eruẽdi suspẽdendi-
ꝗ corpis emisit spm̄ nõ amisit: pendebat
in cruce ⁊ oĩa cõmouebat. Sed vnde emi-
sit? Ex carne. Quo emisit? Ad patrem.

Qua rõne xp̄s dicitur mortuus et passus. D

Recedente vero
aia mortua ẽ xp̄i caro: ⁊ q: caro mortua ẽ
mortu⁹ est xp̄s. Sicut em̃ mortu⁹ dicitur
deus: qñ mortu⁹ est hõ: ita mortu⁹ hõ di-
citur quando mortua est caro. Sepatio
anime mors carnis fuit. Propter carneꝫ
ergo vnitã verbo q̃ mortalis est dicit̃ de⁹
mortuus: ⁊ ꝓpter carnẽ ⁊ aiam q̃ vtraqꝫ
dolorẽ sensit dicit̃ de⁹ passus cũ diuinitas
Aug. sup ps. xxxix. oĩs doloris exors existeret. Unde Aug.
Verbũ caro factũ ẽ: vt ꝑ carnẽ panis ce-
lestis ad infantes trãsiret: ⁊ ꝭm hoc ip̄m
verbũ crucifixũ est: ꝫ nõ est mutatũ in ho-
minem: hõ in illo mutat⁹ est: vt melior fie-
ret ꝗ erat. Per illud ḡ ꝙ hõ erat mortu⁹
est deus: ⁊ ꝑ illud ꝙ deus erat homo ex-
citatus est ⁊ resurrexit. Quicq̄d passus ẽ
hõ: nõ põt dici nõ passus deus: qm̄ deus
erat hõ. Quõ nõ potes dicere te nõ passũ
iniuriã si vestis tua cõscidat̃: Quis vestis
tua nõ sit tu? Multomagis ḡ q̄cq̄d pati-
tur caro vnita ꝟbo: debet dici deus pati:
licet verbũ nec mori: nec corrũpi nec mu-
tari potuerit. Sꝫ q̄cq̄d hoꝝ passus est in
Ambrosius carne passus ẽ. De hoc etiã Amb. i li. iiij.
de spũsctõ ait: Q̃ ꝟbi caro patiebat̃. ma-
nẽs in carne verbũ. in se ꝓ corpis assum-
ptioue referebat: vt pati diceret̃: q: caro
j. Pet. iiij. patiebat̃ sic scriptũ est: Xp̄o in carne pas-
so. Hic docet̃ q̃ rõne de⁹ vel dei fili⁹ pas-
sus vel mortu⁹ dicit̃: nõ q: mortẽ senserit
inq̄tũ de⁹ est: sed q: caro ei vnita mortua
Aug⁹. in sermone de fide est. Scdm̄ quã rõnẽ dicit Aug. Si qs di-
xerit atqꝫ crediderit filiuꝫ dei deũ passum
anathema sit. Cui⁹ dicti causam ex qua i-

telligentia sumẽda sit apiẽs: in eodẽ sub-
dit: Si qs dixerit ꝙ in passiõe dolorẽ sen-
tiebat fili⁹ dei de⁹ ⁊ nõ caro tm̃ cũ aia quã
sibi accepat anathema sit. Sane ergo di-
ci põt ꝙ mortu⁹ est deus ⁊ nõ mortu⁹. pas-
sus est dei filius ⁊ nõ passus. Passa ẽ ter-
tia ꝑsona ⁊ nõ passa: crucifixũ est verbuꝫ
⁊ nõ crucifixũ: ꝫ ꝭm alterã naturã passus Amb. i. li. iij de spũsctõ
est: ꝭm alterã impassibilis. Vñ Amb. Ge-
neralis ista est fides: q: xp̄s ẽ dei filius: ⁊
natus ex virgine: quẽ quasi gigãtẽ ꝓphe-
ta dscribit: eo ꝙ biformis gemineqꝫ natu-
re vn⁹ sit: ꝯsors diuinitatis ⁊ corpis. Idẽ
ergo patiebat̃ ⁊ nõ patiebat̃: moriebat̃ ⁊
nõ moriebat̃: sepeliebat̃ ⁊ nõ sepeliebat̃:
resurgebat ⁊ nõ resurgebat Resurgebat
ꝭm carnẽ que mortua erat: nõ ꝭm verbũ
qd̄ apud deũ semꝑ manebat.

Ista est distinctio. xxj. huius ter-
tij libri: in qua mgr̄ pon̄ꝗ egit de passionis merito
agit de eius fine siue termino. Et tria facit. Primo
em̃ inq̄rit an in morte xp̄i caro fuit a verbo sepata.
Scdo ostẽdit ꝭm q̄d mors xp̄i fuit ꝯsumata. Ter-
tio subiūgit ꝭm q̄d veritas quarũdã ꝓpositionũ in
hac materia sit accipiẽda. Primũ vsqꝫ ibi: Recedẽ-
te vero aia. Scdm̄ vsqꝫ ibi: Sane igit̃ dici pt̃. Ter-
tiũ vsqꝫ ad finẽ distin. In spãli snĩa mgr̄i stat in tri-
bus ꝓpositionib⁹ quarũ prima est hec: Humanitas
xp̄i nõ fuit in passiõe a deitate soluta: sed solũ ꝑ sub-
tractionẽ ꝓtectionis ⁊ defensionis foris destituta
Hãc mgr̄ ponẽs q̄rit: Utrũ in morte xp̄i fuit diuini-
tas a carne vel aia sepata. Et r̄ñdet quorũdã opi-
nionẽ fuisse ꝙ sicut aia in morte a carne sepabat̃ ita
in morte deitas: tam a corpe ꝗ ab aia sepabat̃. Et
suã opinionẽ ꝓbant sic: qñ aliqua vniunt̃ ꝑ mediũ
recedẽte medio: recedit vnio: sꝫ caro xp̄i vnita fuit
diuinitati mediãte aia. cũ ergo ĩ morte xp̄i aia fue-
rit sepata a carne: sequit̃ ⁊ ip̄aꝫ deitatẽ a carne fuis-
se sepatã. Et ꝯfirmant hoc ꝑ auctoritatẽ Amb. su-
per illo ꝟbo ps. Deus deus meus respice in me q̃-
re me dereliquisti ⁊c̃. dicentẽ: Clamat homo sepa-
tione diuinitatis mortuus. Vñ appet ꝙ xp̄s nõ po-
tuisset mori nisi fuisset deitas a carne sepata. Ad
istã r̄ñdẽs mgr̄ dicit ꝙ si ista derelictio quã deus in
cruce deplãxit intelligitur facta per separationem
diuinitatis q̄si facta sit vniõis solutio. vt ista opinio
dicit: sequeret̃ ꝙ xp̄s adhuc viuẽs qñqꝫ fuisset hõ ⁊
nõ de⁹. patet q: adhuc viuẽs in cruce clamabat se
derelictũ: sed ꝯñs ẽ falsum. igit̃ opinio ex q̃ sequit̃
Vñ sensus auctoritatis. b. Ambrosij q̃ ꝓbãt ꝓ se
stat in hoc ꝙ deus pr̄ xp̄m in hoiem dr̄ dereliq̄sse: q:
ad tp̄s exposuit eũ ꝑtãti ⁊ dñio eoꝝ ip̄m ꝑsequẽtiũ
ita ꝙ deitas dr̄ ab hũanitate sepata ꝑ subtractiõeꝫ
ꝓtectiõis ⁊ defensiõis foris ad defensionẽ: sꝫ intus
nõ desijt ad vnionẽ. Et hoc ꝯfirmat mgr̄ ꝑ figurã
veteris testamẽti de duob⁹ hircis quoꝝ vno imola-
to alter ĩ desertũ mittebat̃: per quos ĩtelligunt̃ due
nature in xp̄o. quarũ vna tp̄e passionis scꝫ hũanita-
tas ĩmolata fuit: altera. s. deitas celũ abijt. nõ loci
mutatione nec vnionis solutõe: sed defensionis sub-
tractõe vt sic xp̄i passio ab ipsis ꝯsumaret̃. Postea
magister soluit auctoritatẽ Amb. cui p̄dictã opinio-
nem fouentes innitunt̃. q: Athanasius dicit ꝙ illd
hõ mortu⁹ in cruce fuit denuo assumpt⁹ in resurrec-

ctione qḋ verũ nõ eẜſet niſi fuiſſet in morte depoſitus ſeu a diuinitate ſeꝑatus vt ipſi dicũt. Et rñdẽs mgr̃ dic̃ ꝙ Athanaſius dixit auctoritatẽ illã ꝯ q̄ſdam hereticos q̇ negabant xp̄m reſurrexiſſe ⁊ animam denuo corꝑi vnitã fuiſſe. Et etiã dei filiũ totũ hoīem in reſurrectione reſumpſiſſe. q꞉ totum depoſuerat in morte. q꞉ q̄uis deitas nõ fuit ſeꝑata nec a carne nec ab aīa in triduo mortis: fuit tñ ſeꝑata a toto hoīe. i. a ꝯiũctiõe corꝑis ⁊ aīe. vt poſtea patebit in ſeq̄nti diſtin. Et ſic mgr̃ tandẽ cõcludit ꝙ in morte xp̄i nec aīa nec caro fuit a v̄bo derelicta: qḋ ꝯcludit m̄ltis ſanctoꝝ auc̄tibus. Scđa ꝓpoſitio eſt hec: Per hoc xp̄s vere moriebat̃ ꝙ anima eiꝰ a corꝑe ſeꝑabat̃. Hanc mgr̃ ponẽs dicit ꝙ xp̄s dicit̃ mortuus ſeu paſſus ꝓpter cõmunicationem ꝓprietatũ vnius nature cũ alia ex vnione in ꝑſona vñ hõ dicit̃ mortuꝰ q꞉ caro eſt mortua. et dicit̃ pati carne vel aīa patiẽte. Sꝫ xp̄s dicit̃ mortuꝰ ꝑ ſeꝑationem aīe a carne ſtãte tñ hypoſtatica vnione. Et đ꞉ paſſus ꝓpter carnis ⁊ aīe paſſionẽ quarũ vtraq꞉ dolorem ſenſit licet diuinitas cui vnita fuerat oīs doloris expers fuerit. vñ ꝯcludit ꝙ filius dei mortuus ⁊ paſſus fuit nõ q꞉ dolorẽ vel mortẽ ſenſit inq̄tũ deꝰ. ſed q꞉ caro ſibi vnita mortua fuit. Et hoc mgr̃ confirmat auctoritatibꝰ ſctõꝝ. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec: Reſpectu diuerſoꝝ deũ mortuũ fore apte ꝯcedit̃ ⁊ negat̃. Hãc mgr̃ ponẽs dic̃ ꝙ ſane dici põt mortuꝰ ẽ deꝰ ⁊ deꝰ nõ eſt mortuus. ⁊ paſſus eſt dei filius. ⁊ dei filꝰ nõ ẽ paſſus. Nã hmõi expoſitões negatiue ſũt vere ſm diuinã naturã: affirmatiue v̄o ſm hũanã naturã Et ꝯfirmat auc̄te. b. Amb. Et tñ i ſpãli.

DI. XXII. de ꝯſequẽtibꝰ mortẽ xp̄i.

Si xp̄s in morte fuit hõ. a

Jc q̄rit̃ vtrũ b in illo triduo mortis xp̄s fuerit hõ: qḋ nõ videt̃ quibuſdã: q꞉ mortuꝰ erat: ⁊ hõ mortuus nõ eſt homo. Addunt etiã ꝙ ſi tũc erat homo: vel mortalis vel imortalis: ſꝫ mortalis nõ: q꞉ mortuꝰ: nec imortalis: q꞉ tñ poſt reſurrectionẽ. Quibꝰ rñdemꝰ q꞉ licet hõ mortuꝰ fuerit: erat tñ in morte deꝰ hõ nec mortalis q̇dem nec imortalis ⁊ tñ vere erat hõ. Ille eñ ⁊ hmõi argutie in creaturis locũ hñt: ſꝫ fidei ſacrm̄ a philoſophicis argumẽtis eſt liberum. Vñ Amb. Aufer argumẽta vbi fides querit̃. In ipſis gimnaſijs ſuis iã dialetica taceat: piſcatoribꝰ credit̃ non dialeticis. Dicimꝰ ḡ in morte xp̄i deũ vere fuiſſe hoīeꝫ: ⁊ tñ mortuũ. Et hoīem q̇dẽ nec mortalẽ nec imortalẽ q꞉ vnitꝰ erat aīe ⁊ carni ſeiũctis. Alia eñ rõne đ꞉ deus hõ: vel hõ deꝰ: q̄ꝫ martinꝰ vel iohes. Hõ eñ dicit̃ deꝰ ⁊ ecõuerſo ꝑpt̃ ſuſceptiõeꝫ hoīs. i. aīe ⁊ carnis. Vñ Augꝰ. Tal̃ erat ſuſceptio illa q̄ deũ hoīeꝫ faceret: ⁊ hoīeꝫ deũ. Cũ ḡ illa ſuſceptio ꝑ mortẽ nõ defecerit: ſꝫ deꝰ homini ⁊ hõ deo ſicut añ vnitus erat vere: ⁊ tũc deus erat hõ ⁊ ecõuerſo: q꞉ vnitꝰ aīe ⁊ carni ⁊ hõ mortuꝰ erat. q꞉ aīa a carne diuiſa erat. Propter ſeꝑationẽ aīe a carne mortuꝰ ſꝫ ꝓpter vtriuſq꞉ ſemꝑ ſecũ vnionẽ hõ. Nõ aũt ſic erat hõ: vt ex aīa ⁊ carne ſimul iũctis ſubſiſteret. Ex qua rõne đ꞉ aliq̇s alius hõ: ⁊ ipſe forte ante mortẽ: hoc etiã mõ erat hõ ⁊ poſt reſurrectioneꝫ fuit. In morte v̄o hõ erat tñ ꝓpter aīe ⁊ carnis ſecũ vnionẽ: ⁊ mortuus ꝓpter inter illa duo diuiſionẽ.

Opinio quorundã.

Rñſio: q̄ ꝯfirmat̃ ꝙ hõ ⁊ q̄liter.

Ambroſius. in li. ij. de tri.

Aug. in li. j. de trinitate.

Si xp̄s in morte erat hõ alicubi ⁊ ſi vbicũq꞉ ſit homo ſit. b

Hic querit̃ ſi xp̄s in morte alicubi erat hõ ⁊ ſi vbicũq꞉ ẽ hõ ſit. Ad qḋ dicimus q꞉ nõ vbicũq꞉ erat hõ erat: nec mõ vbicũq꞉ eſt hõ eſt: q꞉ vbiq꞉ eſt ſm deitatẽ: nec vbiq꞉ hõ: q꞉ nõ vbiq꞉ homini vnitus ſꝫ vbicunq꞉ eſt ſm hoīem ibi homo ẽ. Tpe aũt mortis ⁊ vbiq꞉ erat ſm deũ: ⁊ in ſepulchro ſm hoīem: ⁊ in inferno ſm hoīem: ſed in iferno ſm aīaꝫ tñ ⁊ i ſepulchro ſm carnẽ tñ. In ſepulchro ergo erat hõ q꞉ humanitati vnitꝰ erat etſi nõ toti: q꞉ carni tñ: ⁊ in iferno erat hõ q꞉ humanitati vnitus: ſed nõ toti: q꞉ aīe tñ. Sꝫ ſi in inferno anime tñ ⁊ in ſepulchro carni tñ vnitus erat: ergo nec in inferno vnitꝰ erat anime ⁊ carni: nec in ſepulchro Quõ ergo ibi vel hic hõ eſſe dicit̃. Que eſt ratio dicti: Q꞉ vna eadẽq꞉ vnione vnitus erat aīe in inferno: ⁊ carni i ſepulchro Et ſic erat illis duobꝰ tunc ſeꝑatis vnitꝰ: ſicut ante ſeꝑationẽ. i. añ mortẽ Ad h̊ aũt opponit̃. Si xp̄s aīam tñ vel carnẽ tñ aſſumpſiſſet: nõ fuiſſet verus hõ ſꝫ ꝓpter vtriuſq꞉ aſſũptionẽ verus hõ fuit. Sic ḡ vbi carnẽ ⁊ aīaꝫ ſibi vnitã nõ hẽbat: verus hõ ibi nõ erat. Sed tpe mortis nuſq̄ꝫ illa duo vere vnita hẽbat: q꞉ nec in ſepulchro nec in inferno: nec alibi: nuſq̄ꝫ ḡ erat hõ. Ad qḋ dicimꝰ: q꞉ xp̄s vtiq꞉ verꝰ hõ nõ fuiſſet: ſi carnẽ ⁊ aīam nõ aſſumpſiſſet Sꝫ tñ q꞉ ex q̇ aſſũpſit: neutrũ depoſuit: ſꝫ cũ vtroq꞉ eãdẽ vnionẽ ideſinẽter tenuit: quã aſſumẽdo ꝯxit Jđ nõ icõgrue vbicũq꞉ aīe vl̃ carni: vl̃ vtriq꞉ vnitꝰ ẽ: ibi hõ eẽ đ꞉: q꞉ ibi hũanatꝰ ẽ: ḡ ⁊ in ſepulchro erat hõ ⁊ in inferno erat hõ: q꞉ vtrobiq꞉ hũanatꝰ erat xp̄s ⁊ vnã eãdẽq꞉ cũ aīa ⁊ carne lꝫ ſeꝑatis hẽbat vnionẽ: ⁊ vno eodẽq꞉ tẽpore in ſepulchro iacuit xp̄s ⁊ ad infernũ deſcẽdit: ſꝫ in ſepulchro iacuit ſm ſolã carnem: ⁊ in infernũ deſcẽdit ſm ſolã aīam. Vñ Augꝰ. Quis nõ ẽ derelictꝰ in iferno: Xp̄s ſꝫ i aīa ſola Quis iacuit i ſepulchro:

Oppoſitio.

Oppoſitio.

Rñſio.

Augꝰ. ſuper Johannẽ.

Xp̃s. sed in carne sola: q2 in his singulis xp̃s est. Xp̃m in his oĩbus ↄfitemur ⁊ singulis. Ex his euidẽter oñdit̃ ꝙ carni iacẽti in sepulchro vnitꝰ erat xp̃s: sicut anime in inferno. Alioq̃n si carni mortue nõ eẽt vnitus: non in ea diceret̃ iacuisse in sepulchro. Anima ergo ad infernũ descẽdit: caro in sepulchro iacuit. sapiẽtia cũ vtroq̧ ꝑmãsit: q̃ in iferno positis vt ait Amb. lu- (In. iij. lib. de spũsctõ.) men vite fudebat eterne. Radiabat illic lux vera sapiẽtie: illuminabat infernũ: sz in inferno nõ claudebat̃. Quis em̃ locus (Job. xxviij.) est sapiẽtie de qua scriptũ est: Nescit hõ vias eiꝰ nec inuẽta ẽ inter hoĩes. De qua abyssus dicit: nõ est in me: mare dicit: nõ est mecũ. ergo nec in tp̃e: nec in loco sapiẽtia est cui nec mors tribuenda ẽ. In ligno enim caro: nõ illa operatrix oĩm sb̃a diuina pẽdebat. Cõfitemur tñ xp̃m pepẽdisse in ligno ⁊ iacuisse in sepulchro ꝟ in carne sola ⁊ fuisse in inferno: ꝟ in aĩa sola.

Q̄ꝺ xp̃s vbiq̧ totus ẽ: sz nõ totũ vbiq̧ totus est hõ vel deus sz nõ totum. c

Et vtiqz totus eo

dẽ tp̃e erat ĩ inferno: in celo totus: vbiq̧ totus. Persona em̃ illa eterna nõ maior erat vbi carnẽ ⁊ aĩam sil̃ vnitã sibi hẽbat q̧̃ vbi alterũ tm̃: nec maior erat vbi vtrũq̧ sil̃ vel alterũ tm̃ vnitũ habebat q̧̃ vbi erat neutrũ hñs vnitũ. Totus g̊ xp̃s ⁊ ꝑ- (Aug. ꝯ Felicianum in expositiõe fidei.) pfectꝰ vbiq̧ erat. Vñ Augꝰ. Nõ dimisit p̃rem xp̃s cũ venit in virginẽ vbiq̧ totꝰ: vbiq̧ ꝑfectꝰ. Uno g̊ eodẽq̧ tp̃e totꝰ erat in inferno totus in celo Erat apud iferos resurrectio mortuoꝝ Erat sup̲ celos vita viuẽtiũ vere mortuꝰ: vere viuus: in quo ⁊ mortẽ susceptio mortalitatis excepit: et vitã diuinitas nõ ꝑdidit. Mortẽ g̊ dei filius ⁊ in aĩa nõ ꝑtulit: ⁊ in maiestate non sensit. ꝟ tñ ꝑticipatõe infirmitatis rex glĩe crucifixus est. Ex his appet ꝙ xp̃s eodẽ tp̃e totꝰ erat in sepulchro: totꝰ in inferno: totus vbiq̧. sicut ⁊ mõ totꝰ est vbicũq̧ ẽ: sed nõ totũ. Nec in sepulchro nec in inferno totũ erat ⁊ si totus. sicut xp̃s totus est deus totꝰ hõ: ꝟ nõ totũ: q2 nõ solũ est deꝰ vel hõ: ꝟ ⁊ deꝰ ⁊ hõ. Totũ em̃ ad naturã refert̃. totus aũt ad hypostasim: sicut aliud ⁊ aliq̃d ad naturã aliꝰ ṽo ⁊ aliq̃s ad ꝑ- (Joh. Dam̃.) sonã referunt̃. Vñ Joh. dam̃. Totꝰ xp̃s est deus ꝑfectus. nõ aũt totũ deꝰ est Nõ em̃ solum deꝰ ẽ ꝟ ⁊ hõ ⁊ totꝰ hõ ꝑfectus. Nõ aũt totũ hõ: nõ solũ em̃ hõ: sed ⁊ deꝰ Totũ em̃ nature est rep̃sentatiuũ. Totꝰ aũt hypostaseos: sicut aliud q̃dẽ est nature: alius hypostaseos. sic ⁊ hm̃oĩ.

Si ea q̃ dicunt̃ de deo vel de filio dei p̃nt dici de hoie illo vel de filio hominis. d

Solet etiaz queri

si ↄgruẽter dici possit filiꝰ hoĩs vel ille hõ descẽdisse de celo vel vbiq̧ esse: sicut dr̃ filiꝰ dei vel deꝰ de celo venisse ⁊ vbiq̧ esse: Ad qđ dicimꝰ si ad vnitatẽ ꝑsone referat̃ dicti itelligẽtia: sane dici põt. Si vero ad distinctionẽ naturarũ: nullaienꝰ ↄcedẽdũ (Augꝰ. in li. 1. de trinitate.) est. Vñ Augꝰ. Una ꝑsona est xp̃s deꝰ et (Joh. iij.) hõ Jdeo dr̃. Nemo ascẽdit in celũ nisi q̃ de celo descẽdit ⁊c̃. Si g̊ attẽdas distinctionẽ substãtiarũ filiꝰ dei descẽdit: ⁊ filiꝰ hominis crucifixus ẽ. Si ṽo vnitatẽ ꝑsone: ⁊ filiꝰ hoĩs descẽdit: ⁊ filiꝰ dei ẽ crucifixus Propt̃ hãc vnitatẽ ꝑsone nõ solũ filiũ hominis descẽdisse de celo: ꝟ etiã dixit eẽ in (j. Cor. ij.) celo cũ loqueret̃ in terra. ꝓpter hãc eãdẽ dicit̃ deꝰ glĩe crucifixꝰ: q̃ tñ ex forma serui tm̃ crucifixus ẽ. Nõ tñ ꝟm hoc ꝙ deꝰ glĩe est. ⁊ ꝟm ꝙ glorificat suos: ⁊ tñ dr̃ deꝰ glĩe crucifixus. Recte q̃dez nõ ex virtute diuinitatis: ꝟ ex infirmitate carnis. Quid ergo. ꝓpt̃ q̃d. ⁊ q̃d ꝟm q̃d dicat̃. prudẽs ⁊ diligẽs ⁊ piꝰ lector itelligat. Hec de cor- (Amos. ij.) rigia calciamẽti dñici dicta sufficiant. Ne ossa regis idumee ↄsumãt̃ vsq̧ in cinerẽ.

Jsta ẽ distinctio. xxij. huius tertij libri:

Jn q̃ mgr̃ postq̧̃ egit de morte xp̃i tãq̧̃ passionis sue termino: agit de quibusdaz q̃ sequunt̃ ex ipsa. Et tria facit. Nã primo inquirit: Utrũ xp̃s in triduo mortis sue fuerit hõ. Scđo supposito ꝙ sic an fuerit hõ in iferno ⁊ in sepulchro. Tertio vtrũ ille hõ sit vbiq̧ ⁊ venerit de celo. Primũ vsq̧ ibi: Hic q̃rit̃ si xp̃s. Scđm vsq̧ ibi: Solet etiã q̃ri. Tertiuz vsq̧ ad finẽ distinctionis. Jn sp̃ali sñia mg̃ri stat in tribus ꝓpositiõibꝰ q̃rũ prima ẽ hec: Et si xp̃s in morte sua fuit hõ rõnalis: nõ tñ mortalis vel imortalis Hãc mgr̃ ponẽs inq̃rit: Utrũ xp̃s ĩ triduo sue mortis fuerit hõ mortuꝰ. Et rñdẽdo ponit ꝑmo opinionẽ quorũdã dicẽtiũ ꝙ nõ. quoꝝ vna rõ fuit ꝙ xp̃s in illo triduo mortuꝰ fuit. cũ igit̃ mortuꝰ hõ: sequit̃ xp̃m in illo triduo nõ fuisse hoĩez. Alia rõ eoꝝ erat Si xp̃s in illo triduo fuisset hõ: vel fuisset mortalis vel ĩmortalis. non mortalis q2 iam fuerat mortuꝰ. nõ ĩmortal̃ q2 post resurrectõez ꝑmo fuit ĩmortalis effectꝰ ⁊ ꝑ ↄñs ñ fuit hõ ĩ illo triduo. Jstã opinionẽ mgr̃ refutat q̃mã ñ moderni tenẽt. Vñ subdit mgr̃ opinionẽ ꝯ̃riã in q̃ nõ tñ tenet̃. ⁊ dic̃ ꝙ xp̃s in illo triduo mortis sue fuit verꝰ hõ nõ obstãte ꝙ fuit vere mortuꝰ. ꝑ cuiꝰ rõne assignat ipaz sepabilẽ vnionẽ diuitatis ad aĩaz ⁊ carnẽ: q̃ ꝑ mortẽ ñ fuit soluta Pro cuiꝰ vlteriori ↄ̃claratõe dic̃ ꝙ alia rõne dr̃ d̃s hõ q̧̃

petrus vel iohãnes: qꝛ deꝰ vel dei filꝰ dicit hõ ꝓpt assũptionẽ aĩe ꝛ corporis tm̃ Cũ igit illa assumptio in morte soluta nõ fuit igit etiaꝫ in morte deꝰ fuit hõ. Petrꝰ aũt vel iohes est hõ ꝓpt ꝯiũctionẽ aĩe ꝛ carnis. Sed ex quo ꝯiũctio illa in morte soluit. igit petrus vel iohes in morte nõ dr hõ: sꝫ hõ mortuꝰ Et subdit ꝙ duplex fuit vnio in xp̃o. vna deitatis cum carne ꝛ aĩa: rõne cuius dr deꝰ hõ. ꝛ qꝛ illa nũꝗ defecit. iõ rõne illiꝰ in morte dr hõ. Alia ẽ vnio deitatis cũ ꝯiũctiõe ex aĩa ꝛ carne rõne cuiꝰ deꝰ dr viuꝰ hõ. ꝛ qꝛ illa ĩ morte xp̃i defecit deꝰ dicebat mortuꝰ hõ. vñ rñdẽs ad rõnes alteriꝰ opiniõis: Ad primã dicit negãdo ꝯsequẽtiã q̃ fuit Xp̃s fuit vere mortuus. igit nõ fuit hõ. qꝛ vt ptꝫ ex dictis. añs ẽ verũ ꝛ ꝯñs ẽ falsũ. Nã nõ obstãte ꝙ in xp̃o fuit facta diuisio corpis ꝛ aĩe: rõne cuiꝰ dicebat mortuꝰ. nõ tñ fuit facta solutio vnionis diuinitatis cũ corpe ꝛ aĩa: rõne cuiꝰ dicit deꝰ hõ Ad scd̃am dicit. ꝙ nec fuit mortalis. nec ĩmortalis. Et subdit ꝙ argumẽtatiões lꝫ locũ habeãt ĩ creaturis deficiũt tñ circa fidei sacra qꝛ dicit Amb. vbi fides q̃rit argumẽta dimittenda sunt. Scd̃a ꝓpositio est hec: Quãuis iste hõ ꝛ totus xp̃s sit in oĩ loco nõ tñ ſm totũ nec est vbiꝗꝫ hõ Hãc mgr̃ ponens q̃rit. Utrũ in illo triduo xp̃s fuit hõ vbicũꝗꝫ fuit. Et rñdet ꝙ nõ imo nec mõ vbicũꝗꝫ est hõ est. Nã ſm ꝙ deꝰ ẽ vbiꝗꝫ est. nõ aũt ẽ vbiꝗꝫ ſm ꝙ hõ. qꝛ nullibi ẽ ſm ꝙ hõ. nisi vbi vnitꝰ est hoĩ. Cũ igit nõ vbiꝗꝫ vnitꝰ ẽ hoĩ. sequit ip̃m nõ esse vbiꝗꝫ ſm ꝙ hõ. vñ sequit correlarie ꝙ xp̃s in sepulchro fuit hõ ꝛ in ĩferno fuit hõ. qꝛ vtrobiꝗꝫ fuit ſm hoĩem. in sepulchro q̃dẽ ſm carnẽ. in inferno autẽ ſm aĩam. Circa istud postea remouet dubiũ quoddã. Nã verbũ tñ vnitũ fuit aĩe in inferno: in sepulchro tñ carni. quõ hic ꝛ ibi posset dici hõ. eo ꝙ hõ cõstat ex aĩa ꝛ carne. Et rñdet ꝙ licet illa essent separata. tñ qꝛ eadẽ diuinitas vtrobiꝗꝫ erat. nõ vtrobiꝗꝫ dicebat hõ. Sed ꝯtra istud arguit sic: Si verbũ assumpsisset aĩam tñ vel carnẽ tñ nõ fuisset hõ cũ igit in inferno habuit aĩam tñ: in sepulchro xp̃o carnẽ tñ non fuisset vtrobiꝗꝫ hõ. Et rñdet ꝙ xp̃s verꝰ hõ nõ fuisset: nisi carnẽ ꝛ aĩam assumpsisset. sꝫ ex quo post vtriusꝗꝫ assũptionẽ neutrũ illoꝝ a se sepauit: vbicũꝗꝫ ſm vnã illoꝝ fuit humanitus fuit. ꝛ ꝑ ꝯñs in ĩferno ꝛ in sepulchro fuit hõ. Et sbdit ꝙ ĩ illo triduo mortis xp̃i totus xp̃s fuit in inferno: et totus christus fuit in sepulchro et vbicunꝗꝫ fuit totus fuit. Nam persona christi cum eẽt terrena ꝛ indiuisibilis. non erat maior vel minor quando erat vnita carni ꝛ aĩe ꝯiunctis. ꝙ cũ erat vnita carni et aĩe diuisis: ꝛ ꝑ ꝯñs fuit in inferno totus ꝛ in sepulchro totus. sꝫ tñ nõ erat vtrobiꝗꝫ totũ. Sicut licet xp̃s dicat totus deus nõ tñ dicit totũ deus. cuiꝰ rõ est. qꝛ neutrũ genus ꝓpter ꝯfusionẽ quã importat refert ad naturã. sed masculinũ ꝓpter distinctioneꝫ quã importat siue denotat refert ad ꝑsonã. Vñ cũ xp̃o duplex sit natura quarũ tñ vna sit deꝰ nõ possumus dicere: xp̃s totũ est deꝰ sed bene dicimꝰ xp̃s totus est deus. Tertia ꝓpositio est hec: Ille homo scꝫ xp̃s rõne diuine ꝑsone põt dici de celo venisse ꝛ esse vbiꝗꝫ. Hanc magister ponẽs q̃rit: Utrũ ꝯuenienter possit dici. ꝙ iste homo xp̃o denotato: vel filiꝰ hoĩs est vbiꝗꝫ vel descẽdit de celo. Et rñdet ꝙ si inspiciat ad vnitatẽ ꝑsone in qua sunt vnite due nature: tũc tales ꝓpositiones sunt ꝯcedẽde. si vero respiciat ad naturas distinctas sic nõ sunt cõcedẽde: qꝛ xp̃s ſm hũanã naturã: nec descẽdit de celo: nec est vbiꝗꝫ. Et hoc ꝓbat auctoritate. b. Aug. Ex q̊ etiã infert correlarie ꝙ ꝓpter vnitatẽ illã ꝑsone xp̃i xp̃s cũ adhuc esset in terris dicebat se esse in celo. Propter eandem vnitatẽ persone etiam dicitur deꝰ glorie crucifixus. Quis nõ fuerit crucifixus nisi ſm humanam naturam. et sic breuiter epylogat predeterminata dicens ꝙ hec sufficiant de mysterijs christi incarnati et passi. Et sic terminat istum ſm tractatum ꝛc. Et tñ in speciali.

Si xp̃s habuuerit fidẽ ꝛ spem vt charitatem. a

DI. XXIII De virtutibꝰ theologicis. ꝛ primo de fide q̃tũ ad eiꝰ essentiam.

Um vero supra ꝓhibitũ sit xp̃m plenũ grã fuisse nõ est supuacuũ inquirere vtrũ fidẽ ꝛ spem sicut charitatẽ habuerit. Si eñ his caruit nõ videt plenitudinem grãrũ habuisse. Ut aũt hec questio valeat apertiꝰ explicari: de his singulis aliqua in mediũ proferẽda sunt. ꝛ primũ de fide. ſm mensurã cuius precepit ap̃ls vnicuiꝗꝫ sapere.

De tribus h̃ tractãdũ est. ꝛ p̃mo ꝺ fide. Rom. xij.

Quid sit fides. b

Fides ẽ virtꝰ qua credunt q̃ nõ vident. Qꝺ tñ nõ de oĩbus que nõ vident accipiendũ est sed de his tñ q̃ credere vt ait Aug. ad religionẽ ꝑtinet. Multa eñ sunt q̃ si xp̃ianus ignoret nihil metuẽdũ ẽ qꝛ nõ iõ a religiõe deuiat

Scd̃m Aug.

Aug. ĩ enchi.

Quot modis dicit fides. c

Accipitur autẽ fides tribus modis. s. ꝓ eo quo credit ꝛ est virtus: ꝛ ꝓ eo qꝺ credit ꝛ nõ ẽ virtꝰ: ꝛ ꝓ eo qꝺ credit qꝺ aliud est ab eo quo creditur. Vñ Aug. inq̃t. Aliud sunt ea q̃ credũtur: aliud fides q̃ credit. Illa eñ in rebꝰ sunt que vel esse vel fuisse vel futura esse credunt. hec aũt in aĩo credẽtis est: ei tñ ꝯspicua cuiꝰ ẽ. ꝛ tñ noĩe fidei censet vtrũꝗꝫ ꝛ illꝺ. s. qꝺ credit ꝛ id q̊ credit. Id qꝺ credit dicit fides sicut ibi: Hec ẽ fides catholica quã nisi q̃sꝗꝫ firmit fideliterꝗꝫ crediderit saluus esse nõ poterit. Fides autẽ qua credit si cũ charitate sit virtus est: qꝛ charitas vt ait Amb. mater est oĩm virtutum q̃ oẽs informat sine q̃ nulla vera virtus est. Fides ergo opans ꝑ dilectioneꝫ virtus est. q̃ nõ visa credunt. Hec est fundamẽtũ qꝺ mutari non põt vt ait ap̃ls: q̃ posita in fundamẽto neminẽ perire sinit. Vñ Aug. Fundamẽtũ ẽ xp̃s iesus. i. xp̃i fides. s. q̃ ꝑ dilectionẽ operat: ꝑ quã xp̃s habitat in cordibꝰ. que neminẽ perire sinit. Alia vero nõ est fundamentũ. Fides eñ sine dilectione inanis est. Fides cum dilectione christiani est: alia demonis est Nam ꝛ demones credũt ꝛ contremiscũt

Augꝰ. in. iiij. li. de trinitate

Amb. super ep̃laꝫ ad rom

j. Corint. iij.

Aug. de fide ad Petrum. Gal. v. Eph. iij. ij. Cor. xv. Aug. de verbis dñi.

Sed multū interest vtrū q̄s credat xp̄m vel xp̄o vel in xp̄m. Nā ip̄m esse xp̄m demones crediderunt nec tamen in christū crediderunt.

Quid sit credere in deū vel deo vel deum. D

Aliud ē enim credere in deū: aliud credere deo: aliud credere deū. Credere deo ē credere vera eē q̄ loquit̄: qd̄ ⁊ mali faciūt. ⁊ nos credim⁹ homini: sed nō in hoiem. Credere deum est credere q̄ ipse sit deus: qd̄ etiā mali faciunt. Credere in deum est credēdo amare: credēdo in eū ire: credendo ei adherere ⁊ eius membris incorpari. Per hāc fidem iustificat̄ impi⁹: vt deinde ipsa fides icipiat p dilectionē opari. Ea em̄ sola bona opa dicēda sunt q̄ fiunt per dilectionē dei. Ipsa em̄ dilectio opus fidei dicit̄. Fides ergo quā demones ⁊ falsi xp̄iani hn̄t qualitas mentis est: sed informis: qz sine charitate est. Nā ⁊ malos fidē habere cū tn̄ charitate careāt apl's ostendit dicens.
ij. Cor. xiij. Si habuero oēm fidē charitatem aūt nō habeā ⁊c̄. Que fides etiā donū dei dici pōt qz ⁊ in malis q̄dā dei dona sunt.

An illa informis qualitas mētis que in malo xp̄iano est: fiat virt⁹ cum fit bonus. E

Si vero queritur vtrū illa informis q̄litas: qua malus xp̄ianus vniuersa credit q̄ bonus xp̄ianus: accedente charitate remaneat ⁊ fiat virtus an ipsa eliminet̄ et alia q̄litas succedat q̄ virt⁹ sit: Utrūlibet sine piculo dici potest Mihi tn̄ videt̄ q̄ illa q̄litas q̄ prius erat remaneat: ⁊ accessu charitatis virt⁹ fiat.

Ex quo sensu dicat̄ vna fides. F

Cūqz diuersis modis dicat̄ fides: fatendū est tamē vnā esse fidē: vt ait apl's.
Eph. iiij. vnus dn̄s. vna fides. Siue em̄ fides accipiat̄ p eo qd̄ credit̄. siue p eo q̄ credit̄: recte dicit̄ fides vna Si em̄ p eo qd̄ credit̄ accipiat̄: ⁊ hac itelligētia dr̄ vna fides qz idem iubemur credere: ⁊ vnū idēqz est qd̄ credit̄ a cūctis fidelibus Un̄ fides catholica dicit̄. i. vniuersalis. Si vo accipiat̄ fides p eo quo credit̄ ea ratione vna dicit̄ esse fides. nō qz sit vna numero in omnibus: sed genere. id est similitudine. Un̄ Aug⁹. in lib. xiij. de trinita. Fides quā qui habēt fideles vocant̄ Aug⁹. ⁊ qui nō habēt infideles: cōmunis est omnibus fidelibus: sicut pluribus hoib⁹ facies cōmunis esse dicit̄: cū tn̄ singuli suas habeāt. Nō em̄ fides numero est vna sed genere. que cū sit in vno est ⁊ in aliis: nō ipsa: sed similis. ⁊ ppter similitudinē magis vnā dicimus eē q̄ multas. Sicut idē volentiū dicit̄ vna voluntas. cū tn̄ cuiqz sit sua voluntas: ⁊ duorum simillimorum dicitur facies vna.

Quod fides est de his que nō videntur pprie que tamen vident̄ ab eo in quo est. G

Notandū quoqz est. q̄ fides pprie de nō apparētibus tm̄ est. Un̄ Greg⁹. Apparētia nō habent fidem sed agnitionē. Idē. cū Paul⁹ dicat: Greg. i omel. sup ezechiel. Heb. xi. Fides est substātia rerū sperādarū argumentū nō apparentiū. hoc veraciter dicitur credi qd̄ nō valet videri. Nā credi iā nō pōt: qd̄ videri potest. Thomas aliud vidit: ⁊ aliud credidit. hoiem vidit ⁊ deū cōfessus est dicēs: Dn̄s meus ⁊ deus me⁹ Ioh. xx. Aug. i li. xiij. de trinitate. De hoc etiā Aug⁹ ait: Fidē ipsam videt quisqz in corde suo esse si credit: vel nō eē si nō credit. Nō sicut corpa q̄ videm⁹ oculis corpeis ⁊ per ipsoꝝ imagines q̄s memoria tenemus etiā absentia cogitamus. nec sicut ea que nō videm⁹: ⁊ ex his que videmus cogitationē vtcūqz formamus ⁊ memorie cōmendamus. Nec sicut hominē cui⁹ animam ⁊ si nō videmus ex nostra coniicimus ⁊ ex motibus corpis hominem sicut vidēdo didicimus intuemur etiā cogitando. Nō sic videt̄ fides in corde in quo est ab eo cui⁹ est: sed eam tenet certissima sciētia. Cū ergo ideo credere iubeamur: qz id qd̄ credere iubemur videre nō possumus ipsam tn̄ fidē qn̄ est in nobis videmus in nobis: qz ⁊ rerū absentiū p̄sens est fides: ⁊ rerū que foris sunt intus est fides. ⁊ rerū que nō videntur videt̄ fides ⁊ ipsa tpaliter fit in cordib⁹ hoim: ⁊ si ex fidelib⁹ infideles fiāt perit ab eis. His verbis euidenter tradit̄ fidē ipsam in corde hois ab ipso hoie videri: nō corpalit̄: nō imaginarie sed intellectualiter. ⁊ ipsam tn̄ absentiū ⁊ eoꝝ que nō vident̄ esse. Ut em̄ Aug⁹ alibi ait: Credim⁹ vt cognoscamus: nō cognoscimus vt credam⁹. Aug. super Iohanne. Quid enim est fides nisi credere qd̄ non vides. Fides ergo est quod non vides credere:

veritas quod credidisti videre. Vñ recte fides dicitur argumentũ vel cõuictio rerum non apparentiũ: q2 si fides ẽ ex eo cõuincit̃ ⁊ pbat̃ aliq̃ esse nõ apparentia: cũ fides nõ sit nisi de nõ apparẽtibus.

Descriptio fidei. b

Ait eni apostolus

Heb. xi. Fides ẽ substãtia rerũ sperandarũ argumentũ vł conuictio nõ apparentiũ: quia per fidem subsistũt in nobis etiam modo speranda: ⁊ subsistent in futuro per experientiã: ⁊ ipsa est pbatio et cõuictio non apparentiũ: quia si quis de his dubitet: p fidem probant̃: vt adhuc pbatur futura resurrectio: q2 ita crediderunt patriarche ⁊ alij sancti. Uel probatio est ⁊ certitudo q̃ sint aliqua nõ apparẽtia vt supra dictũ est. Proprie tñ fides dicitur substãtia rerũ sperandarũ: quia sperandis substat: et quia fundamentuz est bonorũ qd nemo mutare potest.

Si illa descriptio spei ꝯueniat. c

Si vo querit̃ an hec descriptio spei cõueniat: sane concedi potest vtrũlibz. Si aũt dicat̃ ꝯuenire sunt ⁊ alia plura quibus differũt fides et spes: sed nõ improbe dici potest soli fidei cõuenire non spei: quia fides sola fundamentũ dicit̃: Nõ quia fides virtus possit esse sine spe ⁊ charitate. Unde Aug9. Fides operãs per dilectionẽ vtiq3 sine spe esse non potest: nec amor sine spe: nec sine amore spes: nec vtrũq3 sine fide: ⁊ fides sine amore nihil prodest: potest tñ credi aliquid qd nõ speratur: nihil autẽ põt sperari quod nõ credit̃: ideoq3 credere qd ẽ actus fidei: naturaliter precedit sperare quod est actus spei: quia nisi aliquid credatur nõ potest sperari. Creditur eñ aliquid qd nõ sperat̃. Inde est q̃ in scriptura plerumq3 reperit̃ q̃ fides p̃cedit spem et spes sequit̃ fidẽ: nõ q̃ virtus fidei p̃cedat virtutem spei tempore vel causa: sed quia actus fidei naturaliter p̃cedit actuz spei: qd etiã quidã cõcedunt de ipsa virtute fidei vt naturaliter p̃cedat spem non tempore. Unde ⁊ recte ea sola dicit̃ fundamentũ omniũ virtutũ ⁊ bonorũ operũ. non aũt fundamentũ est charitatis: quia nõ ipsa charitatis: sed charitas ipsi9 virtutis fidei causa ẽ. Charitas enim causa est ⁊ mater omniũ virtutum: que si desit frustra habent̃ cetera: si aũt assit habent̃ oĩa. Charitas eñ spũssanctus est vt in superioribus p̃tractatum est. Ipsa est ergo causa omniũ virtutum: nõ ipsius aliqua virtutum causa est quia oĩa munera excellit. Vñ Aug9. Respice ad munera ecclesie: et vniuersis excellẽtius charitatis mun9 cognosces que vt oleum nõ potest premi in imo sed superexilit. Non ğ eius causa vł fundamentum fides est Grego. tamen super ezechielẽ dicit: q2 nisi prius fides teneat̃: nullaten9 ad spiritualẽ amorem attingitur. Nõ enim charitas fidem sz fides charitatẽ precedit: quia nemo potest amare qd nõ crediderit sicut nec sperare. Sed hoc accipi potest dictũ de fide que virtus nõ est. Ipsa enim spem ⁊ charitatem frequẽter precedit: vel de actu fidei qui forte naturalit̃ actũ charitatis p̃cedit sicut actum spei. quod verba p̃missa diligẽter notata innuũt ⁊ ea etiam que addit dicens: Nisi ea inq̃t q̃ audis credideris: ad amandũ ea que audis nõ inflãmaberis. que tñ de nõ visis est: vt añ diximus. Unde Chriso. Fides in aĩa nostra facit subsistere ea que nõ vident̃. de quibus pprie fides est: de visis enim nõ est fides sed agnitio.

Aug9. super ps. viij. — Gregorius. — Chrisostimus — Aug. ienchi. — Quare sola fides fũdamentum.

Ista est distictio. xxiij. hui9 tertij libri: In qua magister postq̃ egit d xp̃i incarnatiõe: ⁊ de eius passiõe in duob9 tractatibus p̃cedẽtibus hui9 tertij libri: agit hic consequenter de donis mediãtib9 quibus reperiant̃ cõplettiue ⁊ formaliter reparati xp̃i passiõe effectiue et causaliter. Et tria circa hoc facit in p̃senti distinctiõe in qua agit de fide. Nã p̃mo ostẽdit q̃d sit fides formaliter. Secũdo de quib9 sit fides materialiter. Tertio determinat quãdã opinionẽ ibi: Si vero querit̃. Tertiũ incidentaliter. Primũ vsq3 ibi Notandũ vero est. Scd̃m vsq3 ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionib9 quaruz p̃ma est hec: Fides ẽ virtus qua credunt̃ q̃ ad salutem ptinent ⁊ nõ videntur. Hac magister ponens querit̃: An xp̃s habuit fidẽ ⁊ spez sicut habuit charitatẽ: ⁊ dicit q̃ sic: q2 dato opposito videtur sequi q̃ christus nõ habuisset plenitudinẽ gratiarũ quod est cõtra supradicta. Pro ipsius questionis euidentia ponit mgr̃ primo fidei diffinitionẽ dicens: q̃ est virtus qua credunt̃ que non vident̃: supple ad religionem christianã ptinentia. Cõsequẽter declarat mẽbra predicte diffinitiõis. Et primo illud q̃ fides est virtus. Unde dicit q̃ fides tripliciter potest accipi. Primo p habitu charitate iformato: cuiusmodi est habit9 fidei in viris iustis ⁊ bonis. Scd̃o mõ p habitu nõ informato charitate quõ est habitus fidei in malis ⁊ iniustis hominib9. Tertio vero p ipso credibili scilicet pro articulis fidei. Unde dicitur in simbolo: Hec est fides catholica ⁊c̃. Ex his intendit inferre q̃ fides que ẽ credibile nõ ẽ virtus de q̃ loquit̃ in p̃dicta diffinitiõe: eo q̃ illa nõ sit virtus mentis sed magis cõstat in ipsis rebus que cre

B

dunt. Neqȝ fides informis est virtus quia ꝙuis illa
sit habitus in mēte subiectus tñ qꝛ est mortua ideo
nō est virtus de qua nunc loquit̄: sed tm̄ fides for=
mata que est habitus ꝑ dilectionem operās est vir=
tus de q̄ intendit. eo ꝙ illa habitat in nob̄. Postea
declarat aliud membrum diffinitionis scilicet qua
credunt̄ que non videntur dicens: aliud est crede=
re deum: et aliud credere deo: et aliud est credere ī
deum. Nam credere deo est credere ea esse vera
que deus dicit. Credere deū est credere ip̄m eē de=
um. Sed credere in deū est credēdo in deū ꝑ bona
opera ire. vel credere ī deū est ei ꝑ amorē inherere
Primis duob⁹ modis credunt mali ꝛ demones sed
tertio modo soluȝ sancti ꝛ boni hoīes: qꝛ isto tertio
modo credere est fidē formatā habere. Sȝ duo pri
mi modi credēdi sunt fides informis que est maloꝝ
hominū ꝛ demonū. ꝛ tamē est donū dei et qualitas
mentis: qꝛ mali etiā quedā dona dei habēt. Istis p̄
missis mgr̄ remouet quasdā dubitatiōes: quaꝝ pri
ma est hec: Signet̄ aliquis q̄ habet fidē informē
et incipiat habere charitatē. dubitari pōt an fides
q̄ pri⁹ fuit informis maneat ī eo ꝛ efficiat̄ virtus an
illa depulsa succedat alia q̄ est fides ꝛ virtus forma
ta. Et rn̄dēs dicit: ꝙ ꝙuis vtrūqȝ possit dici: tñ vi=
detur dicendū ꝙ illa que prius fuit informis rema
neat: ꝛ ꝑ charitatis aduētū formata fiat. Scd̄a du
bitatio est: Nam ex quo fidē sup̱ius distinxit triplici
ter. dubitari posset an esset tm̄ vna fides tenēda vl̄
plures. Et respōdet ꝙ tm̄ vna fides est ƀm aposto
lū ꝯfitenda siue fides capiat̄ ꝓ credibili siue ꝓ ha
bitu. Nam fides capta ꝓ ipso credibili vna est. Nā
vnum ꝛ idem omnes credere precipimur. Sūpta
autem pro habitu quo creditur iterū vna est in om̄i=
bus credētib⁹ nō numero sed specie seu similitudīe
sicut plurium hominum idem volentium dicit̄ vna
esse volūtas. Scd̄a ꝓpositio ē hec: Licet fides sit
materialiter de his que nō apparēt. i. que excedūt
cognitionē naturalē tñ ꝙ ipsa sit in nobis possum⁹
videre per noticiam intellectualem. Hanc mgr̄ po
nens ostendit de quo est fides materialiter. Et dic̄
fidē materialiter esse de nō apparētibus: qd̄ ꝓbat
autoritate b. Aug. q̄ dicit ꝙ licet videre non possu
mus que credim⁹ ip̄am tñ fidē qua credim⁹ in nob̄
videmus nō visione corporali vl̄ imaginaria aut si=
militudinaria sȝ intellectualiter cognoscēdo ipsam
esse eoꝝ que nō vident̄. Postea confirmat intentū
suū scilicet ꝙ fides sit de nō apparētibus per auto
ritatem apostoli diffinientis fidem: ꝙ sit substātia
rerum sperandarū: argumentuȝ nō apparentium.
Quā diffinitionē declarās dicit: ꝙ fides est substā=
tia rerum sperandarum: quia res sperande percipi
untur in nobis per experientiā in futuro. nunc aūt
subsistūt in fide. Et dicit argumentum nō appar⁊ē=
tiū. i. ꝓbatio ꝛ certitudo ipsoꝝ. Potest etiā dici fi=
des est substantia rerū sperādaꝝ eo ꝙ fides sit im=
mutabile oīm bonorum fundamentū. Tertia pro=
positio est hec: Quāuis inter fidē ꝛ spem sit aliqua
cōuenientia. int̄ eas tñ est maior differentia. Hanc
mgr̄ ponens querit vtrū ista diffinitio fidei quā po
nit apostolus cōueniat etiam spei. Et respondēdo
dicit ꝙ sane intelligendo vtriqȝ ipsorum conuenire
potest. Nō tñ ꝓpter hoc fides ꝛ spes sunt vnuȝ: qꝛ
licet cōueniāt: q̄ ad illud. sunt tñ multa alia in qui=
bus differūt. Et etiaȝ dicit ꝙ pōt ꝓbabilit̄ dici: ꝙ
conueniat soli fidei ꝛ nō spei. eo ꝙ sola fides sit fun
damentū omniū virtutū ꝛ bonoꝝ. qd̄ ꝓbat autori
tate b. Aug. quā postea declarās dicit: ꝙuis fides
dicat̄ fundamentū oīm virtutū ꝛ bonorum operuȝ
nō tamē charitatis. eo qd̄ nō fides charitatis sed
charitas fidei sit causa cū sit oīm ꝩtutū mater ꝛ sī
ma. imo est ipse sp̄ūssanctus vt in primo libro dice=
batur. Et si obijceret̄ ꝯtra illud dicēdo ꝙ fides sit
cā charitatis q̄ ipsam p̄cedit: cū nullus possit ama
re qd̄ nō credit. Rn̄deri pōt ꝙ fides informis q̄ vi=
delicet nō est virtus charitatē p̄cedit. vel ꝙ act⁹ fi=
dei p̄cedit actū charitatis: ꝛ si non tp̱e tñ causa vel
naturaliter. qd̄ ꝯfirmat autoritate b. Aug. Et tm̄
in sp̄ali de sentētia hui⁹ distinctionis.

Quō intelligit̄ qd̄ scriptū est: cū factū fuerit credatis. a

DIXXIII De fide ꝙtū ad ei⁹ obiectū siue materiā. Joh. xiiij.

Ic q̄ritur si fi

b des tm̄ de nō visis est quō ve=
ritas apostolis ait: Nūc dico
vobis priusq̄ȝ fiat vt cū factū fuerit creda
tis: vbi innui videt̄: ꝙ fides illis fuerit d̄
factis ꝛ visis? Super quo Aug. mouet q̄
stionē ꝛ absoluit ita inquiens: Quid sibi
vult: vt cū factū fuerit credatis. Hec est
laus fidei: si qd̄ creditur nō videtur. Nā
ꝛ thomas cui dictū ē qꝛ vidisti me credi=
disti: nō hoc credidit qd̄ vidit. Cernebat
enim ꝛ tāgebat carnē viuentē quā vide=
rat morientē: ꝛ credebat deū in carne ip̄a
latentē. Credebat ergo mente qd̄ non vi
debat: per hoc qd̄ sensibus corporis ap=
parebat. Si vero dicunt̄ credi q̄ vident̄
sicut dicit vnusq̄sqȝ oculis suis credidisse
nō ipsa est que in nobis edificatur fides:
sed ex rebus q̄ vident̄ agitur in nobis vt
ea credant̄ que nō vident̄. Ex his aper=
te intelligit̄: ꝙ ꝓprie fides nō apparētiuȝ
est. Nec illa est fides q̄ in xp̄o edificamur
qua dicimus vsitata locutiōe nos ea cre=
dere q̄ videmus. Alibi tamē dicit Aug⁹.
fidem esse de rebus presentibus qd̄ erit ī
futuro: cum per speciem deū presentē cō=
templabimur: que tamen non proprie di
citur fides sed veritas. Est inquit fides q̄
creduntur ea que nō vident̄. Sed tamen
est etiam fides rerum: quādo non verbis
sed rebus ipsis presentib⁹ credit̄. qd̄ erit
cū ꝑ speciē manifestam se cōtemplandaȝ
sanctis p̄bebit dei sapiētia. Sȝ nō ꝓprie
hec dicit̄ fides imo fidei merces ad quaȝ
credēdo ꝑuenit̄: vt ex fide verborū tran=
seat iustus in fidem rerum.

Aug⁹. super Johannem. Joh. xx.

Nec etiā de rebus p̄ntib⁹ dr̄ fides: sed im=proprie. Aug. in li. q. no. ꝛ ve. te.

Aug⁹. in lib. q̄stionum euā=gelij.

Si petrus habuit fidem passiōis qñ vidit hoīem illū pati. b

Si vero queritur

vtrū petrus fidem passiōis habuerit: cuȝ
hoīem xp̄um oculis pati cernebat. Dici=
mus eum fidem passionis habuisse nō in

eo q̄ credebat hoiem pati quia hoc videbat: sed in eo q̄ credebat deū esse qui patiebatur. Non eni virtus fidei erat q̄ credebatur homo pati et mori qd iudeus cernēs credebat: sed q̄ credebatur deus esse q̄ patiebatur. Vñ aug⁹. sup illū psalmi locū: Respōdit ei in via virtutis sue. Laus fidei est nō q: credit hoiem illū mortuū quod et paganus credit: sed q: credit eum glorificatū et verū deū. Credit ergo fides deum mortuū et hoiem glorificatū. Nō ergo fuit petro fides credere hominē illum mori qd oculis cernebat: sed credere deū esse qui moriebatur. Nec nobis etiā fides in hoc meretur q̄ credimus hominē illum mortuū quod et iudeus credit: sed quia credimus hominē deum mortuū esse.

Aug⁹. super ps. cj.

Si aliqua sciunt q̄ credunt. c

Post hoc queri solet cū fides sit de nō apparētibus et nō visis: vtrū etiā sit de incognitis tātum? Si eni de incognitis tm̄ est: de his videt eē tantū que ignorantur. Sed sciendū ē q̄ cū visio alia ē interior: alia exterior: nō est fides de subiectis exteriori visiōi: est tm̄ de his que visu interiori vtcunq̄ capiunt. Et quedā sic capiunt: vt intelligant et si nō vt in futuro: quedā aūt nō: quia cū fides sit ex auditu nō modo exteriori sed interiori: nō potest esse de eo quod omnino ignorat que ipsa ad sensum corporis non ptinet: vt ait Aug. dicēs: Quāuis ex auditu fides in nobis sit: nō tm̄ ad eū sensum corpis ptinet qui dicit auditus: quia nō est sonus: nec ad vllum sensum corporis qm̄ cordis est res ista: nō corpis. Quedā ergo fide credunt que intelligunt naturali ratione. Quedā vero que nō intelligūtur. Vñ pphēta: Nisi credideritis nō intelligetis. Quod Aug⁹. apte distinguit. Alia sunt inqt que nisi intelligamus non credim⁹: alia que nisi credamus nō intelligimus. Nemo tm̄ potest credere in deū nisi aliquid intelligat cum fides sit ex auditu pdicatiōis. Idē in libro de trinitate Certa fides vtcūq̄ inchoat cognitionē. Cognitio vo certa nō pficit nisi post hanc vitā. Ambro. quoq̄ ait: vbi fides: nō statim cognitio: vbi cognitio est fides precedit. Ex his apparet aliqua credi que nō intelligunt vel sciunt nisi pri⁹ credant. Quedam vero intelligi aliqñ etiā anteq̄ credant. Nec tamen sic intelligunt modo vt in futuro sciant: et nunc etiam p fidem qua mundant corda amplius intelligunt: quia nisi p fidem diligatur deus: nō mundatur cor ad sciendum eum. Vñ Aug⁹. Quid est deū scire nisi eum mente conspicere: firmeq̄ pcipere. Sed et prius q̄ valeamus perspicere: et percipere deū sicut percipit a mūdis cordibus nisi p fidem diligatur: non poterit cor mundari quo. i. vt ad eū vidēdū sit aptū. Ecce hic apte habes q: nō potest sciri deus nisi prius credēdo diligatur. Supra autē dictū est: q̄ nemo potest credere in deū nisi aliquid intelligat. Vñ colligitur non posse sciri et intelligi credenda q̄dā nisi pri⁹ credant: et quedam nō credi nisi prius intelligant: et ipsa per fidem amplius intelligi Nec ea que prius credunt q̄ intelligant penitus ignorant: cū fides sit ex auditu. Ignorant tm̄ ex parte quia non sciuntur. Credit ḡ qd ignorat sed non penitus sic etiā amat qd ignorat. Vñ Aug⁹. Sciri aliq̄d et nō diligi potest. Diligi vero qd nescit quero vtrū possit? Si nō potest nemo diligit deum anteq̄ sciat. Vbi autem sūt illa tria: fides: spes: charitas: nisi in animo credente quod nondū scit: et sperante et amāte quod credit. Amatur ergo et qd ignoratur: sed tm̄ creditur.

Q fides nullo capit sensu

Aug. in. viij. de trinitate.

Esa. vij. Aug⁹. super octonariū. x.

Rom. x.

Amb. in. viij de trinitate.

Aug⁹. i. viij. de trinitate.

Q credūt et amant q̄ ignorantur. Augustinus.

Ista ē distinctio. xxiiij. hui⁹ tertij libri: In qua magister postq̄ egit de fide bm̄ se: agit de ipsa in comparatiōe ad ea que credunt. Et tria facit. Nā primo inquirit an fides possit esse de pteritis visis. Secūdo an possit esse de plurib⁹ visis. Tertio an possit esse de cognitis. Primū vsq̄ ibi: Si vero q̄rit. Scdm̄ vsq̄ ibi: Post hec solet q̄ri. Tertiū vsq̄ ad finē distin. In speciali sententia magistri stat in trib⁹ ppositionib⁹: quarū pma est hec: Fides virtus theologica ē de nō visis absentibus. Hanc magister ponens querit quomodo fides est de non visis: cum ipsa veritas christ⁹ in euāgelio dicat: Nunc dico vobis priusq̄ fiat: vt cum factum fuerit credatis: p quod haberi videt q̄ fides sit de visis seu de factis preteritis. Et respōdet q̄ q̄uis sit pprie de nō visis: tm̄ qñq̄ large nos credere dicimus etiā que videmus seu vidimus bm̄ quē modū loquit christ⁹ in euangelio: sed illa fides quā credunt que vident nō est fides de qua hic agitur que pprie est de nō apparentib⁹. Et si obijcit autoritas b. Aug. qua dicit q̄ fides est de rebus presentibus. s. qñ in patria videm⁹ deū seu videbim⁹ ipm. Dico q̄ fides nō accipit ibi ab Aug. p fide q̄ est habitus qua credit: sed magis p mercede fidei quā in patria habebim⁹. Scda ppositio est hec: Fides virtus theologica nō est de visis presentib⁹. Hāc magister insinuans querit: Utrū Petrus habuit vel habere potuit fidē passiōis christi quā vidit psentē. Et respōdet q̄ petrus habuit vel habere potuit fidem passionis christi nō quidē ex hoc q̄ credebat hominē illum pati quē pati videbat: sz in

hoc ⁊ ex hoc q̄ hominē illū quē pati videbat deum esse credebat sicut ⁊ nos fide illa nō meremur qua credimus hoīem crucifixū esse mortuū q2 hoc videmus ⁊ paganus credit: sed ex hoc meremur q̄ credimus hominē crucifixū esse deū. Tertia ꝓpositio est hec: Quāuis vera fides nō admittit exteriorem visionē nō tamen omnino excludit interiorem cognitionē. Hanc mgr̄ ponēs q̄rit: An sicut fides est de nō visis: possit etiā esse de nō cognitis. Et arguit q̄ nō: q2 dato q̄ sic: tūc fides posset esse d̄ ignoratis: eo q̄ incognita ignorent̄. Et rūdendo distinguit visionē in visionē interiorē ⁊ in visionē exteriorē. Et dic̄ q̄ q̄uis fides nō possit esse de his q̄ subsunt visiōi exteriori: nō pōt esse tamen nisi de his q̄ aliquo modo capiunt̄ visione interiori. Vnđ sequit̄ q̄ fides nō pōt esse de omnino incognitis: qđ vlterius ꝯfirmat autoritate bti Aug. Pro istoꝝ maiori intelligentia ex dictis elicit quandā diuisionē credibiliū: dicens quedā esse intelligibilia que pri⁹ intelligunt̄ naturali rōne q̄ credunt̄: ista tamē nō ita intelligunt̄ in via sic̄ cognoscent̄ in patria: vbi p fidem que corda emundat talia melius cognoscent̄ q̄ hic sint cognita: vnde nō sunt penit⁹ ignota licet ignorant̄ ex pte: quedā vero prius credunt̄ q̄ intelligunt̄: de quib⁹ dicit̄: Nō intelligetis nisi credideritis: ⁊ tamē omnia illa nō sunt totaliter ignota: s3 ex parte ⁊ aliquo modo: vñ ꝯcludit fidē esse de his que aliquo modo sunt cognita: et aliquo modo nō. Et tm̄ in speciali de sniā huius distinctionis.

De fide antiquorū. a

Di. XXV. De sufficiētia fidei.

P Redictis adijciendū est de sufficientia fidei ad salutē. Illis eñ qui pcesserūt aduentū christi ⁊ qui sequunt̄: videt̄ pfecisse fides ꝑm tpis pcessum: sicut pfecit cognitio. Fides quippe magna d᷑ cognitiōe ⁊ articuloꝝ quātitate vel cōstantia ⁊ deuotiōe. Est autē quedā fidei mensura sine qua nunq̄ potuit eē salus. Vñ apl's: (Heb. xj.) Oportet accedētē credere: quia deus est: et q̄ remunerator est sperantiū in se. Sed querit̄ vtrū hoc credere añ aduētum et ante legē ad salutē suffecerit? Nā tempore gratie constat certissime hoc nō sufficere. oportet enim vniuersa credi q̄ i symbolis cōtinent̄. Sed nec ante aduentum: nec ante legem videtur hoc suffecisse: quia sine fide mediatoris nullū hoiem vel ante vel post fuisse saluū sanctoꝝ autoritates cōtestant̄. (Q sine fide mediatoris nunq̄ fuerit salus.) Unde Aug. ad optatū. (Augustinus.) Illa fides sana est qua credimus nullū hoiez siue maioris siue minoris etatis liberari a cōtagione mortis ⁊ obligatiōe peccati qđ ꝑma natiuitate cōtraxit nisi p vnū mediatorē dei ⁊ hoim iesum christū cuius hominis eiusdēq3 dei saluberrima fide etiam illi iusti salui facti sunt qui priusq̄ veniret in carnē: crediderūt i carnez venturū. (Aug. in li. de correctione et gratia.) Eadem eñ fides ē ⁊ illoꝝ ⁊ nostra. Proinde cum oēs iusti siue ante incarnationē siue post nec vixerint nec viuāt: nisi ex fide incarnatiōis xp̄i. Profecto qđ scriptū est nō esse aliud nomē sub celo i quo oporteat saluari nos: (Actuū. iiij.) ex illo tēpore valet ad saluandū genus hūanū ex quo in Adā vitiatū est. Idē. Nemo liberat̄ a damnatiōe que p adā facta ē nisi p fidem iesu xp̄i. Idē. (Aug. in li. de nuptijs ⁊ grā) Eadē fides mediatoris q̄ nos saluat saluos iustos faciebat antiq̄s pusillos cū magnis: q2 sic̄ credimus xp̄m in carne venisse: ita illi venturꝝ: ⁊ sicut nos mortuū: ita illi morituꝝ: ⁊ sic̄ nos resurrexisse: ita illi resurrecturū: ⁊ nos et illi ad iudiciū viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ vēturū. Greg. sup Ezechie. (Grego. super Ezechielem. Marc. xj.) ⁊ q̄ pibāt ⁊ q̄ seq̄bantur clamabāt dicētes: Osāna filio dauid q2 oēs electi q̄ in iudea esse potuerūt: siue q̄ nūc in ecctia sunt: i mediatorē dei ⁊ hominū crediderūt ⁊ credūt. His alijsq3 plurib⁹ testimonijs pspicue docet̄: nulli vnq̄ salutē esse factā nisi p fidē mediatoris. Oportet ergo accedentē credere que supra dixit apl'us: sed nō sufficit.

De fide simplicium. b

Quid ergo dicet̄ d illis simplicib⁹: quib⁹ nō erat reuelatū mysteriū incarnatiōis q̄ pie credebāt qđ eis traditū fuit. Dici pōt nullū fuisse iustū vł saluū cui nō esset facta reuelatio vł distincta vł velata: vł i apto: vel i mysterio. Disticta vt abrae ⁊ moysi: alijsq3 maiorib⁹ q̄ distictionē articuloꝝ fidei habebāt. Velata vt simplicib⁹ quib⁹ reuelatū erat ea esse credēda: q̄ credebāt illi maiores ⁊ docebāt: s3 eoꝝ distinctionē ar tā nō habebāt: sicut in ecctia aliq̄ min⁹ capaces sunt: q̄ articulos symboli distinguere et assignare nō valēt: oīa tñ credūt q̄ in symbolo ꝯtinent̄. Credūt eñ q̄ ignorant habētes fidē velatā i mysterio: ita et nūc min⁹ capaces ex reuelatiōe sibi facta maiorib⁹ credēdo inherebāt: qb⁹ fidem suā q̄si cōmittebāt: vñ Job. (Job. j.) Boues arabant et asine pascebant̄ iux̄ eos. Simplices et minores sunt asine pascētes iuxta boues q2 humilitate maioribus adherēdo i mysterio credebāt q̄ ⁊ illi i mysterio docebāt q̄lis forte fuit vidua sareptana.

Que ante aduentū xp̄i de mediatore credere sufficiebat. c

Sed querit̄ cū si

ne fide mediatoris antiquis nō fuerit salus sicut nec modernis: vtꝝ oportuerit illos credere oia illa ꝺ mediatore q̄ nūc credim⁹? Quibusdā videt̄ ꝙ suffecerit illis q̄ttuor tm̄ credere. s. natiuitatē: mortē: resurrectionē: aduentū ad iudiciū: qꝺ ex p̄missis v̄bis Aug. colligūt vbi ista q̄ttuor posuit. Alijs āt videt̄ habita fide trinitatis id. ꝺ mysterio icarnatiōis fidei sufficisse vt dei fili⁹ crederet̄ nascitur⁹ de hoie ꝛ iudicaturus: qui de Johe baptista documētū hui⁹ rei assumūt: q̄ ꝺ morte xp̄i ꝛ descēsu ad inferos in euāgelio dubitasse videt̄: ꝑm expositiōez Greg. qñ interrogauit p discipl'os: Tu es q̄ vētur⁹ es an aliū expectam⁹? Quasi diceret: es tu p teip̄m descēsur⁹ ad infernū: an aliū ad hec sacra missur⁹ es. Quidā tm̄ dicūt eū nō dubitasse ꝺ igr̄ātia: ſ ꝺ pietate. i. dubitare se ostē disse non q: ignorauerit sed pietatis affectu compassum esse christo et eius humilitatem ammirādo insinuasse. Matth. xj. Luc. vij.

De fide cornelij. d

Solet etiaz queri de cornelio: vtꝝ fidē incarnatōis habuerit cū dictū ē ei p angelū: accepte sunt elemosyne tue: ꝛ exaudite sunt oratiōes tue. Actuū. x. Si eni fidē incarnatiōis nō habebat tūc ergo sine fide incarnatiōis erat ei iusticia q: de illo scriptū ē: ꝙ iustus erat ꝛ timēs deū. Si v̄o fidē incarnationis habebat: q̄d g̃ missus est ad euz petrus? Sane dici pōt eū sicut fidē vnitatis: ita ꝛ incarnationis habuisse dei reuelatione: ſ incarnatū iā eē dī filiū ignorasse: ꝛ iō missus ē ad eū petrus vt iam natū dei filiū ei annūciaret: ꝛ sacr̄m regeneratiōis ei ꝯferret. Habebat g̃ fidē incarnatiōis: ſ an facta vel futura esset: nō nouerat: ꝛ ita p fidē venit ad opa ꝛ p opa ampli⁹ solidat⁹ est i fide. Per fidē em̄ vt ait Grego. venit̄ ad opa. Corneli⁹ etiā p fidē venit ad opa. Deum em̄ vnū credebat: ſ filium eius nesciebat incarnatū. Per fidē placuerunt deo opa ei⁹. Sine fide em̄ impossibile est aliquem placere do. Aug. v̄o dic̄ Cornelio dictū esse p angelū: Accepte sūt elemosyne tue et oratiōes tue anq̄ȝ in xp̄m crederet: nec tm̄ sine aliq̄ fide donabat et orabat Nā q̄mō inuocabat in quez nō credebat. Sȝ si posset sine fide xp̄i esse salus: nō ad eū mitteret̄ architect⁹ ecclie Petr⁹. Attēde q̄d ait sine fide xp̄i nō posse eē salutē: ꝛ tm̄ corneliū exauditū anq̄ȝ crederet i xp̄m. Qꝺ Heb. xj. Augustinus.

ita pōt intelligi scȝ anq̄ȝ sciret xp̄m incarnatū in quē credebat in mysterio.

De eq̄litate fidei spei charitatis ꝛ opis q̄ ꝑm aliq̄d sunt eq̄lia e

Illud etiaz nō est ꝑtermittēdū ꝙ fides spes charitas ꝛ opatio ꝑm aliq̄d eq̄lia sūt in p̄nti. Vñ Greg. Fidē: spem: charitatē atq̄ȝ opationē dū i hac vita viuim⁹ eq̄les sibi esse apud nos inuenim⁹: q: q̄ᵗū credim⁹ tātū amamus et q̄ᵗum amamus tantū de spe p̄sumim⁹. Quisq̄ȝ em̄ fidelis tātū credit q̄ᵗū sperat et amat: ꝛ tm̄ opat̄ q̄ᵗum credit ꝛ amat ꝛ sperat. Sȝ tm̄ maior spe ꝛ fide charitas dicitur: q: cū ad dei speciē ꝑuenit̄ spes et fides trāsit: ſ charitas ꝑmanet. Et q: charitas mater est oīm virtutuȝ que nō ideo post fidē ꝛ speȝ ponit̄ ꝙ ex eis oriat̄: ſ q: post illa remanebit aucta. Charitas eni nūq̄ȝ excidit. Premissa aūt eq̄litas ꝓpꝛe ꝑm interioꝝ actuū intentionē ꝯsiderāda est. Huic v̄o qꝺ hic ꝛ superi⁹ dictū est scȝ ꝙ charitas nō est ex fide ꝛ spe: ſ ecōuerso. videt̄ obuiare qꝺ ait apl's: Finis p̄cepti est charitas de corde puro ꝛ ꝯscīa bona: et fide nō ficta. Qꝺ exponens Aug⁹. Cor accipit p intellectu ꝛ ꝯsciam p spe. Qualis inq̄t charitas ē finis p̄cepti ꝓcedēs de corde puro. i. ꝺ puro intellectu vt nihil nisi de⁹ diligat̄: ꝛ ꝯsciētia. i. de spe bona: ꝛ fide nō ficta. i. simulata. Nō ergo charitas fidē ꝛ spem: ſ fides ꝛ spes charitatē p̄cedere vident̄. Hoc g̃ ea ratiōe traditū intellige nō ꝙ fides ꝛ spes causa vel tp̄e charitatē oīm bonoꝝ matrē p̄cedant ſ q: charitas sine illis in aliquo esse non pōt: ſ illa sine charitate p̄nt eē: q̄uis nō sit pia fides vel spes sine charitate. Ideo ergo ex fide ꝛ spe ꝓcedere dicit̄ charitas q: nulli ꝑuenit sine istis. Grego. super Ezechielem. j. Coꝛ. xiij. j. Timo. j. Augustinus.

Ista est distinctio. xxv. hui⁹ tertij libri: In qua mgr̄ postq̄ȝ egit de fide in cōparatione ad ea que credūt: agit de ea in comparatiōe ad credētes: ꝛ hoc quo ad quātitatē fidei ipsis credentib⁹. Et tria circa hoc facit. Primo agit ꝺ q̄ntitate fidei extensiua. Scđo vero de quantitate fidei intensiua. Tertio vero exponit quedaz verba apl'i que fuerūt cuiusdā dubitatiōis causa motiua. Primū vsq̄ȝ ibi: Illud etiā nō est. Scđm vsq̄ȝ ibi: Huic v̄o. Tertio vsq̄ȝ ad finē distinctiōis. In sp̄eali sn̄ia magistri stat in trib⁹ ꝓpositiōib⁹ quarū prima est hec: Tripliciter creuit fides patrū antiquoꝝ sicut et cognitio dei ꝑm ꝓcessum tempoꝝ. Hāc mgr̄ insinuās ꝓponit primo ꝙ ꝑm ꝓcessum temporis ꝓfecit fides in his qui erant ante aduentum christi: ꝛ post aduentum sicut fecit cognitio: quod determi

nans dicit: ꝙ fides dicit̄ proficere cognitiōe articulorum: quantitate: cōstantia ⁊ deuotiōe credentiū. Et subdit ꝙ ꝗuis dr̄ ꝓfecisse sunt tn̄ aliqua ad fidē ꝑtinētia sine qb⁹ nullo tp̄e potuit eē salus cuiusmodi sūt credere deū eē: ⁊ ip̄m esse i se sperātiū piū remuneratorē. Postea mouet q̄ttuor q̄stiōes ad incremētū fidei ꝑtinētes. Prima ē: Cū certū sit ꝙ credere tm̄ ⁊ hec duo iā dicta nō sufficerēt ad salutē tēpore gr̄e sine alijs articul' ꝯtentis in symbolo vtrū añ xp̄i aduētū antiq̄s suffecerit. Et r̄ndet ꝙ n̄. Naꝫ ex q̊ oēs ꝓpt̄ pctm̄ p̄mi parētis erāt pctō obligati nullus ip̄oꝝ sine fide xp̄i mediatoris poterat saluari. vñ q̄tq̄t saluati sunt fidē xp̄i habuerut. Nā eadē fuit fides antiquoꝝ ⁊ nr̄a: lꝫ tp̄a sint mutata: q꜠ sic̄ nos credim⁹ ip̄m passuꝫ: ita ip̄i crediderūt ip̄m passurū ⁊ sic de alijs q̄ nos credimus. Jsta mgr̄ ꝓbat autoritate b. Aug. Scd̄a q̄stio ē: quō simplices antiqui salui fiebāt: eo ꝙ incarnatiōis mysteriū eis n̄ fuit reuelatū. Et r̄ndet ꝙ nullus fuit saluatus vnq̄ꝫ cui filij dei incarnatio aliq̄ mō non fuerit reuelata. Nā maioribus sicut abrae ⁊ moysi ⁊ sic de alijs distincte ⁊ apte fuit reuelata: minorib⁹ aūt ⁊ simplicibus in velamie ⁊ mysterio: credebāt eñ ip̄i tūc minores qd̄ maiores docebant sic̄ ⁊ mō simplices credūt q̄ in symbolo fidei ꝯtinent̄: articulos tn̄ fidei minime distiguere valētes. Tertia q̄stio ē: Utꝝ oportuit antiq̄s credere de xp̄o mediatore oīa q̄ nūc credim⁹. Et r̄ndet ꝙ q̄busdā videt̄ ꝙ suffecisset eis ad salutē tm̄ q̄ttuor credere. s. natiuitatē: mortē: resurrectionē ⁊ aduētū ad iudiciū. colligētes h̄ ex libris b. Aug. q̄ ponit etiā mgr̄ in lr̄a. Alijs autē vt dicit mgr̄ visū fuit: ꝙ cū fide trinitatis suffecissent eis tm̄ duo scꝫ vt filiū dei crederent nasciturꝫ ⁊ eū etiā oēs esse iudicaturꝫ sumētes originē sue opiniōis ex hoc ꝙ Johes bap. d̄ morte xp̄i ⁊ de descēsu ei⁹ ad inferos dubitasse videt̄ s̄m b. Greg. exponētē illd̄: Tu es q̄ vētur⁹ es an aliuꝫ expectam⁹. Quāuis tn̄ alij dicūt ꝙ illa q̄stio Johānis nō ꝓcessit ex dubitatiōe ignorātie Johānis: sed ex affectu pietatis ac si propter vtilitatē discipuloꝝ suoꝝ ad moduꝫ dubitātis se haberet. Quid aūt magis de his duob⁹ sit tenēdū mgr̄ nō determiat. Quarta q̄stio est: vtrū Cornelius de q̄ legit̄ in actib⁹ apl'oꝝ: ꝙ fuerat vir iust⁹ et timēs deū habuerit fidē de incarnatiōe xp̄i. Et ꝙ sic arguit ex hoc ꝙ sine fide incarnatiōis xp̄i iustus nō fuisset. Oppositū aūt videt̄ ex h̄. ꝙ petrus ad eū missus fuit vt ibidē legit̄ qd̄ frustra factū fuisset si fidē habuisset. Et r̄ndet ꝙ fidē habuit d̄ icarnatiōe xp̄i absolute ex dei reuelatiōe: sꝫ an eēt iā cōpleta vel adhuc futura h̄ ignorabat: ⁊ sic mittebat̄ ad eū petrus vt ip̄am factā sibi nūciaret ⁊ sacr̄m regeneratiōis affirmaret. Uñ etiā ꝑ fidem quā sic implicite de iesu xp̄o habebat opa ip̄i⁹ fuerūt deo accepta ⁊ oratiōes exaudite. Scd̄a ꝓpositio ē hec: Uirtutes theologice ꝓ statu hui⁹ vie eq̄les sūt intēsiue. Hāc mgr̄ ponit ex autoritate b. Greg. di. ꝙ fides spes ⁊ charitas ⁊ opatio eq̄lia sunt in p̄senti q̄ tn̄ eq̄litas ꝯsiderāda est s̄m intētionē actuū: q꜠ q̄ntū credim⁹ tātū speram⁹ amam⁹ ⁊ operamur. Nec his obstat qd̄ apl's dic̄ ꝙ charitas sit melior fide ⁊ spe: q꜠ h̄ iō dic̄: ꝙ charitas i patria māet vbi fides ⁊ spes euacuabunt̄. Uel iō q꜠ charitas ē mat̄ oīm virtutū. Subdit etiam ꝙ ꝗuis charitas in ordine post fidē ⁊ spem ponat̄: hoc nō ē q꜠ ex illis orit̄ sed q꜠ illis trāseuntib⁹ hec manet: q꜠ charitas nūq̄ꝫ excidit. Tertia ꝓpositio ē hec: Charitas que a solo deo infundit̄ quodāmō ex fide ⁊ spe orit̄. Hāc mgr̄ ponit obijciēdo ꝯtra p̄dicta. s. ꝙ charitas ex fide ⁊ spe oriebat̄: sꝫ potius ecōtra cū ip̄a charitas sit mater ipsaꝝ. Cuius ꝯtrariū videt̄ ꝑ apl'm q̄ dicit: ꝙ finis precepti sit charitas de corde puro: ꝯsciā bona ⁊ fide nō ficta. vbi s̄m b. Aug. ꝑ ly ꝯscia bona intelligit̄ spes: ⁊ ꝑ ꝯn̄s apl's videt̄ velle charitatē d̄ fide ⁊ spe oriri. Et r̄ndendū ē ꝙ v̄ba illa nō sunt sic intelligēda ꝙ charitatē q̄ ē oīm v̄tutū mater fides ⁊ spes p̄cedāt causa vl' tp̄e: sꝫ q꜠ charitas sine illis esse nō pōt: ⁊ iste pūt esse sine charitate ꝗuis informes: ideo quodāmodo charitas dr̄ ex spe oriri. Et tm̄ in speciali de sn̄ia hui⁹ distinctionis.

De spe quid sit. a

DI. XXVI De spe.

Est autē spes virt⁹ qua spiritualia ⁊ eterna bona sperant̄. i. cū fiducia expectant̄. Est eñ spes certa expectatio future b̄titudinis veniēs ex dei gr̄a ⁊ meritis p̄cedētib⁹ vel ip̄am spem quā natura precit charitas vel rem speratā. i. b̄titudinē eternaꝫ. Sine meritis eñ aliq̄d sperare nō spes sed p̄sumptio dici potest.

De quib⁹ sit spes. b

Et sicut fides ita ⁊ spes est de inuisibilib⁹. vñ Aug⁹. Fideꝫ appellamus eaꝝ reꝝ q̄ non vident̄. De spe quoq̄ꝫ dicit̄: spes q̄ videt̄ nō est spes. Qd̄ eñ videt q̄s quid sperat: qd̄ attinet ad nō videre: vel q̄ credunt̄: vel q̄ sperātur fidei speiq̄ꝫ cōmune est. Distinguitur tn̄ fides a spe sicut vocabulo ita rationabili differētia. Est eni fides malaꝝ rerum ⁊ bonaꝝ: q꜠ ⁊ bona credunt̄ ⁊ mala: ⁊ h̄ fide bona nō mala. Est etiaꝫ fides et p̄teritarū rerum et p̄sentiū ⁊ futurarū. Credimus eni morte xp̄i q̄ iam p̄terijt: credim⁹ sessionē que nūc est. Credimus venturū ad iudicādū qd̄ futuꝝ ē. Jtē fides ⁊ futuraꝝ rerū est ⁊ alienaꝝ. Nam ⁊ se q̄sq̄ꝫ credit esse cepisse nec fuisse vtiq̄ꝫ sempiternū et alia atq̄ꝫ alia nō mō de alijs hoib⁹ multa q̄ ad religionē ꝑtinēt verūetiā de angelis credimus. Spes aūt nō nisi bonaꝝ rerū est: nec nisi futuraꝝ et ad eū ꝑtinentiū qui eaꝝ spem gerere ꝓhibentur.

Aug. i enchiridion.

Rom. viij.

Quō differūt fides ⁊ spes.

Redit ad p̄missam q̄stionē. s. an fides ⁊ spes i xp̄o fuerint. c

Post hoc superest inuestigare vtꝝ fides ⁊ spes in xp̄o fuerint vñ tractat⁹ iste sūpsit exordiuꝫ: Quibusdā nō indocte videt̄ fidē v̄tutē ⁊ speꝫ i eo nō fuisse: sic̄ in sc̄tis iā b̄tificatis: vl' in angelis nō sūt: ⁊ tn̄ sc̄ti credūt ⁊ sperāt resurrectionē futurā: ⁊ angeli eādē credūt nec

sup̄ di. xxiij.

tñ in eis fides vel spes virtus ē: q͛ ⁊ deo p spēm ɔtēplādo fruunt̃: ⁊ in dei xbo resurrectionē futurā siue iudiciū nō p speculū in enigmate: ꝫ p̃clarissime inspiciūt. Si eñ q͛ credūt resurrectōez futurā: nō verū est eos fidē habere: q̃ ea cōsummata post iudiciū sicᷣ ⁊ fidē habere dicent̃ q͛ credūt eā p̃teritā. Sed sicut tūc credent: nec tñ fidem q̄ fideles facit habebūt: q͛ nō credūt absq̧ scia: q̄ nō erit enigmatica ꝫ p spēm: ita ⁊ nō credūt ⁊ sperāt resurrectionē: nec tñ fidē habēt q͛ credēdo cognoscūt. Uenit eñ eis qd̄ pfectū ē ⁊ euacuatū ē qd̄ ex pte est. Uenit eñ cognitio ⁊ euacuata est fides. Uenit spēs ⁊ desijt spes. Ita ⁊ xp̄s in quo fuerūt bona patrie credidit q̄dez ⁊ sperauit resurrectionē tertia die futuraz: p q̄ ⁊ p̄rez orauit: nec tñ fidē vtutē ⁊ spem h̄uit: q͛ nō enigmaticā ⁊ specularē: sed clarissimā de ea cognitionē habuit: q͛ non pfectius eā cognouit p̄teritā q̄ itellexit futurā. Sperauit tñ xp̄s sicut in psalmo ait: In te dñe speraui: nec tñ fidē vl̄ spem virtutē habuit q͛ p spēm videbat eā q̄ credebat. De antiq̄s vero patrib⁹ q̄ apud inferos vsq̧ ad passionē tenebant̃ nō incongrue dici pōt q̧ fidē ⁊ spem virtutem habuerint q͛ credebant ⁊ sperabant se visuros deū per spēm q̄liter eum tūc nō videbāt: q͛ nō patuit eis cognitio dei per speciem ante passionem xp̄i: qua ɔsumata a fide transierunt ad speciem.

i. Corinth. xiij.

Ps. xxx. Sinosi apud inferos tēti fidem ⁊ spē habuerunt.

Ista est distinctio. xxvj. hui⁹ tertij libri: In qua mgr̄ postq̧ egit de fide: agit de spe Et tria circa hoc fac̃ Prio eñ ostēdit q̄d sit. Scd̄o de quo sit. Tertio inq̄rit an in xp̄o fuerit. Primū facit vsq̧ ibi: Et sic spes. Scd̄m vsq̧ ibi: Post hec supest. Tertiū vsq̧ ad finē distin. In spāli sn̄ia mgr̄i stat in trib⁹ ppositionib⁹ quarū p̄ma ē hec: Spes q̄ virt⁹ theologica dr̄ hic a mgr̄o duplicit̃ describit̃ quā mgr̄ intēdēs ponit duplicē spei descriptionem quarū p̄ma sumit̃ ex cōpatiōe ipsius spei ad suū obiectū tm̄: Et est ista: Spes est virt⁹ q̄ spūalia ⁊ eterna bona sperant̃. i. cū fiducia expectant̃. Scd̄a aūt sumit̃ p cōpatiōez ipsius spei ad ipsum suū obiectū actū ⁊ principiū: q̄ ē cōpletior q̧ prima. et est Spes ē certa expectatio future btitudis pueniēs ex gr̄a dei ⁊ ex meritis p̄cedētibus ipam rem speratā. Nā sine gr̄a dei ⁊ merito vel saltez sine merēdi pposito aliq̄d future beatitudinis expectare nō est spes: ꝫ presumptio dici pōt. Scd̄a ppositio est hec: Spes vt fides est de reb⁹ nō visis. Hāc mgr̄ ponēs dicit q̧ spes proprie non est de rebus visis sicut ⁊ fides: q͛ esse de nō visis ē vtriq̧ ipsarū cōe: differēter tñ. nā fides ē de nō visis inq̄tū sunt inuisibilia: Spes xo inq̄tū sunt nō habita. Differūt etiā nō solū vocaliter ꝫ etiā realiter. Primo quo ad hoc q̧ fides ē indifferēter de bonis ⁊ malis: spes aūt de bonis tm̄ Scd̄o quo ad hoc q̧ fides est tā de p̄teritis q̧ de p̄sentib⁹ q̧ etiā de futuris. Spes aūt tm̄ de futuris Tertio ostēdit quo ad hoc q̧ fides ē de reb⁹ suis et alienis: ꝫ spes ē de reb⁹ ad seipsaz ptinētib⁹. Tertia ppositio est hec: Xp̄s in hac vita fide ⁊ spe caruit: eo q̧ oīa clare vidit. Hāc magister ponēs q̄rit: Utrū in xp̄o fuerūt spes ⁊ fides. Et rn̄dēs dicit q̧ inq̄tū sunt virtutes nō fuerūt in xp̄o sicut etiā non sunt in beatis licet eñ bti credāt et sperāt nō tñ in eis ē fides ⁊ spes: q̄ sunt virtutes: q͛ ipsi deū p spēz vidēt ⁊ in ipso clare q̄ credunt̃ ⁊ sperant̃ ītuent̃: cū igit̃ xp̄s nō enigmaticā ꝫ clarā h̄uit oīm cognitionē ɔn̄s est ip̄m nec fidē nec spem habuisse. ⁊ subdit q̧ antiq̄ p̄res q̄ apud inferos erāt āte passionē xp̄i fidē ⁊ spē habuerūt. ⁊ ppre put sunt virtutes ⁊ habitus q̄dā q̄ postea euacuata erāt in eis p aduentū videlicet clare ⁊ āfecte visionis. Et tm̄ in spāli.

De charitate q̄ diligit̃ de⁹ ⁊ primus q̄ in xp̄o ⁊ in nobis ē. a

DI. XX. VII. De charitate q̄tū ad ei⁹ essentiam ⁊ diffinitionem.

Um aūt christus fidem ⁊ spem nō habuerit c dilectionē tñ habuit inq̄tū hōtantā qua maior esse nō valet: q̄ ex charitate eximia aīam posuit p amicis ⁊ inimicis. Habuit eñ in corde charitatem quā ope nob exhibuit: vt exhibitionis forma nos ad diligendū istrueret. Hic aliq̄d dicendū est de charitate: ⁊ mō et ordine diligēdi deū ⁊ primum.

De charitate q̄ diligit̃ de⁹ ⁊ prim⁹ q̄ i xp̄o ⁊ in nobis est

Quid sit charitas. b

Charitas est dilectio qua diligit̃ deus pp̄ter se: ⁊ prim⁹ pter deū vel in deo. Hec h̄z duo mādata vnū ptinēs ad dilectionē dei: qd̄ est maximū in lege mādatū: ⁊ alterū ptinēs ad diligēdū primū illi sic̄. Primū est: Diliges deū ex toto corde: ex tota mēte: ⁊ ex tota aīa. Qd̄ scp̄tū ē in Deut. Scd̄m ē Diliges primū tuū sic̄ teipm. In his duob⁹ mandatis tota lex pendet ⁊ pp̄he Finis eñ p̄cepti est dilectio: ⁊ ea est gemina. i. dei et proximi.

De duob⁹ mādatis charitatis.

Deut. vj. Matth. xxij. i. Thimoth. i.

Si eadē charitate diligit̃ deus ⁊ primus. c

Hic q̄ritur si ex ea ipsa dilectiōe diligit̃ de⁹ q̄ diligit̃ prim⁹: an alia sit dilectio dei: ⁊ alia primi. Eadē sane dilectio ē: qua diligit̃ de⁹ ⁊ primus q̄ spūsctūs est vt supra dictū est: q͛ deus charitas ē Un̄ Aug. Jo. hes ait. Nō pōt deū diligere quē nō videt: q̄ frēm quē videt n̄ diligit. Sꝫ si eū quē videt hūano visu spūali charitate diligeret: videret deū q̄ est ipsa charitas visu interiori quo videri pōt. Qui ḡ frēm quem videt nō diligit deū q̄ est dilectio qua caret qui frēm non diligit quō pt diligere: Ex vna eñ eadē.

Aug⁹. i. lib. viij. de trinit. i. Joh. iiij.

q̄ charitate deū ꝓximūq̄ diligimus: sed deū ꝑpt deū: nos ṽo ⁊ ꝓximū ꝑpt deū.

Quare dicit charitas gemina.

Si ṽo vna eadēq̄ charitas est dei ⁊ ꝓximi: quare dicit gemina? Propt duo dilecta. i. deū ⁊ ꝓximū. Et si vna sit charitas duo tn̄ diuersa ea diligunt. s. de⁹ ⁊ hō vel angelus. Pro quo etiā duo sunt mādata q₂ cū eadē charitas vtroq̄ cōmendet: diuersa tn̄ diligi ꝑcipiunt. Vn̄ Aug.

Aug. in sermone de ascēsiōe

Arbitror iō spm̄sctm̄ bis datū: semel in terra: ⁊ iterū de celo: vt cōmēdarent nob duo ꝑcepta charitatis. s. dei et ꝓximi. Una est charitas ⁊ duo ꝑcepta. vnus spūs ⁊ duo data: q₂ alia charitas nō diligit ꝓximū nisi illa q̄ diligit deū. Qua ergo charitate ꝓximum diligimus eadē deū diligim⁹. Sz q₂ aliud ē de⁹ aliud ꝓxim⁹: ⁊ si vna charitate diligunt: iō forte duo ꝑcepta dicunt ⁊ alterū maius ⁊ alteruz minus: vel ꝑpt duos motus q̄ in mēte gerunt: dū de⁹ diligit ⁊ ꝓxim⁹. Mouet em̄ mens ad diligendū deū: mouet ⁊ ad diligēdū ꝓximū. ⁊ multomagis erga deū q̄ erga ꝓximuz.

De modo diligendi. d

Consequēter modum vtriusq̄ dilectiōis aduertam⁹. Hec regula vt ait: Aug.

Aug. i li. j. de doct. xp̄iana

dilectiōis diuinit⁹ cōstituta ē: vt deū ꝑpter se ex toto corde et ꝓximū diligas sicut teipm̄. i. ad qd̄ ⁊ ꝑpt qd̄ teipm̄ diligere debes. In bono g̃ ꝓpter deū teipm̄ diligere debes. In bono ergo diligēd⁹ ē ꝓxim⁹ nō in malo: ⁊ ꝑpt deū. Proximū ṽo oēm hoiem optz itelligi: q₂ nemo est cū quo sit opandū male.

Aug⁹. vij. de tri. ca. v.

Qui ergo amat hoies vel q₂ iusti sunt: vl vt iusti sint amare debet: hoc est in deo vl ꝑpter deū. Sic em̄ ⁊ seipm̄ amare debet scz in deo vel ꝑpter deū. i. q₂ iustus est vl vt iustus sit. Qui em̄ aliter se diligit: iniuste se diligit q₂ ad hoc se diligit vt sit iniustus. Ad hoc g̃ vt sit malus: non g̃ iam se diligit. Qui em̄ diligit iniq̄tatē odit aiam suā.

Ps. x. Aug. de doct. xp̄iana.

Modus ergo diligēdi ꝑcipiēdus est hoi. i. quō se diligat vt ꝓsit sibi. Quin aūt se diligat: ⁊ ꝓdesse sibi velit: dubitare dementis est. Modus aūt ꝑcipit cū ait sicut teipm̄ vt ꝓximū diligas ad qd̄ teipm̄. Si ergo te nō ꝑpter te diligere debes: ꝫ ꝑpt illū vbi dilectiōis tue rectissimus finis ē: nō succenseat alius aliq̄s homo: si et ipm̄ ꝑpter deū diligis. Huius dilectiōis modum veritas insinuat dicens:

Joh. xiij.

Mādatū nouum do vobis vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. i. ad qd̄ dilexi vos: s. vt filij sitis: vt vitā habeatis.

De mō diligēdi deum. e

Dilectiōis aūt dei modus insinuat cū dicit: ex toto corde. i. ex toto itellectu: ex tota aīa. i. ex tota volūtate: ex tota mēte. i. memoria: vt oēs cogitationes ⁊ oēm vitā ⁊ oēm intellectū in illū ꝯferas a q̄ hēs ea q̄ ꝯfers.

Aug. li. j. de doc. xp̄iana

Hec dicēs nullā ꝑtē vite nr̄e reliq̄t que vacare debeat: sed quicq̄d venerit in animū: illuc rapiatur quo dilectiōis impetus currit: ⁊ diligere deū ꝑpter se mod⁹ est diligendi deū: ⁊ sunt isti duo modi diligendi deum vt q̄busdam placet.

De impletione illius mādati. f

Illud aūt ꝑceptū nō penitus implet ab hoie in hac mortali vita: ꝫ ex ꝑte nō ex toto: q₂ ex ꝑte diligimus sicut ex ꝑte cognoscim⁹. In futuro aūt implebit ex toto. Vn̄ Aug⁹.

Aug⁹. in libro de ꝑfectiōe humane iusticie.

Cū adhuc est aliq̄d carnalis ꝯcupiscētie: nō omni mō ex tota aīa diligit deus. Caro aūt nō dr̄ ꝯcupiscere nisi q₂ aīa carnaliter cōcupiscit.

j. Corint. xiij

Cū aūt venerit qd̄ ꝑfectū est vt destruat qd̄ ex ꝑte est. i. vt iā nō ex ꝑte sit sed ex toto: charitas nō auferet sed augebit ⁊ implebit. In qua plenitudine illud ꝑceptū charitatis iplebit: Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde ⁊c̄. Tūc erit iustus sine pctō: q₂ nulla erit lex repugnās mēti. Tūc prorsus toto corde: tota aīa: tota mēte: diliges deū: qd̄ est summū ꝑceptum.

Questio de ꝑcepti rōne. g

Sed cur ꝑcipitur hoi ista ꝑfectio cū in hac vita eā nemo habeat? Quia nō recte currit si quo currendū ē nesciat.

Aug⁹. in eod.

Quō aūt sciret si nullis ꝑceptis ostēderet. Ecce habes cur illud ꝑceptū ē qd̄ hic penit⁹ ipleri nō pōt. Impletur tn̄ ex ꝑte. s. ꝫm ꝑfectionē vie. Alia ē ei ꝑfectio currētis: alia ꝑuenientis. Facit ꝫ mādatū vt cursor: q̄ deū an̄ oīa ⁊ ꝑ oibus diligit: nec tn̄ oīno perficit.

Qd̄ alter mādatū i altero ē. h

Cum aūt duo sint ꝑcepta charitatis: ꝓ vtroq̄ sepe vnū ponit: nec imerito: q₂ nec deus sine ꝓximo nec ꝓximus sine deo diligi pōt. Vn̄ apls

Aug⁹. super Johannē.

Rom. xiij. et Gal. v.

omne mãdatū legis dicit instaurari.i.cō-
tineri ⁊ impleri in h̄ ꝟbo: Diliges ꝓximū
tuū sicut teipsum. Et xp̄s dilectionē ꝓxi
mi specialiꝰ cōmemorat dicēs Mãdatū

Joh. xiij. Augꝰ. super Johãnē.

nouū do vob̄ vt diligatis inuicē sicut dile
xi vos: vbi illud maius mãdatū dilectio-
nis dei videt̄ p̄termissum: sed bn̄ itelligē-
tibus vtrūq; inuenit̄ in singulis: q̄ꝛ q̄ dili
git deū nō pōt eū cōtēnere quē deus pre-
cipit diligi: ⁊ q̄ diligit ꝓximū: q̄d in eo di-
ligit nisi deuz? Ipsa est dilectio ab omni
mūdana dilectiōe discreta: quã distiguēs
dn̄s ait: sic̄ dilexi vos: Quid em̄ nisi deū
dilexit in nobis: nō quē habebamus s̄ vt
haberemus: sicut medicus egrotos ⁊ q̄d
in eis diligit nisi salutē: quã cupit reuoca
re: nō morbū quē venit expellere. Sic et
nos inuicē diligamus: vt q̄tū possumus
inuicem ad habēdum in nobis deū ex di
lectione attrahamus.

Que charitate diligēda sint. i

Aug. i li. de doct. xp̄iana.

Sed que hac dile-
ctione diligēda sint iã inq̄ramus. Nō em̄
oīa vt ait Aug. q̄bꝰ vtēdū ē diligēda sūt:
sed ea sola q̄ vel nobiscū societate q̄dã re-
ferunt̄ in deū sicut est hō vel angelus: vl̄
ad nos relata: bn̄ficio dei ꝑ nos idigēt: vt
corpus: qđ ita p̄cipiēdū est diligi: vt ei or-
dinate prudenterq; cōsulatur.

Ista ē distinctio. xxvij. huiꝰ ter-
tij libri: In qua mgr̄ postq̄ egit de fide ⁊ spe: inci-
pit agere de ipa charitate: Et tria facit. Nã primo
determinat charitatis q̄dditatē. Scd̄o inq̄rit ipsiꝰ
vnitatē. Tertio oñdit modū diligēdi ⁊ eiꝰ ꝯgruita-
tē. Primū facit vsq; ibi: Sz q̄rit̄. Scd̄z vsq; ibi: Cō
sequēter modū. Tertiū ꝟo vsq; ad finē dis. In spe
ciali snīa mgr̄i stat in tribꝰ ꝓpositionibꝰ q̄rū p̄ma est
hec: Charitas dilectio dr̄ q̄ deꝰ ꝓpter se ⁊ ꝓximꝰ
ꝓpter deū diligit̄. Hãc mgr̄ insinuãs dicit: q̄ lz xp̄s
fidē ⁊ spem nō habuerit vt dictū est in fine p̄cedētis
distinctiōis habuit tn̄ inq̄tū hō tãtã charitatē qua
maior esse nō pōt: qđ patuit in hoc q̄ aīam suã pro
nobis posuit: in quo facto ad diligēdū nos īstruxit
⁊ exēplū dedit. De charitate aūt quid sit ⁊ de mō ⁊
de ordine diligēdi deū ⁊ ꝓximū iam restat inquirē-
dū. Vn̄ ꝯñter charitatē describēs dicit: Charitas
est dilectio q̄ diligit̄ deꝰ ꝓpter se ⁊ ꝓximꝰ ꝓpter de-
um. Et ꝯtinet duo mandata quoꝝ p̄mū ē diligere
deū. scd̄m ē diligere ꝓximū. i q̄bus duobꝰ p̄ceptis
tota lex pēdet ⁊ ꝓphete. Scd̄a ꝓpositio ē hec: Tm̄
vna est dilectio q̄ deus ⁊ ꝓximus diligūtur: lz ꝓpt̄
diuersa dilecta s̄m diuersos dilectionis motꝰ gemi
net̄. Hãc ꝓpositionē mgr̄ ponēs querit: vtrū vna ⁊
eadem sit dilectio qua diligimus deū ⁊ ꝓximū: vel
diuerse. Et rn̄det q̄ sit vna ⁊ eadē dilectio: cum sit
spūssctūs vt dictū est in p̄mo libro. Sz differt quo
ad hoc: q̄ deū diligimus ꝓpter se ⁊ ꝓximuz ꝓpter
deū. Et hoc ꝯfirmat auctoritate. b. Aug. Et sub-
dit q̄ q̄uis vna dilectio dr̄. geminat̄ tn̄ ꝓpt̄ duo di-
lecta. s. deū ⁊ ꝓximū: ꝓpter qđ etiã sūt duo dilectō-
nis mãdata. Nã lz sit vna dilectio: diuersa tn̄ dilige-
re p̄cipimur. Vel dr̄ gemina ꝓpter duos motus di-
lectiōis q̄ in mēte gerunt̄. s. ad deū ⁊ ad ꝓximū di-
ligēdū. Tertia ꝓpositio est hec: vt charitas q̄ dili
gimꝰ diuersa diligibilia nobis precipit̄: ita cuilibet
dilecto certꝰ modꝰ diligēdi p̄scribit̄. Hãc mgr̄ po-
nens dicit q̄ modus quo diligere debemus ꝓximū
ꝓpter deū tãgit̄ in scriptura cū dr̄: Diliges ꝓximū
tuū sicut teip̄m. i. eodē mō diligere debes ꝓximū.
Modꝰ aūt dilectiōis dei exp̄mit̄ cū dr̄: Diliges dn̄z
deū tuū ex toto corde tuo scz ītellectu: ⁊ ex tota aīa
id ē volūtate: ⁊ ex tota mēte. i. memoria: ita vt oēz
cogitationē: oēm vitã vel motū ⁊ oēm intellectū ad
ip̄m referas a quo oīa p̄dicta habes. Et subdit q̄
iste modꝰ dilectiōis dei nō pōt īpleri in via ex toto:
sz in ꝑte q̄ꝛ sicut in via impfecte ⁊ ex ꝑte deū cogno
scimꝰ: sic etiã impfecte ⁊ ex ꝑte eū diligamꝰ: qđ pro
bat ꝑ hoc q̄ in pn̄ti ꝑ rebellionē carnis ad sp̄m īpe
dimur a ꝑfecta dilectiōe: q̄ rebellio q̄ꝛ in patria nō
erit iō ꝑfecte ibi diligimꝰ. Vn̄ q̄rit ꝯn̄r. ex quo man
datū de dilectiōe dei in pn̄ti nō valet īpleri: cur tūc
datū est ipsis viatoribꝰ. Et rn̄det ꝑ simile: sicut nul
lus sciret recte currere nisi sciret quo currēdū essz:
sic nec deꝰ diligi sciret̄ nisi dilectio ꝑ p̄ceptuz aliqđ
oñderet̄: ⁊ licet p̄ceptū illud in via totaliter impleri
nō valeat tn̄ pōt impleri ex ꝑte. s. s̄m ꝑfectionē vie
seu viatoris. Et subiūgit q̄ p̄dicta duo charitatis p̄
cepta sic sunt connexa q̄ vnum sepe pro vtroq; po-
nitur ⁊ hoc non immerito cum deus sine proximo
⁊ proximus sine deo diligi nō potest. Nam qui deū
diligit non contēnit proximuz quem deus diligit. ⁊
qui proximum diligit nihil in eo diligit nisi deum:
vt ostendit in littera exemplo et auctoritate. Et tm̄
in speciali.

Si illo p̄cepto iubemur diligere
totū ꝓximū ⁊ nos totos. a

DI. XX. VIII. de charitate q̄tū ad diligibiliū numerū ⁊ distinctionē

Hic potest q̄ri
b vtrū in illo mãdato dilectiōis
ꝓximi totū ꝓximuz. i. aīam et
corpus nosq; ipsos totos diligere p̄cipia
mur. Ad qđ dicimus: oīe genus diligē-
darū rerū in illis duobꝰ mãdatis cōtineri

Augꝰ. i li. de doct. xp̄iana.

Quattuor em̄ diligēda sunt vt ait Augꝰ.
vnū qđ supra nos est scz deus: alterū qđ
nos sumus. tertiū qđ iuxta nos ē scz ꝓxi-
mus. quartū qđ infra nos est scz corpus.
De scd̄o ⁊ q̄rto nulla precepta dãda erãt
scz vt diligeremꝰ nos vel corpꝰ nr̄m: pre-
cipit̄ aūt deus diligi ⁊ ꝓximus. Vt autē
quisq; se diligat p̄cepto nō ē opus. Quã-
tūlibet em̄ homo excidat a veritate rema
net illi dilectio sui ⁊ dilectio corꝑis sui: q̄ꝛ
nemo vnq̄ carnē suã odio habuit. Nã vi

Ephe. v.

ri iusti qui corpus suū cruciãt: nō corpus
sed corruptiones eius ⁊ pondus oderūt.
Hic videt̄ Augꝰ. tradere q̄ ex p̄cepto nō
teneamur diligere nosmetipsos vel corpꝰ
nr̄m: qđ si est: nō oē genus diligēdarū re-
rum illis duobus p̄ceptis ꝯtinet̄: q̄ꝛ cū et
nosipsos ⁊ corpus nr̄m diligere debeamꝰ
ad q̄d necessarium est preceptuz cum scri-

ps̄.x. ptū sit. Qui diligit iniq̄tatē odit aīam suā
Sed spāle de hoc p̄ceptū nō erat dandū
nec spāli p̄cepto opus erat id tradi: vt q̄s-
q̄ se vel corpus suū diligeret: q: hoc in il-
lo p̄cepto ptinet: diliges p̄ximū tuū sicut
teipsum. Ibi eñ ⁊ p̄ximū totū: et te totū
Aug. ð doc. xp̄iana. intelligere debes. Vñ Aug. in eodē. Si
te totū diligas. i. aīam ⁊ corpus ⁊ p̄ximū
tuū. i. aīam ⁊ corpus. hō eñ ex aīa ⁊stat ⁊
corpe: nullū rerū diligēdaꝝ genus in his
duob⁹ preceptis p̄termissum ē. Cū eñ p̄-
currat dilectio dei: eiusq̄ dilectōis mod⁹
p̄script⁹ appeat: ⁊ sequat dilectio p̄ximi:
de tua dilectiōe nihil dictū videt. Sȝ cū
dictū est: Diliges p̄ximū tuū sicut teip̄m
simul ⁊ tui abs te dilectio p̄termissa nō ē
Ecce hic apte dicit in illo p̄cepto non tan
tūmodo p̄ximi: sed ⁊ tui dilectionē ptine
ri ⁊ toti⁹ p̄ximi totiusq̄ tui. Ex quo appa
ret q̄ dictū est de scd̄o ⁊ quarto. i. de dile
ctione nr̄i ⁊ corpis nostri nulla p̄cepta dā
da: ita esse intelligendū. s. specialia ⁊ diui-
sa: q: in illo vno totū ptinet: ⁊ q: id qd̄ su
mus: ⁊ qd̄ infra nos est ad nos tñ ptinēs
nature lege diligimus q̄ in bestijs etiā est
Ideoq̄ ⁊ de illo qd̄ supra nos ē: ⁊ de illo
qd̄ iuxta nos est: diuisa p̄cepta sumpsim⁹
In quoꝝ altero eius qd̄ sum⁹ ⁊ illi⁹ qd̄ in
Hic text⁹ illi. antiq̄s ñ iue-nit. imo ē q̄dā expositio ipi⁹ textus. fra nos est dilectio ptinet. (Sic ⁊dita est
mēs hūana vt nūq̄ sui nō meminerit: nū-
q̄ se nō itelligat: nūq̄ se nō diligat: s̄ qm̄
qui odit aliquē nocere illi studet. Nō ime
rito ⁊ mēs hois q̄ñ sibi nocet se odisse dr̄.
Nesciēs eñ sibi vult male: dū nō putat si
bi obesse qd̄ vult: sed tñ male sibi vult q̄ñ
ps̄.x. illud odit qd̄ obsit sibi s̄m illud. Qui dili
git iniquitatē odit aīam suam. Qui ergo
diligere se nouit deū diligit. Qui vero nō
diligit deū: etiā se nō diligit: qd̄ ei natura-
liter inditum est: tñ nō incōgrue se odisse
dicit cū id agit qd̄ sibi aduersat: ⁊ seipsuȝ
tanq̄ suus inimicus sequitur).

Si in illo precepto cōtineat dile-ctio angeloꝝ. b

Q̄ritur aūt hic de
angelis q̄stio: vtrū ad illud preceptū dile
Aug⁹. i li. de ð doc. xp̄iana ctionis p̄ximi etiā dilectio ptineat ange-
loꝝ. Nā q̄ nullū hoiem excepit qui p̄ce-
Luce. xvij. Quis sit proximus. pit p̄ximū diligere dn̄s in pabola semiui
ui relicti ostendit: eū dicens p̄ximū q̄ er-
ga illū extitit misericors. Deinde subdit:
vade ⁊ tu fac sil'r. Vt eū proximū itelliga-
mus cui vel exhibēdum est officiū miseri
cordie si indiget: vel exhibendū esset si in
digeret: nullum vero exceptū esse cui mi-
sericordie negandum sit officiū: quis non
videat: cū vsq̄ ad inimicos etiam porre-
ctum sit domino dicente: Diligite inimi- Luc. vj.
cos vestros ⁊ benefacite his qui oderūt
vos. Manifestū est ergo omnem homi-
nem proximū esse reputādum. Proximi
vero nomē ad aliq̄d est: nec quisq̄ esse p̄-
ximus nisi p̄ximo potest. Unde ⁊sequēs
est ⁊ cui prebendum ⁊ a quo prebendum
est officiū misericordie recte proximū dici
Manifestū est q̄ p̄cepto dilectionis ⁊ p̄- Q̄ āgeli illo p̄cepto cōtinentur.
ximi etiā sanctos angelos cōtineri: a qui
bus tanta nobis misericordie impēdunt
officia. Ex quo ⁊ dn̄s p̄ximū se nostrū di
ci valuit: vt in pabola saucij ostendit ⁊ in ps̄. xxxiiij.
pp̄heta. Quasi p̄ximū ⁊ q̄si frēm nostrū
sic cōplacebā. Sed q: excellētior ac supra
nostram naturā est diuina substātia: pre-
ceptum dilectionis dei a p̄ximi dilectiōe
distinctum est. Ideoq̄ licet nobis deus
omnia impendat beneficia: nō tñ noie p̄-
ximi includit in illo p̄cepto: quē nō sicut
nos diligere debemus sed plusq̄ nos to- Q̄ō etiā xp̄s proximus nr̄i s̄m q̄ hō.
to corde et anima. Xp̄m vero inquan-
tū homo est: sicut nos diligere debemus
eiusq̄ s̄m hominem dilectio illo contine-
tur mandato: quem etiam s̄m hoiem ma
gis q̄ nos sed nō q̄tum deum debemus
diligere: q: inq̄tum est hō: minor ē deo.

Quib⁹ modis dr̄ p̄xim⁹. c

Hic notanduȝ est
p̄ximum dici diuersis modis. s. ⁊ditione
prime natiuitatis: spe cōuersionis: ppin-
quitate cognationis: ratione beneficij ex-
hibitionis.

Ista ē distinctio. xxviij. hui⁹ ter
tij libri: in qua mgr̄ postq̄ egit de charitate s̄m se:
agit de numero diligēdoꝝ: ⁊ tria facit. Nā p̄mo in-
quirit an totus hō. s. interior ⁊ exterior in precepto
dilectiōis p̄ximi cōtineat. Scd̄o an idē preceptuȝ
vsq̄ ad angeloꝝ dilectionē extēdat. Tertio subin-
fert q̄ h̄ nomē p̄ximus diuersimode accipiat. Pri
mū vsq̄ ibi: Orit aūt. Scd̄m vsq̄ ibi: Hic notādū.
Tertiū vsq̄ ad finē dist. In spāli snīa mgr̄i stat in
tribus ⁊positiōibus q̄rū prima est hec: De dilecti-
one corpis ⁊ aīe p̄ximi nō sunt distincte data duo
spālia mādata. Hāc mgr̄ ponēs q̄rit: vtrū in māda
to dilectionis proximi totū p̄ximū. i. aīam ⁊ corp⁹
ipsius diligere p̄cipiamur. Et rñdet q̄ sic q: in p̄
dictis duobus mādatis. s. dilectionis dei ⁊ p̄ximi
omne genus rerū diligēdarū cōtinet. Nā ex chari-
tate quattuor sunt diligēda s̄m. b. Aug. s. deus p̄
ximus: aīa ⁊ corp⁹. Sed de dilectōe anime ⁊ corpo
ris non oportebat aliqua precepta dari sicut de di-
lectōe dei ⁊ p̄ximi: eo q̄ cuilibet homi dilectio sui
ipsius ⁊ etiā aīe ⁊ corporis sit naturaliter inserta.

Nec obstat q martyres se morti exponendo videntur carnem suam odisse: quia non oderunt se vel carnem suam sed corporis pondus et vitia. Secunda propositio est hec: Preceptum dilectionis proximorum etiam extendit se ad dilectionem angelorum. Hanc magister ponens querit utrum et dilectio angelorum sub dilectione proximi contineatur. Pro cuius rn sione premittit q per nomen proximi quilibet homo intelligitur: cui adhibendum est opus misericordie si indiget sicut patet in parabola semiuiui per samaritanum in stabulum adducti. Nomen etiam proximi ad aliquid est: quia nullus potest esse proximus nisi proximo: ita q proximo ipsi est proximus. Unde sequitur q non solum ille cui prebendum est opus misericordie sed etiam ille a quo beneficium aliquod recipitur proximus dicatur. Cum igitur multa misericordie beneficia nobis impendant: sequitur ipsos nostros fore proximos: et per consequens eorum dilectionem contineri sub mandato dilectionis dei et proximi. Et subdit pro exclusione cuiusdam dubitationis q quamuis proximus dicatur a quo minime beneficium recipimus: dilectio tamen dei a quo omnia habemus sub mandato dilectionis proximi non continetur: sed speciale preceptum habet: eo q debemus deum plusquam nosmetipsos diligere: proximum autem sicut nos. Attamen dilectio christi inquantum homo sub mandato dilectionis proximi est seu continetur: quem licet debeamus plusquam nos diligere: minus tamen quam deum: quia inquantum homo minor est deo. Tertia propositio est hec: Proximus dicitur quattuor modis. scilicet natiuitatis conditione: spe conuersionis beneficii exhibitione: et propinquitate cognationis. Hanc magister ponens dicit q quattuor modis aliqui possunt dici proximi. scilicet Uno modo ratione prime natiuitatis et sic omnes homines sunt proximi. Alio modo spe conuersionis: sicut omnes fideles qui sunt vel qui futuri sunt. Tertio modo propinquitate cognationis sicut parentes et consanguinei. Quarto modo ratione beneficii exhibiti: et sic angeli sunt proximi nostri. Et tantum in speciali.

DI. XXIX De charitate quantum ad diligendi ordinem.

De ordine diligendi quid prius quid posterius. a

Post predicta p de origine charitatis agendum est: quia dicit sponsa: Introduxit me rex in cellam vinariam: et ordinauit in me charitatem. *Cantic. j.* Videamus ergo ordinem quid prius quid posterius esse debeat peccat enim qui prepostere agit. Nam scire quid facias et nescire ordinem faciendi: non est perfecte cognitionis. Ordinis namque ignorantia conturbat meritorum formam. Ordinem autem diligendi Aug. insinuat dicens. Ipse est qui ordinatam habet dilectionem: ne aut diligat quod non est diligendum: aut non diligat quod diligendum est: aut eque diligat quod minus vel amplius diligendum est: aut minus vel amplius quod eque diligendum est. *Aug. i li. de doct. xpiana.* Omnis peccator inquantum peccator est: non est diligendus: et omnis homo inquantum est homo diligendus est propter deum: deus vero propter seipsum: et deus propter se omni homini amplius diligendus est: et amplius quisque debet deum diligere quam seipsum. Item amplius alius homo diligendus est quam corpus nostrum: quia propter deum omnia ista diligenda sunt: et potest nobiscum deo homo perfrui: quod non potest corpus nostrum quia corpus per animam viuit qua fruimur deo. Audisti aliqua de ordine charitatis ubi expressum est nos amplius debere diligere deum quam omnes homines vel nosipsos: et amplius animam alicuius hominis quam corpus nostrum. In enumeratione etiam quattuor diligendorum superius posita prius ponitur quod supra nos est. secundo quod nos sumus. tertio quod iuxta nos est. quarto quod infra nos est: ubi ordo diligendi insinuari videtur ex ratione numerationis. *Nota ordines charitatis.* Non est autem aptum utrum omnes homines pariter diligere debeamus et tamen quantum nos vel minus:

An omnes homines pariter diligendi sint. b

Unde etiam super hoc sepe mouetur quod quam perplexam faciunt sanctorum verba varie prolata. Quidam enim tradere videntur q pari affectu omnes diligendi sint: sed in effectu .i. in exhibitione obsequii distinctio obseruanda sit. Unde Aug. omnes homines eque diligendi sunt: sed cum omnibus prodesse non possis his potissimum consulendum est qui pro locorum et temporum vel quarumlibet rerum opportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur. Pro sorte enim habendum est quo quisque tibi temporaliter colligatius adheret ex quo legis potius illi dandum esse. *Aug. i li. de doct. xpiana.* *Auctor exponit q videntur dicere omnes pariter diligendos esse: sed in effectu differentiam esse.* Idem super epistolam ad Gal. Operemur bonum ad omnes maxime autem ad domesticos fidei. i. ad christianos. *Gal. vj.* Omnibus enim pari dilectione vita eterna optanda est: et si non omnibus eadem possunt exhiberi dilectionis officia que fratribus maxime sunt exhibenda: quia sibiinuicem membra que habent eundem patrem. scilicet deum. His aliisque testimoniis innituntur qui dicunt omnes homines pariter diligendos esse charitatis affectu: sed in operis exhibitione differentiam. *Matth. xxiij.*

Que his repugnare videntur. c

Quibus obuiat illud preceptum legis de diligendis parentibus. Honora patrem tuum et matrem ut sis longeuus super terram. *Deut. v.* Ut quid enim specialiter illud precipitur de parentibus nisi maiori dilectione forent diligendi. Sed hoc illi referendum dicunt ad exteriorem exhibitionem: in qua preponendi sunt parentes. Unde honora dixit non dilige. Obuiat etiam illud quod Hiero. super Ezechielem ait scilicet ut ordine charitatis sicut scriptum est. *Hiero.* Ordinauit in me charitatem. Post omnium patrem deum: carnis quam pater diligatur: et mater et filius: et filia frater et soror. *Cantic. j.* Amb. quam diligendi exprimens ordinem super illud canticorum ca.

pitulo pmo: Ordinauit in me charitatez ait. Multoꝝ charitas inordinata ē qḋ i primo est ponūt tertiū vel quartū. Prio deꝰ diligēdus est: scḋo parētes: inde filij post domestici q̄ si boni sunt malis filijs p̄ ponēdi sūt. Scḋm hoc in euāgelio ad cuiusq̄ dilectionē: p̄prium ponit. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊ ex oībꝰ viribus tuis: ⁊ p̄ximū tuū sicut teipsum: ⁊ inimicos nō ex tota virtute: nec sicut teipm̄ ꝫ simpliciter: sufficit eñ ꝙ diligimꝰ ⁊ nō odio habemus. Ecce ex p̄missis apte insinuaꝫ que in affectu charitatis distinctio sit habēda: vt differēti affectu nō pari hoīes diligamus: ⁊ ante omnia deū: secūdo nosipsos: tertio parētes: inde filios ⁊ fratres: post domesticos: demū inimicos diligamꝰ. Sed inquiunt illi q̄ de ordi// ne dilectionis supra dicunꝫ esse referēda ad operū exhibitionē: que differenter p̄ximis exhibēda sunt. Primo parētibus: īde filijs: post domesticis: demū inimicis Deū vero tā affectu q̄ꝫ obsequij exhibitione ante omnia diligendum.

Ambrosius.

Matth. xxij.

Ordo diligēdi hic ondiꝫ.

Qḋ aliqui eorūdem tantū proximos quantum nos debere diligere tradunt. d

Quorum etiaz nō nulli tradunt affectu charitatis tm̄ proximos esse diligendos q̄ꝫtū nosipsos diligimus qḋ cōfirmāt auctoritate Augustini q̄ ait: Nec illa iā qḋ moueat: q̄ꝫtū charitatis fratri debeamus impendere quātum deo. Incōpabiliter plꝰ deo q̄ꝫ nobis: fratri vero q̄ꝫtū nobis. Nos aūt tātomagis diligimꝰ: q̄ꝫtomagis diligimꝰ deum. Ex hoc ⁊ premissis testimonijs Aug. asserūt oēs hoīes pariter esse diligēdos a nobis ⁊ tm̄ q̄ꝫtū nos: deū aūt plusq̄ꝫ nos: corpꝰ vero nr̄m minꝰ q̄ꝫ nos vel p̄ximoꝝ. Nec in enumeratione premissa diligendorum ordinē diligendi assignari dicunt: sed tm̄ q̄ sunt diligenda.

Augꝰ. i. viij. li. de trinitate

Scḋm alios nō pari affectu oēs diligēdi sunt. e

Veruz q̄ꝛ premissa verba Ambrosij ordinē diligēdi ꝫm affectū magis q̄ꝫ ꝫm effectū diligēter intuētibus explicare videnꝫ: nō indocte alij dicunt nō mō in exhibitiōe opis: sed etiam in affectu charitatis ordinē differentē esse statutū: vt ante omnia diligamus deū: secundo nos: tertio parentes: quarto filios vel fratres et hmōi: postea domesticos: demū inimicos. Qḋ vero Aug. dicit pariꝫ oēs esse diligendos: ⁊ pari dilectione omnibus vitā optādā: ita accipi pōt vt paritas n̄ ad effectū referaꝫ: ꝫ ad bonū qḋ eis optaꝫ: q̄ꝛ charitatē oībus optare debemus vt paria bona mereanꝫ. Sicut apl's dicit: Volo oēs hoīes eē sicut me. Optāda ē eñ minoribus p̄fectio maioꝝ vt ipsi fiāt p̄fecti: ⁊ sic parē mereāꝫ beatitudinē. Vel pari dilectione. i. eadē dilectiōe oēs diligēdi sunt. Itē qḋ ait: vt tantū diligamus frēs q̄ꝫtū nos: ita itelligi potest. i. ad tantū bonū diligamꝰ fratres ad q̄ꝫtū nos vt tantum bonum eis optemus in eternitate q̄ꝫtū nobis: ⁊ si non tanto affectu. Vt ibi quantum similitudinis est: non quantitatis.

Determinat auctoritates que videntur aduersari.

j. Cor. vij.

Questio de parētibꝰ bonis ⁊ malis quō diligēdi sunt. f

Solet etiaz queri si parētes nostri mali sunt: vel filij vel fratres an magis vel minꝰ diligēdi sint alijs bonis hac rōne nobis non copulatis. Videꝫ ꝙ magis sint diligendi boni: qui nob carne nō sunt p̄iuncti q̄ꝫ mali carne cōiūcti: q̄ꝛ nobis sunt coniuncti corde glutino charitatis: Sanctioꝛ est eñ copula cordium q̄ꝫ corpoꝝ. Vñ Beda de illis verb dn̄i. Mater mea ⁊ fratres mei hi sunt qui verbū dei faciunt: ait. Nō iniuriose negligit matrez: nec mater negatur que etiam de cruce agnoscitur: sed religiosores mōstrantur copule mentium q̄ꝫ corpoꝝ. Verūtn̄ latebrosa questio est hec: nec a nob plene absoluenda: p̄perantibus ad alia. Monemur eñ ex verbis illis q̄bꝰ inimicos nō ex tota virtute nō sicut teipsum iubet diligere: sed simpliciter. Sufficit eñ ꝙ diligimus ⁊ nō odio habemus. Qḋ nō ita accipiēdū est quasi sufficiat tibi diligere inimicū ⁊ nō sicut teipm̄: q̄ꝛ oēs ⁊ amicos ⁊ inimicos sicut teipsum diligere debes. Sed ad ostendendū gradus diligendi deū ⁊ p̄ximū ⁊ inimicum qui tamē p̄ximus est propria dn̄s ponit cum ait: Diliges deū ex tota virtute tua ⁊ p̄ximū sicut teipsum: non ait ex tota virtute vt ostendat p̄ximum diligēdū minus q̄ꝫ deū. Dicit etiam diligite inimicos: nec addit ex tota virtute: nec sicut teipsum sed simpliciꝫ Sufficit eñ ꝙ diligimus ⁊ non odio ha-

Beda. Matth. xij. Luce. viij. Marci. iij. Joh. xix.

Matth. xxij.

Luce. vj.

bemus.i. sufficit dicere vt diligamꝰ et nō odio habeamꝰ: nō q̄n eos diligere debeamus sicut nos: qꝛ ꝓximi sunt: sed sufficit si eos minus diligimus q̄ꝫ alios ꝓximos qđ dilectionis genus innuit.

Questio Augustini i libro retractationum. h

Queri etiam solet

Luc. xiiij. cur dn̄s p̄ceperit diligere inimicos: cū alibi p̄cipiat odio habere parētes et filios

Aug. in li. retractationū. Ad qđ dicēdū est duo esse diligēda in homine naturā ꝛ ꝟtutē: vitiū vero et pctm̄ odiēdū. Et parētes ḡ inq̄ꝫtum mali sunt odiēdi sunt: ꝛ inimici diligēdi inq̄ꝫtū homines. Diligamus ḡ inimicos lucrādos regno dei ꝛ odiamus ꝓpinquos si impediunt nos a regno dei ꝛ in omnibꝰ cōmuniter naturā diligamꝰ: quā deus fecit.

De gradibus charitatis. i

Sciendū quoqꝫ est diuersos eē gradus charitatis. Est em̄ charitas icipiēs: ꝑficiēs: ꝑfecta: ꝑfectioꝛ

Aug. super Iohā. ꝑfectissima. vn̄ Aug. Perfecta charitas hec est vt q̄s paratus sit ꝓ fratribꝰ etiam mori. Sꝫ nunq̄d mox vt nascit̄ iā ꝓrsus ꝑfecta est: imo vt ꝑficiat̄ nascit̄: cū fuerit nata nutrit̄: cū fuerit nutrita roboꝛat̄: cū fuerit roborata ꝑficit̄: cū ad ꝑfectionē ve

Phil. i. nerit dicit: cupio dissolui ꝛc. Hic apte ꝓgressus ꝛ ꝑfectio charitatis isinuat̄. quā ꝑfectionē etiaꝫ ꝟitas cōmendat dicens:

Ioh. xv. Maiorē hac dilectionē nemo habet vt aiam suaꝫ ponat q̄s pro amicis suis. Qđ vtiqꝫ dictū ē đ opere dilectiōis: qꝛ maioꝛ dilectionis effectꝰ nō est: q̄ꝫ ponere aiam ꝓ alijs. Nec te moueat qđ ait ꝓ amicis: q̄ em̄ ponit aiam ꝓ amicis: ponit ꝛ ꝓ inimicis ad hoc vt ipsi fiant amici.

Ista ē distinctio. xxix. huiꝰ tertij libri: in qua mgr̄ postq̄ꝫ egit de nūero diligēdoꝝ incipit agere de ordine diligēdi respectu ipsoꝝ diligendoꝝ: Et tria facit. Primo em̄ ponit ordinē diligēdi explicite diligendoꝝ generalit̄. Scđo explicite q̄rūdā diligēdoꝝ spālit̄. Tertio explicite dilectionis. Primū vsqꝫ ibi: Solet etiam q̄ri. Scđm vsqꝫ ibi: Sciēdū q̄ꝫ ē. Tertiū vsqꝫ ad finē distin. In speciali sn̄ia mgr̄i stat in tribꝰ ꝓpositiōibꝰ q̄ꝝ p̄ma est hec: In charitatis ordie nō oēs eq̄li affectu sic̄ nec effectu sūt diligēdi. Hāc mgr̄ insinuās dicit q̄ ordo dilectiōis in h̄ ꝯsistit vt qđ est diligēdū diligat̄: qđ nō est diligēdū nō diligat̄: qđ ampliꝰ diligēdū amplius diligat̄: ꝛ qđ eque ē diligēdū eque ꝛ nō minꝰ nec ampliꝰ diligat̄. Vn̄ p̄mo sup oīa deꝰ diligēdus est: deinde aīa ꝓpria: deinde ꝓximꝰ: ꝛ vltimo corpus ꝓpriū. Istis p̄missis q̄rit circa dilectionē ꝓximorū: vtrū teneamur oēs hoīes diligere eq̄liter et vtrū q̄ꝫtum nos vel minus nobis. Ad q̄ rn̄dēdo recitat tres opiniones: q̄ꝝ p̄ma dicit q̄ oēs sunt eq̄lit̄ diligēdi in affectu: nō tn̄ exhibitiōe obsequij: sꝫ his q̄ nobis sunt cōiuncti magis tenemur seruitia exhibere: nō obstāte q̄ omibꝰ debeamꝰ bonū velle. Autoritates aūt q̄ vident̄ dicere q̄ hoīes sunt inequaliter diligēdi tenētes istā opinionē glosant eas dicēdo eas loq̄ de ordine dilectiōis q̄ꝫtū ad exhibitionē opis ꝛ bn̄ficioꝝ exterioꝝ: q̄ omibꝰ nō eq̄lit̄ sunt impendēdaꝛ nō q̄ꝫtū ad affectū interiorē ƀm quē oēs eq̄lit̄ sūt diligēdi. Scđa opinio dic̄: q̄ oēs homies seu oēs ꝓximi sunt nō solū q̄ ad affectū: sed etiaꝫ q̄ ad effectū equalit̄ diligēdi que opinio ꝓbat̄ dictis Aug. q̄bꝰ illđ astrui videt̄. Tertia opinio quā mgr̄ magis approbat dic̄ oēs ꝓximos nec eq̄lit̄ affectu esse diligēdos nec effectu. Nā ex q̄ ordo quibusdam habēdus ē in dilectiōe ꝓximoꝝ ꝛ in affectu ꝛ i effectu opoꝛtet esse ineq̄litatē explicite vtriusqꝫ: eo q̄ sine ineq̄litate nō possit eē ordo. Autoritates b. Augu. q̄ vident̄ dicere q̄ oēs debeamꝰ eq̄lit̄ diligere ꝛ sicut nosmetip̄os. Tales autoritates dicit eē intelligēdas vt equalitas de q̄ loquit̄ nō referat̄ ad affectū vel effectū: sed tm̄ ad bonū qđ eis optamus: qꝛ ad tm̄ bonū debemꝰ oēs diligere sic̄ et nos: non tū equali affectu. Scđa ꝓpositio ē h̄: Mali parētes vł ꝓpinqui plusq̄ꝫ boni extranei i hac vita sunt diligēdi: q̄ꝫuis ꝓpt̄ vitia eoꝝ a iustis sūt odiēdi. Hāc mgr̄ insinuās mouet duas q̄stiones. q̄rū vna occasionaliter sumit̄ ex hoc q̄ aliq̄ sunt nobis carne propinqui q̄ tn̄ sunt mali. Alij ꝟo sunt boni ꝛ sunt extranei nobis. Dubitat̄ igit̄ vtrū ꝓpinqui mali sunt magis diligēdi q̄ꝫ boni extranei. Et rn̄det q̄ extranei boni sunt magis diligēdi: qꝛ corde sunt nob̄ iuncti ꝑ vinculū charitatis: ꝓpinq̄ aūt mali nō charitate: sꝫ carne tm̄ sunt nobis iūcti: sed qꝛ meliores ꝛ religiosores sūt culpe aīaꝝ q̄ꝫ corpoꝝ: sequit̄ ꝓpositū. s. q̄ extranei boni sunt magis diligēdi q̄ꝫ ꝓpinqui mali. Scđa dubitatio est: q̄re dn̄s p̄cipit diligere inimicos: ꝛ alibi p̄cipit odire parētes: cuꝫ ista videant̄ sibi ꝯtraria. Ad qđ rn̄det q̄ nā in omibꝰ diligēda ē. Vn̄ etiā hoīes si mali sūt diligēdi sūt vt cōuertant̄ ad bonū: sꝫ ecōtra vitiū est in omibꝰ odiendū etiā in parētibꝰ ꝛ ꝓpinquis: vn̄ dn̄s p̄cepit naturā diligēdā in inimico: vitiū ꝟo odiendū in parētibus: ꝛ ꝑ ꝯn̄s ibi nulla est cōtradictio. Tertia ꝓpositio ex dictis b. Aug. elicit̄ euidēter satis quattuoꝛ fore gradus ipsiꝰ charitatis. Hāc mgr̄ insinuans ponit ordinē dilectiōis ƀm diuersos gradꝰ charitatis: q̄s distinguēs dicit esse charitatē incipiētē: ꝓficiētē: ꝑfectā ꝛ ꝑfectissimā: qđ declarat ꝑ autoritates b. Aug. que patēt in tex. Et tm̄ in speciali.

Si meliꝰ est diligere amicos: q̄ꝫ inimicos vel econuerso. a

Ic solet queri q̄d potius sit plurisqꝫ meriti diligere amicos an diligere inimicos? Sꝫ hec cōparatio implicita ē. Si em̄ cōferat̄ dilectio amicorū tm̄ dilectioni amicoꝝ ꝛ etiā inimicorū: ꝑspicua est absolutio. Sꝫ si in aliquo vno homie q̄ diligit simul amicū et inimicū q̄d horū potiꝰ sit querat̄: obscura est respōsio: qꝛ de motu mētis agit̄: de quo nō est nobis

DI. XXX. De charitate q̄ꝫtuꝫ ad meriti ꝑfectionē.

h

facile iudiciũ: an vnꝰ ⁊ idez motꝰ sit erga amicũ ⁊ inimicũ: sz erga amicũ intensior: an duo: vnꝰ erga inimicũ: q̃ dr̃ difficilior alter erga amicũ q̃ videt̃ feruentior: nec incõgrue putat̃ melior q̃ ẽ feruẽtior. Uel si vnꝰ idẽq; est idem potior vbi est ardẽtior: nõ improbe extimat̃. Augꝰ. tñ sentire videt̃ maius esse diligere inimicum q̃ amicum q: pfectorũ esse dicit diligere inimicos et benefacere eis: neq; hoc a tanta multitudine impleri q̃nta exaudit̃ in oratione dñica cum dr̃: Dimitte nobis debita nr̃a sicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoribus nr̃is. Jllã em̃ spõsionẽ dicit a multis ipleri qui nõdum diligunt inimicos. Ait em̃ sic: Magnũ est ḡ eum qui tibi nihil mali fecerit esse beniuolum ⁊ beneficum: illud multo grandiꝰ ⁊ magnificẽtissime bonitatis est: vt tuũ q̃ inimicũ diligas: ⁊ ei q̃ tibi malum vult et si põt facit: tu semp bonũ velis faciasq; qd̃ possis: audiẽs dicentẽ iesum: Diligite inimicos vr̃os et bñfacite his q̃ odiunt vos: et orate p psequẽtibus ⁊ calumniantibꝰ vos. Sz qm̃ pfector filior dei est istud: q̃ quidẽ se debet ois fidel̃ extẽdere: ⁊ hũanũ animũ ad hũc affectum orando deum secumq; agendo luctãdoq; pducere: tñ q: hoc tam magnũ bonum tãte multitudinis nõ est q̃ntã credimus exaudiri cum dr̃ in oratione: Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribꝰ nr̃is. proculdubio verba sponsiõis huiꝰ implent̃ si homo q̃ nõdum ita pfecit vt etiã diligat inimicũ: tamẽ quãdo rogat̃ ab homine qui peccauit i eum vt ei dimittat: dimittit ex corde qui etiã sibi roganti vult dimitti: cũ orat et dicit: sicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoribꝰ nr̃is. Quicunq; vero rogat hominem in quẽ peccauit si pctõ suo mouet̃ vt roget: nõ est adhuc deputãdus inimicꝰ: vt eum diligere sit difficile: sicut erat qñ inimicitias exercebat. Quisq̃s vo rogãti ⁊ penitẽti nõ dimittit nõ estimet a dño sua pctã dimitti: q: mẽtiri veritas nõ potest: q̃ cuz docuisset orationẽ hãc in ea positã sentẽtiã cõmẽdauit dicẽs: Si dimiseritis hominibꝰ pctã eor dimittet ⁊ vobis pater vester. Si vo nõ dimiseritis: nec pat̃ vester dimittet vobis pctã vr̃a. Ecce hinc haberi videt̃ qd̃ ⁊ ptaxauimꝰ .s. maioris vtutis esse diligere inimicũ ⁊ bñfacere ei q̃ illũ q̃ nihil mali fecit nobis vel amicũ. Qd̃ si q̃s ɔcedere simpliciter noluerit dicẽs intẽsius diligit̃ amicꝰ q̃ inimicus: et ideo illud potius isto: determiet ista sm̃ premissam intelligentiã dicens: ibi cõparationez factam inter dilectionẽ qua diligitur tm̃ amicus ⁊ illã qua amicus et inimicus diligit̃. Jllud vo qd̃ sequit̃ magis nos mouet q sc; dicit nõ esse tãte multitudinis diligere inimicos quanta exaudit̃ cuz dicit̃: Dimitte nobis debita nr̃a ⁊c̃. vbi dat intelligi q alicui a deo dimittuntur pctã nõ diligẽti inimicũ: si tñ fratri rogãti q̃ in se peccauit dimittit. Sz cuz pctã nõ dimittant̃ alicui adulto nisi charitatẽ habeat sequit̃ vt charitatẽ habeat q̃ ñ diligit inimicũ. Quõ ḡ noĩe proximi omis homo intelligit̃ in illo mãdato: Diliges pximũ tuum sicut teipsum. Si enim ois homo pximꝰ est: tũc inimicus. p̃cipimur ergo ⁊ inimicos diligere. Et q: illud preceptũ generale ẽ oibꝰ: p̃cipit̃ oẽs hoies diligere etiã inimicos. Quidã qd̃ hic dicitur simpliciter tenere volẽtes illud p̃ceptum determinant dicẽtes: illic perfectis dari in p̃ceptum diligere omnẽ hominẽ etiam inimicum: minoribus vo in consilium. Jn preceptum vo eos diligere qui nihil mali fecerũt eis et inimicos nõ odire. Sed melius est vt intelligat̃ omibus illo mãdato p̃cipi cunctos diligere etiaz inimicos: cui sensui attestantur superius posite autoritates et alie multe. Jllud vo Aug. nouissime positum de perfecta charitate dictum intelligitur que tm̃ est perfectorum: qui nõ solũ amicos sed etiã inimicos pfecte diligũt eisq; benefaciũt. Que perfectio dilectiõis nõ est tãte multitudinis: q̃ta exaudit̃ in orõne dñica: et hoc reuera grãde ẽ ⁊ eximie bonitatis sc; pfecte diligere inimicũ. Jta ⁊ cũ dicit impleri verba illius sponsionis ab homine: qui nõ ita pfecit vt diligat inimicum: de dilectione perfecta accipiendũ est.

Aug. i enchiridion.
Matth. vj.
Jn enchiri.
Matth. v. Luc. vj.
Matth. vj.
Matth. vj.
Matth. xxij. Deut. vj.

Jsta est distinctio. xxx. huiꝰ tertij libri: in qua magister postq̃ egit de ordine charitatis sm̃ q̃ntitatẽ motus: agit de ea sm̃ quãtitatez meriti: ⁊ tria facit. Nam primo circa propositũ mouet quandam dubitationẽ. Secundo replicat contra ipsius determinationẽ. Tertio remouet quãdã incidentem dubitationẽ. Primũ vsq; ibi: Augꝰ. tñ sentire. Scdm̃ vsq; ibi: Jllud vero quod sequitur. Tertiũ vsq; ad finẽ distinctiõis. Jn spãli snia magistri stat in tribꝰ ppositionibus quarũ prima est: Magis meritoria est dilectio qua amicus diligit̃ q̃ qua inimicus diligitur. Jstam magister intẽdẽs querit: vtrũ sc; diligere amicum sit maioris meriti q̃ diligere inimicũ. Et soluendo questionẽ dicit: q si fiat cõparatio dilectiõis amici p se ex vna pte ad dilectionẽ amici ⁊ inimici sil' ex alia pte tũc plana ẽ q̃stiõis solutio: cũ nõ sit dubium quin diligere amici

cum et inimicum simul sit maioris meriti ꝙ̃ diligere amicũ tm̃. Sed si fiat comparatio dilectionis amici ex vna parte ad dilectionẽ inimici ex alia parte: tunc euidentia responsionis ad questionẽ est magis obscura q: nõ potest faciliter videri an sit idem motus dilectiõis qua diligitur amicus ⁊ inimicus: vel sit alius et alius. Sed siue sit vnus siue duo: nõ videtur inconuenienter posse dici ꝙ dilectio amici sit magis meritoria: eo ꝙ sit maioris feruoris.

Scḋa propositio est hec: Aug. videtur dicere ẜm quorundam opinionem dilectionem qua inimicus diligitur ꝙ̃ qua amicus meliorem. Hanc magister ponit obijciendo autoritatem beati Augu. contra predictam immediate qua videtur asserere ꝙ diligere inimicum: sit magis meritorium ꝙ̃ diligere amicum: quam dicit esse intelligendam ẜm primam partem distinctionis premisse ꝙ. scʒ bti. Aug. loquitur ẜm comparationem dilectionis amici ⁊ inimici simul sumptis ad dilectionem amici ꝑ se ꝑcise acceptam. Tertia ꝓpositio est hec: A mgr̃o non negatᷣ ꝙ alicui sine ꝑfecta dilectiõe inimicoꝝ peccatum dimittatᷣ. Istã mgr̃ ponens mouet quoddã dubiũ ex verbis beati Augu. qui dicit ꝙ diligere inimicos nõ impletᷣ in tanta multitudine quãta in oratione dominica exauditᷣ. Ex quo videtᷣ ꝙ alicui nõ diligẽti inimicũ dimittatᷣ peccatũ a deo et vlterius cum peccata non dimittantur alicui adulto nisi charitatẽ habeat: sequitᷣ ꝙ aliquis non diligens inimicũ habeat charitatẽ: qḋ nõ videtᷣ esse verũ: q: cum precipitᷣ dilectio proximi intelligitᷣ noĩe ꝓximi oĩs homo siue amicus siue inimicus. Ad istud dubium magister respondendo dicit quorundã opinionem fore aliquos habere charitatẽ et tamẽ nõ diligere inimicos: dicũt enim preptũ de dilectione inimicorum solum perfectionis esse ꝑceptuʒ. Imperfectis aũt seu minoribus tãtũ esse cõsiliũ ita ꝙ nihil plus sit eis preceptum nisi nõ odire inimicos: sʒ ista opinio ⁊ solutio magistro nõ placet: ideo aliter respondendo dicit ꝙ preceptũ illud de dilectione inimicorum sit datum oĩb⁹ quasi preceptũ. Et ad beatũ Augustinũ dicentem ꝙ diligere inimicos sit perfectorũ respondendo dicit ipsuʒ velle dicere ꝙ diligere inimicos charitate ꝑfecta sit tantũ ꝑfectoꝝ: per hoc tamen non excluditur quin alij nondũ perfecti inimicos diligere teneantᷣ. Similiter intelligendũ est dictũ suum: ꝙ scʒ in oratione dominica aliqui exaudiuntur qui nõ diligunt inimicos .i. qui non diligũt eos charitate perfecta. Et tm̃ de sententia huius distinctionis in speciali.

Di. XXXI De charitate q̃tũ ad durationem.

Si charitas semel habita amittatur.

a

Illud quoqʒ nõ ꝑtereundum ꝙ quidã asserũt charitatẽ semel habitaʒ ab aliquo nõ posse excidere: nullũqꝫ dãnandum hãc aliquãdo habere: qui hãc traditionẽ ẜb dictis muniũt testimonijs. Apostolus ait: Charitas nũqꝫ excidet. Aug. etiã inquit: Charitas que deseri põt: nũqꝫ vera fuit. Itẽ. Charitas est fons ꝓprius ⁊ singularis bonorũ: cui nõ communicat alien⁹. Alieni sunt oẽs q̇ audituri sũt nõ noui vos. De hoc fonte scriptura ait: Fons aque viue sit tibi proprius ⁊ nemo alienus cõmunicet tibi. Si aũt alieni sũt qui audituri sunt illã vocẽ: nõ ergo huic fonti cõicant damnãdi. Item Aug⁹. sup epistolã Johãnis. Radicata ẽ charitas securus esto: nihil mali ꝓcedere põt. Itẽ Greg. in moralibus. Valida est vt mors dilectio: virtuti em̃ mortis dilectio cõparatur: quia nimirũ mentẽ quã semel ceperit: a dilectiõe mũdi occidit Item Aug⁹. sup eplam Johãnis. Unctio inuisibilis charitas est: que in quocunqꝫ fuerit radix illi erit: que ardẽte sole arescere non potest: nutritᷣ calore solis nõ arescit. Itẽ Beda super Johãnẽ. Querendũ ẽ quomodo speciale filij di agnoscẽdi signũ fuerit ꝙ sup eũ descẽderit ⁊ mãserit spiritus Quid magni est filio dei ꝙ in ipso manere spiritus astruatᷣ? Notãdũqꝫ quia semꝑ in dño manserit spiritus. In sanctis vero qꝫdiu mortale corpus gestauerint partim semper maneat: ꝑtim rediturus secedat. Manet autẽ apud eos vt bonis insistant actibus. Recedit vero ad tẽpus ne semper infirmos curãdi: mortuos suscitãdi: demones eijciendi: vel etiã ꝓphetizãdi habeant facultatẽ. Manet ergo semꝑ vt possint habere virtutes: vt mirabilitᷣ ipsi viuant. Venit ad tempus: vt etiam alijs per miraculoꝝ signa quales sit int⁹ effulgeant. Itẽ Greg. In sanctoꝝ cordibus ẜm quasdã virtutes semꝑ manet spiritus: ẜm quasdã recessur⁹ venit ⁊ venturus recedit. in his virtutibus sine quib⁹ ad vitã nõ peruenitᷣ in electoꝝ suoꝝ cordibus permanet. In his vero per quas sanctitatis virtus ostenditur vt in exhibitiõe miraculorum aliquando adest: aliqñ se ẜbtrahit. Itẽ Amb. Ficta charitas est q̃ in aduersitate deserit. Hec innuere videntᷣ ꝙ charitas semel habita nõ amittatur. Ideo quidã i pretaxatã ꝓsilierunt audaciã dicẽtes charitateʒ a dãnãdis nõ haberi nec a quoqꝫ habitaʒ posse amitti: q̇s ratio vicit ⁊ autoritas. Quidã em̃ ad tp̃s sunt boni: q̇ postea fiunt mali: ⁊ econuerso. Unde quorũdã nomia Christ⁹ dicit scripta in libro vite: qui tamen postea abierũt retro. Sed scripta dicit nõ ẜm ꝑscientiã: sed ẜm ꝑsentem iusticiã: cui deseruiebãt quia digni erãt tũc illo bono: quod habituri sunt prescripti ẜm ꝑscientiã. Unde Ambrosi⁹: Quibusdam gratia data ẽ in vsum vt Sauli ⁊ Jude: ⁊ illis discipulis quib⁹ dominus dixit: Ecce noĩa vestra scripta sunt in celis: et post

Margin notes: j. Cor. xiij. Aug. ad iulianũ comitẽʒ: et habetᷣ de pe. di. ij. ca. Charitas: ⁊ ibi totũ ẜ ca. ponitᷣ Matth. xxv. Prouerb. v. Augustinus. Joh. iiij. Grego. super ps. ciij. Beda. ca. j. Grego. super Ezechie. idẽ i moralibus. Amb. super epistolam ad Romanos. Luc. x. Joh. vj. Amb. super eplaʒ ad Ro. j. Reg. xvj. Luc. x.

abierūt retro. Sed hoc dixit ꝓpter iusticiam cui deseruiebāt q꞉ boni erant. Frequenter enim añ sunt mali qui futuri sūt boni: ⁊ aliquotiens prius sunt boni: q̄ futuri sunt et ꝑmansuri mali: ꝓpter qd̄ dicunť scribi in libro vite ⁊ deleri.

Determinatio autoritatum predictarum. b

i. Cor. xiij. Qd̄ vero apostolus ait: charitas nunq̄ excidit nullaten⁹ ꝑ illis facit. Dignitatez enim charitatis ostendēs dicit eam nō excidere quia hic ⁊ in futuro erit: s꞉ fides ⁊ spes euacuabūtur et scientia. Item quod dicitur charitas nunq̄ fuisse vere q̄ deseri potest: non ad essentiam charitatis referť: sed ad efficientiam quia nō efficit charitas que deseritur: hominem vere beatum: nec ꝑducit ad verum bonum. Huic etiā fonti alieni: id est damnandi non communicāt sc꞉ in fine quia non perseuerant. Potest tamen hoc et cetera que de charitate dicta sunt: de perfecta intelligi: quaz soli perfecti habent: que semel habita nō amittiť. Exordia ꝟo charitatis aliquādo crescūt: aliquādo deficiunt. Sunt enim virtutis exordia ⁊ ꝑfectus ⁊ prouectio: quos gra- Marc. iiij. dus ille discernit qui parabolam illaz intelligit. Sic est regnū dei queādmodum si iactet homo semen in terra et dormiat: et exurgat semen ⁊ germinet ⁊ crescat ⁊c̄. Si ḡ ꝑfecta charitas sic radicata est vt amitti nequeat: incipiēs tamē et prouecta amitti potest ⁊ sepe amittitur: sed dū habetur non sinit habentē criminaliter pec- Aug⁹. super ep̄lam Joh. i. Timo. vj. care. Qd̄ Augustinus ostendit inquiēs: quia radix omnium malorum est cupiditas: et radix omnium bonorum est charitas: simul ambe esse nō possunt: nisi vna radicitus euulsa fuerit alia plantari non pōt. Sine causa conať aliquis ramos incidere: si radicē nō cōtendit euellere.

Quare fides et spes ⁊ scientia dicunť euacuari ⁊ nō charitas: cū et ea ex parte sit. c

Aduertendū etiā est quomodo fides: spes: ⁊ scientia dicantur euacuari: quia ex parte sunt ⁊ nō charitas cū ⁊ ipa ex parte sit. Ex parte enim id est imperfecte diligimus sicut ex parte scim⁹ vt ait; Esicius super Leuiticū. Cū ergo om̄e qd̄ ex parte ē euacueť: cur charitas excipitur que dicitur nunq̄ excidere? Charitas quidem etiam ex parte ē vt sepe sancti docent: q꞉ ex parte diligimus nunc: et ideo ipsa euacuabitur inq̄tū ex parte est: quia tolletur imperfectio et addetur perfectio. Remanebitq̄ ipa aucta et actus eius et modus diligendi: vt diligas deum ꝓpter se ex toto corde: ⁊ proximum tuum sicut teipsum: sed imperfectionis modus eliminabitur. Fides vero et spes penitus euacuabūtur. Scientia vero ꝑm actum et modum suum qui nūc est non ꝑm sui essentiā tolletur. Ipsa em̄ virtus scientie remanebit: sed alium tenebit vsum et modum. Esitius super Leuiticum.

Si christus ordinē charitatis p̄scriptum habuerit. d

Nunc iam superest inuestigare: Si christus ꝑm q̄ hōmo ordinem diligendi prescriptum seruauerit? Quod si est omnem hominē sicut seip̄m dilexit. Omnibus ergo vitam optauit: omnesq̄ saluos fieri voluit: sed nō om̄es salui fiunt: et ita non est factum quod optauit. Sed non est ignorandum in eo fuisse charitatem iuxta modū patrie: nō vie: eumq̄ ordinem diligendi implesse q̄ seruatur in patria: non in via. Qui enim in patria sunt: id est iam beatifici sunt: adeo iusticie dei addicti sunt vt nihil eis placeat: nisi quod deo placet. ac per hoc illorū tantum salutem diligunt et volunt quos deus saluari vult: eosq̄ solos sicut se diligunt: ita et christus electos tantum sicut se dilexit eorumq̄ salutem optauit.

Ista ē distinctio. xxxj. hui⁹ tertij libri: in qua magister postq̄ egit de ordine charitatis: agit de ipsius duratione: et tria facit. Nā primo inuestigat de ꝑmanentia charitatis in statu viatorum. Secundo facit idem quo ad statum comprehensorum. Tertio an predictus ordo charitatis fuit in christi anima saluatoris. Primum vsq̄ ibi: Aduertendum tamen est. Secundum vsq̄ ibi: Nunc iam. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est: Charitas que amitti pōt in via fide et spe euacuatis manet in patria. Hanc magister pretendens proponit quosdam dicere q̄ charitas semel habita nō possit amitti: et q̄ nullus damnandus possit charitatem habere. Ad probationem allegat illud apostoli: Charitas nunq̄ excidet et alias plures autoritates sanctorum que patent in textu. Sed hanc opinionē magister reprobat per hoc: q̄ quidam ad tēpus sunt boni: qui postea efficiuntur mali: et econuerso: sicut patet ꝑ autoritatem euangelij de quibusdam quorum nomia

deus dixit esse scripta in libro vite: qui tamē postea abierūt retrorsū: ⁊ dicebant̄ scripti esse ī libro vite sȝ nō ꝫm pscīaȝ dei: sȝ solū ꝫm psentem iusticiā seu gratiā quā tūc habebāt. Et hoc cōfirmat autorita te bti Ambro. Postea soluit diuersas autoritates quas alij ꝓ se allegant: ⁊ dicit eas fore intelligendas de pfecta charitate: q̄ semel habita amitti non potest: ⁊ nō de charitate incipiēte ⁊ ꝓficiente. Ad autoritatē apl'i dicit ipsam debere intelligi ꝫm finalem effectū charitatis. Scōa ꝑpositio ē hec: Imperfectio charitatis in via tollet̄ a beatis in patria Hanc mgr̄ ponens querit: Cū fides et spes euacuentur ī patria: eo ꝙ sint explicite: quare etiā charitas nō dicitur excidere: cum etiam ipsa sit explicita id est imperfecta scȝ hic in via. Et respōdet ꝙ charitas nunq̄ inq̄tum est explicita et imperfecta euacuabitur in patria: q: tūc oīs imperfectio tollet̄ ab ea ⁊ ipsa manebit q̄tū ad habitū ⁊ q̄tū ad actū. Fides autez ⁊ spes tolluntur tam ꝫm habitum q̄ ꝫm actū: sed scientia dicitur euacuari ⁊ destrui ī patria quia licet maneat ꝫm essentiaȝ: destruitur tamē ꝫm actum et modum quem nunc habet scilicet discursum ratiocinatiōis. Tertia ꝑpositio est hec: Christus ꝫm ꝙ homo degens in via ordineȝ charitatis talem seruauit qualem habēt beati in patria. Hāc magister ponens querit: vtrum christus ꝫm ꝙ homo seruauerit supradictuȝ ordinem charitatis. Et arguit ꝙ non: quia dato ꝙ sic: tunc omnes homīes sicut seipsum dilexisset: et sic omnes saluos fieri voluisset: cum igitur non omnes salui facti sunt: videtur sequi ꝙ christus aliquid optauit quod tamē factum non est: quod videtur incōueniens. Unde patet ꝙ non seruauerit supradictū ordinē charitatis. Et respondet magister ꝙ christus ꝫm ꝙ homo seruauit semper ordinem charitatis qui seruatur ī patria: ⁊ non illum qui seruatur in via: vnde cōfirmat solutionem argumenti. Nam beati in patria ita sūt voluntati diuine conformes ꝙ nihil eis placet nisi quod deo placet et per consequens illos tantum diligunt sicut seipsos quos vult deus effectiue saluos fieri. Ex quo liquet ꝙ christus tantuȝ electos sicut se dilexit et salutē eoꝝ optauit: exhibendo eis plura quibꝰ diuinam voluntatē aduertere possent.

DI XXXII De charitate q̄tum ad diuinā dilectionē

De charitate dei. a

Remissis adijciendū ē de dilectiōe di q̄ ipse diligit nos q̄ nō alia ē q̄ illa q̄ diligimꝰ eū. Dilectio aūt dei diuina vsia est: eadēq̄ dilectiōe pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus se diligūt ⁊ nos: vt supra disseruimus. Cunq̄ eius dilectio sit immutabilis et eterna: alium tamen magis: aliuȝ minus diligit. Unde Augꝰ. Incomprehensibilis est dilectio dei atq̄ immutabilis qua deus in vnoquoq̄ nostruȝ amat quod fecit: sicut ⁊ odit qđ fecimus. Miro ergo et diuino modo etiaȝ quādo odit diligit nos. Et hoc quidē in oīnibus intelligi pōt. Quis ergo digne potest eloq̄ q̄tū diligat mēbra vnigeniti sui: et q̄nto amplꝰ vnigenitū ipm. De ipo etiā dictū ē: nihil odisti eoꝝ q̄ fecisti. Ex his ꝑcipitur ꝙ deꝰ oēs creaturas suas diligat: q:

Q aliuȝ magis aliū minꝰ diligit deus. Augꝰ. super Johannem.

Sap. xi.

scp̄tū ē: Nihil odisti eoꝝ q̄ fecisti. Et itē. Uidit deꝰ cūcta q̄ fecerat: ⁊ erāt valde bona. Si oīa q̄ fecit bona sunt: ⁊ oīne bonū diligit: oīa q̄ diligit q̄ fecit: et intercā magis diligit rōnales creaturas: ⁊ de ill' eas amplꝰ que sunt membra vnigeniti sui: et multomagis ipm vnigenitum. Sap. xi. Gen. i.

Ex q̄ intelligētia dr̄ magis vl' minus diligere hec vel illa. b

Cum aūt dilectio dei imutabilis sit: ⁊ iō nō intendit̄ vel remittit̄: si querit̄ q̄ sit ratio dicti cū dr̄ magis vel minꝰ diligere hoc q̄ illud: ⁊ cū dr̄ deꝰ oīa diligere. Dicimꝰ dilectionē dei sicut pacē exuperare oēm sensum hūanuȝ: vt ad tante altitudinis intelligentiaȝ vix aliquatenꝰ aspiret humanꝰ sensus. Potest tamē sane intelligi ea ratione dici omnia diligi a deo que fecit: quia omnia placent ei: et oīa approbat inq̄tum opera eius sunt: nec tunc vel prius vel amplius placuerūt ei cum facta sunt: scȝ anteq̄ fierent imo ab eterno oīa placuerūt ei nō minus q̄ postq̄ esse ceperunt. Q vo rationales creaturas: id est homines vl' angelos: alios magis alios minus diligere dicitur: nō mutabilitatem charitatis eiꝰ significat: sed ꝙ alios ad maiora bona: alios ad minora dilexit. Alios ad meliores vsus: alios ad minus bonos. Oīa eīn bona nostra ex eius dilectione nobis proueniūt. Electorum ergo alios magis alios minꝰ dilexit ab eterno ⁊ diligit etiam nūc: quia alijs maiora alijs miora ex dilectōe sua pparauit bona: alijsq̄ maiora et alijs minora bona ꝓfert ex tpe. Un̄ magis vel minꝰ dr̄ hos vel illos diligere.

Phil. iiij.

Ex quo sensu oīa q̄ fecit deꝰ diligere dicat̄

Quomō alios magis alios minus diligere dicitur.

Quod duobus modis inspicienda est dilectio dei. c

Consideratur enim duobꝰ modis dilectio dei: ꝫm essentiaȝ ⁊ ꝫm efficientiā. Nō recipit magis vel minus ꝫm essentiam: sed tantum ꝫm efficiētiam vt magis dilecti dicātur quibus ex dilectione ab eterno maius bonū preparauit et in tempore tribuit: et minus dilecti quibꝰ nō tantum. Inde etiā est ꝙ aliqui quando conuertuntur et iustificātur dicunt̄ tunc incipere diligi a deo: non ꝙ deꝰ noua dilectiōe quemq̄ possit diligere: immo sempiterna dilectiōe dilexit an-

te mūdi ↄstitutionē q̊scunqꝫ diligit. Sed tūc dicunt̄ incipe diligi ab eo cū et̄ne dei dilectiōis sortiunt̄ effectū. s. gr̄az vł gl̄iaz
Aug. in li. v. de trinitate. Vn̄ Aug. Absit vt de⁹ tpalit̄ aliquē diligat q̄si noua dilectiōe q̄ in ip̄o an̄ nō erat apud quē nec p̄terita transierūt: ⁊ futura iā facta sūt. Itaqꝫ oēs sctōs suos an̄ mundi ↄstitutionē dilexit sic̄ p̄destinauit. Sz cū ↄuertunt̄ ⁊ inueniūt illū tūc incipe ab eo diligi dicunt̄ vt eo mō dicat̄ q̊ pōt humano affectu capi qd̄ dr̄: Sic etiā cū irat⁹ malis dr̄ ⁊ placidus bonis: illi mutant̄ et nō ip̄e: vt lux infirmis ocul̄ aspera firmis lenis est: ipsoꝝ. s. mutatiōe nō sua. Ita cū aliquis p iustificationē incipit esse amic⁹ dei: ipse mutatur nō deus.

Si quis magis vel min⁹ diligat̄ a deo vno tp̄e q̄z alio. d

Si v̄o q̄rit̄ de aliq̊ vtrꝫ magis diligat̄ a d̄o vno tp̄e q̄ȝ alio distiguēda ē dilectiōis intelligētia. Si ei referat̄ ad dilectiōis effectū: ↄcessibile ē: si v̄o ad dilectiōis essentiā: inficiabile ē.

Si deus ab eterno dilexit reprobos. e

De reprobis v̄o q̄ p̄parati nō sūt ad vitā s; ad mortē si q̄rit̄: vtrꝫ debeat cōcedi q̄ de⁹ ab et̄no dilexit eos. Dicim⁹ d̄ electis sol̄ simplicit̄ h̊ esse ↄcedēdū q̄ de⁹ ab et̄no eos dilexit q̊s ad iusticiā ⁊ coronā p̄parauit. De nō electis v̄o simplciter est concedendū q̄ odio habuit. i. reprobauit. Sic̄ legit̄: Jacob dile-
Malachie. j. xi Esau odio habui. Sz nō ē simplr̄ dicē dū q̄ dilexit: ne p̄destinati itelligāt̄: s; cū adiectiōe ↄcedat̄ dilexit eos iq̄ȝtū op⁹ ei⁹ futuri erāt. i. q̊s ⁊ q̄les factur⁹ eos erat.

Ista ē distinctio. xxxij. hui⁹ tertij libri: in qua mgr̄ postq̄ȝ egit d̄ dilectiōe creata q̄ deū diligim⁹ agit de dilectiōe increata q̄ a deo diligimur: et tria facit. Nā p̄mo agit d̄ dilectiōe cōiter respectu creaturaꝝ oīm. Scd̄o de dilectiōe speālit̄ respectu hoīm. Tertio adhuc speciali⁹ respectu reproboꝝ. Primū facit vsqꝫ ibi: Considerat̄ eīm. Secundū vsqꝫ ibi: De reprobis v̄o. Tertiū vsqꝫ ad finē distinctiōis. In speāli mgr̄i sn̄ia stat ī trib⁹ ꝓpositiōib⁹ q̄ꝝ p̄ma ē hec: Mgr̄ dicit q̄ sit eadē dilectio q̄ nos deū diligim⁹ ⁊ q̄ ip̄e nos diligit. Hāc magister insinuās dicit q̄ eadē sit dilectio q̄ pater ⁊ filius ⁊ sp̄ussanct⁹ se diligūt ⁊ nos: ⁊ est diuina essentia: ⁊ q̄ eadē sit dilectio qua nos diligim⁹ deum: vt in p̄mo libro dictū fuit. In q̄ opiniōe mgr̄ nō tenet̄. Et subdit q̄ȝuis dilectio dei sit imutabil̄ ⁊ et̄na aliū tn̄ magis ⁊ aliū min⁹ diligit. Et diligit oēs creaturas: ⁊ inter om̄es magis diligit creaturas rationales: et int̄ creaturas rōnales ampli⁹ diligit illos q̄ sūt vnigeniti sui mēbra: ⁊ mł̄to magis diligit ipsum vnigenitū. i. xp̄m b̄m q̄ hō. Ista aūt ineq̄litas dilectiōis nō dic̄ aliquā mutationē ī dilectiōe dei: q̄ de⁹ nō aliter dr̄ ineq̄lit̄ diligere nisi q̄ȝ ad bona ineq̄lia eos diligit. Scd̄a ꝓpositio ē h̄: Dilectio dei nō suscipit magis ⁊ minus b̄m essentiā: sed tm̄ b̄m distributionē ⁊ efficientiā. Hāc mgr̄ insinuans supponit dilectionē qua nos diligit b̄m se nō suscipere magis ⁊ minus: qd̄ declarās dicit: dilectionē dei qua nos diligit posse dupliciter considerari. Vno modo b̄m essentiā ipsius dilectiōis ⁊ sic ↄsiderata nō suscipit magis nec minus quia vt sic est ipse spiritussanct⁹. Alio mō b̄m efficientiam: et sic suscipit magis ⁊ minus: ita vt magis dilecti dicant̄ quibus maius bonum ex dilectione dei ab eterno preparauit: ⁊ in tempore preparauit: ⁊ in tempore tribuit. Vnd̄ sumēs occasionē querit: vtrū vnus ⁊ idem homo potest a deo magis diligi vno tempore q̄ȝ alio. Et respōdet q̄ loquendo de eius dilectione essentiali nō potest: sed loquendo de eius dilectione effectuali bene potest. Tertia ꝓpositio est hec: Simpliciter loquendo deus non dilexit reprobos ab eterno. Hanc magister insinuans querit: vtrum deus dilexit reprobos ab eterno: hoc est illos qui nō ad vitam sed ad mortē sunt preparati: et respōdet q̄ sicut de electis simpliciter est cōcedendū q̄ deus ab eterno eos dilexit sic de reprobis simpliciter est cōcedendum q̄ deus ab eterno eos odio habuit ⁊ reprobauit: ⁊ nō simplicit̄ ↄcedendū q̄ eos ab eterno dilexit: ne estiment̄ fore p̄destinati: licet cum determiatiōe posset ↄcedi q̄ ab eterno eos dilexit scȝ cū hac determinatione inq̄ȝtū futuri erāt op⁹ ei⁹. Et tm̄ in speāli.

De q̄ttuor v̄tutib⁹ p̄ncipalib⁹ a

D. XXXIII. De virtutib⁹ cardinalib⁹.

Post predicta de q̄ttuor v̄tutib⁹ q̄ p̄ncipales vel cardinales vocant̄ disserēdū est q̄ sunt iusticia: fortitudo: prudētia tp̄antia.
Aug. i. xiiij. lib. de trini. De q̊b⁹ Aug. ait: Justicia est in s̄bueniēdo mis̄is: prudētia i p̄cauēdis insidijs: fortitudo i p̄ferēdis molestijs tp̄antia i coercēdis delectatiōib⁹ prauis. De
Sap. viij. his dr̄ i li. sapie. Sobrietatē ⁊ prudētiam docet iusticiā ⁊ virtutē. Sobrietatez vocat tp̄antiā et virtutē vocat fortitudinē. He v̄tutes cardinales dicunt̄ vt ait Hiero. q̊b⁹ i hac mortalitate bn̄ viuit̄: ⁊ post
Q̄ he v̄tutes in xp̄o fuerūt. ad et̄nā vitā p̄ueniūt̄: q̄ in xp̄o plenissime
Joh. j. fuer̄t ⁊ sūt: d̄ cui⁹ plenitudine nos accepi-
De v̄tutib⁹ cap in futuro. mus. In q̊ habuer̄t vsus. i. eosdē q̊s i patria hn̄t: ⁊ q̊sdā etiā vie. Verūtn̄ an he v̄
Aug. xiiij. de trini. ca. ix. tutes cū ⁊ ip̄e i aīo eē incipiāt q̄ cū sine illis p̄⁹ eēt tn̄ anim⁹ erat d̄sināt eē cū ad et̄na p̄duxerit: nōnulla q̄stio ē. Quibusdā visū ē eas eē desituras: ⁊ d̄ trib⁹ q̊dē prudētia scȝ fortitudie ⁊ tp̄antia cū h̊ dr̄ nōnihil di-
Sap. j. ci videt̄. Justicia ei imortalis ē: ⁊ magis tūc p̄ficiet̄ i nob̄ q̄ȝ eē cessabit cū btē viuem⁹ ↄtēplatiōe nature diuie q̄ creauit oēs ceterasqꝫ istituit naturas q̄ nihil meli⁹ et amabili⁹ ē. Cui regēti s̄bditū eē iusticie ē

Et iō imortal' ē oīno iusticia nec in illa btitudie eē ōsinet: s̄ tal' ac tāta erit: vt pfectior & maior eē n̄ possit. Fortassis & alie tres ꝟtutes prudētia sine vllo iā piculo error᷑ fortitudo sine molestia tolerādoꝝ maloꝝ tpātia sine repugnatōe libidinū erūt i illa felicitate: vt prudētie ibi sit nllm bonū ōponere vel eq̄re: fortitudis ei firmissime coherē: tpātie nllo ōfectu noxio ōlectari. Qd̄ ꝟo nūc agit iusticia i s̄bueniēdo miseris: qd̄ prudētia i pcauēdis isidijs: qd̄ fortitudo i pferēdis molestijs: qd̄ tpātia i coercēdis ōlectatōib' prauis n̄ erit ibi oino vbi nihil mali erit. Ista ḡ ꝟtutū opa huic mortali vite necessaria sic fides ad quā referēda sūt i pterit᷑ hēbūt. Ecce apte h̄ dic̄ Aug. q̄ p̄dicte ꝟtutes i futuro erūt: s̄ alios vsus tūc hēbūt q̄ȝ mō. Cui Beda assētit sup exodū dicēs: Colūne an̄ q̄s expāsū ē veli: ptātes celi sūt q̄ttuor eximij᷑ ꝟtu i b' p̄clare. i. fortitudie: prudētia: tpātia: iusticia q̄ alit̄ in cel' s̄uant̄ ab āgelis & aiab' sctis q̄ȝ h̄ a fidelib'. Et ōn̄r assignat Beda vsus illaꝝ ꝟtutū s̄m p̄ntē statū & futurū imitās Aug'. in p̄missis assignatiōib'.

Ista ē distinctio. xxxiij. hui' tertij libri: in q̄ mgr̄ postq̄ȝ egit de ꝟtutib' theologicis agit de ꝟtutib' cardinalib': & tria fac̄. Nā p̄mo earū q̄dditatē inq̄rit: & q̄re cardiales nūcupēt̄. Scd̄o an xp̄s eas hūerit: sic̄ h̄ in via habēt̄. Tertio an in p̄ria maneāt vel euacuēt̄. Primū vsq̄ȝ ibi: Que in xp̄o plenissime. Scd̄m vsq̄ȝ ibi: Uerūtn̄ an he. Tertiū vsq̄ȝ ad finē di. In sp̄ali sn̄ia mgr̄i stat i ista ōclusione. Quattuor sūt ꝟtutes cardiales q̄s hūit xp̄s & hēbūt i p̄ria oēs imortales. Hāc mgr̄ isinuās dicit q̄ttuor eē ꝟtutes cardiales q̄s enumerat & pōit eaꝝ descriptiōes s̄m. b. Aug'. q̄ patēt in l̄ra. vbi em̄ dic̄. Justicia ē ꝟt' i subueniēdo miseris. Prudētia in pcauēdis isidijs. Fortitudo in pferēdis molestijs. Tpātia i coercēdis prauis delectatōib'. Postea dicit q̄ iō ōn̄r cardinales q̄ p ipās deo vnimur & ad vitā eternā puenim'. Postea dicit q̄ ille ꝟtutes fuerūt i xp̄o & habuerūt eosdē act' & vsus q̄s in patria habebūt: & etiā q̄sdā q̄s hn̄t in via. Ultio q̄rit: vtrū ille ꝟtutes euacuēt̄ i p̄ria. Et rn̄det p̄ s̄m q̄sdā q̄ tres istarū nō remanebūt in patria: sȝ solū iusticia q̄ in patria nō cessabit: s̄ȝ poti' pficiet̄. Sed ipse subiūgit q̄ etiā alie tres remanebunt sed alios actus tūc habebūt in patria q̄ȝ mō habēt in via: & h̄ ōfirmat auctoritate Bede. Et tm̄ in speciali.

De septē donis sp̄ūssancti. a

Hunc ō septē donis sp̄ūscti agēdū ē. vbi prius ōsiderādū ē: an hec dona ꝟtutes sint. Scd̄o an i futuro ōsitura sint vl' oia vl' hoꝝ aliq̄. Deide an in xp̄o fuerint cuncta hec dona. Hec dona virtutes esse nec in futuro desitura Ambrosius ostendit: ea septem fore virtutes dicēs & in angelis abūdātissime eē sic: Ciuitas dei illa hierl'm celestis nō meatu alicui' fluuij terrestris abluit̄: s̄ ex vite fonte pcedēs sp̄ūs sancti cui' nos breui satiamur haustu in illis celestib' spiritib' redūdāti' videt̄ effluere: pleno septē virtutū spiritaliū feruēs meatu. Si em̄ fluui' riparū crepidinibus editis supfusus exūdat: q̄ȝto magis sp̄ūs supeminēs creaturā cū n̄re mētis archana tāq̄ȝ inferiora pstringat celestē illā angeloꝝ naturā effusiōe q̄dā sctificationum vbertate letificat. Deide sctificationē exponēs subdit: His aūt sctificatiōib' significat̄ plenitudo septē sp̄ūaliū ꝟtutū quas enūerat Esa. dicēs: Sp̄ūs sapie & intellect' sp̄ūs ōsilij & fortitudis: sp̄ūs scie & pietatis: & sp̄ūs timoris dn̄i. Unū ē ḡ flumē sp̄ūscti: s̄ multi sp̄ūalium donoꝝ meat'. Quāuis ḡ mlti dn̄r sp̄ūs: vt sp̄ūs sapie & intellect' &c̄. vn' tn̄ ē dei sp̄ūs sue libtatis arbit̄ oia p aucte volūtatis diuidēs singul̄. Hic exp̄sse traditū ē septē dona & virtutes eē sctificationesq̄ȝ fideliū mētiū & in futuro nō desitura cū sint & in angelis.

Q̄ i xp̄o fuerūt illa septē dona. b

In xp̄o ēt hec eadē fuisse Esa. ōndit dicēs: Egrediet̄ ꝟga de radice iesse: & flos de radice ei' ascēdet & requiescet sup eū sp̄ūs dn̄i: sp̄ūs sapientie & intellectus: sp̄ūs ōsilij & fortitudinis sp̄ūs scie & pietatis: & replebit eū spiritus timoris domini.

Qd̄ videt̄ obuiare p̄missis. c

His aūt videt̄ obuiare qd̄ Beda de timore dn̄i dic̄ sup pabolas. s. q̄ ois timor i futuro cessabit. Ait em̄ sic sup illū locū. Timor dn̄i p̄ncipiū sapiētie Duo sūt timores dn̄i: s̄uil' q̄ p̄ncipiū sapie ē: & amical' q̄ pfectiōeꝫ sapie comitat̄. Seruil' p̄ncipiū sapie ē q̄ q̄ post errata sape incipit: p̄mo timore corripit̄ diuione puniat̄ s̄ hūc pfcā charitas foras mittit Succedit huic tior dn̄i sctūs pmanēs i sclm scl'i: quē n̄ excludit charitas s̄ auget q̄ tiet fili' ne vl'i modico oclos amātissimi p̄ris offēdat: vterq̄ȝ i futuro cessabit charitas ꝟo nūq̄ȝ excidet. Aug. ꝟo sup illū locū p̄s. Adorabo ad tēplū sctm̄ tuū i tiore tuo timore di ōsiturū dic̄ sic: Timor dn̄i ē magnū p̄sidiū pficiētib' ad salutē: s̄ puenietib' foras mittit̄. Nō em̄ timēt iā amicū cū. s. ad id qd̄ repromissū ē pducti fuerint. Ex his auctoritatib' significat̄ q̄ ti-

Margin notes: Beda. Exod. xxvj. — Di. XXX. IIII. — De septeꝫ donis sp̄ūssancti generaliter. — n — Amb. i. s. l. s sp̄ūsctō. q̄ septē dona sūt i angelis: et sunt virtutes. — Esa. xj. — Esa. xj. — Beda. — Prouerb. j. — j. Joh. iiij. p̄s. xviij. — Aug'. super p̄s. v.

mor nõ erit i futuro. Si aũt timor nõ erit in futuro: ergo nec septem dona erũt nec modo sunt in angelis siue in animab' sanctis. Ad qđ dicimus auctoritatũ premissarum que videnẽ repugnantiam dirimẽtes: q septem illa dona ⁊ in angelis modo sunt ⁊ in animabus sanctis feliciter viuentibus ⁊ in nobis erunt in futuro: ꝫ nõ habebunt oĩa hos vsus siue hec officia q̃ nũc habent: vt verbi grã. Timor filialis modo facit timere ne offendam' quẽ diligimus ⁊ ne sepemur ab eo: facit etiã nos revereri eũdẽ. In futuro vo faciet nos revereri quãdo nõ timebimus separi vel offendere. Non ergo metus sepationis vel offensionis nũc ẽ in angelis vel in animabus sanctis nec in nobis erit in futuro: sꝫ reuerentia que est mixta cũ subiectiõe dilectiõis: que etiã in xpo fuit sicut apl's dicit in epistola ad hebreos loquẽs de xpo Qui exauditus ẽ pro sua reuerẽtia. Quidam tamen ꝫm effectum timorẽ in christo ⁊ in angelis tm̃ esse contendunt.

Solutio.

Heb. v.

Plena timorꝫ distinctio. D

Et quia de timore

tractandi nobis occurrit locus. Sciẽduꝫ est quattuor esse timores. s. mũdanũ siue humanũ: seruilem: initialem castum: vel filialem siue amicalẽ. Human' timor est: vt ait Cassiodorus: quando timem' pati pericula carnis: vel perdere bona mũdi propter qđ delinquimus. Hic timor malus est qui in primo gradu cum mũdo deseritur: quem dominus prohibet in euangelio dicens: Nolite timere eos qui occidunt corpus ⁊c̃. Timor autem seruilis est vt ait Augustinus: cum per timorem gehenne continet se homo a peccato quo p̃sentiam iudicis ⁊ penas metuit: ⁊ timore facit quicquid boni facit: nõ timore amittendi eternuꝫ bonum qđ nõ amat: ꝫ timore patiendi malum qđ formidat. Non timet ne perdat amplex' pulcherrimi spõsi sed timet ne mittatur in gehennaꝫ. Bonus est iste timor ⁊ vtilis: licet insufficiẽs per quem fit paulatim cõsuetudo iusticie ⁊ succedit initialis timor quando incipit qđ durum erat amari: ⁊ sic incipit excludi seruilis timor a charitate: ⁊ succedit deinde timor castus siue amicalis: quo timemus ne sponsus tardet: ne discedat: ne offendam': ne eo caream': timor iste đ amore venit. Ille quidẽ seruilis est vtilis sed

Cassiodorus sup psal.

Matth. x. Luce. xij. Aug. sup ps.

non pmanens in eternum ⁊ iste timor diuinus comes est per omnes gradus.

Collectio preditorum. E

Et attende qđ q̃t-

tuor hic distinguunẽ timores cum supra Beda duos dixerit esse. Sed Beda hũanum timorem pretermisit: ⁊ nomine seruilis duos quos hic distinximus cõplexus fuit: scꝫ seruilem ⁊ initialẽ. Amicalem vero castum dixit. Augustinus quoqꝫ seruilem ⁊ castum timoreꝫ aperte discernit: dũ epistole ad Romanos illum locum exponit: Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritũ adoptionis filiorum dei: ita dicens Duo timores insinuantur hic: vnus qui est in perfecta charitate. s. timor castus: alter q̃ non est in charitate scꝫ seruilis: in quo q̃uis deo credatur: nõ tñ in deuꝫ: ⁊ si bonũ fiat: non tamẽ bene. Nemo enim inuitus benefacit etiam si bonum est qđ facit.

Rom. viij.

De casto ⁊ seruili plenius agit tãgens interdũ de initiali. F

De his eisdẽ timo

ribus latius disputat Augusti. dicẽs: Cepit aliquis credere diẽ iudicij si cepit credere: cepit ⁊ timere. Sed q: adhuc timet. nondum habet fiduciam in die iudicij nõdum est in illo perfecta charitas: sed si pfecta in illo esset charitas: nõ timeret: perfecta enim charitas faceret perfectam iusticiam ⁊ nõ haberet vnde timeret: imo haberet quare desideraret vt trãseat iniquitas ⁊ veniat regnum dei: ergo timor non est i charitate. Sed in qua charitate? Nõ in inchoata. In qua ergo? In perfecta: pfecta ergo charitas foras mittit timorẽ: q incipiat timor: quia initiũ sapientie timor domini. Timor eñ quasi locũ prepat charitati. Cum aũt ceperit charitas habitare pellit timor qui ei preparauit locuꝫ. Quãtum enim illa crescit: ille decrescit: ⁊ quãtum illa fit interior: timor pellitẽ foras: maior charitas: minor timor: minor charitas maior timor. Si autẽ nullus est timor: nõ est quo intret charitas: sicut videmus p setam introduci linum quãdo aliquid suitur: seta prius intrat ⁊ nisi exeat non succedit linũ Sic timor primo occupat mentem nõ aũt ibi remanet timor: q: ideo itrauit vt introduceret charitatem.

In nona omelia sup epla. Joh. iiij.

Hic tangit de initiali timore.

j. Joh. iiij.

Similitudo seruilis timoris inducitur.

Qđ videẽ p̃dictis aduersari. G

Est aũt alia sentẽtia que videtur huic esse contraria: si non habet pium intellectorem. Dicitur enim
ps. xviij in psal. Timor domini castus permanet in seculum seculi. Eternum quẽdaʒ timorem nobis ostendit sed castum. Quod si ostendit ille nobis eternũ timorem nũqd
j. Joh. iiij. contradicit illi ista epistola que dicit: Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem. Hoc eẽ dictũ est per Johannem: illud dictũ est per Dauid. Sed nolite putare aliũ esse spiritum: si enim vnus flatus inflat duas tibias nõ potest vnus spiritus implere duo corda ⁊ agitare duas linguas? Si spiritu vno .i. flatu implete duo tibie consonant: implete due lingue spiritu dei dissonare pñt? immo est ibi quedam consonantia: est quedam concordia: sed auditorem desiderat studiosum nõ ociosum. Ecce mouit duas linguas spiritus dei: ⁊ audiuimꝰ ex vna: timor non est in charitate: audiuimus ex alia: timor domini castus permanet in seculũ seculi. Quid est hoc? Dissonãt? Nõ. Excute aures: intende melodiam: non sine causa hic addidit castus: illic non addidit: quia est timor aliquis qui dicitur castus: est alius qui non dicitur castus. Discernamus istos duos timores ⁊ itelligamus consonantiaʒ tibiarum. Quomodo discernimus? Attendat charitas vestra. Suut homines qui ꝓpterea timent deũ ne mittanẽ in gehennam: ne forte ardeãt cum diabolo in igne eterno: ipse est timor qui introducit charitatem sed sic venit vt exeat. Si enim propter penas times deũ nonduʒ amas quem sic times: non bona desideras: sed mala caues. Sed ex eo q2 mala caues corrigis te ⁊ incipis bona desiderare: cũq3 bona desiderare cepis erit
Aug. in te timor castus. Quid ẽ timor castus? Timere ne amittas ipa bona timere deũ ne recedat a te. Cum autem times deum ne te deserat presentia eius: amplecteris eum: ipso frui desideras.

Quomodo distant duo timores per similitudinem duarũ mulierum ostendit. b

Non potes meliꝰ explanare quid intersit inter duos istos timores q̃3 si ponas duas mlieres maritatas: quarum vnam costituas volentem facere adulterium sed timet ne damneẽ a marito. Timet maritum q2 adhuc amat nequitiam: huic non grata est sed onerosa mariti presentia: ⁊ si forte viuit neq̃ter: timet maritum ne veniat. Tales sunt qui timent diem iudicij. Fac alteram amare virum ⁊ debere illi castos amplexus: nulla se adulterina imundicia maculare velle: ista optat p̃sentiam viri. Illa timet: et ista timet. Jam ergo interrogentur quare timeant. Illa dicet: Timeo virũ ne veniat. Illa dicet: Timeo virũ ne discedat. Illa dicet: Timeo virum ne damnet: Illa dicet timeo virũ ne deserat. Pone hec in animo ⁊ inuenis timorem quem foras mittit charitas: ⁊ alium timorem castum permanẽtem in seculum seculi. Illũ timorem pfecta charitas foras mittit: quia ille timor tormentum habet: torquetur cõsciẽntia peccatorum: nondũ facta est iustificatio. Est ibi quod titillat mentem: quod pũgat: qd stimulat. Stimulat ille timor: sed intrat charitas que sanat quod vulnerat timor: timor castus facit securitatẽ in animo. Audiuimus duas tibias: sc3 Johannem ⁊ Dauid consonantes: illa de timore dei dicit quo timet anima ne dãneẽ illa de timore quo timet anima ne deseratur. Ille ẽ timor quem charitas excludit: ille est timor qui permanet in seculum seculi. Ecce in his verbis predictis aperte ostendit Augꝰ. quis sit timor castus ⁊ qs seruilis: ⁊ qualiter differant. In quibus etiaʒ initialem timorẽ significauit qui nec ex toto est seruilis: nec ex toto castus: sed tanq̃3 medius aliquid de seruili: ⁊ aliquid de casto timore habet: facit eẽ fuire partim timore pene: partim amore iusticie ꝑ quem timemus puniri ⁊ timemus offendere Iste timor est in inchoata charitate non in perfecta: ⁊ quantũ crescit charitas tãtũ decrescit iste timor: q̃tũ ad metũ pene id est q̃tũ ad id qd facit timere penam ⁊ q̃tum ad tormentuʒ conscientie. Nam q̃to magis diligimus tanto minꝰ timemꝰ Iste timor notatur in illis verbis Augꝰ. vbi non negat timoreʒ esse in charitate inchoata sed perfecta: quod non posset dici de seruili: quia vt ipse supra dixit seruilis timor nõ remanet veniente charitate: nec intrat charitas nisi prius ille timor exeat. nec in illo timore aliquis credit in deum: ⁊ si credat deo nec benefacit: etiam si bonũ est quod facit. Non est ergo timor ille in charitate etiã ichoata quia omnis qui

charitatem habet: licet non perfectam: et in deum credit: et bona opera facit: quare seruilis non est timor ille quem in charitate inchoata fore concessit: et quem crescente charitate decrescere dixit. Sed ille est timor initialis quem nõ negat esse in charitate nisi perfecta sit.

Quod timor seruilis et initialis dicitur initium sapientie: sed differenter. i

Sciendum tamen est quod vterque timor scz seruilis et initialis in scripture diuersis locis dicitur initium sapientie: et ita fore comperies si diligenter annotaueris loca scripture: in quibus de timore domini fit mẽtio: ex alia tamen ratiõe et causa diuersa dicitur seruilis timor initium sapientie et ex alia initialis. Seruilis enim ideo dicitur initium sapientie: quia preparat locum sapientie et ducit ad sapientiam: sed tamen non remanet cum ea imo foras exit. Initialis vero dicitur initium sapientie: quia est in inchoata sapiẽtia quem cum quis habere incipit: sapientiam et charitatem habere incipit. Inde etiam est quod vterque timor dicitur initialis: quod iuenire poteris per diuersa scripture loca. Uterque etiam timor interdum dicitur seruilis: quia et ipse initialis qui est in charitate ĩchoata aliquid habet de seruili scilicet angorem pene: sicut et aliquid habet de casto: scilicet quod timet offendere ac separari.

Prouerb. j. et ix. Ecci. j. et xxv.

De hoc quod Aug. dicit castũ timorem esse eternum. k

Illud quoque diligenter est notandum quod in superioribus Augustinus dicit castum timorẽ esse eternum per quod cõfirmatur premissa sñia: scz quod spiritus timoris erit in futuro sicut et alia dona spiritussancti: sed non habebit oẽm illum vsum quẽ modo habet. Faciet enim tunc nos revereri deum: non timere separi vel carere. Fuit ergo et in christo timor ille: sed iuxta vsum illum quem habebit in futuro in sanctis. Nõ enim timuit christus separi vel offendere deum: sed eum pre omnibus reueritus est.

An timor pene qui fuit in christo fuerit seruilis vel initialis vel alius. l

Cum autem fuerit in christo timor pene: queritur an iste timor fuerit mũdanus: vel seruilis vel initialis. Ad quod dicimus nullum eorum fuisse in christo: quia timor mundanus malus est vt supradictum est: et in primo gradu cum mundo deseritur. Seruilis vero vel initialis in perfecta charitate non est. Nullus ergo timorum istorũ fuit in christo. Quis ergo fuit timor iste quo penã timuit? Potest timor ille dici naturalis vel humanus qui omnibus hominibus inest quo horretur mors ac formidatur pena. Et dicitur timor iste naturalis: non quia accesserit homini ex natura secundum quod prius fuit instituta: quia non fuit iste timor concretus homini nec de bonis naturalibus: sed quia ex corrupta natura per peccatum omnibus aduenit: cui corruptio inoleuit tanquam esset naturalis: et est iste timor effectus peccati vt predictum est.

Ista ẽ distinctio. xxxiiij. huius tertij libri: in qua magister postquam egit de virtutibus agit de donis: et tria facit. Nam primo agit de donis in cõmuni. Secũdo de timore in speciali. Tertio infert quedam ex determinatis. Primum vsque ibi: Et quia de timore. Scdm vsque ibi: Illud quoque diligenter. Tertiũ vsque ad finẽ dis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus: quarũ prima est hec. Septẽ dona spiritussancti: que a virtutibus non differunt nec in patria cessabunt fuerũt in xpo. Hanc magister ponens querit tres questiones quarum prima est: an dona spiritussancti sunt idem quod virtutes. Secunda est: an in patria maneant in btis. Tertia est: an fuerũt in xpo. Ad duas primas questiones simul respondet auctoritate. b. Amb. quod dona sunt idem quod virtutes. et quod remanent in patria. quia in angelis et in beatis sunt abũdãtius quam in nobis. Ad tertiã respondet affirmatiue quod ista dona fuerũt in xpo: quod patet per illud. Esa. xj. et requiescet super eum spiritus domini. spũs sapientie et intellectus. consilij et fortitudinis: spiritus sciẽtie et pietatis et replebit eum spiritu timoris domini. In qua quidem auctoritate pluries repetit spiritus quod nõ ideo fit quod spiritussancti sunt plures in natura diuina: sed ad designandum multiplicem fore effectum vnius spiritussancti. Sed quia in responsiõe ad scdam qõnẽ quod dona etiam nõ cessant in patria, proponit in medium quasdã auctoritates que videntur dicere timorem in patria nõ manere: et per consequens nec alia dona: quia qua ratiõe nõ remanebit donum timoris: pari ratione nec alia dona. Pro quarum auctoritatum euidẽtia magister dicit: quod dona spiritussancti erũt in futuro scz in patria sed nõ habebunt ibi illos vsus quos hic habẽt in via: quod declarat specialiter in dono timoris. Nam timor filialis vt dicit mgr in pñti vita tria ĩ nobis facit. Facit enim primo timere ne offendamus deũ quem diligimus. Secũdo facit timere ne separemur ab eo. Tertio facit nos ipsum reuereri. Quantũ igitur ad duo prima non manebit donũ timoris in patria: et hoc volũt dicere auctoritates ĩ oppositũ allegate. Sz quo

tum ad tertium manebit ibi: qr ibi p maxime vsus reuerētie q̄ est dilectio cū subiectiōe erit q̄liter etiā reuerētia in xp̄o erit. Et subdit quosdā dixisse q in xp̄o & in angelis esset donū timoris solū ſm effectū sed nō ſm habitū sed cōmuniter a modernis h̄ nō tenet nec mgr̄ illud approbat. Scd̄a ꝓpositio est hec: Timor q̄ multipliciter nō qualitercūq3 sumpt9 a charitatis ꝯsortio excludit. Hāc mgr̄ exequens dicit quattuor esse timores: quoꝝ primus est timor mundanus siue human9 quo timem9 pericula carnis & bonoꝝ mūdanoꝝ amissionē. Et qr h̄ timor malus est & cū mūdo mūdi ꝯtēptoribus relinquendus ideo ꝓhibetur tāq3 nō habēdus. Scd̄s ē timor seruilis .s. quo q̄s timet penas & ex hoc a pctō se cohibēs bonū opat: & l3 iste timor est bon9: nō tn̄ est sufficiēs ad vitā eternā obtinēdā. Terti9 ē timor initialis sc3 quo q̄s iam amare incipit eternū bonu3 .i. q amissionē eius timēs incipit bn̄ agere. & isto timore adueniente: simul aduenit charitas & timor seruil' incipit p charitatē excludi. Quartus est timor castus & filialis seu amicalis: q̄ ꝓuenit ex amore .s. q̄ timem9 ne deū offendam9: & ab eo sepemur: hic vero timor succedit initiali & pmanet in eternū ſuilis aūt nō pmanebit sed deficiet. Sed subdit q vt patet ex dictis in p̄ma pte istius distinctiōis Beda nō distinxit nisi duplicē timorē sc3 seruilē & amicalē qr sub seruili initiale3 intellexit. Bea. Aug. etiam nisi duos timores distinxit apte .s. castū qui ē in charitate pfecta: & seruilē q̄ nō ē in charitate qr l3 p ip̄m bonū fiat nō tn̄ bn̄: qr nemo inuitus bn̄ facit: etiam si bonū sit de suo genere qd̄ facit. Istis p̄missis magister ponit auctoritates timoris seruilis di. q l3 timor seruilis ī charitate nō sit: tn̄ prepat locū charitati: qr nisi timor p̄us occuparet mētē nō esset vn̄ intraret charitas: q̄ tn̄ aduenīēte timor expellit & foras mittit: qd̄ exēplificat de seta & filo sibi ānexo. filum eū nō intrat nisi seta exeat sic est de timore seruili & charitate: postea remouet q̄ddā dubiū. Nam in canonica Johis dr̄: q timor nō ē in charitate: s3 pfecta charitas foras mittit timorē. Dubitat g̃ quō verū sit qd̄ in ps̄. dr̄: timor dn̄i castus manet in seculum seculi. Nā cū in eterna btitudine. de q̄ ps̄. loq̄t sit pfectissima charitas videt dictū psalmiste dicto apl'i cōtrariū. Ad qd̄ rn̄dēs dicit q exquo Johes in sua canonica: & dauid in psal. vno sp̄ū repleti locuti sunt discordare nō pn̄t si vtriusq3 dictū recte intelligat. Nā duplex ē timor .s. castus & seruilis: ſuilis nō stat vt dictū est cū charitate: & de illo loquit apl's castus aūt manet in patria: & de illo loq̄tur ꝓpheta: istud p3 ex his q̄ dicta sunt. Nā dictū est q timor seruilis est quo q̄s ꝓpter penā timet deū: s3 exquo ille q̄ ꝓpter penā timet deū: nō amat ip̄m. iō timor ille nō stat cū charitate: timor aūt castus ē quo quis timet deū ne ip̄m offendat. S3 exquo sic timere sit amare. ideo timor ille manet cū charitate sp. Qd̄ postea exemplificat mgr̄ de duabus mulierib9 maritatis quarū vna timet cōmittere adulteriū ne a viro dep̄hēdat: alia xo ne a viro deserat. Et applicat simile ad ꝓpositū vt pt3 in l'ra. Postea aūt cōparat mgr̄ timorē initialē ad castū & ad seruilem dicens: q initialis est medius inter eos habēs aliq̄d de vtroq3: qr ptim facit seruire deo timore pene et partim amore iusticie qui etiā pōt esse in charitate inchoata. l3 nō possit esse in charitate pfecta & subdit q̄uis initialis timor possit stare cū charitate imperfecta & seruilis nō. tn̄ vterq3 ipsoꝝ in scriptura dicitur initiū sapiētie. Nā seruilis timor sapiētie et charitati locū pparat: sed ipsa aduenīēte foras mittitur. Nam initium sapiētie dicitur tanq3 disponēs ad ip̄m. Timor aūt initialis dicitur principium sapientie: qr cum inchoata sapientia simul incipit immo & quodāmodo inchoata charitas sine sapiētia. Ista oīa roborat magister auctoritatibus sanctoꝝ

Tertia ꝓpositio ē: Donū timoris extitit in xp̄o ſm vsum patrie cū timore quodā alio. Hāc mgr̄ insinuans infert ex determinatis & cōcludit primo. q donum timoris manebit in patria sicut alia dona: sed nō habebit ibi omnem vsum quē hic habet vt patuit in prima ꝓpositione hu9 distinctionis. Scd̄o etiā ex his ꝯcludit. q timor ille fuit in xp̄o ſm illū vsum quem hab3 in sanctis ſm actū .s. reuerētie. vt etiā ibidē dicebat. Unde querit etiā incidentaliter: cum timor pene fuit in xp̄o: vtrum fuit timor mundanus vel seruilis vel initialis. Et respondet q nullus eorum fuit. Nam timor mundanus cū mūdo deserit: seruilis vero nec est in charitate inchoata nec pfecta. Initialis vero nō pōt esse in charitate perfecta Cum igit xp̄s iam mundum deseruit & charitatem nō inchoatam sed perfectam habuit: sequitur q timor pene quem christ9 habuit nullus illorum timorum fuit sed fuit quidam naturalis ꝓueniēs ex natura per peccatu3 corrupta: nō tāq3 aliqd̄ bonū naturale sed tanq3 effectus quidam & sequela peccati Et tn̄ in speciali.

Quomodo differant sapientia et scientia. a

Di. XXX. V

De dono sapientie: itellect9 & sciētie.

Post premissa diligenter considerandum est in quo differat sapientia a scia De hoc Aug. ita ait: Philosophi disputantes de sapientia diffinierūt eā dicētes Sapiētia est rerū diuinarū humanarūq3 sciētia. Ego quoq3 vtrarūq3 reꝝ cognitionē .i. diuinarū & humanarū & sapientiā & scientiā dici posse nō nego. Verꝫ iuxta distinctionē ap'li qua dixit: alij dat sermo sapientie. alij sermo sciē: illa diffinitio diuidēda est: vt rerū diuinarū cognitio sapia ꝓprie nūcupet: humanarū vero rerū cognitio ꝓprie sciētie nomē obtineat. Neq3 xo q̄cq̄d sciri ab hoīe pōt in rebus humanis: vbi plurimum supuacue vanitatis & noxie curiositatis est huic scientie tribuō sed illud tātu3 quo fides saluberrima que ad veram beatitudinem ducit gignitur: nutritur: defenditur: roboratur: qua sciētia non pollent fideles plurimi: q̄uis pollleant ipsa fide plurimum. Aliud est enim scire tantūmodo quid homo credere debeat propter adipiscendam vitā beatam: aliud est scire quomodo hoc ipsum & pijs opituletur vel contra impios defendat: que proprio vocabulo appellatur scientia. De his quoq3 duabus virtutib9 ide3 Aug9. differentiam inter eas assignans super psal. ait: Distat sapientia a scientia testante sancto Job qui quodammodo singula diffiniens ait: Sapientia est

Aug9. in xiiij li. de trinita. Diffinitō sapientie ſm philosophos.

j. Coꝝ. xij.

Distictio sapie et scie ſm theologos.

Aug. in Enchiri.

Job. xxviij.

pietas: scientia vero abstinere a malis. Pie tatē vero hoc loco posuit dei cultū: que grece dicit theosebia: que est in cognitione ⁊ dilectione eius qđ semper est ⁊ incōmutabiliter manet qđ deus est. Abstinere vero
Phil.ij. a malis est in medio praue natiōis prudē ter zuersari Idē q̄ inter hec duo aperte distinguēs ait in li.xij. de trini. Distat ab eternorum ꝯtēplatione actio q̄ bene vtimur temporalibus rebus: ⁊ illa sapientie hec sciētie deputat̄ q̄uis ⁊ illa q̄ sapiētie ē possit nūcupari scia. vt apl's asserit vbi dicit.
j. Corinth. xiij Nūc scio ex pte. quā sciam ꝑfecto contē plationis dei vult intelligi. In hoc ergo differentia est: quia ad cōtēplationē sapiē tia: ad actionē vero sciētia pertinet. Ecce aperte demōstratū est in quo differāt spiritus sapiētie ⁊ spūs scientie: scȝ vt sapientia diuinis scientia humanis attributa sit
Aug. li. xiij de trinitate. rebus. Et vt docet Aug. vtrūq̄ agnoscimus in christo. s. ⁊ rem diuinā ⁊ rem humanā: ⁊ ideo de ipso habemus sapientiā ⁊ scientiā. Cum enim legitur verbum ca-
Joh. j. Aug⁹. i li. xij de ecclesiasticis officijs. ro factum est: in verbo intelligitur verus dei filius. in carne agnoscitur verus hois filius. Item cum dicitur: vidimus plenū gratie ⁊ veritatis: gratiam referamus ad scientiam: ⁊ veritatem ad sapientiā: quia in xp̄o sapientia ⁊ scientia fuit plenarie et nos scientiā ⁊ sapientiaȝ de eo habemus qui est deus ⁊ homo.

In quo differat sapientia ab intellectu. D

Ostēsa differētia

inter scientiam et sapientiam: quid distet inter sapientiam ⁊ intellectum videam⁹. In hoc differunt illa duo: quia sapientia proprie est de eternis que veritati eterne contemplande intendit. Intelligentia vero nō modo de eternis est: sed etiam de rebus inuisibilibus ⁊ spiritalibus temporaliter exortis. Per eā em̄ ⁊ natura summa que fecit oēs naturas: id est diuina considerantur: ⁊ que post ipam sunt spirituales ⁊ iuisibiles nature vt angeli ⁊ oēs anime bone affectiones conspiciuntur. In hoc ergo differentia est: quia sapiētia creator tm̄ conspicitur intellectu vero ⁊ creator ⁊ creature quedā. Itē intellectu intelligibilia capimus tantū: sapientia vero nō modo capimus superiora: sed etiam incogni
Quō differūt scia intelligentia ⁊ sapia. tis delectamur. Sic ergo distingui potest inter illa tria scȝ intellectū: scientiaȝ ⁊ sapientiā. Sciētia valet ad rerū temporalium rectam amministrationem ⁊ ad bonam inter malos conuersationem. Intelligentia vero ad creatoris ⁊ creaturaruȝ inuisibiliū speculationem. Sapientia vero ad solius eterne veritatis contemplationem ⁊ delectationem.

Qđ intellectus ⁊ scientia de quibus hic agit̄ non sunt illa que naturaliter habet homo. C

Et notādum q̄ in

tellectus ⁊ scientia que dicūtur dona spiritussancti: alia sunt ab intellectu ⁊ scientia q̄ naturaliter sunt in anima hois: hec enim virtutes sunt que per gratiaȝ infunduntur animis fidelium: vt per eas recte viuant. Illa vero naturaliter habet homo ex beneficio creationis a deo tm̄. Per has aūt virtutes que dicuntur dona spiritussancti illa naturalia reformātur atq̄ adiuuant̄: vt verbi gratia. Intellect⁹ naturalis peccato obtenebratus: per virtutem quandam ⁊ gratiam que dicit̄ spirit⁹ intelligentie reformat̄ atq̄ adiuuat̄ ad intelligendū. Ita ⁊ per illam virtutem que dicitur spiritus sapientie iuuatur atq̄ erigitur mentis ratio ad contemplationeȝ ⁊ delectationem eterne veritatis.

Q͞d sapientia ista dei est nec est illa que deus est. D

Illud etiā sciēduȝ

est q̄ sapientia de qua nūc differimus: nō est illa sapientia dei: vt ait Augustinus q̄ deus est sed hominis sapiētia: vera tamē que sm̄ deū est: ac verus ⁊ precipue cult⁹ eius est. Si ergo colat mēs hominis deū cuius ab eo capax facta est ⁊ cuius esse particeps pōt sapiens ipsa fit et non luce sed summe illius lucis participatione sapiēs fit. Ista ergo hominis sapientia etiaȝ dei est: verum nō ita dei est: vt ea sapiens sit deus. Non em̄ participatione sui sapiēs est sicut mēs participatione dei. Sic etiā dicitur iusticia dei non solum illa qua ipe iustus est: sȝ etiam illa quā dat homini cū iustificat impium. Aug⁹. li. xiiij. de trini.

Ista ē distinctio. xxxv. hui⁹ tertij libri: in qua magister postq̄ egit de donis absolute: agit de ipis respectiue seu compatiue. Nā asserit primo drīam inter sapiam ⁊ sciam. Scđo inter sapiam ⁊ intellectū. Tertio inter sciam ⁊ intellectū. Primū vsq̄ ibi: Ostēsa drā. Scđm vsq̄ ibi: Et notandū. Tertiū vsq̄ ad finē dis. In spāli snia magri

stat in trib⁹ ppositionib⁹ quarū pma est hec: Cōstat int' sapiam & sciam put sunt dona spūsscti fore differentiā. Hāc magister insinuās ponit triplicem differentiā inter sapientiā & scientiā put sunt dona spiritussancti. Prima ē q̄ quis tam sapiētia q̄ scientia possit dici rerū diuinarū hūanarūq̄ cognitio tñ pprie accipiēdo sapientia est cognitio rez diuinarū: sciētia vo rerū hūanarū. Scda est q̄ sapientia est pietas q̄ grece theosebia appellat̄. i. dei cultus q̄ videlicet cult⁹ in dilectiōe dei & cognitiōe psistit. Sciētia vo est abstinere a malis: & ī medio natiōis praue prudēter pversari. Tertia ē q̄ sapiētia ptinet ad ptēplationē supnoz seu eternozū: sciētia vo ad actionez qua bñ vtimur tpalib⁹ rebus. Ista mgr reprobat autoritate b. Aug. Et subdit q̄ exq̄ in xp̄o fuit & res diuina & res humana: de ip̄o habemus sapientiā que rebus diuinis: & scientiā q̄ reb⁹ humanis attribuit̄. Scda ppositio ē hec: Ex declaratiōe p̄sentis textus patet differentia inter donū sapiētie & intellect⁹. Hāc ponēs pponit duplicē differentiā inter sapiaz & intellectū quaz prima est hec: q̄ sapiētia est de rebus eternis vt de deo. intellectus vo de rebus aliquib⁹ ex tpe ortis: vt de creaturis. Scda differētia ē hec: q̄ p intellectū cognoscim⁹ intelligibilia sine delectatione: sed p sapiētiā etiā de reb⁹ cognitis delectamur: & sic ex omib⁹ pdictis recolligit istaz triū. s. sapiētie scientie & intellectus differētiā stare in h̄ q̄ scia valet ad rerū tēporaliū debitā administrationē & bonā int' malos cōuersationē. Intellect⁹ vo ad creatoris videlicet et creaturaz inuisibilē speculationē. Sapia aūt ad solius et'ne vitatis cōtēplationē & dilectionē. Tertia ppositio ē hec: Intellectus & scia put sunt spiritussancti dona differūt ab intellectu & scientia put insunt a natura. Hāc mgr ponens dicit: q̄ prout sunt dona spūssancti infundunt̄ p gratiā vt hō per ea recte viuat. put vo sunt dona naturalia insunt homi ex bñficio creatiōis. Et subdit q̄ p dona spiritussc̄ti reforment̄ in hoīe illa q̄ naturalit̄ insunt q: intellect⁹ hoīs p pctm̄ obtenebratus per spiritū intelligentie. i. donū intellectus adiuuat̄ et a peccato eripit̄. Per donū vo sapiētie ad cōtemplationē & delectationē eterne veritatis erigit̄. Addit etiaz q̄ sapia q̄ est donū dei de qua hic fit sermo: nō est illa sapientia q̄ deus est: sed est hominis sapientia q̄ homo sapit que tñ potest dici dei sapientia: nō q̄ deus ea sapiens sit: sed quia a dño deo datur: sicut dicitur iusticia dei quam deus homini dat: cum impium iustificat. Et tñ in speciali.

De cōnexione virtutum que nō seperantur a

DI. XXXVI De cōnexione habituū gratuitorum.

Olet etiam q̄ri vtz virtutes ita sint sibi cōiūcte vt separatim nō possint possideri ab aliquo: sz qui vnā habet omnes habeat. De hoc etiā Hiero. ait: Oēs vtutes sibi herēt vt qui vna caruerit omnibus careat. Qui g̊ vnam habet oēs habet. Qd quidē pbabile est. Cū em̄ charitas mater sit omniū virtutuz: in quocūq̄ mater ip̄a est. s. charitas: et cuncti filij ei⁹ id est virtutes recte fore credunt̄. Unde Aug. Ubi charitas ē: q̄d est qd possit deesse. Ubi aūt nō est: q̄d est quod possit p̄desse. Cur g̊ nō dicimus qui hāc virtutē habet oēs habet: cuz plenitudo legis sit charitas: q̄ q̄ntomagis est in hoīe tantomagis est vtute p̄dit⁹. quanto vo min⁹ tanto minus inest virtus: et q̄nto minus inest virtus tāto magis inest vitium.

Hieronyp. sup Esaiam. xj.

Aug⁹. super Johannem.

Aug. ad Hieronymum. Rom. xiij.

Si cuncte virtutes pariter sint in quocunq̄ sunt. b

Utrū vo pariter q̄s oēs possideat virtutes: an alie magis alie minus in aliquo ferueāt questio est: Quibusdā em̄ videtur q̄ alie magis alie min⁹ habeant̄ ab aliquo sicut in Job patientia emicuit: in Dauid humilitas: in Moyse mā suetudo: qui etiā concedunt magis aliquē mereri per aliquā vnaz virtutē q̄ per aliā: sicut eam pleni⁹ habet q̄ aliā. Nō tñ magis p aliquā mereri dicūt q̄ p charitatē: nec aliquā pleni⁹ a quoq̄ haberi q̄ charitatē. Alias g̊ magis & alias min⁹ in aliquo esse dicūt: sed nullā plenius charitate que ceteras gignit. Hasq̄ dicūt esse multas facies q̄s memorat apostolus dicēs: Ex psonis multaz facierū &c. Alij verius dicūt omnes virtutes et similes & pares esse in q̄cunq̄ sunt. vt q̄ in vna alteri par extiterit: in omnib⁹ eidem equalis sit. Unde Aug. Uirtutes q̄ sunt in animo hūano: q̄uis alio & alio mō singule intelligant̄: nullo modo tamen separātur abinuicē: vt quicūq̄ fuerint equales. verbi grā: in fortitudine: equales sūt et prudentia et iusticia et tpantia. Si em̄ dixeris equales esse istos in fortitudie: sz illū p̄stare prudētia: sequit̄ vt huius fortitudo minus prudēs sit: ac p hoc nec fortitudine equales sūt: q: est illi⁹ fortitudo prudentior: atq̄ ita de ceteris virtutib⁹ iuenies: si oēs eadē psideratiōe pcurras Ex his clarescit oēs vtutes nō modo esse cōnexas sz etiā pares in aīo hoīs. Cum g̊ dicit̄ aliq̄s aliqua preeminere virtute vt abraā fide Job patiētia. Fm vsus exteriores accipiendū est: vel in cōparatiōe aliorū hoīm: q: vel hūilitatis habituz maxie p̄fert: vel op⁹ fidei: vel alicuius ceterarū virtutū p̄cipue exequit̄. Uñ et ea p̄ alijs pollere vel inter alios hoīes singulariter excellere d̄r: Scdm hūc modū. s. fm rationē actuū exterioz vt alibi Aug. dicit in aliquo aliā magis esse virtutē aliā min⁹: & vnā inesse virtutē & non alterā. Ait em̄ sic: Clarissima disputatōe tua satis appa-

ij. Cor. j.

Aug⁹. in. vj. lib. de trini.

Aug. in ep'la ad Hierony.

ruit nō placuisse autorib⁹ nris: imo veritati ipi oia paria esse pctā: etiā si h̄ de virtutibus verū sit: q: et si verū ē eū q̄ habet vnā oēs v̄tutes habere: ⁊ eū qui vnā nō habet nullaz hr̄e: nec sic pctā sunt paria: q: vbi virtus nulla ē: nihil rectuz est: nec tñ ideo non est prauo prauius distortoq̧ distortius. Si aūt qd puto esse verius sacrisq̧ litteris ɔgruenti⁹. ita sunt aīe intentiones vt corporis mēbra. nō q̧ videant locis sed q̧ sentiant affectibus: ⁊ alius illuminat amplius: alius minus: ali⁹ omnino caret lumine: profecto vt quisq̧ illustratione pie charitatis affect⁹ est: in alio actu magis: in alio minus i aliquo nihil. sic dici pōt habere aliā: et aliam nō habere ⁊ aliā magis aliā min⁹. Nam ⁊ maior ē in isto charitas q̄ in illo: ⁊ iō recte possumus dicere ⁊ aliq̄ua in isto: nulla in illo: q̄tū ptinet ad charitatē q̄ pietas est: ⁊ in vno hoīe quidē q̧ maiorē habeat pudicitiam q̄ patiētiā: ⁊ maiorē hodie q̄ heri si pficit in ea: ⁊ adhuc nō habeat ɔtinētiaz ⁊ habeat nō paruā misc̄diaz. Et vt generaliter breuiterq̧ cōplectar quā de v̄tute habeo notionē: virt⁹ est charitas q̄ id qd diligendū est diligit: hec ⁊ in alijs maior est in alijs minor: ⁊ in alijs nulla ē. plenissima v̄o que iam nō possit augeri q̄diu h̄ homo viuit in nemine est. Hic insinuari videt: q̧ aliquis ea ratiōe possit dici habere vnā virtutem magis q̄ aliaz q: per charitatem magis afficit in actu vni⁹ virtutis q̄ alterius: et ppter differentiam actuū ipsas virtutes magis vel minus habere dicit. Pōt et aliquā nō habere. cuz tamē simul omnes ⁊ pariter habeat q̄tū ad mētis habitū vel essentiā cuiusq̧. In actu v̄o aliā magis aliā min⁹ habet. aliā etiam nō habet: vt vir iustus vtens cōiugio nō habet cōtinentiam in actu quā tamen habet in habitu. Cur ergo nō dicantur paria pctā? Forte q: magis facit contra charitatē qui grauius peccat: min⁹ q̄ leuius. Nemo em̄ peccat nisi aduersus illam faciēdo que est plenitudo legis. Jō recte dicit: Qui offenderit i vno factus ē oim reus: id est cōtra charitatem facit in qua pendent oīa.

Rom. xiij. Jacobi. ij.

Repetit de charitate vt addat quod tota lex ex ea pendet. C

Cum duo sint pcepta charitatis i quib⁹ vt p̄tractatū ēst tota lex pendet ⁊ pphete: aduertēdū est quomodo hoc fit: cū in lege ⁊ pphetis multa fuerint cerimonialia mādata q̄si ad charitatis sctificationez ptinuissent: viderent nōdū debuisse cessare. Quia v̄o nō iustificatiōis gratia quā facit charitas instituta sunt s; in figura futuri: et in onus posita: ideo clarescēte veritate cessauerūt velut vmbra. Veruntamen ⁊ ipsa cerimonialia ſm spiritualem intellectum quem cōtinent: ⁊ omnia moralia ad charitatē referunt. Pertinēt eni omnia ad decem mandata in tabulis scripta vbi omniū summa perstringitur: ex quibus cetera emanant sicut in sermone dn̄i octo v̄tutes p̄mittūtur ad quas cetera referunt. Et sic ad decem mādata decalogi cetera referunt: ita et ipsa decē ad duo mādata charitatis ptinēt. Oia ḡ ad duo mādata charitatis ptinēt: q: p charitatē implent: ⁊ ad charitatē tanq̧ ad finē referri debēt. vn̄ Aug. Totā magnitudinem et amplitudinē diuinorum eloquioruz possidet charitas q̄ deū ꝓximūq̧ diligimus que radix ē oim bonoꝝ. Vnde veritas ait: In his duobus mandatis vniuersa lex pendet ⁊ prophete. Si ergo nō vacat omnes paginas sanctas perscrutari: omnia inuolucra sermonum euoluere. tene charitatē vbi pendēt omnia: quia perfectio est ⁊ finis omniuz. Tunc em̄ ⁊ precepta ⁊ consilia recte fiūt cum referunt ad diligendū deū ⁊ proximum ppter deū. Quod vero timore pene vel aliqua intentione carnali fit vt nō referat ad charitatē: nonduz fit sicut fieri oportet q̄uis fieri videat. Inimicus em̄ iusticie est q̄ pene timore nō peccat. Amicus v̄o iusticie qui eius amore nō peccat. Oim ergo hec summa est vt intelligat legis ⁊ oim diuinaꝝ scripturaꝝ plenitudo esse dilectio dei et proximi.

Matth. xxij. Aug. in li. de doctri. xpi. Matth. xxij. Aug. in enchiridion. Aug. ad anastasium. Aug. de doctri. xpiana.

Ista ē distinctio. xxxvj. hui⁹ tertij libri: in qua magister postq̧ egit de virtutum et bonoꝝ ad inuicem comparatione: agit de virtutum connexione: et tria facit. Nam propter connexionē querit primo: an ab habente vnam virtutem omes habeantur. Secundo: an habente vnam virtutem omnes equaliter habeantur. Tertio inquirit d̄ cōnexione preceptorū: quibus actus virtutū reparātur. Primū v̄o vsq̧ ibi: Utrum v̄o pariter. Secūdum vsq̧ ibi: Cum autem duo sunt. Tertium vsq̧ ad finē dis. In spēali snīa magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ p̄ma ē hec: Virtutes ita sunt cōnexe q̧ vna sine omib⁹ haberi non pōt. Hanc mgr̄ insinuās querit vtrū virtutes sint cōnexe: q̧ q̄ vnā habet oēs habeat. Et rūdet sic qd ꝓbat autoritate beati Hiero. qui dicit sic ipas sibi coherere: vt q̄ vnā habet oēs habeat: ⁊ q̄ vna caret omib⁹ careat

qꝺ etiã ꝓbabile est. Nã exquo charitas ē oĩm virtutum ⁊ legis plenitudo: legitur in quocũq₃ est charitas i eo sunt oēs ꝟtutes. Scꝺa ꝓpositio: Quãuis ꝟtutes inter se fore equales debeãt teneri: pñt tñ inequalit᷑ a nobis haberi. Hãc mgr̃ ponēs querit vtrũ habēs oēs ꝟtutes habeat eas eq̃lit᷑ vel inequaliter. Ad quã questionē rñdendo ꝑmo recitat circa hoc opinionē cui nõ videt᷑ assentire. Et ē opinio quorũdã dicentiũ ꝙ alique ꝟtutes habent᷑ magis alique minus ab hoīb⁹ ipsas habentib⁹ sicut in Job viguit patiētia: in Dauid humilitas: in Moyse mãsuetudo: in Abraã fides. Et etiã isti dicunt ꝙ aliqui possunt plus mereri ꝑ vnã virtutē ꝙ̃ ꝑ aliam ⁊ habent vnã pleni⁹ ꝙ̃ aliã: licet tñ per nullã possit plus mereri ꝙ̃ ꝑ charitatem que ceteras producit. Postea ꝟo ponit solutionē q̃stionis veriorē ƀm opinionē alioꝝ qui dicũt ꝙ eo mõ quo virtutes sunt simul in aliquo eodez modo sunt etiã equales. ita ꝙ q̃ est par vel eq̃lis alteri in vna ꝟtute: etiã est eidez equalis in omīb⁹: qꝺ ꝓbat autoritate b. Aug⁹. respondet ad illud qꝺ ꝑma questio inducebat. s. ꝙ aliq̃s dicit᷑ excellere alium in aliqua virtute: vt in fide Abraã: in patiētia Job ꝑcellebãt. Illud dicit mgr̃ fore intelligēdũ ꝙ̃tũ ad vsum act⁹ interioris. s. ƀm qꝺ vnus magis exequitur actum vnius virtutis ꝙ̃ actũ alicui⁹ alterius virtutis. Uel intelligendũ esse dicit ꝙ illi hmõi virtutib⁹ magis pollebant in comparatione ad alios hoīes ⁊ nõ in cõparatiōe ad alias ꝟtutes. Et hoc iterũ cõfirmat autoritate. Ex q̃ cõcludit ꝙ virtutes ꝙ̃tũ ad substantiã seu essentiaz habitus sunt equales si eq̃liter habent᷑: sed ꝙ̃tum ad actũ vna habet᷑ magis ꝙ̃ alia. Ex ista tñ nõ sequit᷑ vt dicit magister ꝙ etiaz pctã sint eq̃lia: q₂ nõ equaliter sunt cõtra charitatē: sed vnuz magis aliud minus. Tertia ꝓpositio ē hec: Omnia ꝑcepta decalogi ad duo ꝑcepta charitatis referunt᷑ ⁊ ꝑ verã dilectionez dei ⁊ ꝓximi adimplent᷑. Hãc ponēs querit quõ illud possit esse verũ ꝙ in duobus preceptis charitatis de dilectiōe dei ⁊ ꝓximi lex pēdet et ꝓphete: cum in lege ⁊ ꝓphetis multa cõtinent᷑ cerimonialia mandata que iam cessauerũt: vt circũcisio ⁊ cerimonie sacrificiorũ que nec cessasse debuissent sicut nec charitas cessat. Ad qꝺ respõdet ꝙ exquo cerimonialia imposita fuerũt in figura futurorum: ideo adueniēte veritate cessare debuerunt. Nihilominus tñ ad charitatē referunt᷑ ƀm spũalez intellectum quē cõtinent: qꝺ patet ex hoc ꝙ omnia q̃ sunt in lege siue moralia siue cerimonialia: ad decē ꝑcepta decalogi reducunt᷑. ex q̃b⁹ cetera manãt Et eodē mõ ipa decē ad duo charitatis mãdata tã ꝙ̃ ad suũ finē referunt᷑ qꝺ autoritate be. Aug. pulchre declarans ꝯfirmat. Et tñ in speciali.

De decem ꝑceptis quomodo cõtineant᷑ in duob⁹ mandatis charitatis. a

DI. XXXVII De ꝑceptorum decalogi distinctiōe in cõparatiōe ad scripturam tabularum Augu. de. x. chordis.

Ed iam distri

s butio decalogi q̃ in duob⁹ mãdatis complet᷑ cõsiderãda est. Habet enim decalogus decē ꝑcepta que sunt decacordũ psalteriũ: q̃ sic sunt distributa: vt tria que sunt i prima tabula ꝑtineãt ad deũ. s. ad cognitionē ⁊ dilectionē trinitatis: septem que sunt in secunda tabula ad dilectionem proximi.

De primo precepto. b

Primuz in prima

tabula est: Nõ habebis deos alienos nõ facies tibi sculptile neq₃ omnē similitudinē ⁊c. Hec Origenes dicit esse duo mandata: sed Aug⁹. vnũ. hoc enim ipsum qꝺ dixerat nõ habebis deos alienos ꝑfecti⁹ explicat cũ prohibet coli figmenta sc₃ idolum vel similitudinem alicui⁹ rei. q̃ duo Origenes ita dicit distare: vt idolum sit qꝺ nihil habet simile sui: similitudo vero quod habet speciem alicuius rei: vt verbi gratia. Si quis in auro vel in ligno vl' alia re faciat speciē serpentis vel auis vel alterius rei: et statuat ad adorandũ: non idolum sed similitudinem fecit. Qui ꝟo facit speciē quam nõ vidit oculus sed animus sibi finxit: vt si quis humanis membris caput canis vel arietis formet: vl' in vno habitu homīs duas facies nõ similitudinē sed idolum facit: q₂ facit quod nõ habet aliquid simile sui. Ideo dicit apostolus q₂ idolum nihil est in mũdo. Non enim aliqua ex rebus ꝯstãtibus assumit᷑ species: sed qꝺ mens ociosa et curiosa reperit. Similitudo vero est cum aliq̃d ex his que sunt vel in celo vel in terra vel in aquis format᷑. Aug⁹. vero ita exponit illud: Idolum nihil ē in mũdo: id est inter creaturas mundi nõ est forma idoli. materiã eñ formauit deus: sed stulticia hominũ formã dedit. Quecunq₃ facta sunt naturaliter facta sunt per verbum: s₃ forma hominis in idolo nõ est facta per verbum: sicut peccatũ nõ est factum per verbum sed est nihil: ⁊ nihil fiunt homīes cũ peccant. Sed querit᷑ quomodo hic dicatur forma idoli nõ esse facta per verbum cum alibi legat᷑: Omis forma: omnis cõpago: omis cõcordia partiũ facta est per verbuz. Hoc aũt a diuersis varie soluit᷑. Quidam enim dicunt omnē formam: et quicquid est a deo esse inq̃tum est: et formã idoli inq̃tum est vel inq̃tum forma est a deo esse: sed nõ inq̃tum idoli est: id est posita ad adorãdũ. In h̃ eñ nõ ē creatura sed ꝑuersio creature. Sicut illud qꝺ peccatũ est inq̃tum peccatuz est nihil est et homīes cum peccant nihil fiunt: q₂ ab illo q̃ vere est separant᷑. Unde Hierony. Qꝺ ex deo nõ est: qui solus vere est: non esse dicit᷑. Ideoq₃ pctm̃ qꝺ nos a ꝟo esse abducit nihil esse vel non esse ꝺr. Alij ꝟo

Exoꝺ. xx. Deut᷑. v.

j. Coꝝ. viij. Quõ idolum nihil esse ꝺr in mundo.

Aug⁹. super Johannē.

Questio ī expositiōe horũ verboꝝ oĩa ꝑ ipm facta.

Hiero. super Ezechielē.

dicūt oēm formā que .s. naturaliter est: et omē qđ naturaliter est esse a deo: sed forma idoli non est naturaliter: quia nature iusticie nō seruit. Id eni naturaliter esse dicit̃ qđ simplici nature iusticie que deꝰ est militat: nō resultat: et naturam creatā nō viciat. Secundum preceptum est: Non assumes nomen dei tui inuanum. Quod est dicere ꝟm litterā. Nō iurabis pro nihilo nomen dei. Allegorice vero ꝑcipitur vt nō putes creaturā esse christuz dei filium: q2 omis creatura vanitati sb= iecta: sed equalem patri. Tertiū vero ꝑceptū: Memēto vt diē sabbati sctifices vbi ꝟm litteram ꝑcipit̃ sabbati obseruātia. Allegorice ꝟo vt requiem et hic a vitijs: ꝛ i futuro in dei contemplatiōe expectes ex spiritusancto: id est ex charitate et dono dei: nō ꝙ spūssancius sine patre et filio hoc operet̃. Accepit vtiqꝫ ecclesia h donū vt in spiritusancto fiat remissio peccatorum: quam remissionem cū trinitas faciat: proprie tamen ad spiritumsanctuz dicit̃ ptinere: quia ipe est spiritꝰ adoptionis filiorū. Ipe est patris ꝛ filij amor ꝛ cōnexio vl' cōmunitas. Ideoqꝫ iustificatio nostra et requies ei attribuitur sepius.

De scđo ꝑcepto prime tabule.

Isidorus sup exodum.

Rom. viij.

De tertio precepto.

Exod. xx.

Quare in spiritusctō dicit̃ ꝓprie fieri remissio pctōꝝ.

Rom. viij.

Hec sūt tria mādata ꝑme tabule ad deū pertinentia. Et primū quidem quod est de vno deo colendo ptinet ad patrē in q̄ ēst vnitas vel autoritas. Scđm ad filium in q̄ ē coequalitas. Tertiū ad spiritūsanctum in quo est vtriusqꝫ cōmunitas.

Aug. de blasphemia spiritussancti.

De mādatis secūde tabule. c

In secunda vo tabula septem erāt mandata ad dilectionez proximi ptinentia quorum primum ad patrem carnalem refert̃ sicut primū ꝑme tabule ad patrem celestez. Quod est honora patrem tuū et matrē tuam vt sis longeuus super terram scz viuētium. Parētes vero sic sunt honorādi vt eis debita reuerētia exhibeat̃: et necessaria ministrent̃.

Secundum est nō occides: vbi ꝟm litterā actus homicidij prohibetur. ꝟm spiritū vero etiam volūtas occidendi. Unde huic mandato ꝟm litteram fit supadditio i euāgelio: q2 littera euāgelij exprimitur: qđ legis littera nō exprimebatur. Euangelij littera exprimit intelligentiaz spiritualem: id est quam spirituales habent: et ꝟm quā spiritualiter viuit̃. Littera legis sensuz carnalē: id est quē carnales habēt: ꝛ ꝟm quem carnaliter viuitur cui facta est superadditio. Tertium est Nō mechaberis: id est ne cuilibet misce aris excepto federe mrīmonij. a parte eñ totū intelligit̃. Nomine ḡ mechie omnis cōcubitus illicitus illoꝝ quoqꝫ membrorum non legittimus vsus prohibitus debet intelligi. Quartum est: Non furtū facies vbi sacrilegiū ꝛ rapina omnis prohibetur. Nō enim rapinam permisit qui furtum prohibuit: sed furti nomine bene intelligi voluit omnē illicitaz vsurpationem rei aliene. Sacrilegiū tribus modis cōmittit̃: qñ scz vel sacrū de sacro: vel nō sacrū de sacro: vel sacrum de nō sacro aufert̃. Sacrū ꝟo dicit̃ quicquid mancipatum est cultui diuino vt ecclesia vl' res ecclesie. Hic etiā vsura ꝓhibetur que sb rapina ptinetur. Unde Hierony. Usuras q̄rere vel fraudare: aut rapere nihil iterest. Comoda fratri tuo ꝛ accipe quod dedisti ꝛ nihil supfluuz queras: quia superabundātia in vsura computat̃. Est enim vsura vt ait Aug. Cū quis plus exigit in iniuria vl' qualibet re ꝙ̄ acceperit. Item Hiero. Putant aliqui vsuram tm̄ esse in pecunia: sed intelligāt vsurā vocari supabundātiā .s. quicquid est si ab eo quod dederit plus est: vt si in hyeme demꝰ decem modios: et in messe. xv. recipiamus.

Si ꝟo querit̃ de filijs israel qui domino iubente ab egiptijs mutauerunt vasa aurea ꝛ argētea ꝛ vestes ꝑciosas ꝛ asportauerūt: vtrū furtū cōmiscrint. Dicimus eos q̄ vt parerēt deo iubēte illud fecerūt nō fecisse furtū: nec omnino peccasse. Uñ Augꝰ. Israelite nō furtū fecerūt: sed deo iubente ministeriū ꝑbuerūt. Hoc eñ deꝰ iussit qui legē dedit sicut minister iudicis sine peccato occidit quē lex ꝑcipit occidi sed si id sponte facit homicida est. etiā si eum occidat quē scit a iudice occidendū. Infirmi aūt q̄ ex cupiditate egyptios deceperūt magis pmissi sūt hoc facere illis q̄ iure talia passi sūt: ꝙ̄ iussi. Hic opponitur ꝙ etiā boni in isto opere peccauerunt q2 naturalem legem cui cōcordat euangeliū ꝛ lex moralis ꝑceptiōis trāsgressi sunt q̄ est: Qđ tibi non vis fieri alij ne feceris. Quā veritas scripsit in corde hominis: ꝛ q2 nō legebat̃ in corde: iterauit i tabulis: vt voce forinsecꝰ admota: rediret ad cor et ibi inueniret qđ extra legeret. Hāc ergo illi ꝑuaricari videt̃ i illo facto alijs facietes qđ nolebant sibi fieri. Sed ibi sub-

Matth. v.

De tertio precepto.

Augꝰ. super Exod. xx. q. iiij. ca. meretrices.

De quarto precepto.

Hiero. in quodam epla.

Augꝰ. super psal. liiij.

Hieron. super Ezech. xviij. q. iiij. cap. plerique putant.

Si furtū fecerit filij israel qñ expoliauerūt egiptios.

Augꝰ. super Exodum.

Augꝰ. super xiiij. q. v. ca. dixit dñs.

Esa. xlvi. Preuaricatores redite ad cor.

intelligendũ est iniuste: vt nõ alij scz iniu ste facias quod tibi nõ vis fieri. alioquin huius preuaricator est iudex dũ punit re um nolẽs aliq̃d tale sibi fieri. Jta etiaz et

Matth. vj. Luc. vij. illud domini verbum: Omnia quecũqꝫ vultis vt faciant vobis homines. ꝛc. de bonis accipiẽdũ est que nobis inuicẽ ex

De quinto p̃cepto. hibere debemus. Quintũ p̃ceptum est Nõ loquaris cõtra ꝓximũ tuũ falsum te stimoniũ: vbi crimen mendacij et periu

Aug9. super Exoduz scz si oĩe mẽdaciũ ibi ꝓhibetur. rij ꝓhibetur. Solet autẽ queri: vtrũ pro hibitũ sit omne mẽdacium? Quidam di cũt illud tm̃ ꝓhiberi qꝺ obest et nõ pro dest ei cui dicit̃. Tale em̃ nõ est aduersus ꝓximum: vt ideo videat̃ h̊ addidisse scri ptura. Sed de mẽdacio magna questio ẽ que nec cito explicari potest.

Ista ẽ distinctio. xxxvij. huius tertij libri: in qua magister postq̃ꝫ egit de habitib9 virtutũ ꝛ bonoꝝ: incipit agere de his qui cõsistunt in actibus preceptoꝝ: et tria facit. Nam primo pre mittit quedã de p̃ceptis generalia. Secũdo deter minat quedã de p̃ceptis que sunt ad deum speciali ter ordinantia. Tertio exemplificat precepta que sunt specialiter ad ꝓximum sonantia. Primũ vsqꝫ ibi: Primũ in prima. Secundũ vsqꝫ ibi: Jn secũda vero tabula. Tertium vsqꝫ ad finem distinctionis. Jn speciali sentẽtia magistri stat in trib9 ꝓpositio nibus quarum prima est hec: Decem sunt decalo gi nobis mandata a deo ꝑ moysen in duabus tabu lis tradita vel donata. Hanc magister insinuãs di cit cõsiderandũ esse de mandatis decalogi que in duobus mandatis scz dilectiõe dei ꝛ proximi com plentur. Nam decalogus ꝭm magistrũ habet decẽ mãdata siue precepta: quia decalogus est illud de cacordũ: id est decem chordaꝝ psalteriũ de quo di citur in psalmo: Jn psalterio decacordo psallã tibi Et sunt illa decem p̃cepta filijs israel ꝑ moysen in duab9 tabulis digito dei scriptis tradita: ita q̃ꝫ tria que sunt in p̃ma tabula ordinãt hominẽ ad deũ: se ptem autẽ que sunt in secũda tabula ordinant ad di lectionẽ proximi. Secunda propositio: vt tria mã data prime tabule ordinant hominem ad deuz: ita septem precepta tabule secunde ordinant ad proxi mum. Hãc magister insinuans dicit: q̃ꝫ trium p̃ce ceptorũ prime tabule que ordinãt ad deum: primũ est: Nõ adorabis deos alienos: non facies sculptile siue idolum neqꝫ omnẽ similitudinẽ. Jstud p̃ceptuz diuidit Origenes in duo precepta: distinguens in ter idolum et similitudinem. Nam cum aliquis fa cit imaginem rei alicuius existẽtis in natura: vt ho minis: serpẽtis vel ouis dicitur facere similitudinẽ Si vero facit imaginem alicuius quod nunq̃ꝫ vidit oculus: sz tm̃ fingit hominis animus: eo q̃ꝫ natura simile nõ habet: dicitur facere idolum. Unde apo stolus dicit: q̃ꝫ idolũ nihil est in mundo. Sed beat9 Aug9. dicit q̃ꝫ sit nisi vnuz p̃ceptum qꝺ exprimitur his verbis non habebis deos alienos: illud vero qꝺ additur: non facies sculptile: nõ est aliud preceptũ sed eiusdem precepti perfectior explicatio. Et sen tentia ista bea. Augu. apparet verior. Ad autori tatem apostoli quam Origenes allegat pro se scili cet idolũ nihil est in mũdo. illaz exponit be. Aug9. dicẽs apostolũ velle dicere q̃ꝫ forma idoli non est in ter creaturas mundi cõputanda: q2 licet materiaz idoli deus creauit: formã tamẽ eius hominũ puer sitas edidit: et ideo idolum nihil ẽ quia eius forma per verbũ dei facta nõ est: vt etiã peccatuz nihil est q2 per verbum dei factum non est: vt patet Joh. j. Sed cõtra illud obijcit magister ꝛ dicit: Cuz beat9 Aug9. alibi dicat q̃ꝫ omnis forma ꝛ compago est fa cta per verbũ: quomodo tũc potest esse verũ q̃ꝫ for ma idoli nõ sit facta per verbuz. Ad qꝺ respondet dupliciter. Nam p̃mo ꝭm quosdã potest dici q̃ꝫ for ma idoli inq̃ꝫtum est a deo est: sic etiã peccatũ: ꝛ q̃c quid est inq̃ꝫtũ est a deo est. Sed forma idoli nõ est a deo inq̃ꝫtum posita est ad adorandũ: quia sic nõ est creatura sed magis peruersitas creature. sicut cut etiam peccatũ inq̃ꝫtum peccatum non est a deo nec creatura sed creature defectus. Secũdo respõ deri potest ꝭm alios q̃ꝫ hec ꝓpositio: Omnis forma a deo est: intelligẽda est de forma que naturalit̃ ha bet esse qualis nõ est forma idoli eo q̃ꝫ vere iusticie q̃ est deus nõ assimilat̃. Scd̃m preceptuz prime tabu le est: Nõ assumes nomen dei tui inuanũ. i. nõ iura bis ꝓ nihilo ꝑ deũ vel ꝑ nomen dei. Uel ꝭm sensuz allegoricũ ꝓhibet̃ hic xp̃s esse creatura: vt sit sen sus mãdati: Nõ assumes. i. nõ putes xp̃m esse crea turã. Tertiũ p̃ceptũ prime tabule est: Memẽto vt diem sabbati sanctifices. ꝑ quod ꝭm litterã precipi tur sabbati obseruantia. Sed allegorice mandat̃ nobis vt in p̃senti a vitijs quiescamus: vt in futuro dei cõtemplationẽ a spiritusancto expectem9: et di cit a spiritusancto expectemus nõ ideo: q2 sp̃ũssan ctus ista operetur sine patre ꝛ sine filio: sed quia re missio peccatorum appropriat̃ spiritusancto. Jsta tria p̃cepta adaptat magister trib9 ꝑsonis. Primũ patri. scd̃m filio. tertiũ spirituisancto. Tertia pro positio est hec: Scd̃a tabula moysi data ꝯtinuit se ptẽ p̃cepta ad dilectionẽ ꝓximi ordinata. Hoꝝ p̃ce ptoꝝ mgr̃ in hac p̃n̄ti distinctione enumerat q̃nqꝫ. alia duo reseruãs ad aliã distinctionẽ. Primũ ẽ de honore parẽtũ corꝑaliũ. Scd̃m ẽ de nõ occidẽdo: vbi lz ꝭm lr̃az. i. ꝭm legẽ moysi ꝓhibeat̃ tm̃ actus occidẽdi. ꝭm sp̃m tñ. i. ꝭm legẽ euãgelicã etiã volũ tas occidẽdi ꝓhibet̃: qꝺ lr̃a euãgelij plane exp̃mit Tertiũ est: Nõ mechaberis. vbi ꝭm b. Aug. noĩe mechie oĩs illicitus cõcubitus atqꝫ oĩs mẽbroꝝ illi cit9 vsus ꝓhibet̃. Quartũ ẽ Nõ furtũ facies vbi noĩe furti oẽm illicitã vsurpationẽ rei aliene voluit dñs intelligi ꝛ isto p̃cepto ꝓhibet̃ vsura: vl' rapina ꝛ sacrilegiũ. qꝺ tripliciter cõmittit̃. s. dũ vel sacrũ de sacro. vl' nõ sacrũ de sacro: vl' sacrũ de nõ sacro aufert̃. sacrũ autẽ dr̃ esse illud qꝺ diuino cultui exi stit mancipatũ. Quintũ est: Non loqueris cõtra ꝓ ximũ tuũ falsum testimoniũ quo precepto crimen mendacij ꝛ periurij ꝓhibetur. Et tm̃ in speciali de sententia huius distinctionis.

De triplici genere mendacij.

a

DI. XXXVIII De distinctõe p̃ceptoꝝ r̃spectu obliq̃tatũ eisdez oppositaꝝ: ꝛ agit p̃mo d̃ mẽdacio

S Ciendum ta men tria esse genera mẽdatio rũ. Sũt em̃ mẽdacia q̃dã ꝓ sa lute vel comodo alicui9 nõ malicia sz be nignitate dicta: q̃liter obstetrices mẽtite

Aug9. super psal. v. Exod. j. Josue. xj. sunt ꝛ raab. Est ꝛ aliud mẽdacij gen9 qꝺ fit ioco qꝺ nõ fallit. Scit em̃ cui dr̃ causa ioci dici: ꝛ hec duo genera mẽdacioꝝ nõ sũt sine culpa: sz nõ cũ magna. Perfectis vero nõ ꝯuenit mẽtiri nec etiã ꝓ tꝑali vita

alicui⁹ ne ꝑ corpore alteri⁹ animā suā occidāt. Licet aūt ei s veꝝ tacere sed nō falsum dicere: vt si quis nō vult hominē ad mortem prodere verum taceat: sed nō falsum dicat. Tertium vo genus mendacij est qđ ex malignitate ⁊ duplicitate procedit cunctis valde cauendum. Hiis videt innui mendacia illa que fiunt ioco vel ꝑ salute alicui⁹ imperfectis esse venialia peccata: perfectis vo illud qđ pro commodo alterius dicit esse damnabile. qđ etiā de mēdacio iocoso putari pōt pcipue si iteretur. De mēdacio aūt obstetricū ⁊ raab ꝙ fuerit veniale Aug. tradit dicēs: Forsitā sic obstetrices nō remunerate sūt q: mētite sūt: sȝ q: infantes liberauerūt: ⁊ ꝓpter hāc misericordiā veniale fuit pctm̄: nō tn̄ nullū: sic raab liberata ē ꝓpter liberationē exploratoꝝ ꝑ q̄ fuit veniale pctm̄. Sȝ ne putet q̄sꝙ i ceteris pctis si ꝓpter liberationē hoim̄ fiāt ita posse ꝯcedi veniā. multa eni mala detestāda talē sequuntur errorē. Possum⁹ eni et furādo alicui prodesse: si paup cui dat sentit cōmodū ⁊ diues cui tollit nō sentit incōmodū. Ita et adulterādo possum⁹ ꝓdesse si aliqua nisi ad hoc ei ꝯsentiat appareat amādo moritura ⁊ si vixerit penitēdo purgāda: nec iō pctm̄ graue negabit tale adulteriū. Sciendū est etiā octo esse genera mēdacij: vt Aug. i li. de mēdacio tradit. Que diligēter notāda sunt vt appareat qđ mēdaciū sit veniale ⁊ qđ dānabile. Primū capitale est mēdaciū lōgeꝙ fugiēdū qđ fit in doctrina religiōis. ad qđ nlla causa q̄sꝙ debet adduci. Scōm qđ tale ē vt nulli ꝓsit sȝ obsit alicui. Tertiū qđ ita ꝓdest alteri vt alteri obsit. Quartū sola mētiēdi fallēdiꝙ libidine qđ maximū mēdacium est. Quintū qđ fit placēdi cupiditate ꝺ suaui loquio. Hiis oīb⁹ euitatis sequit sextū gen⁹ qđ ⁊ nulli obest ⁊ ꝓdest alicui: vt si q̄s pecuniā alicui⁹ iniuste esse tollēdā sciens vbi sit nescire se mētiat. Septimū qđ ⁊ nulli obest ⁊ ꝓdest alicui: vt si q̄s nolēs hoiē ad mortē q̄sitū ꝓdere mētiat. Octauum qđ nulli obest ⁊ ad hoc ꝓdest: vt ab immūdicia corpis aliquē tueat. In his aūt tāto minus peccat quisꝙ dū mentiat q̄tomagis a pmo recedit. Quisꝙ vo aliquod genus esse mēdacij qđ peccatū non sit putauerit: decipit seipm turpiter: cum honestū esse deceptorē alioꝝ arbitretur Omne ergo genus mēdacij summope fuge: q: omne mendaciū nō est a deo.

Qđ mēdaciū obstetricuȝ et raab fuit veniale.

Aug. i enchiridion.

Aug. ꝺ. viij. generib⁹ mendacij. xxij. q. ij. ca. pmū est capitale. Et ibi vide sniam generalē totius hui⁹ capli.

Quid sit mendacium. b

Hic vidēdum est quid sit mendaciū: et quid sit mētiri. Deinde vtrū oē mendaciū sit pctm̄ et quare: Mēdaciū est vt ait Aug. falsa significatio vocis cū intentiōe fallendi. vt ergo mēdaciū sit: necesse est vt falsum ꝓferat: ⁊ cū intentiōe fallendi. Hoc eni malū est ꝓpriū mentiētis aliud habere clausuȝ in corde: aliud ꝓmptum in lingua.

Aug. contra mendacium.

Idē i enchiridion ca.

Quid sit mentiri. c

Mentiri vo est loqui ꝯtra hoc qđ animo sentit q̄s siue illđ veꝝ sit siue nō. Ois ḡ qui loquit mendaciū mentit: q: loquit contra hoc qđ aīo sentit. i. volūtate fallēdi: sed nō ois q̄ mētitur mēdaciū dicit: qđ verū est loquitur aliq̄n mētiēdo sicut ecōuerso falsum dicēdo aliquādo verax est. Vn̄ ait Aug. Nemo sane mentiens iudicandus est qui dicit falsum quod putat veruȝ: q: q̄tum in ipso est nō fallit ipse: sed fallit. Non ergo mendacij arguendus est qui falsa incautus credit ac ꝑ veris habet. Potiusꝙ ecōtrario ille mētit q̄ dicit veruȝ qđ putat falsum: Quantū eni ad animū ei⁹ attinet nō verū dicit: q: nō qđ sentit dicit q̄uis verū inueniat esse qđ dicit: nec ille liber est a mēdacio q̄ ore nesciēs loquit veruȝ sciēs aūt volūtate mentit. Hic qri solet si iude⁹ dicat xp̄m eē deū: cū nō ita sentiat aīo vtrū loquat mēdaciū? Nō est mendaciū qđ dicit: q: licet aliter teneat aīo: veꝝ tn̄ est qđ dicit: ⁊ iō nō est mendaciū. mentit tn̄ illud qđ verū ē dicēs. Qđ vero oē mēdaciū sit pctm̄. Aug. insinuat. Mihi inq̄t videt oē mēdaciū eē pctm̄: sȝ multū interest q̄ aīo et de q̄b⁹ reb⁹ q̄sꝙ mētiat. Nō eni sic peccat q̄ cōsulēdi vt qui nocēdi volūtate mentit: nec tn̄ nocet q̄ viatorē mentiēdo in diuerso itinere mittit q̄tū qui viam vite mētiendo deprauat. Porro omne mendaciū iō dicendū ē esse peccatū q: hoc debet loqui homo qđ aīo gerit: siue illud verū sit siue putet ⁊ non sit Verba eni ideo sunt instituta: nō vt ꝑ ea homies inuicē fallāt: sȝ per ea in alterius noticiā suas cogitatiōes ferāt. Verbis ḡ vti ad fallaciā nō ad quod sunt instituta: peccatū est. Nec ideo etiā vllum mendacium putandū est non esse pctm̄ q: possumus alicui aliq̄n ꝓdesse mentiēdo. possumus enim vt predictum est et furando et

Aug. i enchiridion.

Questio ... dco ... esse ...

Qđ oē mēdaciū sit pctm̄ Aug. i enchiridion.

Quare omne mēdacium sit peccatum.

Aug. i ench. q: nō iō nullū mēdaciū nō ē pctm̄ quia ꝓdest.

Aug. super Leuiticum. adulterādo prodesse. Mendacium m qu o ꝙ nō tūc tn̄ esse possumus dicere: quādo aliquis ledit. Cū em̄ a sciēte dicit falsum
Hic soluit qd̄ supra posita. mendacium est: siue quis siue nemo ledatur. Ecce ex his ꝯstat omne mēdacium esse peccatū: nō tn̄ de omni mēdacio accipiendū est illud ps̄. Perdes oēs qui loquunt mendaciū. Nec illud: Os qd̄ mētit occidit aiam Nec omne mēdaciū isto precepto ꝓhiberi videt: nec premissa descriptione mendaciū ioci includi.

Ps. v. Sap. j.

Aug. i ench. ca. xxvj.

Ubi cū pῑculo errat vel nō. D

Illud etiā sciēduz est ꝙ in quibusdā rebus magno malo: in qbusdam puo: in qbusdā nullo fallimur. In quibus rebus nihil iterest ad capescēdum dei regnū: vtrū credantur an nō: vl' vtrū vera putent an falsa siue sint siue nō in his errare. i. aliud pro alio putare non arbitrandū est esse peccatum: vel si est mi nimū atq; leuissimum. Et sunt vera qdaz ꝗuis nō videant q̄ nisi credant: ad vitaz eternā nō pōt pueniri. Et licet error maxima cura cauēdus sit non modo in maioribus sed etiam in minoribus rebus: nec nisi rerū ignorātia possit errari: non est tn̄ cōsequēs vt ꝯtinuo erret: quisquis aliquid nescit: ꝫ si q̄squis se existimat scire qd̄ nescit Pro vero em̄ approbat falsum quod est erroris proprium. Uerūtamen in quare quisquis erret interest plurimum. Sūt enim que nescire sit melius ꝙ̄ scire. Itez nonnullis errare profuit aliquādo: sed in via pedū nō in via mor. Solet queri de iacob q̄ se dixit esse Esau aliter animo sentiens vtrū mētitus sit? De hoc Aug. ait. Jacob quod matre fecit auctore vt falleret patrē si diligenter attendat videt nō esse mendacium sed mysteriū. Intēdebat em̄ matri obedire que p spm̄ nouerat mysteriū: τ ideo ꝑpter familiare cōsilium spiritussancti qd̄ mater acceperat a mēdacio excusatur Jacob.

De iacob si mentitus est. Gen. xxvij.

Ista est distinctio. xxxviij. hui⁹ tertij libri: in qua magister postꝙ̄ egit de octo precep tis incipit agere de peccatis que isto octauo precepto prohibentur: τ tria circa hoc facit. Nam primo plura genera mendaciorꝫ premittit. Scd̄o quid sit mendacium subiungit. Tertio ꝙ oē mendacium sit peccatum cōcludit. Primum vsq; ibi: Hic videndū est. Scd̄m vsq; ibi: Qd̄ vero omne. Tertium vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quaruz prima est hec: Octo sunt mendatiorꝫ genera: q̄ tanto sunt grauiora ꝙ̄to primo mēdatio fuerint proximiora. Hanc magister insinuans: primo diuidit mendaciū in tria genera: quorum primum est officiosum quale est mendacium qd̄ fit pro comodo vel salute corporis: sicut fuit mendacium obstetricum hebreoruz in egypto τ raab meretricis abscondentis exploratores: τ istud nūꝙ̄ pōt fieri sine peccato: qꝛ in viris perfectis est peccatū dānabile: τ in imperfectis peccatum veniale: qꝛ excusatur quodammodo propter misericordiam τ pietatem: sicut mendacium obstetricū τ raab meretricis excusat: nō tn̄ ꝑpter hoc ꝙ̄s aliqua peccata debet cōmittere: vt per misericordiam τ pietatem velit excusari: vt nullus debeat furari diuiti vt det pauperi. Secūdum genus mendacij est mendacium iocosum qd̄ fit cā solatij vel in ioco: τ istud similiter in viris perfectis est dānabile: τ in viris imperfectis veniale. Tertium genus mendacij est perniciosum: qd̄ scꝫ fit ex malignitate: seu qd̄ ꝓuenit ex animo nocēdi: τ hoc ꝑ omnibus est fugiendū. Postea magister enumerat octo genera mēdaciorum que ponit bea. Aug. quorꝫ primum fit in doctrina fidei. Secundum est qd̄ nulli prodest: sed alicui obest. Tertium est qd̄ alicui prodest τ alicui obest. Quartum est quod fit ex sola libidine τ delectatione mentiēdi. Quintum est quod fit in pulchro loquio vel cupiditate placendi. Sextuz est qd̄ nulli obest sed alicui prodest ꝙ̄tum scꝫ ad ablationem rei exterioris. Septimum est: qd̄ nulli obest: sed alicui prodest ꝙ̄tum ad preseruationem a morte corporali. Octauum est quod nulli obest sed alicui prodest ꝙ̄tum ad preseruationem ab immundicia corporali. Prima tria genera horum octo mendaciorum reducuntur ad mendacium perniciosum. Et duo media ad mendacium iocosum. Tria autem vltima ad mendacium officiosum. Unde cōcludit ꝙ in omnibus predictis mendacijs attendi habet gradus ꝙ̄tum ad grauitatē ꝫm ꝙ magis vel minus accedūt ad primi mendacij genus. Secūda propositio est hec: Hoc proprie dicitur mendacium: cum quis intentiōe fallendi dicit falsum. Hāc magister ponēs dicit: ꝙ mendacium est cum profertur falsum intentione fallēdi eo ꝙ aliud dicatur ore ꝙ̄ sentiatur corde. Secundo ostenditur quid sit mentiri dicens. ꝙ mentiri est loqui contra illud quod quis sentit animo: siue illud sit verꝫ siue falsum. Ex quo concludit ꝙ omnis qui mēdaciū loquitur mētitur: sed nō ecōtra omnis qui mentitur mēdaciū loquit: qꝛ q̄nq; verum est qd̄ loquit ille qui mentit: qꝛ qui mentitur loquitur cōtra illud qd̄ animo sentit: τ sic nō dicit mēdacium: qꝛ nō loquit falsum. Un̄ etiā patet ꝙ etiam aliq̄s falsum loq̄ndo pōt cē verax. s. si nō loquit cōtra illud qd̄ aīo sentit. Juxta qd̄ q̄rit: vtrū iude⁹ mēdaciū loquat dicēs xp̄m esse deū qd̄ tn̄ corde nō credit. Et rūdet ꝙ nō loq̄t mēdaciū qꝛ licet nō credat corde verū cē qd̄ loquit. tn̄ qꝛ verū ē qd̄ loq̄t nō dicit mēdaciū: qꝛ mēdaciū est cū ꝓfert falsum intētōe fallēdi: sꝫ bn̄ mētit cū dicat ꝯtra mētē. Tertia ꝓpositio est hec Uniuersaliter oē mēdaciū ē τ dr̄ peccatū. Hāc mgr̄ ponēs dicit vniuersalit oē mēdaciū esse peccatum: licet tamen inter mendacia sunt gradus grauitatis in peccando: qd̄ declarat auctoritate. b. Aug. cui annectit ꝙ mēdaciū hꝫ rōnē pcti: ex ꝫ ꝙ ꝫm ordinez rōnis hō illud loq̄ dꝫ qd̄ in animo sentit: eius oppositū facit q̄ mēdaciū loquit: ipe em̄ vtit verbis nō ad id ad qd̄ sunt instituta scꝫ ad cogitationū nostrarū notificationē: sed ad fallaciā quod peccatum est: est etiam quandoq; damnabile: id est mortale. Juxta illud ps̄. Perdes omnes qui loquūtur mendacium. Et sapiens: Os qd̄ mētit occidit aīam. Iste ∂o auctes non sunt intelligēde de omni mēdatio: sꝫ tn̄ de dānabili. Cōseq̄nter determinat d sequela pcti q̄ ē error: τ dicit ꝙ errare in fide vel

Post hec queritur

Aug. xxij. q. j. c. mouet.

vtrũ fide eius vtẽdũ sit q̃ p demonia vel idola iurauerit? De hoc Aug. scribẽs ad publicolam ait: Te prius considerare volo: vtrũ si quispiã p deos falsos iurauerit et fidem nõ seruauerit non tibi videt̃ bis peccasse. Bis vtiq̃ peccauit: q2 iurauit p quos nõ debuit: et ↄtra pollicitam fecit fidem qđ nõ debuit. Ideoq̃ qui vtitur fide illius quẽ ↄstat iurasse p deos falsos et vtit̃ fide illi9 nõ ad malũ sed ad bonũ: nõ peccato illi9 se sociat qui per demonia iurauit sed bono pacto eius quo fidẽ seruauit. Et sine dubitatiõe minus malum est per deos falsos iurare veraciter: q̃ p deum verum fallaciter. Quanto enĩ per qđ iuratur magis sanctum est: tanto magis est penale periurium.

Aug. ad publicolam.

Qđ iuramẽtũ quo incaute iuratur nõ est obseruãdum nec votũ nec promissio iniuste facta. b

Nũc superest videre:

vtrũ omne iuramẽtũ implẽdũ sit? Si enim quis alicui iurauerit contra fidem et charitatẽ qđ obseruatum peiorẽ vergat in exitum: potius est mutandũ q̃ implendum. Vñ Amb. Est contra officium dei nõnunq̃ promissum soluere sacramentũ vt herodes fecit. Itẽ Isidorus: In malis promissis rescinde fidem: i turpi voto muta decretuz. Qđ incaute vouisti ne facias impia est pmissio q̃ scelere adimplet̃. Idẽ Nõ est obseruandum sacramentum quo malum incaute pmittit̃: vt si quis adulte re ppetuã fidẽ cũ ea pmanendi polliceat̃. Tolerabilius enĩ est nõ implere sacramẽtum q̃ permanere in stupro. Itez Beda Si qđ nos icautius iurare ↄtigerit qđ obseruatũ peiorẽ vergat in exitũ: libere illđ salubriori ↄsilio mutandũ nouerimus ac magis instãte necessitate peierandũ esse nobis q̃ p vitãdo piurio in aliud crimen grauius esse diuertendum. Deniq̃ iurauit dauid per deũ occidere Nabal virum stultum: s ad primã intercessionẽ abigail femine prudentis remisit minas: reuocauit ensem in vaginã: nec aliqđ culpe se tali periurio ↄtraxisse doluit. Itẽ Aug9. Q dauid iuramẽtũ p sanguinis effusionẽ nõ ipleuit maior pietas fuit. Iurauit dauid temere: sed nõ impleuit iurationẽ maiori pietate. Ex his aliisq̃ plurib9 oñdit̃ q̃dã

Beda omelia xliiij.

In li. de officiis. xxij. q. iiij. ca. est etiam.

Marci. vj

Matth. xiiij.

In sinonimis xxij. q. iiij. c. in malis.

In li. sniarũ. ibidẽ. c. nõ est obseruandũ.

Beda i omel. xliiij. ibidẽ. c. si aliquid.

j. Reg. xxv.

In sermone q̃dam. xxij. q. iiij. c. q dauid

iuramẽta nõ esse obseruanda: et qui sic iurat vehemẽter peccat cũ aũt mutat bñ facit. Qui autẽ nõ mutat dupl'r peccat: et q2 iniuste iurauit: et q2 facit qđ nõ debet.

Si est piurus qui non facit quod incaute iurauit. i

Qui vero mutat

vtrũ piurus debeat dici: solet q̃ri? Beda supra tale iuramentũ vocauit piuriũ. Johannes etiã apocrisarius oriẽtaliũ sediũ dixit: Sermo pr̃is nostri sophronij significat: q̃ melius est iurantẽ peierare: q̃ seruare sacramẽtũ in fractione sanctaꝝ imaginũ. Sed piuriũ dicit̃ tale iuramẽtũ nõ obseruatũ: et peierare dicit̃ qui nõ implet qđ falsum iurat: nõ q2 inde reus sit q̃ non obseruat: s q2 iurauit iniustuz: ex quo re9 est sicut ille qui peierat.

xxij. q. iiij. actione.

De eo qui verborum calliditate iurat. k

Hoc etiã sciẽdum

ẽ q̃ quacũq̃ arte verboꝝ quis iuret de9 tamen qui ↄscientie testis est: ita hoc accipit sicut ille cui iurat̃ itelligit. Dupliciter aũt reus fit qui et nomen dei inuanũ assumit et proximũ dolo capit.

Isidorus li. ij. sniarũ. xxij. q. ij. c. quacũq̃.

De illo q̃ cogit aliquẽ iurare. l

Queritur etiam si

peccat q̃ hoiem iurare cogit? De h Aug. ait: Qui exigit iurationẽ multũ interest si nescit illũ iuraturũ falsũ an scit. Si enĩ nescit et ideo dicit: iura mihi vt fides ei sit: nõ est peccatũ: tñ humana temptatio est. Si vero scit eũ fecisse et cogit eũ iurare: homicida est. Idẽ. Qui puocat hoiem ad iurationem et scit eũ falsum iurare vincit homicidaz: q2 homicida corp9 occisurus est ille aiam imo duas aias: et eius quẽ iurare puocauit: et suam.

In smone q̃dã de piurijs et habet̃. xxij. q. iiij. c. q̃ exigit.

In smone de decollatiõe iohannis. ibidẽ. c. ille q̃ hoiem

Ex cõcilio aurelianensi. m

Sctã sinodus decreuit

nisi p pace faciẽda vt oẽs fideles ieiuni ad sacramenta accedant.

Ista ẽ distinctio. xxxix. hui9 tertij libri: in q̃ mgr̃ postq̃ egit de mẽdatio: agit de piurio: et tria facit. Nã pmo agit de piurio specialit̃. Scđo de iuramento gñalit̃. Tertio determinat q̃dã qõnes incidẽtaliter. Primũ vsq̃ ibi: Si aũt q̃rit̃ Scđm vsq̃ ibi: Querit̃ etiã vtrũ. Tertiũ vsq̃ ad finẽ distin. In spãli snia mgr̃i stat in trib9 ↄpositionibus quarũ pma est hec: Quãuis oẽ mẽdatiũ iura-

mēto ꝯfirmatū existat piuriū:nō tñ oē piuriū ē mēdaciū. Primā hui⁹ ꝯclusiōis ptē mgr̄ ꝓbat diffinitiōe piurij dicēs: ꝙ piuriū ē mēdatiū iuramēto ꝯfirmatū. Scd̄az ꝟo ptem eiusdē.s. ꝙ nō oē piuriū sit mēdatiū ꝓbat mgr̄ tres ponēs modos piurij quorū p̄mus modus ē:cū aliq̄s sciēter aliqd̄ falsum firmat iuramēto qd̄ tñ putat esse falsum. Scd̄s est cū aliq̄s firmat aliqd̄ falsum iuramēto qd̄ tñ putat eē verū:ꝛ isti duo modi peierādi nūꝙ p̄nt eē sine mendatio. Terti⁹ mod⁹ est cū aliq̄s firmat aliqd̄ verū iuramēto qd̄ tñ putat esse falsum:ꝛ iste piurandi modus est sine mēdatio. eo ꝙ nō iurat̄ falsum:lȝ adest intētio fallēdi. nō tñ est sine pctō:q: nō fuit adhibita debita iurādi cautela que ꝯsistit ī hoc vt bñ discutiat̄ res sup quā q̄s iurare p̄sumit. Sed ꝯtra dicta obijcit mgr̄ dupliciť. Nā videť ꝙ nō peierat q̄ verū qd̄ falsum putat iuramēto ꝯfirmat:q: verū iurat ꝛ etiā nō abutit̄ ꝟbis:q: iurat illd̄ qd̄ significat. Ad qd̄ rn̄dēs dicit ꝙ nō tm̄ q̄ falsum iurat:ſȝ etiā q̄ verꝫ iurat qd̄ falsum esse putat peierat:qd̄ ptȝ ex hoc ꝙ loq̄ ꝯtra mēte cū attestatiōe iuramēti piuriū est:siue illud sit verū qd̄ dicitur siue falsum. Scd̄o obijcit sic:dictuȝ est ꝙ q̄ falsum iurat peierat igiť videť ꝙ oīs iurās se aliq̄d certo tēpe daturū alicui qd̄ tñ nō dabit statim iurādo piur⁹ fit vt ptȝ q: falsum iurat. Et rn̄det mgr̄ ꝙ taliter iurās nō icurrit periuriū nisi vel mutando ꝓpositum:vel transgrediendo terminū. Scd̄a ꝓpositio est hec: Jurare nō sp̄ est licitū neqȝ illicitū. hāc mgr̄ ponēs querit:vtrū iurare sit malū vel illicitū. Et rn̄det ꝙ sicut iurare falsū grāde est pctm̄:sic iurare sine necessitate nō est sine pctō. Exemplū hui⁹ est:vt si q̄s p iuramētū confirmaret ꝙ deus nō esset creator oīm rerū:talis falsū iuraret ꝛ ꝯsequēs graue ē pctm̄ ſȝ iurare ex necessitate sup aliquo licito.s. sup innocētia alicu⁹ cōfirmāda:vel federa pacis ꝯfirmāda vel aliquid vtile seruandum:nō est pctm̄. Tertia ꝓpositio est hec: Quāuis iurare p creaturas īpfectis nō sit ꝑmissuȝ pfectis tñ nō est illicitū seu ꝓhibitū. hāc eni ꝓpositionē mgr̄ ꝓbās q̄rit sex q̄stiones: Quarū questionum prima est hec: Vtrū liceat iurare p creaturas Et ꝙ nō licet arguit p illud:nolite iurare neqȝ p celum neqȝ etiā p terram Cōfirmatur hoc:nullus hō nec pfectus nec impfectus pōt per creaturas iurare. ergo dictū mgr̄i est falsū:antecedēs ꝓbat ꝙ oē iuramētū est ad ꝯfirmādū veritatē ꝓponēdū sed solus deus est veritas q̄ de ipso dicit: Ego sum via veritas ꝛ vita. ergo nullum iuramentū stabit nisi per deū rerū ꝯditorē. Ad qd̄ rn̄det ꝙ īpfectis indictū fuit p creatorē ꝛ nō p creaturas iurare sed viris pfectis p creaturas nō ē ꝓhibitū iurare:eo ꝙ in creaturis sciūt creatorē venerari:sicut patet de ioseph q̄ iurauit p salutē pharaonis. Subdit ꝙ xp̄s ꝓhibuit iurare per creaturas duplici de cā. Prima est ne crederet̄ aliq̄d diuinū eē in creaturis ꝓ quo eis reuerentia deberet̄. Scd̄a ne iurās falsum p creaturas crederet se nō peccare seu ne iurātes p creaturas crederēt se nō obligari ad iuramēti cōpletionem. Alia q̄stio:q̄s magis obliget̄:vtrū qui iurat p deū vel q̄ iurat p creaturā. Et rn̄det ꝙ magis obligatur qui iurat p deū:q: per deū oīa facta sunt et nō ecōuerso. Ubi subdit q̄d sit iurare per p deū dicēs ꝙ iurare p deū est deū adhibere testē illius rei que iurat̄. Similiter iurare p creaturā est creatorē ei⁹ testē suū obligare. Vñ ꝟm.b. Aug. qui per lapidem iurat falsum piurus est:q: non per lapidem iurat sed p eius creatorē. Jtē est aliud iuramētū execratōe vel p execrationē:vt cū dicit̄:si feci illud hoc veniat mihi aut filijs meis:ꝛ hoc est grauissimum. Tertia questio est vtrum infideles peccent iurādo per falsos deos. Et respondet ꝟm be. Aug. ꝙ si infidelis iurat falsum per falsos deos peccat dupliciť Primo q: iurauit per quos non debuit iurare. Secundo q: iurauit contra fidem quā debuit seruare. Quarta questio est:vtrū omne iuramentum sit implendum. Et respondet ꝙ iuramentum incautum ſcȝ qd̄ vergit in peiorem exitum non sit implendum sed mutandum:ꝛ qui ipsum nō mutaret peccat dupliciter. Primo q: iniuste iurauit. Scd̄o q: facit qd̄ nō debet. Ubi subdit ꝙ iuramentū fit illicitum tripliciter:aut q: iurat qd̄ in se est viciosum vt adulterium:vel homicidium:ꝛ tale iuramētum nō est seruandum. Secūdo cū quis iurat qd̄ nō est in seuiciosum:sed p accidēs:vt si quis post votū castitatis iurat ālíquā accipe in vxorē:vel ꝙ iurat aliquid omittere qd̄ in se est bonū ſcȝ nō dare elemosynaȝ alicui indigenti. Quinta q̄stio est:vtrū iurās incaute debeat dici piurus. Et respondet ꝙ sic:ꝛ hoc ideo q: nō seruat qd̄ iurauit:q: tenetur illud mutare vt dictū est in precedentibus:sed q: iurauit iniustum re⁹ efficitur:sicut ille qui peierat Unde subdit ꝙ qualitercūqȝ iuret̄ iuramentum sp̄ referť ad intentioneȝ recipiētis ꝛ nō iurantis. Vñ qui fraudulenter iuramentum prestat dupliciter peccat. Primo q: nomē dei inuanū assumit. Scd̄o q: ꝓximum dolose nitit̄ decipe. Sexta q̄stio est:vtrū peccet ille qui cōpellit aliū iurare. Et rn̄det ꝙ si exigit̄ iuramētū soluȝ vt fides fiat de re sup qua iurat̄:nō est pctm̄ ſȝ humana tēptatio. Si aūt recipiēs iuramētū sciēs aliū falsum iurare. tūc si cōpellit ipsum iurare mortalit̄ peccat. Et sbdit ꝙ ꝟm ordinationē sinodi aurelianēs ad iuramentū debēt hoīes ieiuni accedere nisi essȝ ꝓ pace firmāda:vel vniuersaliter in q̄bus mora p̄staret periculū. Et tm̄ in speciali.

De sexto ꝛ septimo p̄cepto secūde tabule.

a

De distinctiōe duoꝝ p̄ceptorum:in q̄bus ꝓhibetur duplex ꝯcupiscētia:in cōpatione ad legis et euāgelij dr̄a.

Sextū p̄ceptū est: Non desiderabis vxorem ꝓximi tui. Septimuȝ est: Nō concupisces domū ꝓximi tui:nō seruuȝ:nō ancillā ꝛc. Sed videť p̄ceptū de non cōcupiscēdis rebus proximi vnuȝ esse cū eo quo dr̄ nō furaberis:ꝛ preceptū de nō ꝯcupiscēda vxore vnū esse cū eo quo dicitur nō mechaberis. Poterat eni p̄ceptū nō furādi in illa generalitate intelligi:vbi de nō ꝯcupiscēda re ꝓximi p̄cipit̄:ꝛ in eo qd̄ dictū est nō mechaberis: poterat illd̄ intelligi:nō cōcupisces vxorē ꝓximi tui. Sed in illis duob⁹ preceptis nō mechādi ꝛ nō furādi ipsa oga notata sunt ꝛ ꝓhibita:in his vero extremis ipsa ꝯcupiscētia: multū ergo differūt illa ab istis. Unde illi p̄cepto non mechandi fit supadditio in euangelio: vbi oīs ꝯcupiscentia mechādi ꝓhibet̄. Sed cū hic ꝓhibeat̄ cōcupiscentia aliene vxoris ꝛ aliene rei:quare dicit̄ lex cōprimere manum ꝛ nō animū:euāgeliū ꝟo ꝛ manū ꝛ animū. Jllud de lege dicit̄ ꝟm cerimonialia nō ꝟm moralia. Uel

Aug⁹. super Exodum.

Matth.v. Quare lex cōprimere dicit̄ nō animum ſȝ manum.

q2 in legē non est generalis ꝓhibitio oīs mortifere cōcupiscētie: vt in euāgelio.

Quid sit littera occidēs. b

Si vero queritur quā dicat apl's lr̄am occidētem. Ea certe est decalogus qui nō dicit lr̄a occidēs eo ꝙ mala sit lex: sed q2 ꝓhibēs pctm̄ auget cōcupiscentiā ꝛ addit p̄uaricationē nisi li beret gratia: que gratia nō sic habūdat in lege vt in euangelio vel scd̄m eoꝝ carna lem intelligentiā. Lex ergo bona est ꝛ tn̄ occidit sine gratia cū sit virtus peccati q̄ iubet qđ sine gratia impleri nō pōt. Gra tia aūt deerat: ꝛ ideo littera occidēs erat.

ij. Cor. iij. Aug. lib. de bap. puuloꝝ.

Distat aūt euangelij littera a legis lit tera: quia diuersa sunt ꝓmissa: ibi terrena hic celestia ꝓmittunt. Diuersa etiā sacra q2 illa tm̄ significabāt: hec ꝯferūt gratiā. Precepta etiā diuersa q̄tum ad cerimo nialia. Nam q̄tum ad moralia sunt eadē sed plenius in euangelio continent. Audi stis decē cordas psalterij vtriqꝫ sexui im positas: que charitate tāgende sunt vt vi ciorum fere occidantur.

De legis ꝛ euāgelij distantia.

Ista ē distinctio. xl. ꝛ vltima huius tertij libri: ī qua mgr̄ postꝙ egit de peccatis ad octauum preceptū pertinentibus ꝓsequit suū tra ctatum de preceptis: ꝛ agit de duob⁹ preceptis re siduis: ꝛ tria facit. primo em̄ ponit sextū ꝛ septimū preceptū scd̄e tabule. Scd̄o remouet quasdam du bitatiōes de lege. Tertio asserit dr̄iam legū. s. mo sayce ꝛ euāgelice. Primū vsqꝫ ibi: Si vo q̄rit. Se cūdum vsqꝫ ibi: Distat euāgelij lr̄a. Tertiū vsqꝫ ad finē distin. In spāli sn̄ia mgr̄i stat in tribus ꝓpositi onibus quarū prima est hec: Se. tuꝫ p̄ceptū scd̄e tabule ꝓhibet appetitum mechandi: ꝛ septimū vo luntatem furandi. Hāc mgr̄ ponēs dicit ꝙ sextū p̄ ceptū scd̄e tabule est: nō ꝯcupisces vxorē ꝓximi tui

Sed ꝯtra illud replicat dicens ꝙ alicui possit vide ri: ꝙ istud sextū p̄ceptū de nō ꝯcupiscēdo vxorē ꝓ ximi sit idē cū tertio p̄cepto scd̄e tabule de mechan do: ꝛ ꝙ septimū sit idē cū quarto de nō faciēdo fur tum. Et rn̄det ꝙ nō sunt idē: sed in tertio ꝛ quarto ꝓhibent actus exteriores tm̄: in istis aūt duob⁹ p̄ ceptis ꝓhibent etiā act⁹ interiores. Sꝫ ꝯtra illud adhuc replicat di. Ex ista solutiōe habet ꝙ in lege veteri ꝓhibent tā actus exterioꝛ ꝙ etiam interioꝛ: quō ergo verū esse pōt qđ cōiter dicit ꝙ lex cōpri mat manū nō animū. Et rn̄det ꝙ lex vetus ꝛ ma num ꝛ animū cōprimit q̄tum ad precepta moralia Sed dicitur tm̄ cōprimere manū q̄tum ad cerimo nialia: vel pōt dici ꝙ in lege veteri nō sic exprimitur generalis ꝓhibitio cuiuslibet cōcupiscentie sicut fit in euāgelio: iō dicit lex manū cōprimēs: euangeliū vero vtrūqꝫ. s. tā manū ꝙ animū cōprimit. Secū da propositio est hec: Littera legis dr̄ occidēs non q2 insufficieter ꝓhibuit: sed q2 nō sicut euangeliū gratiam prebuit. Hanc magister ponens querit de qua littera intelligitur illud apl'i. Lr̄a occidit sp̄us aūt viuificat. Et rn̄det ꝙ intelligit de lr̄a decalogi. vel legis veteris: que dicit occidere: non ideo ꝙ lex mala sit: sed dicit occidere occasionaliter. q2 ponen do mandata seu ꝓhibendo peccata augebat ꝯcupi scentiam ꝛ addebat p̄uaricationē p̄cipiendo ea que nō possunt impleri sine gratia que tp̄e legis veteris sicut tp̄e euāgelij nō abūdabat. ideo littera. i. ipsa lex moysaica occasionaliter occidere dicebatur: q2 ille est intellectus auctoritatis apl'i. Tertia ꝓposi tio est hec. Lex mosayca multipliciter differt ab euā gelica. Hāc mgr̄ insinuās asserit triplicē differētiā legis antique ꝛ noue. quarū prima ē: ꝙ in antiqua lege tm̄ ꝓmittebant temporalia ꝛ terrena: in euan gelio autē terrena ꝛ celestia. Secunda est: q2 sacra veteris legis tantum significabant gratiam: sacra menta vero noue legis ꝛ significant ꝛ iustificāt: scꝫ cōferēdo gratiā. Tertia est: ꝙ in veteri lege fuerūt quedam cerimonialia ꝛ in noua non sunt: licet pre cepta moralia sunt eadē vtrobiqꝫ: ꝛ sic imponit ma gister finem huic tertio libro.

Explicit liber tertius: sequun tur tituli seu rubrice libri quarti.

Tituli libri Sentētiaꝝ quartū.

Epilog' breuis supra dictoꝝ.

His tractatis b que ad doctrinam rerum pertinent quib' fruendu͂ est ꝛ quibus vtendu͂: et q̄ fruunt̃ et vtunt̃: ad doctrinam signorum accedamus.

Incipit liber quartus de sacramētis ꝛ signis sacr̃alib'.

a Samaritanus eni vulnerato appropia͂s curationi ei' sacrame͂toꝝ alligame͂ta adhibuit: quia co͂tra originalis peccati et actual' vulnera: sacrame͂toruz remedia de' istituit. De q̄b' q̄ttuor ꝓmo ꝯsidera͂da occurrt̃. Quid sit sacr̃m. Quare institutu͂. In q̄b' ꝯsistat ꝛ ꝯficiat̃. Et q̄ sit dista͂tia inter sacr̃a veteris ꝛ noue legis.

DI. I De sacris ingenerali q̄tu͂ ad sanitatez qua tribuunt.

De sacr̃is vbi q̄ttuor co͂side randa sunt.

Quid sit sacramentum. b

Sacrame͂tum est sacre rei signu͂. Dr̃ tn̄ sacr̃m etiaz sacru͂ secretu͂: sic̃ sacr̃m diuinitatis: vt sacr̃m sit sacꝝ signa͂s: ꝛ sacꝝ signatu͂: ꝫ nu͂c agit̃ d̄ sacrame͂to ꝑm qd̄ ē signu͂. Ite͂ sacr̃m ē iuisibil' gr̄e visibil' forma. Signu͂ vo ē res preter spe͂m qua͂ ingerit sensib' aliq̄d aliud ex se facie͂s in cognitione͂ venire. Signoꝝ vo alia su͂t nr̃alia: vt fum' significa͂s igne͂. alia data. Et eoꝝ q̄ data su͂t: q̄da͂ sunt sacra. q̄da͂ no͂. Om̄e em̄ sacr̃m ē signu͂ ꝫ no͂ econuerso. Sacr̃m ei' rei silitudine͂ gerit cui' signu͂ ē. Si em̄ sacr̃a no͂ haberent silitudine͂ reꝝ q̄ꝝ sacr̃a sunt: ꝓꝓrie sacr̃a no͂ dicere͂t. Sacr̃m em̄ ꝓꝑe dr̃: qd̄ ita signu͂ ē gr̄e dei: ꝛ iuisibil' gr̄e forma: vt ipsi' imagine͂ gerat ꝛ ca͂ existat No͂ g̃ significa͂di tm̄ gr̄a sacr̃a istituta su͂t: ꝫ etia͂ sctifica͂di Que em̄ significa͂di gr̄a tm̄ instituta su͂t solu͂ signa su͂t: ꝛ no͂ sacr̃a: sic̃ fuerūt sacrificia carnalia et obꝯua͂tie cerimoniales veteris legis q̄ nunq̄ꝫ potera͂t iustos facere offere͂tes. qꝛ vt ait apl's: Sa͂guis hircoꝝ ꝛ thaurorūz et cinis vitule aspsus: inq̄natos sctificabat ad emu͂datione͂ carnis: no͂ aie. Na͂ inq̄natio illa erat ꝯtact' mortui. Un͂ Aug. Nihil aliud itelligo inq̄natione͂ quaz lex mu͂dat nisi ꝯtactu͂ mortui hois: que͂ q̄ tetigerat imu͂d' erat septe͂ dieb': ꝫ purificabat̃ ꝑm lege͂ die tertio ꝛ septio ꝛ ita mundus erat vt ia͂ intraret in te͂plu͂. Mundaba͂t etia͂ iterdu͂ a corpali lepra illa legalia Sꝫ nu͂q̄ꝫ ex opib' legis aliq̄s iustificat' est: vt ait apl's: etia͂ si i fide et in charitate fiere͂t. Quare: qꝛ iposuit ea de' i ꝓuitute͂: no͂ i iustificatione͂: ꝛ vt figura futuri ee͂nt: vole͂s sibijpsi poti' offerri ea q̄ꝫ idol. Illa g̃ signa era͂t: ꝫ tn̄ ꝛ sacr̃a: lꝫ min' ꝓꝑe in

Aug. in. x. li. de ciuitate.

Sacr̃m qd̄ sit Aug. d̄ doc. xp̄ia. ꝛ habet̃ de co͂se. di. ij. sacrificium.

Signu͂ qd̄ sit de co͂se. di. ij. signum.

Qꝛ differt iter signu͂ et sacr̃m.

Quid ꝓꝑe dicitur sacr̃m.

Qꝛ legalia me li' dicu͂t̃ signa q̄ sacramēta.

Leuitic. xvi. Heb. ix.

Num. xix.

Ad Rom. iij. et. iiij. ꝛ Gal. iij.

Ad Ro. iij. scripturis sepe vocant: quia signa erant rei sacre quam utique non prestabant. Illa aut apostolus opa legis dicit que tantum significandi gratia vel in onus instituta sunt.

Actuum .xv. Hoc est onus quod nec vos nec patres vestri portare potuistis.

De causa institutionis sacramentorum. c

Triplici aut de causa sacra instituta sunt: propter humiliationem: eruditionem: exercitationem. Propter humiliationem quidem ut dum homo insensibilibus rebus que natura infra ipsum sunt ex precepto creatoris se reverendo subijcit: ut ex hac humilitate et obedientia deo magis placeat: et ut apud eum mereatur cuius imperio salutem quaerit in inferioribus se: et si non ab illis sed per illa a deo. Propter eruditionem etiam instituta sunt: ut per id quod foris in specie visibili cernitur: ad invisibilem virtutem que intus est ad cognoscendam mens erudiatur. Homo enim qui ante peccatum sine medio deum videbat: per peccatum adeo hebuit: ut nequaquam divina nequeat capere: nisi humanis exercitatus. Propter exercitationem similiter instituta sunt: quia cum homo ociosus esse non possit proponitur ei utilis et salubris exercitatio in sacris que vanam et noxiam declinet occupationem: non enim facile capitur a temptatore: qui bono vacat exercitio Unde Hiero. monet: Semper aliquid boni operis facito ut te occupatum diabolus inveniat.

Prima causa

Secunda causa.

Tertia ratio.

Hiero. i epistola ad rusticum.

De triplici genere exercitationis. d

Sunt aut exercitationum tres species: una ad edificationem anime pertinet: alia ad corporis fomentum: alia ad utriusque subversionem. Cum igitur absque sacris (quibus non alligavit potentiam suam) deus homini gratiam donare posset predictis de causis sacra instituit. Duo aut sunt in quibus sacramentum consistit: scilicet verba et res. Verba: ut invocatio trinitatis: res ut aqua: oleum et huiusmodi.

In quibus consistit sacramentum.

De differentia sacramentorum veterum et novorum. e

Iam videre restat differentiam sacrorum veterum et novorum ut sacramenta vocemus que antiquitus res sacras signabant: ut sacrificia et oblationes et huiusmodi. Eorum aut differentiam breviter Aug. assignat dicens: quia illa promittebant tantum et significabant: hec autem dant salutem. v d[illegible]

Sup. titulum ps. lxxiij. Et quid deus respondit.

Aug. ad Valentianum.

De circumcisione. [illegible]

Fuit tamen inter illa sacra sacramentum quoddam scilicet circumcisionis idem conferens remedium contra peccatum quod nunc baptismus prestat. Unde Aug. Ex quo instituta est circumcisio in populo dei que erat tunc signaculum iusticie fidei: ad purgationem valebat magnis et parvulis originalis veterisque peccati: sic baptismus ex illo valere cepit ad innovationem hominis: ex quo institutus est. Item Beda. Idem salutifere curationis auxilium circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat: quod baptismus agere revelate gratie tempore consuevit: excepto quod regni celestis ianuam nondum intrare poterant: tamen in sinu abrahe post mortem requie beata consolati superne pacis ingressum spe felici expectabant. His aperte traditur per circumcisionem ex quo instituta fuit remissionem peccati originalis et actualis parvulis et maioribus a deo prestitam: sicut nunc per baptismum datur.

Aug. ad Valerium contra iulianum. habetur de conse. di. iiij. ca. ex quo.

Beda sup euangelium luce. Et postquam impleti sunt dies.

[illegible handwritten lines]

De viris qui fuerunt ante circumcisionem et de feminis que fuerunt ante et post. g

Queritur etiam de viris qui fuerunt ante circumcisionem: et de feminis que fuerunt ante et post: quod remedium contra peccatum habuerint. Quidam dicunt sacrificia et oblationes eis valuisse ad remissionem peccati Sed melius est dicere illos qui de abraam prodierunt per circumcisionem iustificatos: mulieres vero per fidem et operationem bonam: vel suam si adulte erant vel parentum si puule. Eos vero qui fuerunt ante circumcisionem puulos in fide parentum parentes vero per virtutem sacrificiorum scilicet quam intelligebant spiritualiter in illis sacrificijs iustificatos. Unde Grego. Quod apud nos valet aqua baptismi: hoc egit apud veteres vel pro puulis sola fides: vel pro maioribus virtus sacrificij: vel pro his qui ex abrahe stirpe prodierunt mysterium circumcisionis.

Grego. in. iiij mora. de cons. di. iiij. ca. quod apud.

De institutione et causa circumcisionis. h

Hic dicendum est in quo instituta fuerit circumcisio: et quare et cur mutata per baptismum. Abraam primus mandatum circumcisionis habuit ad probationem obedientie nec ei soli precepta fuit circumcisio sed semini eius. i. omnibus hebreis: que fiebat secundum legem octava die de lapideo cultro in carne preputij. Data aut fuit circumcisio pluribus de causis. scilicet ut per obedientiam mandati abraam placeret deo cui per prevaricationem adam displicuerat. Data etiam fuit in signum magne fidei abrahe qui credidit se habiturum filium in quo fieret benedictio omnium. Deinde ut hoc signa cete-

Gen. xvij.

Iosue. v. Quare data fuit circumcisio

Gen. xxij.

Quare in carne preputij. risnatiōib⁹ discerneret ppl's ille. In carne vo p̄putij iō iussa ē fieri circūcisio. q2 i remediū istituta ē origial'pcti qd a parētibus trahim⁹ p ↄcupiscētiā carnis: q̄ i pte illa magis dn̄at: ⁊ q2 i pte illa culpā iobedientie primus homo sensit decuit vt ibi signum obedientie acciperet.

Quare die. viij. ⁊ petrio cl'tro. i

Fiebat autē octaua die ⁊ petrino cultro: q2 ⁊ i resurrectione cōi ⁊ octaua etate futura p petrā xp̄m ois ab electis absciderꝰ corruptio: ⁊ p xp̄i resurrectionē octaua die factā circūcidit a peccatis anima cuiusq3 in eū credentis due ergo res sunt illius sacramenti.

Gen. xvij. et Jos. v. ⁊ habetur. xxv. q. j. §. his ita.

Quare in baptismum mutata sit circūcisio. k

Ideo aūt mutata est circūcisio p baptismū: q2 sacramentu3 baptismi cōi⁹ est ⁊ pfecti⁹: q2 pleniori grā accumulatū. Ibi eīn pctā solū dimittebātur ꝟ nec grā ad bn̄ opandū adiutrix: nec ꝟtutū possessio vel augmentū ibi p̄stabatur vt i baptismo: vbi nō tm̄modo abolētur pctā: ꝟ etiā grā adiutrix ↄferꝰ ⁊ virtutes augenꝰ. Vn̄ aqua refectiōis vel regeneratiōis dr: q2 aridos fecundat: etiā fructificātes ampliori vbertate donat: q2 q̄ntūcunq3 p fidē et charitatē an̄habitā aliq̄s iustus ad baptismū accedit: vberiorē ibi recipit grā3: ꝟ nō ita i circūcisiōe. Vn̄ abrae p fidē iam iustificato signaculū tm̄ fuit: nihil ei intus contulit.

Gen. xxj.

De paruulis defunctis ante diem octauum. l

Si vo querit de paruulis q̄ an̄ diem octauū moriebāt an̄q3 fiebat circūcisio ex lege. vtrū saluarentur vel non? Idem potest responderi qd sentitur de paruulis an̄ baptismū defunctis: q̄s perire ↄstat. vn̄ Bed. Qui nunc per euangeliū suū terribiliter et salubrit clamat: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto nō intrabit in regnū dei: ipse dudū clamabat per suam legem ania cuius preputij caro circūcisa nō fuerit peribit de populo suo: quia pactū meū irritum fecit. Forte tamē sub lege ingruente necessitate mortis an̄ octauum circūcidebant sine peccato filios: sicut mō fit in ecclesia de baptismo.

Beda.

Gen. xvij.

In precedētibus libris magister determinauit de reb⁹: hic vero i h quarto determinat de signis sacramentalibus. Et diuiditur iste liber in duas partes principaliter. Primo eīn determinat de sacramentis. Secundo de resurrectione et de gloria resurgentium. ⁊ hoc in principio. xliij. di. que incipit ibi: Postremo de conditione resurrectionis. Prima pars adhuc diuiditur in duas. In prima determinat de sacramentis in generali. Secundo prosequitur de sacramentis in speciali: et h in principio secunde distinctiōis ibi: Jam ad sacramenta. In prima igitur parte que est prima distinctio huius quarti libri magister tria facit. Nam primo ponit sacramenti diffinitionem. Secundo insinuat sacramentorum causam et necessitatem et eorum integritatē. Tertio ↄclarat quomodo circūcisio inter sacramēta veteris legis maiorē inter alia cum sacramentis noue legis habeat assimilationē. Primum facit a principio distinctiōis vsq3 ibi: Triplici autem de causa. Secundum ab inde vsq3 ibi: Fuit tamen inter illa. Tertium vsq3 ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in trib⁹ propositionibus: quarum prima est hec: Sacramentum est gratie inuisibilis forma visibilis eiusq3 similitudinem gerens cuius est signum causaq3 existens. Hanc magister probans proponit p̄mo sub parabola sauciati. q saluator humano generi p incarnationem appropinquans sacramentalem medicinam adhibuit: et cōtra peccatorum vulnera instituit sacramētorum remedia. Circa que sacramēta quattuor cōsiderare intendit. s. sacramenti diffinitionem: institutionē: integritatem ⁊ distinctionē. Postea diffinit sacramentum dicēs: q est sacre rei signum: q̄uis etiam possit dici sacramentū sacrum secretum vel sacrum signans seu signatum. Intendit autem magister de eo nunc scd'm qd est signum. Diffinit etiam aliter dicens: q est inuisibilis gratie visibilis forma. Ad declarationem autē prime diffinitionis ostendit quid sit signum: quia est res preter speciem quam sensibus ingerit faciens aliud ex se in cognitionē venire. Ad cōplementū aūt diffinitionis sacramenti: diuidit signum: q2 quoddam est naturale naturaliter significās: vt fumus respectu ignis: quoddam vero est datum ex institutione representans: et tale signum est sacramentum. Item signorum datorum: quoddam non gerit sui signati similitudinem: quoddam vero rei cuius est signum gerit similitudinem ⁊ tale est sacramentum. Item signum gerens sui signati similitudinem quoddam est signum tm̄: quoddam vero est signum ⁊ causa: et tale signum est sacramentum. Ex quibus habetꝰ perfecta sacramenti diffinitio. s. inuisibilis grē visibilis forma: ita vt imaginem gerat ⁊ causa existat. Et iō sacramenta veteris legis que solu3 significabant non sunt nec dicuntur proprie sacramenta.

Secunda propositio est hec: Sacramenta triplici de causa promulgata existunt. ⁊ in rebus et in verbis p̄ncipaliter cōsistunt. Hanc magister insinuās proponit q triplex fuit causa seu ratio institutionis sacramentorum. Prima quidē fuit humiliatio hominis q2 p sacramenta rebus corpalibus que natura ipo homine inferiora sunt subditur. Secunda ē eruditio q2 homo de visibilibus per ea excluditur. Tertia vo exercitatio vt ociositas ⁊ occupatio noxia vitaretur: vbi subdit q quedam exercitationes ad bonum corporis sunt: quedam ad bonū anime: quedam vero ad vtriusq3 detrimentum ordinanꝰ: addit etiam q deus sine sacramentis potuit hominem iustificare seu saluare: quia cis suam potentiā non alligauit. tamen ex dictis causis sacramenta

instituit. Postea ponit sacramentoꝝ integritatē dicens q̄ sacramēta ex duobus constant. s. ex reb⁹ et verbis. Ultimo diuidit sacramēta dicēs q̄ quedaȝ sunt sacramēta vetera que significant ⁊ promittūt solum: quedā vero sunt noua que significant ⁊ causant salutem. Tertia propositio est hec: Inter sacramenta veteris legis sola circumcisio originale in culpam delebat: ⁊ tamen celestis regni ianuam nō aperiebat. Hanc magister ponens proponit primo q̄ sacramētum circumcisionis quamuis sit idem cū sacramentis veteribus: tamen antiquis idem remedium conferebat contra peccatum quod modo baptismus: non tamē aperiebat ianum regni celestis: quod auctoritatibus confirmat. Postea querit qd̄ remedium habebant viri contra peccatum ante circumcisionem ⁊ femine ante ⁊ post. Et respondet q̄ hi qui de stirpe Ade descenderunt ꝑ circūcisioneȝ iustificabātur: qui aūt ante circūcisionē fuerūt paruuli in fide parentum iustificabantur: parentes vero virtute sacrificiorum: mulieres autē ante circūcisionem ⁊ post per fidem ⁊ oꝑationē bonā: ꝑ suam si erant adulte: vel per fidem parentum si erant paruule: qd̄ confirmat auctoritate. b. Greg. Postea determinat de institutione circūcisionis q̄tum ad q̄ttuor: ostendens cui data sit q̄ abrae ⁊ cōsequenter semini suo. Secūdo quare data est quia ꝓpter tria scȝ in meritum obedientie: in signum fidei magne ⁊ in distinctionem populi iudaici a ceteris gentibus Tertio in qua parte fiebat: certe in carne preputij: ⁊ duplici ratione primo quia concupiscentia ꝑ quā peccatū originale contrahitur a parentibus in cuius remediū instituta est circūcisio: in illa parte magis dominatur. Secūda vt in illa homo signū obedientie acciperet in qua prim⁹ homo culpam inobedientie primo sensit. Quarto ostendit quo tēpore ⁊ quo instrumēto certo: dicēs q̄ octauo die ⁊ lapideo cultello: ⁊ hoc ad designandum duo. Primo resurrectionem carnis communem in octaua etate fiendam per petram christum: in quo omnis corruptio ab electis tolletur. Secundo octaua die facta est ꝑ quam anima cuiuslibet in ipsum credētis circūcidit a peccatis. Ex quibus cōcludit q̄ sunt due res huius sacramēti. Postea dicit q̄ ideo circumcisio per baptismum mutata est: q̄ sacramētum baptismatis est communius ⁊ perfectius: in circumcisione solummodo peccata dimittebantur: nihil tamen conferebatur. In baptismo non solum peccata abolentur sed etiam gratia ad operandum bonum ⁊ bene adiuuans ⁊ virtutum possessio ⁊ augmentum cōfertur. Ultimo querit vtrū paruuli qui moriebantur sine circūcisione ante octauum diem saluabantur. Et respondet q̄ nō: sicut nec modo sine baptismo: ex quo patet necessitas circumcisionis. Subdit tamen q̄ forte propter necessitatem licebat ante octauum diem circumcidi: igitur ⁊c̄. Et tm̄ in spāli.

DI. II. De sacris in speciali.

De sacris noue legis. a

I Am ad sacramenta noue legis accedamus que sunt baptism⁹: ꝯfirmatio: panis benedictio: id est eucharistia: penitentia: vnctio extrema: ordo: coniugium Quorum alia remedium contra peccatū p̄bēt ⁊ grām adiutricē ꝯferūt ⁊ baptism⁹ alia i remediū tātū sūt vt ꝯiugiū: alia grā ⁊ ꝟtute nos fulciūt vt eucharistia ⁊ ordo.

Quare mox post hois casum nō fuerint instituta. b

Si vero queritur quare nō fuerint hec sacramēta instituta mox post hominis lapsum: cum in his sit iusticia ⁊ salus? Dicimus nō ante aduētū xpi qui gratiam attulit gratie sacramēta fuisse danda: que ex ipsius morte ⁊ passione virtutē sortita sunt. Christus autē venire noluit anteq̄ȝ homo de lege naturali ⁊ scripta ꝯuinceret: q̄ neutra iuuari possȝ. (Hugo. li. j. p̄te. xj. c. viij.)

Q̄ sacramentum coniugij fuit ante peccatum. c

Fuit tamen coniugium ante peccatum institutum: nō vtiq̄ȝ propter remedium: sed ad sacramentuȝ ⁊ ad officium: post peccatuȝ vero fuit ad remedium contra carnalis ꝯcupiscētie corruptelam: de quo suo loco tractabimus: (Geñ. ij.)

De baptismo. d

Nunc vero de baptismi sacramēto videamus qd̄ inter noue grē sacramēta primū est. Baptismum igit̄ xp̄i Johannes suo baptismo prenunciauit: q̄ primus baptizasse legitur: sed in aqua: nō in spiritu: sicut ipse ait: Ego baptizo vos in aqua id est in penitētiaȝ. Sola em̄ corpa abluebat: a peccatis vero nō mundabat. Baptismus Johānis erat in penitentiam non in remissionem: baptismus vero xp̄i in remissionem: Quia Johannes baptizans hoies ad penitētiā vocabat: ⁊ quos baptizabat penitere docebat: s̄m illud: Ueniebant ad Johannem in iordanem confitentes peccata sua. Sȝ in baptismo Johānis nō dabatur peccatorum remissio que data est in christi baptismo. (De baptismo Johis. Matth. iij. ⁊ Marci. j. De dr̄ia baptismi Johis et xp̄i. Act. xix. Joh. j. Matth. iij. Marc̄. j. Luc̄. iij.)

Quid vtilitatis habebat baptismus Johannis. e

Ad quid ergo vtilis erat baptism⁹ Johānis? Quia homines vsu baptizandi preparabat ad baptismum christi. Sed queritur quare dictus est baptismus Johānis: sicut veritas dicit: Baptismus Johannis vn̄ est? Quia ibi Johannis operatio tantum visibilis erat exterius lauantis non inuisibilis gratia dei interius operantis. Sed tamen et illa Johānis oꝑatio a deo erat: ⁊ baptis- (Quare dict⁹ est baptismus Johis. Matth. xxj.)

m⁹ ille a deo erat nõ ab hoie tm̃: ꝟ hoîs dictus ẽ: q̃ nihil ibi gerebat̃ qđ ñ ageret hõ.

Si vo q̃rit̃ an sacr̃m fuerit: satis põt cõcedi ex eo sensu q̃ legalia sig̃ dicunt̃ sacr̃a. Significabat em̃ baptism⁹ iohis rẽ sacrã scʒ baptismũ xp̃i q̃ nõ tãtũ est pnie ꝟ ꝛ remissionis pecatoꝝ.

De forma baptismi iohãnis: ꝛ de baptizatis ab eo. f

Hic cõsiderãdum ẽ si baptizati a iohe iterũ baptizati sũt baptismo xp̃i: ꝛ q̃ forma ꝟboꝝ vsus sit iohãnes. Illi q̃ baptizati sunt a iohe nesciẽtes spm̃sctm̃ esse ac spem ponẽtes in illius baptismo: postea baptizati sũt baptismo xp̃i. Baptism⁹ aũt iohis in noie vẽturi tradebat̃. Vñ Hiero. sup Johelẽ. Qui dicit se in xp̃m credere: ꝛ non credit in spm̃sctm̃: nõdũ habʒ claros ocl'os. Vñ baptizati a Johe in noie vẽturi .i. dñi Jesu: q꞉ dixerunt: Sʒ neq꞉ si spũsctũs ẽ audiuim⁹: iterum baptizabant̃: imo verũ baptisma accipiebãt. Illi vero q̃ spem nõ posuerũt in baptismo Johis: ꝛ p̃rem ꝛ filiũ ꝛ spm̃sanctũ credebãt: nõ baptizati fuerũt: ꝟ impositione manuũ ab ap̃lis sup eos facta spm̃sctm̃ receperũt. Alij vo q̃ nõ ita credebãt baptizati sunt baptismo xp̃i: vt p̃dictũ ẽ. Vñ Hiero. Qui spm̃sctm̃ nesciebãt cum baptismũ a iohe acceperũt: iterũ baptizati sunt baptismo xp̃i vt p̃dictuʒ est: ne q̃s ex iudeis vel gẽtib⁹ putaret aquã sine spiritusancto ad salutẽ posse sufficere. De ꝟ ẽt Amb. in p̃mo libro de spũsctõ. Quidã negauer̃t se scire spm̃scm̃ cũ baptizatos se dicerẽt baptismo iohis q̃ i aduenietis Jesu nõ in suo baptizauit noie. Isti ğ q꞉ nec in xp̃i noie neq꞉ cũ fide spũsscti baptizati fuerãt nõ potuer̃t accipe baptismi sacr̃m. baptizati sunt ğ in noie xp̃i: nec iteratũ est in his baptisma ꝟ innouatum.

Act. xix. Hiero⁹. Hic nõ tenet̃ magister. Act. viij. Hiero⁹ i ep̃la de vni⁹ vxoris viro. Amb. in li. de spũsctõ. Act. xix.

Ista est distinctio .ij. hui⁹ quarti libri:

i q̃ mgr̃ postq̃ determiauit de sacr̃is in cõi tã veteris q̃ noue legis: ꝟ agit de sacr̃is noue legis in spãli: Circa qđ tria facit. Primo em̃ numeꝝ sacroꝝ noue legis ꝛ coꝝ efficaciã ostẽdit. Scđo qñ ꝛ ad q̃d cõiugiũ institutũ sit subdit. Tertio q᷑ baptism⁹ iohãnis p̃nũciauit baptismũ xp̃i. Primũ facit a p̃ncipio distĩctõis vsq꞉ ibi: Fuit tñ ɔiugiñ. Scđʒ vsq꞉ ibi: Nunc vero de baptismi sacr̃o videam⁹. Tertiũ vsq꞉ ad finẽ distinctiõis. In spãli snĩa mgr̃i stat in trib⁹ ꝓpositionibus: quarũ prima est hec: Septeʒ sunt noue legis sacramenta: quoꝝ aliqua dimittũt peccata: ꝛ gr̃aʒ adiutricẽ ɔferũt: ꝛ aliq̃ in remediũ tm̃ sunt: aliq̃ gr̃a ꝛ virtute nos fulciũt. Hãc mgr̃ isinuans ꝓponit p̃mo septẽ eẽ sacr̃a noue legis ꝛ ea enumerat: quoꝝ q̃dã in remediũ dicit fore istituta vt cõiugiũ. Aliq̃ vo in remediũ ꝯ pctm̃. vt .s. gr̃am adiutricẽ ɔferãt vt baptism⁹. Aliq̃ vo gr̃a ꝛ ꝟtute nos fulciũt vt eucharistia: alia vo ad vtrũq꞉. Postea dicit q᷑ ista sacr̃a salutis collatiua nõ debuerũt añ tẽpus salutis .i. añ tp̃s xp̃i istitui: a cui⁹ passiõe ꝛ morte ꝟtutẽ sortita sunt. Subdit aũt q᷑ xp̃s venire distulit donec hõ de isufficiẽtia legis vere ꝛ legis scripte ɔuincerer̃: q꞉ neutra eaꝝ adiuuari posset. Secũda ꝓpositio ẽ hec: Cõiugiũ añ pctm̃ fuit institutũ ad gñatiõis officiũ: postea vo fuit datũ in remediũ. Hãc mgr̃ insinuãs dicit q᷑ ɔiugiũ fuit añ pcm̃ istitutũ in officiũ ꝛ sacr̃m: postea vo in remediũ. Tertia ꝓpositio ẽ hec: Baptism⁹ Johis exteri⁹ corp⁹ lauabat sed interi⁹ gr̃am nõ ɔferebat. Hãc mgr̃ insinuãs dicit q᷑ baptism⁹ iohãnis p̃nũciabat baptismũ xp̃i: a quo tñ differebat: q꞉ baptism⁹ Johãnis fuit in aq̃ solũ: ꝛ ad xp̃i baptismũ p̃pans ꝛ disponẽs nõ aũt remissionẽ pctõꝝ dabat: sʒ baptism⁹ xp̃i fuit in aq̃ ꝛ spũsctõ ꝛ in ipso ɔferebat̃ remissio pctõꝝ. Postea ꝓponit hui⁹ baptismi ɔditiões: ꝛ p̃mo q̃tũ ad vtilitatẽ: vtilitas em̃ fuit p̃paratio ad baptismũ xp̃i. Scđo q̃tũ ad noiatiõʒ q꞉ dict⁹ ẽ baptism⁹ iohãnis eo q᷑ nihil ibi gerebat̃ qđ iohãnes nõ faceret. Tertio q̃tũ ad gen⁹: q꞉ p̃t large dici sacr̃m eo q᷑ rẽ sacr̃i .i. xp̃i baptismũ significat. Ultimo q̃rit vtrum baptizati a btõ Johãne iterũ sunt baptizãdi baptismo xp̃i: ꝛ subdit qua forma verboꝝ baptizabat iohãnes. Et rñdet q᷑ illi q̃ spem ponebãt i baptismo iohãnis ꝛ p̱fectã fidẽ de diuinis p̱sonis habebãt ñ sunt .s. iterũ baptizãdi: sed ɔfirmati p̱ ap̃loꝝ manuum impositionẽ receperũt spm̃sctm̃. Illi vo q̃ spem nõ ponebãt in baptismo iohãnis ꝛ p̱fectã fidẽ diuinarũ p̱sonarũ nõ habebãt: tales fuerũt iteꝝ baptizati baptismo xp̃i. Ad scđm rñdet q᷑ iohãnes baptizabat in noie futuri. Et tm̃ in spãli.

Quid sit baptismus. g

Di. III De baptismo in spãli.

Ost hec vidẽdum est q̃d sit baptism⁹ ꝛ q̃ sit forma: ꝛ qñ istitut⁹: ꝛ cã istitutiõis. Baptism⁹ dr̃ intinctio .i. ablutio corporis exterior facta sb̃ forma ꝟboꝝ p̃scripta. Si em̃ ablutio fiat sine ꝟbo: nõ ẽ ibi sacr̃m: ꝟ accedẽte ꝟbo ad elementũ: fit sacramẽtũ: nõ vtiq꞉ ip̃m elementũ fit sacramentum: ꝟ ablutio facta in elemẽto. Vñ Aug.⁹ Verbo baptisma ɔsecrat̃: d̃trahe ꝟbũ ꝛ q̃d ẽ aq̃ nisi aq̃: accedit ꝟbũ ad elemẽtũ ꝛ fit sacr̃m. Vñ ẽ hec tanta virt⁹ aq̃ vt corp⁹ tãgat ꝛ cor abluat: nisi faciẽte ꝟbo: nõ q꞉ d̃r: ꝟ q꞉ credit̃. Nã ꝛ in ipso verbo aliud est son⁹ trãsiens: aliud ẽ virtus int⁹ manẽs. In duob⁹ ğ ɔsistit sacr̃m baptismi .s. in verbo ꝛ elemẽto: ğ ꝛ si alia de sint q̃ ad decorẽ sacr̃i instituta sunt: nõ ió min⁹ est verũ sacr̃m ꝛ sctm̃: si ꝟbũ sit ibi ꝛ elemẽtũ. Nã ꝛ in ꝟ sacro ꝛ i alijs q̃dã solẽt fieri ad decorẽ ꝛ honestatẽ sacr̃i: q̃daʒ ad sb̃am ꝛ cãm sacr̃i p̱tinẽtia. De sb̃a hui⁹ sacramẽti sunt verbũ ꝛ elemẽtuʒ: cetera ad solẽnitatẽ eius p̱tinent.

p

Aug.⁹ super Jo. ꝛ habet̃ .j. q. j. detrahe.

Q᷑ in hoc ꝛ alijs sacr̃is q̃dã fiũt ad decorẽ q̃dam ad necessitatẽ ad sacr̃m ꝛ cãm sacr̃i p̱tinẽtia.

De forma baptismi. b

Uzq̄ð ē illud ver bum quo accedente ad elementum: fit sacramentuz? Ueritas te docet q̄ hu⁹ sacri formā tradēs ait discipul': Ite docete omnes gentes baptizātes eos in noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ spūssancti. Inuocatio igitur trinitatis vbū ðr q̄ baptisma ꝯsecrat: ꝛ hec ē forma vboꝝ sub q̄ tradit baptism⁹. Uñ Bonifacio epō zacharias papa ait: Firmissime p̄ceptū ē in sinodo angloꝝ: vt q̄cūq; sine inuocatione trinitatis mersus fuissz: ꝙ sacr̄m regeneratiōis nō haberet: qð omino verū est: ꝙ si mersus in fontem baptismi q̄s fuerit sine inuocatiōe trinitatis pfectus xp̄ianus nō est: nisi in noīe patris et filij ꝛ spūssancti fuerit baptizatus. Legit tñ in actib⁹ apl'oꝝ apl'os baptizasse in nomine xp̄i: ꝫ in hoc noīe vt exponit Amb. tota trinitas itelligit. Intelligit enim cū xp̄m dicis: ꝛ pr̄ a q̄ vnct⁹ ē: ꝛ ip̄e q̄ vnct⁹ est: ꝛ spūsct̄us p quē vnct⁹ est. Uñ Nicolaus papa ad cōsulta bulgaroꝝ: A quodā iudeo m̄ltos baptizatos asseritis: ꝛ q̄d inde agēdū sit ꝯsulitis. Hi p̄fecto si in nomine sct̄ē trinitatis: vl' in noīe xp̄i sic̄ i actibus apl'oꝝ legimus baptizent: baptizati sunt: vnū em̄ idē q; est: vt exponit Amb.

Watth. vlt. ca. 7pñe. ꝛ c. multi.

De ꝯse. di. iiij c. in sinodo.

Act. xliij. ꝛ x legit ꝙ apl'i i xp̄i noīe baptizabant.

Ai. li. j. de spūsct̄o. c. iij.

Nicola⁹ papa ad ꝯsulta bulgaroꝝ. ð ꝯse. di. iiij. a q̄dā.

Act. xliij. ꝛ. x

Si in noīe pr̄is tantū vel spūsct̄i possit tradi baptismus. c

Hic querit an baptism⁹ esset ver⁹ si diceret in noīe pr̄is tātum: vel spūsct̄i tm̄: vt cū ðr in noīe xp̄i? Amb. videt dicere ꝙ si fide mysteriū trinitatis teneat ꝛ vna psona tm̄ nominet: plenū est sacr̄m ꝛ ecōuerso si tres nominentur ꝛ nō recte de aliquo illoꝝ sentiat: vacuū fieri mysterium trinitatis. Ait em̄ sic: Ubi nō est plenū baptismi sacr̄m: nec p̄ncipiū nec spēs aliq̄ baptismi estimat. Plenū autē est si pr̄em ꝛ filiū ꝛ sp̄m sct̄m fatearis. Si vnū neges: totū subrues: ꝛ si vnū in s̄mone cōp̄rehēdas: vel pr̄em vel filiū vl' sp̄m sct̄m: fide aūt nec pr̄ez nec filiū nec sp̄m sct̄m abneges: plenū ē fidei sacrz. Ita etiā lz pr̄ez ꝛ filiū ꝛ sp̄m sct̄m dicas: ꝛ pr̄is ꝛ filij ꝛ spūsct̄i minuas ptātē: vacuū ē oē mysteriū. Cū ei ðr i noīe xp̄i: p vnitatē nominis ipletū ē mysteriū: nec a xp̄i baptismate spūs sepat: q2 xp̄s baptizauit i spū.

Amb. li. j. ꝫ spūsct̄o. c. iij.

Joh. j. act. j.

Questio Ambrosij. d

Nūc considerem⁹ vtrū sicut in xp̄i noīe legim⁹ baptismi plenū eē sacr̄m: ita etiā spūsct̄o tm̄ nūcupato nihil desit ad mysteriū plenitudinez? Rōnem sequamur: q̄ vnū dixerit: trinitatē significauit. Si xp̄m dicas: ꝛ pr̄em a quo vnctus est fili⁹ ꝛ ip̄m q̄ vnctus est. s. filium: ꝛ sp̄m sct̄m quo vnct⁹ ē designasti. Scriptū est em̄ hūc eē Jesum a nazareth quē vnxit de⁹ spūsct̄o: ꝛ si pr̄em dicas: filiū ei⁹ et sp̄m oris ei⁹ pariter indicas: si tamē id etiaz corde cōp̄rehēdas. Et si sp̄m sct̄m dicas: deū pr̄em a quo p̄cedit ꝛ filiū ei⁹ cui⁹ est spūs nuncupasti. Uñ vt rōni copulet auctoritas: dñs dicit: Uos aūt baptizabimini spūsancto: ex quo indicat nos recte posse baptizari in spūsancto.

Solutio.

Act. x.

Act. j. Jo. j. ꝛ Watth. iij.

Perstringit p̄missoꝝum intelligentiam cū determinatiōe cuiusdam dicti. e

Ex his aperte itellexisti in noīe xp̄i veꝝ baptisma tradi: vñ nihilominus insinuari videt verū baptisma tradi posse in noīe pr̄is tm̄ vel spūsct̄i tm̄: si tñ ille q̄ baptizat fidē trinitatis teneat: q̄ trinitas in quolibet hoꝝ noīm intelligit. Si aūt aliq̄s p̄uerse credēs ꝛ errorē inducere intēdēs vnū de tribus tm̄ nūcupet: nō cōplet mysteriū. Ex vo ait nomiatis tribus vacuū esse mysteriū si baptizās minuat ptātē pr̄is vel filij vel spūsct̄i. i. si male sentiat de potētia alicuius hoꝝ non credēs vnā potētiā triū: intelligēdum est hoc sup eū q̄ nō intēdit nec credit baptizare: q̄ nō tm̄ caret fide: ꝫ etiā itētionē baptizandi nō habet. Qui vero baptizat in nomine xp̄i: baptizat in noīe trinitatis q̄ ibi intelligit. Tuti⁹ est tñ tres psonas ibi nominare: vt dicat: in noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ spūssancti: nō i noib⁹ ꝫ in noīe. i. i iuocatōe: vl' in ꝯfessiōe pr̄is ꝛ filij ꝛ spūsct̄i. Inuocat em̄ ibi tota trinitas: vt inuisibilit ibi operetur p se: sic̄ extra visibiliter p ministeriuz. Si aūt dicat in noib⁹: nō est ibi sacr̄m: q2 nō seruat forma baptismi.

Quid oporteat determiari

Amb. i li. de trinita. q̄d est in noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ spūsct̄i

De institutione baptismi. f

De institutiōe baptismi q̄n cepit varie sūt estimatōes. Alij dicūt tūc eē istitutū cū Nicodemo xp̄s ait Nisi q̄s r̄nat⁹ fueit ex aq̄ ꝛ spūsct̄o ꝛc̄. Alij dicūt istitutiōz baptismi factā cū ap'lis dixit: Ite docete oēs gētes baptizātes eos i noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ spūsct̄i. Sz h' dixit eis p⁹

Joh. iij.

Watth. vlti.

resurrectionē: pcipiēs eis de vocatiōe gē tiū quos ante passionez binos miserat ad pdicādū in iudea ⁊ ad baptizandū dicēs: Jn viā gentiū ne abieritis. Jam ergo institutus erat baptismus: q: baptizabāt simul ⁊ pdicabant.

Luc. x. Matth. x.

De forma in q̄ baptizauerūt apl'i ante passionem xpi. g

Si vero queritur in qua forma tunc baptizauerūt apl'i: Sane dici pōt in noīe trinitatis. s. in ea forma in q̄ baptizauerūt postea gentes: q̄ añ passionē pōt itelligi fuisse tradita: lz nō sit scriptū. Nō ḡ tūc illā formā xp̄s prius tradidit cū ad euāgelizādū gētib' misit: s̄ quā añ tradiderat mittēs eos in iudeā post iterauit cū ad gentes misit. Cōmodi' ḡ dicit̄ istitutio facta qñ xp̄s a Johe baptizat' ē in iordane q̄ dispēsauit: nō q: mūdari voluit cū sine pctō fuerit: s̄ q: cōtactu mūde carnis sue vim regeneratiuam ɔtulit aq̄s vt q̄ postea imergeret̄ iuocato noīe trinitatis: a pctis purgaret̄. Tūc ergo inuocato noīe trinitatis institutus est baptism' xp̄i in quo trinitas cuius mysteriū ibi innotuit interius hoiem baptizat.

Joh. vlt. Matth. iij. De ɔse. di. iiij nūq̄ aqua.

Quare in aqua tātū fiat. h

Celebratur autez hoc sacr̄m tātū in aqua nō in alio liquore vt ait xp̄s: Nisi quis renatus ⁊c̄. Jdeoq̄ vniformiter id fieri in aqua p̄cipit̄: vt intelligat̄ q̄ sicut aqua sordes corpis ac vestes abluit: ita baptism' maculas aīe sordesq̄ viciorū emūdādo abstergit. Uel iō vt nullū inopia excusaret: qd̄ poss; fieri si i vino vl' oleo fieret: ⁊ vt cōis materia baptizādi inuenirent̄ apud omēs: qd̄ aqua significauit q̄ de latere xp̄i manauit: sicut sanguis alteri' sacr̄i signū fuit. Nō ḡ in alio liquore pōt ɔsecrari baptism' nisi in aqua.

Joh. iij. Amb. super epl'az ad rom Joh. xix.

De imersiōe q̊tiēs fieri debeat. i

De imersione vero si querit̄ quō fieri debeat pcise. Rñdemus vel semel vel ter p vario more ecclesie. Uñ Greg. De trina imersione baptismi nil veri' rñderi pōt q̄ qd̄ vos ipsi sensistis: q: in vna fide nihil officit ecclesie scē ɔsuetudo diuersa. Quia eñ in tribus subsistentijs vna substātia est: reprehensibile esse nullaten' pōt infantē in baptismo ter vel semel imergere: q: ⁊ in trib' mersionibus psonarū trinitas: ⁊ in vna pōt diuinitatis singularitas designari. Nos vero q̄ tertio imergimus etiā triduane sepulture sacr̄m signam'. Scdm̄ h̄ licet nō mō ter s̄ etiā semel imergere. Jbi tñ dūtaxat imergere semel lz: vbi cōsuetudo ecclesie talis existit. Si q̄s vo id facere incipiat vbi cōsuetudo talis nō ē: vel semel tm̄ mergēdū asserat rep̄hensibilē se ɔstituit. Uñ Haymo. Jn suo sensu abundabat Cyprianus cū semel mergebat in baptismo puulos q̄ qd̄ itelligebat studiose iplebat bonis opibus abūdando: licet in h̄ nesci' delinq̄ret s̄ q: bonis opibus abūdabat: postea correptus a deo abūdauit altiori sensu: ter illos mergendo. Ecce habem': q: deliq̄t q̄ sel' mersit. S; h̄ iō: q: aliter se habebat cōsuetudo illi' eccl'ie: vel q: vnā tm̄ faciēdaz mersionem asserebat. De trina mersione Aug'. ait: Postq̄ nos credere pmisim': tertio capita nr̄a in sacro fonte dimersim' q̄ ordo baptizādi duplici mysterij significatiōe celebrat̄. Recte eñ tertio immersi estis: q̄ accepistis baptismū in noīe trinitatis. Recte tertio imersi: q: accepist̄ baptismū in noīe xp̄i q̄ die tertia resurrexit a mortuis. Jlla eñ tertio repetita imersio typū dñice exprimit sepulture. Cōstat ḡ baptizādos tertio debere immergi: ⁊ tñ si semel tātū immergant̄ verū baptisma accipiūt ⁊ q̄ semel imergit tñ nō peccat nisi cōsuetudo ecclesie obsistat: vel h̄ mō tātū debere fieri asserat.

Greg. leādro epō: ⁊ allegat̄ de ɔse. di. iiij. de trina. Haymo sup epl'am ad ro. sup illud vnusquisq̄ i sensu suo abūdabat. Aug'. in q̄dā omel. ⁊ habetur de ɔse. di. iiij. ca. postq̄.

Qñ circūcisio amisit vim suā. k

Solet etiaz queri si circūcisio amisit statim vim suā ab institutōe baptismi: Ad qd̄ dicim' in xp̄i morte terminata esse legalia oīa. Ex tūc ḡ circūcisio pdidit vim suā: ita q̄ postea nō pfecerit: s̄ poti' obfuit obseruatorib' suis. S; vsq̄ ad oblatiōnē vere hostie potuit prodesse. Si eñ ante passionē legalia finē habuissent: nō ea iminente vetus pascha cū discipulis manducasset.

Jo. xij. vbi dicit ɔsumatū est. Matth. xxvij. Luc. xxij. Marc. xiiij. Joh. xiij.

De cā institutionis. l

Cā vero institutionis baptismi est innouatio mētis: vt hō q̄ per pctm̄ vetus fuerat p grām baptismi renouetur: qd̄ fit depositiōe viciorū ⁊ collatione virtutum. Sic enim fit quisq̄ nouus homo cum abolitis peccatis ornatur virtutibus. Abolitio peccatorū pellit fe-

ditatē. Appositio virtutū affert decorē: ⁊ hec est res huius sacramēti: scilicꝫ īterior mundicia.

Queritur an baptism⁹ apuit celuꝫ qđ nō apuit crcūcisio. m

Si querit̃ vtrum baptismus aperuit celū qđ non apuit circūcisio. Dicimus qꝛ nec baptism⁹ nec circumcisio regni nobis aditū aperuit: ſꝫ hostia saluatoris: q̄ si tp̄e circūcisionis oblata fuisset: illi⁹ tp̄is hoīes regnū intrassent. Res ğ hui⁹ sacramēti iustificatio est.

Ista est distinctio. iiij. hui⁹ quarti libri: in qua mgr̄ postꝙ determinauit de quibusdā preambulis ad sacr̄a: in hac tertia distinctiōe incipit determinare de sacr̄is: ⁊ primo de sacramēto baptismi: circa qđ tria facit. Primo em̄ quidditatē formā ⁊ institutionē baptismi exp̄mit. Scđo ei⁹ materiam ⁊ modum subdit. Tertio eius efficaciā ⁊ effectum adijcit. Primū vsqꝫ ibi: Celebrat̃ autēꝫ hoc sacr̄m. Scđm vero abinde vsqꝫ ibi: Causa vero institutionis. Tertium vero vsqꝫ ad finē distinctionis In sp̄ali sn̄ia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionibus: q̄rum prima est hec: Baptismus est exterior ablutō corporis sub debita forma verboꝝ. i. cū expressa inuocatione sanctissime trinitatis. Hāc mgr̄ insinuās diffinit baptismū dicens: ꝙ baptismus est exterior ablutio corpis cū forma p̄scripta verboꝝ: Accessus em̄ verbi ad elementū facit sacr̄m vt ait btūs Aug. cetera vero ad decorē ⁊ honestatē ptinent. Postea dicit ꝙ forma est inuocatio trinitatis: quā formam tradidit xp̄s in euāgelio Matthei cū dixit: Ite, docete omnes gentes baptizantes eos in noīe patris ⁊ filij ⁊ sp̄ūsctī. Tamen in actibus aplo͞ꝝ legit̃ q̄sdam baptizatos in nomīe xp̄i tm̄ fuisse: ⁊ bene ſm Amb. qꝛ in noīe xp̄i qđ est vnctus tota trinitas intelligitur: qꝛ pater vngens ⁊ filius vnct⁹ ⁊ spiritussanctus vnctio. Vñ hmōi occasione querit: si vna ꝑsona tm̄ nominet̃ ⁊ fides trinitatis in corde teneat̃ sit verus baptismus. Rñdet ſm Amb. ꝙ sic ꝓpter qđ scriptura dicit quosdā baptizatos in noīe xp̄i et in sp̄ūsctō qꝛ tota trinitas ī quolibet illoꝝ noīm intelligit̃. Si vero fides desit ⁊ intentio faciēdi qđ facit ecclesia: irrituꝫ est sacr̄m. Subdit tñ ſm Amb. ꝙ tutius sit tres personas nominare dicēdo: In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti: inuocatur em̄ tota trinitas vt ibi visibiliter operetur. Non autē debet dici in nominibus: qꝛ nō seruatur debita forma baptismi: ⁊ hoc est ideo: qꝛ vna est inuocatio ⁊ ꝯfessio trium personaruꝫ. Postea q̄rit qñ institutus sit baptismus: circa qđ sunt varie opiniones. Quidā em̄ dicunt ꝙ sit institutus cū dñs dixit Nicodemo: Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ sp̄ūsctō. Alij dicunt ꝙ post resurrectionē cū dñs dixit: Ite ⁊ baptizate omnes gentes: sed hoc non videtur verum qꝛ etiam ante resurrectionē baptizauit. Et ideo dicit magister ꝙ saluator suo baptismo baptismum instituit in quo trinitas innotuit que īterius baptizat: quia pater in voce: filius in carne: sp̄ūsanct⁹ in spē colūbe apparuerūt: tunc em̄ ꝯtactu sue munde carne xp̄s vim regeneratiuam contulit aquis vt q̄ postea in ea mergerent̃ inuocato noīe trinitatis a pctō purgarent̃. Dicit etiam ꝙ apl̄i in eadē forma baptizauerunt ante xp̄i passionem et post passionē eius: que ante passionē pōt ītelligi esse tradita: ꝙuis nō sit scriptū. Scđa ꝓpositio est hec: Materia baptismatis debet esse aqua pura ⁊ vtile est puerū mergi sub triplici mersura. Hāc mgr̄ insinuās dicit ꝙ aq̄ est materia hui⁹ sacr̄i: qđ ostēdit factū xp̄i: qꝛ ipsemet in aqua baptizat⁹ est: ⁊ verbū xp̄i qñ dixit: Nisi quis renatus fuerit ⁊c̄. Et passio xp̄i: qꝛ de latere eius manauit aqua q̄ significauit baptismum: ⁊ sanguis q̄ significauit eucharistiā. Est em̄ aqua ꝯueniens materia huius sacramēti ꝓpter sui copiā ⁊ cōītatē: qꝛ hoc sacr̄m cōe est: tum etiā ꝓpter ꝯuenientiam signi ad signatuꝫ: quia sicut aqua abluit exterius sordes corpis: sic baptismus īterius mūdat sordes anime. Postea querit an vna vel trina immersio fieri debeat. Et rñdet ꝙ potest fieri vna vel trina ſm diuersas locoꝝ ꝯsuetudines: qꝛ vna immersio vnitatē trinitatis: trina vero trinitatem ꝑsonaꝝ designat: ⁊ triduana xp̄i sepultura exprimit̃. Subdit aūt ꝙ nō peccat semel immergens: nisi vel ꝯsuetudo ecclesie obstat: vel semel esse tm̄ mergendum doceat ⁊ asserat. Et omnia auctoritatibus ꝯfirmat Postea querit qñ circūcisio amisit vim suā. Et rñdet ꝙ in morte xp̄i sicut ⁊ tūc omnia legalia terminata sunt ⁊ non ante. Tertia ꝓpositio est hec: Cā institutiōis hui⁹ sacramēti ē expiatio a macula peccati. Hanc mgr̄ insinuās dicit: ꝙ cā institutiōis baptismi est innouatio hominis qui ꝑ peccatū vet⁹ dānatus fuerat: ⁊ hec mundatio interior est res sacramenti huius. Ultimo dicit ꝙ nec baptismus nec circūcisio regni celestis ianuam aperuit: sed hostia saluatoris que si oblata fuisset tēpore circūcisionis: illius tp̄is homines regnū celoꝝ intrassent. Et concludit ꝙ res sacramēti baptismi ē iustificatio a peccatis. Et tm̄ in speciali.

Qđ alij suscipiūt sacr̄ꝫ ⁊ rem: alij sacr̄m ⁊ nō rem: alij rem ⁊ non sacramentum. a

Hic dicenduꝫ est aliquos suscipe sacramētū ⁊ rē sacr̄i: aliq̄s sacr̄m ⁊ nō rē: aliquos rē ⁊ nō sacr̄m. Sacr̄m ⁊ rem simul suscipiūt oēs ꝑuuli q̄ in baptismo ab originali mundant̃ peccato: quāuis quidaꝫ diffiteant̃ illis qui perituri sunt paruulis in baptismo dimitti peccata: innitentes illi v̄bo Aug. Sacr̄a in solis electis efficiūt qđ figurāt: nō intelligētes illud ita esse accipiendū: qꝛ cū in alijs efficiant sacramenta remissionē: nō hoc eis faciūt ad saluteꝫ sed solis electis. Nam ꝙ omnibus paruulis in baptismo remittatur peccatum per baptismū Aug⁹. euidēter dicit: A paruulo inquit recenter nato vsqꝫ ad decrepitū senem sicut nullus ꝓhibetur a baptismo: ita nullus est q̄ non peccato moriat̃ in baptismo: sed paruuli tm̄ originali: maiores vero etiam oībus q̄ male viuēdo addiderunt ad illud: nisi enormitas vite impediat. i. fictio. Adulti ꝙꝫ q̄ cū fide baptizant̃ sacr̄m ⁊ rem suscipiunt.

b

Di. IIII. De baptismo ꝑ cōꝑatiōem ad recipiētes

De quorūdaꝫ errore.

Aug⁹. ī. lib. de bap. ꝑuul.

In Ench. liiij de ꝯse. di. iiij

De ficte accedentibus. b

Qui vero sine fide vel ficte accedũt: sacramentũ nõ rẽ suscipiũt. Uñ Hiero⁹. Sunt lauacra gentiliũ hereticoꝝ: ꝗ nõ lauãt ad salutẽ. In ecclesia etiã q̃ nõ plena fide accipiũt baptisma nõ spm̃ ꝗ aquã suscipiũt. Augustinus etiã ait: Judeis oĩbus cõia erãt sacra: sed nõ cõis omnib⁹ erat gratia que est virtus sacroꝝ: ita ⁊ nunc cõis est baptism⁹ oĩb⁹ baptizatis: ꝗ nõ virt⁹ baptismi .i. ipsa gr̃a Itẽ. Omnis q̃ iã sue volũtatis arbiter cõstitutus est cũ accedit ad sacramentum fideliũ: nisi peniteat eũ veteris vite nouam nõ põt inchoare. Ab hac penitentia cum baptisant soli puuli immunes sunt. His aliisq; testimoniis apte oñdit adultis sine fide ⁊ pnĩa vera i baptismo nõ ꝯferri gratiã remissionis: q² nec puulis sine fide aliena q̃ ꝓpriã habere nequeũt: dat i baptismo remissio. Si q̃s ḡ ficte accedit nõ hñs verã cordis ꝯtritionẽ sacramentum sine re accipit. Videt tñ Aug⁹. dicere ꝙ etiã ficte accedẽti q̃ etiã hʒ odiũ fraťnũ in ipso momẽto quo baptisat oĩa ꝯdonent pctã: ⁊ post baptismũ mox redeãt. Sʒ nõ h̃ asserendo dicit: imo hãc opinionẽ ⁊ p̃missã sniam ꝯferẽdo: ait em̃ sic: His q̃ ficto corde baptizant: aut pctã nullaten⁹ dimittũtur: q² spũssctũs discipline effugiet fictũ: aut in ipso tẽporis puncto p vim sacri dimissa: iterũ p fictionez replicant vt etiã illud verũ sit: Quotquot in xp̃o baptizati estis ⁊c̃. ⁊ illud: Spũssctũs discipline effugiet fictũ: vt induat eũ xp̃m sanctitas baptismi: ⁊ exuat eũ xp̃ʒ pnities fictõis. Nã redire dimissa pctã vbi fraterna charitas nõ est: apte dñs docet etiaz in illo seruo a quo dñs dimissũ debitũ petiit: q² ille ꝯseruo dimittere noluit. Sic nõ ipedit baptismi gr̃a quo min⁹ oĩa pctã dimittant: etiã si fraternũ odiũ in ei⁹ cui dimittunt aĩo pseuerat. Soluit em̃ hesternus dies ⁊ q̃cquid supest: ⁊ soluit etiã ipsa hora momẽtũq; añ baptismũ ⁊ in baptismo. Deinceps aũt ꝯtinuo reus incipit esse nõ solũ ꝯseq̃ntiũ ꝗ etiã p̃teritoꝝ dierũ: horaꝝ: momẽtorũ: redeũtib⁹ oĩb⁹ q̃ dimissa sunt. Hoc aũt vt p̃dixim⁹ nõ sub assertiõe dixit: qḋ ostẽdit ex eo qḋ ait in eodẽ libro sic: Si ad baptismũ fict⁹ accedit dimissa sũt ei peccata: aut nõ sunt dimissa: eligant qḋ voluerint. Ecce aperte cernis si tñ attẽdis id dixisse Aug. nõ asserẽdo ꝗ q̃rẽdo ⁊ alioꝝ opinionẽ referẽdo. Idẽ em̃ ait: Tũc valere incipit ad salutẽ baptism⁹: cũ illa fictio veraci ꝯfessione recesserit: q̃ corde in malicia pseuerãte pctoꝝ ablutionez nõ sinebat fieri. Nõ ergo ficte accedẽti pctã dimittunt.

Hiero. super Ezechielem xvj. ibi Aq̃ nõ ẽ lota i salutẽ

Aug⁹. super ps. lxxxiij.

Aug. ꝺ pnĩa ⁊ ponit de cõse. dis. iiij. ca. oĩs q̃.

Aug. in li. de baptismo. ꝯ nulo.

De ꝯse. di. iiij quõ ꝺs i fine.

Gal. iij.

Sap. j.

Matth. xix. Luce. xviij.

De ꝯse. di. iiij ca. oñdit illos circa medium

De ꝯse. di. iiij ca. tũc valere

Quõ intelligat illud q̃tq̃t in xp̃o baptizati estis xp̃m induistis. c

Querit ergo quõ illud accipiat: Quotquot in xp̃o baptizati estis xp̃m iduistis? Põt dici ꝙ q̃ i xp̃o id ẽ in xp̃i ꝯformitate baptizant .s. vt moriant vetustate pcti: sic xp̃s vetustati pene: induũt xp̃m quẽ p gr̃am inhabitantẽ habẽt. Põt ⁊ aliter solui: Duob⁹ em̃ modis xp̃m induere dicimur: vel assumptione sacramẽti: vel rei pceptiõe. Uñ Aug. Induũt homines xp̃m aliq̃n vsq; ad sacramẽti pceptionẽ: aliq̃n vsq; ad vite sanctificationẽ: atq; illud p̃mũ bonis ⁊ malis põt eẽ cõe: hoc aũt est ꝓpriũ bonoꝝ ⁊ pioꝝ. Oẽs ḡ q̃ in xp̃i noĩe baptizant: xp̃ʒ induũt vel ꝫm sacri pceptionẽ: vel ꝫm vite sanctificationem.

Gal. iij.

Ro. vj. Eph. iiij.

Aug. in li. de baptismo contra donatistas

De illis qui suscipiũt rem ⁊ nõ sacramentum. d

Sunt et alii vt supra posuimus q̃ suscipiũt rẽ ⁊ nõ sacr̃m. Qui em̃ effundunt sanguinẽ ꝓ noĩe iesu: ⁊ si nõ sacr̃m: rem tñ accipiũt. Uñ aug⁹. Quicũq; nõ pcepto regenerationis lauacro ꝓ ꝯfessiõe xp̃i moriunt: tãtũ eis valet ad dimittẽda pctã q̃tũ si ablueren t sacro fonte baptismi. Audistis ꝙ passio ꝓ xp̃i noĩe suscepta supplet vicẽ baptismi. Nec tãtũ passio vicẽ baptismi iplet: ꝗ etiã fides ⁊ ꝯtritio: vbi necessitas excludit sacr̃m: sicut apte docet Aug. dicẽs baptismi vicẽ aliq̃n implere passionẽ: de latrone illo cui nõ baptizato dictũ est: Hodie mecuz eris in paradiso. Btũs Ciprian⁹ in libro .iiij. de baptismo nõ leue documẽtũ assumit. Qḋ etiã atq; etiã ego ꝯsiderans inuenio: nõ tm̃ passionẽ ꝓ noĩe xp̃i id qḋ baptismo deerat posse supplere: ꝗ etiã fidẽ ꝯuersionẽq; cordis: si forte ad celebrãdũ mysterium baptismi in angustiis tempoꝝ succurri nõ põt. Neq; em̃ ille latro ꝓ nomĩe xp̃i crucifixus est: ꝗ ꝓ meritis facinoꝝ suoꝝ: nec q² credidit passus est: sʒ dum patitur credit. Quãtũ ḡ fides valeat sine visibilis baptismi sacro: qḋ ap̃ls ait: Corde credit

Aug⁹. i. xiij. l. de ciuitate. vij.

Q̃ passio implet vicez baptismi.

Q̃ ñ tm̃ passio sed etiã fides ⁊ ꝯtritio implent vicẽ baptismi.

De ꝯse. di. iiij baptismi vicẽ

Luce. xxiij.

Rom. x.

ad iusticiā: ore aūt ɔfessio fit ad salutē: in illo latrone declaratū est: ꝗ tūc implet̄ inuisibiliter cū mysteriū baptismi nō ɔtempt̄ religiōis: ꝗ articulus necessitatis excludit. Et baptism⁹ q̄dē pōt esse vbi conuersio cordis defuerit: cōuersio āt cordis pōt q̄dē inesse nō pcepto baptismo: ꝗ ɔtēpto baptismo nō pōt. nec vllo mō dicenda est ɔuersio cordis ad deū cū dei sacr̄m ɔtēnit̄. Ecce h̄ habes nō solū passionē: ꝗ etiam fidem ꝛ ɔtritionē cōferre remissionē vbi nō ɔtēnit̄ sacr̄m vt in latrone illo ostēdit̄ q̄ nō p passionē: ꝗ p fidē saluat⁹ ē sine baptismo. Sȝ dicūt quidā hoc retractasse Augustinū. Retractauit q̄dē exemplum: ꝗ nō sniam. Ait eñ in. iiij. li. de baptismo. Cū dicerē vicē baptismi posse habere passionē: nō satis idoneū posui illi⁹ latronis exēplū: q: vtꝝ nō fuerit baptizatus incertū est. Cōstat ḡ sine baptismo aliq̄s iustificari ꝛ saluari. vñ Amb. de Valētiniano. Ventrē meū doleo vt pphetico vtar eloq̄o: q: quē regeneratur⁹ erā amisi: veꝝ tñ gr̄aȝ quā ille poposcit nō amisit

Aug. in li. ij. retracta.

Ambrosius Viere. iiij.

Que vident̄ obuiare p̄dictis. e

His autem videt̄

Joh. iij.

obuiare qđ dñs dicit: Nisi q̄s renatus fuerit ex aq̄ ꝛ sp̄ū sctō: nō potest intrare i regnū celoꝝ: quod si generaliter verū est: nō vident̄ esse vera superius posita. Sȝ illud intelligendū est de illis q̄ pñt ꝛ ɔtēnūt baptisari: vel ita intelligendū est. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et sp̄ū sctō: id est ex ea regeneratiōe que fit p aquam et spiritū sctm̄ nō saluabit̄. Jlla aūt regeneratio fit nō tm̄ p baptismū: sed etiā per pniam et sanguinem. Vñ autoritas dicit ideo apostolū pluraliter dixisse fundamētū baptismatū: q: est baptismus in aqua: in sanguine: in penitētia. Hoc aūt nō ido dicit q sacramentū baptismi fiat nō nisi i aqua: sed q: ipsius virtus: id est sanctificatio datur nō mō p aquam: sȝ p sanguinem vel penitentiā interius: ratio enim id suadet. Si eñ nō valentib⁹ credere puulis sufficit baptismus: multomagis sufficit fides adultis volentib⁹ sed non valētibus baptipsari. Unde Augusti. Queris quid sit maius fides an aq̄: nō dubito q̄n respondeam fides. Si ḡ qđ minus est sanctificare pōt: nōne qđ mai⁹ est. i. fides de q̄ xp̄s ait: Qui crediderit i me etiam si mortuus fuerit viuet. Sed dicunt aliqui nullū adultū in xp̄m credere vel charitatē habere sine baptismo: nisi sanguinem fundat p dño: subdita introducētes testimonia. Aug. ait: Ex illo tp̄e q̄ saluator dixit: Nisi q̄s renat⁹ fuerit ꝛc̄. absq3 sacramento baptismi p̄ter eos q̄ in ecclesia sanguinē fundunt aliquis vitam eternaȝ accipere nō potest. Jtem Nullū cathecuminum q̄uis in bonis operib⁹ defunctū vitam eternā h̄re credimus: excepto martyrio vbi tota sacr̄a baptismi complentur. Jtem. Baptizatis iter tm̄ salutis esse credimus. Sed qđ in his minus dixit in aliis capitul' supraposit is suppleuit. Et ido hec sic intelligenda sunt: vt illi soli habētes tēpus baptizandi excipiant̄: si eñ aliquis habēs fidem ꝛ charitatem voluerit baptizari ꝛ nō valet necessitate p̄uentus supplet omīpotētis benignitas qđ sacramēto defuerat. Dum eni soluere pōt nisi soluat tenet̄: ꝗ cum iam nō potest et tamē vult: nō imputat ei deus qui suā potētiā sacramentis nō alligauit. Q vero inuisibilis sanctificatio sine visibili sacr̄o q̄busdam insit apte Aug. tradit sup Leuiti. dicens inuisibilē sanctificationē quibusdā affuisse et pfuisse sine visibilibus sacr̄is. Visibileȝ vero sanctificationē q̄ fit sacr̄o visibili sine iuisibili posse adesse: nō posse pdesse: nec tamen visibile sacr̄m iō cōtemnendū est: q: ɔtemptor eius inuisibiliter sanctificari nō potest. Hinc Cornelius ꝛ qui cū eo erāt iam sp̄ū sctificati baptizati sunt. Nec supflua iudicanda est sanctificatio visibilis q: inuisibil' p̄cessit. Sine visibili ḡ inuisibilis sctificatio esse pōt et pdesse: visibilis aūt q̄ fit sacr̄o tenus sine inuisibili pdesse nō pōt: cuȝ illa sit ōis illius vtilitas. Symoni mago visibil' baptismus non pfuit: q: inuisibilis nō affuit: sed quibus inuisibilis affuit pfuit: nec tm̄ valet fides aliena puulo q̄tum ppria adulto. Paruulis eñ nō sufficit fides ecclesie sine sacr̄o: q̄ si absq3 baptismo fuerint defuncti: etiā cū deferunt̄ ad baptismū damnabunt̄: sicut multis sctōꝝ autoritatib⁹ cōprobat̄. Ad qđ h̄ vnū sufficiat Aug. ait: Firmissime tene puulos q̄ cum in vteris matrū viuere incipiūt ꝛ ibi moriunt̄: vel de matribus nati sine sacr̄o baptismi de h̄ sec̄lo trāseūt eterno supplicio puniēdos: q: ꝛ si pprie actionis pct̄ā nō habuerūt: originale tñ pctm̄ traxerūt carnali ɔcupiscentie cōceptiōe. Et sic puuli q̄ sine baptismo moriunt̄: infideliū ascribunt̄ numero: ita q̄ baptizantur fideles

Determiatio.

Ho. sup ep̄la ad Heb. vj.

Aug. de vnico baptismo.

Joh. xj. Opio q̄rūdā q nullus sine baptismo posit saluari: nisi patiat p xp̄o

Aug. i lib. de fide ad petꝛ. Joh. iij.

Aug. in ecclesiasticis dogmatibus cap. xliiij.

Responsio.

Aug⁹. super leuiticum. q. lxxxviij.

Actuū. x.

Actuū. viij.

Aug. i lib. de fide ad petrū et habetur de ɔse. di. iiij. c. firmissime.

F

dicunt: qui a fideliũ cõsortio nõ separantur: cũ orat ecclesia p fidelibus defunctis Fideles ꝗ sũt nõ ppter ṽtutem: ꝫ fidei sacramentũ. Vñ Aug. Paruulũ ⁊ si nõdũ fides illa q̃ etiã in credentiũ volũtate consistit: iã tñ fidei ipsius sacramẽtũ .i. baptismus fidelẽ facit: sicut credere respondet: ita etiã fidelis vocat: nõ rem ipam mente annuendo: ꝫ ipsi⁹ rei pcipiendo sacrm.

Aug. ad Bo. De ɔse. di. iiij nihil est aliud

Quid psit baptismus his qui cũ fide accedunt. f

Volet etiaz queri de illis q̃ iam sanctificati spũ cũ fide ⁊ charitate ad baptismũ accedũt: q̃d eis ɔferat baptism⁹? Nihil eñ eis videt p̃stare: cuz p fidẽ ⁊ ɔtritionẽ iam remissis pctis iustificati sunt. Ad qđ sane dici põt eos q̃dez p fidẽ ⁊ contritionem iustificatos .i. a macula pcti purgatos: ⁊ a dbito eterne pene absolutos: tñ adhuc teneri satisfactiõe tẽporali q̃ penitẽtes ligant in ecclia. Cũ aũt baptismũ pcipiũt ⁊ a pctis si que interim post ɔuersionẽ cõtraxerunt mundant: ⁊ ab exteriori satisfactiõe absoluunt ⁊ adiutrix grã omnisq ṽtus i eo auget: vt vere nouus hõ tũc dici possit. Fomes q̃q pcti i eo amplius debilitat. Ideo Hiero. dicit q fides q̃ fideles facit in aquis baptismi dat vl nutrit: q: nõ hñti aliqñ ibi dat: et iã habẽti vt pleni⁹ habeat dat: sic ⁊ d alijs intelligendũ ẽ. Qui ꝗ mũdus accedit ibi fit mũdior: ⁊ omni habenti ibi ampli⁹ dat. Q ṽo ois exterior satisfactio ibi relaxet Ambro. ostendit sup illũ locũ. Sine pnia sũt dona dei ⁊ vocatio dicẽs: Grã dei i baptismo nõ reqrit gemitũ vel planctũ: vel aliqđ op⁹: ꝫ ⁊ oia gratis cõdonat Qđ quidẽ d exteriori gemitu vl planctu accipiendũ est. Nam sine interiore nemo adult⁹ renouat: ꝫ exteriores satisfactiões et afflictiões .s. sordes penitẽtiũ ibi dimittunt. Multũ ꝗ ɔfert baptism⁹ etiaz iam p fidem iustificato: q: accedens ad baptismũ quasi ramus a columba portat in arcã: qui añ int⁹ erat iudicio dei: sed nũc etiam iudicio ecclesie intus est. Cũ vero in baptismo pctm̃ deleat ⁊ satisfactio exterior nõ imputet: querit cur penalitas cui p pctõ addicti sum⁹ nõ tollat? Hoc ideo tradunt fieri sancti: quia si a pena homines per baptismũ liberarentur: ipsam putarent baptismi precium: non eternuz regnũ. Idgo soluto reatu peccati tẽporalis

Hieronym⁹.

Q satisfactio exterior dimittitur.

Rom. xj. De ɔse. di. iiij sine pnia.

Gen. viij.

pena tamẽ manet: vt illa vita studiosius querat: que erit a penis omnibus aliena Ido etiã manet: vt sit fideli ⁊ certãdi materia ⁊ vincẽdi occasio: qui non vinceret si nõ pugnaret: nec pugnaret si in baptismo fieret immortalis.

Cuius rei baptismus qui datur iã iusto sit sacramentũ. g

Si querit cui⁹ rei baptismus ille sit sacramentuz qui dat iã iusto. Dicimus sacramentum esse et rei q̃ precessit: id est remissionis ante per fidem date: et remissionis temporalis pene siue peccati si habetur quod interim cõmittitur: et nouitatis ac omnis gratie ibi p̃stite. Ois etenim rei signũ est cui⁹ causa est. nec mireris rem aliquãdo p̃cedere sacramentũ: cũ aliquãdo etiam longe post sequat: vt in illis qui ficte accedunt: quib⁹ cũ postea penituerit incipiet baptism⁹ pdesse: in quib⁹ fuit baptismus sacramẽtũ huius sanctificatiõis quam penitẽdo habent. Sz si nunq̃ peniterẽt nec a figmento recederent: cuius rei sacramentũ esset baptismus ab illis susceptus? Potest dici rei que ibi fieret al's foret si nõ eorum enormitas impediret.

Si puulis dat in baptismo grã q̃ põt i maiori etate pficere. h

Volet etiaz queri si puulis in baptismo dat gratia qua cuz tempus habuerint vtẽdi libero arbitrio possint bñ velle ⁊ currere? De adultis ei q̃ digne recipiũt sacramentũ nõ ambigitur q̃n grãm opantem ⁊ coopantẽ perceperint: que in vacuũ eis cedit si p liberuz arbitriũ post mortaliter deliquerint: qui merito pcti grãm appositã pdũt. Vñ dicunt cõtumeliã spũisancto facere ⁊ ipsuz a se fugare. De puulis vero qui nõdum rõne vtunt questio ẽ: an i baptismo receperint grãm q̃ ad maiorẽ veniẽtes etatez possint velle ⁊ operari bonũ? Videtur q non receperint: q: gratia illa charitas est et fides que volũtatem preparat et adiuuat. Sed q̃s dixerit eos accepisse fidem ⁊ charitatem? Si ṽo grãm nõ receperint q̃ bñ opari põt cũ fuerit adulti: nõ ꝗ sufficit eis i h̃ statu grã i baptismo data: nec p illã põt mõ boni eẽ: nisi alia addat: q̃ si nõ addit: nõ ẽ ex eoꝝ culpa: q: iustificati sũt a peccato. Quidã putãt grãm operantez

⁊ coop̱antem cũctis p̱uulis in baptiſmo dari ĩ munere nõ in vſu: vt cũ ad maiorẽ venerint etatẽ ex munere ſortiantur vſuz niſi p̱ liberꝝ arbitriũ vſuz muneris extin guant peccãdo: ⁊ ita ex culpa eorꝝ eſt nõ ex defectu grẽ ꝙ mali fiũt: q̄ ex dei munere valentes habere vſũ bonũ: p̱ liberꝝ arbitriũ rennuerũt ⁊ vſũ prauũ elegerũt.

Iſta eſt diſtinctio quarta huius quarti libri: In q̄ magiſter poſtq̄ ſuperi⁹ deẽmina uit de baptiſmo q̄tum ad ea que ꝯueniũt ei ſm̃ ſe: hic determinat de effectu baptiſmi q̄tum ad ſuſcipiẽtes: et circa hoc tria facit principaliter. Primo eñ oſtẽdit quõ quidã ſuſcipiũt ſacramentũ ⁊ rem: vel ſacramẽtũ ⁊ nõ rem: aut rem ⁊ nõ ſacramentũ Scõo excludit errorẽ quorundã dicentiũ ꝙ baptiſmus ſanguinis cũ fide adultis nõ ꝑficit abſq̧ baptiſmo fluminis. Tertio adiũgit quõ baptiſm⁹ gratiam cõferat p̱uulis. Primũ facit a p̄ncipio diſtinctiõis vſq̧ ibi: Sunt ⁊ alij vt ſupra. Scõm vſq̧ ibi: Solet etiã queri. Tertiũ vſq̧ ad finẽ di. In ſpeãli ſnĩa mgr̃i ſtat in trib⁹ ꝑpoſitionib⁹: quaruz prima eſt hec: Que ſit inter ſuſcipere ſacr̃m baptiſmi et rem ſacr̃i: vel ſacr̃m ⁊ nõ rem: aut ecõuerſo differẽtia hic declarat certa euidentia. Hãc mgr̃ inſinuãs dicit ꝙ quidã ſuſcipiũt rem ⁊ ſacr̃m: quidã aũt rem et nõ ſacr̃m: quidã aũt ſacr̃m ⁊ nõ rem. Determĩat primum. rem eñ ⁊ ſacr̃m recipiũt adulti qui cum fide baptizanẽ ⁊ etiã p̱uuli q̄ in baptiſmo ab originali mundanẽ. q̄uis dicãt aliqui ꝙ p̱uulis q̄ non ſunt electi ⁊ p̄deſtinati ĩ baptiſmo peccata nõ dimittanẽ qđ nõ eſt verꝝ: qđ autoritate beati Auguſti. oſtendit. Poſtea dič ꝙ illi q̄ ſine fide ficte accedũt ad ſacramẽtũ ſacr̃m ⁊ nõ rem ſacramẽti recipiũt quod autoritatib⁹ cõfirmat. Poſtea obijcit cõtrariũ ſm̃ btm̃ Aug. q̄ dicere videẽ ꝙ ficte accedentes in ip̃o momẽto quo baptizanẽ remiſſionẽ pctõꝝ recipiũt: licet poſt pctm̃ ꝑpẽ fictionẽ remiſſio ipſa fruſtreẽ ⁊ pctã redeant. Et idem videtur dicere apl̃s in epl̃a ad Gal. Quotq̄t in xp̃o baptizati eſtis: xp̃m induiſtis. Et rñdet ad hoc. ꝙ Auguſtinus loquitur hoc ꝯferendo ⁊ inquirẽdo: ⁊ nõ determinando neq̧ aſſerendo. Apl̃us loquitur de his q̄ in ſuo baptiſmo xp̃o cõformanẽ: qui ſcz moriunẽ vetuſtati pctĩ: ſicut xp̃s vetuſtati pene. iſti eñ xp̃m induũt p̱ inhabitatiõis ip̃i⁹ grãz. Uel dicunẽ xp̃m oẽs induere q̄tum ad ſacri ip̃i⁹ xp̃i p̱ceptionẽ: ⁊ ſi nõ q̄tũ ad interiorẽ ſanctificationẽ. Poſtea dicit ꝙ aliqui recipiũt rem ſacramẽti ⁊ nõ ſacr̃m ſicut illi q̄ ꝓ xp̃i fide ſanguinem fundũt: ⁊ ſicut illi q̄ cum fide bona ⁊ ꝯtritione moriunẽ: ⁊ nõ hñt copiã recipiẽdi ſacr̃m ſicut latro in cruce: de quo tamẽ nõ aſſerit beat⁹ Auguſtinus vtrꝝ baptizatus fuerit vel nõ: ex quo ꝯcludit ꝙ ſine aqua baptiſmi aliq̄ iuſtificantur ⁊ ſaluantur: ⁊ poſt obijcit p̱ plures autoritates ꝙ tales ſaluari nõ pñt Et rñdet ꝙ autoritates intelligunẽ vbi hõ habuit oportunitatẽ ⁊ copiã recipiendi ſacr̃m: ⁊ ꝯtempſit ſacr̃m recip̱e. Scđa ꝑpoſitio: Baptiſm⁹ effuſi ſanguinis valet in caſu ſine baptiſmo flumĩs. Hãc propoſitionẽ mgr̃ inſinuãs remouet errorẽ quorundaz dicentiũ nullũ adultũ p̱ fidẽ ⁊ charitatẽ poſſe iuſtificari ſine baptiſmo niſi ſanguinẽ ꝓ xp̃o fundat: qđ patet autoritatib⁹ b. Aug. Et rñdet mgr̃ ꝙ autoritates intelligẽde ſunt ſi aſſit tp̃s ⁊ ꝯtempt⁹ baptiſmi. Si aũt fidẽ habeãt ⁊ cõtritionẽ ⁊ baptizari voluerint ⁊ nõ pñt morte p̄uenti omnipotẽtis benignitas ſupplet qđ ſacramento defuerat. Q̄ autẽ inuiſibilis ſanctificatio q̄buſdam inſit ſine viſibili ſacramẽto oſtendit quibuſdã autoritatib⁹ beati Augu. Subdit tamẽ ꝙ ꝑpter hoc nõ eſt viſibile ſacramẽtum ꝯtemnendũ q: ſacr̃i ꝯtemptor inuiſibilr̃ ſanctificari nõ poteſt. De p̱uulis aũt quibus fides aliena ſubuenit dicit ſec⁹ eſſe q̄ in adultis: nõ enim tantuz valet fides aliena ĩ p̱uulo q̄tũ ꝓpria in adulto: paruulis eñ nõ ſufficit fides eccleſie ſine ſacramento. Uñ ſi fuerint abſq̧ ſacramẽto defuncti etiã cũ deferunẽ ad baptiſmũ dãnanẽ: et nũero infideliũ aſcribunẽ. Si aũt baptizanẽ fideles vocanẽ ꝑpter fidei ſacramentũ: q̄ oĩa autoritatib⁹ cõfirmat. Poſtea q̄rit q̄d vtilitatis ſubſequens receptio ſacr̃i conferat prius per fidem ⁊ charitatẽ ſanctificatis: videẽ eñ eſſe ſup̱flua cũ nihil p̄ſtare videaẽ. Et reſpõdet ꝙ nõ eſt ſup̱flua: imo eis multũ valet. q̄ eñ p̱ fidem et contritionẽ iuſtificanẽ: purganẽ quidẽ a pctĩ macula: et a debito pene eterne abſoluunẽ: tenenẽ tamẽ ad ſatiſfactionẽ ad quã penitẽtes in eccl̃ia obligantur: p̱ ſuſceptionem aũt baptiſmi hec obligatio ſeu ſatiſfactio remittiẽ ⁊ a pctĩs. ſ. q̄ iterꝝ poſt cõuerſionem attraxerunt mundanẽ ⁊ grã ⁊ omnis virtus ĩ eis ageẽ: et fomes in eis magis debilitaẽ ⁊ intra eccleſiã numero et iudicio eccleſie collocanẽ. Poſtea querit: cũ in baptiſmo remittanẽ pctã: ⁊ reat⁹ pene ſoluaẽ: quare penalitates ex pctõ cõſecute non tollanẽ. Et rñdet ꝙ penalitates remanẽt poſt baptiſmũ duplici rõne. Primo ne tal̃ ablutio penalitatũ putareẽ p̄miũ eſſe finale baptiſmi et nõ regnũ eternũ: vt g̃ ſtudioſe illa vita queraẽ q̄ erit a penis oĩb⁹ aliena remanẽt penalitates. Secũda cauſa ẽ vt deẽ baptizatis materia pugnãdi: ⁊ p̱ ꝯſequẽs vincẽdi. Nõ enĩ aliq̄s vinceret niſi pugnaret: nec pugnaret ſi ĩ baptiſmo omnes penalitates tollerenẽ. Poſtea querit cũ prius iuſtificati poſtea baptizanẽ cui⁹ rei baptiſmus ille ſit ſacr̃m ⁊ ſignũ. Et reſpondet ꝙ iuſtificatiõis pri⁹ habite ſicut ⁊ in p̱fectis ẽ ſignũ iuſtificatiõis faciẽde: niſi impedimentũ adeſſet. Uñ nõ eſt incõueniẽs ꝙ res p̄cedat qñq̧ ſacramentũ ⁊ qñq̧ ſequaẽ lõge poſt: vt in fictis q̄ poſtea penitent. Tertia ꝑpoſitio eſt hec: Non tm̃ ꝓdeſt fides aliena p̱uulis q̄tũ fides ꝓpria adultis ⁊ ꝯtritis. Hanc mgr̃ inſinuãs querit: vtrꝝ p̱uuli ĩ baptiſmo recipiant gratiam de adultis autẽ q̄ digne recipiũt nõ eſt dubium. Et videẽ q̄ nõ: q: grã illa ad p̄parationẽ volũtatis daẽ: ⁊ p̱uuli actu volũtatis vti nõ pñt: igiẽ ⁊c̃. In cõtrariũ eſt ꝙ nõ ſaluarenẽ niſi reciperẽt gratiã. Et reſpõdet ꝙ recipiũt gratiam in via nature et non in vſu: vſum aũt habent cũ p̱ueniunt ad p̱fectam etatem: niſi per liberum arbitrium cum vſum huius muneris extinguant: peccãdo. Et tm̃ in ſpeciali.

Q̄ baptiſm⁹ eque ſctũs ẽ a bono ⁊ a malo dat⁹ bono vł malo. a

DI. V
De baptiſmo p̱ cõp̱atione3 ad dantes.

Poſt hec ſciendũ eſt ſacr̃m baptiſmi a bonis et a mal̃ miſtris dari: ſič a bonis ⁊ a mal̃ ſumiẽ: nec melior ẽ baptiſm⁹ q̄ p̱ meliorẽ daẽ: nec minus bonus qui p̱ min⁹ bonũ daẽ: nec malus q̄ p̱ malũ daẽ: nec maius mun⁹ daẽ in baptiſmo dato a bono: nec minus in baptiſmo dato a malo: ſ3 equale: q: nõ eſt mun⁹ hoĩs: ſed dei: qđ totũ ſb̃ditis ꝺclaraẽ teſtimõijs. Aug.

Aug⁹. super Joh. ⁊ habet de ꝯse. di. iiij baptismus.
De ꝯse. di. iiij si inter.

ait: Baptism⁹ talis est q̄lis ille in cui⁹ potestate daꝛ: nō q̄lis ē ille p̄ cui⁹ misteriuz daꝛ. Itē Prorsus fieri p̄t vt aliq̄ verā habeāt baptisma ⁊ nō habeāt verā fidē. Itē Si inꝰ bonos mistros cū sit ali⁹ alio melior: nō ē melior baptism⁹ q̄ p̄ meliorē daꝛ: nullo mō malus ē q̄ etiā p̄ malū daꝛ quia idē baptism⁹ daꝛ: ⁊ iō p̄ mistros dispares dei mun⁹ ē eq̄le: q: nō illoꝝ: ꝫ ei⁹ ē. Idē.

Augu. cōtra Crescētiū grāmaticum.
Joh. j.
De ꝯse. di. iiij baptism⁹ tal.

Cū baptizat malus illō qō datū ē: vnū ē nō impar: ꝑpꝰ impares mistros: ꝫ par ⁊ eq̄le ꝑpꝰ h̄. Hic ē q̄ baptizat. Item. Ego dico ⁊ nos dicim⁹ oēs: q: iustos oportet eē p̄ q̄s baptisaꝛ. iustos op̄tet eē tāti iudicis mistros. Sint mistri iusti si volūt. Si aūt noluerint eē iusti q̄ sedēt in cathedra

Matth. xxiij.

Moysi: secuꝝ me facit mgr̄ meus. s. xp̄s

Joh. j.

de q̄ sp̄ūsctūs dic: Hic ē q̄ baptizat. Itē Quos baptizauit iudas xp̄s baptizauit

De ꝯse. di. iiij ca. baptismus talis. iij.

Si q̄s ḡ baptizauit ebriosus: homicida: adulꝰ: si xp̄i erat baptism⁹: xp̄us baptizauit. Nō timeo adulteꝝ: nec ebriosuz: nec homicidā: q: colūbā attendo p̄ quā mihi

Omel. v. sup Johannem.

d: Hic ē q̄ baptizat. Itē Homicida ōdit baptismū xp̄i qō sacramētū tam sctm̄ ē vt nec homicida ministrāte polluaꝛ. Item

Aug. in li. de fide ad petrū ca. v.

Si in heresi q̄cunq̄ vel scismate q̄squam in noīe patris ⁊ filij ⁊ sp̄ūsancti baptismi sacrm̄ accepit: integrū sacrm̄ accepit: sed salutē q̄ vt⁹ ē sacri nō habebit: si ex̄ ecclesiā catholicā ip̄m sacrm̄ habuerit Debet ḡ ad ecclesiā redire: nō vt sacrm̄ baptismi iteꝝ accipiat qō nemo debet in aliq̄ repetere: ꝫ vt i societate catholica vitā accipiat. Baptism⁹ em̄ extra ecclesiā nequit ꝓdesse. Ibi em̄ cuiq̄ ꝓdesse pōt baptism⁹ vbi p̄t ꝓdesse elemosyna. s. i eccl̄ia. Item Isidorus. Roman⁹ pōtifex nō homiez

De ꝯse. di. iiij ca. romanus.

iudicat q̄ baptizat ꝫ sp̄ūm dei q̄ ministrare grāz baptismi: licet pagan⁹ sit q̄ baptizat. In his ꝯspicue cernis baptismū verū bonis ⁊ malꝭ dari: ⁊ a bonis ⁊ a malꝭ et ip̄m tn̄ eque sctm̄ eē ⁊ mun⁹ ei⁹ eq̄le i bonis siue a bonis siue a malis baptizenꝰ.

De ptāte baptismi ⁊ misterio. b

Quia ministeriū tm̄ h̄nt nō ptātem baptismi. Ptātez em̄ sibi retinuit. Qō nouit iohēs cū vidit colūbā descēdentē sup xp̄m. vn̄ Aug. Quid

De ꝯse. di. iiij baptism⁹ tal.

nouerat iohēs baptista: dn̄m. Quid non nouerat: ptātē dn̄ici baptismi i nullū hominē a dn̄o trāsiturā: ꝫ ministeriū plane trāsituꝝ. Ptātem a dn̄o in neminē: ꝫ ministeriū i bonos ⁊ malos. Nō exhorreat colūba misteriū maloꝝ: respiciat ptātem dn̄i. Quid facit tibi minister malus: vbi bon⁹ ē dn̄s: Neq̄ q̄ plātat neq̄ q̄ rigat ē aliq̄d: ꝫ qui incrementū dat deus. Si superbus fuerit minister: cū diabolo cōputaꝛ: ꝫ nō cōtaminaꝛ donū xp̄i: qō p̄ illuz fluit purū est. Per lapideū cannalē trāsit aq̄ ad areolas: in cannali lapideo nil generaꝛ: ꝫ ortus fruct⁹ plurimos affert. Habent ḡ nō mō boni sed etiā mali ministerium baptizādi ꝫ neuter potestatez baptismi. Misteriū em̄ dedit xp̄s ꝫuis: sed potestatē sibi retinuit: quā si vellet poterat ꝫuis dare: vt seru⁹ daret baptismū suum tanq̄ vice sua. Et ptātem suā constituere poterat i aliquo vel i aliquib⁹ ꝫuis suis: vt tanta vis esset in baptismo ꝫui quāta est i baptismo dn̄i: ꝫ noluit: ne seruus in ꝫuo spem poneret. Baptizat ꝫuus vt minister: baptizat dn̄s tāq̄ ptātez h̄ns: quā si daret ꝫuis: vt. s. ip̄oꝝ eēt qō dn̄i erat: tot essent baptismi q̄t ꝫui: vt sic dictus est baptism⁹ iohis: sic diceret baptism⁹ Petri vel pauli. Qō ne fieret retinuit sibi domin⁹ ptātez baptismi: ꝫuis aūt misteriuz dedit. Si ḡ ꝫu⁹ dicit se baptisare: recte dicit: ꝫ tanq̄ minister baptisat: ⁊ iō nō differt siue bon⁹ siue malus baptizet. Inde etiā nemo dicit baptism⁹ me⁹: cū tn̄ dicat euāgeliū meū: prudētia mea: ꝫ sint hec a deo in q̄bus differētia est. Alius em̄ alio melius opaꝛ in euāgelizando: ⁊ ali⁹ alio prudentior est. Ali⁹ aūt alio magis min⁹ ve baptizatus siue ab inferiori siue a maiori baptizeꝛ dici nō potest.

j. Cor. iij.

Que fuit ptās baptismi quā potuit xp̄s dare seruis. c

Hic queriꝰ que sit illa ptās baptismi quā xp̄s sibi retinuit ⁊ potuit dare seruis: Hec ē vt plurimi volunt potestas dimittēdi peccata i baptismo: ꝫ potestas dimittēdi peccata q̄ i deo ē de⁹ ē. Iō alij dicūt hāc ptātez nō potuisse dare alicui ꝫuorū: q: nulli potuit dare vt esset qō ipse est: vel vt haberet essentiam quam ip̄e habet: cui hoc est esse quod posse. Dicunt enim si hanc potentiaz alicui dare potuit: potuit ei dare creaturas creare: quia nō est hoc maioris potentie q̄ illud. Ad qō dici potest q: potuit eis dare potentiam dimittendi peccata non tn̄ ip̄am eandē qua ip̄e potens est: sed po

tentiā creatam qua seruus posset dimittere peccata: nō tamen vt autor remissiōis sed vt minister: nec tamē sine deo autore: vt sicut in ministerio habet exteriꝰ sanctificare: ita i ministerio haberet interiꝰ mūdare: ⁊ sicut illud facit deo autore qui cū eo et in eo opaṫ illud exterius: ita interiꝰ mūdaret dō autore qui eius verbo velut quodā ministerio vteretur. Ita etiā posset deus per aliquem creare aliqua: nō ꝑ eum tanꝗ̄ autorem ẜ ministrum cuꝫ quo et in q̄ operareṫ: sicut in bonis operibus nr̄is ipse opaṫ ⁊ nos: nec ipse tm̄ nec nos tm̄: ẜ ip̄e nobiscū ⁊ i nob: ⁊ tñ in illis agēdis ministri eius sumꝰ: non autores. Ita ḡ potuit dare seruo ptātē dimittēdi peccata in baptismo .i. vt i mūdatiōe interiori seruus cum dn̄o operareṫ: non seruꝰ sine dn̄o: nec dn̄s sine seruo ẜ dn̄s cuꝫ ꝭuo ⁊ in seruo: sicut i exteriori ministerio dn̄s opaṫ cū ꝭuo ⁊ in seruo. Vn̄ ⁊ dn̄s dꝛ sanctificare et seruus: sed dn̄s inuisibili gr̄a seruꝰ visibili sacr̄o. vn̄ Aug. sup Leuiti. (Augꝰ. super Leuiti. xx. Exod. xix.) Dn̄s ait: Ego dn̄s q̄ sctifico. Et de moyse etiā dictū est: ⁊ sctificabis eū. Sꝫ moyses sanctificat visibilibꝰ sacr̄is ꝑ misteriū dn̄s autē inuisibili gr̄a ꝑ spm̄ vbi ē totus fructꝰ visibiliū sacroꝝ. Sine hac sanctificatiōe visibilia sacr̄a nil ꝓsunt. Si quis h̊ meliꝰ apire poterit nō inuideo.

Ista ē distinctio .q̄nta huiꝰ quarti libri: In qua mgr̄ postꝗ̄ ðterminauit ð baptismō ẜm se ⁊ ꝑ compatiōnē ad suscipientes: hic determinat de eodē ꝑ cōparationē quo ad ministros conferētes. et tria circa hoc facit. Determinat em̄ primo de quibus possit dari baptismꝰ. Scd̄o subdit quō sortiṫ efficaciā sacramenti: cum sacramentum suscipit hereticꝰ vel scismaticus. Tertio subiungit que potestas sit collata hominibꝰ. Primū vsqꝫ ibi: Itē si in heresi quacūqꝫ. Scd̄m vsqꝫ ibi: Quia mysterium tm̄. Tertiū vsqꝫ ad finē distin. In sp̄ali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibꝰ quarū prima est hec: Unus verus baptismꝰ a bonis ⁊ a malis datur ⁊ essentiale munus iuste conferṫ siue a bono siue a ꝑuerso ministro baptizenṫ. Hāc mgr̄ insinuans ꝓponit p̄mo ꝙ baptismꝰ a bonis ⁊ a malis mīstris dari potest: ⁊ eque sanctū est datū ab vtroqꝫ. Non enī peior baptismus datur a bono ꝗ̄ a malo: nec melior a bono: ꝗ̄ a malo: nec maius nec minus: sed equale datur in baptismo dato a bono aut a malo: quia nō est hominis munus sed est dei: qđ pluribꝰ autoritatibus cōfirmat. Postea dicit ꝙ huius tota causa est quia baptismus non est eorū scilicet baptizantium: sed xp̄i. Christi em̄ in baptismo ministeriū habent: potestatem autem sibi xp̄s retinuit. Unde nō dicitur baptismus Petri vel Pauli sed xp̄i. Potuit tamen potestatem baptisandi dare hominibus: sed noluit: ne tot essent baptismi quot homīes: ⁊ ne homo in hominem spem poneret: qđ diuersis autoritatibꝰ confirmat. Sc̄da ꝓpositio est hec: Quāuis hereticus siue scismaticus recipiat solum sacramentum: non tamen accipit virtutē illius et incrementū. Hanc magister insinuans dicit. Si hereticus seu scismaticus baptismi sacramentū accipit: integrum sacramētum accipit: sed salutē q̄ est virtus sacramēti nō habebit: si scꝫ extra catholicā ecclesiā ipsius sacramentū habuit. Debet ḡ ad ecclesiā redire nō vt sacramentū baptismi iterum accipiat: quod nemo debet in aliquo repetere: sꝫ vt ī societate catholica accipiat vitam: baptismꝰ em̄ extra ecclesiā ꝓdesse nō potest sicut nec elemosyna. Tertia ꝓpositio est hec: Iuxta sententiā mgr̄i deꝰ potuit nobis conferre potestatem baptizandi: sicut ⁊ creature potentiā creandi. Hāc magister insinuans querit que sit illa potestas quā xp̄s potuit dare hominibus ⁊ non dedit. Et respondet magister ẜm quosdā ꝙ potestas dimittendi pctā. Cōtra qđ obijcit sic: ꝙ potestas qua deus dimittit peccata ē idem quod deus: ergo nō potuit creature dare hāc potestatem. Item si potestas dimittendi potuit et potest cōicari creature: ḡ potestas creandi. Et respondet mgr̄ ad primuꝫ sic: ꝙ potestas dimittendi peccata que creature possit dari esset potestas creata: ⁊ esset potestas cuiusdā coopationis: vt sic creatura coopaṫ deo in exteriori mūdatiōe ꝑ modū ministerij: ita posset coopari interiori mūdatiōe. Hic magister cōiter non teneṫ a doctoribus. Ad secundum respōdet ꝙ potestas creandi potest creature cōicari: nō ita ꝙ creat ꝑ autoritatē sed ꝑ ministeriū Et tm̄ in speciali de sententia huiꝰ distinctionis.

Quibꝰ liceat baptisare.

(DI. VI Quibꝰ est collata ptās baptisandi. Isido. in li. ij de officijs. et habeṫ de ꝯse. di. iiij. cōstat.)

Hinc quibꝰ liceat baptizare addamꝰ. De h̊ Isido. ait: Constat baptismū solis sacerdotibꝰ esse traditū eiusqꝫ ministeriū: nec ip̄is diaconibꝰ implere ē licitū absqꝫ ep̄o vel p̄sbytero: nisi his ꝓcul absentibꝰ vltima lāguoris cogat necessitas: qđ etiam laicis fidelibꝰ ꝑmittiṫ: Ex cōcilio Charthaginēsi q̄nto. Itē Mulier q̄uis sctā baptisare nō p̄sumat: nisi necessitate cogēte. (De ꝯse. di. iiij ca. mulier.) De illꝰ v̄o q̄ ab hereticis baptizāṫ vtꝝ rebaptizādi sint q̄ri solet: Ad qđ breuiṫ dicimꝰ qꝛ q̄cūqꝫ sit q̄ baptizet si ꝭuaṫ forma a xp̄o tradita: veꝝ baptismū dat: ⁊ iō q̄ illū sumit nō debet rebaptisari. (Vtꝝ rebaptizādi sint q̄ ab hereticis baptisantur.) vn̄ Beda. Siue hereticꝰ siue scismaticus: siue facinorosus quisqꝫ in ꝯfessiōe sancte trinitatis baptizet: non valet ille q̄ baptizatꝰ est a bonis catholicis rebaptizari ne cōfessio ⁊ trinitatis iuocatio videatur ānullari. (Beda ī omeṫ. ⁊ habetur de ꝯse. di. iiij. c. siue.) Itē Aug. Quāuis vnū sit baptisma ⁊ hereticoꝝ .s. eoꝝ q̄ i noie patris ⁊ filij ⁊ spūssancti baptizant ⁊ ecclesie catholice: tm̄ q̄ foris ecclesiā baptizantur nō sumūt ad salutē baptismū: ẜ ad ꝑniciē habētes formā sacramenti: virtutē auteꝫ eius abnegātes: ⁊ ideo ecclesia nō eos rebaptizat: qꝛ in nomie trinitatis baptizati sunt: ⁊ ip̄a ē forma sacramēti. (Aug. ad questiones Dorosij. et habeṫ ð ꝯse. di. iiij. c. q̄uis.) Itē Rebaptizare hereticuꝫ q̄ hec sctificatiōis signa

Aug. ad maximianũ. ⁊ hr de cõse. di. iiij ca. rebaptisare.

pceperit: oĩno pctm̃ ẽ: catholicũ vo imanissimũ scelus ẽ. Ex his apte colligit̃: q qui etiã ab hereticis baptizati sũt ꝓuato caractere xp̃i rebaptizandi nõ sunt: ꝫ tm̃ impositiõe man⁹ recõciliãdi vt spm̃sctm̃ accipiãt: ⁊ i signũ detestatiõis hereticoꝝ.

Opinio quorundam.

Sunt tñ nõnulli doctoꝝ: vt Ciprian⁹ et alij quidã qui dicere vident̃ ab hereticis nõ posse tradi baptismũ: ⁊ eos esse rebaptizãdos cũ veniũt ad ecclesiã q̃ ab ill' dicunt̃ baptizati. Sed hoc de illis veruz est qui extra formã ecclesie baptizare p̃sumunt. Ciprian⁹ tñ ibi a veritate deuiasse videt̃ q̃ ait d̃ heretico. Quõ sanctificare aquã potest cũ ipse immundus ẽ: ⁊ apud quẽ spũssanctus nõ est: cũ domin⁹ dicat i lege: Quecũq tetigerit imundus immũda erũt: quis potest dare qđ ipse non habet: Hoc ẽ ex igñantia eũ dixisse Aug. innuit dicens: Martyrẽ Ciprianũ gloriosum q̃ apud hereticos vel scismaticos datũ baptismuz nolebat cognoscere: dũ eos nimis detestaret̃: tanta eius merita vsq ad triũphum martyrij secuta sunt: vt ex caritatis q̃ excellebat luce: obumbratio illa fugaret̃: ⁊ si quid purgandũ erat passionis falce tolleret̃. Nec nos qui baptismi veritatẽ ⁊ hereticoꝝ iniquitatẽ agñscimus idõ Cipriano meliores sum⁹: sic̃ nec Petro: q2 gẽtes iudaizare nõ cogimus.

Num. xix.

Aug. de vnico baptismo.

Hieronymus sup epistolam ad Romanos. b

De cõse. di. iiij eodẽ modo.

Hoc etiã sciẽdum est q licet ter imergat̃ ꝑpter mysteriũ trinitatis: tamen vnũ baptisma reputatur.

Q nullus in materno vtero baptisatur de cõse. di. iiij q̃ in materno.

Illud etiã ignorandũ nõ est q in materno vtero nullus baptizari potest: etiaz si mater baptizet̃. vñ Isidorus. Qui i maternis vteris sunt: baptisari nõ possũt: q2 q̃ nat⁹ adhuc ꝭm Adã nõ est: ꝭm xp̃m nõ potest renasci. neq regeneratio in eũ dici potest: quẽ generatio nõ p̃cessit. Item Aug. Nõ põt q̃sq renasci anteq̃ nat⁹ sit

Aug. ad Dardanum de Johãne baptista Hieremie. j. et Luce. j.

Si vo opponit̃ de Hieremia et de iohãne baptista: q̃ ab vtero sanctificati legun tur: qđ etiã de Jacob quidã putãt. Dicimus si sanctificatio ibi accipit̃ interior emundatio in miraculis diuĩe potẽtie esse habendum: vt Augu. ait ambigue super hoc loquens. Si vsq adeo inquit in illo puero acceleratus ẽ vsus ratiõis ⁊ volũtatis: vt intra materna viscera iam posset agnoscere et credere qđ in alijs paruulis expectat etas vt possint. in miraculis habendum esse diuine potẽtie nõ ad humane trahendũ exemplũ nature. Nam qñ voluit deus etiã iumentũ locutũ est Idẽ de Hieremia legitur: Pri⁹ q̃ exires d̃ ventre sanctificaui te. Illa tamẽ sanctificatio qua efficimur templum dei non nisi renatoruz est. Nisi eñ quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spũsancto nõ potest intrare in regnum dei. Nemo autem renascit̃ nisi pri us nascatur. Unde illa sanctificatio põt ꝭm p̃destinationez accipi. Ecce videtur dubitanter loqui: qui etiam in eodez dicit: Non dictum est q2 credidit infans in vtero: ꝫ exultauit: nec elizabeth dic̃ exultauit i fide ꝫ exultauit i vtero meo Et potuit esse hec sanctificatio tãte rei a maiori cognoscende inditium non a paruulo cognite absq assertiõe. De hac sanctificatione loquitur: nõ diffiniẽs qualiter intelligenda sit illa sanctificatio an sit signũ future rei an veritas iustificatiõis p spiritũ facte. Sed melius est vt dicamus illos p̃ter cõem legẽ in vteris iustificatos et grã p̃uentos: dimissis omnib⁹ pctis: qđ etiã multis sanctoꝝ testimonijs edocet̃.

Num. xxij.

Hiere. j.

j. Cor. iij. Joh. iij.

Luce. j.

Si baptismus sit verbis corrupte prolatis. c

Queri etiam solet si corrupte ꝓferãtur verba illa an baptismus sit: De hoc Zacharias Bonifacio scribit: Retulerũt mihi nuncij tui q fuerit sacerdos in eadem prouincia q̃ latinã linguã penitus ignorabat: et dum baptizaret nescius latini eloquij infringẽs linguam diceret: baptizo te in nomie patria ⁊ filia ⁊ spiritussancta ⁊ propter hoc cõsiderasti rebaptizare. Sed si ille qui baptizauit nõ errorẽ inducens vel heresim: ꝫ p sola ignorãtia romane locutiõis infringendo linguã baptizans dixisset: nõ possumus ꝯsentire vt denuo baptizet̃.

De cõse. di. iiij ca. retulerũt.

Leo Papa. d

Preterea sciendũ est q illi de quib⁹ nulla extant indicia inter propinquos vel domesticos vel vicinos a quib⁹ baptizati fuisse doceant̃ agẽdũ est vt renascant̃ ne pereãt: in quibus quod non ostenditur gestum: ratio non

De cõse. di. iiij ca. si nulla.

finit vt videatur iteratum. Conferendu3 eis videtur quod collatū esse nescitur: q2 non temeritas interuenit presumptionis vbi est diligentia pietatis.

De illo q̄ ꝑ ludo immergitur. e

Aug⁹. i. lib. de baptismo. ⁊ habet᷑ de cō se. di. iiij. sol3 etiam queri.

Solet etia3 queri de illo qui iocans sicut mimus: cōmemoratione tamen trinitatis imergitur vtru3 baptizatus sit? Hoc autem Aug⁹. nō diffinit ita inquiens: Si totum ludicre ⁊ mimice ⁊ ioculariter ageretur: vtru3 approbandus esset baptismus qui sic daretur: diuinum iudicium per alicuius reuelationis miraculum oratione iplorandum esse censerem. Videtur tamen sapiētibus nō fuisse baptisma: vt cum aliqui in balneu3 vel in flumen merguntur in nomine trinitatis: non est tamen baptismus: quia non intentiōe baptizandi illud geritur. Nam in hoc ⁊ in alijs sacramentis sicut forma ē seruanda ita ⁊ intentio illud celebrandi est habenda. Illud etiam non te moueat ꝙ quidam nō ea fide paruulos ad baptismum ferunt: vt per spiritum ad vitam regenerētur eternam: sed eos putāt hoc remedio temporalem accipere sanitatem: non enim propterea illi non regenerātur: quia nec ab illis hac intentione offerunt᷑.

Aug. ad Bonifacium: ⁊ allegat᷑ de ꝯse. di. iiij. ꝰ illud

Q2 duo tp̄a erāt in quibus baptizabantur homines. f

Leo papa. de ꝯse. di. iiij Q2 duo tēpa.

Agnoscendu3 est etiam in baptizandis electis duo tempora esse seruanda: id est pascha ⁊ penthecosten: vt in sabbato pasche vel penthecostes baptismi sacramētum celebret᷑. Qui vero necessitate mortis vel periculi vrgētur: omni tempore debēt baptizari.

De responsione patrinoꝝ. g

Porro cuncti ad baptismum venientes fidem suā profiteri debent ⁊ exponere quid petendum venerint ad ecclesiam. Unde etiam a baptizando queritur: quid venisti ad ecclesia3 petere? Qui si adultus est pro se respondet fidem: id est sacramentum fidei ⁊ doctrinam. Ita etiam per singula interrogatus respondeat se credere in patrem ⁊ filium ⁊ spiritum sanctum. Si autem paruulus est non valens credere vel loqui: ali⁹ pro eo respondet. Unde Isidorus. Paruuli alio profitente baptizant᷑: qui adhuc loqui vel credere nesciunt: sicut etiam ꝑ egris mutis vel surdis alius profitetur dū baptizantur: sic ⁊ de penitentibus agendum est. Si vero pro eo qui respondere potest alius respondeat: non itidem valet sicut dictum est. Etatem habet pro se loquatur. Si vero queritur ex quo sensu pro paruulo dicat᷑ credo vel fidem peto? Dicimus de sacramēto fidei id esse intelligendum: quod respōdetur petere cū defertur ad ecclesiam ⁊ habere fide3 cum baptizatur vt sit sensus cum dicitur: fidē peto: id est sacramentum fidei presto sum recipere: credo id est sacramentu3 fidei suscipio: quod est: hic paruulus presto est sacramentum fidei accipere. Unde Augustinus. Nihil est aliud credere q̄3 fide3 habere: ⁊ ideo cum respondetur: credere paruulus qui fidei nondum effectum habet: respondetur fidem habere propter fidei sacramentum ⁊ conuertere se ad deum propter conuersionis al's fidei sacramentum. Sed adhuc querit᷑ ex quo sensu pro paruulo respondeatur credo in deum patrem: ⁊ in Jesum christum ⁊ in spiritum sanctum. Nunquid de sacramento fidei an de fide mētis ibi agitur? Si de sacramento cur nominatim distinguuntur persone? Si vero de fidei affectu: quomodo verum ē cum ea paruulus careat? An illud facturus paruulus spondetur cum creuerit sicut et omnibus pompis diaboli spondetur abrenunciare: quod si nō seruauerit factus adultus tenebitur ipse vel sponsor? Sane etiam dici potest ibi sponderi pro paruulo: ꝙ ad maiorem etatem si venerit ⁊ pompis diaboli renunciabit: ⁊ sanam fidem tenebit cuius tunc sacramentum recepit. Hac autem sponsione ꝑuulus pro quo fit tenebitur non sponsor: si tamen vt cautio impleatur quantum in se est ⁊ operam dederit: quia exigitur a patrino vt sit diligēs circa eum pro quo spopondit sollicitudo. De hoc Augustinus Certissimam emisistis cautionem qua renunciare pompis diaboli spopondistis.

Isido. de ꝯse. di. iiij. c. paruuli

De ꝯse. di. iiij cū ꝑ paruul.

Joh. ix.

Ex quo sensu ꝑ paruulo dicat᷑: credo: ⁊ fidem peto.

De ꝯse. di. iiij nihil est aliud

De ꝯse. di. iiij

De cathecismo ⁊ exorcismo. h

Illa aūt interrogatio ⁊ responsio fidei fit in cathecumino cui addit᷑ exorcismus. Añ baptismū em̄ fit ca

thecismus τ exorcismus: post cathecismũ
sequitur exorcismus: vt ab eo q̃ iam fide
instructus est aduersaria virtus pellatur
Exorcism⁹ de greco dr̃ i latinũ adiuratio:
cathecismus instructio. Cathecizare ẽ in
struere: vt de symbolo ac rudimẽtis fidei
Exorcizare ẽ adiurare: vt exi ab eo spũs
imũde. Symbolũ est signũ vel collatio.
Signũ q2 eo fideles ab infidelib⁹ discer=
nunt. Collatio q2 ibi toti⁹ fidei sufficiẽtia
τ integritas est collata. Cathecism⁹ τ ex=
orcismus neophitoꝝ sunt: magisq; sacra=
mẽtalia q̃ sacra dici debent. Neophitus
nouiti⁹ interpretat̃ vel rudis τ dr̃ neophi
tus nuper ad fidem ꝯuersus vel in discipli=
na religiose ꝯuersatiõis rudis. Hec ġ pce
dũt baptismũ: nõ q2 sine istis nõ possit eẽ
baptism⁹ verus: s3 vt baptizãdus de fide
istruat̃ τ sciat cui debitor fiat deiceps τ vt
diaboli ptãs in eo minuat̃. Vñ Raban⁹ — Raban⁹ de institutione clericoꝝ: τ habetur de ꝯse. di. iiij. añ baptis.
Ante baptismũ cathecizãdi d3 in hoie p̃=
uenire officiũ clicoꝝ: vt fidei cathecumi=
nus accipiat rudimentũ vt sciat cui debi=
tor fiat deiceps. Itẽ Aug. Paruuli exuf= — Aug. in li. de symbolo.
flãt̃ τ exorcizant̃ vt ab eis pellat̃ ptãs di
aboli ne iã ꝯtẽdant eos subuertere ne ba=
ptismũ ꝯsequant̃. Nõ ġ ab infantib⁹ crea
tura dei exufflat̃ vel exorcizat̃ s3 diabol⁹
vt recedat ab homine.

Ista ẽ distinctio. vj. hui⁹ quar=
ti libri: in q̃ mgr̃ postq̃ detĩauit de baptismo p cõ
paratione eius ad ministros baptizantes τ etiam
ad baptizatos: hic ꝯsequenter determinat de eius
vsu τ solẽnitate: τ tria facit. Primo enim ostẽdit q̃=
bus liceat baptizare. Scd̃o docet quõ p ignoranti
am cõgrue locutõis possit sacramẽtum annihilari.
Tertio docet quõ ille cui deest congruum testimoni
um sue regeneratiõis possit baptizari. Primũ vsq;
ibi: Queri etiam solet. Scd̃m vsq; ibi: Preterea sci
endum est. Tertium vsq; ad finem distinctiõis. In
special snĩa magistri stat in tribus ꝓpositionibus:
quarum prima est hec: Quãuis solis sacerdotib⁹
conueniat ad extra baptismi sacramẽtum ministra
re: tñ renati ab hereticis in forma ecclesie nõ debẽt
iterũ baptizari. Hãc mgr̃ insinuans ꝓponit primo
q solis sacerdotibus competit nisi necessitate cogẽ
te: in quo casu laicis τ mulieribus etiã permittitur
subdit etiam q baptizati ab hereticis s3m formam
ecclesie baptizati sunt τ iterum baptizandi nõ sunt
q2 verũ receperunt sacr̃m: l3 nõ sacramenti effectũ
quod confirmat auctoritatibus. Postea obijcit ma
gister in contrariũ auctoritatem Cipriani dicentis
q ab hereticis non possit tradi baptismus τ ab eis
baptizatos rebaptizandos esse. Mgr̃ autem deter
minat hoc verũ esse de his q̃ preter formã ecclesie
baptizant̃ ab eis. Et dicit ciprianũ hoc qd̃ dicit ex
ignorãtia dixisse: τ nõ bene hoc sensisse. Tñ s3m. b.
Aug. eius ignorantia fuit martyrio purgata in eo
Et ne ex trina dimersione triplex baptismus vide=
atur esse subdit s3m be. Greg. q trina imersio fit ꝓ
pter mysteriũ trinitatis. Nam vnũ tñ baptisma fa
cit. Postea inq̃rit an aliq̃s in vtero materno possit
baptizari ex hoc q mr̃ baptizat̃. Et rñdet q non:
q2 nõ põt aliq̃s renasci anteq̃ sit nat⁹. Postea obij
cit incõtrariũ de iohãne baptista τ hieremia q̃ fue=
rũt in vtero sctificati. Et rñdet q ista sctificatio p̃=
ter legẽ fuit cõem. Et inducit be. Aug⁹. ambigue
loquẽtẽ q̃lis fuit sctificatio Iohis: τ vtrũ in ea acce
leratus fuit vsus rõnis vel nõ. Scd̃a ꝓpositio est
hec: Sola ignorãtia congrue locutiõis nõ destruit
sacramentũ pfecte regeneratiõis. Hãc mgr̃ insinu
ans q̃rit si corrupte τ icõgrue ꝓferant̃ verba q̃ sunt
forma baptismi: vtrũ sit baptism⁹. Et rñdet q cor
ruptio ꝓueniẽs ex ignorãtia ꝓferẽtis sacramẽtu3
nõ viciat: qd̃ auctoritate sctõꝝ ꝯfirmat. Tertia ꝓ
positio est hec: Cui deest ꝓpinquoꝝ vel clericoꝝ ꝓ=
babile testimoniũ congruũ est vt sibi ꝯferat̃ baptis
mi sacr̃m. Hãc mgr̃ insinuãs q̃rit: vtrũ baptizandi
sunt illi de quibus ignorat̃ an sint baptizati. Et de
terminat q sic: q2 nõ videt̃ iteratũ quod collatũ eẽ
nescit̃. Postea q̃rit vtrũ sit baptizatus vel non ba=
ptizatus q̃ ioculando imergitur in nomine trinita=
tis. Et rñdet q si intentio fuerit ioculandi τ nõ ba
ptizãdi nõ est baptizatus. In baptismo eñ τ alijs
sacramentis sicut debita forma est seruãda: ita τ in
tentio illud celebrãdi est habenda. Postea dicit q
paruuli q̃ ad baptismũ deferũtur spe cõmodi tpa=
lis verũ baptismum recipiũt. Postea dicit q in pa=
scha τ in penthecosten. i. sabbato vtriusq; solẽnita
tis debet baptismi sacr̃m celebrari necessitate tñ vr
gente vl' piculo oĩ tpe põt dari baptismus. Postea
dicit q venientes ad baptismũ si sunt adulti debent
per seipsos fidẽ suã ꝓfiteri τ exprimere: paruuli au
tem qui nesciũt p se loq̃ põt baptizari alijs ꝓ ipsis
loquẽtib⁹ τ ꝓfitentib⁹. Querit aũt ex quo sensu di
catur ꝓ puulo credo vel fidem peto. Et rñdet q rñ
det̃ paruulũ credere. i. fidẽ habere vel fidẽ petere
ꝓpter fidei sacr̃3 qd̃ suscipere presto est. Querit̃ ex
quo sensu ꝓ paruulo rñdeatur: Credo in deũ pr̃e3
oĩpotentẽ. Silr̃ quõ ꝓ ipso spondeat̃ omnibus dia
boli pompis abrenũciare. Et rñdet q in susceptõe
baptismi spondeat̃ ꝓ paruulo q cũ ad maiorẽ. i. le
gittimã etatem peruenerit pompis diaboli renũci=
abit τ fidem sanam tenebit. Et subdit q hac spon
sione tenetur paruulus pro quo fit sponsio: nõ ipse
qui spondet si tamen diligenter τ sollicite se habue
rit circa eũ: q2 a patrino nõ exigitur nisi diligẽs sol
licitudo. Ultimo dicit q ante baptismũ fit cathecis=
mus id est instructio per quã baptizandus instruit̃
de symbolo τ fidei rudimentis. Exorcism⁹ vero ad
iuratio est per quã adiuratur diabolus vt ab eo ex
pellatur. Unde in exorcismo dicit̃: Exi imunde spi
ritus. Subdit aũt q cathecismus τ exorcism⁹ sũt
neophitoꝝ. i. ad fidem nuper ꝯuersoꝝ. Cathezi3a
re eñ est in disciplinis christiane fidei vel rudimen=
tis religionis christiane instruere: τ cathecismus τ
exorcismus magis debent dici sacramentalia q̃ sa
cramenta: τ precedunt baptismũ sed nõ de necessi
tate: q2 etiam sine istis esse potest: sed ideo fiunt vt
baptizandus per cathecismũ de fide instruatur τ p
exorcismũ diaboli potestas minuatur: qd̃ ꝯfirmat
auctoritatibus. Et tñ in spãli.

De confirmatione. a — Di. VII de ꝯfirmatõe. A q̃b⁹ sacr̃m hoc pfici τ dari possit τ habet̃ de ꝯse. di. v. manus cum no. in glo.

n Unc de sacra
mento ꝯfirmationis addẽdu3
est: de cui⁹ ꝟtute q̃ri solet. For
ma eñ apta est. s. verba q̃ dicit eps̃ cũ ba
ptizatos in frõtibus sacro signat chrisma

te. Hoc sacramẽtũ ab alijs pfici nõ põt nisi a summis sacerdotib⁹: nec tpe aploꝵ ab alijs q̃ ab ipsis aplis legit pactũ: nec ab alijs q̃ ab illis q̃ locũ eoꝵ tenent pfici
De ↄse. di. iiij p̄sbyteri. j. z. põt aut dz. Nã si aliter p̄sumptũ fuerit irritũ habetur ꝛ vacuũ: nec inter ecclesiastica reputabit sacra. Licet autẽ p̄sbyteris baptizatos tangere in pectore: s̄ nõ chrismate signare in fronte. Uirtus autẽ hui⁹
Raban⁹ de institutiõe clicorum. sacri est donatio spũssancti ad robur: qui in baptismo dat ad remissionẽ. Unñ Rabanus: A summo sacerdote p ipositiõem
de ↄse. dis. v. ca. nouissime. manus paclytus tradit baptizato: vt roboret p spm̃sctm̃ ad p̃dicandũ alijs illud
Urbanus pp̄ de ↄse. di. iiij qd ipse in baptismo ↄsecut⁹ est. Itẽ Oẽs fideles p manus impositionẽ episcopoꝵ post baptismũ accipe debent spm̃sanctũ vt pleni xp̄iani inueniantur.

Melchiades. b

De ↄse. di. v. c. de his vo. Scitote vtrũq3 eẽ magnũ sacr̃m s̄ vnũ maiori veneratiõe tenẽdũ sicut a maiorib⁹ dat. Ecce mai⁹ dic̃ sacr̃m ↄfirmatiõis: s̄ forte ñ ob maiorẽ v̄tutẽ ꝛ vtilitatẽ quã ↄferat: s̄ q2 a dignioribus dat ꝛ i digniori pte corpis fit. s. in fronte: vel forte q2 mai⁹ augmẽtũ virtutũ prestat: lz baptism⁹ plus ad remissionẽ vale-
Abl. 3. & ↄse. di. v. c. nouissime. at. Qd videt innuere raban⁹ dicẽs in vnctiõe baptismi spm̃sctm̃ descẽdere ad habitationẽ deo ↄsecrãdã. In hac vo eiusd
De modo ↄferendi. septiformẽ gr̃am cũ oi plenitudine sctitatis ꝛ virtutis venire in hoiem. Hoc sacr̃z
De ↄse. di. v. c. vt epi. ꝛ. c. vt ieiuni. ꝛ. c. dictũ est. tm̃ a ieiunis accipi ꝛ ieiunis tradi dz sicut ꝛ baptism⁹: nisi alit cogat necessitas. Nec dz iterari sicut nec baptism⁹ vl ordo. Nulli em̃ sacro faciẽda est iniuria: qd fieri putat qñ nõ iterãdũ iterat. Sz vtrũ aliq̃ vl
Aug⁹. j. q. j. q̃dã. in pn. nulla iterari possint q̃stio ẽ. Nã de baptismo ꝛ ordine q̃ nõ debeãt iterari apte Augusti. dicit. Utrũq3 sacr̃m ẽ ꝛ q̃dã ↄsecratiõe dat. Illd q̃dẽ cũ baptizat: illud vero cum ordinat. Ideoq3 in ecclia catholica vtrũq3 nõ licet iterari q2 neutri facienda ẽ iniuria: qd indubitanter etiã de ↄfirmatione tenẽdũ est. De alijs vero vtrũ iterari valeãt vel debeãt postea differemus.

Ista ẽ distinctio. vij. hui⁹ quarti libri: In qua mgr̃ postq̃ dtermiauit de sacr̃is intrantiũ. s. de baptismo: hic ↄñr itendit determiare de sacro pgredietiũ in via. s. de sacro ↄfirmatiõis ꝛ tria facit. Primo em̃ pponit virtutẽ ꝛ formã ↄfirmatiõis. Scõo subiũgit quõ ↄfirmatio dãda sit ab epis. Tertio annectit quõ accipienda sit a ieiunis. Primũ facit vsq3 ibi: Unñ Raban⁹. Scõm vsq3 ibi: Hoc sacr̃m a ieiunis. Tertiũ vsq3 ad finem di. In spãli snia mgr̃i stat in trib⁹ ppositionib⁹: quarũ pria ẽ hec: Que sit virt⁹ ꝛ forma ↄfirmatiõis declarat lr̃a hui⁹ distinc. Hãc mgr̃ insinuãs ponit pmo agẽdũ de sacro ↄfirmatiõis: cui⁹ formã apte dicit esse ipsa verba q̃ dicit ep̃s cũ baptizatos chrismate vngit in frontib⁹: in quo etiã tãgit materiã eius q̃ est chrisma ↄsecratũ. Ista em̃ ẽ forma ↄsecrationis signo te signo crucis: ꝛ cõfirmo te chrismate salutis in noie pr̃is ꝛ filij ꝛ spũsscti. Hec Eusebi⁹: ꝛ transsumit ex canone dist. v. Scõa ppositio ẽ hec: Hoc sacramẽtũ ↄfert a solis epis: ꝛ dr maius baptismo veneratiõe: lz baptismus plus valeat in peccatoꝵ remissione. Hanc mgr̃ insinuãs dicit q̃ sicut aploꝵ tpibus nõ potuit ab aliis nisi ab epis esse pactũ: sic nec postea põt nisi ab illis q̃ locũ eoꝵ in ecclia tenẽt scz ab ipsis ↄferri: q̃ si ab alijs ↄferat irritũ ꝛ vacuum habeat. Unñ p̄sbyter q̃uis baptizatos vngere vel tãgere in pectore possit: nõ tñ eos chrismate signare in frõte. Postea dicit q̃ efficacia hui⁹ sacramenti est q̃ in eo dat spũssctũs ad robur ad nomen xp̄i publice ↄfitẽdũ: ꝛ vt ipsi ↄfirmati pleni xp̄iani inueniant vt dicit Urbanus papa. Obijcit ↄtra h̄ q̃ dixerat hoc sacr̃z tm̃ ab epis posse pfici per Greg. scribens ianuario epo. q̃ tradidit q̃ p̄sbyteri baptizatos tangere in frõte debeãt vbi epi desunt: sz magister dicit q̃ illud estimat tm̃ semel esse ↄcessum p scandalo. Subdit etiã q̃ hoc sacr̃m videt esse mai⁹ baptismo: q2 a dignioribus dat: ꝛ q2 in digniori parte corpis fit. s. in fronte: ꝛ q2 forte p ipm̃ maius virtutũ augmẽtũ p̄stat: sz baptism⁹ plus valet ad peccatoꝵ remissionẽ. Tertia ppõ est hec: Cõfirmatio ieiunis ꝛ a ieiunis det: nec semel data vlterius iteret. Hãc mgr̃ insinuãs dicit: q̃ hoc sacr̃z dz ieiuno ꝛ a ieiunis tradi sicut ꝛ baptismus nisi aliter cogat necessitas. s. infirmitas vel mors: nec dz iterari sic̃ nec baptismus: nec ordo: ne fiat iniuria sacrmento qd tũc fit qñ sacr̃m nõ iterãdũ iterat. Et subdit q̃ indubitanter tenendũ est q̃ baptismus: ↄfirmatio ꝛ sacer ordo iterari nõ debent. De alijs sacramentis vtrum debeãt vel possint iterari dicit inferius esse determinandum. Et tm̃ in spãli.

De sacro altaris ꝛ eucharistie. a — Di. VIII. d eucharistie sacro bm̃ sc.

Post sacramẽtũ baptismi ꝛ ↄfirmatiõis seq̃tur eucharistie sacr̃m. Per baptismũ mũdamur: p eucharistiã in bono ↄsumamur. Baptism⁹ estus vicioꝵ extinguit: eucharistia spũalr reficit. Unñ excellẽter eucharistia dr. i. bona gr̃a: q2 in h̄ sacramẽto nõ mõ ẽ augmẽtũ v̄tutis ꝛ gr̃e: s̄ ille tot⁹ sumit q̃ ẽ fons ꝛ origo toti⁹ gr̃e. Cui⁹ figura p̃cessit qñ mãna pluit de⁹ pr̄ibus in desto q̃ quotidiano celi pascebãt
Exod. xvj. alimẽto. Unñ panẽ ãgeloꝵ mãdacauit hõ
ps̄. lxxvij. Sz tũc q̃ panez illũ mãducauerũt mortui
Ioh. vj. sunt. Iste vo panis viu⁹ q̃ de celo descẽdit vitã mũdo tribuit. Mãna illud de celo: h̄ sup celũ. Illud scaturiebat in diẽ alterũ reſuatũ: h̄ ab oi corruptione alienũ. Quicũq3 religiose gustauerit corruptiõez
Exod. xiiij. nõ videbit. Illud datũ fuit antiquis post transitũ maris rubri: vbi submersis egy-

ptijs liberati sunt hebrei. Ita hoc celeste
mãna: nõ nisi renatis p̃stari debz. Panis
ille corpalis pplm antiquũ ad terrã ꝓmis
Josue.xv. sionis p desertũ eduxit. Hec esca celestis
Exod.xvi. fideles hui⁹ seculi p desertũ trãseũtes in
celũ subuehit. Ũn recte viaticũ appellat̃
q: in via nos reficiẽs vsq̃ in patriã dedu
cit. Sicut ḡ i mari rubro figura baptismi
p̃cessit: ita in mãna significatio dñici cor
poris. Hec duo sacra demõstrata sũt vbi
Joh.xix. de latere xp̃i sanguis ⁊ aqua ꝓfluxerunt
q: xp̃s p sanguinẽ redẽptiõis ⁊ aquã ab
lutionis nos redimere venit a diabolo et
Exod.xviij. a pctõ: sicut israelitas p sanguinẽ agni pa
scalis ab extermiatore ⁊ p aquã maris ru
bri ab egyptijs liberauit. Huius etiã sa
cramẽti ritũ melchisedech ostẽdit vbi pa
Gen.xiiij. nẽ ⁊ vinũ abrae obtulit. Ũn vt ait Amb.
Amb. de sacramẽtis ome. iiij. intelligi dat̃ anteriora esse sacramẽta xp̃i
anorꝫ q̃ iudeorꝫ.

De institutione sacri. b

Hic etiã alia consi
deranda occurrunt quattuor. s. sacrm̃ in
stitutio: forma: ⁊ res. Sacrm̃ dñs institu
it qñ post typicũ agnũ corp⁹ ⁊ sanguinez
Matth.xxvi. De ꝯse.di.ij. ca. q: corpus suũ discipulis in cena porrexit. Ũn Euse
bius emisen⁹. Quia corp⁹ assumptũ abla
turus erat ab oculis: ⁊ illaturus siderib⁹
necesse erat vt die cene sacrm̃ nob corpis
⁊ sanguinis ꝯsecraret: vt coleret̃ iugit̃ p
mysteriũ qd semel offerebat̃ in precium.

De forma. c

Forma vo ẽ quã
Matth.xxvi. ipse ibidẽ edidit dicẽs: hoc est corp⁹ meũ:
⁊ post. Hic est sanguis me⁹. Cum eñ hec
verba ꝓferũtur: ꝯuersio fit panis ⁊ vini
Amb. i li. de sacris. ⁊ allegat̃ d ꝯse. di. ij. c. panis. in sbam corpis ⁊ sanguis xp̃i: reliqua ad
laudẽ dei dicunt̃. Ũn Amb. Sermone
xp̃i h ꝯficit̃ sacrm̃: q: sermo xp̃i creaturã
mutat: ⁊ sic ex pane fit corp⁹ xp̃i: ⁊ vinuz
cũ aqua i calicẽ missum fit sanguis ꝯsecra
tione verbi celestis. Consecratio q̃bus fit
verbis: attende que sunt verba. Accipite
⁊ comedite ex eo omnes: hoc est corp⁹ me
um: ⁊ iterũ: Accipite ⁊ bibite ex hoc oẽs
hic ẽ sanguis meus. Per reliqua omnia
De ꝯse. di. ij. c. vtrũ sub fi. que dicunt̃ laus deo refertur: orõ ꝓmitti
tur ꝓ populo: ꝓ regibus. Item augusti.
Credendũ est q̃ in illis verbis christi sa
cramenta conficiant̃ reliq̃ oĩa nihil aliud
sunt q̃ laudes vel obsecrationes fideliuz

⁊ petitiones. Ecce q̃ sit institutio ⁊ forma
huius sacri. Ubi ꝯsideratiõe dignũ ẽ q̃re
illud sacrm̃ post cenã dedit discipul̃. Dñs
igit̃ ihs ad inuisibilia paterne maiestatis
migratur⁹ celebrato cũ discipulis typico pascha: quoddã memoriale eis cõmedã
re volẽs: sb spẽ panis ⁊ vini: corp⁹ ⁊ san
guinẽ suũ ita eis tradidit: vt ostenderet le
gis veteris sacra: iter q̃ p̃cipuũ erat agni
paschal̃ sacrificiũ in morte sua terminari ac
legis noue sacra sbstitui: i q̃b⁹ excellit my
steriũ eucharistie. Ideo etiã post alia de
dit vt hoc vnũ arti⁹ memorie discipulorꝫ
infigeret̃: ⁊ ab ecclia deinceps freq̃ntare
tur. Sz nõ exinde disciplinã sanxit in po
steriũ vt post alios cibos sumat̃: s potius
a ieiunis sumi optz: sic apl̃s docet: vt sin
gulari reuerẽtia dijudicet̃. i. discernat̃ ab
alijs cibis: qd dñs apl̃is disponẽdũ reliq̃t
Ũn Aug⁹. Appet cũ primo acceperũt di
scipuli eucharistiã non eos accepisse ieiu
nos: nõ ideo tñ calũniãdũ est vniuerse ec
clesie q̃ a ieiunis sumit̃ sp. Placuit enim
spũiscto vt in honore tãti sacri prius in os
xp̃iani dñicũ corp⁹ itraret q̃ alij cibi: ideo
vbiq̃ mos iste s̃uat̃. Nõ ei q: post cibos
dedit dñs: iõ prãsi vel cenati illud accipe
debent vt illi faciebant q̃s apl̃s redarguit
Nã saluator quo vehemẽti⁹ cõmendaret
mysterij illi⁹ altitudinẽ: vltimũ hoc volu
it infigere cordibus ⁊ memorie discipulo
rum a q̃bus ad passionẽ digressurus erat
Quo aũt ordine deinceps sumeret̃ apl̃is
per quos ecclesias dispositur⁹ erat reser
uauit docendum.

De sacramento ⁊ re. d

Nunc quid ibi sa
cramẽtũ sit ⁊ q̃d res videam⁹. Sacramẽ
tum est inuisibilis gratie visibilis forma.
Forma ergo panis ⁊ vini que ibi videtur
est sacramẽtum. i. signum sacre rei: q: pre
ter speciem quã ingerit sensibus aliquid
aliud facit in cognitiõz venire. Tenent ḡ
species vocabula rerũ que ante fuerũt scz
panis ⁊ vini. Huius aũt sacramẽti gemi
na est res: vna. s. contenta ⁊ significata: al
tera significata ⁊ nõ contenta. Res contẽ
ta ⁊ significata est caro xp̃i quã de virgi
ne traxit ⁊ sanguis quem pro nobis fudit
Res autem significata ⁊ non contenta est
vnitas ecclesie in predestinatis: vocatis
iustificatis ⁊ glorificatis. Hec est duplex
caro christi ⁊ sanguis. Unde Hieronym⁹

Quare p⁹ alium cibũ dedit corp⁹ ⁊ sanguinẽ discipulis.

j. Cor. xi.

Aug. in li. retractationum ad ianuarium De ꝯse. di. ij. c. liq̃do appet.

j. Cor. xi.

Aug. de ciuitate dei.

Greg. i omel. pascali: ⁊ habet̃ de ꝯse. di. ij. c. species.

Rom. viij.

Hero⁹. super epl'a ad eph. de ɔse. dist. ij. c. dupliciter. Joh. xix. Joh. vj.

Dupliciter inquit itelligit̃ caro xp̃i ⁊ sanguis ei⁹: vel illa que crucifixa est ⁊ sepulta ⁊ sanguis qui militis lancea effusus est vel illa spũalis ac diuina de q̃ ip̃se ait. Caro mea vere ē cibus: ⁊ sanguis me⁹ vere est potus: ⁊ nisi māducaueritis carnē meam ⁊ biberitis meũ sanguinē nō habebitis vitā in vobis. Sũt ergo hec tria distinguēda: Unũ qđ tm̃ ē sacr̃m: alteruʒ qđ est sacr̃m ⁊ res: ⁊ tertiũ qđ ē res ⁊ nō sacr̃m Sacramētũ ⁊ nō res ē spēs visibilis panis ⁊ vini. Sacr̃m ⁊ res caro xp̃i ꝓpria ⁊ sanguis Res ⁊ nō sacr̃m mystica ei⁹ caro: porro illa spēs visibilis sacr̃m est gemine rei quia vtrāq; rē significat: ⁊ vtriusq; rei similitudinē gerit exp̃ssam. Nā sicut panis p̃ ceteris cibis corpus reficit ⁊ sustentat: ⁊ vinum hoiem letificat atq; inebriat: sic caro xp̃i interiorē hoiem plus ceteris gratijs spũaliter reficit ⁊ saginat. Un̄ calix meus inebriās q̃ p̃clarus est. Habet etiā similitudinē cũ re mystica q̄ est vnitas fideliũ: q: sicut ex multis granis ɔficit̃ vnus panis; ⁊ ex pluribus acinis vinũ in vnũ cōfluit: sic ex multis fideliũ p̃sonis vnitas ecclesiastica constat. Un̄ apl's. Unus panis ⁊ vnũ corpus multi sumus ⁊c̃. Un̄ Aug⁹. Un⁹ panis ⁊ vnuʒ corpus eccl'ia dr: p eo q; sicut vnus panis ex multis granis ⁊ vnũ corpus ex multis mēbris cōponit̃: sic eccl'ia ex multis fidelibus charitate copulāte cōnectit̃. Hoc mysteriuʒ pacis ⁊ vnitatis nr̃e xp̃s in sua mēsa ɔsecrauit: q̃ accipit h' mysteriũ vnitatis ⁊ nō tenet vinculũ pacis nō accipit h' mysteriũ p se s; ɔtra se. Cui⁹ etiā sacr̃m est corp⁹ xp̃i ꝓpriũ de virgine sumptũ: q: vt corp⁹ xp̃i ex multis mēbris purissimis ⁊ imaculatis ɔstat: ita societas ecclesiastica ex multis p̃sonis a criminali macula liberis ɔsistit. In cui⁹ rei typo facta est arca dñi de lignis sethim: q̄ sunt imputribilia ⁊ albe spine similia.

ps. xxij.

i. Cor. x. Aug. d' sacra mētis fideliũ

De ɔse. di. ij. ca. q. passus. J. dñs nr̃. Eph. v. Aug. de blasphemia spũs sancti

Exod. xxv.

De trib⁹ q̃ hic sũt distingui.

Ista ē distinctio. viij. hui⁹ quarti libri: in q̄ mgr̃ postq̃ terminauit de sacramētis baptismi ⁊ ɔfirmatiōis: incipit hic determinare de sacramēto eucharistie: Et tria facit. Primo enim determinat quō sumentes ip̃m sacr̃m reficit. Secundo qñ xp̃s ip̃m istituit. Tertio q̃d in eucharistia sit sacr̃m: ⁊ q̃d res distinguit. Primũ vsq; ibi: Hic etiā sũt alia. Scđm vsq; ibi: Nũc q̃d ibi sacr̃m sit. Tertiũ vsq; ad finē di. In spe. sen. ⁊c̃. Sicut baptism⁹ vicia extinguit ita eucharistia spiritualiter reficit. Hāc mgr̃ insinuans ꝓponit primo q; post sacr̃m baptismi ⁊ ɔfirmatiōis: agēdũ ē de sacramēto eucharistie: p qđ spũaliter reficimur ⁊ in ipso ɔfirmamur In ipso eñi nō solũ ɔferũtur gr̃e ⁊ virtutis augmēta: sed etiā ille totus sumit̃ q̄ est totius gratie fons ⁊ origo. Fuit aũt hoc sacramētũ figuratũ tp̃e legis per mānā: sʒ ⁊ sacramētũ baptismi in mari rubro: tp̃e aũt xp̃i p sanguinē q̄ de latere eius fluxit sic baptismus p aquā q̄ etiā inde manauit. Ante legē vero p oblationē panis ⁊ vini factā a melchisedech. Magister etiā ponit alias ɔuenientias huius sacr̃i ad manna. Et ostēdit mgr̃ quō illo est excellentior sicut patet in lr̃a. Scđa ꝓpositio ē hec: Sacr̃m eucharistie xp̃s istituit qñ suũ corpus ⁊ sanguinē suis discipulis in cena porrexit. Hanc magister insinuās dicit q; hoc sacr̃m istitutũ est a xp̃o in cena post esũ agni paschalis tp̃e quo xp̃s p̃ntiam corꝑalem erat discipulis subtracturus. Postea dicit q; forma huius sacramēti talis est quā ipse xp̃s met edidit. s. h' est corpus meũ ⁊ hic est sanguis meus. Ita q; cum hec v̾ba ꝓferunt̃ fit cōuersio panis ⁊ vini in substātiā corꝑis ⁊ sanguinis xp̃i. Cetera vero q̄ in missa dicunt̃ ad laudē dei dicunt̃: ⁊ p ea fit oratio ꝓ ppl'o ⁊ principibus. Un̄ nō sunt nisi laudes: obsecratōes ⁊ petitiōes fideliũ: quod auctoritatibus cōfirmat: postea reddit causam quare dñs hoc sacramētũ q̄si quoddā memoriale sue passionis post cenaʒ instituit celebrato typico cum discipulis suis pascha: vt scʒ ostēderet sacramēta veteris legis inter q̄ p̃cipuum erat q̃tũ ad significationē agni paschalis sacrificiũ in morte sua terminari: ⁊ noue legis sacramēta substituit inter que excellit eucharistie sacr̃ʒ post alia vero dedit refectionē agni paschalis: sic vt hoc sacr̃m artius discipuloruʒ memorie ifigeretur. Et q̃uis hoc sacr̃m a xp̃o fuit post cenaʒ datum: tamē qualiter deceterо sumendum esset discipulis reliq̃t ille a quo institutum fuit: vt. s. ꝓpter huius sacr̃i reuerētiā iste cibus priusq̃ alij cibi in os intret. Tertia ꝓpositio est hec In isto sacr̃o sunt tria ɔsideranda q̄ etiā inter se sunt prudenter distinguēda. Hāc magister intendens ostendit quid in eucharistia sit sacr̃m: ⁊ quid res sit: dicens q; sacramentum ē species visibilis sub forma panis ⁊ vini. Res vero huius sacramenti est gemina natura: cōtenta ⁊ signata: vt corp⁹ xp̃i verũ qđ de virgine traxit ⁊ sanguis quem pro nobis fudit: alia vero signata ⁊ nō ɔtenta: vt corpus xp̃i mysticũ qđ est vnitas ecclesie. Ex quibus vlterius cōcludit q; in hoc sacramento sunt tria distinguenda: vnum quod est tantum sacr̃m vt species visibilis ⁊ vinũ ⁊ panis. Aliud est qđ est sacramentũ ⁊ res: vt caro xp̃i vera ⁊ sanguis verus. Tertiũ v̾o ē qđ est res ⁊ nō sacramētũ vt corp⁹ xp̃i mysticũ. Primũ est sacr̃m gemine rei. s. corꝑis xp̃i veri ⁊ mystici: q: vtrāq; rē significat ⁊ vtriusq; rei exp̃ssam similitudinē gerit: sicut magister ostēdit vtpʒ in lr̃a. Scđm vero. s. corp⁹ xp̃i verũ ē res gemini sacramēti. s. spēi panis ⁊ vini ⁊ corꝑis xp̃i veri: sicut patet in lr̃a. Tertium vero est res vnius sacramēti ⁊ sacr̃m vnius rei. Et tm̃ in sp̃ali.

De duob⁹ modis māducādi.

Di. IX. De eucharistie sacro p cōparationē ad suscipientes, vl' māducātes

Aug. de verb dñi ⁊ habet̃ đ ɔse. di. ij. q̃d est xp̃m.

Et sicut duo sunt res illius sacr̃i: ita etiā duo modi manducādi. Un⁹ sacr̃alis. s. q̄ boni ⁊ mali edũt: alt' spũalis quo soli boni māducāt. Un̄ Aug⁹. Quid ē xp̃m māducare? Nō est hoc solũ in sacramēto corpus eius accipere: multi eñi indigne accipiunt: s; in ipso manere ⁊ habere ipsum in se manētem. Spũaliter eñi māducat q̄ in vnitate xp̃i ⁊ ecclesie quam sacramentuʒ significat manet. Nam q̄ discordat a chri

De ꝯse. di. ij. c. q̄. discor.

sto: nec carnē xp̄i māducat: nec sanguiez bibit: ⁊ si tāte rei sacr̄m ad iudiciū sui q̄tti die accipiat. Spūalē māducationē Aug. distiguēs a sacramētali ait:

De ꝯse. di. ij. vt quid.

Ut q̄d paras vētrē ⁊ dētē: crede ⁊ māducasti. Credere eñ in eū h̄ est comedere panem ⁊ vinum. Qui credit in eū māducat eū. Itez. Quō manducandus est xp̄s? Quō ipse dicit.

Aug⁹. ī li. de remedio pnīe de ꝯse. dis. ij. c. quō. Joh. vj. de ꝯse. dis. ij. Aug⁹ de sacramētis fidelium. De ꝯse. di. ij. ca. q̄ passus §. dn̄s nr̄.

Qui māducat carnē meā ⁊ bibit sanguiez meū in me manet ⁊ ego in eo. Si i me manet ⁊ ego in eo: tūc bibit: q̄ vero in me manet nec ego in illo: ⁊ si accipit sacr̄m: acq̄rit magnū tormētū. Itē. Nulli ambigendum est tūc quēq̄ corpis ⁊ sanguinis dn̄i p̄ticipē fieri qñ xp̄i membrū efficitur: nec alienari ab illius panis calicisq̄ ꝯsortio: etiā si anteq̄ illū panē edat ⁊ calicē bibat de h̄ seculo in vnitate corpis xp̄i ꝯstitut⁹ abscedat: q̄ illi⁹ sacramēti bñficio nō priuat̄: qñ ille hēre h̄ qd̄ illud sacramētum significat iuenit̄. In illo eñ sacramēto corp⁹ ⁊ sanguinē suum nobis cōmendauit qd̄ et fecit nosipsos. Nam ⁊ nos corpus ipsius facti sumus.

De ꝯse. di. ij.

Item: Qui discordat a xp̄o non manducat carnem eius: nec sanguinem bibit: ⁊ si tāte rei sacramētū ad iudicium sibi quotidie accipit.

De errore quorūdam q̄ dicunt a bonis tm̄ corpus xp̄i sumi. b

Hec verba et alia hm̄oi vbi de spūali māducatiōe agit̄ q̄dā obtuso corde legentes erroris caligine inuoluti sunt adeo vt p̄sumpserit dicere corpus ⁊ sanguinē xp̄i a bonis tm̄ sumi ⁊ nō a malis. Sed indubitanter tenendum est a bonis sumi: nō modo sacramētaliter ſ ⁊ spūaliter. A malis vero tm̄ sacramētalit̄ id est sub sacramēto. s. sb specie visibili carnem xp̄i de virgine sumptam ⁊ sanguinē p̄ nobis fusum sumi: ſ nō mysticam q̄ tm̄ bonoꝝ est. Qd̄ subditis p̄batur testimoniis.

Greg. in. iiij. li. dialogoꝝ.

Greg. Est q̄dē in peccatoribus ⁊ idigne sumētibus vera xp̄i caro ⁊ verus sanguis: ſ essentia nō salubri efficientia.

Aug. de verb euāgelij. j. Coꝛ. xj.

Itez Aug. Multi idigne accipiūt corpus dn̄i de q̄bus apl's ait: Qui manducat ⁊ bibit calicē dn̄i indigne: iudiciū sibi māducat ⁊ bibit. Per qd̄ docemur q̄ sit cauēdū male accipe bonum. Ecce eñ factū est malū dum male accipit̄ bonū: sicut ecōtra apostolo factū est bonū: cū bene accipit̄ malū

ij. Coꝛ. xij.

scz dum stimulus sathane patienter portatur: ḡ ⁊ mala p̄sunt bonis: sicut angel⁹ sathane paulo: ⁊ sancta obsunt malis: bonis sunt ad salutez: malis ad iudiciū. Vñ qui manducat ⁊ bibit indigne iudicium sibi manducat ⁊ bibit: nō q̄ res illa mala ē sed q̄ malus male accipit qd̄ bonum est.

Aug. de ꝯse. di. ij. sic iudas

Idez. Indigne q̄s sumēs corpus xp̄i nō efficit: vt quia malus est malum sit qd̄ accipit: vel q̄ nō ad salutē accipit nil accipiat. Corpus eñ ⁊ sanguis dn̄i nihilomin⁹ erat in illis quibus ait apostolus: qui manducat indigne ⁊c̄.

j. Coꝛ. xj.

His aliisq̄ pluríb⁹ aperte ostenditur: q̄ etiam a malis verum corpus xp̄i ⁊ sanguis sumitur: ſ sacramentaliter non spiritualiter.

De intelligentia quorundā verborum ambiguoꝝ. c

Scd̄m hos duos modos sumendi intelligentia quorundā verboꝝ ambigue dictoꝝ distinguēda est.

In gl. j. coꝛ. xj. Quotiens cūq̄ rem.

Ait eñ Aug. Bonus accipit sacramentū ⁊ rem sacramenti: malus vero sacramētū ⁊ non rem. Sacramētum hic dicit corp⁹ xp̄i propriū de virgine natum. Rem vero spūalem xp̄i carnē. Bonus ergo vtrāq̄ xp̄i carnez accipit. Malus vero tātū sacramētum: id est corpus xp̄i sb sacramēto ⁊ non rē spūalem. Itē. Non maducās manducat ⁊ manducans non manducat: quia nō manducans sacramentaliter aliquando manducat spūaliter ⁊ ecōuerso. Et qui māducant spūaliter veritatez carnis ⁊ sanguinis dicunt̄ sumere: q̄ ipsam efficientiam habent: id est remissionē peccatorum pro qua videtur orari cū dicit̄:

In cōplenda misse

Perficiāt in nobis domine quesum⁹ tua sacramēta quod continent: vt qd̄ nūc specie gerimus: rerū veritate capiamus. Rerum veritatē dicit ipsam efficientiam quasi dicat p̄ hec sacramēta presta: vt sicut sacramentaliter carnē xp̄i sumimus: ita spiritualiter sumam⁹. Vel petit sacerdos vt xp̄s qui nūc vere sb specie panis ⁊ vini sumit̄ manifesta visione sicut i essentia diuinitatis est quādoq̄ accipiat̄. Constat ergo a bonis ⁊ a malis sumi corpus xp̄i: ſ a bonis ad salutem: a malis ad perniciem.

Ista est distinctio. ix. hui⁹ quarti libri: In qua mgr̄ postq̄ egit de esse huius sacramenti ſm se: hic determinat de eo q̄tū ad vsum ei⁹: ⁊ tria facit. Primo suum intentum proponit. Secūdo quosdam errores excludit. Tertio quasdam auctoritates dubias exponit. Primum vsq̄ ibi: Hec verba ⁊ alia. Scd̄m vsq̄ ibi: Scd̄m hos duos modos. Tertiū vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali snīa mgr̄i stat in hac ꝓpōne Corpus xp̄i quidam

manducant sacramētaliter: quidā spūaliter: q̄dam vtroq̧ modo realiter. Hanc igr̄ insinuās ꝓponit ꝑmo q̄ s̄m duas res huiꝰ sacri sunt duo modi manducādi. vnꝰ sacralis q̄ ꝯsistit in susceptiōe ipsiꝰ sub visibili sacro. s. sub specie panis ⁊ vini. Alius spiritualis q̄ cōsistit in vnione ad xp̄m in sacro cōtentū. Vñ ille spūaliter mādučat q̄ in vnitate xp̄i et eccl'ie q̄ sacr̄m significat manet: ⁊ ideo soli boni māducāt spūaliter. Sacramētaliter manducare pñt tā boni q̄ mali: tñ mali ad suū iudiciū sumūt: qd̄ autoritatibus ꝯfirmat. Postea dicit q̄ rōne quorundā autoritatū q̄dam posuerūt q̄ a malis corpus xp̄i nō sumit̄ qd̄ ōndit esse falsum multis autoritatibus q̄ dicunt hoc sacramentū sumi ⁊ a bonis ⁊ a malis: sed a bonis sacramētaliter vl' spūaliter: a malis vo tm̄ sacramentalit̄. Ultimo dat intellectū cōtrariū quarundā autoritatū: que sunt dubie vbi ostēdit q̄ nō spēs panis ⁊ vini: sed etiā ip̄m corpꝰ christi verum potest dici verū sacramentuz: ⁊ ex hoc procedit ad expositionē illaꝝ duaꝝ autoritatū in fine cōcludēs intentū. s. q̄ hoc sacramentū tam a bonis q̄ a malis sumitur. Et tm̄ in speciali.

De heresi alioꝝ qui dicūt corpꝰ xp̄i nō esse i altari nisi i signo. a

DI. X De sacro eucharistie q̄tū ad cibū q̄ mādučat̄. rñdēs sophisticis rationibꝰ illorū q̄ dicunt corpus xp̄i vere i altari nō esse.

Sunt itez alij s ꝑcedentiū insaniā transcēdentes qui dei vtutē iuxta modū naturaliū reruz metientes: audatiꝰ ac piculosius veritati ꝯtradicūt: asserentes in altari nō esse corpus xp̄i vel sanguinem: nec substātiā panis vel vini i sustātiā carnis ⁊ sanguis ꝯuerti: s̄ ita xp̄m dixisse. h̄ est corpus meū: sic ap̄ls dixit: petra autē erat xp̄s. (i. Cor. x.) Dicūt em̄ ibi esse corpꝰ xp̄i tm̄ in sacro. i. in signo ⁊ tm̄ i signo manducari a nobis. (Augꝰ. super psal. iij. ⁊ habet̄ ꝯ ꝯse. di. ij. c. ꝑma inq̄t Joh. vj.) Qui errādi occasionē sumunt a verbis veritatis vnd̄ prima heresis facta est i discipulis xp̄i. Cū em̄ diceret: Nisi quis mādūcauerit carnē meā ⁊ biberit sanguinē meū nō habebit vitā eternam. Illi nō intelligentes dixerunt: durꝰ ē hic sermo: q̄s potest eū audire? ⁊ abierunt retro. Illis discedentibus instruxit duodecim q̄ remanserāt. Spūs est inq̄t q̄ viuificat: caro nihil ꝓdest. verba q̄ locutꝰ sum vob̄ spūs ⁊ vita sunt. Intellexisti spūaliter: spūs ⁊ vita sunt. Intellexisti carnalit̄ etiā sic spūs ⁊ vita sūt s̄ tibi nō sunt. Spiritualit̄ intellige q̄ locutꝰ sum. Nō h̄ corpus qd̄ videtis manducaturi eꝰis et bibituri: illū sanguinē quē fusuri sunt q̄ me crucifigēt. Sacramentū aliqd̄ vobis cōmendaui. spūaliter intellectū viuificabit vos: caro aūt nō nō ꝓdest q̄cq̧. Sūt etiā ⁊ alia illoꝝ insanie fomitē mistrātia. Ait em̄ Aug. (Augꝰ. super psal. liiij.) Donec seculū finiat̄ sursum est dñs: sed tñ etiā h̄ nobiscū est veritas dñs Corpus em̄ in quo resurrexit in vno loco esse oportet: vitas aūt eius vbiq̧ diffusa est. Item Una ꝑsona est deꝰ ⁊ hō: vbiq̧ (Aug. ad Dardanum.) per id qd̄ est deus in celo: ꝑ id qd̄ hō est christus Dicit etiaz: Pauperes semꝑ habetis vobiscum: me aūt nō semꝑ habebitis. (Matth. xxvj) His alijsq̧ vtuntur ꝑfati heretici in assertionem sui erroris.

Determinatio ꝑmissoꝝ. b

Que ex eadem ratione oīa accipiēda sunt: nō em̄ vbis his negat̄ veꝝ corpꝰ xp̄i a fidelibꝰ sumi vl' in altari esse: s̄ his vitas ap̄los ⁊ i eis nos instruxit q̄ ipsiꝰ corpꝰ non ꝑ partes discerptū vt putauerūt illi discipuli q̄ retro ierūt s̄ integrū. nec visibilit̄ in forma hūana: s̄ inuisibiliter sub forma panis ⁊ vini corpus ⁊ sanguinē nobis traderet. (Joh. vj. Joh. vj.) Queꝫ sensum Aug. cōfirmat dicens: Ip̄m quidē ⁊ non ip̄m corpꝰ qd̄ videbat̄ manducat̄. ip̄m q̄dē inuisibilit̄: nō ip̄m visibilit̄. (in ep̄la ad hyreneum et habet̄ ꝯ ꝯse. di. ij. nō hoc.) Item. Et si necesse est illud visibilit̄ celebrari necesse est tñ īuisibilit̄ intelligi. Ita etiā intelligendū est corpꝰ xp̄i esse in vno loco. s. visibiliter i forma humana. vitas tamē eius. i. diuinitas vbiq̧ est. veritas etiā eius. i. veꝝ corpus in omni altari est vbicūq̧ celebrat̄. Sic etiā illud intelligēduz est. pauperes semꝑ habetis vobiscū (Matth. xxvj) me aūt nō sꝑ habebitis s̄m corpalē ꝑsentiā. s. qua cū eis ꝯuersabat̄. Siīr ꝑ id qd̄ hō est in celo est scꝫ visibiliter: inuisibilit̄ aūt est in altari: q̄ nō in forma hūana apparet s̄ forma panis et vini operit̄. Vnd̄ et inuisibilis caro eius d̄r q̄ vere est in altari. Sed q̄ in specie sua nō apparet: inuisibilis d̄r. Ait em̄ Aug. h̄ est qd̄ dicimus qd̄ modis omnibꝰ approbare cōtendimꝰ (Augu. in lib. sniaꝝ ꝓsperi ⁊ habet̄ ꝯ cōse. di. ij. ca. h̄ est.) sacrificium ecclesie duobꝰ confici: duobꝰ constare: visibili elementorum specie: et inuisibili dñi nostri iesu xp̄i carne et sanguine: sacramēto et re sacramēti. i. corpe xp̄i: sicut ⁊ xp̄i ꝑsona ꝯstat ⁊ cōficitur ex deo ⁊ homie. cū xp̄s sit verus deus ⁊ hō q̄ oīs res illaꝝ reꝝ naturā et vitatē in se cōtinet ex quibꝰ cōficit̄. Conficit̄ aūt sacrificiū eccl'ie duobus: sacramēto ⁊ re sacramenti. i. corpe xp̄i. Est ḡ sacramentū et res sacramēti idem corpꝰ xp̄i. Ecce inuisibil̄ dixit carnē xp̄i: q̄ forma panis opta sumit̄ ⁊ tractat̄. Idemq̧ corpꝰ christi dixit esse sacr̄m ⁊ rem: ex q̄ confirmat̄ qd̄ supra diximꝰ. Deide addit qd̄ magis mouet lectorē. Caro inquit eius est. quā sub (Ibid̄ vbi. s.)

forma panis optā i sacro accipim⁹: ⁊ sanguis ei⁹ quē sb vini specie ac sapore potamus. caro vicȝ carnis et sanguis sacrm̄ ē sāguis: carne ⁊ sāguie vtroqȝ iuisibili itelligibili ⁊ spūali significaꝛ corp⁹ xp̄i visibile ⁊ palpabile: plenū grā ⁊ dīna maiestate

Que sit intelligētia p̄missoꝝ. C

Attēde his diligēter q: tropo q̄dā vtiꝛ h Aug. q̄ solēt res significātes reꝝ sortiri vocabula q̄s significāt. Hic ei visibil' spēs panis vocaꝛ noīe carnis: ⁊ visibil' spēs vini noīe sanguis. Inuisibil' ꝟo ⁊ itelligibil' dꝛ caro xp̄i: q: s̄m illā spēm nō videꝛ caro s itelligiꝛ: ita ⁊ sanguis. Caro ḡ iuisibil' dꝛ eē sacrm̄ carnis visibil': q: spēs pāis s̄m quā illa nō videꝛ caro ē sacrm̄ carnis visibil'. q: i carne iuisibili .i. specie s̄m quā caro xp̄i ñ videtur caro: significaꝛ corp⁹ xp̄i qđ ē visibile ⁊ palpabile vbi in sua forma apparet.

De ꝯse. di. ij. hoc ē qđ dicimus. ḡ. sic. ḡ.

Ita ⁊ đ sāguie accipi dꝫ. Quē sensū ꝯfirmat Aug. apiens q̄liꝛ p̄dicta intelligēda sint: q: obscure dixerat: ꝯñr dicēs ita panē vocari corp⁹ xp̄i cū vere sit sacrm̄ corporis xp̄i qđ i cruce positū ē: sicʒ ipa imolatio q̄ fit manib⁹ sacerdotis vocaꝛ xp̄i passio nō rei ꝟitate s significādi mysterio: et sic sacrm̄ fidei dꝛ fides. Satis rñsum ē hereticis ⁊ obiectōib⁹ eoꝝ q̄ negāt veꝝ corpus xp̄i i altari eē ⁊ panē i corp⁹ vel vinū in sanguinē mystica ꝯsecratiōe ꝯuerti dicētes. Quis audeat māducare dn̄m suū? Quis etiaȝ audeat dicere q̄tidie formari corpus xp̄i de materia vl' substantia que nō fuit caro virginis.

Autoritatibus ꝓbat verum corpus xp̄i esse in altari ⁊ in id panē conuerti. D

Aug. in li. de sacramentis.

Hec et his similia obij́cīūt illi i diuio mysterio legeȝ nature sectātes: q: ꝓsidiā sb̄dita ꝯuicūt testimonia. Ait ei ꝟitas: Accipite h ē corp⁹ meū.

Matth. xxvj

Amb. đ ꝯse. di. ij. reuera.

Itē Amb. Si tm̄ valuit sermo Helye vt ignē đ celo dponeret: nō valebit tm̄ s̄mo xp̄i vt sb̄as mutet? De toti⁹ mūdi opibus legiꝛ: q: ipe dixit ⁊ facta sunt ⁊c.

Gen. j.

Sermo igiꝛ .i. fili⁹ q̄ potuit ex nihilo facere qđ nō erat: nō p̄t ea q̄ sūt i id mutare qđ ñ erāt? Nō ei min⁹ ē creare q̄ȝ mutare nouas naturas reꝝ.

Amb. in li. đ sacramentis.

Itē Si ordinē q̄rim⁹ viro mixta femia generare ꝯsueuerat. liq̄t ḡ q: p̄ter nature ordinē ꝟgo generauit: ⁊ h qđ ꝯficim⁹ corp⁹ ex ꝟgine ē. Quid ḡ h q̄ris nature ordinē i xp̄i corpe: cū p̄ter naturā sit ipē p̄t⁹ ex ꝟgie? Itē Añ bn̄dictōeȝ alia spēs noiaꝛ: p⁹ ꝯsectionē corp⁹ significaꝛ. Añ ꝯsectionē aliđ dꝛ: p⁹ ꝯsectionē sāguis nūcupaꝛ. Tu dicis amē .i. veꝝ ē qđ s̄mo sonat affect⁹ sētiat.

Aug. in lib. sniaꝝ ꝓsperi.

Itē Aug. In spē pāis ⁊ vini quā videm⁹: res iuisibiles .i. carnē ⁊ sāguinē honoram⁹: nec siłr p̄dim⁹ has duas spēs sic añ ꝯsectionē p̄debam⁹ cū fideliꝛ fateamur añ ꝯsectionē panē esse ⁊ vinū qđ nā formauit. p⁹ ꝯsecrationē ꝟo carnē xp̄i ⁊ sāguinē qđ bn̄dictio ꝯsecuit.

Amb. in li. de sacramētis.

Itē Amb. Panis ē i altari vsitat⁹ añ verba sacra. vbi accessit ꝯsecratio: đ pane fit xp̄i caro. Quō āt p̄t qđ panis ē esse corp⁹ xp̄i? Cōsecratiōe q̄ fit s̄mōe xp̄i.

Idē. vbi. s.

Itē Si tāta vis ē in s̄mōe dn̄i vt incipiāt eē q̄ nō erāt: q̄to magis opatori⁹ ē: vt sint q̄ erāt ⁊ i aliđ cōmuteꝛ. Et sic qđ erat pāis añ cōsecratiōeȝ: iā corp⁹ xp̄i ē p⁹ ꝯsectionē: q: sermo xp̄i creaturā mutat ⁊ sic ex pane fit corp⁹ xp̄i ⁊ vinū cū aq̄ i calicē missū fit sāguis ꝯsectiōe ꝟbi celestis.

Aug. i s̄mō quodā de ... bis euāg...

Itē Aug. Sicꝫ p spm̄ scm̄ ꝟa xp̄i caro sine coitu creaꝛ: ita p eūdē ex sb̄a pāis ⁊ vini idē corp⁹ xp̄i et sāguis ꝯsecraꝛ. Corp⁹ xp̄i ⁊ ꝟitas ē et figura. Ueritas dū corp⁹ xp̄i ⁊ sāguis ꝟtute spūsscti ex pāis viniqȝ sb̄a efficiꝛ. Figura ꝟo ē id qđ exteri⁹ sentiꝛ.

Eusebi⁹ emisenus. đ ꝯse. di. ij. q: corp...

Itē Eusebi⁹ emisen⁹. Inuisibil' sacerdos visibiles creaturas i sb̄am corpis ⁊ sāguis sui ꝟbo suo secreta p̄tāte cōmutat. Ex his alijsqȝ plurib⁹ ꝯstat veꝝ corp⁹ xp̄i ⁊ sanguinē in altari esse imo integruȝ xp̄m ibi sub vtraqȝ specie ⁊ substantiā panis in corp⁹ viniqȝ substātiā in sanguinē conuerti.

Ista est distinctio .x. hui⁹ q̄rti libri: in q̄ mgr̄ postq̄ egit đ sacro i se ⁊ de vsu ei⁹ q̄tū ad suscipiētē. hic aūt determīat de esse ei⁹ q̄tuȝ ad spēm i altari ꝯtentā. et tria facit. Primo errorē q̄rūdā ꝓpōit. Scđo q̄rūdā autoritatū solutionē subdit. Tertio q̄rūdā autoritatū explanationē ānectit partes patent intuenti textū hui⁹ distin. In spāli snīa mgr̄i stat i ista ꝓpōne: Ex fide ꝯstat veꝝ corpus eē i altari imo itegꝝ xp̄m sub vtraqȝ spē ꝯtineri. Hāc mgr̄ p̄tendēs ꝓpōit q̄sdā intātū errasse q: dicerēt veꝝ corp⁹ xp̄i nō eē i altari: sȝ solū sic sbi eē sic signatū i signo: ⁊ h dicūt dn̄m notasse i euāgelio Johis cū dixit sūptionē hui⁹ nō corpalr̄ sȝ spūalit' eē intelligēdā vbi đ h loq̄ns ait: Uerba q̄ ego loq̄r vob spūs ⁊ vita sūt: h idē ꝯfirmat aucte b. Aug. et vlteri⁹ p idē qđ dn̄s dixit in matheo paupes sp habebitis vobiscū: me aūtē nō sp habebitis. sp eñ ip̄m haberem⁹ si esset sp in altari. Postea rñdet q: dn̄s p illa ꝟba nō intēdit negare corpis sui ꝟitatē eē in sacro: sȝ significare q: nō visibiliꝛ i forma hūana: sȝ iuisibiliꝛ sb forma pāis ⁊ vini corp⁹ suū traderet sumēdū ⁊ ita nō sub spē corporali sȝ sub specie sacrali

et hāc opinionē mgr̄ sctōꝝ autoritatibus ꝯfirmat. Postea dicit ꝙ Aug. dicit in quadā autoritate ꝙ sumat corpꝰ xp̄i visibile: qđ sic intelligēdū est. i. sumitur corpꝰ qđ de sui natura ē visibile. Ultimo ponit multas autoritates in quibꝰ habet ꝙ panis ⁊ vinū ꝑ ꝟtutē ꝟbi dn̄ici trāssubstātiatur in veꝝ corpꝰ xp̄i et sanguinē et ꝙ totus xp̄s integer sub vtraqꝫ specie existit. Et tm̄ in speciali.

DI. XI De Eucharistie sacro. per cōparationez ad dispensantes vł ꝯficientes: ⁊ p̄mo de ꝯsecratione.

De modo cōuersionis. a

Si aūt querit̄ q̄lis sit illa ꝯuersio: an formalis an sb̄stātialis vł alterius generis diffinire nō sufficio. Formalē tm̄ nō eē cognosco: q: spēs reꝝ q̄ an̄ fuerāt remanent ⁊ sapor ⁊ pōdus. Quibusdā eē videt̄ sb̄stātialis dicētibꝰ sic sb̄am ꝯuerti in sb̄am vt hec essentialiter fiat illa. Cui sensui p̄misse autoritates cōsentire videntur.

Oppositio. b

Sed huic sentētie sic opponit̄ ab alijs. Si sb̄a pāis inquiūt vel vini ꝯuertit̄ sb̄alit̄ i corpꝰ vel sanguinē xp̄i q̄tidie fit aliq̄ sb̄a corpꝰ vł sanguis xp̄i q̄ an̄ n̄ erat corpꝰ: ⁊ hodie ē aliq̄d corpus xp̄i qđ heri non erat: ⁊ q̄tidie auget̄ corpꝰ xp̄i atqꝫ format̄ đ materia đ q̄ in cōceptiōe nō fuit factū. Quibꝰ h̄ mō r̄nderi pōt: q: nō ea rōne đr corpꝰ xp̄i ꝯfici ꝟbo celesti ꝙ ip̄m corpꝰ i ꝯceptu ꝟgis formatū deiceps formet̄: ꝫ q: sb̄a pāis vł vini q̄ an̄ n̄ fuerat corpꝰ xp̄i vł sāguis ꝟbo celesti fit corpꝰ ⁊ sāguis. Et iō sacerdotes dicunt̄ ꝯficere corpꝰ xp̄i ⁊ sanguinē q: eoꝝ misterio sb̄a pāis fit caro: ⁊ sb̄a vini fit sāguis xp̄i nec tn̄ aliq̄d addit̄ corpi vel sanguini: nec auget̄ corpꝰ xp̄i vł sanguis.

Augꝰ. in libro sn̄iaꝝ ꝓsperi. c

Si ꝟo q̄ris modū q̄ id fieri possit: breuit̄ r̄ndeo. Mysteriū fidei credi salubrit̄ pt̄: inuestigari salubriter nō pt̄. Ex q̄ corpꝰ xp̄i pāis mutatiōe in id nō augmētat̄ nec sanguis ex vini conuersiōe: eiꝰ volūtati ⁊ potētie ascribat̄ q̄ idem corpꝰ de virgine eduxit: fit ḡ sb̄a illa ista sine eiꝰ augmēto. Nec tn̄ concedūt quidam ꝙ substantia panis aliquādo fit caro xp̄i: ⁊ si fiat caro xp̄i: sicut farina facta est panis ⁊ aqua facta est vinū: nec tn̄ dicit̄ farina est panis et aqua est vinum: Alij vero cōcedūt illud quod erat panis vel vinū post ꝯsecrationē eē corpꝰ ⁊ sanguinem: nō tamē sequitur panis est caro xp̄i vel vinū est sanguis: quia substantia panis vel vini postq̄ facta ē caro xp̄i vel sanguis: nō est substantia panis vel vini ꝫ caro ⁊ sanguis. Ideo distinguendū videt̄: cū đr substātia panis: vel id qđ erat panis mō est corpꝰ xp̄i. Manens eñ panis nō est corpus xp̄i: sed mutata in id qđ facta est: est corpus xp̄i. Nec dicimꝰ substantiā panis vł vini materiā esse corpis vł sanguis dn̄i: q: nō de ea vt de materia format̄ corpus: ꝫ ipa format̄ in illud ⁊ efficit̄ illud. vn̄ Aug. Corpꝰ xp̄i dicimꝰ illđ quod ex fructibꝰ terre acceptum et prece mystica cōsecratum sumimus in memoriam dn̄ice passiōis. Qđ cum p manus hominis ad illā visibilē speciē pducat̄: non scificat̄: vt sit tam dignū sacramentuz nisi operante inuisibiliter spiritu dei. (Aug. in li. de trinita. et habet̄ đ ꝯse. di. ij. ca. corpꝰ ⁊.)

Asserunt quidā dictum panē trāsire in corpus christi. d

Quidam ꝟo sic dicunt conuersionē illam esse intelligendaz vt sub illis accidētibꝰ sub quibꝰ erat prius substātia panis ⁊ vini: post cōsecrationē sit substātia corpis et sanguinis: sic tn̄ vt nō eis afficiat̄: et sic asserunt dictū panē transire in corpus xp̄i: q: vbi erat panis nūc est corpꝰ xp̄i. Qđ si est: quid ḡ fit de substātia panis ⁊ vini? Illi dicūt vel in p̄iacentem materiam resolui vel in nihilū redigi. Alij ꝟo putauerūt ibi substantiam panis ⁊ vini remanere: ⁊ ibidē corpus xp̄i esse et sanguinē: et hac ratiōe dici illā substātiā fieri istam: q: vbi ē hec: est et illa: quod mirum est: et ipsam sb̄stātiam panis vel vini dicūt esse sacramentum. Sed ꝙ nō sit ibi substātia nisi corpꝰ xp̄i ⁊ sanguis ex p̄dictis et subditis aperte ostendit̄. Ait eñ Amb. Panem istum quem sumimus in mysterio: illum intelligo vtiqꝫ qui manu sanctispūs formatus est in vtero virginis: et igne passiōis decoctus in ara crucis. Panis eñ angelorum factus est cibus hominū. Unde veritas ait: Ego sum panis viuus qui đ celo descēdi: et iterum. Panis quē ego dabo caro mea est ꝓ mundi vita. Ex his nāqꝫ duabus sententijs aperte datur intelligi: quia panis ille et iste nō duo sed vnus panis et vna caro proculdubio vnū efficitur corpus. Illud vere: illđ sane quod sumptum est de virgine: quod resurrexit ⁊ in celum ascendit. Item Grego. Quis fideliū habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem celos

(Amb. de sacramētis: ⁊ allegat de ꝯse. di. ij. ca. oīa q̄)

(Joh. vj.)

(Greg. i omel. paschali ⁊ hr̄ de ꝯse. di. ij. ca. quid sit sāguis.)

aperiri in illo xp̄i mysterio angelorum choros adesse: summa et ima sociari: vnū q̄d ex inuisibilib⁹ atque visibilib⁹ fieri. Idez Eodē momento et in celum rapitur ministerio angelorum cōsociādum corpori xp̄i et ante oculos sacerdotis in altari videtur. Sicut diuinitas verbi totū implet mundū ita multis locis illud corpus consecratur Nec sunt tamen multa corpa xp̄i: sed vnuz corpus et vn⁹ sanguis. Ideoque siue plus siue minus quis inde pcipiat: oēs equaliter corp⁹ xp̄i integerrime sumunt. Post cōsecrationē ergo nō est ibi substātia panis vel vini licet species remaneant. Est enī ibi species panis et vini sicut et sapor. Unde aliud videtur: aliud intelligitur.

Quare sub alia specie e

Sub alia aūt specie trib⁹ de causis carnē et sanguinez tradidit xp̄s et deinceps sumēdū istituit: vt fides .s. haberet meritū que ē de his q̄ nō vidētur: quia fides nō habet meritū vbi hūana ratio p̄bet experimentū. Et ideo etiaz ne abhorreret anim⁹ qd cerneret oculus quia nō habem⁹ i vsu carnē crudā comedere et sanguinē bibere. Quia ergo xp̄m vorari dētib⁹ fas nō est: i mysterio carnē et sanguinem nobis cōmendauit. Et etiā ideo ne ab incredulis religiōi xp̄iane insultaretur. vn̄ Aug⁹. Nihil rationabilius q̄ʒ vt sanguinis similitudinem sumamus: vt et ita veritas non desit: et ridiculū nullū fiat a paganis: quod cruorē occisi hois bibamus. Ne ergo hoc fieret et ne veluti q̄dā horror esset cruoris in silitudinē accipim⁹ sacrm. Ex premissis iā liquet quare sub alia specie et quare sub ista hoc sacramentū dn̄s celebrauerit et celebrari a nobis instituerit.

Greg. i omel. paschali.

Aug. de cōse. di. ij. c. sub figura.

Amb. i li. de sacramentis. et habetur de cōse. di. ij.

Quare sub duplici specie. f

Sz quare sub duplici specie sumitur cū sub alterutra tot⁹ sit xp̄s? Ut ostenderetur totā humanaz naturam assumpsisse: vt totā redimeret. Panis enī ad carnē refertur: vinum ad animā: quia vinum operatur sanguinem in quo sedes anime a phisicis esse dr: Ideo ergo in duabus speciebus celebratur: vt anime et carnis susceptio i xp̄o et vtriusque liberatio in nobis significetur. Ualet enim vt Ambro. ait ad tuitionē corpis et anie quod pcipimus: quia caro christi pro salute corpis: sanguis vero p anima nostra offertur: sicut p̄figurauit moyses: caro inde p corpore vestro offertur sanguis p anima sed tamē sub vtraque specie sumitur qd ad vtrāque valet. quia sub vtraque sumitur ipse tot⁹ christ⁹. Sed si in altera tm̄ sumeretur: ad alterius tm̄: id est anime vel corporis nō vtriusque pariter tuitionē valere significaretur. Sub vtraque specie tm̄ totus sumitur xp̄s. nec plus sub vtraque: nec minus sub altera tm̄ sumitur. Eadem enī ratio est vt ait Hylari⁹: in corpe xp̄i q̄ in manna p̄cessit De quo dr: Qui plus collegerat non habuit amplius: nec qui min⁹ parauerat habuit min⁹. Et licet sub vtraque specie sumatur totus xp̄s: tamē nō fit cōuersio panis nisi i carnē: nec vini nisi i sanguinē. Nec debent dici duo sacramenta sed vnuz quia sub vtraque specie idem sumitur. Neque debet iterari sacramentuz: quia benedictio non repetitur super speciem eandē. Neque alie substantie in sacrificium veritatis offerri debēt: quia de alijs nō potest cōsecrari corpus xp̄i vel sanguis.

Amb sup epistolam ad Corinthios .xj.

Hylari⁹ de cōse. di. ij. c. vbi pars est. Exod. xvj.

Quare aqua admisceatur. g

Aqua vero admiscēda est vino: quia aqua ppl̄m signat: qui per xp̄i passionē redēptus est. Calix ergo dominic⁹ iuxta canonum preceptū aqua et vino mixtus debet offerri: quia videm⁹ in aqua ppl̄m intelligi: in vino ostendi sanguinem xp̄i. Cum ergo in calice vino aqua miscetur: xp̄o populus adunatur: et credentium plebs ei in quem credit copulatur: que copulatio aque et vini sic miscetur in calice xp̄i: vt mixtio illa nō possit separari. Nam si vinum quis tm̄ offerat sanguis xp̄i incipit esse sine nobis.

De cōse. di. ij. ca. cum omne

Apoc. xvij.

Julius papa. h

Si vero queritur an irritum sit quod geritur si aqua preter mittatur. Audi quod sequitur in eodē canone. Non pōt inquit calix dn̄i esse aqua sola aut vinum solū nisi vtrūque misceatur. Itē Cyprian⁹. Calix dn̄i nō ē aq̄ sola aut vinū solū nisi vtrūque misceatur: sic nec corpus dn̄i pōt esse farina sola nec aqua sola nisi vtrūque fuerit adunatuz: et panis vnius compage solidatus. Si quis tamē nō intendēs introducere heresim obliuione vel ignorantia aquam pretermiserit non videtur esse irritum sacramentum: sed ille grauiter est corripiendus. Nā et greco

De cōse. di. ij. non debet.

Cyprianus de cōse. di. ij. ca. sic in sacri.

De ↄse.di.ij.ca.⁊ scͥptura.

rum ecclesia non apponere aquā d̄r: Qd̄ etiā ex dictis Cryppriani videt̄ posse colligi. ait em̄: Si q̄s de an̄cessoribus nostris vel ignorāter vel simplicit̄ nō h̄ seruauerit qd̄ nos dn̄s facere ⁊ exēplo ⁊ magisterio docuit: pōt simplicitati ei⁹ indulgētia dn̄i venia ↄcedi. Nobis vo nō pōt ignosci: q̄ nūc a dn̄o instructi sum⁹ vt calicem dn̄i cū vino mixtū: ſm qd̄ dn̄s obtulit offeram⁹. Ex h̄ videt̄ q̄ si q̄s simplicit̄ vel ignorant̄ vinū offerat sine aq̄ sacr̄m ↄficiat. Aq̄ vo nullaten⁹ sine vino pōt offerri i sacrificio: nec panis nisi de frumēto: nec granū frumēti nisi redactū fuerit in panē q̄ xp̄s ⁊ panē se dicit: ⁊ grano frumēti se cōparat.

Joh.vj.
Joh.xij.
Determiatio pmissorum.

Qd̄ g̊ supra dictū ē nō posse vinum solū offerri: d̄termiari opt̄et: recipit em̄ exceptionē. Nō pōt nisi simpl̄r vl̄ ig̊rāter fiat: vel nō pōt.i.nō d̄z. Quibusdā tn̄ videt̄ h̄ generalit̄ verū. Colligit̄ etiaz ex p̄dictis q̄ xp̄s vinū aq̄ mixtū dedit discipul̄. Corp⁹ vo tale dedit q̄le tūc habuit .i. mortale ⁊ passibile. Nūc vo sumit̄ a nobis imortale ⁊ impassibile: nec tn̄ maiorē h̄z efficiētiā.

Julius papa. q̄ intincta nō debet dari hostia populo: ⁊ habet̄ de ↄse. di.ij.ca. cum omne.

Eucharistia q̄̄ intincta non debet dari pp̄lo ꝓ supplemento cōionis: q̄ nō legit̄ xp̄s alicui discipuloꝝ prebuisse panē intinctū nisi iude. Tunc vo nō accepit iudas corpus christi sed tm̄ panē corpus vo ⁊ sanguinem christi ante cum aliis discipulis perceperat.

Ista ē distinctio.xj. hui⁹ quarti libri: In qua mgr̄ postq̄ egit d̄ sacramēto eucharistie q̄tū ad suū esse: hic determinat de eo q̄tum ad ei⁹ fieri. et tria facit. Primo em̄ ostēdit quō substātia panis ⁊ vini in veꝝ corp⁹ xp̄i transsubstantiat̄. Scd̄o quō ip̄m sub aliena specie occultatū fidelib⁹ sub vtraq̄ specie ministrat̄. Tertio quō discipulis in cena christi corpus passibile ⁊ mortale dabatur. Primū vsq̄ ibi: Sub alia autez specie. Scd̄m vsq̄ ibi: Corpus vo tale dedit. Tertiū vsq̄ ad finē distinctionis. In speciali sn̄ia magr̄i stat in trib⁹ propositionibus quarū prima est hec: Conuersio panis in corpus christi nō est formalis sed quibusdaz videtur esse substātialis. Hanc magister insinuans querit: qualis sit ista cōuersio panis ⁊ vini i corp⁹ christi: vtrum scilicet sit conuersio substantialis vel formalis vel alterius modi. Et dicit q̄ nō ē formalis eo q̄ species que prius erant permanent scilicet sapor: pondus: figura: albedo. Dicit autem postea q̄ quibusdam videtur q̄ sit conuersio ſm substātiā vel substātialis: eo q̄ substantia panis ⁊ vini essentialiter fit substantia corporis ⁊ sanguinis xp̄i. Postea ponit circa hoc quorundam obiectionez. si em̄ sic intelligatur conuersio: tunc quotidie aliqua substātia fit corp⁹ xp̄i ⁊ sanguis que an̄ nō fuerat et sic quotidie corpus xp̄i augetur. ⁊ de materia aliq̄ formatur de qua in conceptione nō fuerat factum. Et dicit magister sic ad hoc respōderi posse q̄ ↄfectio corporis xp̄i nō sit ſm nouā corporis formationem aut ꝑ ipsi⁹ corpis formati augmentationē: sed per quandam transsubstantiationē v̄tute diuina factā sine noua formatione aut augmēto. Postea dicit q̄ ſm opinionem istam cōceditur q̄ panis fit corpus xp̄i sicut farina fit panis: ⁊ sic panis fiat caro xp̄i sicut farina facta est panis ⁊ aqua facta est vinū: nec tamē dicit farina est panis ⁊ aqua est vinum. Alij vero ↄcedunt illud quod erat panis vel vinuz post cōsecrationem esse corpus ⁊ sanguinem: nō tamen manēs panis sed mutatum. Subdit autē q̄ panis nō habet se vt materia respectu corpis xp̄i. Postea dicit q̄ aliorum opinio est hanc ↄuersionem sic esse intelligendā: q̄ sub accidentibus sub quibus prius erat substantia panis ⁊ vini post cōsecrationem est substantia corpis ⁊ sanguinis xp̄i nō tamen vt illis afficiatur. Substantiam aūt panis ⁊ vini dicūt vel in preiacentē materiā resolui: aut in nihilū redigi. Dicit etiam mgr̄ q̄ alij dicūt. s. q̄ substantia panis et vini remaneāt cum substantia. s. corporis et sanguinis xp̄i: quā substantiā panis ⁊ vini dicūt eē sacramentum: ⁊ ex hac ratiōe hec substātia d̄r fieri illa: q̄ vbi est hec est ⁊ illa. Cōtra qd̄ obijcit per autoritates quibus dicit nihil ibi aliud esse q̄ substantiā corpis ⁊ sanguinis: ⁊ species pāis ⁊ vini. Secunda ꝓpositio est: Sub aliena specie corp⁹ christi tribus d̄ causis traditur: sed sub vtraq̄ specie xp̄s sumitur. Hāc magister ponens assignat triplicē rationē quare corpus xp̄i sub aliena specie occultatur seu sumitur. Prima est ad augendum fidei meritū que est de his que nō videntur. Secunda ad vitandum horrorem: quia non habemus in cōmuni vsu carnem crudam ⁊ sanguinem manducare. Tertia ne detur infidelibus irridendi occasio. Postea dic̄ q̄ illud sacramentum sumit̄ sub duplici specie: ideo vt anime ⁊ carnis susceptio i xp̄o ⁊ vtriusq̄ liberatio in nobis significaretur: ordinatur em̄ hoc sacramentum ad salutem corpis ⁊ anime. Addit etiā q̄ sub vtraq̄ specie totus xp̄s sumitur: nec tn̄ panis cōuertitur nisi in corpus: ⁊ vinum nisi in sanguinez. Subdit etiam q̄ in hoc duplex species vnitatē sacramenti non tollit: quia sub eadem specie idem sumitur: nec benedictio super eandem speciem debet iterari. nec de alijs substātijs q̄ de substātia panis ⁊ vini confici ⁊ consecrari debet corpus xp̄i et sanguis. Postea dicit q̄ aqua vino admiscenda est: ad significandum vnionem populi cuz capite xp̄o: que nullo modo sciēter debet omitti: q̄ dn̄s eā apposuit. Si quis aūt ex obliuione vel ignorantia omittat offerens vinū sine aqua conficit quidē sacramentū: q̄ etiā ſm cōsuetudinē aliquaꝝ ecclesiaꝝ dimittit̄ aqua: tamē grauiter corripiendus est. Subdit aūt q̄ aqua sine vino nullatenus offerri pōt i sacramēto: nec panis nisi de frumento: nec granū frumenti nisi redactū fuerit i panem: q̄ ip̄e xp̄s ⁊ grano frumēti se cōparat ⁊ panē se dicit. Tertia ꝓpositio ē hec: Quāuis xp̄us in cena dedit corpus passibile ⁊ mortale: tn̄ nūc sumitur impassibile et immortale. Hanc mgr̄ insinuat dicens: q̄ xp̄s dedit discipul̄ suis tale corpus q̄le tūc habuit. s. passibile ⁊ mortale. Addit etiā q̄ eucharistia intincta nō debet populo dari in supplementū cōmunionis. nam xp̄s panez intinctū nō dedit nisi iude q̄ nō accepit corpus xp̄i tūc sed tm̄ panē. an̄ tn̄ cū ceteris discipul̄ ꝑceperat corpus ⁊ sanguinē xp̄i. Et tm̄ in speciali.

Ubi illa accidētia fundent̄. a

DI. XII
De ↄsequentibus ad confectionē corpis xp̄i q̄tum ad fractionem.

I autem que

b ritur de accidētib⁹ q̄ remanēt id est de speciebus ⁊ sapore et

pondere in quo sbiecto fundetur: potius mihi videt fatendū existere sine subiecto ꝙ esse in sbiecto: quia ibi nō est substātia nisi corpis ⁊ sanguinis dñici q̄ nō afficit illis accidētibus. Nō em̄ corpus xp̄i talē habet in se formam sed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidentia p se subsistētia ad mysteriū ritū: ad gustus fidei ꝙ suffragiū: quibus corp' christi habēs formā ⁊ naturā suā tegitur.

De fractione ⁊ partibus. b

Solet etiaz queri de fractiōe ⁊ partitiōe que ibi videt fieri vtrū vera sit: ⁊ si ibi vera fractio ē: cui' rei sit vel i q̄ re fiat. Cūꝙ nō sit ibi alia sba ꝙ xp̄i. Si i aliq̄ sba est illa fractio i corpore xp̄i videtur esse. Sed ecōtra cuz ip̄m corpus incorruptibile sit: qr immortale ⁊ impassibile: in ip̄o nō posse esse videt. Naz et xp̄s redarguit carnalē sensum discipulorum qui putabāt carnem xp̄i sicut aliā in partes diuidendā et morsibus dilacerandam. Ideo quibusdā placet ꝙ nō sit ibi fractio sicut videtur: s dicit frangi qr videtur frāgi. Quib' obiicit qd ait Ambro. Nihil falsi putanduz est in sacrificio veritatis. vel sicut fit in magorū pstigiis vbi delusione quadam fallūtur oculi: vt videant esse quod non est. Ad hoc illi dicunt. Non fallit nos visus nec fallit qd esset si crederetur ita frāgi vt videt. Nec illusio est: quia ad vtilitatem fidei: nō ad dceptionē ita fit: sicut ⁊ xp̄s se ondit duobus discipulis in via i specie pegrini: nec in eo tamē talis forma erat: s oculi eorum tenebantur ne eum agnoscerent.

Joh. vj.

Opinio quorundam.

Luc. vltimo.

Aliorum opinio. c

Alii vo dicunt qd sicut ibi spēs panis ē et nō est ibi res cui' vel i qua sit illa species: ita est ibi fractio q̄ nō fit in aliq̄ re: quia nihil ibi frangitur quod mirabiliter dei potentia fieri dicūt vt ibi fiat fractio vbi nihil frangit.

Aliorum opinio. d

Alii tradūt corp' christi essentialiter frāgi ⁊ diuidi: ⁊ tamē integrū et incorruptibile existere. Quod se colligere asserūt ex confessione berēgarii qui cōfessus est coram Nicolao Papa et pluribus episcopis: panem ⁊ vinū que in altari ponunt post ꝯsecrationē non solum sacramentū s etiā verū corpus ⁊ sanguinē xp̄i esse: ⁊ sensualiter nō solū sub sacramēto: s in veritate manib' sacerdotū tractari et frangi: ⁊ fideliū dentib' atteri.

Confessio Berēgarii: ⁊ habet d ꝯse. di. ij. c. ego berē.

Sententia probabilior. e

Sed quia corpus xp̄i incorruptibile ē: sane dici potest fractio illa ⁊ partitio nō in substātia corpis: s in ip̄a forma panis sacramētalit fieri: vt vera fractio ⁊ partitio sit ibi: que fit nō i substantia corpis sed in sacramēto: id est in specie. Ne autē mireris vel insultes si accidētia videātur frangi cum ibi sint sine sbiecto licet quidam asserant ea fundari in aere. Est ibi vera fractio et partitio q̄ fit i pane: id est i forma panis. Vn̄ apl's ait: Panis quem frangim': qr forma panis ibi frangit ⁊ in partes diuidit: xp̄us vero integer manet ⁊ totus ē in singulis Unde Aug'. Quando christus manducat vita manducat. Sz quis audeat mā ducare dñm suum: ⁊ tamen veritas inuitans nos ad manducādum ait: Qui manducat me viuet propter me. Nec occidit xp̄s vt manducetur: sed mortuos viuificat: qn̄ manducat reficit: non deficit. viuit manducat' qr surrexit occisus: nec qn̄ manducam' partes de illo facim': ⁊ quidem in sacramēto sic fit. Item Norunt fideles quō manducent carnem xp̄i vnusquisꝙ accipit partez suam. Unde et ipsa gratia partes vocantur: p partes māducatur ⁊ manet integer totus: p partes mā ducatur in sacramēto ⁊ manet integer totus in celo: manet integer totus in corde tuo. Ideo ista dicunt sacramenta quia i eis aliud videtur ⁊ aliud intelligitur: videtur panis ⁊ calix quod ⁊ oculi renūciant. qd aūt fides instruenda postulat panis est corp' xp̄i: calix ē sanguis. Ex his dat intelligi ꝙ fractio et partes q̄ ibi videntur fieri in sacramento fiunt: id est in specie visibili. Ideoꝙ illa berēgarii xba ita distiguēda sunt vt sensualiter: nō mō in sacramēto: s in veritate dicat corpus christi tractari manibus sacerdotū: frangi vero ⁊ atteri dentib': vere quidez sed in sacramento tm̄. Uera ergo est ibi attritio ⁊ partitio: s in singulis partib' totus ē xp̄s. vn̄ Hiero. Singuli accipiūt xp̄m dñm ⁊ i singulis portiōib' tot' est: nec p singlos minuit: s integrū se pbet singul. Itē Hyla. Ubi ps ē corpis: ibi ē ⁊ totuz

j. Cor. xj.

Aug'. in sermone de verbis euāgelii.

Joh. vj.

Aug'. de cōse. di. ij.

Hiero. in sermone quodā ⁊ habetur de ꝯse. di. ij. ca. singli accipi.

Quid ille partes significēt. f

De ɔse. di. ij. ca. triforme.

Quid aūt partes ille significēt: Sergiꝰ papa tradit inquiēs Triforme ē corpꝰ xp̄i: ps oblate in calicē missa corpꝰ xp̄i qd̄ iā surrexit mōstrat. ps comesta ambulātē adhuc sup t̄rā. ps i altari vsq₃ ad finē misse remanēs: corpꝰ iacēs in sepulchro significat: q₃ vsq₃ in finē seculi corpa sctōꝝ in sepulchris erūt. Et sicut ptes ille mysticā tenēt significatōez ita etiā ⁊ fractio passiōis xp̄i ⁊ mortis est rep̄sentatio. vn̄ ip̄e ait: Hoc facite i meaz cōmēorationē. i. i mēoriā passiōis ⁊ mortis mee. Nam vt ait Amb. Quia i morte xp̄i liberati sumꝰ huiꝰ i edēdo et bibēdo carnē ⁊ sanguinē memores esse debemꝰ. Sz caueat q̄sq₃ ne idigne p̄cipiat q₃ iudiciū sibi mādūcat. Nō em̄ ē iste pāis q̄ vadit i corpꝰ ꝫ pāis vite et̄ne q̄ aīe nr̄e sbam fulcit. Sic ḡ viue vt q̄tidie merearis accipere: nec accedas idignꝰ. Indignꝰ ē q̄ aliter celebrat mysteriū q̄₃ xp̄s tradidit: vel q̄ habēs mortale pctm̄ accedit. Ergo et si sint pctā q̄tidiana vt nō sint mortifera añ q̄₃ accedas dimitte debitoribus tuis. Si dimittis dimittet̄ tibi: ⁊ sic securꝰ accede Pāis ei salutaris ē: nō venenū. Si ita accedis: sp̄ualit̄ mādūcas. Sp̄ualr̄ em̄ mādūcat: q̄ innocentiā ad altare portat.

Matth. xxvj Luc. xxij.

Amb. ꝺ ɔse. di. ij. c. nō iste

Si illud sit sacrificium si sepius imoletur christus. g

Post hec q̄ritur si qd̄ gerit sacerdos p̄p̄e dicat̄ sacrificiū vel imolatio: ⁊ si xp̄s q̄tidie imolet̄ vl̄ sel̄ tm̄ imolatꝰ sit. Ad ħ breuit̄ dici pōt: illd̄ qd̄ offert̄ ⁊ ɔsecrat̄ a sacerdote vocari sacrificiū ⁊ oblationē q₃ mēoria est ⁊ rep̄n̄tatio veri sacrificij ⁊ sctē imolatiōis facte i ara crucis. Et sel̄ xp̄s mortuꝰ in cruce ē ibi q₃ imolatꝰ est in semetipso: q̄tidie aūt imolatur in sacr̄o: q₃ i sacr̄o recordatio fit illius qd̄ factū est semel. vn̄ Aug. Certū habemus q₃ xp̄s resurgēs ex mortuis iā ñ morit̄ ⁊c. tm̄ ne obliuiscamur qd̄ sel̄ factū est in mēoria nr̄a oi anno fit. s. q̄tiēs pascha celebrat̄. Nūq̄d totiēs xp̄s occidit̄: ꝫ tm̄ anniūsaria recordatio rep̄n̄tat qd̄ olim factū est: ⁊ sic nos facit moueri tanq̄₃ videamus dn̄m in cruce. Itē Semel imolatus xp̄s in semetip̄o ⁊ tm̄ quotidie imolat̄ in sacramēto. Quod sic intelligendū quia i manifestatiōe corporis et distinctiōe mēbroꝝ semel tm̄ in cruce pependit offerēs

Augꝰ. super ps. xx. ⁊ habetur de ɔse. di. ij. ca. semel.

Aug in li. sententiaꝝ p̄spe. ⁊ habet̄ de conse. dis. ij. ca. semel imolatus.

se deo patri hostiā redēptiōis efficacē eorū. s. q̄s p̄destinauit. Itez Amb. In xp̄o sel̄ oblata ē hostia ad salutez potēs. q̄d ḡ nos? Nōne p singl̄os dies offerimꝰ? Et si q̄tidie offeramꝰ: ad recordationē eiꝰ mortis fit: et vna ē hostia: nō mlt̄e. Quō vna ⁊ nō multe? q₃ sel̄ imolatꝰ ē xp̄s. Hoc aūt sacrificiū exēplū ē illiꝰ: idip̄m ⁊ sp̄ idip̄m offert̄: p inde ħ idē ē sacrificiū: alioq̄n diceret̄ q̄m i mlt̄is locis offert̄ mlti sūt xp̄i: nō ꝫ vnꝰ vbiq₃ est xp̄s: ⁊ ħ plenꝰ exn̄s ⁊ illic plenꝰ sic̄ qd̄ vbiq₃ offert̄ vnū ē corpꝰ ita ⁊ vnū sacrificiū. Xp̄s hostiā obtulit. ip̄am offerimꝰ et nunc sed qd̄ nos agimꝰ recordatio ē sacrificij. Nec causa sue infirmitatis repetit̄: q₃ p̄ficit hominē: ꝫ nr̄e q₃ q̄tidie peccamus. Ex his colligit̄ esse sacrificiū et dici qd̄ agit̄ in altari: et xp̄m semel oblatū: ⁊ quotidie offerri: ꝫ alit̄ tūc aliter nūc. Et etiam que sit virtus huius sacramenti ostendit̄: remissio. s. peccatoꝝ venialiū: et perfectio virtutis.

Amb. super ep̄laz ad hebreos: et allegat̄ ꝺ ɔse. di. ij. ca. in xp̄o.

De virtute sacramenti.

De causa institutionis. h

Institutuz est enī ħ sacr̄m duabꝰ de causis. In augmentuz v̄tutis. s. charitatis: ⁊ in medicinā q̄tidiane īfirmitatis. vn̄ Amb. Si q̄tiēs effundit̄ sāguis xp̄i: ī remissionē pctoꝝ effūdit̄ debeo sp̄ accipe: q̄ sp̄ pecco: ꝺbeo sp̄ hr̄e medicinā. Itē Aug. Iterat̄ q̄tidie ħ oblatio: lȝ xp̄s semel sit passus: q₃ q̄tidie peccamꝰ pctis sine q̄bꝰ mortal̄ infirmitas viuere nō pōt Et q₃ q̄tidie labimur: q̄tidie xp̄s mystice imolat̄ p nob. Dedit ei nob ħ sacr̄m salutis: vt q₃ nos q̄tidie peccamꝰ ⁊ ille iā mori nō p̄t: p ħ sacr̄m remissionē ɔsequamur. Quotidie comedit̄ ip̄e ⁊ bibit̄ in v̄itate ꝫ integer ⁊ viuꝰ manet. Itē Mysteriuz fidei dr̄: q₃ credere debes q₃ ibi salus nr̄a ɔsistat. Si aūt querat̄ vtrū q̄tidie cōicandū sit? Audi q̄d inde tradit Augꝰ. Quotidie inq̄t eucharistiā accipe nec laudo nec vitupero: oībꝰ tm̄ dn̄icis diebꝰ cōicandū hortor. Si tm̄ mens in affectu peccādi ē ḡuari magis dico eucharistie p̄ceptiōe q₃ purificari. Et lȝ q̄s peccato mordeat̄: si peccādi tm̄ decetero nō habeat volūtatem ⁊ satisfaciat lachrymis ⁊ orōnibꝰ accedat securꝰ ꝫ ħ ꝺ illo dico quē mortalia pctā nō grauāt. Si nō frequētius saltē ter i anno hoies cōicent: nisi forte q̄s criminalibꝰ ipediat̄ i pascha. s. ⁊ pēthecoste: ⁊ in natali. Oēs ḡ cōicēt q̄ noluerint carere ęcclesiasticis liminibus.

Amb. ꝺ ɔse. di. ij. ca. si q̄tiens.

Aug. ad Januariū. ibidē ca. sub figura

De ɔse. di. ij. ca. qd sit san.

Utrum quotidie sit manducandū de ɔse. di. ij. c. q̄tidie

Fabianꝰ papa de cōse. di. ij. ca. et si non.

Ista est distinctio.xij.hui⁹ q̄rti libri: In qua mgr̄ postq̄ egit de cōfectiōe hui⁹ sacramēti: hic agit de cōsequētib⁹ confectionē: et tria facit. Primo enī inquirit modū essendi accidentiū in h̄ sacramento Secundo querit an ibi sit vt appa ret fractio. Tertio agit de hmōi sacramenti effectu Primū facit vsq̄ ibi. Solet etiam queri. Secundū vsq̄ ibi: De causa institutionis. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali sententia magr̄i stat in tribus propositionibus: quarum prima est hec:

In hoc celesti sacramento species seu accidentia remanent sine subiecto. Hāc magister insinuās pponit primo inquirendo q̄ in hoc sacramento accidentia remaneant actu sine subiecto: quia ibi non est nisi substantia corporis et sanguinis dominici q̄ talibus accidentibus affici nō potest. remanent tamen accidentia ad mysterij ritum ꝛ ad fidei suffragium: et etiam propter gustum. Secunda ppositio est hec: Species visibilis in hoc sacramēto frāgitur sine xp̄i nocumēto. Hāc magister ponēs querit vtrum in hoc sacramento sit vera fractio. Et dicit q̄ non: quia corpus xp̄i frangi non potest et alia substātia ibi non est. Et respōdet magister q̄ q̄busdam videt̄ q̄ ibi nō sit vera fractio sicut videtur sz dicitur frangi quia videtur frangi: nec tamen ibi ē illusio: quia non ostenditur ibi fractio ad illusionez sed potius ad fidei vtilitatem. Alij vero dicunt q̄ vere frangitur corpus christi et nō integrū manet et hoc confirmant per confessionem Berengarij q̄ confessus est coram Nicolao papa: et plurib⁹ alijs ep̄is panē ꝛ vinū q̄ in altari ponunt̄ post ꝯsecrationem nō solū sacr̄m sed etiam verū corpus ꝛ sanguinem christi esse. q̄ oīa approbata sunt sicut habet̄ ď cōsecra. distin. ij. Alij vero dicūt q̄ sicut ibi est species panis et nō est ibi res in qua sit species ita est ibi fractio q̄ nō est in aliq̄ re q̄ nihil ibi frangit̄: qď mirabiliter de potētia dei fieri dicūt. Quarta opinio circa hoc est magistri q̄ fractio illa vera est ꝛ in ipsis specieb⁹ sacramētalib⁹ est: vbi etiā subdit s̄m beatū Hiero. q̄ sub singulis partib⁹ fractiōis ē totus xp̄s. Et etiā dicit Hyla. vbi ē ps corpis xp̄i ibi est totū. Postea dicit q̄ partiū fractiōis vna significat corp⁹ xp̄i iacens i sepulchro. alia vero significat corp⁹ xp̄i viuens in mundo. tertia vero corpus xp̄i post resurrectionē. q̄ significatio pōt etiā corpi xp̄i mystico adaptari. Preterea q̄rit vtr̄ corp⁹ q̄tidie imolet̄: ꝛ vtr̄ illud qď facit sacerdos in h̄ sacramēto possit pprie dici sacrificiū vel imolatio. Et respōdet ad vtrūq̄ q̄ sic: nō tn̄ in re sed in similitudine qď em̄ q̄tidie gerit̄ signū est memoriale ꝛ figura imolatiōis semel facte: ꝛ sic forma visibil' q̄ i altari sacrificiū ď et ē. Similiter vero solū semel imolat⁹ fuit sed quotidie offert̄: sed alit̄ tūc ꝛ aliter nūc qď autoritatibus probat. Tertia propositio est hec: Hoc sacr̄m datur in augmentū virtutis ꝛ charitatis ꝛ i remediū q̄tidiane infirmitatis. Hanc mgr̄ insinuans dicit q̄ hoc sacr̄m duab⁹ de causis est institutū. s. in augmentū charitatis: ꝛ in medicinā nr̄e infirmitatis: q̄ em̄ q̄tidie labimur ꝛ cadim⁹: quotidie xp̄s p nobis mystice imolat̄. Vn̄ virt⁹ sacramēti ē remissio venialiū. Ultimo inquirit de mō vtendi hoc sacramēto. s. quō hoc sacr̄m sit frequētādū. Et dicit q̄ supra hoc inueniunt̄ diuersa eccl'ie statuta: q̄ quidam in dieb⁹ dn̄icis. q̄dā bis in anno communicandū esse dicūt: nisi dūtaxat aliquib⁹ criminib⁹ sit grauat⁹. Et tn̄ in speciali de snia hui⁹ dis.

Si heretici et excōmunicati hoc sacramentum conficiant. a

Di. XIII De potestate conficiendi.

Solet etiā q̄ri vtrū praui sacerdotes hoc sacramentū cōficere queāt: Ad qď dici pōt q̄ aliqui licet sint praui consecrant vere. s. qui int⁹ sunt noie et sacr̄o: et si nō vita: q̄ nō in merito cōsecrantis s̄ i v̄bo efficit̄ creatoris. vn̄ Aug. Intra catholicā eccl'iaz i mysterio corpis ꝛ sanguinis dn̄i nihil a bono maius nihil a malo min⁹ pficit̄ sacerdote: q̄ nō i merito ꝯsecrātis s̄ i v̄bo pficit̄ creatorl ꝛ v̄tute sp̄ūs sancti. Credendū est em̄ q̄ in verbis xp̄i sacr̄a ꝯficiāt̄. Sic ipē ē q̄ baptizat: ita ipē ē q̄ p sp̄m̄sctm̄ suā efficit carnē ꝛ sanguinē Item Grego. Putāt quidā cōmunionē corpis min⁹ esse sctificam: si illorū fiat officio quoꝝ vita eoꝝ ocul' videt̄ ignobilis. Heu inq̄ magnū laqueū incidūt: vt diuina ꝛ oculta mysteria plus ab alijs sanctificata posse fieri credāt: cū vn⁹ idemq̄ sp̄ūs sanct⁹ in tota ecclesia inuisibilit̄ ea mysteria ꝛ opando sctificet: ꝛ scificādo bn̄dicat Mysteriū ideo dicit̄ q̄ secretā ꝛ recōditam habeat dispensationē. Sacrificium v̄o q̄si sacrū factū: q̄ p̄ce mystica ꝯsecratur p nob i memoriā dn̄ice passiōis. Sacramentū est in aliq̄ celebratiōe cū res ita fit vt aliq̄d significate rei accipiam⁹. Sacramenta sunt baptisma: crisma: corpus xp̄i: q̄ iō sacr̄a dicūt̄: q̄ sb̄ tegumēto visibiliū reꝝ diuia virt⁹ secreti⁹ salutē eorūdem sacramētoꝝ opat̄. Vn̄ a secretis virtutib⁹ vel sacris sacr̄a dicunt̄. Panis et calicis sacr̄m grece eucharistia ď: latine bona gr̄a interp̄tat̄: ꝛ q̄d melius corpe et sanguine xp̄i: Siue ĝ p bonos siue p malos ministros intra eccl'iam dispenset̄: sacramentū tn̄ est: q̄ sp̄ūssanctus viuificat: nec bonoꝝ dispēsatoꝝ meritis ampliat̄: nec maloꝝ attenuat̄. Hoc de corpe domini: h̄ ꝛ de baptismate ꝛ chrismate dicēdū est ꝛ tenendū: q̄ virtus diuina secretius opat̄ in eis: ꝛ diuina solūmodo ē hec virtus siue potestas nō hūane efficacie. Illi v̄o qui excōmunicati sūt vel ď heresi manifeste notati: nō vident̄ hoc sacramentū posse conficere: licet sacerdotes sint quia nemo dicit in ip̄a ꝯsecratiōe: offero: sz offerim⁹ q̄si ex psona ecclesie. Et ideo cum alia sacramēta extra ecclesiā possint celebrari de hoc nō videt̄: Qď etiā Aug. tradere videt̄ dicēs: Recolite nomē et aduertite veritatē. Missa em̄ ď eo q̄ celestis missus ad cōsecrandū viuificū corp⁹

Aug. in li. de corpe dn̄i: ꝛ al legat̄. j. q. j. c. itra catho.

j. q. j. ca. multi secularium.

j. Coꝛ. xj.

Isid. li. ethi. primo.

Joh. vj.

Aug. in s̄mone de corpore christi.

Unď dicatur missa.

Greg. maledicã bñdictõib⁹ vřis. i. his q̃ bñdictõib⁹ possidetis vel q̃cq̃d a vobis benedicet vl' q̃m ñ bñdicit sctis ex vero corde: vel q̃ iniq̃ agũt bñdicũt ab eis adulantur q̃ pctõib⁹ dũmodo diuites sint. ⁊ habet. j. q. j. c. multi seculariũ. ad finẽ. Hiero⁹. maledicaz bñdicentib⁹ vos idẽ q̃cq̃d a vobis bñdicet: bñe erit maledictuz ⁊ habet. j. q. j. ca. maledicã Gre go. sup Ezech. Quin expositiões sacri eloquij vt audito ribus placeat aliquid fingit sua vba loq̃t nõ dei. q̃ autẽ in verbis dñi dis aliť q̃ is q̃ ptulit sense ritr sub alio intellectu tñ ad edificatiões charitatis ĩtẽdit. dñi sunt vba q̃ dicit.

aduenjat: iuxta dictũ sacerdotis dicẽtis: Omnips deus iube hec pferri p man⁹ sancti angeli tui in sublime altare tuũ ⁊c. Id circo nisi angelus venerit: missa nequaq̃ iure vocari põt. Nunq̃d eñ si hoc mysteriũ hereticus ausus fuerit vsurpare: angelũ de celis mittit de⁹ oblationẽ ei⁹ ꝯsecrare: maxie cũ eisdẽ p ꝓpha3 cõminatus sit dicẽs: Maledicã bñdictionib⁹ vřis. Et si bñdictionibus eoꝝ se asserit maledicturã veritas: quid erit d̃ hostia? Ergo dicem⁹ illam posse benedici ab illo quem scim⁹ a deo fore maledictũ cũ sua benedictione? Si eñ deus maledixerit bñdictionib⁹ hereticoꝝ ⁊ symoniacus bñdixerit: q̃s eoꝝ preualebit? Nũq̃d bñdictio maledicti ad nihiluz poterit redigere verba verissima cõminãtis dei. Ex his colligiť q̃ heretic⁹ a catholica ecclĩa pcisus neq̃t h̃ sacrm cõficere q: scti angeli q̃ huius mysterij celebratiõi assistũt tũc nõ assunt qñ hereticus vel simoniac⁹ h̃ mysteriũ temerarie celebrare p̃sumit. Nõ eñ dubitari l3 vbi corporis dñici ⁊ sanguis mysteria geruntur supernoꝝ ciuiũ adesse ꝯuẽt⁹. In h⁹ aũt mysterij expletiõe sic formã euaristita ordinẽ haberi. s. vt sit sacerdos ⁊ intẽtionẽ adhiberi optet vt illud facere itẽdat. S3 si nõ credit de illo mysterio sicut veritas h3 nũ q̃d põt itẽdere illud ꝯficere? ⁊ si nõ itẽdit: nũq̃d ꝯficit? Aliq̃ dicũt etiã ñ recte de illo mysterio sentiẽtes posse itẽdere: nõ q̃dẽ illud ꝯficẽ qd iã eẽt recte credere: s̃ id agere qd geriť ab alijs dũ ꝯficiť: ⁊ sic adhibetur itẽtio: ⁊ si itẽtio dicať de esse ꝯficiẽdi illud mysteriũ: tñ ex q̃ itẽdit ea dicere ⁊ agere q̃ ab alijs gerũť: ipleť mysteriũ. Illud ẽt sane dici põt: q̃ a brutis aĩalib⁹ corp⁹ xp̃i nõ sumiť: ⁊ si videať. Quid g̃ sumit mus vl' q̃d mãducat? De⁹ nouit h̃. De h̃ celesti mysterio aliq̃ pstrixim⁹ a catholicis fidelr tenẽda. Qui ei his ꝯdic: heretic⁹ iudicať.

A brutis aĩalibus euchari stiã nõ sumiť.

Quid faciat hereticũ ⁊ q̃d sit hereticus. b

Hyla. in ii. de trinitate.

Ne autẽ ignores q̃d faciat hereticu3: vel q̃d sit hẽtic⁹: audi breuiť q̃d ide scti doctores tradãt. Hyla. ait extiteꝛt plẽs q̃ celestiũ vboꝝ simplicitatẽ nõ vitatis ipi⁹ absolutiõe3 susceperũt: aliť iterp̃tãtes q̃ dictoꝝ vtus postularet De itelligẽtia eñ heresis nõ de scriptura ẽ: ⁊ sensus nõ s̃mo fit crimen. Idẽ in. viij. Intelligẽtie sensus in crimie ẽ. Hiero. dic

Hierony. sup Eccle.

q̃ ex vbis inordinate platis incurriť heresis. Aug⁹. diffiniens q̃d sit heretic⁹: ait: hereticus ẽ q̃ ꝓ alicui⁹ tẽpalis cõmodi ⁊ maxie glie pncipatusq̃ sui grã: falsas ac nouas opiniones gignit vel sequitur.

Aug. de vtilitate credẽdi. ⁊ habeť. xxiiij. q. iij. ca. hereticus.

Ista ẽ distinctio. xiij. hui⁹ quarti libri: In qua mgr̃ postq̃ egit supius de sacro eucharistie q̃tũ ad esse ⁊ fieri: hic agit de ei⁹ ministro ⁊ tria facit. Pr̃io enim inquirit an malus sacerdos possit consecrare. Secundo hereticum seu scismaticũ cum nõ posse conficere nititur determinare. Tertio ostendit animalia bruta nullatenus posse manducare. Primum a principio vsq̃ ibi: Illi vero qui excõicati sunt. Scdm vsq̃ ibi: Illud vero sane dici põt Tertiũ vsq̃ ad finẽ distĩcti. In spãli snĩa magistri ⁊c. A malo sacerdote verũ sacrm cõficiť quia non in merito ipius: sed in verbo creatoris efficitur Hanc mgr̃ insinuãs querit pr̃imo vtrum hoc sacramentum malus sacerdos põt ꝯficere. Et respõdet q̃ bonitas vel malicia sacerdotis nihil facit ad consecrationẽ: q: cõsecratio nõ in merito cõsecrãtis s3 in verbo efficitur creatoris: in hoc eñ sacramento sub tegumento rerũ visibiliũ diuina virtus secrete⁹ operatur salutem: quod auctoritatibus confirmat.

Secunda ꝓpositio est hec: Scismaticũ ⁊ hereticũ non posse consecrare per magistrũ asseritur ⁊ intẽtio in ipso consecrante necessario exigitur. Hãc magister ponẽs dicit q̃ ab ecclesia dei per excõicationem vel heresim precisi non videntur hoc sacramẽtum posse conficere q̃uis sint sacerdotes: tũ q: oblatio huius hostie fit ex persona totius ecclesie ipsi autẽ extra ecclesia3 sunt: tum q: hmõi sacri celebratione nũcius celestis mittitur ad benedicẽdum: nõ est aũt presumendu3 q̃ deus benedicat benedictionibus precisorum ab ecclesia. Postea dicit q̃ ad sacramenti hui⁹ perfectionem duo requiruntur. s. ordo ministri. s. q̃ sit sacerdos ⁊ intentio. Subdiť q̃ ille qui nõ credit etiã potest intentionem habere ⁊ per ꝯsequẽs consecrare dũmodo intẽdit agere ⁊ facere qd facit ecclesia. Tertia propositio est hec: Magister videť dogmatizare bruta animalia nullatenus xp̃i corpus manducare. Hanc magister insinuans dicit q̃ bruta animalia corpus xp̃i non sumunt: quid aũt sumant dũ hostiam mãducãt: dicit q̃ deus nouit. Postea epilogãdo dicit se de hoc mysterio breuiter dixisse a fidelib⁹ catholicis fideliter tenenda quibus si quis contradicit hereticus videť Vltimo quasi incidentaliter dicit q̃ hereticu3 facit intelligentia praua ⁊ s̃m be. Aug⁹. de vtilitate credendi: aut hereticus est qui causa commodi temporalis ⁊ glorie vel falsum vel nouas opiniões gignit aut sequitur. Et tñ in speciali.

De penitentia. a

DI. XIIII. De pnĩa in generali.

Dist hec d̃ penitentia agendũ est. Pnĩa longe positis a deo necessaria est vt appropinquent. Est eñ vt ait Hiero. scda tabula post naufragiũ q: si q̃s vestẽ inocẽtie in baptismo pceptã peccãdo corrupit: penitẽtie remedio repare põt. Prima tabula ẽ baptism⁹ vbi deponiť vetus hõ ⁊ induiť nouus. Scda pnĩa: qua post lapsum resurgimus: dum vetustas reuer

Hierony. sup Danielẽ: ⁊ habeť de pe. di. j. c. scda tab.

sa repellitur: ⁊ nouitas pdita resumitur. Post baptismũ plapsi p pniam renouari valẽt: sed nõ p baptismũ. Licet homini sepi⁹ penitere ẜ non baptizari. Baptism⁹ tm̃ est sacr̃m: ẜ pnia dr̃ ⁊ sacr̃m ⁊ virt⁹ mẽtis. Est em̃ pnia interior: ⁊ est pnia exterior. Exterior sacr̃m est: interior virtus mẽtis est: ⁊ vtraq3 causa salutis ẽ ⁊ iustificatiõis. Utrum vero omnis exterior penitẽtia sit sacramentum: vel si nõ omnis: q̃ ẜ nomine censenda sit consequenter inuestigabimus.

Matth. iij.

A pnia cepit iohannis predicatio dicentis: Penitẽtiam agite appropinquabit em̃ regnũ celoꝝ. Quod autẽ p̄co docuit: illud post veritas p̄dicauit: exordium sumẽs sermonis a penitentia.

Matth. iiij.

Uñ dr̃ pnia.

Penitẽtia dr̃ a puniẽdo: quia q̃s punit illicita que cõmisit. Pnie virtus timore cõcipit. Uñ Esa. A timore tuo dñe ꝯcepimus et pepimus spiritũ salutis.

Esaie. xxvj.

Amb. i smone q̃dragesi. ⁊ de pe. di. iij c. pnia ⁊ c. in estiuum. ⁊ c. sunt q̃.

Est aũt penitentia vt ait Amb. Mala p̄terita plangere: ⁊ plãgẽda iterũ nõ cõmittere. Itẽ Greg. Penitere ẽ anteacta pctã deflere: ⁊ flẽda nõ cõmittere. Nam q̃ sic alia deplorat vt alia tamen cõmittat: adhuc pniam agere aut ig̃rat aut dissimulat. Quid em̃ pdest si peccata luxurie q̃s defleat ⁊ adhuc auaricie estibus anhelat. His verbis q̃dã vehemẽtius inherentes contẽdunt vere penitẽtẽ vltra nõ posse peccare dãnabiliter: ⁊ si grauiter peccauerit: veram non p̄cessisse pniam. Quod etiã alijs muniũt testimonijs.

Isid. in li. de sũmo bono. ⁊ habet de pe. di. iij. ca. irri.

Ait em̃ Isid. Irrisor est ⁊ nõ penitẽs qui adhuc agit qd̃ penitet. Nec videt deũ poscere subditus sed subsannare superbus. Canis reuersus ad vomitum: et penitens ad peccatum.

j. Pet. ij.

Multi lachrymas indesinẽter fundũt: ⁊ peccare nõ desinunt: quosdaz accipe lachrymas ad penitẽtiã cerno: ⁊ affectũ pnie nõ habere: q2 incõstantia mentis nũc recordatione pcti lachrymas fundunt: nũc reuiuiscente vsu ea que fleuerũt iterãdo cõmittunt.

Esaie. j.

Esa. de peccatoribus dicit: Lauamini mũdi estote. Lauatur ⁊ mundus est qui ⁊ preterita plangit ⁊ flenda iterũ nõ cõmittit. Lauat ⁊ nõ est mundus q̃ plangit q̃ gessit nec deserit ⁊ post lachrymas ea que defleuerat repetit.

Aug. in li. solloquiorũ. de pe. dist. iij. c. inanis.

Itẽ Aug⁹. Inanis est penitentia quã sequẽs culpa coinquinat. Nihil prosunt lamenta si replicãtur peccata. Nihil valet veniam a malis poscere ⁊ mala denuo iterare.

Greg. de pe. di. iij. c. q̃ admissa.

Itẽ Greg. Qui cõmissa plangit nec tñ deserit: pene grauiori se subijcit Item Amb. Reperiuntur qui sepi⁹ agendam penitẽtiam putant: qui luxuriant in xp̄o. Nam si vere penitentiaz in xp̄o agerent: iterandã postea non putarent: q2 sic vnũ baptisma ita est vna penitentia. His alijsq3 pluribus vtuntur in assertionẽ sue opinionis.

Amb. in li. ij de vnica pnia ⁊ habet d pe. di. iij. c. reperiunt.

Amb. super eplam ad Cypri.

S3 Ambrosius dicit: Hec vera pnia est cessare a pctõ. Et iteruz: Magni pfectus ẽ renũciasse errori: imbutos em̃ vicijs animos exuere atq3 emendare virtutis ẽ perfecte ⁊ celestis gr̃e ⁊ ideo sa neita diffiniri potest.

Aug. sup octonariũ. xxij. Quid sit penitentia. Determinatõ p̄missoꝝ verborum.

Penitentia est virt⁹ qua cõmissa mala cum emendationis pposito plangimus ⁊ odimus ⁊ plangẽda vlteri⁹ cõmittere nolumus: q2 penitẽtia vera est in aĩo dolere ⁊ odire vicia. Unde illa vba premissa: penitere est anteacta deflere ⁊ flenda nõ cõmittere: recte sic accipi pñt vt nõ ad diuersa tpa ẜ ad idem referant: vt .s. tpe quo deflet commissa mala nõ cõmittat voluntate vel ope flenda qd̃ innuit ex verbis ꝯsequentibus. Nã q̃ sic alia deplorat ⁊c.

Aug. enchi. ⁊ habet d pe. di. iij. c. sane cauendum.

Hinc Aug⁹ ait: Cauẽdum est ne q̃s existimet nephanda illa crimina qualia qui agunt regnũ dei nõ possidebunt quotidie ppetrãda: ⁊ elemosynis redimenda. In melius est em̃ vita mutanda: ⁊ per elemosynas de peccatis preteritis ppiciandus est deus: nõ ad hoc emẽdamus quodãmodo vt ea semp liceat impune cõmittere. Nemini eĩ dedit laxamẽtum peccandi: ⁊ si miserando deleat commissa pctã: si nõ satisfactio ꝯgrua negligatur.

Pi⁹ papa. de pe. di. iij. c. nihil pdest.

Itẽ Pius papa. Nihil pdest homini ieiunare ⁊ orare ⁊ alia religionis opera agere nisi mẽs ab iniq̃tate reuocet. Qui ergo a malis sic mẽtẽ reuocat: vt cõmissa plãgat ⁊ plãgenda cõmittere nõ velit nec satisfacere negligit: vere penitet.

Ponit determinatiões sũ

Nec iõ ñ est vera pnia: q2 forte post nõ de pposito ẜ casu vel infirmitate peccabit. Ille aũt irrisor est ⁊ nõ penitens qui sic cõmissa plãgit vt plangenda volũtate vel ope cõmittere nõ desinat. Ille etiam q̃ post lachrymas repetit que fleuit lauat ad tempus: ẜ mũd⁹ nõ est. i. illa mũdicia nõ est ei sufficiens ad salutem: q2 est momẽtanea nõ pseuerans.

Ponit determinatiõẽ Aug.

Itẽ illud: Inanis est pnia quã sequẽs culpa coinquinat: sic intelligendũ est. Inanis est: sc3 carens fructu illius penitentie quam sequẽs culpa inquinat. Illius em̃ fructus est vitatio gehẽne ⁊ adeptio glorie: Mortificatur enim illa penitentia ⁊ alia anteacta bona p sequens peccatum: vt non sortiantur mercedem quã meruerũt cũ fierẽt: ⁊ quã haberẽt si pctm̃

nō succederet. Sed ꝛ si de pctō succedēti penitētia agat: ꝛ penitentia que pcessit: ꝛ alia ante acta bona reuiuiscūt: sed illa tm̄ q̄ ex charitate prodierūt. Illa enim sola viua sunt que ex charitate fiūt. Ideoq; si p sequentia peccata mortificantur: p subsequentem pniam reuiuiscere pn̄t. Que vero sine charitate fiunt mortua ꝛ inania generantur: ꝛ ideo p penitentiā reuiuiscere non valent. Similiter intelligēdum est illud: Nihil ꝓsunt lamēta ꝛc. Et illud Nihil valet ꝛc. Si em̄ replicētur peccata nihil valet ad salutē vel ad veniā in fine precedens lamētū: quia nihil relinquitur de vite mūdicia: quia aut peccata dimissa redeunt vt quibusdam placet cū replicant: vel si nō redeūt: eis tamē deletis ꝓpter ingratitudinē: ita reus ꝛ immundus ꝯstituitur cum adhuc in expiandis implicatur: vt si iā deleta redirēt. De hoc tamen: scȝ an peccata redeāt: post plenius agemus. Similiter nihil valet ad salutem obtinendam: vel ad mūdiciā vite habendam: veniam de malefactis poscere: ꝛ malefacta denuo iterare. Ita etiā intelligendum est illud qđ idem Aug⁹. alibi ait: Penitētia est quedam dolentis vindicta semper puniēs in se qđ dolet cōmisisse: ꝛ infra. Quotidie dolendū est de peccato qđ declarat ipsa dilectiōis virtus. Penitere em̄ est penam tenere: vt semper puniat in se vlciscēdo: qđ cōmisit peccando. Ille aūt penaȝ tenet: q̄ semp vindicat qđ cōmisisse se dolet. Penitentia ergo est vindicta semp puniēs in se qđ dolet cōmisisse. Quid restat nobis nisi dolere in vita: vbi enim dolor finitur: deficit ꝛ penitentia. Si vero penitentia finitur: quid relinquetur de venia: Tādiu gaudeat ꝛ speret de gratia: q̄diu sustentatur a penitētia. Dicit em̄ domin⁹ Vade ꝛ amplius noli peccare: non dixit: Ne pecces: sed ne voluntas peccādi in te oriatur. Quod quō seruabit nisi dolor in penitentia cōtinue custodiatur. Sed semp doleat: ꝛ de dolore gaudeat: ꝛ nō sit satis q̄ doleat: sed ex fide doleat: ꝛ non semp doluisse doleat.

Aug. in li. de vnica pnia: ꝛ habet de pe. di. iij. c. pnia est quedā.

Ioh. v. ꝛ viij.

Determiatō itelligētie dictoꝝ. b

De penitētia perfectoꝝ vel ad salutē sufficienti intelligēdū est: qđ supra dixit scȝ: Penitētia est vindicta sp puniens qđ cōmisit: ꝛ alia hmōi Illud vo. Si pnia finit nihil de venia relinquit: dupliciter accipi pt. Si em̄ iuxta quorūdā intelligētiā pctā dimissa redeūt: facile est intelligere nihil de venia relinq̄: q: pctā dimissa iterū replicant. Sicut em̄ ille q̄ ex seruitute in libertatē manumittit interim vere liber est: ꝛ tn̄ ꝓpter offensaȝ in seruitutē postea reuocat: sic ꝛ penitenti peccata vere dimittunt: ꝛ tamen ꝓpter offensam que replicat iteꝝ redeūt. Si vo nō redire dicant: sane potest dici: etiaȝ sic nihil de venia relinq̄: nō q̄ dimissa peccata iterū imputent: sed q: ꝓpter ingratitudinem ita reus ꝛ immundus cōstituitur: ac si illa redirent.

Aug. c. xxl.

De solēni ꝛ vnica penitētia. c

Illud autē quod Amb. ait: Repiunt ꝛc. Et sicut vnū baptisma ita ꝛ vna pnia: nō sm̄ generaleȝ sed sm̄ specialeȝ morē ecclesie de solēni penitentia dictū intelligit: que apud quosdaȝ semel celebrata nō iterat. Item illud aliđ Ambrosij: Penitētia semel vsurpata nec vere celebrata: ꝛ fructū poris aufert ꝛ vsū sequētis amittit: de solēni intelligit. Solēnis q̄ penitētia vt Amb. in eodem ait: ē que fit extra ecclesiā in manifesto: in cinere ꝛ cilicio que pro grauioribus horrendisq; ac manifestis delictis tm̄ imponit: ꝛ illa nō est iteranda pro reuerētia sacramēti: vt ne vilescat ꝛ ꝯtemptibilis fiat hominibus. Vn̄ Aug⁹. Quāuis caute ꝛ salubriter ꝓuisum sit: vt locus illius humilime penitentie semel in ecclesia cōcedat: ne medicina vilis vel min⁹ vtilis eēt egrotis: que tāto magis salubris est q̄to min⁹ cōtemptibilis fuerit. Quis tn̄ audeat do dicere. Quare huic homini q̄ post penitētiā primam rursus se laqueis iniquitatis obstringit adhuc iterū parcis: Origenes q̄ de hac solēni pnia que pro grauiorib⁹ criminibus iniungitur ait: Si nos aliqua culpa mortalis inuenerit: que nō in crimine mortali: vl' in blasphemia fidei: sed in s̄monis vel in morū vicio cōsistat: hec culpa semp reparari potest: nec interdicitur aliquando de hmōi penitentiam agere: sed non ita de grauioribus criminibus. In grauioribus enim criminib⁹ semel tm̄ penitentie conceditur locus. Communia q̄ frequenter incurrimus semper penitentiam recipiunt et semper redimuntur. Cōmunia dicit venialia peccata et forte mortalia quedam aliis minus grauia: que sicut sepe committūtur: ita frequenter per

De pe. di. iij. c. reperiunt.

De pe. di. iij. c. finali. §. penitentia q̄.

Aug. ad macedoniū: ꝛ habet de pe. di. iij. ca. in tm̄.

Origenes super Leuitico. ca. xxv. Qui vendiderit.

penitentiā redimuntur. Sed de grauiori
bus criminibus semel tantū agit̃ peniten
tia scʒ solēnis. Nam ⁊ de illis si iterent̃ ite
rat̃ pnia ꝫ nō solēnis: qđ tñ in ꝗbusdā ec-
clesijs nō seruatur.

Auctoritatibꝰ ꝓbat ꝙ non semel tātū sed frequēter peccata dimittantur per pniam.

Quod vero peni-

tentia nō semel tm̄ agatur: ꝫ frequēter ite
ret̃: ⁊ ꝑ eā freq̄nter iterū venia ꝓstet̃: plu
Aug. in li. de pnia: ⁊ habet̃ de pnia di. iij. c. adhuc in.
ribꝰ sctoꝝ testimonijs ꝓbat̃. Ait ei Aug.
scribēs ↄtra quosdā hereticos ꝗ peccāti-
bus post baptismū sel' tm̄ dicebāt vtilē eē
Ad Ro. xij.
pniam ita: Adhuc instant ꝑfidi ꝗ sapiunt
plusq̄ optet: nō sobrij: ꝫ excedētes mēsu-
rā: dicūt. Et si sel' peccantibꝰ post baptis-
mū valeat pnia: nō tñ sepe peccātibus ꝓ-
derit iterata: alioquin remissio ad peccan
dum esset incitatio. Dicūt em̄: Quis non
sꝑ peccaret si nō semꝑ ꝑ pniaʒ redire pos
set. Dicunt em̄ dn̄m incitatorē mali si sem
per peccātibus subuenit: ⁊ ei peccata pla
cere quibus semper presto est gr̃a. Errāt
aūt. Cōstat em̄ multū ei peccata displice/
re: qui semper presto est ea destruere: ꝫ si
ea amaret: nō semꝑ ea destrueret. Idē ad
Aug. ad macedoniū: ⁊ habet̃ de pe. di. iij. c. intm̄.
macedoniū. Intātuʒ hoim iniq̄tas aliq̄n
ꝓgredit̃: vt etiā post peractā penitenti-
am: post altaris reconciliationē vel simi-
Matth. v.
lia vel grauiora cōmittant: ⁊ tamē deꝰ fa-
cit etiā suꝑ tales oriri solē suū nec minꝰ tri
buit q̄ ante tribuerat largissima munera
vite ⁊ salutis: ⁊ q̄uis eis in ecclesia locus
ille penitētie nō concedat̃: deꝰ tamē super
eos sue patientie nō obliuiscit̃. Ex quoꝝ
numero si q̄s vob̄ dicat dicite mihi vtruʒ
aliq̄d ꝓsit ad vitā futurā si in ista vita ille-
cebrosissime voluptatis blandimenta cō-
tempsero: si me penitendo vehementꝰ
q̄ prius excruciauero: si vberiꝰ fleuero:
si melius vixero: si pauperes largius su-
stentauero: si charitate ardentius flagra-
uero: q̄s vestrū ita desipit vt huic homi-
ni dicat: nihil tibi ista in posterum prode-
runt. Vade saltem huius vite suauitate
fruere? Auertat deus tam immanē sacri-
Johes chrys. ⁊ habet̃ d pe. di. iij. c. talis.
legāq̄ demētiā. Iteʒ Joh. Chrys. de re-
paratiōe lapsi. Talis mihi crede: talis est
erga hoies pietas dei. Nūq̄ spernit peni
tētiā si ei sincere ⁊ simplr̄ offerat̃ etiā si ad
summum q̄s ꝑueniat maloꝝ ⁊ inde tñ ve
lit reuerti ad virtutis viā: suscipit libēter
⁊ amplectitur: ⁊ facit oia quatinus ad pri
orem reuocet statum. Quodq̄ est adhuc
prestantius ⁊ eminentius etiam si non po
tuerit quis explere omnē satisfaciēdi ordi
nem: quantulācunq̄ tamen ⁊ quātūlibet
breui tempore gestam nō respuit pniam:
suscipit etiā ipsam nec patit̃ q̄uis exigue
cōuersionis ꝑdere mercedem. Exemplis
etiam hoc idē astrui pōt. Dauid em̄ ꝑ pe-
nitentiā adulterij simul ⁊ homicidij veni-
am impetrauit: ⁊ grauiter tñ postea deli-
Amb. in apologia dauid: ⁊ habet̃ de pe. di. iij. c. illud. j. Paral. xxj.
q̄t in ppl'i enumeratiōe: qđ ppl'i mltitudo
ꝓstrata ostēdit. Illud aūt mirabile est ꝙ
āgelo ferienti plebē: se obtulit dicēs: Ego
iste q̄d fecit: fiat manꝰ tua in me ⁊ in domū
patris mei. Quo facto statim sacrificio di
gnus iudicat̃: ꝗ absolutiōe estimabat̃ in-
dignꝰ. Nec mirū si tali sua oblatiōe ꝓ po
pulo: pcti sui adeptꝰ est veniā: cū moyses
Exod. xxxij.
offerēdo se ꝓ plebis errore: pctā diluerit.
His alijsq̄ testimonijs pluribus euidē-
Heb. x.
ter ostēdit̃ ꝑ pniaʒ nō sel' tm̄ ꝫ sepiꝰ nos a
pctis surgere: ⁊ verā pniaʒ sepiꝰ agi. Vo
luntarie em̄ peccātibus nobis: vt ait apl's
Rom. vi.
ꝓ pctis non relinquit̃ hostia scđa. s. q2 sel'
tm̄ xp̄m oportuit pati: nec delinquit̃ scđs
baptismꝰ. Relinquit̃ vō scđa pnia ⁊ ter-
tia ⁊ deinceps vt Joh. Chrys. super hūc
locū ait. Sciēdū inq̄t ꝙ hic q̄daʒ exurgūt
hoꝝ vboꝝ occasione penitētiā auferen-
tes: q̄si ꝑ pniam non valeat pctō2 post la-
psum resurgere scđo ⁊ tertio ⁊ deinceps.
Verū etiā in hoc pniam non excludit nec
ꝓpitiationē que sepe fit ꝑ pniam ꝫ ꝫm ba
ptismum ⁊ hostiam.

Ista ē distinctio. xiiij. huiꝰ quarti libri:

In qua mgr̄ postq̄ ↄtermiauit de sacramē
tis. s. confirmatione ⁊ eucharistia ꝗ sunt sacra pro-
grediētiū ordinata ad ꝑfectiōnē in bono: hic deter
minat de pnia ꝗ ordinat̃ ad amotionē mali: ⁊ diui-
ditur tractatus iste in quattuor ꝑtes. In prima de
terminat de pnia in se. Scđo de ꝑtibus pnie. Ter-
tio de instrumētis. Quarto de tꝑe. Scđa ꝑs icipit
in. xvj. di. Tertia in distin. xviij. Quarta in distic.
xxj. Pria ꝑs diuidit̃ adhuc in duas ꝑtes. In p̄ma
ꝑte determinat q̄dditatē pnie: ⁊ excludit q̄ndā er-
rorē. Scđo determinat de integritate. s. in dis. xv.
In p̄nti aūt di. facit tria. Prio em̄ determinat q̄ sit
pnie diffinitio. Scđo quō bona opera ꝑ ↄn̄s pctm̄
mortificata ꝑ pniam reuiuiscūt. Tertio quō publi-
ca pnia ꝓ codē pctō nō sit reiterāda. Primū facit
a principio distin. vsq̄ ibi: Item illud inanis est pe
nitentia. Scđm vsq̄ ibi: Illud aūt qđ Ambrosius
Tertiū vsq̄ ad finem distin. In spāli snia magistri
stat in tribus ꝓpositionibus: quarum prima est hec
Penitentia est virtus qua nostra peccata volūtarie
deplangimus: ⁊ ea vltra cōmittere nō proponimꝰ.
Hanc mgr̄ insinuans proponit primo penitentiam
necessariam esse. Est em̄ ꝫm Hierony. scđa tabula
post naufragium ex eo ꝙ qui vestem innocentie in

baptismo pceptam peccando destruxit:potest eam penitentie remedio reparare. Baptismus autē dicit̄ pma tabula: vnde pnia sepe reiterari pt baptismus aūt nō. Postea volēs pniam diffinire pmittit quattuor. Primo eñ pmittit eius gen⁹ qd̄ est sacrz ꝛ virt⁹ mētis:sed baptismus est sacrm tm̄. Est em̄ duplex pnia:interior.s.ꝛ exterior Interior est habitus:exterior est sacrm. Scd̄o ei⁹ dīam ꝓpter ei⁹ vtilitatē:qꝛ tā xp̄s q̄ iohānes baptista pdicationez suā a pnia īceperūt dicētes: Penitētiā agite appropinquabit vobis regnū celoꝝ. Tertio eius actū. dr̄ em̄ pnia a puniēdo:qꝛ p pniam illicita puniuntur. Quarto ei⁹ originē:qꝛ pnie virtus timore cōcipit̄: quib⁹ pmissis diffinit pniam ꝫm.b.Amb.dicēs q̄ pnia est mala pterita deplāgere ꝛ deplangenda iterum nō cōmittere. Postea dicit q̄ ex hac diffinitōe aliqui moti fuerūt dicere q̄ nō sit vera pnia q̄ pctō sequēti maculat̄: vere em̄ penitētē dicūt vltra mortaliter nō peccare qd̄ etiā ꝯfirmāt auctoritate beati ysidori q̄ dicit talē pniam esse irrisoriā:ꝛ auctoritate.b.Aug.q̄ dicit eā esse inanē.ꝛ.b.Greg.q̄ dic̄ eā esse grauioris pene. Quarto Ambrosij qui dicit verā pniam iterandā non esse:auctoritates oēs patēt in lr̄a. Postea mgr̄ determinādo veritatē excludit dictū errorē:dicēs q̄ cessatio a peccatis pteritis ꝛ dolor de eis cum ꝓposito cauendi futura ad verā pniam sufficit. Et ex hoc soluit pnie diffinitionem supradictā in qua dicit q̄ ad pniam pagendaz ptinet pctā iterū nō cōmittere dicēs: Sufficit ꝓ vera pnia q̄ penitēs plāgēda iterū nō cōmittat ꝓposito voluntatis. Et ex hoc etiā soluit auctoritatē ysidori dicētis: Ille irrisor est q̄ cū ꝓposito cōmittendi penitet. Scd̄a ꝓpositio ē hec: Viatoris bona opera q̄ p ꝯn̄s p pctm̄ deficiūt p verā pniaz iteꝝ reuiuiscūt. Hāc mgr̄ insinuās soluit auctēs q̄sdā pdictas ꝛ pmo Aug. dicētis q̄ pnia quā ꝯn̄s coinq̄nat culpa dr̄ inanis:qꝛ fine pnie caret q̄ ē vitatio gehēne: ꝛ adeptio glorie. Caret aūt fructu pnie:qꝛ per ꝯn̄s pctm̄ ista pnia ꝛ etiā alia acta bona mortificant̄ vt scꝫ nō sortiant̄ mercedez quā meruerūt cū fierēt:si tñ de pctō succedēte agat̄ pnia bona q̄ pcessert nō reuiuiscūt nisi dūtaxat illa q̄ ex charitate ꝓdierūt: qꝛ q̄ viua nō fuerūt reuiuiscere nō pn̄t que aūt fuerūt viua reuiuiscere pn̄t Qd̄ aūt Aug. dicit nihil ꝓsunt lamēta si replicant̄ pctā sic intelligēdū est:vel q̄ pctā redeūt queadmodū q̄dā dicūt q̄ nihil relinquit̄ de vite mūdicia eo q̄ post pctm̄ iteꝝ peccat: vl̄ si nō redeūt saltē ꝓpter ingratitudinē ita reus ꝛ immūdus cōstituit̄ ac si pctā dimissa redirent. Addit etiā duo dicta ab Aug. q̄ videnꝫ facere in ꝯfirmationē erroris: vnū est qꝛ Aug⁹. dicit q̄ penitēs sp̄ dꝫ pniaz tenere ita tamē q̄ dolere gaudeat. Soluēdo istud dic̄: q̄ intelligit̄ de pnia pfectoꝝ q̄ pniam vsq̄ in finē vite sue ꝯtinuāt. Aliud est qd̄ Aug. dicit q̄ nihil de venia relinquit̄ qn̄ hō post penitētiā in peccatū relabit̄. Rn̄dēdo dicit verū esse q̄tū ad reditū pctōꝝ simpliciter vl̄ q̄tū ad ingratitudinē vt dictū est. Tertia ꝓpositio est: Quāuis publica pnia ꝓ grauioribus inflicta nō est ꝓ eodē reiteranda cōis tñ ꝯfessior pnia est nobis frequētius pagēda. Hāc magister insinuans soluit auctoritatem be. Amb. qua dicit pniam nō esse iterandam propter reuerētiam sacri. Respondendo dicit hanc esse intelligendam de pnia solēni que ꝓ grauioribus criminibus infligitur que non iterat̄ ne vilis reputet̄ qd̄ auctoritatibus confirmat. Ultimo qꝛ quidam dixerūt q̄ pnie nō deberēt iterari qꝛ facilitas penitentie esset incitatio ad peccandū:ideo probat per plures auctoritates q̄ pnia sp̄ iterari debꝫ ꝛ pōt:qd̄ ꝯfirmat exemplo Dauid qui bis veniam impetrauit:semel de commissione adulterij ꝛ homicidij:ꝛ postea de numeratione populi:ex quo patet veram penitentiam sepius agi posse. Et qꝛ predicti qui sic errauert̄ circa penitentiam innitebantur quibusdam verbis apostoli ī epistola ad Hebreos:ideo dicit magister q̄ apostolus ibi non negat illam penitentiam. Et tm̄ in spāli.

Qd̄ pluribus irretitus peccatis non potest penitere de vno vere nisi de omnibus peniteat.

DI. XV
De pnia spālit̄ q̄tū ad ei⁹ ptes:elidēs errorē eoꝝ q̄ dicūt q̄ pnia pt fieri d̄ vno peccato sine alio.

a Sicut predi e ctis auctoritatib⁹ illoruz error conuincit̄: q̄ pniam sepi⁹ agendā nō putāt ꝛ p eā a lapsu peccātes freq̄nter surgere diffitent̄: ita eisdē illoꝝ opinio elidit̄ q̄ plurib⁹ irretitū peccatis asserunt de vno vere penitere: eiusdem q̄ veniam a domino consequi posse: sine alteri⁹ penitentia: Quod etiam auctoritatibus astruere conantur. Ait em̄ ꝓpheta. Non iudicabit deus bis in idipsum: vel vt alij trāstulerunt: Non consurget duplex tribulatio. Si ergo inquiunt illi: aliq̄s sacerdoti fuerit cōfessus vnū de duobus vel pluribus peccatis: ꝛ de illo iniunctam sibi penitētiā a sacerdote satisfactionem expleuerit ceteris tacitis: nō ꝓ illo pctō ampli⁹ iudicādus est: de quo satisfecit ad arbitriuz sacerdotis: qui vicem xp̄i in ecclesia gerit Ideo q̄ si de eo iterū iudicet̄: bis in idip̄z iudicat deus ꝛ ꝯsurget duplex tribulatio

Naū.j.ꝛ habet̄ de pe.di.iij.sunt ples §. auctoritas lxxxj.di.c.psbyter.

Sꝫ de his q̄ oportet illud tm̄ intelligi q̄ presentib⁹ supplicijs cōmutant̄ in bonuz ꝛ sic pseuerāt: sup quos nō consurget duplex tribulatio: qui vero inter flagella duriores ꝛ deteriores fiunt vt pharao: psentibus eterna cōnectunt: vt tpale supplicium sit eis eterne pene initum. Vn̄ Aug⁹. Ignis succēsus est ꝛc̄.i. vindicta dei hic incipiet ꝛ ardebit vsq̄ ad extremā dānationē. Hoc ꝯtra illos notandū est q̄ dicunt illud.s. nō iudicabit de⁹ bis in idip̄m: ad oia ptinere flagella: qꝛ q̄daz hic flagellis emendant̄: alij hic ꝛ in eternū puniuntur. Quinq̄ em̄ modis flagella contingunt. vel vt iustis p patientiā merita augeant̄ vt iob: vl̄ ad custodiā v̄tutū ne supbia tēptet vt paulo: vl̄ ad corrigēda pctā vt marie lepra: vel ad gl̄iam dei vt de ceco nato vl̄ ad iudiciū pene vt herodi q̄tin⁹ h̄ videatur q̄d i iferno seq̄t̄ ꝫm illd̄: Duplici ꝯtritiōe ꝯtere eos dn̄e. Illa q̄ auctoritas naū nō cogit nos sentire oia q̄ tpalit̄ puniūtur n̄ vlteri⁹a d̄o puniēda. nā ꝛ si sup eūdē locū Hier. dicat egyptios ꝛ israelitas a d̄o tē

Determinatō precedentiuz

Aug. sup cāticū Deut̄. xxvij. ꝛ allegat̄ de pe. dis. iij. c. ignis.

Glo. Bede sup Matth. ix. q̄t modis contigūt flagella
Job. j.
ij. Coꝝ. xij.
Numeri. xij.
Joh. ix.
Act. xij.
Hiere. xvij.

Hiero. d̄ egyptijs. ꝛ israelitis: ꝛ sodōitis.

Gen. xvij. Gen. xix. Exod. xiiij. Numeri. xj.

poraliter punitos ne ineternū punirenť: non est tamen de omnibus generaliter intelligēdū. Ait enī sic: Qr gen⁹ humanū diluuio: sodomitas igne: egyptios mari: et israelitas in heremo pdidit scitote iō tpaliter p pctis punisse: ne ineternū puniret qr nō iudicabit deus bis in idipz. Qui ḡ puniti sunt postea nō punienť: alioquin mentiť scriptura: qđ nephas est dicere.

Que sit intelligentia premissorum. b

Attēde lector his verbis ꝛ caue ne de omnibus generaliter intelligas: ſ de his tm̄ qui inter ipa flagella penitentiā egerūt: credentes in deū hebreoꝝ: quā ꝛ si breuē ꝛ momētaneā tm̄ nō respuit deus. Qr aūt qui p tēporale flagellum nō corriguntur: post eternaliter puniātur: ibidē ostendit agēs de fideli deprehēso in adulterio q decollať: vbi ostendit leuia peccata breui ꝛ tpali supplicio purgari: magna vo diuturnis eternisq̄ suppli-

Hiero. de pe. di. iij.

cijs reseruari ita inq̄ens: Querat hic aliquis si fidelis deprehēsus i adulterio decolleť: qđ de eo postea fiat: Aut enī punietur ꝛ falsum est qđ dr nō iudicabit deus bis in idipm: aut nō punieť: ꝛ optādum est adulteris vt hic breui pena puniantur

Hiero. in forma.

vt frustrentur in cruciatus eternos. Ad qđ respondem⁹ deū vt oim rerum ita suppliciorꝝ quoq̄ scire mensuras ꝛ nō preueniri sniam iudicis: nec illi in peccatorē exercende dehinc pene auferri potestatem: ꝛ magnū peccatū magnis diuturnisq̄ lui

Leuiť. xxiiij. Numeri. xv.

cruciatibus. Si qs vero punitus sit tēporaliter vt ille q israelite maledixerat ꝛ q in sabbato ligna collegerat: tales postea nō puniri: qr culpa leuis pñti supplicio compēsata sit: leuis ei culpa leui supplicio cōpēsať. His satis innuit Hierony⁹. grauia peccata ꝛ hic puniri graui supplicio: ꝛ in futuro puniēda eternaliter de qbus penitētia nō agitur inter flagella. Leuia vero q hic puniunť: leui pena cōpensationē recipere: qđ in bonis fieri nō ambigimus: ꝛ in malis forte etiā fit ita. Satis iam apparet qđ illi de pphetia induxerūt nō facere p eis q dicūt ei qui crimē sibi reseruat: de

Greg⁹. super Ezech. ꝛ habeť. d pše. di. iij. pluit.

alio veniā prestari p pniam. Alias qq̄ auctoritates inducūt. Ait enī Greg⁹. Pluit dñs sup vnā ciuitatē ꝛ sup alterā ñ pluit: ꝛ eādē ciuitatē ex pte cōpluit: ꝛ ex pte aridā relinqt. Cū ille q pri⁹ odit ab alijs vicijs se corrigit: vna eadēq̄ ciuitas ex pte cōpluit ꝛ ex pte arida remanet: qr sunt qdam qui cum qdam vicia resecēt: in alijs

Amb. super octonarium. xviij. ꝛ habeť de pše. di. iij. c. pma consolatio.

grauiter pdurāt. Item Amb. Prima cōsolatio est qr nō obliuiscit misereri deus. Scda p punitionē: vbi ꝛ si fides desit: pena satisfacit ꝛ releuat. Rōne quoq̄ vtuntur dicentes: Si qs vnū peccatuz cōfiteť altero tacito: satisfactionē a sacerdote iniūctā expleuerit: nunqd etsi pctm̄ tacitū cōuersus fuerit confessus pro vtroq̄ ei penitentia imponeť: Longe hoc videť a ratione ꝛ ecclesie consuetudine: q p eodem peccato nisi reitereť nulli bis penitentiaz impōit. Fuit ḡ illa pcti ꝯdigna satisfactio vñ ꝛ pctm̄ deletū videtur.

Quō accipiēda sunt pmissa. c

De pe. di. iij. c. qrat hic aliquis. §. illud etiā greg. vsq̄ ad finē ca.

His respōderi potest sic: illud Greg. pluit dñs ꝛc. Non ad criminis veniā: ſ ad opis praui desertionem referendū est: vt ideo ps ciuitatis dicatur cōplui: qr ab actu ꝛ delectatiōe peccati cui ante seruiebat mō cessat: nō q ei⁹ veniam habeat. Vocaturq̄ pluuia illa talis cōtinentia qua ab ope peccati reuocať: qr ex fonte grē dei id cordi istillať: vt vel sic paulatim ad pniam veniat: vel eo min⁹ a deo puniať q diuturniori delectatiōe ꝛ actu pcti mai⁹ sibi accumulasset tor

Matth. xviij.

mētū. Si vo ad indulgētiā reat⁹ pluuia referať: euāgelice sentētie ꝯtraire videbiť. Si enī ppter inmisericordiā qua qs primo suo nō misereť etiā que dimissa sūt replicanť ad penā: multomagis que nōduz sunt dimissa ppter odiū fraternū ad penā reseruari pbanť. Et si ille qui arbiter sue volūtatis cōstitutus est: nō pōt inchoare nouā vitā vt ait Aug. nisi peniteat eū veteris vite: quō ad nouitatē indulgentie pueniet qui odij vetustatē nō deposuit: Illud etiā qđ Amb. ait: ꝛ si fides desit pena satisfacit ꝛc. Nō de fide intelligiť q creditur i deū: ſ de ꝯscia delicti. Deest ei fides cū ꝯscia pcti nō subest. Nā cū delicta oia nemo intelligat: est aliqñ in hoīe pctm̄ cuius nō habet cōsciam. Unde apostolus:

j. Cor. iiij.

Nihil mihi ꝯscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Cum ḡ quis flagellať pro peccato cuius non est cōscius: si patiēter fert penam ꝛ humiliter amplectitur: cogitans se forte peccatum habere quod non intelligit ꝛ p eo puniri a deo: pena illa satisfacit ꝛ releuat grauatū. Ad hoc aūt qđ obijciť de satisfactiōe illa: si satisfactio ñ fuit iteꝝ imponēda est. Si vero iterum impo

Aug⁹.i.lib. de pnia. nenda nō est satisfactio fuit: ꝛ si satisfactio fuit: veniā impetrauit. Respōderi pōt satisfactionem iō nō fuisse qꝛ ille dignos fru-
Aug.i ench. ctus pnie nō fecit. Est em̄ satisfactio pnie vt ait Aug. pctōꝝ causas excidere nec suggestionib⁹ earū aditū indulgere. Itē Sane q̄ scelerate viuūt nec curant talem vitam moresq̄ corrigere ꝛ inter ipsa facinora sua elemosynas frequentare non cessant: frustra ideo sibi blandiuntur qꝛ dn̄s
Luce.xj. ait: Date elemosynā: ꝛ ecce oīa munda
De generib⁹ elemosynarū. sunt vobis. Hoc em̄ q̄ late pateat nō intelligunt. Multa em̄ sunt genera elemosynarū: q̄ cū facimus adiuuamur: nō solū q̄ dat esurienti cibū sitienti potū ꝛ hmōi: ſ etiā q̄ dat veniā petenti: elemosynam dat: ꝛ qui emēdat verbere in quē potestas dat̄ vel cohercet aliq̄ disciplina: vel orat vt ei pctm̄ dimittat̄: elemosynā dat: qꝛ misericordiā p̄stat. Multa em̄ bona p̄stātur inuitis: qn̄ eoꝝ ꝯsulitur vtilitati ꝛ nō vo-
Aug.i ench. lūtati: sed ea maior est qua ex corde dimittimus qđ in nobis quisq̄ peccauit. Minus em̄ magnū est erga eū esse beniuolū qui tibi nihil mali fecit. Illud multo grādius vt tuū etiā inimicū diligas: ꝛ ei qui tibi malū vult ꝛ si pōt facit: semꝑ bonū velis faciasq̄ qđ possis. Qđ ergo dominus ait date ele. et. o. m. s. v. ita ne intellecturi sumus vt nō credētib⁹ in xp̄m mūda sint oīa si elemosynas istas dederit? Qui eni vult ordinate elemosynā dare a se debet primū incipe ꝛ eā primū sibi dare. Est em̄ elemosyna op⁹ misericordie: verissimeq̄
Eccl.xxx. dictū ē: Miserere anime tue placēs deo Non ergo se fallāt q̄ per elemosynas largissimas fructum suoꝝ vel pecunie impunitatem se emere estimant, in peccatis per-
ps.x. manentes que ita diligunt vt in eis optēt versari. Qui vero diligit iniquitatē odit animam suā: ꝛ q̄ odit animā suā nō est misericors ei sed crudelis. Diligēdo quippe eam ſm seculū: odit eā ſm deū. Si ergo vult ei dare elemosynā ꝑ quā fit munda: odiat eā ſm seculū: ꝛ diligat eam ſm deū hac elemosyna quā sibi hō primit⁹ debet:
Matth.xxiij mundant̄ interiora. Ad qđ hortans xp̄s ait: Mundate que intus sunt: immūdis
Ad Titū.j. enim nihil est mundum: sed polluta sunt eoꝝ mens ꝛ ꝯscientia vt ait apl's. Immūdi vero sunt omnes quos non mundat fi-
Act.xv des: qua creditur in xp̄m de qua scriptū est: Mūdās fide corda eoꝝ. Sꝫ ne istas
Matth.xxiij elemosynas q̄ fiunt de fructibus terre respuere xp̄s videret̄: Hec inq̄t oportuit facere. s. iudiciū ꝛ charitatem dei: ꝛ illa non omittere. i. elemosynas fructuū terrenoꝝ. Ex his datur itelligi q̄ in pctō mortali ꝑmanentes ꝛ si elemosynas largas faciāt: nō tn̄ per eas satisfaciūt: qꝛ iordinate agūt dū a se non incipiūt: nec proprie dꝛ elemosyna tale op⁹: dum sibiipsis crudeles existunt: nō placentes deo. Nō ergo dicēda — De pe. di. iij. nihil ꝓdest.
est illa peccati satisfactio: quam quis agit pro vno peccato: dum perdurat in altero
Quia nihil ꝓdest ieiunare ꝛ orare: ꝛ alia — Pius papa.
bona agere nisi mēs reuocetur a peccato ꝛ si aliqn̄ conuersus tacitum peccatum sacerdoti fuerit cōfessus de vtroq̄ imponēda est ei satisfactio: quia de primo condigne non satisfecit.

Scđꝫ quosdā fuit satisfactio.

Quibusdā tamen

videt̄ fuisse satisfactio sed infructuosa dū — De pe. di. iij. c. q̄rat hic ad finem.
in pctō altero ꝑsistit: pcipiet̄ tamē fruct⁹ eius: icipietq̄ ꝓficere cū pcti alterius penituerit. Tunc em̄ vtrūq̄ dimittit̄ pctm̄ ꝛ satisfactō p̄cedēs viuificat̄ q̄ fuerat mortua: sicut baptism⁹ illi q̄ ficte accedit tunc primitus valet cū fictio a mente recedit ꝑ pniam. Et in hui⁹ opinionis munimētū auctoritates inducūt. Ait em̄ Aug⁹. Piū — Aug. de pe. di. iij. c. piū ē
ē credere ꝛ nostra fides expostulat: vt cū grā xp̄i in homine destruxerit mala priora etiam remuneret bona: ꝛ cū destruxerit qđ suū nō iuenit: diligit bonū qđ i peccāte plātauit. Itē Hiero. Si qn̄ videris — Hiero⁹. ibidē ca. si qn̄.
inter mlta peccata queq̄ facere aliqua iusta opa nō est tā iniustus de⁹: vt ꝓpt̄ multa mala obliuiscat̄ paucoꝝ bonoꝝ: ſ faciet ea metere ꝛ in horrea ꝯgregare q̄ bona in terra seminauit. Sꝫ hec dicta intelligimus de illo qui i charitate q̄dā tpe bona facit ꝛ bon⁹ ē: alio vero tpe mal⁹ ē ꝛ multa pctā facit. Nō ergo intelligendū est eū inter multa peccata iusta opa fecisse: q̄si simul eodēq̄ tpe pctā fecerit ꝛ iusta opa: ſ diuersis tpib⁹ vtraq̄ fecisse. Nisi em̄ bonus foret qn̄ bona fecit: nō seminasse diceret̄ in terra bona. Destructis ḡ mal' post opa bona cōmissis: priora bona in charitate. s. facta que sequētia mala mortificauerant: penitētia de illis malis habita viuificant̄ ꝛ remunerātur. Vn̄ apl's: Iaciē- — Apl's in epl'a ad Heb. ꝛ allegat̄ de peni. di. iij. c. intermittentes.
tes fundamentum penitentie ab operib⁹ mortuis opera mortua nominans priora bona significat: q̄ ꝑ sequēs peccatū erant mortua: qꝛ hi peccando priora bona irrita fecerūt. Hec sicut peccando irrita fiūt:

sta ppriam reuiuiscūt ⁊ ad meritum eternitatis ꝓdesse incipiūt. Similiter ⁊ illud bonum amat deus qđ plantauit in peccāte: in illo. s. q̄ post illud bonum peccauit: non simul peccās ⁊ bonū operans extitit: qꝛ talis hominis opus nō diligeret deus ad remunerationē. Potest etiam accipi de opibus bonis q̄ ab aliquo fiūt dū malus est: ⁊ in pctō mortali ɔsistit vl' ad tempus vel vsq̄ in finē: que dicunt a deo remunerari ⁊ nō dari obliuioni: non qꝛ ꝓficiant ad vitam eternam obtinendam: sed ad tolerabilius extremi iudicij supplicium sentiēdū: sicut de fide ⁊ ceteris q̄ sine charitate habentur Augustinus ait: Si quis non habēs charitatē que pertinet ad vnitatem spiritus ⁊ vinculum pacis quo ecclesia cōnectitur in aliquo scismate ɔstitutus: ne xp̄m neget patitur tribulationes famē: ꝑsecutionē: vel flammas vel bestias: vel ipsam crucē: timore gehenne: nullo modo ista culpāda sunt: imo ⁊ hec laudanda est patientia. Non enī dicere poterimus melius ei fuisse: vt xp̄m negādo nihil horꝫ pateret q̄ passus est confitendo: sed estimādum est fortasse tolerabilius ei esse futurum iudicium q̄ si xp̄m negādo nihil horū pateret: vt illud qđ ait apl's: Si tradidero corpus meum ita vt ardeā: charitatem aūt nō habuero nihil mihi ꝓdest: nihil enī ꝓdesse intelligitur ad regnū obtinēdū: nisi ad extremi iudicij tolerabilius subeundū suppliciū: ⁊ infra. Hec propter charitatē dicta sunt: sine qua in nob nō pōt eē vera penitētia: qm̄ i bonis charitas dei est que tolerat omnia.

De opib' bonis de pe. di. iij. c. qđ ḡ. §. pōt etiam.

Aug. de vera pnia ⁊ habet de pe. dis. iij. si qs aūt.

j. Cor. xiij.

Aug'.

j. Cor. xiij.

Perstringit dictorum summam vt alia addat. e

Ex his ostenditur bona q̄ sine charitate fiunt ꝓdesse q̄d ē ad tolerabiliorem penā sentiendam: ꝫ nō ad vitā obtinēdā. Illa enī q̄ in charitate q̄s facit: si postea ꝓlapsus fuerit nec exurrexerit: nō esse in memoria dei Ezechiel dic Si auerterit se iust' a iusticia ⁊ fecerit iniquitatē nūq̄d viuet? oēs iusticie ei' quas fecerat nō recordabūt: in peccato suo morietur: ⁊ nō erūt in memoria iusticie q̄s fecit. In cui' loci expositiōe Greg. ait: Hoc nob maxime considerandū est qꝛ cū mala cōmittimus: sine causa ad memoriā transacta bona reuocamus: qm̄ in ꝑpetratiōe maloꝝ nulla debet esse fiducia bonoꝝ p̄teritoꝝ. Intelligendū est hoc ad vitā ꝑcipiendā bona preterita nō dare fiduciā: ⁊ si ad mitiorē penā: alioq̄n premisse auctoritati augustini obuiaret. ⁊ bona ergo sine charitate facta ⁊ bona i charitate fctā que cōcomitat mortal' culpa: quā non delet sequēs pnia: ad sensū mitioris pene ꝓficiunt non ad vite fructum.

Ezech. xxxiij

Greg. de pe. di. iiij. c. ꝫ nobis.

Auctoritates alias inducit cōtra eos qui dicūt de vno peccato penitentiam agi altero tacito. f

Satis arbitror illis esse rīsum q̄ asserūt de vno crimine penitentiā agi ⁊ veniā prestari: alio in delectatiōe retēto vel ꝑ ɔfessionē nō exposito q̄ nō mō p̄missis auctoritatibus ɔfutant ꝫ etiā subditis: Aīt enī Aug. Sūt plures quos penitet peccasse: ꝫ nō oino reseruantes sibi q̄dā in q̄b' delectētur: nō animaduertentes dn̄m simul mutum ⁊ surdum a demonio liberasse: per hoc docet nos nūq̄ n si de oibus sanari. Si enī vellet peccata ex parte reseruari: habentē septē demonia ei ꝑficere potuit sex expulsit: expulit aūt septē vt oia crimina simul ejiciēda doceret. Legionē vero demonū ab alio ejiciēs: nullū reliquit de omnibus q̄ liberatum possideret: ostēdens q̄ ⁊ si peccata sint mille: oportet de omnib' penitere. Nunq̄ aliquē sanauit dn̄s quē nō omnino liberauit. Totum enī hoiē sanauit in sabbato: qꝛ ⁊ corpus ab omni infirmitate ⁊ animā ab omni contagione: indicās penitētē oportere simul dolere de omni crimine. Scio enī dn̄m inimicū omni criminoso. Quō ergo q̄ crimē reseruat: de alio recipiet veniā? sine amore dei ɔsequeret veniā: sine quo nemo vnq̄ inuenit grām. Hostis enī dei est dū offendit ꝑseuerāter Quedā enī impietas ifidelitatis est: ab illo q̄ iustus ⁊ iusticia ē dimidiā sperare veniā. Jam enī sine vera penitentia inueniret grām. Penitentia enī vera ad baptismi puritatē conat ducere. Recte enī penitēs quicquid sordis post purificationē baptismi cōtraxit: oportet vt abluat saltē lachrymis mētis: sed satis durus est cui' mentis dolorē oculi nō declarant: sed sciat se culpabiliter durū qui deflet damna temporis vel mortem amici: ⁊ dolorē peccati nō ostēdit in lachrymis. Quem ergo penitet: omnino peniteat. Idē. Penitentes si vere estis penitētes ⁊ nō estis irridē-

De pe. di. iij. c. sunt plures

Marci. vij.

Luce. viij.

Joh. viij.

Marci. v.

Joh. vij.

In q̄dā s'mone de pnia.

tes: mutate vitā. recōciliamini deo. Penitētiā agis: genua figis ⁊ rides: subsannas dei patiētiā? Si pniaꝫ agis penitet te si nō penitet te: nō es penitēs. Si ḡ penitet: cur facis q̄ male fecisti. Si fecisse penitet: noli facere: si adhuc facis: certe nō es

Innocētiꝰ. ij. de pe. di. v. c. frēs nostros.

penitēs. Itē Innocētiꝰ scd̄s. Ammonemus fratres nr̄os ne falsis penitētijs laicoꝝ aīas decipi ⁊ in infernū ptrahi patiant̄. Falsam aūt penitentiaꝫ esse constat: cum spretis pluribus de vno solo penitētia agitur. vel cū sic agitur de vno: vt nō discedatur ab alio.

Repetit d̄ vā pnīa vt addat. g

Ex premissis ꝑspicua fit noticia vere pnīe vel satisfactiōis Illa eñ vera est penitētia que peccatum abolet: qd̄ illa sola facit q̄ scelus corrigit. Illa vero scelus corrigit: q̄ odiuꝫ cōmissi criminis ⁊ cōmittēdi cū desiderio satisfaciendi affert. Judas eñ penituisse legit̄ sine assecutione venie: q₂ tali penitētia nō correxit crimen. vñ Hiero. Nihil iude ꝓfuit egisse penitētiā ꝑ quā scelus corrigere nō potuit. Sic qñ frater peccat in fratrem vt emendare nō valeat qd̄ peccauit potest ei dimitti. sin autē ꝑmanent opera frustra voce assumit̄ pnīa. hoc ē qd̄ de eo d̄r: ⁊ oratio eiꝰ fiat in peccatū. vt nō soluꝫ emēdare nequerit ꝓditionis nephas: sed proprij homicidij scelus addiderit. Caue q̄liter itelligas illd̄: vt emēdare nō valeat qd̄ peccauit ⁊c. Nō eñ emēdatio h̄ intelligēda est rei dempte recōpēsatio: sed delicti exprobratio ⁊ abhomiatio cū satisfactiōis desiderio. Demit eñ iniuste quis alicui qd̄ restituere nō valet: vt oculū vel vitam ⁊ hmōi: ⁊ tñ si penituerit pcti cum amore condigne satisfactiōis veniā habꝫ Nec ideo quisq̄ꝫ putet q̄ rem alienā iniuste abstulerit quā reddere pōt: de illo peccato penitere ac veniā consequi nisi restituat ablatū. Quādiu eñ res ꝓpter quaꝫ peccatum est nō reddit̄ si reddi pōt: non agitur penitentia sed fingitur.

Matth. xxvij

Hiero. super Matth. et allegatur d pe. di. iij. c. nihil.

ß. cvlij.

Aug. in ep'la sua ad Macedonium.

Ista ē distinctio. xv. huiꝰ quarti libri: in qua magister postq̄ꝫ determiauit de penitentia q̄ꝫtum ad sui quidditateꝫ: hic determinat de ea q̄ꝫtū ad eiꝰ integritatē. et tria facit. Primo enim tangit q̄sdam errores ⁊ eos soluit. Scd̄o q̄d elemosyne in peccato facte valeāt subiūgit. Tertio penitentiā factā de vno pctō ⁊ nō de omnibꝰ nō valere adiūgit. Primū facit a principio distinctionis vsq̄ꝫ ibi: Ad h̄ aūt qd̄ obijcit̄. Scd̄m vsq̄ꝫ ibi Satis arbitror illis esse responsum. Tertium vsq̄ꝫ ad finē distinctiōis. In speciali sentētia magistri stat in tribꝰ ꝓpositionibꝰ: quarū prima est hec: Quinq̄ꝫ modis infligunt̄ flagella et tribulationes ⁊ liberantur a pena patienter sustinentes seu punitiōes tolerātes. Hanc magister insinuās ꝓponit primo q̄ sicut erroneū est dicere penitētiā nō posse iterari vt sup̄ per autoritates ꝓbatū est. ita erroneuꝫ ē dicere q̄ de vno peccato sine alijs pōt penitētia agi. qd̄ quidam dixerūt confirmātes errorem suū ꝑ ꝓphetā. Naum c. j. qui dicit: Non iudicabit deus bis in idipm. Ex qua autoritate arguunt sic. Si quis vnum peccatū sacerdoti cōfiteat̄ tacitis alijs. et penitentiā sibi iniunctā ꝓ illo ꝑseuerat nō debet ꝓ illo vlterius satisfacere nec pnīaꝫ agere. Alioquin deꝰ bis in idipm iudicaret dum sacerdos qui vicem xpi ī ecclesia gerit bis ꝓ eodem pctō penitētiā imponeret ergo de vno pctō solo sine alio pōt penitentia agi: Postea soluit ⁊ dicit q̄ hec autoritas nō cogit: ītelligitur eñ de illis solū qui ꝑ flagella pñtia corrigūtur ⁊ cōmutant̄ ⁊ ꝑseuerant in bono. Tales eñ iterum nō iudicantur. Secus aūt est de illis q̄ per flagella nō corrigunt̄. vt pharao Exo. vij. Talibꝰ eñ videt̄ iudiciū incipi in pñti ⁊ termiari in futuro s̄m beatū Augu. Vñ incidentaliter adiungit magister quandā vtilem distinctionē dicens: q̄ flagella infliguntur vel ad augmenta meritorū sicut factum est in Job. vel ad custodiā virtutis vt ptꝫ ī Paulo cui datꝰ ē stimulus carnis. j. Cor. xij. vel ad corrigenda peccata. vt Marie Numeri. xj. inflicta est lepra vel ad gloriā dei vt ptꝫ in ceco nato: vel ad initiū pene future vt ptꝫ ī Herode q̄ scaturiuit vermibus vt ptꝫ Act. xv. Postea exponit quasdam autoritates Hieronymi sup̄ dicto v̄bo Naum: qui dicit genus hūanū diluuio. Geñ. vij. zodomitas igne. Geñ. xx Egyptios mari. Exo. xiiij: ⁊ israelitas in heremo tp̄aliter punitos ne in eternū punirent̄. vt habet̄ d̄ penitētia. dis. iij. q₂ nō punit deꝰ bis in idipm. Nō est generaliter intelligendū: sed de illis tm̄ q̄ inter flagella penituerūt. q̄ eñ ꝑ flagella tp̄alia puniunt̄ et nō corrigunt̄ cum hoc postea eternaliter puniuntur: quod confirmat autoritate beati Johis q̄ dicit leuia pctā leui ⁊ tp̄ali supplicio puniri. ꝓ leuibus eñ nō punit̄ quis eternaliter. Grauia v̄o ⁊ hic purgari graui supplicio ⁊ in futuro eternaliter punienda illa. s. de quibꝰ pnīam inter flagella nō egerūt. Et subdit q̄ illd̄ fieri ī bonis nō ē dubiū: q₂. s. leuia leuiter remunerant̄ hic bona. sꝫ maiora ⁊ h̄ ⁊ in futuro remunerabunt̄. In malis quidē idem fit. s. id q̄ boni ꝓ leuibꝰ culpis leuiter puniunt̄ vel hic vel ī purgatorio. Mali v̄o pro leui culpa etiā leuiter puniunt̄ eternaliter ꝑ accidens rōne pcti mortalis annexi. Ex quo cōcludit q̄ dicta autoritas nihil ꝓ dicta opinione facit. Postea introducit autoritates sanctoꝝ ꝓ cōfirmatione predicti erroris. et primo ponit autoritatem. Greg. qui dicit vnā ciuitatē cōplui et aliā nō: sicut dicit Amos. iiij. et est qñ hō d̄ vno pctō pnīam agit ⁊ de alio nō. Postea ponit autoritatē Amb. qui dicit q̄ si fides desit pena satis facit vt possit de aliquo peccato satisfacere. Postea ponit ad idem rationem ipoꝝ que talis est. Aliq̄s qui de vno pctō satisfecit ⁊ penitet alijs peccatis tacitis de quibꝰ postea si confessus fuerit nō videtur rationabile q̄ de ꝑmo iterato satisfaciat. Nec rationabile videtur s̄m ecclesie cōsuetudinē pro eodem peccato nisi peccatum iteretur vlli pnīaꝫ bis imponi. ergo sibi illa satisfactio qua d̄ vno pctō satisfacit est sufficiēs. Postea rñdet ad ista. Et primo ad autoritatē Greg. est eñ intelligēdū q̄ Gregoriꝰ dicit vnam ꝑtem ciuitatis complui: ⁊ aliā non: q̄ꝫtum ad criminis veniam: sed q̄ꝫtuꝫ ad operis et peccati de-

sertionem: ⁊ sic potest hō ab actu vnius peccati cessare ⁊ nō alterius: non tamen de vno sine alijs veniam obtinebit sicut in exemplis declarat. Postea soluit autoritatem Ambro. cum enim dicit ꝙ pena satisfacit vbi fides deest. accipit ibi fidem nō ꝓ habitu fidei: sed ꝓ scia peccati. Aliquādo em̄ peccatum est cuꝰ ꝯscientiā homo nō habet: qꝛ quod non recolit ꝑ penam flagelli purgatur. dum tamē patiēter homo flagella acceptet. Postea soluit ratiōem cum em̄ obijcitur de isto qui satisfacit vtrū sit ei satisfactio imponenda. Dicit magister ꝙ sic: qꝛ prior satisfactio non fuit digna et vera satisfactio. qꝛ fm̄ beatū Aug. satisfacere est peccati causas excidere et eorum suggestionibus aditum nō indulgere que duo nō facit qui in alijs peccatis remanet. Scda propositio est hec: Elemosyne quas faciunt in mortali peccato exiſtētes: nec sūt meritorie nec deo placentes. Hāc mgr̄ insinuās ꝓponit autoritatē bea. Aug. qui dicit ꝙ quidā in peccato ꝑmanentes putant ꝑ elemosynas quas faciūt mereri aliquā purgationē peccati. ꝓpter qđ dn̄s dicit: date elemosynā ⁊ ecce oīa munda sunt vobis: qꝛ nō bn̄ intelligūt. Sūt em̄ multa genera elemosynaꝝ. Elemosynā em̄ facit qui necessaria administrat: qui peccanti se indulget: qui subditū sibi corripit: q̄ pro proximo orat vt pctm̄ sibi remittat. Et subdit ꝙ hec et multa alia bona ꝑstant inuitis quando consulitur eoꝝ saluti ⁊ nō voluntati. Inter omnes aūt elemosynas maior ē dilectio inimici: sed ē preter has maior elemosyna quā q̄s sibi facere debet. Vn̄ q̄ vult ꝑ aliquā p̄dictaꝝ elemosynaꝝ pctā sua mūdare prius debet sibijpsi elemosynā facere: ⁊ anime sue misereri. qđ nō faciunt q̄ in peccatis ꝑmanēt et si multas elemosynas faciunt: qui em̄ diligit iniquitatē odit animā suā: sed qui sibijpsi mādationē facit sibijpsi elemosynā exhibet ⁊ ille ordinate dat elemosynā q̄ a seip̄o incipit: ⁊ sic intelligēdū est v̄bū dn̄i dicētis: oꝑtet facere illa. s. bona. i. elemosynas interiꝰ: ⁊ illa nō omittere. i. elemosynas exteriꝰ. Ex q̄ cōcludit ꝙ illis qui de vno pctō satisfaciūt sine alijs est iteꝝ satisfactio imponēda. Postea enarrat aliorū opinionem dicentiū. s. ꝙ illa satisfactio de vno sine alijs insufficiēs fuit. s. tpe illo quo fiebat sed qn̄ hic postea de alijs peccatis penitet: sicut baptismꝰ ficte accedēti non ꝓdest: sed recedente fictione effectū habet. Cōfirmāt aūt isti suā opinionē. Primo ꝑ autoritatē Augu. dicentis ꝙ deus gratiam suā alicui confert ⁊ etiā remunerat priora bona facta an̄ statum gratie: ⁊ ꝙ deus diligit bonū qđ in peccante plantauit ⁊ ita satisfactionem approbat ī statu peccati. Secūdo inducit ad hoc idem autoritatē b. Hierony. dicentis ꝙ deꝰ bona facta in statu peccati remunerat ⁊ facit peccatorē ea metere q̄ seminauit. Postea ōn̄dit mgr̄ quō p̄dicte autoritates ītelligunt de bonis factis ī statu gr̄e q̄ ꝑ pctm̄ mortificant: et postea per pn̄iam reuiuiscunt: illa em̄ deus diligit ⁊ remunerat ⁊ illa metere facit: nō autē de illis que fuerūt facta in statu pctī. Postea respōdet aliter dicens ꝙ p̄dicte autoritates possunt intelligi etiam de bonis factis in statu pctī que deus remunerat nō tamen remuneratione glorie eterne sꝫ aliq̄li remuneratiōe tꝑali: vl̄ etiā remunerat diminuēdo eternū supplicium. Et hoc confirmat autoritate btī Aug. dicētis tribulationes sine pctīs perpessas valere: nō tn̄ ad gloriā sed ad supplicij diminutionē. Et silr̄ dicere videt ꝙ sine charitate v̄a penitentia esse nō pōt. Ex quo cōcludit ꝙ bona q̄ cū charitate facta sunt ⁊ ꝑ peccata mortificata nec ꝑ pn̄iam reuiuificata ad eternā remuneratiōnē n̄ valent: licet valeāt ad diminutionē supplicij. qđ cōfirmat autoritate Greg. Postea cōcludit q̄si ꝓbatum ꝙ de vno pctō sine alijs nō pōt penitētia agi. Imꝓbat etiā errorē supradictū huic veritati cōtrariū autoritate beati Augusti. dicentis ꝙ dn̄s nunq̄ aliquē sanauit quem totaliter non sanauit: in q̄ nos docuit ꝙ de vno pctō sine alijs nō potest fieri penitētia al's sequeret ꝙ criminoso cui inimicꝰ esset daret veniam ⁊ ꝙ pctōr sine timore dei veniā cōsequeretur et ꝙ a deo dimidia consequeret venia vel etiam integra absq̄ vera penitentia: que omnia sunt inconueniētia. Ex predictis infero tertiam propositionem que est hec: Non valet penitentia nisi de omnibus agatur et res male acquisita quanto citiꝰ restituatur: patet ex p̄missis. Addit etiam q̄ sit vera penitentia. s. illa que ad baptismi puritatē ducit et que vere vite mutationē facit que peccatū abhorret: et scelus corrigit ꝓpter qđ permanens in opere peccati veram penitentiā hr̄e nō potest. Addit etiā in fine ꝙ vera penitētia agi potest absq̄ restitutiōe qn̄ nō adest facultas emēdandi vel restituendi. Si aūt adest facultas nullo modo pōt penitētia vera agi nisi ablatū restituat. Et tm̄ in sp̄ali.

De tribus que in penitētia cōsideranda sunt.

DI. XVI. Assignat partes pn̄ie vt est ecclie sacrm̄. et determinat p̄mo d̄ ꝑtibus itegralibꝰ penitentie.

a

In perfectiōe i aūt pn̄ie tria obseruāda sūt. s. cōpūctio cordis: cōfessio oris: satisfactio opis. vn̄ Johānes os aureū. Perfecta pn̄ia cogit pctōrem oīa libēter ferre: in corde eiꝰ cōtritio: in ore cōfessio: in ope tota hūilitas. Hec ē fructifera penitentia: vt sicut tribꝰ modis deū offendimus. s. corde: ore ⁊ ope: ita tribus modis satisfaciamꝰ. Sunt em̄ tres pctī differentie: vt ait Aug. ⁊ i corde: ⁊ in facto: ⁊ i cōsuetudie vel v̄bo tāq̄ tres mortes. Vna q̄si i domo. s. cū i corde cōsentit libidini. altera q̄si ꝓlata iā extra portā cū in factū ꝓcedit libidini assēssio. tertia cū male cōsuetudinis tāq̄ mole p̄mit animꝰ: vl̄ noxie defensiōis clipeo armat: q̄si in sepulchro iā fetēs. Hec sunt tria genera mortuorū q̄ deꝰ legit suscitasse. Huic ẽ triplici morti: triplici remedio occurrit: ꝯtritiōe cōfessiōe: satisfactiōe. Cōpunctio nob̄ cōmendat ibi: Scindite corda v̄ra ⁊ nō vestimēta v̄ra. cōfessio ibi: Justus in p̄ncipio sermonis accusator est sui. Vere em̄ ꝯfitet q̄ se accusat: q̄ execrando malū sibi imputat. Et ibi Effundite corā illo corda vestra. Et iteꝝ. Cōfitemini alterutrū peccata vestra. Satisfactio a iohanne precipit vbi ait: Facite dignos fructus pn̄ie: scꝫ: vt fm̄ qualitatem et q̄ntitatē culpe: sit qualitas ⁊ q̄ntitas pene. Nō em̄ par debꝫ esse fructꝰ boni opis eiꝰ qui nihil vel minus peccauit: ⁊ eiꝰ qui grauiꝰ cecidit. Jō discretio penitēti valde necessaria est: vt

Johes os aureū. de pe. di. j. ca. perfecta penitentia.

Augꝰ. de sermone habito in monte.

Matth. ix.

Luc. vij.

Johis. xj. de Lazaro.

Joh. x.

Johelis. ij.

Prouer. xviij

Psal. lxj.

Jacobi. v.

Matth. iij.

Luc. iij.

Beda.

Aug. in li. de pnia q attēdēda sunt: et habet de pe. di. v. in princi.

illa gerat que tradit Aug. dicēs: Cōsideret q̄litatē criminis: in loco: in tpe: in pseuerantia: in varietate psone: ⁊ quali hoc fecerit tēptatiōe: ⁊ in ipsi⁹ vicij multiplici executiōe. Oportet em̄ penitere fornicātem ꝭm excellentiam sui status vel officij. vel ꝭm modū meretricis: ⁊ in modū operis sui: ⁊ qualiter turpidinē egerit. si i loco sacrato: si in tpe orationi cōstituto: vt sunt festiuitates ⁊ tpa ieiunij. Cōsideret q̄tū pseuerauerit: ⁊ defleat q̄ pseuerāter peccauerit: ⁊ q̄nta vict⁹ fuerit ipugnatione. Sūt em̄ qui nō solū nō vincunt̄ ꝫ vltro se pctō offerūt: nec expectāt tētationē sed pueniūt voluptatē. Et ptractet secuꝫ q̄ multiplici actiōe vitij delectabilit̄ peccauit. Ois ista varietas ɔfitēda est et deflenda: vt cū cog̃uerit qd̄ pctm̄ ē: cito inueniat deū sibi ppitiū. In cog̃scēdo augmētū pcti: inueniat cui⁹ etatis fuerit: cui⁹ sapiētie ⁊ ordinis. Immoret̄ in singul' istis ⁊ sentiat modū crimis: purgās lachrymis oēm q̄litatē vitij: defleat v̄tutē q̄ interim caruit. Dolendū est em̄ nō solū q̄ peccauit: ꝫ q̄ se v̄tute puauit. Defleat etiā q̄m offendēs in vno fact⁹ est oim̄ re⁹. Ingratus em̄ extitit: q̄ plen⁹ v̄tutib⁹ deuꝫ oino nō timuit. In ħ em̄ q̄sq̄ pctōr fit culpabilior q̄ est deo acceptior. Ideo em̄ adam plus peccauit: q̄ omni bono abundauit. Alio etiā mō offendēs in vno fact⁹ ē oim̄ reus: q̄ ois v̄tus patit̄ detrimētū ab vno vitio. Ponat se oino in iudicio ⁊ potestate sacerdotis: nihil sui res̄uās sibi vt oia eo iubēte parat⁹ sit facere p recipiēda vita aie: q̄ faceret p euitāda corpis morte: ⁊ ħ cū desiderio: q̄ vitā recupat infinitam. Cū gaudio em̄ facere dꝫ imortal' futur⁹: q̄ faceret p differēda morte moritur⁹. semper depcet̄ deū. offerat deo mentē et cordis cōtritionē. deinde ⁊ qd̄ pt det d̄ possessiōe: ⁊ tūc si qd̄ offerat: securus offerat.

Iacobi. ij.

Geñ. iiij.

Geñ. iiij.

Respexit dn̄s ad abel ⁊ ad munera eius. Pri⁹ dic̄ abel: q̄ ad munera ei⁹. In iudicio g̃ cordis ɔferēda ē elemosyna tribuētis. Nec ɔsiderādū ē q̄tū ħ q̄ mēte: q̄ affectio ne dat qd̄ pt. Qui g̃ sua pctā redimē vult tpaliū oblatiōe p̄us offerat mētē. Caueat etiā ne duct⁹ verecūdia diuidat apd̄ se ɔfessionē: vt diuersa diuersis velit sacerdotib⁹ manifestare. Quidā em̄ vni celāt: qd̄ alteri māifestādū ɔſuāt: qd̄ ē se laudare ⁊ ad hypocrisim tēdere: ⁊ sp venia carere: ad quā p frusta putat puenire. Caueat etiā ne pri⁹ ad dn̄icū corp⁹ accedat:

Q nō est diuidenda ɔfessio p diuersos sacerdotes.

q̄ cōfortet̄ bona ɔscia ⁊ doleat q̄ nōduꝫ audeat sumere quē multū desiderat cibū salutarē. Cohibeat etiam se a ludis: a spectacul' secli: q̄ pfectā vult ɔseq̄ remissiōis grām. Isti sūt digni fruct⁹ pnie aiam captiuā elaqueātes ⁊ in libertate seruātes. ⁊ infra. Querat aia dignos fruct⁹: ⁊ si nō dignos pnie. Sūt ei digni fruct⁹ v̄tutū: qui nō sufficiūt penitētib⁹. Penitētia em̄ grauiores postulat: vt dolore ⁊ gemitib⁹ mortu⁹ impetret vitā. Ex his ostenditur qui sint digni fruct⁹ pnie quib⁹ vera satisfactio explet̄: et q̄ nō oēs digni fruct⁹ sūt digni fruct⁹ pnie. qd̄ d̄ illa pnia intelligitur q̄ maior est criminū. Nō em̄ sufficiūt grauiter delinquētib⁹: que sufficiunt minus vel parum peccantibus.

Que sit falsa satisfactio. b

Et sicut sūt digni fructus pnie ac vera satisfactio: ita ⁊ indigni fruct⁹ ⁊ falsa satisfactio. i. falsa penitētia. vn̄ Greg. Falsas pnias dicim⁹ q̄ non ꝭm autoritates sctōꝝ p q̄litate crimīnuꝫ imponunt̄. Ideoq̄ miles vl' negociator vel alicui officio dedit⁹: qd̄ sine pctō exerceri nō possit: si culpis grauioribus irretitus ad pniam venerit vel q̄ bona alteri⁹ iniuste detinet: vel q̄ odiū in corde gerit: recognoscat se verā pniam nō posse pagere nisi negociū relinquat vl' officiū deserat ⁊ odiuꝫ ex corde dimittat: ⁊ bona q̄ iniuste abstulit restituat. Ne tn̄ despet: interī q̄cq̄d boni facere pt hortamur vt faciat. vt de⁹ cor ei⁹ illustret ad pniam. Cū sit penitētia interior ⁊ exterior: de vtraq̄ p p̄missa satis apparet q̄ sit v̄a ⁊ q̄ sit falsa.

Greg. de pe. di. v. c. falsas

De trib⁹ actionib⁹ pnie. c

Predictis v̄o adijciendū ē: q̄ trib⁹ modis agit̄ pnia. ante baptismū. s. de priorib⁹ pctis. post baptismū de grauiorib⁹ q̄ post cōmittunt̄. Est etiam pnia venialiū quotidiana q̄ etiam humiliū ē ⁊ pfectoꝝ. vn̄ Aug. Tres sunt actiones pnie quas mecū eruditio vestra recognoscit. Una est q̄ nouū hoiem parturit: donec p baptismū oim̄ preteritoruꝫ ablutio fiat peccatoꝝ: q̄ nullus sue volūtatis arbiter nisi peniteat eum veteris vite nouā inchoare potest: a qua puuli sūt immunes cum baptizantur: q̄ nondum possunt vti libero arbitrio: quib⁹ tamen ad remissionē originalis pcti pdest. eorū

Aug. ad Feliciañ. ⁊ habetur de pe. di. j. ca. tres aūt

fides a quib⁹ offerunt. Altera est actio pe
nitentie post baptismum que fit pro illis
Exod. xx. pctis que legis decalogus cõtinet. Agũt
ergo homiẽs pniam an baptismũ de pec-
catis prioribus: ita tñ vt etiam baptizen-
Actuũ. ij. tur: sicut Petr⁹ ait: Agite pniam ⁊ bapti
zet vnusqsqꝫ vrm in noie dñi ⁊c. Agunt
etiã pniaꝫ si post baptismũ ita peccauert
vt excõicari ⁊ recõciliari postea mereãt.
Est etiã pnia bonorũ et hũiliũ fideliũ pe-
ne qtidiana in q pectora tundim⁹ dicen-
Matth. vj. tes: Dimitte nob dbita nra ⁊c. Neqꝫ ea
nobis dimitti volum⁹: q dimissa nobis i
baptismo nõ dubitam⁹. Sꝫ illa q huma-
ne fragilitati qũuis parua tñ crebra surre-
Ex multitudo pũt: q si collecta ꝯtra nos fuerint ita nos
vẽialiũ ita ag grauabũt ⁊ opprimẽt sicut vnuꝫ aliquod
guat sicẽ vnuꝫ
grãde pctm. grãde peccatũ. Quid eñ interest ad nau-
fragiũ: an vno grãdi fluctu nauis operia
tur ⁊ obruat: an paulatim surrepẽs aq in
sentinã p negligẽtiuꝫ culpã impleat nauẽ
et submergat. Ideo ieiuniũ ⁊ elemosyne
et orationes inuigilent. in quibus cuꝫ di-
Matth. vj. cim⁹: Dimitte nob debita nra ⁊c. manife
stamus nos hre qd nob dimittat: ⁊ i his
verbis humiliantes animas nras qtidia
nam agere penitẽtiam nõ cessamus.

De satisfactiõe venialiũ. D

Que aũt p venia-
De pe. di. iij. libus sit satisfactio sufficiẽs. Aug. insinu-
ca. de quotidi at ita inqens i ench. De qtidianis et bre-
anis. uibus leuibusqꝫ pctis sine quib⁹ hec vi-
ta nõ ducit quotidiana oratio fideliũ sa-
tisfacit. Eoꝝ eñ est dicere: Pater nr qui
es i celis ⁊c. Delet oĩno hec orõ minima
⁊ qtidiana pctã. Delet ⁊ illa a quib⁹ vita
fideliũ etiã scelerate gesta: ſ penitendo in
meli⁹ cõmutata discedit. sicẽ veraciter dr:
Matth. vj. Dimitte nob debita nra. ita ⁊ veraciter di
cat: sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ no-
stris. i. sic fiat qd dr: qꝛ et ipsa elemosyna
est veniã petentib⁹ oĩno ignoscere. Ex
his aliisqꝫ pmissis iam facile est intellige-
re q p venialib⁹ sit exhibenda satisfactio.
Sufficit eñ dñica oratio cũ ieiunio ⁊ ele-
mosynis. sic tamẽ vt precedat cõtritio ali
quantula ⁊ addatur cõfessio si assit facul-
tas: de q confessione post tractabit. Pro
grauiorib⁹ vero peccatis hec etiam in sa-
tisfactiõe adhibenda sunt: ſ multo vehe-
Aug. in li. de menti⁹ atqꝫ districtius: quia vt ait Aug.
pnia. ⁊ babe- ad agendã penitẽtiaꝫ nõ sufficit mores in
tur d pe. di. j.
ca. nõ sufficit. meli⁹ cõmutare ⁊ a malis factis recedere
nisi de his q facta sũt satisfaciat dño p pe-

nitẽtie dolorẽ: p hũilitatis gemitũ. p ꝯtri
ti cordis sacrificiũ coopãtib⁹ elemosynis

Ista est distinctio. xvj. hui⁹ qrti
libri: in qua magister postq determinauit de peni-
tentia generaliter: hic determinat de partib⁹ eius
specialiter. et tria facit. Primo enim ostendit quo-
modo penitẽtia ex tribus partibus integrat. Se-
cũdo quanta penitentia ꝓ quolibet peccato digne
iniũgatur. Tertio quomodo veniale pctm elemosy
na ⁊ oratione dominica expiat. Primum a princi-
pio dis. vsqꝫ ibi: Et sicut sunt digni fruct⁹ peniten-
tie. Scdm abinde vsqꝫ ibi: Que aũt ꝓ venialibus.
Tertiũ vsqꝫ ad finẽ dis. In speciali sententia mgri
stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarum prima est hec:
In trib⁹ cõsistit perfectio penitentie. s. cordis cõ-
tritiõe: oris cõfessione ⁊ operis satisfactione. Hanc
magister ponẽs dicit q pfecta penitẽtia requirit in
corde ꝯtritionẽ: in ore cõfessionẽ: in ope satisfactio-
nem. Nã his. s. corde ore ⁊ ope pversa opatiõis cõ
suetudine peccamus et spiritualiter morimur. in cu
ius rei signũ christ⁹ tres mortuos suscitauit: vnũ in
domo: aliũ extra portã: tertium iam fetidum in se-
pulchro. Postea pnumeratas has tres partes pe-
nitẽtie declarat que patent in lra. Postea dat mo-
dum vere penitẽtie ⁊ primo qtum ad compunctio-
nem cordis dicẽs compunctionẽ in pnia esse neces-
sariã. vt scꝫ qui vult pfecte pctã delere ꝯsideret pec
cati circũstãtias quas tãgit ſm Aug. vt ptꝫ in lra
que sint damna q p pctm icurrit. ⁊ bona que p pec
catũ amisit: ⁊ de omnib⁹ cõterat ⁊ deuꝫ ꝓ venia de
precetur: ⁊ patus ad arbitriũ sacerdotis satisface-
cere. Postea dat modũ cõfitendi. s. ne cõfessio diui
datur. Deinde ponit modũ penitẽdi quo ad satisfa-
ctionẽ opis. debet eñ attendere penitẽs ne ad san-
ctum altare accedat anteq cõscia sit in bono cõfir-
mata. Scda ꝓpositio est hec: Vere ⁊ cõdigne pe
nitẽtie dicunt q ſm autoritates sctoꝝ pro qualita-
te ⁊ quantitate criminũ imponunt. Hanc mgr insi
nuans dicit q qui vult facere dignos fructus pnie
restringat se a ludis ⁊ spectaculis seculi. q verã pe-
nitentiã impediũt. ⁊ verã satisfactionẽ faciendo di-
gnos fructus pnie explent vt vicꝫ ſm qualitatem ⁊
qntitatẽ culpe sit qualitas ⁊ qntitas pene. Hic eñ
est vere penitentie modus. Postea etiã dicit q ille
facit indignos fruct⁹ pnie vel falsam pniaꝫ vel fal-
sam facit satisfactionẽ q existẽs in statu officio vl ne
gocio in q nõ põt pmanere sine pctõ ad pniam ac-
cedit: ⁊ statũ officiũ vel negociũ nõ dimittit. Expe-
dit tñ illi aliq bona opa facere si statũ nõ dimittit vt
deus cor eius ad penitentiã illustret. Postea distin
guit triplicẽ modũ penitentie. Est eñ quedã pnia
que agit ante baptismũ. Adultũ eni qui baptizat
optet veteris vite penitere anteq nouã inchoat in
baptismo. Alia ẽ pnia que agit post baptismũ. Et
hec est duplex. Vna que agitur ꝓ peccatis mortali
bus que sunt contra pcepta decalogi. Alia vero q
agit pro venialibus que ex infirmitate hũana pro-
ueniũt: que ⁊ si leuia videãtur multiplicata grauãt
et opprimunt sicut aqua paulatim intrans submer
git nauem. Tertia propositio est hec: Que sit pec
cati venialis penitentia declaratur hic lucida snia.
Hanc magister ponẽs dicit. q ad deletionẽ horum
pctoꝝ venialiũ ⁊ leuiũ sufficiũt orõ dñica et elemo-
syna cũ aliqua cõtritione: addita cõfessione si assit
facultas. que etiam omnia pro grauioribus pecca-
tis in satisfactiõe inhibenda sunt sꝫ multo fortius ⁊
vehemẽti⁹. nõ eñ illi q grauia peccata cõmisit suffi
cit a malo recedere ⁊ bonũ facere nisi etiaꝫ studeat
ſm modum peccatorum suoꝝ deo per penitentiam

satisfacere. Et tm̄ in speciali.

Tria proponuntur querēda. primum an sine confessione dimittatur peccatum. a

DI. XVII De cōfessiōe sacramentali. et d his q̄ ad eā spectant put h2 ratiōnē remedij q̄tū ad necessitatē ex pte cōfitētis.

b Hic orit̄ q̄stio multiplex. Primo enim queritur: vtrū absq̄ satisfactione et oris cōfessione p solā cordis cōtritionē peccatū alicui dimittat̄? Scdo an aliq̄n sufficiat cōfiteri deo sine sacerdote? Tertio: an laico fideli facta valeat cōfessio. In his ei etiā docti diuersa sentire iueniūt̄ q2 sup his varia ac pene diuersa tradidisse videntur doctores. Dicūt em̄ q̄dā sine cōfessiōe oris et satisfactiōe opis neminē a peccato mūdari: si tp̄s illa faciēdi habuerit. Alij vo dicūt añ oris cōfessionē et satisfactionē in cordis cōtritiōe pctm̄ dimitti a deo: si tm̄ votū cōfitendi habeat. Uñ propheta: Dixi cōfitebor aduersū me. in. m. do. et tu re. im. etc̄. Qd exponēs Cassiodorus ait: Dixi. i. deliberaui apud me q cōfitebor: et tu remisisti. Magna pietas dei: q ad solā pmissionē pctm̄ dimiserit: votuz em̄ p opatiōe iudicat̄. Itē Aug. Nōdū pnūciat pmittit se pnūciaturū: et de9 dimittit q2 h ipm dicere: q̄dda pnūciare ē corde. Nōdū est vox i ore vt homo audiat cōfessionē: et deus audit. Item sacrificium deo sp̄us cōtri. cor. cō. etc̄. alibi etiā legit̄. Quacūq̄ hora peccator cōuersus fuerit et ingemuerit vita viuet et nō morietur. Nō dr̄ ore cōfessus fuerit s̄ cōuersus ingemuerit. Unde dat̄ intelligi q etiaz ore tacēte veniā interdū cōsequimur. Hinc etiā leprosi illi quib9 dn̄s precepit vt ostenderēt se sacerdotib9 in itinere añq̄ ad sacerdotes venirēt: mūdati sunt. Ex q̄ insinuatur q anteq̄ ora nostra sacerdotib9 aperiamus. i. peccata cōfiteamur a lepra pcti mūdamur. Lazarus etiā nō prius de monumento est eductus et post a domino suscitatus: s̄ intus suscitatus prodijt foras viuus vt ostēderet̄ suscitatiō anie pcedere cōfessionem. Nemo em̄ potest confiteri nisi suscitatus: q2 a mortuo velut q̄ non est: perit cōfessio. Nullus ergo cōfitetur nisi resuscitat9. Nemo autē suscitat̄ nisi q̄ a pctō soluit̄: q2 pctm̄ mors anie est: q̄ vt est vita corporis: ita eius vita deus est.

Psal. xxxj. Cassiod. testimonijs pbat sola cōtritiōe pctm̄ dimitti. De pe. di. j. c. magna.

Psal. l.

Ezech. xviij. De pe. di. j. c. in quacunq̄. De pe. di. j. c. conuertimini quasi p totū. Luc. xvij.

Joh. xj.

Ecci. xvij.

His alijsq̄ pluribus autoritatib9 pbatur añ cōfessionē vl' satisfactionē sola cōpunctiōe pctm̄ dimitti. qd q̄ negāt: eas determinare laborāt. necnō in hui9 snie depressionē et ad sue opinionis assertionē autorū testimonia inducūt. Ait em̄ dn̄s p Esaiaz: Dic tu iniq̄tates tuas vt iustificeris. Itē Ambro. Nō pōt q̄sq̄ iustificari a pctō nisi pctm̄ ip̄m antea fuerit cōfessus. Idem dicit: Cōfessio a morte aiaz liberat: cōfessio apit padisum: cōfessio spem salutis tribuit: q2 nō meret̄ iustificari: q̄ i vita sua n̄ vult pctm̄ cōfiteri. Illa cōfessio nos libat q̄ fit cum pnia. Pnia vo ē dolor cordis et amaritudo aie p malis que q̄sq̄ cōmisit. Item Joh. Nō p̄t q̄sq̄ grām dei accipe nisi purgat9 fuerit ab omni pctō p penitētie cōfessionē et p baptismū. Item Aug. Agite pniam q̄lis agit̄ in ecclesia. Nemo dicat sibi. occlte ago: q2 apd̄ deū ago. nouit de9 q̄ mihi igs̄cit q2 in corde ago. Ergo sine cā dictū est: q̄ solueritis sup terrā soluta erunt in celis? Ergo sine cā claues date sunt? Frustram9 q̄ vbū xp̄i. Job dicit: Si erubui in cōspectu pplī pctā mea cōfiteri. Item Amb. Uenialis est culpa quā sequit̄ cōfessio delictorū. Item Aug. sup illū locū psal. Nō absorbeat me pfundū neq̄ vrgeat sup me pute9 os suū. Puteus est pfunditas iniq̄tatis: in quā si cecideris nō claudet sup te os suū: si tu non claudis os tuū. Cōfitere g̃ et dic: De profundis clamaui ad te dn̄e etc̄. et euades. Claudit sup illū q̄ i pfundū cōtemnit: a q̄ mortuo velut q̄ nō sit perit cōfessio. Item Nullus debite grauioris pene accipit veniam: nisi qualēcūq̄ et si longe minorez q̄ debeat soluerit penā. Ita em̄ impartit̄ a deo largitas miscd̄ie: vt non relinquat̄ iusticia discipline. Itez Hiero. Qui peccator est plāgat delicta ppria vel populi et ingrediat̄ ecclesiā: de q̄ pp̄ter pctā fuerat egressus: et dormiat in sacco vt p̄teritas delicias p q̄s deū offenderat: vite austeritate cōpēset. His alijsq̄ autoritatib9 nitunt̄ asserere: sine cōfessiōe vocis et aliq̄ solutiōe pene neminē a pctō mūdari.

Itē autoritatib9 ecōtra pbat sine cōfessione nō dimitti peccatum.

Esaie. xliij. et de pe. di. j. c. oīs. §. alij ecōtra ad finem. Amb. in li. d padiso. et habet vbi. s̄. ca. nō potest. Idē in smōe xp̄i d pe. di. j. ca. ecce nunc.

Johā. os aureū. de pe. di. j. ca. nō pōt.

Aug. d pnia ibidē. c. agite

Matth. xvj.

Job. xxxj.

Ambrosius

Aug. sup ps. lxviij. et hr̄ de pe. di. j. c. ex his. ad fi.

Psal. cxxix.

Prouer. xviii De pe. di. xvj

Hiero. super Malach. et allegat̄ d pe. di. j. ca. q̄ sanct9 sacerd.

Cui sententie potius consentiendum sit. b

Quid ergo sup his sentiendū sit q̄d tenedū. Sane dici pōt q sine cōfessione oris: et solutiōe pene exterioris pctā delent̄ p cōtritionē et humilitatem cordis. Ex quo em̄ pponit mēte cōpuncta se confessurū deus dimittit: q2 ibi est confessio cordis et si nō oris: p quā anima interius mundat̄ a macula et cōtagio peccati commissi et debitū eterne mortis

relaxat. Illa q̄ q̄ supius dicta sunt de cōfessiōe ꝛ pnia: vel ad ↄfessionē cordis vel ad interiorem penā referēda sunt. Sicut illd Aug. Qꝛ nullꝰ dꝫ veniā ↄseq̄ nisi priꝰ q̄ntulācūqꝫ pcti soluerit penā: vel de exteriori pena accipienda sunt et ad contemnentes vl' negligētes referēda: sicut illud Nemo dicat occulte ꝛc̄. Nōnulli enim in vita peccata cōfiteri negligunt vel erubescūt: et ideo nō merentur iustificari. Sic̄ enim p̄cepta est nobis interior penitētia ita et oris confessio ꝛ exterior satisfactio si assit facultas. Unde nec vere penitēs est qui cōfessionis votum nō habet: ꝛ sic̄ peccati remissio munus dei est: ita penitētia ꝛ cōfessio per quā peccatū deletur nō potest esse nisi a deo. vt Aug. ait: Jam inq̄t donum spūssancti habet qui confitetur et penitet: qꝛ nō potest esse confessio peccati et cōpunctio in homine ex seipso. Cū em̄ irascitur sibi quisqꝫ ꝛ displicet: sine dono spiritussancti non est. Oportet ergo penitentem cōfiteri si tempus habeat: et tamē anteq̄ꝫ sit confessio in ore si votū sit in corde prestatur ei remissio.

de pe. di. j. c. nullus.

Ibid. c. agite

Augꝰ. super psal. l.

Si sufficit soli deo cōfiteri. C

Jam scd̄m questionis articulū inspiciamus. s. vtrum sufficiat peccata cōfiteri soli deo: an oporteat confiteri sacerdoti. Quibusdam visum ē sufficere si soli deo fiat confessio sine iudicio sacerdotali ꝛ cōfessione ecclesie: qꝛ dauid dixit: Dixi confitebor do. ꝛ tu re. ꝛc̄. nō ait sacerdoti: et tamē remissuz sibi peccatū dicit: Item Ambro. Inde fleuit petrus qꝛ culpa obrepsit ei nō inuenio quid dixerit: inuenio qꝫ fleuerit. Lachrymas eiꝰ lego: satisfactionē nō lego. Sed qđ defendi nō potest ablui potest. lauāt lachryme delictum quod voce pudor est cōfiteri: et venie fletꝰ cōsulit ꝛ verecūdie. Hoc idem etiam Maximus dicit episcopus. Itē Johes Chryso. Non tibi dico vt te pdas in publicum neqꝫ apud alios accuses: sed obedire te volo prophete dicēti: Reuela deo viā tuā. Ante deuz ergo tua confitere peccata: apud verū iudicem cū oratione delicta tua pnuncia nō lingua: ꝫ consciētie tue memoria: ꝛ tūc demū sperate miscđiam posse cōseq̄. Si habueris pctā tua in mente cōtinue nunq̄ꝫ malū aduersus primū in corde tuo tenebis. Idē Pctā tua q̄tidie dicito vt deleas illa: sed si cōfunderis alicui dicere: dicito ea quotidie i animo tuo. nō dico vt ↄfitearis ea cōseruo tuo: vt tibi exprobret. dicito deo q̄ curat ea. Nec em̄ si nō dixeris ignorat ea. cū faciebas ea p̄sto erat. cū admitteres ea: cognouerat. Nunq̄d ea vult te cogscere. Peccare nō erubuisti: ꝛ ↄfiteri erubescis Dicito i hac vita: vt i alia requiē habeas dicito ingemiscēs ꝛ lachrymās. In codice scp̄ta sunt pctā tua. Spongia pctōrum tuoꝝ lachryme tue sint. Itē Prosper: Illi quoꝝ pctā humanā noticiā latēt: nō ab ipis ↄfessa: nec ab aliis publicata: si ea cōfiteri vel emēdare noluerint: deū quē habent testem: ipm̄ ꝛ habituri sunt vltorē. Qꝛ si ipi sui iudices fiant ꝛ veluti sue iniq̄tatis vltores: hic in se volūtariā penā seuerissime animaduersiōis exerceāt. tpalibus penis mutabūt eterna supplicia: ꝛ lachrymis ex vera cordis contritiōe fluētibus restringūt eterne ignis incēdia: ꝛ infra: Facilius sibi deuz placabūt illi q̄ aut ppriis cōfessionibꝰ crimen pdūt: aut nescientibꝰ aliis ipi in se volūtarie excōicationis ferūt sniaz: ꝛ ab altari cui ministrabant: nō aio ꝫ officio sepati: vitam suā q̄si mortuaz plangūt. Certi qꝫ recōciliati sibi efficacis pnie fructibꝰ: a deo nō solū amissa recipiāt: sed etiā superne ciuitatis gaudia recipiant. His autoritatibꝰ innituntur qui sufficere contendūt deo ↄfiteri peccata sine sacerdote. Dicūt em̄ qꝫ si q̄s timēs detegit culpā suā apud hoies ne inde opprobrio habeat vl' alii suo exēplo ad peccādum accingantur: et iđo tacet homini ꝛ reuelat deo consequitur veniam.

Autoritatibꝰ pbat qꝫ sufficiat soli dō cōfessionē fieri.

ps. xxxi.

Amb. sup lucā. et habet̄ d pe. di. j. in pn cipio.

Johā. chrys. sup eplam ad Heb. ꝛ hr̄ de pe. di. j. c. q̄s aliq̄n ad finē.

ps. xxxvj.

Prosper. de pe. di. j. ca. porro illi.

Ibidē. ca. facilius.

Qꝫ nō sufficit soli deo cōfiteri si tēpus assit si tn̄ homini possit. D

Sed qđ sacerdotibus ↄfiteri opteat: nō solum illa autoritate Jacobi: Cōfitemini alterutrū pctā vestra ꝛc̄. sed etiā alioꝝ pluribꝰ testimoniis comprobat. Ait em̄ Aug. Judicet seipm̄ hō volūtarie dū potest: ꝛ mores ↄuertat in melius: ne cum iam nō poterit: preter voluntatē a domino iudicetur: et cū in se ptulerit seuerissime medicine sed tn̄ vtilissime sniaz: veniat ad antistites ꝑ quos illi claues ministrant eccl'ie. Tanq̄ꝫ bonꝰ iam incipiēs esse filius: maternoꝝ mēbrorum ordine custodito: a p̄positis sacramētoꝝ accipiat satisfactiōis sue modū in offerēdo sacrificio ↄtriti cordis deuotꝰ ꝛ supplex Id tn̄ agat qđ n̄ solū sibi, psit ad salu

Jacobi. v.

Aug. i omel. de pnia ꝛ hr̄ de pe. di. j. ca. iudicet.

tem: ſ etiam ad exẽplū ceteris: vt ſi pecca
tum eius non modo in graui eius malo: ſ
etiã in tãto ſcãdalo alioꝝ eſt: atq3 ſ expe-
dire vtilitati eccleſie videt antiſtiti: in no-
ticiam multoꝝ vel totius plebis agere pe
Idẽ de pe. di. iij. nitẽtiã nõ recuſet: ne letali plage p pudo/
rem addat tumorẽ: cū tanta eſt plaga pcti
⁊ impetꝰ morbi: vt mendicamenta corpis
⁊ ſanguinis dñi differẽda ſint auctoritate
antiſtitis debet ſe remouere ab altari ad
Leo papa de pe. di. j. c. multiplex. agẽdã pniam: ⁊ eadem recõciliari. Item
Leo papa. Multiplex miſcdia dei ita la
pſibꝰ ſubuenit humanis: vt non mõ p ba
ptiſmū ſ etiã p pniam ſpes vite repet: ſic
diuine volũtatis pſidijs ordinat vt idul
gẽtiã dei niſi ſupplicatiõibꝰ ſacerdotū ne-
queãt obtinere. Xp̃s em̃ hãc ppoſitis ec-
leſie tradidit poteſtatẽ: vt cõfitẽtibus pe-
nitẽtie ſatiſfactionẽ darẽt: ⁊ eoſdẽ ſalubri
Aug. de pe. di. j. c. quẽ penitet. ſatiſfactiõe purgatos: ad cõionẽ ſacroꝝ p
ianuã recõciliatõis admitterẽt. Itẽ Aug.
Quẽ penitet oĩno peniteat: ⁊ dolorem la
chrymis oſtendat: repreſentet vitam ſuã
Luce. xvij. deo p ſacerdotẽ: pueniat iudiciū dei p cõ
feſſionem. Precepit em̃ dominus mũdã
dis: vt oſtenderent ora ſacerdotibus: do
cens corpali preſentia cõfitenda peccata:
non p ſcripta manifeſtãda. Dixit em̃ ora
monſtrate ⁊ oẽs: nõ vnus p omnibꝰ: nõ
aliū ſtatuatis nūciū q̃ p vobis offerat mu
nus a moyſe ſtatutū: ſ qui per vos pecca
ſtis: p vos erubeſcatis. Erubeſcẽtia em̃
ipſa ptẽ habet remiſſionis. Ex miſericor-
dia em̃ ſ precepit dñs: vt nemo peniteret
in occulto. In hoc em̃ ꝙ p ſeipm̃ dicit ſa-
Qr criminale fit veniale. cerdoti: ⁊ erubeſcẽtiam vincit: timore dei
offenſi fit venia criminis. Fit em̃ veniale
p ꝯfeſſionẽ: qđ criminale erat in opatiõe:
⁊ ſi nõ ſtatim purgat: fit tñ veniale qđ cõ-
miſerat mortale. Multū em̃ ſatiſfactiõis
obtulit qui erubeſcẽtie dominãs nihil eo
rum q̃ cõmiſit nūcio dei negauit. Deꝰ em̃
q̃ miſericors ⁊ iuſtus eſt ſicut ſeruat miſe
ricordiã in iuſticia: ita ⁊ iuſticiã in miſeri-
cordia. Opus em̃ miſericordie ẽ peccanti
peccata dimittere: ſed oportet vt iuſtꝰ mi-
ſereat iuſte. Cõſiderat em̃ ſi dignus ẽ nõ
dico iuſticia ſ ⁊ miſericordia. Iuſticia em̃
Quãto pluribus qs ꝯfitet tãto facilius ei ignoſcit. ſola dãnat: ſ dignꝰ eſt miſericordia q̃ ſpũa
li labore querit grãm. Laborat em̃ mens
patiendo erubeſcentiam. Et qm̃ verecun
dia magna ẽ pena: qui erubeſcit pro xp̃o
fit dignus miſericordia. Unde patet q2
q̃to pluribus cõfitebitur in tpe venie tur
pitudinem criminis: tanto facilius conſe-
quitur gratiam remiſſionis. Ipſi enim ſa
cerdotes plus poſſunt proficere: plus cõ-
fitentibꝰ parcere. Item Leo papa. Quã/ De pe. di. j. c. Quãuis.
uis plenitudo fidei videat eſſe laudabilis
que ꝓpter dei timorẽ apud homines eru
beſcere nõ veret: tamen q2 non omnium
ſunt huiuſcemodi pctã: vt ea q̃ pniam po
ſcunt nõ timeãt publicari. Remoueat im
probabilis cõſuetudo: ne multi a pnie re-
medijs arceãtur: dum aut erubeſcūt aut
timent inimicis ſua facta reſerare: quibus
poſſunt legū pcelli cõſtitutione. Sufficit
enim ꝯfeſſio que primū deo offert: ⁊ tunc
etiam ſacerdoti qui pro delictis penitenti
um precator accedit. Tunc em̃ plures ad
pniam poterūt prouocari: ſi populi auri-
bus nõ publicet ꝯſcia ꝯfitentis. Ex his
alijſq3 pluribus idubitãter oſtẽdit: opor-
tere deo primū ⁊ deinde ſacerdoti offerri
ꝯfeſſionẽ: nec aliter poſſe pueniri ad igreſ
ſum paradiſi: ſi adſit facultas.

De tertio articulo. ſ. an ſufficiat confiteri laico.

Nũc priuſq3 pre-
miſſis auctoritatibꝰ q̃ his ꝯdicere videnť
rñdeamꝰ: tertiã qõnẽ intueamur. Qđ em̃
ſcđa q̃ſtio ꝯtinebat. ſ. an ſine cõfeſſione ⁊
iudicio ſacerdotis ſoli deo cõfiteri ſuffice-
ret: expeditū eſt ⁊ certificatū premiſſis te/
ſtimonijs ꝙ non ſufficit ꝯfiteri deo ſine ſa
cerdote nec eſt vere humilis ⁊ penitens ſi
nõ deſiderat ⁊ req̃rit ſacerdotis iudicium
Sed nūq̃d eque valet alicui ꝯfiteri ſocio Queſtio.
vel ꝓxio ſuo ſaltẽ cū deeſt ſacerdos? Sa Solutio.
ne ad ſ põt dici ꝙ ſacerdotis examen req̃
rẽdū eſt ſtudioſe: q2 ſacerdotibus ꝯceſſit
deꝰ poteſtatẽ ligãdi atq3 ſoluẽdi. Et ideo Matth. xvj.
quibus ipſi dimittūt ⁊ deus dimittit: ſi ta
men defuerit ſacerdos ꝓximo vel ſocio ẽ
facienda confeſſio. S3 curet quiſq3 ſacer Qualẽ dz q̃rere ſacerdotem.
dotem querere qui ſciat ligare ⁊ ſoluere.
Talem enim eſſe oportet qui alioꝝ crimi-
na dijudicat. Uñ Augꝰ. Qui vult ꝯfiteri Aug. de pe. di. vj. i pnci. ⁊ de pe. di. j. c. quẽ penitet circa mediū.
pctã vt inueniat grãm: q̃rat ſacerdotẽ q̃
ſciat ligare ⁊ ſoluere: ne cū negligẽs circa
ſe extiterit: negligat ab eo q̃ eū miſericor-
diter monet ⁊ petit: ne ãbo i foueã cadãt: Matth. xv.
quã ſtultꝰ euitare noluit. Tanta itaq3 vis
cõfeſſiõis eſt: vt ſi deeſt ſacerdos ꝯfiteat
ꝓxio. Sepe em̃ ꝯtingit ꝙ penitẽs nõ põt
verecũdari corã ſacerdote: quẽ deſiderã-
ti nec tẽpus nec locus offert ⁊ ſi ille cui cõ
fitebit poteſtatẽ nõ hẽat ſoluẽdi: fit tñ di-
gnꝰ venia ſacerdotis deſiderio qui crimẽ

Luce.xvij. confitet̃ socio. Mundati em̃ sunt leprosi dum ibant ora vel se ostendere sacerdotibus anteq̃ ad eos puenirēt. Unde patet deū ad cor inspicere: dū ex necessitate phibent̃ ad sacerdotes peruenire. Uñ Aug. Sepe q̄dē querūt eos sani ꝛ leti: ꝫ dū querunt anteq̃ pueniāt moriunt̃. Sed misericordia dei vbiq̃ ē: q̄ ꝛ iustis pcere nouit ꝛ si nō tā cito sicut si soluerēt̃ a sacerdote. Qui ergo cōfitet̃ sacedoti oīno meliori q̃ pōt ꝯfiteat̃: ꝛ si pctm̄ occultū est: sufficiat referre in noticiā sacerdotis. Nā in resurrectiōe filie archisynagogi puelle pauci interfuerūt q̄ viderūt: nōdū em̄ erat sepulta: nōdū extra portā delata: nondū extra domū in noticiā portata. Intus resuscitauit quā intus iuenit. Relict͛ solis Petro ꝛ Jacobo ꝛ Johāne ꝛ patre ꝛ mr̄e puelle: in q̄bꝰ figuralr̄ ꝯtinet̃ sacerdotes eccl'ie. Quos aūt extra iuenit: aduertēdū ē quō suscitauit. Flebat em̄ turba post filium vidue: fleuit martha ꝛ maria supplicātes p fratre: flebat ꝛ turba mariā secuta. In q̄ docemur publice peccātibus nō ꝓpriū ꝫ ecclesie sufficere meritū. Laboret ḡ penitens in ecclesia esse ꝛ ad eccl'ie vnitatē tēdere. Nisi em̄ vnitas ecclesie succurrat: nisi qđ deest peccatori sua oratione cōpleat de manibꝰ inimici nō eripiet̃ aīa mortui. Credendū est em̄ q̄ oēs orōnes ꝛ elemosyne ecclesie ꝛ opa iusticie ꝛ misericordie succurrant recognoscēti mortē suā ad conuersionem. Ideoq̃ nemo digne penitere potest: quem non sustineat vnitas eccl'ie Ideoq̃ nemo petat sacerdotes p aliquā culpam ab vnitate eccl'ie diuisos. Ex his satis apitur ꝛ absoluitur premisse questionis articulus. Querendus est enim sacerdos sapiens ꝛ discretus: q̄ cū ptāte simul habeat iudiciū: qui si forte defuerit: confiteri dꝫ socio. Beda ℣o iter ꝯfessionē venialiū ꝛ mortaliū distinguit super illū locū. Cōfitemini alterutrū peccata vestra. Ait enim: Coequalibus quotidiana ꝛ leuia: grauiora vero sacerdoti pādamus ꝛ quāto iusserit tempore purgare curemus: qꝛ sine cōfessione emēdatiōis pctā nequeūt dimitti. Sed ꝛ grauiora coequalibus pādenda sunt cū deest sacerdos ꝛ vrget piculum. Uenialia ℣o etiā sacerdotū ablata copia licet ꝯfiteri coequali: ꝛ sufficit vt q̄busdā placet: si tn̄ ex ꝯtēptu nō ptermittatur sacerdos. Tutius est tn̄ ꝛ pfectiꝰ vtriusq̃ generis pctā sacerdotibus pādere ꝛ consiliū medicine ab eis q̄rere: q̄bus ꝯcessa est potestas ligandi ꝛ soluēdi.

Matth.ix. Marci.v. — Luce.vij. Joh.xj. — Beda sup epistol. Jaco.v.

Hic apit q̄liter supradicte auctoritates intelligēde sunt. f

Cum ergo ex his aliisq̃ pluribꝰ testimoniis ꝑspicuū fiat et idubitabiliter ꝯstet pctā primū deo deinde sacerdoti esse ꝯfitēda: ꝛ si ipse defuerit etiam socio: illud Johis Chryꝫ. superius positum nō est ita intelligendum: vt liceat alicui si tempꝰ habeat sacerdoti nō confiteri: ꝫ qꝛ sufficit vbi crimen occultum est soli deo p sacerdotem dicere ꝛ semel Nec oportet publicari coram multis: qđ occultum est. Quod notauit dicens: nō tibi dico vt te prodas in publicū. Sicut em̄ publica noxa publico eget remedio: ita ꝛ occulta: secreta confessione ꝛ occulta satisfactiōe purgant̃. Nec necesse ē vt qđ sacerdoti semel cōfessi sumus: iterū ꝯfiteamur ꝫ lingua cordis nō carnis apud verum iudicem id iugiter confiteri debemus. Uñ idem Johes ait: Nunc autē si recorderis pctōꝝ tuoꝝ ꝛ frequēter ea in ꝯspectu dei ꝓnūcies ꝛ ꝓ eis deprecreris: citius illa delebis. Si vero obliuiscaris: tūc eoꝝ recordaberis nolens: qñ publicabunt̃ ꝛ in cōspectu oīm amicoꝝ ꝛ inimicoꝝ sanctorūq̃ angeloꝝ proferentur. Ita etiam illud Ambrosii. Lachryme lauant delictū qđ voce pudor est cōfiteri: ad publicā penitētiam referendum est. Ibi em̄ virtutem lachrymarū ꝛ cōfessionis ostendens: significare voluit q̄ lachryme occulte ꝛ cōfessio secreta sicut q̄ fit soli sacerdoti lauant delictum qđ pudet aliquē publice ꝯfiteri. Qꝛ ℣o dicit se lachrymas petri legisse: nō satisfactionē vl' ꝯfessionē: p hoc nō excludit illa. Multa em̄ facta sunt que scripta nō sunt ꝛ forte nōdū facta erat institutio ꝯfessionis q̄ modo est. Similr̄ ꝛ illud Prosperi. Si sui iudices fiāt: mutabūt eterna supplicia: ꝛ illud. Facilius deum placabunt sibi: qui aut ꝓpriis cōfessionibus crimē ꝓdūt: aut nescientibus aliis in se sentētiā excōmunicationis ferūt: ad publicā ꝯfessionē ꝛ satisfactionē referri oportet. Nō em̄ solis sacerdotibus ius ligandi atq̃ soluēdi datum est: si cuiq̃ suo arbitrio se pena vel excōicationis sn̄ia ligare ꝛ absq̃ sacerdotali iudicio seipsum deo vel altari recōciliare licet: qđ ecclesiastice institutioni et cōsuetudini penitus repugnat. Potiꝰ ergo si publice peccasti publice confitere te

De pe. di.j.c. Qs aliqū ad fi — De pe. di.j.c. Nūc aūt. — Hanc expositionē ꝯfirmat p. ℣ba Johā. — Amb. de pe. di.j.c. lachryme.

reum ⁊ remēda. Si vero occulte deliq̄sti: etiā sic nō taceas: nec tñ dico vt publices Taciturnitas em̄ pcti: ex superbia nascit̄ cordis. Ideo em̄ pctm̄ suū q̄s celat ne reputetur foris qualē se iā diuino cōspectui exhibuit: qd̄ ex fonte supbie nascit̄. Species em̄ supbie est se velle iustum videri q̄ peccator est: atq̄ hypocrita cōuincitur: q̄ instar primoꝝ parentū vel tergiuersatione verboꝝ peccata sua leuigare cōtendit vl̄ sicut Cayn pctā sua reticēdo supprimere q̄rit. Ubi ergo supbia regnat ⁊ hypocrisis: hūilitas locū nō habet. Sine humilitate vero alicui veniā sperare non licet: vbi est ergo taciturnitas cōfessiōis: nō est speranda venia criminis. Jam certissime liquet q̄ sit detestabile pcti silētiū: ⁊ ecōuerso q̄ sit necessaria ꝯfessio. Est em̄ ꝯfessio testimoniū ꝯscie deū timētis. Qui em̄ timet iudiciū dei peccatū nō erubescit cōfiteri. Perfect⁹ timor soluit oēm pudorē: cōfessio peccati pudorē habet ⁊ ipa erubescentia est grauis pena. Ideoq̄ iubemur cōfiteri peccata vt erubescentiā patiamur ꝓ pena. Nam hoc ip̄m pars est diuini iudicij. Si ergo q̄rit̄ an cōfessio sit necessaria: cū in cōtritiōe iam deletū sic peccatū: Dicimus q: quedā punitio peccati est sicut satisfactio opis. Per cōfessionē etiam intelligit sacerdos qualiter debeat iudicare de crimie. Per eam quoq̄ peccator fit humilior ⁊ cautior.

Exit⁹ sup Leuitico: ⁊ allegat̄ de pe. di. i. c. nō sūt ad finem.

Gen. iiij.

Joh. Chrys.

Ad q̄d valeat ꝯfessio.

Ista ē distinctio. xvij. hui⁹ quarti libri: In qua mgr̄ postq̄ determinauit de partibus pnie: hic circa determinata mouet tres q̄ōnes incidētes quas f̄m ordinē soluit. Primo em̄ q̄rit an ad remissionē pcti sit necessaria ꝯfessio oris ⁊ satisfactio opis: vel sola ꝯtritio sine his sufficiat. Scd̄o vtrū sufficit cōfiteri soli deo sine sacerdote. Tertio vtrū possit fieri ꝯfessio laico. Primū vsq̄ ibi: Jam scd̄m q̄ōnis. Scd̄m abinde vsq̄ ibi: Nunc priusq̄ ꝑmissis auctoritatibus. Tertiū vsq̄ ad finez dis. In ꝑnāli snīa magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec: In cordis vera cōtritiōe pctm̄ a deo dimittit̄ si votū dimittēdi ⁊ satisfaciēdi firmit̄ ꝯcipit̄. Hāc mgr̄ insinuās ꝓponit tres questiones q̄rū prima est: Utrū ad remissionē pcti necessaria sit cōfessio oris ⁊ satisfactio opis: vel sola cōtritio sine his sufficiat. Et tāgit circa eā tres opiniones. Quidam em̄ dixerūt cōtritionē sine ꝯfessione sufficere. Ad qd̄ confirmādū adducūt plures auctoritates per quas nitant̄ ostēdere ꝙ solū ꝓpositū ꝯfitendi ⁊ interior cordis gemitus sufficiūt ad deletionez peccati. Unde ⁊ leprosi mundati sunt qñ ostenderūt se sacerdotibus ⁊ Lazarus prius suscitatus itus q̄ foras prodijt. Alij vero dicunt necessariā fore cōfessionē: nec sine ipsa pctm̄ dimitti: si tp̄s illā faciendi assit: q̄ dictas auctoritates soluūt ⁊ alias ꝓ sua opinione adducūt: que dicere vident̄ ꝙ sola cōfessio iustificat ⁊ a morte liberat hoīem ⁊ ip̄m facit a peccati ꝓfundo nō absorbi ⁊ dicit ꝙ si sine ꝯfessione ⁊ pene solutione deleantur peccata: claues ecclesie frustra institute viderent̄. Inducunt etiā quasdam auctoritates per quas videtur probari ꝙ fiat remissio sine alicuius pene solutiōe. Postea determinat hāc questionem. d. ꝙ sine exteriori ꝯfessione ⁊ pene solutione deleant̄ pctā ꝑ cōtritionē ⁊ humilitatē cordis ⁊ cōfitendi ꝓpositū: hoc em̄ est ꝯfessio cordis ⁊ nō oris. Dūmodo ꝯtēptus ꝯfitēdi exterius ⁊ satisfaciendi nō assit sufficiūt contritio ⁊ humilitas cordis: vbi aūt facultas adest necessaria est ꝯfessio ⁊ satisfactio. Auctoritates aūt supradicte ad cordis cōtritionē ⁊ interiorē pniam referēde sunt. Addit etiam ꝙ sicut pcti remissio donū dei est: ita pnia ⁊ cōfessio ꝑ quā pctm̄ delet̄ a deo est. In hoc ergo ꝯcludit̄ tota determinatio ꝙ antequā fuerit ꝯfessio in ore si votū ꝯfessionis sit in corde sequit̄ remissio pctōꝝ: oportet tñ penitētē ꝯfiteri si tp̄s habeat. Secūda ꝓpositio est hec: Quāuis in ꝯtritiōe vere peccatum sit deletū: tñ absolutio est danda per sacerdotez discretū. Hāc mgr̄ insinuās ꝓponit scd̄am questionē. Utrū sufficiat ꝯfiteri soli deo ⁊ nō sacerdoti: vel an etiam necessariū sit cōfiteri sacerdoti. Ad qd̄ q̄dā auctoritates quidā adducunt in quibus videtur dici ꝙ sole lachryme interiores lauant delictū. Legit̄ em̄ ꝙ Petrus fleuit ⁊ nō confessus fuit: q: non est necessariuz ꝙ peccator pctm̄ suū ꝓdat ⁊ ꝙ sufficit ꝙ pctōr pctm̄ suū in se puniat lachrymis ꝓprijs. Postea ostēdit oppositū videlicet ꝙ preter ꝯfessionē deo factā oportet ꝯfessiōez facere sacerdoti si facultas assit. Et hoc pz ꝑ mltas auctoritates que dicūt ꝙ satisfactiōis mod⁹ ⁊ recōciliatio pctōꝝ ad ministros eccl'ie ꝑtinēt: q̄ nō pñt sine ꝯfessione fieri: ⁊ erubescētia que est in ꝯfessione peccatorum ⁊ pena ad remissionem opat̄ pctōꝝ. Uñ ⁊ leprosis dictum est vt ora sua ostenderent: ꝓpter ꝙ q̄to quis pluribus confitet̄ in spe venie turpitudinē criminis tanto facilius consequitur remissionē peccatoꝝ. Subdit aūt ꝙ nō est necessariū vt pctōr alij q̄ sacerdoti confiteat̄ crimē suū: q: ex hoc sequi posset scandalū presbyteroꝝ ⁊ retardatio a ꝯfessione. Tertia ꝓpositio est hec: Et si in periculo mortis copia sacerdotis nullatenus posset haberi: tūc licitū est ad cautelā laico confiteri. Hanc magister insinuās ꝓponit tertiā questionē que est: Utrū ꝯfessio possit vl̄ debeat fieri laico. Et determinat ꝙ facienda est discreto sacerdoti: q̄ sciat soluere ⁊ ligare vt simul cū potestate absoluēdi habeat iudiciū ⁊ discretionē: si tñ sacerdos defuerit faciēda est cōfessio ꝓximo vel socio. Ip̄m tñ bonū ꝓpositum ⁊ desideriū ⁊ hūiliatio confitentis valent ei ad remissionē peccatoꝝ: ⁊ specialiter facta ad ministeriū ecclesie: q̄ oīa auctoritatib⁹ ꝯfirmat. Subdit etiā ꝙ extra eccl'iam nō fit remissio. Beda tñ videt̄ dicere ꝙ leuia pctā ⁊ quotidiana licet socijs conferri etiā si assit copia sacerdotis ⁊ sufficit si tñ nō pretermittatur sacerdos ex contēptu: grauiora aūt sacerdoti confitenda: si tamen sacerdotum copia non assit grauiora etiaz sunt socijs confitenda. Magister tamen dicit ꝙ tutius ⁊ perfectius est simul leuia ⁊ grauia sacerdotibus confiteri: quibus concessa est potestas ligandi ⁊ soluendi. Postea etiam ex determinatione premissorum dat intelligentiam quarūdaz auctoritatū que supra inducebantur contra veritatem scd̄e opinionis. Ꝙ enim Chrys. dicit ꝙ pctōr non debet se in publicuz prodere: hoc intelligēdum est: ꝙ non oportet coraz multis hominibus publicare pctm̄: sz sufficit sacerdoti dicere. Ꝙ aūt. b. Amb. dic̄ lachrymas lauare delictū intelligēdū ē si ꝯfessio saltē soli sacerdoti facta sit: ⁊ si nō fiat confessio publica criminis. Ꝙ aūt ait idē se petri lachrymas legisse nō cōfessionē

dicendum q̄dem est ꝙ ꝓpter hoc nō excluditur ꝯfessio: multa em̄ facta sunt que tamē non sunt scripta vel forte nō dum erat confessio instituta. Q̄d autez Prosper dic̄ ꝙ sufficit ꝙ aliqui seipsos puniunt: intelligēdū est ꝙ sufficit sine ꝯfessione publica: nō excludit tn̄ cōfessionē priuatā que fieri debet sacerdoti. Addit etiā ꝙ sine cōfessione pctm̄ nō remittit̄ si facultas assit. Ultimo etiā q̄rit si in contritione peccatum delet̄ ad q̄d tūc necessaria est cōfessio. Et respondet ꝙ necessaria est confessio. Primo q2 est ps pn̄ie ꝓpter erubescētiā ꝯfitentis. Scd̄o q2 ꝑ confessionē sacerdos intelligit qualiter de pctō debeat iudicare. Tertio q2 ꝑ ꝯfessionem pctōr redditur humilior ꝛ cautior. Et tm̄ in spāli.

DI. XVIII de ꝯfessiōe sacramētali i se ꝙtū ad ptātē absoluētis virtute clauium i foro pn̄iali.

De remissione sacerdotis. a

Jc q̄ri solet si

b pctm̄ omnino dimissum ē a deo per cordis cōtritionē ex q̄ penitens votū habuit ꝯfitēdi: quid postea dimittat̄ ei a sacerdote? Uideo em̄ quo vinculo eum ligat. s. tēꝑalis pene: s3 nō a q̄ eū absoluat. Et ideo quero. Ante penitudinem quippe cordis anima rei maculā habet ꝛ fetorē pcti: atq3 eterne vltionis vinculo ligata existit: si vero an̄ ꝯfessionē per cordis contritionez deus ꝑ seip̄m sine ministerio sacerdotis ꝛ debitū oīno relaxat: ꝛ aīam interi⁹ purgat a contagione ꝛ fetore pcti q̄d ḡ mūdat? q̄d dimittit sacerdos? vbi sunt claues ille quas dn̄s tradidit petro ꝛ successoribus eius dicēs: Tibi dabo claues regni celoꝝ: ꝛ quecūq3 ligaueris sup terrā erunt ligata ꝛ in celo: ꝛ quecūq3 solueris sup terrā erūt soluta ꝛc̄. Ut autē premissa q̄stio plenius explicari valeat: q̄si altius ducto rhete de his clauib⁹ ꝛ vsu earum disseramus.

Matth. xvj.

Luce. v.

De clauibus. b

Claues iste n̄ sunt

corꝑales s3 spūales. s. discernendi scientia ꝛ potētia iudicādi. i. ligādi ꝛ soluēdi: qua dignos recipe: ꝛ indignos debet excludere a regno ecclesiastic⁹ iudex: qui sicut habet ius ligādi: ita ꝛ soluendi: vnde Amb. Dominus par ius ꝛ soluēdi esse voluit ꝛ ligandi: qui vtrūq3 pari conditione permisit. Ergo qui soluendi ius non habet: nec ligandi habet: ꝛ infra. Certū est ꝙ ecclesie vtrūq3 licet: heresis vtrūq3 non habet. Jus enim hoc solis permissum est sacerdotibus. Recte ergo ecclesia hoc sibi vēdicat: que veros sacerdotes habet: heresis vendicare non potest que veros sacerdotes non habet.

De pe. di. j. c. Ubū dei.

De vsu clauium. c

Usus vero harū

clauium multiplex est: discernere sc3 ligādos ꝛ soluendos ac deinde ligare vel soluere. Qui em̄ vt ait Greg. indignos ligat vel soluit ꝓpria ptāte se priuat. i. dignum priuatione se facit.

Si sacerdos pōt dimittere vel retinere peccata. d

Sed querit̄ vtrū

a pctō soluere valeat sacerdos. i. a culpa: vt culpe maculam abstergat vel debitu3 eterne mortis soluere valeat? Quida3 arbitrati sunt: cū pctōr dupliciter ligat⁹ teneat̄ vt p̄dictū est. s. mentis cōtagione ac cecitate: ꝛ debito future pene: alterū curari ꝑ deum: alterū solui ꝑ sacerdotem. Patitur em̄ ꝑ pctm̄ quasdā tenebras interiores ꝛ maculas a quib⁹ nisi liberet̄ ꝓijciet in tenebras exteriores. Cū aūt liberat̄ ab his suscitat̄ a morte pcti. Un̄ apl's: Surge q̄ dormis ꝛ illuminabit te xp̄s. Solus em̄ xp̄s nō sacerdos animā resuscitat: ac pulsis tenebris interioribus ꝛ maculis eā illuminat ꝛ mūdat qui aīe faciē lauat: debitū vo eterne pene soluere cōcessit sacerdotibus: q̄d in resurrectiōe Lazari signatum asserūt: quē xp̄s prius ꝑ se interi⁹ viuificauit: deinde foras exire iussit: eūq3 adhuc ligatū soluere aplis p̄cepit: q2 vt aūt ipse interi⁹ aīam a caligine maculaq3 pcti emūdat: sacerdotibus vero dedit vinculum eterne mortis soluere. Alij vo dicūt solū deū nō sacerdotē debitū eterne mortis dimittere sicut ꝛ aīam interius ꝑ se viuificat: nec tn̄ diffitent̄ sacerdotib⁹ traditam potestatē pctā dimittēdi ꝛ retinēdi q̄bus dictū ē: quoꝝ remiseritis peccata ꝛc̄. Sic em̄ xp̄s retinuit sibi ptātē baptismi: ita ꝛ pn̄ie. Et ideo sicut interius gr̄a sua aīam illuminat: ita ꝛ simul debitū eterne mortis relaxat. Jpse em̄ ꝑ seip̄m pctā penitentiū tegit: ꝛ tūc tegit qn̄ ad penā nō reseruat. Tūc ergo tegit qn̄ debitū pene soluit. Q̄ aūt ip̄e tegat apte dicit Aug. exponēs illū locū psalmi. Quoꝝ tecta sūt peccata. i. coopta ꝛ abolita. Si em̄ texit deus pctā: noluit aduertere: si noluit aduertere noluit aīaduertere. i. pūire: s3 igscere. Jta ergo dicit a deo tecta vt de⁹ nō videat. i. eternaliter puniat. Uidere enim dei pctā est ad penam imputare. Auertere autem faciem a peccatis: hoc est ea ad pena3 nō

Oppinio quorundam.

Matth. xxij.

Eph. v.

Jo. xj.

Aliorum snīa verior.

Jo. xx.

Aug⁹. super ps. xxxj.

Hiero. in glo. ibidē. reseruare. Item Hiero. Quibus deus di Cassiodorus. mittit peccata tegit: ne in iudicio reuelent. Itē Cassiodorus. Qui grauia habēt peccata: alijs deus imputat: alijs p misericordiā nō imputat. Ex his aperte ostēdit q deus ipse penitētē soluit a debito pene: et Bōne vtit ad pbādum qd dixit. tūc soluit qn̄ intus illuminat inspirādo verā cordis ꝯtritionem. Cui sentētie ratio suffragat et auctoritates attestant. Nemo em̄ vere cōpungit de pctō: habēs cor cōtritū et hūiliatū: nisi in charitate. Qui aūt charitatē habet: dign⁹ est vita eterna. nemo aūt simul vita et morte dignus est. Nō Eph. ij. est ergo tūc ligatus debito eterne mortis Fili⁹ em̄ ire esse desijt ex quo diligere et pe Joh. iij. nitere cepit. Ex tūc ergo solut⁹ est ab ira q̄ nō manet sup illū qui credit in xp̄m s3 sup illum qui nō credit. Nō ergo postmoduz per sacerdotē cui ꝯfitet ab ira eterna liberatur: a qua iam liberatus est p dn̄m ex q̄ dixit cōfitebor. Solus ergo deus hominem interius mūdat a peccati macula et a Esa. xliij. debito eterne pene soluit qui per ꝓphetā ait: Ego solus deleo iniq̄tates et pctā po Amb. autori tate pbat idē. puli. Itē Amb. Verbū dei dimittit pctā: sacerdos et iudex. Sacerdos quidem officiū suum exhibet: s3 nullius potestatis iura exercet. Idē. Ille solus pctā dimittit q̄ Aug. contra Julianū. Joh. j. solus pro peccatis nr̄is mortuus est. Itē Aug⁹. Nemo tollit pctā nisi solus deus: qui est agnus tollens peccata mūdi. Tollit autem et dimittēdo que facta sunt: et adiurādo ne fiant: et perducendo ad vitam: vbi omnino fieri nō possunt. His alijsq3 pluribus testimonijs docet dominū solū p se peccata dimittere: et sicut dimittit q̄busdam ita et alioꝝ quorundam peccata retinet.

Qd sacerdotes etiā dimittūt peccata et tenent pctā suo modo. e

Nec ideo tamē ne Matth. xvj. Joh. xx. Aug. super Johannē. gam⁹ sacerdotib⁹ ꝯcessam ptātē dimittēdi et retinēdi peccata: cum hoc veritas in euāgelio apte doceat. Hinc Aug. ait. Ecclesie charitas que p spiritūsanctū diffun Aug. in li. de vita. Joh. xj. dit in cordib⁹ eoꝝ q̄ pticipes sui sunt peccata dimittit: eoꝝ q̄ nō sūt tenet. Idē Sacerdotes pn̄t ꝯfitentib⁹ pcere: q̄b⁹ em̄ remittunt remittit deus. Lazarū em̄ de monumēto suscitatū obtulit discipulis soluē Matth. xvj. dū: p hoc ostēdēs ptātē soluēdi cōcessam sacerdotibus. Dixit em̄: Qocūq3 solue: super ter. erit so. et in celo etc. hoc est: Ego deus: et omēs celestis curie ordines et omnes sancti in gloria mea laudāt vobiscum et confirmant quos ligatis et soluitis. Nō dixit quos putatis ligare et soluere: sed in quos exercetis opus iusticie et misericordie. Aliter autem vel alia opera vestra in peccatores nō cognosco. Idem. Cum ve In li. de bapt puulorum. vj. raciter ad deū conuerso peccata dimittūtur ab eis dimittuntur quibus ipe veraci cōuersione ꝯiūgit. Spūssctūs ea dimittit qui datus est omnibus sanctis sibi charitate coherētibus: siue se nouerint corporaliter siue nō. Similiter cū alicuius tenētur pctā: ab eis tenent a quib⁹ ille cordis prauitate disiūgitur siue notis corpaliter siue ignotis. Oēs em̄ mali spūaliter a bonis seiūcti sunt. Ecce hic dicit pctā dimittit vel teneri a sctis viris: et tn̄ spm̄sctm̄ ea dimittere dicit: et qd maiori ꝯsideratione dignū ē idē etiā dicit: q de⁹ p se vel p sanctos suos tm̄ dimittit pctā. Ait em̄ sic: Sa Idē in eodē. cramētū grē dat de⁹ etiaz p malos: ipsam vo grām nō nisi p seipm̄: vl' p sctōs suos. Et ideo remissionē peccatoꝝ vel p seipm̄ facit vel p ipsius colūbe membra quibus ait: Si cui dimiseritis: dimittent. Ecce q̄ varia a doctoribus traduntur sup his: et in hac tāta varietate q̄d tenēdum: Hoc sane dicere ac sentire possumus: q solus deus dimittit peccata et retinet: et tamē ecclesie cōtulit potestatez ligādi et soluēdi: s3 aliter ipse soluit vel ligat: aliter ecclesia. Ipse em̄ per se tantum dimittit peccatum quia et animā mūdat ab interiori macula: et a debito eterne mortis soluit.

Quomodo sacerdotes ligāt vel soluunt a peccatis. f

Nō autem hoc sacerdotibus cōcessit: quibus tm̄ tribuit potestatē soluēdi et ligandi. i. ostendendi homines ligatos vel solutos. Vn̄ dn̄s lepro Matth. viij. Luce. v. sum sanitati prius per se restituit: deinde ad sacerdotes misit quoꝝ iudicio ostēderetur mundatus. Ita etiam Lazarū iam Joh. xj. viuificatum obtulit discipulis soluēdum: quia et si aliquis apud deū sit solutus: nō tamē in facie ecclesie solutus habetur: nisi per iudicium sacerdotis. In soluendis ergo culpis vel retinēdis: ita operatur sacerdos euāgelicus et iudicat sicut olim le Leuitici. xiij. galis in illis qui ꝯtaminati erāt lepra que peccatū signat. Vn̄ Hiero⁹. super Mat Hiero. super Matth. xvj. theum vbi dn̄s ait Petro. Tibi dabo claues regni celorum: et quodcūq3 ligaueris

super terrã erit ligatũ ꝛ in celis: ꝛ qõcũqꝫ solueris sup terrã erit solutũ ꝛ in cel. Hũc
Hiero. i glo. inqt locũ qdã nõ intelligẽtes aliqd sumũt de supcilio phariseoꝝ: vt dãnare innoxios: vel soluere se putent noxios: cũ apud deũ nõ sñia sacerdotũ: ſ reoꝝ vita queratur. In leuitico se ostẽdere sacerdotibꝰ iubent leprosi: quos illi nõ faciunt leprosos vel mundos: sed discernũt q mundi vel imundi sunt. Ita ꝛ hic aperte ostẽditur qꝫ nõ sp sequitur deus ecclesie iudiciũ q per surreptionẽ ꝛ ignorantiã interdũ iudicat deus aũt sp iudicat ſm veritatẽ. Et in remittẽdis vel in retinendis culpis id iuris ꝛ officij habẽt euangelici sacerdotes: qð olim habebant sub lege legales in curandis leprosis. Hi ergo peccata dimittũt vl retinent: dum dimissa a deo vel retenta iudicant et ostendunt. Ponunt enim sacerdotes nomẽ domini super filios israel sed ipse benedicit vt dicitur in numeris. Hũc modum ligandi ꝛ soluendi Hieronymus supra notauit.

Leuitici. xiij. — Numeri. xvj. — Numeri. vj.

Aliꝰ modꝰ ligãdi ꝛ soluẽdi. g

Augꝰ. Ligant quoqꝫ sacerdotes dũ satisfactionẽ pnie ↄfitẽtibus imponũt. Soluũt cũ de ea aliqd dimittũt vel p eam purgatos ad sacroꝝ cõmunionem admittũt. Quem modum superius
De pe. di. xvij Leo papa notauit. Scðm hunc modum dicunt etiã sacerdotes dimittere pctã vel retinere. Vñ supius Augꝰ. dixit: Quibꝰ remittũt ꝛ remittit ds ꝛc. Opꝰ eñ iusticie exercent in peccatores cum eos iusta pena ligant: opus misericordie: dũ de ea aliquid relaxãt vel sacramẽtoꝝ cõmunioni conciliãt: alia opa in pctõres exercere nequeunt. Et notãdũ est qꝛ quos satisfactione penitentie ligant: eo ipso a peccatis solutos ostendũt: qꝛ nõ imponit alicui satisfactio pnialis: nisi quẽ sacerdos vere penitentẽ arbitrat. Alij vero nõ imponũt: ꝛ eoipso pctm̃ retineri a deo iudicãt. Qꝫ aũt
Aug. in li. de penitentia. h ad claues ptineat. Augꝰ. ostẽdit dicẽs: Frustrat claues ecclie qui sine arbitrio sacerdotis pniam agit: si sine oris ↄfessione criminis indulgentia impcat. Est ꝛ alius modus ligandi ꝛ soluẽdi q p excõicatiõez gerit dum aliqs ſm canonicã disciplinaz tertio vocatus ad emendationẽ manifesti delicti ꝛ satisfacere vilipẽdes: sñia ecclie a loco orõnis ꝛ sacroꝝ cõione ꝛ fideliũ cõsortio pscindit vt erubescat: ꝛ pudore sceleris ↄuersus peniteat: vt sic spũs eiꝰ saluus sit. Qꝫ si pniam ↄfitens resipuerit: ne
j. Cor. v. gate cõmunioni admittit: ꝛ ecclesie recõciliatur. Hec est aũt ecclesie anathematizatio: hanc penam illis q digne pcellunt infligit: qꝛ grã dei ꝛ ptectio illis amplius subtrahitur: ac sibijpsis relinquũtur: vt sit eis liberũ ruere in interitũ peccati. In quos etiã maior diabolo seuiendi dat potestas. Orationes qꝫ ecclesie ꝛ benedictionũ ac meritoꝝ suffragia eis nequaqꝫ suffragari putantur.

Quomodo ſm hos modos itelligendum sit illud: Quodcunqꝫ solue. ꝛc. h

Scðm hos ligãdi ꝛ soluẽdi modos quõ veruz est qð dicit.
Matth. xvj. Quodcũqꝫ solueris sup terrã erit solutũ ꝛ in celis: ꝛ quodcũqꝫ ligaueris sup terrã erit ligatũ ꝛ in celis ꝛc. Aliqñ eñ ostẽdũt solutos vel ligatos qui ita nõ sunt apud deũ ꝛ pena satisfactionis vel excõmunicationis interdũ indignos ligãt vel soluũt: ꝛ idignos sacramẽtis admittũt: ꝛ dignos admitti arcent. Sed intelligendum est h in illis quorum merita solui vel ligari postulant. Tunc eñ sñia sacerdotis iudicio dei ꝛ totius celestis curie approbat ꝛ cõfirmatur: cũ ita ex discretõe pcedit vt reorum merita non cõtradicãt. Quoscũqꝫ ergo soluũt vel ligant adhibentes clauẽ discretionis reoꝝ meritis: soluunt vel ligãtur in celis: id ẽ apud deũ: quia diuino iudicio sacerdotis sñia sic pgressa approbatur ꝛ ↄfirmat. Quos ergo ſm merita sententia ecclesie pcellit ledit ꝛ illi foris sunt apud deũ. Qui autem nõ meruit: sñia ecclesie nõ ledit nisi ↄtẽnat. Vñ Origenes
Origenes sup Leuiticũ. Exijt quis a veritate a fide: a charitate: p hoc exit de castris ecclesie: etiam si episcopi voce non abijciat: sicut ecõtra aliquis non recto iudicio foras mittitur: sed si nõ egit vt mereretur exire: nihil legitur. Interdum eñ q foras mittit intus est: ꝛ qui foras est: intus videt retineri. Ecce qualis ꝛ qñtus est vsus apostolicarũ clauiuz. Jam ostensum ẽ ex pte qualiter sacerdotes dimittunt peccata vel teneant: ꝛ tamẽ retinuit sibi deus quandam singularẽ potestatẽ dimittẽdi vel retinẽdi: qꝛ ipe solus per se debitum eterne mortis soluit ꝛ aiaz interius purgat.

Que sint interiores tenebre ꝛ iterior macula. i

Hic querit que sit illa macula & q̄ sint ille tenebre interiores a quibus deus interius animã purgat: cũ verã pniam immittit? De tenebris et interiori caligine sat facile est & intelligere & rñdere. Cũ eñ q̄s mortalit̃ delinq̄t & grã ṽtutis p̃uat̃ si q̄ p̃cessit: & naturaliũ bonoꝝ elisionẽ patit̃: vñ & intellect⁹ obtundit̃ & totus hõ interior obtenebrat̃: & ita q̄si caligine q̄dã mens obuoluit̃: q̄ caligo pcti pena est. Hãc ṽo de⁹ pellit cum pniam imittit p̃ quã p̃dita bona restituit
Psal.cxlvij. & vitiata reparat. Vñ pp̃ha. Nebulã sic cinerem spargit. Sz q̄ est macula pcti a q̄ animã lauat? Ecce eñ quis voluit facere homicidiũ et patrauit: q̄ patrato desinit tam velle q̄ꝫ facere: nõdũ tñ vere & hũiliter penitet: nec cõfiteri p̄ponit. Que ḡ remansit in aia illius macula? Mala volũtas quidem fuit macula illius anie: sed illa transijt. Macula etiã est si penitere cõtemnit sed hoc ẽ peccatũ aliud a p̃cedẽti. Que ḡ macula remãsit a qua ip̄e in penitentia purgat̃? Polluta quidẽ est aia
Leuitici.xj. Numeri.xix. quousqꝫ peniteat: sicut erat dũ in ea praua erat volũtas. Sicut eñ qui tãgit morticinũ vel aliud imundũ: ita pollutus est post tactum quousqꝫ lauat̃: sicut fuit dũ tangeret: ita post actũ pcti ita polluta remanet anima sicut fuit in ip̄o actu pcti: q2 ita est lõge a deo p̄ dissimilitudinẽ q̄ ẽ vita et mundicia mentis: sicut fuit dum peccatũ ageret. Ipsa ḡ dissimilitudo q̄ inest anie ex peccato: & est a deo elõgatio: anie macula intelligit̃ a qua purgat̃ in penitẽtia. Hoc aũt solus de⁹ facit: q̄ solus suscitat animã et illuminat: quod sacerdotes nequeunt qui tamen medici sunt anima-
Psal.lxxxvij. rũ. Unde pp̄heta: Nunq̄d medici suscitabunt et confitebunt̃ tibi: qđ exponens Augu. ait: Boni doctores recte medici dicuntur: qui viuentes curare ministerio possunt: ſ; non mortuos suscitare. Sola enim dei gratia reuiuiscunt.

Ista ẽ distinctio. xviij. hui⁹ q̄rti libri: in qua magister postq̄ꝫ determinauit de penitẽtia q̄tũ ad ei⁹ partes: hic ꝯsequẽter determiat de potestate ministroꝝ hoc sacramentum dispensantium. Et circa hoc tria facit. Primo enĩ numerũ clauiũ & in q̄ eoꝝ vsus cõstat p̄ponit. Scđo quomõ solus de⁹ peccata dimittat subdit. Tertio etiã moduz quo sacerdotes ligant et soluunt adiungit. Primũ quidem facit a p̃ncipio dis. vsqꝫ ibi. Sed q̄ritur vtrum a peccatis. Secũdum vsqꝫ ibi: Nõ autem hoc sacerdotibus. Tertium vero ab inde vsqꝫ ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima ẽ hec: Claues he sacerdotibus cõcesse sunt scientia discernendi: et spiritualis potentia iudicãdi. Hanc enim propositionez magister insinuans querit: Cũ in sola contritione cum proposito confitendi dimittatur peccatũ q̄ꝫtum ad maculã & reatũ pene añ cõfessionẽ sacerdoti factã: quid ḡ dimittit sacerdos ĩ sua absolutione: & quid etiã virtus clauium operat̃. Postea aũt magister determinat q̄d sit virt⁹ clauiũ et dicit: q̄ꝫ ille claues nõ corp̄aliter sed sp̄ũalit̃ intelligẽde sunt & nihil aliud sũt q̄ꝫ scia discernẽdi: & potentia iudicãdi: q2 iudex ecclesiastic⁹ habet dignos recipere: & indignos excludere a regno dei. i. ab ecclesia vel sacramentoꝝ p̄ceptiõe: vbi etiã subdit q̄ꝫ vis ligãdi similiter et vis soluendi sacerdotibus ecclesie cõpetit et nõ hereticis. Postea etiam dicit q̄ꝫ vsus clauium in duobus consistit. s. in discernendo ligãdos & soluẽdos. & etiam in ligando ligandos: similiter & in dissoluendo ligatos. Scđa p̄positio est hec: Solus deus maculã culpe abstergit & a debito mortis eterne absoluit. Hanc eñ p̄positionez mgr̃ insinuãs querit q̄d oper̃ sacerdos in absoluendo a peccato. vtrũ. s. culpam vel etiam penam tollere possit. Tãgit aũt mgr̃ circa hoc duas opiniões Quibusdã videt̃: q̄ꝫ deus animã suscitat a morte et sacerdos remittit reatũ pene. Vñ & dñs Lazarũ p̃us suscitauit & viuificauit: et postea ap̄l'is soluendũ reliquit. Alijs ṽo videt̃ q̄ꝫ solus deus sicut animã viuificat interius tollendo culpã sic & reatum pene eterne relaxat. Tamẽ sacerdotibus tradita ẽ p̄tãs dimittendi peccata & retinẽdi. sicut eñ deus solam potestatẽ baptismi sibi retinuit ita & pnie. Et hãc sñiam approbat magister tanq̄ꝫ rõnabilẽ: simul eñ cũ culpa pena dimittit̃: et nemo vere conteritur nisi homo qui est in charitate: q̄ aũt charitatem habet dignus est vita eterna: & nõ pena eterna vel morte et ideo de⁹ qui dimittit culpã etiã dimittit penam. Quod autoritatib⁹ sanctoꝝ confirmat. Postea dicit q̄ꝫ nõ obstante q̄ꝫ solus deus dimittit pctã: veruz tamen est q̄ꝫ etiã sacerdos habet p̄tãtem dimittẽdi & retinendi peccata et aliq̄d operat̃ p̄ istã potestatẽ qua peccata dimittit & retinet: quod plurib⁹ autoritatibus cõfirmat. Postea dat vnũ modũ q̄ sacerdotes dicunt̃ ligare & soluere dicẽs: q̄ꝫ deus p̄ se dimittit culpam mundando animã a macula culpe: et soluẽdo debitũ pene eterne. Sacerdotes ṽo dimittunt & soluũt remissionẽ factã vel nõ factaz manifestãdo & ostendendo factam. Vñ dominus prius et p̄ se leprosis sanitatez restituit. Deinde ad sacerdotes misit quorum iudicio ostenderentur mundati. Vñ et si aliquis apud deũ est absolutus: nõ tñ in facie eccl'ie absolut⁹ habet̃ nisi p̄ iudiciuz sacerdotis. Unde sicut sacerdos legalis lepram nõ mundauit: sed inter mũdos & immũdos discernebat: ita sacerdos euangelij pctã non dimittit: sed vtrum dimissa sint iudicat & ostẽdit. Tertia p̄positio est hec: Sacerdotes ligant cũ satisfationẽ imponũt penitentie Tunc vero soluunt cum de ea aliquid dimittunt et purgatos ad sacramentorũ cõmunionẽ admittuut Hãc magister insinuans ꝯtinuat p̄dicta. s. ponẽdo scđm modũ quo sacerdotes dicunt̃ ligare inq̄ꝫtum penam satisfactoriam penitentibus imponũt. Soluere ṽo dicunt̃ quãdo aliquid de satisfactiõe debita releuãt & purgatos ad sacramentoꝝ cõionez admittunt et sic ecclesie recõciliãt. In primo exercent opus iusticie. In secũdo opus misc̃die: eo q̄ꝫ ligant ad satisfactoriã penam & peccatorem solutuz ostendunt quia nulli pena satisfactoria imponitur nisi ei quem sacerdos vere penitentem arbitrat̃. Q̄ aũt penã imponere ad claues pertineat ostendit p̄ hec

J

tum Aug. qui dicit ꝙ pnīa sine arbitrio sacerdotis frustrat̃: ⁊ cōtemptibiles claues ecclesie facit: et ꝙ sine vocali cōfessione supposita mentali indulgētia haberi nō pōt. Postea ponit tertiū moduʒ q̄ sacerdotes soluunt ⁊ ligāt ꝑ excōicationeʒ. Tunc em̄ q̄s hoc modo ligatur dum tertio vocatus ad emendationem manifesti delicti ⁊ satisfactionem vilipēdēs ꝑ sniam ecclie a loco orōnis ⁊ sanctorū cōmunione ⁊ a ꝯsortio fidelium p̄scindit̃ vt erubescat ⁊ pudore sceleris ꝯuersus peniteat. Tūc vo soluit̃ qn̄ pniaʒ ꝓfitēs cōioni admittit̃ ⁊ ecclie recōcilliat̃: ꝑ hāc aūt excōicationē hec infligit̃ pena: ⁊ grā diuina ⁊ ꝓtectio homini subtrahit̃ angelica. vt derelictꝰ liberꝰ in pctm̄ cadat: diabolo etiā potestas in talē hoiem datur: orationes ecclie illi nō ꝓdesse putant̃. Postea querit̃ quō ſm hos modos tres ligādi ⁊ soluēdi verum sit ꝙ dn̄s dicit illa in celis est soluta ⁊ ligata que in terris sacerdotes ligauerunt ⁊ soluerunt cū tamen ipi quādoq̄ ligatos et solutos ostendant qui nō sunt absoluti coram deo etiaʒ predictoꝝ modorum trium: ipi etiam interdū indignos ligant et soluunt. Et respōdet ꝙ intelligendū est ꝙ tunc solutio ⁊ ligatio sacerdotis diuino iudicio approbat̃ quando clauis discretionis adhibita sit ſm exigentiam meritorū. Quando autē sacerdos in iudicando errat: tunc qui ligatur apud deū iudicem ligatꝰ nō habetur nisi ecclesie sentētiā cōtemnat. Et similiter dicendū est de solutiōe. Unde ſm Orige. Interdū qui foras mittitur intus est: ⁊ qui foras est interius retineri videt̃. Ultimo occasione huiꝰ querit que sit illa macula ⁊ que sint ille interiores tenebre a quibꝰ deus animā purgat cū penitentiaʒ imittit. Et respōdet q̄tum ad maculā que remanet in anima: ꝙ illa nō sit mala voluntas: quia illa transiuit: nec pnie cōtemptus: q̄ illud est nouū peccatuʒ: sed dissimilitudo et elongatio a deo que tanq̄ macula inest anime a qua purgat̃ ꝑ penitentiā: q̄tum vero ad tenebras interiores respondendo dicit: ꝙ hominis mortaliter peccantis intellectꝰ obtenebrat̃ ⁊ naturalia vitiant̃ ⁊ gratia dei priuat̃: ꝑuatio ergo gratie dei ⁊ deterioratio bonoꝝ naturaliuʒ est interior mentis caligo a quibꝰ oīibꝰ curat̃ ꝑ pniaʒ. Addit etiā ꝙ sacerdotes sunt sicut medici aīaꝝ medici autē pn̄t viuētes curare: sʒ non pn̄t mortuos suscitare sic sacerdotes in ministerio curāt: sola autē gratia dei viuificat. Et tm̄ in speciali.

Qn̄ hee claues dant̃ ⁊ q̄bꝰ. a

DI. XIX. De cōfessione sacrāli i cōpatione ad suscipientes.

p Ostq̄ʒ ostensum est q̄ sint claues apostolice ⁊ q̄s eaꝝ vsus: supest inuestigare qn̄ iste claues dent̃ ⁊ q̄bꝰ: Dant̃ he claues ꝑ ministeriū epi alicui i ꝓmotiōe sacerdotij. Cū em̄ recipit ordinē sacerdotalē: sil' ⁊ has claues recipit: sed nō videtur ꝙ omnes vel soli sacerdotes has claues habeāt: q̄ plerīq̄ an̄ sacrā ordinationē sciam discernēdi hn̄t: plures pꝰ ꝯsecrationē ea carent. Sane dici pōt: ꝙ alteraʒ clauiū istarū. i. sciam discernendi non habent omnes sacerdotes: vn̄ dolenduʒ est atq̄ lugendū. Multi em̄ licet indiscreti atq̄ sciētie qua eminere debēt exortes: sacerdotij gradū recipe p̄sumūt: vita et sciētia eo indigni q̄ nec an̄ sacerdotiū nec pꝰ sciam habēt discernēdi: q̄ ligandi sint vl' soluendi. Ideoq̄ illā clauē in ꝯsecratiōe nō recipiūt: q̄ sp̄ scientia carent.

Q nō oīs sacerdos alterā clauē hʒ. ſ. sciētiam discernendi.

Qui vo an̄ sacerdotiū scia discernēdi prediti sunt licet habeāt discretionē: nō tn̄ in eis ē clauis: q̄ nō valent ea claudere vel aperire. Ideoq̄ cū ꝓmouet̃ i sacerdotē: clauē discretiōis recte d̄r accipe: q̄ ⁊ an̄ habita discretio auget̃: ⁊ fit i eo clauis: vt ea iā valeat vti ad claudendū vel aperiendū.

Si alterā clauē oēs habeāt. ſ. potentiā ligādi ⁊ soluēdi. b

Unqʒ iam cōstet nō oēs sacerdotes illas duas claues hr̄e: q̄ scia discernēdi plerīq̄ carēt: de altera id est potētia ligādi ⁊ soluendi queritur: vtrū oēs sacerdotes eam habeāt: Quidam em̄ hanc ptātem putāt illis solis esse ꝯcessam: qui doctrinā simul ac vitā apostoloꝝ seruant. Illas em̄ claues promisit dn̄s Petro ⁊ imitatoribus eius tantū: vt aiunt: qui etiam autoritatibꝰ vtunt̃ i munimētū sue opiniōis. Hoc eni dicūt Augustinū sensisse vbi supius ait: Remissionē pctōꝝ vel ꝑ seipm̄ facit deꝰ vel ꝑ colūbe mēbra. Dicit etiam idem pctā dimitti vel teneri a sctis. Idem sup Exoduʒ vbi de lamina aurea legit̃. Erat aūt lamia aurea semp in fronte sacerdotis. Hec inq̄t significat fiduciā bone vite: quā qui vere perfecteq̄ nō significatione sed veritate sacerdos habet solus potest auferre pctā. Item Grego. Illi soli habent in hac carne positi potestatem ligandi et soluēdi sicut sancti apostoli: qui illoruʒ exempla simul cum doctrina tenent. Item ex dictis Orige. Hec potestas soli Petro ꝯcessa ē et imitatoribus Petri. Nam q̄cūq̄ vestigia Petri imitant̃: hn̄t recte ligādi ⁊ soluendi potestateʒ. His alijsq̄ testimonijs innitunt̃ qui asserūt potestatē ligandi ac soluendi illis solis cōcessam sacerdotibꝰ qui vita et doctrina pollēt sicut apl'i.

Matth. xvi.

Aug. in li. de baptismo paruulorum.

Exod. xxviii.

Grego. in tractatu euāgeliorum.

Aliorum sententia verior. c

Alijs aūt videtur quod ⁊ mihi placere fateor: cunctis sacerdotibus hanc clauem dari. ſ. ligādi ⁊ soluendi: ſʒ nō eam recte ac digne habent: nisi qui vitam ⁊ doctrinā apostolicā seruāt. Nec premisse autoritates malos sacerdotes hanc ptātem negant habere: sed illos

solos digne ac recte hac ptāte vti signifi-
cant qui prediti sunt vita ⁊ doctrina apo
stolica: q2 soli ipo⁊ aplo⁊ imitatores di-
gne recteq̧ pñt ligare ⁊ soluere. Et p do
minū tm̄ vel p sctōs in quib⁹ habitat spi-
ritussanct⁹ digne ⁊ recte fit remissio vl' re-
tentio peccato⁊. Fit tamē ⁊ p illos q̄ san-
cti nō sunt: ꝫ nō digne vel recte. Dat eni
deus bn̄dictionē digne poscenti etiam p
indignū ministrū. Q ꝫo hanc potestatē
habeant omnes sacerdotes. Hiero. testa-
tur sup illum locū euangelij: vbi dn̄s di-
xit Petro: Tibi dabo claues regni celo-
rū. Habent eni inquit eandem iudiciari-
am potestatem alij apostoli: habet et oīs
ecclesia in episcopis ⁊ p̄sbyteris. Sed iō
Petrus eā specialiter accepit: vt omnes
intelligāt q̧ quicūq̧ ab vnitate fidei ⁊ so
cietate ecclesie se sepauerit: nec a pctis sol
ui nec celū potest ingredi. Item q̧ sacer-
dos etiam si malus sit grām tamē trāsfun-
dit p sue dignitatis officio. Aug. ostēdit
dicēs: Dictū ē a dn̄o in numeris ad moy-
sen ⁊ aaron sacerdotes: vos ponite nomē
meū sup filios isrl': ⁊ ego dn̄s bn̄dicā eos
vt grāz traditā p ministeriū ordinati trās
fundat hominib⁹: nec volūtas sacerdo-
tum obesse vel pdesse possit: ꝫ meritū bn̄
dictionē poscentis. Quanta aūt sit digni
tas sacerdotalis officij ⁊ ordis hic aduer-
tamus. Dictū ē de neqssimo Caypha in
ter cetera. Hoc autē a semetipo nō dixit
ſz cū esset pontifex anni illius pphetauit
p qd ostēdit spm̄ grā⁊ nō psonā sequi di
gni vel indigni: ꝫ ordinē traditionis vt
q̄uis aliquis boni meriti sit: nō tamē pos
sit bn̄dicere nisi fuerit ordinat⁹: vt officij
ministeriū exhibeat: dei aūt est effectū tri
buere benedictiōis. Hinc euidenter ostē-
ditur ordinē nō priuari ptāte tribuendi
grām ob ministri indignitatē. Huic tn̄
Augustini sententie videtur obuiare qd
ait Esiti⁹: Sacerdotes inqt nō ppria vir
tute benedicūt: ꝫ q2 figurā christi gerūt:
et propter eum qui in ipsis est plenitudi-
nem benedictionis tribuūt: nec solū is q̄
sacerdotiū sortitus est: ꝫ quicūq̧ christū
in seipso habet ⁊ ei⁹ figuram gerit: p con
uersationē bonā sicut Moyses: idone⁹
est vt bn̄dictionē p̄stet. Ecce h habes q̧
nō solū sacerdos ꝫ omis in q̄ xps habitat
bn̄dictionē p̄stat. Sz alia est benedictio
que solis sacerdotib⁹ congruit. alia q̄ ab
omnibus bonis communiter exhibetur.
Deniq̧ illi sacerdotes in quib⁹ christus

Q oēs sacerdotes habeāt ptātē ligādi ⁊ soluendi confirmat.
Matth. xvj.
Q etiā p indignos trāsfunditur grā diuinis.
Aug. in lib. qōnū veteris ac noui testamēti. d' illo qd habet' Numeri. vj. ⁊ ponit. j. q. j. ca. Dictum est.
Ioh. xj.
Esitius super Leuitico.

habitat benedictiōis plenitudinē tribue
re dicunt: nō q2 soli illi trāsfundāt grām:
sed q2 illi soli licite ⁊ digne id agunt: nec
sbditos mala vita sacerdotis ledit si bona
faciūt q̄ ille dicit. Vn̄ Grego. Multi dū j. q. j.
plus vitam sacerdotum q̄ suam discuti-
unt: in erroris foueā dilabunt: min⁹ cō-
siderātes q̧ nō eos vita sacerdotum lede
ret: si humiliter bonis sacerdotū admoni
tionibus aurem accomodarent.

De h qd scptū ē i malachia Maledicā bn̄dictionib⁹ vr̄is. D

Premisse vo sen-
tētie q̄ d2 etiā p mali sacerdotis ministe-
riū trāsfundi grām bn̄dictiōis videt ob-
uiare qd dn̄s p malachiā pphetā mal' sa
cerdotib⁹ cōminat. Maledicā bn̄dictio Malachie. ij.
nib⁹ vr̄is. Et alibi. Ve his qui viuificāt Ezech. xiij.
animas q̄ nō viuūt: ⁊ mortificant aīas q̄
nō moriunt. Si em̄ maledicit dn̄s bn̄di-
ctionibus eo⁊: ⁊ si aīe q̄s viuificāt nō vi-
uūt: quō per eos grā benedictionis trans
fundit? Sed illud capitulū Maledicā
⁊c. q̄dā referunt ad hereticos: q̄ ab eccle-
sia p̄cisi sunt: ⁊ ad excōicatos quo⁊ bene
dictiones fiūt maledictiōes: his q̄ eorum
sequuntr errores. Illud vero alterum .s.
viuificant ⁊c. sup omēs illos sacerdotes
exponūt: q̄ absq̧ claue sciētie ⁊ forma bo
ne vite presumūt ligare vel soluere. Sed
nullus officio sacerdotis vti debet: nisi im
munis sit ab illis que i alijs iudicat: alio- Roma. ij.
quin seipsum condemnat.

Qualis d2 esse iudex eccliastic⁹. E

Qualem aūt opor-
teat esse q̄ alio⁊ iudex cōstituit: Aug. de Aug. de pe. di. vj. ca. j. q. si per totum.
scribit ita dicens: Sacerdos cui omis of-
fertur peccator an̄ quē statuit oīs lāguor
in nullo co⁊ sit iudicādus que in alio iu-
dicare est pmptus. Iudicans em̄ alium
qui est iudicādus: pdemnat seipsum. Co Roma. ij.
gnoscat ergo se et purget in se quod alios
videt sibi offerre: caueat vt a se proiece-
rit q̄cq̄d i alio dānosū reperit. Animad-
uertat: q̧ qui sine pctō est: prim⁹ in illam Ioh. viij.
lapidem mittat. Ideo enim liberauit pec
catricem: quia nō erat qui iuste pijceret
lapidem. Quō lapidaret qui se lapidādū
cognosceret? Nullus enim erat sine pec-
cato: in quo intelligitur omnes fuisse re-
os. Nam venialia remittebantur p ceri-
monias. Si quod ergo i eis peccatū erat

Nota. nã veni
alia hic dicit ꝛ
crimĩalia ſm
legẽ. vt venia
lia putabãt q̃
ꝑ cerimõialia
dimittebãt ſi
ne morte vel
mutilatiõe cri
mialia q̃ mor
tẽ vł mutilati
onẽ īferebãt.

criminale erat. In hoc ergo patẽtiſſimuȝ
eſt crimen ſacerdotũ eſſe deteſtabile: qui
nõ pri⁹ ſe iudicãt añq̃ alios alligant. Ca
ueat ſpũalis iudex ſic nõ cõmiſit crimen
nequicie: ita ñ careat munere ſcie. Opor
tet vt ſciat cognoſcere q̃cquid debeat iu
dicare. Iudiciaria eñ poteſtas h̃ poſtu
lat vt qđ debet iudicare diſcernat. Dili
gẽs g̊ inueſtigator ſapienter interroget a
peccatore qđ forſitan ignorat vel verecũ
dia velit occultare. Cognito vo crimine
varietates eius nõ dubitet inueſtigare:
et locum et tempus et cetera que ſupra di
ximus: quibus cognitis aſſit beniuolus:
paratus erigere et ſecũ onus portare: ha
beat dulcedinem in affectione: diſcretio
nem in varietate: doceat pſeuerantiã: ca
ueat ne corruat: ne iuſte perdat iudiciari
am ptãtem. Et ſi eni penitẽtia poſſit ei ac
quirere gratiã: non tamen mox reſtituit
in poteſtatem primã. Et ſi petrus poſt la
pſum reſtitutus fuerit et ſepe lapſis ſacer
dotibus reddita ſit dignitatis poteſtas:
nõ tamen eſt neceſſe vt omnibus cõceda
tur q̃ſi ex autoritate. Inuenit̃ autoritas
que concedit et quaſi imperat. Inuenit̃
autoritas alia que non concedit: ſed ve
tat: que ſcripture non repugnãt ſed ꝯcor
dant. Cum enim tot ſunt qui labuntur vt
priſtinam dignitatẽ ex autoritate defen
dant: ꝛ quaſi vſum peccãdi ſibi faciãt: re
cidenda eſt ſpes iſta. Si vero loc⁹ ẽ vbi
iſta nõ concurrant: reſtitui poſſunt q̃ pec
cant. Ex his ſatis ꝑpendit̃ qualis debe
at eſſe ſacerdos qui alios ligat ꝛ ſoluit: di
ſcretus ſcilicet et iuſt⁹: alioq̃n mortificat
ſepe animas que nõ moriunt̃ ꝛ viuificat
que nõ viuunt: et ita incidit in maledicti
onis iudicium. Illud aũt Malachie. ſ.
Maledicã benedictiõibus veſtris: ſiue
ſuper hereticos tãtum ꝛ excõmunicatos
ſiue ſuꝑ omẽs ſacerdotes qui vita ꝛ ſcien
tia carentes benedicere preſumũt: dictuȝ
accipiatur: ſic intelligi poteſt: maledicaȝ
benedictionibus veſtris: id eſt his que i
eis benedictionibus poſſidetis: quia fa
ciam ea cedere vobis in maledictionẽ nõ
in benedictionem: quia et ſi benedicunt
ſanctis: non hoc faciunt ex vero corde: ꝛ
ideo eorum benedictio eis vertitur i ma
ledictionem. Uel maledicã benedictioni
bus veſtris: id eſt quod a vobis benedi
citur: a me erit maledictum: quia benedi
cunt inique agentibus adulanturq̃ pec
cantibus: dummodo diuites ſint.

Malach. ij.

Iſta eſt diſtinctio. xix. hui⁹ q̃rti
libri: in qua magiſter poſtq̃ oſtẽdit poteſtatem cla
uium ſm ſe: hic conſequenter determinat quorum
ſit habere claues. Et circa hoc tria facit. Primo eñ
oſtẽdit quibus ꝛ quando claues dantur. Secundo
quomodo habẽtes claues ſe virtutibus ornare te
nentur. Tertio quorum benedictiões ſuſcipiẽtib⁹
plus ſuffragentur. Primũ quideȝ facit a principio
diſtinctionis vſq̃ ibi: Alijs autem videtur. Secũ
dũ ab inde vſq̃ ibi: ſcilicet ad quintum capitulum
qđ incipit. Ex vero hãc poteſtatẽ. Tertiũ vſq̃ ad
finem diſtin. In ſpeciali ſentẽtia magiſtri ſtat in tri
bus ꝓpoſitionibus quaꝝ prima eſt hec: Quãuis
nõ magiſter tamen omnes doctores dicũt: q̃ vtrã
q̃ clauem omnes ſacerdotes in conſecratione reci
piunt. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit primo q̃
poſt predicta conſiderandum eſt quando ꝛ quibus
dantur claues. Et ſubdit q̃ claues dant̃ ꝑ miniſte
rium epiſcopi in ꝓmotione ſacerdotij: ſimul eñ cũ
quis recipit ordinẽ ſacerdotij recipit ꝛ claues. Po
ſtea obijcit in contrarium q̃tum ad clauem ſcientie
quam nec ſolum ſacerdotes habere vident̃: plures
enim nõ ſacerdotes ſcientiam diſcernendi habẽt ꝛ
multi ſacerdotes ea carẽt. Et reſpõdet q̃ hanc cla
uem ſcȝ que eſt ſcientia diſcernẽdi nõ omnes ſacer
dotes habẽt. Unde qui ſcientiã non habent in con
ſecratiõe hãc clauem nõ recipiũt: nõ ſacerdotes ve
ro q̃uis ſcientiam diſcernẽdi habere poſſunt: non
tamen dicũtur habere clauem: quia nõ poſſunt ea
claudere vel aperire: ſed quãdo tales ad ſacerdoti
um promouentur dicunt̃ claues diſcretiõis recipe
re: q2 añ etiã habita ſciẽtia habentur et ſic fit in eo
clauis ad claudendum vel aperiendum: ꝛ ſic ſoli ſa
cerdotes habent clauẽ. Poſtea querit de claue po
tentie. vtrum omnes ſacerdotes eam habeant. Et
ponit opinionem quorundam dicentium q̃ nõ oẽs
eam habent: ſed ſolum imitatores doctrine ſimul ꝛ
vite apoſtolice: qđ autoritatibus confirmat. Se
cunda propoſitio eſt hec: Qui vult alios ſoluere vł
ligare debet ſe virtutibus prius adornare. Hãc ma
giſter ponens narrat ſecundam opinionem de cla
ue potẽtie quam magiſter approbat: que eſt q̃ om
nes ſacerdotes eam habẽt ꝛ nõ habent eam recte
bene ꝛ digne: niſi qui doctrinam ꝛ vitaȝ apoſtolicã
ſeruant: propter quod autoritates quas prima opi
nio pro ſe inducit non negat malos ſacerdotes ha
bere clauem potentie: ſed dicunt ſolũ digne vti poſ
ſe eis qui p̃diti ſunt doctrina ꝛ vita apoſtolica. Po
ſtea approbat hanc opinioneȝ plurib⁹ autoritatib⁹
ſanctoꝝ. Tertia propoſitio eſt hec: Alia eſt bene
dictio que ſolum conuenit ſacerdotibus: ꝛ alia que
ſcȝ iuſtis exhibetur hominib⁹. Hanc eñ propoſitio
nem magiſter inſinuans obijcit cõtra predicta qua
dam autoritate qua dicere videtur q̃ omnes ſancti
viri benedicere habent: et nõ ſolum ſacerdotes: cu
ius oppoſitum predictum eſt in quadaȝ autoritate.
Et reſpõdet q̃ alia eſt benedictio que fit ex merito
ſanctitatis: que quidem benedictio omnibus homi
nibus cõgruit: ꝛ alia eſt benedictio que fit ex auto
ritate ordinis que ſolum cõpetit ſacerdotib⁹: quaȝ
ſi omnes ſacerdotes habeant: ſoli tamẽ boni ſacer
dotes dicunt̃ eam habere qui ea recte vtunt̃. Sub
dit autem q̃ mala vita ſacerdotũ ſubditos non le
dit: ſi bona faciunt que ipſe dicit. Unde etiã nõ de
bent ſubditi vitã ſacerdotis multuȝ diſcutere. Po
ſtea etiã aliter obijcit contra dicta: quia eñ domi
nus per prophetam cõminat̃ malis ſacerdotibus
q̃ maledicturus ſit benedictionibus eoruȝ: ꝛ ſpeci
aliter illis ſacerdotibus qui viuificant animas que

non viuunt ⁊ mortificāt animas que nō moriuntur. Poſtea quidem ſoluit et dicit ad hoc ſm̄ quoſdam ꝙ illa intelliguntur de ſacerdotibus preciſis ab ec cleſia vel etiā de illis ſacerdotibus qui ſine ſciētia bona vita preſumūt ſoluere et ligare. Debet enī ſa cerdos immunis eſſe ab omibus his que in alio iu dicat. Poſtea etiā occaſione huius inducit quaſdā autoritates quibus oſtenditur qualis debet eſſe ſa cerdos qui ſoluit ⁊ ligat. Debet enim ſacerdos ille eſſe iuſtus in vita ⁊ ſimiliter diſcretus in ſciētia. Ul timo quidē ponit expoſitionē illi⁹ Malachie. Ma ledicam benedictionib⁹ veſtris ſm̄ beatū Grego rium duplicem. Prima quidē eſt ꝙ benedictio ma lorum ſacerdotum eis cōuertatur in maledictionē Secunda autem eſt ꝙ multis inique agentibus be nedicunt mali ſacerdotes adulādo illis quos deus non benedicit. Et tm̄ in ſpeciali.

DI. XX De cōfeſſiōe ſa cramētali ꝙ= lii ad oportu= nitatē tpis re= ſpectu penitē tie mortalium in ſe.

De his qui in fine penitēt. a

S Ciendum eſt etiam ꝙ tempus penitētie eſt vſq₃ in extremum articulū vi te. Unde Leo Papa: Nemo ē deſperā dus dum in hoc corpore ꝯſtitutus eſt. q₂ nōnunꝙ quod diffidentia etatis differt: conſilio maturiore perficitur. Auguſti. ta men de penitentiā differentibus ita ſcri bit: Si quis poſitus in vltima neceſſitate voluerit accipe penitentiā: ⁊ ſi accipit: et mox reconciliatur ⁊ hinc vadit: fateor vo bis nō illi negamus quod petit: ſed nō ꝓ ſumimus: quia bene hinc exit. Si ſecur⁹ hinc exierit ego neſcio. Penitentiā dare poſſumus: ſecuritatē vero nō. Nunq̄d dico damnabit̄: ſ₃ nec dico liberat̄. Uis ergo a dubio liberari: age penitentiā dū ſanus es. Sic ſi cagis dico tibi q₂ ſecurus es: quia penitentiā egiſti eo tpe quo pec care potuiſti. Si vis agere penitentiā q̄n do iam peccare nō potes: peccata te dimi ſerunt: nō tu illa. Item Due res ſunt: aut ignoſcitur tibi: aut nō ignoſcit̄: quid ho rū tibi ſit futu₂ neſcio? Ergo tene certū: ⁊ dimitte incertū. Sed q̄re hoc dixit: Au guſti. cū pnīa que in fine agit̄ in pſalmo appellet̄ ſacrificiū veſpertinū: quod erat acceptabilius in lege ⁊ cū in q̄cunq₃ die inuocet̄ deus aſſit: ⁊ quacunq₃ hora inge muerit ⁊ cōuerſus fuerit peccator vita vi uet ⁊ nō moriet̄? Sed illa dixit Aug. pro pter illos qui penitētiā vſq₃ in finē vite ꝓtrahunt: et tūc nō ex dei amore vident̄ penitere: ſ₃ timore mortis quaſi ex neceſſi tate. Unde idem quaſi aperiēs quare ſupe riora dixerit ait: Nullus expectet quan do peccare nō poteſt. Arbitriū eñ liberta tem querit de⁹: vt deleri poſſint cōmiſſa:

Leo papa de pe. diſt. vij. in principio.

Aug. ibidē.

Aug⁹. de pe. di. vij. c. ſi qs autem.

Pſal. cxl. Exod. xij. Ezech. xviij.

Aug. in li. de pnīa. ⁊ habet de pe. di. vij. c. nullus expe ctet. ꝑ totū.

nō neceſſitatē ſ₃ charitatem: nō tm̄ timorē q₂ non in ſolo timore viuit hō. Que ergo ſero penitet: optet nō ſolū timere iudicē ſ₃ diligere q₂ ſine charitate nemo ſalu⁹ eē poteſt. Nō ḡ tantū timeat penam: qui pe nitet: ſ₃ anxiet̄ ꝓ glia. Que cōuerſio ſi cō tigerit alicui etiā in fine: deſperādū nō ē de eius remiſſiōe. S₃ quoniā vix vel ra ro eſt tam iuſta cōuerſio: timendū eſt de penitente ſero: maxime cū filij quos illici te dilexit ſint pñtes: vxor et mūdus ad ſe vocet. Multos ſolet ſerotina pnīa deci pere. S₃ qm̄ deus ſemꝑ potens eſt: ſemꝑ etiā in morte iuuare valet quibus placet. Cum ergo opus ſit nō homis ſed dei fru ctifera penitentia: inſpirare eā pōt quan docunq₃ vult ſua miſericordia: et remu nerare ex miſericordia: quos dānare po teſt ex iuſticia. Sed quoniam multa ſunt que impediunt et languentem retrahunt piculoſū ē ⁊ interitui vicinū ad mortē ꝓ trahere penitētie remediū. Sed magnū eſt cui deus tunc inſpirat (ſi quis eſt) ve ram penitentiā. Sed ſi etiam ſic conuer ſus vita viuat ⁊ non moriat̄: non ꝓmitti mus ꝙ euadat omnem penam. Nam pri us purgādus ē igne purgatiōis: q̄ i aliud ſeculum diſtulit fructū cōuerſionis. Hic aūt ignis ⁊ ſi eternus nō ſit: miro mō gra uis eſt: excellit eñ oēm penam quā vnꝙ paſſus ſit aliquis i hac vita. Nunꝙ i car ne tāta inuenta eſt pena l₃ mirabilia mar tyres paſſi ſint tormēta ⁊ multi nequiter quāta ſepe ſuſtinuerūt ſupplicia. Ex his ſatis oſtendit̄ ꝙ periculoſum ſit differre penitentiā vſq₃ in finē vite. Si tñ etiam tūc vera habeatur penitentia: hominem liberat: ⁊ vitā mortuo impetrat: nō ſic ta men: vt nullā ſentiat penam: niſi forte tā ta ſit vehementia gemitus ⁊ contritiōis: que ſufficiat ad delicti punitionē. Licet ergo ſit difficile vt tūc ſit vera penitētia q̄ tam ſera venit quando cruciatus mēbra ligat et dolor ſenſum opprimit vt vix ho mo aliquid cogitare valeat: melior eſt ta men ſera ꝙ nulla. Penitentia eñ ⁊ ſi i ex tremo vite hyatu aduenit: ſanat ⁊ liberat Multū ſera fuit latronis penitētia: ſ₃ nō fuit ſera indulgentia. Sed licet latro ve niam meruiſſet in fine de omni crimie: nō tamen dedit baptizatis peccādi ⁊ ꝑſeue randi autoritatem. Luce. xxiij.

De his qui hic penitētiam nō complent. b

Si vero queritur de illis q̄ in hac vita pniam nō complent vtrum trāsituri sint p ignem purgatoriū: vt ibi compleāt qđ hic minus fecerunt: idez dicimus et de istis esse sentiendum et de his qui in extremis penitent. Si eni tanta fuerit cordis contritio et delicti exprobratio: vt sufficiat ad puniendū peccatū: liberi ab aliis penis transeunt ad vitam: et si inexpleta fuerit penitentia: quia perfecte penituerunt et ingemuerunt corde. Qui vo nō adeo cōterunt corde et ingemiscunt p peccato: si an̄ expletionē penitentie discesserint: ignē purgatoriū sentient: et grauius puniunt q̄ si hic implessent penitētiā. Horrendū est em̄ incidere i manus dei viuētis. Deus em̄ cum sit misericors et iustus: ex miscđia penitēti ignoscit nō reseruās peccatū ad penā eternā. Ex iusticia vero impunitū non dimittit delictū: aut em̄ punit homo aut deus: hō aūt punit penitēdo: deus aūt penam exigendo. Et ē penitētia interior et exterior. Si ḡ interior penitudo fuerit tāta vt sit sufficiēs vlcio pcti: deus q̄ h̄ nouit ab illo q̄ taliter penitet vlterius penā nō exigit. Si vo interior penitudo nō sufficit in vindictaz pcti nec exterior pnia implet: deus q̄ modos et mensuras pctorum et penarum nouit addit penā sufficientē. Studeat ḡ quisq̄ sic delicta corrigere vt p⁹ mortē nō oporteat penam tolerare. Quedam eni peccata mortalia in penitētia fiunt venialia: nō tn̄ mox sanant. Sepe em̄ infirmus moreret si nō medicaret: nō tamen statim medicatus sanat. Languet post victurus q̄ prius erat moriturus. Qui aūt impenitēs moritur: omino morit et eternaliter cruciat. Si em̄ semper viueret semper peccaret.

Heb. x.

Aug. de vera et falsa pe. et habet de pe. di. vij.

De illo cui sacerdos indiscretus iniungit paruā penitētiā. c

Si vero đ illo q̄rítur q̄ satisfactionē iniunctam impleuerit: q̄ ig̃rantia vel negligētia sacerdotis peccato condigna nō fuit: vtrum de vita migrans ab omi pena liber sit? Idez respōdeo quod supra de illo qui pniam nō cōpleuit dixi: q̄ si tn̄ est lamentum interioris doloris vt sufficiat in vindictam pcti: omnino liberatus est: si vero non sufficit dolor interior sil' cū pena iniuncta: addet deus penā. Q aūt iterdū sufficiat dolor interior ad vindictā pcti: certū documentū habemus i illo latrone: q̄ sola mētis ɔtritione et ɔfessiōe statim vt ɔuersus fuit: paradisuz ingredi meruit. Sz qr dispēsatores eccl'ie ɔtritōis q̄ntitatē nō ppendūt q̄bus nō est datū itelligere occulta cordiū oibus leges pnie cōstituūt tā magis q̄ minus de pctō dolētibus. Quorum studiū ad h̄ p̄cipue tēdere dz: vt cordis dolorē q̄ntū fas ē cog̃scāt: et s̄m ipius modū satisfactionē iniungāt. vn̄ Aug. In actiōe pnie vbi tale cōmissuz est vt is q̄ cōmisit a xp̄i etiā corpe separet: nō tā ɔsiderāda ē mēsura tpis q̄ doloris. Cor em̄ ɔtritū et hūiliatū deus nō despicit. Uerū qr plerūq̄ dolor alterius cordis occultus ē alteri: neci aliorum noticiā nisi p vba vel alia q̄cūq̄ signa ɔcedit: cū sit corā illo cui đr: Gemitus meus a te nō est abscōditus: recte ɔstituunt ab his q̄ ecclesiis p̄sūt tpa pnie: vt satisfaciat etiā eccl'ie in q̄ pctā ipa remittūt. extra eā q̄ppe nō remittunt. Ipa em̄ spm̄ sanctū pignus accepit: sine q̄ n̄ remittūt vlla pctā Itē Hiero. Mēsura tpis i agēda pnia iō nō satis aperte p̄figunt canones p vnoq̄q̄ crimie vt de singul' dicāt qualit vnūq̄dq̄ emendandū sit: s̄ magis i arbitrio sacerdotl intelligentis relinq̄ndū statuerūt. qr apud deū nō tātū valet mēsura tpis q̄ntū doloris. Nec abstinētia tātū ciborum q̄ntū mortificatio vitiorum. Idocq̄ tpa pnie ɔ fide et ɔuersatiōe fideliū penitētiū abbreuiāda p̄cipiūt: et p negligētia ɔtelanda: p q̄bus dā tn̄ culpis modi pnie sunt impositi.

Luc. xxiij.

Aug. i enchiridion et h̄r de pe. di. j. ca. in actione.

Psal. l.

ps. xxxvij.

j. Cor. j.

Hiero. de pe. di. j. ca. mensuram.

Q̄ð morietibus nō sit imponenda satisfactio s̄z innotescēda. d

Solet etiā queri vtrum satisfactionis lex morituris sit iponēda. De q̄ Theodorus Cantuarien̄. eps i penitētionali suo sic ait: Ab ifirmis in periculo mortis positis: pura inq̄rēda ē confessio pctorum: nō tn̄ est illis imponēda q̄ntitas pnie s̄ inotescēda: et cū amicorum orationibus et elemosynarum largitionibus pōdus pnie subleuādū: si forte migrauerint. Si vo conualuerint penitentie modū a sacerdote impositū diligenter obseruēt. Aliis vero pro qualitate peccati: penitētia decernēda est presidentium arbitrio. Unde Leo Papa: Tempora penitudinis habita moderatiōe ɔstituenda sūt tuo iudicio ɔut conuersorū animos perspexeris esse deuotos. Pariter etiā habere debes ra-

xxvj. q. vij. c. ab infirmis.

Leo pa. xxvj. q. vij. ca. tempora pe.

tis senilis ęt̃s simul intuitum: ⁊ respicere periculoꝝ quorūcūqꝫ vel egritudinū necessitates.

In necessitate nō est neganda penitentia vel recōciliatio. e

Leo pa. xxvj. q. vj. c. his q.

Sciendū etiã qđ tpe necessitatis nō est negãda pnĩa vel recōciliatio petentibꝰ. Vñ Leo papa: His q̃ tpe necessitatis: ⁊ pi̇culi vrgētis instãtia pſidiū pnĩe ⁊ mox recōciliatōis implorãt nec satisfactio iterdicēda ē: nec recōciliatō denegãda: qꝛ misc̄die dĩ nec mēsuras possumꝰ ponere: nec tēpa diffinire. Qđ si ita aliq̃ ergritudine aggrauati sũt: vt qđ paulo ante poscebãt sb p̄nti significare nō valeãt: testĩmonia eis fideliū circūstãtiū prodesse debebũt: simulqꝫ pnĩe ⁊ recōciliationis ꝯsequant̃ bn̄ficiū.

Juliꝰ pa. ibi si p̄sbyter.

Itē Juliꝰ Papa. Si p̄sbyter pnĩaz abnegauerit moriētibꝰ: reus erit aīarū: qꝛ dñs ait: cū ꝯuersus fuerit tūc saluꝰ erit.

Ezech. xviij. xxvj. q. vj. ca. agnouimꝰ ad finem. Luce. xxiij.

Uera eñ cōfessio vltimo tempore potest esse: qꝛ non modo temporis sed etiã cordis deus inspector est sicut latro probat.

Qđ p̄sbyter nō recōciliet icōsulto ep̄o nisi in necessitate f

xxvj. q. vj. ca. agnouimꝰ. §. qui autem.

Non debet tamē p̄sbyter penitētē recōciliare icōsulto episcopo: nisi vltima necessitas cogat. Unde in carthaginēsi ꝯcilio.

In ꝯcilio carthaginēsi: ⁊ habetur. xxvj. q. vj. c. p̄sbyter.

Presbyter icōsulto ep̄o nō recōciliet penitētem: nisi absente ep̄o vel vltima necessitas cogat. Cuiuscunqꝫ penitentis publicum crimen est qꝫ vniuersam commouerit vrbem ante absidam: scꝫ introitū ecclesie manus ei imponatur.

xxvj. q. vj. c. Aurelius ep̄s.

Item Aurelius episcopus dixit: Si quis in periculo cōstitutus fuerit ⁊ se reconciliari diuinis altaribus petierit: si ep̄s absens fuerit: debet p̄sbyter consulere episcopū: ⁊ sic periclitantem eius precepto recōciliare.

xxvj. q. vj. c. habet.

Incōsulto vero episcopo nō potest excōmunicatos vel publice penitentes p̄sbyter reconciliare. Vñ in carthaginensi cōcilio scđo: statutū ē vt chrysma vel recōciliatio penitentium ⁊ puellarum consecratio a presbyteris nō fiat.

Ibidem.

Itē Recōciliare quēqꝫ i publica missa presbytero nō liceat: puellarū tamen cōsecratio cōsulto episcopo per presbyterū fieri valeat.

Ibidē. c. p̄sbyter.

Unde in carthaginensi cōcilio secundo. Presbyter inconsulto episcopo virgines non consecret: chrysma vero nunqꝫ conficiat. Sicut precepto episcopi potest presbyter consecrare virgines: sic ⁊ recōciliare penitentes.

An oblatio eius sit recipienda q̃ currens ad penitentiam preuenitur morte. g

Si autē queritur de illo qui ad penitentiam festinans sacerdotem inuenire non potuit ⁊ ita decessit: vtrum oblatio eius sit recipiēda: Dicimꝰ quia est. Unde in apanensi concilio. Si aliquis fuerit mortuus qui non sit confessus: ⁊ testimonium habet bonū ⁊ non poterat venire ad sacerdotẽ sed preoccupauit eum mors in domo vel in via: faciant pro eo parentes eius oblationem ad altare: ⁊ dent redemptionē pro captiuis.

xxvj. q. vj. ca. si aliquis.

Ista ē distinctio. xx. huiꝰ quarti libri: i qua mgr̃ postqꝫ egit de penitētia ⁊ potestate ministroꝝ hoc sacramentum dispensantium: hic agit de quibusdam consequentibus. Et tria facit. Primo enim ostendit tempus penitentie durare in extremum vite. Secundo querit quomodo agendū sit cum illis qui penitentiam differunt vsqꝫ in finem vite sue. Tertio asserit simplicem sacerdotẽ crimē publicum ep̄o inconsulto in extrema necessitate reconciliare. Primum facit vsqꝫ ibi: Solet etiam queri vtrum satisfactionis. Scđm vsqꝫ ibi: Non debet tamen presbyter. Tertiũ vsqꝫ ad finem distin. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibꝰ quarum prima est hec: Si serotina penitētia mortuo valet vitã impetrare: periculosum est tamē pnĩam vsqꝫ in finem vite differre ⁊ procrastinare. Hanc magister insinuans ꝓponit primo qꝫ tempus pnĩe durat vsqꝫ in finem vite Augustinus tamē dicere videtur qꝫ illi qui solum in fine vite penitent in securo statu non transeunt de hac vita: sed qꝛ pnĩa serotina est satisfactiua ⁊ sacrificium vespertinũ ⁊ ideo deo accepta: ideo premissa Aug. intelligenda sunt de illis qui nō ex amore dei: sed ex timore mortis pnĩam faciunt: vel ꝓ tanto securitatem non dat btūs Aug. qꝛ difficile est qꝫ in tali statu penitentiaꝫ agant verã: ꝓpter filios: vxorē: mundum ⁊ dolores mortis q̃ in illo statu retrahunt hominem a cōuersione ad deū: tñ qui in fine vite sue penitēt bene possunt digne penitere: sed in purgatorio soluūt penã quã in presenti non soluūt: nisi forte tunc tam vehemens esset contritio vt sufficeret ad delicti punitionem. Ostendit etiam postea qꝫ illi qui pnĩam iniunctam in hac vita nō impleuerũt: ⁊ etiam qui pnĩam eis iniunctam fecerunt: q̃ si tñ non fuit condigna ꝓ pctō ꝯmisso pro his puniẽt in purgatorio: nisi forte haberent tã vehemētē contritionẽ q̃ sufficienter in eis peccata puniret: sed qꝛ contritio non constat ideo penitētia imponitur: q̃ vt ibidem btūs Augꝰ. dicit ƀm ipsum contritionis modū diuersimode imponenda est. Secunda ꝓpositio est hec: Ab infirmis in periculo mortis inquirenda est confessio peccatorum ⁊ penitentie pondus subleuandū ē elemosynis ⁊ orationibus amicorum. Hanc magister insinuãs ostēdit qualr̃ agēdū sit cū illis q̃ i fine vite sue penitent: ⁊ dicit qꝫ morietibꝰ nō est pena satisfacto-

ria imponenda: nisi postq̄ cōualuerunt sed innotescenda. Alijs vero ꝫm arbitriū sacerdotis iniungenda est. Dicit etiā ꝙ morie̅tibus nūq̄ recōciliatio denegāda est: q꞉ sacerdos denegās reus est animarū illarū: ad quarū reconciliationē sufficit ꝙ eā pri⁹ petierint etiā si tūc petere nō possint ꝓpter infirmitatē

Tertia ꝓpositio est hec: Presbyteri incōsulto episcopo publicū crimē vel excōicatū nō absoluāt nisi ad hoc vltima necessitas cogat. Hāc mgr̄ insinuās dicit ꝙ illū cuius ē crimē publicū puta ꝙ vniuersaȝ cōmouit vrbē possit sacerdos simplex in casu mortis incōsulto ep̄o si sit absens reconciliare: alias tm̄ nō debet facere ep̄o incōsulto: sicut nec virgines cōsecrare. Addit etiā insuper ꝙ si moriens sacerdotē habere nō possit: dū tamen bonū testimoniū habeat ꝙ sacerdoteȝ petiuit nō est illa que offerṫ oblatio respuenda sed recipienda. Et tm̄ in spāli.

DI. XXI de ꝯfessiōe sacramtali q̃tū ad oportunitatem tp̄is respectu pnie venialiū.

De peccatis que post hanc vitaȝ dimittuntur. a

s Olet etiam q̄ri vtrū post hāc vitā aliq̄ pctā remittanṫ? Qꝙ aliqua post hāc vitam remittanṫ xp̄s ostēdit in euāgelio vbi ait: Qui peccauerit in sp̄m sc̄tm̄ nō remitteṫ ei neq̧ in hoc seculo neq̧ in futuro. (Luce. xij. Matth. xij. Marci. xv.) Ex quo daṫ itelligi sicut sancti doctores tradunt: ꝙ q̄dā peccata in futuro dimittētur. Quedam em̄ culpe in hoc seculo relaxantur: q̄dā vero parue etiaȝ in futuro que quidem post mortē grauāt sed dimittuntur si digni sunt si bonis actibus in hac vita meruerūt vt dimittanṫ eis. (Greg. xxv. di. ca. qualis hinc.) De illis etiam qui edificant lignū: fenū: stipulā. dicit Aug. ꝙ ignē tribulationis trāsitorie inueniēt cremabilia edificia que secū portauerunt hoies cremātes. (j. Cor. iij.) (Aug. in li. de ciuitate dei. In li. de ci. di li. xxj. c. xxvj.) Ait em̄ sic: post istius sane corpis mortē donec de igne purgatorio veniaṫ ad diē dānationis ⁊ remunerationis: si h̄ tp̄is interuallo sp̄us defunctoꝝ q̄ edificauerūt: lignū: fenū: stipulam huiusmodi ignē dicanṫ ꝑpeti: quē alij nō sentiūt q̄ hmōi edificia nō portauerūt: vt inueniant ignē trāsitorie tribulationis venialia cōcremātē nō redarguo q꞉ forsitan verū est. Sed q꞉ dicit saluus erit q̄si p ignē contēnitur ille ignis. Grauior tamen erit ignis ille q̄ q̄cq̄d pōt hō pati in hac vita. (Aug. sup ps. ⁊ gl. j. Cor. iij. Dies dn̄i.) Hic apte insinuaṫ ꝙ illi q̄ edificāt ligṅuȝ: fenū: stipulā: quedā cremabilia edificia. i. venialia pctā secū portāt: q̄ in igne emēdatorio cremantur. Vn̄ ꝯstat q̄daȝ venialia pctā post hanc vitā deleri.

Qꝙ alij citius alij tardius purgātur in igne. b

In illo auteȝ igne purgatorio alij tardius alij citius purgantur ꝫm ꝙ ista pereuntia magis vel minus amauerīt. Vn̄ Aug. Post hāc vitā incredibile nō est: nōnullos fideles p ignē quēdam purgatorium: quantomagis minusue bona pereuntia dilexerūt tāto tardius citiusq̧ saluari. (Aug. i ench. c. liij. vel. l.) Vnde nō frustra illa tria distinxit apostolus: lignū: fenū: stipulaȝ: q̄ illi edificāt: qui ⁊ si aliena nō rapiāt: rebus tamen infirmitati ꝯcessis aliqua dilectione inherēt. (Quid sit edificare: lignū: fenum: aut stipulam.) Qui ꝫm suos amādi modos: vel diutius vt lignū: vel minus vt fenū: vel minimū vt stipula ignē sustinebūt. Qui vero supedificāt aurū: argentū ⁊ lapidē preciosum: de vtroq̧ igne securi sūt: nō solū de illo eterno q̄ cruciaturus ē impios in eternū: sed etiam de illo emēdatorio quo purgabunṫ q̄dā saluādi.

Oppositio. c

Hic obijci pōt. Si p lignū: fenū: stipulā venialia intelliguntur peccata: ⁊ nullus adeo pfectus ē q̄ venialiter nō peccet: ergo q̄ edificāt aurū argentum ⁊ lapidē p̄ciosum: edificāt etiā lignū: fenū: stipulā: ergo per ignē transibūt. (Solutio.) Ad qđ dicimus q꞉ nō oīs qui venialiter peccat: lignū: fenum: stipulam edificat: sicut econuerso nō omnis qui cōtemplaṫ deū ⁊ diligit ꝓximum ⁊ opera bona facit edificat aurū: argentū: lapidem p̄ciosum: ⁊ tm̄ in auro intelligitur contemplatio dei: in argento dilectio ꝓximi: in lapide precioso bona opa. (In ench.) Sed illi qui edificant lignū: fenum: stipulam deū contemplanṫ ⁊ ꝓximum diligunt ⁊ opera bona faciunt: nec tamen edificant aurum: argentum ⁊ lapidem preciosum. (Aug. i ench.) Hec em̄ edificat qui sic illa tria facit: vt cogitet que sunt dei ⁊ quō placeat deo nō mūdo. (Idē de fide ⁊ operibus) Lignum vero ⁊ fenum ⁊ stipula accipi possunt seculariū rerum q̄uis licite concessarum tales cupiditates vt amitti sine animi dolore nō possint. (Quid sit edificare: auruȝ: argentuȝ: vel lapidē p̄ciosū.) Hec ergo edificat is qui cogitat q̄ mūdi sunt: quō placeat mūdo: qui circa diuitias suas q̄dam carnali affectu teneṫ: ⁊ tamen ex eis multa beneficia facit nec ꝑ eis aliquid fraudis vel rapine moliṫ. Ex his ergo patet ꝙ nō idē homo simľ hec ⁊ illa edificat. Illa em̄ edificatio perfectoꝝ tm̄ est: qui non cogitāt placere mūdo sed tm̄ deo: qui ⁊ si venialiter aliquando peccāt: feruore charitatis ita absumiṫ in eis peccatum sicut gutta aque in camino ignis: et ideo nunquā secum portant cremabi-

lia. Hec aūt inferior edificatio minor est: qui nō tm̄ deo sed etiā mundo placere cogitant: deum tamen preponunt. Si vero mundū preponerēt: nō supedificarēt: sed destruerent fundamentū. Affectiones ergo carnales quibus dediti sunt: domib⁹: ꝯiugib⁹: possessiōibus: ita vt nihil preponant xp̄o: illis trib⁹ significant̄ que in mētes pfector nō cadūt: ⁊ si alia venialia admittant. In cordibus vero minor interdum durāt vsq̧ in finē: qui cū talibus edificijs trāseūt: ꝟ dissoluuntur in igne. Ipsi vero merito fundamēti salui erūt grauissimā tn̄ penā sentient. Ex quo appet q̄ itaz hic miscdiam exhibet deus ⁊ q̄tā ibi exerceat seueritatem: cū ꝑ eodem pctō multo grauius ibi puniat q̄ hic.

Aug⁹.

Opinio q̄rūdā cū obiectiōe. D

Sed forte dices illud esse accipiendum de pena peccati: nō de ipso peccato: q̄ Greg. dicit: quedā leuia in futuro dimittēda. Si em̄ verā penitentiā habuerit quis peccata oīa dimissa sunt ei: ꝟ pena forte remāsit. Ideoq̧ si vere penitens obijt: sine peccato transijt. Si aūt vere penitēs nō est in obitu: maculā portat que nunq̄ delebitur. Qui vero edificat lignū: fenū: stipulā: vere penitet: q̄ bonus est ⁊ charitatem habet: ⁊ in charitate de hac vita transit: ḡ sine peccato transit. Nō sequitur. Verū quidez est q̄ bonus est ⁊ charitatē habet ⁊ vere penitet: ⁊ tamen cū veniali pctō trāsit qd̄ nō deleuit penitētia. Pnia em̄ non delet nisi peccatū illud qd̄ deserit homo. Tale aūt pctm̄ sepe in hac vita nō relinquit̄ ab homine: ⁊ tamen vere penitens est ⁊ si nō de omnib⁹ venialibus peniteat. Potest em̄ quis de om̄i mortali ⁊ de omni veniali penitere: excepto vno vel pluribus venialibus quidem. Sicut habet q̄s charitatem ⁊ vnuz vel plura venialia: qd̄ de criminalibus nullatenus esse pōt. Est enim aliq̄s bonus charitatē habens: sed adhuc quodam cupiditatis affectu amans hec secularia: talis existens subita morte opprimitur. In illo terreno affectu mortuus est: ⁊ tamen saluabitur: a quo non se hic absoluit: ergo post hanc vitā ab illo purgabit̄. Cōstat ergo quedā peccata scz leuia post hanc vitā dimitti. Si vero de pena peccati illud itelligi voluissent auctores: cur magis ꝯmemorassent leuia q̄ grauia: cū etiā grauiuz pena hic inexpleta post hanc vitam restet?

Greg⁹. xxv. di. c. q̄lis hic.

Q̄ aliq̄s vere penitere si nō de ol venial.

Exemplo vtit̄ ad pbādū dictum.

De gn̄ali cōfessione q̄d psit. E

Post hec cōsiderādum est quid prosit confessio illa vbi singula peccata q̄ quisq̧ fecit nō exprimunt̄. Sane dici potest: q̄ oīa criminalia semel saltem oportet in confessione exprimi nisi aliqua a mēte exciderint. Sz quia nemo delicta intelligit omnia: generaliter saltez ea ꝯfitere quorum memoriam nō habes: ⁊ sic nihil celasti de sceleribus tuis. Venialia vero vt ait Aug. q̄ inumerabilia sūt sufficit generaliter cōfiteri: nisi aliqua sint frequēter iterata: pfectius est tamen etiaz illa exp̄mere si vales. Ideoq̧ quotidie generaliter fit cōfessio in ecclesia pro venialibus scz pctis q̄ quotidie admittimus ⁊ ꝑ illis mortiferis quorum noticiā non habemus. Vn̄ Aug. Veritatez dicit deo penitens quando nihil illi de commissis sceleribus celat: nūquid ⁊ si voluntatem celauerit: deus ignoret: sed veritatem sibi dici vult ab eo vt veniam consequatur. Si vero mente aliqua exciderint: confitet̄ veritatem deo cum generaliter dixerit: De⁹ qui nosti occulta cordis ⁊ opa mea et delicta a te non sunt abscondita quib⁹ veniā largiaris p̄cor: ⁊ hec est veritas ꝯfitentis quā diligit de⁹. Vn̄ Aug⁹. Ecce em̄ veritatē dilexisti. Hic isinuat̄ q̄ generalis cōfessio etiam mortalia delet quorum intelligentia non habetur.

Aug. in q̄nta rūsione cōtra pelagianos.

ps. lxviij.

ps. l.

Nemo confiteatur peccata que non fecit. F

Sicut autez penitens celare nō debet peccatū suū q̄ superbia est: ita nec humilitatis causa fateri se reum illius qd̄ se nō cōmisisse noscit quia incauta est talis humilitas ⁊ peccatorem constituit. Vn̄ Aug⁹. Cū humilitatis cā mentiris si non eras peccator anteq̄ mētireris mentiēdo efficieris qd̄ vitaras: q̄ veritas in te non est nisi ita te dixeris peccatorez vt etiam esse cognoscas. Veritas aūt ipsa est vt qd̄ es dicas. Nam quō est veritas vbi regnat falsitas?

Aug. de verbis apl̄i. ⁊ habetur. xxij. q. ij. c. cū humilitatis.

De penis sacerdotis q̄ peccatum publicat confitentis. G

Caueat aūt sacer

dos ne peccata ꝯfitētiū aliꝭ ꝓdat alioquī deponat. Vn̄ Greg. Sacerdos ante oīa caueat ne de his q̄ ei confitent̄ pctā alicui recitet: n̄ ꝓpinq̄s: nō extraneis: nec qđ ab sit ꝑ aliquo scādalo. Nā si hoc fecerit deponat̄ ⁊ olbꝰ diebꝰ vite sue ignominiosus ꝑegrinādo pgat. Qđ vero dictū est vt penitēs eligat sacerdotē scientem ligare ⁊ soluere: videt̄ cōtrariū ei qđ in canonibꝰ repitur: vt nemo scʒ alteriꝰ parrochianū iudicare presumat. Sed aliud est fauore vel odio ꝓprium sacerdotē contēnere qđ canones prohibent: aliud cecum vitare: qđ Urbanus facere monet: ne si cecus cecum ducat ambo in foueā cadāt. Ait em̄ Urbanus scđs Placuit vt nulli sacerdotum deinceps liceat quēlibet cōmissum alteri sacerdoti ad penitētiā suscipe: sine eiꝰ cōsensu cui se prius cōmisit nisi ꝑ ignorātia illius cui prius cōfessus est. Qui vero cōtra hoc facere temptauerit: gradus sui periculo subiacebit.

Greg. de pe. di. vj. c. sacerdos.

xvj. q. j. c. ad minꝰ. §. ecce in hoc. ix. q. ij. q̄si ꝑ totū.

Matth. xv.

Ibidē. c. com placuit.

Ista ē distinctio. xxj. huiꝰ quarti libri: ī qua mgr̄ postq̄ egit đ tpe pnie: Hic mouet quasdā q̄stiones circa determinata ⁊ soluit. Et circa hoc duo facit. Primo em̄ querit an etiam aliqua peccata dimittant̄ post hāc vitā. Secundo ostendit quō mortale remittat̄ cuiꝰ noticia n̄ habet̄. Primū facit vsq̄ ibi: Post hec considerādū est. Scđm vsq̄ ad finē distin. In spāli snīa magistri stat in tribꝰ ꝓpositionibus quarū prima est hec: Magister hoc attestat̄ q̄ pctm̄ veniale etiā post hāc vitā remittat̄. Hanc magister insinuans querit. Utrū post hāc vitam etiā aliqua peccata dimittant̄. Et rn̄det q̄ sic ꝑ auctoritatem dn̄i dicētis aliqua peccata nec hic nec in futuro remitti. Et ꝑ auctoritatē Gregorij dicentis quasdā culpas in futuro remitti q̄busdā si tamē hoc meruerint in hac vita. Et ꝑ auctoritatē Aug. dicentis eos qui edificāt lignū fenū ⁊ stipulā: ⁊ q̄ venialia peccata secū portāt: ꝑ ignē purgatorij saluari quo ista pctā cremabunt̄. Postea dīc q̄ ille ignis purgatorij quosdā tardiꝰ quosdā citiꝰ purgat ſm q̄ aliqui magis vel minus bona corporalia in hac vita dilexerūt. vn̄ gradus dilectōis notant̄ ꝑ hec tria scʒ lignū fenū ⁊ stipulā. Illi tn̄ qui superedificāt aurum argētū ⁊ lapides p̄ciosos: tam ab igne eterno q̄ purgatorij securi sunt. Postea obijc̄ ꝯtra p̄dicta hoc mō. Si ꝑ lignū fenū ⁊ stipulā intelligunt̄ venialia: cū nullus sit sine venialibꝰ: ergo nullus ē q̄ ista nō edificet: ⁊ ita etiā viri ꝑfecti q̄ edificāt aurū argētū ⁊ lapides p̄ciosos: edificabūt lignū fenū ⁊ stipulā. Et q̄ alij sunt q̄ edificāt lignū fenum ⁊ stipulam sicut imperfecti: qui q̄uis deum contemplātur ⁊ ꝓximū diligāt ⁊ bona opa faciūt tn̄ nō dicunt̄ super edificare aurū argentū ⁊ lapides p̄ciosos ꝑ q̄ p̄dicta tria intelligunt̄: q2 nō habent hec tria excellenter sed cū aliq̄ inordinato amore rerū tpaliū. Alij vo sunt q̄ edificāt aurū argētū ⁊ lapides preciosos sicut ꝑfecti q̄ q̄dē intēti sunt cōtemplationi dei que intelligit̄ per aurum ⁊ dilectioni ꝓximi q̄ intelligit̄ per argentum: ⁊ ceteris bonis opibus que intelliguntur per lapides p̄ciosos. Isti edificare dicūtur non lignū fenum ⁊ stipulam: sed imperfecti qui sił cūm deo cogitāt que sunt mūdi edificāt lignū fenū ⁊ stipulā: ⁊ cum talibus edificijs trāseunt ⁊ cremabuntur igne purgatorij. Licet trāsitorie tamen grauiter puniunt̄. Hic em̄ misericordia exhibetur: illic iusticia exercebitur. Scđa ꝓpositio est hec: Sicut ꝑ generalem confessionem ⁊ veram contritionē veniale delet̄ sic etiā mortale cuiꝰ nō habet̄ noticia et si nō recitet̄. Hāc mgr̄ insinuās q̄rit: si cōfessio ꝓsit si in ea singula pctā exp̄mant̄. Et rn̄det q̄ singula pctā mortalia quoꝝ q̄s memoriā habet debʒ singillatim simul in ꝯfessione exp̄mere: sʒ quoꝝ memoriā nō hʒ oportet saltē gn̄aliter ꝯfiteri: venialia autem q2 innumerabilia sunt oportet ⁊ sufficit ea generaliter ꝯfiteri. Vn̄ subdit q̄ ꝯfessio generalis fit in ecclesia ꝑ quā remittunt̄ peccata venialia ⁊ etiā mortalia quoꝝ memoriā nō habemus. Addit etiā q̄ sicut penitēs nō dʒ pctā celare q̄ fecit quoꝝ scʒ habʒ memoriā: ita dʒ attēdere vt pctm̄ nō ꝯfitea t̄ qđ nō fecit q2 sic mentiretur ⁊ peccaret. Ultimo dicit q̄ sacerdos dʒ omnibus modis pctā ꝯfitētiū celare: qđ si nō fecerit deponendus est. Addit etiā q̄ penitēs nūq̄ dʒ ꝓpriū sacerdotē dimittere nec sacerdos q̄cūq̄ aliquē alteri sacerdoti cōmissum ad penitētiā suscipere debet: tn̄ ꝓpter ignorātiā ꝓprij sacerdotis potest penitens querere discretum sacerdotē. Et tn̄ in speciali.

Si pctā dimissa redeant. a

Di. XXII. Ostēdit q̄ pctā cōfessiōis cōtemptꝰ obsit.

Unq̄ʒ mītis c auctoritatibꝰ supra sit assertū in vera cordis cōtritione pctā dimitti an̄ oris ꝯfessionē vel opis satisfactionē ei etiā q̄ aliq̄n in crimē relapsus est q̄rit̄: si post cordis ꝯtritōē ꝯfiteri ꝯtēpserit: vel in pctm̄ idē vel simile ceciderit: an pctā dimissa redeāt? Cuius q̄ōnis solutio obscura ē et ꝑplexa: alijs asserētibꝰ: alijs ecōtra negantibus pctā semel dimissa vlterius replicari ad penā. Qui vero dicūt pctā dimissa redire: subditis se muniūt testimonijs. Amb. ait: Donate inuicē si alt in alterū peccat: alioq̄n deꝰ repetit dimissa. Si em̄ i his ꝯtēptꝰ fuerit sine dubio reuocabit snīam ꝑ quā misc̄diā dederat: sicut in euāgelio de ſuo neq̄ legit̄: q̄ in cōseruū suū ipiꝰ dep̄hēsus est. Itē Raba. Nequā ſuū tradidit deꝰ tortoribꝰ quoad usq̄ redderet vniuersum debitū: q2 nō solū pctā q̄ post baptismū hō egit reputabūtur ei ad penā: ſ etiā originalia q̄ in baptismo sunt ei dimissa. Item Greg. Ex dictis euāgelicis ꝯstat: q2 si ex toto corde nō dimittimꝰ: qđ in nos delinquit̄ ⁊ hoc rursū exigit̄ qđ iā nob ꝑ pniam dimissum fuisse gaudebamꝰ. Itē Aug. Dīc deꝰ: dimitte ⁊ dimittet̄ tibi: ſ ego priꝰ dimisi: dimitte vł postea. Nā si n̄ dimiser reuocabo te: ⁊ q̄cq̄d dimiserā replicabo tibi. Itē Qui diuini bn̄ficij obłtꝰ suas vult vindicare iniurias: nō solū de futuris peccatis veniā

Auctībꝰ asserit pctā redire.

Matth. xviij. Raba. de pe. di. iiij. in pn. ⁊ c. seqūti.

Greg. i omel. quadā.

in q̄dā omel. Luce. vj.

Ibidem.

non merebitur: sed etiam p̄terita q̄ iam si/ bi dimissa credebat: ad vindictā ei replica bunt. Itē Beda. Reuertar in domū me am ⁊c. Timēdus est ille v̄sicul⁹ nō expo= nēdus: ne culpa quā in nobis extinctā cre= debam⁹: p̄ incautelā nos vacantes oppri mat. Itē. Quecunq̄ enī post baptisma si ue prauitas heretica seu cupiditas mūda na arripuerit: mox oīm p̄sternet i ima vi= cioꝝ. Itē Aug. Redire dimissa pec̄ā: vbi fraterna charitas nō est: aptissime dn̄s in euāgelio docet: in illo seruo a quo dimis/ sū dn̄s debitū petijt: eo q̄ ille ꝯseruo suo debitū nollet dimittere. His auctoritati= bus innituntur qui dicunt peccata dimis sa si replicant̄ redire simpliciter. Quibus opponitur. Si q̄s p̄ peccato de quo peni tuit ⁊ indulgētiā accepit iteꝝ punit̄: nō vi det̄ iustū. Si pūit̄ p̄ eo q̄d peccauit: ⁊ nō emēdauit iusticia est apta. Si v̄o req̄rit̄ q̄d fuerat condonatū: vel iniusticia ē: vel iusticia occulta. Videt̄ etiam deus bis in idipm̄ iudicare: ⁊ duplex tribulatio ꝯsur= gere q̄d scriptura negat. Sed ad hoc pōt dici: q̄ neq̄ duplex tribulatio consurgit: neq̄ iudicat deus bis in idipsum. Hoc ei fieret si post condignā satisfactionē ⁊ suffi= cientem penā iterum puniret: sed nō satis= fecit digne ⁊ sufficienter: qui nō p̄seuera= uit. Debuit enī iugez peccati habere me= moriā: non ad faciendum: sed ad cauēdū: debuit nō obliuisci oēs retributiones di: que tot sunt quot sunt peccatoꝝ remissio nes. Tot ergo debuit cogitare dona dei: quot mala sua: ac pro illis vsq̄ in finē gra tias agere. Sed q̄ȝ ingratus ad vomituz sicut canis redijt: āteactā bona mortifica= uit: ⁊ peccatū dimissum reuocauit: vt cui humiliato ante deus pctm̄ dimiserat: eid̄ postea elato ⁊ ingrato imputet.

Beda sup Luce.xi. ⁊ Matthei.xij.

Ibidē.

Aug⁹. lib. de baptismo de pe. di. iiij.

Matth. xviij.

Oppositio cōtra eos.

Naum. j.

Aug⁹. super Psalteriū.

ij. Pet. ij.

Alioꝝ sententia. b

Sz quia absonuz videtur vt peccata dimissa iterū imputen tur: placet quibusdā neminem pro pecca tis semel dimissis iterū a deo puniri. Sed ideo dicuntur dimissa redire ⁊ imputari: quia propter igratitudinē ita reus ⁊ pec= cator ꝯstituitur: vt an̄ fuerat. Sic enī q̄d dimissum fuerat dicitur exigi: q̄ȝ remissio nis percepte ingratus: ita reus fit vt ante fuerat. Vtriq̄ parti questionis p̄bati fa= uēt doctores. Ideoq̄ alicui parti nō pre= iudicans studioso lectori iudicium relin. quo: addens mihi tutum fore ac saluti p̄pinquum sub mensa dominorum micas edere.

Matth. xv. Luce. xvj.

Quid sit hic sacr̄m ⁊ res. c

Post predicta restat inuestigare quid in actione penitētie sit sacramentum ⁊ res. Sacr̄m enī signuz est sacre rei. Quid ergo hic signum est: ⁊ que est res sacra huius signi. Quidaz dicunt sacramētum hic esse q̄d exteri⁹ tm̄ geritur. s. exterior penitentia que est signum interioris penitētie. s. contritionis cordis ⁊ humiliationis. Quod si est: nō omne sacramentum euāgelicū id efficit quod figurat. Exterior enī penitentia nō efficit interiorem: poti⁹ interior causa est exterioris.

Sandolph⁹.

Sed ad hoc inquiunt illi hoc esse intelligendum de illis sacramentis que in nouo testamento instituta sunt: vt est sacramentum baptismi: cōfirmationis ⁊ corporis xp̄i. Sacramentum vero penitētie sicut ⁊ coniugij ante tempus gratie etiaz a primordio humani generis fuit. Vtrūq̄ enī institutum fuit in primis parentibus. Item Si exterior pn̄ia sacramentū est: ⁊ interior res sacramēti: sepius precedit res sacr̄m q̄ȝ sacramentum rem. Sed nec hoc incōueniēs est. Nā ⁊ in alijs sacramētis q̄ efficiūt q̄d figurāt: hoc sepe cōtingit. Quidam aūt dicunt exteriorē pn̄iam ⁊ interiorem esse sacramentum nec duo sacra: sed vnum vt species panis ⁊ vini nō duo sūt sacramenta sed vnū. Et sicut in sacro corporis: ita etiā in hoc sacro dicūt aliud esse tm̄ sacr̄m. s. exteriorez pn̄iam: aliud sacramentum ⁊ rem. s. interiorem pn̄iaz: aliud rem ⁊ nō sacramentum. s. remissionez peccatorum. Interior enī pn̄ia ⁊ res est sacr̄i id est exterioris penitentie: ⁊ sacr̄m remissionis peccati: quam ⁊ signat ⁊ facit. Exterior quoq̄ pn̄ia ⁊ interioris signum est: ⁊ remissionis pctōꝝ.

Alioꝝ snīa.

Ista ē distinctio. xxij. hui⁹ quarti libri: In qua mgr̄ postq̄ egit de tp̄e pn̄ie: hic determinat quedam que p̄tinent ad effectū eius q̄ est remissio peccatoꝝ. Et tria circa hoc facit. P̄rio .n. inquirit vtrū peccata in ꝯtritione dimissa ꝯfessione sequenti omissa vel contempta redeāt. Scd̄o q̄d in hoc sacro sit res ⁊ q̄d sacr̄m ſm quosdā manifestat Tertio quō pn̄ia exterior ⁊ interior vnū sit sacr̄m ſm alios insinuat. Primuz facit a p̄ncipio dis. vsq̄ ibi: Post predicta. Scd̄m vsq̄ ibi: Quidam autem dicūt. Tertiū vsq̄ ad finē distinctiōis. In sp̄ali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaruz prima est hec: Quidā dicūt peccata semel dimissa p̄ gr̄e p̄ditionē iterū ad penā replicari: sed alijs placet hmōi pctm̄ iterū a deo nō imputari. Hāc magister insinuās proponit primo vtrū dimissis peccatis

in cōtritione si hō postmodū ɔfiteri ɔtēnat vel in p̄stina pctā vel in cōsimilia pctā incidat: an pctā prꝰ dimissa redeāt. Postea tāgit circa h̄ diuersas opiniones. Quidā em̄ dicūt ea redire ⁊ adducūt parabolā de seruo nequā a quo videt̄ vniuersum debitū etiā prꝰ dimissum exactū esse: tāgunt̄ etiā in littera plures auctoritates q̄ faciūt ad ꝓpositū. Sed ɔtra hoc opponit: nō em̄ videt̄ iustum vt ꝓ peccato quo q̄s semel iudicatus est: iterū iudicet̄. Et r̄ndet ꝙ ꝓpter hoc nō bis sup eodē pctō iudicat̄: q2 nō ꝑfecte penituit cū nō cōdigne persoluit̄ ⁊ ingratus fuerit. Alioꝝ opinio est ꝙ pctā dimissa aн̄: nō redeāt iteꝝ nisi ꝓpter īgratitudinē: ꝓpter ingratitudinē em̄ q̄s reꝰ ɔstituit̄ sicut ante fuerat ac si pctā redirēt pristina. Postea magister a determinatione huiꝰ q̄ōnis cessat ⁊ se excusat relinquēs studiū eiꝰ studioso lectori: eo ꝙ vtraqꝫ opinionum doctores fauētes habet. Scd̄a ꝓpositio est hec: In sacro penitentie pn̄ia exterioꝛ est sacr̄m: interioꝛ aūt res sacramēti. Hāc magister insinuās q̄rit cū sacr̄m sit sacre rei signū quid in pn̄ia sit sacramētum ⁊ quid res. Postea soluit s̄m opinionem aliquorum dicētiū exterioꝛez esse sacramentum interioꝛē esse rem sacramenti. Cōtra qd̄ statim opponit ꝙ sacramēta noue legis efficiūt qd̄ figurāt: exterioꝛ aūt pn̄ia nō efficit interioꝛē ergo nō est sacr̄m. Et s̄m opinionē eoꝝ r̄ndet dicens ꝙ verū sit de illis sacramētis q̄ in noua lege instituta sunt: vt baptismus ɔfirmatio ⁊ corpus xp̄i: pn̄ia aūt nō est talis q2 in primis parētibus fuit: ⁊ temporibus eoꝝ instituta sicut ⁊ matrimoniū. Obijcit etiam alio modo q2 sacramentuз debet p̄cedere rem: pn̄ia aūt exterioꝛ non p̄cedit interiorem vt sepius. Et respōdet ꝙ etiā in alijs sacramētis sepe p̄cedit res sacramentum sicut ecōuerso: vt in adultis ɔtritis gratia ante baptismū cōfert̄. Tertia ꝓpositio est hec: Alij dicūt tā exterioꝛē penitētiam esse sacrᵹ q̄ interioꝛē: t̄n non esse duo sacramēta: sed vnū cōpletū. Hāc em̄ ꝓpositionē ꝓponēs soluit q̄ōnē premissam s̄m alioꝝ opinionē qui dicunt tā exterioꝛeз q̄ interioꝛē vnū esse sacramentum sicut sp̄es panis ⁊ vini non duo sunt sacramenta sed vnū. Exterioꝛ aūt pn̄ia est t̄m sacr̄m: interioꝛ autē est res ⁊ sacramentum: remissio auten peccatoꝛuз est t̄m res: ⁊ sic tria sunt in hoc sacramento sicut sunt in alijs sacramentis. Et t̄m in sp̄ali.

Di. XXIII De vnctionis extreme sacro

De sacro vnctiōis extreme. a

Reter p̄missa est etiā aliud sacramētum. s. vnctio infirmoꝝ q̄ fit in extremis oleo per episcopū consecrato. Et sūt tria genera vnctiōis. Est em̄ vnctio que fit chrismate: q̄ dr̄ p̄ncipalis vnctio: q2 in ea p̄ncipaliter paclytus dat̄. Vn̄ ⁊ ꝓpter abūdantiā gr̄e duos liquoꝛes mixtos habet oleū. s. ⁊ balsamū: oleū ɔsciētie balsamum fame. Chrisma ꝟo grece vnctio latine dicit̄. Nec t̄n omne oleū ad vnctionē sanctificatū chrysma vocat̄: sed illud solū quod miscet̄ cum balsamo: quo capita regum ⁊ pontificū vngunt̄: quo etiā baptizatos sacerdos vngit in vertice ⁊ pōtifex ꝑ impositionē manus cōfirmādos vngit in fronte. Est ⁊ alia vnctio qua cathecumini ⁊ neophiti vngunt̄ in pectore ⁊ inter scapulas in perceptiōe baptismi. Tertia vero vnctio est q̄ dicitur oleum infirmoꝝ de qua nunc agitur.

(De trībꝰ gn̄libus vnctiōis.) p

A q̄bꝰ īstitutū sit hoc sacr̄m. b

Hoc sacramentū vnctionis infirmoꝝ ab ap̄lis institutū legit̄. Ait em̄ Jacobus: Infirmat̄ q̄s in vobis inducat p̄sbyteros ecclesie: ⁊ oꝛent super eum: vngentes eū oleo in nomine domini ⁊ alleuiabit eū dn̄s: ⁊ si in pctis fuerit: dimittent̄ ei. Jn quo ostendit̄ duplici ex cā sacr̄m hoc institutū. s. ad peccatoꝛuз remissionem ⁊ ad coꝛpalis infirmitatis alleuiationē. Unde ɔstat eū q̄ hanc vnctionem fideliter deuoteqꝫ ꝑcipit: ⁊ in coꝛpe ⁊ in anima alleuiari: si t̄n expedit vt in vtroqꝫ alleuiet̄. Q si forte coꝛpis valitudinē illi habere nō expedit: illam que est aīe sanitatē in h̄ sacro acquirit. Et sicut in alijs sacramentis ita ⁊ in isto: aliud est sacr̄m: aliud res sacramenti. Sacr̄m est ipsa vnctio exterioꝛ: res sacramēti vnctiō iterioꝛ que peccatoꝝ remissione ⁊ ꝟtutū ampliatiōe perficit̄. Et si ex ɔtemptu vel negligētia sacramentum hoc pretermittit̄ ꝑiculosum est ⁊ dānabile. (Jacobi vltio.)

De iteratione huiꝰ sacramēti. c

Queruntaliqui si hoc sacramentum iterari possit: cū baptismus ⁊ alia q̄dā sacramēta semel suscepta nō iterent̄. Aug. dicit: sacr̄m nō iterādū ⁊ sacro nō faciēdā esse iniuriā: sed hoc dicit vbi agit de sacro baptismi ⁊ cōfirmatiōis ⁊ oꝛdinatiōis. Vn̄ nō videt̄ illud generaliter accipiēdū: s̄ de sacro baptismi confirmationis ⁊ oꝛdinationis: que nullatenus sunt repetenda: quia semel t̄m ⁊ nō sepius datur baptismus cōfirmatio ⁊ oꝛdinatio. Sacramentum vero altaris ⁊ penitentie ⁊ coniugij sepe iterari videtur: q2 sepe sacramētū coꝛpis ꝑcipitur: frequēter pn̄ia agitur: cōiugium sepe contrahitur. Quare ergo vnctio similiter nō pōt iterari? Si moꝛbꝰ nō reuertit̄: medicina n̄ iteret̄. Si ꝟo moꝛbꝰ nō pōt cohiberi: quare medicina dз ꝓhiberi? Sicut oꝛō iterari pōt: ita ⁊ vnctio iterari posse videt̄ vtraqꝫ em̄ illic cōmemoꝛat iacobꝰ ⁊ vtrūqꝫ alteri coopat̄ ad ɔferēdā alleuiatiōeз coꝛpis ⁊ aīe. Cur ḡ negat̄ vnctōeз sup īfirmū posse ītari ad impetrādā sepiꝰ sanitatē mētis ⁊ coꝛpis: (Augꝰ. in li. 5 ꝑmenianum.)

Alior opinio cū ppt infirmitatē eadem sepe iterāda sit orō. Quidā aūt de omi sacramēto intelligi volunt q nō sit iterandū. s. fm totū illud quod pertinet ad sacramētū: dicētes quedam sacramēta sepius posse suscipi: qdam vero nō. Nec tamen que sepius sumunt: totaliter iterant: vt sacramentū altaris et vnctiōis: que licet sumant sepi9: tamen quia nō iter benedicit eadem hostia vel idem oleum: nō iterat sacramentum cū iniuria. Sz dicet quis: sic: 7 baptismus nō iterat: 7 si aliqs frequēter baptizetur dū eadem aqua nō iterū bñdicatur. Sz aliud est inquiunt illi de bñdictione aque qua fit baptism9. aliud de benedictione panis 7 olei. Pōt eñ baptism9 celebrari in aqua etiā nō benedicta: q: illa benedictio preuerētia tm̄ fit 7 decore: nō virtute sacramēti. Sed corpus christi nō potest confici nisi de pane consecrato: nec vnctio illa fieri potest nisi de oleo ab episcopo ɔsecrato. Ideoq illa sanctificatio ad virtutē sacramenti ptinere videt. In piugio q semel tm̄ bñdicit qsq non sepius. Bñdicitur eñ vt ait Amb. cū prima 7 non secunda vxore. Si g cum dr sacramentū nō esse iterādum: nec iniuria ei esse facienda: ratione dicti referas ad sanctificationem rei qua sacramentum expletur: de omni sacramento generaliter id verum est. Si vero ad susceptionē sacramenti: de quibusdam verū est q nō iterātur crebra susceptione. de aliis vero quibusdam non: q frequenter sumuntur: vt hoc vnctiōis sacramentum quod in omi pene ecclesia sepe repetitur.

Amb. in glo. sup illō. j. Corin. vij. Nubat tm̄ i dño.

Ista ē distinctio. xxiij. hui9 q̄rti libri: in qua mgr postq determinauit de baptismo quod est sacramentum intrantium: 7 de confirmatione: eucharistia 7 penitentia que sunt sacramēta pgredientium: hic determinat d extrema vnctiōe que est sacramentū exeuntiū. Et tria circa hoc facit. Primo eñ quid sit hoc sacramentū manifestat. Scdo ostendit quid efficiat. Tertio suadet ne quis ipm ex cōtemptu 7 negligentia ptermittat. Primū facit a principio distin. vsq ibi: Hoc sacramētū vnctionis. Scdm vsq ibi: Querūt aliqui si hoc sacramentū. Tertium vsq ad finē distin. In spēali snia mgri stat in trib9 ppositionibus quarum prima est hec: Extreme vnctiōis infirmor que fit in oleo cōsecrato p manus epor sunt tria genera iuxta dicta mgror. Hanc mgr insinuans dicit primo q sacrm extreme vnctiōis fit oleo per epm ɔsecrato. Et tangit triplex genus vnctionis. Est eñ quedā vnctio pncipalis q fit chrysmate 7 oleo s. mixto balsamo: 7 tali vnctiōe vngunt reges 7 pontifices in capite: confirmandi aūt in fronte: baptizandi aūt in vertice. Alia est vnctio qua vngunt cathecumini int scapulas. Tertia est vnctio qua vngunt infirmi: et de hac ad pñs agit: 7 he due fiūt simplici oleo bñdicto. Postea dicit hoc sacramētū institutū fuisse ab apostolis: vt dicit bea. Jacobus in canonica sua. ca. ij. Scda ppō est hec: Hoc sacrm duplici d causa ab apostolis ē institutū. s. ad pctor remissionem et ad corpalis infirmitatis alleuiationē. Hāc mgr insinuans dicit h sacrm institutū fuisse ad duplicē effectū ad sanitatē anime 7 corpis: q: tñ nō expedit homini vt semp alleuietur corporaliter: ideo nō semper corpis sanitatē acquirit q h sacramentū deuote et fideliter recipit. Postea ponit hui9 sacri ɔformitatem ad alia. Nā in hoc sacro est aliquid quod est sacramentū tm̄: vt est exterior vnctio: 7 aliqd qd res sacri vt interior vnctio. i. pctor remissio: 7 vtutū appositio 7 ideo hoc sacrm cōtemnere vel negligere piculosum est. Tertia ppō est hec: Hoc sacrm ex ɔtemptu 7 negligētia nō ptermittat: nec ipm reiteret nisi morb9 reuertat. Huius ppositiōis pma pars pz ex pmissis: scdam mgr insinuans querit: vtrum hoc sacramentū possit reiterari. Et ostēdit p b. Aug. q nō: q: iniuriā facit sacro q reiterat sacramentū: 7 sic rñdet q Aug. loquit tm̄ de trib9 sacramētis. s. de baptismo: cōfirmatione et ordine q nullo mō iteranda sunt. Alia vo sepi9 iterari pñt. vt eucharistia: pnia: 7 matrimoniū. quare etiā vnctio iterat: si eñ morbus iterat 7 vnctio que est medicina morbi iteratur. Et tm̄ in speciali.

De ordinibus ecclesiasticis. a

Nunc ad cōsiderationē sacre ordinatōis accedam9. Septē sunt spūalium officior gradus siue ordines sic ex sctōr patr dicti apte tradit: 7 capiti nri. s. iesu xpi exemplo mōstrat: qui omniū officia in semetipo exhibuit: 7 corpi suo qd ē ecclesia eosdē ordines obseruādos reliquit. Septē aūt sunt ppt septiformē gratiam sancti spūs: cui9 qui non sunt pticipes ad grad9 ecclesiasticos indigne accedūt. Illi vo in quor mentib9 diffusa est septiformis grā spūssancti: cū ad ecclesiasticos ordines accedunt: in ipa spūalis gradus pmotiōe ampliorē grām pcipe credunt.

DI. XXIIII De sacro ordinis qntum ad ea que ad illō disponunt. Hugo lib. ij. pte. iij. ca. iiij.

Quare septē sunt.

Quales assumēdi sūt ad cler. b

Tales autē ad ministeriū spūale eligendi sunt clerici: q digne possint dnica sacra tractare. Meli9 est eñ epo paucos habere ministros qui possunt digne opus dei exercere q multos inutiles qui ordinatori graue on9 inducāt. Tales eñ decet esse mistros xpi q septiformis gratia spūsancti sint decori: ex quor doctrina 7 cōuersationis forma eadem gratia in aliis transfundatur ne celestes margaritas spūalium verbor officiorūq diuinor sordide vite pedib9 cōculcēt. In sacro g septiformis spūs septē sunt gradus ecclesiastici: scz hostiarii lectores: exorciste: acoliti: sbdyaconi: dya-

Clemēs papa di. xxiij. ca. tales.

Matth. vij.

coni sacerdotes: oẽs tamẽ clerici vocantur .i. sortiti. Corona eñ signaculũ ẽ quo signant in partem sortis ministerij diuini. Corona regale dec⁹ significat: q₂ deo regnare est. Vñ ministri eccl'ie reges esse debent: vt se ⁊ alios regãt: quib⁹ petrus ait: Uos estis genus electũ: regale sacerdotiũ ⁊c. Sũmitas capitis desup nudatur: vt eorum mens ad dominum libera monstretur: que reuelata facie gloriam dei cõtempletur. Summitas eñ capitis est eminentia mentis. denudatio capitis est reuelatio mẽtis. Clericus enim secretoꝝ dei nõ ignarus esse debet. Tondentur etiam capilli vsq₃ ad reuelationẽ sensuum. s. oculorũ ⁊ auriũ: vt vicia i corde ⁊ opere pullulantia doceant præscidẽda: ne ad audiendũ et intelligendum verbum dei prepediat mens: pro quo seruato reddet in excelsis corona. Tõsure aũt ecclesiastice vsus a nazareis exort⁹ videtur: qui prius crine seruato deinde ob vite ꝯtinentiã caput radebãt: ⁊ capillos in igne sacrificij ponebãt. Hinc vsus inoleuit vt qui diuinis cultib⁹ mancipant: q̃si nazarei .i. sancti crine posito inueniant. Sicut ad Ezechielẽ d᷑: Fili hominis sume gladiũ acutũ ⁊ duc sup caput tuũ et barbam. In actib⁹ etiã aplõꝝ Priscillam et Aquilã hoc fecisse legimus. Paulus q̃₃ ⁊ alij quidã discipuli xp̃i hoc fecerũt. Recte ergo in quibuslibet gradibus cõstituti clerici vocantur. quoꝝ nomia ⁊ rõnes nominũ Isidorus exponẽs ait: Cleros ⁊ clericos hinc apellatos esse credimus: q₂ Matthias elect⁹ est sorte: quem primuz per apostolos legimus ordinatũ. Cleros eñ grece latine sors vel hereditas d᷑: Jõ ergo dicti sunt clerici: q₂ d̃ sorte sunt dñi. vel q₂ deum partem habẽt. Generaliter vero clerici nuncupati sunt oẽs q̃ in ecclesia dei seruiunt: quoꝝ gradus et nõia sunt hec: hostiarius: lector ⁊c.

De corona et tonsura. Hugo. lib. ij. pte. iij. ca. j. — j. Petri. ij. — ij. Cor. iij. — Hugo vt. s. ca. ij. — Num. vj. — Ezech. v. — Actuũ. xviij. — j. Cor. xj. — Isid. in li. vij. ethimo. ⁊ allegat di. xxj. ca. cleros.

De hostiarijs. C

Hostiarij idem et ianitores sunt q̃ in veteri testamento electi sunt ad custodiam tẽpli vt nõ ingrederetur in illud immũdus. Dicti aũt hostiarij eo q̃ presint hostijs templi. Ipi eñ tenentes clauem omnia intus ⁊ extra custodiũt: atq₃ inter bonos ⁊ malos habentes iudiciũ dignos recipiũt: indignos respuunt. Vñ ⁊ eis cũ ordinant claues ecclesie dant ab episcopo. Et dicit eis: Sic agite tanq̃ rationẽ deo reddituri ꝓ rebus que clauibus istis recludunt. Hoc officiũ dominus in sua p̃sona suscepit qñ flagello d̃ funiculis facto vendẽtes et ementes eiecit de templo. Ipse eñ se hostiariũ significãs dicit: Ego sum hostiũ: p me si quis introierit saluabit ⁊ ingredietur et egredietur et pascua inueniet.

Ibidem. j. Paral. xxvj — De cõse. dist. xcij. c. hostiarius. — Joh. ij. — Joh. x.

De lectoribus. D

Secũdus est gradus lectoꝝ: lectores a legendo sic̃ psalmiste a psalmis canẽdis vocati sũt. Illi eñ p̃dicant pp̃lis quid sequant: isti cantant vt excitẽt ad cõpunctionem animos audiẽtium: licet quidã lectores ita miserabiliter ꝓnunciẽt: vt quosdã ad luctum ⁊ lamentationem cõpellãt. Idem etiam pronunciatores vocantur qui porro añ nũciant: q₂ tam erit clara eoꝝ vox: vt etiã longe positorũ aures adipleat. Ad lectores aũt ꝑtinet lectiones pronũciare: ⁊ ea que ꝓphete vaticinauerũt populis predicare: vt iam ex officio in ecclesia legãt ꝓphetias ⁊ lectiones: vnde ⁊ ei videte populo traditur ab ep̃o codex diuinaꝝ lectionũ et dicit: Accipe ⁊ esto verbi dei relator: habiturus si fideliter impleueris officiũ: partem cum his qui bene verbuz dei ministrauerũt. Qui ad hunc gradum ꝓuehitur: lr̃aꝝ scia debet esse instruct⁹ vt sensum verborũ intelligat: vim accentuum sciat: distincte legat: ne confusione prolatiõis intellectũ auditoribus auferat. Attendat quid indicatiue: quid interrogatiue sit legendum: vbi sit in orõne faciẽda distinctio. Hec eñ male s̃uata: intellectũ turbant ⁊ alios ad risum ꝓuocãt. Auribus ⁊ cordi cõsulere debet vox lectoris. Hoc officium impleuit xp̃s cum i medio seniorum librum Esaie aperiẽs: distincte ad intelligẽdũ legit: sp̃s dñi sup me ⁊c. Ex quo lectoribus datur intelligi q₂ gratia sp̃uali clarere debẽt qui alijs verbum dei annunciãt. Hic ordo formã ⁊ initiũ a prophetis accepisse videt: quib⁹ d᷑: Clama ne cesses q̃si tuba exalta vocem tuã.

Isid. xxj. di. cleros. — Idez di. xxv. perlectis. — Di. xxiij. ca. lector. — Hugo. lib. ij. pte. iij. ca. vj. — Luc. iiij. Esaie. lxj. — Esaie lviij.

De exorcistis. E

Terti⁹ est ordo exorcistaꝝ. Exorciste aũt ex greco in latinum adiurantes vl' increpantes vocantur. Inuocant eñ super cathecuminos ⁊

Isido. di. xxj. ca. cleros.

super eos qui habēt spiritū immundum nomē dñi adiurātes per eum vt egrediatur ab eis. Ad exorcistā pertinet exorcismos memoriter retinere manusq̧ sup energuminos ꝛ cathecuminos i exorcizando imponere. Debet aūt habere spiritū mundum qui spiritibus immūdis imperat: ꝛ malignū expellere de corde suo quē expellit ꝺ corpe alieno: ne medicina quā alij facit sibi nō ꝓsit: ꝛ dicaꝷ ei: medice cura teipm. Hi cū ordinanꝷ accipiūt de manu epi librꝫ exorcismorꝫ ꝛ ꝺr eis: Accipite ꝛ habetote ꝑtātē imponēdi manus super energuminos vꝉ cathecumios. Hoc officio vsus est dñs quādo saliua sua tetigit aures ꝛ linguam surdi et muti dicēs: Effeta: qꝺ est adapire: ꝑ hoc docēs nos spūaliter debere apire aures precordiorꝫ hominū ad intelligendū: ꝛ ora ad cōfitendum: vt pulso demōe: spūsſctūs vas suū recipiat. Hoc etiā officio vsus est christꝰ cū demoniacos mltos sanauit. Hic ordo a Salomone videtur descēdisse q̄ quendam modū exorcizandi inuenit q̄ demones adiurati ex obsessis corpibꝰ pellebātur. Huic officio mācipati exorciste vocati sunt. De quibus xp̄s in euangelio. Si ego in beelzebub eijcio demonia: filij vestri: scꝫ exorciste in quo eijciunt?

Di.xxv.ca.ꝑlectis. Luce.iiij. Di.xxiij.c.exorcista. Matth.vij. Matth.viij. Luce.viij. Di.xxj.cleros. Matth.xij. Luce.xj.

De acolitis. f

Quarto loco succedūt acoliti. Acoliti ꝺo grece: latine ceroferarij dicunꝷ: a deportādis cereis qn̄ legendū est euangeliū vel sacrificiū offerendum. Tūc em̄ accendunꝷ luminaria ꝛ deportanꝷ ab eis: nō ad effugādas aeris tenebras cū sol eo tpe rutilet: ꝫ ad signū leticie demonstrandū: vt sub typo luminis corporalis: illa lux ostendaꝷ de qua legiꝷ: Erat lux vera que illuminat omnē hoīeꝫ veniētē in hūc mūdū. Ad acolituꝫ ꝑtinet ꝑparatio lumiariū i sacrario. Ipe cereū portat. ipe vrceolū cū vino ꝛ aqua suggesta: ꝑ eucharistia ſbdiaconis ꝑpat. Hi cū ordinantur cum edocti fuerint ab epo qualiter in officio suo agere debeāt: ab archidiacono accipiūt candelabrꝫ cū cereo: ꝛ vrceolū vacuū. Hoc officiū dñs se habere testaꝷ dicēs: Ego sum lux mūdi: qui sequiꝷ me nō ambulat in tenebris. Huius officij formā illi gerebāt in veteri testamēto qui lucernas candelabri componebāt ꝛ accendebant igne celesti: ad illuminandas tenebras aquilonares.

Di.xxj.ca.cleros. Joh.j. Di.xxv.ca.ꝑlectis. Joh.viij. Exodi.xxvij. Leuitici.vj. ꝛ Exod.vltimo

De subdyaconis. g

Quintus est ordo ſbdyaconorꝫ. Grece hipodyacones vocanꝷ: q̄s nos subdyacones dicimꝰ. Qui ideo sic appellanꝷ: q꞉ subiacēt ꝑceptis et officijs leuitarꝫ. Oblatiōes em̄ in tēplo a fidelibus suscipiunt: ꝛ leuitis supponendas altaribus deferūt. Hi apud hebreos nathinnei vocabanꝷ. i. in humilitate domino seruiētes. Ad ſbdyaconū ꝑtinet calicem et patenā ad altare xp̄i deferre et leuitis tradere eisq̧ ministrare. Urceoluꝫ q̄q̧ ꝛ aquamanile ꝛ manutergiuꝫ tenere: epo ꝛ pſbyteris ꝛ leuitis ꝑ lauādis an̄ altare manibꝰ aquā ꝑbere. His lex ꝯtinentie imponiꝷ: q꞉ altari ꝑpinquantes vasa corpis ꝛ sanguis xp̄i portāt. Un̄ illud implere debēt: Mundamini qui fertis vasa dñi. Ad hos etiā ꝑtinet tātū de oblationibꝰ ponere in altari: q̄ntum sufficere possit populo: necnō corpales ꝛ pallas ꝛ substratoria lauare. Hi cū ordinantur accipiut de manu episcopi patenam et calicem vacuū. ab archidyacono ꝺo vrceolū cū aquamanili ꝛ manutergiuꝫ. Hoc officio vsus ē dñs quādo lintheo se ꝑcinxit et mittens aquam in peluim: pedes discipulorꝫ lauit et lintheo tersit.

Di.xxj.ca.cleros. Di.xxv.ca.ꝑlectis. Hugo li.ij.ꝑ.iij.ca.ix. Esaie.lij. Joh.xiij.

De dyaconis. h

Dyaconorū ordo sextum tenet locū ꝑpter senarij ꝑfectionē. Hic ordo in veteri testamento a tribu leui nomen accepit vel traxit. Dicunꝷ eni ꝛ leuite. Precepit q̄ppe dñs moysi vt pꝰ ordinationē aaron ꝛ filiorꝫ eius: prorsus tribus leui ad diuini cultꝰ ministeria ordinareꝷ ꝛ cōsecrareꝷ dño: ꝛ seruirēt pro israel coram aaron et filijs eius i tabernaculō. Ipsiq̧ gestarent arcā ꝛ tabernaculum et om̄ia vasa eius: ꝛ in circūitu tabernaculi excubarēt ꝛ in trāsportādo tabernaculo ipsi deponerēt rursumq̧ componerēt. A viginti q̄nq̧ annis ꝛ supra iussi sunt seruire in tabernaculo: quam regulā in nouo testamento sancti patres cōstituerunt: q꞉ hec etas ad ferenda onera est robusta. Leuite ergo ex nomie autoris vocati sunt. De leui em̄ leuite exorti sunt a quibꝰ i tēplo mystici sacramēti mysteria explebanꝷ. Hi grece dyacones latine ministri dicunꝷ q꞉ sic in sacerdote ꝯsecratio ita ꝛ in dyacono ministerij dispēsatio ha

Hugo li.ij.ꝑ.iij.ca.xvj. Num.iij. Leuitici.viij. Num.iiij. Num.xviij. Isid.vij.ethi. Di.xxj.ca.cleros.

Di.xxv.ca.P lectis. betur. Ad dyaconuz pertinet assistere sa/
cerdotib⁹ et ministrare in omnib⁹ q̄ agū-
tur i sacramētis xp̄i.s.in baptismo.i chris
mate:i patena et calice:oblatiōes quoqꝫ
inferre et disponere in altari. Compone/
re etiā mensam dn̄i ꝛ vestire: crucem fer-
re et p̄dicare euāgeliū et epistolam ad po
pulum. Nam sicut lectoribus vetus testa
mentū ita dyaconibus nouum predicare
preceptum est. Ad ip̄m etiam pertinet of
ficiū precū et recitatio cathecuminoꝝ no
minum. Ipse premonet aures habere ad
Numeri.iiij. dn̄m. ip̄e donat pacē: ꝛ ipse ānūciat. Qd
aūt huic ordini a moyse statutū est: h̄ etiā
in nouo testamēto representatur: cū dya-
cono super leuum humerum stola poni-
tur: et casula in diebus ieiunij complicat̄
quia quicquid laboris et sustinētie i hac
Cant.viij. vita tolerat̄: quasi in leua portat̄ donec
in dextera.i.in eternitate requies habeat̄.
Hic ordo ab apostolis celebrat⁹ est: quā-
Actuū.vj. do vt legit̄ i actibus apostoloꝝ septē vi-
ros plenos spiritusancto ad hoc officiuz
elegerūt: ꝛ oratiōe p̄missa man⁹ eis impo
suerunt. Unde ꝛ cōsuetudo inoleuit vt i
omni matrice ecclesia septē dyacones cir
ca xp̄i aram quasi septem colūne assistāt.
De cōse.di.j.ca.ep̄us. Hi sunt septem angeli tuba canētes i apo
Apocal.vij. calypsi. qui quales esse debeant aposto-
j.Tim̄.iij. lus docet timotheo scribēs. Hi cum ordi
Dis.xxiij.ca.dyaconus. nant̄ solus episcopus eis manum impo-
nit: quia ad ministeriuz applicātur. Po-
nit eis orarium: id est stolam super leuuz
humerū: vt per hoc intelligāt se accepis-
Matth.xj. se iugū dn̄i suaue: quo ad sinistram perti
nētia. diuino timori subijciant. Accipiūt
et textum euāgelij: vt intelligāt se esse pre
Hugo. cones euāgelij christi. Hi autē anq̄ ordi-
j.Tim̄.iij. nent̄ p̄betur vt docet apostolus: et sic mi
nistrēt nullum crimen habētes. Hoc offi
cio vsus est christus: quādo post cenā sa-
cramētum carnis et sanguinis discipulis
dispēsauit ꝛ quādo apostolos dormiētes
Matth.xxvj. ad orationē excitauit dicens: Uigilate et
Luce.xxij. orate vt nō intretis in temptationem.

De presbyteris. i

Isid.vij.ethimol.ca.xiij. Di.xxj.ca.cleros. **Septim⁹ est ordo**
presbyteroꝝ. Presbyter grece senior int̄
pretatur latine. Nō mō p̄ etate vel decre
pita senectute: s̄ p̄pter honorē ꝛ dignita
tem quā acceperūt p̄sbyteri nominantur
qui moꝝ prudētia ꝛ maturitate cōuersa-
tiōis precellere debent in pp̄lo. Un̄ scri-
Sap.iiij. ptū est: Senectus venerabilis ē: nō diu-
turna nec annoꝝ numero cōputata. Ca/
ni enī sūt sensus hoīs ꝛ etas senectutis vi
Di.xxj.ca.de ros. ta imaculata. Jō aūt etiam p̄sbyteri sacer
dotes vocant̄: q꞉ sacrū dāt: q̄ lz sint sacer-
dotes tn̄ pōtificat⁹ apicē nō h̄nt sic ep̄i: q꞉
ip̄i nec chrismate fontez signāt nec pacli-
Actuū.viij.ꝛ xix. tū dāt qd̄ sol' ōberi ep̄is lectio actuū ap̄lo
rū demōstrat. Un̄ ꝛ apd̄ veteres idē ep̄i
ꝛ p̄sbyteri fuerūt: q꞉ illd̄ ē nomē dignita-
Isid.vbi.s. tis nō etatis. Sacerdos nomē habet cō-
positū ex greco ꝛ latino: qd̄ est sacrū dās
siue sacer dux. Sicut enī rex a regēdo: ita
sacerdos a sacrando dictus est: consecrat
enī et sanctificat. Antistes vero sacerdos
dictus est ab eo q̄ an̄ stat. primus enī est
Di.xxv.ca.P lectis. in ordiue ecclesie. Ad presbyterum autez
pertinet sacramētū corpis et sanguīs dn̄i
in altari dei cōficere: orōnes dicere: ꝛ do-
na dei bn̄dicere: qui cū ordinant̄ inungū
tur eis man⁹ vt intelligāt se accepisse gra
tiam cōsecrādi: et charitatl opa debere
extēdere ad oēs. Accipiūt ꝛ stolā q̄ vtrū/
qꝫ tenet latus: q꞉ debēt esse muniti armis
iusticie cōtra aduersa ꝛ prospera. Accipi
unt etiā calicem cū vino et patenam cum
hostijs: vt per hoc sciāt se accepisse pote-
Dist.xxj.post prin. statem placabiles deo hostias offerendi.
Exodi.xxix. Hic ordo a filijs Aaron sumpsit initium.
Summos enī pontifices ꝛ minores sacer
dotes instituit de⁹ per moysen qui ex p̄-
cepto dei aaron in summū pōtificē: filios
Matth.x. vero ei⁹ vnxit i miores sacerdotes. Xp̄s
q̄ duodecim elegit discip̄los prius q̄s et
Luce.x. ap̄los vocauit: quoꝝ vicē gerūt in eccl'ia
maiores pōtifices: deinde alios septuagi
ta ꝛ duos discipulos designauit: quoruz
Matth.xvij. vicē in eccl'ia tenēt p̄sbyteri. Unus autez
inter ap̄los p̄nceps extitit Petr⁹: cui⁹ vi
carius et successor est pontifex summus.
j.Tim̄.iij. Un̄ dicit̄ apostolicus q̄ et papa vocat̄.s.
pater patrū. Qual' aūt eligi debeat p̄sby-
ter ap̄ls scribēs Timotheo ostendit: vbi
noīe ep̄i p̄sbyterū significat. Hoc aūt offi-
cio vsus est xp̄s cum seip̄m in ara crucis
Matth.xxvij Heb.ix. obtulit: idem sacerdos ꝛ hostia: ꝛ quādo
post cenā panē et vinū in corp⁹ suū ꝛ san-
guinē cōmutauit. Ecce d̄ septē eccl'ie gra
dibus breuiter elocuti q̄d ad queqꝫ perti
neat insinuauim⁹. Cūqꝫ oēs sp̄uales sint
et sacri excellēter tn̄ canones duos tm̄ sa-
cros ordies appellari cēsent. dyaconat⁹
scilicet et presbyteratus: quia hos solos
primitiua ecclesia legitur habuisse et de
j.Tim̄.iij. his solis preceptum apostoli habemus.

Apostoli em̃ in singulis ciuitatib⁹ ep̃os ⁊ p̃sbyteros ordinauerũt. Leuitas etiã ab
Actuũ.vj. aplis ordinatos legim⁹: quorum maximus fuit btũs stephan⁹. Subdyaconos vero ⁊ acolitos p̃cedẽte tp̃e eccl̃ia sibi ɔstituit.

Quid sit qđ hic đr ordo. k

Si autem queritur qđ sit qđ hic vocat̃ ordo: Sane dici põt signaculuz esse. i. sacrum quoddam: quo sp̃ũalis potestas tradit̃ ordinato ⁊ officium. Caracter ḡ sp̃ũalis vbi fit p̃motio potestatis: ordo vel gradus vocat̃. Et dicuntur hij ordines sacramẽta: q̃ in eorum p̃ceptione res sacra. i. grã ɔfert̃ quã figurãt ea que ibi geruntur.

De nominibus dignitatũ vel officij. l

Sunt ⁊ alia q̃daz nõ ordinũ ſ₃ dignitatũ vel officiorum noĩa.
Di.xxj.ca.cleros. Dignitatis simul ⁊ officij nomẽ est ep̃us. Ep̃atus aũt vocabulũ inde dictuz est: q̃ ille q̃ ep̃s efficit̃ superintendat: curam scz subditorum gerens. Scopin em̃ grece latine
Ezech.xxxiij. intẽdere đr: Ep̃i aũt grece latine speculatores interp̃tantur. Nam speculator est prepositus in ecclesia dict⁹ eo q̃ speculet̃ atq̃ perspiciat populorum infra se positorum mores et vitam. Põtifex est princeps sacerdotum quasi via sequentium. Ipse et summus sacerdos nuncupatur. ip̃e enim leuitas et sacerdotes efficit. ip̃e oĩes ecclesiasticos ordines disponit.

De quadripartito ordine episcoporum. m

Ordo autẽ episcoporum quadripartitus ẽ. s. in patriarchis:
Di.xxj.ca.cleros. q̃si p totũ archiepiscopis: metropolitanis: ⁊ episcopis. Patriarcha grece summ⁹ patruz interpretat̃: q̃ primum. i. apostolicũ tenet locum. vt romanus: anthiocenus: alexãdrinus: ſ₃ omniũ summ⁹ est roman⁹. Archiepiscopus p̃nceps ep̃orum. archos enim grece: latine p̃nceps đr: Metropolite ãt a mensura ciuitatũ dicunt̃. Singulis em̃ p̃uincijs p̃eminẽt quorum autoritati et doctrine ceteri sacerdotes ſbiecti sũt. Sollicitudo em̃ toti⁹ p̃uincie: ip̃is ep̃is cõmissa est. Oẽs aũt sup̃ius designati ordines ep̃i nũcupant̃. Nota q̃ archiep̃orum nomine p̃mates sup̃ius significasse videt̃: ⁊ metropolitanorum quos nũc archiep̃os dicimus. Horũ aũt discretio a gẽtilib⁹ introducta videt̃: q̃ suos flamines: alios simpliciter flamines: alios archiflamies: alios p̃thoflamines appellabãt. Sacerdotes em̃ gentilium flamines dicebant̃ qui
Isidorus. habebãt in capite pilleũ in quo erat breuis virga: desuper habens aliquid lane. qđ cũ p̃ estũ ferre nõ possent filũ tm̃ in capite ligare ceperũt. Nudis em̃ capitibus eis incedere nephas erat. Unđ ⁊ a filo q̃ vtebant̃ flamines dicti sunt: quasi filamines. Sed festis diebus filo deposito pilleum imponebãt p̃ sacerdotij eminentia. Uates a vi mẽtis appellati sunt: cuius significatio m̃ltiplex est. Mõ em̃ sacerdotem: mõ p̃phetam: modo poetam significat. Cantor vero vocat̃ qui vocez modulat̃ in cantu. Huius sunt duo genera. p̃centor ⁊ succẽtor. Precentor q̃ vocẽ p̃mittit i cantu. succentor q̃ ſbsequent̃ canẽdo rñdet. Cõcentor aũt đr q̃nia consonat
Hugo li.ij.p.iij.ca.xiij. Qui aũt nõ cõsonat nec concinit: concentor nõ erit. His breuiter tractatis ammonendi sunt xp̃i ministri: quaten⁹ sicut excellunt ordinis dignitate: ita p̃cellãt vite sanctitate: vt plebs eis commissa eorũ q₃ disciplinis edocta: gratãter eis obediat: et eorũ imitatione de die in diem p̃ficiat a quibus diuina sacramenta percipiũt et missarum solennia audiunt. Missa autez dicitur vel q̃ missa est hostia cuius commemoratio fit in illo officio: vnde đr: Ite missa est. i. sequimini hostiã que missa est ad celestia tendẽtes post eam. vel q̃ missus celestis venit ad cõsecrandũ dominicũ corpus: p̃ quẽ ad altare celeste defert̃ hostia. Unde et dicit̃ missa est.

Ista est distinctio. xxiiij. hui⁹ q̃rti libri: in qua magister postq̃ superi⁹ determiauit de sacramentis q̃ ordinant̃ ad remediũ vnius p̃sone: hic determinat de sacramentis in remediũ totius ecclesie. Et diuidit̃ in duas partes. Primo determinat de sacramẽto ordinis: qđ ordinat̃ ad gubernationẽ ecclesie: et spiritualem multiplicationẽ. Scđo de matrimonio qđ ordinat̃ ad multiplicationem fideliũ naturalẽ. Scđa p̃s incipit in. xxvj. dis. Prima p̃s adhuc diuidit̃ i duas p̃tes. In p̃ma determinat de sacro ordinis. In scđa p̃te de cõferẽtibus hoc sacrm̃: ⁊ de suscipiẽtib⁹. Scđa p̃s in. xxv. dist. incipit. In p̃ma p̃te tria facit. Primo enim numerũ sacramentorum ordinũ p̃ponit. Scđo officia ⁊ dignitates que ordines sequunt̃ subdit. Tertio q̃ndam salubrem ammonitionez subiũgit. Prima p̃s vsq₃ ibi: Sunt et alia que. Scđa vsq₃ ibi: His breuiter tractatis. Tertia vsq₃ ad finẽ dist. In speciali s̃nĩa m̃gr̃i stat in tribus p̃positionibus quarum prima ẽ hec: Septẽ sacros ordines xp̃s in semetip̃o exhibuit ⁊ istos vniuersali ecclesie obseruandos reliquit. Hanc magister insinuãs p̃ponit p̃mo q̃ se

ptẽ sũt gradus siue ordĩes ecclesiastici.s.hostiarij
lectores:exorciste:acoliti:subdyaconi:dyaconi:et
sacerdotes.quoꝝ oĩa officia xp̃s in semetipõ osten
dit ꝛ corpi suo.s.eccl'ie hos ordines seruandos re=
liquit.Sũt aũt septẽ ꝓpter septiformẽ.s.gratiam
spiritussancti cui⁹ grẽ qui nõ sunt ꝑticipes indigni
ad gradus ecclesiasticos accedunt.q̃ võ priusq̃ ad
hos ordines accedãt hanc gratiã habẽt.in ip̃a ꝓ=
motione ampliorẽ accipiũt.Ex q̃ ptȝ huius sacra=
menti effectus.Hi aũt ordines ꝓpter sui dignitatẽ
dignos requirũt ministros.Ex quo ptȝ suscipien=
tiũ cõditio.Postea dicit q̃ hos ordines p̃cedit cle=
ricalis tõsura que quidẽ corona regalem dignitatẽ
significat:qꝛ võ in sũmitate capitis nudatio fit ere
ctionẽ mentis ad deum per ꝯtemplationẽ designat
Usus aũt hui⁹ tonsure initiũ habuit a nazareis q̃ꝝ
ritus paulus et xp̃iani imitati sunt.Omnes võ in
ordinibus cõstituti clerici vocanť:qꝛ in sortem dñi
et hereditatem sunt admissi.cleros enĩ grece sors
vel hereditas latine diciť.Uel qꝛ oẽs diuino huitio
sunt mancipati.Postea d̃ his ordinib⁹ determinat
singillatim incipiens ab hostiarijs qui sunt p̃mi in=
ter ordinũ gradus de quibus quattuor determinat
Primo figuram qꝛ figurati sunt in veteri testamen
to per ianitores qui custodiebãt templum ne ingre
dereť in illud immundus.Secundo nominis ratio=
nẽ siue officiũ.Dicunť eñ hostiarij:qꝛ p̃sunt hostijs
templi vt dignos recipiant et indignos excludant.
Tertio ordinandi modũ qꝛ in eoꝝ ordinatiõe danť
eis claues ab ep̃o cũ determinata forma vboꝝ q̃
ep̃s dicit.s.Agite tanq̃ deo rõnẽ reddituri ꝓ reb⁹
q̃ clauib⁹ istis recondunť.Quarto institutionẽ qꝛ
xp̃s hoc officiũ exercuit.qñ vendẽtes ꝛ ementes d̃
tẽplo eiecit.Uñ et ip̃e d̃ se dicit:Ego sum hostiũ.ꝑ
qd̃ hostiariũ designat.Postea dicit d̃ scd̃o ordĩe.s.
lectoꝝ.De quo sex determinat.Primo noĩs rõnẽ
qꝛ dicunť a legendo.q̃ etiã ꝓnũciatores vocanť qꝛ
ꝓcul auditoꝝ aures eoꝝ vox adimplet.Scd̃o offi
cium qꝛ ad eos ꝑtinet ꝓphetias ꝛ psalmos legere
et eadẽ populis p̃dicare.Tertio ordinandi moduȝ
in ordinatiõe eñ librũ diuinaꝝ lectionũ ab ep̃o ac=
cipiũt cũ determinata forma vboꝝ.s.accipe ꝛ esto
vbi dei ꝓlator:habitur⁹ si fideliter adimpleueris
partẽ cũ his q̃ bñ vbũ dei ãministrauerũt.Quar=
to ꝯditionẽ:qꝛ q̃ ad hũc ordinẽ assumiť debet scien
tia lr̃aꝝ esse instructus vt distincte legat ꝛ sic possit
auditorib⁹ ꝓdesse.Quinto institutionẽ:qꝛ h̃ offici=
um xp̃s adĩpleuit qñ legit illd̃ Esaie.Sp̃us dñi su
per me vt hr̃ Luc.vi.Sexto p̃figurationẽ qꝛ p̃figu
ratũ ꝛ nũciatũ est hoc officiũ in ꝓphis q̃b⁹ d̃r:Cla
ma ne cesses:q̃si tuba exalta vocẽ tuam.Postea de
terminat de tertio ordine.s.exorcistaꝝ.d̃ q̃b⁹ q̃nq̃
determĩat.Primo noĩs rõnẽ.dicunť eñ exorciste
quasi adiurãtes.Scd̃o officiuȝ:qꝛ ad eos ꝑtinet ꝑ
exorcismos suos demones ab obsessis fugare.Uñ
debẽt mũdi esse q̃ spiritib⁹ immũdis imperãt.Ter
tio ordinandi modũ qꝛ librũ exorcismoꝝ ĩ ordinati=
one recipiũt ab ep̃is cũ determĩata forma verborũ
scȝ accipite ꝛ habetote ptãtem imponendi man⁹ su
per energuminos:ꝛ cathecuminos.Quarto insti=
tutionẽ qꝛ dñs h̃ officio vsus ẽ qñ saliua oris sui te=
tigit aures ꝛ linguã surdi ꝛ muti:ꝛ d̃moniacos mĺ=
tos sanauit.Quinto figuram qꝛ a salomone videť
hic ordo primitus descendisse:qui quendã modum
exorciȝãdi inuenit q̃ demones adiurati ab obsessis
pellebanť cordib⁹.Unde ꝛ hoc officio mãcipati ex=
orciste apud iudeos vocati sunt.Postea determĩat
de quarto ordine:scȝ acolitorum:de quo quinq̃ de
terminat.Primo nominis rationem.dicuntur enĩ
acoliti grece ceroferarij latine quia cereos portant

ad signũ leticie demonstrãdũ ꝛ ad figurandũ verũ
lumẽ.s.xp̃m.Scd̃o officiũ:qꝛ ad eos ꝑtinet lumia=
ria portare ꝛ p̃ꝑare ac subdyaconis mĩstrare in p̃=
ꝑatiõe vrceoli vini ꝛ aq̃ ꝓ eucharistia.Tertio ordĩ
nãdi modũ qꝛ cãdelabꝝ cũ cereo ꝛ vrceolũ ĩ ordĩa=
tione accipiũt.Quarto ĩstitutionẽ qꝛ h̃ officio xp̃s
vsus fuit cũ dixit:Ego sum lux mũdi.Quinto figu
ram qꝛ hui⁹ figura p̃cessit in veteri testamẽto:ĩ his
q̃ lucernas cãdelabri ꝯcinebãt.Postea determĩat
de q̃nto ordine.s.subdyaconoꝝ:de quibus q̃ttuor
determinat.Primo nominis rationẽ:dicunť enim
subdyaconi qꝛ dyaconoꝝ p̃ceptis subiacẽt.hi figu
rati sunt in veteri testamento ꝑ nathinneos de qui
bus dicit Paral'.Esdra q̃ erant ministri leuitarũ.
vnde nathinnei dicunť quasi in humilitate dño ser=
uiẽtes quod subdyaconis conuenit:qui sunt mĩstri
leuitarum.Scd̃o officium.quia calicem et patenaȝ
portant:propter quod mundiciã habere debent vt
impleãt illud:Mũdamini q̃ fertis vasa dñi.Sacer
dotibus ꝛ leuitis ministrant ꝛ ornamẽtorũ altaris
specialem curam habẽt.Tertio ordinandi moduȝ
quia patenam ꝛ vacuum caliceȝ accipiũt ꝛ vrceolũ
cũ aqua ꝛ manutergiũ.Quarto institutioneȝ quia
xp̃s hoc officio vsus est qñ lintheo se p̃cinxit ꝛ mit=
tens aquã in peluim pedes discipuloruȝ lauit ꝛ lin=
theo tersit.Postea determinat de sexto ordine:scȝ
dyaconorũ qui sexto loco ponitur ad perfectionem
que in eis esse debet.De quibus quinq̃ determĩat
Primo nominis rationem:quia de tribu leui nomẽ
traxerũt.dicuntur enĩ leuite.Unde primo in eis fi=
gurati fuerũt:dicunť enĩ grece dyaconi et ministri.
Scd̃o officiũ:qꝛ ipsis sacerdotib⁹ in sacroꝝ dispen
satione assistunt ꝛ ministrãt:noui eñ testamenti p̃=
dicandi habent officium.Similiter eñ leuite q̃ le=
uo humero stolam portant:qui labores hui⁹ vite in
leua portant:sicut in veteri testamẽto.Huic ordini
a moyse statutũ fuit que ad tabernaculũ ꝑtinebant
portare.Tertio ꝯditionẽ ĩstitutiõis dyaconi.Apo
stoli eñ elegerunt septem viros plenos sp̃ũsancto.
Unde septẽ solẽt esse in p̃ncipalib⁹ ecclesijs:q̃ etiaȝ
ꝑ septẽ angelos tuba canentes in apocalypsi signi
ficanť.quales aũt esse debeãt apostolus ad Timo=
theum docet:qꝛ añq̃ ordinenť ꝓbari debẽt.vt scȝ
ministrent nullũ crimen habẽtes.Quarto ordinã=
di modũ:qꝛ in ordinatiõe ep̃us eis manũ imponit.
Nam ꝛ apostoli dyaconib⁹ quos elegerũt oratione
p̃missa manus imposuerũt.Ponit etiã stolã supra
leuũ humeꝝ.Accipiũt etiã dyaconi textũ euãgelij
in ordinatiõe.Quĩto institutioneȝ:qꝛ xp̃s h̃ officio
post cenã vsus est quando sacramentũ sui corꝑis et
sanguinis discipulis dispẽsauit:ꝛ qñ ap̃los dormiẽ
tes ad orationẽ incitauit.Nam ad dyaconos perti
net premonere aures ad deum habere.Postea de
terminat de septimo ordine.s.presbyteroꝝ.de q̃b⁹
sex determĩat.Primo eñ nominis rationẽ.dicunť
enim p̃sbyteri.i.seniores ꝓpter dignitatẽ ꝛ hono=
rem quẽ acceperũt:ꝛ quia morũ prudentia ꝛ matu
ritate cõuersationis in populo precellere debent.
Dicunť enĩ sacerdotes:vel quia sacra dant vel ĩ sa=
cris sunt duces vel qꝛ sanctificant.Antistites vero
dicunť quia ante alios debent stare.Scd̃o officiuȝ
qꝛ ad sacerdotes ꝑtinet sacramẽtũ corporis et san=
guinis cõficere:orõnes dicere:et dona dei bñdice=
re.Tertio ordinãdi modum quia in ordinatiõe eis
manus inunguns:patenam cum hostijs:calicem cũ
vino accipiũt:ꝛ stolã que tenet vtrunq̃ latus:quia
cõtra aduersa et ꝓspera armis iusticie debent esse
induti siue muniti.Quarto figuram:quia hic ordo
in filijs aarõ fuit figurat⁹ et.lxxij.discipulis quos
christus designauit quorũ vices presbyteri ĩ eccle=

sta tenent: tamen inter apostolos vnus princeps extitit scz Petrus cuius successor est summus pōtifex qui etiā dicitur papa .i. pater patrum. Quinto conditionē. Unde apostolus ad Timotheum ostendit qualis debeat eligi presbyter vbi presbyterū nomine episcopi designat. Sexto officium qr xp̄s hoc officio vsus est in ara crucis quando seipsum obtulit ille fuit sacerdos ⁊ hostia: quando post cenam panē ⁊ vinuz in corpus ⁊ sanguinē suū mutauit. Postea dicit ꝙ solum duo ordines dicuntur sacri: scz diaconatus ⁊ p̄sbyteratus ⁊ hos solos primitiua ecclesia habuit: alios vero processu tēporis ecclesia sibi constituit: ex quo patet ordinum differētia: quia quidā sunt sacri quidā nō. Et dicit ꝙ ordo dicitur quoddam sacrum per quod specialis potestas tradit̃ ordinato: ⁊ hi ordines dicuntur sacramenta: qr in eis sacramentum confertur ⁊ significatur: scz gratia: ex quo patet ordinum quedam ꝯuenientia. qr enim in omnibus huiusmodi gradibus tradit̃ aliqua potestas spiritualis: ideo nomen ordinis omnibus cōuenit: quia etiam in omnibus confertur ⁊ significat̃ sacramentum: ideo omnes dicuntur sacri. Postea dicit ꝙ quedam sunt nomina: que non ordinem sed dignitatem vel officiū nominant sicut episcopi: pontifices: patriarche ⁊ archiepiscopi ⁊ metropolitani. Episcopus em̄ aut pōtifex est: quia habet alijs intendere ⁊ principari: quia episcopus dicitur a scopin grece quod latine intendere dicitur. vnde etiaz episcopi grece dicūtur latine speculatores. Nā speculator prepositus in ecclesia dicitur: in eo ꝙ speculari debet mores ⁊ vitam populoꝝ infra se positoꝝ. Pontifex est princeps sacerdotum quasi via sequētium: ipse em̄ summus sacerdos nuncupatur: eo ꝙ sacerdotes ⁊ leuitas efficit. Deīde dicit ꝙ ordo episcopoꝝ quadripartitus ē: scz in patriarchis archiepiscopis: metropolitanis ⁊ episcopis. Patriarcha grece summus patrum interpretatur: qr primū .i. apostolicum tenet locum vt Romanus Anthiocenus Alexandrinus: ⁊ sic de alijs. Archiepiscopus vero summus est episcopoꝝ. Et dicitur ab archos quod est princeps. Metropolitanus dicitur a mensura ciuitatuz quibus preeminet. Ibi nota ꝙ archiepiscopoꝝ nomine primates superi⁹ significasse videtur: ⁊ metropolitanorum nomine quos nunc archiepiscopos dicimus. Scd̃a propositio est hec: Que sunt istorum ordinum officia clare patet ex iā predictorum sententia. Hec patent ex premissis vt ipsamet exprimit propositio. Tertia ꝓpositio est hec: Ministri christi maiores qui precellūt ordinis dignitate etiam precellere debent vite sanctitate. Cuius rationem asserit vt plebs eis cōmissa eorum imitatione semper proficiat. Addit etiam hinc vnde dicitur missa: quia in ea mittitur hostia: cuius cōmēoratio fit in sacrificio: qr missus celestis venit ad consecrandum eam. Et tm̄ in spāli.

DI. XXV De dispēsatio ne sacri ordis

De ordinatis ab hereticis. a

Vlet etiam q̃ s

ri si heretici ab ecclesia p̄scisi ⁊ dānati possint tradere sacros ordines: ⁊ si ab eis ordinati redeuntes ad ecclesie vnitatē debeant reordinari: Hāc questionē ꝑplexā ac pene insolubilē faciunt doctoꝝ v̄ba q̃ plurimū dissentire videntur. Uidentur em̄ q̃dā tradere hereticos sacros ordines dare nō posse nec illos q̃ ab eis ordinati vident̃ grām recipe. Dicit em̄ Innocen. arrianoꝝ clericos nō videri suscipiēdos cum sacerdotij vel ministerij alicuius dignitate: q̄bus solū baptisma ratū esse ꝑmittit: quod in noīe patris ⁊ filij ⁊ sp̄ussancti percipit̃. Dicit etiā eos nō posse dare sp̄m sc̄tm̄ quē amiserūt: ⁊ ordinatos ab hereticis caput hr̄e vulneratū ⁊ eū q̃ honorē amisit honorē dare nō posse: nec illū aliquid accepisse: qm̄ in dāte nihil erat qd̃ ille posset accipe. Tradit etiaz venientibus ab hereticis ꝑ manꝰ impositionem laicā tm̄ tribuendā cōmunionem nec ex his aliquē in clericatus honorē vel exiguū surrogare. Greg. etiam dicit sacrilegam esse arrianoꝝ consecrationez cū ex eoꝝ manu cōmunio ꝑcipit̃. Cyprianꝰ etiā dicit: oīa q̄cū faciunt heretici carnalia ⁊ inania ⁊ sacrilega esse: ⁊ eoꝝ altaria falsa ⁊ illicita sacerdotia ⁊ sacrificia sacrilega: q̃ more simiaruz q̃ cum hoīes nō sint formā imitant̃ hūanā: vultū ecclesie catholice ⁊ auctoritatē sibi vendicant: cū ipsi in ecclesia n̄ sint ⁊ cū sint sacrilegi sacerdotiū administrant ⁊ altare ponunt: cū nec sacrificari oblatio illic possit: vbi sp̄ussanctꝰ non sit: nec cuiq̄ dn̄s ꝑ eius p̄ces ⁊ orationes ꝓsit: q̃ dn̄m ip̄m violauit. Hiero. q̄ asserit oīa q̃ offerunt̃ ab hereticis ꝯtaminata esse in ꝯspectu dn̄i: qr licet sancta videantur specie sui: tm̄ qr contacta sunt ab illo q̃ pollutus ē: polluunt̃ oīa. Idē. Odit deꝰ sacrificia hereticoꝝ ⁊ a se p̄ijcit: ⁊ quotiens in noīe eiꝰ ꝯgregati fuerint: detestatur fetorē eoꝝ ⁊ claudit nares suas. Idez Illi offerūt panē sacrilegū ⁊c̃. Leo etiam testat̃ extra eccl̃iam nec rata esse sacerdotia nec vera esse sacrificia. Idē etiā dicit ꝑ crudelissimā vesaniā in alexandrina sede oīm sacroꝝ lumē extinctuz. Intercepta ē sacrificij oblatio: defecit chrismatis sc̄tificatiō: ⁊ parricidalibus manibus impioꝝ oīa se subtraxere mysteria. His alijsq̄ testimonijs astrui vidētur sacra eccl̃iastica p̄cipue corꝑis ⁊ sanguis: ordinatōis ⁊ cōfirmatiōis ꝑ hereticos nō posse mistrari.

Innocen. j. q. j. c. arrianos.

Greg. in li. iiij dialogoꝝ. ⁊ allegat̃. j. q. j. c. superueniēte. Cyprianꝰ martyr ī ep̄la ꝯ hereti. ⁊ ponit̃. j. q. j. c. si q̄s inquit: circa medium.

Hiero. sup aggeū. ⁊ ponit̃. j. q. j. c. sic ꝑpl̄s

Idē sup amos ⁊ habet̃. j. q. j. ca. odit.

Idē sup osee. ⁊ ponit̃. j. q. j. ca. illi offerunt

Leo ad anatholiū Cōstātinopol̃. ep̄m ⁊ habet̃. j. q. j. c in ecclesia.

Leō ī augusto

Auctoritates ponit que vidētur premissis obuiare. b

Ecōtra autem alij sentire videntur ꝙ ab hereticis etiam p̄re scisis sacri ordines sicut ⁊ baptismꝰ tradi valeant: nec ab hereticis redeūtes: q̃ illic ordinati sunt ⁊ baptizati iterū ordinandi

Aug. in li. ij. ꝯ epl'az ad parmenianum. & habet. j. q. j. c. q quidam.

sunt: sicut nec baptizãdi. Uñ Augu. De hereticis etiã dãnatis qđ qdã dicunt baptisma qđ accepit nõ amittit q̃ recedit ab ecclesia: ius dãdi qđ accepit amittit: multis modis apparet ianiter dici. Primo q2 nulla ostẽditur causa cur ille qui illud baptisma amittere nõ potest: ius dandi possit amittere. Utrũq3 em̃ sacramẽtum est: & quadã ꝯsecratione vtrũq3 homini dat illud cũ baptizatur: & illud cum ordinat. Ideo nõ licet in catholica ecclesia vtrũq3 iterari. Nã si qñ ex ipsa pte veniẽtes etiã prepositi p bono pacis correcto scismatis errore suscepti sunt: & si visum est opus eẽ vt eadem officia gererent que agebãt: nõ sunt rursus ordinãdi. Sed sicut baptism9 in eis: ita in eis mansit ordinatio integra: q2 in precisiõe fuerat viciũ quod in vnitate pacis est correctum: nõ in sacramentis: que vbicunq3 sunt: ipsa sunt. Et cum ipsi expedire videt ecclesie vt prepositi eorũ veniẽtes ad catholicam societatem honores suos ibi nõ amministrẽt nõ eis tamen ipsa ordinatiõis sacramẽta detrahunt: s3 super eos manẽt. Ideoq3 nõ eis man9 imponitur: ne non homini sed ipsi sacro fiat iniuria. Sicut autez in baptismo ẽ ius qđ p eos dari possit: sic in ordinatõe ius dandi est: vtrũq3 quidem ad perniciẽ suã. S3 aliud est nõ habere: aliud perniciose hr̃e: aliud salubriter habere.

Augu. i eodẽ canone

Idẽ De his qui ab ecclesie vnitate sepati sunt nulla iã questio est: quin habeant & dare possint: s3 pniciose hñt pniciose q3 dãt: q2 extra vinculum pacis sunt.

Eph. iiij

Neutri sacro faciẽda ẽ iniuria: sicut nõ recte habet q̃ ab vnitate recedit: s3 tñ habet: & ideo redeunti nõ redditur: sic etiã nõ recte dat q̃ ab vnitate recedit: & tñ dat: & ideo qui ab eo accipit: venienti ad vnitatez nõ iterat.

Augu. in li. ij de vnico bap. ꝯ pmenianuz

Idem Aliud ẽ nõ habere aliquid: aliud est nõ iure habere vel illicite vsurpare. Nõ g̃ ideo nõ sunt sacra xp̃i & ecclesie: quia eis illicite vtãtur non mõ heretici s3 etiam om̃es impij: s3 illi corrigẽdi sunt & puniẽdi: illa aũt sũt agnoscenda & venerãda.

Grego. Joh. rauẽnati. epo di. lxviij. sicut semel.

Item Greg. Qđ dicitis vt qui ordinatus est iterum ordinetur valde ridiculosum est: vt enim baptizat9 semel iterũ baptizari nõ debet: ita qui cõsecratus est semel in eodem ordine nõ valet iterum consecrari. His alijsq3 auctoritatibus videtur asseri in omnibus impijs etiam in hereticis precisis & dãnatis xp̃i sacramenta pmanere cũ iure dandi. Possunt em̃ dare; sed perniciose: & quibus dederint: nõ sunt iterum ordinandi: que premissis ex opposito obuiare vident.

Determinatio premisse cõtradictionis auctoritatum. C

Gratian9. j. q. j. opponit aũt Prima opi. & falsa.

Hec autẽ quidaz ita determinant. Dicunt em̃ hereticos accepta sacerdotali vel episcopali vnctione ab ecclesia recedentes: baptismi quidem dandi ius retinere: sed non habere facultatem tribuendi sacros ordines vel consecrandi dominicum corpus: postq̃ precisi & damnati sũt ab ecclesia. Sicut degradatus episcopus non habet potestatẽ largiendi sacros ordines: facultatem tamen baptizandi nõ amisit.

Aug. c. pri.

Quod vero Aug. ait: intelligunt dictuz de hereticis qui nõ sentẽtia ecclesie sed prauitate sensus sui a fidei veritate ac doctrie vnitate diuisi sũt qui licet tales sint: ius tamen ordinandi & cõsecrandi habent: & qui ab eis ordinantur ante manifestam precisionem: etiam si cum eis aperte exierint: & sentẽtia ecclesie damnati fuerint: tamen si redierint iterum ordinandi non sunt. Et vbicũq3 legitur de ordinatis ab hereticis q2 suatis eis ordinibus ministrare valeant: vl' iter ꝯ ordinandi nõ sint: de hmõi accipiẽdũ dicũt. Nam postq̃ precisi fuerint & dãnati iudicio ecclesie: ius ordinãdi & cõsecrandi eis detractum asserunt: vt degradatis vel excõmunicatis.

Secda opi. pbabilis.

Alij vero dicunt sacramẽta ab hereticis & precisis sm formam ecclesie celebrata: vera esse & rata: quia recedentes ab ecclesia ius dandi & cõsecrandi non perdiderunt: & qui sic ab hereticis ordinantur: cum redeunt iterum ordinandi non sunt. Que vero ab hereticis aliter q̃ in ecclesia fiunt: falsa sunt & inania: & q̃ a talibus ordinari videntur non munus s3 vulnus accipiunt. Et sm hanc differentiam varie de his loquuntur doctores.

Tertia opi.

Quidam vo dicunt eadem sacramenta ab hereticis precisis posse celebrari que a catholicis: si ab ill' forma ecclesie seruetur: & ab eis celebrata vera esse & rata q̃tum ad se: quantum vero ad effectum: falsa esse & iania. Et in his qui male tractãt: & i his q̃ male suscipiũt: & ideo irrita & falsa: q2 quod promittunt & cõferre credunt non tribuunt. Damnanda etiam dicuntur: q2 illicite dantibus vel accipientib9 sunt i iudicium.

j. Cor. xj.

Polluta etiam dicuntur nõ q̃tum ad se: sed propter indignã hereticorum tractationem. Ideo Grego. con

munionē Arrij vocat execrationē: ⁊ Innocenti⁹ Bonosij ordinationē: dānatōē: nō ꝙ ita in se sint: ꝯ q: male dantes vel accipientes tales facit. Sicut etiam Hiero. sacrificia eoꝝ panē luctus vocat: nō quātum ad se: sed q̄tum ad effectum. Nonnulli vero tradunt illos hereticos q̄ in ecclesia ordinati sunt: ius ordinandi ⁊ cōsecrandi etiā cum separati fuerint habere. Qui vero in scismate vel heresi positi ab eis ordinati ⁊ inuncti fuerint: illo iure carent. Ideoq; cū ordinare volunt vulnus potius infigunt q̄ grām cōferant.

Hiero⁹. super Osee.
Quarta opi. falsa ⁊ vi: eē Gratiani.

De symonia vñ d: ⁊ q̄d sit. d

De symōiacis vero non est ambigēdū q̄n sint heretici: qui tamen ante sniam degradatōis ⁊ ordināt ⁊ ꝯsecrant. Et licet symoniaci ꝓprie dicātur qui instar symonis magi inpreciabilē grām precio cōducere volūt: ⁊ qui pro ministerio sacro precium recipiunt in modū Giezi Giezite vocādi sunt: oēs tamē ⁊ dātes ⁊ accipientes symoniaci dicunt̄ ⁊ vtriq; eadē snia pcellunt̄.

Act. viij.
iiij. Reg. v.

De his qui scienter a symoniacis ordinantur. e

Differt tamē īter eos qui ordinant̄ a symoniacis scienter: ⁊ eos qui ignorāter. Qui eñ sciēter a symoniacis se pmiserint cōsecrari: imo execrari: eoꝝ cōsecratio omnino irrita est. Qui vero ordinantur a symoniacis quos cum ordinant̄ nesciūt esse symoniacos: q̄ ⁊ tūc p catholicis habent̄: eoꝝ ordinatio misericorditer sustinetur.

Urban⁹ papa j. q. j.

De his qui dicūt se emere corpalia nō spiritualia. f

Dido aliqui obiecerint se nō ꝯsecratiōes emere: ꝯ res ip̄as que ex consecratiōe ꝓueniūt: penitus desipere pbant̄. Nam quisq; hoꝝ alterum vendit sine quo alterū non habetur: neutrum vendere derelinquit.

Paschal. j. q. iij. c. si q̄s obiecerit.

Distinctio symoniacoꝝ. g

Symoniace autē heresis tripartita ē distinctio. Alij eñ symoniace a symoniacis ordināt̄ur. Alij symoniace a nō symoniacis. Alij non symoniace a symoniacis. Uñ Nico. papa: Statuim⁹ decretū de symoniaca tripartita heresi. i. de symoniacis symoniace ordinantib⁹ vel ordinatis: ⁊ de symoniacis symoniace a nō symoniacis: ⁊ de symoniacis nō symoniace a symoniacis. Symoniaci symoniace ordinati vel ordinatores ꝯm canones a ꝓprio gradu decidant. Symoniaci ēt symoniace a nō symoniacis ordinati silr̄ ab officio remoueant̄. Symoniacos ꝟo nō symoniace a symōiacis ordinatos: misericorditer p man⁹ impositionē pro tēporis necessitate in officio pmittimus permanere. Qđ intelligēdū est de his q̄ ordinantur a symoniacis ignorātes eos esse symoniacos: hos facit symoniacos non reatus criminis: sed ordinatio symoniaci.

Nicola⁹ papa j. q. j. c. statuimus decretū.

Alexander papa de his qui violēter a symoniacis vel ab hereticis ordinantur. h

Similiter cum decernit alexander papa symoniacos oīno dānādos ac deponendos: subintelligēdū est nisi violēter q̄s attract⁹ fuerit. De his eñ ⁊ a q̄buslibet hereticis violenter ordinatis dicit Innocē. ꝙ pñt habere aliquē colorē excusatōis si statim discedūt ab eis ⁊ pessimo eoꝝ ꝯciliabolo renūciant.

Alexāder. j. q. j. c. erga symoniacos.
j. q. j. c. ꝯstat.

De etate ordinādoꝝ ita decreuit Nicolaus papa. i

Sacri īquit canones sanxerunt vt subdiacon⁹ nō ordinet̄ ante. xiiij. annos: nec diacon⁹ ante. xxv. nec presbyter ante. xxx. Deinde si dign⁹ fuerit ad ep̄atū eligi pōt: qđ nos etiā pari modo seruare iubem⁹. Itē Fabian⁹. Si quis. xxx. etatis nō impleuerit ānos: nullo modo p̄sbyter ordinet̄ ⁊ si valde sit dignus: q: ⁊ ipse dñs. xxx. annoꝝ baptizatus est: ⁊ sic cepit docere.

Dist. lxxvij. ⁊ lxxviij. quasi p totum.
Fabianus.
Luce. iij.

Ista ē distictio. xxv. hui⁹ quarti libri: In q̄ mgr̄ postq̄ superius determinauit de sacro ordinis: nunc ꝑñr de hoc sacr̄m cōferētibus ⁊ suscipientib⁹ determinat. Et tria facit. Primo eī inquirit an heretici sacr̄m ordinis pñt conferre seu dare. Scđo ostendit symoniacos fore q̄ dāt pecuniam ꝓ ordinibus: ⁊ etiā qui aliquid ꝓ ordinibus p̄sumūt accipe. Tertio quō ignorāter ordinatū a symoniaco debeam⁹ misericorditer tolerare. Primū facit vsq; ibi: De symoniacis vero. Scđm vsq; ibi: Differt tñ inter eos. Tertiū vsq; ad finē distinc. In speciali snia magistri stat in tribus propositionibus quaruꝫ prima est hec: Aliqui dicūt ꝙ sacra ab hereticis ꝯm formā ecclesie celebrata sint vera ⁊ rata. Alij aūt ꝙ sint falsa ⁊ reprobata. Hāc mgr̄ insinuans querit an heretici ab ecclesia p̄cisi pñt sacros ordines cōferre. Et vtruꝫ ordinati ab eis dñt reoꝝ

dinari. Et dicit hāc q̄ōnem esse difficilē ꝛ ꝑplexam ꝓpter diuersitatem doctorum opinātiū circa eam. Quidā eñ dicūt hereticos nō posse ordinare ꝛ ordinatos ab eis nō esse in suis ordinibꝰ suscipiendos sed tantū ad laicā cōmunionē. Greg. dicit arrianorum ꝯsecrationez sacrilegam esse. Cyprianus dicit sacr̄a hereticoꝝ inania ꝛ sacrilega esse. Hiero. dicit que offerunt̄ ab hereticis: ꝯtaminata esse ꝛ deo odibilia. Leo papa dicit nō esse rata sacrificia extra ecclesiā nec vera Postea ponit ꝯtrariā opinionē dicētiū ab hereticis ordines tradi posse ꝛ ordinatos ab eis nō eē iterū ordinādos: q̄ꝛ maxime Aug. dicere vid̄r: sicut ius habet baptizādi ita etiā ꝛ ordinādi: sed heretici tale ius habent ad sui ꝑnitiē: catholici v̄o ad salutē Greg. dicit ordinatum semel nūq̄ꝫ debere reordinari. Postea circa hāc dubitationē tangit diuersam opinionē. Quidā eñ dicūt hereticos ab ecclesia p̄cisos baptizādi ius habere non aūt ordinādi: ꝛ auctoritates q̄ in ꝯtrariū sunt debēt itelligi de hereticis q̄ s̄m sniaz eccl̄ie sunt ab eccl̄ia p̄cisi: tales eñ ius habēt baptizandi. Alij v̄o dicūt q̄ sacr̄a ab hereticis ꝛ p̄cisis collata si s̄m formā ecclesie ꝯferant̄ vera eē ꝛ rata: alij v̄o nequaq̄ꝫ. Et s̄m hāc d̄riam varie de his doctores loquunt̄. Alij aūt dicūt sacr̄a ab his collata vera eē i se si forma eccl̄ie seruet̄: falsa eē ꝛ inania quo ad salutis effectū. Dānāda esse dicūtur hereticorum sacramēta: q̄ꝛ p̄stantibus ꝛ accipiētibus sunt in iudicium: ꝛ s̄m hoc pñt intelligi vt dicunt auctoritates supradicte. Alij v̄o dicūt hereticos i eccl̄ia ordinatos ius ordinādi habere: eos v̄o q̄ i heresi nequaq̄ꝫ. Postea dicit symoniacos esse hereticos ꝛ añ degradationem ordines conferre posse. Scd̄a ꝓpositio est hec: Pro collatione sacroꝝ ordinū dantes ꝛ accipiētes pecuniā symoniaci dicunt̄: ꝛ ꝓ tali delicto ambo eadem pena puniunt̄. Hāc magister insinuās dicit q̄ symoniaci ꝓprie dicunt̄ emptores a symone mago denominati: vēdentes: gyesite sic dicti a seruo elizei: tñ largo noīe vtriq̄ꝫ dicūtur symoniaci. Tertia ꝓpositio est hec: Qui ignorāter a symoniacis ordinātur ipsorū seruitiū misericorditer tolerat̄. Hāc mgr̄ ponēs dicē q̄ ordinati a symoniacis sciēter ꝯsecrationē irritaz habēt. Qui v̄o sunt ordinati ignorāter pñt misericorditer in ordine sustineri. Et q̄ꝛ posset aliquis dicere q̄ nō emit spirituale vt ꝯsecrationē sed tēpale emit sp̄uali ānexū vt res ipsas q̄ ex ꝯsecratione ꝓueniūt: ꝛ sic nō est symoniacus. Ideo hoc remouet hic dicēs q̄ qñ aliqua duo sunt ꝯiuncta nō vnū sine alio pōt emi vl̄ vēdi. Postea ponit triplicē distinctionē symoniace heresis dicēs: q̄ q̄dā symoniaci symoniace a symoniacis ordinātur. Quidā aūt symoniaci symoniace a nō symoniacis ordinātur ꝛ vterq̄ꝫ istoꝝ sic ordinatoꝝ ꝓpriū gradū ꝑdit. Tertij v̄o q̄ nō symoniace a symoniacis ordinant̄ pñt misericorditer tolerari dūmodo ignorēt eos q̄ ordināt symoniacos esse. Addit etiā q̄ cū d̄r ordinatos ab hereticis vel a symoniacis eē dānādos est intelligēdum nisi aliquis violēter ab eis ordinaret̄. Ultimo det̄minat de suscipiētibꝰ ordines q̄tū ad etatē dicēs: q̄ subdiaconꝰ añ decimūquartū ānū. diaconꝰ añ. xxv. annuz: p̄sbyter ante. xxx. annū ordinari nō debēt. Et tm̄ in sp̄āli.

DI. XXVI De mr̄imonio s̄m cāz formalem.

De sacro cōiugij cuius institutio ꝛ causa ostenditur. a

c Cum alia sacramenta post peccatum ꝛ propter peccatum exordium sumpserint: matrimonij sacramentum etiam ante peccatum legitur institutum a dño: non tamen ad remediū sed ad officium. Refert enim scriptura Geñ. i Adam misso sopore atq̄ꝫ vna de costis eiꝰ sumpta: ꝛ exinde muliere formata: virū in sp̄ū intelligētē ad quē vsum mulier facta eēt: post extasim ꝓphetice dixisse: Hoc nūc os ex ossibus meis ꝛ caro de carne mea: ꝓpt̄ hoc relinquet hō p̄rēz ꝛ mr̄ēz ꝛ adherebit vxori sue: ꝛ erūt duo in carne vna. Geñ. ij.

De duplici institutiōe cōiugij. b

Cōiugij aūt institutio duplex est: vna ante pctm̄ ad officiū facta est in paradiso vbi esset thorus immaculatus ꝛ nuptie honorabiles: ex q̄bus sine ardore ꝯcipēt: sine dolore parerēt: Altera post peccatū ad remediū facta extra paradisum ꝓpter illicitū motū deuitādū Prima vt natura multiplicaret̄. Scd̄a vt natura exciperet̄ ꝛ viciuz cohiberet̄. Nā ꝛ ante pctm̄ dixit deus: Crescite ꝛ multiplicamini: ꝛ post pctm̄ omnibus pene hominibus ꝑ diluuium ꝯsumptis. Ex vero añ pctm̄ institutū fuerit cōiugiū ad officium post pctm̄ v̄o ad remediū ꝯcessum Aug. testat̄ dicēs: Qd̄ sanis est ad officiū egrotis est ad remediū. Infirmitas eñ incōtinētie q̄ ē in carne ꝑ pctm̄ mortua ne cadat i ruinā flagitioꝝ: excipit̄ honestate nuptiarum. Si vero nō peccassent p̄mi hoīes: sine carnis incentiuo ac feruore libidinis ipsi ac successores eoꝝ cōuenirēt. Et sicut remunerabile est aliq̄d bonū opus sic coitus eoꝝ bonꝰ eēt ꝛ remunerabilis. Quia vero ꝓpter pctm̄ letalis cōcupiscētie lex mēbris nr̄is inhesit sine q̄ carnalis non fit cōmixtio: reprehensibilis est ꝛ malus coitus nisi excuset̄ ꝑ bona coniugij. Heb. iij. Geñ. j. Augu. super geñ. in lib. de nuptijs ꝛ concupiscentia. Rom. vj.

Qñ s̄m p̄ceptū: qñ s̄m idulgētiā cōtractū sit cōiugiū. c

Prima institutio habuit p̄ceptū: scd̄a indulgentiā: Didicimus eñ ab ap̄lo hūano generi ꝓpt̄ vitandam fornicationē indultū esse ꝯiugiū. Indulgētia v̄o q̄ꝛ meliora nō eligit remediū habet nō p̄miū: a quo si q̄s declinauerit: meret̄ exitiale iudiciū. Qd̄ s̄m idulgētiā cōcedit̄: volūtariū ē nō necessariū: alioq̄n transgressor esset qui illud non faceret. Et potest sane intelligi illud sub precepto j. Cor. vij.

dictũ hoib⁹ p̃mis añ pctm̃: crescite ⁊ multiplicamini. Quo etiã post pctm̃ tenebantur vsq̧ quo est facta multiplicatio: post quã ſm indulgentiã matrimoniũ ꝯtract⁹ fuit. Ita etiã post diluuiũ quo vniuersuz pene hũanũ gen⁹ deletũ ẽ: ſm p̃ceptũ dictũ est filijs noe: crescite ⁊ multi. Multiplicato vero hoie ſm indulgentiã cõtractum est: nõ ſm imperiũ.

Geñ. ix.

Quibus modis accipiatur idulgentia. d

Indulgẽtia autẽ diuersis modis accipit̃. s. p cõcessione: p remissione: p pmissione. Et est pmissio in nouo testamẽto de minoribus bonis ⁊ de minoribus malis. De minoribus bonis est ꝯiugiũ qd̃ nõ meret̃ palmã: ſ est in remediũ. De minoribus malis. i. de veniali bus est coitus qui fit cã icõtinẽtie. Illud scz coniugiũ indulgetur. i. cõcedit̃. Illud vero. i. coitus talis permittit̃. i. toleratur ita q̃ non prohibetur.

Quod nuptie sint bone. e

Aug. de heresibus.

Fuerũt autem nõnulli heretici nuptias detestãtes q̃ Taciani appellati sunt: hi nuptias omnino dãnãt: ac pares fornicationibus alijsq̧ corruptionibus faciunt: nec recipiunt in suorum numero coniugio vtentem marẽ vel feminã. Q aũt res bona sit coniugium nõ modo ex eo pbat̃ q̃ dñs legit̃ cõiugiũ instituisse inter primos parentes: ſ etiã q̃ in chana galilee nuptijs interfuit xp̃s: easq̧ miraculo cõmẽdauit: aqua in vinũ ꝯuersa. Qui etiã postea virũ dimittere vxorez phibuit: nisi causa fornicatõis. Apl's etiã ait: Uirgo nõ peccat si nubat. Constat g̃ rem bonam esse matrimoniũ: alioq̃n non esset sacr̃m. Sacr̃m. n. sacrũ signũ est.

Augo. iiij. sẽ. cħ. Geñ. ij. Joh. ij. Matth. xix. Cor. vij.

Cui⁹ rei sacr̃m sit coniugiũ. f

Cum ergo coniugiũ sacramẽtũ sit: ⁊ sacrũ signum est: ⁊ sacre rei. s. coniunctiõis xp̃i ⁊ ecclesie: sicut ait apostolus. Scriptũ est inquit: Relinquet homo patrem ⁊ matrez ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erũt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnũ est. Ego aũt dico in xp̃o ⁊ in ecclesia. Ut enim inter coniuges coniunctio est ſm consensum animorum ⁊ ſm pmixtionez corpoꝝ: sic ecclesia xp̃o copulatur voluntate ⁊ natura: q̃ idẽ vult cũ eo: ⁊ ipse formã sumpsit de natura hominis. Copulata est g̃ spõsa spõso spũalit̃ ⁊ corpalit̃. i. charitate ac ꝯformitate nature. Hui⁹ vtriusq̧ copule figura est in cõiugio. Cõsensus em̃ ꝯiugũ copulã spũalem xp̃i ⁊ eccl'ie que fit p charitatez significat. Cõmixtio vero sexuũ: illaz significat que fit p nature ꝯformitatem.

Eph. v. Geñ. ij.

Qualiter intelligendum sit illud mulier illa non pertinet ad matrimoniuz cum qua non est commixtio sexuum. g

Inde ẽ quod quidam doctoꝝ dixerũt: illam mulierem nõ pertinere ad matrimoniũ: que nõ experit̃ carnalẽ copulã. Ait enim Aug. Non dubiũ est illã mulierẽ nõ pertinere ad matrimoniũ: cum qua docet̃ nõ fuisse cõmixtio sexus. Item Leo Papa Cũ societas nuptiarum ita a principio sit instituta vt preter commixtionez sexuum nõ habeat in se xp̃i ⁊ ecclesie sacramentũ: nõ dubium est illam mulierem nõ pertinere ad matrimonium: in qua docet̃ nõ fuisse nuptiale mysterium. Item Augustinus. Non est perfectum coniugium sine cõmixtione sexuũ. Hoc si ſm supficiem verboꝝ quis acceperit: inducitur in errorem tãtum vt dicat sine carnali copula nõ posse contrahi matrimonium: ⁊ inter Mariã ⁊ Joseph non fuisse coniugiũ vel nõ fuisse perfectũ: quod nephas est sentire. Tanto enim sanctius fuit atq̧ pfectius: q̃to a carnali opere immunius. Sed superius posita ea ratione dicta intelligenduz est: nõ quin pertineat mulier illa ad matrimoniuz cũ qua non est permixtio sexuũ: sed non pertinet ad matrimonium quod expressam ⁊ plenam tenet figuram cõiunctionis xp̃i ⁊ ecclesie. Figurat em̃ illam vnionez xp̃i ⁊ ecclesie que est in charitate: sed non illam q̃ est in nature ꝯformitate. Est ergo ⁊ in illo matrimonio typus coniunctionis christi ⁊ ecclesie: ſ illius tm̃ qua ecclesia christo charitate vnitur: non illius qua per susceptionem carnis capiti membra vniuntur. Nec ideo tamen minus sanctum est cõiugium: quia vt ait Augu. In nuptijs plus valet sanctitas sacramenti: q̃ fecunditas vẽtris. Est etiã ꝯiugiũ signũ spũalis cõiunctionis ⁊ dilectiõis aioꝝ qua inter se cõiuges vniri debẽt. Uñ apl's ait: Uiri diligite vxores vr̃as vt corpa vestra.

Aug. xxvij. q. ij. c. nõ est. Leo pp̃. ibidẽ c. cũ societas. Aug. in soliloquijs. Eph. v. Aug. li. de bono ꝯiugali. c. xxiij. Eph. v.

iuge caſtimoniā ꝓfitēte fuerat abſolu
tuſ. Tales ḡ tūc ſine cl̄pa ſequūt xp̄m
relicto ſcl'o: ſi hn̄t ex pari volūtate ca
ſtitat ꝯſenſū. Itē. Si vir ꝛ vxoꝛ diū=
tere ꝑ ſola religioſa int̄ ſe ꝯſenſerit vi
ta: nl'la ten᷒ ſine ꝯſenſu ep̄i fiat: vt ab
eo ſingl'arit̄ ꝓuiſo ꝯſtituant̄ loco. Nā
vxoꝛe nolēte vl' altero illoꝝ etiā ꝑ tali
re m̄rimoniū nō ſoluit̄. Itē Aug᷒. Si
abſtīes ſine vxoꝛ volūtate: tribuis ei
foꝛnicādi licētiā ꝛ pctm̄ illi᷒ tue īputa
bit̄ abſtinētie. Itē Nico. papa. Scri=
pſit nob̄ thaberga regia: regia ſe vel=
le dignitate vl' copula exui: ꝛ ſola vita
ꝓuata eē ꝯtētā deſiderare. Cui ſcp̄ſi=
mus: n̄ h̄ alit̄ fieri poſſe: niſi eādē vitā
vir ei᷒ lothari᷒ elegerit. Ex his ptꝫ ꝙ
ꝯiugati ſine cōi ꝯſenſu monaſteriū eli
gere: ꝯtinētiā ꝓfiteri vl' habitū religi
onis ſumē n̄ valēt: ꝛ ſi fecerit: reuoca
ri debēt. Spōſi vō pn̄t ſine cōi ꝯſenſu
mōaſteriū eligē. Vn̄ videt̄ int̄ ſpōſuꝫ
ꝛ ſpōſaꝫ ꝯiugiū nō eē. Jōq̄ꝫ aſſert a p̄=
ma fide deſpōſatiōis ꝯiuges appella
ri: nō re pn̄tiū: ſꝫ ſpe futuroꝝ: qꝛ ex fi=
de quā ex d̄ſpōſatōe ſibiinuicē debēt:
poſtea efficiunt̄ ꝯiuges. Premiſſas
aūt autoꝛitates q̄b᷒ aſſerit̄ ꝙ ꝯſenſus
m̄rimoniū fac̄: ita ītelligi volūt vt cō=
ſenſus vl' pactio ꝯiugal' nō an̄ coitū fa
ciat m̄rimoniū ſꝫ ī coitu. Sic̄ eī deflo=
ratio vgītat nō fac̄ m̄rimoniū niſi p̄=
cedat pactio ꝯiugal': ita nec pactio cō
iugal' an̄q̄ꝫ aſſit copula carnal'. Ex pa=
ctiōe ḡ ꝯiugali ſpōſi ꝛ ſpōſe fiūt an̄ coi
tū: ī coitu vō efficiunt̄ ꝯiuges. Facit
em̄ pactio ꝯiugal': vt q̄ p̄us erat ſpon
ſa: in coitu fiat coniunx.

Ex ſinodo eugenij.

Aug᷒. d̄ adulterinis ꝯiugijſ xxvij. q. ij.

vbi ſupꝛa.

Reſponſio ad p̄dicta cū determi
natione ſupioꝝ. i

His autē ita r̄n̄de
muſ: Fit aliq̄n deſpōſatio vbi ē cōpꝛo
miſſio viri ꝛ ml'ieris d̄ ꝯhēdo m̄rimo=
nio: nō ē aūt ibi ꝯſenſus de pn̄ti. Eſt ꝛ
deſpōſatio hn̄s ꝯſenſum de pn̄ti. i. pa
ctionē ꝯiugalē q̄ ſola fac̄ ꝯiugiuꝫ. In
illa ḡ deſpōſatiōe vbi ē pollicitatio ꝯ=
hēdi m̄rimoniū: ſpōſi tantū ꝛ ſpōſe fi=
unt: nō ꝯiuges. ꝛ talib᷒ ſpōſis licet ſi=
ne cōi ꝯſenſu ꝯtinētiā ꝓfiteri ꝛ mona
ſteriū eligē. In ea vō deſpōſatōe vbi
eſt ꝯſenſus d̄ pn̄ti ꝯiugiū ꝯhit̄ ꝛ ab il=
li᷒ deſpōſatiōis p̄ma fide veri ꝯiuges
appellāt̄. Sm̄ hāc diſtictionē deſpōſa=
tiōiſ: d̄ ſpōſis varie loquūt̄ doctoꝛeſ.

Quomodo accipiatur ſponſa in
ſubditis capitulis. k

Aliq̄n enī̄ ſpōſas
vocāt q̄ talē habuert̄ deſponſationē
vbi fuit pactio ꝯiugal' d̄ pn̄ti: ꝛ ille ve
re ꝯiuges ſūt. vn̄ Greg. Si q̄s vxoꝛē
deſpōſauerit vl' ſbarrauerit: q̄ꝫq̄ꝫ poſt
modū ꝑueniēte die moꝛt ei᷒ nequerit
eā ducē ī vxoꝛē: tn̄ nl'li d̄ ꝯſanguītate
ei᷒ licet accipe eā ī ꝯiugio: ꝛ ſi inuētū
fuerit factū ſeparet̄ oīno. Itē iuli᷒ pa
pa: Si q̄s deſpōſauerit vxoꝛē vl' ſbar
rauerit: ꝛ vl' ꝑueniēte die moꝛt: vl' ir=
ruētib᷒ q̄buſdā cauſis eā nō cog̊uerit
nec frat̄ ei᷒ nec vll᷒ d̄ ꝯſāguītate ei᷒ eā
dē ſibi tollat in vxoꝛē vllo vnq̄ꝫ tēpe.
Itē Gre. Qui deſpōſatā ꝓximi ſui pu
ellā ccpit ī ꝯiugiū: anathema ſit ipē ꝛ
oēs ꝯſentiēteſ ei: qꝛ ſm̄ legē dei moꝛi
decernit̄ Nā diuīe leg mos ē ſpōſas
appellare ꝯiugeſ: vt ī euāgel'. Accipe
mariā ꝯiugē tuā. Et ī Deu. Si q̄s alte
ri᷒ ſpōſaꝫ ī agro vl' q̄libet loco opp̄ſſe
rit vl' adduxerit ī domū ſuā: moꝛiat̄:
qꝛ vxoꝛē ꝓximi ſui violauit: n̄ q̄ iā vx
oꝛ erat ſꝫ q̄ a parētib᷒ vxoꝛ fieri debe
bat. Ex his colligit̄ ꝙ ſpōſe q̄dā cōiu=
ges ſunt an̄ cōmixtionē ſexuū. Sꝫ foꝛ
te illud mouet qd̄ in fine capl'i d̄r: nō q̄
iā vxoꝛ erat: ſꝫ q̄ vxoꝛ fieri debebat.
Qd̄ n̄ ita ītelligi dꝫ q̄ſi vxoꝛ vere n̄ fu
erit: ex q̊ pactio ꝯiugal' ītercedit: ſꝫ qꝛ
nondū traducta fuerat: nec res vxo=
ria ītercefſerat. ſ. ꝯcubitus ꝯiugalis.

Ex ſpōſam d̄ miſſam al'r cognatus nō poteſt ducere. Grego. xxvij. q. ij. c. ſi quis vxoꝛē.

Julius papa. vbi. ſ. c. ſi q̄s deſpōſauerit.

Grego. ibidēꝫ ca. q̇ deſpōſa. Deut. xxij.

Matthei. j. Deut. xxij.

Qd̄ aliter accipit̄ in his alijs ca
pitulis ſponſa. l

Hec etiā ſpōſa ē q̄
ſic viro deſpōſata ē: vt n̄ ītercefſerit
ꝯſenſuſ d̄ pn̄ti: ſꝫ ſpōſio futuri. Scd̄m
quē modū illd̄ decretū ītelligit̄: Si q̄ſ
ſpōſā filij opp̄ſſerit: ꝛ p᷒ fili᷒ ei᷒ eā du=
xerit: pr̄ p᷒ ea n̄ hēat vxoꝛē: nec ml'ier
viꝝ: fili᷒ q̄ pr̄is facin᷒ ig̊rauit aliā du=
cat. ſi ꝯiūx illa fuiſſet: qd̄ vtiq̄ꝫ foꝛet: ſi
ī ſpōſalib᷒ pactio ꝯiugal' ītercefſiſſꝫ: n̄
ꝑmitteret̄ ſpōſo aliā ducē. mechis āt
pēa nō nubēdi ex rigoꝛe īfligit̄ vt alij
t̄reāt̄. Idē ex codē. Quidā d̄ſpōſauit
vxoꝛē ꝛ dotauit ꝛ cū ea coire n̄ potuit
quā clācl'o frat̄ ei᷒ coꝛrupit ꝛ q̊uidā r̄d
didit. d̄cretū ē vt q̄ꝫuiſ nupta n̄ potue

Ex ꝯcī. tiburt ceñ. et habet̄ xxvij. q. ij. ca. ſi q̄s ſponſam

Ibidē. c. q̄dā deſpōſauit.

rit esse legitio viro desponsatã tñ fratri frat hre ñ possit: sz mech⁹ ꝛ mecha fornicatiõis q̃dẽ vindictã sustineãt: licita v̕o eis ꝯiugia nõ negent. De illa despõsatiõe h itelligi dz vbi non fuit ꝯsensus ꝯiugal de p̄nti: alioq̃n nõ liceret eis talia sortiri ꝯiugia. Scd̃m hoc etiã illd itelligi dz. Statutũ ẽ a sacro ꝯuẽtu vt si q̃s spõsaz alteri⁹ rapuerit publica pñia mlctet: ꝛ sine spe ꝯiugij maneat: ꝛ si ipa eidẽ crimini ꝯsenties nõ fuerit: licẽtia nubẽdi alteri ñ negetur. Apparet hãc fuisse d̕spõsatã sine pactiõe ꝯiugali de p̄nti: ꝛ iõ nõ fuisse ꝯiugẽ: cui viuẽte spõso alteri nubẽdi licẽtia nõ negat. Sũt eñi q̃dã nuptialia pacta de futuro: ex q̃b⁹ spõsi ꝛ spõse vocant: nec exinde ꝯiuges sũt. Et ẽ pactio q̃dã ꝯiugalis de p̄nti: q̃ spõsuz ꝛ spõsam etiã cõiuges facit: ꝛ vtraq̃ pactio despõsatio vel sponsalia interdũ dicunt: ꝓprie tñ spõsalia dicunt q̃dam solẽnia pacta nuptialia.

Ex ꝯci toleta novbi. s̃. c. statutum.

Quare nõ stati tradãt spõse m

De nuptialib⁹ pactis vbi ẽ tm̃ spõsio futuri ait Augus.

Aug. ibidẽ. c. institutum.

Institutũ ẽ vt iã pacte spõse nõ statiz tradant ne vilẽ habeat maritus datã quã suspirauit spõsus dilatam.

Que spõsa sit vidua mortuo spõso ꝛ que non. n

Et ẽ sciẽdũ q̃d illa

Aug. in li. cõfessio. ꝛ habet xxvij. q. ij.

spõsa q̃ tm̃ in futuro ẽ pacta: mortuo spõso ñ remãet vidua: q̄ ñ fuerat vir ei⁹: vñ si q̃s eã duxerit ad sacros ordines ꝯscẽdere nõ ꝓhibet: q̄ ñ duxit viduã. Vidue eñi marit⁹ eq̃ sic bigam⁹ sacerdos fieri ꝓhibet. Ex tali ãt copula nullus arcet a sacris ordinibus.

Qui alterius spõsam eo mortuo ducit: ad sacros ordines accedere potest. o

Scd̃m hoc intelligendũ

Pelagi⁹ papa di. xxxiiij. ca. vltimo

gendũ ẽ q̃d ait Pelagi⁹ papa d̕ illo q̃ mortuo spõso: ei⁹ spõsaz duci ĩ vxorẽ. Nihil ẽ inq̃t: q̃tũ ad hũc articulũ attinet: q̃d ei obuiet de canõicl istitutl q̃n ad sacros ordies ꝓmoueri valeat. Si v̕o tal spõsa fuisset int quã ꝛ spõsum ei⁹ ꝯsensus d̕ p̄nti itercessisset eo mortuo vidua remãsisset: cui copulat⁹ ĩ cõiugio vlteri⁹ ad sacros ordies ñ accẽderet cũ viduã duxerit. ñ ẽ g̃ ãbigẽdũ q̃n sol⁹ d̕ p̄nti ꝯsensus ꝯiugiũ efficiat: ꝛ ex ide veri ꝯiuges appellet. Jõ post talẽ ꝯsensuz si q̃s alij se copulauerit: etiã si carnis cõmixtio illic sequat ad p̄orẽ copulã reuocãdus est.

Ista ẽ distictio. xxvij. hui⁹ q̃rti libri: in q̃ mgr̃ postq̃ sup⁹ detminauit de sacro mr̃imonij ꝓm se q̃tũ ad ei⁹ istitutionẽ: h detminat d̕ eo q̃tũ ad ei⁹ cãz efficiẽtẽ. Et tria fac. P̄rio eñ q̃d sit mr̃imoniũ diffinit. Scd̃o q̃lis debeat esse ꝯsensus mr̃imonij subdit. Tertio q̃ spõsalia ꝯiugiũ faciant subiũgit. Primũ vsq̃ ibi: Efficiẽs ãt cã mr̃imonij. Scd̃m vsq̃ ibi: De nuptialib⁹ pactis. Tertiũ vsq̃ ad finẽ disti. In spãli sñia mgr̃i stat in trib⁹ ꝓpositiõib⁹: q̃x p̄ma ẽ hec: Quicũq̃ alicui p mr̃imoniũ legitiẽ copulat sine alteri⁹ ꝯsensu ab eo non separ. Hãc mgr̃ ponẽs diffinit mr̃imoniũ dicẽs: q̃ ẽ viri ꝛ mulieris marital ꝯiũctio int legittias ꝑsonas idiuiduã vite ꝯsuetudinẽ retinẽs. Ad quã idiuiduã cõsuetudinẽ ꝑtinet mutua debiti redditio: ꝛ q̃ vn⁹ sine altero ꝯtinẽtiã vouere nõ põt: nec sẽ alteri altero viuẽte copulare. Scd̃a ꝓpositio ẽ hec: Cã efficiẽs mr̃imonij ẽ mutu⁹ ꝯsensus p v̕ba d̕ p̄nti realit expssus. Hãc mgr̃ ponẽs dicit q̃ cã efficiẽs matrimonij ẽ ꝯsensus cordiũ p v̕ba de p̄nti expssus: alit mr̃imoniũ fieri nõ põt. Et h ꝯfirmat mgr̃ p mltas autoritates q̃ dicũt ꝯiugiũ esse post talẽ ꝯsensũ: etiã si carnal copula nõ sequat. Postea dicit q̃sdã dicere añ carnalẽ copulã spõsalia esse ꝛ nõ ꝯiugiũ. ꝛ alias dici spõsas ꝛ alias ꝯiuges spõsas ꝛ nõ ꝯiuges. q̃ sit differẽtia inter spõsas ꝛ ꝯiuges ex h ꝓbat q̃ spõsus inuita spõsa põt mõasteriũ eligere ꝛ ecõuerso: ꝯiugat⁹ vel ꝯiugata nõ põt. Autoritates tñ aliq̃n vocãt sponsos coniuges: q̄ futuri sunt ꝯiuges. Tertia ꝓpositio ẽ hec: Si q̃s cũ spõsa vidua ꝯhit p h bigamiã nõ incurrit. Hãc mgr̃ insinuãs distinguit de spõsalib⁹ dicẽs q̃ spõsalia de futuro ꝯiugiũ nõ faciũt: spõsalia v̕o de p̄nti ꝯiugiũ faciũt: q̃d ꝓbat p multa iura. s. q̃ q̃dã sunt spõsalia de futuro: ꝛ q̃dã de p̄nti. ꝓbat etiã q̃ ista spõsalia differunt: q̄ post spõsalia de futuro licet spõsos ad sacros ordines ascẽdere: nõ aũt post spõsalia de p̄nti. Et tm̃ in speciali.

Si cõsensus de futuro cum iuramento faciat coniugiũ. a

D. XXVIII Inq̃rit q̃lis sit ille ꝯsensus q̃ est efficiẽs mr̃imonij cã: ostẽdẽs q̃ non dz ẽẽ defectiu⁹ ex aliq̃ exteriori.

Jc q̃ri dz vtrū

b cõsensus de futuro addito etiã iuramẽto ꝯiugiũ efficiat: vt si q̃s ꝓmittat vel etiã iuret alicui se vsq̃ ad tp̄s placitũ illã ductuꝝ: ꝛ illa ꝓmittat vel iuret se illi nupturã nũq̃d tal spõsio eos ꝯiuges facit. Si mutato ꝓposito alt vel vterq̃ ad alienã copulã trãsit: nũq̃d ob p̄orẽ sponsionẽ iuramẽto s̃bnixã: scd̃e federationis pactũ scindet. Cõsidera q̄ lõge aliud ẽ ꝓmittẽ ꝛ aliud facere: q̃ ꝓmittit: nõdũ facit. Qui g̃ ꝓmisit se in vxorẽ ductuꝝ aliquã: nõdũ eã duxit vxo=

rē: ꝛ q̄ spopōdit se nupturā nōdū nu∫ psit. Quō ḡ cōiuges appellari pñt: q̄ nōdū ꝯhūt: ſʒ in futuro se ꝯcturos iu rādo ꝓmittūt? Itē. Si ex vi iuramēti ad futuꝝ ptinēt ∣ mox efficiūt̄ ꝯiuges: cur iurāt in futuro se facturos qđ in pñti efficiūt. Itē. Si ex q̄ iurāt mox ef ficiunt̄ ꝯiuges: tūc rē hāc efficiūt quā iurāt se facturos. Jō dico qꝛ ꝯiugiū tūc nō fuit: ſʒ futuꝝ ꝓmittit̄. Si v̄o il le post vxoꝛeȝ duxit ꝛ illa marito nu psit: ꝯiugiū vtriq꜅ fuit: ꝛ nō pōt dissol ui. Precedēs ḡ mēdaciū vl̄ piurium: pnia ē coꝛrigēdū: ſʒ ꝯiugiū seq̄ns nō est dissoluēdū. Nō āt sic ē q̄n iuramē tū ꝯiugij pñtis ꝯsensus attestatione firmat̄: qꝛ post talē ꝯsensū si q̄s alij se copulauerit: etiā si ꝓlē ꝓcreauerit: ꝛ irritum debet fieri: ꝛ ip̄e ad p̄oꝛem co pulam reuocari.

Que videt̄ obuiare p̄missis b

Premisse aūt sniē videt̄ obuiare illud qđ leges tradūt. Si q̄s tact∣ diuīs scptur∣ iurauerit mu lieri se eā legitiaȝ vxoꝛē h̄ituꝝ vl̄ etiā si ī oꝛatoꝛio tale sacrm̄ dederit: fit illi legitiā vxoꝛ: q̄uis nll̄a dos nll̄a alia sciptura īterposita sit. Sʒ h̄ oñdit̄ q̄d fieri vl̄ eē debeat nō q̄d tūc fiat. Non em̄ p illđ iuramētū tūc fit vxoꝛ ſʒ fieri dꝫ: qꝛ iuratū ē. Pōt ꝛ đ illo iuramēto h̄ dictū ītelligi vbi đ pñti ꝯsentiūt ac seīuicē suscipiūt. Illi etiā snīe q̄ dictū est solū ꝯsensū facē ꝯiugiū: videt̄ obui are qđ Euarist⁹ papa ait: Alit̄ legiti mū nō fit ꝯiugiū nisi ab his q̄ sup femi nā dñatiōnē h̄re vident̄: ꝛ a q̄b⁹ custo dit̄. Vxoꝛ petat̄: ꝛ a parētib⁹ spōset̄: ꝛ legib⁹ dotet̄: ꝛ a sacerdote vt mos ē b̄ndicat̄: ꝛ a panimphis custodiat̄ ac solēnit̄ accipiat̄. Itē Ita legitiā scito te eē ꝯnubia: alit̄ v̄o p̄sumpta: nō ꝯiu gia ſʒ adulteria vl̄ foꝛnicatōes sūt nisi volūtas ꝓp̄a suffragata fuerit ꝛ vota succurrerīt legitiā. Hoc āt nō ita ītel ligēdū ē tāq̄ sine enūerat∣ n̄ possit eē legitimū ꝯiugiū: ſʒ qꝛ sine ill̄ nō h̄ʒ de coꝛē ꝛ honestatē debitā. Jn huius ei sacri celebratiōe sic in alijs q̄dā sūt p tinētia ad substātiā sacri: vt ꝯsensus de pñti q̄ sol⁹ sufficit ad ꝯhēdū matri moniū: q̄dā v̄o ptinētia ad decoꝛē et solēnitatē sacri vt parētū traditio: sa cerdotū b̄ndictio ꝛ h̄mōi. sine q̄b⁹ le gitime fit ꝯiugiū: q̄tū ad virtuteȝ nō q̄tū ad honestatem sacri. Sine his ḡ nō q̄si legitimi ꝯiuges: ſʒ q̄si adulteri vel foꝛnicatoꝛes coueniūt vt illi q̄ clā culo nubūt ꝛ vtiq꜅ foꝛnicatoꝛes eēnt nisi eis suffragaret̄ volūtas v̄bis ex p̄ssa de pñti: q̄ legitimuȝ int̄ eos facit matrimoniū. Nā ꝛ ꝯsensus occultus de pñti p v̄ba exp̄ssus ꝯiugiū facit: li cet nō sit ibi honest⁹ ꝯct⁹: ſʒ matrimo niū nō sanxit ꝯsensus q̄ in occulto fu it. Si em̄ alt̄ alteꝝ dimiserit nō cogit̄ iudicio ecclesie redire ꝛ cōmanere q̄si cū ꝯiuge: qꝛ nō pōt ꝓbari testibus cō tractus q̄ in occulto ē factus. Ex si ip̄i qui in occulto sibi ꝯsenserūt: eūdē cō sensum volūtarie in manifesto ꝓfiteā tur: tūc vtiq꜅ ꝓp̄a volūtas suffragat̄ ꝛ legitima vota succurrūt ad sancien dū ꝯiugiū qđ p̄us occulte fuerat con tractū. Voluntas ḡ verbis exp̄ssa in occulto ad hoc suffragat̄ vt fiat cōiu giū: manifeste v̄o exp̄ssa suffragat̄ vt sanciat ꝛ roboret ac libeꝝ sit eccl̄ie de hoc iudicare si expedierit.

De qua re sit cōsensus ille: an de carnali copula: an de cohabitati one: an de alio. c

Hic q̄rit̄ cū cōsensus de pñti m̄rimoniuȝ faciat: cui⁹ rei ꝯsensus sit ille: an carnal̄ copule: an cohabitatōis: an vtriusq꜅. Si cohabi tatōis ꝯsensus m̄rimoniū fac̄: tūc frat̄ cū soꝛoꝛe: p̄ r̄ cū filia pōt ꝯhere matri moniū. Si carnal̄ copule: tūc int̄ ma riā ꝛ ioseph nō fuit ꝯiugiū. Pꝛoposu erat em̄ maria in v̄ginitate manere: nisi de⁹ alit̄ facere iuberet: s̄m qđ vi det̄ āgelo dixisse: Quō fiet istđ q̄m vi rū nō coḡsco. i. me nō cogniturā ꝓpo sui. Neq꜅ em̄ qꝛ viꝝ tūc nō coḡscebat necesse erat inq̄ri quō posset h̄re filiū: ſʒ qꝛ se nunq̄ cogniturāȝ ꝓposuerat. Dic̄ em̄ Beda q꜀ in v̄ginitate mācre disposuerat. Si ḡ ꝯ suū ꝓpositū post ꝯsensit in carnalē copulā videt̄ facta voti rea: mēte ꝛ si nō ope violata. Di cam⁹ ḡ q꜀ ꝯsensus cohitatiōis vl̄ car nal̄ copl̄e nō fac̄ ꝯiugiū: ſʒ ꝯsensus cō iugal̄ societat∣ v̄bis s̄m pñs tp̄s exp̄s sus: vt cū vir dic̄: Ego accipio te ī me am: nō dñaȝ: nō ācillā: ſʒ ꝯiugē. qꝛ ei nō ancilla vel dña dat̄: iō nec de sum mo nec đ imo a p̄ncipio foꝛmata ē: ſʒ

In autē. q̄bus mo. na. effi. le. §. penl̄. col. vj ꝛ allegat̄. xxx q. v. c. si q̄s

Determiatio.

xxx. q. v. c. ali ter.

xxx. q. v. cap. nec illud. §. ſʒ obijcit̄.

Que ad neces sitatē. q̄ ad de coꝛē ptineant sacramenti

xxvij. q. ij. ca. subiciat. §. cū ḡ int̄ istos.

Luce. j.

Beda sup luca

Ecce in quam rem fuit ille cō sensus.

Quare d' latere viri facta sit mulier.

de latere viri ob ꝯiugalē societatē. si d' sūmo fieret: vt d' capite videret̄ ad dn̄atione creata. Si vo d' imo: vt de pedib⁹ videret̄ ad fuitutē sbijcienda. s; q: nec ī dn̄a; nec ī ācillā assumit̄: facta ē d' medio .i. d' late: q: ad ꝯiugalē societatē assumit̄. Cū g' sic ꝯueniūt vt dicat vir: accipio te ī meā ꝯiugē. ⁊ dicat mł'ier: accipio te ī meū viꝝ. his vbis vł alijs idē significantib⁹ exꝑmit̄ ꝯsensus: nō copule carnał vł cohabitatiōis corꝑal: s; ꝯiugał societatl: ex q̄ optet eos cohabitare: nisi forte cā religionis pari voto corꝑalit̄ sepent̄ vel ad tp̄s vel vsq; in finem.

Ista ē distinctio .xxviij. hui⁹ q̄rti libri: in q̄ magr̄ postq̄ oñsum est ꝙ ꝯsensus est cā efficiens mr̄imonij: hic oñdit q̄lis debeat esse ꝯsensus q̄ mr̄imoniū facit. Et tria facit. Primo inq̄rit vtꝝ ꝯsensus de futuro iuramēto ꝯfirmatus verum faciat matrimoniū. Scd̄o subdit q̄d parentū traditio ⁊ sacerdotū bn̄dictio faciūt ad matrimonium. Tertio subiūgit quō vbis q̄bus cōtrahit̄ mr̄imoniū nō exꝑmit̄ ꝯsensus copule carnał. Primum facit a ꝑncipio distin. vsq; ibi: Premisse aūt sentētie. Scd̄m vsq; ibi: Hic q̄rit̄ cū ꝯsensus. Tertium vo vsq; ad finē distin. In spāli sn̄ia magr̄i stat in trib⁹ ꝓpositionibus: q̄ꝝ ꝑma est hec: Nō tenet matrimoniū qd̄ ꝑ ꝯsensum de futuro contrahit̄: licet fuerit etiam iuramento stabilitū. Hanc magister insinuans q̄rit ꝑmo. Utꝝ ꝯsensus de futuro firmatus iuramento faciat veꝝ matrimoniū. Et ostendit ꝑmo ꝙ non: q: ꝑ talia verba ꝓmittit̄ futurus ꝯsensus nō p̄ns exhibet̄. ⁊ ꝑ iuramentu; nihil aliud fit q̄ꝫ ꝯfirmatio ꝓmissionis suꝑ contracto faciēdo: vn̄ si alter vel vterq; sic ꝓmittentium ad aliam copulam transierit ꝯiugium veꝝ fit: ⁊ nō potest dissolui nec ꝑ ꝑcedentē sponsionē impedit̄. Postea obijcit in contrariū huius ꝑ quandā legē. Et respōdet ꝙ lex illa loquit̄ de iuramento adhibito verbis de p̄senti: vel lex dicit post iuramentū de futuro mr̄imoniū fieri debere nō ante fore. Secūda ꝓpositio est hec: Parentū traditio ⁊ sacerdotis bn̄dictio ad istius sacramenti ꝑtinent solennitatē. sed ꝯsensus mutuus ad ip̄ius ꝑtinet realitatē. Hāc mgr̄ insinuans dicit ꝙ q: supradictū est in ꝑcedenti distinctione ꝙ solus ꝯsensus facit matrimoniū. obijcit in ꝯtrium dicēdo matrimoniū nō esse si nō interueniat dos ⁊ bn̄dictio ⁊ solennis traditio. Et respondet mgr̄ ꝙ talia sunt de honestate ⁊ solennitate sacramenti. occultus em̄ ꝯsensus ꝑ verba de p̄nti exp̄ssus facit mr̄imoniū q̄uis tn̄ eccł'ia talē ꝯsensum iudicio nō ꝓsequat̄. Tertia ꝓpositio est hec: Illis verbis q̄bus mr̄imoniū ꝯhit̄ ꝯsensus copule carnalis ⁊ ꝯiugalis nō exprimit̄. Hāc magister insinuans querit: In q̄d debeat esse ꝯsensus faciēs mr̄imonium: an in cohabitationē. si sic: tūc frater ⁊ soror essent ꝯiuges: si vo in carnalem copulā: tūc inter beatam virginem ⁊ ioseph nō fuisset matrimoniū seu ꝯiugiū. Et rn̄det dicens ꝙ ꝯsensus ille dz esse in ꝯiugalē societatē: in cuius societatis signum mulier non de capite nec de pedibus sed de latere viri formata fuit. ⁊ tm̄ in speciali.

Coactio excludit cōsensum coniugalem.

a

Oportet aūt cōsensum ꝯiugalē libeꝝ esse a coactione. Coact⁹ em̄ ꝯsensus q̄ nec ꝯsensus appellari dz: coniugiū non facit: sic̄ testat̄ Urban⁹ papa scribēs Sācio regi arragonū ī hec vba: De neptī tue ꝯiugio quā te cuidā militi datuꝝ necessitatī istāte articulo sb̄ fidei pollicitatiōe cōfirmasti. h̄ eq̄tate dictāte decreuim⁹: vt si illa virū illū oīno vt dicit̄ rēnuit: ⁊ in eadē volūtate ꝑsistit vt viro illi se ꝑrsus deneget nupturā: neq̄q; eā inuitā ac renitentē eiusdē viri cogas ꝯiugio copulari. Idē. Si veꝝ esse cōstiterit qd̄ nob̄ legati Iordanis ꝑncipis retulerūt .s. ꝙ ip̄e coact⁹ ⁊ dolēs filiā suā flētem ⁊ ꝑ viribus renitentē Raynaldo desponsauerit quoniam legū ⁊ canonum autoritas talia sponsalia nō approbat: ne ignorātib⁹ leges ⁊ canōes nimis duꝝ videat̄: ita sn̄ia; tpam⁹ vt si ꝑnceps cū assensu filie id qd̄ ceptū ē ꝑficere voluerit: ꝯcedam⁹. Sin aūt legat⁹ noster vtrasq; ꝑtes audiat ⁊ si nihil fuerit ex ꝑte raynaldi qd̄ āpli⁹ ip̄ediat: ab ip̄o iordane sacr̄m q̄ ꝯstēt hec que dicta sunt accipiat: ⁊ nos canonū ⁊ legū scripta sequētes: deinceps nō ꝓhibemus: q̄n alij viro si voluerit ꝑdicta eius filia tm̄ in dn̄o nubat. Ex his apparet ꝯiugiū fieri int̄ ꝯsentientes ⁊ spōtaneos nō int̄ renitētes ⁊ inuitos. Ueruntn̄ q̄ inuiti ⁊ coacte ꝯiūcti sunt: si postea aliquo tp̄is spacio sine ꝯdictione ⁊ q̄rimonia cohabitauerint facultate discedēdi vel reclamādi habita ꝯsentire vident̄: ⁊ ꝯsensus ille consequens supplet: qd̄ ꝑcedens coactio tulerat.

DI.XXIX Cōsensus q̄ ē efficiēs matrimonij cā n̄ dz esse defectiuus ex aliq̄ interiori .s. volūtate.

Urban⁹ papa xxxj. q. ij. c. d' neptis.

Ibidē. c. si verum.

In libro pādectaꝝ.

b

Cōsentire aūt ꝓbatur q̄ euidēter nō ꝯdicit: sc̄m illud: In sponsalibus eoꝝ cōsensus exigēdus est quoꝝ in nuptijs desiderat̄. Intelligit̄ tamen semꝑ patri filia ꝯsentire: nisi euidēter dissentiat. Itē. Sponsalia sicut nuptie ꝯsensu fiūt ꝯhentiū et iō sic̄ in nuptijs: ita ⁊ in spōsalib⁹ p̄ris familias filiā ꝯsentire optet: q̄ si p̄ris volūtati n̄ ꝛpugnat ꝯsentire itelligit̄.

Ista ē distinctio. xxix. hui⁹ q̄rti libri: in q̄ mgr̄ postq̄ sup̄i⁹ determiauit de cā efficiēte: hic determiat de impedimētis cāe efficiētis. Et circa h̄ duo facit. P̄rio ei ponit aliq̄d qđ ipedit consensum ne mr̄imoniū possit facere. Scđo ponit secūdū ipedimētū cuiusmōi ē error. s. in seq̄nti distinctiōe. In sp̄ali sn̄ia mgr̄i stat i hac ɔpositiōe. Cōiugalis ɔsensus oportet q̄ nō sit coactus sʒ volūtarius. Hāc mgr̄ insinuās ɔponit p̄mo q̄ ɔsensus p̄ coactionē extortus nō facit mr̄imoniū: q̄ꝛ nec ɔsensus appellari debet: qđ autoritatib⁹ ɔfirmat. Postea dicit q̄ si post talē coactionē subsequens ɔsensus interuenerit vtpote si simul cohabitēt. ⁊ ɔ mr̄imoniū nō reclamāt: vident̄ ɔsentire ⁊ ɔsensus ille subsequens supplet quod p̄cedēs coactio tulerat. Unde patet correlarie q̄ q̄ in p̄ncipio vite coniungunt̄ si non discedunt oportunitate habita ɔsentire vident̄. Et iterum quemadmoduʒ in nuptijs ita in sponsalibus debet esse ɔsensus voluntarius. Ultimo dicit q̄ ille dicit̄ ɔsentire qui manifeste ⁊ euidenter non contradicit: ⁊ talis tacitus ɔsensus nō soluit matrimonium: sed etiam sponsalia p̄ora confirmat. Et tm̄ in speciali.

De errore q̄ euacuat cōsensū a

Di. XXX
Cōsensus q̄ ē efficiēs cā mr̄imonij nō dʒ eē defectiu⁹ ex p̄te rōnis.
xxix. q. j. post p̄ncipiū vbi totū ponit̄ qđ h̄ habet̄ vsq̄ ad ca. p̄missis.

Ex soluʒ coactio īpedit vl' excludit ɔsensū: sʒ etiā error. Nō aūt oīs error ɔsensū īpedit. Est em̄ error ali⁹ p̄sone: ali⁹ fortune: ali⁹ ɔditiōis: ali⁹ q̄litatꝭ. Error p̄sone q̄n h̄ putat̄ esse hō ille: ⁊ est alius. Error fortune q̄n putatur esse diues q̄ paup̄ est vl' ecōuerso. Error ɔditionis q̄n putat̄ esse liber q̄ seruus est. Error q̄litatis q̄n putat̄ esse bonus q̄ malus est. Error fortune ⁊ q̄litatis ɔiugij ɔsensuʒ nō excludit. Error v̄o ɔditionis ɔiugalē ɔsensuʒ euacuat. de q̄ ɔditione postmodū tractabim⁹. Error q̄ʒ p̄sone ɔsensuʒ ɔiugalē nō admittit vt si q̄s feminā nobilē in cōiugiū petat: ⁊ p̄ ea alia ig̃bilis tradat̄ ei: nō ē int̄ eos cōiugiuʒ: q̄ꝛ nō ɔsensit vir in istā sʒ in aliā: vt si q̄s ɔmitteret mihi se vēditurū auꝝ: ⁊ p̄ auro offerret mihi auricalcū ⁊ ita me decipet: nūq̄d dicerer ɔsensisse ī auricalcū: nūq̄ volui emē auricalcū. nec g̊ in illđ ɔsensi: q̄ꝛ ɔsensus ñ nisi volūtatꝭ ē. Sic g̊ error mat̄ie excludit ɔsensū: ita ⁊ ī ɔiugio error p̄sone. Sʒ obijcit̄ đ iacob q̄ p̄ rachel septē annis s̄uierat: ⁊ suppolita ē ei lya. nunq̄d error p̄sone exclusit ɔiugiū: cū ñ ī eā: sʒ ī rachel cōsenserit? Sʒ qđ ibi factū: ī misterio gestū nō īprobe tradit̄. ibi tm̄ ⁊ si nō p̄cessit: secut⁹ ē ɔsensus: nec ex illo ɔcubitu q̄ ɔsensū p̄cessit fornicarij iudicant̄ cū ille maritali affectu eā cog̃uerit ⁊ illa vxorio affectu debitū p̄soluerit putās lege p̄mogēitaꝝ ⁊ pat̄nis īperijs se illi iure copulatam. Excusat̄ etiā q̄ꝛ dei ɔsilio ī mysterio ita actū ē. Hodie etiā excusaret̄ ille cui inscio vxoris soror lectulū ei⁹ ī̄gressa se s̄bijceret: q̄ cū sine spe ɔiugij p̄petuo manere cēseat̄ ille tm̄ q̄ cog̃uit eā p̄ ig̃rantiā excusat̄: qđ p̄ sīle ɔbat̄. Si em̄ diabol⁹ transfigurās se in āgelū lucꝭ credat̄ bon⁹ nō est error p̄iculosus. Q̄ āt vir ille in illā mulierē nō ɔsenserit: ex sīli ostēdit̄. Si q̄s heretic⁹ noīe Augustini vl' Ambrosij alicui catholico se offerret eūq̄ ad sue fidei imitationē vocaret: si ille assentiret: ī cui⁹ sn̄iaʒ fidei diceret̄ cōsensisse? Nō ī hereticoꝝ sectā: sʒ ī integritatē fidei quā ille heretic⁹ se mētiebat̄ h̄re. Error v̄o fortūe ɔsensuʒ nō excludit. Que eī nubit pauperi putās illū esse diuitē: nō p̄ōt renūciare p̄ori ɔditiōi q̄uis errauerit. Nec error q̄litatis vt si q̄s ducat vxorē meretriceʒ vel corruptā quā putat esse castā vel v̄ginē nō p̄ōt eā dimittere.

Oppositio Gen. xxix.

Solutio.

j. Cor. xj.

De cōiugio marie ⁊ ioseph b

Premissis aliq̄d addēdū ē đ mō illi⁹ ɔsensus: q̄ int̄ mariā ⁊ ioseph itercessit. Sane credi p̄ōt nō solū mariā sʒ etiā ioseph apđ se disposuisse v̄gitatē s̄uare velle: nisi de⁹ alit̄ iuberet: eosq̄ sic ɔsensisse ī ɔiugalē societatē vt vt̄q̄ đ altero reuelāte sp̄ūsctō itelligeret q̄ v̄gitateʒ s̄uare vellet nisi de⁹ alit̄ īspiraret: sʒ illā volūtatē verb nō exp̄sserāt: postea vero exp̄sserūt ⁊ in v̄gitate p̄māserūt. Cōsensit g̊ maria ī maritalē societatē: sʒ nō in carnalē copulā: nisi de eadē specialit̄ de⁹ p̄cipet: cui⁹ etiā ɔsilio ī maritalē ɔsensit copulā: q̄ꝛ v̄gitatē s̄uare volebat: ⁊ iō nō alit̄ ɔsensisset in cōiugalē societatē: nisi familiare dei ɔsiliū habuisset. de q̄ Augu. sic ait: Btā maria ɔposuit se seruaturā votū v̄ginitatis in corde: sʒ ip̄m votū nō exp̄ssit in ore. Subiecit se diuīe dispositiōi: p̄posuit se p̄seueraturā v̄ginē: nisi de⁹ alit̄ ei reuelaret. Cōmittens ergo virginitatē suā diuine dispositioni: consensit in carnalem copulā: nō illaʒ appetendo: sed diuine inspirationi in vtroq̄ obediendo: postea vero simul cum viro labijs expressit: ⁊ vterq̄ in

Aug. in li. de vitijs ⁊ ɔcu. ⁊ h̄r. xxix. q. ij. ca. sufficiat. § cum ergo.

virginitate permansit:

Qꝑfectū int̃ eos fuit cõiugiū. c

xxvij.q.ij.§. Inter quos. Inter quos vt ait Aug. ꝑfectū fuit ꝯiugiū: ꝑfectum quidē nõ i significatiõe: ꝟ i sanctitate. Sanctiora sunt eñ cõiugia pari voto cõtinentiū. Augustinꝰ ad Ediciam. vñ Aug. Quod deo pari voto ⁊ cõsensu voueratis: ambo ꝑseuerāter reddere debuistis: a q̃ ꝓposito si lapsus est ille tu saltē ꝑseuera. Nõ q: parit̃ tēꝑabat' a cõmixtiõe carnali: iõ maritꝰ tuꝰ esse destiterat: imo ꝟo tāto sanctiꝰ ꝯiuges māebat': q̃to sanctiora ꝯcordit̃ placita ꝟuabatis. Perfectū ḡ fuit marie ⁊ ioseph ꝯiugiū i sanctitate. Perfectū etiā fuit ꝟm triplex bonuꝫ ꝯiugij. fidē. s. plē ⁊ sacrm. Oē ei nuptiarū bonū vt ait Augꝰ. impletū ē in ill' pa Aug. in li. de bo. cõiu. ⁊ habet. xxvij. q. ij. ca. oē itaq̧ rētibꝰ xp̄i: fides: ꝓles: sacrm. Prolē cognoscimꝰ ipm dñm. Fidē q: nullū adulteriū Sacrm q: nullū diuortiū. Solus ibi nuptial' ꝯcubitꝰ ñ fuit: q: i carne pcti fieri nõ poterat sine pudēda ꝯcupīa carnis: q̃ accidit ex pctõ: sine q̃ ꝯcipi voluit q̃ sine pctõ futurꝰ erat. Et lꝫ nõ int̃cesserit ꝯiugal' cõcubitꝰ: ꝯiuges tñ vere fuert̃ mēte nõ carne sic̃ ⁊ pentes: q̃uis Amb. dicat perfe- Amb. in li. de patriarchis ⁊ hr. xxvij. q. ij c. cū initiat̃. ctū fieri ꝯiugiū p carnalē copulā. In omi inq̃t mr̃imonio ꝯiūctio itelligit̃ sp̄ualis: quā ꝯfirmat ⁊ ꝑficit ꝯiunctoꝝ cõmixtio corpal'. Sꝫ itelligēdū ē ꝯiugiū ꝑfici cõmixtiõe corpali: ñ q̃tū ad ꝟitatē vl' sctitatē ꝯiugij: ꝟ q̃tū ad significationē: q: ꝑfectiꝰ vnionē xp̄i ⁊ ecclesie tūc figurat.

De causa finali cõiugij. d

Exposito q̃ sit efficiēs cā mr̃imonij: ꝯñs est oñdere ob' quā cām soleat vl' debeat ꝯhi mr̃imoniū. Est igit̃ finalis cā mr̃imonij ꝯhēdi p̄ncipal' ꝓcreatio ꝓlis. ꝓpt̃ h̃ ei istituit deꝰ ꝯiugiū Gen. j. int̃ p̄mos parentes: q̄bꝰ dixit: Crescite et mltiplicami ⁊c̃. Scd̃a ē pꝰ pctm̄ Ade vitatio fornicatiõis. vñ apl's. Propt̃ forni- j. Cor. vij. cationē vnusq̄sq̧ habeat vxorem suā: et vnaq̄q̧ hēat viꝝ suū. Sūt ⁊ alie cāe honeste vt inimicoꝝ recõciliatio ⁊ pac' reīntegratio. Sūt etiā ⁊ alie cause minꝰ hõeste ꝓpt̃ q̄s aliq̄n ꝯhit̃: vt viri mulierisq̧ pulchritudo: q̄ aīos amore inflāmatos se pe ipellit inire ꝯiugiū vt valeāt suū explere ꝺsideriū Questꝰ q̃z ⁊ diuitiaꝝ possessio freq̄nt̃ ē ꝯiugij cā: ⁊ alia mlta q̄ cuiq̧ diligētiā adhibēti facile ē discernere. Nec ē assentiendū illis qui dicunt nõ esse cõiugium qḋ propter has causas minus honestas contrahitur. Cõstat enim ex premissis coniugium fieri ex cõmuni cõsensu verbis de p̄nti expsso: q̃uis amor ad hoc attraxerit. Cuius rei documentum prestat Jacob qui Rachel decoraꝫ facie ⁊ venusto aspectu amauit: eam q̧ multū diligēs Gen. xxix. ait: Seruiam tibi pro Rachel septem annis. In Deutronomio etiam legit̃: Si videris in medio captiuorum mulierē pul- Deut. xxj. chram ⁊ adamaueris eā: voluerisq̧ vxorem habere: introduces eam in domum tuam ⁊c̃.

Qꝫ malus finis nõ contaminat sacramentum. e

Et licet fine nõ bono cõtrahatur coniugium: quando species contrahētis mouet animum: coniugium tamen bonum est: quia vita mala vel intentio peruersa alicuius sacramentum nõ ꝯtaminat. Habuit aūt ꝯiugium Marie ⁊ Joseph alias causas speciales scꝫ vt virgo solatio viri sustentaretur: ⁊ vt diabolo partus celaret̃: vt ioseph esset testis castitatis: defendēs eam ab infamia suspitionis: ne vt adultera damnaretur.

Ista ē distinctio. xxx. huiꝰ quarti libri: in qua magister postq̧ superius determinauit de impedimēto coactiõis: hic determinat de impedimēto erroris. Et tria facit. Primo eñ determinat de ipedimēto erroris. Scd̃o determiat de mr̃imonio btē virginis. Tertio quõ principal' eiꝰ cā sit ꝓcreatio prolis. Primū vsq̧ ibi: Premissis aliq̄d. Secundū abinde vsq̧ ibi: Est igitur finalis. Tertium vsq̧ ad finem distin. In sp̄ali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec:

In matrimonio ꝯtrahendo quattuor errores possunt contingere: quoꝝ duo dinoscuntur ipsum soluere. Hanc magister ponens proponit primo q̧ error potest dissoluere matrimoniū nõ quidē error q̄litat: ꝺ vel fortune: sed error cõditionis: vt quando putatur esse liber qui seruus est. Sil'r error ꝑsone impedit matrimonium: sicut si petit hāc mulierē. s. nobilem in matrimoniū: ⁊ det̃ sibi alia. s. ignobilis sicut etiā si aliquis emat auꝝ ⁊ detur sibi auricalcū non est vēditio: sed deceptio. Et est error ꝑsone q̄ñ putat̃ hic bõ ⁊ est alius. Error aūt cõditiõis est q̄ñ qui liber creditur seruus est. Error fortune est quādo creditur diues esse qui pauper est. Error qualitatis est: quando creditur pulcher q̃ turpis ē: vl' q̄ñ credit̃ bonꝰ q̃ ē malꝰ. Postea obijcit in cõtrariū de Jacob qui p errorē accessit ad Lyam: ⁊ respondet q̧ hoc mystice gestū fuit: nec fuit illud mr̃imoniuꝫ p illū errorē. sed p ꝯsensum qui postea accessit. Excusatur tamen Jacob de fornicatione: q: ad eam accessit vxorem suam credens: et sic maritali affectu eam cognouit: ⁊ illa vxorio affectu debitum persoluit: sicut aliquis excusaretur accedens ad sororem

vxoris quã in loco nesciẽs inuenerit. ⁊ sicut excusaret̃ aliq̃s accedẽs ãgelũ malũ credẽs bonũ esse: ⁊ sicut ꝯsentiẽs opinioni illius quẽ crederet Augustinũ vel ambrosiũ esse nõ peccaret. Scd̃a ꝓpositio ẽ hec: Et si iter mariã ⁊ ioseph ꝑfectũ ꝯiugium fuerit: tñ maria licite in sua v̓ginitate ꝑmãere ꝓposuit. Hãc mgr̃ insinuãs q̃rit in q̊ ꝯsenserũt maria ⁊ ioseph qñ fuit int̃ eos mr̃imoniũ celebratũ. Et rñdet ẽm btm̃ Aug. ꝙ btã v̓go ꝓposuit seruare virginitatẽ: nisi de⁹ ei alit̃ reuelaret: sꝫ ip̃m votũ nõ expͥssit ore: cõmittẽs v̓ginitatẽ suã diuĩe dispositiõi: ꝯsensit in copulã maritalẽ siue in societatẽ ꝯiugalẽ ex familiari ꝯsilio spũssancti. Etiã ẽm btm̃ Aug. ĩplicite licet nõ explicite ꝯsensit in carnalẽ copulã: nõ illã appetẽdo: sꝫ diuĩe dispositiõi in vtroq; .s. v̓ginitate ⁊ cõmixtiõe obediẽdo. Postea sil̃ cũ viro expͥssit labijs votũ: ⁊ vt̓q; in v̓ginitate ꝑmãsit. Postea dicit ꝙ illud ꝯiugiũ ꝑfectũ sit sanctitate lꝫ non significatiõe: q̄ꝛ ꝯiugiũ qꝺ ẽ sine carnali copula q̄uis sit ꝑfectũ q̃tũ ad veritatẽ sanctũ q̃tũ ad sanctitatẽ ꝯiugij: nõ tñ q̃tũ ad significationẽ: q̄ꝛ nõ tã ꝑfectã significat vnionẽ xp̄i ⁊ ecclesie sicut ꝯiugium ꝑ carnalẽ copulã ꝯsummatũ: ⁊ ꝙ illud ꝯiugiũ ꝑfectũ fuit ostendit ꝑ tria bona matrimonij q̃ ibi fuerunt. s. fides: ꝓles ⁊ sacr̃m. Proles eñ fuit xp̄s. Fides q̄ꝛ nullũ adulteriũ: sacr̃m q̄ꝛ nullũ diuortiũ.

Tertia ꝓpositio est hec: Principalis cã ꝯhendi matrimoniũ est ꝓlis ꝓcreatio. Scd̃a est fornicationis vitatio. Sunt etiã quedã alie cause min⁹ honeste: vt pulcritudo viri vel mulieris: vl̃ abũdantia pecunie ⁊ diuitiaꝝ. Sũt etiã q̃dã alie honeste cause sic̃ inimicoꝝ recõciliatio: ⁊ pacis reintegratio et hmõi. Postea remouet errorẽ quorundã dicentiũ ꝓpter cãꝫ minus honestã matrimoniũ nõ contrahi: dicendo ꝙ ꝓpter hmõi causas nõ impedit̃ q̃n sit matrimoniũ: ⁊ q̃n etiã sit bonũ matrimoniũ: q̄ꝛ malicia vel ꝑuersa intẽtio alicui⁹ nõ cõmaculat sacramentũ: nec eius bonitatẽ impedit: qꝺ autoritatibus ꝯfirmat. Ultio dicit ꝙ intẽtio btẽ v̓ginis marie ⁊ ioseph sunt q̃daꝫ cause speciales. Prima fuit vt v̓go viri solatio ⁊ auxilio sustẽtaret̃. Scd̃a fuit vt part⁹ v̓ginis diabolo celaret̃. Tertia fuit vt ioseph sit testis castitatis btẽ v̓ginis vt possit defendere eã ab infamia suspitiõis: ne vt adultera lapidaret̃. Et tm̃ in speciali.

Di. XXXI De mr̃imonio ẽm cãꝫ finaleꝫ q̃tũ ad bõa cõiugij cõiter

De trib⁹ bonis cõiugij. a

P Ost hec ꝺ bonis ꝯiugij q̃ sint: ⁊ q̃lr̃ coitũ excusent dicendũ est. Tria sunt p̃ncipalr̃ bona ꝯiugij. vñ Aug. Nuptiale bonũ triptitũ ẽ. s. fides: ꝓles: sacr̃m. In fide attendit̃ ne post vinculũ ꝯiugale cum alio vel alia coeat̃. In ꝓle vt amãter suscipiat̃: religiose educet̃. In sacr̃o vt cõiugiũ nõ separet̃ ⁊ dimissus vel dimissa ne cã ꝓlis alteri coniungat̃.

Aug. sup genesim li. ix.

De duplici sepatiõe. b

Sepatio ãt gemina ẽ: corpal̃. s. ⁊ sacr̃al̃. Corpalr̃ pñt separari cã fornicatiõis vel ex cõi ꝯsensu causa religionis siue ad tempus siue vsq; in finẽ. Sacramẽtaliter v̓o separari nõ pñt dũ viuũt si legitime ꝑsone sint. Manet eñ vinculũ cõiugale int̃ eos etiã si alijs a se discedentes adheserint. vñ Aug. Usq; adeo manẽt int̃ viuẽtes semel inita iura nuptiaꝝ: vt poti⁹ sint int̃ se ꝯiuges etiã sepati q̃ cũ alijs q̊b⁹ adheserũt. Itẽ. Manet int̃ viuẽtes q̊ddã ꝯiugale vinculũ: qꝺ nec sepatio nec cũ altero copulatio possit auferre: sic̃ apostata aĩa ꝺ coniugio xp̄i recedẽs etiã fide ꝑdita: sacr̃m fidei nõ amittit qꝺ lauacro regeneratiõis accepit. Redderet̃ ei redeũti si amisisset abscedẽs. Hꝫ ãt h̊ q̊ r̃cesserit ad cumulũ supplicij: ñ ad meritũ p̃mij. Itẽ. Quib⁹ placuit ex ꝯsensu ab vsu carnal̃ ꝯcupiscentie in ꝑpetuũ ꝯtinere: absit vt vinculũ int̃ illos ꝯiugale rũpat̃: ĩmo firmi⁹ heret q̊ magis ea pacta secũ gerũt: q̃ chari⁹ ꝯcordiusq; ꝟuãda sunt: nõ voluptarijs corpoꝝ nexib⁹: sꝫ volũtarijs aĩoꝝ affectibus. Et attẽde ꝙ tertiũ bonũ cõiugij dicit̃ sacr̃m: nõ ꝙ sit ip̃m ꝯiugiũ sꝫ q̄ꝛ eiusdẽ rei sacre signũ ẽ. i. spũalis ⁊ insepabilis ꝯiũctionis xp̄i ⁊ eccl̃ie.

Matth. xix

Aug. in li. de bono ꝯiugali. ⁊ habet̃. xxxij q. vij. c. vsq;. In eodẽ libro nõ canone.

In eodẽ libro nõ canone.

Aug. iiij. sen. ca. v.

Hec tria nõ assunt oĩ cõiugio c

Et ẽ sciẽdũ ab aliq̊bus ꝯhi ꝯiugiũ vbi hec tria bõa nõ comitant̃. Deest eĩ fides vbi vir cum alia: vl̃ mulier cũ alio coit. Hoc g̊ bonũ ita ꝯiugio adheret: vt ex eo si assit ãpli⁹ cõmẽdet̃ ꝯiugiũ: si nõ assit nõ inde annihilet̃. Que eĩ adultera ẽ: nõ iõ ꝯiũx nõ ẽ: ĩmo si ꝯiũx nõ eẽt: adultera nõ foret. Qꝺ cum fit: culpa cõmittit̃: sacr̃m v̓o nõ cassat̃. Bonũ q̊ꝫ ꝓlis nõ oĩbus adest cõiugibus: Quidã eĩ pari voto continentiã seruant. alij ꝑ etatis defectu vel alterius rei causa generare non valẽt. Nec oẽs illi etiam qui ꝓlem recipiũt bonũ ꝓlis habẽt. Nam bonum ꝓlis dicit̃ non ip̃a proles: vel ꝓlis spes que ad religionem non refert̃: ĩmo ad hereditariam successiõem: (vt cum quis heredes terrene possessiõis habere desiderat) sꝫ spes ac desiderium quo ꝓles ad hoc querit̃: vt religione informet̃. Multi ergo ꝓlem habent qui tamen bono ꝓlis carent: nec ideo tamen coniugium esse desinit. Sacr̃m v̓o ita insepabiliter coniugio heret legitimaꝝ ꝑso

Aug. ꝺ sacr̃is ꝑte. xj. c. viij.

nan: vt sine illo cõiugiũ nõ esse videatur q: sp manet inter viuẽtes vinculũ coniugale: vt etiã interueniente diuortio fornicatiõis cã ꝯiugalis vinculi firmitas non soluat. Ubi vo nõ int legittimas psonas cõtrahit ꝯiugiũ nõ adest illud bonuz qd ẽ sacrm: q: põt solui taliũ copula: d quibus post dicet. Q vo cõiugiũ sit int eos qui cõiugali affectu nõ tñ grã plis: sed explende libidinis ꝯueniunt: nec fornicarij s ꝯiuges appellent ostẽdit Aug. inqens: Solet qri cuz masculus z femina: nec ille maritus nec illa vxor alteri': sibimet non filiorum ꝓcreãdorum: sz ꝓ incõtinẽtia solius cõcubit' cã copulãt ea fide media vt nec illa cũ alio: nec ille cũ alia faciat id: vtrũ nuptie sint vocãde (Et põt fortasse nõ absurde h appellari cõnubiũ: si vsqz ad mortem alicui' eorum id int eos placuerit: et plis generationẽ qũuis nõ ea causa cõiuncti sunt: nõ tñ vitauerint vt vl nolint sibi nasci filios: vel etiã ope malo aliq agant ne nascant. Ceterum si vel vtrũqz vel vnuz horum desit: nõ inuenio quõ has nuptias appellare possim'. Eteni si aliquã sibi ad tps adhibuerit donec aliquaz dignã honorib' aut suis facultatib' inueniat quã in ꝯiugio adducat: aĩo ipo adulter ẽ: nec cũ illa quã cupit inuenire: s cũ ista cum q sic cubat: vt cũ ea nõ habeat maritale cõsortiũ: Ecce cõiuges dicunt q solius cõcubitus cã cõueniũt: si tñ plis generationem aliquo malo dolo nõ vitent.

Aug. in li. de bono cõiugali z habet. xxxij q. ij. ca. solet queri.

De his qui procurant venena sterilitatis. D

Qui vo venena sterilitatis ꝓcurãt: nõ cõiuges s fornicarij sunt. vnde Aug. Aliquando eousqz ꝓuenit hec libidinosa crudelitas vl libido crudelis: vt etiam venena sterilitatis ꝓcuret: z si nihil valuerint: ꝯceptos fet' inter viscera aliq mõ extinguat vel fundat volẽdo prolem suã prius interire qz viuere: aut si i vtero viuebat: occidi anqz nasci. Prorsus si ambo tales sint ꝯiuges nõ sunt: z si ab initio tales fuerũt nõ sibi per cõnubiũ s ꝑ stuprũ potius ꝯuenerũt. Si vo ambo tales nõ sũt audeo dicere aut illa quodãmõ est mariti meretrix: aut ille adulter vxoris.

Aug. de nup. z ꝯcupi. z habet. xxxij. q. ij. ca. aliqñ.

Quando sunt homicide q procurant abortum. E

Hic queri solet de his qui abortum ꝓcurãt qñ iudicent homicide vel nõ. Tũc puerperiũ ad homicidiũ ꝑtinet: qñ formatũ est z animã habet vt Aug. sup Exod. asserit. Informe aũt puerperiũ vbi nõ est aĩa viua: lex ad homicidiũ ꝑtinere noluit. Dicit etiã Augu. q informe puerperiũ nõ habet animam: ideoqz mulctat pecunia: nõ reddit aĩa ꝓ aĩa s iã formato corpi aĩa dat nõ i ꝯceptu corpis nascit cũ semie deriuata. Nã si cũ semine z aĩa existit de anima: tũc z multe anime quotidie peũt cũ semen fluxu nõ ꝓficit natiuitati. Primuz oportet domũ cõpaginari: z sic habitatorẽ induci. Cũ g liniamenta cõpacta nõ fuerint: vbi erit aĩa. Itẽ Hiero. ad Algasiã. Semia paulatim formant in vtero: z tãdiu nõ reputat homicidiũ: donec elementa ꝯfecta suas imagines mẽbraqz suscipiãt. His apparet tũc eos homicidas eẽ: q abortũ ꝓcurant: cuz formatũ est z aĩatum puerpiũ.

Aug. xxxij. q. ij. c. q vo.

Aug. in li. qõnũ no. z ve. te. q. xxv.

Hiero. ibidẽ ca. sicut semia

De excusatione coitus qui fit per hec bona. F

Cuz ergo hec tria bona i aliquo ꝯiugio sit ꝯcurrũt: ad excusationẽ coitus carnalis valẽt. Quãdo eni seruata fide thori cã plis ꝯiuges ꝯueniũt: sic excusat coit' vt culpã nõ habeat. Qñ vo deficiẽte bono plis: fide tñ seruata cõueniunt causa incõtinẽtie: non sic excusat vt nõ habeat culpã: sed venialem. Unde Aug. Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam. Concupiscentie vo satiãde: s tamen cum coniuge propter thori fidem: venialem habet culpaz. Itẽ. Hoc q ꝯiugati victi ꝯcupiscẽtia vtũtur inuicem: vltra necessitatem liberos ꝓcreandi: ponaz in his ꝓ quibus quotidie dicim': Dimitte nob debita nrã zc. Ubi aũt hec bona desunt fides. s. z ples: nõ videtur coitus defendi a crimie. Uñ in sententiolis Sexti pitagorici legitur Ois ardentior amator ꝓprie vxoris adulter est. Itẽ Hiero. Sapiẽs iudicio amat cõiugẽ nõ affectu: nõ regnat in eo impetus voluptatis: nec ꝑceps fert ad coitũ nihil est fedius qz vxorẽ amare qsi adulterã. Qui dicunt se cã humani generis vxoribus iũgi imitent saltẽ pecudes: z postqz vẽter vxoris intumuerit: nõ perdãt filios: nec amatores se vxoribus exhibeãt: sed maritos. Idẽ. In mrĩmonio opa liberorum ꝯcessa st voluptates aũt q de meretricum amplexibus capiuntur: in vxore sunt dãnate.

Aug. in li. de bono ꝯiugali.

Hugo. iiij. se. ca. iiij.

Matth. vj.

xxxij. q. iiij. c. origo qdẽ.

Hiero. ibidẽ. c. sapiens.

De indulgentia ap̄li quō sit accipienda. g

Sz si ꝯcubit⁹ q̄ fit cā ꝑlis culpa caret: q̄d ap̄ls ꝰm idulgētiā pmittit: ita enī ait: Hoc āt dico ꝰm idulgētiaz. Cui eī pſtat venia nisi culpe? Per h̄ etiā q̄dā ꝓbare volunt nuptias eē pctm̄: ſz vt pdictū ē: idulgētia alia ē ꝯcessiōis: alia pmissiōis. Egerat ap̄ls de nuptijs ⁊ de carnali coitu: ⁊ ad vtrūq₃ retulit illd: h̄ āt dico ꝰm idulgētiā. Indulgēt̄ eī nuptie ꝰm ꝯcessionez ⁊ ꝯcubit⁹ nuptial' q̄ fit tm̄ cā ꝑlis. Cōcubit⁹ v̄o q̄ ē p̄ter necessitatē generādi: ob īcōtinētiā idulget̄ ꝰm pmissionē: q₂ ibi ē aliq̄ culpa ſz leuis. Iōq₃ nō iubet̄ nec ꝯcedit̄ ſz pmittit̄: q₂ nō ē laudabil' ſz vēial'. De h̄ Aug⁹. sic ait: Forte aliq̄s dicet: si veniā ꝯcessit ap̄ls. ḡ pctm̄ sūt nuptie: cui eī venia nisi pctō ꝯcedit̄? Plane qd̄ ifirmitati pmisit ꝰm veniā: audeo dicē pctm̄ eē. veniā nāq₃ ꝯcedēs ap̄ls ꝯcubitū attēdit ꝯiugatoꝝ vbi ē incōtinētie malū. Incōtinētie malū ē q̄ vir cognoscit vxorē etiā vltra necessitatē ꝓcreādi liberos ſz ⁊ ibi est nuptiaꝝ bonū. Nō eñ q₂ incōtinētia malū est: iō coniugiū: vbi est cōcubitus p̄ter intētionē generatiōis nō est bonuz: nō ꝓpter illud malū culpabile ē hoc bonū ſz illud malū fit veniale ꝓpter bonuz nuptiale: qd̄ nō rep̄hēdit ap̄ls: ſz malū incōtinētie. Itē. Cōcubitū q̄ nō fit causa ꝑlis: nuptie nō cogūt fieri: sed īpetrāt igſci: si tn̄ si ita sit nimi⁹ vt īpediat tp̄a q̄ orōni debēt̄: nec īmutet̄ in eū vsū q̄ ē ꝯ naturā. Cōcubit⁹ eī necessari⁹ cā generādi inculpabil': ⁊ sol⁹ īpe nuptial' ē. Ille v̄o q̄ vltra necessitatē ꝓgredit̄: nō rōni ſz libidini obseq̄t̄: ⁊ hūc nō exigē: ſz reddē ꝯiugi ne fornicet̄ ad ꝯiugē ptīet. Si v̄o ābo tali ꝯcupiscētie ſbigūt̄: rē faciūt q̄ nō ē nuptiaꝝ: cui⁹ delicti nō sūt nuptie hortatrices ſz dep̄catrices. Hec⁹ q̄ dē ꝯiugale est castitas ꝓcreādi ⁊ reddēdi carnal' debiti fides. Hoc ē opus nuptiaꝝ qd̄ ab oī pctō defendit ap̄ls dicēs: Non peccat v̄go si nupserit. Cū ḡ culpabil' nō sit generādi intētōe ꝯcubit⁹: q̄ ꝓp̄e nuptijs īputādus ē: q̄d ꝰm veniā ꝯcedit ap̄ls: nisi q̄ ꝯiuges debitū carnis exposcūt: nō ꝓpagis volūtate: ſz libidinis voluptate: q̄ tn̄ voluptas nō ꝓpter nuptias cadit in culpā ſz ꝓpt̄ nuptias accipit veniā. īmoderata ḡ ꝓgressio ꝰm veniā ꝯcedit̄. Quo circa ⁊ hic landabiles sūt nuptie: q₂ etiā illd̄ qd̄ nō ptinet ad se: igſci faciūt ꝓpt̄ se. Nō eñ iste ꝯcubitus q̄ seruit̄ ꝯcupiscētie agit̄: vt īpleat̄ fetus quē postulant nuptie. Oīno ḡ in genere suo nuptie bone sunt: q₂ fidē thori seruāt: et ꝑlis suscipiēde cā vtrūq₃ sexū cōmiscēt: ⁊ impietatē sepatōis horrēt. Sāctitati etiā ꝯiugij nec ꝯiūx infidel' obesse pōt: ſz potius fidelis ꝓdest infideli: vt ap̄ls docet. Ex his ostēdit̄ q̄ cōiuges q̄ causa ꝑlis tm̄ ꝯueniūt: vel q̄ exigētibus debitū reddūt: defendit a pctō sanctitas ꝯiugij: bonūq₃ nuptiale. Si eñ absq₃ pctō nō posset fieri cōcubitus ꝯiugal' nō p̄cepisset dn̄s post diluuiū eos copulari dicēs: Crescite ⁊ multiplicami. cū iā sine carnali ꝯcupiscētia nō possint cōmisceri.

Quod nō omnis delectatio carnis peccatū est. h

Sz forte aliq̄s dicet oēm carnis ꝯcupiscētiā ⁊ delectationē q̄ ē in coitu malā esse ⁊ pctm̄ q₂ ex pctō ē ⁊ inordinata. Et nos dicim⁹ illā ꝯcupiscētiā semp̄ malā esse: q₂ feda ē: ⁊ pena pctī: ſz nō semp̄ pctm̄ est. Sepe eñ delectatur vir sanctus ꝰm carnē in aliq̄ re vt requiescendo post laborem: edendo post esuriem: nec tamen talis delectatio est pctm̄: nisi sit īmoderata. Sic ⁊ delectatio q̄ fit ī coitu coniugali: cui assunt illa tria bōa a pctō defendit̄. Videt̄ tn̄ btūs Gregorius aliter sentire. s. q̄ sine pctō non possit fieri carnal' ꝯmixtio dicēs: Vir cum ꝓpria ꝯiuge dormiēs: nisi lotus aqua eccl'iaz intrare nō debet. Quāuis diuerse hominū natiōes d̄ hac re diuersa sentiāt: ⁊ alia custodire videātur. Romanoꝝ tn̄ semp̄ ab antiq̄oribus vsus fuit: post admixtionē ꝓprie ꝯiugis: ⁊ lauacri purificationē q̄rere ⁊ ab igressu eccl'ie paululū tempare. Nec hoc dicētes culpā deputam⁹ esse ꝯiugiū: sed q₂ īpa licita admixtio ꝯiugis sine voluptate carnis fieri nō pōt a sacri loci ingressu est abstinendū: q₂ voluptas īpa sine culpa nullatenus esse potest.

Marginal notes: j. Coꝛ. vij. — Aug. de v̄bis apostoli. — Qd̄ sit maluz incōtinentie. — Augusti. sup Geñ. — Aug. in li. de bono cōiugali — j. Coꝛ. vij. — Aug. ꝯ Julianū hereticum — j. Coꝛ. vij. — Aug. iiij. sen. ca. iiij. Geñ. ix. — Aug. iiij. sen. ca. iiij. — Greg. xxxiij. q. iiij. c. vir cū ꝓpria. — Leuit. xv.

Determinat autoritatē. f

Hoc ãt ne pdictis obuiet: ĩtelligēdū ē in illis q̃ nō grā plis pueniunt: q2 voluptas nō est sine pctō: ⁊ vix aliq̃ repiri pñt adhuc amplexus carnales expiētes q̃ nō interdū pueniāt pter intētionē pcreāde plis. Hoc ãt q̃tiēs fit: ab ingressu eccl'ie abstinēdū ē. Et q̈ ita intelligendū sit Gregorius psequēter ostēdit. Si q̃s vero sua piuge: nō cupidie voluptatl rapt⁹: s3 tm̄ creādoꝝ liberoꝝ grā vtit̄ iste pfecto siue de ingressu eccl'ie: siue de sumēdo corpis dñici mysterio suo est iudicio relinq̃nd⁹: q2 phiberi a nobis nō d3 accipe q̃ ĩ igne posit⁹ nescit ardē. Cū vo nō amor pcreāde sobol' s3 voluptas dñat̄ ĩ ope cōmixtiōis habeāt piuges etiā d̄ cōmixtione sua qd defleāt. Tūc ãt vir q̃ post admixtionē piugl lot⁹ aq̃ fuerit etiā sacrā cōionez valeat accipe: cu3 ei sm pfinitā sniā3 eccl'ia3 etiā licuerit intrare.

Ibidem
Augustinus

Ista ē distinctio. xxxj. hui⁹ q̈rti libri: in q̃ magister post q̈ supi⁹ determiauit de causa efficiēte ⁊ finali mrīmonij q̃ ipm pstituūt: hic determinat de bonis mrīmonij q̃ sunt cause honestātes matrimonij actū. Et tria facit. Primo em̄ bōa matrimonij enūerat. Scdo aborsum pcurantes fore homicidas determinat. Tertio p bonū mrīmonij coitū a pctō excusari declarat. Primum facit vsq3 ibi: Qui vo venena sterilitatis. Scdm vsq3 ibi: Cū ergo hec tria bōa. Tertiū vsq3 ad finē distinctōis. In spāli snīa mgri stat in tribus ppositiōibus q̈r pma ē hec: In mrīmonio cōit triplex bonu3 ē. s. fides: ples: ⁊ sacrm̄. Hanc magr̄ insinuās inducit tria esse bona matrimonij. s. fidē: plem: ⁊ sacrm̄. Ad fidē aūt ptinet vt vir ad aliā mulierē non accedat: nec mulier aliū vir admittat. Ad plē aūt vt amāter suscipiat̄ ⁊ religiose educet̄. Ad sacrm̄ vo vt piugiū nō sepet̄. Aliq̄n aūt sepat̄ corpaliter ex aliq̄ causa nō tñ sacramētaliter p totā hāc vitam. quod autoritatibus pfirmat. Addit etia3 q̈ sacrm̄ quod est tertiū matrimonij bonū nō est ipm coniugiū: sed eiusdē rei signum cuius ē coniugiū. s. spūalis ⁊ insepabilis xpi cōiunctio ⁊ ecclesie. Postea dicit q̈ bonum plis ⁊ bonum fidei aliq̄n in matrimonio deficiūt: nunq̈ tamen deficit bonum qd est sacramentū. Postea dicit q̈ illi qui ptrahūt ad inuicem incontinētie causa dūmodo tamen sit ppetuus contractus ⁊ non vitetur generatio plis verū matrimonium contrahūt. Illi vero qui venenū sterilitatis pcurant vel similia mala: veri coniuges non sunt. Secūda ppositio est hec: Qui venena sterilitatis apponūt non coniuges: sed potius fornicarij existūt: ⁊ si post infusionem anime abortiuū pcurent se esse homicidas nō dubitēt. Hāc magr̄ insinuās q̈rit vtꝝ illi q̃ aborsum pcurent sint homicide. Et rūdet q̈ sic. si pncipiū est formatū ⁊ animatum: aliter nō. Tertia ppositio ē hec: Tria bona federis piugalis sic ordināt coitum vt nō sit ibi mortalis. Hāc magister ponēs dicit q̈ tria pdicta bōa mrīmonij sic ordināt: imo excusant actū matrimonij vt pctm̄ nō sit: vel q̄n fide thori seruata piuges pueniūt causa plis: vel vt mortale nō sit vt q̄n fide seruata pueniūt incōtinētie causa. Ultio obijcit in cōtrariū triplicit̄. Pmo p aplm̄ q̃ actū piugalē sm indulgētiā pcedit dicēs: hoc aūt dico sm indulgentiā: s3 indulgētia vel venia nō est nisi peccati: ergo a culpa non excusat̄ maritalis pcubitus: p quod etiā quidā pbāt ipm esse pctm̄. Et respōdet magister distinguēdo de indulgētia. Est em̄ indulgentia pcessionis ⁊ pmissionis. Concubitus ergo coniugalis qui fit causa plis indulget̄ sm pcessionem sicut minus bonū. Sed pcubitus qui fit causa incontinentie indulgetur sm pmissionem sicut minus malum: excusat̄ tamen hmōi actus coniugalis p matrimonij bona dummodo tamen fit infra limites matrimonij. Sed si excedat limites nō excusat̄ quod multis autoritatibus declarat. Secundo opponit p hoc q̈ omnis pcupiscentia ⁊ delectatio que sunt in coitu mala sunt ⁊ inordinata: ⁊ ita sunt peccatum. Et respondet illam pcupiscētiam semp esse malam ⁊ inordinatam inordinatione penali que ē pena peccati: nō tñ est sp inordinata inordinatiōe culpabili: q2 non sp est pctm̄. Illa ergo delectatio coitus piugalis p bona matrimonij defendit̄: nisi sit imoderata ⁊ vltra piugij terminos se extēdēs. Tertio obijcit p autoritatē beati Gregorij q̃ dicit q̈ post accessū ad vxorē d3 hmōi ab ingressu eccl'ie abstinere: q2 voluptas ipa q̃ est in cōmixtione carnali sine culpa nō est. Et rūdet q̈ hoc intelligēdu3 est q̄n ad vxorē accedit incōtinētie causa: vel q2 vix sine incōtinētia accedit̄. Et tm̄ in spāli.

De solutiōe carnal' debiti. g

DI. XXXII
De mrīmonio sm cā3 finale3 q̄tū ad fidem thori.

Licēdū etiā ē: s q2 cū in oībus alijs vir psit mulieri vt caput corpi. ē em̄ vir caput mulieris: in soluēdo tñ carnis debito pares sunt. Jō apl's vtriq̈ parit̄ pcipit in hac cā sibijnuicē sbijci inquiēs: Uir debitū reddat vxori: silr̄ ⁊ vxor viro: q2 mlier nō h3 ptāte3 sui corpis: s3 vir: silr̄ ⁊ vir ñ h3 ptātē sui corpis: s3 mulier. q2 nec mulier ad aliū vir: nec vir ad aliā mulierē ptātē sui corpis h3: nec vir ad ptinēdū: nec mlier ptātē h3 sine mutuo psēsu: s3 alt̄ alti⁹ ptātē h3 corpis: vt poscēti alteri ñ liceat alteri negare dbitū. in h̄ ei pares sunt: q2 nec viro nec mlieri corp⁹ suū lic3 alij tradē: s3 sibijnuicē debitores sunt ĩ hac cā: ne peccādi det̄ occasio. p qd ñ dñiū tollit̄ viro: s3 vitiū. debēt ei sibi piugati nō solū ipi⁹ sex⁹ sui cōmiscēdi fidē liberoꝝ pcreādoꝝ causa: q̃ pma ē ĩ ista mortalitate societas. verūetiā infirmitatl inuicē excipiēde ad illicitos pcubitus deuitādos mutuā q̃dāmō seruitutē: vt ⁊ si alteri eorū ptinētia placeat: nisi ex alteri⁹ con-

j. Cor. xj.
j. Cor. vj.
Augustinus
Amb. in li. de bono piug.

sensu nō possit. Ad hoc em̄ neuter hʒ potestatē sui corporis: qd̄ adeo verū ē vt etiā ꝙ nō filiorꝫ ꝓcreādorꝫ: sʒ infirmitatis ꝛ incōtinētie cā expetit vel ille ꝺ m̄rimōio vł illa nō sibi alterutrū negēt ne ꝑ h̄ incidāt in dānabiles corruptelas. Reddē em̄ debitū ꝯiugale nulliꝰ ē crimīs: exigere āt vltra generādi necessitatē: culpe ē venial. Fornicari vo vł mechari: pūiēdi ē crimīs

Qꝛ neuter continere valeat nisi ex cōmuni consensu. b

Qꝛ vo sine consen

su vxoris vir ꝯtinere nō valeat: sbditis ꝓbat testiōnijs. Ait em̄ Augꝰ. Si dicat vir ꝯtiere iā volo: nolo āt vxor nō pōt. Qd̄ ei tu vis illa nō vult. Nūqd̄ ꝑ ꝯtinētiā tuā illa dʒ fieri fornicaria? Si alij nupserit te viuo: adultera erit. Nō vult tali lucro deꝰ tale dānū cōpēsari. Redde debitū: ꝛ si ñ exigis: redde. Pro scīficatiōe ꝑfecta deꝰ tibi cōputabit: si ñ qd̄ tibi debet exigis sed reddis qd̄ debes vxori. Idē. Scd̄m vba aplīca etiā si vir ꝯtiere voluisset ꝛ tu noluisses debitū tibi reddē cogeret. ꝛ illi deꝰ iputaret ꝯtinētiā: si ñ sue sʒ tue ꝯcederet ifirmitati: ne i adulteriū caderes. Quisqs ḡ cōpatiēs infirmitati vxoris reddit ñ exigit debitū: aut si ꝑpt ꝑpriā ifirmitatē duc vxorē plāgēs potiꝰ: qꝛ sine vxore esse nō potuit ꝙ̄ gaudēs qꝛ duxit: securꝰ expectat diē nouissimū. Idē. Una sola cā esse pōt q̄ te ad id qd̄ vouisti nō mō nō hortaremur: sʒ etiā ꝓhiberemꝰ implere: si forte tua ꝯiunx h̄ tecū suscipe animi vł carnis ifirmitate recusaret. Nā vouēda talia ñ sūt a ꝯiugatis: nisi ex ꝯsensu ꝛ volūtate cōi. ꝛ si ꝑpropere factū fuerit magis ē corrigēda temeritas ꝙ̄ ꝑsoluēda ꝓmissio. Nō em̄ deꝰ exigit si qs ex alieno aliqd vouerit: sʒ potiꝰ vsurpare vetat alienū. Idem. Apls nec ad tp̄s vt vacēt orōni: nisi ex ꝯsensu voluit ꝯiugē carnali inuicē fraudari debito. Idē. Mãifestū ē ita voluisse legē fciaʒ sb viro eē. vt nlla eiꝰ vota q̄ abstinētie cā vouerit rddat ab ea: nisi auctor fuerit vir ꝑmittēdo. Nā cū ad pctm̄ eiusdē viri ꝑtieri voluerit lex: si ꝑus ꝑmiserit: ꝛ postea ꝓhibuerit: ñ tñ dixit vt faciat m̄ler qd̄ vouerat: qꝛ ꝑmissa iā priꝰ a viro fuerat. Viri dixit eē pctm̄: qꝛ abnuit qd̄ priꝰ ꝯcesserat: ñ tñ m̄lieri ex h̄ iussū dedit: vt cū priꝰ vir ei ꝯcesserit postea si ꝓhibuerit ꝯtēnat. Ex his appet ꝙ vir vł m̄lier ꝯtinētiā deo offerre nō pōt sine cōi ꝯsensu nec alr alteri debitū negare dʒ. Si vo qlibet eorꝫ alterꝫ a suo iure absoluerit: ad ꝑteritā fuitutē nunqd̄ reuocare pot: Hoc ei videt Augus. supra voluisse. Quibusdā videt ꝙ m̄lier ñ discedēs a domo viri: q̄ viro ꝑmittēte ꝯtinētiā vouerit vł ꝑmiserit: eodē ꝓhibēte soluē nō valeat: ꝛ h̄ ꝑpt dignitatē viri q̄ ē caput mulieris. Sʒ meliꝰ h̄ itelligit i tali casu: vbi vir ꝯcedit mulieri vouē ꝯtinētiā ꝛ añ votū ꝓhibet iplere. Si vo habitum mutauerit nō pōt reuocari. Fm illud: Qui vxorē suā velare ꝑmiserit: aliam nō accipiat: sed silr ꝯuertat.

Quibus temporibus cessanduʒ sit a coitu. c

Et licet debitū po

scēti sp sit soluendū: nō licet tñ qlibet die poscē. vñ Augꝰ. Xp̄iano cū vxore sua aliqñ licet ꝯueire: aliqñ ñ. Propt ꝑcessiōis ei dies ꝛ ieiuniorꝫ aliqñ nō licet ꝯueire: qꝛ etiā a licitis abstinēduʒ est: vt faciliꝰ ipetrari possit qd̄ postulat. Idē. Quotiēs em̄ vł dies natiuitatis vł reliq festiuitates aduenerīt: nō solū a ꝯcubinarꝫ ꝯsortio: sed etiā a ꝑprijs vxoribꝰ abstiete. Idē Amb. Si cā ꝓcreādorꝫ filiorꝫ ducit vxor: ñ multū tp̄s ꝯcessum videt ad ipm̄ vsuʒ: qꝛ ꝛ dies festi ꝛ dies ꝓcessiōis ꝛ ipa rōcōceptꝰ ꝛ partꝰ iux legē cessare vsuʒ carnis his debere tp̄ibus demonstrant.

Hieronymus videtur dissentire a premissis. d

Illi autē quod di

ctū ē reddē debitū nō eē pctm̄: videt obuiare qd̄ ait Hiero. Quicūqʒ vxori debitū rddit: vacare ñ pōt orōni: nec carnes agni edē. Itē. Si pāes ꝓpositiōis ab his q̄ vxores suas tetigerāt cōedi ñ poterāt: ꝙ̄tomagis pāis q̄ ꝺ celo descēdit nō pōt ab his q̄ ꝯiugalibꝰ paulo añ heser ꝯplexibꝰ violari atꝫ cōtigi. ñ ꝙ nuptias ꝯdēnemꝰ sʒ ꝙ co tpe q̄ carnes agni māducaturi sumꝰ: val

Augꝰ. super psalmo. xlvj. ꝛ habet. xxxiij. q. v. ca. si dicat.

Matth. x.

Augusti. ad Ecdiciam

Idem ad Armētariū eplā xxvj.

Aug. in li. de adulterinis cōiugijs.

Idez in qstiōnibꝰ numerorꝫ q. liij.

Ex ꝯcil o Romēn xxiij q.

Augꝰ. in li. ꝺ qōnibꝰ noui ꝛ ve. te. ꝛ habetur. xxxiij. q. iiij. c. Xp̄iano.

Ibidem capi. quotiens.

Ambro. xxxiij. q. iiij.

Hiero. in qda sermōe. xxxiij q. iiij. sciatis. j. Regū. xxj. Exo. xxxij

Joh. vj.

care a carnalib⁹ opibus debeam⁹. Hoc capitulū maxīe ad ministros ecclīe ptinere videt̄: q̄b⁹ nō licebat sacra officia celebrare atq̄ mysteria tpe cōiugalis amplexus: q̄ etiā p̄ntia sp̄ussancti nō dat̄. Unde idē ait. Cōnubia legittima carent quidē pctō: nec tñ tpe illo q̄ ꝯiugales actus gerunt̄ p̄ntia sp̄ussctī dabit̄ etiā si ꝓpha eē videat̄: q̄ officio generatiōis obsequit̄.

Hierony. sup Matth. xxxij q. ij.

Quibus tp̄ibus nō sūt celebrāde nuptie. e

Nec solū in opere carnali obseruanda sunt tpa: sed etiā i celebrādis nuptijs: ſm illud: Non oportet a septuagesima vsq̄ in octauaȝ pasche et trib⁹ hebdomadib⁹ ante festū scti Johānis: ⁊ ab aduentu domini vsq̄ post epiphaniā celebrare nuptias. Qd̄ si factum fuerit sepent̄. Itē Nicolaus papa: Nec vxorē ducere nec ꝯiugia facere q̄dragesimali tpe ꝯueīre posse vllo mō arbitror.

xxxiij. q. iiij. c. nō oportet

Nicola⁹ papa ad ꝯsulta Bulgaror. xxxiij q. iiij. ca. nec vxorem.

Ista ē distinctio. xxxij. hui⁹ q̄rti libri: in qua magister postq̄ superius determinauit de bonis matrimonij quibus actus m̄rimonialis excusatur: hic determinat de ip̄o actu ſm q̄ accipit rationem debiti. Et tria facit. Primo eñ ꝓponit quō vir ⁊ mulier in soluendo ⁊ petēdo coniugij debitū par habeāt dn̄ium. Scd̄o ōndit quō reddere coniugale debitū nulli⁹ sit criminis. Tertio subiungit quō nō quolibet die nec vir nec mulier licite pōt petere. Primū ⁊ scd̄m a pnci. dist. vsq̄ ibi: Et licet debitū poscēti. Tertiū vō vsq̄ ad finē distinc. In sp̄ali sn̄ia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositionib⁹ quarum p̄ma est hec: In soluendo ⁊ reddendo carnis debitū vir ⁊ vxor habēt par dn̄ium. Hanc mgr̄ insinuans ꝓponit p̄mo q̄ cū vir in omnibus p̄sit mulieri sicut caput corpori: i redditiōe tñ debiti pares sunt: q̄ alter habet alteri⁹ corpis ptātem vt alteri poscēti nō licet alteri debitū denegare: siue poscat causa ꝓlis ꝓcreāde siue icōtinētie causa: qd̄ autoritatib⁹ ꝯfirmat: vbi etiā dicit q̄ sic hȝ alt̄ alteri⁹ corporis ptātem: q̄ sicut nec mulier ad aliū viruȝ: nec vir ad aliam mulierē ptātē habet accedēdi. ita nec ad cōtinenduȝ sui corpis habet ptātem nisi mutuo ꝯsensu. Scd̄a ꝓpositio est hec: Licet nulli⁹ criminis sit reddere debitū ꝯiugale. tñ exigere vltra generādi necessitatē ē delictū vēiale. fornicari vō aut mechari est mortale. Hāc mgr̄ insinuans subdit q̄ reddere cōiugale debitū nullius ē criminis: exigere vō vltra generādi necessitateȝ venialis ē culpe: sȝ fornicari aut mechari puniēdi ē crimis. Postea ꝓbat plurib⁹ autoritatib⁹ q̄ cōiuges ne fraudent̄ ad inuicē carnale debitū sine cōsensu cōi tenere nō p̄nt: qd̄ supra supposuerat. Postea q̄rit si vir vxori ꝯsenserat vt ꝯtinētiā deo offerat ⁊ a suo iure eā absoluat: vtr̄ possit licentiā datā reuocare. Et respōdet q̄ in hoc casu si ei cōsenserat vouere ꝯtinentiaȝ ⁊ votū ꝓhiberet implere: hoc bñ pōt: si autē post reuocare nō pōt. Tertia ꝓpositio est hec: Nullus in matrimonio licite potest debitū carnis q̄libet die exigere seu poscere. Hāc mgr̄ insinuans dicit. q̄ lȝ debitū poscēti sit ꝯsoluēdū: nō tñ licet quolibet die exigere seu poscere: sicut in dieb⁹ festiuis siue processiōis ⁊ ieiuniorum: quod autoritatib⁹ cōfirmat. Postea ostendit q̄ beat⁹ Hieronymus vult q̄ reddere debitum sit quādoq̄ peccatum quod ē cōtra p̄dicta. Dicit eñ beatus Hiero. qui vxori debitum reddit nō pōt orōnibus vacare nec sumere carnes agni. i. eucharistiā. Dicit etiā q̄ nō semp est reddēdum debitū: vt in dieb⁹ quib⁹ ē orationibus vacandum vel eucharistia sumēda. Et respōdet q̄ dictū Hieronymi referendū est ad ecclesie ministros quibus nō licet sacra offerre vl̄ mysteria celebrare tpe cōiugalis amplexus. Ultimo dicit q̄ sicut in carnali cōmixtione sic et in celebrandis nuptijs sunt tpa obseruāda: q̄ nō q̄buscūq̄ tp̄ibus sunt nuptie celebrande. Tempora quibus nō sunt nuptie celebrande sunt a septuagesima vsq̄ ad octauam pasche: ⁊ tribus septimanis añ festū Johānis baptiste: ⁊ ab aduentu dn̄i vsq̄ post epiphaniā: qd̄ si factū fuerit separent̄: vt dicit mgr̄. Et tm̄ in speciali.

De diuersis cōiugij legibus. a

Uerit̄ hic de q antiquis patrib⁹ q̄ pl'es sil' legunt̄ habuisse vxores vl' ꝯcubinas vtr̄ peccauerit? Ad qd̄ dicim⁹: ꝓ varietate tempor̄ varia inuenit̄ dispēsatio ꝯditoris. Ab exordio eñ tpis int̄ duos tm̄ Adam. s. ⁊ Euā inchoatū est cōiugiū: deo ꝑ os Ade dicēte: Hō adherebit vxori sue: ⁊ erūt duo i carne vna: ⁊ ſm inchoatiōis modū int̄ duos tm̄ ꝑ oēm successionē tempor̄ ꝯheret̄ coniugiū. si p̄mi hoies in obediētia ꝑstitissent. Post eorū vero copulam filij et filie eorū m̄rimonio cōiuncti sunt: ꝟ vnus vni tm̄. Ideo autē fr̄es sororibus tūc sunt copulati: quia nō erant alie mulieres vel viri: q̄b⁹ Ade filij vel filie iungerent̄. Prim⁹ oim Lamech duas legit̄ sil' habuisse vxores: ⁊ hoc i eo arguit̄: q̄ ꝑ expletiōe carnalis voluptatis id fecisse ꝓhibet̄. Postea vō cuȝ iam pene oēs hoies falsis dijs seruirēt: paucis in cultu dei ꝑmanētib⁹ ꝯsultū ē a deo plures i m̄rimonio copulare sibi: ne illis paucis deficientib⁹: cultus ⁊ noticia dei deficeret. Uñ Abraā viuēte vxore ad ancillā intrauit: ⁊ ex ea genuit. Jacob etiaȝ liberi ⁊ āncillis se copulauit. Et filie Loth p̄ ebrio vse sunt. Cū eñ ceteris in idolatria relictis abraā et filios eius in peculiarem ppl'm sibi dn̄s elegisset: rite multarū fecūditate mulier̄ populi dei multiplicatio q̄rebat̄: q̄ in successione sanguis erat successio religionis. Uñ etiā in lege maledicta erat sterilis: q̄ nō relinq̄bat semē super terrā. Hinc etiā sacerdotib⁹ coniugia decreta sunt: q̄ in successiōe familie: successio ē officij. Nō ḡ Abraā vel Jacob deliquit: q̄ p̄ter vxoreȝ fillos ex ancilla q̄si.

DI. XXXIII Qualit̄ fides thori fuerit in p̄rib⁹ antiq̄s.

xxxiij. q. iiij. c. nūc recurrat. §. his ita.

Geñ. ij.

Geñ. iiij.

Geñ. xvj. Geñ. xxix. et xxx. Geñ. xix.

Deut̄. vj.

Deut̄. xvlij.

uit: nec illoꝝ exēplo ꝑter coniugale debitū: fecunditatē in aliqua licet alicui q̄rere cū illoꝝ cōiugia nostroꝝ equent̄ virginitati: ꝛ immoderatus vsus ꝯiugij nr̄i tpis turpitudinē fere imitet̄ fornicatiōis illi⁹ tpis. De hoc Aug. sic ait: Antiq̄s iustis nō fuit pctm̄ ꝙ pluribꝰ feminis vtebant̄. nec cōtra naturā hoc faciebāt: cū nō lasciuiēdi causa: ꝫ gignēdi h̄ facerēt. nec ꝯtra morē: q: eo tpe ea fiebant: nec cōtra precep tū: quia nulla lege erat ꝓhibitū. Idem Obijciunt̄ Jacob q̄ttuor vxores. qd̄ q̄n mos erat: crimē nō erat. Sic patriarche cōiugibus excipientibꝰ semen suū miscebant̄: nō ꝯcupia ꝑficiēde voluptatis sed ꝓuidentia ꝓpagande successiōis: sic apl̄i auditoribus suis admirantibꝰ doctrinā suā cōdelectabant̄: nō auiditate cōsequēde laudis: ꝫ charitate seminande veritatis. Idē alibi. Antiq̄s tpibꝰ cū adhuc salutis nostre mysteriū velaret̄: iusti officio propagandi nuptias ꝯhebant: nō victi libidine: ꝫ ducti pietate: q̄ multo faciliꝰ continere possent ꝛ vellēt. Utebant̄ tn̄ coniugibꝰ: ꝛ plures vni viro h̄re licebat q̄s castius habebat ꝙ nunc vnā quilibet istorū in quibus videmꝰ. quod ꝫm veniā concedit apl̄s. Habebāt em̄ eas in ope generandi: nō in morbo desiderij. Itē Amb. Dixit Sara ad Abraā: Ecce cōclusit me dn̄s vt nō pariā. Intra ḡ ad ancillā meā vt filiū facias ex ea: ꝛ ita factū est. Considera primū ꝙ Abraam an̄ legē Moysi et an̄ euāgeliū fuit. Nō ḡ in legē cōmisit Abraam: ꝫ legem ꝓuenit. Nondū em̄ interdictū videbat̄. Scd̄o considera ꝙ nō ardore aliq̄ vage succēsus libidis: nō petulātis forme captus decore ancille cōtubernio coniugalem posthabuit thorū: ſꝫ studio querēde posteritatis et ꝓpagāde sobolis. Adhuc post diluuiū raritas erat humani generis: erat etiā religionis. Deniq̧ et Loth sancti filie hāc causam querende posteritatis habuerūt: ne genꝰ deficeret humanū: ꝛ iō publici muneris grā priuatam culpam preterit. Item Augu. Iustus ꝙuis cupiat dissolui ꝛ eē cū xp̄o tamē sumit alimentū: nō cupiditate viuēdi: ꝫ officio ꝯsulēdi: vt maneat qd̄ necessariū ē ꝓpter alios. Sic misceri feminis iure nuptiaꝝ officiosum fuit sanctis viris nō libidinosum. Qd̄ em̄ ē cibus ad salutem hominis: hoc est cōcubitus ad salutē humani generis: ꝛ vtrūq̧ nō ē sine delectatione carnali: q̄ tn̄ modificata ꝛ refrenāte ꝯtinentia in vsum naturalē redacta libido esse nō potest. Qd̄ aūt in sustentādo vitā illicitus est cibus: h̄ est in querēda prole fornicariꝰ vel illicitus cōcubitus: et qd̄ ē in cibo licito imoderatior appetitꝰ: hoc ē in cōiugibus venialis ille cōcubitus.

Aug. in li. de virginibus.

Aug. sup Genes. et habet̄ xxxij. q. iiij. c. obijciuntur iacob.

Actuū. ij.

Idem de bono ꝯiugali. c. iiij.

j. Cor. vij.

Amb. xxxij. q. iiij. ca. dixit sara.

Gen̄. xvj.

Gen̄. xix.

Aug. in li. de virginibus.

Nō prefert̄ virginitas Johānis castitati abrae. b

Qd̄ vero castitas v̄ginalis nō ꝑferat̄ in merito cōiugali castitati Abrae Aug. oñdit inq̄ens: Sic nō est impar meritū patiētie in Petro q̄ passus est: et in Johāne q̄ passus non est: sic nō est impar meritū ꝯtinentie in Johanne q̄ nullas expertꝰ ē nuptias: ꝛ in Abraam q̄ filios genuit. Nā illiꝰ celibatꝰ ꝛ istiꝰ cōnubiū ꝓ temporꝝ distributiōe xp̄o militauerūt sed ꝯtinentiā Johānes i ope Abraā in solo habebat habitu. Melior est aūt castitas celibū ꝙ nuptiaꝝ: quarū vnam Abraā habebat in vsu: ambas in habitu. Caste em̄ ꝛ ꝯiugaliter vixit. Esse aūt castus sine cōiugio potuit: sed tūc nō oportuit. Itē Hiero. Quis ignoret sub alta dispensatiōe dei oēs retro sctōs eiusdem fuisse meriti cuius nūc xp̄iani sunt: Quō abraā an̄ placuit in cōiugio: sic nūc virgines placēt in castitate. Seruiuit ille legi ꝛ tēpori suo: Fuiamus ꝛ nos legi ꝛ tēpori nr̄o: in q̄s fines seculorū deuenerūt. Ex his apparet ꝙ scti p̄res an̄ legem sine pctō p̄les habuerīt vxores vl̄ cōcubinas. Eas ei nūc vxores appellat sc̄ptura: nūc cōcubinas. Rachel tn̄ et Lya ambe vxores fuerunt: non concubine.

Amb. in li. de virginibus.

Hiero. xxxij. q. iiij. c. quis ignoret.

j. Cor. x.

Gen̄. xxx.

Oppositio. c

Si quis opponat ꝙ fidem thori nō seruabāt illi patres. Dicimus in hoc fuisse fidem thori: quia nō alijs: ꝫ proprijs vxoribus vel ancillis miscebantur. Ecce que fuerit cōsuetudo in hac re ante legem. Legis vero tempore interdixit Moyses carnalē copulā fieri cum matre: cum nouerca: cum sorore: cū nepte: cū amita: cū matertera: cū nuru ꝛ alijs quibusdam. Permisit autem diuortiū fieri dato libello repudij: in q̄ vir scribebat causas pro quibꝰ vxorem repudiabat. Permisit aūt aliā ducere dato priori libello: qd̄ ꝓpt̄ duriciā cordis coꝝ ꝑmissum xp̄s dic̄. Nō vt cōcederet̄ discidiū ꝫ vt tolleret̄ homicidiū. Permisit fieri ma

Que erat consuetudo legal leuitici. xviij.

Deut. xxiiij.

Matth. xix.

la ne fierent peiora: et hoc pmittēdo nō del iusticiam demonstrauit: sed in peccatore minuit culpam.

Cui licebat plures hr̃e vel nō. D

Sed nūqd sub lege licebat hr̃e plures vxores? Audi quid scriptū est in Deuteronomio: Non habebit rex vxores plurimas que alliciāt animā eius. Super quē locū ait Aug. Manifestum est salomonē hoc preceptū trāsisse. Dauid aūt plures habuit: nec pceptū preterijt. Permissum est em̄ regi plures habere: nō plurimas que alliciant aiam multiplicate. Cū tamen addit vt non eleuetur cor eius: alienigenas prohibitū esse videtur. Uerūtamē multiplicatio vxorū generaliter prohibita est. Permissum est aūt regi plures habere: sz nō multiplicare. Ueniente aūt plenitudinis tpe quo xpi gratia vbiqz est dilatata. reducta est lex nuptiarum ad priorem honestiorēqz institutionem: vt vnus vni in figura xpi et ecclesie cōiūgat. Nec querit electio muneris in successione generis: sed in perfectione vite et sinceritate scientie: et virginitas fecunditati prefert: et sacerdotibus continentia indicitur.

Deut. xvij. Augustinus. ij. Regū. xj. ij. Regū. xij. j. Regū. j. Bar. iiij.

De vginitate mētis et carnis. E

Melior ē autē virginitas mētis q̄ carnis. Unde Ambro. Tolerabilius est mentem virginē q̄ carnem habere. vtrūqz bonum est si liceat. si nō liceat: saltem nō casti homini sed deo simus. Uirgo prostitui potest: adultera/ri nō potest: nec lupanaria infamāt castitatem sed castitas etiam loci abolet infamiam. Idem Nō potest caro aū corrumpi: nisi mens ante fuerit corrupta. Item Isidorus. Non potest corpus corrumpi nisi prius animus corruptus fuerit. mundata enim a contagione anima: caro non peccat. In fine hui⁹ capituli aperit quō verum sit: nisi anima prius fuerit corru/pta: corpus nō posse corrumdi sez peccato. Illud etiam Augustini aduertendū est. Sicut inquit sanctius ē mori fame q̄ idoloticis vesci: ita sanctius est defungi sine liberis: q̄ ex illicito coitu stirpē querere. Undecunqz vo nascant homines: si parentum vitia non sectentur et deum recte colant: honesti et salui erunt. Semē enim ex qualicunqz homine: dei creatura est. et eo male vtenti male erit: nō ipm aliquando malum erit.

Amb. in li. de vginib⁹ et hr̃ xxxij. q. v. ca. Tolerabilius. xxxij. q. iiij. Reuera. Isidorus i sy̆nonimis. Aug. in li. de bono ɔiugali.

Ista est distinctio. xxxiij. huius quarti libri: in qua magister postq̄ supius determinauit de bonis matrimonij: hic determīat quō hec bona fuerūt in matrimonijs antiquorum patruz. Et tria facit. Primo em̄ antiquis patrib⁹ fore cōcessū plures habere vxores declarat. Scdo cōtinentiaz abrae ɔtinentie Johānis cōparat. Tertio tpe euāgelij virginitatē pcellere fecunditatē insinuat. Primū facit vsqz ibi: Qd vo castitas. Scdm vsqz ibi: Melior est aūt vginitas. Tertiū vsqz ad finē dist. In spēali snīa mgr̃i stat in trib⁹ ppositionib⁹: quarū pma est hec: Ex diuina pmissiōe antiq patres plures habuerūt vxores nō expletiōe carnalis voluptatis: sed q: successiōe sanguis erat successio religionis et fidelitatis. Hāc mgr̃ insinuās q̄rit: vtrū antiq pr̃es sine pctō plures vxores vel cōcubinas habuerūt. Et rn̄dēs pmittit q̄ bm diuersitatē temporum varia fuit dei dispositio. Añ pctm̄ inter duos tm̄ fuit cōiugiū inchoatū bm quē inchoationis modū si pmi parētes in obediētia pstitissent p tpis successionē int duos tm̄ fuisset mr̃imonialis ɔtractus. Post pctm̄ pmis parētib⁹ adinuicē ɔueniētibus et plem pcreantib⁹ filij eorū et filie cōiuncti sunt sed vn⁹ tm̄ vni et fratres sororib⁹ copulati sunt: q: non erāt alie mlieres et viri quib⁹ filij Ade et filie cōiungerent. Lamech aūt prim⁹ oīm legit duas vxores habuisse. qd in eo reprehendit: iō q: p expletione carnalis voluptatis hoc fecerit. pcessu vo tpis cū iam quasi omnes homies deos colerent. paucis in cultu dei remanētibus diuina dispēsatione ɔsultuz est: vt viri possent sibi plures vxores in mr̃imoniū copulare ne cultus vl noticia dei deficeret illis paucis deficientib⁹: sicut patet in Abraam et Jacob. Uñ et ex lege maledicta erat sterilis que nō relinqbat semen sup terrā. Scda ppositio est hec: Continentiā quam Johannes habuit actu hāc Abraā potuit seruare solo habitu. Hāc mgr̃ insinuās dicit in cōmendationē coniugij antiquorum patrū q̄ vginalis castitas nō pfertur in merito antiquorum patrum coniugali castitati. quod autoritate Aug. determinat dicentis. Non est impar meritum cōtinentie in Johāne qui nullas exptus ē nuptias. et in Abraā qui filios genuit. Nam illius celibatus et istius cōnubiū p tpis distributiōe xpo militauerūt. sed cōtinētiā Johānes i ope abraā solo habitu habebat. Postea obijcit q̄ antiqui patres habētes plres vxores nō vident seruasse fidē thori. Et respōdens dicit q̄ fidem thori seruabāt q ppriis tm̄ vxorib⁹ vl ancillis et nō alijs mulierib⁹ cōiungebant: et sic patet q fuerit añ legē mr̃imonij consuetudo: et q̄ i matrimonio antiquorum patrū fuerūt pdeterminata matrimonij bona. Postea determīat de mr̃imonio tēpore legis dicēs: q̄ tpe Moysi fuit mr̃imoniū determinatū et q̄tū ad legittimarum psonarum determinationē: q: nō licebat copulare carnalit pr̄i vel sorori vl nouerce vl nepti amite et matertere et qbusdā alijs psonis. Et etiā q̄tū ad sepationē q: pmisit moyses dato libello repudij diuortiū fieri et aliam ducere i q quidem libello vir scripsit causas ppter q̄s repudiabat vxorē qd ppt duriciā cordis eorum pmissū est vt mai⁹ malū. s. homicidiū tolleret. Postea q̄rit qbus licet sub lege hr̃e plres vxores et quibus non. Et rn̄det q̄ multiplicatio generalit est prohibita. pmissū tn̄ ē regi plres hr̃e vxores sed nō multiplicare. i. plurimas hr̃e: q: talis multiplicatio ppt carnales actus mentē eneruat et allicit. Addit etiaz q̄

adueniente tpe plenitudinis iuxta priorem τ hone stiorem institutionē vnus tm̄ vni cōiungit in figura xpi τ ecclesie. Tertia propositio est hec: In h' qui dem tpe virginitas fecunditati pfertur τ ɔtinentia sacerdotib' indicit. Hanc mgr insinuās dicit ꝙ h' tpe virginitas fecunditati pfertur τ cōtinētia ipsis presbyteris pcipit cū tm̄ in lege fecunditas virgini tati pferret τ sacerdotib' ɔiugia decernerent. Ultimo dicit ꝙ virginitas mentis melior est τ cōmen dabilior ꝙ virginitas carnis: quod autoritatibus confirmat. Et tm̄ in speciali.

De psonis legitimis. a

Di. XXX IIII De mrimonio sm causaz materialē q̄ est psonaꝝ legittimarū vel illegittimaꝝ.

Nunc superest attēdere q̄ psone sint legitti me ad ɔhendū mrimoniū Legittie iudicāt psone sm statuta patꝝ q̄ diuersa sūt. Alie nāqꝫ fuerūt legittie añ legē: alie sb lege: alie in tpe grē. Itē in pmitiua eccl'ia q̄dā erāt legitti me q̄ mō nō sūt. Earū vo q̄ mō legittime sūt vl' illegittie. q̄daz sunt plene legittime q̄dā omino illegittime: q̄daz medie. Ple ne legittime sunt quibus nō obuiat votū cōtinentie: vel ordo sacer: vel cognatio: vel dispar cultus: vel cōditio: vel nature fragilitas: τ si quid ē aliud. Penitus vo illegittie sunt p votū: p ordinē: p cognationē: p disparē cultū. Medie vero sunt nec plene legittie nec oino illegittie p frigiditatē: p cōditionē. Si em̄ tales iūgun tur igrant: cōmanere pn̄t q̄busdā accedē tibus causis τ eisdē deficiētib' diuidi.

De frigidis separandis. b

Snia hui' casūmatim cōtinetur extra d' frigid' τ male.

De his eni qui cā frigiditatis debitū reddere nō pn̄t consu lit. Greg. vt pmaneāt. Sed si mulier causat dicens: volo esse mater τ filios pcreare decreuit vt vterqꝫ eorū septima manu ppinquoꝝ iuret: ꝙ nunq̄ carnalit cōue nerint: τ tunc mulier scd'as nuptias ɔtra hat. Uir aūt qui frigide nature est: absqꝫ spe cōiugij pmaneat. Ait em̄ sic: Interro gasti de his q̄ matrimonio iūcti sūt τ nubere nō pn̄t. si ille aliā vel illa aliū ducere possit de quibus scriptū est: Uir τ mulier si se cōiunxerint: τ post dixerit mulier de viro ꝙ coire nō possit cū ea: si pōt probari qd' dicit per iustū iudiciū: aliū accipi at. si vo ille accepit aliā: separent. Item De his req̄sisti q̄ ob cāz frigide nature di cūt se nō posse inuicē operā carni dantes cōmisceri. Iste vo si nō pt ea vti, p vxore habeat eam quasi sororē qd' si retinaculū coniugale voluerit rescindere: maneant vterqꝫ innupti: nam si huic nō potuit naturaliter cōcordare: quō alteri cōueniet. Igit si vir aliam vxorem vult accipe ma nifesta ptz rō q: suggerente diabolo odij fomite exosam eam habuerit: τ ideo eam dimittere mēdacij falsitate molitur. Q si mulier causat τ dicit volo esse mr τ filios pcreare: vterqꝫ eoꝝ septia manu ppinq̄rū tactis sacroscīs reliquijs iureiurādo dicat: vt nūq̄ p cōmixtionē carnis ɔiuncti: vna caro effecti fuissent. Tunc videt mulierē secūdas posse contrahere nuptias. humanū dico, ppter ifirmitatē carnis eorū. Uir aūt q̄ frigide nature ē: maneat sine cōiuge. Q si et ille aliā coniugē acceperit. tūc hi q̄ iurauerāt piurij crimie rei teneant: τ pn'ia pacta p̄ora cogāt recipe cōnubia: Hoc seruandū est cū vrqꝫ idem fatet. Sz vir si asserit se debitū reddidisse vxori: τ illa diffitet. cui poti' fides ha benda sit: merito q̄ritur? De h' ita statutū est. Si quis ita accepit vxorē τ habuerit eā aliquo tpe: τ ipsa femina dicit ꝙ nūq̄ coisset cuz ea: et ille vir dicit ꝙ sic fecit: in veritate viri cōsistat: q: vir est caput mu lieris. Hoc d' naturali impossibilitate sta tutum est.

Greg. xxxiij. q. j. ca. ꝙ aūt interrogasti.

xxxiij. q. j. ca. req̄sisti d' his.

Rom. vj.

Ibidem ca. si q̄s accepit.

j. Cor. vij.

De his qui maleficijs impediti coire non possunt. c

De maleficij autē impedimēto h' tenendum decernit. Q si p sortiarias τ maleficas cōcubitus nō sequit hortādi sunt q̄b' illa eueniūt vt spū cōtrito τ hūiliato deo τ sacerdoti de omi bus peccatis cōfessionē faciant τ lachrymis orōnibus τ ieiunijs dn̄o satisfaciant et p exorcismos ac cetera ecclesiastice disciplīne munimina ministri ecclesie tales sanare pcurēt. Qd' si nō potuerint: separi valebūt. Sz postq̄ alias nuptias experierint illis viuentib' quib' post iuncte fuerint: priorib' q̄s reliq̄rant: etiā si possibilitas cōcūbendi eis reddita fuerit: recōciliari nequibūt. Qd' in fine hui' capituli cōtinet ex rigore magis dictū intelligendū est q̄ ex canonica eq̄tate. Uel intelligēdū ē nō posse recōciliari p̄orib' nisi iudicio ecclesie q̄ diuisio facta fuerat.

Hismarius remensis archieps. xxxiij. q. ij. ca. si p sortiarias.

De furiosis addit. d

Furiosi quoqz dū in amentia sunt: matrimoniū contrahere nō valet. Unde Fabianus: Neqꝫ furiosus neqꝫ furiosa matrimoniū contrahere

Fabian'. xxxij. q. vij. c. neqꝫ fu. Ibidez ca. hi q̄ mrimoniū.

possunt: ꝟ si cõtractū fuerit nõ separētur. Item Nicolaus papa. Ubi q̄ matrimonium sani contraxerunt ꝛ vni ex duob⁹ vel ambobus amētia vel furor vel aliq̄ infirmitas accesserit. ob hanc infirmitatē taliū coniugia solui nõ possunt. Silr̄ est etiam sciendum de his qui ab aduersarijs excecantur vel membris truncant̄: vel a barbaris execti fuerint.

De his qui cum duabus sororibus dormiunt. e

De his etiā q̄ cum duab⁹ sororib⁹ vel q̄ cū duob⁹ fratribus dormiunt videndū est: q̄d censeant canones. Qui dormierit cū duab⁹ sororib⁹: et vna ex illis añ fuerit vxor: neutrā ex ipis habeat. nec ipi adulteri vnq̄ꝫ i ꝯiugio copulent̄. Itē nec ꝓpe vxori lꝫ sibi reddere debitū: quā sibi reddidit illicitā: sororem ei⁹ cognoscēdo. Nec post mortē vxoris lꝫ ci vl̄ adultere copulari in ꝯiugiū. Itē Zacharias papa. Cõcubuisti cū sorore vxoris tue si fecisti: neutram habeas: ꝛ vxor tua si nõ fuerit conscia sceleris ꝛ ꝯtinere nõ vult: nubat in dño cui vult. Tu ꝟo et adultera sine spe ꝯiugij maneatis: ꝛ duꝫ viuitis pniam agite. Qd̄ ait cui vult nubat intelligēdū ē p⁹ mortē viri. vñ Greg. Qui vxores suas i adulterio dep̄hendūt nec ille nec illa aliā vxorē accipiat vl̄ aliū virū q̄ꝺiu ambo viuūt. Si ꝟo adultera mortua fuerit vir ei⁹ si vult nubat. adultera ꝟo nūq̄ꝫ. et si mortu⁹ fuerit vir ei⁹ ꝟ omib⁹ dieb⁹ penitētie lamēta persoluat. Hic ꝺ illo adulterio agit̄: qd̄ cū cognato viri vl̄ cognata vxoris cōmittit̄.

Ex aurelianē si concilio vbi s. ca. qui dormierit.

Zachar. pa. ibidē ca. cõcubuisti.

Greg. ibidem ca. hi ꝟo qui.

Nota etiā ca. si quis viduā ꝺca. si q̄s cuꝫ nouerca. ca. ꝛ q. vbi. s. q2 faciūt ad ꝓpositum.

Nõ ē dimittēda vxor ꝓ aliq̄ macula seu deformitate corpis. f

Illud etiā sciēduꝫ est ꝙ ꝓ aliqua infirmitate vel macula corporali: nõ licet viro vxorē dimittere et econuerso: ꝟ debet alter alteri subsidia ꝓuidere. vñ Aug. Si vxorē q̄s habeat sterilem siue deformem corpore: vel debilem membris: vel cecam: vel claudā: vel surdam: vel si q̄d aliud: siue morbis: vel laborib⁹ doloribusq̄ꝫ cōfectā. ꝛ q̄cq̄d excepta fornicatiōe excogitari pōt vehementer horribile: ꝓ societate fideq̄ꝫ sustineat

Aug. in li. de sermone dñi i monte.

Ista ē distictio. xxxiiij. hui⁹ q̄rti libri: in q̄ mgr̄ postq̄ꝫ superi⁹ determiauit de mr̄imonio q̄ꝫtum ad eius institutionē: significationē et q̄ꝫtum ad ei⁹ causam efficientem ꝛ finalem et q̄ꝫtum ad eius bona: hic determinat de eo q̄ꝫtum ad causam materialē ꝛ q̄ꝫtum ad ꝑsonas cōtrahētes. Et tria facit. Primo enī determinat que ꝑsone sunt legittime ad cõtrahendū matrimoniuꝫ. Scd̄o ostendit ꝙ q̄nq̄ꝫ matrimonium ꝓpter frigiditatem maxime ad instātiam vnius sit soluendū. Tertio quō furiosi dū sunt in amentia actuali cõtrahere nequeunt. Primū facit vsq̄ꝫ ibi: De his eīn q̄ causa frigiditatis. Scd̄m vsq̄ꝫ ibi: Furiosi q̄ꝫ. Tertiū ꝟo vsq̄ꝫ ad finē distin. In speciali sn̄ia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositionib⁹: quaꝝ p̄ma est hec: Quedaꝫ ꝑsone ad cõtrahendū mr̄imoniū sunt plene legittime: quedā oīno illegittime: quedā in medio cõstitute. Hanc mgr̄ insinuās ꝓponit p̄mo ꝙ ad mr̄imoniū ꝯtrahēdū aliq̄ ꝑsone fuerūt legittime añ legē. alie sub lege alie tp̄e gr̄e. quedā etiā ꝑsone in primitiua ecclesia erant legittime: quedā mō non sunt. Illaꝝ ꝟo que mō sunt legittime vel illegittime: quedam sunt plene legittime vt ille quib⁹ aliqd̄ impedimentū nõ obuiat: q̄dā ꝟo sunt oīno illegittime. vt ille q̄b⁹ obuiat ordo sacerdotalis vel cognatio vl̄ disparitas cult⁹ q̄dā sūt medie: q̄ nec plene legittie nec oīno illegittime vt ille q̄b⁹ obuiat frigiditas vel cognatio. tales eīn si ig̃rant̄ ꝯiūgunt̄ ꝑmanere pn̄t: ꝛ eisdē deficiētibus diuidi pn̄t. Scd̄a ꝓpō est hec: Propter frigiditatē maximā cōiugiū separat̄ ꝛ vir alteri nūq̄ꝫ cōiungat̄. Hāc mgr̄ ponens dicit ꝙ illi q̄ cā frigiditatis debitū reddere nõ pn̄t: pn̄t sic ꝑmanere si volūt Si aūt mulier causet̄ seu conq̄rat̄ dicēs ꝙ vult esse mater ꝛ filios ꝓcreare decretū est ꝙ vterq̄ꝫ ꝯiugū septima manu ꝓpinquorū iuret ꝙ nunq̄ꝫ carnalit̄ ꝯuenerunt. et ꝟ ita fieri debet. Primo vir ꝛ mulier iurabunt ꝙ nunq̄ꝫ carnaliter cōuenerūt ꝛ tūc septē de ꝓpinquis qui melius pn̄t scire veritatē ꝑ signa ꝓbabilia iurent ꝙ credunt eos verū dixisse. ꝛ tunc mulier scd̄as nuptias cōtrahere pōt. vir aūt qui ē frigide nature absq̄ꝫ spe cōiugij manere dꝫ. Si eīn ille aliā vxorē duceret cogendus esset ille redire ad priorē. Qñ aūt impedimētū ex vtraq̄ꝫ ꝑte ꝓuenit vterq̄ꝫ dꝫ remanere innupt⁹. Hic igit̄ modus ꝟuandus ē qñ vterq̄ꝫ ꝯiugū idem fatet̄. Sꝫ vir si asserat mulier aūt diffitet̄. in ꝟ ꝟo poti⁹ adhibēda ē fides viro q2 caput mulieris ē vir. qd̄ mgr̄ cōfirmat autoritate. Postea dicit ꝙ si aliqd̄ maleficiū cōcubitus nõ sequat̄ illi quib⁹ hoc euenit hortādi sūt vt de oībus confiteant̄ commissis ꝛ satisfaciant de eis deo. Ministri ꝟo ecclesie ꝑ exorcismos ꝛ ecclesiastica sacramenta tales sanare ꝓcurent: ꝛ si nõ possunt sanari separi poterūt. Postq̄ꝫ tñ alias nuptias experierunt viuētib⁹ illis quibus iuncte fuerunt: nõ poterunt reconciliari priorib⁹ quos reliquerāt etiaꝫ si possibilitas coeundi eis restituta fuerit nisi iudicio ecclesie q̄ diuisio facta fuerat. Tertia ꝓpositio ē hec: Furiosi ꝛ amentes totaliter nõ possunt cõtrahere matrimonū legaliter. Hanc mgr̄ insinuās dicit ꝙ furiosi dū sunt in amentia contrahere nõ pn̄t qd̄ autoritatibus cōfirmat. Postea dicit ꝙ ille qui dormit cū sorore vxoris sue neutrā illaꝝ habere debet. Et tam ipe q̄ꝫ adultera nunq̄ꝫ debent coniugio copulari. Qd̄ mgr̄ multis autoritatib⁹ ꝓbat. Ultimo dicit ꝙ nõ licet viro vxorem dimittere nec econuerso ꝓpter aliquā infirmitatē corporalē. sꝫ debet alter alteri subsidia ꝓuidere. quod autoritatib⁹ cōfirmat. Ex quib⁹ ptꝫ ꝙ q̄ ꝑ legittimū matrimoniuꝫ cōiungunt̄ corpaliter nõ possunt postmodum separari aliqualiter. Et tm̄ in speciali.

Eodem iure vtitur vir et mulier. a

Di. XXX V

De diuortio quod fit ppt̃ adulterium.

Matth. xix. Hiero. d̃ morte fabiole ꝛ hr̃ xxxij. q. v. ca. precepit.

Jbidem.

b **Hec etiã notã**dũ est ꝙ cũ dñs cõcedat vxorẽ dimitti causa fornicatiõis viro: eadẽ licẽtia nõ tollit̃ feminis. vñ Hiero. Precepit dñs vxorẽ nõ dimitti excepta causa fornicatiõis: ꝛ si dimissa fuerit: manere innuptam. Quicquid viris p̃cipitur: hoc consequenter redundat ad feminas. Nõ eni adultera vxor dimittẽda est: ꝛ vir mechus tenendus. Jtez Apud nos quod nõ licet feminis: eque nõ licet viris: ꝛ eadẽ seruitus pari conditiõe censetur. Ex his ostenditur ꝙ mulier potest sup fornicatione viruz conuenire: vt vir mulierẽ. vñ Innocen. papa. Christiana religio adulterium in vtroq; sexu pari ratione ꝯdemnat: sed viros suos mulieres nõ facile de adulterio accusant: viri autẽ liberius vxores suas adulteras apud sacerdotes deferre consueuerũt: ꝛ iõ mulieribus prodito earum crimine negat̃ communio. viroꝝ aũt latente cõmisso: nõ facile quisq; ex suspitionib⁹ arcet̃: qui tamẽ submouebit̃ si eius flagitiũ detegat̃.

Jnnocen. pa. xxxij. q. v. ca. xp̃iana.

Qr fornicariã neq̃t dimittere vir nisi ip̃e exp̃s fuerit ꝛ ecõuerso. b

Si vero queritur an adult̃ adulteraz possit dimittere causa fornicationis? Dicim⁹ quia nequit adultera vxor dimitti a viro: nisi ꝛ ip̃e expers fornicationis existat: ꝛ ecõuerso. Unde Aug. Nihil iniqui⁹ est q̃ causa fornicationis dimittere vxorẽ: si ꝛ ipse conuincit̃ fornicari. Occurrit em̃ illud: in quo alterũ iudicas teip̃m cõdemnas. Quapropt̃ q̃sq̃s fornicatiõis causa vult abijcere vxorẽ p̃or debet esse fornicatõe purgat⁹. qd̃ similiter ꝛ de femia dixerim. Jdẽ. Jndignant̃ mariti si audiant adulteros viros pendere similes adulteris feminis penas cum tãto grauius eos puniri oportuerit q̃to magis ad eos ptinet ꝛ virtute vincere ꝛ exemplo regere feminas. Ex his apparet ꝙ adulter adulteram dimittere nõ valet et econuerso.

xxxij. q. vj. §. Ecce.

Augustinus. xxxij. q. vj. c. nihil iniqu⁹.

Jbidez ca. indignantur.

Qd̃ pñt recõciliari qui separantur causa fornicationis. c

Si quis aũt fornicatiõis expers fornicariam dimiserit: alij copulari nõ p̃ot: ſ ꝯtinere oportet vel ad dimissam redire: sic ꝛ de femina. Unde ꝛ apl̃s. His q̃ mrĩmonio iũcti sunt: p̃cipio nõ ego ſ dñs vxorẽ a viro non discedere ꝙ si discesserit mãeat inupta: aut viro suo recõciliet̃. Et de viro addit: Et vir vxorem nõ dimittat. Sed amb. ait: Jdeo nõ subdit de viro sicut de muliere q: lz viro aliã ducere. Sed h̃ a falsarijs in Ambrosij libro positũ credit̃. Supplendũ em̃ esse in viro qd̃ de vxore p̃misit apte dicit Aug. sic: Quare nõ addit de mliere qd̃ p̃misit de viro. nisi ꝙ similẽ formã vult intelligi. vt si dimiserit qd̃ cã fornicatiõis p̃mitit̃: maneat sine vxore aut recõciliet̃ vxori. Jdẽ Si nec nubere illi cõcedit̃: viuo viro a quo recessit: nec huic alterã ducere viua vxore quã dimisit. multomin⁹ fas ẽ illicita cũ q̃buslibet stupra cõmittere. Jdez. Ut nõ facile dimittat̃ vxor dñs solã fornicatiõis cãm excepit: ceteras vo vniuersas molestias si q̃ extiterint iubet p fide ꝯiugali ꝛ p castitate fortit̃ sustieri ꝛ mechũ dixit q̃ a viro solutaz duxit. Ex his ostendit̃. ꝙ si causa fornicatiõis fit separatio: nõ p̃ot vir vel mlier in aliã trãsire copulã. Pñt aũt recõciliari ꝛ cohitare sic p̃ri⁹: si dimissuz alt̃ reuocare voluerit.

J. Cor. vij. Matth. xix.

Amb. xxxij. q. vij. c. vxor.

Augu. super eplam ad cor. xxxij. q. vij. ca. apl̃s dicit. Jbidem.

Aug. de ser. dñi in mõte et habet̃. xxxij. q. vij.

Jbidẽ ca. dño ad illud.

Matth. xix.

Que p̃dictis vident̃ obuiare. d

Dicit tamẽ Johãnes Chriso. Sicut crudelis et iniquus ẽ qui castam dimittit: sic fatu⁹ est ꝛ iniqu⁹ q̃ retinet meretricẽ. Patronus em̃ turpitudinis est qui celat crimẽ vxoris. Jtem Hiero. Cum mulier vnã carnem in aliaz diuiserit: ꝛ se fornicatiõe a marito separauerit: nõ debet teneri: ne virum q̃ſb maledicto faciat dicente scriptura: Qui tenet adulterã stultus est ꝛ insipiẽs. Jdem ad Amandũ p̃sbyteꝝ scribẽs de quadaz que viro suo viuente alij nupserat sic ait: Rem nouã loquor: imo non nouã ſ veterem. que veteris testamẽti autoritate confirmat̃. Si reliquerit scdm̃ virũ mulier ꝛ recõciliari voluerit priori nõ potest.

Joh. Chris. xxxij. q. j. ca. crudelis.

Hiero. ibidẽ. ca. dixit dñs.

Prouer. xviij.

xxxiij. q. ij. Non satis.

Deut. xxiiij.

Determinatio. e

Sed hec omĩa intelligẽda sunt de illa que ab adulterio recedere noluit: nec p pniam pctm̃ delere. Qd̃ si vir sciẽter patit̃: ꝯsentire videtur. Si enim i adulterio p̃seuerare eligit: patronus turpitudinis ꝛ lenocinij re⁹ maritus habebitur: nisi eam adulterij ream facere voluerit. Si aũt a pctõ recesserit et p pniam illud purgauerit: poterit viro re-

xxxij. q. j.

Augu. ad pollētiū. xxxij. q. j. c. qđ autem. In li. đ adul. coniu.

cōciliari. Vñ Augu. Quid tibi durū videt' vt p' adulteriū recōciliet' cōiux: si fides assit nō erit durū. Cur eñ adhuc deputamus adulteros: quos credim' penitentia esse sanatos. Idē. Nō erit turpis nec difficilis etiā post patrata & purgata adulteria recōciliatio cōiugij: vbi per claues regni celorum nō dubitatur fieri remissio peccatorum: non vt post viri diuortium adultera reuocet': sed vt post christi consortiū adultera nō vocetur. Item Greg. Debet recipere peccatricē que penitētiā egit: sed non sepe. Item Hermes: Si vir scierit vxorē suaz deliquisse & nō egerit pniam mulier: sed permanet in fornicatione sua: & viuit cū illa: vir reus erit & particeps peccati eius. Et si mulier dimissa egerit pniam & voluerit ad virum reuerti: dz recipere peccatricez q̄ pniam egit: sed nō sepe.

Grego. in li. q̄ de pastor.

Hermes in li. de adulterinis cōiugijs.

De illis qui se ante polluerūt per adulterium. f

Solet etiaz queri an valeat duci in coniugium que prius ē polluta per adulterium. De hoc Leo papa ait: Nullus ducat in matrimoniū quā prius polluit adulterio. Itē. Relatū ē auribus sanctorum sacerdotum: quēdam alterius vxorē stupro violasse: & insup meche iuramētū dedisse: q' post legittimi mariti mortem si superuiueret: duceret eam in vxorem: qđ & factū est. Tale ergo cōnubium phibem' & anathematizamus. His aliisq; auctoritatibus vetant' in coniugiū copulari: qui se prius adulterio maculauerunt. Sed econtra Augusti. ostendit dicens: Denique mortuo eo cum quo fuit verum coniugium: fieri potest cōiugium cū qua precessit adulteriuz. Idem Posse fieri sane licitas nuptias ex personis illicite coniunctis honesto placito subsequente manifestum est.

Leo pa. xxxj. q. j. c. nullus. Et concilio tribu riensi. ibidez. c. relatum.

Aug. in li. de nupt. & concu.

Aug. ibidē. c. denique. & c. se.

Determinatio. g

Sed hec vltima auctoritas de concubinis loquit' phibēs cōcubinas posse trāsire ad honestū placitū nuptiarum: si castitatem & fidē seruare velint. Prima vero auctoritas Augustini de illis agit qui de peccato penituerunt: & nihil in mortem viri machinate sunt: nec viuente viro fidem adultere dedit mechus: q' eā i cōiugio duceret si supuiueret. Qui vero hec faciūt: aliis premissis auctoritatibus prohibentur copulari.

Ibidem.

Ista est distinctio. xxxv. huius quarti libri: in qua mgr postq' superius determinauit de impotentia coeundi: q̄ actū mrimonij ipedit: hic determinat de sepatione thori ppt' fornicationē q̄ similr mrimoniū tollit vinculo mrimonij durāte. Et duo facit. Prio eñ ostēdit quō vterq; coniugum pōt aliū dimittere propter fornicationē: qñ ipe ē a fornicatiōe imunis. Scđo subiūgit quō null' possit ducere in matrimonio quā polluit i adulterio. Primū facit vsq; ibi: Solet etiā q̄ri. Scđm vsq; ad ñ. dist. In spāli snia mgri stat in duab' positionibus: quarum pma est hec: Et si vir vxorē dimiserit cā fornicatiōis alteri nō nubat ea viuēte in statu hui' corruptionis. Hanc mgr insinuās ponit prio q' sicut licet viro cā fornicatiōis vxorē dimittere ita eadem cā dimittere licet vxori virum: qđ auctoritatib' pbat Postea dicit q' illud qđ dictū ē debz itelligi si ille qui alterū vel alterā dimittit sibi crimini nō subiacet. Adultera aūt adulterū dimittere nō pōt cā fornicatiōis: qđ auctoritatibus pbat: Postea dicit q' si cā fornicatiōis facta fuerit sepatio: nō pōt vir vel mulier in aliā copulā coniugalem trāsire: pñt autez recōciliari & cohabitare simul si prius dimissam alter reuocare voluerit: quod auctoritatibus probat Postea inducit plures auctoritates q̄ dicūt q' si vir sciat vxorem suā deliquisse: & nō egerit mulier penitētiā & in fornicatiōe pmaneat: & hoc patiat' vir cū ea viuēs & cohabitās videt' consentire & re' & pticeps esse huius peccati: & ideo retinere eā non dz. Si vero mulier dimissa a peccato discesserit & p penitentiam illud purgauerit: poterit viro reconciliari: et vir talem debet recipere: sed nō sepe. Scđa positio est hec: Vir nō potest ducere vxorem quā pri' per adulterium polluit: si ipsa in mortez viri machinata fuerit: seu si vir dederit fidem q' eam duceret si vir non superuixerit. Hanc magister ponens probat auctoritate Leonis pape. Obijcit tamen contra hoc magister p auctoritates sanctorū: quas soluit dans earum sanam intelligētiā. Et tñ in spāli.

Si p extrēa cōditōe valeat vxor separari a viro & ecōuerso. g

DI. XXX VI

De ipedimēto cōditiōis qđ respicit statum legis humane

Nunc de cōditiōe videam' an valeat coniugiū diuidere. Ad qđ dicim' q' nō negat' igenua posse nubere s'uo: sed si nescitur eē seruilis cōditiōis: libere pōt dimitti cū s'uit' ei' fuerit dephēsa sm illđ: Si q̄s igenu' hō ancillā alteri' vxorē accepit: & estimat q' igenua sit: si ipa femia fuerit postea in seruitutē deiecta: si eā a seruitute redimere pōt faciat: si nō pōt: si voluerit aliam accipiat. Si vero ancillā eaz scierat & collaudauerat: post eā vt legitimaz habeat. Itē ex codē. Si femina ingenua acceperit seruū: sciēs q' seru' esset: habeat eū: q' oēs vnū pr̄em habemus in celis: vna lex erit viro & femine. Cū dz sciēs illū seruū dat' itelligi: q' si nescierit illū s'uū eē nō cogit' manere cū ipso. Si eñ cōditiōis dolum patit': nō cogit' adherere ei cui' frau-

In concilio apđ Vmeriā. & habet'. xxix. q. ij. c. si q̄s igenu'.

Ibidē. c. si femina ingenua

de decepta est. Si aũt scierit vir ꝯditiõez mulieris vel ecõuerso: nõ valet eã dimittere. Unde Zacharias papa. Si qs liber ancillaz in matrimonio accepit: nõ habet licentiam dimittendi eam: si consensu amboꝝ cõiuncti sunt: nisi ob fornicationem. De illis agit quibus alterutrius cõditio nota est quando cõiunguntur.

Zachari. pa. ibidẽ. c. si qs liber.

De copula serui ⁊ ancille diuersorum dominorum. b

Queritur etiam si seruus vnius ancillam alterius acceperit an sit inter eos cõiugium? De hoc etiã ita statutũ est. Dictũ est nobis ꝙ q̃dã legitima seruoꝝ matrimonia potestatiua q̃dã presumptiõe dirimãt: nõ attẽdẽtes illð qð deus cõiunxit hõ nõ sepet. Uñ nobis visum est vt ꝯiugia seruoꝝ nõ dirimant̃ etiam si diuersos dños habeant: ſ; i vno cõiugio ꝑmanẽtes dñis s̃uiãt suis. Et hoc in illis obseruãdũ est vbi legalis coniunctio fuit: ⁊ ꝑ volũtatẽ dñoꝝ. Attende finem huius capituli vbi videt̃ innui preter voluntatẽ dñoꝝ int̃ seruũ ⁊ ancillam non posse ꝯtrahi ꝯiugiũ. vel si ꝯtrahitur non esse ratũ. Quibusdam tamen videt̃ inter eos posse fieri coniugium dñis igñorãtibus.

In cõcilio cabilonensi. ibið c. dictum est.

Matth. xix.

De viro q̃ se facit seruũ vt diuidatur ab vxore. c

Illud etiã notandum: ꝙ si mulier virum liberuz accepit ⁊ ille vt causam p̃stet discidij se alicui⁹ seruũ fecerit: nec ille vxorẽ dimittere: nec illa ob vinculum coniugij in seruitutẽ redigi poterit. Unde illud: Perlatũ est ad sanctam synodum: ꝙ quidam ingenu⁹ ingenuam accepit vxorẽ. ⁊ post filioꝝ ꝓcreationem occasione diuortij: cuiusdã s̃uũ se fecerit vtꝝ ⁊ mulierẽ necessario tenere debeat. et si tenuerit. an illa etiã seruituti subijci debeat q̃situ est. Judicatũ est vxorem minime debere dimitti: nõ tñ ob christi legẽ mulierẽ in seruitutẽ redigi. dũ ille nõ ex ꝯsensu ꝯiugis se s̃uũ fecerit: quem liberꝝ ipa maritum acceperat.

In thiburiẽsi ꝯcilio. ibidẽ. c. ꝑlatum.

De etate contrahentiũ. d

Hoc etiam sciẽdũ ẽ ꝙ pueri añ. xiiij. ãnos ⁊ puelle ante. xij. annos s̃m leges matrimonium inire nequeũt. ex si ante predicta tempora copulam inierint: separari possunt q̃uis volũtate ⁊ assensu parentũ iuncti fuerint. Qui vero in pueritia copulati post annos pubertatis nolunt se relinquere: sed in coniunctione permanere. iam ex hoc efficiuntur coniuges: ⁊ deinceps nequeunt separari. Item. Sponsalia ante septennium ꝯtrahi nõ pñt: solo eñ ꝯsensu ꝯtrahunt̃ q̃ interuenire nõ põt nisi ab alterutra ꝑte intelligatur qð inter eos agitur. Duo illa executi sumus cum alioꝝ quorundã adiectione quibus coniugiũ solui potest nec tñ solui sꝑ necesse est. Nunc de illis q̃ ꝑsonas illegitimas penitus faciũt: addẽdũ est: ⁊ primũ de ordine.

xxx. q. ij. §. Sponsalia.

Ista ẽ distinctio. xxxvj. hui⁹ q̃rti libri: In q̃ mgr̃ postq̃ superius determinauit de impedimentis antecedentibus matrimonium contrahendum: ⁊ de superuenientibus in contractu: h̃ determinat de incidentibus in ipso contractu: sicut est error cõditionis. Et duo facit. Primo enim determinat de impedimento seruilis conditionis. Secundo de impedimento ex defectu etatis. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi: Hoc etiam ẽ sciendum. Secundum vero vsq; ad finẽ distinctio. In speciali sentẽtia magistri stat in duabus propositionibus quarum prima est hec: Cum persona depressa seruitute contrahens ignoranter eam potest dimittere ⁊ alteri coniungi matrimonialiter. Hanc magister insinuãs querit primo vtrum seruitus cõiugium diuidere possit. Et respondet ꝙ libera potest accipere seruum ⁊ econuerso liber ancillam: sed si mulier nesciat viri conditionẽ vel ⁊ econuerso vir mulieris: cum seruitus fuerit deprehensa potest libere dimittere eam. Si autem sciuerit mulieris cõditionem vel econuerso non potest dimittere: quod auctoritatibus confirmat. Postea q̃rit si ambo: scz vir ⁊ mulier sint seruilis conditionis: vtrum possit inter eos esse coniugium. Et respondet ex auctoritate eiusdem concilij ꝙ sic: dũmodo fiat coniunctio ex voluntate dominorum: q̃uis dicunt alij ꝙ etiaz dominis ignorantibus possit inter eos fieri coniugium. Postea dicit ꝙ si mulier accepit virum liberum ⁊ ille postea fecerit se seruum occasione diuortij: non ille potest vxorem dimittere: nec illa per matrimonij vinculum potest in seruitutem redigi: dum ille non ex assensu coniugis se seruum fecerit: qð auctoritatibus eiusdem concilij ꝓbat. Scða propositio est hec: Sponsalia nõ contrahuntur nisi ab alterutra parte sciatur quid inter eos in tali facto agatur. Hanc quidem propositiõem mgr̃ insinuãs dicit: ꝙ s̃m leges pueri ante decimũquartũ annuz ⁊ puelle ante duodecimum annum non possunt matrimonium inire qð si fecerint ante predicta tempora separi poterunt. Qui autem in puericia copulãtur ⁊ post annos pubertatis nolunt se dimittere sz in coniunctione ꝑmanere ex hoc efficiuntur coniuges: ⁊ deinceps nequeũt separi. Addit etiã ꝙ spõsalia ante septimũ annũ ꝯtrahi non possunt. Oportz eñ ꝙ ab vtraq; ꝑte intelligat̃ q̃d ĩter eos agat̃. Ultimo dicit determinatũ esse de duob⁹ impedimẽtis cõiugij q̃bus solui põt nec tñ solui sꝑ est necesse. Et tñ in spãli de sñia huius distinctionis.

In quo ordine nequeat fieri coniugium. a

DI. XXX VII

De ipedimētis q̄ oino faciūt il legitimum ad mřimoniuz ʒ. hēdū cū oī ,ppt ecclĭasticā istitutionē

Leo papa. di. xxxij. ca. seriatim.

Ex carthagi= nēsi cōcilio ibi dē. c. placuit.

Leo papa. di. xxxj. c. lex continentie.

Dis. xxxij. ca. si quis.

Calixtus pp̄. di. xxviij. c. p̄sbyteris.

Gre. di. xxviij c. nullum. Innocē. pa. ij Decernim⁹ vt hij q̄ ordinē sb diaconat⁹ acceperint ⁊ insup vxores duxerint vel ↄcubinas habuerit officio atq̧ ecclesiastico bn̄ficio careāt. Cū n. ipi templū ⁊ vasa dn̄i sacrariū spūsscti eē debeāt ⁊ dicū indignū est eos cubilib⁹ ⁊ immūdicijs d. seruire. Illud habet. xxviij. di. c. decernim⁹

s

Sunt igitur q̄dam ordines in quibus nullatenus pōt cōtrahi cōiugiū: ⁊ si itercesserit copula fit diuortiū: vt sacerdotium: diaconat⁹ ⁊ subdiaconat⁹. In alijs vero pmittitur sortiri cōiugiū nisi religionis habitum sumpserint vel ↄtinētie votū fecerit. Vn̄ Leo papa. Clericos: lectores: hostiarios: exorcistas: acolitos: si extra votū ⁊ habitū inueniunt̄ ⁊ cōtinētiaz ,pfiteri nolunt vxorē ducere virginem ecclesia romana pmittit: nō viduā vel repudiatam: q2 deinceps nec ad subdiaconatum ,puehi poterūt: nec laicus vxorē sortit⁹ nisi virginē: vel bigam⁹ ad clericatū. Itē ex carthaginē. ↄcilio. Placuit ep̄os: p̄sbyteros: diaconos: sbdiaconos ēt ab vxorib⁹ abstinere qđ si nō fecerint ēt ab ecclĭastico remoueantur officio. Ceteros vero clericos ad hoc nō cogit. Itē Leo papa. Lex continētie eadem est ministris altaris q̄ ep̄is ⁊ p̄sbyteris: q̄ cū essent laici vel lectores: licite vxores ducere potuerūt: s3 cum ad predictos peruenerūt gradus: cepit eis nō licere qđ prius licuit. Item in sexta synodo. Si q̄s eoꝝ q̄ ad clericatum accedūt voluerit nuptiali lege mulieri copulari: hoc ante ordinē subdiaconatus faciat. Item Calixtus papa. Presbyteris: diaconibus: subdiaconibus: monachis: concubinas habere seu matrimoniū contrahere penitus interdicimus: ↄtracta q̧ matrimonia ab hmōi psonis disiungi: ⁊ psonas ad pniam debere redigi: iuxta sanctoꝝ canonū distinctiōez iudicamus. Itē Greg. Nullū facere sbdiaconū ep̄i presumant: nisi q̄ se caste victuruz ,pmiserit: q2 nullus debet ad ministeriū altaris accedere nisi cui⁹ castitas ante susceptū ministerium fuerit approbata.

De interfectoribus suarum coniugum. b

His adijciēdū est de occisoribus suarū coniugū: de quibus Nicolaus papa scribit Radulpho bituricensi archiep̄o. Interfectores suarū ↄiugum sine iudicio: cū nō addis adulterarū vel aliq̄d hmōi: q̄d aliud habendi sunt q̧ homicide: ac p hoc ad pniam redigēdi: q̄bus penit⁹ denegat̄ ↄiugiū. Hic videtur Nicola⁹ pmittere maritis p adulterio aut alio hmōi vxores suas interficere s3 ecclĭastica disciplina spūali gladio nō materiali criminosos feriri iubet. Vn̄ idem Nico. Inter hec vestra sanctitas addere studuit: si cui⁹ vxor adulteriū ppetrauerit: vt marito ei⁹ s̄m mūdanā legē iterficere liceat. S3 sctā di ecclĭa nūq̧ mūdanis ↄstringitur legib⁹: gladiū nō habet nisi spūalez. Itē Pius papa. Quicūq̧ ,ppriā vxorez absq̧ lege ⁊ sine cā interfecerit aliāq̧ duxerit: armis depositis publicā agat pniaz ⁊ si ↄtumax extiterit anathematizet̄ vsq̧ quo consentiat.

Nicolaus pa. xxxiij. q. ij. ca. interfectores.

Pi⁹ pp̄. xxxiij. q. ij. c. quicunq̧ ppriam.

Ista ē distictio. xxxviij. hui⁹ q̄rti libri:

in qua magister postq̧ superius determinauit de impedimentis q̄ faciūt psonas medias plene legitimas ⁊ penitus illegitimas: hic determinat de impedimentis q̄ faciunt psonas omnino nō illegitimas. Et circa hoc duo facit. Prio em̄ ostēdit quō p ordinē sacrū mřimoniū impediat̄. Scđo quō per vxoricidiū ipedit̄. Primū facit a p̄ncipio dist. vsq̧ ibi: His adijciēdū. Scđm vo ab inde vsq̧ ad fi. di. In spāli snia mgr̄i stat in duab⁹ ,ppositionib⁹: quarū prima ē hec: Voto ↄtinētie ↄstricti vl' in sacris ordinib⁹ vel in religione ↄstituti mřimoniū cōtrahere ab ecclĭa sunt ,phibiti. Hanc mgr̄ insinuās dicit q̧ sunt q̄dā ordines in quibus nullatenus potest cōtrahi cōiugium: ⁊ etiaz si intercesserit copula fit diuortium sicut sacerdotiū: diaconatus subdiaconatus. In alijs vero ordinibus pmittitur fieri coniugium nisi religionis habitum sumpserint: vel votū continentie fecerint: quod pluribus auctoritatibus confirmat. Scđa ,ppositio est hec: Ex iure canonico quod legibus mundāis nō astringitur viro ne vxorem interficiat mřimoniū interdicitur. Hāc magister insinuās dicit q̧ occisoribus suarū cōiugum penitus coiugium denegandum est tales sic criminosos ecclĭastica disciplina gladio spirituali ⁊ non materiali corrigere iubet: vnde tales debent publicam pniam agere: ⁊ si cōtumaces fuerint excommunicantur quousq̧ ↄsentiant. Et tm̄ in spāli.

De voto. a

DI. XXX VIII.

De impedimētis q̄ oino faciunt illegitimū mřimōiū ʒbēdū cū oī ,ppt ,ppriā obligationem.

n

Nunc d̄ voto inspiciamus. Votū ē testificatio quedā ,pmissiōis spōtanee: q̄ deo ⁊ de his q̄ dei sunt ,pprie fieri debet. Sūt tn̄ ⁊ vota stultoꝝ q̄ frāgēda sunt.

De votoꝝ differentijs. b

Sciendum vo q̄d votoꝝ aliud est cōe: aliud singulare. Cōmune vt illud qđ in baptismo oēs faciunt cū spōdent renūciare diabolo ⁊ pompis eius. Singulare vt cū aliq̄s sponte ,pmittit seruare v̄ginitatē vel ↄtinentiā vel aliq̄d hmōi. Itē singulare votū: aliud ē priuatum: aliud solenne. Priuatum est in abscondito factum: solenne vero in conspectu ecclesie factum. Item priuatum votum si violetur peccatum est mortale: solenne vero violare peccatum et scanda-

lum est. Qui priuatum faciunt votum cõtinentie: matrimonium contrahere nõ debent quia contrahẽdo mortaliter peccãt: si tñ contraxerint non separantur: qꝛ probari nõ potest quod occulte factũ ẽ. Qui vero solenniter vouent: nullatenus cõiugium inire queunt: quibus nõ solum nubere ꝫ ⁊ velle damnabile. Uñ Augu. In cõiugali vinculo si pudicitia seruatur: dãnatio nõ timet. sed in viduali continentia ⁊ virginali excellẽtia virtus muneris amplioris expetitur: qua expetita ⁊ electa et vota oblata iam non solum capescere nuptias: ꝫ etiã si nõ nubat nubere velle dãnabile est. Augu. Uouentibus eñ virginitatẽ vel viduitatẽ nõ solum nubere sed etiam velle damnabile est. Quod apostolus ostẽdit Timotheo scribẽs: Adolescẽtiores viduas deuita: cum enim luxuriate fuerint in xp̃o nubere volũt id est cũ post votum continẽtie in delitijs egerint vitã: nõ dico nubunt ꝫ nubere volũt in christo quasi tũc nõ sit peccatum: sed ꝙ sit ostendit subdens: Habentes dãnationem: ⁊ q̃re subdit: quia primam fidem irritam fecerunt: ⁊ si nõ nubendo: tamen volendo: vt voluntatẽ que a proposito cecidit appareat esse damnatam siue sequant nuptie siue non. Damnatur eñ propositi fraus: damnantur tales: qꝛ continentie fidem p̃mam irritam fecerunt: id est votum vel in voto violato fidem quam in baptismo ꝓfesse sunt. Si autem pro voluntate nubẽdi damnantur: constat si eam effectui mãcipauerint reuocandum id esse in irritum easq; arcẽdas redire ad ꝓpositũ Uñ Gregorius. Uiduas a proposito recedentes viduitatis super quibus nos consuluisti: credo te nosse a sancto Paulo nisi conuertantur olim esse dãnatas: quas ⁊ nos apostolica auctoritate damnandas ⁊ a cõmunione fideliũ atq; a liminibus ecclesie arcendas fore censemus: vsq;quo obediãt ep̃is suis: ⁊ ad bonũ qđ ceperũt inuite aut voluntarie reuertantur.

Aug. ad iuliam ꝺ sctã viduitate: ⁊ allegat xxvij. q. j. ca. nuptiarum bonum.

j. Timo. v.

Greg. ad Bonifacium: ⁊ habet. xxvij. q. j. ca. viduas a ꝓposito.

De virginibus nõ velatis. C

De virginib⁹ aũt nõ velatis si deuiauerint: a p̃decessore nostro Innocentio papa tale decretum habemus. Hee que nec dum sacro velamie tecte tamẽ in proposito virginali semp se simulauerunt permanere: licet velate nõ fuerint: tamẽ si nupserint aliquo tempore his agenda pñia est: qꝛ sponsio earũ a domino tenebatur. Si enim inter homines solet bone fidei contractus nulla ratione dissolui: quãtomagis ista pollicitatio quã cum deo pepigit solui sine vindicta nõ poterit? Item. Si virgines nondum velate taliter publica penitentia puniũtur: ⁊ a cetu fidelium vsq; ad satisfactionem excluduntur quantomagis vidue que perfectioris etatis ⁊ maturioris consilij existunt: ⁊ habitum religionis assumpserunt: ⁊ deinde apostatauerunt atq; ad priorem vomitum sunt reuerse: a nobis ⁊ ab omnib⁹ fidelibus: a liminibus ecclesie: ⁊ a cetu fidelium vsq; ad satisfactionem sunt eliminande: ⁊ carceribus tradẽde. Ex his apparet virgines vel viduas: voto continẽtie astrictas: siue fuerint velate siue non: nullatenus coniugium sortiri posse. Qđ itidem de omnibus intelligẽdum est: qui continentiam vouerũt. Qđ eñ ante erat licitum: post votum fit illicitum. Non est igitur pretermittẽdum quod Innocentius papa de viduis ⁊ puellis decreuit que christo spiritualiter nubunt: si postea publice nupserint: nõ eas admittẽdas esse ad penitentiã: nisi hi quibus se iunxerant de mundo recesserint. Si enim de omnibus hec ratio custoditur: vt quecunq; viuente viro alteri nupserit: adultera habeatur nec ei agende penitentie licentia concedit nisi vn⁹ de illis fuerit defunct⁹: q̃tomagis de illa tenenda est: que ante se immortali sponso coniunxerat: ⁊ post hoc ad humanas nuptias transmigrauit? Attende ꝙ non solum coniugium talibus negare videtur sed etiam locum penitẽtie. Sed nõ ita intelligendum est: vt aliquando excludantur a penitentia que digne penitentiã agere volunt sed ille non sunt admittẽde ad penitẽtiam que ab incestus copula discedere noluerint: quia post religionis ꝓpositum non potest deo reconciliari per penitentiam: que ad habitum sue professionis redire neglexerit. Tunc ille cui se coniunxerat ei defunctus erit: cum ab ei⁹ illicitis amplexibus hec penitus recesserit. Cum ergo dicitur eas non esse admittendas ad penitentiam: nisi hi quibus se iunxerant de mundo recesserint: subaudiendum est eis. Tunc enim eis viri de mũdo recedunt ⁊ defunguntur: cum ab eorum concupiscentia iste se alienant: queẓ sensum similitudo subdita declarat ⁊ cõfirmat.

Innocẽ. xxvij. q. j. ca. hee que

Innocen. pp. ibidẽ. c. q xp̃o

Quã grãde malũ sit adulteriũ. D

Cum vir et mulier legittime coniuncti sunt: constat alterũ altero viuente ad aliã nõ posse trãsire copulam: alioqn adulteriũ ꝯmittit: de quo Clemẽs papa ait: Quid in omnibꝰ peccatis adulterio est grauius? Scdm nãq3 in penis tenet locũ: quẽ primũ illi habent q̃ aberrãt a deo. Grauissime ergo peccãt adulteri: grauiter fornicarij: sed cunctis his grauius incestuosi: quos oẽs trãscẽdunt contra naturã delinquentes. Vñ Augu. Adulterij malum vincit fornicationẽ: vincitur ab incestu. Peius eñ est cum matre q̃3 cum aliena vxore dormire: sꝫ horꝫ oim pessimum est qd contra naturã fit: vt si vir mẽbro mulieris nõ ad hoc cõcesso vtatur hoc execrabiliter fit in meretrice: sed execrabilius fit in vxore.

Clemẽs papa xxxij. q. vj. c. qd in oibꝰ.

Aug. de adul. cõiugijs. ꝛ habet. xxxij. q. vj. c. adulterij malum.

De illis qui post longã captiuitatem redeunt. e

Hic querit̃ d̃ illis feminis: que putantes viros suos iterẽptos vel in captiuitate vel ab iniqua dñatiõe nũq̃3 liberãdos: in aliorꝫ ꝯiugia trãsierunt: si illi qui putabãtur ꝑijsse remeauerint: vtrũ eis reddi d̃beat: ꝛ an secũdi fornicati sint ꝛ ipse ree adulterij. De hꝫ Leo papa sic ait: Necesse est vt legitimarũ federa nuptiarũ reintegranda credamus: ꝛ remotis his que hostilitas itulit: cuiq3 id legitime reformet̃ qd intulit: pcurãdũq3 est vt recipiat quisq3 qd ꝓpriũ est: nec tñ culpabilis iudicetur: ꝛ quasi alieni iuris ꝑuasor habeatur qui ꝑsonam eius mariti qui iam nõ esse estimabat̃ assumpsit. Sic eñ multa q̃ ad eos q̃ in captiuitatẽ ducti sunt ꝑtinebãt: in ius alienum trãsire poterunt: ꝛ tñ plene iusticie est vt eisdem reuersis reformẽt̃. Ideoq3 si viri post longam captiuitatẽ reuersi: ita i dilectiõe suarum coniugũ ꝑseuerant: vt eas cupiãt in suũ redire cõsortiũ: dimittẽdũ est ꝛ inculpabile iudicãdũ qd necessitas intulit: ꝛ restituendum qd fides poscit. Si autẽ aliq̃ mulieres ita virorꝫ posterorꝫ amore sunt capte vt malint his coherere q̃3 ad legitimũ trãsire consortiũ: merito sunt notãde: ita vt ecclesiastica cõmunione priuẽtur: q̃ de re excusabili ꝯtaminationẽ criminis elegerũt. Redeãt ğ in suũ ꝯiugia statum: qꝛ sicut mulieres q̃ ad viros suos reuerti noluerint impie sunt habende: ita ille q̃ redeunt merito sunt laudande. Ex his ostẽditur illos q̃ taliter iungunt̃ vt credãt virũ interẽptũ ꝑ ignorãtiã: aliquã excusationẽ habere de pctõ: ꝛ tñ primã copulã esse legitimã: nõ scdam: veniã tñ habere si careat obprobrio male volũtatis. Sed si q̃s relicta i patria sua vxore in lõginquã abiens regionẽ aliã ducat vxorẽ: deinde penitẽtia ductꝰ eã dimittere velit asserens se aliã habuisse q̃ viuit: nec ecclia permittat: q̃ qd ille asserit ignorat: q̃rit̃ an i hac secũda copula sit cõiugiũ? Sane dici põt non esse coniugiũ ꝛ mulierẽ de crimine excusari per ignorãtiã: virũ aũt adulteriũ admisisse. Sed ex quo ad primã redire volens nec valẽs cogit̃ ecclesie disciplina hãc tenere: incipit excusari ꝑ obediẽtiã et timorem: de hoc qd poscẽti mulieri debitũ reddit: a qua ipse nũq̃3 poscere debet: ꝛ sic de alijs hmõi sentiendum est.

Lco pp. xxxij q. j. c. cũ ꝑ bellicam.

Hugo. iiij. se. ca. iiij.

Hoc hodie nõ tenet̃ imo non dꝫ ecclesie obedire.

Ista ẽ distictio. xxxviij. huiꝰ q̃rti libri: In q̃ mgr̃ postq̃3 superius determinauit de impedimẽto ordinis: hic determinat de impedimẽto voti. Et tria facit: Primo eñ distinctionẽ voti ꝑmittit. Scdo quale votũ mr̃imoniũ impediat subdit. Tertio quõ viri longe a feminis ꝓpter captiuitatẽ sequestrati eas repetere possint subiungit. Primum facit a ꝑncipio distin. vsq3 ibi: Qui eñ solẽniter. Scdm vsq3 ibi: Hic querit̃ de illis femis. Tertiũ vsq3 ad finẽ dis. In spãli snĩa mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibus: quarũ prima est hec: Votũ cõmune est qd oẽs accipiũt cum spondent diabolo ꝛ eius pompis renũciare. Singulare ṽo est cũ quis spondet ṽginitatem seruare. Hanc mgr̃ insinuans proponit primo q̃d sit votum. Et dicit q̃ votum est testificatio quedã ꝓmissionis spõtanee q̃ de his q̃ dei sunt ꝓprie fieri debet. Sunt tñ aliqua stultorꝫ vota q̃ frangenda sunt. Postea distinguit de voto ꝛ ostẽdit q̃ votũ mr̃imoniũ impedit: ꝛ dicit q̃ votorꝫ aliud est votũ cõmune ꝛ aliud singulare. Cõmune ẽ illud qd in baptismo faciũt omnes cum spõdent se renunciare diabolo ꝛ pompis eius. Singulare est cũ q̃s spõte ꝓmittit virginitatẽ vel aliud hmõi. Itẽ votorũ singulariũ: aliud est priuatũ vt illud qd ẽ factũ in abscondito. Aliud solenne vt illud qd est factũ in facie ecclesie. Priuatũ autẽ votum si violetur peccatum mortale est. Si aũt solẽne violet̃ peccatũ mortale ꝛ scãdalũ est. Scda ꝓpositio est hec: Omne qd licite ꝓmittimus debemus seruare totũ siue sit priuatũ siue solẽne votũ. Hãc magister insinuãs dicit: q̃ q̃ priuatũ votũ cõtinentie faciunt matrimonium contrahere non debent: qꝛ contrahendo mortaliter peccant. Si aũt ꝯtrahũt nõ sepant̃ qꝛ ꝓbari nõ põt qd occulte actũ est. Qui aũt solẽniter vouent nullatenꝰ inire queũt. Cõtinẽtiã igit̃ vouẽtes siue sint virgines siue vidue siue velate siue nõ velate ꝯiugiũ nullatenus sortiri pñt qꝛ qd ãte fuit licitũ post votũ fit illicitum. qd auctoritatibus cõfirmat. Postea dicit q̃ isti qui continentiam solenniter vouerunt si aliquo tempore contrahunt debent ab ingressu ecclesie ꝛ a cetu fidelium separari: donec humiliter satisfaciant ꝛ ad bonum quod ceperant siue inuite siue voluntarie redeant: quod auctoritatibus probat. Obijcit tamen incõtrarium per Inno

centij auctoritatē: qui dicit illos qui primo spūalit̄ nubunt si postea publice nupserit: non solum ad cōiugiū sed nec ad pniam recipiēdos esse nisi q̄bus se coniunxerūt de mūdo recedāt. Et respondet magister ꝙ intelligenda est auctoritas Innocencij de illis qui ab incestus copula desistere nolunt: qui non sunt ad penitētiā admittendi. Tamen qui digne penitentiam agere volunt a pnia nō excludunt̄: ⁊ talibus ab illicitis complexibus recedentibus illi quibus se ꝯiunxerūt defuncti sunt. Postea dicit ꝙ qn̄ vir ⁊ mulier legitime sunt coniuncti nō pōt alter altero viuente ad aliā copulam trāsire: alioquin adulterium cōmittit: quod est grauissimum pctm̄ licet grauius incestus ⁊ adhuc amplius vicium ꝯtra naturā: qđ auctoritatibus probat. Ex predictis infero. ꝙ tm̄ illud votū qđ per susceptionem sacri ordinis ⁊ professionem est solēnizatū: dirimit matrimonium contractum ⁊ nullum aliud quantumcūq̧ etiam sit publicatum. Tertia ꝓpositio est hec: Uiri redeuntes ex longa captiuitate quos femine putabant fore mortuos possunt vxores suas repetere ex iuris potestate. Hāc magister insinuās querit de illis feminis que putantes viros suos interfectos in captiuitate vel nūq̄ liberandos ad alioꝝ coniugia transierunt: si illi qui putabant̄ ꝑijsse remeauerint vtrū eis reddi debeāt: ⁊ an ipse sunt ree adulterij. Et respōdet ꝙ prima copula legitima erat. q̄ tamē sic coniunguntur propter ignorantiā habēt aliquā excusationem de peccato: sed tamen nō caruerunt opprobrio male voluntatis: exigit ergo iusticia vt viris reuersis vxores reformentur que si hoc voluerint laudande sunt. Si autem ad legittimum cōsortium redire noluerint sed cū posterioribus viris remanere merito sunt excōmunicande: ⁊ ecclesiastica cōmunione priuande ꝙ de re excusabili cōtaminationem elegerunt criminis: ⁊ hoc auctoritate confirmat. Ultimo queritur de isto qui vxore sua relicta in patria sua abijt in longinquaꝫ regionē ⁊ ibi aliā ducit: penitentia ductus vult eaꝫ dimittere: asserēs se habuisse aliam que viuit nec ecclesia ꝑmittat que quod ille asserit ignorat. Querit̄ vtrū in hac copula sit coniugium. Et respondet ꝙ non: tū mulier ꝓpter ignorantiam a crimine excusatur: vir aūt commisit adulteriū sed ex quo vult ad primā redire nec potest cogitur iudicio ecclesie hanc tenere: ⁊ tūc ꝑ obedientiam ⁊ timorem incipit excusari. Unde reddere debet ei debitū sꝫ nūq̄ debꝫ ab ea exigere seu poscere. Et tm̄ in spāli.

Di. XXXIX — De impedimētis q̄ faciūt oīno illegitimuꝫ ad contrahendū mr̄imoniū cū quodā ⁊ cū quodā nō: qđ venit ex cultus disparitate. Exod. xxxiiij. Deut. vij.

De dispari cultu. a

Post hec de dispari cultu videndum ē: hec ē em̄ vna de causis q̄bus ꝑsone illegitime fiunt ad ꝯtrahendū mr̄imoniū. Nō em̄ licet xp̄iano cū gētili vel iudea inire ꝯiugiū q² etiā in veteri testamēto ꝓhibitū est fideles viros īfideles ducere vxores dn̄o dicēte: Nō accipias vxorē de filiabus alienigenarū filijs tuis: ne traducāt eos post deos suos. Iuxta h̄ dn̄i p̄ceptū iudeoꝝ ꝯiugia cū alienis inita: Esdras separauit. Hoc idē etiā in nouo testō ꝓuatur. Un̄ Aug⁹. Ne nubat femina nisi sue religionis viro: vel ne vir talē ducat vxoreꝫ. Id enim vt dicis iubet dn̄s: docet apl's: vtrumq̧ precipit testamentū. Itē Amb. Caue xp̄iane gentili vel iudeo filiā tuam tradere: caue ne gentilē vel iudeā vel alienigenā. i. hereticā ⁊ oēm alienā a fide tua vxoreꝫ accersias tibi. Itē. Si quis iudee siue xp̄iana iudeo siue iudea xp̄iano carnali cōsortio misceat̄ q̄cunq̧ tm̄ nephas admiserit a xp̄iano cetu ꝓtinus segreget̄. Ex his alijsq̧ plurib⁹ testimonijs apparet nō posse contrahi cōiugiuꝫ ab his qui sunt diuerse religionis ⁊ fidei.

Esd. x. Aug. ad Pollentiū. ⁊ habetur. xxviij. q. j. c. sic ei ad fi. Exod. xxxiiij. j. Cor. vij. Amb. in li. de p̄riarchis: et ponit̄. xxviij. q. j. c. caue.

De coniugio fidelis ⁊ infidelis ⁊ duorum infideliū. b

Huic autem videtur obuiare qđ apl's ait de imparibus cōiugijs. Ego dico: nō dn̄s: Si quis frater habet vxorem infidelē ⁊ hec consentit habitare cū illo: nō dimittat illā: ⁊ si qua mulier ⁊c̄. Sed aliud hoc esse aliud illud euident̄ ostēdit Aug. Ibi em̄ agit̄ de illis cōiugijs fideliū ⁊ infideliū: q̄ cōtrahunt̄ ab eis in dispari religione ⁊ fide manentib⁹. Apostolus vero agit de illis q̄ vni⁹ eiusdēq̧ infidelitatis fuerūt qn̄ coniūcti sunt. Sed cū venisset euāgeliū alter sine altera credidit. Intelligis ne q̄d dicā? Attēde vt rem ipsam diligētius explanē. Ecce coniuges duo vnius infidelitatis fuerūt quādo coniuncti sunt: nulla de his q̄stio est q̄ ꝑtineat ad illud preceptuꝫ veteris ⁊ noui testamēti: quo ꝓhibetur fidelis cū infideli copulare ꝯiugiū. Iā sunt ꝯiuges ⁊ ambo adhuc sunt infideles. Tales sunt adhuc q̄les ꝯiuncti sunt. Uenitq̧ euangelij predicator: credidit eoꝝ vn⁹ vel vna ꝟ ita vt infidelis cū fideli habitare ꝯsentiat nō iubet dn̄s vt fidelis infidelē dimittat taliter ꝯiunctū. Nec apl's iubet vt non dimittat: ꝟ cōsulit: vt si q̄s aliter agat nō sit trāsgressor: sicut ⁊ de virginib⁹ ꝯsulit. Monet aūt qđ est lucrādi occasio cū possit licite relinq̄re ꝟ nō expedit. Tunc em̄ nō expedit id qđ licitū est quādo ꝑmittitur quidem: ꝟ ipsius vsus alijs affert impedimētū salutis: sicut discessio fidelis ab infideli quā nō ꝓhibet dn̄s: q² corā illo nō est iniusta ꝟ apl's ne fiat cōsilio charitatis suadet vt nemo in ea re iussionis necessitate teneatur: ꝟ cōsilij voluntate libere faciat. Ex his monstrat̄ inter infideles cōiugiū esse: ⁊ consilium apostoli non obuiare precepto dn̄i: quo iubet fidelem nō iūgi infideli; et si coniuncti fuerint separari. Legitur

j. Cor. vij. Aug. ad Pollētiū: ⁊ habet̄ xxviij. q. j. ca. sic em̄ ad fi. j. Cor. vij. xxviij. q. j. ca. iā nūc illud. Aug. ad Pollentiū. j. Cor. vij.

em̄ q Esdras ꝓpheta: imo dn̄s ꝑ eū iussit israelitis vxores dimittere alienigenas: per quas ibāt ad deos alienos: non ille ꝑ maritos acquirebant deo. Recte h̄ precipit: quia moysen iusserat dn̄s ne q̄s vxorē alienigenā duceret. Merito ḡ quas duxerāt dn̄o ꝓhibente dn̄o iubente dimiserūt: q2 vt ait Ambro. Nō est putandum matrimoniū qd̄ extra decretū dei factū est. sed cū cognoscitur emendandum: vt quando fidelis ifideli copulat̄. Sz vt ait Aug. Cū cepisset gentibus euāgeliuz predicari: iam coniunctos gentiles gentilibus comperit ꝯiugibus: ex quib⁹ si nō ambo crederēt: sed vn⁹ vel vna ⁊ infidelis cum fideli consentiret habitare nec ꝓhiberi a dn̄o debuit fidelis infidelē dimittere nec iuberi. Ideo nō ꝓhiberi: q2 iusticia ꝑmittit a fornicante discedere. Et infidelis hominis fornicatio est maior i corde nec vera eius pudicitia cum ꝯiuge dici potest: q2 omne qd̄ non est ex fide pctm̄ est. Q̄uis veram fidelis habeat pudicitiam: etiam cum infideli cōiuge que nō habet verā. Ideo aūt nec iuberi: q2 nec cōtra iussionem dn̄i gentiles fuerunt ambo ꝯiuncti. Licitum ḡ erat ꝑ iusticiam fideli infidelē dimittere: sed licitū nō erat faciēdum ꝓpter liberā beniuolentiā. Euidēter apparet ⁊ inter infideles ꝯiugiū esse ⁊ apostolū de illis agere: q̄ i infidelitate cōiūcti fuerūt ⁊ post alter ad fidem conuersus est: cū q̄ etiā infidelis habitare cōsensit: ⁊ hūc nō dimittere fideli ꝯsulit apostolus q2 forte ꝑ fidelē saluabit̄ infidelis.

Amb. xxviij. q. j. c. iussit esdras.

Aug. ad Pollentiū et habetur. xxviij. q. j. ca. sic enim neqȝ.

Matth. xix.

Non est vera pudicicia fidelis cū infideli. thē. xxviij. q. j. in princi. Ro. xiiij.

De fornicatiōe spūali ob quā potest dimitti coniunx. c

Potest tamen licite dimittere: q2 in infideli ē fornicatio: si nō corpis: tm̄ mētis. Causaz em̄ fornicationis dn̄s excepit. Fornicationē ꝟo generalē ⁊ vniuersalē itelligere cogimur: non mō. s. corpalē ƀ ⁊ spūalem: de q̄ Aug. ait: Idolatria ⁊ q̄libet noxia supstitio fornicatio ē. Dn̄s aūt pmisit ⁊ cā fornicatiōis vxorē dimitti: ƀ nō iussit et sic dedit aplo locū monēdi: vt q̄ voluerit non dimittat. pōt tm̄ licite dimittere. Si em̄ fornicatio carnis detestanda est in cōiuge: q̄ntomagis fornicatio mentis. i. infidelitatis.

In glo. j Cor. vij. Si quis.

Matth. v. et xix.

Augu. in sermō. in monte. et hr̄. xxviij. q. j. ca. idolatria.

Pro qb⁹ vitijs possit dimitti. d

Si autem queris an ꝓpter aliud vitiū nisi ꝓpter infidelitatem vel idolatriā possit dimitti? Attende q̄d Aug. ait: Si infidelitas fornicatio ē: ⁊ idolatria ifidelitas: ⁊ auaricia idolatria nō est dubitādū ⁊ auariciā fornicationez esse. Quis ḡ q̄libet illicitā cōcupiscentiā pōt a fornicatiōis genere separe: si auaricia fornicatio ē? Ex q̄ intelligit̄ q ꝓpt̄ illicitas ꝯcupiscētias nō tm̄ q̄ in stupris cū alienis viris vl̄ feminis cōmittunt̄: ƀ ob quaslibet q̄ animā a lege dei aberrare faciūt ⁊ pniciose corrumpi: possit sine crimine ⁊ vir vxorem suā dimittere ⁊ vxor virum. Itē Rectissime dimittit̄ si viro suo dicat: nō ero vxor tua: nisi mihi d̄ latrocinio diuitias cōgreges: vel nisi solita lenocinia exerceas aut si q̄d aliud facinorosuz vel flagitiosū a viro suo expetat. Tūc ille si veraciter penitēs est: habetq fidem ꝑ dilectionē operātem: membrum qd̄ eū scādalizat amputabit. Ex his apparet q nō solū infidelitas ƀ etiā q̄libet ꝯcupiscētia q̄ pnitiose turpiterq corrūpit: fornicatio spūalis est ꝑ quam vir vxorē vl̄ vxor virū dimittere potest. Consulit tm̄ aplus ne fidelis dimittat infidelem volentez cohabitare: nec a deo reuocare.

xxviij. q. j.

Idē vbi. s.

Augu. d̄ fide ⁊ operibus. ⁊ xxviij. q. j. ca. vxor legitīa.

Matth. vlt.

j. Cor. vij.

Si fideli liceat aliam ducere infideli discedēte vel dimissa. e

Hic querit̄ si fidelis dimittat infidelem: vl̄ infidelis a fideli discedat: an liceat fideli aliā ducere? Videt̄ autoritas testari q illa viuente alterā ducere nō valeat. Amb. em̄ verba apostoli exponēs ait: Alioq̄n si disceditis ab inuicē et volētes cohabitare dimittitis: ⁊ alijs vos copulatis adulteri estis: ⁊ filij vestri q̄ de hac copula nascunt̄. immundi id est spurij sunt. Itē. Si q̄s habuerit vxorem virginē aū baptismū: viuēte illa post baptismū alterā habere nō potest. Crimina em̄ in baptismo soluunt̄ nō cōiugia.

xxviij. q. ij. q̄si ꝑ totū tractat̄ h̄ q̄stio.

xxviij. q. v.

xxviij. q. v. Si quis.

Que ꝑmissis cōtraria vident̄. f

Sed econtra Ambro. testat̄. Si infidelis dic̄ apl's discedit discedat. Nō em̄ ē seruituti sbiect⁹ frater aut soror in h̄mōi: q2 nō debet̄ reuerētia ꝯiugij ei qui horret autorē cōiugij. Non est em̄ ratū mr̄imoniū qd̄ sine deuotione dei est: ⁊ ideo nō est pctm̄ ei qui dimittit̄ ꝓpt̄ deū: si alij se copulauerit. Cōtumelia em̄ creatoris soluit ius mr̄imonij circa

xxviij. q. v.

In glo. j. Cor. vij. Nō ē em̄.

N

cū q̄ relinquit̄ ne accuset̄ alij copulatus: Infidelis aūt discedēs ꝛ in deū peccat et in matrimoniū. nec est suāda ei fides cōiugij q̄ iō recessit ne audiret xp̄m esse deū xp̄ianoꝝ ꝯiugioꝝ. Si vō ambo credide rint p cognitionē dei ꝯfirmat̄ ꝯiugiū.

Determinatio. g

Attēde hec predictis cōtraria posse videri: ita vt sibi Ambrosius ꝯtradicere videat̄. Sꝫ distiguēdū est hic aliud esse dimittere volentē cohabitare. aliud dimitti ꝓpter deū ab illo q̄ horret nomē xp̄i. Ibi lex beniuolentie nō seruat̄: hic veritas custodit̄. Et ideo cū liceat dimittere volentē cohabitare. nō tñ ea viuēte aliam ducere licet. Discedentē vero sequi nō oportet: et ea viuēte aliā ducere licet. Sed h̄ nō est intelligendū nisi de his q̄ in infidelitate sibi copulati sunt. Sed si ad fidem vterqꝫ cōuersus est. vel si vterqꝫ fidelis matrimonio ꝯiūctus ē: ꝛ post alter eoꝝ a fide discesserit: ꝛ odio fidei ꝯiugem reliq̄rit dimissus discedentē nō comitabit̄. nec tamē illa viuēte alterā ducere poterit: q2 inter eos fuerat ratū ꝯiugiū: qđ nō potest dissolui.

xxviij. q. ij.

Quidā dicūt cōiugiū nō esse int̄ infideles et quare. h

Sūt tamē nōnulli q̄ int̄ infideles asserūt nō esse ꝯiugiū: q2 nec rata nec legittia ē eoꝝ copula. Rata nō ē: q2 solui pōt: nec legittia: q2 ap̄ls ait: Om̄e qđ nō ē ex fide pctm̄ ē. Eoꝝ āt ꝯiūctio nō est ex fide: ꝛ iō pctm̄ est. Nō est ergo ꝯiugiū: q2 nullū ꝯiugiū pctm̄ ē. Aug. etiā dic̄: q2 nō ē vera pudicitia infidel̄ cū fideli. Sꝫ vera negat̄ esse pudicitia. non q̄ infideliū ꝯiugiū nō sit veꝝ: s̄ q2 nō habet illud triplex bonū qđ excusat coitū et meret̄ premiū. Itē illud apl̄i. Omne qđ nō ē ex fide: pctm̄ ē. nō ita intelligendū ē: vt q̄cq̄d fit ab infidelib⁹ pctm̄ sit: s̄ omne qđ fit ꝯ̄ fidē. i. ꝯsciam: male fit: ꝛ ad gehēnā edificat. Vel in om̄i eo qđ infidelis facit peccat: nō q2 illud facit: s̄ q2 nō eo mō illō facit q̄ dꝫ: nō referēs ad debitū finē.

Hic passus q̄si de verbo ad verbū habet̄ xxviij. q. j. in principio.
Rom. xiiij.

xxviij. q. j. §. His itaqꝫ.

Q̄r legittimū sit cōiugiū infideliū sed nō ratū et quare. i

Copula ergo maritalis q̄ est inter infideles coniugiū est legittimū: s̄ nō ratū. Legittimū q2 est inter legittimas ꝑsonas: s̄ nō ratū: q2 sine fide: Coniugiū vero fideliū est legittimū: et ratum: si tū legittime sunt ꝑsone. Q̄r autē legittima sit infideliū cōiunctio Aug. testatur dicēs: Uxor legittima societate cōiūcta sine vlla culpa relinquit̄ si cū viro christiano ꝑmanere noluerit. Ex h̄ etiā ꝓbatur q̄ infideli ad fidē ꝯuerso apl̄s ꝯsuluit infidelē nō dimittere. qđ nō faceret: si nō esset int̄ eos legittimū ꝯiugiū. Legittimū est qđ legali institutiōe vel ꝓuincie moribus nō ꝯtra iussionē dn̄i ꝯtrahit̄.

Aug. in li. de fide ꝛ opibus ꝛ hr̄. xxviij. q. j. ca. vxor legittima.
Hug. oīij. sententiaꝝ. c. ix.
j. Cor. vij.

Ista est distinctio. xxxix. huius quarti libri: in qua mgr̄ postq̄ super⁹ determiauit de impedimētis matrimonij: que faciūt personam simpliciter illegittimā: hic determinat de impedimento quod facit eam illegittimā respectu alterius ꝑsone. Et tria facit. Primo em̄ ōn̄dit q̄ dispar cultus ꝑsonas illegittimas facit ad cōtrahēdū. Scđo declarat vtꝝ duoꝝ infideliū mr̄imonialit̄ ꝯiūctoꝝ vn⁹ ad fidē cōuersus possit relinq̄re nō cōuersum. Tertio quō duoꝝ infideliū nō possit esse verū mr̄imoniū. Prima pars vsqꝫ ibi: Hic aūt videt̄ obuiare. Scđa vsqꝫ ibi: Sed hoc nō est intelligēdū. Tertia vō vsqꝫ ad fi. dis. In sp̄eali sn̄ia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ ꝑma est hec: Diuerse religionis ꝑsone ad contrahendū simul matrimonialit̄ sunt illegittime. Hanc mgr̄ ponēs ꝓponit ꝑmo q̄ mr̄imoniū contrahi nō potest ab his qui sunt diuerse religionis. Dispar em̄ cult⁹ facit ꝑsonas illegittimas ad cōtrahendū. qđ plurib⁹ autoritatibus probat. Postea obijcit in cōtrariū p apl̄m q̄ dicit: q̄ si q̄s habet vxorē infidelē ꝛ hec ꝯsentit habitare cū isto nō dimittet illā: ꝛ silr̄ dicit de ml̄iere. Et respōdet q̄ q2 illō dictum ē. s. q̄ q̄ sunt dispares in cultu ꝯtrahere nō pn̄t intelligēdū est de illis q̄ existunt in dispari religiōe cultu seu fide. q̄. s. sic manētes contrahere nō pn̄t. Qđ apl̄s ait intelligēdū ē de illis qui vnl⁹ infidelitatis fuerūt qn̄ cōiuncti sunt: postmodū vnus sine altero ad fidē cōuersus est: quādo em̄ sic est. si infidelis cū fideli cohabitare consentit: tūc suadet apl̄s fideli vt eā nō dimittat. quoniā forte p fidelem saluanda est. pōt tñ licite fidelis infidelem dimittere: etiam cohabitare volentem: q2 ipsa infidelitas est q̄dam fornicatio sp̄ūalis ꝓpt̄ quam pōt vxor dimitti sicut ꝓpter fornicationē corporalē q̄ oīa autoritatib⁹ ꝓbat. Ex his infert scđam ꝓpositionē que ē: Fidelis vir pōt licite infidelē vxorē dimittere ꝛ ecōuerso ptꝫ ex ꝑmissis. Postea querit vtrū ꝓpter aliud vitiū q̄ infidelitatē possit dimitt̄. Et rn̄det q̄ vir sine crimine pōt vxorē dimittere et ecōuerso vxor virū ꝓpter quasdā cōcupiscentias que aberrare faciūt animā a lege dei: ꝛ nō solū propter infidelitatē. qđ autoritatib⁹ ꝓbat. Postea q̄rit si fidelis infidelē dimittat: vl̄ infidelis a fideli recedat. vtrū liceat fideli aliā ducere. Et arguit p autoritates ad vtrāqꝫ ptem: ꝛ cōtrarietates dissoluēs dicit q̄ si fidelis dimittat infidelē volētē secū cohabitare sine ꝯtumelia saluatoris nō pōt alterā ducere ea viuente. Si vero infidelis discedat ꝛ dimittit fidelē volentē secū habitare nō tenet̄ seq̄ discedentem: sꝫ licet ei alterā ducere. Hoc aūt intelligēdū ē de illis q̄ in infidelitate ꝯiūcti sunt: sꝫ si vterqꝫ ad fidelitatē ꝯuersus ē. vel si vterqꝫ fidelis existēs mr̄imonio ꝯiūctus ꝛ postea alter illoꝝ a fidelitate discesserit ꝛ fidelē derelinquit: nō dꝫ dimissus discedē

tē infidelē seq. tñ illa viuēte nō pt aliā ducere. qꝛ inter eos fuit ꝯiugiū ratū qḋ dissolui nō pōt. Tertia ꝓpō est hec: Coniugiū infideliū minime esse ratū ptꝫ ex hoc ꝙ oīs eoꝝ actio verissime est peccatū. Hāc mgr̄ insinuās dicit inter infideles nō esse coniugia: qꝛ eoꝝ copula nō ē rata cum solui possit. nec eoꝝ ꝯiugia esse legittima. cū non sint ex fide: omne aūt qḋ nō ē ex fide: pctm̄ est. ꝫm aplm̄. Hoc idē etiam oñdit ꝑ Aug. Mgr̄ aūt dicit ꝙ int̄ infideles est legittimū mr̄imoniū: qꝛ ē int̄ legittimas ꝑsonas: sꝫ nō est ratū: qꝛ nō est cū fide. qḋ ꝑ autoritates ꝓbat Cōiugiū aūt fideliū ē legittimū ⁊ ratū: si legittime sint ꝑsone. Et soluit dicēdo ad autoritatē b. Aug. Cōiugiū infideliū veꝝ ē: sꝫ nō hꝫ illud triplex bonū qḋ excusat coitū nec meret̄ ꝓmiū. Exponit etiā illḋ apli. Omne quod nō ex fide est: pctm̄ est. Et tm̄ in speciali de sn̄ia hui⁹ distinctionis.

DI. XL De impedimētis q̄ faciūt oīno illegittimū ad cōtrahēdū mr̄imoniū cuꝫ qdā et cū qdā nō: qḋ vēit ex ꝓpinquitate carnali q̄ ē cōsanguinitas.

De cognatiōe carnali ⁊ spirituali et pri⁹ de carnali. a

Hnc supest de cognatione aliquid dicere. Est autem cognatio alia carnalis: alia spūalis. Primū de carnali cognatione ⁊ affinitate inspiciamus. Cognati ḡ vel affines in septimo gradu vel infra copulari nō debent. vñ Greg. Progeniē suā vnūquēꝗ vsꝗ ad septimā obseruare decernim⁹ generationē ⁊ q̄diu se agnoscūt affinitate ꝓpinq̄s: ad ꝯiugalē copulā accedere denegamus: qḋ si fecerit sepent̄. Iteꝫ Nico. pa. De ꝯsanguinitate sua null⁹ vxorē ducat vsꝗ post generationē septimā vel q̄usꝗ parētela coḡsci pōt. Itē Nulli ex ꝓpiq̄tate sui sanguis vsꝗ ad septimū gradū vxores ducāt. His autoritatib⁹ aliisꝗ pluribus cōsanguineoꝝ ꝯiunctiōes ꝓhibent̄ vsꝗ ad septimum gradum.

Grego. epis gallie. xxxv. q. iij. ca. ꝓgeniem suam. Nicolaus pa. ibidem ca. de ꝯsanguinitate

Ex ꝯcilio lugdunēsi. ibideꝫ ca. nulli.

De computatione graduum consanguinitatis. b

Quō aūt gradus ꝯsanguinitatis cōputādi sint: Isid oñdit sic: Series cōsanguinitatis sex gradibus dirimit̄ h̄ mō: Filius ⁊ filia qḋ est frat̄ et soror sit ip̄e trunc⁹. Illis seorsum seiūctl ex radice illi⁹ trunci egrediunt̄ isti ramūculi: nepos ⁊ neptis prim⁹: ꝓnepos ⁊ ꝓneptis secūdus: abnepos ⁊ abneptis tertius: adnepos ⁊ adneptl q̄rtus: trinepos et trineptis quintus: trinepotis nepos et trinepotis neptis sext⁹. Attēde ꝙ sex gradus tm̄ ponit Isid. qꝛ trūcū int̄ ḡdus nō cōputat. Alij vo q̄ septē ḡd⁹ ponūt trūcū int̄ ḡdus cōputant. varie nāꝗ cōputant̄ ḡdus ꝯsanguinitatl. Alij em̄ p̄rem in primo gradu: filios in scḋo ponūt. Alij ꝓmū gradū filios appellāt: negantes gradū cognatiōis int̄ patrē ⁊ filiū esse: cū vna caro sint p̄r ⁊ fili⁹. Autoritates ḡ q̄ ꝯsanguinitatis cautelā vsꝗ i septimū gradū ꝓhibēt p̄rem ponūt i ꝓmo gradu. Illi vo q̄ vsꝗ ad sextū gradū ꝓhibēt: ꝓmū gradū filios appellāt. atꝗ ita fit vt eedē ꝑsone ꝫm hāc diuersitatē inueniat̄ i sexto ⁊ septio gradu. Patrē vo i ꝓmo gradu ponit: q̄ frēs dic̄ esse scḋm ḡdū. Hoc mō cōputat. Zacharias papa inquiēs: Parētele gradus taliter cōputam⁹. Ego et frater me⁹ vna generatio sum⁹: ꝓmūꝗ gradū efficimus. Rursus filius me⁹ ⁊ fratrl mei fili⁹ secunda generatio sunt: ⁊ scḋm gradū faciūt atꝗ ad hūc modū cetere successiones. Int̄ illos vo q̄ sex cōputant ḡdus ⁊ illos q̄ septē cōputāt ḡdus: nulla i sensu existit diuersitas q̄uis i nūero ḡduū varietas videat̄. Ultia em̄ generatio si a fratrib⁹ sumat initiū numerandi septima inuenit̄.

Isid. xxxv. q. i. ca. series.

Zacharias aliter cōputat. ibidē ca. parētele.

Quare sex gradus cōputant̄. c

Quare vo sex cōputet Isid. ip̄e apit dicēs: Cōsanguitas dū se paulati ꝓpaginū ordinib⁹ dirimēs vsꝗ ad vltimū gradū ꝓtraxerit ⁊ ꝓpinq̄tas esse desterit: tūc primū lex i mr̄imonij vinculū eā recipiet: ⁊ q̄dāmō incipiet reuocare fugientē. Idō aūt vsꝗ ad sextū generl ḡdū ꝯsanguitas ꝯstituta ē. vt sic. vj. etatib⁹ mūdi generatio ⁊ hois stat⁹ finit̄: ita ꝓpinq̄tas generl tot gradib⁹ terminetur. In his sex gradib⁹ oīa ꝓpinquitatū noīa ꝯtinent̄. vltra q̄s nec affinitas inueniri nec successio pt āpli⁹ ꝓrogari. Scḋm alios septē ḡdus iō cōputant̄: ita vt p⁹ septē ḡdus spōsus spōse iūgat̄. sic p⁹ hāc vitā q̄ septē dieb⁹ agit̄ ecclesia xp̄o iunget̄. Hic aūt occurrit illḋ qḋ Greg. Augustino angloꝝ ep̄o a q̄ req̄situs fuerat quota generatiōe debeāt copulari. rescribit sic: Quedā lex romana ꝑmittit: vt siue fratrl vl̄ sororis seu duoꝝ fratꝝ germanoꝝ seu duaꝝ soroꝝ fili⁹ et filia misceant̄. Sꝫ experimēto didicim⁹ ex tali ꝯiugio sobolē nō posse succrescere. Uñ necesse ē vt q̄rta vl̄ q̄nta generatio fideliū licent̄ sibi ꝯiungat̄. Sꝫ post mltū tp̄is idē Greg. a felice Messine Scilie ꝑside req̄sit⁹ vtrū Augustino scp̄serit vt angloꝝ q̄rta gnātione ꝯtracta mr̄imonia nō soluerēt̄ int̄ cetera talē reddidit rōneꝫ: Qḋ scp̄si Augustino angloꝝ ep̄o: ipi etiā āngloꝝ gēti q̄ nup ad

Isid. xxxv. q. iiij. ca. cōsanguinitas.

Quare septē

De dispēsatione greg. erga anglos. xxxv. q. iij. ca. q̄daꝫ lex romana.

Ibidem.

fidē venerat: ne a bono qđ cepat metuendo austeriora recederet: spēalit̄ ꝛ non generalit̄ me agn̄scas scpsisse. Nec iō hec eis scpsi vt postq̄ in fide fuerint solidati. si infra ppriā ꝯsanguinitatē inuenti fuerint: nō sepent̄ aut infra affinitatis lineā. i. vsq̄ ad septimā generationem iungantur.

Ista ē distictio. xl. huius quarti libri: in qua mgr̄ postq̄ superꝰ determiauit ď impedimentis matrimonij dispatis cultus qđ reddit psonam illegittimā ad contrahendum respectu alicuius psone ppter distantiā ad ipsam: Hic determinat de impedimētis matrimonij q̄ faciunt psonam illegittimā ad contrahendū respectu alicuꝰ psone ppter ppinq̄tatē ad ipam. Et tota snia mgr̄i versat̄ in hac distinctiōe. circa h̄. s. q̄ cognatio carnal' et spūalis mr̄imoniū impediūt. Snia in hac distinctiōe stat in illa ppōne: Cognatio q̄dā ē carnal' quedā vo spūalis: ꝛ infra quartū gradū nō possūt cognati inire mr̄imoniū. vt dicit decretalis. Hanc mgr̄ insinuās ponit pmo de cognatiōe ꝛ affinitate esse dicēdū: de q̄bꝰ duabꝰ subdit q̄ cognati ꝛ affines in septimo gradu ꝛ infra copulari nō debent qđ p autoritates pbat. Postea dicit q̄ gradus cōsanguinitatis a diuersis diuersimode cōputantur. Quidā eni vt Isid. cōputat sex gradus. ipm enim ꝯsanguinitatis truncū int̄ gradus non cōputat q2 int̄ patrē ꝛ filiū negat esse ꝯsanguinitatis gradus cū q̄si sint vna caro. Si ḡ supposito filio ꝛ filia fratre ꝛ sorore q̄si trūco: in pmo nepos ꝛ neptis: in scdo pnepos ꝛ pneptis in tertio abnepos ꝛ abneptis: in q̄rto adnepos ꝛ adneptis: i q̄nto trinepos ꝛ trineptis: in sexto trinepotis nepos ꝛ trinepotis neptis. Alij vo q̄ prem in pmo gradu ponunt. int̄ patrē quidē ꝛ filiū ponūt esse cognatiōis gradum. Et hi septē gradus cōputāt ꝛ q̄uis varij in numero graduum inueniant̄: nulla tamen existit diuersitas q̄tū ad terminū: sed tm̄ q̄tuz ad initiū. Postea mgr̄ assignat huiꝰ cōputatōis graduū rōez. Ultio opponit in cōtrariū p Grego. q̄ scribēs Augu. anglor̄ epo a q̄ requisitꝰ fuerat q̄ta generatiōe deberent cōnubia fieri dicit q̄ pūt licite fieri i quarta et in q̄nta generatione. Sz ad hoc rūdet ipm dictum Greg q̄ dicit se hoc nō generaliter dixisse. s3 specialiter ꝯcessisse genti anglor̄ q̄ nup ad fidē venerunt ne a bono qđ incepant metuēdo austeriora recedāt quibꝰ tn̄ postea in fide solidatis dicit hoc nō licere imo si infra ꝯsanguinitatis lineā ppriā aut affinitatis lineā ppriā. s. generationē inuēti fuerint copulati separēt. His dictis mgr̄i addo ex dictis doctorū alior̄ q̄ mgr̄i snia de gradibus cōsanguinitatis dudū bita p sūmū pōtificē ē remota. Et tm̄ i spēali

De gradibus affinitatis. a

DI. XLI De ipedimēto mr̄imonij qđ vēit ex ppinq̄tate carnali. q̄ est affinitas. Grego. xxxv. q. v. ca. porro de affinitate.

Nunc ď affinitate videndū est: de q̄ Grego. ait: Porro de affinitate quam dicitis parentelā esse q̄ ad viruz ex parte vxoris: seu q̄ ex parte viri ad vxorē pertinet: manifesta ratio ē: q2 si b̄m diuinā sententiā ego ꝛ vxor mea sumꝰ vna caro: pfecto mihi ꝛ illi mea suaq̄ parētela ppinquitas vna efficit̄. Quo circa ego et soror vxoris mee in vno ꝛ pmo ḡdu erimꝰ: filiꝰ vo eiꝰ scdo gradu erit a me: neptis vo in tertio. Ideoq̄ vtrinq̄ i ceteris agēdū ē i successiōibꝰ. Uxorē vo ppinq̄ cuiuscūq̄ ḡdus sit. ita me optet attendere queadmodū i pius q̄ ḡdus aliq̄ femia ppie ppinq̄tatis sit. Qđ nimir̄ vxori mee ď ppinq̄tate viri sui in cūctis cognatiōis gradibꝰ cōuenit obs̄uare. Qui vo alior̄sū sentiūt antichristi sunt. Itē Juliꝰ papa. Equaliter vir ꝯiugat̄ ꝯsanguineis pprijs ꝛ consanguineis vxoris. Itē Isid. Sane consanguitas q̄ in pprio viro cōseruāda est. etiā in vxoris parētela de lege nuptiaruz custodiēda est: q2 constat eos duos fuisse in carne vna. Ideoq̄ cōis est illis vtraq̄ parētela. Itē Juliꝰ papa. Nullū i vtroq̄ sexu pmittimus ex ppinquitate sui sanguinis vel vxoris vsq̄ in septimū generatiōis gradū vxorē ducere: vl' icesti macula copulari: q2 sicut nō licet cuiq̄ ď sua ꝯsanguitate xpiano: sic nec ď ꝯsanguitate vxoris cōiugē ducere ppt̄ carnis vnitatē. Itē Greg. De affinitate ꝯsanguinitatis p gradꝰ cognatiōis placuit vsq̄ ad septimā generationē obseruare. Nā ꝛ hereditas rer̄ p legales instrumentor̄ diffinitiōes sancita: vsq̄ ad septimū gradum heredū ptendit̄ successionē. Non eni eis succederēt nisi ď ppagine cognatiōis deberet̄. His autoritatibꝰ insinuat̄: et q̄ sit affinitas: et vsq̄ ad quem gradū sit obseruanda sc3 vsq̄ ad septimū.

Julius papa. xxxv. q. iij. ca equaliter. Isido. ibidē. ca. sane cōsanguinitas.

Ibidē ca. nullum.

Greg. i cōcilio meldēn. ibidē ca. ď affinitate

Uarie traditiōes ď affinitate. b

Sed alij videntur ꝯcedere in q̄nta generatiōe int̄ affines cōtrahi cōiugiū: ꝛ in quarta etiā si cōtractū fuerit nō separari. Ait eni Fabianus papa: De ppinq̄s q̄ ad affinitatez p virū et vxorē veniūt: defuncta vxore vl' viro in quinta generatiōe iungant̄. In q̄rta si inuenti fuerint nō sepent̄. In tertia vo ppinquitate nō licet vxorem alteriꝰ accipe post obitū eius. Equaliter vir iungat̄ in matrimonio eis qui sibi cōsanguinei sūt et vxoris sue ꝯsanguineis post mortē vxoris. Ecce hic cōcedit̄ in q̄nta vel quarta ppinq̄tate affiniū fieri cōiugium. Julius etiā papa ait Statutū est vt relictaz pris vxoris sue: relictā fratris vxoris sue: relictam filij vxoris sue: nemo sibi in mr̄imonium sumat: relictā vxorem cōsanguineorū vxoris sue vsq̄ in tertiā pgeniem nemo i vxorē sumat. In q̄rta vero et quita

Fabianꝰ papa ibidē. c. de ppinquis.

Julius papa. ibidem. ca. et hoc quoq̄.

si inuēti fuerint nō separent̄. Ecce q̄ varie ꝺ affinitatis obseruatiōe loquunt̄ autores. Alij em̄ vsq̧ ad septimū gradū eā obseruari santiūt. Alij vo in q̄nto vel q̄rto matrimonia cōtracta nō diuidūt. Sed illi veritatis rigorē: isti misericordie dispēsationē vident̄ pponere. Potest em̄ ecclesia dispensare in copula affiniū vsq̧ ad tertiū gradum. sicut Greg. dispēsauit in quarto gradu cōsanguinitatis: Illud aūt nō est ptereūdū quod Grego. Uenerio epō scripsit. Sedē apostolicā consulere decreuisti. si mulier copula nuptiali extraneo viro coniuncta cognationi eiꝰ ptineat si eo defuncto cognatio maneat vel sub alio viro cognationis vocabula dissoluantur. vel si suscepte soboles possint legittime ad prioris viri cognatiōis trāsire copulam. Si vna caro fiunt. quō aliquis eorum pōt ppinquius vni pertinere: nisi pertineat alteri? Hoc minime posse fieri credēdū est. Porro vno defuncto in supstite affinitas nō delet̄. nec alia copula coniugalis affinitatē copule prioris soluere valet: s̄ nec alterius ꝯiunctionis soboles placet ad affinitatis prioris viri ꝯsortiū transire. Si quis ḡ sacrilego et temerario ausu in defuncto q̄rit ppinq̄tatē extinguere. vel sub altero affinitatis vocabula dissipare vel si susceptas soboles alteriꝰ copule ppinquitati prioris credit legittime sociari: hic negat dei verbū validū esse quod dixit: Erunt duo in carne vna. Ecce hic phibet si mortuo primo viro vxor eius alij nupserit: filios ꝺ scdo viro genitos ducere vxores de cognatione prioris viri: q: filij mediante matre ad cognationē prioris viri pertinēt. cum q̄ mater eorū vna caro extiterat. Hec idem etiam Innocentius papa ait: Si qua mulier ad scd̄as nuptias transierit et ex eis sobolem genuerit nullatenꝰ potest ad ꝯsortium cognatiōis prioris viri pertingere. Hoc aūt obfuandū est vsq̧ ad septimū generis gradū: s̄ maxime vsq̧ ad tertiū et quartum: sicut supra positū est.

Grego. xxxv. q. x. ca. fraternitatis.

Gen. ij. Matth. xix.

Innocen. pa. xxv. q. x. ca. si qua mulier. het. ij.

Si cōiugiū sit int̄ eos q̄ nota consanguinitate diuiduntur. c

Et est sciendū q̄ꝺ

ecclesia infra p̄dictos gradus ꝯsanguinitatis cōiunctos sepat. Si aūt ignoranter ꝯiuncti fuerint in ꝯspectu ecclesie ⁊ postmodū pbata ꝯsanguinitate eiusdē iudicio sepati: querit̄ vtꝝ copula illa ꝯiugiū fuerit. Quibusdā videt̄ nō fuisse ꝯiugiū q: nō erant legittime psone: s̄ tn̄ de crimine excusant̄ p ignorantiā: ⁊ q̄si ꝯiugiū reputat̄: quia bona fide ⁊ p manū ecclie cōuenerūt. Uñ ⁊ filij eoꝝ legittimi habent̄. Alij vo dicūt fuisse ꝯiugiū licet nō essent legittime psone: q: taliū ꝯiūctiōes vocāt canones ꝯiugia: vbi de psonis agit̄ q̄rū testimonio ꝯsanguineoꝝ sit dirimēda cōiunctio. vñ Urbanus papa. Si duo viri vel tres ꝯsanguinitatē iureiurādo firmauerint vel ipsi forte ꝯfessi fuerint cōiugia dissoluant̄. Si vo neutꝝ ꝯtigerit epī eos p fidem xp̄i obtestent̄: quatenꝰ palā fateant̄ si se recognoscūt ꝯsanguineos. Si se iudicio epoꝝ segregauerint alia m̄rimonia nō phibeant̄ ꝯtrahere. Idem Notificamꝰ tibi vt cū tres vl̄ duo ex ppinq̄oribus eius qui accusat̄ hanc ppinquitatē iuramēto firmauerint. vel si duo vel tres ex antiquioribꝰ ianuensibus: quibꝰ hec ppinquitas est nota q̄ bone fame ⁊ veracis testimonij sint remoto amore: timore: p̄cio ⁊ oī malo studio p̄dicta firmauerint sine mora ꝯiugia dissoluāt̄. Cōsanguineos vo extraneoꝝ nullus accuset. vel consanguinitatē in sinodo cōputet s̄ ppinq̄ ad quoꝝ noticiā ptinet. Si aūt ꝓgenies tota defecerit: ab antiquioribꝰ ⁊ veraciribꝰ quibꝰ ppinquitas tota nota sit: epūs canonice ꝓquirat ⁊ si inuenta fuerit separent̄. Ecce quibꝰ accusantibus vel testificantibus dirimenda sit cōsanguineorum cōiunctio que cōiugium vocatur.

Quibꝰ personis testificantibus sint diuidenda ꝯiugia.

Urbanꝰ papa xxxv. q. vj. c. si duo viri.

Idē Richardo ianuen. episcopo. vbi. s̄. ca. notificamꝰ

Fabianꝰ papa ibidē ca. consanguinitatis.

Distictio vtil' q̄d sit fornicatio D

Hic dicendum est

q̄ aliud est fornicatio: aliud stuprū: aliud adulterium: aliud incestus: aliud raptus. Fornicatio licet sit genꝰ omnis illiciti coitus q̄ fit extra vxorē: tn̄ spēalit̄ intelligit̄ in vsu viduaꝝ vel meretricū vel cōcubinarū. Stuprū ppie ē v̄ginū illicita defloratio. Adulteriū est alieni thori violatio vñ adulteriū d̄: quasi alterius thori accessio. Incestus est ꝯsanguineaꝝ vel affinium abusus. Uñ incestuosi dicunt̄ q̄ consanguineis vl̄ affinibꝰ suis abutunt̄. Raptus admittit̄ cū puella violēter a domo patris educit̄: vt corrupta in vxorē habeatur: siue puelle siue pentibꝰ vis illata cōstiterit: h̄ morte mulctat̄: s̄ si ad eccliā cū rapta ꝯfugerit: p̄uilegio ecclie mortis im

Hoc totū vsq̧ ad. §. atten dē dum. habetur xxxvj. q. j. ca. lex pteritoꝝ. §. sed nō oīs

Quid sit fornicatio: Stuprū: Adulterium: Incestus et Raptus.

punitatē mereꝛ. Addendū est etiā illud Alexādri qui ait: Ex frat̄ soror ve vxoris tue cognati dicunt̄ equocatiōis iure sit. ⁊ necessitate vulgaris appellatiōis poti⁹ q̄ꝫ vlla cognatiōis causa. Uxor eni fratri fratrissa poti⁹ q̄ꝫ cognata vocat̄. Mariti frat̄ leuir d̄r. Duoꝝ fratꝝ vxores ianitrices vocant̄ q̄si eandē ianuam intrantes. Viri soror glos appellatur. Sororis aūt vir nō h̄ꝫ spēale nomē: nec vxoris frater.

Alexāder pa. xxxv. q. v. ca. ꝙ aūt frater.

Ista est distinctio. xlj. huius q̄r̄ti libri: in qua mgr̄ postq̄ supius determīauit d̄ impedimēto ꝯsanguinitatis: hic determinat de impedimēto affinitatis. Et tria facit: Primo em̄ ostēdit ꝙ affinitas matrimoniū impedit contrahendum ⁊ ꝯtractum dissoluit. Scd̄o quedam vitia distinguit. Tertio noīa affinitatum adiungit. Primū facit vsq̄ ibi: Hic dicendum est. Scd̄m vsq̄ ibi: Attendendum est etiā illud Alexandri. Tertium v̄o vsq̄ ad finē distin. In speciali snīa mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarū prima est hec: Qui infra affinitatis gradum ꝓhibitum coniungunt̄ habita noticia ab inuicē sepant̄: ⁊ eoꝝ filij legittimi habeant̄. Hanc mgr̄ insinuās ꝓponit primo q̄d sit affinitas dicens ꝙ est parētela que ad virum ex p̄te vxoris: et ad vxorē ex p̄te viri p̄tinet. Quia em̄ vir ⁊ vxor vna sunt caro rōnabiliter ꝓpinquitas ⁊ parentela vnius efficit̄ alterius vt sit vna vtriusq̄. Unde vir et soror vxoris sūt i p̄mo gradu. filij v̄o sororis sūt in secūdo gradu a viro. neptis v̄o i tertio gradu et sic deinceps. Dicit em̄ ꝙ affinitas vsq̄ ad septimuꝫ gradum generatiōis matrimoniū impedit: sicut et cōsanguinitas. quod autoritatibus ꝓbat. Postea obijcit in contrariū ꝑ autoritates que dicunt ꝙ int̄ affines potest cōiugium contrahi in quarta ⁊ q̄nta generatione. Et respōdet ꝙ autoritates sunt intelligende s̄m miscōie dispensationē. potest t̄n̄ etiam dispensari in copula affiniū vsq̄ ad tertium gradū sicut etiā Grego. dispensauit in quarto gradu consanguinitatis. Postea querit vtrū affinitas maneat ꝯ̄uis trāseat matrimoniū. vt si mulier alicui viro copulata ad cognationē ei⁹ pertineat vtꝝ eo defuncto matrimonium maneat vel dissoluat̄. Et determinat ꝑ plures autoritates ꝙ maneat affinitas m̄r̄imonio trāseunte. que affinitas impedit matrimoniū ad p̄determīatos gradus ac si m̄r̄imoniū ꝑmaneret. Postea dicit ꝙ ꝯiūctos infra p̄dictos gradus cōsanguinitatis ⁊ affinitatis ecclesia separat. Querit etiam si ignoranter in cōspectu ecclesie cōiungunt̄ et postmodū cōsanguinitate probata eiusdem iudicio ecclesie separant̄. vtruꝫ illa copula fuit coniugium. Et r̄ndet ꝙ quidā dicūt ꝙ non erant ꝑsone legittime. ideo nō fuit cōiugiū. Excusat̄ tamē ꝑ ignorantiā a crimie: qꝛ bona fide ⁊ ꝑ manū eccl̄ie cōueniūt. Un̄ et filij eoꝝ legittimi habent̄. Alij v̄o dicūt fuisse coniugiū: ꝯ̄uis nō fuerunt ꝑsone legittime: quia canones tales cōiunctiones legittimas vocant. Addit etiam quorum testimonio hec coniunctio sit diuidenda: ⁊ dicit ꝙ per tres vel duos ex ꝓpinquioribus q̄ iuramēto confirmant hoc veruꝫ esse quod dicunt. vel si ꝓgenies tota deficeret ꝑ antiq̄ores quib⁹ tota ꝓpinq̄tas nota sit assertū fuerit ꝙ affines sint: sine mora separādi sunt. q̄d autoritatib⁹ ꝓbat. Scd̄a ꝓpositio ē hec: Que sit differētia inter stuprū: adulteriū: incestum: et fornicatiōeꝫ hec lr̄a dat sufficientē explanationē. Hāc insinuās distiguit diuersa pctā. s. fornicatiōeꝫ: stuprū; adulteriū: incestū ⁊ raptū dicens. ꝙ ꝯ̄uis fornicatio sit genus ōis illiciti coit⁹ q̄ fit extra vxorē: t̄n̄ spēaliter intelligenda est abusus viduaꝝ vel meretricum vl̄ cōcubinaꝝ. Stuprū v̄o est virginū illicita defloratio. Adulteriū est alieni thori violatio. Incest⁹ v̄o est cōsanguineaꝝ vel affiniū abusus. Raptus vero est cum puella violenter de domo patris educit̄ vt corrupta in vxorē habeat̄. Tertia ꝓpositio ē hec Ut cautius fiant cōiugia ponit mgr̄ quedā affinitatū nomina: q̄ insinuās dicit ꝙ frater vxoris ⁊ soror eius dicunt̄ cognati viri ꝓpter noīm carentiā vxor v̄o fratris d̄r potius fratrissa q̄ꝫ cognata. Frat̄ v̄o mariti d̄r leuir. vxores v̄o duoꝝ fratruꝫ ianitrices vocant̄: q̄si eandē ianuam intrantes. Soror v̄o viri vocat̄ glos. vir aūt sororis nō habet speciale nomen: nec sororis frater. Et d̄r notanter q̄daꝫ affinitatū noīa. qm̄ noīa singulaꝝ affinitatū nō sunt imposita ꝓpter occultas rerū ꝓprietates nō latētes sed circūloquunt̄ alijs nominib⁹. iō necesse est vnū nomē pl̄a significare. vt inq̄t ph̄s. Et t̄n̄ in spēali de sententia huius distinctionis.

De spirituali cognatione. a

DI. XLII De impedimē to matrimonij q̄d venit ex ꝓpinquitate spirituali.

Eparētaliuz ○ graduū famosa q̄stione aliq̄d licet minus sufficiēter diximꝰ: Iam de spūali cognatiōe addamꝰ q̄ etiaꝫ ꝑsonas ipedit vt nō sint legittie ad ineūdas nuptias. Tria quidē sunt cōsanguinitas: affinitas ⁊ spūal' germanitas. Consanguinitas ē inter eos q̄ iungunt̄ s̄m lineam generis. Affinitas int̄ eos q̄ genere quidē nō sunt cōiuncti s̄ mediante genere sunt sociati. Vbi grā. Uxor filij fratris mei q̄ nō ē de genere meo ꝑ ip̄m q̄ est de genere meo mihi affinis facta ē ⁊ ego illi. Spūalis ꝓximitas est inter cōpatrem et cōmatrē ⁊ inter eos quoꝝ vnꝰ alteruꝫ de sacro fonte leuauit. vel in cathezizatione aut cōfirmatione tenuit. Est etiā inter filios eiusdem hoīs carnales ⁊ spūales.

Hugo sen. iiij. ca. xiij.

Qui sint filij spūales. b

Spūales filij sūt quos de sacro fonte leuamꝰ vel in cathezizatiōe seu ꝯfirmatiōe tenemꝰ. Filij etiā ⁊ filie spūales eoꝝ sunt: qui trine mersionis vocabulo eos sacro baptismate tigūt Dicit̄ etiā spūal' filia sacerdotis q̄ ei peccata sua cōfitet̄. vnde Simachus papa. Oēs q̄s in penitētia suscipimꝰ ita nr̄i spirituales sunt filij. vt ⁊ ipsi quos vel nob suscipiētibꝰ vel sub trine mersiōis vocabulo mergentibꝰ vnda baptismi regenerauit. Siluester etiaꝫ ammonet vt ad suā filiam penitētialē nullus sacerdos accedat qꝛ scriptū est: Oēs q̄s in penitētia accipimus ita nr̄i filij sunt vt in baptismo suscepti: quorū oīm flagitiosa est commixtio.

xxx. q. j.

xxx. q. j. Oēs quos.

In ɔcilio maguntinēsi. xxx q.i.c. de eo.

Ut autem cōpater ⁊ cōmater sibi iungi ne queant: nec pater spūalis: nec mater filie vel filio spūali ex ɔcilio Magūtinēsi docetur. De eo quod interrogasti si aliquis filiolam suam duxerit vxorem: ⁊ de eo ꝙ cōcubuit cum matre spūali: ⁊ de eo ꝙ filiū suum baptizauit ⁊ vxor eius eum de fonte suscepit: hac causa vt discidiū fieret cōiugij si post in tali copula possunt permanere sic respōdendum est. Si filiolam aut commatrem suam aliquis in coniugiū duxerit: separandos esse iudicamus: ⁊ graui penitentia plectendos. Si vero coniuges legitimi vel vnus vel ambo ex industria hoc fecerint vt filium suum de fonte susceperint: si innupti manere voluerint bonū est. Sin autem grauis penitentia insidiatori iniungať ⁊ simul maneāt: ⁊ si preuaricator coniugij superuixerit: acerrima penitentia mulctetur ⁊ sine spe coniugij maneat. Ex his apparet ꝙ aliquis filiolā suam vel cōmatrem nō potest sibi copulare nuptialiter: ⁊ si presumptū fuerit: separādi sunt. Qui aūt legitime cōiuncti sunt nō inde separandi sunt: quia alter eorum insidiose filium de fonte leuauit. Qđ etiā Nicolaus confirmat dicēs. Nosse desideras

Nicolaus pp. ibidē. c. nosse.

vtrum mulier que viri filium ex alia femina genitum de sacro fonte leuauerit: postmodum possit cum eodem viro copulari. Quos ideo coniungi posse decernimus: quia ꝺm canones sacros nisi amborū cōsensu nullius religionis obtentu debet cōiunx dimittere coniugem: cum apostolus precipiat: Nolite fraudare inuicē: nisi forte ex consensu ad tempus ⁊c. Ideo dictū est nobis quasdam feminas desidiose: qsdam vero fraudulenter vt a viris suis separētur proprios filios corā episcopis ad confirmādum tenuisse. Unde nos dignū duximus: vt si qua mulier filium suū desidia aut aliqua fraude coram episcopo tenuerit ad ɔfirmandum ꝓpter fallaciā vel fraudem q̄diu viuat penitentiā agat: tñ a viro suo nō sepetur. Itez Joh. papa. Ad limina scti Petri homo nomine Stephanus veniēs nostro presulatui innotuit ꝙ filium suum in extremo vite positum necdum baptismi vnda lotum absentia sacerdotum cogente baptizauit: eumq̨ ꝓprijs manibus suscepit atq̨ pro huiusmodi negocio: reuerentia tua prefatum hominem a sua cōiuge iudicauit esse separādū. Qđ fieri nullatenus debet: dicente scriptura. Quod deus coniunxit homo nō separet

i. Cor. vij. Ex ɔcilio cabilonensi. ibidē c. dictū est.

Johānes papa. ibidē. c. ad limina.

Et dominus non dimittere vxorem: nisi causa fornicationis iubet. Et nos tāta auctoritate freti dicimus non dimittendum esse ⁊ inculpabile iudicādum quod necessitas intulit. Nam baptizandi opus laicis fidelibus: si tamen necesse fuerit libere cōceditur. Unde si supradictus homo filiū morientē aspiciens ne animam perpetuo perire dimitteret: vnda baptismi lauit: vt eum de potestate mortis eriperet bene fecisse laudatur. Ideoq̨ sue vxori sibi iam olim legitime sociate impune dum vixerit iudicamus manere coniunctū: nec ob h̄ separi debere. His alijsq̨ pluribꝰ auctoritatibus edocetur coniuges non esse separādos si post legitimam copulam alter alterius filium de fonte leuauerit: vel in cōfirmatione tenuerit.

Actuū. xix. Matth. v. ⁊. xix.

Quid premissis obuiat. C

His autem obuiare videtur qđ Deusdedit papa ait: Peruenit ad nos diaconus sanctitatis vestre epistolā deferēs ꝙ quidā viri ⁊ mulieres ꝓterito sabbato paschali ꝑ magno ppl'i incursu nesciētes filios suos suscepissent de lauacro. Cupis ergo scire an ꝓpť hoc debeāt viri ac mulieres ad propriū vsum redire vel non. Nos vero hac re mesti: priorum inquisiuimꝰ dicta: ⁊ inuenimus in archiuis. i. i armarijs apostolice sedis: iā talia contigisse in pluribus ecclesijs: quarū epīs ab hac apostolica sede volētibus scire vtrū viri ac mulieres redirent ad ꝓprium thoꝝ. Beate memorie scti pr̄es Julius papa: Innocētius ⁊ Celestinus cum epōrum plurimoꝝ consensu in apostolorum principis ecclesia presidētes talia rescripserunt ⁊ cōfirmauerūt: vt nullo modo ise in coniugio reciperent viri ac mulieres quicunq̨ hac ratione susceperunt natos: ꝫ separarent se: ne suadēte diabolo tale vicium inualescat. Item. Si quis filiastrum vel filiastram suam ante episcopū tenuerit ad confirmationez separetur ab vxore sua: ⁊ aliam nūq̄ accipiat. Hec autem vel ad terrorē dicta sunt nō ꝙ ita eēt faciēdū: ꝫ ne illud fieret sūmope cauēdū: vel de illis est intelligendum qui prius filios suos vicissim de fonte susceperunt: q̄ fierent ɔiuges. Premissis aūt auctibꝰ oino ɔsentiēdū ē: vt siue ꝓpriū siue tm̄ viri filiū mľier de fonte suscepit nō iō a viro separeť: qđ ⁊ de viro silr̄ optz intelligi.

Deusdedit papa. ibidē. c. peruenit.

Ibidē. c. si q̄s filiastrum.

De copula spūaliū vel adoptiuorum ⁊ naturaliū filioꝝ. d

Qđ autē spūales vel adoptiui filij naturalibus copulari nequeant Nicolaus papa testat̄ ita inq̄ens Ita diligere debꝫ hō eū q̄ se suscepit de sacro fonte sicut p̄rē. Inter fratres ⁊ filios spūales gratuita ⁊ sctā cōmunio est: q̄ dicēda nō est ꝯsanguinitas ſ habēda spūalis p̄ximitas vñ inter eos arbitroꝛ nō posse fieri legale ꝯiugiū: qꝛ nec inter eos q̄ natura ⁊ eos qui adoptione filij sunt: venerāde leges matrimonia ꝯtrahi permittunt. Item. Si inter eos non contrahitur matrimoniū q̄s adoptio iūgit: quāto poti⁹ a carnali optꝫ iter se cōtubnio cessare: q̄s p celeste sacr̄m regeneratio sctī spūs vīcit.

Nicola⁹ papa ad ꝯsulta bulgaroꝝ. xxxv. q. iij. c. ita diligere.

Si filij qui ante cōpaternitatē vl̄ post nati valent coniungi. e

Hoc autez quidā volūt itelligere de illis tm̄ filijs: quib⁹ cōpatres facti sunt. De alijs vo q̄ ante cōpaternitatē vel post geniti sunt ꝯcedūt q̄ legitime ⁊ licite iūgi pn̄t. Quib⁹ videt̄ ꝯsentire: Urbanus secundus dicēs: Sup quibus ꝯsuluit nos tua dilectio hoc videt̄ respondendum: vt ⁊ baptismus sit: si instāte necessitate femina pueꝝ in nomie trinitatis baptizauerit: ⁊ q̄ spūaliū parētū filij vel fil' ante vel post compaternitatez genite pn̄t legitime cōiungi: p̄ter illā p̄sonam qua cōpatres effecti sunt.

De copula filiorum q̄ an̄ cōpaternitatē vl̄ post nati sunt. Urban⁹ papa vbi. s. ca. sup quibus.

Pascalis papa. f

Pascalis vo secūdus: post cōpaternitatē genitos copulari ꝓhibet scribens Regino episcopo. Post susceptū filiū de fonte vel filiā spūalē q̄ ex cōpatre vel ex cōmatre fuerint nati matrimonio iungi nō pn̄t. Illud etiā notanduz est qđ in Triburiensi concilio legitur. Si quis sue spūalis cōmatris filiam fortuitu ⁊ ita contingente rerum casu in coniugiū duxerit: maturioꝛi ꝓuato ꝯsilio hēat atq̄ legitimo ꝯnubio honeste opam det.

Ibidē. c. post susceptū.

Ex triburien. cōcilio. ibidē. c. illud etiā.

Si q̄s ducere possit duas cōmatres vnam post alteram. g

Solet etiaz queri si cōmatrē vxoꝛis post ei⁹ obitū q̄s ducere valeat: De h̄ Nicola⁹ papa: sic scribit Sciscitat̄ a nobis sanctitas vr̄a: si q̄s duas cōmatres hr̄e valeat vnaz post alterā In quo meminisse d̄bes scriptū eē: Erūt duo in carne vna. Cū g̊ ꝯstet q̄ vir ⁊ mulier vna caro efficiunt̄ restat virū ꝯpatrē ꝯstitui mulieri cui⁹ assumpta vxoꝛ cōmat̄ erat: ⁊ iō virū illi femine nō posse ꝯiūgi q̄ cōmater ei⁹ erat cū qua idem fuerat vna caro effectus. Huic aūt illud ꝯtrariū videtur. Qui spūalē hꝫ cōpatrē cui⁹ filiū de lauacro suscepit: ⁊ vxoꝛ e⁹ cōmater nō ē: licet ei defuncto cōpatre suo ei⁹ viduā ducere in vxoꝛē: quos nulla generatio spūalis secernit. Itez ex ep̄la Pascalis pape. Post vxoris obitū cū cōmatre vxoris cōiugio copulari: nulla ratio vel auctoritas videtur ꝓhibere. Non em̄ p carnis vnionem: ad vnionem spūs transitur. Sed sciendū est q̄ auctoritas Nicolai de illo agit qui vxoꝛi sue debituz reddidit postq̄̄ cōmater illi⁹ extitit. Alie vo auctoritates de illo agūt cuius vxoꝛ postq̄̄ a viro suo derelinquit̄ illi⁹ cōmater efficit̄: nec post cōpaternitatem a viro suo cognoscit̄: vel de viro poti⁹ agūt: cui⁹ vxoꝛ ante defungitur q̄̄ ab eo cognoscat̄.

Nicola⁹ papa Constañ. epo xxx. q. iiij. ca. sciscitat̄.

Gen. ij.

Ex triburien. cōcilio. ibidē. ca. q̄ spūalem.

Ibidē. c. post vxoris.

Determinatio ibidem.

Si vir ⁊ vxoꝛ possint simul tenere puerum. h

Solet etiaz queri Si vxoꝛ cū viro simul debeat i baptismo suscipere puerum: De hoc Urbanus ait Ut vxoꝛ cū marito in baptismo simul non debeat suscipere puerū: nulla auctoritate videt̄ vel reperitur prohibitum. ſ vt ipsa puritas spūalis paternitati ab omni labe ⁊ infamia cōseruet̄ imunis: decreui⁹ vt vterq̄ simul ad hoc aspirare nō p̄sumāt: qꝛ vero piaculare flagitiū cōmisit q̄ duabus cōmatribus vl̄ soꝛoribus nupsit: magna pnia debet ei in iungi.

Urban⁹ papa ibid. c. q̄ vxoꝛ

De secūdis ⁊ tertijs nuptijs ⁊ deinceps. i

Sciēdum est etiā q̄ nō solū p̄me vel scđe nuptie sunt licite: ſ etiā tertie ⁊ quarte nō sunt dānande. Vñ Aug. Scđas nuptias oīno licitas ap̄ls cōcedit. De tertijs aūt ⁊ q̄rtl: ⁊ de vltra plurib⁹ nuptijs solēt hoīes mouere q̄ōnē. Sꝫ q̄s audeat diffinire qđ nec ap̄lm video diffinisse. Ait enim: Si dormierit vir ei⁹ cui vult nubat. Non dicit primus vel secundus vel tertius vel quotuslibet: nec a nobis diffiniendū ē qđ nō diffiuit ap̄ls. Vñ

Aug. xxxj. q. j. c. de mulie lū. ⁊. c. se.

j. Coꝛ. vij.

vt breuiter respondeam nec illas nuptias debeo damnare: nec eis verecundiam numerositatis auferre: nec contra humane verecūdie sensum audeo dicere: vt quotiens voluerint nubāt: nec ex meo corde p̄ter scripture auctoritatē q̄taslibet nuptias dānare. Idē testat̄ Hiero. Ego nūc libera voce exclamo nec dānari in ecclesia bigamā imo nec trigamā ⁊ ita licere q̄nto et sexto quemadmodū scdo marito nubere. Apl's tamen bigamos a sacerdotali honore excludit. Sed hoc nō facit ꝓ vicio bigamie: imo ꝓ sacri virtute: vt sit vna vnius sicut vnica vnici. Illud tn̄ cesarieñ. cōcilij videt̄ innuere bigamiā esse pctm̄. Presbyterū inq̄t in nuptijs bigami prādere nō ꝯuenit: q2 cū pnīa bigam⁹ idigeat: q̇s erit p̄sbyter q̄ talib⁹ nuptijs possit p̄bere ꝯsensum? Sȝ hoc intelligi pōt q̄ p̄me vxori insidiat⁹ putat̄ desiderio secūde: vel ꝓ signaculo sacramēti illud dicit̄ qd̄ i bigamo nō seruat̄. Amb. etiam dicit: q̄ prime nuptie tm̄ a domino sunt istitute. scd̄e vero sunt permisse: ⁊ prime nuptie sub benedictiōe dei celebrantur sublimiter. Secūde vero etiam in presenti carent gloria.

Hiero. ibidē c. aperiāt q̄so ad finē.

j. Timoth. iij.

Ibidē. c. Si bis qui.

Amb. sup epistolā ad cori.

Ista ē distinctio. xlij. hui⁹ quarti libri: in qua magister postq̄ superi⁹ egit de impedimēto ꝓpinquitatis carnalis: hic agit de ipedimē to ꝓpinquitatis spūalis. Et q̄ttuor circa hoc facit. Primo em̄ ostēdit quō ꝯsanguinitas ⁊ affinitas etiā cognatio spūalis impediūt mr̄imoniuȝ. Scd̄o quō ex baptismo ⁊ ꝯfirmatione cognatio q̄dā cōtrahit̄ ꝓpter qd̄ mr̄imoniū iuste dissoluit̄. Tertio quō vir ⁊ vxor licite de baptismo puerū simul leuare nō pn̄t. Quarto quō tertie vel quarte nuptie nec ꝓhibite nec dānabiles existunt. Primū facit a p̄n. dist. vsq̄ ibi: Spūales filij sunt. Scd̄m abinde vsq̄ ibi: Solet etiā queri. Tertiū vsq̄ ibi: Sciēdū etiā. Quartum vsq̄ ad finē distin. In spāli snīa mgr̄i stat in q̄ttuor ꝓpositionibus: quarum p̄ma est hec: Matrimonium impediunt ꝯsanguinitas ⁊ affinitas ⁊ etiā spiritualis germanitas. Hāc mgr̄ insinuās ꝓponit primo post p̄dicta dicendum esse de cognatione spirituali: q̄ etiam reddit personas illegitimas ad contrahendum. Distinguit autē tria q̄ ꝓpinquitateȝ dicunt ⁊ mr̄imoniū impediūt. s. ꝯsanguinitatem ⁊ affinitatē ⁊ spūalē ꝓpinquitatē. Et dicit. Consanguinitas est inter eos q̄ iungunt̄ s̄m lineā generis. Affines autē sunt qui non generatione sunt ꝯiuncti: sȝ mediante coniunctione carnali sunt sociati. Sȝ spiritualis ꝓpinquitas dicitur illa q̄ est inter cōpatrē pueri carnalē ⁊ cōmatrē spūalem. ⁊ inter illos quorum vnus alterum de sacro fonte leuauit: aut in cathezizatione vel in ꝯfirmatione tenuit: ⁊ inter filios eiusdem hominis carnales ⁊ spūales. Scd̄a ꝓpositio est hec: Dūtaxat ex duobus sacris. s. baptismo ⁊ confirmatiōe spiritualis cognatio orit̄ ex qua matrimonij contractus dissoluit̄. Hanc mgr̄ insinuās dicit q̄ spūales filij sūt quos de sacro fonte leuam⁹ vel quos in confirmatione tenem⁹. Dicit̄ filius vel filia spūalis ipsius sacerdotis qui vel que ei sua pctā confitet̄: vel quā baptizat: qd̄ auctoritatibus ꝓbat. Postea dicit q̄ cōmater ⁊ pr̄ sibi in mr̄imonio coniungi non pn̄t vt pr̄ spūalis filie spūali: nec mr̄ spūalis filio spūali. ⁊ si factum fuerit dn̄t separi. Si aūt post legitimū matrimonium ꝯtractū alter ꝯiugum insidiose. s. vt ab alio separet̄ filiū de sacro fonte leuauerit aut in cōfirmatiōe tenuerit: nō ꝓpter hoc sunt separandi: q̄ aūt h̄ fecerit: pnīa castigādus est. Obijcit tn̄ ꝯtra hoc mgr̄ ꝑ quasdam auctoritates q̄ exp̄sse dicūt eos q̄ de lauacro natos susceperūt sepādos esse. Mgr̄ aūt soluit illa dicta eē ad terrorē: vt sine ope teneāt: nō aūt q̄ ita sit faciēdū: vel ille auctoritates loquūtur de illis q̄ prius q̄ cōiuges fierēt filios suos vel viroꝝ de fonte sacro susceperunt. Postea dicit q̄ filij spūales vel adoptiui alicuius naturalibus filijs nō pn̄t coniungi in matrimonio: qd̄ auctoritatibus ꝓbat. Quidaȝ tn̄ volūt tm̄ intelligere de illis filijs qb⁹ cōpatres facti sunt. De illis xo q̄ an̄ cōpaternitatē vel post geniti sunt ꝯcedūt q̄ licite ⁊ legitime cōiungi pn̄t: ⁊ ꝓ his facit auctoritas Urbani pa. Quedā tn̄ auctoritas dicit etiā post cōpaternitatē genitos copulari nō posse. Postea q̄rit vtrū q̇s cōmatrē vxoris sue post eius obitū in vxorē ducere possit. Et rn̄det q̄ nō: qd̄ auctoritatib⁹ ꝯfirmat. Obijcit tn̄ ꝯtra hoc ꝑ quasdā auctoritates q̄rum dat intelligentiā. Tertia ꝓpositio ē hec: Uir ⁊ mulier vxor eius nō possit licite puerū de baptismo suscipe. Hāc isinuās q̄rit. Si vxor sil' cū viro debeat in baptismo puerū suscipe. Et rn̄det ꝑ auctoritatē Urbani pape q̄ nō. Quarta ꝓpositio ē hec: Tertie quarte ⁊ q̄nte nuptie nō sunt dānāde: tn̄ prime sunt solēniter venerāde. Hāc em̄ ꝓpositionē magister insinuās dicit: q̄ nō solū p̄me nuptie sunt licite sed etiā scd̄e nuptie ⁊ tertie quarte ⁊ q̄nte dānande non sunt. Qd̄ etiā auctoritatibus ꝓbat. Q̄ aūt apl's bigamos a sacerdotali honore excludit: hoc n̄ facit pro tanto vicio bigamie: sed ꝓ sacramenti signaculo: qd̄ ibi nō seruatur. Unde etiam prime nuptie sub benedictione celebrantur. Et tm̄ in spāli.

De resurrectionis ⁊ iudicij cōditione.

DI. XLIII De resurrectione ẽȝ id qd̄ ẽ

q

Ostremo de

p ditione resurrectionis ⁊ modo resurgentiū: necnon ⁊ de iudicij ⁊ misericordie qualitate breuiter disserenduȝ est. Omnibus questionibus q̄ de hac re moueri solent satisfacere nō valeo: resurrecturam tamē carnē oīm quicunq̄ nati sunt atq̄ nascent̄ ⁊ mortui sunt ⁊ morientur nullaten⁹ ambigere debet xp̄ian⁹. Ait em̄ Esaias: Resurgēt mortui: ⁊ resurgent q̄ erant in sepulchris. Et apostolus Nolum⁹ vos ig̃. fra. de dor. vt nō cō. sic ⁊ ceteri q̄ spē nō h̄nt. s. resurrectiōis. Hoc em̄ vob di. i ver. do. q2 nos q̄ vi. q̄ re. su. nō p̄. eos q̄ dor. Qm̄ ip̄e do. i iussu ⁊ i vo. ar. ⁊ in tu. dei descē. de ce. ⁊ mor. q̄ in xp̄o sūt re. p̄mi. Deide nos q̄ vi. q̄ relin. si. ra. cū illis in nu. obui. xp̄o in aera. ⁊ sic sp cū dn̄o erim⁹. His xbis ⁊ veritas resurrectionis ⁊ cā atq̄ ordo resurgētiū p̄clarissime insinuatur.

Aug. in ench.

Esa. xxvj.

j. Thessa. iiij.

De voce tube. b

Causa enim resurrectiõis mortuorum erit vox tube q̃ in aduẽtu iudicis ab oibus audietur: et cuius virtute excitabuntur mortui: et de monumẽtis resurgent. Unde ppheta. Dabit voci sue vocem virtutis. i. effectũ resuscitãdi mortuos. Et Iohes euãgelista ait: Uenit hora in qua oẽs q̃ in monumẽtis sunt audient vocẽ filij dei: et pcedẽt q̃ bona fecerũt in resurrectionẽ vite: q̃ vero mala egerũt i resurrectionem iudicij. Si vero q̃rit cuius vel qualis erit vox illa: Apl's dicit q erit archãgeli. i. ipius xpi q̃ ẽ pnceps archãgelorum. Uel vox erit alicuius vel plurium angelorum. Eadẽ q dr tuba: qr erit manifesta et nouissima: qr post eã ñ erit alia. Hec tuba (vt ait Aug.) est clamor: de q̃ dr i euãgelio. Media nocte clamor factus est: ecce sponsus venit exite obuiã ei. Tube noie aliqd euidẽs et preclarũ signũ intelligitur. Qd vox archangeli et tuba dei ab aplo dr: in euãgelio vox filij di et clamor appellatur: qd signũ mortui audient et resurgent.

P̃s. lxvij. — Ioh. v. — j. Thessa. iiij. — j. Cor. xv. — Aug. de gra noui et ve. test. — Matth. xxv. — j. Thes. v. — Ioh. v.

De media nocte. c

Media aũt nocte dr venturus: vt ait Aug. Nõ p hora tẽpis sed qr tũc veniet cũ nõ speratur. Media g nocte. s. cũ valde obscurũ erit. i. occultũ veniet. Dies em̃ dñi sicut fur in nocte ita veniet. Põt tñ nõ incõgrue itelligi medie noctis tpe vẽturus: qr vt ait Cassiod. Hoc tẽpore pmogenita egypti pcussa sũt qñ etiã spõsus vẽturus est. Pluribus etiã locis cõtestantur autores q aduẽtus xpi dies dicitur dñi: nõ p q̃litate tpis: sed rerũ qr tũc cogitatiões et psilia singulorum patebũt: Unde in Daniele. Uetustus dierũ sedit: et libri apti sunt corã eo. Libri sunt pscẽtie singulorũ: q̃ tũc apientur alijs: et tũc implebitur: Nihil occultũ qd nõ reueletur. Adueniẽte autẽ summo iudice nõ solũ aeris tenebre illuminabuntur: sed abscondita cordiũ mãifestabuntur. Uirtute g diuina fiet vt cuiq opa sua bona vel mala cũcta in memoriã reuocentur et mẽtis intuitu mira celeritate cernãtur: vt accuset vel excuset hoiem pscia: eaq teste dãnetur vel saluetur.

Matth. xxv. vbi. s. de gra no. test. — j. Thessa. v. — Cassiod. sup octonariũ. — Exod. xij. — Daniel. vij. — De libris q̃ tẽ apti erũt. — Matth. x. — j. Cor. iiij. — Aug. de ci. di li. xx. c. xv.

De memoria electorum si tũc precedentia mala teneat d

Hic queritur vtrum electis tũc assit memoria p̃cedẽtiũ malorum sicut bonorum: Quedã auctoritates videntur bonos tradere nõ habituros tũc memoriam p̃cedẽtiũ malorum. i. pctõrum vel tormẽtorũ Ait em̃ Esa. Ego creo celos nouos et terrã nouam: et nõ erũt in memoria priora: et nõ ascẽdẽt sup cor: sed gaudebitis in eternũ Itẽ Obliuioni tradite sũt angustie priores et abscõdite ab oculis nr̃is. Que de futuro exponẽs Hiero. ait: Obliuiõi tradentur priora mala qr forsitan in futuro pstine cõuersatiõis memoria oino delebitur succedẽtibus bonis eternis: ne sit ps malorum prioris angustie memorari. Sed hec et his silia pñt accipi sic: vt nõ excludãt memoriã p̃cedẽtiũ malorum: sed ex ea molestiã et lesionẽ amoueant. Non em̃ eorum memoria sctõs ptristabit: vel eorum btitudinẽ obfuscabit sed gratiores deo reddet. Unde super ps. lxxxvij. ait Greg. Quõ ineternũ miscdias dñi canit: q̃ miserie nõ meminit: Quõ aũt plena btitudo: si mẽoria reatus mẽtem tãgit: Sed sepe leti tristiũ meminimus: et sani dolorum meminimus sine dolore et inde amplius leti et grati sumus. Ex his appet q si priorum malorum memoriã scti hẽbũt i futuro: nõ eis tñ erit ad penã vel glorie derogationẽ: sed ad grãrũ actionem. Si vero queritur vtrum pctã q̃ fecerũt electi prodeãt tũc in noticiã oim sicut mala dãnãdorum oibus erũt nota. Nõ legi hoc expressum in scriptura. Unde nõ irrationabiliter putari põt peccata hic p penitẽtiã tecta et deleta: illic etiam tegi alijs: alia vero cunctis ppalari.

Esa. lxv. — Ibidem. — Hiero. in glo. sup illũ locum Esaie. — Grego.

De his qui viui reperientur. e

Queri solet vtrũ illi q̃s viuos iueniet xps si nũq oino morituri sint: an ipo tpis pũcto quo rapientur obuiã xpo: ad imortalitatẽ mira celeritate sint trãsituri. Nõ. n. dicẽdũ ẽ fieri ñ posse vt p aera i sblime portentur: in illo spacio et moriantur et reuiuiscãt. Ad hũc aũt sensũ q̃ estimemus illos in puo spacio et passuros mortẽ et accepturos imortalitatẽ apl's nos vrgere vider vbi dicit. Oẽs in xpo viuificabimur. Et alibi. Qd semias nõ viuificatur: nisi prius moriatur. Cur aũt nob incredibile videatur illã multitudinẽ corporum in acre quodãmõ seminari atq ibi ptinus immortalitatẽ et icorruptibilitatẽ reuiuiscere cum credamus in ictu oculi futurã resurrectiõem et in mẽbra sine fine victura: tãta velocitate reditturũ antiquissimorum cadauerũ pul-

Aug. de ci. di li. xx. ca. xx. — j. Cor. xv. — Ibidem.

uerem. Sed vellem de his potius audire doctiores. Si ergo sanctos qui reperient christo veniẽte viuẽtes eiq; obuiã rapient credi derimus in eodẽ raptu de mortalib⁹ corpi bus exituros: et ad eadẽ mox imortalia redituros: nullas in verb apli patiemur angustias: generaliter accipiẽtes illud quod di/ctum ẽ: Omnes quidẽ resurgem⁹ scz tã boni q̃ mali: sed nõ oẽs imutabimur scz i solẽnitatẽ resurrectiõis. De hoc etiã Amb. ait: In ipso raptu eorum qui viui reperient mors erit et resurrectio: vbi aia quasi per soporez egressa de corpe eidẽ in momẽto reddat. Ecõtra vero scribẽs ad Marcellã Hierony. testari videt dicẽs: quosdaz in fine seculi adueniente xpo nõ esse morituros: sed viuos repertos in immortalitatẽ repente mutandos. Horum aũt quid verius sit: nõ est humani iudicij diffinire.

j. Cor. xv.

Amb. sup illud j. Thessa. iiij. Quõ ipse dñs

Hiero⁹. epla ca. iiij.

Quõ intelligit xps iudex viuorum et mortuorum. f

Aug. in enchi. ca. iiij.

His autẽ adijciendũ est dupliciter intelligi quod dr Christ⁹ iudicaturus viuos et mortuos. Aut. n. viui accipiunt qui in aduentu eius viui reperiẽtur: licet in raptu moriãtur: et mortui qui ante decesserant: vel viui et mortui qui accipiuntur iusti et iniusti.

Quõ oẽs incorrupti. g

Cũqz ex predictis sane credi valeat oẽs resurrecturos: credendum est etiã q oẽs resurgent incorrupti: nõ vtiq; ipassibiles: qr reprobi mortẽ patient eternã: sed sine diminutõe mẽbrorum oia hũani corpis habituri mẽbra: nec tñ glia ac spe impassibilitatis induentur.

Ista est distinctio. xliij. hui⁹ quarti libri: In qua mgr postq̃ superius egit de sacramẽtis: Hic agit de resurrectõe et gloria resurgentiũ ad quã sacramenta perducũt: et etiaz per oppositũ de reproborum pena. Et circa hoc tria facit. Primo em ostendit resurrectiõis veritatẽ et eius tẽpus. Scdo subdit sanctos habere memoriã eorum que scz hic sustinuerũt. Tertio ãnectit electorum peccata nõ publicari que hic confessi fuerunt. Primum facit a principio distinctiõis vsq; ibi: Hic querit vtrum electis. Scdm vsq; ibi: Si do querit. Tertiũ vsq; ad finẽ distinctõis In speciali sentẽtia magistri stat in tribus propositiõibus: quarum prima ẽ hec: Iuxta fidem orthodoxam et puram debemus credere oẽm carnẽ resurrecturam esse. Hanc mgr insinuans ponit primo resurrectionẽ futurã esse et fideles qui in xpo dormierunt resurgent: quod auctoritate apli pbat. Postea dicit q cã resurrectiõis est vox tube: cuius vtute excitabunt mortui: que quidẽ vox dicit tuba: qr ẽ omnib⁹ manifesta: dicit aũt nouissima: qr post eã nõ est alia que quidẽ vox alibi clamor et alibi vox filij dei appellat Vox aũt illa erit xpi vel vni⁹ vel plurimorum angelorum. Postea ostendit resurrectiõis tempus occultũ eẽe ignotũ: propter quod medie nocti compat cũ dr sposus media nocte venturus. Scda ppositio ẽ hec: Et si sancti primorum malorum memoriã habeant: hoc tñ non erit eis ad glorie derogatiõez: sed magis ad gaudium et gratiarũactionem. Hanc magister insinuans querit vtrũ electi habeant memoriaz pcedẽtium malorum. Et respondet q habeãt malorum preteritorum memoriam: ex quo tamen in nullo cõtristabuntur: nec eis erit ad penã vel glorie minorationẽ vel derogationem sed gratiarumactionem. Tertia ppositio est hec: Electoruz peccata p pniam hic deleta ibi non erũt alijs manifesta. Hanc mgr insinuãs subdit: q etiam illo modo peccata teguntur q̃ hic per pniaz sunt deleta: ita q nullis manifestabitur. Alia vero cunctis ppalabunt. Postea dicit sibi incertum esse vtrũ aliqui sine morte ad iudiciũ puenient: sicut videt dicere Hiero. de illis qui in aduẽtu viui rapient xpo obuiã: vel vtrum illi qui viui reperient subito moriant et sic ad resurrectionẽ trãseant: quod magis videt velle apostolus. Vltimo dicit licet omnes resurgant incorrupti: id ẽ cum mẽbrorum integritate: nõ tñ omnes resurgent impassibiles in gloriam. Et tñ in spãli.

De etate et statura resurgẽtiũ. a

DI. XLIIII De resurrectione q̃tum ad modũ siue q̃tũ ad q̃litatẽ et quidditatẽ resurgentium.

Solent autez nõnulli percontari et querere an in eadem etate et statura corporis oẽs resurrecturi sint. Quidã putauerunt omnes resurrecturos sm mensurã etatis et stature xpi. Ideo qr apostolus ait: Donec occurram⁹ omnes in virũ pfectũ in mẽsurã etatis plenitudinis xpi. Sed his verbis non eadem resurgentib⁹ assignat statura: sed etas. Oẽs em in eadez etate resurgent in qua xps mortu⁹ est et resurrexit: cuiuscũq; etatis mortui fuerint. Virũ aũt posuit nõ vt distingueret sexũ: sed vt significaret pfectionẽ viriũ quã tunc habebunt: sed nõ omnes eandẽ staturã corporis obtinebũt. Vñ Aug⁹. Nõ ait in mẽsurã corpis vel stature: sed etatis: qr vnusquisq; p suã recipiet mensurã corporis quã vel habuit in iuuentute: etiã si senex obijt vel fuerat habiturus si ante ẽ defunctus. Etas vero erit illa ad quã puenit xps: scz iuuenilis vt circa. xxx. ãnos Triginta em duum annorum et triũ mensium erat etas christi in qua mortu⁹ est et resurrexit. Nõ est autem fas dicere q in resurrectione accedat corpori magnitudo quã nec habuit hic nec erat habiturum diu viuẽdo: nec maiora corpora redigenda sunt ad modũ dominici corporis. Periret enim multuz de illis corporibus: cum nec pitur⁹ sit capillus vt ait domin⁹: Capillus de capite vestro non peribit.

Eph. iiij.

Haymo in gl. super illud ad Eph. iiij. Donec oẽs. &c.

Aug. in li. de ciuitate dei li. xxij. ca. xiiij.

Luce. xxj. Matth. xij.

Q resurget quicquid fuit de substantia et natura corporis et in eadem parte corporis. b

Aug. in ench. c. vij. i pnci.

Nō enim perit do terrena materies d qua mortaliū creatur caro: sed in quemlibz puluerem cineremue soluatur: in quoslibet alit⁹ aurasq̧ diffugiat: et in quācūq̧ alioꝝ corpoꝝ substā tiā: vel in ipsa elemēta vertat: in quorum cūq̧ etiā aīaliū vl' hoīm cibum carnemq̧ mutet: illi anime in pūcto temporis redit: que illā carnē pmitus vt homo fieret cresceret: viueret animauit. Ipsa ergo terrena materies que discedēte anima fit cadauer: nō ita resurrectōe repabit: vt ea que dilabunt: et i alias atq̧ alias rerū species vtunt: quis ad corp⁹ redeant vnde dilapsa sūt: ad easdē q̧ corpis partes vbi fuerunt redire necesse sit. Alioqn si capill⁹ redit quē tā crebra tōsura detraxit: si vnguibus qs totiens depressit exectio imoderata et indecēs cogitantibus resurrectionez carnis: et iō nō credētib⁹ occurrit infirmitas al's informitas. Sz queadmodū si statua cuiuslibet solubil' metalli igne liqsceret: vel ptereret in puluerē vl' pfunderet in massam: et eā vellet artifex rursum ex illius materia et qtitate repare: nihil iteresset ad ei⁹ integritatē q pticula materie cui mēbro statue redderet: dū tn̄ totū ex quo cōstituta fuerat restituta resumeret: Ita de⁹ mirabiliter atq̧ ieffabilit' artifex de toto q caro nr̄a extiterat: eā mirabili celeritate restituet: nec aliqd attinebit ad ei⁹ reintegratōez: vtrū capilli ad capillos redeant et vngues ad vngues: an quicqd eoꝝ pierat mutet in carnē et in ptes alias corporis reuocet: curāte artifici puidētia ne qd idecēs fiat. Indecoꝝ quippe aliqd ibi nō erit: s quicqd futuruz est hoc decebit: q nec futurū est si nō decebit.

Cōgrus similitudo p exēplum statue.

Idē. ca. lxxij.

Q sancti sine omni deformitate resurgent. c

Hoc aūt in corporibus sanctoꝝ intelligēdū est: de qb⁹ cōsequēter adiūgit. Resurgēt g sctōꝝ corpa sine vllo vicio: sine vlla deformitate: sicut sine vlla corruptōe: onere: difficultate: in quibus tāta facilitas quāta felicitas erit: pter qd et spūalia dicta sunt: cū pculdubio corpa sint futura nō spiritus. Ex his apparet q vna erit etas omnium resurgētium. s. iuuenilis: statura vero diuersa: scz quā quisq̧ habuerat in iuuenili etate vel erat habiturus si ante est dfunctus. Nec de substantia de qua hominis caro creat aliqd pibit: sed omnium particularū ante dispersarum collectiōe reintegrabit natu ralis substantia corpis. Sanctorū q corpora sine omī vicio fulgida sicut sol resurgent: prescisis cunctis deformitatibus qs hic habuerunt.

Aug. in eodē lxxij.

Matth. xiij.

Si mali tūc habeāt quas hic habuerūt deformitates. d

De reprobis autē qri solet an cum deformitatibus hic habitis resurgant? Hoc aūt Aug. nō asserit: s dubium reliqt ita inqens: Quicūq̧ ab illa pditiōis massa q p Adā facta est non liberant p xp̄m: resurgēt qdē etiā ipsi vnusqsq̧ cū sua carne: s vt cum diabolo eiusq̧ angelis puniātur. Utrum vero ipsi cum vicijs et deformitatibus suoꝝ corporum resurgant quecunq̧ in eis gestarunt inqrendo laborare quid opus est? Nō enim fatigare nos debet incerta coꝝ habitudo vel pulchritudo quoꝝ erit certa et sempitna damnatio. Ecce non diffinit an tūc habeant deformitates quas hic habuerunt reproboꝝ corpora.

Aug. in ench.

Matth. xxv.

Q nō cōsumunt corpora que tūc ardebunt. e

Si vero queritur de corpibus malorum quō in igne ardeāt et nō psumantur. Augu. varijs exemplis astruit et sempiternis ignibus ea ardere et non consumi illa cōbustione: sicut anim⁹ cuius pn̄tia corp⁹ viuit et dolorē pati pōt mori aūt nō pōt. Hoc. n. erit tūc in corporibus damnādorum: quod nūc esse scim⁹ in animis oīm al's hoīm.

Aug. de ci. dei li. xxj. c. j. et ij.

Si demones corporali igne cremantur. f

Queri etiaz solet an demones corporali igne ardeant? Ad quod Aug. rn̄dēs ait: Cur nō dicam⁹ q̄uis miris veris tn̄ modis etiā spūs incorporeos posse pena corpalis ignis affligi si spūs hoīm etiā ipi incorpei et nūc potuert includi corpalibus membris: et tunc poterunt corpoꝝ suoꝝ vinculis insolubiliter alligari. Gehēna illa q stagnū ignis et sulphuris dicta est: corporeus ignis erit: et

Aug. super Gen. et de ci. dei. li. xxj. ca. vj. vel. x.

Apoc. xix.

Matth. xxv. | Aug. de ciui. dei li. xx. c. xvj. | Qualis vel vbi sit ille ignis.

cruciabit damnatoꝝ corpa hoim vel demonū sed solida hoim: aerea demonum. Unus eni vtrisqꝫ ignis erit: vt veritas ait: De quo igne si queriť qualis vel vbi sit Aug⁹. sic rn̄det. Ignis etern⁹ cuiusmodi sit ꝛ in q̄ mūdi vl' reꝝ pte futur⁹ sit hominē scire arbitror neminē: nisi forte cui spiritus diuinus ostendit.

Si anime sine corporib⁹ sentiunt ignem corporalem. g

Cum aūt cōstet animas igne materiali in corporib⁹ cruciādas: queri solet an interim aū resurrectionem corpoꝝ anime defunctoꝝ reproborū materiali igne cremenť? De h̄ Julianus toletane eccl'ie eps̄ Gregorij dicta secutus ita scripsit. Si viuentis hois incorpore⁹ spūs teneť in corpe: cur nō p⁹ mortē etiā corpe igneo teneať? Teneri aūt p ignē spiritū dicim⁹ vt in tormento ignis sit vidēdo atqꝫ sentiendo. Ꝙ aūt nō solū videndo: ꝟ etiā experiendo anima ignis tormentū patiať: ex euāgelio colligiť vbi veritatis voce diues mortu⁹ dr̄ in inferno sepultus: cui⁹ anima ꝙ in igne teneať insinuat cū Abraā deprecať dicēs: Mitte Lazarum vt intingat ex. di. s. in a. vt re. lin. m. q2 cru. in hac flāma. Dū ḡ peccatorem diuitem damnatū in ignib⁹ veritas phibet: quis sapiens reproboꝝ aīas teneri ignib⁹ neget? Precipue cū humanā animā corpis similitudinē habere doceat Aug. ita inquiēs: Profiteri aiaz habere posse similitudinē corpis ꝛ corporaliū oīno mēbroꝝ ꝙsquis rennuit: pōt negare aiam esse q̄ in somnis videt vel ambulare se vel sedere vel huc atqꝫ illuc gressu vel etiam volatu ferri. h̄ sine quadā silitudine corpis nō fit. Proinde si hanc silitudinem etiā apud inferos gerit: nō corpalē: ꝟ corpi silem: ita etiam in locis videť esse nō corpalib⁹: ꝟ corpaliū silibus siue in requie siue in dolorib⁹. In Cassiani etiam voluminib⁹ legiť ꝙ non sint ociose. neqꝫ nihil nō sentiant. cū diues ille in inferno se flamma cruciari clamat. Ūn̄ pbať animas defunctoꝝ nō solū suis sensibus nō priuari: ꝟ nec istis affectib⁹. s. spe tristicia gaudio ac metu carere et ex his que sibi i illo generali examine reseruanť eas q̄ddam iam incipe pregustare.

Julianus. | Grego. dyalo. iiij. | Luce. xvj. | Augu. super Gen. lib. xij.

De abortiuis fetib⁹ ꝛ mōstris h

Illud etiā inuestigari oportet: si abortiui fetus ꝛ mōstra resurgēt ꝛ qualia. De quo Aug. ita ait: Occurrit de abortiuis fetib⁹ q̄stio: q̄ iam nati sunt in vteris matrū: ꝟ nō ita vt iā possint renasci. Si eñ resurrecturos eos dixerim⁹. De his q̄ iam formati sunt tolerari pōt vtcūqꝫ qđ dr̄: Informes vo q̄s nō pcliuius perire arbitreť. sicut semia q̄ cōcepta nō fuerūt. Scrupulose q̄dem inter doctores queri ac disputari potest. qn̄ incipit hō in vtero viuere: an sit quedā vita occulta que nōdū motibus viuētis appareat? Negari eñ vix isse puerperia que ideo membratim execanť vt ejcianť ex vteris pregnantiū. ne matres etiā si mortua ibi relinquanť occidant impudentia nimia videť. Ex quo aūt incipit hō viuere ex illo vtiqꝫ iam mori pōt. mortu⁹ vo vbicūqꝫ illi potuit mors euenire quō ad resurrectionē nō ptineat: repire nequeo. Neqꝫ eñ ꝛ mōstra q̄ nascunť ꝛ viuūt q̄ntūlibet cito morianť aut resurrectura negabunť: aut ita resurrectura credēda sūt. ꝟ poti⁹ correcta eoꝝ emendataqꝫ natura. Absit eñ vt illū bimembrē quem nuper natū in oriente fratres fidelissimi qui euz viderunt retulerūt: ꝛ sanctus Hiero. scriptum reliquit vt vnū hominē duplicē ac non potius duos. quod futurum erat: si gemini nascerentur resurrecturos estimemus. Ita ꝛ cetera que nimia deformitate monstra dicunť ad humane nature figuram in resurrectione reuocabunť.

Aug. Ench. ca. lxxvij. vl. lx | Attende. | De monstris ibidem. | De bimēbre.

Ista ē distictio. xliiij. hui⁹ quarti libri: in qua mgr̄ postq̄ determiauit ō veritate resurrectiōis ꝛ eius conditiōibus: hic determinat de conditione resurgentium. Et duo facit. Primo inuestigat in qua etate resurgēt. Secūdo quomodo omnes resurgent in pfecta oīm membroꝝ integritate. Primū vsqꝫ ibi: Non enim perit. Scd̄m vsqꝫ ad fīnē distinctionis. In spēali sn̄ia mgr̄i stat ī duabus ppositionibus quarū prima est hec: Absqꝫ vlla ambiguitate omnes homines resurgēt in perfecta etatate qua xp̄s resurrexit: sed nō in eadē statura. Hāc mgr̄ insinuās dicit ꝙ omnes homīes resurgēt in etate qua xp̄s resurrexit: sed nō in statura xp̄i: sed quilibet in statura sua resurget quā pri⁹ habuit in iuuenili etate. vel quā si aū obijt habiturus erat circa. xxx. annū. Secūda ppositio est hec Et si generaliter omnes resurgent cū omni mēbrorum integritate. spēal'r tñ electi absqꝫ vllo vitio resurgent ꝛ deformitate. Hanc mgr̄ ponens dicit ꝙ omnes homīes cū membroꝝ integritate resurgēt. In quodcunqꝫ eñ elementum trāseat materia corporis humani: illi corpori reddeť vbi pri⁹ fuit aīata Ita tñ ꝙ nō tota materia reddeť illi parti: sed tota toti corpi reddeť ordiata sine oīni indecētia. Sicut eñ statua alicu⁹ solubilis metalli igne liq̄sceret vel ptereretť in puluerē. vl' pfunderet in massam ꝛ eaz vellet artifex rursuz ex illi⁹ materia ꝛ q̄ntitate repa

re nihil interesset ad eius integritatē ꝙ materie particula redderet illi vel illi mēbro statue. dum tñ totū ex q̄ ꝯstituta fuerat restituta resumeret: sic in resurrectiōe nihil intest q̄ ps materie ex q̄ corpꝰ cōstiterat ad ꝑticulaʒ corꝑis redeat: ex q̄ nihil de materia ꝑibit: sed tota materia toti corꝑi sine vlla indecētia reddet. Ultimo gloriā corpoꝝ resurgentiū pōit di. ꝙ corꝑa sanctoꝝ resurgēt sine vlla corruptione: qꝛ incorruptibilia ꝛ īpassibilia. sine vlla oneris difficultate: qꝛ erūt subtilia ꝛ agilia. Et addit mgr̄ sine vitio et deformitate: qꝛ erūt sic̄ sol fulgida sine vlla corruptiōe ꝛc̄. Et addit mgr̄ ꝙ dānati etiā cū mēbris suis resurgent incorrupti ꝛ cuʒ integritate mēbroꝝ. Utrū aūt resurgēt cū deformitatibus quas prius habuerūt Aug. nō vult determinare. nō eñ ſm ip̄m debet aīos fatigare incerta coꝝ bitudo seu pulchritudo quoꝝ ē certa ꝛ eterna dānatio. Ultio q̄rit: vtꝝ abortiui fetus ꝛ mōstra resurgent. Et respōdet dicens de abortiuis. ꝙ si aliqn̄ vixerunt resurgēt alioq̄n nō. d̄ mōstris etiā dic̄ ꝙ resurgēt sed nō mōstra: qꝛ mōstra fetus ꝛ abortiui resurgēt absq̄ deformitate ꝛ mōstruositate. Et tm̄ in spēali.

DI. XLV

De statu ꝛ conditione bonaꝝ aīaꝝ post mortem.

De diuersis aīaꝝ receptacul. a

Preterea sciēdū est ꝙ oēs aīe (vt ait Aug.) cū de hoc sec̄lo exierint diuersas habēt receptiōes: bone hn̄t gaudiuʒ: male vō tormēta. Sed cū facta fuerit resurrectio ꝛ bonoꝝ gaudiū amplius erit ꝛ maloꝝ tormenta grauiora qn̄ cum corpore torq̄bunt. Ex his ostēdit ꝙ maiꝰ erit gaudiū sctōꝝ in resurrectiōe ꝛ post: q̄ fuerit añ: ꝛ ꝙ diuersa receptacula habebūt aīe sctōꝝ. De quibꝰ idē Augꝰ. ait: Tempus qd̄ inter hoīs mortē ꝛ vltimaʒ resurrectionē interpositū est animas abditis receptaculis cōtinet: sicut vnaqueq̄ digna est vel requie vl' erumna ꝑ eo qd̄ sortita est in carne dum viueret.

Augu. super Johānez et in glo. super illd̄ .j. Thes. iiij. Deinde nos.

Augu. de verbis apostoli.

De suffragijs defunctoꝝ. b

Neq̄ʒ negādū est vt ait Aug. defunctoꝝ aīas pietate suoꝝ viuentium releuari. cū ꝑ illis sacrificium mediatori offerē vel elemosyne fiunt in ecclesia. Sed hec eis tm̄ ꝓsunt q̄ cū viuerēt hec sibi vt postea possent ꝓdesse meruerē Est eñ quidā viuēdi modus nec tam bonus vt nō requirat ista post mortē. nec tā malus vt ei nō ꝓsint ista quicq̄. Est vō talis in bono vt ista nō req̄rat: et est rursus talis in malo: vt nec his valeat cuʒ h̄ vita trāsierit adiuuari. Quo circa hic oē meritū comparar̄ quo possit post hāc vitam quispiā grauari vel releuari. Nemo aūt speret qd̄ hic neglexit cū obierit apd̄ deū ꝓmereri. Non g̃ ista que ꝑ defunctis cōmendandis frequentat ecclesia illi apostolice sunt aduersa snīe qua dictum est: Omnes stabimꝰ ante tribunal xp̄i: vt referat vnusquisq̄ ſm ea que ꝑ corpus gessit. s. bona vel mala: qꝛ etiam hoc meritū sibi quisq̄ cum in corpore viueret cōparauit: vt possint ei ista ꝓdesse. Non enim omnibꝰ prosunt: ꝛ quare: non nisi ꝓpter differentiam vite quā quisq̄ gessit in corpore. Cum ergo sacrificia siue altaris siue quarūcunq̄ aliaꝝ elemosynaꝝ ꝑ baptizatis omnibꝰ offerunē ꝑ valde bonis gratiarūactiones sunt: pro non valde malis sunt propitiatiōes. Sed pro valde malis ꝛ si nulla sunt adiumēta mortuoꝝ: tamen qualescunq̄ viuorum cōsolationes sunt. Quibus vō prosunt: vel ad hoc prosunt vt sit plena remissio vel certe vt tolerabilior sit ip̄a dānatio. Orōnibꝰ ergo sancte ecclesie ꝛ sacrificio salutari et elemosynis que pro eorum spiritibus offeruntur: nō est dubium mortuos adiuuari: vt cū eis misericordius agar̄ a dn̄o: q̄ eorū peccata meruerunt. Hoc eñ a patribus traditū tota obseruat ecclesia: vt pro eis qui in cōmunione corporis ꝛ sanguinis dn̄i defuncti sunt: cū ad ip̄m sacrificiū loco suo commemorentur oretur ac pro illis q̄ id offerri cōmemoretur. Non est ergo ambigendum ista prodesse defunctis: sed talibus q̄ ita vixerunt ante mortem: vt possint eis hec vtilia esse post mortem. Nam qui sine fide oꝑante per dilectionē eiusq̄ sacramentis de corpore exierūt frustra illis a suis huiusmodi pietatis officia impenduntur: cuius dum hic essent pignore caruerūt. nō misericordiam sibi thesaurizantes: sed iram. Non ergo mortuis noua merita comparantur cū ꝑ eis aliquid boni operātur sui: sed eorum p̄cedentibꝰ consequentia ista redduntur. Nam istaʒ quisq̄ finiens vitam: nisi qd̄ in ea meruerit: non poterit habere post eam. Ecce q̄bus et qualiter prosunt illa que ꝑ defunctis frequentat ecclesia. mediocriter malis suffragant̄ ad pene mitigationē. mediocriter bonis ad plenā absolutioneʒ: qui nō hn̄t tāte ꝑfectiōis merita vt nō īdigeant iuuari per pauperes quoꝝ est regnū celoꝝ quos sibi fecerunt amicos de māmona iniquitatis. Quoꝝ tanta est perfectio vt his adiutorijs nō indigeant: q̄les sunt apostoli ꝛ martyres. Ut eñ ait Augu. Iniuria est ꝑ martyre orare in ecclesia: cuius nos debemꝰ orationibus cōmēdari: ꝑ alijs aūt defunctis oratur.

Aug. ī enchiridion vbi. s.

Quibus ꝓsint oratiōes et elemosine ꝛ sacrificiū et hmōi.

Rom. xiiij.

Aug. ī sermone d̄ v̄bis apl'i ꝛ in glo. super illud. j. Thes. iiij. Nolumus vos.

Gal. v.

Rom. ij.

Matth. v. Luce. xvj. Aug. de verbis apl'i super epl'am ad Hebreos ca. xij.

Aug. in sermone de verbis apli et de ciui. dei. lib. j. ca. xij.

De officijs sepulture. c

De pōpis vō exequiaꝝ idem Aug⁹. ita dicit: Pompa funeris agmina exequiaꝝ: sumptuosa diligentia sepulture: viuoꝝ sunt qualiacūq̄ solatia: non adiutoria mortuoꝝ. Quia si aliq̄d ꝓdest impio sepultura p̄ciosa oberit pio vilis vel nulla. Preclaras exeq̄as in cōspectu hoīm purpurato illi diuiti exhibuit turba famuloꝝ: ſ; mlto clariores i ↄspectu dñi vlceroso illi pauperi ministeriū exhibuit angeloꝝ q̄ eū extulerūt non in marmoreū tumulū: ſ; i Abrae gremiū.

Luce. xvj.

Aug. in sermone de verbis apli

Gen. xxiij. et xxv. et xxxv. et l.

Sit tñ cura mortuos sepeliendi et sepulcra ↄstruendi q̄ȝ hec in scripturis sanctis inter bona opa deputata sunt nec solū in corporib⁹ patriarchaꝝ aliorūq̄ sanctorū ſ; etiam in ipsi⁹ dñi corpe qui ista fecerūt laudati sunt. Impleant igit̄ hoīes erga suos officia postremi muneris et sui hūani lenimenta meroris. Veruȝ illa q̄ adiuuāt spūs defunctoꝝ. s. oblatiōes: orationes multo obseruanti⁹ procurent.

De duob⁹ eque bonis q̄ȝ alt̄ plura post mortē hȝ auxilia. d

Solȝ moueri questio de duob⁹ vno diuite: altero paupere pariter ſ; mediocriter bonis q̄ p̄dictis suffragijs indigent ⁊ meruerūt pariter post mortē iuuari. pro altero vō id est ꝓ diuite speciales ⁊ communes fiunt oratiōes. multeq̄ elemosynaꝝ largitiōes: pro paupere vō nō fiunt nisi cōmunes largitōes et orationes. Querit̄ ergo an tm̄ iuuetur pauper paucioribus subsidijs q̄ntū diues amplioribus. Si non pariter iuuat̄ non ei redditur ſm merita. Meruit em̄ pariter iuuari: q̄ȝ pariter boni extiterūt. Si vero tātū suffragij ↄsequit̄ paup q̄ntum diues quid cōtulerunt diuiti illa specialit̄ ꝓ eo facta?

Responsio.

Sane dici pōt nō ei magis valuisse generalia ⁊ specialia q̄ȝ paupi sola gn̄alia suffragia ⁊ tñ ꝓfuert̄ diuiti spēalia nō ad idē ad aliud vł mai⁹ aliq̄d ſ; ad idē ad qd̄ generalia vt ex plib⁹ ⁊ diuersis causis vnū pciperet̄ emolumentū.

Sententia melior.

Potest tamen dici aliter illa plura subsidia ↄtulisse diuiti celeriorem absolutionē: nō pleniorem.

Quib⁹ suffragijs iuuabūt̄ mediocriter boni q̄ in fine iuenient̄. e

Sed iterū querit̄ de aliq̄ mediocriter bono q̄ talib⁹ idigēs suffragijs in ipo cōsummationis articulo cū reliquis migrabit: si salu⁹ fuerit. ꝓ eo nō offertur vlteri⁹ sacrificiū vel oratio vł elemosyna: nec habebat tante pfectionis merita: que his suffragijs nō egerēt. Nūquid ergo saluabitur? Estimo eū q̄si per ignem transeuntē saluari meritis et intercessionibus celestis ecclesie: que pro fidelibus semper intercedit voto ⁊ merito donec impleatur christus.

j. Cor. xiij.

Quod sctī glorificati audiūt p̄ces supplicātiū ⁊ quod intercedūt pro nobis ad dominum. f

Hugo de sac. lib. ij. parte. xvj. ca. viij.

Sed forte queris nūquid p̄ces supplicantiuȝ sancti audiūt et vota postulantiū in eorum noticiaȝ ꝑueniūt? Nō est incredibile aīas sanctorū que in abscōdito faciei dei veri luminis illustratione letant̄: in ipsius cōtēplatione ea que foris agunt̄ intelligere: q̄ntū vł illis ad gaudiū vel nobis ad auxiliū ptinet. Sicut em̄ angelis ita ⁊ sctīs q̄ deo assistūt petitiōes nr̄e innotescunt in verbo dei quod contemplantur. vnde ⁊ dicunt̄ angeli orōnes et vota nostra offerre deo nō quia eū doceant: ſ; q̄ȝ eius voluntatē super eis consulūt.

Thobie. xij.

Aug. in lib. de orādo ad deū

Unde Aug. Angelis qui sunt apud deum innotescūt petitiōes nostre vt quodāmodo offerant deo et de his cōsulant: et quod deo iubente implēdum esse cognouerit: hoc nobis euidēter vel latenter reportent. Unde et angelus hominibus ait cum oraretis orationē vestrā obtuli deo.

Thobie. xij.

Aug. in li. xv. de trini. c. xiij.

Ad oīa quidē sciēda sufficit deo sua perfectio habet tñ nūcios: id est angelos. nō qui ei q̄ nescit annūcient. (Nō em̄ sunt vlla que nesciat) ſ; bonū eorū est de operib⁹ suis eius consulere veritatē: et h est q̄ dicunt̄ nōnulla nunciare. nō vt ipse ab eis discat: ſ; vt ab eo ipi per verbū eius sine corpali sono nūciant etiā qd̄ voluerit ab eo missi ad q̄s voluerit. totū ab illo p illud verbū ei⁹ audiētes: id est in ei⁹ veritate inuenientes: q̄d sibi faciendum: quib⁹ ⁊ quādo nunciandū sit. Nam ⁊ nos orantes eū non eum docem⁹ quia nouit (vt ait verbū eius) pater vester quid vobis necessariū sit priusq̄ petatis ab eo.

Matth. vj.

Aug. in lib. de gr̄a noui ⁊ veteris testa.

Nec ista ex parte cognouit: ſ; futura oīa tēporalia atq̄ in eis etiā quid et quando ab illo petituri fueram⁹: et q̄s et de quibus rebus vł exauditur⁹ vel nō

Aug. in li. de grā no. te. et sup illō Phil. iiij. Gaudete.

exauditur⁹ esset sine initio añ p̄sciuit. Nō
ḡ dr̄ angelus orōnes nr̄as offerre deo: q̄si
deus tūc nouerit q̄d velim⁹ ⁊ q̊ indigea-
mus q̄ oia añq̃ fiāt sic̄ ⁊ postq̃ facta sunt
nouit: ſ q₂ necesse hʒ rōnal' creatura tpa-
les causas ad eternā veritatē referre siue
petendo quid erga se fiat: siue consulendo
q̄d faciat.

Qđ dictū est de angelis attribu-
it sanctis animabus. g

Si autez angeli a
deo p̄ verbū ei⁹ discūt petitiones nr̄as et
q̄d de his implendū sit ⁊ q̄d nō. Cur non
credam⁹ et animas sanctoꝝ dei faciē con
templantiū in ei⁹ veritate intelligere pre
ces hominū: et que implende sint vel nō
Inde ē q̄ de⁹ dr̄ exaudire preces quorū-
dā nō solū quādo effectui mācipat: ſʒ etiā
qñ innotescit curie angelorū ⁊ sctāꝝ ani-
marū quid inde futurum sit vel nō: et qđ
cognoscunt in dei volūtate esse volunt ⁊
ipsi. Adeo em̄ superne voluntati addicti
sunt: vt nihil p̄ter ei⁹ volūtatē q̄ant velle
Intercedūt ḡ ad deū ꝓ nob̄ sancti: ⁊ me-
rito dū illoꝝ merita suffragant̄ nob̄: ⁊ af-
fectu dū vota nr̄a cupiunt impleri. qđ ta-
men non faciunt nisi in voluntate dei im
plenda didicerint. Oramus ḡ vt interce
dant ꝓ nobis. i. vt merita eoꝝ nob̄ suffra
gent̄: ⁊ vt ipi velint bonū nostruʒ q₂ eis
volentib⁹ deus vult et ita fiet. Ex p̄mis-
sis constat q̄ cū quibusdā misericordius
agit de⁹ q̄ eoꝝ pctā meruerint. s. cuʒ me-
diocrit̄ mal': q̄ suffragijs eccl'ie iuuant̄.

Ista est distinctio. xlv. huius q̄r
ti libri: in qua mgr̄ postq̄ ostēsum est de his que ad
resurrectionē ptinēt: hic determiat de his que pti-
nent ad resurgentiū remunerationē ⁊ punitionem
Et circa hoc tria facit. Primo em̄ osn̄dit quō aīe q̄
cito a corpib⁹ separant̄ habitaculis iuxta sua meri-
ta vel demerita reddant̄. Scdo quō defunctis exe
quie viuoꝝ ꝓ eis facte suffragant̄. Tertio inquirit
vtꝝ bti in patria ꝓ nob̄ dep̄cent̄. Primū facit vsq̄
ibi: De suffragijs defunctoꝝ. Scđm vsq̄ ibi: Sed
forte q̄ris. Tertiū vsq̄ ad fi. distinc. In spēali snīa
mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositiōib⁹ quaꝝ prima est hec:
Quācito anie i morte suis a corporibus separant̄.
mox ꝓ mō suoꝝ meritoꝝ diuersis habitacul' red-
dent̄. Hāc mgr̄ ponēs dicit q̄ anie defunctorū sua
merita diuersis habitacul' reddent̄ vsq̄ ad diem iu
dicij. Post iudiciū vo earū pena vel gloria augebi
tur qđ autoritate bti Aug. ꝓbat. Vn̄ infero q̄ sic
facta resurrectione pena malorum augetur. ita glo
ria seu btōꝝ gaudiū plus p̄ficiet̄. Scđa ꝓpositio
est hec: Illi de orōnib⁹ ⁊ elemosynis eccl'ie illic hic
ꝓfectū recipiūt: q̄ hic talia vt eis ꝓficerent merue-
rūt. Hāc mgr̄ insinuās dicit mortuos viuoꝝ suffra-
gijs iuuari. si tn̄ hoc meruerunt dum viuerent. Po

stea subdit q̄ ista q̄ hic ꝓ defunctis freq̄ntat eccl'ia
mediocriter malis suffragant̄ ad pene mitigationē
et mediocrit̄ bonis ad pene solutionē. Et facta pro
valde bonis qui suffragijs nō indigent sunt grarū-
actiōes: et facta pro summe malis q̄ iuuari nō p̄nt.
q̄uis nō sunt eis adiumenta. sunt tamen ad viuen-
tium consolationē. quod autoritate beati Aug. cō-
firmat. Postea dicit q̄ pompe que fiūt i obsequijs
sunt ad viuoꝝ solatiū: nō ad mortuoꝝ suffragium.
laudabile tn̄ est circa mortuoꝝ sepulturā curam im-
pendere. Postea mouet q̄stionē de diuite et paupe
quoꝝ vterq̄ cū sit mediocriter bonus suffragijs in
diget et ambo pariter post mortē meruerūt iuuari.
et ꝓ diuite fiūt mlta suffragia gnālia ⁊ spēalia: pro
paupere vo tn̄ generalia. vtrū iuuet̄ paup paucio
ribus suffragijs q̄tum diues amplioib⁹. Et videt̄
q̄ sic: q₂ vterq̄ meruit iuuari et equaliter boni fue-
runt. Cōtrariū aūt videt̄ q₂ al's nihil cōferrēt spe-
cialia suffragia diuiti ꝓ eo facta. Et rn̄det mgr̄ q̄
tn̄ valēt pauperi sola gnālia suffragia q̄tum diuiti
generalia ⁊ specialia suffragia: ⁊ tn̄ ꝓfuerūt specia
lia suffragia diuiti non ad aliud vel maius aliquid:
sed ad idem ad quod generalia vt ex pluribus cau
sis vnū p̄ciperetur emolimentū. Vel potest dici illa
plura suffragia diuiti cōtulisse celeriorem absolutio
nem et nō pleniorem. Postea querit de illo qui suf-
fragijs indiget ⁊ morit̄ in ipsa cōsummatiōe seculi
quādo vlteri⁹ suffragia impendi nō poterunt vtrū
talis saluabitur. Et rn̄det q̄ talis p̄ ignē tunc futu
rū ⁊ p̄ orōnes celestis eccl'ie saluabit̄. Tertia pro
sitio est hec: Angeli orōnes nr̄as deo offerūt: et ea
q̄ hic apud nos agunt̄ recognoscūt. Hāc mgr̄ insi-
nuans q̄rit: vtꝝ sancti p̄ces nr̄as ⁊ vota sibi porre-
cta audiāt et sciant. Et rn̄det q̄ angeli ⁊ sancti diui
nā faciē videntes ea q̄ apud nos gerunt̄ cognoscūt
q̄tuʒ ad eoꝝ gaudiū ptinet ⁊ nr̄m auxiliū vn̄ et an-
geli dicunt̄ orōnes nr̄as semp̄ offerre deo: nō tan-
q̄ deū instruētes: ſʒ q̄d circa nos agendū sit ad ei⁹
veritatē ducentes. vn̄ p̄ces nr̄e dicunt̄ exaudite qn̄
celesti curie earū exauditio innotescit: seu eaꝝ euen
tus futurus manifestat̄. Et tn̄ in speciali.

Si valde malis detur mitiga-
tio pene. a

Di. XLVI. De statu ⁊ cōditione maloruʒ post mortem.

Ed q̄ritur hic
s de valde malis: vtruʒ ⁊ ipsi in
aliq̄ penaꝝ mitigatiōe dei mi-
sericordiā sentiant vt minus q̄ meruerit
puniant̄? Quidam autumant eos nullaʒ
releuationē pene habituros: qđ cōfirmāt (Jacobi. ij.)
Jacobi autoritate dicētis: Judiciū sine
misericordia fiet illi q̄ nō fecit misericordi (Augu. super octonariū. xix.)
am. Aug. etiā ait: Miscđia hic: iudiciuʒ
in futuro. Idem distinguēs quō omnes (Matth. v.)
vie dn̄i sint misericordia: et vitas ait: Er
ga sanctos om̄es vie dei misericordia: er-
ga iniquos om̄es veritas q₂ et in iudicā-
do subuenit: et ita nō deest misericordia:
et in miserādo id exhibet quod ꝓmisit ne
desit veritas. Erga omnes aūt quos libe
rat ⁊ condemnat oēs vie sunt miscđia et
vitas: quia vbi nō miseret̄: vindicte ve-
ritas dat̄. Dicens vbi nō miseret̄ dat in-

telligi aliqd a deo fieri vbi ipē nō miseretur. Sꝫ his occurrit qḋ ait Cassiodo. sup psal. l. loquens de miscdia et pietate dei. Hee due inqt res iudicio dei semꝑ adiuncte sunt. Ergo ꝛ in punitione maloꝝ nō est iusticia sine miscdia. Idē de iudicio ꝛ miscdia ait: Hec duo mutua societate sibi iungunt. In his breuiter oīa opa dei includit. Aug. ꝗꝫ respōdens illis qui reproboꝝ supplicia finem habitura cōtendunt: ita illorum repellit opinionem asserens reprobos ꝑpetuo puniendos vt eorum supplicia mitigari aliquatenꝰ nō neget. Frustra inquit nōnulli eternaꝫ damnandoꝝ penam ꝛ cruciatus sine intermissione ꝑpetuos humano miserant affectu atqꝫ ita futurū esse nō credunt. Non quidem scripturis aduersando diuinis: ꝫ ꝓ suo motu dura queqꝫ molliendo ꝛ in leniorem flectendo sententiā: q̄ putant in eis terribilius esse dicta ꝗꝫ verius. Nō enim (inquiunt) obliuiscet misereri deꝰ aut cōtinebit i ira sua misericordias suas. Hoc quidē in psalmo legit sꝫ de his intelligitur q̄ sunt vasa misericordie: qꝛ et ipsi nō ꝓ meritis suis: sed deo miserante de miseria liberant. Aut si hoc ad oēs estimāt pertinere. nō ideo necesse est vt damnationem opinentur finiri posse eorum: de q̄bus dictum est: Ibunt hi in supplicium eternuꝫ. Ne ꝫ nō putetur habitura finē felicitas eorum. de quibus econtrario dictum est. Iusti autem in vitam eternam. Sed penas damnatoꝝ certis temporibꝰ estiment (si hoc his placet) aliquatenus mitigari. Et sic quippe itelligi pōt manere ira dei i illis. i. ipsa damnatio. Hec em̄ vocat ira dei nō diuini animi perturbatio vt in ira sua. i. manēte ira sua nō contineat miseratiōes suas: non eterno supplicio finem dando: sed leuamen adhibēdo vel interponēdo cruciatibus: qꝛ nec psalmus ait ad finiendam iram suam vel post iram suam: ꝫ in ira sua. Que si sola esset: alienari a regno dei ꝛ carere magna multitudine dulcedinis dei tamgrandis tn̄ ē pena. vt ei possint nulla tormenta que nouimus cōparari. si illa sit eterna: ista autē sit quālibet multis seculis longa. Manebit ergo sine fine mors ꝑpetua dānatorū ꝛ ipsa oībꝰ erit cōmunis sicut manebit cōmuniter oim vita eterna sanctoꝝ. Ecce ita asserit hic penas reproboꝝ nō eē finiendas: quia nō improbat si dicat eorū supplicio aliquod leuamē adhiberi. Vn̄ nō incongrue dici potest deum et si iuste id possit: nō oino tm̄ punire malos in futuro ꝗꝫtum meruerūt: sed eis aliquid ꝗꝫtūcunqꝫ mali sint de pena relaxare.

Cassiodorus. — *Idē Cassio. sup ps. c.* — *Aug. i enchi. cōtra illos qui asserūt maloꝝ cruciatus terminandos.* — *Psal. lxxvj.* — *Rom. ix.* — *Matth. xxv.*

Determinat premissas autoritates. b

Quod ergo dictū est iudiciū sine miscdia fieri illi q̄ nō fecit miscdiam: ita intelligi potest: ꝙ iudiciuꝫ dānationis fiet illi qui nō fecit miscdiam ꝓ eo ꝙ fuit sine miscdia. Vel fiet iudiciū ei sine miscdia liberante et saluante: q̄ tamen in aliqua pene alleuiatiōe miscdiaꝫ dei sentiet. Ita cū dicitur miscdia hic: iudiciū i futuro. nō negat quin i futuro sit miscdie effectꝰ: ꝛ in electis q̄ ꝑ misericordiam ab omni miseria liberabunt: et i reprobis qui minꝰ ꝗꝫ meruerint cruciabuntur. Sed hic nō sine causa dr̄ fieri dei misericordia ꝛ iudiciū in futuro: qꝛ ꝛ ꝫ multis modis miseret deꝰ quibꝰ nō miserebitur tūc. Vocat em̄ deꝰ nūc pctōres ꝛ iustificat: qḋ tūc nō faciet: et tūc reddēs singulis ꝫm merita sua: manifeste iudicabit q̄ nūc occulte iudicat. Cuius occultū iudicium (vt ait Aug.) intelligit pena q̄ q̄sqꝫ vel exercet ad purgatione vel mouet ad conuersionem: vel si contemnit excecat ad damnationem. Occultū ergo iudiciū dei pena dicit: qua iudicat purgādo: cōuertendo vel excecando. Iudicia ꝗꝫ dei interdum appellantur dispensatiōes eiꝰ de omnibus rebus. Vn̄ Quā incomprehensibilia sunt iudicia eius: et iudicia eiꝰ abyssus multa. Iudiciū autē quo in futuro iudicabit: intelligit sententia iudicis qua ventilabitur area: id est diuidentur localiter boni a malis ministerio angelorū: et isti in vitam ducent: illi in supplicium mittentur qui nunc simul mixti sunt.

Luce. v. — *De occulto iudicio dei. Augu. super psal. viij.* — *Rom. xj. Psal. xxxv.* — *De sententia iudicis.* — *Matth. xxv.*

De iusticia ꝛ miscdia dei. c

Sꝫ quomodo iusticiam dei ꝛ pietatem. i. misericordiā supra Cassiodorus duas esse res dixit: que semꝑ adiuncte sunt iudicio dei. Iusticia em̄ dei ꝛ miscdia nō due res sunt sed vna res. i. vna diuina essentia ē sic supra pluribus autoritatibꝰ ostēsum est. Quia nō ē deo aliud esse misericordē ꝗꝫ misericordiam nec iustū ꝗꝫ iusticiam ꝫ idem prorsus Nec aliud est ei esse misericordē ꝗꝫ iustū: vel misericordiaꝫ ꝗꝫ iusticiam ꝫ omnino

De opibꝰ iusticie ꝛ miscdie ꝛ bonitatis dei.

idem qꝛ nō denomiatiue ꝫ essentialiꝭ h̄ ꝺ
deo dicunꝭ. Cur ḡ dicit scp̄tura de opibꝰ
dei quedā esse misericordie: quedaꝫ iusti
cie? Si em̄ iusticia dei misericordia est: q̄
cū qꝫ sunt opera misericordie: esse videnꝭ
Responsio. iusticie et ecōuerso. His respōderi potest
sic: illis locutionibꝰ quibus hmōi operū
fiūt distinctōes: vt alia misericordie: alia
iusticie: alia bonitati attribuantur nō di-
uersitas subiacentis .i. rei his vocabulis
significate exprimiꝭ sed varietas sensuuꝫ
et effectuū in creaturis monstraꝭ. Cū em̄
dicitur deꝰ iustus vl' iusticia: essentia di-
uina predicatur: ⁊ etiā qꝫ ipse sit distribu-
tor: ⁊ iudex meritoꝝ intelligi datur. Ita
et cū dꝛ misericors: essentia diuina predi-
catur: ⁊ insuper qꝫ ipse sit miseroꝝ libera
tor intelligi daꝭ. Similiter cum dꝛ bonꝰ
essentia diuina predicaꝭ. Et cū dꝛ deus ⁊
insuper auctor oim bonoꝝ ostēdiꝭ. Ita
et cū diciꝭ deus: essentia diuina predicaꝭ
et ipse timendus ostendiꝭ. Inde ḡ q̄dam
opera misericordie quedā iusticie dicun-
tur: nō quin diuina essentia hec ⁊ illa ope
retur ⁊ q̄n hec ⁊ illa sint opa diuie eētie
que dꝛ misc̄dia ⁊ iusticia: sed qꝛ quedam
sunt quibꝰ ostēdiꝭ iudex ⁊ equꝰ distribu
tor: q̄dā quibꝰ ostēdiꝭ miserator. Mise-
ricors em̄ dꝛ i natura: miserator i exhibi-
tione: ⁊ in quibusdā opibus dꝛ effectꝰ esse
misericordie: in quibusdaꝫ effectꝰ iusticie
nō qꝫ aliud efficiat iusticia: aliud mīficor
dia dei si ad essentiā referas: ꝫ qꝛ ex q̄bus
dam effectibus intelligitur iudex: ex qui
busdā miserator. vel vt quibusdā placet
iustꝰ et misericors. Sed ꝫm h̄ occurrit
q̄stio quō ex alijs oñdaꝭ iustus ⁊ ex alijs
mīficors cū sit idē ei esse iustū ⁊ eē miseri-
cordē? Si em̄ ꝫm eādē rōem dꝛ iustꝰ ⁊ mi
sericors: ex eo ope q̄ intelligiꝭ iustꝰ intel-
ligiꝭ mīficors ⁊ ecōuerso. Sꝫ dixi supra
qꝛ cū dꝛ deꝰ iustꝰ ⁊ mīficors: ita eadeꝫ di
uina essentia significaꝭ: ⁊ ꝫm eam idē pre
dicaꝭ vt etiā quedā diuersa intelligantꝭ.
Intelligimꝰ em̄ ꝑ h̄ eū esse mīatorē ⁊ iu
Orige. super Hieremiā. ca. x. super illud Qui fecit terram in for. stū iudicē. Qd euidenꝭ Orige. oñdit di-
cēs: Oia q̄ dei sūt xp̄s est: ipe sapia eius:
ipe fortitudo: iusticia: sanctitas: ipe pru-
dētia ipe v̄itas. Sꝫ cū vnū sit in subiacē
ti ꝑ varietate sensuū: diuersis nuncupaꝭ
vocabulis. Aliud em̄ significat sapia: ali
ud iusticia. Qñ em̄ sapia dꝛ disciplinis te
diuinaꝝ hūanarūqꝫ reꝝ instruere intelli-
giꝭ. Qñ iusticia: distributor vl' iudex me
ritoꝝ insinuaꝭ. Ita ⁊ prudētia cuꝫ diciꝭ
doctor ⁊ demonstrator bonaꝝ vel mala-
rum rerū vel neutraꝝ intelligitur.

**Autoritatibus ꝓbat q̄dam iusti-
cie: alie misericordie: alia bonita
ti attribui.**

D

Quod autem quedaꝫ
opera misericordie: q̄dam iusticie: quedā
bonitati attribuanꝭ: in scripturis facile ē
repire. Et de mīficordia quidē ⁊ iusticia
manifestū est: de bonitate v̄o ⁊ misericor
dia amplꝰ latet. Sꝫ Aug. docet illa ope- Augu. super psal. cxxxv.
ra ꝓprie ad misc̄diam ꝑtinere quibus ali
qui a miseria liberanꝭ. Ad bonitateꝫ v̄o
nō solū illa: sed facturam ⁊ gubernationē
naturaliū: ita dicens: Ad misc̄diam ꝑti-
net qꝫ a pc̄tis mūdat: ⁊ de miseria liberet.
Ad bonitatē v̄o qꝫ celū ⁊ terram et omia
valde bona creauit vt essent. Idem. Celi Idē sup psal. xxxii.
nō indigent misericordia: vbi nulla ē mi
seria: in terra hominis abūdat miseria et
supabūdat dei misc̄dia. Miseria ḡ hois
⁊ misericordia dei plena est terra nō celi:
qui nō indigēt misc̄dia: indigent tamē re
gente domino. Omnia em̄ indigent dño
et misera et felicia quia sine illo miser nō
subleuaꝭ: felix nō regiꝭ. Itē alibi: Mi- Idem sup illo Scdm misericordiā tuā memento mei tu.
sericordia est erga miseros: bonitas erga
quoslibet. Interdū tamen misc̄dia large
accipitur vt bonitas.

**Quō vniuerse vie dñi dicanꝭ mi
sericordia et veritas.**

e

Post hec conside-
rari oportet: ex q̄ sensu vniuerse vie domi
ni dicanꝭ misc̄dia ⁊ veritas. Hoc m̄ltipli Psal. xxiiij.
cem recipit expositioneꝫ. Uniuerse enim
vie dñi misericordia et v̄itas quibus ad
nos venit: vt ait Aug. sup psal. intelligū
tur duo aduētus. Primus in quo mani-
festam ⁊ mutiplicē misericordiam nobis
exhibuit: ⁊ scōs in q̄ requirendo merita
iusticiam exhibebit. Uniuerse etiam vie
dñi .i. quibus ad dñm ascendimus sunt
iusticia qua a malo declinamus ⁊ miseri-
cordia qua bonū facimus. In his em̄ du
obus omne bonū meritum includiꝭ. Sꝫ
cū superiꝰ Cassiod. dixerit in his duobꝰ
oīa opera dei includi merito queri pōt:
an in oīni opere domini hec duo mutuo
sibi iungātur? Quibusdam placuit nō in
oīni opere dñi hec duo concurrere ꝫm ef
fectum dico nam ꝫm essentiam nō diuidi
tur misericordia a iusticia: ꝫ vnū est. Ue

rum ſm effectum nō in omi opere dñi di-
cūt eſſe miſericordiam ꝛ iuſticiā ſ in qui-
buſdam fatētur tm̄ miſcdiam: i aliis iuſti
ciam: atq; in aliis miſcdiā et iuſticiā. Fa-
tent tñ dñm oia que fecit miſericorditer
agere ꝛ iuſte: referētes rationem dicti ad
dei voluntatē que iuſticia eſt ꝛ miſericor
dia nō ad effectus miſericordie et iuſticie
qui ſunt in rebus. Aliis aūt videtur ꝙ ſic
dicit deus omnia opera ſua iuſte facere
ꝛ miſericorditer: ita cōcedendū ſit in omi
opere dei iuſticiam eſſe ꝛ miſericordiam
id eſt clemētiam ſm effectum vel ſignum
quia nullum opus dei eſt in quo nō ſit ef-
fectus vel ſignū equitatis ꝛ clementie ſi-
ue occulte ſiue aperte. Aliqñ eñ manife-
ſta eſt clementia ſiue benignitas ꝛ occul-
ta equitas: aliquando econuerſo.

Iſta ē diſtictio. xlvj. hui⁹ quar-
ti libri: in qua mgr̄ poſtꝗ ſuperius determinauit d
remuneratiōe ꝛ punitione aiaꝝ añ iudiciū ꝛ reſur-
rectionē: hic determinat de diuina iuſticia ꝛ miſeri
cordia, quib⁹ p̄dicta diſpenſant. Et ſnia hui⁹ diſtin
ctiōis i ſpēali ſtat in iſta ꝓpoſitiōe: In premiatio
ne damnatorum hominū ꝛ angeloꝝ iuſticiam ꝛ mi-
ſericordiā ſeruat creator eorū. Hanc mgr̄ inſinuās
querit. vtrū circa damnatos ſit aliqua dei miſcdia.
Et arguit ſm quoſdā ꝙ non ꝑ plures autoritates.
Poſtea obiicit ꝑ quaſdā autoritates ꝛ ꝓbat penaſ
damnatoꝝ nunꝗ̄ eſſe finiendas. Poſtea ſoluit di-
cens ꝙ circa damnatos eſt aliqua dei miſericordia
in pene impoſitiōe ꝛ mitigatione nō tm̄ penit⁹ in ab
ſolutiōe vel occulta pctōꝝ reuocatiōe ſicut contin-
git in pñti. Et ex hoc pñt ſolui autoritates in cōtra
riū adducte q̄ nō oīno miſcdiam dei a damnatis ex
cludūt. Addit etiā q̄d ꝑ occultū dei iudiciū itelliga
tur. qñq; eñ itelligit pena q̄ aliis exercitat ad pur
gationē vel mouet ad ꝯuerſionē vel ſi ꝯtemnit exce
cat ad damnationē: qñq; intelligit dei diſpoſitio de
oñib⁹ rebus: qñq; ꝟo finalis ſnia q̄ in futuro ma-
los a bonis ſeparabit. Poſtea q̄rit cū dei miſcdia
et iuſticia idē ſint qualiter q̄dam opa attribuuntur
miſericordie ꝛ alia iuſticie. Et rñdet ꝙ h̄ eſt ꝓpter
diuerſitatē ꝯnotatoꝝ vel diuerſaꝝ de deo ꝯceptio
nū ꝓpter quā etiā diuerſitatē aliq̄ diuine bonitati
attribuūt aliq̄ miſcdie. bonitas eñ reſpicit gratui-
tā dei donationē. miſcdia ꝟo a malo liberationem.
Poſtea q̄rit quō itelligendū ſit ꝙ vniuerſe vie dñi
ſunt miſcdia ꝛ ꝟitas. Et rñdet q: hoc ideo d: ꝙ cū
ſit duplex aduent⁹ dei: vnus miſcdiam alius iuſtici
am reſpicit. vel hoc ꝓ tāto d: q: ad deū imus ma-
la declinādo ꝑ iuſticiā. bona opa faciendo ꝑ miſeri-
cordiam: ꝛ ſic vniuerſe vie dñi miſcdia ꝛ veritas q̄-
bus ad deū imus. Ultimo q̄rit vtꝝ in omni ope dei
miſcdia ꝛ veritas includant. Et rñdet ſm quoſdā
ꝙ nō ſm effectū: ſed ꝙ in q̄buſdā ſit tm̄ miſcdia ꝛ in
quibuſdā tm̄ iuſticia: in q̄buſdā miſcdia ꝛ iuſticia ſi
mul. Dicūt tñ in omi ope di ꝯtineri ambo ſm eſſen-
tiā: q: vna ꝛ eadem volūtas dei eſt iuſticia ꝛ miſeri
cordia. Alii ꝟo dicūt ꝙ etiā ſm effectū vel ſignum
in omi ope dei ꝯcurrunt ſil' miſcdia ꝛ iuſticia. ita ꝙ
nullū op⁹ dei ſit i q̄ nō ſit effect⁹ vel ſignū equitatis
ꝛ miſcdie ſiue occulte ſiue apte. Et tm̄ in ſpēali.

De ſententia iudicii. a

DI. XLVII
De iudicio extremo q̄tū ad modū ſm quē dabitur.

Olet etiā q̄ri qualiter dabit iudicii ſentētia
Sed nō eſt ꝑſpicuū id explica
re. Nō eñ ſcriptura apte diffinit an voce
illa ꝓferant. Uenite benedicti ꝛ Ite ma
ledicti: an ꝟtute iudicis ita fiet cōſciētiis
ſinguloꝝ atteſtātib⁹. vt mō dicit futurū
vt iudicis potētie effectus: ipſius dictiōe
ſignificet. Illa etiā. Eſuriui et non dedi
ſtis mihi mādūcare: ꝛ huiuſmodi magis
cōſciētiis exp̄mēda plurimi putāt ꝗ ver-
bis: quia apoſtolus in momēto et in ictu
oculi myſteriū cōſumandū tradit. Sed il
lud ad reſurrectionis ſtatum tm̄ referunt
nō ad iudiciū: qui alii iudicii ſniam ꝛ ma
loꝝ increpationes ꝛ bonoꝝ premia ver-
bis exprimenda aſſerunt.

Matth. xxv. Ibidem. j. Cor. xv.

Q iudicabūt ſancti et quō. b

Non autē ſolus
xp̄s iudicabit: ſ ꝛ ſancti cū eo iudicabūt
natiōes. Ipſe eñ aplis ait: Sedebitis et
vos ſup duodeci ſedes iudicātes duode-
cim trib⁹ iſrl'. Nec ē putādū ꝙ duodecim
aplis tm̄ h̄ ꝓmiſerit xp̄s. Ubi eñ ſedebit
paulus q̄ plus omib⁹ laborauit ſi nō ibi
ſedebūt niſi. xii. Per duodecim g̊ ſedes
ꝑfectio tribunalis. i. vniuerſitas iudicā-
tiū intelligit. ſ. omes ꝑfecti q̄ relictis omi
bus ſecuti ſunt xp̄m. Per duodecim tri-
bus vniuerſitas iudicādoꝝ. Judicabūt
ꝟo eos ſancti nō mō coopatiōe: ſ etiā au
toritate ꝛ ptāte. Unde. Gladii ancipites
in manib⁹ eorum. i. ſnia de bonis ꝛ malis
in poteſtate eorū. Si ꝟo querit que erit
eorum poteſtas vel autoritas in iudican-
do? Puto non ante ſciri ꝗ videatur: niſi
diuina reuelatione quis didicerit.

Sap. iii. Matth. xix. De duodecim ſedibus. j. Cor. xv. Matth. xix. Marci. x. Pſal. cxlix.

De ordinibus eorum qui iudi
candi erunt. c

Erunt autē quat-
tuor ordines in iudicio. Due quippe ſūt
partes: electoꝝ. ſ. ꝛ reproborū. vt Greg.
in moralib⁹ ait: Sed bini ordines eiſdem
ſingulis partibus cōtinent. Alii eñ iudi
cant et pereūt: alii nō iudicant ꝛ pereūt.
Alii iudicant et regnāt: alii nō iudicātur
et regnāt. Judicant ꝛ pereūt quib⁹ dñi-
ca inclamatiōe dicet: Eſuriui ꝛ nō dedi-
ſtis mihi man. ꝛc. Nō iudicant ꝛ pereūt
q̄b⁹ dñs ait: Qui nō credit iam iudicat⁹
eſt. Eoꝝ eñ dānatio toti eccleſie nota eſt

Grego. ſuper Job. li. xxvj. Matth. xxv. Joh. iij.

et certa: et ideo dicunt tunc nō iudicari: q: ad cōspectū districti iudicis cū aperta damnatiōe sue infidelitatis accedēt. Qui
Jacobi.ij. vō pfessionē fidei sine operib⁹ habēt iudicabunt ꝛ pibūt .i. redarguent vt peāt. Qui vō nec fidei sacramēta tenuerūt: increpationē iudicis in se fieri nō audient. q: infidelitatis sue tenebris piudicati: ei⁹ quem despexerāt inuectiōe redargui nō merent. Illi aūt saltē vba iudicis audiēt qui eius fidē saltem verbo tenuerūt. Illi aūt in damnatione sua eterni iudicis nec verba percipiēt: qui eius reuerentiā nec verbotenus seruare voluerūt et ideo illi iudicādi: sz isti nō iudicandi dicunt. Ex electoꝝ vero parte alij iudicant ꝛ regnāt scz q̄ vite maculas lachrymis tergūt: ꝛ elemosynarum superinductione operiūt: q̄bus iudex veniēs in dextera consistentibus dicet. Esuriui et dedi. mi. man. Alij
Matth. xxv. aūt nō iudicantur ꝛ regnāt: qui etiā precepta legis pfectiōis virtute transcēdūt: quia nō hoc solū quod lex precipit implere cōtenti sunt: sed et qd ad perfectionem consulitur implere studēt. De quib⁹ pro
Esaie. iij. pheta ait: Dns ad iudiciū veniet cum senatoribus populi sui. Et Salomon d ec-
Prouerb. vlt. clesie sponso loquēs ait: Nobilis in portis vir eius quādo sederit cuz senatorib⁹
Job. xxxvj. terre. Et Job ait: Non saluat impios et pauperibus iudicium tribuit. Hij ergo recte sub generali iudicio nō tenentur: s iudices veniūt: quia et p̄cepta generalia viuendo vicerūt: et omnib⁹ relictis xp̄m secuti sunt. Recte pauperib⁹ iudiciū tribuit: qui quāto huic mūdo magna humilitate despecti sunt: tanto tunc maiori culmine ptātis excrescēt. De talibus dicit:
Apocal. iij. Qui vicerit dabo ei sedere mecū in throno meo: sicut ꝛ ego vici ꝛ sedi cu p̄re meo
Gregorius. in throno ei⁹. Vincēs dn̄s cū patre i throno sedit: quia post passionis certamen et resurrectionis palmā q patri esset equalis: omnib⁹ claruit. Nobis vero in throno filij sedere: est ex eiusdez filij potestate iudicare. Quia enim iudicandi p̄ncipatū ex eius vtute percipimus: quasi in throno eius residem⁹. Ex his apparet q etiā perfectiores sancti cū xp̄o iudicabunt potestate: et quare quidam dicuntur iudicādi alij non iudicandi.

De ordine iudicij ꝛ ministerio angelorum. D

Cū aūt in euangelio legat: q dn̄s mittet angelos suos qui colligent de regno eius omnia scādala: ꝛ mittēt iniquos in caminum ignis. Et itē Exibūt angeli et sepabunt malos de medio iustorū et mittēt eos in caminū ignis. Matth. xiij.
Et item: Mittet angelos suos cū tuba ꝛ congregabunt electos a quattuor ventis Matth. xxiiij
Et propheta dic: Cōgregate illi sanctos eius. Ministerio angelorum illa impleri dubitandum nō est. Domino enim veniente ad iudiciuz precedet ante cū ignis quo comburetur facies mundi huius: et peribit celum et terra: non s̄m substantiā sed s̄m speciem que immutabitur: celum quidez aereum nō ethereum: Tantū eīn ascendet ignis in iudicio q̄tum ascenderunt aque in diluuio. Ille aūt ignis malis qui reperti fuerint viui: erit consumptio. bonis vō nō. vt ait Aug⁹. Hoc erit incendium mūdi sanctis: quod fuit caminus tribus pueris. In quibus si aliquid purgandum fuerit per illum ignem purgabitur. Alijs vō nullam ingeret molestiam. Purgato vero per ignem mundo et ad iudicium veniente domino emittet vox illa magna qua resurgent omēs mortui: et tunc ministerio angelorum vētilabitur area: quia boni congregabūtur ibi de quattuor partibus mūdi angelico ministerio: quo et rapientur obuiaz christo in aera: reprobis in terra quam dilexerūt remanentibus. Et tunc preconia illa bonorum (Esuriui et dedistis mihi manducare: ꝛ increpationes ille malorum: Esuriui et nō dedistis mihi man. ꝛc̄) proferētur vel sono vocali vel alio modo. Deniq p̄feret snīa sup vtrosq. Venite bn̄dicti: et Ite maledicti ꝛc̄. Et ministerio angeloꝝ vtute dei cooperāte mittent mali in caminū ignis: hoc est in infernū.

Psal. xlix.
Gen. j.
Aug. de ciui. dei. li. xx. ca. xviij.
Marci. iij. Luce. iij.
j. Thessal. iiij.
Matth. xxv.
Matth. xiij.

Post iudiciū demones preerūt hominibus ad puniendū. C

Et solet queri vtrꝫ in inferno malis ad puniēdū p̄sint demones post iudiciū: q̄s carnifices tortoresq animaꝝ scptura appellat. Apl's dic: q xp̄s tūc euacuabit oēz p̄ncipatū ꝛ ptātē ꝛ vtutē. Dū eīn durat mūdus: angeli angel: demones demonib⁹: hoies hoib⁹ presunt. Sz oib⁹ collectis: iā ois platio cessabit. j. Cor. xv.

Hinc quidā putāt post iudiciū demōes nō hr̄e ptātē cruciandi hoies sic mō: s vt demones vtute dei cruciari sine creature

ministerio asserunt sic reprobos hoies ibi
nō p opationē demonū: ꝫ ꝟtute diuia tā-
tū eternis subijci cruciatibꝰ. Premissa tñ
auctoritas nō id cogit sentire: q̄ ꝛ si asserat
tūc nec demones demonibꝰ nec hoies ho
minibus preesse: nō diffinit tñ an demōes
presint hoibus ad torquēdū: vñ q̄busdaȝ
videt̄ eos sic ꝯstare hoibꝰ tortores in pe-
na sicut extiterūt incentores in culpa.

Ista ē distictio. xlvij. huiꝰ quar
ti libri: in qua magister postꝙ̄ dictū est de remune
ratione ꝛ punitōe p̄cedēte iudiciū generale. Hic de
terminat de ipso iudicio ꝛ ptinētibꝰ ad ipm. Et tria
facit. Primo em̄ agit de mō iudicij ꝛ assessoribꝰ. Se
cundo de angelis iudicādos ad iudiciū ꝯgregātibꝰ
Tertio de demonibus dānatos punientibꝰ. Primū
vsq̄ ibi: Nō sūt solus xp̄s. Scd̄m vsq̄ ibi: Et solet
queri. Tertiū vero vsq̄ ad fi. distinc. In spāli snīa
mgr̄i stat in tribus ꝓpositiōibꝰ quarū prima est hec:
In extremo iudicio vniuersitas pfectoꝝ iudicabit
collegiū reproboꝝ. Hanc mgr̄ insinuās ꝓponit pri-
mo ꝙ q̄daȝ ponūt iudiciū nō voce vel scriptura p̄te
rēdū qꝛ apl's dicit illud fieri ī ictu oculi: sȝ diuīa vir
tute attestantibus ꝯsciētijs singuloꝝ qua pena vel
quo premio digni sint. Alij vero cōtrariū ponūt et
verba pmissa apl'i de resurrectiōis statu ꝛ nō de iu
dicio ītelligūt. Postea dic̄ ꝙ nō solū xp̄s iudicabit
sȝ vniuersitas pfectoꝝ cū eo q̄ p duodecim sedes in
telligunt̄ vt p duodecim tribꝰ isrl' vniuersitas iudi-
cādoꝝ designet̄. Judicabūt aūt scti nō solū coopa-
tiōe sȝ etiā auctoritate ꝛ ptāte: q̄ tñ sit illa eoꝝ ptās
in iudicādo: anteꝙ̄ videat̄ sciri nō pōt: nisi q̄s ꝫ di
uina reuelatiōe didicerit. Postea dic̄ ꝙ q̄ttuor erūt
ordines in iudicio. Alij em̄ iudicant̄ ꝛ peūt: alij ꝟo
nō iudicant̄ ꝛ peūt. Alij ꝟo iudicant̄ ꝛ saluant̄. alij
nō iudicant̄ ꝛ saluant̄ sicut p exēpla declarat. Se
cunda ꝓpositio est hec: Ministerio angeloꝝ cōgre-
gabunt̄ ad iudiciū exercitꝰ iudicandoꝝ. Hanc mgr̄
ponēs ostēdit q̄d angeli faciāt: ꝛ dicit ꝙ eoꝝ mini-
sterio ꝯgregabunt̄ oēs ad iudiciū quoꝝ ministerio
ignis ꝯflagratiōis p̄cedet q̄ ꝯburet̄ facies vniuer-
si. s. huius mūdi: ꝛ tm̄ ascēdet ꝙ̄tū ascēderūt aq̄ in
diluuio: purgato aūt p ignem mūdo diuina virtute
ꝛ angeloꝝ ministerio resurgent boni ꝛ angeloꝝ mi
nisterio rapient̄ obuiā xp̄o in aera. Reprobi vero in
terra quā dilexerūt remanebūt. Postea sequet̄ iu-
diciū districtū ꝛ vltimū: ꝛ vltia snīa iudicis ꝓferet̄
qua ꝓlata iusti ibunt ad vitā eternā. Mali ꝟo an-
geloꝝ ministerio virtute dei coopante mittent̄ in in-
fernū. Tertia ꝓpositio est hec: Reprobi damnati
p extremū iudiciū punient̄ in inferno ministerio de
monū. Hāc mgr̄ ponēs querit. Utrū hoies post iu
diciū puniant̄ in inferno virtute demonū. Et rñdet
ꝫm Isid'. ꝙ non: qꝛ post iudiciū cessabit oīs p̄latio.
Alij vero dicunt ꝙ q̄ fuerūt incētores in culpa erūt
tortores in pena. Et tm̄ in spāli ꝛc̄.

DI. XL VIII — De forma iudicis. a

Ulet etiā q̄ri
i qua forma xp̄s iudicabit. In
forma vtiq̄ ꝫui iudicabit: q̄ oi
bus i iudicio appebit vt videāt mali i quē
pupugerunt. Diuinitatē vero eius mali
non videbunt. Unde Esaias: Tollat̄ im
pius ne videat gloriam dei. Humanitatē
videbunt vt timeāt: diuinitatē vero nō:
ne gaudeāt. Diuinitas enim sine gaudio
videri non potest.

De forma & p̄tāte iudicis.

Esaie. xxvj. ꝫm. lxx.

Q̄ appebit tūc in forma serui. b

Sȝ cum in forma
humana constat eū appariturū: queritur
an in forma illa gloriosa appareat sicut ve
re est: an in forma qualis in passiōe extitit
Quidam putant a malis talē videri qua/
lem crucifixerunt: id est infirmaȝ: quia di-
cit scriptura vt videāt in quē pupugerūt. *Zach. xij.*
Sed aperte Aug. dicit formam serui glo/
rificatam a bonis ꝛ a malis tūc videri sic.
Cum in forma serui glorificata iudicantē
viderint boni et mali: tolletur impius vt
nō videat claritatē dei que deus est: quā
soli mundo corde videbunt: qđ erit eis vi
ta eterna. Forma ergo humana i xp̄o glo
rificata videbitur a cūctis: vnde ꝛ xp̄s di
citur iudicaturus: quia filius hominis est
Ita enim legitur in euangelio Johannis
ꝛ potestatem dedit ei iudicium facere: qꝛ
filius hominis est. Non ꝙ ipse ex virtute
hominis sit iudicaturus vel ꝙ ipse solus
sine patre ꝛ spiritusancto iudiciū sit factu-
rus: sed quia ipse solus in forma serui iudi
cans bonis ꝛ malis videbitur. Cum ergo
pater non iudicat quemꝙ̄ sed omnē pote
statem dedit filio: non ita est intelligendū
quasi filius solus iudicet ꝛ non pater ꝫ qꝛ
forma filij humana cunctis in iudicio ap-
parebit: non in forma infima sed gloriosa.
Judicabit autem ex virtute diuinitatꝭ nō
sine p̄re ꝛ spiritussancto: ꝛ apparebit ter-
ribilis impijs: ꝛ mitis iustis. Erit em̄ ter-
ror malis ꝛ lumen iustis.

Augu. super Johannem et de tri. li. j. ca. xvj. ꝛ. xvij. sententialiter.

Quare xp̄s dr̄ iudicaturꝰ. Joh. v.

Joh. v.

Quare ꝫm formā serui dr̄ christꝰ
suscitaturus corpa. c

Et sicut dicit̄ xp̄s
ꝫm formaȝ serui iudicaturus propter cau
sam premissam: ita etiam dicitur suscitatu
rus corpa mortuorum ꝫm humanitatem
cum tamen virtute diuinitatis sit suscita-
turus: nō humanitatis. Sȝ hac rōne illō
dicit̄: qꝛ in humanitate suscepit qđ ē cau-
sa nostre resurrectiōis: id est passionē ꝛ re
surrectionē. Ideo ei ascribitur ꝫm hoiem
suscitatio mortuorum. Uñ August. Per
verbum filium dei fit animarum resurre-
ctio. Per verbum factum in carne filium
hominis fit corporū resurrectio. Itē. Ju-

Augu. super Johannē.

dicat τ suscitat corpa non pater: ſ3 filiꝰ ſm
dispēsationē3 humanitatis in qua minoꝛ
patre est xp̄s: in eo ꝙ est filius dei est vita
que viuificat animas: in eo ꝙ est filiꝰ ho-
minis: iudex. Ecce ſm formam humani-
tatis dicitur suscitaturus corpa τ iudica-
turus. Judicaturꝰ aūt quia illa forma cū-
ctis in iudicio apparebit: τ suscitaturꝰ q̄a
in eadem forma meritū τ causam resurre-
ctionis nostre suscepit. Et quia ſm eādē
formam vocem dabit qua mortui de mo-
numentis resurgent et procedent Scd̄m
ꝙ deus est: viuificat animas nō pr̄ tantū
q2 non tm̄ pater vita est: sed τ filius cū eo
τ spūssctūs eadem vita est que pertinet ad
anima3 non ad corpus. Corpus enim nō
sentit vitam sapientie: sed anima que illu-
minatur a lumine eterno. Licet ergo cri-
stus potētia diuinitatis viuificet animas
τ suscitet corpora τ iudicet: non ociose tm̄
τ preter rationem ei ſm formā dei tribui-
tur viuificatio animarum τ ſm formā ser
ui iudicium τ resuscitatio corporum.

De loco iudicij. D

Putant quidā do
minum descensuru3 in vallem Josaphat
in iudicio: eo ꝙ ip̄e p Johelem prophetā
Johel.iij. sic loquitur: Cōgregabo oēs gētes: τ de-
ducam eas in vallem Josaphat: τ discē-
ptabo ibi cum eis. In cuiꝰ capituli expo-
sitione ita reperi: Hoc q̄dam pueriliter in
telligunt ꝙ in valle que est in latere mon-
tis oliueti descensurus sit dominus ad iu-
dicium: quod friuolum est: quia nō in ter
ra: sed in spacio huius aeris sedebit cōtra
locum mōtis oliueti ex quo ascendit: τ si-
Joh. Chrys. cut Johannes Chrysostomus dicit: An-
geli deferent ante eum signum crucis: vn̄
Matth.xxiiij. in euangelio veritas dicit: Et tunc appa-
rebit signū filij hoīs τc̄. Josaphat autem
interpretatur iudicium domini. In vallē
ergo Josaphat: id est iudicij domini con-
gregabūtur omnes impij. Justi vero nō
descendent in vallem iudicij .i. damnatio
j.Thessa.iiij. nem sed in nubibus eleuabuntur obuiam
christo.

De qualitate luminarium τ tem
poris post iudicium. E

Veniente aūt ad
Luce.xxj. iudiciū domino in fortitudine τ potestate
Matth.xxiiij. magna: sol τ luna dicuntur obscurari: nō
Luce.xxj. sui luminis priuatione: sed superueniente
maioris lūminis claritatē. Virtutes quo
q3 celorum: id est angeli dicuntur moueri
non metu damnationis vel aliqua pertur
batione pauoris: sed quadā admiratione
eorum que viderint. Unde Job: Colum Job.xxvj.
ne celi pauent aduentu3 eius. Ante diem
vero iudicij sol τ luna eclipsim patient: si
cut Johel testat dicēs: Sol conuertetur Johel.ij.τ.iij.
in tenebras τ luna in sanguine3 anteq̄3 ve
niat dies dn̄i magnus τ horribilis. Ma-
gnus vero dicitur propt magna que ibi fi
ent. Cum autem factum fuerit celū nouū Esa.lxv.
τ terra noua: tūc erit lux lune sicut lux so-
lis: testante Esaia: τ lux solis septemplici Esaie.xxx.
ter: id est sicut lux septem dierum: q2 q̄tū
luxit sol in prima cōditione septem dieru3
ante peccatum primi hominis: tantum lu
cebit post iudicium. Minorata enim fuit
lux solis τ lune aliorum q3 siderum p pec-
catum primi hominis: sed tūc recipiet sol
mercede3 sui laboris: quia septempliciter
lucebit τ tunc nō erit vicissitudo diei τ no
ctis: sed tantum dies. Unde Zacharias. Zach.xiiij.
Et erit dies vna que nota est domino: nō
dies neq3 nox: τ in tp̄e vespere erit lux q2
tūc non erit varietas diei τ noctis q̄ mo-
do est: sed continua dies τ lux. Esaias ta-
men videtur dicere ꝙ tunc non luceat sol
vel luna loquens congregationi sanctoꝝ.
Non erit ibi inquit amplius sol ad lucen- Esaie.lx.
dum per diem: nec splēdor lune illumina-
bit te: sed erit tibi dominꝰ in lucem sempi-
ternam. Sed his verbis non negat solē τ
luna3 tūc lucere: sed significat his qui tūc
erunt in eterna beatitudine: nullum lucis
vsum prestare: quia vt ait Hiero. sup eū- Hiero.li.x.
dem locum. Celi τ terre solis atq3 lune no
bis cessabit officiū τ erit ipse dominus lu-
men suis in perpetuū. Potest etiam intel
ligi illud Esaie ea ratiōe dictum: quia sol
τ luna tunc non habebunt ortum τ occa-
sum sicut nunc: vnde Isid. illud Esaie q̄- Isid. de ordine creaturarū .i. c.v.
si exponēs ait: Post iudicium sol laboris
sui mercedem suscipiet. Unde propheta.
Lucebit septempliciter τ nō veniet ad oc Esaie.xxx.
casum nec sol nec luna: sed in ordine quo
creati sunt stabūt: ne impij in tormētis sb
terra positi fruant luce eoꝝ. Unde Aba-
cuc. Sol τ luna steterūt in ordine suo. Ec Abacuc.iij.
ce aperte dicit solē τ lunā tunc lucere: sed
stabiliter permanere: vbi etiam significat
infernum esse sub terra. Si vero queritur
quis sit vsus lucis solis τ lune tunc? Fa-
teor me ignorare quia in scripturis nō me
mini me legisse.

Jsta ē distinctio. xlviij. hui⁹ q̄r ti libri: in qua magister postꝙ̄ ostensum est quomodo fiet iudicium generale quantum ad moduȝ iudicij ⁊ ministros iudicis: hic agit de eo quātum ad ꝑsonam iudicis. Et tria facit. Primo enim ostēdit in qua forma xp̄s ad iudicium veniēs apparebit. Secundo subdit locum vbi iudicabit. Tertio annectit quomodo corporibus celestibus post iudiciū maiorem claritatem dabit. Primum vsqȝ ibi: Putāt q̄dā. Scd̄m vsqȝ ibi: Uenīēte aūt ad iudicium. Tertiū vsqȝ ad finē dis. Jn spāli sn̄ia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec: Christus apparens in forma humana iudicabit viuos ⁊ mortuos virtute diuina. Hanc magister insinuans proponit primo christum ſm formam hominis iudicaturum esse: q: deitas a malis videri non potest. Postea dicit ꝙ iudicabit in forma hominis gloriosa in qua deus a bonis ⁊ a malis videbitur. Addit autem ꝙ iudicabit virtute diuinitatis. vnde quod dicitur in Johan. ꝙ pater dedit potestatem filio iudicium facere quia filius hominis est: non est tantū intelligendum ꝙ ex virtute humanitatis sit iudicaturus: vel ꝙ ipse solus sine patre ⁊ spiritusancto iudicium sit facturus: sed quia ipse solus in forma serui iudicans a bonis ⁊ a malis videbit̄: ſm quē etiā modū intelligēdum est ꝙ pater nō iudicabit queꝙ̄ sed omne iudiciū dedit filio. Addit etiā ꝙ xp̄s apparebit terribilis impijs: iustis autem mitis. Erit enim terror malis ⁊ lumen iustis. Postea declarat per simile quod dixerat sicut enim ſm formaȝ serui christus dicitur iudicaturus propter dictaȝ causam virtute quidem diuinitatis: ita etiam virtute diuinitatis ⁊ non humanitatis resuscitabit mortuos: tamen ſm formam humanam sibi suscitatio mortuorum attribuitur: quia in ea meritum ⁊ causam nostre resurrectionis: sicut ⁊ etiam redemptionis accepit: ⁊ passionem ⁊ resurrectionem: quod auctoritatibus confirmat. Secūda propositio est hec: Ut dicit Johel propheta vallis Josaphat est locus extremi iudicij. Hanc magister insinuans ponit auctoritatē Johel. ij. c. vbi Johel dicit. Judicabit christus in valle Josaphat quia in spacio illius aeris sedebit: vel quia ad litteram cum multis ibi disceptabit in iudicio. Ponit etiaȝ effectum iudicis. quia eo veniente in fortitudine magna ⁊ potestate ad iudiciū sol ⁊ luna dicuntur obscurari non propter sui luminis priuationeȝ sed propter claritatē iudicis superuenientem. Dicuntur etiam virtutes celorum id est angelorum moueri ex āmiratione visorum non metu damnationis nec perturbatiōe pauoris. Postea dicit: ꝙ ante diem iudicij ad litteram stelle obscurabuntur ⁊ eclipsim patientur vt ostendit auctoritate Johelis dicentis. Sol conuertetur in tenebras ⁊ luna in sanguinem anteꝙ̄ veniet dies domini magna ⁊ horribilis. Tertia propositio ē hec: Celi luminaria facta in mundi innouatione erunt ꝙ̄ nūc sunt lucidiora. Hanc insinuās dicit ꝙ post iudiciū facta innouatione mundi huius luminaria maioreȝ claritatem recipient: quod auctoritate Esaie probat. Tertio videlicet erit lux lune sicut lux solis ⁊ lux solis septempliciter. Si enim omnia propter peccatuȝ hominis deteriora sunt: ita post reparationē eius oīa meliorabuntur: ⁊ si que auctoritates videntur dicere solem ⁊ lunam cessare intelligendum est quantū ad motum vel quia beati eorum lumine non indigebunt. Quis tamen tunc futurus sit vsus solis ⁊ lune dicit se ignorare: potest tamen dici probabiliter ꝙ est in decorem ⁊ perfectionem vniuersi ⁊ in manifestationem laudis. Et tm̄ in spāli.

De differentia mansionum in celo ⁊ inferno. a

DI. XLIX
De statu ⁊ conditiōe bonoꝝ post iudicium.
Aug. in ench. lxxix. vel. xic.

Post resurrectionem vero: facto vniuerso impletoꝙ̄ iudicio: suos fines habebunt ciuitates due: vna xp̄i alia diaboli: vna bonoꝝ: altera maloruȝ: vtraqȝ tamen angelorum ⁊ hominum. Jstis voluntas: illis facultas non poterit esse peccandi vel vlla conditio moriendi. Jstis in eterna vita feliciter viuentibus: illis infeliciter in eterna morte sine moriendi potestate durantibus: qm̄ vtriqȝ sine fine. Sȝ in beatitudine isti: alius alio prestabilius in miseria vero illi: alius alio tolerabilius permanebūt. Ex his apparet ꝙ sicut boni differenter glorificabuntur: alij magis: alij minus ita ⁊ mali differenter in inferno punientur. Sic enim in domo patris. i. in regno celorum mansiones multe sunt id ē premiorum differētie: ita ⁊ in gehenna diuerse sunt mansiones. i. suppliciorum differentie. Omnes tamen eternam penā patientur sicut omnes electi eundem habebunt denarium quē paterfamilias dedit omnibus qui operati sunt in vinea. Nomine denarij aliquid omnibus electis cōmune intelligitur scilicȝ vita eterna: deus ipse quo omnes fruentur: sed impariter. Nam sicut erit differēs clarificatio corporum: ita differens gloria erit animarum. Stella eīm a stella: id est electus ab electo differt in claritate mentis ⁊ corporis. Alij enim alijs vicinius clariusqȝ dei speciem contemplabuntur: ⁊ ipsa contemplandi differentia diuersitas mansionum vocat̄. Domus ergo est vna: id est denarius est vnus sed diuersitas est ibi mansionuȝ: id est differentia claritatis: quia vnum est ⁊ summum bonum beatitudo ⁊ vita omnium id est deus ipse. Hoc bono omnes electi perfruētur sed alij alijs plenius. Perfruentur autem videndo per speciem nō per speculum in enigmate. Habere ergo vitam est videre vitam: id est cognoscere deum in specie. Unde veritas ait in euangelio: Hec est vita eterna vt cognoscant te verum deum ⁊ quē misisti Jesum christum esse vnum ⁊ solum veruȝ deum hoc est habere vitam: id est cognoscere te nō est ipsa cognitio que tu es: sed per cognitionem habere bonum quod tu es: id est vita.

Joh. xiiij.
Joh. Chrys.
Matth. xx.
j. Cor. xv.
Matth. xx.
j. Cor. xiij.
Joh. xvij.

Si oēs hoīes volūt esse beati. b

Solet etiā queri

de btitudine vtrū eam omnes velint ⁊ sciant que sit vera beatitudo? De h Aug. in xiij. li. de tri. ita disserit: Mirum est cū capescende retinendeq₃ beatitudinis voluntas vna sit omniuz: vnde tanta existat de ipsa beatitudine rursus diuersitas voluntatum: non φ eam aliquis nolit: sed φ nō omnes eam norint. Si enim eā omnes noscerent: nō ab aliis putaretur esse in virtute animi: ab aliis i voluptate corporis: ab aliis atq₃ aliis alibi atq₃ alibi. Quō ergo omnes amant qđ nō omnes sciūt? Quis potest amare quod nescit: sicut supra disputaui? Cur ergo beatitudo amaṫ ab omnibus: nec tamen scitur ab omnibus? An forte sciūt omnes que ipsa sit: sed non oēs sciunt vbi sit: ⁊ inde contentio est? An forte falsum est qđ pro vero posuimus beate viuere omnes homines velle? Si eñ btē viuere est (verbi grā) ẜm animi virtutem viuere: quomodo beate viuere vult qui hoc non vult? Nōne verius diximus hō ille nō vult beate viuere: quia nō vult ẜm virtutē viuere: qđ solum ē beate viuere? Non ergo omnes beate viuere volūt: immo pauci hoc volunt: si nō est beate viuere nisi ẜm virtutem animi viuere qđ multi nolunt. Ita ne falsum erit vnde nec ipe Cicero dubitauit? Ait eñ: Bti certe oēs esse volumus? Absit vt hoc falsum esse dicamus. Quid ḡ? An dicēdum est etiam si nihil aliđ sit btē viuere φ̄ ẜm virtutē animi viuere: tñ ⁊ qui hoc nō vult: btē viuere vult? Nimis quidē hoc videṫ absurdū. Tale eñ est ac si dicamus: q̄ non vult btē viuere: beate vult viuere. Istā repugnātiam quis audeat? quis ferat? ⁊ tñ ad hāc contrudit necessitas: si ⁊ oēs beate viuere velle verum est: ⁊ nō oēs volunt sic viuere: quō solum viuiṫ beate. An illud ab his angustiis poterit nos eruere: si dicamus nihil eē btē viuere nisi viuere ẜm delectationem suā: ⁊ ideo falsum non esse φ omnes beate viuere velint: q: omnes ita volunt vt quemq₃ delectat? Sed id q̄dez falsum est. Velle eñ quod non deceat: est esse miserrimum. Nec tam miseruz est nō adipisci qđ velis φ̄ adipisci velle qđ non oporteat. Quis ita cec⁹ sit vt dicat aliquē ideo beatum: q: viuit vt vult: cum profecto ⁊ si miser esset: minus tamen esset si nihil eorum que perperam voluisset habere potuisset? Mala eñ volūtate vel sola miser quisq₃ efficitur: sed miserior cum desiderium male voluntatis impletur. Quapropter: qm̄ verum est φ omnes homies esse beati velint. idq₃ ardentissimo amore appetant: ⁊ propter hoc cetera quecunq₃ appetant: nec quisq₃ potest amare qđ omnino quid vel quale sit nescit: nec potest nescire quid sit quod se velle scit: seq̄tur vt omnes beatam vitam sciant. Omnes autem beati habēt quod volunt: φ̄uis non omnes qui habent quod volunt continuo sint beati. Continuo autem miseri sunt qui vel non habent quod volunt vel id habent quod non recte volunt. Beatus ergo nō ē nisi qui ⁊ habet oīa q̄ vult ⁊ nihil vult male. Ille quippe beate viuit qui viuit vt vult: nec male aliquid vult: Cum ergo ex his duobus cōstet beata vita: licet in malis sit aliquis bonus: non tamē nisi finitis omnibus malis est beatus. Cum ergo ex hac vita: qui in his miseriis fidelis ⁊ bonus est venerit ad beatam vitam: tunc erit vere qđ nūc nullo modo eē potest vt sic homo viuat quomodo vult. Non enim ibi volet male viuere: aut volet aliquid quod deerit: aut deerit aliquid quod voluerit: quicquid amabiṫ aderit: nec desiderabitur qđ non aderit. Et omne quod ibi erit bonum erit: ⁊ sūmus de⁹ summuz bonum erit: et quod est omnino beatissimum: ita semper fore certum erit. Beatos autem esse se velle omnium hominum est: beatos se esse velle omnes in corde suo vident: nec tamen omnium est fides qua ad beatitudinem puenitur.

[Margin: Aug. in li. xiij de trini. — Augu. xv. de tri. c. vlti. — Idē Cicero — Augu. li. xiij. c. v. de trini. — Quis sit btūs]

Si q̄d de deo cognoscit aliq̄s qđ ibi nō intelligāt oēs. c

Solet etiā queri

vtrū aliq̄d de deo cognoscat aliq̄s magis meritus vt Petrus: qđ nō cognoscat aliq̄s min⁹ merit⁹ vt Lin⁹? Plurib⁹ videṫ φ oīa de deo ad btitudinē spectantia oēs cōiter electi cognoscāt: sed differēter. Nihil enim in đo noscibile maius digniusq₃ videtur φ̄ eū intelligere trinum ⁊ vnum. Hoc aūt omnes tunc p spēm cognoscēt. Unde sequitur vt non sit aliq̄d beatitudini pertinens incognitū alicui btōꝝ. Oēs ergo cūcta illa videbūt quoꝝ cognitio ẜuit beatitudini ẜ in mō videndi different. Alius enim alio magis: alius alio minus fulgebit.

[Margin: j. Cor. xv.]

De paritate gaudij. d

Solet etiā queri an in gaudio dispares sint: sicut in claritate cognitiōis differūt? De h Aug. ait. Multe mansiones in vno domo erūt. s. varie p̄mioꝝ dignitates: ſ ubi de⁹ erit oia in omibus: erit etiā i dispari claritate par gaudium vt qd̄ hēbunt singuli: cōe sit omib⁹ q2 etiam gloria capitis oim erit ꝑ vinculum charitatis. Ex his daṫ itelligi ꝙ par gaudium oēs hēbūt: ⁊ si disparem cognitiōis claritatē: q2 ꝑ charitatē q̄ i singulis erit ꝑfecta tm̄ q̄sq3 gaudebit de bono alteri⁹ q̄ꝫtū gauderet si in seipso haberet. S3 si par erit cūctoꝝ gaudiū: videṫ ꝙ par sit oium beatitudo: qd̄ ꝯstat oino nō esse. Ad qd̄ dici pōt ꝙ btitudo par esset si ita esset par gaudiū vt etiā par esset cognitio: ſ q2 hoc nō erit: nō faciet paritas gaudij paritatē btitudinis. Pōt etiā sic accipi par gaudiū vt nō referaṫ paritas ad intēsionē affectionis gaudētiū: ſ ad vniuresitatē rerū de q̄b⁹ gaudebiṫ: q2 de oi re vn̄ gaudebit vn⁹ gaudebūt oēs.

Aug. in li. de ci. dei.

Si maior sit beatitudo sanctorū post iudicium. e

Post hoc queri solet si beatitudo sctōꝝ maior sit futura post iudiciū q̄ꝫ iterim? Sine omi scrupulo credendum est eos habituros maiorē gloriā post iudiciū q̄ꝫ añ: q2 ⁊ mai⁹ erit gaudiū eoꝝ: vt supra testat⁹ est Augu. ⁊ amplior erit eoꝝ cognitio. Vn̄ Hiero. Peracto iudicio ampliorē gliam sue claritatis de⁹ demonstrabit electis. Si quē mouet q̄d op⁹ sit spiritib⁹ defunctoꝝ corpa sua in resurrectione recipe: si eis potest sine corpibus sūma beatitudo preberi: difficilis q̄stio ē: nec pōt a nobis perfecte diffiniri Sed tm̄ dubium non est ⁊ raptam a carnis sensibus hominis mentem: ⁊ post mortē ipsa carne deposita non sic videre posse incōmutabilem substātiam: id est deum: sicut sancti angeli vident: siue alia latētiori causa: siue ideo quia inest ei naturalis quidā appetitus corpus administrandi: quo retardatur quodammodo ne tota intentione pergāt in illud summum celum: donec ille appetitus conquiescat. Porro si tale sit corpus cuius sit difficilis ⁊ grauis administratio sicut hec caro que corrumpitur multomagis auertitur mēs ab illa visione sūmi celi. Proide cū hoc corp⁹ iam nō aiale ſ spūale recepit eq̄ta angelis habebit pfectū nature sue modū obedīēs ⁊ iperās viuificata: ⁊ viuificās tā ieffabili facilitate: vt sit ei glie qd̄ fuit sarcine.

Hiero. super Osee. vj. vel viij. sup illud Viuifica. nos post tres dies

Au. sup Gen. xij.

j. Cor. xv.

Ista ē distinctio. xlix. hui⁹ quarti libri: in qua magister postq̄ꝫ ōnsum est de ꝑtinentibus ad iudiciū generale: hic ꝯñr agit ꝺ finali remuneratiōe bonoꝝ. Et circa hoc tria facit. Primo em̄ distinguit remunerādoꝝ. s. bonoꝝ ⁊ maloꝝ meritū Scd̄o q̄dē subdit quō omnib⁹ inest btitudinis desideriū. Tertio etiā ꝯñr ānectit nō oēs equaliter habere btitudinis p̄miū. Primū vsq3 ibi: Solet etiam queri. Scd̄m vsq3 ibi: Sed si par erit cūctoꝝ. Tertiū vsq3 ad finē dist. In spāli sñia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarū prima est hec: Vt ciuitas bonoꝝ post iudiciū cōsumanda est in gloria: ita malorum in miseria. Hanc mgr̄ insinuās dicit post iudiciū ciuitatē bonoꝝ ꝯsūmādā esse in gratia: ciuitatē maloꝝ in pena. Que tm̄ pena ⁊ gloria diuersimode a diuersis participanṫ. Scd̄a ꝓpositio est hec: Cōstat oēm hoiem naturaliṫ petere btitudinē. Hanc mgr̄ ponēs querit. Quō sit intelligēdum ꝙ oēs appetūt btitudinē: cū nō omnes cognoscūt beatitudinē mirū est quō eam appetunt. Et videtur respondere magister: ꝙ omnes sciunt q̄ sit beatitudinis ratio nesciunt tamen vbi talis ratio inueniatur. Subdit ꝙ non sit vera beatitudinis ratio habere quod delectat sed habere qd̄ homo vult ⁊ nihil mali velle: qd̄ auctoritatibus ꝓbat. Querit postea. Vtrū inter bonos vnus alio in deo plura recognoscat: et respondet ꝙ non saltem de ꝑtinentibus ad beatitudinem sed in modo cognoscēdi est differētia. Tertia ꝓpositio est hec: In regno celorum non est oino equalis beatitudo electoꝝ. Hanc mgr̄ pones querit. Vtrū differenter deum videntiū equale sit gaudium. Et rñdet ꝺm quosdā ꝙ sic. nō tm̄ erit beatitudo equalis que non solum in gaudio s3 etiā in cognitione cōsistit: ꝺm alios vero equale est gaudiū quo ad omnia de quibus gaudēdū est: non tamen quo ad modum gaudendi: nec quo ad intentionē affectionum gaudentium. Postea dicit ꝙ sine dubio beatitudo sanctorum post iudicium maior erit q̄ꝫ ante: quia maius est gaudium ⁊ pfectior erit cognitio. Et tm̄ in speciali.

Si mali in inferno peccabūt. a

DI. L De statu ⁊ cōditiōe dānatorum ⁊ maloꝝ post iudiciū: q̄tū ad rōnē ⁊ voluntatē.

b Hic orit questio ex premissis ducens originē Supra em̄ Aug. loquēs de malis in inferno dānatis: ⁊ bonis in celo glorificatis: dixit: ꝙ nec bonis voluntas: nec malis facultas eē peccādi poterit. Et de bonis q̄dē ꝯstat: ſ de malis a q̄b⁹ volūtatē malā nō remouet q̄riṫ: quomodo sit verū eos non posse peccare: imo quomodo verū sit eos nō peccare cū malā habeant volūtatē? Quidam autumant illā voluntatem nō esse peccatū: sed supplicium tm̄. Alij vo pctm̄ esse fatētur sed per illud eos nō mereri aliquā penam: q2 nō est ibi locus merendi. Illud ergo peccatum dicunt non esse meritum supplicij ſ supplici

Soluit ꝺm diuersos.

Aug. in li. de fide ad petrũ. um mali meriti quod in hac vita precessit. De hoc autẽ Augustinus ita dicit. Tempus acquirendi vitam eternaz in hac tñ vita deus hominib⁹ dedit vbi voluit etiã penitẽtiam esse fructuosam: ideo hic penitẽtia fructuosa ẽ: qꝛ potest ħ homo deposita nequitia bene viuere: ꝛ mutata volũtate merita simul opera ꝗ mutare: ꝛ ea gerere que deo placeant. Qđ qui in hac vita nõ fecerit: habebit quidem penitentiã in futuro seculo de malis suis: ꝟ indulgẽtiam in ꝯspectu dñi nõ iueniet: qꝛ ꝛ si erit stimulus penitudinis: tamẽ nulla erit ibi correctio volũtatis. A talibus eñ ita culpabitur iniquitas sua: vt nullaten⁹ ab eis possit vel diligi vl' desiderari iusticia. Voluntas eñ eorũ talis erit vt habeat sp in se malignitatis sue supplicium nũꝗ tñ recipere possit bonitatis affectum. Quia sicut illi q̃ cum xp̃o regnabunt nullas in se male voluntatis reliquias habebũt: ita illi qui erũt in supplicio eterni ignis cũ diabolo ꝛ angelis eius deputati: sicut nullaz habebunt vlterius requiẽ sic bonam nullatenus poterunt habere voluntatez. Et sicut coheredib⁹ xp̃i dabitur ꝑfectio gratie ad eternam gloriã: ita cõsortibus diaboli cumulabit ipa malignitas penã: quãdo exterioribus deputati tenebris: nullo illustrabuntur interiori lumine veritatis. Matth. xxv. Ex his apparet reprobos in inferno penitentiam sic gesturos: vt ꝑ eam prauam voluntatẽ nõ deserant: ꝛ illa maligna voluntas erit eis ad cumuluz pene: per quã tamen non merebuntur: quia nullus meretur nisi in hac vita.

Quare dicuntur tenebre exteriores. b

Hic q̃ri põt quare ille tenebre quib⁹ inuoluẽtur mali i gehẽna dicũtur tenebre exteriores? Quia tũc mali penit⁹ extra lucẽ corꝑalẽ ꝛ spiritualẽ scz deũ erunt. Nũc eñ ꝛ si patiantur tenebras in cecitate mentis: non tamen penit⁹ extra lucem dei sunt nec corꝑali luce priuantur. De hoc Aug. sic ait: Ira dei ꝛ in iudicio erit: ꝛ hic est in cecitate mentis cũ danẽ mali in reprobum sensum. Ibi exteriores tenebre erunt: qꝛ tunc peccatores penit⁹ erũt extra deũ. Quid est eñ penit⁹ esse extra deũ nisi esse in sũma cecitate. Si quidẽ habitat deus lucem inaccessibilem. Hec aũt tenebre hic iam incipiunt in peccãte cum ab interiori dei luce secluditur: sed nõ penitus dũ in hac vita est. Ecce q̃re ibi peccator dicitur pati exteriores tenebras ꝛ nõ hic: qꝛ ibi secludetur penit⁹ a luce dei qđ nõ hic. Sed quõ intelligẽda est illa seclusio? An qꝛ nõ videbũt deũ ꝑ speciem? Sed nec aliquis videt hic deum ꝑ speciez: an per dissimilitudinem quã facit peccatum inter deum ꝛ hominez? Sed ꝛ hic multi ꝑ grauia peccata elongantur a deo. An quia deum odiũt ita vt velint eũ non esse? Sed ꝛ hic multi deum oderunt: de quib⁹ scriptuz est: Supbia eorꝫ qui te oderunt ascẽdit semper. Que est ergo illa elongatio? Sane exteriores tenebre intelligi possunt q̃daz malignitas odij ꝛ voluntatis que tunc excrescet in mentibus reproborꝫ: ꝛ quedã obliuio dei: qꝛ tormẽtorꝫ interiorꝫ ꝛ exteriorꝫ doloribus adeo afficienẽ ꝛ turbabunẽ: vt ab illis ad cogitandũ aliq̃d de deo vix vel raro vel nũꝗ mentẽ reuocent. Ut q̃ nimio ꝑmunẽ pondere: adeo stupescũt ꝛ turbanẽ: vt iterim in aliã cogitationẽ nõ se extẽdãt: ꝟ illuc tẽdit ipet⁹ cogitatiõis vbi sentiẽ vis dolorꝭ. Sed in hac vita null⁹ adeo mal⁹ ẽ: vt penitus secludaẽ a cogitatione dei: qꝛ nec ꝑdit appetitũ btitudinis ꝛ q̃ndã boni amorem quẽ naturaliter habet ratiõalis creatura. Illas aũt exteriores ꝛ ꝓfũdissimas tenebras reprobos ꝑpessuros post iudicium dicit Aug. opponẽs de illo diuite q̃ in inferno posit⁹ eleuãs oculos vidit Abraã ꝛ in sinu ei⁹ Lazarũ: cui⁹ cõpatiõe coact⁹ est ꝯfiteri mala sua vsꝗ adeo vt ꝛ frẽs roget ab his ꝑmoneri: qđ añ iudiciũ fctm̃ legit: ꝟ p⁹ iudiciũ i ꝓfũdiorib⁹ tenebrꝭ erũt impij: vbi nullam dei lucem videbunt cui confiteantur.

Ps. lxxiij.

Luce. xvj.

Aug. sup ps. vj. sup illa verba Turbatus est a furo. ocu. meus.

j. Timoth. vj.

De animabus damnatorum: si quam habent noticiam eorum que hic fiunt. c

Preterea q̃ri solet si reproborum anime q̃ nũc in inferno cruciantur noticiã habeant eorum que circa suos in hac vita gerunẽ: ꝛ si aliquo modo doleãt super infortunijs suorum carorꝫ? Hanc questionem Augu. commemorat ex parte eam explicans: ex parte vero insolutaz relinquens: ait eñ: Queret aliq̃s an vllus dolor tãgat mortuos de his que in suis post mortem contingunt vel quõ ea que circa nos agunẽ nouerint spũs de

Aug. sup ps. cviij.

functorum? Cui respondeo magnam esse questionē nec in presenti differendaz. Ve
Luce.xvj. runtamen breuiter dici potest: q̄ est cura mortuis de suis caris: vt de diuite legit̃ q̄ dum tormēta apud inferos pateret̃: leuauit oculos ad Abraam: ꝛ inter alia dixit. Habeo enim quinq̄ fratres mitte aliquē ex mortuis vt testet̃ illis ne ꝛ ipsi veniant in hunc locum tormentoꝝ. Habent enim mortui curam de viuis quos sciunt viuere q̄ꝛ nec in locis penarum videt eos: vbi diues sine fratribus erat: nec in requie beatoꝝ vbi Lazarum ꝛ Abraā c̄suis longe agnoscebat. Nō tamen ideo ꝯsequēs est eos scire que circa caros suos agūtur: hic vel leta vel tristia.

Quō accipiēda sūt q̄ de Lazaro ꝛ diuite leguntur. d

Si quis aūt q̄rat quō intelligat̃ qđ de Lazaro ꝛ diuite legi
Augu. super Gen.li.viij. tur? Audiat Augustini r̄n̄sum dicentis. Si quis putat animas corpe exutas locis corpalib᷒ cōtineri cū sint sine corpe nō deerunt qui faueāt ꝛ diuitē sitientem in loco corpali fuisse contēdāt: ipsamq̄ aīam corporeā prepasse linguaz: ꝛ stillā de Lazari digito cupiȷ̄sse. Sed meli᷒ est dubitare de occultis: q̄ꝫ litigare de incertis: diuitez in supplicio pauperē in refrigerio esse nō dubito. Sed quō itelligat̃ diuitis lingua: digitus Lazari: flāma inferni: sinus Abrae ꝛ hmōi: vix a mansuetis ꝛ cōtentiosis nūquā inuenitur.

Si se vident boni ꝛ mali. e

Solet etiaz queri vtrū vicissim se videant illi qui sunt in inferno ꝛ illi q̄ sūt in gloria? Sicut sancti tradūt ꝛ boni malos: ꝛ mali bonos vidēt vsq̄ ad iudiciū. Post iudiciū vo boni vide
Grego. super Lucam. xvj. i gl. sup illō Fa. quē aūt omſ. xl. bunt malos: ſ nō mali bonos. Vñ Greg. Infideles in imo positi an̄ diē iudicij fideles super se in requie attēdunt quoꝝ gaudia post cōteplari non possunt.

De chaos iter bonos ꝛ malos. f

Sz cū scti malos in tormentis videant: nōne aliqua cōpassi
Luce.xvj. one erga eos mouent̃: nōne eos de tormētis liberari cupiūt? Recole illud euāgelicum qđ Abraā diuiti r̄n̄dit. Inter nos et vos chaos magnū firmatū ē vt hi q̄ volūt hinc trāsire ad vos nō p̄n̄t: neq̄ indē huc transmeare. Quid ē illud chaos inter bonos ꝛ malos: nisi hinc iusticia: īde iniquitas q̄ nullatenus sociari valent. Adeo em̄ sancti dei iusticie addicti sunt vt nulla cōpassione ad reprobos trāsire valeāt: nulla p eis inter sctōs fiat intercessio. Quō ḡ inde volūt aliq̄ trāsire ad illos ſ nō p̄n̄t? Q̄ꝛ si dei iusticia admitteret: nō fieret eis molesta liberatio eoꝝ. Vel ita dicunt̃ velle ꝛ nō posse: nō q̄ꝛ velint ꝛ nō possint: ſ q̄ꝛ et si vellent nō possent eos iuuare. De h̄ ita Grego. ait. Sicut reprobi a penis ad gl'iā sctōꝝ trāsire volūt ꝛ nō p̄n̄t: ꝛ ita iusti per misericordiā mēte ire volūt ad positos in tormēt] vt eos liberēt ſ nō p̄n̄t: q̄ꝛ iustoꝝ aīe ꝛ si in nature sue bonitate misericordiam habent: iā tūc auctoris sui iusticie coniūcte tāta rectitudine ꝯstrigunt̃: vt nulla ad reprobos cōpassione moueant̃. Grego. super Lucam.

Q̄ō visa impioꝝ pena nō minuit beatorum gloriam. g

Postremo q̄ritur an pena reproboꝝ visa decoloret gloriaz btōrum? an eoꝝ beatitudini p̄ficiat? De hoc ita Grego. ait: Apud animū iustoꝝ nō obfuscat beatitudinez aspecta pena reproboꝝ: q̄ꝛ vbi iā cōpassio miserie nō erit minuere btōꝝ leticiā nō valebit. Et licet iustis sua gaudia sufficiāt: ad maiorem tn̄ gloriaz vidēt penas maloꝝ quas p grām euaserūt q̄ꝛ q̄ dei claritatē vidēt: nil in creatura agit̃ qđ videre nō possint. Nō est autē mirādū si sancti iam immortales reprobos videāt mētis intelligētia: cum pphe mortales adhuc videre hec oīa meruerūt Egredient̃ ergo electi nō loco ſ intelligētia vel visione manifesta ad videndū impioꝝ cruciatus: quos vidēres nō dolore afficient̃: ſ leticia satiabunt̃ agentes grās de sua liberatiōe: visa impioꝝ ineffabili calamitate. Vñ Esaias impioꝝ tormēta describēs: ꝛ ex eoꝝ visione leticiā bonoꝝ exprimēs ait: Egredient̃ electi. s. ꝛ videbūt cadauera viroꝝ q̄ p̄uaricati sūt in me: vermis eoꝝ nō morief̃: ꝛ ignis nō extinguet̃ ꝛ erūt vsq̄ ad sacietatē visionis omni carni. i. electis. Letabit̃ em̄ iustus cū viderit vindictam. Grego. super Lucā. xvj. Fili recordare omſ. xl. Hiero. super Esaiaz in fine sup illō Egredietur celo rē. Esaie vltimo. Esaie vltimo. Ps. lvij.

Hec de pedib᷒ sedētis sup soliū excelsū q̄s seraphin duab᷒ alis velabāt scptori ꝛ si nō auditori ꝯmēorasse sufficiat: q̄ a facie exorsus sedentis: p media ad pedes vsq̄ via duce peruenit.

Ista est distinctio. l. ꝛ vltia hui⁹ quarti libri: in qua mgr̄ postq̄ determinauit de gloria btōꝝ: hic ꝯñr ꝺclarat de pena maloꝝ. Et circa hoc in hac vltia distin. tria facit. Primo eñi inquirit an damnati habeāt facultatē peccandi. Secundo an sciant ea que aguntˀ in hoc mūdo. Tertio an sancti in celo videāt dānatoꝝ penā in inferno. Primum facit a principio dist. vsq̄ ibi: Preterea queri solet. Scðm abinde vsq̄ ibi: Postremo queritur. Tertio vsq̄ ad finez dist. Et tm̄ in generali. In speciali sentētia mgr̄i stat in tribus ꝓpositiōibus: quarum prima est hec: Mala voluntas dānatoꝝ ꝑut existit extra merendi statū est pena et nō culpa nec pctm̄. Hanc mgr̄ insinuans q̄rit primo vtrū veruz sit qð dicit Aug. ꝙ in malis ꝛ dānatis nō est facultas peccandi: cū tñ cōtinue habeant malā voluntatem. Et rñdet ſm q̄sdam ꝙ illa mala voluntas non est pctm̄ sed pena. ſm alios vero est culpa ſ3 p̄ eā nihil demerentˀ: qꝛ nō sunt in statu demerendi. Mgr̄ aūt primā opinionē approbat. s. ꝙ talis volūtas sit pena: qꝛ sicut cedit bonis ad gloriā ꝙ ñ possunt habere malā volūtatē ita malis in penā ꝙ nō pñt habere bonā voluntatē. Postea q̄rit cur mali dicūtur esse in tenebris exterioribus. Et rñdet ꝙ hoc iō dr̄ qꝛ penit⁹ erūt a visione exclusi: tū ꝓpter maliciā voluntatis tū ꝓpter obliuionē quā in eis causabit grauitas tormētoꝝ. Añ iudiciū tñ nō tā ꝓfundas penas patientˀ sicut post iudiciū. Scða ꝓpositio est hec: Damnati qui in inferno tormenta patiuntˀ non recognoscunt ea que in mūdo agūtur. Hanc magister ponēs querit. Utrū damnati cognoscāt ea q̄ in mūdo aguntˀ Et rñdet ꝙ nō: habēt tñ curā aliquā de suis notis qñ nō vident eos secū in tormētis nec in gloria cū btis. Ubi etiā subdit ꝙ aīe a corpib⁹ separate in locis corꝑalibus pñt detineri ad penā: ꝛ ponit exēplū de diuite dānato. Qualiter aūt sint intelligēda de diuite ꝛ Lazaro dicit esse dubiū ꝛ incertum. Tertia ꝓpositio est hec: Añ extremū iudiciū bti in celo absq̄ cōpassione vident damnatos ꝛ eorum tormēta in inferno. Hāc mgr̄ insinuās querit. An illi q̄ sunt in inferno ꝛ q̄ sunt in gloria se vicissim ꝛ mutuo videāt. Et rñdet ꝙ añ iudiciū boni malos ꝛ mali bonos vidēt: post iudicium vero tm̄ boni malos videbūt ꝛ nō ecōuerso. Postea q̄rit quō pñt videre dānatos absq̄ ꝯpassiōe. Et rñdet ꝙ hoc ideo est: qꝛ voluntas eoꝝ ꝑfecta est ꝛ ꝯformis diuine volūtati ꝛ iusticie. Postea querit vtrū ex hoc ꝙ scti vident penas dānatoꝝ eoꝝ gloria minuatˀ vel gaudiū augeatur. Et rñdet ꝙ ex hoc eoꝝ gloria ꝛ gaudiuz augebitur qð pluribus auctoritatibus ꝓbat. Ultimo mgr̄ epilogat finē opi imponēs ꝛ tāgit Esa. visionē. vj. c. q̄ dicit. Uidi dñm sedētē sup soliū excelsum ꝛ eleuatū ꝛ plena erat oīs terra. i. dom⁹ a maiestate eius ꝛ ea q̄ sub ipso erāt replebant templuz: seraphin stabant sup illud. sex ale vni ꝛ sex ale alteri: duabus velabāt faciē eius ꝛ duabus velabāt pedes eius ꝛ duabus volabāt ꝛ clamabāt alter ad alterū ꝛ dicebant. Sctūs sctūs sctūs dñs deus exercituū plena est oīs terra gloria eius: que q̄dē visio a Dionysio sic exponitˀ: p sedentē ī solio dicit designari ipm̄ deū: p soliū excelsum ipam eminentiā diuine nature: p domū supiorē significantˀ excelsiores nature deo magis ꝓpinque q̄ eius maiestatē plenius repsentant: p tēplū xo inferiores creature. s. corporales q̄ inferiori mō diuinā ꝑticipāt bonitatē. Huius aūt sedentis sup thronū facies ipsam diuinā essentiam significat: ꝛ ea q̄ in eius eternitate fuerūt añ cōstitutionē mūdi. Per pedes vero significantˀ ea que post finē mundi erūt in gloria btōꝝ ꝛ in penis damnatoꝝ per media xo ea q̄ cūrsu medij tpis aguntur. Seraphin aūt faciē sedētis supra thronuz ꝛ pedes ei⁹ velare dicuntˀ: qꝛ mysteriuz eterne diuinitatis ꝛ future btitudinis ꝛ miserie ad plenū nō reuelāt: sed duab⁹ alis velabūt qꝛ de his q̄ medio tpe agūtˀ nos q̄tū op⁹ est ministerio angeloꝝ instruimur. iter q̄s seraphin pmatuz tenet. Eorūq̄ volat⁹ p ꝓcessum reuelatōis eoꝝ in nos demōstrāt. Sic igitˀ mgr̄ breuitˀ ꝛ subtiliter epilogat spāliter q̄tū ad vltimā ꝑtē huius q̄rti libri dicēs: sibi sufficere ꝯmemorasse predicta de pedib⁹ sedētis. i. manētis in maiestate tri. sup soliū excelsum. i. de his que fiunt in tēpe iudicij quos pedes seraphin duab⁹ alis velabāt ꝛ eoꝝ ministerio ñ sūt ad plenū reuelata. Scðo epilogat generaliter q̄tū ad totius libri ꝓcessum dicēs qꝛ ipse exorsus est incipiēs a facie sedētis sup soliū excelsū id est ab ipsa deitate trinitatis de qua in primo lib. egit ꝓcessit p media q̄ de duratiōe mundi aguntˀ q̄ sunt creature ꝛ pctā de q̄bus egit in scðo. Reꝑatio ꝛ virtutes de quib⁹ egit in tertio li. Et ecclīastica sacramēta de q̄bus egit in pma ꝑte hui⁹ quarti libri: duce xp̄o q̄ ē vita ꝑueniēdi vsq̄ ad pedes. i. vsq̄ ad ea q̄ in fine mūdi ꝛ etiā q̄ post mūdū aguntˀ: sicut resurrectio corpoꝝ: punitio dānatoꝝ ꝛ glīa bonoꝝ q̄ in delectatiōe ꝛ cognitiōe dei ꝯsistit: vt sic a deo incipiēs ei⁹ doctrina terminetur in deo q̄ est cā a q̄ oīa ꝛ finis ad quē oīa ordinātur. Cui honor ꝛ glīa decus ꝛ imperium in secula seculoꝝ.

Liber Sniaꝝ mgr̄i Petri Lombardi cū ꝯclusionib⁹ mgr̄i Henrici Gorichem: sacrarū litterarū interp̄tis: ꝛ ꝯcordantijs Biblie ac Canonū: necnon in p̄ncipio singularū distinctionū vtilimis sūmarijs: ingenti cū diligētia appositis: feliciter explicit. Impensis atq̄ singulari opa Nicolai Keslers ciuis Basilieñ. ad honorē sctē et indiuidue trinitatis ac fidei catholice augmētū ꝛ tuitionē q̄emēdatissime impressus. Anno incarnatiōis domini Millesimo quingentesimosecūdo. xvij. decēbris

Sequūtur varij articuli

erronei omniū pene facultatū: in Anglia et Parisius: studiose ⁊ auctoritatiue condemnati cum reuocationibus eorundem.

Prefatio.

Uniuersis presentes lr̃as inspecturis Stephanus permissione diuina Parisiēsis ecclesie minister indignus Salutē in filio ṽginis gloriose. Magnarū ⁊ personarū grauiū crebra zeloq̄ fidei accensa insinuauit relatio: q̄ nonnulli parisius studentes in artibus proprie facultatis limites transcēdentes: quosdam manifestos ⁊ execrabiles errores: imo potius vanitates ⁊ insanias in rotulo seu cedulis his annexo seu annexis contentos quasi dubitabiles in scholis tractare ⁊ disputare presumunt: nō attendentes illud Gre. Qui sapiēter loq̄ nitit̄: magnopere metuat ne eius eloquio audientiū vnitas cōfundat̄ presertim cū errores predictos gentiliū scripturis muniunt q̄s proh pudor ad suā impitiam asserunt: sic cogentes vt nesciant eis rn̄dere. Ne aūt q̄d sic innuūt asserere videant̄: rn̄siones ita palliant: q̄d dum putant vitare scyllā incidunt in caribdim: Dicunt eni᷑ ea esse vera ⁊ vera s̄m phiam: sed nō s̄m fidem catholicam: quasi sint due veritates cōtrarie: ⁊ q̄si contra veritatē sacre scripture sit veritas in dictis gētiliū damnatoꝝ: de q̄b9 scriptū est. Perdā sapientiā sapientū q2 vera sapia ꝑdet falsam sapientiam Utinā tales attenderent dictū sapientis seu consiliū dicentis: Si tibi est intellectus: rn̄de proximo tuo: sin autē: sit manus tua sup os tuū: ne capiaris in verbo indisciplinato ⁊ confūdaris. Ne igit̄ incauta locutio trahat simplices in errorē: nos tam doctoꝝ sacre theologie q̄ꝫ alioꝝ cōicato cōsilio districte talia fieri ⁊ consilia prohibemus ⁊ ea totalit̄ condemnamus: excōicantes oēs illos qui dictos errores dogmatizauerint vel aliquē de eisdem dogmatizare aut defendere vel sustinere presumpserint quoquo mō ⁊ audientes eoꝝ: nisi infra septē dies nobis vel cancellario parisiensi duxerint reuelandum: nihilominus processuri ad penas cōtra eos pro qualitate culpe prout ius dictauerit infligēdas. Librū etiā de amore siue de deo amoris: qui sic incipit. Cogit me multū ⁊c. ⁊ sic terminat̄. Caue igit̄ galtere amoris exercere mādata ⁊c. Item etiā librū geomantie: qui sic incipit. Estimauerūt indi. ⁊c. ⁊ sic terminat̄. Ratiocinare igit̄ sup eam ⁊ sic inuenies ⁊c. Item libros ⁊ rotulos ⁊ quaternos nigromanticos aut continentes experimēta sortilegoꝝ: inuocationes demonū seu coniurationes in ꝑiculū animaꝝ seu in quibus de talibus et silibus fidei orthodoxe ⁊ bonis moribus aut opibus euidenter aduersantibus tractat̄: per eādem sniam nr̃am condemnamus: ⁊ oēs qui dictos rotulos: libros ⁊ quaternos dogmatizauerint ⁊ audierint nisi infra septem dies nobis vel cancellario parisiensi reuelauerint: eo mō quo superius est expressum: In his scriptis sententiā excōicatōis ferētes ad alias penas prout grauitas culpe exegerit nihilominus processuri. Datū Anno dñi Millesimo ducētesimo septuagesimoseptimo: die dñica qua cantat̄ Letare hierusalē: in ecclia Parisiensi.

Collectio errorum in anglia ⁊ parisius condemnatoꝝ: qui sic per capitula distinguunt̄. Et primo de erroribus condemnatis in anglia.

Isti sunt errores cōdemnati

a fratre Robto kilimardbi archiep̄o Cātuariensi: de ꝯsensu oīm magistroꝝ tam regentiū q̄ꝫ nō regentiū apud Oxonia die iouis. xx. an̄ festum sancti Cunberti in quadragesima Anno domini M.cclxxvj.

Errores in grāmatica ¶ Capitulū. j.

P

per naturam:
Item q deus non potest immediate cognoscere cō-
tingentia nisi per aliam causam particularem ꝛ pro-
ximam.
Item q si omnes cause fuerint aliquando ī quiete
necesse est ponere deum mobilem.
Item q deus est prima ꝛ necessaria causa prime in-
telligentie qua posita ponitur effectus: ꝛ sunt simul
duratione.
Item q deus non est necessaria causa motus corpo-
rum superiorum ꝛ coniunctionis ꝛ diuisionis con-
tingentis in stellis.
Item ad hoc q effectus omnes sint necessarij respe-
ctu cause prime nō sufficit q ipa causa prima sit im-
pedibilis: sed exigitur q cause medie non sint impe-
dibiles. Error: quia tunc deus non posset facere ali-
quem effectum nouum sine causis posterioribus.
Item q deus possit agere contraria hoc est median-
te corpore celesti quod est diuersum in vbi.
Item q deus infinitus virtute: non quia faciat ali-
quid de nihilo: sed quia cōmunicat motū infinitū.
Item q deus non potest in effectum cause secunda-
rie sine ipsa causa secundaria. Error
Item q effectus immediatus a primo debet eē vn⁹
tantū ꝛ simillimus primo.
Item q deus vel intelligentia non infundit scien-
tiam anime humane in somno nisi mediante corpo-
re celesti.
Item q plures sunt motores primi celi. Error.
Item q primum immobile simpliciter non mouet
nisi mediante aliquo motu: ꝛ q tale mouēs immo-
bile est pars moti ex se.
Item q potentia actiua non potest esse sine operati-
one ꝛ permixta potentie passiue. Error: si intelligat
de quacunq; operatione.
Item q deus nō potest indiuidua multiplicare sub
vna specie sine materia.
Itē q forma quā oportet fieri ꝛ esse in materia nō po-
test agi ab illo qd nō agit ex materia.
Itē q deus non potest facere accidens sine subiecto
nec plures dimensiones sil' esse.
Itē q īpossibile simpliciter non potest fieri a deo vl'
ab agente. Error: si intelligatur de īpossibili ẜm nu-
merum vel naturam.
Itē q alius est intellectus in ratione ẜm q deus in-
telligit se ꝛ alia. Error: quia licet sit alia ratio intel-
ligendi: non tñ alius intellectus ẜm rationem.
Itē q prima causa est causa omniū entiū remotissi-
ma. Error: si intelligatur cū precisione: ita scʒ q nō
propinquissima est.
Itē q aliqua possunt casualiter euenire respectu p̄-
me cause: ꝛ q falsum est omnia esse preordinata a p̄-
ma causa: quia tunc euenirent de necessitate.
Itē q in causis efficientib⁹ causa secūda habet acti-
onem quā nō accepit a prima causa.
Itē q in causis efficientibus cessante causa prima
non cessat secunda ab operatione sua dū tñ secunda
operetur ẜm materiā suā.
Item q de deo non potest cognosci nisi quia est si-
ue ipsum esse.
Item q deum esse ens per se positiue non est intelli-
gibile: sed priuatiue est ens aut p se intelligibile.

¶ Capitulum. xij.

Errores de angelo vel intelligentia.

Item quod omnia separa-
ta coeterna sunt primo principio.
Itē q intelligentie superiores creant animas ratio-
nales sine motu celi. Intelligentie aūt inferiores cre-
ant vegetatiuā sensitiuā motu celi mediante.
Itē q intelligentia angelus vel aīa separata nusq̄
q̄ʒ est.
Itē substantie sepate eo q habent vnum appetitū
non mutantur in opere aut operatione.
Itē q intelligentie siue substantie sepate quas di-
cunt esse eternas non habent proprie causam efficiē-
tem sed methaphorice quia habent causam conser-
uantē in esse sed non sunt facte de nouo: q2 sic essent
transmutabiles.
Itē q in substantijs sepatis nulla est possibilis trāś-
mutatio nec sunt in potentia ad aliquā mutationē
ad aliud q2 eterne sunt ꝛ īmunes a materia.
Itē q substantie sepate que non habent materiam
per quā plus sint in potentia q̄ʒ in actu ꝛ sūt a causa
sp eodē mō se habente: ideo sunt eterne.
Itē q substantie separate per suum intellectū cau-
sant res ad extra.
Item q intelligentia motrix celi influit in animaʒ
rōnalē sicut corpus celi influit in corpus humanū.
Item q angelus non potest in actus oppositos im-
mediate: sed in actus mediatos ꝛ hoc mediāte alio
vt orbe: sole vel celo.
Itē q angelus nihil intelligit de nouo.
Itē q si esset aliqua substantia separata que nō mo-
ueret aliquod corpus in hoc mūdo sensibili nō clau-
deretur in vniuerso.
Itē q substantie sempiterne sepate a materia habēt
bonū: quod est eis possibile cū producuntur: nec de-
siderant aliquid quo carent.
Itē q substantie sepate sunt sua essentia quia ī eis
idē est quod est ꝛ per hoc quod est.
Item q omne quod non habet materiam est eter-
num: q2 quod nō est factū per transmutationē mate-
rie prius non fuit ergo eternum.
Itē q2 intelligentie nō habent materiam deus non
posset plures res eiusdem speciei facere: ꝛ q materia
non est angelis contra fratrem thomā.
Itē q intelligentie supiores non sunt causa alicui⁹
nouitatis in inferioribus. Et q superiores inferio-
rib⁹ sunt causa eterne cognitionis.
Itē q intelligentia perficitur a deo in eternitate: q2
ẜm se totum imutabilis est: aīa aūt celi non.
Itē q intelligentia inferior recipit esse a deo per in-
telligentias medias.
Itē q scientia intelligentie non differt a substantia
intelligentie: ubi eīm nō est diuersitas intellecti ab in-
tellectibilitate: nec diuersitas intellectorum.
Itē q substantie sepate sunt in actu infinite: infini-
tas eīm non est impossibilis nisi in reb⁹ materialib⁹.
Item q intelligentie superiores imprimunt in infe-
riorib⁹ sicut anima vna intellectiua imprimit in ali-
am ꝛ in animā sensitiuā: ꝛ per talem impressionem
incantator aliquis proijcit camelum in foueam so-
lo visu.
Item q intelligentia cum sit plena formis: impmit
alias formas in materia per corpora celestia tanq̄ʒ
per instrumenta.
Item q substantie separate sunt alicubi per opera-
tionem: ꝛ non possunt moueri ab extremo in extre-

mum: nec medium: nisi quia possunt velle operari aut in medio aut in extremis. Error: si intelligatur sine operatione substantiam non esse in loco nec trāsire de loco in locum.
Item ꝙ intelligentia sola voluntate mouet celum.
Item substantie separate nusq̄ʒ sunt fm substantiam. Error. si intelligatur ita ꝙ substantia sit res essendi in loco: verum est ꝙ nusq̄ʒ sunt fm substantiā.

¶ Capitulum .viij.

Errores de anima ꝛ intellectu.

Item qđ intellectus nō ē forma corporis: nisi sicut nauta nauis: nec est perfectio essentialis hominis.
Item ꝙ intellectus quando vult induit corpus: qn̄ non vult non induit.
Itē ꝙ ex sensitiuo ꝛ intellectiuo non sit vnum per essentiam nisi sicut ex intelligētia ꝛ orbe: hoc est vnū per appositionem.
Item ꝙ intellectus humanus est eternus: quia est a causa semper eodem modo se habente: ꝛ quoniam non habet materiam per quam prius est in potentia q̄ʒ actu.
Item ꝙ aīa separata nullo modo patitur ab igne.
Item ꝙ intellectus est vnus numero omnium. licet omnino separatur a corpore hoc: non tamen ab oī.
Item ꝙ intellectus fortis corrupti non habet scientiam eorum que habuit.
Item ꝙ anima hūana nullo modo est mobilis fm locum nec per se nec per accidens: ꝛ si ponatur alicubi fm substantiam suam nunq̄ʒ mouebitur de vbi ad vbi.
Item ꝙ scientia anime est terrena: et ꝙ intellectus agens ꝛ possibilis sunt eterni.
Item ꝙ motus celi sunt propter animam intellectiuam ꝛ ꝙ anima intellectiua sui intellectus non potest educi nisi mediante corpore.
Item ꝙ nulla forma ab extrinseco veniens pōt facere vnum cum materia: quod enim separabile est cuʒ eo quod est corruptibile vnum non facit.
Item anima separata non est alterabilis fm philosophiam licet fm fidem alteretur.
Itē ꝙ anīa rōnalis qn̄ recedit ab animali adhuc remanet animal vnum.
Item ꝙ anima intellectiua cognoscendo se cognoscit omnia alia: species em̄ omnium rerum sibi sunt concreate sed hoc cognoscere non debet intellectui nostro vt noster est: sed fm ꝙ intellectus est agēs error est.
Itē ꝙ anīa est insepabilis a corpe ꝛ ad corruptionē armonie corpalis corrūpitur anima.
Item ꝙ scientia magistri ꝛ discipuli est vna ꝛ eadē numero. ꝛ ratio est quia intellectus vnus est: quia forma non multiplicatur nisi quia educitur de potentia materie.
Item ꝙ intellectus agens nō copulatur nostro possibili: ꝛ ꝙ intellectus possibilis non vnitur nobis fm substantiam ꝛ si vniretur ꝛ forma nobiscum esset inseparabilis.
Item ꝙ operatio intellectus non vniti copulatur corpori: ita ꝙ operatio est rei non habētis formam qua operetur. Error est: quia ponit ꝙ intellectꝰ non sit forma hominis.
Item ꝙ nihil potest sciri ab intellectu post eius separationem.
Item ꝙ intellectus qui est postrema hominis perfectio est penitus abstractus. Vel ꝙ intellectus vltima vel est postrema operatio hominis ꝛ est totaliter abstractus.
Item ꝙ intellectus possibilis est inseparabilis a corpore simpliciter quantum ad huncactum q̇ est specierum receptio ꝛ quantum ad iudicium quod fit ꝑ simplicem specierum acceptionem vel intelligibiliū compositionem. Error: si intelligatur de receptōne omnimoda.
Item ꝙ intellectus agens est quedam substantia separata superior ad intellectum possibilem: ꝛ ꝙ fm substantiam potentiam ꝛ operationem est separatus a corpore nec est forma corporis humani.
Item ꝙ inconueniens est ponere aliquos intellectꝰ nobiliores alijs: quia cum illa diuersitas non possit esse a parte corporum oportet ꝙ sit a parte intelligētiarum: ꝛ sic anime nobiles ꝛ ignobiles essent necessaria diuersarum specierum sicut intelligentie. Error: quia sic anima christi non esset nobilior anime iude.
Item ꝙ intellectus speculatiuus simpliciter est eternus ꝛ incorruptibilis: respectu vo huius hominis corrumpitur corruptis fantasmatibꝫ in eo.
Item ꝙ intellectus possibilis nihil est in actu anteq̄ʒ intelligat: quia in natura intelligibili esse aliquid in actu est esse actu intelligens.
Item ꝙ ex intelligente ꝛ intellecto fit vna substantia ꝛ ꝙ intellectus sit ipa res intellecta formaliter.
Item ꝙ nos peius vel melius intelligimus: hoc ꝑuenit ex intellectu passiuo quem dicunt esse potentiam sensitiuam. Error est: quia hoc ponit vnum intellectum in omnibus: aut equalitatem in omnibꝫ animalibus.
Item ꝙ intellectus non potest transire de corpore in corpus: ita ꝙ successiue sit motor diuersorum corporum.
Item ꝙ intellectus noster per sua naturalia potest pertingere ad cognoscendam essentiam prime cause. Hoc male sonat ꝛ est error si intelligatur de cognitione mediata.
Item ꝙ anima nunq̄ʒ moueretur nisi corpus moueretur: sicut graue vel leue nunq̄ʒ moueretur nisi aer moueretur.

Errores de voluntate siue libero arbitrio.

Capitulum .ix.

Item quod de sui natura non est determinandum adesse vel non esse: non determinatur nisi ad aliquod quod est necessarium respectu sui. Error.
Item ꝙ voluntas manente passione ꝛ scientia ꝑticulari ꝛ in actu nō pōt agere contra eam.
Item si ratio recta ꝛ voluntas recta. Error est: quia est contra glo. Augu. super illud Psal. Concupiuit anima mea desiderare ꝛc̄. Et quia fm hoc ad rectitudinem voluntatis gratia non esset necessaria: sed solum scientia: quod fuit error Pelagij.
Item ꝙ voluntate existente in tali dispositiōe in q̄ nata est moueri: ꝛ mouente sic disposito ꝙ natuʒ sit mouere impossibile est voluntatem non velle.
Item ꝙ orbis est causa voluntatis medici vt sanet.
Item ꝙ voluntas ꝛ intellectus non mouentur in actu per se sed per causam sempiternam scʒ per corpora celestia.

Itē ꝙ appetit⁹ cessantibꝫ impedimentis necessario
mouet ab appetibili. Error est de intellectiuo.

Itē ꝙ volũtas ſm se est indeterminata ad opposita
sicut materia. Determinatur aũt ab appetibili sicut
materia ab agente.

Itē ꝙ hō agens ex passione coacte agit.

Itē ꝙ post ꝯclusionē factā de aliꝗ faciēdo volũtas
nō manet libera: ꝛ ꝙ pene nō adhibentur a lege nisi
ad correctionē ignorantie ꝛ vt correctio sit alijs pn/
cipiũ cognitionis vel generationis.

Itē ꝙ voluntas hoīs necessitatur per suam ꝯgnitio
nem sicut appetitus bruti.

Itē ꝙ nullũ agens est ad vtrũlibet imo determiat.

Itē ꝙ effect⁹ stellaꝝ sup liberꝝ arbitriũ sũt occulti.

Itē ꝙ volũtas nr̄a subiacet ptāti corpoꝝ celestiũ.

Itē ꝙ volũtas necessario ꝓsequit qꝺ firmiter credi
tũ est a rōne: ꝛ ꝙ nō pōt abstinere ab eo qꝺ rō dictat
hec aũt necessitatio nō ē coactio ſ natura volũtatꝭ.

Itē ꝙ hō in omnibꝫ suis actionibꝫ sequit appetitũ
ꝛ semper maiorē. Error est: nisi intelligat de maio/
re ꝛ in mouendo.

Itē ꝙ nō est possibile esse pcm̄ in potentijs aīe su
perioribꝫ: ꝛ ita peccat passiōe ꝛ nō volũtate.

Itē ꝙ scia ꝯrioꝝ solũ est cā q̄re aīa rōnalis pōt i op
posita: nisi p accidens ꝛ rōne alterius.

Itē ꝙ aīa nihil vult nisi mota ab alio a se: vñ istꝺ fal
sum est: aīa seipa vult. Error: si intelligat mota ab
alio scꝫ appetibili vel ab obiecto: ita ꝙ appetibile et
obiectum sit tota rō motus voluntatis ipius.

Itē ꝙ duobꝫ bonis ꝓpositis: qꝺ forti⁹ est forti⁹ mo/
uet. Error est nisi quantũ est ex pte boni mouentis.

Itē ꝙ oēs motus voluntarij reducunt ad motorē
primũ. Error nisi intelligat in motorē pmũ simpli/
citer nō creatũ. Et intelligendo de motu ſm substā/
tiam ꝛ non ſm deformitatem.

¶ Capitulum. x.

Error de toto coniuncto. i. de toto cōposito natu
rali pfecto siue de homine.

Itē ꝙ homo pro tanto di
citur intelligere: ꝓ quāto celũ dr̄ ex se mouere vel in
telligere vel viuere. i. q᷑ agens istas actiōes est ei vni
tũ vt motor mobili: ꝛ nō substantialiter.

Itē ꝙ humanitas nō est forma rei sed rationis.

Itē ꝙ forma hoīs nō est ab extrinseco: sed educitur
de potētia materie: q᷑ alit nō cēt gñatio vniuoca.

Item ꝙ homo per nutritionem potest fieri ali⁹ nu/
meraliter ꝛ indiuidualiter.

Item ꝙ homo est homo pter animā rationalem.

¶ Capitulum. xi.

Errores de mundo ꝛ mundi eternitate.

Item ꝙ nihil est eternum
a parte finis quod non sit eternum a parte principij
quia est contra fidem et Error.

Itē ꝙ redeuntibꝫ corpibꝫ celestibꝫ oībꝫ in idē pun
ctum: qꝺ fit in. xxx. milibꝫ annoꝝ redibunt idē effe/
ctus qui ꝛ modo.

Itē ꝙ nō fuit pmus hō nec erit vltimus imo semp
fuit ꝛ sp erit hoīs ex hoīe generatio

Itē ꝙ generatio hoīs est circularis eo ꝙ forma ho/
minis redit pluries sup eandē ptem materie.

Item ꝙ quia sortes factus est non receptibilis eter/
nitatis et si debet esse eternus necesse est vt trāsmu/
tetur natura ꝛ specie.

Itē ꝙ mũdus est eternus q̄ꝫtũ ad oēs spēs in eo cō/
tentas ꝛ ꝙ tps eternũ ꝛ mot⁹ ꝛ materia agens ꝛ sus
cipiens q᷑ est a potētia dei infinita ꝛ impossibile est
innouatōem esse in effectu sine innouatōe in causa.

Item ꝙ nihil esset nouum nisi celum esse variatum
respectu materie generabilium.

Itē ipossibile est soluere rōnes phi de eternitate mun
di: nisi dicam⁹ ꝙ volũtas pmi iplicat icōpossibilia.

Itē ꝙ duo sꝫ pncipia etna. s. corp⁹ celi ꝛ aīa eius.

Itē ꝙ tria sunt pncipia eterna in celestibꝫ: subiectũ
motus eterni: aīa corpis celestis: ꝛ pmũ mouēs de/
sideratũ. Error est quo ad duo prima.

Itē ꝙ mundus est eternus: q᷑ oē qꝺ hꝫ naturam
per quā possit esse in futuro toto: habet naturam p
quam potuit esse in toto preterito.

Itē ꝙ mundus licet sit factus ex nihilo nō tñ est fa/
ctus de nouo: ꝛ q̄ꝫuis de nō esse exierit ad esse nō esse
nō pcessit esse duratiōe sed natura tm̄.

Itē ꝙ theologi dicētes ꝙ celũ qñqꝫ qescit arguunt
ex falsa suppositione. Et ꝙ dicere celũ esse ꝛ non mo
ueri est dicere contradictoria.

Itē ꝙ infinite pcesserũt celi reuolutiōes q̄s nō fuit
ipossibile ꝯphēdi a pma cā ſ ab intellectu creato.

Itē ꝙ elementa sunt eterna: sũt tñ facta de nouo in
dispositōne quā nō habent.

Itē ꝙ q̄ꝫuis generatio hoīm possit deficere volũta/
te pmi: tñ nō deficiet: q᷑ orbis pm⁹ nō tm̄ mouet ad
generationē elementoꝝ sed etiam hominum.

Itē ꝙ si celũ staret ignis in stupam nō ageret: quia
nec deus esset.

Itē ꝙ celũ nũq̄ꝫ qescit: q᷑ generatio iferioꝝ q̄ ē finis
mot⁹ celi cessare nō dꝫ. Alia rō q᷑ celũ suũ eē ꝛ suaꝫ
vtutē hꝫ a motore suo: ꝛ hꝫ ꝯseruat celũ per suũ mo/
tũ: vñ si cessaret a motu cessaret ab esse.

Itē ꝙ euũ ꝛ tēp⁹ nihil sꝫ in re ſ solũ in apphensione

Itē ꝙ q generat mundũ ſm totũ ponit vacuũ. quia
loc⁹ necessario pcedit generatum in loco ꝛ tunc ante
mũdi generatōem fuisset loc⁹ sine locato qꝺ ē vacuũ

Item elementa prima generatione sunt facta ex ni/
hilo chaos sed sunt eterna.

Itē ꝙ vniuersũ nō pōt deficere: q᷑ pmũ agens habꝫ
trāsmutare materiā eternalit vicissim: nunc ad istam
formā nũc ad illā: ꝛ silr materia nata est trāsmutari

Itē ꝙ tempus est infinitũ q̄ꝫtũ ad vtrũqꝫ extremuꝫ
licet em̄ impossibile sit infinita esse ptrāsita q̄ꝝ aliꝗ
qꝺ fuit ptrāseundũ: nō tñ ipossibile est infinita esse
ptrāsita q̄ꝝ nullũ fuit ptrāseundũ. Error.

Itē ꝙ naturalis phs simplr dꝫ negare mũdi noui/
tatē: quia innitit causis ꝛ rōibꝫ naturalibꝫ. Fidelis
aũt potest negare mundi eternitatem: quia nititur
causis supernaturalibus.

Itē ꝙ rō phi demōstrās motũ celi eternũ non est so
phistica. Et mirꝝ est ꝙ hoīes ꝓfundi hꝫ non vident.

Itē ꝙ creatio nō est possibilis q̄ꝫuis contrarium sit
tenendum ſm fidem.

Itē ꝙ nō est verꝝ ꝙ aliquid fiet ex nihilo vel neqꝫ fa
ctum sit in prima creatione.

Item ꝙ creatio nō debet dici mutatio ad eē. Error:
si intelligatur de omni modo mutationis.

Errores de celo ꝛ stellis. Caplm. xij.

Itē ꝙ corpora celestia mo
uent a pncipio intrinseco qꝺ est aīa: ꝛ ꝙ mouentur
p animā ꝛ p virtutē appetitiuā sic anial. Sic enim
anima appetens mouet: ita ꝛ celum.

Item corpa celestia ex se habent eternitatē sue substantie: sed nō eternitatem sui motus.
Item ꝙ anima celi est intelligentia. Et orbes celestes sunt instrumenta intelligentiarum sicut organa sicut auris et oculus est organū virtutis sensitiue.
Itē ꝙ si in aliq̄ humore virtute stellarū deuenirēt ad talē proportionē cuiusmodi proportio est in seminibus pmorū parentuz, ex illo humore posset generari hō. Et ꝙ sufficiēter posset generari ex putrefactione vel ex putredine.
Itē oīm formarum causa effectiua est orbis.
Itē natura q̄ est pncipiū motus in corporibꝫ celestibus est intelligentia mouens. Error: si intelligat̄ de natura que est actus vel forma.
Errores de natura generabiliū et corruptibiliū.
¶ Capitulū .xiij.

Item ꝙ forme non recipi

unt diuersionē: nisi ſm diuisionē materie. Error: nisi intelligat̄ de formis eductis de potētia materie
Itē ꝙ forma materialis non potest creari.
Itē ꝙ nihil debet credi nisi p se notū: vel q̄d ex per se notis pōt determinari vel declarari.
Itē ꝙ materia exterior obedit sube spūali. Error: si intelligat̄ simplr̄ et ſm oēm modū trāsmutationis.
Itē ꝙ indiuidua eiusdē speciei vt sortes et plato differunt solū rōne materie. Et ꝙ forma humana eadē existente numero in vtroq̄z nō est mirū si idē numero est in diuersis locis.
Itē ꝙ possibile est ꝙ materialiter fiat ignis diluuiū vniuersale. ¶ Caplm̄ .xiiij.
Errores de necessitate euentus rerum.

Item ꝙ nihil a casu sꝫ oia

a necessitate veniūt. Et oia futura q̄ erūt necessitate erūt. Et q̄ nō erūt impossibile est esse. Et ꝙ nihil euenit ꝯtingenter ꝯsiderādo oēs casus. Error: q2 concursus causarum est de diffinitione casualis lib. v. de consolatione phie.
Itē ꝙ ex diūsitate locorū acq̄rūt̄ necessitates euētuū
Itē ꝙ ex diuersis signis celi significāt̄ diuerse cōditiones in hoībꝫ tam donorū aut donorū spiritualiū q̄z rerum temporaliū.
Itē ꝙ q̄busdā signis aut figuris sciūtur hoīm intētiones et mutatiōes intētionum. Et an intentōes ille pficiēde sint. Et ꝙ p tales figuras sciūt̄ euētus pegrinorū, captiuatio hoīm: aut solutio captiuorū. et an nati futuri sint sciētes vel latrones.
Itē ꝙ ferūt ꝙ dispositio vniūsi pcedit ex puidētia diuia nō īmediate sꝫ mediate motu supiorū. Et ꝙ illud fac̄ nō imponit necessitatē inferioribꝫ: q2 habēt contrarietatem sed superioribꝫ.
Itē ꝙ sanitatē et īfirmitatē vitā et mortē: attribuūt positioni siderū et aspectui fortune dicētes ꝙ si cum aspexerit fortuna viuet: si n̄ aspexerit morieт̄. Error
Itē ꝙ hora generatōis hoīs in corpe suo et per ꝯn̄s in aīa q̄ seq̄t̄ ex ordīe causarū supiorū et īferiorū inest hoī dispositio inclināns ī tales actōes et euēt9. Error nisi ītelligat̄ d̄ euētibꝫ naturalibꝫ et p viā dispōnis.
Errores de accidente. ¶ Caplm̄ .xv.

Item ꝙ cū deus non com

parat̄ ad entia in rōne cause material' vel formalis nō fac̄ accidēs eē sine subiecto de cui9 rōne est ī actu inesse subiecto suo.
Itē ꝙ accidēs existēs sine subiecto non est accidens nisi equoce. Et ꝙ impossibile est q̄ntitatē sine dimēsionē eē p se: h̄ eīm esset ipam esse substātiam.
Itē ꝙ facere accidēs eē sine subiecto hꝫ rationē impossibilis implicantis cōtradictiōem: vt credimus in eucharistia. Quintus error.
Item ꝙ deus nō posset facere accidēs sine subiecto nec plures dimēsiones sil' esse. ¶ Capitulū .xvj.
Errores de scientia siue philosophia.

Item ꝙ omnes sciētie sūt

necessarie pter phisicas disciplinas. Et ꝙ nō sūt necessarie nisi pter consuetudinē hominū.
Itez ꝙ nulla q̄stio disputabilis est p rōnē quā phs nō deberet disputare et determiare: q2 rōnes accipiūtur a rebꝫ. Phia aūt oēs res habet cōsiderare ſm diuersas sui partes.
Item ꝙ possibile vel impossibile simplr̄ .i. omnibus modis est possibile vel impossibile ſm phiam.
Itē ꝙ sapientes mūdi sūt phi tātū.
Itē ꝙ nō est excellētior status q̄z vacare phie.
Itē ꝙ hō nō dꝫ esse cōtentus autoritate ad habendā certitudinem alicuius questionis.
Itē ꝙ ad hoc ꝙ hō habeat certitudinē conclusiōis oportet ꝙ sit fundatus super principia p se nota. Error: quia generaliter tā de certitudine apprehensionis q̄z adhesionis loquit̄.
Errores de sacra scptura. Caplm̄ .xvij.

Item ꝙ sermones theolo

gice fundati sunt in fabulis.
Itē ꝙ nihil plus scit̄ pter scire theologiam.
Item ꝙ fabule et falsa sunt in lege christiana sicut et in alijs.
Item ꝙ lex christiana impedit addiscere.
Itē ꝙ lex naturalis phibet interfectionē animaliū irrōnabiliū sic et rōnabiliū licet nō tm̄.
Errores de fide et sacris. ¶ Caplm̄ .xviij.

Item ꝙ nō est curandum

de fide si dicat̄ aliq̄d eē hereticū: q2 est cōtra fidem:
Itē ꝙ nō est credendū nisi p se notū: vel ex per se notis possit declarari.
Item ꝙ nō est curādum de sepultura.
Item ꝙ non est orandum.
Itē ꝙ nō est ꝯfessio faciēda nisi ad apparētiam.
Errores de raptu. ¶ Caplm̄ .xix.

Item ꝙ raptus et visiōes

nō habent fieri nisi per naturam.
Errores de vitijs et virtutibꝫ. ¶ Caplm̄ .xx.

Itez ꝙ peccata contra na

turā vtpote abusus in coitu lꝫ sint ꝯ naturā speciei: nō tn̄ ꝯ naturā indiuidui.
Item ꝙ simplex fornicatio vtpote solutus cum soluta nō est peccatum.
Itē ꝙ dignitas eēt ī causis supioribꝫ posse face pctā et mōstra pter intentiōem: cū natura hec posset.
Itē ꝙ delectatio in actibꝫ venereis nō īpedit actum siue vsum intellectus.
Itē ꝙ cōtinentia nō est essentialiter virtus.
Itē ꝙ pfecta abstinentia ab actu carnis corrumpit virtutem et speciem.
Item ꝙ pauperi hominis fortuna non potest agere

immortalibus.
Itē humilitas ꝑut quis ostentat ea que habet: sed vilipendit ⁊ humiliat se non est virtus. Error: si intelligatur ꝙ nec virtus nec actus virtuosus.
Item ꝙ non sunt possibiles alie virtutes nisi acquisite vel innate.
Item ꝙ castitas non est maius bonum ꝗ perfecta abstinentia.
Item finis terribilium est mors. Error: si excludat terrorem inferni qui est extremus.

Errores de resurrectione.
¶ Capitulū. xxi.

Item ꝙ non contingit corpus corruptum redire idem numero: nec idem numero resurget. Error.
Item ꝙ resurrectio futura non debet credi neqꝫ cōcedi a pho: quia impossibile est inuestigari per rationem. Error: quia etiam phs debet captiuare intellectum in obsequium fidei xpi.

Errores de felicitate seu beatitudine.
¶ Capitulū. xxii.

Item felicitas non potest a deo infundi immediate.
Item dicere deum dare felicitatem vni ⁊ nō alij est sine ratione ⁊ figmentum.
Item ꝙ homo ordinatus quantū ad intellectum ⁊ effectum sicut potest esse sufficienter per virtutes intellectuales ⁊ morales de quibus loquitur phs in ethicis est sufficienter dispositus ad felicitatē eternā.
Itē ꝙ felicitas habetur in hac vita ⁊ non in alia.
Item ꝙ homo post mortem amittit omē bonum.
Item ꝙ bonum quod homini possibile est consistit in virtutib intellectualib.

Sequuntur articuli cōdemnati parisius.
¶ Capitulū. xxiii.

Isti articuli qui sequūtur fuerunt condemnati parisius in facultate artium: M.ccc.xliij. in festo natiuitatis dñi. Ꝙ null9 magister baccalarius vel scholaris in artium facultate legēs parisius audeat ꝑpositionem famosam illius autoris cuius librum legit dicere simpliciter eē falsam de virtute sermonis sed credi debeat ꝙ autor licet ponendo illam habuit vnum intellectum: sed vel concedat eam vel sensum veruꝫ distinguat a sensu falso. Causa huius est quia pari ratione ꝑpositiones biblie absoluto sermone erunt negande: quod est periculosum. Et quia sermo non habet veritatē nisi ex impositione ⁊ vsu cōmuni accipiatur vel aliorum ideo talis est virtus sermonis qualiter eo communiter autores vtuntur ⁊ qualem exigit materia cum sermones sint inquirendi penes materiā subiectam.
Item ꝙ non dicat simpliciter vel de virtute sermonis omnē ꝑpositionē esse falsam que esset falsa ꝭm suppositionem personalem terminoꝝ: eo ꝙ iste error ducit ad errorem priorem. Autores enim sepe vtuntur alijs ꝑpositionib suppositionis.
Item ꝙ non dicat ꝙ nulla ꝑpositio distinguenda sit quoniā hoc ducit ad predictos errores: quia si discipulus vnum sensum propositionis accipiet ⁊ doctor alium intellexerit: discipulus false informabitur donec propositio distinguetur. Similiter si opponens vnum sensum intelligat: ⁊ respondens alium recipiet disputatio erit ad tantum si nulla fiet distinctio.
Item ꝙ nullus dicat nouam propositionem eē concedendam si non sit vera in eius sensu proprio: quia hoc dicere ducit ad errores predictos: quia biblia ⁊ autores non semper vtuntur sermonibus ꝭm proprios sensus ipsorum. Magis eñ oportet in affirmando vel negando sermones ad materiam subiectam attendere ꝗ ad proprietatē sermonis. Disputatio namqꝫ ad proprietatem preter ꝗ in sensu proprio: non est disputatio: nisi sophistica: disputationes doctrinales ⁊ dialetice que inquisitionem veritatis attendant modicam habent de nominib9 sollicitudinem.
Item ꝙ nullus dicat scientiam nouam esse de reb que non signa ⁊ que non sunt termini vel oratiões quoniā in scientijs vtimur terminis pro reb quas nobiscum portare non possumus ad disputationes ideo scientiam habemus de rebus licet mediantib terminis vel orationib.
Item ꝙ nullus asserat simpliciter absqꝫ oratione vel distinctione istas propositiones vel consimiles ꝙ sortes vel plato vel deus ⁊ creatura nihil sunt: quia ista verba prima facie male sonant: quia talis propositio sensum vnum habet falsum: videlicet si negatio in hac dictione nihil implicat intelligeretur cādem cadere super ens singulariter: sed vt supra entia pluraliter.
¶ Capitulū. xxiiij.

Isti sunt articuli reuocati Anno domini. M.ccc.xviij. ij. die octob. Parisius per fratrem iohannem Guion ordinis minoruꝫ in domo predicatorum.
Item ꝙ generare ꝭm suam rationem formalem nō sit in patre.
Item generare realiter elicitum sit in diuinis.
Item ꝙ generare siue elicitum siue inelicitum sit in filio.
Item ꝙ generare ⁊ generari in diuinis accepta notionaliter sunt idem inter se diuinis.
Item dicere ꝙ pater in diuinis nō sit formaliter generans alia generatiōe ꝗ illa qua filius formaliter est genitus.
¶ Capitulum. xxv.

Errores Johānis de mercuria ordinis cistercieñ. Articuli condemnati ꝑ magistros parisienses. Anno dñi. M.ccc.xlvij. ⁊ prohibiti omnibus baccalarijs legentibus qui legunt vel legerunt sententias sub pena priuationis ab omni honore facultatis quorum articulorum aliqui reputantur erronei aliqui suspecti aut male sonantes in fide.
Item ꝙ satis erat possibile ꝙ per voluntatem aut volitionem creatam xps aliquid voluit quod nunqꝫ ꝗ debuit euenire.
Item ꝙ xps potuit dixisse falsum ⁊ asseruisse assertione creata vocali ꝗ mentali.
Item ꝙ qualitercunqꝫ vult deus vult efficacit esse.
Itē ꝙ deus facit ꝙ aliquis peccet ⁊ ꝙ sit peccator.

⁊ vult voluntate beneplaciti ꝙ ille sit peccator.
Item ꝙ nullus peccat volendo aliqualiter aliter q̄ deus velit eum velle.
Item ꝙ deus aliquid reprobat qđ ipse vult volūtate beneplaciti.
Item quemlibet peccantem deus vult peccare volūtate beneplaciti ⁊ facit eū peccare ⁊ vult ꝙ peccet.
Item ꝙ deus facit malum esse ⁊ peccatum esse.
Item ꝙ peccatum magis est bonum q̄ malum.
Item ꝙ aliquis faciat aliquid omino vt deus vult ipm facere voluntate beneplaciti ꝙ talis peccet.
Item quicunq̄ peccat conformat voluntatem suam voluntati beneplaciti dei sic ꝙ illa vult sicut deus vult eum velle.
Item ꝙ possibile est christum ſm voluntatem creatam errasse ⁊ ſm hoīem mendacium protulisse.
Item ꝙ posset dici ꝙ anima christi vnita verbo saltem per accidens posset odire deum vel respuere siue detestari.
Item ꝙ si aliquis habens vsum liberi arbitrij incidens in tēptationem tātam ꝙ non possit illi resistere: moueatur ad illecebram cum aliena vxore nō cōmittit adulterium: ⁊ sic de alijs peccatis.
Item ꝙ aliqua est possibilis passio cui volūtas etiā habita gratia quacunq̄ sine miraculo non posset resistere quin eliceret actum ſm illam: ⁊ talis actꝰ non est peccatum.
Item ꝙ non est peior demeritorie in casu qui vitiosum habet habitum demeritorium cum actu q̄ qui habet habitum sine actu.
Item ꝙ non est peior moraliter qui vitiosum habet habitum ⁊ actum q̄ qui habitum eiusdem ratiōis habet sine actu.
Item ꝙ non est melior meritorie qui habet habitū meritorium ⁊ actum q̄ qui habet consimilem habitum sine actu.
Item ꝙ malus quacunq̄ malicia actuali ⁊ habituali equalibus adinuicem non est peior ex actuali simul q̄ ex actuali tantū vel ex habituali tantum.
Item ꝙ bonus quacunq̄ bonitate actuali ⁊ habituali adinuicem equalibus non est magis bonꝰ ex vtraq̄ q̄ ex habituali tantum.
Item ꝙ nulla creatura aut nulla circūstātia rei bona diminuit peccatum quin sit tantum quātum foret sine illa ceteris paribus.
Item ꝙ pia intentio ⁊ naturalis pietas augent peccatum ⁊ non diminuunt ceteris paribus.
Item peccatum post longam consuetudinem cōmissum est minus q̄ foret ante consuetudinem.
Item ꝙ odium proximi non est demeritorium nisi quia prohibitum a deo.
Item ꝙ probabiliter posset sustineri cognitionem vel volitionem non esse distinctam ab aīa imo est ipsa anima ⁊ sic sustinens non teneretur nec cogeretur negare propositionem per se notam: nec negare auctoritatem admittendam.
Item ꝙ probabile est in lumine naturali nō esse accidentia sed omnem rem esse substantiam et ꝙ vbi non esset fides hoc esset ponendum vel probabiliter poni posset.
Item ꝙ non est euidens euidentia reducta ad certitudinem primi principij quin quodcunq̄ quod est posset produci nobilius.
Item ꝙ tenentes vel cōmuniter tenentur ꝙ intentio volitio sensatio sint qualitates subiectiue existētes in anima quas potest deus creare se solo ⁊ qui hoc ponere vult habet concedere ⁊ dicere ꝙ deus potest facere se solo ꝙ anima odiret proximum ⁊ deum non demeritorie.
Item ꝙ deus est causa aliqualiter actus demeritorij vt demeritorius est.
Item ꝙ deus est causa peccati vt peccatum est ⁊ mali inquantum malum est.
Item quecunq̄ voluntas causat aliquid causat taliter in virtute prime cause.
Item ꝙ deus est causa maxima ⁊ īmediata priuationis ⁊ iusticie in actu.
Item ꝙ deus est actio ⁊ causa peccati vt peccatū est.
Item ꝙ deus est causa cuiuslibet modi actꝰ ⁊ cuiuslibet circūstantie producte.
Item ꝙ a deo est ꝙ actus demeritorius sit inquantum demeritorius est.
Item ꝙ quacunq̄ creatura demonstrata hec est vera hec chimera intelligitur hec chimera potest intelligi.
Item ꝙ quacunq̄ creatura demonstrata hec est vera hec res maior deo potest cogitari.
Item ꝙ propter opera alicuiꝰ futura bona deꝰ preordinauit aliquem ab eterno.
Item ꝙ aliquis predestinatus est ab eterno propter bonum vsum liberi arbitrij quem deus presciuit eū habiturum.
Item ꝙ non sic gratis ⁊ misericorditer deus predestinauit illum quem predestinauit quin ⁊ pro omnibus bonis ipsius futuris vel alterius.

Articuli contra magistrum Nicolaum de vltricuria. Anno domini. M.ccc.xlvij. post festum omniū sanctorum. ¶ Capitulū. xxvj.

Isti sequentes articuli fuerunt in romana curia condemnati per magistrum Nicolaum supradictum publice in vniuersitate parisiensi reuocati.

Dixi ꝙ multa venerunt ad animum ex quibus perpendi seu iudicaui bonum esse simpliciter scribere istum tractatū: ⁊ ꝙ vlterior dilatio displicebat deo: reuoco tanq̄ presumptuosum suspectū ⁊ piculosū.
Item ꝙ de rebus per apparentia naturalia q̄si nulla certitudo haberi potest: illa tamen modica potest in breui tempore haberi si homines intellectum suum conuertant ad res non ad intellectum Aristo. seu cōmentatoris: reuoco tanq̄ falsum ⁊ erroneū.
Item ꝙ non potest euidenter euidentia predicta ex vna re inferri seu ꝯcludi aliā rem: vl' ex non esse vnius ad esse alterius: reuoco tanq̄ falsum et erroneum ⁊ suspectum.
Item ꝙ ille propositiones deus est deus non est penitus idem significant licet alio ⁊ alio modo: reuoco tanq̄ falsum.
Itē ꝙ dixi ⁊ scpsi ꝙ hec ꝓpō hō est aīal nō est ſm fidē necessaria: nō attēdēs ꝓ nūc necessariā cōnexitatē pdictoꝝ terminoꝝ: reuoco tanq̄ falsum.
Item dixi ꝓh dolor in pncipio pmo qñ legi sententias ⁊ in epl'a scđa ⁊ sexta quas scpsi ꝯ Bonifacium ꝙ ex eo ꝙ vna res est nō potest euidenter euidentia ducta ex primo principio inferri ꝙ alia res sit: reuoco tanq̄ falsum.
Item dixi in locis predictis ꝙ ex eo ꝙ vna res est nō potest inferri euidēter ꝙ alia res non sit: reuoco tanq̄ falsum ⁊ erroneum.

Itē ex eo ꝙ vna res nō est pōt euidenť inferri euidē/tia ducta ex p̄mo p̄ncipio ꝙ alia nō sit: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē ex eo ꝙ vna res nō est nō pōt euidenť inferri ꝙ alia res sit: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē dixi in ep̄la ad bonifaciū ꝙ certitudo euidentie non habet gradus: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē ī eadē ep̄la ꝙ de sub̄a materiali: alia ab aīa nr̄a nō hēm⁹ certitudinē euidētie reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē in eadem epistola ꝙ excepta certitudie fidei nō est alia certitudo nisi p̄mi principij vel que in pri/mum principium potest reduci vel resolui reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē in ep̄la quarta ad Bonifaciū ꝙ hec consequen/tia a est ⁊ prius non fuit: igiť alia res ab a est euidēs euidentia deducta ex primo principio: reuoco tanꝗ̄ falsum ⁊ hereticum.

Itē ep̄la q̄nta ad Bonifaciū ꝙ hec ꝯseq̄ntia non est euidens euidentia deducta ex primo p̄ncipio: ignis est approximatus stupe: ⁊ nullum est impedimentū igitur stupa comburetur: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Item in eadem epistola ꝙ non scimus euidenter ꝙ aliqua causa causet efficaciter que non sit deus: re/uoco tanꝗ̄ falsum.

Item in eadem ep̄la ꝙ nō scim⁹ euidenť ꝙ aliquis sit vel esse possit effectus naturaliter productus: re/uoco tanꝗ̄ falsum.

Itē in eadem ep̄la ꝙ quibuscūq; acceptis que pos/sunt esse causa alicuius effectus non scimus euiden ter ꝙ ad positionem eoꝝ sequať effectus positiuus reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē ꝙ nescimus euidenter ꝙ in aliqua ꝓductione concurrat subiectum: reuoco tanꝗ̄ falsum hereticū ⁊ erroneum.

Item epistola predicta ꝙ nulla potest esse simpliciť demonstratio qua ex existentia causarum demon/stretur existentia effectus: reuoco tanꝗ̄ falsum here ticum ⁊ erroneum.

Item ep̄la p̄dicta ꝙ nō est nobis euidenter notū ꝙ possit fieri aliqua demonstratio a priori realiť diffe/renti: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē ꝙ non pōt euidenť ostendi nobilitas vnius rei super aliam rem: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē in p̄dicta ep̄la ꝙ quacūq; re demōstrata null⁹ scit euidenter q̄n excedat in nobilitate omnes alias res: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē quacunq; re demonstrata nullus scit euidenter q̄n illa scit deus si per deū intelligamus eos nobilis simum: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Item eadem epistola ꝙ aliquis nescit euidenter ꝙ vna res sit finis alterius: reuoco tanꝗ̄ falsum here/ticum ⁊ erroneum.

Item eadē epistola in qualibet re ostensa nullus scit euidenť q̄n ipe idē debeat imponere honorē maxi/mum: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē ep̄la p̄dicta ꝙ aliq̄s nescit euidenť q̄n ista rōna/biliter posset cōcedi si aliqua res est deus ⁊ ꝓduct⁹ reuoco tanꝗ̄ falsum ⁊ erroneum.

Item dixi in vico straminum ꝙ nō potest euidēter ostēdi quin quelibet res sit eterna: reuoco tanꝗ̄ fal/sum erroneum ⁊ hereticum.

Item epistola sexta ad Bernardum dixi ꝙ pane de monstrato non potest euidenter ostendi quin ibi sit aliqua res que non sit accidens in instrumento re/uocationis: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Item dixi epistola septima ꝙ potest dici sine cōtra/dictione ad quam q̄s potest duci ꝙ oīs res de mun do est producta: reuoco tanꝗ̄ falsum: hereticum er/roneum ⁊ blasphemum.

Itē ep̄la eadē dixi ꝙ ista ꝯsequentia non est euidēs a est productum: igitur aliquis producens est a vel fuit: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Item ep̄la nona ad Bernardū dixi ꝙ iste cōsequē/tie nō sunt euidentes: actus intelligendi est: igiť in/tellectus est: actus volendi est: igitur voluntas est: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Item dixi semel in vico straminum ꝙ nō potest eui denter ostendi quin que apparent sint vera: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē dixi in quadā disputatione ꝙ deus ⁊ creatura nō sunt aliq̄d: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē dixi in quadam disputatiōe ꝙ ꝯtradictoria ad inuicem significāt idem: reuoco tanꝗ̄ falsum.

Itē dixi ꝙ vidi in dictis Aristo. ⁊ cōmenta
i toris q̄stiones mille determinatas ꝯ quas
nō inueni rōnes demonstratiuas: sed mihi
bn̄ occurrunt aliq̄ p q̄s videbať mihi ꝙ ita possent teneri rōnes opposite sic ꝓposite ab eis: q̄s tamen di xi nō esse determinatas ⁊ oppositas sed solum ꝓba biles. Istū articulū assero falsū: ⁊ reuoco sicut iacet

Itē ꝙ cū noticia q̄ pōt hr̄i ſm apparētia naturalia posset in modico tp̄e multū admirari ꝙ aliq̄ studēt in Aristotele ⁊ cōmentatore ⁊ vsq; ad etatē decrepi tam: ⁊ ꝓpter eoꝝ sermones logicos deserat res mo/rales ⁊ causam boni cōmunis intm̄ ꝙ nunc exurre/xit amic⁹ veritatis. s. ꝙ ⁊ ipemet ⁊ fecit sonare tubā suam: vt dormientes in somno excitaret. Contrista ti sunt valde ⁊ quasi armati ad capitale bellum con tra eum irruerunt. Istum articulum reputo falsū ⁊ presumptuosum.

Item ꝙ res absolute ꝑmanentes de quibus diciť cōiter ꝙ generāť ⁊ corrumpūť sunt eterne: siue sint substantie siue accidentia. Reuoco ⁊ assero tanꝗ̄ fal sum: hereticum: ⁊ erroneum.

Item ꝙ in reb⁹ naturalib⁹ nō est nisi mot⁹ localť dis gregationis ⁊ ꝯgregatiōis ita ꝙ q̄n ad talē motum sequiť congregatio corpoꝝ athomaliū naturalium colligunť ad inuicē ⁊ sortiunť naturā vni⁹ supposi/ti diciť generatio: q̄n segregantur dicitur corruptio Et q̄n p motum localē athomalia cum aliq̄ supposi to que sunt talia ꝙ nec aduentus eorum videtur fa cere ad motum suppositi vel ad id quod opatio na/turalis eius tunc dicitur alteratio. istum articulum assero hereticum ⁊ reputo falsum.

Itē ꝙ lumen nihil aliud est q̄ q̄dā corpa que nata sunt sequi motū solis vl' alteri⁹ corpis luminosi ita ꝙ fit p motū localē taliū corpoꝝ aduenientiū ad p̄/sentiā corpis luminosi. Et si dicať ꝙ non fit p mo/tum localē q: in instanti fit. Rn̄deť ꝙ imo fit in tp̄e sicut sanus: licet non percipiamus quia fit subito: istum articulū reputo falsum.

Itē ꝙ vniuersū est pfectissimū ſm se ⁊ ſm omnes suas ptes: ⁊ ꝙ nulla pōt esse imꝑfectio nec ī toto nec in partib⁹ ꝓpť hoc opteť totū ⁊ partes esse eternas nec transire de nō esse ad esse nec econuerso: quia ad illud sequeretur necessario in vniuerso vel in parti/bus eius imperfectio. istum articulum reputo ⁊ as/sero falsum ⁊ erroneum.

Itē q̄cq̄d est in vniuerso meli⁹ est ip̄m q̄ nō ipsum. istū articulū reputo ⁊ assero falsum ⁊ erroneum.

Itē ꝙ due albedines aut queciiq; duo indiuidua eiusdem speciei cōueniunt ad sensum vel intellectũ vt eadem res sunt oīno eadem: nec debet eis negari aliquis gradus idemptitatis q̄ntũcunq; sint in diuersis sitib' vel suppositis. Istum articulum reputo falsum ꝛ erroneum.

Itē ꝙ premiatio bonoꝝ ꝛ punitio maloꝝ ꝑ hoc sit ꝙ qñ corꝑa athomalia segregant̃ remanent q̇dam spũs qui dicunt̃ vnus intellectus ꝛ alius sensus: ꝛ isti spũs sicut in bono se habebāt in optima dispositione sic se habebũt infinities ſm ꝙ illa iudicia infinities congregabunt̃: ꝛ sic in hoc bonus premiabit̃ malus aũt punietur: q2 infinities quādo iterabitur congregatio suoꝝ athomaliũ habebit semper suam malam dispositionem: vel potest aliter poni. Et illi duo spiritus bonoꝝ quando dicũtur corrũpi supposita eoꝝ fiunt alteri supposito constituto ex athomis perfectiora. Et ꝙ tale suppositum sit minoris perfectionis: idcirco intelligibilia magis q̄ȝ pri' remeant ad eos. Istũ articulũ assero falsũ ꝛ erroneũ.

Itē ꝙ om̄e corruptibile includit in se repugnantiā ꝛ ꝯdictionē: reputo falsũ erroneũ ꝛ hereticũ.

Itē ꝙ isti cōlcusioni. Res permanētis nature sunt eterne: magis est assentiendũ q̄ȝ opposite. Et si aliq̇ dicāt eā negare fidē: ex h̄ nō ostendit̃ vel nō ostēdũt ꝙ hoc nō possunt dicere nisi mentiēdo. Istum articulum reputo falsum.

Item ꝙ actus anie nostre sunt eterni: sed ꝙ aliq̄n ĩtelligim' aliq̄n nō: hoc ꝓ tanto est: q2 per motũ spiritualem reddit̃ aliqua ratio intelligibilis cũ coniunguñt̃ aliqua circa sensum sicut dicit in reb' permanētib' mutabilib' nihil est nouũ de nouo in esse positum: cum aliqua res est aliq̄n pñs alicui per motũ localem cui p̄mo nō erat pñs. Istum articulũ assero falsum ꝛ reputo hereticum.

Item ꝙ supposita redibũt eadē numero per reditũ celestium ad eundē situm. Istum articulum assero falsum ꝛ reputo erroneum.

Itē ꝙ eadē itellectio q̄ nũc ē ĩ pñs mihi erit postea pñs alteri supposito. Istũ articulũ reputo falsum.

Itē ꝙ potētie nihil recipiũt ab obiectꝫ s3 pñte obiecto: sic ꝛ aliis cōcurrētib' ad opatōem potentie aliq̇ realitas efficit̃ pñs aīe q̄ prius nō erat pñs: ꝛ tñ erat alteri pñs nec fit pñs: vt sic ꝑ resolutōem corporum athomaliũ vt dicit: sed solũ per quendā motũ spũalem iuxta grām. Istũ articulũ reuoco ꝛ assero falsũ in se ꝛ in ordine ad p̄cedentē heresim sapientem.

Itē sic vilia tendunt ad centrũ ꝛ ad terrā ꝓpter vnigeneitatē: q2 sunt sil'ia: ignis āt ad ignē ꝛ corꝑa alia nobilia ad sibi sil'ia: ita videt̃ ꝙ ad aīas nobiles veniant exēplaria nobilia ꝛ ad viles vilia: ꝛ que sunt de terra terrea loquũtur vñ talis aduent' exēplarꝫ nobiliũ vl' viliũ videt̃ attestari ꝑfectōe3 vl' iꝑfectōe3 aīaꝝ q2 talia exemplaria vt sic non veniũt nisi ꝓpt̄ vnigeneitatē. Istũ articulũ reprobo ꝛ reputo falsũ.

Itē ꝙ si nō ponēt generatōem nō ponēt subiectum sed solũ ordinē ipi' cause post nō esse. puta h̄ ens est ꝛ prius nō fuit: vel si aliq̇d motũ intelligeret h̄ esset respect' fundatus in ente nec sub alio intellectu cōcederet conclusionem oppositi tam phoꝝ: ex nihilo nihil fit. Istum articulum reputo falsum.

Itē q2 desideriũ naturale non est frustra: ideo q̇cq̇d desideram' aliq̄n adipiscimur: vñ quicunq; appetit ire ad nr̄am dñam aliq̄n ibit. Istum articulũ reputo falsum erroneum ꝛ hereticum.

Itē anno. xxx. q̄ fecit istũ tractatũ fecit ꝓclamari ꝙ legeret libꝝ pollitice Aristotelis sub hac forma ꝙ q̇cunq; voluerit audire libꝝ politicoꝝ Aristotel' vna cũ q̄busdā q̄stionibus in q̇b' disputat̃ de iusto et iniusto per quas poterit nouas leges cōdere: cōditas si que sint corrigende corrigere: veniat ad talē locũ ꝛ inueniet mgr̄m Nicolaũ de vltricuria qui docebit oīa ista in dicta lectura. In quadā q̄stione determinasse videt̃ ꝙ in aliquo casu furtũ sit licitũ ꝛ exemplificat in casu q̇ sequit̃. Ponat̃ ꝙ aliq̇s iuuenis bene natus inueniat aliquē q̇ in breui valeat eũ instruere in omni sciā speculatiua que pōt haberi de reb' creatis: ꝛ nō velit facere nisi ille iuuenis det cētum libras quas ille iuuenis nō potest habere nisi ꝑ furtũ. Dixi ꝙ ĩ hoc casu furtũ erit licitũ illi iuueni: q̇ō probat̃ sic. Quod est amabile deo: illud est faciendũ sed ꝙ ille iuuenis acq̇rat sciam perfectā est amabile deo: ꝛ nō potest per alium modum fieri vt dictũ est nisi per furtũ: igitur furtum est faciendũ. Istum articulũ reputo ꝛ assero fatuũ quo ad p̄conizationem hereticũ q̄ ad determinatōem: falsũ q̄ ad ꝓbatōem.

Item ꝙ hoc est p̄ncipium p̄mũ ꝛ nō aliud: si aliq̇d est aliquid est: istũ articulũ assero falsum.

Item ꝙ deus ꝛ creatura nō sunt aliquid: falsum et scandalosum est ꝓut verba sonant.

Itē significabile cōplexe per istũ cōplexũ de' et creatura distinguunt̃ nihil est: assero falsũ ꝛ scādalosũ.

Itē ꝙ est transitus de cōtradictorio in contradictorium sine mutatōne reali cuiuscũq; intrinseci. Istũ articulum reputo falsum.

Itē ꝙ q̄cũq; distinguũtur sũme distinguũtur ꝛ eq̄liter distinguũtur. Istũ articulũ reputo falsum.

Itē ꝙ deus pōt p̄cipe creature rōnabilit̃ vt habeat ipm odio ꝛ ipa obediēs plus meret̃ q̄ȝ si ipm diligeret ex precepto: qm̄ h̄ faceret cũ maiori conatu ꝛ magꝭ ꝯ ꝓpriā inclinatōem. Istũ articl'm assero falsum.

Itē si aliq̇s velit ꝯformare volũtatē suā volũtati diuine: sequit̃ necessario altera pars illius disiunctiue vel ꝙ deus cum instrueret de om̄ib' necessariis ꝛ cōcernentibus salutē suam ita ꝙ errare nō posset: vel ꝙ nō erraret: ꝛ si erraret in quocũq; actu suo ille error nō esset sibi imputandus nec peccaret: imo mereretur in om̄i actu consequente talem errorem: imo plus vel tm̄ quantum eliciendo actum oppositum sequendo iudiciũ rōnis. Istum articulũ assero falsum ꝛ reputo erroneum ꝓut iacet.

Itē ꝙ in p̄ncipio p̄mo suo tenuisse dr̄ ꝙ q̇libet tenet̃ plus diligere meliorem ꝓximũ se q̄ȝ seipm. Istũ articulum reputo falsum.

Itē ꝙ in ecclesia scī sepulchri Parisi' p̄dicasse dicitur: ꝙ q̇libet tenet̃ plus diligere ꝓximũ meliorem istum articulum reputo falsum.

Item ꝙ mgr̄ Nicolaus de vltricuria p̄dictus dicere debeat alte ꝛ intelligibilit̃ ꝙ ꝓpter istos articl'os ꝛ ꝓpositiōes ꝑ eum reuocatas: ac multos alios articulos falsos ꝛ hereticos hui' ep'le ꝛ libelli combusti fuerunt in scriptis reuocare debeat publice: solenniter: expresse: ꝓpositōes ꝑ eum coram nobis reuocatas: alios articulos a predictis asserēdo aliquos falsos: aliquos presumptuosos etiam ꝛ ꝙ debeat iurare in pñtia nostra ad sancta dei euangelia ꝙ nunq̄ȝ tenebit aut docebit etiam clam vel palam ꝛ rep̄sentauit se cancellario Parisiensi ꝛ vniuersitati magistroꝝ ꝛ scholariũ Parisi' studentiũ ꝛ etiā regētiũ.

Capl'm. xxvij.

Isti articuli qui sequūtur

sunt condemnati ab ep̄o parisiensi ⁊ magistris theo
logie regētibus Parisius. Anno dn̄i. M.cccxl. in
octaua Epiphanie dn̄i.
Item ꝙ diuina essentia in se nec ab homine nec ab
angelo videbitur.
Item ꝙ diuina essentia licet sit eadē in p̄re ⁊ filio et
sp̄ūsctō vt est essentia tñ vt est forma siue in rōne for
me est vna in p̄re ⁊ filio: ⁊ nō vna in spiritusancto.
Itē ꝙ sp̄ūssctūs ꝓut est amor vel nexus nō ꝓcedit
a patre ⁊ filio sed tm̄ a patre.
Item ꝙ multe fuerunt veritates ab eterno que nō
erant deus.
Item ꝙ corpa glorificata nō erunt in celo empireo
cū angelis: sz in celo cristallino vel aliq̄ qđ est supra
firmamentū qđ p̄sumebāt dicere de btā virgine.
Item ꝙ primum nunc ⁊ creatura nō est creator nec
creatura.
Item ꝙ angelus in primo instanti sue creatōis fuit
malus ⁊ nunq̄ȝ bonus.
Item ꝙ angelus in eodem instanti potest esse in di-
uersis locis.
Item ꝙ qui habebit meliora naturalia habebit de
necessitate maiorē grām ⁊ gloriam.
Itē ꝙ diabol⁹ nunq̄ȝ habuit vñ stare posset.
Item nec Adam in statu innocentie.

Capitulum. xxviij.

Copia cedule reuocatiōis

quorundā articulorꝝ fratris Dionisij soulechat or-
dinis fratꝝ minorꝝ facte per eundē Parisi⁹ ⁊ in cu-
ria romana. Reuerendi mgr̄i mei ⁊ dn̄i dixi aliqua
in p̄ncipio meo sn̄iaꝝ que in nonnullorꝝ aurib⁹ ma
le sonuerunt ⁊ ex causa. Ego veritate coact⁹: ⁊ ex or
dinatōe reuerendi patris dn̄i Cancellarij Parisieñ.
ac facultate theologie mgr̄orꝝ tanq̄ȝ eccl'ie ⁊ dicte fa-
cultatis theologie humilis filius ip̄a dicta in prefa
to p̄ncipio meo male posita corrigo sub hac forma.
Quia tertia cōclusio articuli q̄rti fuit hec: ꝙ hec be-
nedicta: imo supbenedicta lex ⁊ dulcissima: vicȝ lex
amoris de q̄ loq̄bar oēm aufert ꝓprietatē ⁊ domini
um: ꝓbaui q2 nō q̄rit vindictā q2 patiēs est. j. Corꝝ
xiij. nō grossitiē cordis: q2 patiens est dolorꝫ ꝓximi
Item nō est ambitiosa quantum ad honores. Non
querit que sua sunt quantum ad tpalia: vñ glosa:
nō emulat. i. non inuidet q2 nō cā aliena contristat
felicitas: sed alterius bonum diligit vt suū. Predi-
ctā conclusionē reuoco tāq̄ȝ falsam erroneam et he-
reticā: q2 xp̄s ⁊ apl'i illam legem ꝑfectissime tenuerūt
⁊ adhuc multi tenent ⁊ ꝑ dei gratiam tenebūt q̄ ꝓ-
prietatē ⁊ dominiū habebūt: dico etiā ꝙ autoritas
apl'i ⁊ glosa ꝑ q̄s ꝓbabaȝ non ꝓbant dictā conclu-
sionē: nec sunt ad ꝓpositū vt apparet intuēti textū
⁊ glosas autenticas suꝑ illo. Ex illa conclusiōe intu
li correlariū p̄mū ꝙ hec lex dispensat duo ꝓnomia
possessiua scȝ meum ⁊ tuū: ꝓbaui: q2 ista duo vnum
facit: imo etiā oīa in vnū congregat: sicut Diony. di
cit de celesti hierarchia ca. j. in p̄ncipio. Omē datū
optimū ⁊ omne donum perfectum de sursum est de
scendens a patre luminū. Sed ⁊ cunctus a p̄re lu-
minis moti apparitionis processus ad nos bonita-
tis dono veniēs rursus sicut vnū faciens virt⁹ sus-
citatione nos adimplet ⁊ conuertit ad congregātis
patris vnitatem ⁊ deificam simplicitatē: amor ēm
omnia vnum ⁊ vnius facit scȝ dei: q2 nō querit que
sua sunt sed que iesu xp̄i.
Item intuli scdm̄ correlariū ꝙ nō minus facit oīa
cōmunia charitas q̄ȝ extrema necessitas: ꝓbaui: q2
⁊ vnū fit ex amore dei: ⁊ alterꝝ ex amore sui: sed affe-
ctio iusti est intensior ⁊ eligibilior q̄ȝ cōmodum pro
baccalaureo de sctō Bernardo in secūdo correlario
quarte cōclusiōis articuli: igit̄. confirmaui per Au-
gustinū in ꝓlogo cōtra quinq̄ȝ hereses dicentem ꝙ
plus obligat charitas q̄ȝ necessitas: dico nunc ꝙ ista
duo correlaria vt sequūtur ex cōclusiōe predicta sūt
falsa: ⁊ dico ꝙ autoritates ille quas adduxi nō faci-
sunt ad propositum.
Item ex predicta conclusi-
one intuli aliud correlariū quod fuit quartū. ꝙ le-
gem hāc dedit xp̄s discipulis suis principalit̄ ⁊ actu
aliter exequēdū nō solū habitualiter. probaui: quia
dixit. Hec mando vobis vt diligatis inuicem sicut
dilexi vos Joh. xv. Per istud correlarium intelligē
do hāc legē amoris auferentē oēm ꝓprietatem ⁊ do
miniū ꝓut cōclusio dicit sic intellectū reputo falsū
erroneū: hereticū ⁊ ꝯ determinatiōem ecclesie. dico
etiā ꝙ autoritas quā allegaui non est ad ꝓpositū.
Itē ꝯclusio quarta ⁊ finalis mea fuit ꝙ actualis ab
dicatio cordialis volūtatis ⁊ tpalis potestatis do-
minij seu autoritatis statū perfectissimū ostēdit ⁊ ef
ficit: probaui: q2 hoc pro regula perfectōis a xp̄o da
tum est Mat. xix. Si vis ꝑfectus esse: vade ⁊ vēde
oīa que habes ⁊ da pauperibus. Idē Luce. xj. Idē
Mar. x. vñ nō dixit: pone in arca aut in scrinio: sed
si videas pauꝑes da: q2 vt dixit xp̄s Matthei. xxvj
Pauperes semper habetis vobiscū: me aūt nō sꝑ
habebitis: ⁊ dicebā ꝙ ideo nō dicat hō hāc regulaȝ
a deo esse datā: sed animi preparatōem scȝ si op⁹ sit
q2 vbi semper opus est sꝑ debet fieri. Sed q2 reuera
paruus color sufficit ad excusatōem agere volenti.
Isti volunt dare intelligere ꝙ auricalcū est aurum
⁊ fel mel: sed si ex ignorantia crederēt: tamē est q̄ que
rat ⁊ iudicet: quod probatiōes dicūt hāc cōclusionē
esse positā vniuersaliter: ideo ip̄am vniuersaliter in-
tellectam dico falsam erroneam ⁊ hereticā: quia nec
xp̄s nec apl'i statū ꝑfectissimū habuisset et autorita
tes ad eam ꝓbandā adducte nō sunt ad ꝓpositum
vt patet per glosas ordinarias ⁊ doctores in hoc stu
dio ⁊ alibi approbatos. Alias probationes vt pro-
bant istam conclusionem reputo falsas ⁊ erroneas.
Et vltimā dico falsam iniuriosam ⁊ scandalosam:
Ex predicta conclusione quarta inferebam p̄mū
correlarium ꝙ xp̄m nō abdicasse hmōi possessionē
⁊ ius in tpalibus nō habetur ex noua lege imo poti
us oppositū: quia Matth. viij. Filius hois nō ha-
bet vbi caput reclinet. Item scdm̄ correlariū est illđ
ꝙ hanc legem pro regula perfectōis xp̄s docuit ⁊ ex
emplo cōfirmauit: ꝓbaui per regulam nunc dictā.
Uade ⁊ vende oīa que habes ⁊c̄. Etiā q2 vocati oīa
dimiserūt Mattheus theloniū: Petr⁹ ⁊ alij retia
Matthei. xix. Ecce nos reliquimus omnia. Ista
duo correlaria reuoco tanq̄ȝ falsa erronea ⁊ hereti-
ca ⁊ contra determinatōem decretalis dn̄i Johan-
nis pape que incipit. Quia quorūdam inter cet'a di-
centis omnis vir in cuiuscunq̄ȝ ꝓprietate ⁊ in ei⁹ vsu
Que quidem assertio cōtinet multa falsa: cum nec
xp̄m expropriationē predictaȝ in se seruasse: nec etiā
imposuisse apl'is: nec sub voto ab eis fuisse assūptam
euāgelica seu apostolica doceat historia: sed contra-
rium euidētius manifestat hec decretalis. Dico etiā

ꝙ autoritates nõ sunt ad ꝓpositum vt liq̄de apparet intuenti textum ⁊ glosas ordinarias ⁊ approbatas. Preterea fuit correlariũ quartũ quod intuli ꝙ abdicatio reꝝ tp̄alium ſm animi ꝑpationẽ nullã aut valde imꝑfectã ⁊ fragilẽ oſtendit ⁊ efficit ꝑfectionem: ꝓbaui pmo: qꝛ ſemper habent paupes: ſcd̄o qꝛ nõ valet niſi rõne actus: igitur actualis eſt perfectior: iſtũ articulũ reuoco tanꝙ̄ falſum ⁊ ſcandaloſum: nec ꝓbatões ſunt ad ꝓpoſitum.

Item reſpondẽdo ad quendã baccalariũ de domo bti Bernardi: cũ ille dixiſſet ꝙ xp̄s talia nõ abdicauit: illud negaui ⁊ dixi ꝙ chriſt⁹ nihil ſibi retinuit. Iſta duo dicta reuoco tanꝙ̄ falſa ⁊ heretica: qꝛ xp̄s loculos habuit ꝓpter infirmos a fidelib⁹ oblata cõſeruans: que ⁊ ſuoꝝ neceſſitatib⁹ ⁊ alijs indigẽtib⁹ tribuebat: vt ⁊ xp̄i euangeliũ ⁊ btũs Aug. ac etiã determinatio romani pontificis hec teſtantur.

Ultimũ correlariũ qd̄ poſui fuit ꝙ nõ plus curauit xp̄s de tp̄alib⁹ q̄ꝫ faciunt diuites de pauperibus ꝓbaui qꝛ ſitiuit ⁊ nõ habuit potũ: ⁊ ꝓ nobis nud⁹ in cruce pependit: nunc dico ꝙ xp̄s de temp̄alib⁹ curauit: qꝛ nõ oĩa abdicauit vt ſuperius dictum eſt: ꝙ aũt innui de diuitib⁹ ꝙ nõ curant de pauperib⁹: hoc retracto tanꝙ̄ iniurioſum illi⁹ diuitib⁹ per quorum elemoſynas pauperes ſuſtentantur. Hec igitur oĩa male ſonantia ſic prius expreſſa in meo dicto ſententiaꝝ ꝑncipio male poſita reuoco ⁊ retracto vt dictũ eſt ꝓmittendo bona fide: ꝙ illa de cetero nõ tenebo nec dogmatizabo ⁊ ita iuro: veniã humiliter implorans de cõmiſſis. Hec oĩa predicta dictus frater Dionyſius iterꝫ omnino in preſentia mgr̄i Guillermi romani lectoris ſacri palatij aplic̄i ⁊ alioꝝ nouẽ mgroꝝ in theologia pariſius reuocauit: ⁊ ad ſancta dei euangelia iurauit ſe appellationẽ quã interpoſuerat nõ ꝓſecuturꝫ: ac concluſiones ꝑdictas ⁊ correlaria tanꝙ̄ falſa errronea ⁊ heretica abiurauit ſm tenorem reuocationis alias per eũ facte pariſi⁹ modo ⁊ forma ſuperius annotatis. Hec aũt reuocatio facta eſt Auinione in domo prefati magiſtri Guillermi romani. Anno. M.ccclxv. die vltimo mẽſis Januarij inditione tertia: pontificatus ſanctiſſimi in chriſto patris ⁊ dñi noſtri dñi Urbani diuina ꝓuidentiã pape ſexti anno tertio.

Reuocatio articuloꝝ ꝑdictoꝝ facta per eundẽ fratrem dionyſiũ in diſputationib⁹ ſolẽnib⁹ publice facta in eccleſia ꝑdicatoꝝ pariſius. Anno dñi. M.ccclxix. die iouis poſt Quaſi modo: de mandato reuerẽdiſſimi in xp̄o patris ⁊ dñi dñi cardinalis beluacẽſ cõmiſſarij ad hoc per ſedem aplicam deputati.

Item cũ debui exponere dicta mea in curia romana corã reuerendiſſimis patrib⁹ dominis cardinalibus nemanſenſi ⁊ vabrenſi addidi propoſitiones q̄ ſequunt: videlicet ꝙ xp̄s in morte omnia ſimplicit abdicauit. iſtã reputo tanꝙ̄ falſã erroneã ⁊ hereticã.

Itẽ dixi ꝙ qñ corpus in ſepulchro manſit: ibi charitas abſtulit ab eo oẽm ꝓprietatẽ ⁊ dominiũ iſtã reuoco tanꝙ̄ falſam erroneã ⁊ hereticam.

Itẽ dixi ꝙ tunc vacauit ſedes generalis dominij vſꝙ̄ ad diem iſtam vt ſequit ex predictis ſeu ad ſenſũ ꝑdictaꝝ: reuocaui ⁊ reuoco tanꝙ̄ falſam ⁊ erroneã.

Itẽ qꝛ aliq̄ dicunt ꝙ dixi in predicta declaratione: primo qꝛ lex amoris. i. charitas que ſtatũ perfectum facit eſt inſepabilis a nobis: ⁊ ꝙ loq̄bar de charitate ſiue de lege amoris ex cuius obſeruatione ſeu obſeruantia vniuſcuiuſꝙ̄ ſtatus ꝑfectio menſuratur loquendo de meritoria perfectione in homine vſu rationis habente: ſcd̄o qꝛ cuilibet creature rationali hec lex naturalit̄ eſt indita: ⁊ tertio ꝙ de⁹ ſm hãc legem viuit. Iſtas ꝓpoſitiones nõ credo me dixiſſe. neꝙ̄ dixi qꝛ iſtas reputo falſas erroneas ⁊ hereticas ꝑdictas aũt ꝓpoſitiones ꝑ me reuocatas abiuro et promitto eas de cetero nec tenere nec dogmatizare publice vel occulte: ⁊ veniam petiui ⁊ peto humilit̄ de cõmiſſis.

¶ Capitulum. xxix.

Reuocatio mgr̄i Johãnis de calore. Anno dñi. M.ccclxij.

Antequã deſcendã ad cõcluſiones habeo aliq̄ua dicere: qꝛ in primo articulo meaꝝ veſperiaꝝ poſui duas ꝓpoſitiones vnã ſcꝫ ꝙ ſummus legiſlator deus ipe dignus eſt infinitis ꝑfectionibus quas nec habuit nec habet nec habere poteſt. Nunc dico ꝙ iſta ꝓpoſitio male ſonat: imo reputo eam in ſenſu cathegorico falſam: quem ſenſum facit: nec in illo ſenſu intellexi eam: ſed in ſenſu hypotetico. ſ. ꝙ ſi eſſent infinite perfectiones imaginabiles q̄s deus nõ habet adhuc eſſet dignus illis perfectionib⁹. Eodem mõ de ſcd̄a ꝓpoſitione. ſ. ꝙ infinite perfectiões ſimul in legiſlatoris eſſentia ſunt dignitas ad infinitas alias.

Item qꝛ ex ꝑdicta intuli vnũ correlariũ. ſ. ꝙ dictus legiſlator dignificauit ſe in carne ad ſuã aſſumptionẽ hypoſtaticã: intellexi dignificauit. i. maĩfeſtauit.

Iſtud aũt quod vltra addidi ſcꝫ ꝙ ſi alias non fuiſſet aſſumptus ſm hominẽ dignus eſſet quia frueretur ⁊ iſtud pluries reiteraui: dico ꝙ intellexi ⁊ ꝓtuli tanꝙ̄ diſputabile: nunc dico ꝙ nõ eſt diſputabile ⁊ ꝙ eſt falſum.

Item qꝛ ꝓpoſui in mea concluſione tertij articuli ꝙ ſubducta prerogatiua diſparis acceptionis veritatis ſub falſitate ſtaret vt verus cultor non ampli⁹ q̄ꝫ falſus mereret̄ ⁊ iſtã pluries reiteraui: dico ꝙ male ſonat: qꝛ ꝓcedit ex vna ſuppoſitione impoſſibili: aliq̄bus tñ poſſet apparere poſſibilis.

Fuerunt pariſius quidam diſcipuli cuiuſdã Almarici noĩe ſtudentes pariſius qui dixerũt mortuo eo: ꝙ illud qd̄ alias eſt peccatũ mortale vt ſtupꝝ factũ in charitate nõ eſt peccatum impunitatẽ peccatoꝝ ꝓmittentes: deũ bonũ ⁊ nõ iuſtum dicentes: qui ab eccleſia ꝓpter hmõi cõdemnati a rege francie extra portas ſunt combuſti. Hereſiarcha vo eoꝝ Almaricus a generali ꝯcilio rome condemnatus eſt ⁊ excõicatus ⁊ ex ciuitate exhumatus: ⁊ cinis ⁊ oſſa ꝑ ſterqliniũ ſũt diſperſa ⁊ merito.

¶ Capitulum. xxx.

Articuli Ludouici reuocati.

Anno domini. M.ccclxij.

Primo probando primaꝫ partem pme ſuppoſitionis arguit̄ ſic. Ad quodlibet nomen velle vel nolle reſpectu cuiuſlibet producibilis ad extra ſequitur neceſſario mutatio in voluntate ꝑfecta. Deinde arguit̄ hypotetice ſic. Si deus de nouo aliquid vellet vel nollet adextra ſeu in do eet nouũ velle vel nolle adextra ipe intrinſece mutaret̄ igit̄ velle ⁊ nolle dicunt denominationem intrinſecam: ⁊ hec fuit mens mea ꝑ hoc ꝙ dixi in ſcd̄a ꝓbatione huius ꝙ tam velle vel nolle adextra eſt actus

vitalis ꝑfecte voluntatis ipam imutans vitalit᷑: nõ intellexi ꝙ ꝑ velle ⁊ nolle deus mutaret᷑ intrinsece: sed ꝙ sunt opa vitalia. Sʒ qꝛ apud multos iste modus loquẽdi velle diuinũ imutat voluntatem diuinam: significat enĩ ꝙ ipe intellectus mutat᷑ ⁊ placet dño cancellario ⁊ facultati ꝙ decetero in diuis tali mõ quis vtat᷑: dixi in scđo correlario pme suppositionis ꝙ licet ꝑfecte voluntatis seu diuie essentie q̃dlibet intrinsecũ sit absolute necessariũ ꝯm suum esse reale: tñ est aliquid intrinsecus ꝯtingens ⁊ nõ est necessariũ ꝯm suuʒ esse formale: patet de nolle ⁊ velle ductis ad extra. Istud sic explano ⁊ dico ꝙ nihil intrinsecũ deo est contingens ꝯm intellectũ quem fat tanq̃ꝫ catholice fidei dissonũ. Silr̃ illud qđ dixi in tertio correlario ꝙ stat deũ esse intrinsece aliqualeʒ ⁊ ipm posse non esse talem: ⁊ tñ ipm esse talẽ imutabiliter debet sic intelligi .i. stat deũ aliquid velle ad extra ⁊ ipm posse hoc nunq̃ꝫ velle ⁊ tñ imutabiliter. Quod dixi in ꝓbatõe hui⁹ ꝙ nõ est inconueniẽs ꝙ aliq̃d sit deus ꝯm suũ esse reale: ⁊ tñ nõ sit deus ꝯm suũ esse formale dʒ sic intelligi .i. ꝙ aliquid sit de⁹ realiter: ⁊ tñ aliqua formali dẽnoĩatione denominat᷑ q̃ sibi nõ cõpetit precise qꝛ deus: sed rõne alicui⁹ effectus: vnde supradicti damnant hanc ꝓpositionẽ tanq̃ꝫ fidei dissonã ꝯm intellectũ quẽ facit scʒ ꝙ aliđ est deus ꝯm suũ esse reale ⁊ tñ ipm non est deus ꝯm suũ esse formale.

Itẽ dixi in nono correlario ꝙ nõ stat intellectũ ꝑfectum cognoscere vera contingentia ⁊ illoꝝ ad extra nõ esse ꝓductiuã voluntatẽ.

Itẽ dixi in decimo ꝙ ꝑfectus intellect⁹ adesse peccati vt pctm̃ est nõ põt imediate applicari cognoscitiue ⁊ ꝙ ex isto sequit᷑ finaliter pctm̃ esse vel deformitatẽ anime nõ est ꝓprie aliqua veritate veꝝ: pmũ est male dictũ ⁊ falsũ: qꝛ ad hoc sequitur ꝙ deus nõ ꝯgnosceret pctã aut voluntatẽ diuinã boꝝ esse ꝓductiuã quoꝝ vtrũq̃ꝫ est falsum ⁊ scđm fuit alias condẽnatum. Et alia correlaria ꝓ eo ꝙ pmo conueniũt falsa sunt ⁊ male sonant. In scđo correlario scđe suppositionis dixi ꝙ stat aliq̃d esse actu miraculosum ⁊ tñ in illo ꝙ sic actuat nullã ponere ꝑfectionem simplr̃ mgr̃i nr̃i istũ modũ loquendi non approbant scʒ ꝙ deus actuetur sicut nec illum ꝙ deus immutetur.

Item in quarto ⁊ quinto correlarijs scđe suppositionis dixi ꝙ ꝑfecta voluntas nõ intensius diligit pdestinatum q̃ꝫ diligat prescitum: ⁊ ꝙ nõ plus intendit siue diligit se q̃ꝫ diligat diabolũ in esse naturali: non debui ista dicere qꝛ in aurib⁹ audientiũ male sonant ⁊ falsa sunt: cum ꝯm Aug. aliquid diligere sit ei velle bonũ: ⁊ ideo intensius diligere est ei magis bonũ velle: ⁊ ita cõiter intelligũt hoĩes.

Correlariũ octauũ fuit tale ꝙ q̃libet volitio q̃ de⁹ vult .a. esse nõ minus distinguit᷑ formaliter a volitione q̃ vult .b. eẽ q̃ꝫ de⁹ distinguit᷑ a materia pma realiter: ꝓbaui ꝑ hoc qꝛ q̃libet volitio qua de⁹ vult .a. esse imense formaliter distinguit᷑ a volitione q̃ vult .b. esse. Correlariũ hoc est falsuʒ probatio erronea qꝛ nõ est admittẽdũ q̃litercũq̃ꝫ ꝙ in deo sint plura immensa aut plura immensa esse distincta.

Correlariũ nonũ fuit: nullũ velle imensum perfecte voluntatis ꝯtinet aliquid ad extra ꝓducibile: hoc est falsũ: qꝛ velle dei est causa reꝝ. In ꝓbatiõe auteʒ correlarie scpsi ꝙ si potentie volitiue angeli: volitio dñi q̃ est imẽsa esset actualis volitio: qđ non reputo impossibile ⁊ tñ ꝑ hmõi volitionẽ ⁊c. Predictũ correlariũ nunq̃ꝫ putabã possibile nec credo dixisse esse possibile: ⁊ est erroneũ: qꝛ alias fuit reprobatum: ac etiã q̃cq̃d ex eo sequit᷑ inq̃ntũ ex h̃ seq̃t est possibile.

In tertio correlario tertie suppositõis dixi ꝙ pctm̃ esse ꝑfecta voluntas deus nõ pt̃ imediate nolle et in alio ꝙ pctm̃ nõ est imediate odibile a ꝑfecta volũtate. Ista male sonãt ⁊ discordãt scpture ⁊ dict(is) sctõꝝ hoc aũt intuli ex duob⁹ correlarijs: quoꝝ vnum fuit ꝙ ꝑfecta voluntas q̃cq̃d extrinsec⁹ põt imediate velle pt̃er imediate nolle ⁊ ecõuerso. Aliđ est q̃cquid imediate ipa põt nolle põt efficere: que applicata ad pctm̃ formalit᷑ sũptũ falsa sunt ⁊ male sonant.

Itẽ sextũ correlariũ fuit q̃libet extrinsecũ ꝑfecta libertati seu voluntati eque ab ipa est odibile sic diligibile ⁊ econtra: hec ꝓpositio est erronea: repugnare videtur voluntati diuine.

Scđa ꝯclusio mea fuit. Euidentie ad ꝯdictoria in intellectu diuino formalit᷑ imense formaliter repugnant: dixi in ꝓbatõe ꝙ q̃libet eaꝝ imensa: nunc dico ꝙ illa ꝯclusio cũ suis correlarijs ⁊ sua ꝓbatione male sonat quantũ ad hoc ꝙ designant᷑ in deo esse plura ⁊ imensa distincta: qđ iam fuit h̃ ⁊ superi⁹ reprobatũ. Quantũ etiã ad hoc qđ dr̃ ⁊ imense repugnãt male sonant: qꝛ ad h̃ dat᷑ intelligi qꝛ repugnãtia sit intrinsece in deo. ¶ Caplm̃. xxxj.

Forma et modus reuocationis facta parisi⁹ ꝑ fratrẽ Guidonẽ ordĩs heremitaꝝ scti Augustini actu legentis parisius sententias in scholis dicti ordinis. Anno dñi. M.cccliiij. xvj. die mensis Maij.

Et hoc anno legẽdo ⁊ respõdendo ambulaui in magnis ⁊ mirabilib⁹ super me: ꝟbũ veritatis nõ recte tractãdo: sed ꝟbis contendẽdo ꝓphanis ⁊ vaniloq̃s q̃ ad ipietatẽ ꝓuocant ⁊ audientiũ subuersionẽ: ex q̃b⁹ fact⁹ sum occasio scãdali in sanctissima facultate ⁊ ordĩe meo qđ mihi displicet bono corde: idcirco iuxta piã ⁊ scrãm ordinationẽ dñi Cancellarij parisien. ac ceteroꝝ mgr̃oꝝ reuerẽdoꝝ theologice facultatis: q̃ꝝ correctioni ⁊ ordiãtioni me submisi ⁊ submitto dicta mea scpta volo reuocare ⁊ intentionẽ meã ostendere bonã: non obstantib⁹ dictis ⁊ scptis in forma q̃ seq̃t᷑. Et licet dñi ⁊ mgr̃i reuerẽdi istas ꝯclones posuerim nõ est intentionis mee nec vnq̃ꝫ fuit per dei grãm eas sustinere pertinaciter.

Reuocatio facta Parisius
Anno dñi. M.cccliiij.

Primo dixi istam cõclusionẽ.

Charitas q̃ semel labit᷑ vel depdit᷑ nũq̃ꝫ fuit ꝟa charitas: ⁊ iã ꝓbaui ꝯ baccalariũ btẽ marie de monte carmelo: hãc reuoco tãq̃ꝫ falsã ⁊ hereticã: ⁊ etiaʒ q̃ eneruat effectũ sacroꝝ .s. baptismi ⁊ pnĩe ⁊ etiã ꝯ decretũ eccl̃ie in ca. fideli᷑. extra đ sum. tri. ⁊ fi. ca. i. cle. etiã tãq̃ꝫ seipam interimentẽ: qđ enĩ nullo mõ vere est deseri nõ põt: vt ait Gratian⁹: ⁊ p̃sumptuose positũ eẽ qꝛ eã dixi valde ꝓbabilẽ ⁊ tñ est ꝯ ꝯclusioneʒ ⁊ doctoꝝ opinionẽ .s. mgr̃i sniaꝝ: Gratiani ⁊ plurium alioꝝ. Si q̃ ꝟo autoritates Augustini vel alioꝝ videant᷑ ad oppositũ itelligẽde sũt de charitate finali q̃ manet in patria: de q̃ loq̃t᷑ apl̃s .j. ad Coꝝ. xiij. Charitas nunq̃ꝫ excidit. Vel intelligendũ de charitate ꝯm efficatiã vt mgr̃ mee videtur glosare.

Scđo ex h̃ intuli ꝙ p̃scit⁹ existẽs in charitate non põt mereri vel elicere actũ meritoriũ vite iuxta scalã

vite nostre reputo falsum z contumeliosum.

Tertio dixi ꝙ baccalariū pdicatoꝝ ꝯferēdo cū ipso ꝙ hō meret vitā eternā de condigno .i. ꝙ si nō daretur ei fieret sibi iniuria z scpsi ꝙ deꝰ faceret sibi iniuriā z hanc ꝓbaui: istā reuoco tanꝙ falsā: hereticam z blasphemā z mihi contradicentē ꝯclusione infra recitanda que dt totū ē a deo ita ꝙ nihil a volūtate Quarto dixi in disputatiōe rñdendo de q̄libet ꝙ si nullū esset liberꝝ arbitriū adhuc esset pctm. qd scpsi in hac forma: pono vnū ꝓbabile scz si nullū eēt intētū vel volitū adhuc eēt peccatū tanti mali vel meriti. ꝓbatio fuit qz imaginato ꝙ nullū esset arbitriuz adhuc eēt in dei contuitu malū: hanc reuoco tanꝙ falsam: manifeste erroneam z hereticam scādalosaz z blasphemam.

Quinto dixi ꝙ bonū meritū est a deo ita ꝙ nihil est a voluntate: quā in hac forma scpsi tantū meriti est ex q̄nto bñplaciti intenti z voliti non ex q̄nto: hanc reuoco tanꝙ falsā scandalosā z in fide suspectam et mihi ꝯdicentē in tertia ꝓpositione supiꝰ reuocata.

Sexto dixi ꝙ deꝰ pt aliquē necessitare pueniēdo voluntatē ad bonū actū: quē errorē scpsi in hac forma: deꝰ q nq̄z puenit ita voluntatē puri viatoris ꝙ nunꝙ pōt in nō actū meritoriū ꝓbaui sic: alit seq̄retur ꝙ hō posset mutare diuinū ꝓpositū. Secundo ꝙ hō posset facere hoīem mendacē. alia sñia ꝓbabilis est ista ꝙ deus posset necessitare aliquē ad bonū actū pueniēdo: hec sustineri pōt. Probatiōem tamē adduxi ad hanc scandalosā z in fide suspectam.

Septimo dixi: ꝙ est dare plures vnitates q̄ non faciūt numeꝝ: qd reuoco tanꝙ falsum scandalosum z in fide suspectū q̄tū ad trinitatē in diuinis.

Octauo dixi z scpsi ꝙ nulla creatura rōnalis specialiter est in se nisi qz deus est sibi eē z ex h intuli i codē scripto ꝙ in oī eo qd nō est deꝰ essentialiꝰ est nō eē ꝙ eē ipz: has reuoco falsas false positas z erroneas

Nono dixi z scpsi ꝙ aliqd pt eē sine tpe in merito et pctō: z ꝓbaui qz possibile fuit vel est aliqd eē in istāti eternitatis in merito: z ꝯseq̄nt in instanti temporis in pctō z iterato in instanti eternitatz in merito: hanc reuoco cū sua ꝓbatiōe tanꝙ falsam fatue positam z inintelligibilē. ¶ Capitlm. xxxij.

Reuocatio facta. Anno dñi. M.ccc.l j.

Quia ego simon in respondendo in vesperijs exponēdo vel declarando terminos q̄stionis ꝙ h nomen Jesus dictū est de deo accidentaliter: z ex pte significat filiū dei q assumpsit naturā humanā. Ponēdo ꝯclusiones posui ꝓ pma cōclusione ꝙ hec ꝓpositio est possibilis Jesus non est deus: ꝓbaui ex eo ꝙ humanitate assumpta ꝑ possibile deposita: Jesus non est deus: z intuli ꝙ hec est possibilis: Jesus potest nō eē deus.

Scdo ꝙ Jesus pōt eē z nō eē Jesus: expositionem z significationē huiꝰ noīs Jesus reputo insufficientē: falsificantē ꝯclusionē z correlariū: posito nanꝙ ꝙ h nomen Jesus significat illud qd significat hec orō filius dei q assumpsit naturā humanā: hec: Jesus nō est deus nō est possibilis sicut nec ista filius dei q assūpsit naturā humanā non est deus.

Jtē posito eodē: hec: Jesus pōt eē z nō eē deꝰ est falsa: sicut illa filiꝰ dei q assumpsit naturā humanam pōt eē z nō eē filius dei q assūpsit naturā humanā: hanc conclusionem reputo sicut hereticam stante dicta positiōe.

Jtē post scdam ꝯclusionē intuli pmū correlariū ꝙ iesus pōt nō esse deꝰ: scdm ꝙ iesus nō pōt desinere eē deꝰ: correlaria nō fuerunt ponēda sine distinctionibꝫ: itaqz expono ea z dico ꝙ si terminus subiectꝰ Jesus stat ꝓ simplici psona q dr Jesus correlaria sc catholice tenēda. Si vero idē terminꝰ iesus ꝓ vno xpo ex psona verbi z hūanitate constituto vicz ꝓ implicito qd significat z ꝓ q stat in dicto pme cōclusionis z in dicto pmi correlarij ex ꝯclusione pma illati ipa correlaria nō sunt catholica sed falsa: nec etiam stant cū ꝯclusione pma nec cū correlario pmo ex cōclusione prima illato.

Jtē posui conclusionē scdam ꝙ nulla res q est deus pōt nō eē deus: z intuli correlariū tertiū ꝙ nulla res est aut pōt eē q mō nō sit deus z aliqn posset eē deꝰ.

Correlariū q̄z quartū ꝙ nulla res est aut eē pōt que possit incipe eē deus: cōclusionē sic vniuersalit itellectā ꝙ terminus subiectus distribuat ꝓ re q ꝑ cōicationē idiomatū est vel potest eē deus reuoco tanꝙ falsam z hereticā: correlaria etiā tali vniuersalitate intellecta reputo sic falsa erronea z heretica.

Jtē posui ꝯclusionē tertiā ꝙ deus pōt aliqualit se hre q̄liter se nō habet ac etiā eē aliqualis q̄lis nō est

Et ad ꝓbandū h induxi ꝓ exemplo ꝙ deus pat pōt eē hō z nō eē hō: conclusio vt posita fuit non bñ sonat in eo ꝙ rōne relatiui reciproci sonat ꝙ substātie dei de nouo possit aduenire habitudo aut qualitas realis: z ideo intellectus quē habui potiꝰ fuit exp̄mendus in his verbis: aliq creatura se potest habere aliq̄lit ad deū q̄liter se nō hz. Exēplū etiā ad conclusionē nō conuenit: qm adhuc posito ꝙ deus pat pōt eē hō z nō esse hō ꝓprie sequit ꝙ deus potest eē aliqd qd nō est sicut ex decretali arguit extra de here. cū xps: z nō sequit ꝓprie ꝙ deus pater possit esse aliqualis qualis nō est aut aliq̄liter se hre qualiter nō se hz. Ex conclusione tertia intuli tertiū correlarium ꝙ q̄uis iesus fuerit ab eterno ꝑ pri coequalis tn aliqn fuit deus qn nō fuit Jesus. Jstud correlarium aliqn Jesus erat deus qn nō erat deus male sonat z erronee.

Jtē ex conclusione quarta intuli quartū correlariū ꝙ filius dei qn incipiebat eē filiꝰ ꝟginis non incipiebat eē aliqd. Jstud correlariū ꝓut in distinctiōe ꝓpositū fuit reuoco sic erroneū z hereticū: qm filius dei qn incipiebat eē filiꝰ ꝟginis incipiebat eē aliqd fm ꝙ hō z incipiebat eē aliqd qd pus nō erat.

Jtē ex conclusione quarta intuli vltimū correlariū ꝙ nunꝙ h hō demonstrato q est xps fiebat christꝰ: z ꝓbaui ex eo ꝙ nec purus hō fiebat xps: nec homo xps fiebat xps: correlariū istud ꝓut indistincte fuit positū: reuoco sicut falsum z erroneū: qn in sensu q hō demonstratꝰ staret ꝓ filio dei ꝯcedendum eēt: ꝙ aliqn h hō fiebat xps qm filius dei viui nunc est hō aliqn fiebat hō dicente euangelio. Uerbum caro factum est zc.

¶ Capitulum. xxxiij.

Jsti sūt articuli in quibus mgr sniaꝝ nō tenet cōiter ab oībz z primo pmi libri

Primo ꝙ charitas qua diligimus deū z proximuz est spiritussanctus. dist. xvij. ca. ij. vel ꝙ charitas q ē amor dei z pximi non est aliquid creatum.

Scdo ꝙ noīa nūeralia dicta de deo dicuntur solū relatiue: dist. xxiij. ca. Et si diligent. vel hec nomia numeralia trinus z trinitas non dicunt positionē

sed priuationem tm̄
Tertio q simile z equale sil'r dicunt de deo p̄uatiue distin.xxi.ca.Et hoc idem.
Quarto q de⁹ semper pōt q̄cq̄d aliq̄n potuit z vult q̄cq̄d voluit:z scit q̄cq̄d sciuit.distin.xliiij.ca.Preterea queri solet.

In secundo libro.

Primo q angeli nō meruerunt beatitudinē p gratiam sibi datam:sed q premiū precessit meritum et postea meruerunt p obsequia fidelib⁹ exhibita.dist.v.ca.Hic queri solet:vel q angelis pmīum precessit z meritū respectu premij substātial'hz subseq.
Scdo q angeli in merito respectu essentialis pmīj z in ipo premio pficiunt vsq3 ad iudiciū:dist.xi.ca.Preterea illud.
Tertio q charitas est spūssctūs sc3 illa q̄ anīe qualitates informat atq3 sanctificat distin.xxvij.ca.Lux igitur.
Quarto q in veritate humane nature nihil transit extrinsecum.sed q ab Adam descendit p pagationem auctū z multiplicatu3 resurget in iudicio:dist.xxx.ca.penul.Quib⁹ respondet vel q nihil de cibis transit in veritatē humane nature nec per generationem nec per nutritionem.

In tertio libro.

Primo q aīa a corpe exuta sit persona:distin.ij.ca.Hic apponitur a quibusdam.
Secundo q xps conuenienter mortuus z nō mortuus dr:passus z non passus:dist.xxi.ca.vltimo.
Tertio q xps in triduo mortuus fuit homo:distin.xxij.ca.j.

In quarto libro.

Primo q sacramenta legalia non iustificabāt etia3 si cum fide z deuotione fierent:dist.j.ca.Nō igitur.
Scdo q hō sine medio videbat deū an̄ pctm̄ ead3 dist.c.Triplici.
Tertio q circūcisio nō conferebat gratiam ad bene opandum nec virtutes ad augmentū:sed solum ad pctā dimittēda valebat eadē dist.ca.Duo igitur.
Quarto q puuli an̄ octauū diē morientes incircūcisi pibāt z q cā necessitatis poterāt an̄ circūcidi:eadē dist.ca.Si vero.
Quinto q q̄dā sacra noue legis instituta sunt in remediū tm̄:vt matrimoniū dist.ij.ca.j.Iā ad sacra.
Sexto q baptizati baptismo Johis non ponentes spem in illo:nō erant baptizandi baptismo xpi:dist.ij.ca.vlti.Hic considerandū:vel aliter.baptismus Johis cū impositione manuū equipollebat baptismo xpi:ita q baptisatus baptismo Johannis non erat baptizandus.
Septimo q deus potuit dare potentiā creature creandi z interius abluendi.i.pctā dimittendi.distin.v.ca.vl.Hic queritr que sit.Vel sic q deus poterat dare potestatem alijs baptizandi interius:z q creatura potuerit suscipe z sil'r q deus potest potestatē creandi creature cōicare z creare per creaturam tan q̄ per ministrum:dist.v.
Octauo q scismatici degradati:pcisi ab ecclesia heretici:excōicati nō habent potestatē consecrādi corpus xpi:dist.xiij.ca.Illi vero.
Nono q brutū nō sumit vez corpus xpi z si videatur:dist.xiij.ca.Illud etiam sane.
Decimo q scientia discernendi vt notat habitū scie sit clauis:dist.xix.ca.j.
Undecimo q epi simoniaci degradati non possunt pferre ordines:dist.xxv.ca.De simoniacis.
Duodecimo q secundus marit⁹ alicuius mulieris incognite carnalit a pmo sit bigamus p cognitionē illius z prohibetur ab ordinibus:di.xxvij.ca.vltio
Decimotertio q cognoscens sororem vxoris sue nō tenet vxori peteti debitū reddē:dist.xxiiij.c.De his.
Decimoquarto q ille q̄ vxore viuente duxit aliam in aliena patria qui rediens ad conscīam vult eam dimittere z non potest:si cogitur ab ecclesia remanere z debitū reddere q2 sibi non creditur dicit magister q incipit excusari p obedientiā z timorem:z tenetur reddere debitum si petatur:dist.xxxviij.c.vl.
Decimoquinto q peccata deleta nō patesiant alijs in iudicio:distin.xliij.ca.Hic queritur vtz electis.

Determinatio Parisius facta per almam facultatē theologicam.Anno dn̄i.M.cccxviij.super q̄busdā superstitionib⁹ nouiter exortis.

Prefatio.

Uniuersis orthodoxe fidei zelatorib⁹ Cancellarius ecclesie Parisiensis z facultas theologie in alma vniuersitate Parisieñ.matre nostra cū integro diuini cultus honore spem hr̄e in dn̄o:ac in vanitates z insanias falsas nō respicere.Ex antiquis latebris emergens nouiter erroz feda colluuio recogitare cōmonuit:q plerūq3 veritas catholica apd studiosos i sacris lr̄is aptissima est:q̄ ceteros latet:nimiz cū hoc ppriū habeat oīs ars manifestā esse exercitatis i ea:sic vt ex eis consurgat illa maxīa.Cuilibet i sua arte perito credendū est.Hinc est oratiōn illd quod Hiero.ad paulinū scribens assumit.Quod medicorum est promittunt medici:tractant fabrilia fabri.Accedit ad hec in sacris lr̄is aliud speciale quod nec experientia z sensu constent vt alie artes nec possūt ab oculis circūuolutis nube vitioz facile dephendi Excecauit eīm eos malicia eoz.Ait siquidem apls q pter auariciā multi errauerunt a fide:propterea non irronabiliter idoloz seruitus ab eodē nominatur:alij pter ingratitudinē q cū cognouissent deū:nō sicut deū glorificauerunt in oēm idolatrie impietatem (sicut idem cōmemorat) corruerunt.Porro Salomonē ad idola Sydonem ad magicas artes pertraxit dira cupido.Alios postremo misera timiditas tota ex crastino pendens in obseruatiōes supstitiosissimas impiasq3 depulit:quemadmodū apd Lucanū de filio Pompei magni:z apd historicos de plurimis notū est.Ita fit vt recedens petōr a deo declinet in vanitates z insanias falsas z ad eū q̄ pater est mendacij tandem impudenter palāq3 apostatando se conuertat.Sic saul a dn̄o derelict⁹ phytonissam cui prius aduersabat consuluit:sic Ochozias deo isrl' spreto misit ad psulendū deum acharon Sic deniq3 eos oēs q̄ fide vel ope absq3 deo sunt vt a deo falso ludificent necesse est.Hanc igitur nephariā pestiferā mortiferamq3 insaniaz falsaz cum suis heresib⁹ aboīationē plus solito nr̄a etate cernentes inualuisse ne forsan christianissimū regnū quod olim monstro caruit z deo protegente carebit inficere valeat tam horrende impietatis z pniciosissime contagionis monstrū:Cupientes totis conatibus obuiare.Memores insup nr̄e pfessionis:pre q3 legis zelo succensi paucos ad hanc rem articulos:dā

nationis cautelo (ne deinceps fallāt incogniti) notare decreuim⁹ rememorātes int᷑ cetera innumera dictū illō sapientissimi doctoris Augustini de supsticiosis obseruationib⁹. Qꝫ q̄ talib⁹ credūt aut ad eorū domū euntes aut suis domib⁹ introducūt aut interrogant sciāt se fidē xp̄ianā ꝛ baptismū p̄uaricasse: et paganū ꝛ apostatā.i.retro abeuntē ꝛ dei inimicum ꝛ irā dei grauit᷑ incurrisse nisi ecclesiastica penitētia emēdat⁹ deo recōciliet᷑: hec ille. Neqꝫ tñ intētio nr̄a ē in aliq̄ derogare q̄buscūqꝫ licitis ꝛ veris traditionib⁹ sciētijs ꝛ artib⁹: sed insanos errores atqꝫ sacrilegos insipientiū ꝛ ferales rit⁹ ꝑ q̄nto fidē orthodoxā et religionē xp̄ianā ledūt: cōtamināt: inficiūt radicit⁹ q̄tū ꝑbas nobis est extirpare satagim⁹: ꝛ honorem suum sincerum relinquere veritati.

Est autem primus articulus ꝙ ꝑ artes magicas ꝛ maleficia ꝛ inuocatiōes nephariās q̄rere familiaritates ꝛ amicitias et auxilia demonū nō sit idolatria. Error. Qm̄ demon aduersarius ꝑtinax ꝛ implicabilis dei ꝛ hoīs iudicat᷑: nec est honoris vel dominij cuiuscūqꝫ diuini vere seu ꝑticipatiue vel aptitudinaliter susceptiuus vt alie creature rōnales nō dānate nec in signo ad placitū institutō vt sūt imagines ꝛ tēpla de⁹ in ip̄is adorat᷑.

Scd̄s articul⁹ ꝙ dare vel offerre vel promittere demonib⁹ q̄lecūqꝫ rem vt adipleāt desideriū hoīs: aut in honorē eorꝫ aliqd osculari vel portare nō sit idolatria. Error.

Tertius ꝙ inire pactū cū demonib⁹ tacitū vel expssum non sit idolatria vel spēs idolatrie vel apostasie. Error. Et intendimus esse pactū implicitū in oī obseruatione superstitiosa: cui⁹ effectus non debet a deo vel natura rōnabiliter expectari.

Quartus ꝙ conari ꝑ artes magicas demones in lapidibus: annulis: speculis aut imaginib⁹ noīe eorū ꝯsecratis vel poti⁹ execratis includere cogere ꝛ artare vel eas velle viuificare: nō sit idolatria. Error.

Quintus ꝙ licitū est vti magicis artib⁹ vel alijs quibuscūqꝫ supstitionib⁹ a deo ꝛ eccl'ia ꝓhibitis ꝓ q̄cūqꝫ bono fine. Error. q: fm apl'm nō sunt faciēda mala vt bona eueniant.

Sextus ꝙ licitū sit aut etiā ꝑmittendum maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus ꝙ aliqs cū aliq̄ possit dispensare in q̄cūqꝫ casu: vt talibus licite vtat᷑. Error.

Octauus ꝙ artes magice ꝛ silēs supstitiones ꝛ earꝫ obseruationes sint ab ecclesia irrōnabiliter prohibite. Error.

Nonus ꝙ deus per artes magicas ꝛ maleficia idulcatur compellere demones suis inuocationib⁹ obedire. Error.

Decimus ꝙ turificationes ꝛ suffumigationes que fiunt in talium artiū ꝛ maleficiorꝫ exercitio sint ad honorem dei ꝛ ei placeant. Error ꝛ blasphemia: q̄m deus al's nō puniret vel ꝓhiberet.

Undecimus ꝙ talib⁹ ꝛ taliter vti non est sacrificare seu imolare demonib⁹ ꝛ ex ꝯsequenti damnabiliter idolatrare. Error.

Duodecimus ꝙ verba scrā ꝛ orationes quedam deuote ꝛ ieiunia ꝛ balneationes ꝛ ꝯtinētia corporalis in pueris ꝛ alijs: et missarꝫ celebratio: ꝛ alia opa de genere bonorꝫ que fiunt ꝓ exercendo hmōi artes excusent eas a malo ꝛ nō potius accusent. Error: nam ꝑ talia sacre res ꝛ imo ip̄e deus in eucharistia demonib⁹ temptat᷑ imolari: ꝛ hec ꝓcurat demō: vel quia vult in h̄ honorari siliis altissimo: vel ad fraudes suas occultandas: vel vt simplices illaqueet facilius ꝛ dānabilius perdat.

Tredecimus ꝙ sancti ꝓphete ꝛ alij sancti ꝑ tales artes habuerunt suas ꝓphetias ꝛ miracula fecerūt aut demones expulerunt. Error ꝛ blasphemia.

Decimusquartus ꝙ deus ꝑ se imediate vel per bonos angelos talia maleficia sanctis hoīb⁹ reuelauerit. Error ꝛ blasphemia.

Quindecimus ꝙ possibile est ꝑ tales artes cogere liberꝫ hoīs arbitriū ad voluntatē seu desideriū alterius. Error: ꝛ h̄ conari facere est impiū ꝛ nepharium.

Sedecimus ꝙ ideo artes p̄fate bone sunt ꝛ a deo et ꝙ eas licet obseruare: q: ꝑ eas q̄nqꝫ vel sepe euenit sicut vtentes eis querunt vel predicunt: vel q: bonū q̄nqꝫ ꝓuenit ex eis. Error.

Decimusseptimus ꝙ ꝑ tales artes demones veratit᷑ cogunt᷑ ꝛ cōpellunt᷑: ꝛ nō potius ita se cogi fingūt ad seducendos hoīes. Error.

Decimusoctauus ꝙ ꝑ tales artes ꝛ ritus ip̄os: per sortilegia: per carminationes ꝛ inuocatiōes demonū: per quasdā insultationes ꝛ alia maleficia null⁹ vnqꝫ effectus ministerio demonū subsequat᷑. Error. Nā talia q̄nqꝫ ꝑmittit deus ꝯtingere: vt patuit i magis pharaonis ꝛ alibi pluries: vel q: vtētes seu consulentes ꝓpter malam fidē ꝛ alia petā nephāda dati sunt in reprobū sensum: ꝛ demerent᷑ sic illudi.

Decimusnonus ꝙ boni angeli includant᷑ in lapidibus ꝛ consecrent imagines vel vestimenta aut alia faciant que in istis artibus continent᷑. Error ꝛ blasphemia.

Uicesimus ꝙ sanguis vpupe vel hedi vl' alteri⁹ aīalis: vel ꝑgamenū virgineū vel coriū leonis ꝛ silia habeant efficatiā ad cogendos vel repellendos demones ministerio hmōi artiū. Error.

Uicesimusprimus ꝙ imagines de ere plūbo vel auro vel de cera alba vel rubea vel alia materia baptisate exorcisate ꝛ ꝯsecrate seu potius execrate fm p̄dictas artes ꝛ sub certis dieb⁹ habeant ꝟtutes mirabiles: q̄ in libris taliū artiū recitant᷑. Error in fide ꝛ ph'ia naturali ꝛ astronomia vera.

Uicesimussecundus ꝙ vti talibus ꝛ fidē dare nō sit idolatria ꝛ infidelitas. Error.

Uicesimustertius ꝙ aliqui demones boni sint alij benigni: alij omnia scientes: alij nec saluati nec dānati. Error.

Uicesimusquartus ꝙ suffumigationes que fiunt i hmōi operatiōib⁹ conuertuntur in spiritus: aut ꝙ sint debite eis. Error.

Uicesimusquintus ꝙ vnus demon sit rex orientis ꝛ presertim suo merito: ꝛ alius occidentis: alius septentrionis: alius meridiei. Error.

Uicesimussext⁹ ꝙ intelligētia motrix celi influit in animā rōnalē sicut corpus celi influit in corpus humanum. Error.

Uicesimusseptimus ꝙ cogitationes nr̄e intellectuales ꝛ volitiones nr̄e interiores imediate causentur a celo: ꝛ ꝙ per aliquā traditionē magicā tales possint sciri: ꝛ ꝙ ꝑ illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitū. Error.

Uicesimusoctau⁹ articul⁹ ꝙ ꝑ q̄scunqꝫ artes magicas possim⁹ deuenire ad visionē diuine eēntie vl' sanctorꝫ spirituum. Error.

Acta sunt hec ꝛ p⁹ maturā crebrāqꝫ int᷑ nos ꝛ de-

putatos nros examinatioez: pclusa in nra pgregati one generali parisi9 apd scm Marthurinu de mane sup h specialit celebrata. anno dni. M.ccclxxxvii die. xix. mensis septebris. In cuius rei testimoniu sigillu dicte facultatis presentibus lris duxim9 apponedu.

Originale huius determiationis: est sigillatum magno sigillo facultatis theologice Parisius.

Sequuntur excerpta pncipaliu articulorum tractat9 cuiusda cotra errores fris Johanis de montesono ordinis pdicatorum Parisius condemnati.

Prefatio.

Postolicis verbis edocti: parati sp ad satisfactione oi poscenti nos ronem de ea q in nob est fide ad tuitione eius quam pfite mur orthodoxe: et vt ronabilis quorundam errorum pdemnatio Parisius nuper facta ac iustificatio exorte sup h cause et aduersantiu oim quorumcunq iniusta ronabilisq pqstio oblocutio atq vexatio singulis innotescat: pntem tractatu sub apostolice Petri sedis et sedentis in ea summi pontificis correctione duxim9 cepilandu. In quo vniuersis christifidelibus q ipm lecturi vel audituri sunt supplicam9 affectu vt equo aio puraq mentis acie pspiciant vniuersa nobiscu etc. Ad honore sancte et indiuidue trinitatis cui9 fidei cam agim9 pntem tractatu aduersus errores fris Johis de montesono ordis fratrum pdicatorum nup in parisiesi studio condemnatos ex delibe ratione vniuersitatis studij parisien. et specialiter doctorum baccalaureorum facultatis theologice copositum in tria capitula distinguem9. In pmo ad fundandu pcessu factu p dictu frem per dictam facultatem theologie: ac etia pcessum inde secutu coram domino epo parisien. ad instantia vniuersitatis pdicte declarabitur qliter ad dictos epm et facultate theologie ptinet assertiones hereticas vel in fide erroneas et p asserentes eas parisi9 pdenare. In scdo declarabitur et ta ronibus q autoritatibus sctorum et doctorum pbabitur q assertiones dicti fris p cedula dicte facultatis dicto dno epo tradite fuerut ronabilr pdenate. In tertio qr mgr ac pcurator general' et nonnulli dicti ordis fres p pdictu epm et sibi adherentes ad sede aplica appellauerut: int memoratas dicti fris assertiones: vt pferunt damnatas: aliqs ad sci thome de aqno ptinere doctrina qua asserunt p eccliam approbata ido declarabitur doctrina hmoi sci Thome no sic approbata esse: q pter ea opteat antedictam pdemnatione aut dicti epi pcessu aliqlit impedire.

¶ Capitulum. j.

Circa primu principale est hec diuisio premittenda. Q diffinitio circa ea que sunt fidei. i. approbatio veritatis alicui9 tanq catholice: vel reprobatio aut pdenatio opposite falsitatis tanq heretice aut in fide erronee pot esse dupliciter Uno mo scholastice et doctrinaliter. Alio mo autoritatiue et iudicialiter. Et h scds mod9 est duplex fm q hec autoritas iudiciaria est bipertita. Una est simpliciter supma: alia est inferior et subordiata. Juxta hanc trimebre diuisione q clara est sunt tres conclusiones pncipales declarade et deinde ex eis quedam alie subinferende. Prima erit de diffinitioe iudiciali et autoritatiua supma. Scda de inferiori et subordinata. Tertia de doctrinali et scholastica. Et ipa pbatio pncipaliter fundabitur in iure diuino. Prima igit pclusio est. Ad scam sede apostolica ptinet autoritate iudiciali suprema circa ea que sunt fidei iudicialiter diffinire. Et hec pbat: qr ad illi9 tanq ad supmi iudicis autoritate ptinet in fide iudicialiter diffinire cui9 fides nunq deficit. Sed scte apostolice sedis fides nunq deficit: igit. etc. maior e nota: sed minor pbat. qr de hac scta sede in psona Petri apli in ea psidentis dictu est. Petre rogaui pro te vt non deficiat fides tua Lu. xxij. Propter qd dicit Ciprian9. xxiij. distin. Quis etc.

Scda pclusio est q ad epos catholicos ptinet autoritate inferiori et subordinata circa ea que sunt fidei iudicialiter diffinire. Et h pbatur. Quia ad eos ptinet iudiciali autoritate inferiori et subordinata in fide diffinire ad quos pertinet psimiliter ecclesia regere. Sed ad epos catholicos ptinet secundu: igitur et pmu. Maior patet: qr ecclesie regime maxime concernit fide et ideo cui iure diuio comittit ecclesia regere. ei code iure comittit de fide pgscere et iudicare. Sz minor pbat autoritate Pauli Act. xx. vbi dic Attedite vobis et vniuerso gregi in q vos spussctus posuit epos ecclesia regere dei. Un patet q iure diuino et autoritate spusscti epi positi sunt ad regime ecclesie di. Regimen aut iportat iudiciale autoritate g sequit q ad eos ptinet autoritate iudiciali inferiori et subordinata et supme autoritati subiecta ecclesiam regere et per pns de fide pgscere et in ea diffinire. Un patet q de tali regimine ad fide ptinere loquatur apostolus etc.

Tertia conclusio est q ad doctores theologos pertinet determiare de doctrinali et scholastica circa ea q sunt fidei doctrialiter diffinire ad quos pertinet sacra scriptura docere et ex ea hereticas assertiones et in fide erroneas reprobare ac veritates catholicas approbare. Sz ad doctores theologos ptinet scdm igit et primu. Probationes minoris et maioris vide si vis in dicto tractatu. Ex pdictis pclusionibus patet responsio ad pncipale articulu. s. q ad epm parisien. et ad theologie facultate ptinet assertioes hereticas aut in fide erroneas et p eas asserentes parisi9 pdenare. qr p scdam pclusione patet q hoc ad epm ptinet diffiniedo iudicialiter. Et per tertia conclusionem patet q ad facultate theologica pertinet diffiniedo doctrinaliter. Sz adhuc ad magis fundandu posi tum tres alie pclusiones ex pmissis sunt subiferede. Quarta igit pclusio est q ad dictos epm et facultate theologie ptinet no solu coniunctim sed et diuisim modis pdictis assertiones hereticas aut erroneas condemnare. licet tn qnq ronabiliter consueuerint in hmoi condemnatione coniuctim pcedere. Probationes dimittuntur hic ca breuitatis.

Quinta pclusio. ad dicta facultate theologie contra certas psonas. s. p singulares mgros et baccalarios eide facultati iuratos ptinet qnq non solu doctrialiter sed etia iudicialiter aliquo mo assertiones hereticas: aut erroneas condemnare. Et hec coclusio pbatur ex triplici radice. Prima pbatio fundatur ex concessa eis ptate etc. Scda pbatio fundat in obseruata consuetudine etc. Tertia eiusde conclusiois pbatio fundat in publica vtilitate etc.

Sexta pclusio est q ad supiorem iudice ptinet processum p dictos epm et facultate theologie factu nec

sine magna ⁊ notabili cā fauorabiliter impedire: nec approbatiōi ꝯ eos in cā fidei interiecte sine matura delibatiōe ⁊ ꝑuia informatione deferre. Et hec probatur: quia ⁊c̄.

Ex dict̄ ꝯclusionib⁹ ad ꝓpositū applicat̄ ptz luce clari⁹ iustificatio ꝓcessus facti cōtra dictū fratrē Johannē sicut patet in singul' articul'.

Prim⁹ igit̄ articul⁹ est. ꝙ cum dict⁹ frater īfrascriptos errores Parisi⁹ in schol' publice dogmatizauerit: ⁊ corā facultate theologie euocat⁹ ꝑ decanū eiusdem facultat̄ monit⁹ charitatiue ip̄os corrigere recusauerit ꝓtestans eos vsq₃ ad mortē velle defendere dicta facultas errores hui⁹ potuit ⁊ merito debuit doctrinaliter ꝯdemnare. Prima pars. s. ꝙ h̄ potuit: patet ⁊c̄.

Scd̄s articul⁹ est: ꝙ dicta facultas theologie coassūpt̄ sibi mgr̄is aliar̄ triū facultatum vniuersitat̄ Parisien̄. doctores pri⁹ per eos examinatos ⁊ doctrinaliter ꝯdēnatos merito debuit dn̄o ep̄o parisien̄. tanꝙ₃ iudici ordinario iudicialiter denunciare. Et hoc clare patet ex scd̄a conclusione ⁊ ei⁹ ꝓbatiōe: sed adhuc ⁊c̄. Quāobrem p̄noīate facultat̄ theologice magistri trib⁹ alijs facultatib⁹ sibi coassumpt̄ ⁊ coadiūct̄ nūciauerunt ecclesie. Ex q̄b⁹ ptz triplex rō denūciatōis p̄dicte. quā secreta ⁊ charitatiua monitio p̄cessit licet tn̄ hoc nō esset necesse sicut ptz ex doctrīa sct̄i Thome. ii. ii. q. xxxiij. ar. vij. vbi docet ꝙ peccata publica sūt publice arguēda iuxta illd̄ apl̄i ad Thimo. v. Peccantē corā oīb⁹ argue vt ceteri timorem habeant. Quod intelligit̄ de pctis public̄ vt dicit Aug. in li. de verbis dn̄i ⁊c̄.

Terti⁹ articul⁹ est ꝙ dicta facultas in schol' suis theologic̄ ⁊ dict⁹ ep̄s in loc̄ sue diocef. p̄missor̄ error̄ dogmatizatiōem publicationē aut defensionē finaliter inhibere potuerūt ⁊ debuerunt iudicialiter ꝓhibere ⁊c̄.

Sʒ huic articulo opponunt̄ tria q̄ ponit dict⁹ frat̄ in supplicatiōe sua seu q̄rela dn̄o pape exposita: in q̄ fere tot sunt mendacia quot sunt verba.

Primū est q꞉ alique ꝯclusionū suar̄ trahunt̄ ex doctrina sct̄i Thome: quā facultas theologie alias exp̄sse cōmendauit: ⁊ dn̄s Steph. ep̄s parisien̄. ꝑ suas lr̄as approbauit. Scd̄m est ꝙ dn̄s Vrban⁹ papa q̄nt⁹ ꝑ ei⁹ bullā vniūsitati studij Tholosani scripsit ⁊ voluit eiusdē sct̄i doctrinā tanꝙ₃ bn̄dictam et catholicā seq̄ ⁊ teneri a christocolis ⁊ studiosis: ⁊ eā ꝓ virib⁹ ampliari. Tertiū est ꝙ soli⁹ sedis apl̄ice est declarare dānare ⁊ approbare. Vn̄ postea concludit q, dict⁹ dn̄s ep̄s apponēs falcē i messem sūmi pōtific̄ dictas ꝯclusiōes ꝓnūciauit ⁊ decreuit falsas hereticas ⁊ erroneas. Et cām subdit ibidē: q꞉ ista q̄ tangunt fidē sunt de maiorib⁹ eccl'ie causis ⁊ que ad solū sūmū pōtificē ꝓ examinatione ⁊ decisione deferri debēt. Ex q̄b⁹ seq̄ videt̄ ꝙ nec ep̄s nec facultas p̄dicta cōclusiones p̄dictas potuerūt iudicialit̄ dānare nec ear̄ dogmatizationē aut publicationē vel defēsionem finaliter cohibere. Ad illa aūt facil'r rn̄det̄.

Vn̄ ad p̄mū respondet vniūsitas in suis lr̄is patētib⁹. Nos inquit millesies dixim⁹ ⁊ vt videm⁹ non sufficit q̄liter sct̄i Tho. doctrinā in dicta nr̄a cōdemnatione nequaꝙ₃ reprobam⁹ sed hunc eiusq₃ fautores doctrinā ei⁹ ad distortū fideiq₃ absonū sensū adaptantes aut vltra ꝙ₃ fieri dʒ ꝯ eiusdē doctor̄ documētū dilatātes ꝯdēnam⁹: audacter asserimus. Et hec clare patebūt ex dicēdis in scd̄o ⁊ tertio capl'is: vbi māifeste ꝓbabit̄ ꝙ p̄dicte erronee ꝯclusiōes nō trahūt̄ ex doctrīa sct̄i Tho. sʒ maḡ ꝯriant̄ eidē. Ad scd̄m rn̄det̄ ꝙ ex p̄dicta bulla dn̄i Vrbani vl' ex p̄allegata lr̄a dn̄i Stephāi ep̄i aut alia q̄cūq₃ lr̄a autētica non pōt sufficienter concludi ꝙ sancti Thome doctrina sit in omnibus approbata: sicut clare ostēdetur in tertio capl'o hui⁹ tractat⁹. Et ad hoc adijciunt aliqui talem rationem. Illa doctrina nō potest sic esse in omnib⁹ approbata que multa continet in fide erronea. Sʒ vt dicūt predicta sct̄i Tho. doctrina non solum in materia de absoluta necessitate creature: de qua presentes controuersie inferi⁹ in trib⁹ vltimis conclusionibus tertij capituli specialit̄ tractabitur: sed etiam in pluribus alijs multa continet in fide erronea: quod declarant. Nam in prima parte summe. q. xlvij. arti. vltimo in responsione vltimi ar. dicit ꝙ non est possibile aliam terram esse ꝙ₃ istam: quia omnis terra naturaliter ferretur ad hoc medium vbicunq₃ esset: ⁊ notum est ꝙ non loquit̄ de potentia nature. Item in articulo vltimo dicit ꝙ impossibile est duos angelos esse vnius speciei: et ꝙ impossibile est esse plures albedines separatas a substantijs: que videntur esse contra articulum de omnipotentia dei: ⁊ contra veritates creditas circa sacramentum altaris. Item infra. q. lxxviij. articu. iij. ⁊. vj. ⁊ in questionibus disputatis tenet articulum de vnitate forme substantialis in homine: qui est decimusquartus articulus quinte partis de eua. eterno damnatus per Alexandrū. Item ex hac opinione Thome de vnitate forme sicut dicit in glosa Okam in dialogo suo conclusiones sequuntur que in anglia fuerunt scandalose scilicet ꝙ corpus christi non fuit idem numero viuum ⁊ mortuum: ⁊ hoc concedit sanctus Thomas in questionibus disputatis. q. lxiij. quod non fuit simpliciter. Unde sequitur vltra ꝙ caro mortua nunꝙ₃ fuit viua: ⁊ ꝙ corpora sanctorum mortuorum nunꝙ₃ fuerunt corpora sanctorum viuentium ⁊ ideo reliquie corpor̄ sanctorum nunꝙ₃ fuerunt partes corporum viuentium nec corpus christi quod fuit vulneratum in cruce iacuit in sepulchro: que omnia sunt absurda. Ex q̄bus ⁊ alijs pluribus errorib⁹ contra quos quidam doctores speciales composuerunt tractatus cōcludunt isti: ꝙ hmōi doctrina non potest esse in omnibus approbata: nec hoc obstat eius sanctitati vl' canonizationi: q꞉ nō obstante glorioso martyrio Cypriani ip̄e errauit in fide: sicut patet. iiij. sn̄iarum. dist. vj. ⁊ infra dicetur capi. iij. Unde sanctitas vite non infert sanctitatem doctrine: sicut patet de Papia martyre: qui fuit patronus secte heretice. Unde ex his omnib⁹ inferunt ꝙ predicta approbatio Urbani quinti non est huius doctrine approbatio vniuersalis sed tanꝙ₃ doctrine vtilis ⁊ in multis probabilis: sicut doctrīa pape magistraliter dicta sola habet autoritatem magistralem sicut dominus Innocen. quartus de suo apparatu testatus est. Sed de hac materia copiosi⁹ infra dicetur in trib⁹ p̄mis conclusionib⁹ tertij capi. ⁊ ideo breui⁹ pertransim⁹. Ad tertium obiectum respondetur primo ꝙ nec facultas ⁊c̄.

¶ Capitulum. ij.

Circa secundum principium in quo declarandum est ꝙ assertiones dicti fratris per cedulam theologie facultatis dicto do-

mino epo traditā fuerīt rationabiliter condemnate Premittēdū est vnū pambuluȝ generale quod in aliquibꝫ dictaꝝ assertionū ⁊ eaꝝ ꝯdemnatione est necessario prenotandū: vicȝ ꝙ licet aliqua ꝓpositio vel assertio possit hr̄e aliquem sensum veꝝ: tn̄ potest rōnabiliter ꝯdemnari tanq̄ȝ reuocāda ꝓpter alium sensum falsum in ea vel in eius probatiōe intellectū Et hec suppositio ꝓbat̄ tam rōnibꝫ q̄ȝ autoritatibꝫ sctōꝝ doctoꝝ ⁊ specialiter ex dictis scti Thome de aquino vt pars aduersa ⁊c̄. Quarto ꝓbat̄ suppositio p̄missa ⁊ singulariter declaranda est ꝑ exempluȝ sumptū ex doctrina ecclesie. Nā ꝑ ecclesiā nōnunq̄ȝ assertio ambigua habens aliquē sensum catholicū est damnata: imo qn̄qȝ assertiones ꝯdictorie s̄m vocem ꝑ eā sunt damnate ⁊ ibō altera eaꝝ vel vtraqȝ aliquē habet sensum catholicū. Et ecce exemplum manifestū. Nā Isiō. in li. ethy. c. v. li. viij. ⁊ hr̄. xxiiij q. iij. ca. q̇dā aūt. apte insinuant ꝙ vtraqȝ istaꝝ: de⁹ creat mala. deus nō creat mala est heresis ꝯdēnata: vnde ⁊ assertores vtriusqȝ reputat hereticos dictos Colliciani a q̊dā Colico noiati: q̇ dicunt deū nō facere mala: ꝯ̄ illud qd̄ sc̄ptū est: Ego deus creans mala. Floriani a Floriano q̇ econtrario dicunt deū creasse mala ꝯ̄ illud qd̄ sc̄ptū est. Fecit deus oīa bona

Ex q̇bꝫ colligit̄ ꝙ vtraqȝ istaꝝ est heresis ꝯdēnata ⁊ tn̄ ista assertio de⁹ creat mala: hȝ aliquē sensum catholicū. s. istū de⁹ creat mala pene: ⁊ silr̄ ista: deus non creat mala habet sensum catholicū. s. istū deus non creat mala culpe ⁊c̄. Hac igit̄ suppositione preambula sic firmiter stabilita singil̄atim declarandū est ꝙ assertiones dicti frīs fuerunt rōnabilit̄ ꝯdemnate. Prima igitur ꝓpositio sua fuit. Maior est vnio hypostatica in xp̄o q̄ȝ vnio triū personaruȝ in essentia increata.

Scd̄a. possibile est esse aliquā creaturam puram in puris naturalibꝫ q̇ ita posset sibi ⁊ hoī mereri sic̄ aīa xp̄i ꝯcurrēte gr̄a habituali: nō est: tn̄ aliq̄ possibilis q̇ tā couenient ꝯgruenter ⁊ sufficienter hoiem posset redimere ⁊ saluare sic̄ xp̄s. Et ista ꝯdemnat̄ reuocāda tanq̄ȝ falsa ⁊ male sonās ⁊ erronea ad intellectū ꝓbatiōis sue vicȝ de gr̄a aīe xp̄i q̇ ad p̄mā ei⁹ partem

Tertia. Aliq̄ pura creatura rōnalis pōt in pur naturalibꝫ btifice dei essentiā intueri: ⁊ hanc dr̄ patere de creatura p̄dicta. Et ista ꝯdēnat̄ reuocāda. alias Parisi⁹ damnata tanq̄ȝ erronea in fide.

Quarta. aliq̄ pura creatura est possibilis ꝑfectio aīe xp̄i ī merēdo: puta gr̄a aīe xp̄i. Et hec dānat̄ reuocāda tanq̄ȝ falsa: erronea: absurda in theologia ⁊ phia ⁊ theologice doctrīe irrisiua. Addit huic ꝓpositioni istā ꝟificatōem ⁊ si nō q̇ ad q̄ȝtitatē meriti: tn̄ q̇ ad modū merēdi: ⁊ hec oīa eidē ꝓdesse non possunt.

Quinta. videt̄ mihi ꝙ talis creatura si poneret̄ esse simplr̄ gen⁹. Et hec ꝯdēnat̄ reuocāda sic̄ imediate p̄cedens.

Sexta. ponere aliqd̄ creatū vel aliqua creata eē simplr̄ ⁊ absolute necesse est nō eē ꝯ̄ fidem. Et hec ꝯdēnat̄ reuocāda tanq̄ȝ falsa ⁊ male sonans in fide s̄m cōem modū theologoꝝ.

Septia: necesse esse nō repugnat eē causatū. Et hec ꝯdēnat̄ reuocāda tanq̄ȝ falsa ⁊ erronea in fide.

Octaua: mag est ꝯsonū fidei ponere aliqd̄ citra primū eē esse absolute ⁊ simplr̄ necesse q̄ȝ ponere ip̄ȝ sine aliq̄ additiōe eē necesse eē. Et hec ꝯdēnat̄ reuocāda tanq̄ȝ falsa ⁊ erronea ꝓpt̄ falsā īplicationē ⁊ erroneā ꝯꝑatiōis quā īcludit ꝙ aliquā rem creatā eē necesse eē. s. sine aliq̄ additiōe est ꝯsonū sacre sc̄pture: ⁊ ꝑ cōsequēs aliqd̄ creatū ē increatū: qd̄ ꝯdictionē īcludit.

Nona. asserere aliqd fore veꝝ qd̄ est ꝯ̄ sacrā sc̄pturā est exp̄ssiue ꝯ̄ fidē. Et hec ꝯdēnat̄ reuocāda tāq̄ȝ falsa ⁊ iniuriosa sctis ⁊ doctoribꝫ si eam intelligat vniuersaliter ꝓut in ꝓbatione ei⁹ videt̄ p̄tendere.

Decia. nō oēm hoiem p̄ter xp̄m ꝯ̄xisse ab Adā pctm̄ origiale est exp̄sse ꝯ̄ fidē. Et hec dānat̄ reuocāda tanq̄ȝ falsa scādalosa ⁊ piaꝝ auriū offensiua ⁊ p̄sūptuose asserta nō obstāte ꝓbabilitate q̄stionis: vtꝝ btā ꝟgo fuerit in pctō origiali cōcepta ⁊c̄.

Undecia: btām Mariā ꝟginē ⁊ dei genitricē nō cōtraxisse pctm̄ originale est exp̄sse ꝯ̄ fidē. Et hec cōdēnat̄ reuocāda tanq̄ȝ falsa scādalosa p̄sūptuose asserta ⁊ piaꝝ auriū offensiua.

Duodecia: tm̄ est ꝯ̄ sacrā sc̄pturā vnū hoieȝ eē exemptū a pctō origiali p̄ter xp̄m sic̄ si decē hoies ponerētur exempti. Et hec ꝯdēnat̄ sic̄ p̄cedens reuocanda tanq̄ȝ falsa scādalosa. p̄sūptuose asserta ⁊ piaꝝ aurium offensiua.

Tredecia. mag est exp̄sse ꝯ̄ sc̄pturā sacrā btām ꝟginē nō eē ꝯceptā in pctō originali q̄ȝ asserere ip̄am silt̄ fuisse btām ⁊ viatricē ab instāti sue ꝯceptōis vel sanctificatōis. Et postq̄ȝ ꝓbauit correlariū: dixit ꝙ pari mō videret̄ dici ꝙ magis est exp̄ssum ip̄aȝ vnitaȝ fuisse hypostatice ⁊ hoc idē in ꝯsistorio ⁊ ī sc̄pto suo corā iudicibꝫ recitauit. Hec aūt ꝓpositio ꝯdemnat̄ sic̄ p̄cedēs reuocāda tanq̄ȝ falsa: scādalosa p̄sūptuose asserta ⁊ piaꝝ auriū offensiua ⁊ merito potuisset rigorosi⁹ ꝯdēnari: q̄ nulla p̄cedētiū ē ita temeraria

Quartadecia ⁊ vltia. In expositiōe sacre sc̄pture siue declarādo ꝑ ecclesiā siue ꝑ doctores siue excipiendo ꝑ q̄cūq̄ȝ: de sacra sc̄ptura ⁊ nō aliūde trahenda ē determinatio declaratio siue exceptio: sic̄ in grāmatica ꝯ̄ regulas poni in codē exceptio reperit̄. Et hec ꝯdēnat̄ reuocāda tāq̄ȝ falsa ⁊ erronea si intelligat ꝙ exceptio vel expositio sit trahenda exp̄sse: ⁊ explicite ex sc̄ptura sacra ⁊ non aliunde prout videt̄ pretendere aliter nō esset ad ꝓpositū suū. Haꝝ ꝓpositionū improbationes diffuse ⁊ pulcherrime ponuntur in dicto tractatu.

Capitulum. iij.

Circa tertiuȝ principale in

quo declaranduȝ est ꝙ doctrina sancti Thome nō sic est approbata ꝙ propter eam oporteat ante dictā condemnationē aut dicti episcopi processum aliq̄liter impedire premittenda est hec diuisio. Q aliquā doctrinam esse per ecclesiam approbatam potest tripliciter intelligi Uno modo ꝙ talis doctrina sit per ecclesiam tanq̄ȝ vtilis ⁊ in fide probabilis acceptata ⁊ tanq̄ȝ talis inter scholasticos diuulgata. Secundo modo ꝙ talis doctrina sit sic approbata ꝙ oporteat credere ꝙ ip̄a sit in omni sui parte vera. Tertio modo sic vt ip̄a sic sit approbata vt oporteat credere ꝙ ip̄a in nulla sui parte sit in fide erronea vel heretica. Nam multa sunt falsa que non pertinent ad fidem que tamen non inducunt errorem condemnabilem ⁊ in talibus non cadit heresis quia heresis importat corruptionem fidei xp̄iane. In talibꝫ aūt falsitas aut error ad corruptionem fidei xp̄iane nō pertinet: vt dicit sanctus Tho. ij. ij. q. de heresi. arti. ij. Et ideo patet ꝙ approbatio alicuius doctrine secundo modo maior est approbatione alicuius tertio modo. Prim⁹ aūt mod⁹ approbatōis multū differt a duobꝫ alijs: q̄ mlt̄e sīt doctrīe illo p̄mo mō

approbate q̄ continent nō solū falsa imo etiā q̄dam in fide erronea: vt inferius patebit. Vn̄ p̄m⁹ modus approbatiōis cōis est multis doctrinis seu libris vł tractatib⁹ sctōꝝ ⁊ doctoꝝ: sed secundus ⁊ terti⁹ vał de paucis scp̄tis conueniunt. s. soli doctrīe scp̄ture sacre ⁊ vniuersalis eccl'ie vt q̄dā dicunt: sic apparebit ex dicēdis: ⁊ ido vterq₃ ipoꝝ maioꝛ ē p̄mo. Quilibet aūt p̄dictoꝝ modoꝝ pōt subdiuidi: quia talis approbatio alicui⁹ doctrine pōt esse exp̄ssa vel tacita. Exp̄ssa q̄dē ꝑ scripturā autenticā sic per autoꝛitatem scp̄ture diuine vel constitutionē ecclesie vel bullam apl'icam aut aliā₃ l̄ram autenticā alicui⁹ ꝑsone vel collegij in hoc ptātem habentis. Et sic exp̄sse approbata est doctrina scp̄ture sacre noui ⁊ veteris testamenti: generaliū conciliorꝝ: epl'aꝝ decretaliū: et quoꝛundā opusculoꝝ sctōꝝ patrum: sicut pꝫ ex decreto Gelasij pape. xv. dist. c. sancta romana. Tacita ꝟo pōt esse alicui⁹ doctrine approbatio ꝑ tolerantiam seu permissionē ecclesie ⁊ sic multe sunt doctrīe approbate nō solū sanctoꝝ patrū: sed etiā q̄rundā₃ doctoꝝ ⁊ mgr̄oꝝ q̄ scp̄serunt summas lecturas diuersas ⁊ in q̄busdā inter se aduersas tam in theologia q̄₃ in iure canonico sicut pꝫ de multꝫ doctoꝛib⁹ vniuersitatis parisieñ. ⁊ alioꝝ studioꝝ. Et hec tacita coꝝ approbatio hr̄ implicite ex preallegato decreto Gelasij pape vbi dr̄: Opuscula atq₃ tractat⁹ oīm patrū oꝛthodoxoꝝ q̄ ī nullo a sancto romane ecclesie consoꝛtio deuiauerūt: nec ab eius fidei p̄dicatiōe seiuncti sunt legenda decernimus. Vn̄ qꝛ hic generaliter oīm illoꝝ mgr̄oꝝ vel doctoꝝ q̄ hmōi sūt approbata tacita. s. ⁊ implicita licet nō explicita: sed de opusculis coꝝ diligenter obseruandū est qđ ibidem sequit᷑. Ut cā hec ad catholicoꝝ man⁹ aduenerint bti pauli apl'i sn̄ia p̄cedat: Oīa ꝓbate qđ bonum est tenete. Juxta primā diuisionē declarande sūt tres p̄ncipales conclusiones circa approbationē doctrīe sctī thome: deinde alie tres spēales circa doctrinam eius de absoluta necessitate creature. Prima igitur conclusio est. Doctrīa sancti thome in opuscul' suis theologicis contenta p̄mo mō est ꝑ ecclesiam approbata ⁊ tanq̄₃ vtilis ⁊ ꝓbabilis diuulgata: ⁊ hec probatur quia ⁊c̄.

Secunda conclusio est. Predicta sctī thome doctrina nō est scđo mō ꝑ ecclesiā approbata sic. s. ꝙ opoꝛteat credere ꝙ ip̄a in om̄i sue ꝑte sit vera: ⁊ hec probatur quia ⁊c̄.

Tertia conclusio. Prefata sctī thome doctrina non est tertio mō p̄dicto ꝑ ecclesiam approbata sic. sc₃ ꝙ opoꝛteat credere ꝙ ip̄a in nulli sui parte sit in fide erronea vel heretica: ⁊ hec conclusio ꝓbatur quia ⁊c̄.

Scđo p̄ncipaliter ꝓbat᷑ tertia conclusio: quia de illa nō op̄tet credere doctrina ꝙ ip̄a in nulla sui parte sit in fide erronea vel heretica in q̄ quidem continentur multe contrarietates: ⁊ repugnantie etiam in materia ad fidem pertinente: sed multe hmōi repugnantie ⁊ contrarietates continentur in doctrīa sancti thome igit᷑ ⁊c̄. Maioꝛ est nota sed mīoꝛ ꝓbatur: ⁊ de multꝫ exēplis breuitatꝫ causa pauca ponēt᷑.

Primū exemplū est: qꝛ primo sn̄iaꝝ. dist. xj. ar. iiij. tenet sctūs thomas: ꝙ pater ⁊ filius possūt dici duo spiratoꝛes sicut spirantes. In prima vero ꝑte sūme sue. q. xxxvj. ar. vj. dr̄ ꝙ sūt vnus spiratoꝛ ⁊ nō duo ⁊ tn̄ hec materia multū ad fidē ꝑtinet: cū in cōcilio Lugdunen̄. sub Gregoꝛio decimo celebrato fuerit diffinitū ꝙ spūsſctūs a p̄re ⁊ filio nō duob⁹ spiratoribus sed vnica spiratione ꝓcedit: sic patet in ca. fideliter: extra đ sum. tri. ⁊ fi. ca. li. vj.

Scđm exemplū est qꝛ in. ij. sn̄iaꝝ. dis. j. dr̄ ꝙ creatio instrumentaliter cōicare potuit creature sustinens in hoc opinionē mgr̄i li. iiij. dist. v. in qua tn̄ ab alijs doctoꝛib⁹ cōiter nō tenetur. In p̄ma ꝟo parte sūme q. xlv. ar. v. dr̄ q₃ non: ⁊ idem dr̄ in scđo cōtra gētiles ca. xxj. ⁊ in questione de veritate.

Tertiū exēplū pōt poni qꝛ in scđo sn̄iaꝝ ⁊ similiter in quarto tenet ꝙ oīs hō p̄ter xp̄m ꝯcipit᷑ in peccato oꝛiginali: ⁊ in p̄mo tenet ꝙ btā virgo nō fuit concepta in pctō oꝛigīali sicut supradictum est: ⁊ tamē ꝑs aduersa contra quā agimus asserit secundū expresse esse imo exp̄ssissime contra fidē: ⁊ ideo habet concedere ꝙ doctrina sctī thome ī hac ꝑte est in fide erronea.

Quartū exemplū qꝛ in tertio sententiaꝝ distin. vj. q. ij. ar. ij. dr̄ ꝙ prima opinio ibi posita a mgr̄o nō est heretica licet sit falsa. s. filius dei assumpsit hominē ex humana carne ⁊ anima rōnali constitutū: et ille homo cepit esse deus: ⁊ deus cepit esse homo ille. In tertia ꝟo parte summe. q. ij. ar. iiij. in fine dicit ꝙ est heretica ⁊ damnata in concilio.

Quintū exemplū est qꝛ in quarto sententiarum dis. xxxviij. ar. iiij. in solutione tertij argumenti dicit ꝙ papa pōt dispensare in voto continentie. ⁊ in. ij. ij. q. lxxxviij. art. xj. dr̄ ꝙ non. allegans decretalē: Cū ad monasteriū: extra de sta. mo. vbi in fine illius decretalis dr̄ ꝙ abdicatio ꝓprietatis sicut ⁊ custodia castitatis adeo est annexa regule monachali vt cōtra eā nec summus pontifex possit indulgere. Sed hec secunda opinio videt᷑ eē erronea in fide cum sit cōtra obseruantiā ecclesie q̄ in tali voto quandoq₃ dispensauit: sicut ōn̄dit dn̄s Durandus in. iiij.

Sextū exemplū generale qđ sumit᷑ ex quodam tractatu sctī Thome de cōcoꝛdia quoꝛundā dictoꝛum suoꝝ inter se discoꝛdantiū: q̄ incipit: Pertrāsibunt plurimi ⁊ multiplex erit scientia: vbi multa diuersa aut aduersa: que in doctrina sua continentur coꝛrigit ⁊ exponit. Et qꝛ verisimile est ꝙ tunc non oīa huiusmodi sibi occurrerunt: ideo in fine ꝓlogi sui supplicat libroꝝ suoꝝ lectoꝛib⁹ ita dicens: Si q̄s aliq̄d inuenerit nō concoꝛdanter si nō sit manifesta causa dicendi ex qua s̄m Hilarium accipienda est intelligentia dictoꝝ: discretioꝛē ⁊ magis exercitatū consulat. Si ꝟo nō fuerit inuentū quō vtrūq₃ stare possit sit ad illoꝝ eligat qđ magꝫ ꝯsonū ꝟitati iudicauerit alteꝝ ꝟo nosipi reuocarem⁹ si tal' discoꝛdia nob occurreret. Ex q̄ dicto coꝛrelarie seq̄t᷑ ꝙ si in doctrina sctī thome aliq̄ assertio repiret᷑ q̄ cēt hętica aut in fide erronea nō ꝓpt̄ h̄ seq̄ret᷑ ꝙ asserens fuisset hętic⁹ qꝛ. s. eā ꝑtinacit᷑ nō asseruisset cū ad reuocatōe₃ hūilit᷑ se offerat. Si eī̄ btūs Cip̄an⁹ ⁊ b. Hiero. lꝫ errone as opiōes vel hęticas scp̄serit q̄s reuocasse nō legūtur vt īfra dicet᷑: qꝛ tn̄ eas ꝑtīacit᷑ nō defenderūt nō sūt hętici iudicādi ⁊c̄. ⁊ ꝓpt̄ h̄ solu⁹ q̄ heresim tenuerit ꝟbo vł scp̄to n̄ cēt p⁹ moꝛtē de heresi accusand⁹ nisi ꝓbari posset ꝙ talē hęsim ꝑtīacit᷑ tenuisset. Et h̄ pꝫ ex dictꝫ sctī thome in. ij. ij. q. đ heresi. ar. ij. ī solutiōe ad tertiū argumētū vbi allegat Aug. xxiiij. q. iij. dicētē. Si q̄ sn̄iam suā q̄₃uis falsā₃ atq₃ ꝑuersā₃ nulla ꝑtīaci aīositate defēdūt q̄rūt aūt cauta sollicitudīe ꝟitatē coꝛrigi pati cū inuenerint: neq̄q̄₃ sunt int᷑ hereticos cōputādi. Vn̄ ꝯcludit ꝙ si aliqui doctoꝛes dissensisse videntur in vel contra ea quoꝛum nihil

Interest ad fidē vel etiā in qbusdā ad fidē ptinētibꝰ
que nōdum erāt p ecclesiā determinata non est viti-
um heresis: postq̄ autem eēnt determiata autorita
te ecclesie vniuersal': si qs tali determiatiōi ptinacit'
resisteret vel repugnaret. hereticꝰ eē senciret. Et hec dē
sctūs Tho. ꝑpt dissensionē q̄ fuit int' Hier. ꝛ Aug.
circa cessatōem legaliū. Ex qbꝰ oībꝰ sat' ptꝫ q idem
sctūs Tho. q̄ Aug. in regula ꝛ in doctrina sequitur
sic mgr̄m discipulꝰ dicere potuit ꝛ debuit cū eodem
Aug. errare potero sꝫ hereticꝰ nō ero: qꝛ nō oportet
credere q doctria sua in nulla sui pte fuerit heretica
vel in fide erronea licet ipē nō fuerit hereticus.
Tertio pbat' eadē ꝯclusio q si opteat dicere q hu-
iusmodi doctria in nulla sui pte sit in fide erronea
vel heretica h' maxie eēt qꝛ ipa est p ecclesiā approba
ta sꝫ aliq̄ est doctria multomag' approbata q̄ȝ do-
ctrina sctī Thome: q̄ tñ in aliq̄ sui pte est heretica vl'
erronea in fide: igit' h' etiam sine vlla temeritate dici
poterit de doctrina sctī thome nō obstāte eiꝰ appro-
batione: ꝯña est clara ꝛ maior nota: qꝛ illi fundamē
to innitit' ps adūsa. Sꝫ mior pbat' p multa exēpla
Et vt a maioribꝰ ad minora pcedat'. Primū exē-
plū ponit' de doctria btī Petri aplī quā nulli dubi-
um est eē mag' approbatā q̄ȝ doctrinā btī Pauli pro
oībꝰ ad fidē ptinētibꝰ q̄ vbo aut facto docuit: cōstat
q hmōi doctria in aliq̄ sui pte fuit in fide erronea .s.
in illa pte in q̄ paulꝰ aplꝰ eū rephēdit de q̄ rephensi
one dr̄ ad Gal. ij. ca. Cū aūt venisset cephas antio-
chiā in facie ei restiti qꝛ rephēsibilis erat. Et causam
rephēsiōis ipiꝰ ꝛ alioꝝ p eiꝰ doctrinā errantiū sub-
dit: qꝛ certe nō recte ambulabat ad vitatē euangelij
Et sic ptꝫ q errabat ꝯ vitatē euāgelij: qꝛ eiꝰ doctria
erat in h' in fide erronea. Vñ etiā ptꝫ q in errore fi-
dei mior rephēdere pōt q̄ȝtūlibet maiorē: cū paulus
sic rephēderit petrū pncipē aploꝝ. ꝛ iō nō dꝫ miruȝ
nec temerariū iudicari si minores doctores rephen-
derēt sctm̄ tho. vbi ostēderēt eū errasse in mafia fidei
Scdm exēplū est de doctria sctī Cipriani q̄ inter do-
ctores approbatos pmꝰ nomiat' in decreto Gelasij
pape. xv. dist. ca. sctā romana. ꝛ tñ eiꝰ doctria in aliq̄
bus fuit erronea. Vñ de baptismo puuloꝝ eūdē re-
phēdit Aug. de ꝯse. dist. iiij. c. quō. ꝛ merito erat rep
hēdendꝰ lꝫ eēt sctūs martyr ꝛ isignis sic pōit' . xxxij.
dist. c. porro. Rephēsibil' aūt erat qꝛ .s. baptisma he-
reticoꝝ lauacꝝ diaboli appellabat. vñ Aug. li. ij. ꝯ
quēdā donatistā de scptur' cipani dt sic. Qd in eis
diuiaꝝ scpturaꝝ autoritati ꝯgruit cū laude eiꝰ acci
pio. qd āt h' ñ ꝯgruit cū pace eiꝰ respuo: ꝛ infra. Uiri
huiꝰ laudē asseq nō valeo: eiꝰ mult' lris mea scripta
nō cōparo: eiꝰ ingeniū diligo: eꝰ laude delector: eius
charitatē miror: eiꝰ martyriū veneror. Hoc q aliter
sapuit nō accipio: qꝛ eccl'ia nō accipit p q̄ sanguinē (fudit
Tertiū exēplū est de doctria btī Hiero. q̄ in
pdicto decreto Gelasij int' approbatos doctores nu
merat': cuiꝰ eloquiū vt Aug. de eo ait ꝯ Julianum:
ab oriēte in occidētē instar solis refulget ac etiā in
tm̄ defert eccl'ia vt sacre scpture testimoniū p ceter'
interptibꝰ ex eiꝰ trāslatōe suscipiat. ꝛ tñ ꝯstat q eius
doctrina i aliq̄ sui pte ꝯcedit' fuisse erronea etiam in
his q̄ ad fidē ꝛ doctrinā aplicā ptinere noscūt'. Nā
sic hr̄ in decret' . xxvj. dist. circa doctrinā btī Pauli
apl'i dicēt' oportet epm eē vniꝰ vxor' virū ꝛ nō pluriū
Hiero. ꝛ Aug. ꝯrias snīas ptulerūt. Hinc ē q glo-
sa in pdicta dis. c. j. dt q male sentit h' Hiero. Aug.
eū corrigit in pxio. Isti etiā sctī sic ptꝫ in coꝝ eplis
vt recitat glosa ad Gal. ij. c. de rephēsiōe: qꝛ paulus
dr petrū aplm eē rephēsibilē. prius sentiebant vt sup
tactū est. ꝛ iō alit' coꝝ circa vitatē euāgelij erroneam
opinionē tenebat. De Aug. etiā ꝛ alijs pluribꝰ appro
batis doctoribꝰ simile posset ostendi.
Quartū exēplū de doctrina seu cōpilatiōe magistri
sniaꝝ q̄ in studijs generalibꝰ ꝛ q̄nqꝫ ex mādato apo
stolico publice tāq̄ȝ approbata ꝛ autētica legit' et tñ
in ea aliq̄ ptinent' in fide erronea: sic est illa opinio
quā tenet in. iij. dist. xxij. q xps in triduo fuit mor-
tis fuit hō: ꝛ qdā alie i qbꝰ cōiter reprobat'. Hoc tñ
nō obstāte videt' q eiꝰ doctria sit mag' autentica q̄ȝ
doctrina sancti Thome.
Quintū exēplū est de doctrina seu cōpilatōe decreti
Gratiani q̄ a doctoribꝰ decretoꝝ tanq̄ȝ approbata
ꝛ autentica legit': ꝛ a q̄ ꝛ nō a lectura decretaliū do-
ctores decretoꝝ ꝛ nō doctores decretaliū noiantur
ꝛ tñ illa doctrina in aliq̄ sui pte est erronea in fide: si
cut ptꝫ . xxxij. q. iiij. c. sed obijcit' vbi narrat Gratia
nus q tpe regis achab fuerūt missi duo q̄nquagena
rij ad Heliā q̄ dixerūt ei. Hō dei rex isrl' vocat te qd
est heresis explicita: qꝛ ꝯria vitas est explicite appro
bata: qꝛ h' accidit tpe Ochozie mortuo rege achab: si
cut expsse in sacra scptura repit'. iiij. Reg'. c. j. Vñ si
Gratianus ptinacit' ei adhesisset fuisset manifestus
hereticꝰ sꝫ nō fuit hereticꝰ qꝛ nō ptiacit' sed inaduer-
tent' illd dixit. Vñ sup illo passu dt glo. q ipē cōfun
dit historiā nō em̄ achab misit illos q̄nquagenari-
os: sꝫ rex ochozias: nec etiā illud ptigit tempe achab
sed sub ochozia. In pluribꝰ etiā alijs locis reprobat
Gratianū sic ptꝫ . xj. q. iij. c. ad mēsurā. ꝛ. xij. q. j. c. j.
ꝛ alijs q̄ȝ pluribꝰ locis. Et dicūt aliq̄ ꝑpt' h' q multis
lꝫ negare glosas decretoꝝ ꝛ decretaliū cū glosa apte
negat textū. Et ꝯsilr' dicūt aliq̄ de glosis ordinarijs
biblie q̄ tñ vident' eē maioris autoritatis q̄ȝ doctri-
na sctī Thome cū allegant' autoritatiue.
Sextū exēplū pōt poni de qbusdā doctoribꝰ q̄ non
sunt sctī canonizati: sicut venerabilis Anselmꝰ Cā
tuariē. eps. Hugo de sctō vic. ꝛ qdā alij quoꝝ di-
cta vel scpta in aliqbꝰ repiunt' erronea: ꝛ tñ eoꝝ do-
ctria nō minꝰ videt' eē autētica q̄ȝ doctria sctī Tho-
me: cū ipi cōit' in actibꝰ scholastic' scietific' allegant'
autoritatiue: nec solēt negari: sꝫ eoꝝ dicta reuerent'
glosari ꝛ exponi: qd tñ scholastici nondū ꝯsueuerūt
facere de dictis sctī Tho. ꝛ iō psumptuosū videtur
eiꝰ doctrinā sup ipos ꝛ alios doctores sic extollere
q nō liceat credere aut asserere ipm in fide errasse: si
cut ꝛ alij errauerūt. Nec obstat eiꝰ canonizatio quā
aliq̄ p mag' colore ptēdūt. Ex qbꝰ oībꝰ videt' q dice-
re sctm̄ thomā in aliq̄ pte doctrie sue errasse in fide
nec obuiat seu derogat canonizatiōi sue nec appro-
batiōi doctrine sue theologice sic h' idem dicere de
alijs sctīs ꝛ pcipuis doctoribꝰ nō derogat canoniza
tioni nec approbatōi eoꝝ. Nā eccl'ia sic canonisan-
do aliquē sctm̄ nō p h' approbat oīa eiꝰ facta ita ap-
probādo eiꝰ doctrinā nō p h' approbat oīa eiꝰ dicta
vel scpta: sꝫ solū illa q̄ p autorē ipm nō sunt retracta
ta nec p aliū sunt correcta aut merito tanq̄ȝ veritati
ꝯria corrigenda iuxta supiꝰ allegatā eplīsniaȝ. Oia
pbate qd bo. ē tenete. Sic igit' p eccl'iam approbat'
aliq̄ doctria: nō tñ q̄ ad oīa sꝫ q̄ ad illa q̄ sunt vitati
ꝯsona sic ptꝫ de doctrina Origenis de q̄ dt Gelasiꝰ
papa. xv. distin. capi. sctā romana: q Origenis non-
nulla opuscula q̄ vir btīssimus Hiero. nō repudiat
legēda suscipimꝰ: reliq̄ aūt cuꝫ autore suo dicimus

esse renuēda. Ex oībꝫ igit̄ p̄dictis clare pꝫ tertia conclusio principalis ꝛc.

Quarta conclusio. Doctrina scti Tho. li. ij. sūme cōtra gentiles. ca. xix. de reꝝ creataꝝ necessitate absoluta est de virtute sermonis falsa ꝛ multū impropria. Et hec cōclusio patet. qꝛ illō capitulū intitulat̄ q̄liter in rebꝫ creatis esse pōt necessitas absoluta: et est p̄ncipalis conclusio capl'i q̄ sūt q̄dā in rebꝫ creatis q̄ simpliciter ꝛ absolute necesse est esse: ꝛ aliq̄ que sunt contingentia esse. Sed q̄ ista locutio sit de virtute s̄monis falsa ꝛ multū ip̄ropria: hoc probatur ꝛc.

Quinta conclusio. Predicta scti Tho. doctrina s̄m q̄sdam est in fide erronea seu in aliq̄ sui p̄te de hmōi errore suspecta. Et in hac conclusione nō assertiue sꝫ solū recitatiue loqmur. Dicunt em̄ aliq̄ q̄ ista doctrina multos errores continet.

Primus est qꝛ ponit aliq̄d a deo esse necesse eē q̄d videtur contra sacrā scripturā ꝛ intentionē sanctorum qꝛ necesse esse est p̄priū nomē dei: ꝛ videt̄ eē intentio sacre scripture Exo. iij. c. vbi Moysi interrogāti dño si dixerit mihi q̄d nomen est eius: quid dicā eis. dixit dñs ad moysen. ego sum q̄ sum sic dices filijs isrl' qui est misit me ad vos. Sup q̄ v̄bo d̄r glosa ꝛc.

Scd̄s error vt isti dicūt est in p̄ncipali fundamento p̄dicte positionis q̄d est istd̄. Sunt inq̄t q̄dā in rebꝫ creatis q̄ simplicit̄ ꝛ absolute necesse ē esse. Illas em̄ res simpliciter ꝛ absolute necesse est esse in q̄bꝫ nō est potestas ad nō esse. Quedā aūt res sic sunt a d̄o ī esse p̄ducte vt in eis naturaliter sit potentia ad non esse Quod q̄dē contingit ex hoc q̄ materia in eis est ī potētia ad aliā formā. Iste igit̄ res in q̄bꝫ vel nō ē materia: vel si est nō est potentialis ad aliā formā nō habent potentiā ad nō esse: eas igit̄ simpliciter ꝛ absolute necesse est esse. Hoc aūt iteꝝ circa mediū capituli magis explicat dicēs q̄ qꝛ materia s̄m q̄d est in ei⁹ potentia est ex ordine materie necessario res alique corruptibiles existūt sic aīal q̄d ex ↄ̄rijs cōpositū est qꝛ eius materia ↄ̄rioꝝ est susceptiua: forma aūt secundū id q̄d est actus est ꝛ per eam res existunt actu Vn̄ ex ipa p̄uenit necessitas ad esse in q̄busdam: q̄d contingit qꝛ res ille sunt forme nō in materia: et sic non est in eis potentia ad nō esse sicut est de substantijs separatis: vel qꝛ forme rerū sua perfectione adequant totā potentiā materie vt sic nō remaneat potentia ad illā formā nec per consequens ad non esse sicut est in corpibꝫ celestibꝫ. Hoc est igit̄ p̄ncipale fundamentū positionis scti Thome quod videtur multipliciter erroneum primo quia ꝛc.

Tertius p̄ncipalis error p̄dicte positionis esse videt̄ qꝛ d̄r q̄ p̄ h̄ q̄ d̄r deū p̄duxisse res p̄ voluntatē nō p̄ necessitatē nō tollit̄ q̄n voluerit aliquas res esse q̄ de necessitate sint ꝛ aliquas que sint contingenter: ad hoc q̄ sit in rebus diuersitas ordinata. Nihil igitur prohibet res quasdā diuina voluntate p̄ductas necessarias esse. Et ↄ̄sequenter hec declarando subdit esse necesse simplr' nō repugnat ad rōnem eē creati. Nihil em̄ hꝫ aliq̄d necesse eē: q̄d tn̄ sue necessitatꝭ causam habet sicut conclusiones demonstrationū. Nihil igitur prohibet quasdam res sic esse productas a deo vt tamen eas esse sit necesse simplicit̄. Et iterum postea ibidem aliam rationem concludit: sic igitur aliqua creatura de necessitate habet esse.

Ex quibus clare patet q̄ non solum concepit q̄sdam res diuina voluntate productas necessarias esse vel eas necesse esse: sed etiam concludit q̄ q̄dam de necessitate sunt: ꝛ q̄ eas eē est necesse simpliciter ē de necessitate habent eē: modo hoc repugnat libertati diuine voluntatis. quod arguitur sic: quia ista consequentia est bona: deus vult creaturaꝫ eē: ergo creatura est: ꝛ econtra: ꝛ per consequens si antecedens libere ꝛ voluntarie verificatur de aliqua creatura consequens consequenter verificatur de eadēꝫ quia si deus libere ꝛ contingenter vult quālibet creaturam eē: sequitur q̄ quelibet creatura est contingenter ꝛ nulla est de necessitate. vnde etiam ex opposito sumitur oppositum: quia ꝛc.

Quartus error hui⁹ doctrine esse dicitur in quadaꝫ ratione que ibidem sequitur que dicit: q̄ quāto aliquid magis distat ab eo quod per seipm̄ est ens scꝫ a d̄o: tanto magis p̄pinquum est ad nō eē. Quāto igitur aliquid est p̄pinquius d̄o tanto magis recedit a non eē: que aūt iam sunt p̄pinqua sunt ad non esse per hoc q̄ habent potentiam ad nō eē. Illa igit̄ que sunt deo p̄pinquissima ꝛ per hoc a non eē remotissima talia eē oportet ad hoc q̄ sit ordo reꝝ complet⁹ vt in eis non sit potentia ad nō esse: talia aūt sūt necessaria absolute: sic igitur aliqua creatura de necessitate habet eē. Hec aūt ratio deficit in multis. Primo in hoc q̄ supponit q̄ entia d̄o propinquissima sicut angeli tanto magis recedunt a non eē. hoc enim proprie loquendo nō est verum: qꝛ p̄prie nihil distat vel recedit a nō eē ꝛc.

Quint⁹ error p̄dicte positionis est in ipsius declaratione in qua d̄r. Sciendū est itaqꝫ q̄ si rerum creataꝝ vniuersitas ↄ̄sideret̄ prout sunt a p̄mo principio inueniunt̄ dependere ex voluntate nō ex necessitate p̄ncipij nisi necessitate suppositionis: vt dictuꝫ est. Si ī v̄o cōparent̄ ad p̄ncipia p̄ma inueniunt̄ necessitatē h̄re absolutā. Nihil em̄ p̄hibet aliqua principia nō ex necessitate p̄duci quibꝫ tn̄ positis de necessitate sequit̄ talis effect⁹ sic mors aīalis hmōi necessitatē absolutā hꝫ p̄pter hoc q̄ ex ↄ̄rijs iam est compositū q̄uis ipm̄ ex ↄ̄rijs cōponi nō fuisset necessarium absolute. Silr' aūt q̄ tales reꝝ nature a d̄o p̄ducerent̄ voluntariū fuit: q̄ aūt eis sic statutis aliquid p̄ueniat vel existat absolutā necessitatē habet Ex q̄ patet q̄ hec positio est locutio impropria ꝛ petit p̄ncipiū: qꝛ hoc assumit q̄d dꝫ p̄bare nam per exemplū positū patet q̄ vocat necessitatem absolutaꝫ illā q̄ nō est ex conditione vel suppositione sic mors huius aīalis: nō ex suppositione vel conditione scꝫ q̄ animal nō sit ex contrarijs compositum non habet necessitatē ꝛ ideo nō habet necessitatē nisi conditionalem ꝛc.

Sext⁹ error doctrine p̄dicte assignari potest in q̄dā dicto q̄d sequit̄ ibidē vbi ait: Manifestū est q̄ oīa q̄ ↄ̄riū habent vel ex ↄ̄rijs sunt corruptibilia sunt q̄ aūt hmōi nō sunt sempiterna sunt nisi pars corrūpat̄ sic forme q̄ nō subsistūt sꝫ eē eaꝝ est p̄ h̄ q̄ insūt materie. Ex h̄ em̄ sequit̄ q̄ grā in aīa vel in angelo cū nō habeat ↄ̄riā nec ex ↄ̄rijs existat: nec sit forma q̄ insit materie: est sempiterna: ꝛ idem videret̄ sequi de luce vel lumine si eēt sine materia sicut accidentia sacri altaris sunt sine subiecto. Hoc etiam fauet articulo parisius condemnato allegato superius in quo dicitur omne quod non habet materiaꝫ est eternum. ꝛ breuiter hec ꝛ alia multa erronea falsa ꝛ improprie dicta videntur multis ī predicta doctrina contineri q̄ tn̄ ex tedio pertransimus.

Dicūt etiā q̄ in terminis p̄hie ꝛ naturalibꝫ p̄ncipijs in eodē li. ca. xxv. errauit manifeste: vbi declarādo q̄liter de⁹ omnipotens dicat̄ q̄dā nō posse: inter

alia dixit q deus non potest facere vnum z idem ee z nō esse. qd est cōtradictoria simul: z postea subdit q contradictio in contrarijs z priuatiue oppositis includitur: sequit enim q si est album z nigrum q sit album z nō album: z si est videns z cecum q sit videns z nō videns: vñ eiusdem rationis q deus nō posset facere opposita simul inesse eidem sm idē. Ex quo patet q ponit, q deus non magis potest facere duo contraria simul inesse eidem sm idē q̃ duo contradictoria. Hoc aūt est erroneum: qz de facto corpi xpi sm se totū in sacro altaris in diuersis altaribus sunt motus contrarij sursum scz z deorsum: z pari ratione posset facere deus idem corpus sm se totum esse album z nigrum. Dicunt etiā q in pluribus locis doctrine sue ipe errauit p hoc q pncipia phie seu potius quedam phoꝝ verba ad ꝯclusiones theologie nimis applicauit. Non eīm loqui talit debēt theologi qualiter loqunt phi: sic docet Augusti. x. li. de ci. dei. c. xxiij. di. Liberis verbis loqunt phi: nec in rebus ad intelligendū difficilimis offensionem religiosaꝝ auriū ptimescunt. Nobis aūt ad certam regulam loqui phas est: ne verboꝝ licentia etiaz de rebus que his significat impiā gignat opinionē zc.

Conclusio.

Huic ergo tractatui: vtinam aduerso errori: finē statuimus. Illi laus honor atqz gratiarumactio q nobis causam suam tractantibus non defuit: quo docente assertam hic veritatem sentimus: q̃ instruēte probamus: quo precipiente defendimus z p quē postremo fraterna charitate permoti ad oēs deuenire z nobiscum sentire vehementer affectamus. Quia si veritati huic iudicio nostro clarissime nec sic credit aut alio fauore vt ipi conantur alio ve fine q̃ eius postulet dignitas criminemur testamur te xpe testamur z illam cui testimoniū phibes esse totā pulchrā z in ea maculā nō esse: oēs ad extremū tui atqz ipius amatores in testimoniū euocamus: nostrum nunc debitum sufficienter z vt putamus superabundanter expleuisse.

Deo gratias

Incipit registrum breue z vtile omnes fere sententias: questiones et conclusiones in quattuor sententiarum libris factas continens: sm ordinē alphabeti inferius annotatum.

S

Natalitia quando formata

Tabula secunda post nau

Valde malis vtruȝ datur

Laus deo.

PETRI

Lombardi

textus 4. librorum

Sententiarum

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm